Cantelo sup 2. ff. veeys

BARTOLIA SAXO FERRATO IVRE

consultorũ facile principis in SECVNDAM DIGESTI VETERIS partem Commentaria: Ioãnis Nicolai Arelateñ. I. V. D. solerti opera, indefessõque studio pristino candori iam nunc restituta: Quibus, suæ nõ desimt solitę ADDITIONES, & excellentissimorum vtriusq; Iurisprudentię Procerum Apostillæ, in legum studiosorum gratiam prodeunt in lucem.

M D XXXVII.

Del Colegio de la Compª de Jesus

Repertoriū rubricarū huius voluminis.

¶ Actionibus empti et venditi.fol.212.
Ad legem rhodiam de iactu.fo.166.
Ad senatusconsultum macedonianum.fo.169.
Ad senatusconsultum velleianum.fo.175.
¶ Commodati vel conducti.fo.138.
Compensationibus.fo.179.
Conditione causa data causa non secuta.fo.71.
Conditione ex lege.fo.123.
Conditione furtiua.fo.119.
Conditione indebiti.fo.83.
Conditione ob turpem vel iniustam causam. fo.82.
Conditione sine causa.fo.118.
Conditione triticaria.fo.125.
Constituta pecunia.fo.133.
Contrahenda emptione et venditione: et de pactis inter emptorem et venditorem.fo.207.
¶ Depositi vel contra.fo.180.
Distractione pignorum et hypothecarum.fo.255.
Diuortijs.fo.283.
Donationibus inter virum et vxorem.fo.281.
¶ Edilitio edicto et de redhibitoria actione.fo.260.
Eo quod certo loco.fo.126.
Estimatoria actione.fo.238.
Euictionibus.fo.260.
Ex quibus causis pignus tacite cōtrahatur.fo.250.
Exceptione rei tradite et venditi.fo.264.
Exercitoria actione.fo.161.
¶ Fide instrumentorum.fo.270.
Fundo dotali.fol.281.
¶ Hereditate vel actione vendita.fo.211.
¶ In diem addictione.fo.211.
In litem iurando.fo.66.
In rem verso.fo.177.
Institoria actione.fo.166.
Iuris et facti ignorantia.fo.275.
Iureiurando siue voluntario siue necessario.fo.41.
Iure dotium.fo.279.
¶ Lege commissoria.fo.211.
Locato et conducto.fo.226.
¶ Mandati vel conducti.fo.190.
¶ Nautico fenore.fo.268.
¶ Pactis dotalibus.fo.281.
Peculio.fo.170.
Periculo et commodo rei venditi.fo.212.
Pignoribus et hypothecis et quali obrahant.fo.243.
Pignoratitia actione.fo.148.
Prescriptis verbis et in factū actionib⁹.fo.239.
Pro socio.fo.197.
Probationibus et presumptionibus.fo.268.
¶ Quando actio de peculio est annalis.fo.177.
Que res pignori vel hypothece obligari pūt.fo.251.
Qui potiores in pignore habeant: et de his qui in priorū creditorū locū succedūt. fo.252.
Quib⁹ modis pign⁹ vel hypotheca soluat.fo.257.
Quod cū eo qui in aliena potestate est negotiū gestum esse dicitur.fo.168.
¶ Reb⁹ creditis et si certū petat. et de cōditione. fo.2.
Rerum permutatione.fo.239.
Ritu nuptiarum.fo.276.
Rescindenda venditione.fo.211.
¶ Seruis exportandis.fo.212.
Sponsalibus.fo.275.
¶ Testibus.fo.270.
Tributoria actione.fo.168.
¶ Usuris et fructu et mora.fo.264.

8 ¶ De rebus creditis: si certum petatur: et de certi a conditione generali.

1 ☞ Continuatio rubrice.
2 Mutuum assidue et frequentius celebratur.
3 Mutuum propue petitur: non autem repetitur.
4 Illud quod nunc̄ datum fuit petitur.
5 Certi conditio: an sit vna vel plures. remissue.

9 Possa continuat rubricam ad pacce 12 dentia multum breuiter. Jacob. de aret. dicit pm 13 gu⁹. et sic: Actionū alie in rem. alie in personam. 14 de actionibus in rem: tā vniuersalibus q̄ particularibus et tam pro corpo 15 ralibus q̄ pro incorporalibus dictū est. ¶ Sequitur videre de personalibus actionibus. et qr actiōes psonales q̄ descendūt ex cō 16 tractibus sunt dignriores. ¶ Ideo premittit. et ponit

2 hic generalē rubricā de reb⁹ creditis. Verū qr pnu 17 ruū magis assidue inter alios practus et frequent⁹ celebratur ideo subditur in rubrica. si cer. pe. verū qr 18 ex dictis cōtractibus oriūtur actiōes. et inter ceteras certi cōditio est gfalior. Ideo ponit in rubrica et de 19 certi conditione: et sicut videtis: ista rubrica hz tres partes. ¶ Circa istā rubricā est videndū quid sit dictum de rebus creditis. Rsid. vt videbitis statim. j. 20 eo. l. j. ¶ Scdo q̄ro quid sit dicrū si cer. peta. Glo. ex 21 ponit: si certū. i. mutuū petatur. i. repetat. alij dicunt 22 qr illa verba. si cert. peta. sunt nomen actionis: vt. j. de tritica. l. j. veritas est qr non sunt nomen actionis: 23 nā ex mutuo oritur certi cōditio: vt instit. quib. mo. re contra. obli. in pin. non obst. l. j. de tritica. quia ibi factū seu contractum denotat non actionis nomen: vt ibi videbitis. ¶ Ad illud autē qd gl. dicit petatur. i. 24

b repetatur intelligo verū respectu generis. nā illud 25

3 qd datur in eodē genere repetitur. vt. j. e. l. ij. in pin. sed respectu speciei non est repetere: sed propiue pe 26

4 tere. petitur enim illud qd nunc̄ datū fuit. ¶ Jtez expositio glo. procedit in mutuo realī et naturali. In

c mutuo vero ciuili dictio petatur stat pro re: vt vide 27

5 bitis. j. eo. l. ij. §. fi. ¶ Tertio q̄ro dicitur hic de certi conditione: vtrum sit vna certi cōditio vel plures. 29 glo. tangit. hic examinabo in. l. certi cōditio. in pin. j. eo. hic non expedit: qnon vidistis adhuc aliquid de materia certi conditionis.

1 ☞ Casus in terminis positio.
2 Genus dicitur qd verificatur in qualibet sui specie.
3 Rubrica debet esse generalis ad nigrum.
4 Arguere ex verbis rubrice qr licet.
5 Creditor dicitur a credendo.
6 Verbum rei est generale. et nu. 35.
7 Dictio e. est prepositio et exponitur pro ex.
8 Testis interrogatus super articulo si ante q̄ respondeat dicit qualiter intelligat verba articuli vel sua qr non dicitur deponere extra articulum.
9 Interrogatoria que debent fieri testibus si sunt incongrua refrenantur per iudicem.

Andreas Pomate. ¶ De rebus. Adde ad materiam huius rubrice et nigri. vide aliqua per Alexandrum consilio. xiij. columna. iij. volumine. iij. et consilio j. colum xxiij. volumi. j. consilio. xij in. j. voluni. Roma. consilio. xxxij. colum. ij. dubio. ij. panor. consil. xvj. iiij. colum. ij. volumi. Barto. cōsilio. iiij. ix. colum. j. volumi. et consilio lxxv. colū. xvj. in. ij. volumi. p̄ posituz in pe. decre. colum. ij. Roma. cōsilio. lciij. Felt. in rubric. extra vt lit nō cōtest. et in rubric. extra de accusa. Barba. c. prudentiā. §. sexta. de offic. dele. et in. l. seq. et Alexan. cōsi. lxxxij. colum. iiij. volumi. iij. vbi ponit quando rubica habet orationem imperfectam an aliqd operetur. et cōsilio. cj. columna. iij. volumi. iij. et consilio cviij. colūna. ij. volumine. iij. vbi dicit qd qñ rubica est generalis: nigro qr nigruz debet ꝓm illaz intelligi: et ꝓm illam suppleri.

b ¶ Repetatur. adde christi inuocato suffragio qd si multis expositio fit p gl. in rub. j. fol. ma. et facit ad ea que ibi no. per Bar. et Ang. Alex.

c ¶ Stat propue. Adde qd Bal. et etiam Ful. dicunt qr etiam in mutuo ciuili inspecta fictione censetur repetitio quia post biennium fingitur numerationē pcessisse iuxta. l. cum vltra. et. l. in cōtractibus. C. de nō nume. pecu. Alex. Adde ad hoc facere quod voluit Pet. de ancha. consi. ccc viij.

Barto. in secũdam ff. vete. partem

a ~ Andre. Poma. ¶ A pretore. Quibus de causis aliquid premittat. vide Bald. in rub. C. de fest. iugiti. 1

b ¶ Generalis. Adde quod quandoq; videmus contrarium seruari. quia nigrum est generalius rubio vt patet in autenti. vt ecclesia romana. colla. ij. 2 in aut. vt nullus

cre. ag. col. iij. in glo. in verbo omnis. In tãtum fm. Alexand. quod glos. not. in autenti. de incestis nup. in princip. in verbo illicitas. sed est in verbo sanctimus. dicit quod nigrum generaliter loquens non restringit per rubicam specialiter loquentem vnde illa auten. de incestis nupt. que loquitur in nigro de illicitis nõ restringitur ad incest. nup. de quibus tantum loquitur rub. quod dicit notandũ ad statuta. Subdit etiam si verba posita in nigro essent dubia debere declarari et intelligi fm. rubic. secundum gl. not. in l. j. in verbo pretorio. C. ne liceat ter. pronoca. quam ibi no. Bal. tu tamen vide glo. in d. verbo sanctimus 2 ibi Ange. 2 dum ipse Alexã. dicit q; cũ rubrũ est generalius nigro non restringitur per nigrum. sed statur rubio etiam ad decisionẽ causarum quando rubri. habet orationem perfectam. et decisuam allegando Jo. de Imo. in rubri. j. de verbo. obligatio. et Pau. de castro consilio. cccxxxiij. hẽsens casuo modicam 2c. Adde et tu. Bald. consilio cccxxvj. lib. incip. an statutum vbi consulit. q; stante statu. rubri. qõ ascendentes. per lineam femininã non succedãt. sed ratãtib? agnatis 2 in nigro nihil de descẽdẽtibus fieret mentio. descendẽtes excludi. tamẽ debere. cum rubric. esset clara. quam dicit pro. text. habendam. et consilio. cccxxvj. iiij. lib. dicit quod prouinia statutorum habent vim statuti. allegat in argu. ff. de here. instit. l. fi.

c ¶ Legis. j. Adde glos. fina. in fin. C. si ex fal. instru. 2 quidã libri in. l. prima. s. quod quisq; tur. et glo. in. l. prima. C. de profes. qui in vibe constan. libr. xij. 2 glo. in. l. non idcirco. s. de iudicijs. et glos. de peni. distin. j. §. hec autem verba. et glos. 2 in verbo omnis in autenti. vt nullus credens agrico. et glos. optian rubri. ff. si quis testa. libe. esse iussus fuerit. 2 an rubrice possint allegari. vide late Joan. de Imol. in rubric. j. de verbo. obligatio. Roma. in. l. stipulationes non diuiduntur in. xxij. columna. eodem titulo. Arch. ij. diaco. cet verbũ rei. sed 2 ibi. qfi igitur. tertia ibi. nãvt libro primo. quarta ibi. nã cuicũq; qnta ibi. et quoq;. ¶ Ueniamus ad casum in terminis. sed ad euidentiam scire debes q; pretor fecit olim vnã rubricam que dicebatur de rebus creditis. post rubricam fecit edictum si cer. pet. 2 edictũ de constituta pecu. 2 de cõmodato et de similibus. Quesuit ergo iuuenis a iureconsulto quare pretor premisit rubricam de re. cre. Respõdet iurisconsultus laudando questionẽ: 2 dicit q; bona questio est 2 bene vtile est primo q̃ peruenimus ad expositionem verborum que posita sunt in nigro vt dicamus aliqua de significatione huius tituli. i. huius rubrice. de re. cre. 2 ex hoc apparebit quare eam pretor premisit. ¶ Et sequitur in text. quomã igitur. ¶ Instat iuuenis qfi igitur hoc est bonũ 2 vtile dicatis ergo quare pretor hoc premisit. Respondet iurisconsultus quia pretor intendit sub hoc titulo tractare multa 2 varia pertinentia ad contractus varios et diuersos. Ideo premisit hanc rubricam. de re. credi. que est generalis et multa comprehẽdit. s. omnes cõtractus. h. d. ¶ Tu vero qui vis vltra intelligere: forma istam rũionem sic. ¶ Ad cognitionem specierũ debet precedere cognitio generis. sed verbum credendi est genus sed generale: ideo merito a pretore premittitur. qui intendebat tractare de contractibus particulariter. et sic vides q; de isto argumento nõ ponitur hic in text. nisi minor: proposito. et concludo. maior aũt omittitur tanq̃ nota. quam probabo. j. ¶ Sequitur nã vt libro primo 2c. Instat iuuenis querens. domine iurisconsulte que est probatio minoris qõ verbum credendi sit generale? Respondet iurisconsultus probo per autoritatem celsi qui h. d. lib. j. questionũ. ¶ Sequitur nã cuicũq; Instat iuuenis querens domine iurisconsulte: probatio per autoritatẽ celsi est bona. sed mihi plus placeret probatio per rationem. Respondet iurisconsultus. 2 ego probabo q rõnem 2 dicit sic. hoc apparet ex significatione vocabuli. nam credere dicitur a credendo: 2 confide ndo: seu fidem de alio habendo. sed in omnibus cõtractibus vbi aliquid debetur nobis. fidẽ habemus de alio: ergo credere dicimur in quolibet cõtractu. 2 sic apparet q; est genus. h. d. pro te iuuene. Sed tu magis intelligens forma rationem subtilis. et sic. Illud dicitur esse gen? quod verificat. in quolibet sui spẽ. vt. l. si quid earum. §. inter emptũ. de leg. iij. j. vnde leg. l. inter agnatos. Sz sic est q; verbũ credendi verificatur in quolibet cõtractu ex quo nobis aliquid debetur. q; alienã fidem sequimur. ergo pt; q; verbum credendi est generale. h. d. ¶ Sequitur rei quoq;. Instat querens. domine bene probastis quod verbum credendi est gẽrale. sed rubrica dicit de reb. cre. quid significatur per hãc dictionẽ rebus nõ dixistis. placeat igitur hoc dicere. respondet iurisconsultus q; rei appellatio est gẽralis. 2 omnia continet. 2 hoc est notum. merito igitur hoc verbum rei. vt gẽrale pretor elegit. 2 posuit in rubrica. h. d. modo habetis expositũ quid velit dicere. de re. cre. ¶ Notetis vos iuuenes bene. primo quod ↑ rubrica debet esse generalis ad nigrum. ¶ Secundo not. qõ licitum est ↑ arguere ex verbis rubrice et ordine eorum. pro hoc ↑ rer. amota. li. ita q; alias incipit. idem. latero. et. C. ne fideiussores in glo. magna legis. C. ij.

1 Creditor: an dicatur ille cui debetur ex legato vel delicto.

2 Illusioni vocabuli quando stetur.

2 Creditor: an dicatur ille cui debetur in diem vel sub conditione.

3 Dictio mox quod accipiatur pro confestim. 2 quando denotet interuallum temporis.

4 Fideiussor quod sit debitor.

Bene est. Ad cognitionem specierũ debet precedere cognitio generis. sed verbũ credendi 2 verbũ rei sunt verba gẽralia. ideo a pretore[a] de rebus creditis premittitur in rubrica. h. d. tota lex. Et diuiditur sic. ¶ Primo commendat questionẽ. ¶ Secundo rñdet ad eam: 2 assignat rationẽ. ¶ Tertio rationem probat per autoritatẽ celsi. ¶ Quarto suam rationẽ probat per aliam rationem. ¶ Quinto 2 vltimo ponit qd̃ significat verbũ rei. sed 2 ibi. qfi igitur. tertia ibi. nãvt libro primo: quarta ibi. nã cuicũq; qnta ibi. et quoq;. ↑ Ueniamus ad casum in terminis. sed ad euidentiam scire debes q; pretor fecit olim vnã rubricam que dicebatur de rebus creditis. post rubricam fecit edictum si cer. pet. 2 edictũ de constituta pecu. 2 de cõmodato et de similibus. Quesuit ergo iuuenis a iureconsulto quare pretor premisit rubricam de re. cre. Respõdet iurisconsultus laudando questionẽ: 2 dicit q; bona questio est 2 bene vtile est primo q̃ peruenimus ad expositionem verborum que posita sunt in nigro vt dicamus aliqua de significatione huius tituli. i. huius rubrice. de re. cre. 2 ex hoc apparebit quare eam pretor premisit. ¶ Et sequitur in text. quomã igitur. ¶ Instat iuuenis qfi igitur hoc est bonũ 2 vtile dicatis ergo quare pretor hoc premisit. Respondet iurisconsultus quia pretor intendit sub hoc titulo tractare multa 2 varia pertinentia ad contractus varios et diuersos. Ideo premisit hanc rubricam. de re. credi. que est generalis et multa comprehẽdit. s. omnes cõtractus. h. d. ¶ Tu vero qui vis vltra intelligere: forma istam rũionem sic. ¶ Ad cognitionem specierũ debet precedere cognitio generis. sed verbum credendi est genus sed generale: ideo merito a pretore premittitur. qui intendebat tractare de contractibus particulariter. et sic vides q; de isto argumento nõ ponitur hic in text. nisi minor: proposito. et concludo. maior aũt omittitur tanq̃ nota. quam probabo. j. ¶ Sequitur nã vt libro primo 2c. Instat iuuenis querens. domine iurisconsulte que est probatio minoris qõ verbum credendi sit generale? Respondet iurisconsultus probo per autoritatem celsi qui h. d. lib. j. questionũ. ¶ Sequitur nã cuicũq; Instat iuuenis querens domine iurisconsulte: probatio per autoritatẽ celsi est bona. sed mihi plus placeret probatio per rationem. Respondet iurisconsultus. 2 ego probabo q rõnem 2 dicit sic. hoc apparet ex significatione vocabuli. nam credere dicitur a credendo: 2 confide ndo: seu fidem de alio habendo. sed in omnibus cõtractibus vbi aliquid debetur nobis. fidẽ habemus de alio: ergo credere dicimur in quolibet cõtractu. 2 sic apparet q; est genus. h. d. pro te iuuene. Sed tu magis intelligens forma rationem subtilis. et sic. Illud dicitur esse gen? ↑ quod verificat. in quolibet sui spẽ. vt. l. si quid earum. §. inter emptũ. de leg. iij. j. vnde leg. l. inter agnatos. Sz sic est q; verbũ credendi verificatur in quolibet cõtractu ex quo nobis aliquid debetur. q; alienã fidem sequimur. ergo pt; q; verbum credendi est generale. h. d. ¶ Sequitur rei quoq;. Instat querens. domine bene probastis quod verbum credendi est gẽrale. sed rubrica dicit de reb. cre. quid significatur per hãc dictionẽ rebus nõ dixistis. placeat igitur hoc dicere. respondet iurisconsultus q; rei appellatio est gẽralis. 2 omnia continet. 2 hoc est notum. merito igitur hoc verbum rei. vt gẽrale pretor elegit. 2 posuit in rubrica. h. d. modo habetis expositũ quid velit dicere. de re. cre. ¶ Notetis vos iuuenes bene. primo quod ↑ rubrica debet esse generalis ad nigrum. ¶ Secundo not. qõ licitum est ↑ arguere ex verbis rubrice et ordine eorum. pro hoc ↑ rer. amota. li. ita q; alias incipit. idem latero. et. C. ne fideiussores in glo. magna legis. C. ij.

De rebus creditis 2c. 3

et abb. in proemio ad cõmentum decreti gl. in proemio. sexti in verbo. titulis. spec. et Joan. andre. in tit. de dispu. §. fi. in fi. et posui in prima addit. cui adde Bal. etiam consi. ccxx. li. iij.

a ~ Andreas Poma. ¶ Rei. vide Barb. c. ij. de cõsti. vtõ qd

per hoc di 5 cat idẽ bar ba. cõsilio 6 xviij. alias a xxvj. icipi. scripsit sapiẽtissim?. vol. ij. ¶ Rei. ad de aliqua notabiliter dicta per Bul ũ cu. Bal. ang. ũ. de statu homi. l. j. 7 vbi querũtur an ĩ dispositione vel concess. rerum veniant nosa debitorũ 2 hoices: ? 2, ũ 8 significato huius dictionis rei vide arch. b xl. dist. c. si ante. Et an aliud sit in dispos. facta sub nomine bono rũ quam sub nomie rerũ. vide l. fi. cũ glo. j. de vsufr. le. quã bar. ibi reputat singularẽ. tu adõ appellati. rei quid veniat Bal. consilio. cccc. j. tertio libro. et an appellatio omniũ bonorũ et iuriũ datorũ in dotẽ per mulierẽ marito veniat iuspatronat? per eundem Bald. consi. j. v. lib. et si quis legat vsumfructum bonorũ suorũ intelligatur legare vsumfructũ nominum et pecunias debentiũ fm Bal. cõsi. cij. primo li. qui allegat tex. not. in. l. j. C. de vsufru.

b ¶ Extra. adde Bar. idem dicentẽ in. l. si duo. §. idẽ c iulia. j. de iureiu. specu. et Joan. an. in titulo. de teste §. j. versi. itẽ qõ deposuit. et facit fm Paul. de ca. hic in addi. qõ qñ digressio non est oino impertinẽs ad mittitur. vt est tex. cũ gl. in. l. iam dubitari. j. de here. instituen. Incipit glos. vt ipse dicit non sine causa. tu adde vltra ea que habentur per Alex. consilio suis. qõ Bal consi. cxxiij. incipiente. Factum sic proponit secundo libro. dicit qõ si articuli nõ sunt perfecte cõpositi testis ñ plene dicit de his que ad causam faciunt valet testimoniũ. lq; debent testes dicere pro vtraq; parte que nouerint. autem. sed iudex. C. de epis. et cle. alleg. spec. in titu. de teste. §. j. adducit ẽt qõ non refert an testis dicat veritatẽ a se. an vero interrogat? l. si duobus. §. j. de codicillis. et testes super omnibus q̃ ad causã faciunt videntẽ inducti. C. de agri. et censi. l. cuz scim?. nec dando articulos videtur quis renuntiare si testes proferant sup generalitate cause. alle. not. per Jmo. in. c. pastoralis ũ exce. nec interrogare testẽ extra capitulũ est prohibitum cũ nõ sit contra ius. vt. §. qõ met. cau. l. fi. et C. de condi. inde. l. eleganter. §. pe. et de interdi. et relega. l. relegatorũ. §. ad tempus. Latius aliquantulum ibi vide. et in quantum Alexã. referr Pau. de ca. ad. q. q; verba statutorũ debeant intelligi plane 2c. adde eundem Alex. consi. cxxxvj. ij. li. et quod voluit Bald. consi. xij. iiij. lib.

~ Andreas Poma. ¶ Et hoc induco. vide Alex. consi. xlv. vol. ij. et Feli. in. c. cũ causam. ver. fallit primo de testi. et in. c. per omnes. de testi. cum sequenti. Et nota quod in dubio interrogatoria sunt per iudicem admittenda alioquin iud. facerent litem suam vt signanter voluit Host. et Jmo. in. c. per tuas. de

1 Creditor: an dicatur ille cui debetur ex legato vel delicto.

2 Illusioni vocabuli quando stetur.

2 Creditor: an dicatur ille cui debetur in diem vel sub conditione.

3 Dictio mox quod accipiatur pro confestim. 2 quando denotet interuallum temporis.

4 Fideiussor quod sit debitor.

testi. potius enim debent nisi inconuenientia admitti q̃ vnum conuenientem reijci. Et nota quod si testis in c
terrogaretur a iudice nõ dato termino parti ad pro d
ducendum interrogatoria valet eius dictum secundum Bal. et cõmuniter doc. in dicto. c. per tuas. quãtuis contra
rij in hoc tenuerit archi. in c. q̃ 9 sentium §. Preterea. de testi. li. vj. quem alle 10 gat pia. ct. papien. In b forma iuramenti testium. Et no. q̃ interrogatoria nõ sunt de actis. nisi expresse p 11 iudicẽ cõmittat bal. in lege generali. C. de reb. cre. ꝛ intelligeq̃ dictum testis de q̃ c supra probet dãmodo nõ sint omissa necessaria de 13 quibus in glo. in d. c. presẽtium.

et Joan. de imo. ibi.

a ¶ Dicit sic. Adde spe. in tit. de notorio criminе. §. fi. ver. si testes producantur. et in tit. de teste. §. iam de interrogatorijs. versi. item. super tertio genere cum dubbus ver. seq. et ibi Bal. in addi. Bart. in lege stipu. ista. §. hic quoq; infra de ver. ob. et communiter docto. hic transeunt cum Barto. excepto Salij. c. ro. vt refert Alexand. cui adde quod Bald. cõsi. ccxcv. ttij. li incipiente Super primo puncto dicit q̃ testis habens scientã iuris et facti probat ea que sunt iuris. et ideo si testis dicat quod vidit primo patrem dede filium possidere. probabit quod possederit tanq̃ rem hereditariam secundum ipsum. Et quod testis deponens super his que sunt iuris nõ probet nisi rationem reddat etiam non interrogatus facti corporeo sensui immediate perceptibilis. voluit bal. cõsil. cliij. j. lib. incipiente Thema. Pan. de ea. cõsi. clxxiv.

b ¶ Andreas Pomate. ¶ Mutuari. Adde quid si testis diceret nescio an probet vide Alexã. consi. cxvj. f
colum. ij. volu. ttij. et consilio. lxxj. n. ij. colum. vol. tij. et istud dictum Barto. confirmatur et eo quod voluit Albe. l. fi. §. peñ. vbi per Alexand. in apost. ff. ad velleta. et voluit idem Alb. l. tij. C. de here. Alex. in. l. sciendum. in. xj. col. de ver. ob.

¶ And. po. Rideo. vide Areti. of. lxxxviij. n ij. co.

¶ Andreas Poma. Vel aliter. Facit quod voluit Alexã. cõsi. cxvij. in puma et secunda colum. volu. ij. eundem in simili consi. xlv. col. ij. ad fi. vol. ij. vbi loq̃tur in teste

in testem nam testis interrogatur vt in deponente
dicem certum reddat: sed non potest super consue
facere certum iudicem: nisi verba que tudi dicit
profert intelligat. ergo ꝛ cetera: Vel non. pbet
aliter et melius dico quod ista interrogatio si interro
que fit testi. quid est mutuuz: garetur quid
non est iuris. non enim iudex intẽdit sit consue
ab eo inquirere quid ius vult de mu tudo vt ne
tuo: sed qualiter ipse intelligat hoc ver sciat respõ
bum mutuum: et istud est facti: ergo dere. et c
cum sit facti et non iuris poterit inter fil. xxviij.
rogari: et ideo puto quod non sit ne co. j. vol. v.
cesse quod testis interrogatus de his vbi diẽpo
ponat diffinitionem per verba iuris: nendo pul
14 sed sufficit ſ quod ponat verba facti chum crẽ
ex quo ius illud resultet: sicut dicim̃ pium q̃ te
in possessione: vt lege stipulatio ista. pa stis deponẽ
ragrapho hi quoq;. de verbo. oblig. super aliquo de
¶ Tertio quero. vos habetis hic q̃ cui̇ facto
iurisconsul. reddendo rationem sui di non habet
cti solum ponit minorem propositio notitiã nõ
nem: et maiorem omittit. probat.

¶ Quero quid̃ in teste qui reddendo rationem ~ Andreas
sui dicti omittit maiorem propositio pomate.
nem et ponit minorem: an concludat. ¶ Quero
pono in terminis. Interrogatur te quid. Ide
15 stis ſ si titius est dux vel si est sanus Alexã.
mente: vel si est bone conditionis. consi. lxxj.
Respondet quod sic. Interrogatus in. tij. col.
de causa scientie. Respondet quia in. j. vol. et
sum suus vicinus ſ vel suus consan- consi. lxxx.
colũ. tij. vo

guineus. lu. ij. et consi. lxxxiij. ab. clxxxiij. in vlt. col. in ij. volu.
consi. vij. tij colũ. ij. vol. Areti. consi. xix. ab. xxix. in. v.
colum. Alex. l. lucius in. v. colũ. ff. de lib. et posthu. et
consi. ix. tij. col. ij. volu. et consi. ccxv. in. tiij. col. ij. vol.
¶ Et nota quod dictum testis deponentis scio q̃ vici
nus non probaret: nisi probetur ipsum esse vicinum
per duos testes: vel nisi essent duo testes qui se adin
uicem referrent per vicino: ita Bald. c. i. §. si instru
mentum. de no. feud. Fel. in. c. propositusti. tiij. colũ.
de proba. et. c. cum causam. tx. col. ver. iij. declara. de
testi. in versi. ij. not. Lepo. consi. xxxij. et. v. colũ. in cõ
sil. lviij. in penul. colũ. ¶ Et Alex. consi. lj. volu. j. et. lij.
co. vij. eo. vol. et pro dicto illo Bald. bene facit quod
ponit Alexand. consil. suo. lxviij col. fi. vol. j. et Bald.
c. ij. in princip. de testi. et in simili Areti. consil. xxxij.
col. j. et ad hec vide aliquid per Alexand. l. titius. §.
lucius j. de libe. et posthu. et in. l. is potest. v. colum.
ver. fi. de acquirenda hereditate.

¶ Vicinus. Adde post multa q̃ alex. transit cũ opi.
q̃ illa que cõter accidunt: seu a iure presumunt pro
bant q̃ vicinos et sanguineos dicẽtes scio q̃ vici
nus ita se. ꝛ eandẽ opi. tx eius p̃si. lxxx. ij. li. de quo
vide etiã per eundẽ consi. lj. j. lib. ¶ Et ad predicta vi-

de Baldum consilio. cxxix. tiij. li incipien. Presuppo
sito statuto papie: vbi videtur tenere quod si quis
inducat laboratores ad incidendum aliquod nem̃
quod non sit suum et laboratores sint vicini q̃ pos
sint accusari de turbata possessione. allegat Bartol.
hic tanq̃ quatuor quam decisionem sequitur Bald. consilio
scientes fa lxxxj. v. lib. et inquantum tangit an sint outitates pro
cta vicini bent. adde Felinum in. c. ij. in vlti. et penult. colum.
q̃ dictum vbi plene extra de rescrip. per Ange consilio. clxxxv.
est ponde Paul. de castro consilio. cxxxvj. et. cccxxvj. et inquan
randũ. Et tum alleg.
dum Alexan. in fin. vj. colum. dicit testẽ non proba re si dicat se ita opinari. Adde quod si testis dicat videre meo sic est et subiungat scientiaz visus. pbat qua tenus verba testis patiuntur quia ratio dictum magis q̃ tenditur secundum Baldum. consilio. cxcv. tiij. lib. in quantum tangit de dicto Bald in. c. fina. de iuramẽ. calumnie. adde notabiliter eundem Bald. consilio clxxxj. j. lib. incipiente. Item quod titius. vbi dicit q̃ si capitulatum est quod iam. xxx. annis titius decessit: et testes super hoc inducti dixerunt vera esse contenta in capitulo. Interrogati de scientia. dicãt quia fuerunt presentes et mortem et sepulture. et alter eorũ subdat ſ quod habet filium natum eo anno quo is decessit: licet de tempore nihil dicant: tamen illud pbant: quia cum dixerunt vera esse contenta in capi. necessario includunt tempus: et dum subditur quod natus est filius: illud videtur repetitum. latius aliquantulum ibi vide. Et inquantum Alexander in septima columna tangit an presentia testis presupponat scientiam. adde Baldum notabiliter consi. cccc. xj. incipiente Quidam nomine a. iij. libr. vbi limitationem habeb: q̃ ad Bartolum in. l. puma. de auto. tuto. et ibi ponit an testis probet qui apodisse se subscripsit hoc modo. ego supascriptis interfui et ad predicta me subscripsi. deinde examinatus dicat quod dictam apodissam non vidit scribi: sed tantum audiuit quod debitor confitebatur esse scriptam manu sua. dicat etiam quod non vidit numerare denarios cum apodissa contineret depositum ibiq̃ declarat quia dicit interfui an includat scientiam et inquantum Alexand. in. vij. columna tangit de occiso a pluribus et nescitur quid sit an omnes teneantur. adde decisionem speciu. in titu. de homi. versicu. sed pone

17 ſ testis debet cõcludere per aliquem sensum corporeum. vt per visum vel tactum et similia. vt. l. testium. C. de testi. ꝛ. j. de testa. l. qui testamento. in fi. coniuncta. l. j. in princi. j. de his que in testa. delen. et per Innoc. in. c. cũ causam. extra de testi. sed ista ratio quia sum viciñ vel cõsanguine̅ nõ cõcludit per aliquem sensum corporeum: ergo non est bona ratio. Rideo q̃ dictum testis debet concludere per aliquem sensum corporeum concedo. sz cum dicit: hic non redditur ratio per aliquẽ sensum corporeũ. istã nego. Iz eñ in ratione ista nõ exprimatur sensus corporeus. tamẽ exprimitur id p quod ad sensum corporeum iuris pre
16 cũ testis ſ debet concludere necessario vel presumptiue ex presumptiõe iu- b sumptiõe deuenit: q̃ est presumptio b

tis tali q̃ ad cõdẽnationem sufficiat. ¶ al consi. hoc apparet in pbando dolo. vbi do xx. in legi
lus nõ pot̃ probari necessario. vt in l. mosaice
dolum. C. de dolo. sed q̃ vicinus ꝛ cõ stam de
sanguineus sciat est presumptio iuris beat quo
tales que ad cõdẽnationem sufficit ad iudeos
vt dictis. li. ergo ꝛc. ¶ Itẽ opp. ratio in succes.
ab intesta.
quarenus
discrepat
a. l. ciuili.
ad de Bar
ba. consil.
xv. ij. libro.
ibi ponit
an iudea
possit esse
tutrix filio
rum et in
quantum
idem Ale
xand. et tã
git an scri
pture in
marmoribus sculpte probẽt

ad de Bald. consilio. cccclv. incip. an patronatus ec clesie. tiij. lib.

~ Andreas Pomate. ¶ Necessario. ¶ Quomodo a
intelligatur illud quod dicitur quod dictum testis debet concludere necessario. ꝛ per aliquem sensum corporeum. Adde Roma. consilio. xcj. in secunda colum. Feli. c. q̃ verosimile in vlti. char. de presump. et plene. c. litteris. per totum. eo. tit. ꝛ in. c. causam. vj. colum. in fi de presump. Lepol. consil. xxxij in. vj. col. in fi. Barba. consi. xj. ab. xx. in. lxvj. colum. in. j. volumi. in consilio. xij. in. xvij. colum. ꝛ sequen. ij. volu. ꝛ areti. consi. lxxiij. col. vj.

¶ Est presumptio. Adde et intellige quod ista probatio presumptiua probat quando sumus in probãdo ea que in genere scirl possunt: vt supra de exemplis Bart. sed quando tractaretur de probando aliquid quod in genere scirl non potest talis probatio non sufficit secundum Bald. in. l. conuenticulum. C. de episcopis et clericis. et idem sentit in. l. prima. C. de seruis fugitiuis. et in. l. data opera. columna. xiij. C. de accusationibus. et in. l. testium. colum. vlt. C. de test. refert ꝛ sequitur dñs Alex. de imo. in consi. l. col. pe. circa pin. in. v. volu.

~ Andreas Pomare. ¶ Est presumptio. Vide Alexand. consilio. j. tij. columna. in quinto volumine. Panor. consilio. xix. puma columna. ij. volumine. Fel. fi. in. c. in presentia. in. tij. columna. verficul. iij. limite. de probationibus. Et Alexand. pulchre. consilio. lxxj. col. iij. volu. j. ꝛ. cxlj. colum. pe. in fin. eo. volumi. Arc.

consi. lxxij. in fi. ⁊ Feli. c. causam. col. pe. de prescript. alex. pulchre consi. lxxx. col. ij. vol. ij. ⁊ lxxxvj. col. fin. a eo. vol ⁊ lxxx. j. col. ij. vol. ij. ⁊ consi. v. col. iiij, vo. v. vbi limitat. ⁊ vide omnino Jaso.

a ☞ Andre. Poma. ¶ Pro cutus. Aide per Feli. in. c. j. in vi. col. de cōsti. et i. c. ne tuni taris. eod. ti. ⁊ in. c. ij. in. xvij. col. ver. leges. ⁊. iiij. colū. seq. de rescri. ⁊ in. c. cū cām. in j. col. de pr. ba. barba. cōsil. iij. in vj. co. in ij. vol. ⁊ prepositi. i. pe. decre. in. j. col ⁊ aliqd p. Hic. de lyra. matthe. j. in gl. in versi. in das. ⁊ in replica. q̄ in cip. ⁊ q. ij.

quod vicinus ec consanguineus sciat conditionē vicinorum ⁊ coniunctorū. q: assiduā cōuersationē habent. et sic vident actus eorum. vnde deuenitur ad sensum corporeum. hoc probāt iura ⁊ capitula. ē. allega. Sed si testis diceret se vidisse aliquem dominum talis fundi. istud dominiū nō pōt videri. q: est quid iuris. nec aliquo sensu corporeo percipitur: sed percipit in dicto intellectus: nec ius ex istis verbis aliquid presumit p quod ad actū corporeū reducatur. merito ergo nō probat. ita loquūtur verba Jnn. in. d. c. cū causa. ⁊. ¶ Quero dicitur hic oēs enim cōractus cōplectit. an sub hoc

18 tit. cōplectatur fideiussio. ⁊ videtur q̄ non: quia tit. de fideiusso. non est sub hoc tit. sed est in alia parte. ff. f. in. vij. parte. l. ij. §. septimus aūt. C. de ve. iur. enu. In cōtrarium videtur ista litera. que dicit omnes contractus ⁊c. Sol. dico q̄ verbū credendi. complectitur obligationem fideiussoris. vt hic. bu. dicit omnes contractus. sed sub hoc titu. pretor non posuit. nec enim dicit tex. q̄ pretor posuerit omnes contractus sub hoc tit. sed quod posuit quosdam. ⁊ omnes cōprehendat. sic etiam non posuit sub hoc titul. materiam de verb. obli. licet sub hoc vocabulo credendi comprehendatur. vt. j. l. proxima. §. fina. Quidam tamen dicunt. vt Bart. de cug. quod de contractu fide iussoris posuit. j. titul. man. quod non placet. nam tit. man. loquitur de obligatione que oritur inter fideiussorem: et eū pro quo fideiussit. ḋstio nostra loquitur de obligatione que oritur inter fideiussorem. ⁊ creditorem. an autem fideiusso: dicatur debitor. j. dicam.

b ¶ Ab autoritate. Adde angel. consil. celxxx. 4

☞ Andr. po.

c ¶ Idoneos. vide la te Alex. cōsil. ccevj. in ix. co. in. ij. volu. Feli. in. c. sicut. i. j. col. de rei ven.

☞ Andr. po.

d ¶ Ipsius. Aide bal. 19 nāvt ⁊c. hic habetis locum ab autoritate quia iurisconsultus probat dicta. Paul. de ca. Salice. sua per autoritatē celsi. alex. in. l. iubemus. C. de testam. 20 facit quia autoritas doctoris licet sit probabilis non est necessaria vt. l. j. C. de profes. et me. qui in vi. constan. lib. xij. not. C. de legit. l. prima. ⁊. ē. de legit. l. si de interpretatione. Solu. illa iura loquuntur de doctore simpliciter: sed celsus de quo hic loquitur erat doctor et iurisconsultus: qui habebat potestātē condendi legem: vnde et eius interpretatio cum sit necessaria sicut interpretatio principis. institu. de iur. natura. §. responsa. ideo merito potuit allegari. ¶ Pro cutus declaratione debes scire quod quedam sunt 21 scripta seu autoritates approbate ab imperatore vel summo pontifice. et iste probant et concludunt necessario vt hic. et. l. leges la prima. C. de legib. et ista scripta approbata ponuntur xv. et. xvj. distincto. per totum. et etiam. xx. distinctio. per totum. Quedam sunt scripta per summum pontificem vel principem nec approbata nec reprobata: ⁊ ista sunt duplicis generis. 22 Quedam sunt scripture enunciative al's recitative. vt libri historiales chronice et similia. et istis a nostris antiquis creditum videmus: et nos etiam debemus credere: sicut alijs antiqs scriptis. vt extra de probationib. capitulo cum causam. et ibi per glo. et facit infra de probationibus. l. census. et ibi nota. Quedam sunt scripture que procedunt disponendo et determinando non enunciando: et in his aduertēdum quid seruant studia. Quedam enim scripture tanq̄ autentice in studijs reputantur vt dicta Aristo. ⁊ hypocratis et similium: que tāq̄ scripture autē 23 tice in studijs seruantur. et istis est standum. vt. l. septimo. supra de statu hominum. et infra de solutionibus. l. si pater. Quedam sunt scripture que a studijs non approbantur nisi probentur per rationem. et iste dicuntur magistrales probationes: non tamen necessarie vt in dicta. l. prima. C. de legi. et. l. si de interpretatione. ff. de legib. istis quidem non est standum. si contrarū videretur. et nisi quatenus necessario concluderent. ¶ Iuxta predicta quero. vtrum 24 ⁊ testis possit reddere rationem dicti sui per locum ab autoritate. b Respondeo breuiter quedam est autoritas generalis et publica. et in istis nunq̄ potest reddere rationem dicti sui. ita quod probet per locum ab autoritate. Si enim testis diceret christum natum esse sub Octauiano augusto. interrogatus quomodo scit respondet. quia hoc dicitur in sancto euangelio. dictum testis non probat bene: tamen est verum quod euangelium hoc probat: et ex euangelio probatur. non autem hoc probatur. quia testis di 25 xit. Istis enim ⁊ scripturis publicis. et communibus. et approbatis non est adhibenda fides nisi quatenus ipsa scriptura ostendaur vt. l. prima. C. de man. princip. et in autētica de collatio. §. eos. el primo. Et idem dico si esset autoritas publica non communis. 26 puta publicum instrumentum. Si enim testis ⁊ dicit tytium mutuasse seio centum. interrogatus quomodo scit. respondet quia vidi publicum instrumentum in quo hoc continebatur. certe hoc non probat nisi ostendatur publicum instrumentum. vt in autentica si quis in aliquo documento. C. de eden. vel nisi ostēdatur tantum quod perinde habeatur ac si publicū instrumentum ostenderetur. vt puta quia probatur 27 instrumentum deperditum. ⁊ eius tenor probatur per viros bonos idoneos ⁊ peritos. vt extra de probatione. c. cum olim. el primo. facit quod not. C. de fid. instrumen. l. sicut. et. l. fina. et tunc testis ille non probat factum quod continetur in instrumento. sed probat instrumentum. ⁊ instrumentū probat factū. Quedā 28 ⁊ est autoritas priuata et ista quandoq̄ est priuata autoritas ipsius testis: testificantis: et tunc probat dictum suum. per locum ab autoritate. exemplum. testis interrogatus si sempronius fecit tale instrumentum.

a ☞ Andreas Pomate. ¶ Probat. Adde an testis qui refert se ad scripturā priuatā probat. et per pau. de castro. consi. xxvij. Alex. consi. lvj. in. ij. et. iij. colū. in. ij. volu. et cōsi. cxxxij. iij. colū. in. v. volu.

b ¶ In casu. Adde glo. et doc. in. l. testū. in ver. ḋsto. C. de test.

Arch. xxij. qō. v. i. hoc bal. in. l. cōuenticula. de cpis. et a cle. Spe. i. ti de teste. §. j. ver. qd ergo si in tro. Anto. de bu. in. c. tamen litera de testa. a 29 lex. tu ad b. Bal. cōsil. xxij. inc. videam. ij. lib. ⁊ qs. testis. refert se ad suā vel alienā scripturam. vide Paul. ō. ca cōsil. ccvij.

☞ Andreas Pomate.

¶ In casu. Adde q̄ fallit in. c teste deponente sup 30 possessorio cōm Bart. decisi. cccc lix. incipiēte not. qō in possessorio sufficit testimoniū de auditu non procedere in possessorio. titu. de testi.

☞ Andreas Pomate.

c ¶ Partem. Circa istam materiam vide Bartolum consilio. cxxiij. incipien. statuto ciuitatis tuderti. ⁊ roma. cōsilio. cccxxiij. et vtrum cessionarius dicatur creditor: vide Roma. consi. cxlij. et consi. cij. al's. ccij. in princip. et nunquid creditor qui potest repelli ope exceptionis appelletur creditor: taliter q̄ statutum loquens in creditore verificetur in eo: vide Roma. cōsi. ccciij. ⁊ an ille a quo potest vendicari dicatur debitor. vide Alex. consi. clxix. in. fi. in. ij. vol.

d ¶ Allusione. Adde vltra ea que hic habentur per Alexandrum Bartol. consi. mihi. clxix. incipien. statutum ciuitatis tuderti. quo statuto cauetur quod si quis fuerit citatus ad se excusandum ab accusatione vel inquisitione. et compareat quod illa die et sequenti capi non possit. pro aliquo debito. contigit quod exbannitus pro quibusdam debitis et condēnatus in pecunia. comparuit et captus fuit pro dicta cōdemnatione que

fidi de te: In contrario est text. in. l. si cui. et. l. creditores. et ibi gloss. j. de verbo. signi. et in. l. is cui. ff. de act. et obli. Dicebat Jac. but. q̄ inspecto cōmuni vsū loquendi secundum quem creditor dicitur respectiue ad eū qui est debitor hic potest dici creditor. vt lege in contraria: sed inspecta allusione seu significatione vocabuli non 31 dicat creditor vt hic. Tu dicas ⁊ quando tractamus de significatione vocabuli: stamus allusioni seu significationi vocabuli e nisi diffinitio seu autoritas sit in contrarium. vt vidēbitis. j. l. proxima. §. appellata. sed in proposito nos habemus quod verbum credere seu res credita dicitur a credendo seu confidendo. ⁊ de hoc non habemus autoritatem in contrarium. ⁊ ideo dico q̄ licet teneatur mihi ad rem subtracram vel legatam: illa res nō potest dici credita quia repugnat allusio vocabuli vt hic. Ec obst. l. si cui. ⁊. l. creditores. quia fa. ⁊ eo q̄ verbum creditor sumitur largius respectiue ad debitorem pro omni eo cui aliquid debetur. sed verbū creditus f credita creditum. stat in sua significatione vt hic. et ideo verba legis vel statuti sunt diligenter inspicienda si faciunt mentionē de creditore. vt in titulo. de his que in fraud. credi. tunc comprehēdit omnes quibus aliquid debetur. si vero faciunt mentionem de re credita. per istud verbum credita. est necesse quod precedat contractus per quem fidem alterius sequamur. alias non diceretur res credita vt hic. ¶ Dicitur hic in textu. 32 mox ⁊ recepturi. quero vtrum ille cui

☞ Andreas Pomate.

¶ Vocabuli. Quādo standū sit allusioni: vocabuli vel significationi: de Alexā. et alios in. l. j. de acqren. possessio.

☞ Andreas Pomate.

¶ Dicitur. Adde an ille cui debet in die vel sub cōditione vi catur creditor: vide ad declarationem Alexand. consilio. ij. in. iij. colū. volu. iij. Barb. consilio: quadragesimooctauo: columna septima. in primo volumine. et Are. consi. centesimooctauo. an autem ille qui potest aliquam exceptionem opponere: maxime compensationem dicatur debitor: vide Alexan. consilio duodecimo. columna penul. in secundo volumine. et consilio centesimoseptuagesimooctauo. columna tertia. eodem volumine. vbi ponit de illo qui potest opponere exceptionem nō numerate pecunie. et consilio septuagesimoquarto: columna secunda. tertio volumine. vbi ponit an ille qui est obligatus actore reali dicatur debitor: vide pulchre Alexandrum consilio centesimoseptuagesimo: quinto volumine. vbi loquitur in statuto faciente mentionē de creditore qui recipere debet.

a ¶ Propie. adde quod sic se habet communis opi. pro qua bene facit gloss. in lege. ij. in verbo nuptias. in. §. creditum. j. e. Alexā. cui inquantum querit post Jaco. bur. bald. et fali. an cessionarius dicatur creditor. et an staturum loquens de creditore habeat locum in cessionario. Adde. ro. consi. cxlij. concludē tem idem quod prefati doct. z an tutus a excep. cōpensat. dicatur debitor. vide Alex. cōsi. xij. ij. libro. et ad bar. hic. adde tu eundez Alex. in cōsil. xv. col. ii. et in con sil. cvj. col. j. circa me. b v. vol.

b ¶ Contrarietatz. ad de glos. in autē. de in cest. nu. in pun. in ver c bo immi- nere. glos. in. c. qi pro pter in ver bo mor. de electi. bal. in lege gal lus. §. ille d casus. j. de lib. z post- hu. Jnno. in. l. diuortio. in pun. ff. fol. ma. a'ls remisso nes. vide per Alex.

c ¶ Andre. Poma. ¶ Quero. Idēz Areti. p illum tex. in. l. si fideiussor. in primo not. z ibi p Jas. in. ij. notabili. j. de leg. j. vide albe. in prima parte statutorū. q. cxciij. inci. questio pulchra. Alex. in. l. si creditores. in vltri. col. C. de pactis. Barba. consi. xxxvij. in. xviij. colum in. j. volu.

d ¶ Ego. Adde quod hec est communis op. pro qua Alexand. alleg. l. si fideiussor. in princip. in verbo debere. j. de leg. j. z tex. in. l. si seruum. §. nunc videam⁹. j. de verbo. obli.

e ¶ Diuerse. adde q̄ ro. z Fulg. intelligunt hoc verū quo ad plures contractus mutcem non compassibiles vt est mutuum z cōmodatum secus, si sint compassibiles, de quo hic per Alex.

f ¶ Eadē pecunia. adde an de necessitate cogat mu- f

donem. §. si ciuitatis. qi fateor q̄ fideiussor non est ꝛ tor: debitor tamen est. ¶ Sequitur vltima particula ibi rei quoqz verbū. hic dicitur q̄ † rei verbū est generale. cōtra de. l. si in rem. in pun. de rei vē. dicit gl. ibi quo ad actionez in rē: hic quo ad actiones personales. qō nō placet: qz et in actiōibus personalibus est idē qō ibi dicitur in actiōe realī: vt. l. in actione. j. de fur. Unde glo. solut aliter q̄ hoc verbū rei ibi accipitur stricte quantū ad reformationē libelli: qz certa z limitata res dz expimi in libello: z ista plz. quedam tñ glo. que est. j. de ver. sig. l. rei. la. ij. videtur p̄ mittere q̄ res in libello indefinite ponatur. qō an sit verū z qualiter procedat dicemus in l. j. in pun. §. de eden. vbi est hec materia.

35 promittitur pecunia in diem vel sub conditione dicatur creditor. videtur quod non: quia non est mox receptus vt litera hic dicit. in contrarium videtur dicta lex creditores. de verb. sig. l. 19 cui. de act. et oblig. Sol. dico quod creditor est, vt in lege contraria non tamen propie sed comprehensiue: alias suspensiue interim. nam debitor est ille a quo multo potest exto- 1 querī: vt lege debitor. de verbo. signi. 2 et quod ibi not. et. l. fideiussor. §. fide- 3 iussor. de fideiuf. sed pendente die vel 4 conditione non potest ab eo tanqz ab 5 creditore: nec ille propie debitor. creditor: tamen est. non ob. hec litera que 7 dicit mox: quia hec dictio mox significat etiam longum tempus: vt in gl. 33 et not. eam. ¶ Puto † tamen quod dictio mox accipiatur pro confestim: nisi causa cōtrarietatis b vitande vt hic. et. C. vnde vi. l. moniemtance. et hoc facit ad questionem quam ponit Dyn. in lege fructus. infra fol. ma. z Ly. hic vel potest exponi hec dictio mox vt determinet verbum credere: non verbū recepturi: et hoc satis placet. ¶ Quero c vtrum † fideiussor dicatur debitor. 34 videtur quod non: vt lege spadonem. §. si ciuitatis. de excu. tu. et arg l. furti. §. si quis alieno. ff. de his qui no. infa. facit quia sub hoc titulo non comprehenditur de fideiuf. Sed in contrariū determinat Guil. de cu. pro hoc sa. C. de fideiuf. l. blanditus. et. l. si. res. in fi. infra ad trebel. Ego d do pro hoc tex. in. l. et magis. j. de solu. non obst. l. spa 1 2 hu. Jnno. in. l. diuortio. in pun. ff. fol. ma. a'ls remisso nes. vide per Alex.

d ¶ Quero qd si illa eadē pecunia f q̄ fuit numerata red

3 datur † an erit mutuum. gl. j. huius. §. dicit q̄ sic: sufficit enim q̄ animus contrahentū fuerit qō redderetur aliud in eodē rū genere. hoc. pbatur expresse. insti. qui. mo. re cōtra. ob. in princ. z in tantū hoc est verū q̄ si ab initio mutuaui pecuniā z postea. p illa pecunia solueret mihi species quedā de mea voluntate mihi omnī⁹ fuisset mutuū. arg. C. de rescin. vend. l. pretij causa. z. C. eo. l. si. p mutua. z de fen. l. libera. 6

4 ¶ Venio ad ver. nā si aliud dr: hic. qō † qñ aliud dz reddi nō est mutuū. quero quis cōtractus ente glo. 7 dicit qō est ptractus innominatus ex quo oriē actio prescrip. verbis. Tu vero p declaratione hui⁹ principij dic latius. qñqz hoc agitur vt eadē species que 8 datur reddatur. z tūc aut per dantē nō transferē dominium: aut trāsferitur. primo casu aut datur cū custodie z erit depositū. vt. j. depos. l. j. in pun. aut da 9 tur ad hoc vt recipiēs his vtatur. z tūc aut datur ad vsum determinatū: z erit cōmodatuz aut datur ad vsum indeterminatū z erit precariū. vt no. in. l. in cōmodato. §. sicut. j. cōmo. z. j. de pca. l. j. circa pun. qō 10 intelligē vt ibi dixi. z. j. de dona l. lucius. et ponunt doc. C. cōmo. l. ij. ¶ Secō casu qñ transferitur domi 11 nium tūc est cōtractus innominat⁹. vt. l. naturalis.

5 §. j. z. l. si tibi arce. j. de pscri. ver. ¶ Quō † autē trās 12 feratur dominiū qñ sic datur vt reddat dic vt. l. qui 14

6 sic. j. de fol. dicam in. l. si tibi pecuniā. j. e. Qñqz † ab initio agitur vt aliud reddat: tunc si quidē agitur vt reddatur aliud in specie: sed idē in gñe z tūc est mu 15

a tuum[1]. Si vero vt reddatur aliud in gñe. i. in diuerso gñe. z tunc aut agitur vt reddat species pro spe- 16 cie. z tūc est cōtractus permutationis vt. l. j. de re. permu. z ibi gl. in ver. habēt. in fi. Aut agitur vt red 17 datur genus. p genere. aut genus. p specie. et tunc erit cōtractus innominatus. do vt des. l. j. z. ij. C. de 18 re. gnui. et qō ibi no. aut agit vt reddat quātitas. i.

b pecunia. p species[2] vel species. p quātitate. z tūc aut 19 agit qō ex vtraqz parte detur. z erit cōtractus innominatus. vt. j. de pdt. ob cau. l. ti. aut agit q̄ ex parte eius q̄ dz quantitatē detur: z ex parte eius qui dz speciē tradat. z erit ptractus emptiōis z vēditiōis. vt est casus in. l. ex empto. j. de act. emp. z no. in. d. l. ti. de cōdt. ob causam. Aut agit vt reddatur quātitas pro gñe seu genus pro quātitate. z tūc indistincte erit emptio et venditio. licet ex vtraqz parte sit datio. ita debēt intelligi oia iura q̄ loquuntur de vē ditione gñis. vt. j. de act. emp. l. ratio. §. si per vēditorem. l. ii sterilis. §. cū gvenditore. e. ti. z. l. j. in pun. cū gl. de peri. z cō. rei ven. Ratio est quia qñ vēditur

7 † genus venditor teneē ad translationē dñij: nō ex natura cōtractus: sed ex natura rei debite q̄ debeē res in genere. vt no. p glo. in simili. in. l. si domus. §. 1 de eutctione. de le. j. z. l. q̄ cōcubinā. §. si heres. de le. iij. In eo enim qui vēdidit vinū vel aliud in gñe vt 2 teneatur ad trāslationem dñij est eadem ratio que est in emptore qui teneē ad praestum in genere. meritō ex vtraqz parte potest interuenire datio. pdicta collegi ex dictis multorum.

1 ☞ Ea que consistunt pondere numero vel mensura recipiunt functionem in genere suo.

2 Aliud p alio multo creditore solui nō pōt. z nu. 20.

3 Genus z species quomodo accipiantur apud logicos z quomodo apud legistas.

4 Accipiēs pecuniam ad numerū mutuo. qō ex causa necessitatis poterit soluere frumentum. z nu. 21.

5 Qui accipit frumētum mutuo qō nō possit restituere pecuniaz nisi in casu non existentie frumenti quia tūc perueniret ad estimationem.

Accipiēs argētū ad pōdus mutuo: qñ poterit reddere pecuniam.

Expense que fiunt in cudendo pecuniam deberent fieri de publico ꝓsuetudo aliter seruat.

Si datur frumentū vt vinū reddat qō nō sit mutuū sed contractus innominatus. z quando venditio.

Si datur liber ad pondus vel oues ad numerum vt tantūdem reddatur qō non sit mutuum. z qō in libro non a cadat mutuum. nu. 13.

In mutuo ad hoc vt sit mutuū quatuor considerantur.

Pecunia qō non fuerit principaliter inuenta vt numeretur.

Mutuū q̄ cadat in pipere ad nūerū. b

Locatio qō consistat etiā in reb⁹ nō consuetis locari habentibus tñ similitudinem cum eis.

Mutuum qō consistat in pane et ita seruet consuetudo.

Mutuuz qō cadat in stanno plumbo et similibus.

In lateribus et regulis qō consistat mutuum.

In lignis qñ venduntur ad pondus potest mutuum consistere.

In palea potest mutuum consistere.

Mutui datio.

Hic ponit i quib⁹ reb⁹ mutuū ꝓsistat. Glo. dividit istū. §. et ponit casum. ego autē diuido aliter. primo ponit dictū. Secō ponit rationē includentē duo. vnū negatiue: aliud affirmatiue. Tertio pbat p rationē in eo qō affirmatiue concludebat. Quarto pbat per eandē rōnem in eo qō concludebat negatiue. secūa ibi: qñ haruz. tertia ibi: quia in gñe. quarta ibi: nā in ceteris. casum in terminis ponit gl. tua magna in pun. et ideo aduerte ad me. ¶ Nota qō ea † q̄ ꝓsistūt in numero pōdere vel mensura. recipiunt functionē in gñe suo.

¶ Secō no. † qō aliud p alio multo creditore solui non pōt. ¶ Venio ad gl. q̄ in pn. fui ponit casum z illū exponit legēdo l. faz. ¶ Op. iuriscōsult⁹ accipit hic in gñe qñ debetur aliqua quātitas. pura vini. frumēti. vel olei et similia. spēm vo accipit qñ debeē aliqua spēs vt vna certa res. Cōtra. gen⁹ est q̄ pdicat de plurib⁹ differē rib⁹ spē. z spēs est qō pdicat de pluri

tuās illorum et dengrios quos dedit i spē recipe aleram. vt cy. hoc i. j. q. z alios doc. tenere qō iniustus cōpellat recipere dum sint eadez bōitate in rib⁹ hic p eū allegatis.

¶ Mutuū. Adde qō posset esse depositus si hocactū esset alex.

¶ Pecūia p spē. Ad de qō hoc dictū bar to. limitat Gui. vō cu. hic nisi diceret noie pterij dari pecuniam qz vbi fit mentio de ptio intelligē emp. l. ti. C. de pdt. cu. it. z. hoc sequit Pau. vō ca. hic in lec. z in addi. q̄ all. Jo. an. in addi. ad spe. i tit. de cef. ac. §. j. i addi. inci. iuiniorigo rosus alia limitatio. vide hic p Alex.

¶ Que op. Jac. but. tenet hic secundam opi. per allegata in gl. pio qua etiam videtur facere text. in. l. titie amice. ff. de au. ꝛ arg. leg. tamen prima est magis communis quam sequitur Cy. Bal. Ange. hic Bar. in. l. Pau. la. j. j. de fol. ꝛ i. l. diuortio. §. ob dona ationes. j.

forma. ꝛ in l. q̃ extrinsecus. j. de verb. obli. Bald. in. l. fi. C. de cōpen. fali. in l. si qs argētū. C. de dona. Anto. de but. i. c. quāto. de iuretur. Pe. de anch. in cle. si bificiorū. de decimis. hanc tñ cōeszop. limita nō habere locus in casu spāl. l. j. C. de arg. p. li. x. Alex. ꝛ ad fallentiā Bar. vi de eūdem Bart. in. l. pau. alias imperatores. j. de in diez adie. qr tunc talis psuetudo eēt seruanda.

b ¶ Lib. ad de q̃ idez tenet gl. in ff. q. mo. re trahar. ob. in pnc. in ꝓ ff. metiendo et ei op. cōter tenet. q. lexan.

bus differētibus numero. sed prout accipitur hic species nō pdicatur de plurib⁹ differētibus numero. sed accipitur poti⁹ p quodā indiuiduo. vñ videtur obstare. j. ea. l. §. creditū. ꝛ. j. de le. j. l. legato gñaliter. ꝛ qd ibi not. So. fatcor † qd fm logicos accipitur genus ꝛ spēs. put mō diri. ꝛ etiā iurste in aliquib⁹ materijs sic accipiunt. vt in legib⁹. ff. alk. regulariter tñ nos accipimus speciem. p quodā indiuiduo. ita loquit hic ꝛ in pluribus locis in corpore iuris. ita dicit glo. ꝛ bene.

¶ Quero circa istā partē de plurib⁹ cōnibus. pone † qd accepi pecuniam ad numerū: nū quid potero reddere frumētū ad mensurā. gl. dicit qd nō. vt in tex. dū dicit in gñe suo. nam hic solueret in gñe alio. s. frumētū. p pecunia qd fieri nō dz: vt. l. si ita fideiussorem. j. de fideiuss. hoc intelligeverū nisi ex causa necessitatis qñ debitor pecuniā soluere nō posset. vt dicā infra. ¶ Quero † quid cōtra si recepi frumentū mutuo an possim reddere pecuniā. Jac. de are. videt dicere qd sic. vt. l. vinū. j. e. ꝛ. l. si sterilis. §. cuz p venditorē. j. de act. empt. ꝛ. l. quoties in diē. j. de ver. ob. sed certe ille leges loquuntur qñ debitor fuit in mora. et tūc nō reperit frumētū vel vinū eius bonitatis cuius dz reddi. merito peuenit ad estimationē. sed si nulla mora pcesserit nō credere pecuniā posse solui per regulā hic positā qr aliud pro alio ꝛc. quia dz solui in eodē gñe nō in alio. ¶ Quero qd si accepi argentū mutuo † ad pondus. nunquid potero reddere pecuniā. gloss. ponit optiū. vt in ea habes nec determinat. Ad solutionē huius qōnis debes scire qd de iure cōi pecunia dz fieri sic vt tantam vtilitatē afferat in forma quantam in materia. ꝛ tantā in materia quātā in forma. vt. j. de cōtrahen. emp. l. j. cū glo. j. ver. pbet. ꝛ sic expensē † q̃ fiunt in cudendo debēt fieri de publico. sed hodie de psuetudine seruatur qd minus est in forma quaz sit in materia propter expēsas que fiūt in cudendo. Hoc pmisso venio ad solutionē questiōis ꝛ dico si debeo tibi massam argēti: soluere possum argētum in forma ere nō cōtaminatū sed eiusdē ligē. ¶ Iteē dico hoc verū qñ argentū tantā vtilitatē affert in forma quātaz in materia. p hoc. l. j. in fi. in ver. in es pecunia. ꝛ. j. de au. ꝛ ar. le. sed si ppter cōmistionem alterius eris vel ppter formā sibi datam minus vtilitatis afferret in forma quā in materia tūc nō posset solui. ꝛ ita debēt ad cōcordiam reduci iste duē op. fallit si cōsuetudo ciuitatis aliter se haberet vt not. in. l. si qs argētū. C. de dona. allegata in gl. ¶ Querit gl. qd † si frumentū mihi das vt reddaz vinū vel argentū ꝛ cōsentimus ambo nunqd est mutuū dicit gl. q̃ nō. ꝛ est tex. s. in pnn. huius. l. sed cōtract⁹ innominatus est vel vēditio. hoc ideo quia in eodem gñe nō redditur: qd requirit in mutuo. Illud qd dicit gl. vel venditio: intelligas qñ argentū dz dari in forma vt in pecunia numerata. alꝯ nō esset vēditio sine pecunia. vt. l. j. in pnn. j. de ēhen. emp. ¶ Querit gl. † qd si dedero tibi librū ad pondus vt librū tanti ponderis reddas. vel qd si oues ad numerū dedero vt oues tāti numeri reddas: an erit mutuū. et videt qd sic quia cōsistit in pondere numero vel mēsura. gl. determinat cōtrariū ꝛ dicit cōsideranda esse† quatuor in mutuo q̃ cramineūus p ordinem.

¶ Primo debemus psiderare qr res q̃ data est ad numerū ad hoc sit mūēta vt numeretur sicut pecunia vt. l. j. j. de ēhē. emp. Certe istud nō est de necessitate. nā † pecunia fuit inuenta principaliter. ppter aliud q̃ qd numeret. d. l. j. j. de cōtrahen. emp. Preterea ponamus aliquas res q̃ naturaliter pducanē et sint vniformes qualitate et bonitate. exēplum in piperē nā oia eius grana sunt quodāmodo vniformis qualitatis ꝛ bonitatis. nōne † poterit mutuari piper ad numerum: celte sic. quia in gñe suo recipit functionē nec possumus tñ dicere qd ad hoc fit inuentum vt numeret quia nō fuit inuētū facto hois sed naturalr. ¶ Sed o requirit qd sit cōsuetudo vt in gl. ꝛ in hoc qd dicit gl. de cōsuetudine nō allegat. l. ꝛ pōt hoc intelligi duobus modis. Uno modo qd sit cōsuetudo qd ista res in suo gñe recipiat functionem vt vinū frumentū ꝛ oleum ꝛ similia. q̃ ponūtur instl qui. mo. re cōtra. ob. i. m pnn. sed si cōsuetudo nō esset lz reperiātur alique res eiusdē gñis ꝛ bonitatis: nō consisteret in his mutuū. exēplū pone † qd repertūtur plures codices scripti manu eiusdē scriptoris. ꝛ in eadē charta ꝛ in eadē forma p oia: lz inter eos sit oīmoda similitudo. tñ quia psuetudo nō est vt in gñe suo recipiāt functionē inuicē. in istis nō cōsisteret mutuum. ꝛ si hoc modo gl. intelligeretur: verū diceret. Alio modo pōt intelligi qd sit psuetudo: hoc est qd cōsueuerit mutuari alias non cōsistit mutuū. ꝛ hoc videt. pbart. j. de pscriptis ver. l. naturalis. §. at cū do. vbi nō cōsistit locatio nisi in his q̃ cōsueuerunt locari. ¶ Sed certe † si bene aduertis ibi dz sic intelligi non cōsistit locatio nisi in his que cōsueuerūt locari: ꝛ habentibus similitudinem cū eis. In his vero que dissimilia sunt locatio non cōsistit. vt ibi patet. ꝛ ideo puto qd si sint alique res que mutuari non consueuerunt nec sunt in communi vsu mutuādi si tñ in genere suo recipiunt functionem in eis constat mutuum. vt. j. dicam. ¶ Tertio dicit glo. est attendenda aptitudo. scilicet quod res ad pondus vel ad numerum vel mensuram sue natura adaptetur. Aduerte gloss. dicit verum. ꝛ vt intelligas quero quare nō aptetur pōdus ad libum

oues ad numerū sicut granum ad mensurā oleum ꝛ a
vinum. ꝛ similia. Ait idet iurisōsultus ꝛ dicit qd mu
tuum cōsistit in his q̃ numero pondere vel mensura
cōsistunt. nō dicit in his que ponderari: mensurari:
numerari ve possunt. sed in his que cōsistunt. q. d. in
his que suū esse habent: ꝛ suā essentiam ꝛ vtilitatez
retinent in pondere: numero: vel mēsura. licet indi
uiduum ipsum mutetur. sed in libro oubus ꝛ similib⁹
non cōsistit substantia eius bonitatis ꝛ vtilitatis in
pondere numero vel mēsura licet ponderari: numerari
ꝛ mensurari possit. ꝛ ideo ei⁹ nature pdicta non
adaptātur. quia sua essentia ꝛ vtilitas in his nō seruatur. ¶ Aduertendū tñ est q̃ quedā res sunt q̃ habent aptitudinem ad oia tria vt pecunia pōt alcui mutuari ad numerū ad pondus vel ad mensuram. Et quedā sunt res q̃ habēt aptitudinē ad duo istorum solū: vt oleum ꝛ similia. f. ad mensurā ꝛ ad pondus. Ad numerū aūt iste q̃ sunt materie liquide nō sunt apte vt ptz ad sensum ꝛ licet in mutuādo qñqz adijciatur numerus nō adijcitur numerus illis materie. sed numerus ponderis vel mēsure vt. x. cados olei vel. l. libras olei ꝛ similia. Quedā sunt apta ad numerū tantū. quedā ad pondus tantum. quedam
e. ad mensuram tantū. vt. j. dicam. ¶ Quarto⁴ requiritur dicit glo. vt aptetur actus contrahentium ad aptitudinē rei: licet eñ pecunia possit numerari vel ponderari ꝛc. tñ si daretur vt eadem pecunia vt species redderetur nō esset mutuum: quia actus nō adaptatur ad aptitudinē. vt. l. plane. §. j. j. de leg. j. l. fed
15 si certos. eo. ti. ¶ Querit gl. † vtrū in pane cōsistat mutuum. gl. dicit qd non. sed erit cōtractus innominatus. tu vero dicas qñqz in ciuitate limitat⁹ est panis quia dz esse tot vnciarum. ꝛ tūc mutuum potest d
cōsistere in pane ad numerū: quia ppter omnimodam similitudinē recipiunt functionē inter se in genere suo sicut pecunia. Qñqz panis nō est limitatus in ciuitate ꝛ tūc non cōsistit mutuum ad numerum. quia sūt esse ꝛ sua vtilitas nō retinetur numero: sed cōsisteret mutuū in pondere: qr in gñe suo recipiūt functionē. tātam enim vtilitatē afferūt: ꝛ. libre vnū panis quātam alteri⁹ posito qd sint eiusdē bonita-
b: tis: licet diuersus sit numerus: ꝛ ideo in eo pto cōsistere mutuum ꝛ hoc admittit cōsuetudo. ¶ Quero vtrū in aliis reb⁹ soluere quē nō numerātur. insti. quib. mo. re cōtra. oblig. cōsistat mutuum: Jac. de are. di
16 cit q̃ sic ꝛ credo q̃ dicat verū † vtputa si ad pōdus mutuaretur stāium seu plūbum: vel aliud es. et vt videtis iste res que cōsistūt in materia nō sunt apte nisi ad pondus: ꝛ eodē modo dici possunt quedam res que nō sunt apte nisi ad numerū. Exempluz fa
17 cta est lex. vel statutū † qd tegule quib⁹ domus tegitur vel lapides cocti vel lateres quib⁹ domus construitur fiant ad certā mensurā. certe arbitro qd in his consisteret mutuū ad numerū: qr in genere suo recipiūt functionē nō tñ sunt apta pōderari vel mē
c: surari. In aliquibus⁹ etiā partibus vidi † qd ligna
18 cōburendi causa parata vendūtur ad pōdus ꝛ mutuātur: ꝛ in his putarem cōsistere mutuū qr in genere suo recipiunt functionē. Idē puto in paleis et si
19 milibus: solū enim hoc considero † qd in genere suo functionē recipiāt: ꝛ q̃ actus cōtrahentium ad aptetur aptitudini rei intelligēdo aptitudinem rei. vt. s.

¶ Quarto. adde q̃ pe. ꝛ Cy. debent op. gl. pcedere si trado pecuniam in sacculo vt reddam alū sacculum sed si petijsti a me. xx. soli. mutuo et ego dixi ecce in isto sacculo sunt. xx. solidi accipe cōtrahetur mutuum quia pecunia est apta ad numerandum et dixt. sum⁹ expediti de ista gl. ¶ Alegamus ad aliam glo. dicitur hic † qd
20 aliud pro alia inuito creditore solui non potest. Contra de. l. si domus. §. qui cōsitetur. de leg. j. dicit gl. specialē ibi ratione sanguinis: sic etiam assignat multas alias specialitates Jo. vero soluit vno verbo. f. aut debetur quāttas aut species. vide gl. ¶ Pro declarāda hac gl. ꝛ ista materia vtrū aliud pro alio inuito creditore solui possit: debes scire qñqz debetur factum. ꝛ tūc succedit obligatio ad interesse: et tunc soluendo interesse aliquis liberetur. dic vt. l. j. C. de sen. que pro eo qd interest profe. dixi plene in b
l. stipulationes non diuidūtur. j. de ver. obli. in. viij. q. qñqz est in obligatione rem restituī: vel rem reddi: et tunc etiā sunt opi. vt. l. in re furtiua. in pnn. j. de condi. fur. diri plene in. d. l. stipulationes nō diuidūtur in. viij. q. Quandoqz est in obli. rem tradi. et tunc etiam de hoc sunt opi. in. l. j. j. de act. emp. ꝛ hoc etiā dixi plene in. d. l. stipulationes nō diuidūtur. in. viij. q. Quandoqz est in obligatione rez dari ꝛ tunc est nostra materia in qua dicitur debetur gen⁹ aut species aut quantitas. si gen⁹ hoc potest esse tripliciter vel qd debetur genus hoc est vna species de genere: vt homo vel equus: vel qd debetur certū pondus vel certa mensura illius generis. vt frumenti vini ꝛ similium: ꝛ istis duobus casibus aut quis vult soluere genus pro genere: et non potest inuito creditore: aut vult soluere speciem. p genere: et idem qd non potest soluere: vt hic: aut vult soluere quātitatem pro genere. vtputa pecuniam. ꝛ secōm

¶ Andreas Pomate.

¶ In aliquib⁹. Dicitur tñ voluisse Bar. s. in versi. ij. ꝛ requiritur. de libris omnimode similibus qd non solum requiratur qd recipiant functionem in genere suo: sed etiam qd sit consuetudo. vt recipiant functionem.

¶ In. viij. q. adde qd debuit dicere idē esse in obligationibus dandi. quia in plurib⁹ casib⁹ etiā succedit obligatio ad interesse qui casus traduntur in. d. l. stipulationes nō diuidūtur in. xj. et. xij. opp. et per Bar. in. l. j. C. de sententijs que pro eo qd interest profe. ꝛ in. l. naturalis. j. de prescrip. ver. Alex. cui adde quando aliud pro alio inuito creditore solui possit. Roma. consi. clxiij.

Andreas Pomate.

a ¶ Tertio casu. Vide roma. consi. clxiij. & are. consi. xxviij. ad fi. & prac. papi. in fouma libelli quo arguit hypothe. in gl. in verbo satisfacere.

b ¶ Fallit. Adde qd ibi nō est aliud in ecclesia debē te ēs in patrato debito tolerer ēs in hoc. s. q̄ puiat? qñ nō pōt solue in pecuniā tenetur dare ēs melioib? reb?. ecclesia ?o pōt dare mediocrē: vt d. §. fi. ?o. nec intelligas q̄ puiat? tenetur dare melioré rē magni valoris. p debito parte ēs tatis: q̄ nō tenetur dare in solutū nisi p cōcurrē ti ēs tatē pno. p gl. in. l. ēs dū a C. de vsur. pig. vt inq̄t Inn. in lege adiuo pio. §. i vēditiōe. j. ō re iudica. Alexan.

c ¶ Ab etymologia. Adde bartol. in. l. j. j. de testi. et in. l. j. j. de acqui. pos. et in. l. oēs populi. in sexta questio. principalt. de iust. itia & iure. Bald. in lege non sine. C. de bonis que liberis. Antoni. de burrio. in proemio decret. Alexand. cui adde Abba. consilio. lxxxij. secundo libro. Ange. consilio. ccvij.

Andreas Pomate.

¶ Add de Felt. in proemio decre. col. xiij.

Andreas Pomate.

d ¶ Mutuum. Vide Cardina. consilio. lvj. in primo dubio.

b

1 Iaco. de are. potest vt. §. dicit. ? tu vero dic aut illud genus potest reperiri eiusdem bonitatis cuius debetur: et non potest solui quantitas pro genere: quia aliud p alio &c. vt hic. Sed vero nō potest reperiri: & tūc potest solui quantitas pro genere: vt. l. vinum j eo. cū sint. ¶ Tertio modo potest accipi genus pro quota. vt si ego tibi debeo tertiam vel quartam partem bonorum vel alicuius rei & in his potest solui estimatio quādoq̄ pro illo genere debito. vt. l. nō amplius. §. fi. cum. l. seq. de lege. j. q̄ dic vt ibi. facit l. j. in. §. pe. cum glo. in versi. cōpensatio. §. fi. pars here pe. & j. ad trebel. l. deducta. §. nūmis. in fi. gloss. magne.

¶ Scēo casu quando debetur species: tunc aut illa species debita non potest reperiri: et potest solui pro ea estimatio nō alia species vel genus: vt. l. non dubium. de leg. iij. sic debet intelligi. l. si seruum. §. fi. de verb. obligā. & l. si ex legati causa. eo. tit. Si vero illa species potest reperiri & debitor potest eam soluere tunc de necessitate cogitur ea? soluere nec admittitur ad soluendum aliud: vt hic: fallit in casu. l. si domus. §. q̄ut consistet. j. de lega. j. ¶ Tertio casu? quando debetur quāntitas: & tunc aut debitor non potest soluere quantitatem & cogitur creditor accipere res: vt in aut. de fideiuf. §. quod autē posita. C. de solu. aut. hoc nisi. aut debitor potest soluere pecuniam: & tunc aut tenetur ad illam quantitatem respectu certe speciei: & liberatur soluendo speciem illam: vt. l. miles. §. j. j. de re iudica. et l. si vero. §. fi. j. solu. matri. & l. si fundū per fideicommissum. in pnn. de leg. j. et de doli excep. l. fideiussor. recte intelligendo. Si vero tenetur ad quantitatem simpliciter: tunc non potest soluere speciem pro quantitate credi

2 toze inuito: vt. l. cum a quo. C. de sol. fallit? in autent. de alie. et emphy. §. si vero secundum predictum que est posita. de sacrosan. eccle. auf. hoc ius porrectum. Bar.

Argumentum ab etymologia vocabuli qd̄ valeat & nume. 3.

Si dominium non transfertur in accipientem quod non fit mutuum.

Mutuum ciuile qd̄ reconcilietur stipulatione: nec in eo requiritur translatio dominij.

Mutuum ciuile quot modis reconcilietur.

Mutuum mere naturale quot modis reconcilietur.

Conuentus pro mutuo an apponat exceptionē dominij. mutuant.

Appellata.

Nota tu iuuenis † argumentū ab etymologia c vocabuli.

¶ Secundo no. † qd̄ si non transfertur in accipientem dominium non est mutuum. ¶ Oppo. qd̄ ista argumentatio non sit bona. nam secundū hoc ois alienatio erit mutuum: quia fit de meo tuum: qd̄ est falsum: vt. §. dixi in princi. huius. l. Sol. † argumentum ab etymologia vocabuli: seu allusione concludit nisi ei repugnet diffinitio vel autoritas. nam tutor dicitur a tuendo: et tamen non omnis qui tuetur est tutor nisi in cum cadat diffinitio: vt. l. j. j. de tute. Et eodem modo testamētum est testatio mentis: et tamen omnis testatio mentis non est testamentum: nisi in ea cadat diffinitio que est in. l. j. j. de testa. et idem in possessione: vt. l. j. in princi. j. de acquiren. posses. ita hic licet allusio vocabuli conueniat omni alienationi: tamen non erit mutuum nisi concurrant alia que requiruntur in mutuo: ex quib? poterit colligi diffinitio mutui: vt statim dicā. ¶ Oppo. qd̄ potest esse mutuum licet nō fiat de meo tuū: vt si non fiat numeratio post biennium: vt. l. in contractibus. C. de non nume. pecu. Sol. dicit gloss. ibi loquitur in mutuo ciuili: hic in mutuo naturali.

¶ Secundo oppo. de. l. quamuis. C. eodem. dicit gl. ibi † mutuum reconciliatur stipulatione. videre. ibi non loquitur in mutuo pure naturali sed in ciuili cui cooperatur natura vt no. j. eodem l. in fine. in quo mutuo siue precedat stipulatio siue sequatur non requiritur translatio dominij: vt dicta. l. ēs quis. ¶ Tertio oppo. j. eo. l. nam et si fur. et de fideiuss. l. si quis pro eo. §. si nummoe. Sol. dicit ibi mutuum reconciliatur consumptione. ponit etiam alios modos reconciliandi mutuum. tu vero dic latius secūdum Iaco. de are. ¶ † Quoddam est mutuum mere ciuile: et istud reconciliatur cursu biennij: vt. l. in contractibus. C. de non numer. pecu. & intelligas reconciliatur: nō quod ex ipso mutuo nascatur obligatio: sed vt ex contractu literarum propter illud ciuile mutuum obligatio nascatur. vt institu. de lite. obli. §. primo. ¶ Quoddam est mutuum ciuile nō mere: sed cui natura cooperatur: et illud reconciliatur stipulatione siue precedat siue sequatur: vt. C. eodem. l. quamuis. et intelligo quod reconciliatur nō vt ex ipso mutuo nascatur obligatio sed vt nascatur ex stipulatione propter illud presumptum mutuum. † Quoddam est mutuum mere naturale: & in isto requiritur quod transferatur dominium in accipientem vt hic: alias non est mutuum statim: sed ex

postfacto poterit reconciliari multis modis quorum quosdā ponit glo. alij ponunt per doc. ¶ Primo reconciliatur cōsumptione: vt glos. dicit. j. e. l. nam et si fur. et. l. si quis pro eo. §. si numos. j. de fideius. hoc q̄ dicit de consumptiōe potest intelligi tribus modis. ¶ Uno modo consumptione facta in vtilitatem accipientis: vt quia minuratum expendit pecuniā quā recepit: et hoc modo loquuntur iura allega. per glo. ¶ Secundo modo pōt intelligi consumptione hoc est perditione. vt nor. in lege indebiti. §. sed si numi. j. de condi. inde. ¶ Tertio modo potest intelligi cōsumptione: hoc est commistione: vt lege si alteni. infra de sol. hoc tamen quod de commistione dico nō habet locum: nisi in pecunia: secus in alijs generib?. vt. l. idem pomponius scribit si frumentum. §. de rei vendi. ¶ Secundo modo reconciliatur vsucapiōe: vt in glos. probatur etiam in. l. indebiti. §. sed si nūmi alieni. j. de condi. inde. ¶ Tertio modo reconciliat conditionis eventu. vt. j. eo. l. proinde. Sunt etiā alij duo casus extra glo. sed propter superuenientiam dominij in mutuante ex causa de preterito: vt. d. l. proinde. ¶ Itē reconciliatur ratihabitione secuta: vt. l. si procurator. j. de condi. inde. ¶ Ultimo posset queri

7 an ille qui conuenitur pro mutuo possit objicere mutuant exceptionē dominij. dicā in. l. nā et si fur. j. eo. diffinitionē aūt mutui dicā. j. ea. l. in fi.

1 ☞ Creditum differt a mutuo vt genus a specie. et numero. 2.

3 Verbum credendi tripliciter accipitur.

4 Pecunia tripliciter accipitur.

5 Creditor: cōditionalis: qd̄ improprie dicak creditor.

6 Testes si aliqui deponūt factū fuisse ante nuptias et aliqui post nuptias: q̄ cōcordent ante nuptias. f. finitas: et post nuptias. f. contractas.

7 Dicto ante et dicto post quomodo intelligantur.

8 Cōcordari q̄ nō possit dictū testis cū dicto partis.

9 Cōcordia testiū: qd̄. nō fiat qñ testes sunt impares.

10 Cautela vt iudex mittat pro testibus vt declarēt dictum qñ inter eos videtur contrarietas.

Creditum.

Creditum † differt a mutuo vt genus a specie: qd̄ quatuor probatur exemplis. h. d. hic. §. Ex hoc summario apparet diuisio. §. nam primo ponit dictū secundo probat illud per quatuor exempla. scēa ibi nā creditū. Item scēa diuiditur in quatuor partes sicut quatuor sunt exempla. scēa ibi itē mutuum. tertia ibi in mutui datione: quarta ibi verbis quoq̄. ¶ In tex. ibi dum dicit dominū esse dantē: supple: sed nō in creditor: vt p̄z in venditione deposito cōmodato &c. fi. & in prima p

2 te habes † q̄ creditū differt a mutuo vt genus a specie: hoc probatur sic: vbicūq̄ est mutuū: est creditū: sed nō cōuertitur. sicut quicūq̄ est homo est animal: sed non conuertitur. sic etiā differt populus a plebe: vt insti. de iur. natu. §. plebs est. ¶ Cōtra hoc oppo. q̄ creditū est species sicut mutuū: vt. §. e. l. §. j. & C. si aduer. cre. l. j. & in autent. nullū credē. agric. p to. Sol.

3 ver. † credendi: pōt sumi tripliciter sm glos. qñq̄ large. & tūc sumitur p genere suo: vt hic. & §. l. pri. qñq̄ stricte. & tūc sumitur pro sua specie. f. pro mutuo tm: vt. §. e. l. §. j. & in legib? alleg. in vtrarū. qñq̄ sumitur strictissime qñ. f. pecunia numerata tm mutuat: vt. l. j. & l. & in. l. tanus. §. mutui. j. ad maccē. ch si. ¶ Ulterius.

pcedo ad secōdam particulā. dicit hic q̄ creditū cōsistit extra cas res q̄ cōsistunt pondere numero vel mensura. ista pars est clara. nec hz p̄trariū: sunt declarata. §. pxoti. ¶ Cenio ad ver. Itē mutuū. dicitur hic qd̄ mutuū nō pōt esse nisi proficiscat pecunia. Contra. §. e. l. §. j. vbi dicit q̄ cōsistit in rebus: q̄ cōsistunt pondere: numero: vel

4 mensura. Sol. verbū † pecunia accipitur tripliciter. qñq̄ largissime. quādoq̄ large: & qñq̄ stricte: vt dicit glo. doctrinā aūt hoū. f. qñ debet accipi large. & qñ stricte dixi plene in. l. alio scriptura. j. de leg. j. ¶ Cenio ad ver. veluti. si post nuptias dos promittatur.

¶ Quero de intellectu huius ver. p declaratiōe debes scire q̄ in isto ver. continentur duo. vnū expresse aliud a contrario sensu. Expresse cum dicit si post nuptias dos promittatur est creditū. q. d. si ante nuptias dos pmittatur nō est creditū: & sic vnum dicit expresse. aliud a cōtrario sensu. quō autem hoc pcedat gl. intelligit duobus modis. Uno modo post nuptias contractas. & tunc dicit qd̄ si dos promittatur a muliere viro post contractas nuptias et obligat mulier: sed si dos a muliere viro pmittit ante nuptias nō obligaretur pure: quia hz in se illa pmissio tacitam cōditionē si nuptie sequātur: vt. l. pmittendo. & l. stipulationem. j. de iure do. & l. item quia. ff. de pac. ¶ Cōtra istam lec. opp. de. l. is cui. j. de ac. & obli. vbi pendente cōditione quis vt creditor. Sol. † ibi dicitur creditor improprie: vt dixi. §. in l. pxoti. ¶ Scēo modo? potest intelligi qd̄ hic dicitur creditum post nuptias. f. solutas. & tunc est dicendū q̄ vir promittit vxori dotem: nam si hoc promittit post nuptias solutas nō valeret: quia esset donatio: nisi morte confirmaretur: vt. l. qd̄ de suo. C. de do. cau. nō nu. & C. de dona. ante nupt. l. j. et. l. si diuortio. j. de ver. obli. quod dic: vt ibi. ergo habes ex hoc. §. qd̄ ista verba post nuptias possunt intelligi duobus modis post nuptias. f. cōtractas vel post nuptias scilicet solutas. ¶ Et istud est argu. ad questionem de testibus discordātibus † quorum quidam dixerūt fuisse ante nuptias. alij dixerunt post nuptias: vt reducantur ad cōcordiam hoc modo ante nuptias. scilicet finitas post nuptias. f. contractas: et sic non erunt discordes argu. huius ver. et quod hic not. et idem si quidam testes dicunt ante guerram: & quidam

Andreas Pomate.

¶ Scēo mō. Vide aret. consi. lxxxvj.

¶ Ad cōcordiā. adde Bar. in. l. q̄ ānī kalendas. de verb. obli. Alexā. tu adde ang. ps. cclxxiij. circa fi. vbi cōsuluit testes cōcordādos quorū aliq̄ dixerunt testes rogatos ānī publicationē testamēti aliqui post publi.

a ✠Andreas Pomate. ¶Aduerte si testes oẽs ad ducti ad aliquid ꝓbandũ dicant id factum ante nuptias vel post quõ debeat intelligi talis eorũ ratio. vide are. cõsi. xiij. in. vij. col. alex. in. l. j. col. ij. ff. de nou. ope. nun. et consi. xxiiij. col. vij. volu. ij. bart. in lege fos. in fin. ff. de fal. Rap. cum. cõsi. lxxvij. in pe. colũ. a Oldr. cõs. cv. als. cj. Fe. i ꝑoe. decre. col. iiij. i. c. trãslato. de cõsti. et in. c. ex pte. col. 7 ij. de te. et in. c. cũ. W. in. ij. colũ. ⁊ Barba. cõsil. xij. in. j. co. ⁊ in. vij. voluñ. ¶Et aliquid per Hic. de lyra. Mat. xxvj. in gloss. in verbo ait illi Jesus. bal. in. c. causam que. de rescrip. et in. d. dicto. c. cum tu. et in titu. de pace constan. in ver. opinioni ad fi.

b ✠Andreas Pomate. ¶Sed tunc insisto. Limita tamen hoc vt per eundem Bartol. in lege si quis intentione ambigua. supra de iud. vide Alexand. de concordia testium. consilio. cxliij. ver. accedit in secũdo volumine. Feli. in. c. cum tu. in secunda columna. versu. iij. conclusio de test. et in. ix. conclu. et in tertia columna. et in. c. presentium. columna secunda. eodẽ titu. Barb. consilio. ij. colum. vj. volumi. j. et consilio xxv. colum. v. volumi. ij. prepo. c. omnes leges. colũna quarta. distin. j. Bom. consilio. clvj. et seq. Jmo. cõsilio. cj. et sequen. et Alexand. consilio. lxxvij. colum. ij. volumi. j. et consilio. cxvj. et consilio. xxxiij. colum. ij. eo. Feli. in. c. cum contingat colum. j. de offic. dele. Alexan. consi. xxiij. colum. v. volu. ij. vbi dicit ꝙ reducuntur ad concordiam etiam vt probent ⁊ Ange. de are. ⁊ ibi in addi. in glo. in verbo falsarie. col. v. versi. qui sunt plures.

c ¶Pares. Adde glo. in. d. c. cũ contingat Bart. in. l. gallus. §. ille casus. de libe. ⁊ posthu. Barto. in. l. insulam. folu. matri. Bald. in. c. cum tuto. et ibi Card. extra de testibus. et Bald. in. §. quibus in. j. constitu. C. contrarium est de mente glo. in. c. nostra. de testib. et in. iij. q. c. si testes. et hoc tenent domi. Anto. et Abba. in. c. cum tu. Joan. de Jmo. in. l. inter stipulantẽ. §. j. de verbo. obligatio. per tex. in. d. c. cum tu. et cum hac opi. tran sit Alex. tu adde quod primã opi. sequitur Pe. de anch. consi. cccl. xxxvij. ⁊ cccl. xxxix. ⁊ Pau. de cast. in addi. hic ad suam lectu. Et inquantũ Alexan. tangit an testes reducantur ad concordiam: vt probẽt vel vt falsum euitent. dic qõ Bal. iij. li. consil. cccc. xj. Quidam. a. tenet quod non probent idemq; tenet consi. xxviij. c. iij. lib. incip. in quodã instrumento: vbi alleg. d. c. cum tu.

ante significat tẽpus qõ precedit: ⁊ post significat tẽpus qõ sequitur: ⁊ ideo si plures simul decederẽt: ibi nullo modo cadere. et ante vel post. l. qõ de partier. cũ l. seq. j. de reb. du. facit. l. inter socerũ. in pun. j. de pado. ¶Quandoq; iste dictiones respiciunt terminũ qui habet tractum et durationem aliquam: ⁊ tũc quãdoq; iste tractus est ab inceptione vsq; ad perfectionẽ illius actus siue terminus: vt in hoc exemplo ante kalendas vel post kalendas. nã dies kalendarum incipit in mane ⁊ perficitur in sero. Idem si dico ante annum vel post annum: nã annus incipit in primo die eius et terminatur in vltima: ⁊ isto casu iste dictiones debent intelligi ante kalendas: f. finitas ⁊ post kalẽdas. f. finitas: vt. l. stipulationes nõ diuiduntur. §. j. j. de verb. oblig. vbi est expressum. in tex. ⁊ glo. in ⁊ qui ante kalendas. eo. ti. ⁊ in. l. eũ qui ita. §. qui ita. el. ij. c. tit. ⁊ ibi no. fm opi. Jo. ⁊ in. l. libertas. §. fi. j. de manu. testa. ⁊. l. si ita fuerit. la. ij. in pxn. ⁊. l. inter illam. in punct. ⁊ ibi no. j. de verb. sig. ⁊ sic cũ dico ante kalendas significo totum tempus quod est ante eas finitas: de eo qõ sequitur nihil pono. cũ dico post kalendas significo totuz tempus qõ sequitur post eas finitas. Et de eo qõ precedit nihil pono. ¶Quãdoq; iste dictiones adiiciuntur termino qui hz tractuz et durationem post suam perfectionem: vt in hoc exemplo post nuptias et ante nuptias: nam posteq; sunt nuptie durant donec alter moriatur vel diuertat ⁊ tunc intelligit ante nuptias seu post nuptias contractas: vt. l. sancimus. C. de nup. hoc est verum nisi causa cõtrarietatis euitande: tunc enim ante et post resoluũtur vt idem tempus significẽt vt hic vides. ⁊. s. dixi. ¶Sed tunc[b] insisto fm hoc semper est in potestate alicuius ex partib[9] quid iste dictiones significent. nã si omnes testes dixerint hoc fuisse ante nuptias. Ego dico ꝙ imo fuit post nuptias. postea in cõclusione dicam. dñe iudex reducatis ad concordiam dicta testium cum dicto meo. nam ipsi dixerunt ante nuptias. ego post nuptias. intelligatis dictum eorum ante nuptias. f. finitas et dictum meum intelligatis post nuptias. f. cõtractas ⁊ significetur idem tempus causa cõtrarietatis vitande. So. dicit Jnno. in. c. cũ contingat. circa pun. de off. deleg. qõ licet testes reducantur ad concordiam ne incidant in cõtrarietatem: vt dictum est: tñ ſ hoc nõ debet fieri qñ est cõtrarietas inter dictum testis et dictum partis: quia dictũ partis nullam fidez facit ꝓ se: vt. C. de ꝓba. l. exemplo. cum si. qõ est no. Puto etiã ꝓout ipse dicit ibi: sed nõ bene explicat ſ qõ ista concordia tunc est fienda qñ probationes vndiq; sunt pares[c]. sed si alter haberet plures et idoneiores testes illis esset standuz: cautius tñ faceret iudex ſ si iterum ꝓ testib[9] mitteret: vt qualiter dictum eorum intelligunt declarent: vt no. in antẽ. de testi. §. quia vero in glos. magna. et extra de testi. cũ cum clamor.

✠Ad perficiendum mutuum sufficit qõ pecunia proficiscatur vere vel ficte. et quod tradens sit dominus.

Mutuum qõ sit tripler.

Mutuum naturale mere. ⁊ mutuum naturale cui ciuile cooperatur.

Mutuũ ciuile quotuplex. ⁊ an ex mutuo vere ciuile oriatur

oriatur actio vel ex chirographo.

5 Procurator cõstitutus ad accipiendum pecuniam mutuo si confiteatur se recepisse an obliget dominũ b vbi quod non.

7 Procurator cõstitutus ad accipiendum pecuniã mutuo et ad cõfitendum recepisse et ad ꝓmittendũ ꝙ non obliget dñm si nõ cõstat de numeratione.

8 Mutuum quid sit.

In mutui autem datiõe.

Vtvo bis dixi hic ponitur tertium exemplũ per quod probatur creditum differre a mutuo: vt genus a specie. nam in mutui datione oportet dñm esse dantẽ: qõ nõ est in alio credito. vt puta in venditione deposito commodato et si. et ad ℞ iurisconsult[9] opponit de filio ⁊ de seruo mutuãte. et soluit per exemplum de eo qui mutuat pecuniã suã mea voluntate. ¶Quero ergo quale exemplũ istud sit: et quae similitudo. dicit Jac. de are. qõ primũ dictũ de filio et seruo põt intelligi duobus modis. Vno modo ꝙ filius et seruus dãtes peculiares numos obligant accipientes naturaliter ipsi filio et seruo: et tunc ꝓcedit exemplũ ꝙ sequitur clare. f. qõ illud ideo est: q: filius vel seruus habẽt do 4 mini volũtatẽ: sicut si volũtate mea tuos numos credas noie meo. nam mihi actio queritur propter voluntatem tui dñi: licet ego nõ fuerim dñs. Scõdo modo potest intelligi ꝙ filius vel seruus mutuãtes obligant accipientẽ patri vel dño: et hoc ideo: q: ipse pater vel dñs fingitur mutuare: et fm hoc procedit exẽplum: q: hoc tale est quale si voluntate mea tuos numos credas noie meo. nam mihi acquiritur obligatio et actio: q: ego fingor mutuare cũ noie meo mutuatur: tñ in hoc est differentia: q: in hoc casu in vltimo. ibi quale si voluntate mea ⁊c. sunt due fictiones: vna circa actũ mutuãdi: q: ego fingor mutuare cui? noie mutuatur. Alia circa dominũ ꝙ fingor mutuare pecuniã meã propter dñi voluntatẽ cũ vere non sit mea: sed in precedenti casu posito in ver. nec obest. ⁊c. sez in filio vel seruo solũ est vna fictio. sez circa actũ mutuandi: cũ vere illa pecunia fuerit patris vel 1 dñi. Ex quo habes ſ ꝙ ad perficiendũ mutuũ sufficit ꝙ pecunia proficiscatur vere vel ficte: ⁊ ꝙ tradẽs sit dñs vere vel ficte. ¶Venio ad ver. ℞ bis. dixi vobis ꝙ hic ponitur quartũ exemplũ ex quo ostendit ꝙ creditũ differt a mutuo: vt genus a spẽ: nã possumus credere per stipulationem nulla interueniente pecunia: vel etiam potest intelligi aliter. vt cõueniat c cũ parte proxima precedente. vbi dictũ ꝙ sufficit ꝙ pecunia proficiscatur vere vel ficte. hic ponit exẽplũ in mutuo ciuili in quo nulla pecunia interuenit tua a vere sed ficte.[a] ¶Pro cuius rei euidẽtia debes scire 2 ꝓout glo. notabiliter dicit qõ tripler ſ est mutuum: quoddã est mutuũ naturale et mere: quoddã est mutuum ciuile cui natura cooperatur. quoddã est mutuum mere ciuile. Mutuũ ſ enim naturale est qñ res 3 mea ad te peruenit: ita dicit glo. et bene: nã tamen in hoc mutuo naturali dicas quoddam est mutuũ naturale mere: vt qñ pecunia mea in te directo trãsfertur. quoddã est mutuũ naturale cui ius ciuile cooperatur per aliquam fictionem. vt quando pecunia vere intercessit sed tus fingit eum numerasse qui nõ numerauit: vel esse dominum qui nõ erat: vt. ś. prime

a ✠Andre. Poma. ¶Sed ficte. Quotuplex sit mutuum. vide Pau. de ca. consi. cccxcvij.

✠Andreas Pomate. ¶Utilia. vide Roma. consil. ccclij. Pau. de ca. consil. cccxcvij. alexand. consi. xxij. colum. v. volumi. iij. aret. consi. v. Bal. consi. lxxxvij. incip. quidam declaraui. vel quãdo pecunia debita ex vna causa cõuertitur in causam mutui: vt. l. certi conditio. in fi. j. eo. vel qñ mutuum reconciliatur aliquo ex modis quos vidistis. in versi. appellata. ad quod facit. j. e. l. singularia. Aliud est mutuũ ciuile cui natura cooperat dicit gloss. vt qñ ante stipulationẽ vel post incontinenti numerat pecunia. glo. in hoc dicit verũ: nõ tamen nascit in hoc casu actio ex mutuo hz ex stipulatione impleta propter mutuum: vt. l. si ita stipulatus. §. chrysogon[9]. j. de ver. ob. et. l. si ita fuero stipulatus. §. fi. et. l. cum enim. j. de noua. vide ibi. j. e. l. certi conditio. §. quoniã. Quoddã ſ est mutuum mere ciuile vt in chirographo ex quo quis obligat post biẽnium: vt in. l. in contractibus. C. de non nu. pecu. dicit glo. et bene ꝙ tñ isto casu non oritur obligatio ex talı mutuo: sed ex contractu literarũ propter mutuum: et illud ꝙ glo. dicit post biẽnũ habet locũ quando promissio vel scriptura facta fuit spe future numerationis. sed si forte donandi animo nõ spe future numerationis promitterẽ centum per stipulationem que confiteor me habuisse ⁊ recepisse mutuo: statim etiam non expectato biennio contraheretur illud mutuum ciuile. et hic est casus in isto responso: vt glo. hic intelligit in mutuo ciuili vide istã glo. que c incipit. idest alienã fidem. et not. cam.

¶Et ista sunt vtilia. b ſ ad questionẽ de facto aliquis fecit ꝓcuratorem ad accipiendum pecuniã mutuo: tñ in instrumento non fuit scriptum quod recepit: sed quod fuit confessus se recepisse: certe ex tali instrumento nisi numeratio probetur non potest[c] agi contra dominum. nam quando facio te procuratorem ad accipiendum pecuniũ. et in lege non abstulit. C. de noua. anto. de but. et abb. in c. si cautio. extra de fide instrumen. Paul. de castro consilio vlt. als remis. etiam vide per alexand. cui adde inquantum alleg. Feder. consilio. lij. sentire contra Barto. quod non est verum: quia imo idem sentit: quia eius vltima verba sunt hec. d. procur. non potuit liberare nisi per realem solutionem non fictam et ita etiam allega. Romasi. idem secutus. consilio. ccclij. incipien. sancti spiritus gratia. et idem videtur voluisse Bald. consilio. cccxxxij. primo libro.

a ¶Donatio. Bal. et Fulg. in hoc tenent contra Barto. Pau. de castro. Ange. romani. idem faciunt. et cū opi. ipsorum transire videtur Alexan. adde tu quod pro opi. Bar. facit quia in mandato est dictio et: que est copulatiua: et videtur importare quod sola confessio sine receptiōe non sit satis. l. si heredi plures. j. de cōdi. inst. l. is qui. cc. §. vtrum. j. de reb' dub. et maxime q; sub vna et eadē ratione 2 sub 7 vno et eodē verbo regunt tuptā ea q; dicit Barto. in. l. re conuictij. in. v. colū. j. de leg. iij. nā vbi qualitas verborum precedentū potest sequētibus verbis cōtenire intelligitur semper repetita: vt dicit Barto. in. l. seto. §. Cato j. de fun. instru. ergo qualitas naturalis accipi debet: et bene facit quod dicit Barto. in hoc in. l. ita stipulatus. §. cirpsogonus. j. de ver. obliga. ¶Secundo facit q; verba sequentia vt fin ea intelligantur. l. fina. §. cui dulcia. j. de vi. tri. et ol. leg. et in clemen. non pōt. de procu. cum si. et bene per ea que dicit Bart. in. l. qui habet. §. fi. j. de tutel. et maxime hoc est dicendum quia in hoc conueniunt reg. iuris. videlicet quia verba mandantis intelliguntur stricte. l. diligenter. j. mandati. et sic vt minus noceat constituenti q̄ possit; iuxta. l. cum de indebito. j. de proba. nam si dominus id nō fecisset verosimiliter. ergo sic non interpretetur mandatum. bonus est textus in. l. si hominem. j. mandati. et propue hoc dicit Bald. in l. falsus. columna. iij. C. de fal. quod est not. pro opiñ. Bar. licet magis cōtis optimo sit contra Bar. vt hic. p mod. Et ad rōnes ipsorū sustinēdo bar. potest rīdere vt. j. ead. p̄mū pōt rīderi q; ibi erat sic in mādato q; nō est hic. ¶Ad fm responderi potest q̄ verbū ad confitendum non est quid diuersum a verbo ad accipiendum prout in simili dicitur mandatum ad vendendum et instrumentum faciendum quo casu importat vt primo vendatur postea fiat instrumētum: sic ergo accipiat primo postea confiteatur: et sic omnia ista duo referantur ad veram numerationem. iuuatur ista responsio quia verbum ad confitendum dupliciter capi pōt. f. ad pecuniā nūerata: z nō nūerata: sed pcedens verbū verificat actualiter ergo z verbum ad confitendum quia verbum ambiguum debet interpretari a precedenti verbo: claro et certo. l. prima. et ibi Bartolus infra de rebus dub. Item quere quid est mutuum. nam mutuū est contractus celebratus datione vera vel ficta rei consistentis in pondere numero vel mensura cum spe recipiēdi tantumdem in genere suo. vt ex predictis patet. Barto.

1 ¶Vinum vet' quod sit melius vino nouo. et nu. 4.

2 Tacitum quod habeatur p expresso. et nume. 9.

3 Illud q; venit ex natura cōtract' q̄ p̄sumatur tacite agi inter partes.

4 Vinum vetus quod dicatur.

5 Si vinum mutuatū debebat restituī pōte vindemiarū quod presumitur actum vt reddatur de nouo.

6 Vinum vetus an possit reddi pro nouo.

7 In hominibus antiquior est melior iuuene.

8 Testis senior et doctor senior preferitur iuniori.

10 Quomodo probatur aliquid fuisse tacite omissum a partibus.

11 Si dictum sit accipe illud vinum vel tolle istam pecuniam. quando presumatur mutuum vel donatio.

non est superfluum quia confessio haber plura priuilegia vt habetur in lege admonendi. infra de iureiuran. et in autenti. sed iam necesse. infra de donationi. ante nup.

¶Ad tertū respondeo q̄ bene operantur in fauorem debitoris si fiat cōfessio de recepto nec est verum quod in p̄ iudicium constituentis sint opposita quia ūno ad confitendum pecuniam numeratam. ¶Ad quartum respondeo confitendo id fecisse negando quod habeat mandatum ad confitendum recepisse pecuniam non numeratam: vt supra dictum est. ¶Et inquantum ipsi modernio. impugnant fundamentum Bartol. dico et concedo quod intra biennium non est donatio sed ex quo elapso biennio non potest opponi except. legis in cōtractibus. codice de non nume. pecu. si non est opposita exceptio est donatio probatur hoc in simili: nam ille qui non potest alienare non potest etiam facere actum per quem in futurum sequatur alienatio. lege si ita quis. paragrapho. eadem lege. infra de verborum obligationibus. et ideo est. quod qui non potest alienare non potest compromittere: vt dicit Innocen. in capi. cum tempore. extra de arb. ergo procurator: iste qui non potest donare non potest facere actum per quem in futurum sequatur donatio. sed ista confessio est huiusmodi. ergo z cetera. nec obstat si dicatur quod mmo erit donatio quia tenetur procurator: domino. vt lege qui propuio. paragrapho procurator. vt in ceteris. supra de procurato. quia posset dici q̄, si non esset soluendo dominus esset in damno. vide Bald. in dicta lege in contractibus. et Imo. in lege predia. infra de acquiren. possef. ita dicebat domi. meus hic: scilicet do. Franc. ff. pept. et tu cogita.

12 Mutuum qñ ꝓbetur si testis dicat nescire an fuerit a mutuum. z quid actum fuerit sed bene vidit pecuniam numerare z ipse eam recepit.

13 Libellans dicens se diriſſe tolle iſtā pecuniam quaz titius recepit et denegat restituere ideo petit ipsum condemnari q̄ hic libellus non procedit.

14 Libellus q̄ non sufficiat presumptiue concludere.

15 Factum ex quo quis vult quod aliquid presumatur quod debet allegari.

16 Bonitas duplex intrinseca et extrinseca et quando extrinseca presumatur.

17 Pecunia; si mutuatur quando debeat reddi fm antiquam vel fm nouam.

18 Scholaris cui fuerat datus fundus per abbatē ipso reuerso ad domum: vt ipsum vsufructuaretur: z causam monasterij diceret. An si nesciuit causam defendere debeat sibi auferri fundus.

8 ¶Dm quid. h. d. ¶Quod agitur tacite pro expresso habetur: z tacite agitur vel eque bonum reddatur. h. d. Et diuitur in tres partes. ¶Primo ponit dictum. ¶Secūdo ponit rationem. ¶Tertio docet practicam. Secunda ibi: nam in cōtrahendo. Tertia ibi: id autem. ¶Ho. d

1 q; ¶vinum vetus est melius vino nouo. vt hic et. l. iubemus. C. de eroga. mili. an. lib. xii. ¶Secundo not.

2 ¶q; tacitum habetur pro expresso. ¶Tertio no. practicam q; ¶illud quod venit ex natura contractus presumitur a iure tacite agi inter partes: nec est opus p

3 4 batione vt hic dicit tex. ¶Oppo. q; ¶vinum nouum sit melius vino veteri: nam vinum vet' incipit acuere: vt. l. si quis vinum. §. pe. j. de vi. tri. z oleo leg. Sopro huius declaratione debes scire quod dicatur vinum nouum z quod vetus: nam quidam dicunt vinū vetus esse quod habet annum vt. d. l. si quis vinum. §. fin. cum. l. seq. Alij dicunt in hoc inspiciendam esse consuetudinem regionis: vt. l. legatis. §. fina. de leg. iij. Solu. quicquid doct. dicant dic q; quedam sunt vina precellētia que possunt multis annis conseruari: et in his fateor q; vinum vetus dicitur quod transit annum z eo casu melius est vinum vetus q̄ nouum: et pretiosius. Quedā sunt vina communia que vitra annū duranr: sed statim lapso anno incipiūt acuere vel mucescere: z tunc vetus intelligitur positū incepit esse clarū: ita q; deposuit illā grossitiē quam ex vuis assumpsit. Sicut dicimus de agno qui incipit haberi in numero ouiū cū detonsus fuerit: vt. d. l. legatis. in fin. de lega. iij. z ita se habet vsus cōmunis: quem in hoc debemus tenere vt. l. ex vsu de vi. tri. et oleo lega. hoc modo intelligendo apparet q; vinum vetus est melius vino nouo. Si quis vellet ergo dare pro vino posito mustum nō posset vt hic. predicta vera nisi ex qualitate re pons in quo de reddendo

5 actū fuerit aliud p̄sumatur. Quid esset si fuerit actuz d vt vindemiarū rpe redderetur cū illo tempore vinū vetus nō repertatur in quibusdā partibus: certe presumitur actū vt reddatur de nouo. ar. ad hoc in. l. firmio. §. fi. qñ di. le. ce. z. l. nec semel. §. si habitationes.

6 eo. ti. ¶Ex hoc apparet sol. qōnis ¶quā glo. hic format in pim. vtrū liceat reddere vinū vetus p nouo: e breuiter ista est veritas. si acceperis vinū vetus eo

b modo quo dixi: ita q; sit melius nouo' tunc pōt red-

~Andre. Pomate. ¶Cum quid. circa materiam huius. l. an sit par virtus tacitu: z expressi. adde Bartol. consilio. iij. in. vij. z. viij. colum. volu. ij. et ad istaz l. vide Alexan. consilio. lviij. colum. iij. volu. iij. Barto. in. l. naturaliter. j. de verb. obli. Alex. consi. lij. col. iij. vol. iij. z in. l. si ita scriptum i pe. colum. de leg. j. et vide alex. consi. lxxxviij. vol. ij. et. iij. facit bonus tex. quem ibi pondera = uit Angel. i. l. predijs. cū seq. C. de euic. z Fel. in. c. si quis contra. co. v. de foro compe.

¶Nouo. adde quod multis modis dicitur nouū vt p gloss. in. c. generali. de elec. in. vj. per Barr. in rubri. de oper. nouiñ. in fi. z ibi per angel. et per alberic. de rosa. in. ij. parte statuto: tum. q. xv. per ange. in. l. prima. §. qd quisq; tur. Alexand. ~Andreas Pomate.

¶Secundo. Adde latissime Barba. consi. xxiij. vol. colum. in. j. vol. et vide remissiue Feli. in rubri. de matori. et obedien.

¶Testes. ad de quod Bul. de cug. limitat nisi maiores essent digniores per. §. ordinationem. in autenti de mo. cui adde Archi. v. distin. c. domino. vbi ponit plura in quibus antiquitati deferturiet an docto. iuuenes preferantur antiquioribus. vide hic per Alexan.

¶Tacitum. adde q; tacitum non pōt valere plusq̄ expressum: vt no. in. l. item. qz. §. de pac. que incipit vt perpetuo Pau. de cast.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Tertio. Adde Barb. cōsilio. x. colum. vj. in. j. volumi. et consilio. xij. colū. x. et consi. xvj. colum. ij. z consi. xxix. in punct. et consi. ij. in j. col. volu. j.

b ¶ Prefationibus. Adde bonam gloss. pro istis conjecturis in l. si ego. j. ad velleia. et in. l. si filij. C. de dona. inter vir um z vxo. z. in l. vxor §. finali. de legatis iij. et que nota. per Bartol. in l. que dotis solu. mat.

responso. fm primā lec. posita in prin. j. glos. aut forma seruatur: sed aliquid substantiale omittitur: vt puta res vl loc⁹: z tunc aut illud agebatur tacite. et pōt ꝓbari z habetur ꝑ expresso: vt d. l. triticū: aut nō pōt ꝓbari: z habet pro omisso: vt. l. ij. als. iij. §. si quis insulam. j. de eo qō cer. loc. z. l. ita stipulatus. in prin. de ver. ob. z. l. qui insulam. eo. tit. Quandoq; nō omittitur aliqd de substantialibus: sed de accidentalibus vel naturalibus contractus: et

et per hoc not. hic per Barto. alleg. Alexan. c. si questionem. extra de simo. tu allega etiam Bal. consilio cccxlvj. iiij. libr. et consilio. c. iij. lib. Ange. consi. ccvij. circa prin. Bal. et iam consi. cccxxvij. iij. libro. vbi dicit q̄ si duo socij calculata ratione se vicissim liberāt deinde alter incontinenti faciat instrumentū debiti socio pro resto nulla causa expressa qō debet intelligi pro resto debiti socieratis. z inquantum Alex. tangit an dicendo tolle istam pecuniam sit mutuū. bal. dicto consilio. cccxlvj. vult quod sic alleg. gl. hic quē dicit not.

c ~ Andreas Pomate. ¶ Dantis. Vide tex. z cano. in. c. si questiones. extra de simo. Roma. consil. cxxxviij. colum. j. et consilio. cccx. in. ij. colum. et consilio ij. in. ij. colum.

d ~ Andre. Poma. ¶ Papinianus. Et dicit Bal. in l. j. C. de non nume. pecu. in. iij. colum. q̄ munq̄ debet presumi donatio quoties potest capi alia conjectura et quod potius debemus presumere denuntiā q̄ donationē. z vide Anto. de but. consi. lxvj. Alex. consil. cxxxvij. in. ij. colum. vo. iij. Feli. in. c. q̄ vero simile. in. ij. colum. de presump.

e ¶ Ad probandum mutuum. Adde tu ad hoc dicta Bar. z vide que ponit Pau. de ca. in cōsi. ccxiij. incip. in causa que vertitur. z Lud. de ro. in consi. lxxvij. incip. pater reuerende.

f ~ Andre. Poma. ¶ Condemnari. Declara hoc vt per Jmol. in. c. super hoc. de renuntia. z vide Alexā. consilio. j. colum. xj. volu. v. aret. consil. cx. colum. iiij. Et Alexan. consi. xxxv. colum. ij. v. vol. vbi dicit q̄ licet aliquis ex aliquo presumatur in dolo quod tamē debet aperte allegari Feli. c. afferte. colum. ij. de presumptio. Are. omnino in. c. ij. col. pe. de libel. obla. vl tertius declarat Lepol. in tracta. de seruit. in titu. que sint necessaria ad inducendam prescriptionem. z anto. de butri. in repe. c. vestra. colum. xxx. de coha. cleri. et mul.

g ¶ Non procederet. Adde quod cum hac decisione concordat Ant. de butri. in. c. si cautio de fide instrumen. z in. c. ij. de libel. oblati. Joan. de Jmo. in. c. sup hoc. de renuntia. abba. in. c. afferte. de presumpt. latius per Alexan.

tunc idez est in cōtractu qui celebratur verbis quod est in contractu qui celebratur re vel consensu: in quo dic. aut aliquid agebatur tacite tm̄ ab vno: z nō habetur pro expresso vt. l. si repetendi. C. de condi. ob cau. z. l. si maiores. C. de transact. Si vero agebatur ab vtroq; tacite tunc habetur pro expresso. casus est hic. Qualiter autem hoc probabit q̄ abvtroq; agebatur. Ad̄ deo primo si illud qō fuit omissum veniebat ex natura cōtractus: vt hic in fi. z de dā. infect. l. damni infecti quidā. in prin. Secō si de hoc erat consuetudo: vt. l. qō si nolit. §. qui assidua. j. de edili. edic. et. l. si pnus. §. j. j. de aqua plu. arcen. ¶ Tertio[a] pōt probari ex prefatis hoc est ex his que dicta fuerunt tpe cōtractus anteq̄ peruenireē ad cōtractum; vt. l. titio. §. idem respondit. de verbo. obli. Idē si ꝑ baretur alijs legitimis cōtectures: vt. l. semper in stipulationibus. z ibi per glo. ponit bonum exemplum. de reg. iu. Pro huius autē declaratione est videndū; hic dicit iurisconsultus q̄ tacite videtur agi: vt eque bonū reddatur. Istud quomodo debet intelligi certe si hoc fuit actum vt reddatur statim intelligitur vt reddatur eque bonum: vt hic. sed si non fuit actus aliquid de reddendo sed simpliciter fuit dictum ⁊ vt puta dixi tolle istā pecuniam vel istud vinū. vtrum tunc videtur agi vt reddatur z eque bonum reddatur: potest esse dubium. glo. hic dicit multum mirabiliter. primo debent inspici verba que precesserunt et si ex illis prefationibus[b] pōt aliquid apparere illis est standum: vt. d. l. titia. §. idē rndit. de verbo. obli. Item debent inspici verba que tunc fuerūt dicta: qd enim si dixi accipe centum mutuo vel mutuo tibi cē tum: certe non est dubium q̄ videtur acrum vt eque bonū reddatur vt hic. sed, si simpliciter dixi tolle istā pecuniam nec ex verbis precedentibus nec ex instantibus vel sequentibus aliquid potest apparere tunc est recurrendum ad alias conjecturas. primo ad cōditionem persone dantis[c] z accipientis circa hoc vt de glos. in. l. sed si ego. j. ad vellei. Quid enim si dās erat homo diues et recipiens pauper exul de domo sua; et quantitas non erat magna; certe presumitur donatio: seu datio amore dei. Idem si erat forte cōiuncta persona: vel si precesserunt merita videretur remuneratio: hoc probatur argumen. l. sed et si fuscepert. §. primo. s. de iudic. et. j. de dona. inter virum z vxorem. l. vtrum, z. l. si seruus communis. eodem tit. et de probatio. l. procula. et. j. manda. l. si vero nō remunerandi. §. idem papinianus. [d] Si vero ista talia non precesserunt in dubio censetur datum animo repetendi. z sic non est donum. argumen. ad hoc. j. de probatio. l. cum de indebito. facit. j. de donatio. l. donationes. §. j. et ibi not. ¶ Ex hoc puto ⁊ quod si testis inducatur ad probandum mutuum. [e] et ipse dicit nescio si fuit mutuum vel quid. tamen scio quod tpe numerauit sibi in mea presentia tantam quantitatem; et ipse recepit: quod ex hoc facto in dubio probatur quod est mutuuz. nam testis dicit factum: ex hoc autem facto resultat iuris presumptio vt vidistis. licet tamen hoc sit in teste. tamen puto quod hoc nō sufficeret in parte. Si enim in libello ⁊ ego ponerem, dico quod ego dixi tali, tolle istā pecuniam. z ipse recepit quam negat mihi restituere: ideo ipsum peto mihi condēnari puto q̄ iste libellus nō procederet; nam

10 11 12 13

a ~ Andre. Poma. ¶ Non est factū. vide Feli. in. c. si ordinem. xij. col. de rescrip.

b ¶ Debes dicere. adde tu et vide de hoc per Areti. in. c. ij. de libel. obla. et ibidem. d. Maria. fozi. in. iiij. q. x. q. principalis. et in. q. xij. versicu. circa secundum.

c ¶ Antiquā adde bar. l. lege pau. la. j. de so. et in. l. cuz certū. j. de euro z argen. leg. et in. l. numis j. de. lit. a iuran. et in l. quod te. fra. e. gui. de cu. in. l. b vinum. infra eo. per Lyn. in lege minorū C. in q. cau. in integ. resti. non est nece. p Jaco. butr. in q. incip. q. talis ē. an andre. ō iser. in. c. j. in ti. que sint res galia. per Albe. ō rosa. hic et in prima parte statutorum. q. cxl. Bald. in. l. acceptam. in. xvij. q. 17 C. de vsur. et in lege c si quis argētum. C.

licet hoc ex facto partis presumatur tamē debz ab ea allegari: vt. l. si adulterum cum incestu. §. idem pollioni. et in. l. cuz certū. j. de adul. et sic ⁊nō sufficeret libellu presumptiue cōcludere: dices tu: hoc cōtra. l. omnes. §. luci⁹. et quod ibi no. ff. de his que in frau. cre. Sol. illud verum qñ factū ex quo aliquid presumit non est factum[a] actoris proponentis libellum vel rei excipientis: sed est factum alterius. nā qñ ex facto ⁊ tuo tu vis quod aliquid presumatur illud debes dicere vel allegare: vt. d. §. idem pollioni. ita debes intelligere hic: et ad predicta qō dicta verba tolle istā pecuniam sint dubia facit. C. de acti. z obli. l. si quidem. ¶ Oppo. de. l. actus j. de regu. iur. vbi est differentia inter tacitum et expressum. Sol: vt ibi. et p Dyn. in. c. actus legitimi. de regu. iur. in. vi. ¶ Opp. et videtur q̄ non debet reddi in eadem bonitate. vt. l. vinum. j. eo. fol. dicit glo. multū no. debes scire quod quedam ⁊ est bonitas intrinseca rei. vt quod vinum sit talis saporis et colōris et similia. Quedam est bonitas extrinseca: vt quod vinum tātum valeat. istud de valore venit ab extra: quia idem vinum est et eiusdez bonitatis quādo valet plus sicut quā do valet minus: sed hoc quod valeat plus vel minus proueniet secūdum accidentia. Ista bonitas extrinseca non consideratur nisi a tempore more: vt dicta lege vinum. et ibi videbitis. Et hec faciunt ad. q. de pecunia mutuata: vtrum debeat reddi secundum antiquam[c] formam: an vero secundū no

de dona. et in lege illud. C. de sacro san. eccle. et in. l. ij. C. cōmunia de leg. per cano. in cle. si beneficiorum. de deci. et in c. olim. et in. c. cum canonicis. de censi. pe. de ancha. in. c. peccatum. in. v. oppo. in. vi. z Joā. andre. in addi. ad specu. in titu. de fol. §. nunc aliqua in fi. Oldra. consi. xxxvij. et. clxvij. Alexand. Tu ad de qua moneta debeat solui dos cum restituitur solu. matri. in qua mora non potuit euenire. Bald. consi. cccxxxix. ij. volu. et de qua moneta debeat fieri solutio officialibus an de illa que currebat tempore introitus an de illa que tempore solu. per eundem consil. cxxxvij. j. lib. de qua moneta sit fienda solutio vigore alicuius pstt. an de illa q̄ tunc currebat an de illa que currit tpore sol. vide Oldra. consi. ccl. abb. consi. lxvij. ij. li. latius Ro. consi. cxxij. vbi improbat dicta Ol. an aliquibus suis consi. et ibi vide quid in

d ~ Andr. Pom. ¶ Ultimo. Ad de cōtra dicta abb. et mone. erga illum qui fund aut monasterium z dotauit an debeat per hec reuocari: vide Alexan. cōsi. xcj. in vltr. col. iiij volu. Feli. c. ex litens. col. iiij. de cōstit. z aliqd per eundē in. c. ij. iiij. col. de excep. prepositum. in. c. de veritate. viij. distin. Roman. ꝓ. cccxvij. col. ij. et vi de glos. in verbo, litera. in. c. cū in cunctis. de elec. Feli. in. c. j. de magistris. col. vltr.

e ¶ Auferre ab eo. adō q̄ Jo. an. in addi. ad spe. in rub. de prebē. format. q. de episcopo qui dedit prebēdam imperito quem putabat peritū: et de barone q̄ dedit feudum homini quez credebat probum virū et imperitū detecta

est vilitasq; et improbitas vasalli: an episcopus vel baro possint reuocare prebendam vel feudum solu. secundum Ros. quod nō ex quo causa que mouit vel fuit mente concepta non fuit expressa in collatione p bende vel feudi. allega. C. de condi. ob. cau. l. si non repetendi. et. C. de transl. l. si maiores. inducit etiam quod non licet alicui venire contra factum suum. dato quod non teneat. ff de adopt. post mortem. et extra de cle. conuig. diuersis. item a principio examinare debuit: vt extra de elec. c. nihil est. sub dit tamen quod ecclesia possit iuuari beneficio resti. in inte. que vtitur iur. reipu. vt. l. finali. C. de sacro san. eccle. et respubli. vtitur iur. minoris: vt. C. ex qui. ceu. ma. l. respublica. et. c. j. extra de resti. in integ. et hanc optinio, sequitur Bom. vt refert hic Alex. licet motiua Joā. andre. non referat.

10 11 12 13

a ~ Andre. Pom. ¶ Ultimo. Ad de cōtra dicta abb. et mone. erga illum qui fund aut monasterium z dotauit an debeat per hec reuocari: vide Alexan. cōsi. xcj. in vltr. col. iiij volu. Feli. c. ex litens. col. iiij. de cōstit. z aliqd per eundē in. c. ij. iiij. col. de excep. prepositum. in. c. de veritate. viij. distin. Roman. ꝓ. cccxvij. col. ij. et vi de glos. in verbo, litera. in. c. cū in cunctis. de elec. Feli. in. c. j. de magistris. col. vltr.

b ¶ Auferre ab eo. adō q̄ Jo. an. in addi. ad spe. in rub. de prebē. format. q. de episcopo qui dedit prebēdam imperito quem putabat peritū: et de barone q̄ dedit feudum homini quez credebat probum virū et imperitū detecta

est vilitasq; et improbitas vasalli: an episcopus vel baro possint reuocare prebendam vel feudum solu. secundum Ros. quod nō ex quo causa que mouit vel fuit mente concepta non fuit expressa in collatione p bende vel feudi. allega. C. de condi. ob. cau. l. si non repetendi. et. C. de transl. l. si maiores. inducit etiam quod non licet alicui venire contra factum suum. dato quod non teneat. ff de adopt. post mortem. et extra de cle. conuig. diuersis. item a principio examinare debuit: vt extra de elec. c. nihil est. sub dit tamen quod ecclesia possit iuuari beneficio resti. in inte. que vtitur iur. reipu. vt. l. finali. C. de sacro san. eccle. et respubli. vtitur iur. minoris: vt. C. ex qui. ceu. ma. l. respublica. et. c. j. extra de resti. in integ. et hanc optinio, sequitur Bom. vt refert hic Alex. licet motiua Joā. andre. non referat.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Quero. Facit lex. ij. §. tua et mea. j. mandat. Paul. de castr. consi. cccliiij. incip. primū exemplū. Alex. cōsi. j. iij. volu. et consi. xviij. in colū. iv. volu. ij. Barba. consi. ij. v. col. volu. j. Alexan. consi. vij. vo. iij. et cōsil seq. et consi. cxiij. vo. ij. in quibus locis vide ꝯ multa quod attēditur in tium et qd principali. 5

b ¶ Principale. adde notādū eē hoc dictuz Bart. pro limita. omnū. furū dicentū q̄ quādo cōtractus celebrat gratia vtriusq̄ venireleuis non leuissima: et ita no. Bar. in l. rogasti. §. 3 princip. et ang. ī imo. in lege qui Rome. in pūc. j. de ver. ob. et vide in simili text. not. et ibi Bail. de cu. et bal. in. l. j. §. vni de querit. j. de exer. per quem text. decidunt nota bilem. q. et alia decidit Jac. bu. dicēs per hoc q̄ si datū est arbitrū duo bus super concernentibus vtilitatem publicam qd̄ poterunt virtute illius arbitrij rebanitre bannitū si hoc fecerunt principaliter propter vtilitatem publicam cuius prouisium esset p dictos habēte arbitrū nihil disponere in fauorē bannitorū qd̄ dicit alex. no. et ita tenere Tiib. de rosa. Ange. stali. Bal. sul. ro. hic. tu adde Bal. o. si. xcix. iij. ī. inci. qd̄ est nō. tū mentionē facit de Jac. bu. sed idem sentit. Et ad Bar. hic adde tu et vide Pau. de ca. in ꝓ. cccl. xxxiij. incip. Ad primum quesitum circa med.

c ~ And. Poma. ¶ Res. vide Bar. et Alex. in. l. scire debemus. §. j. j. de ver. obli.

d. ~ An. Po. ¶ Op. pro opi. istorū vide in. l. si vxorē §. cū vēdi. rē. ff. de fur. licet glo. violet illum tex. 6

Andreas Pomate. ¶ Quero. Facit lex. ij. §. tua et mea. j. mandat. Paul. de castr. consi. cccliiij. incip. primū exemplū. Alex. cōsi. j. iij. volu. et consi. xviij. in colū. iv. volu. ij. Barba. consi. ij. v. col. volu. j. Alexan. consi. vij. vo. iij. et cōsil seq. et consi. cxiij. vo. ij. in quibus locis vide ꝯ multa quod attēditur in tium et qd principali. 5

b ¶ Principale. adde notādū eē hoc dictuz Bart. pro limita. omnū. furū dicentū q̄ quādo cōtractus celebrat gratia vtriusq̄ venireleuis non leuissima: et ita no. Bar. in l. rogasti. §. 3 princip. et ang. ī imo. in lege qui Rome. in pūc. j. de ver. ob. et vide in simili text. not. et ibi Bail. de cu. et bal. in. l. j. §. vni de querit. j. de exer. per quem text. decidunt nota bilem. q. et alia decidit Jac. bu. dicēs per hoc q̄ si datū est arbitrū duo bus super concernentibus vtilitatem publicam qd̄ poterunt virtute illius arbitrij rebanitre bannitū si hoc fecerunt principaliter propter vtilitatem publicam cuius prouisium esset p dictos habēte arbitrū nihil disponere in fauorē bannitorū qd̄ dicit alex. no. et ita tenere Tiib. de rosa. Ange. stali. Bal. sul. ro. hic. tu adde Bal. o. si. xcix. iij. ī. inci. qd̄ est nō. tū mentionē facit de Jac. bu. sed idem sentit. Et ad Bar. hic adde tu et vide Pau. de ca. in ꝓ. cccl. xxxiij. incip. Ad primum quesitum circa med.

c ~ And. Poma. ¶ Res. vide Bar. et Alex. in. l. scire debemus. §. j. j. de ver. obli.

d. ~ An. Po. ¶ Op. pro opi. istorū vide in. l. si vxorē §. cū vēdi. rē. ff. de fur. licet glo. violet illum tex.

periculum casus fortuiti, in deposito quando spectat ad recipientem. 6

b Depositum quando regulatur ꝑm naturam mutui. et nume. 4.

Depositum quando est factum gratia vtriusq̄ cuius sit periculum.

Quando inspiciatur quod principaliter agitur.

Si quis nec causam. Si depositū fiat † gratia recipientis ad eū spectat periculum. h. d. ¶ Primo ponit vnū dictū vbi cōditio fuit expressa. ¶ Secundo. vbi non fuit expressa, sed ibi nam et qui. ¶ Not. quod dixi in summario. ¶ Oppo. † C. de pig. ac. l. que fortuitis. hanc tamen sunt hic opiū. quidam dicunt vt Joā. q̄ hic ad recipientem spectat periculū casus fortuiti hoc probat per. l. rogasti. j. e. et probatur etiam per rationē: † q̄ istud depositum fit gratia mutui: ergo debet regulari ꝑm naturā mutui: vt. l. si eum §. qui mutuarū. §. si quis cau. et. l. j. §. si sub conditione. j. vt le. no. ca. sed in mutuo est periculum debitoris: vt. l. incendū. C. e. ergo 2c. ¶ Alij vt Azo tenent cōtrarū per. d. l. que fortuitis. Ad hāc. l. fident cū dicit periculo est eius. l. precedente eius cu pa falē lessima hoc nō intelligunt. l. rogasti. et ita dicit Azo. et istam opin. tenent Bul. et Ja. bu. quā puto verā. Nō ob. 4 qd̄ dicitur hic † depositum dz regulari ꝑm naturā mutui: q̄ illud esset verum qñ pecunia nō esset deposita signata in sacculo sed ad numerum: vt. l. lucia. j. j. depo. sed donec pecunia debet in specie de necessitate periculū est do

minī: vt. d. l. que fortuitis. et. l. pignus. C. de pig. act.

¶ Quero[a] quid si iste † qui habebat pecuniā dedit eam sub vsuris an sic erit idem. videtur q̄ non: cum tunc depositum fit factum gratia vtriusq̄: ergo periculum non spectat ad recipientem: vt. l. si vt certo. §. nunc videndum. j. commo. In contrarium est casus j. e. l. rogasti. ibi et maxime si sine 2c. et hoc tenet. gl. hic. ¶ Ad contrarium respondeo † quod debemus inspicere principale[b] propositum: nam ab initio non habuit animum nec propositum feneranді: vnde rātum gratia recipientis faciebat: et licet postea vsuras acceperit hoc non attēdimus. simile dicimus in macedoniano quod principaliter fuit factum in odiū feneratorum: et licet redūdet in fauorem filiorum infa. tamen totum illud dicitur odiosum: ita hic totus cōtractus dicatur cōtractus celebratus fauore feneratione gratia recipientis inspecto principali proposito: quod est nor. nam ex hoc limitantur omnes leges que dicunt quod contractus vsurarius celebratur gratia vtriusq̄. debet enim intelligi inspecto principali proposito. vide istā glo. que incipit vt q̄ nō precesserat et no. eā ibi illud tū non curo. Quero que differētia est inter primum casum et scōm rūdeo in primo fuit expressa cōditio in secundo non.

Res pignori. Ait fure et malefidei possessore res condici. pōt quod tribus probatur exēplis. h. d. totus iste. §. qui est vade fiduciis. ¶ Op. nemo † cōdicit rem suā preter q̄ a fure: vt. l. vtti. §. vsufruc. quemad. ca. sed hic iste cui datur cōditio est dñs: ergo male. huius timore glo. intelligit omnia exēpla huius. §. qd̄ reus cōtra quē datur hec cōditio furtiua istas res mobiles ꝓtracta uerit. ita quod fecerit furtū: merito contra eū datur conditio: furtiua: et conditio sine causa. oīno enī cōditio degenerat ꝓtra furē. insti. de ac. §. sic tracz. als non procedit iste. §. ira intelligit ista glos. quam vide. ¶ Cōtra istā lec. op. q̄ hic simpliciter dicitur q̄ res fuit pignorata. ergo potest esse q̄ fuit pignorata res immobilis. Respō det gl. tunc intelligo istū possessorem esse predonē: tunc enim datur cōditio cōtra eū sicut cōtra furem: vt. d. §. sic tracz. et ibi glos. qd̄ tenemēt. ¶ Cōtra. hoc op. q̄ ꝑm hāc lect. hec. l. nō facit ad rit. Ad eo imo facit ad rit. de certi cōdi. q̄ sicut cāpertit cōditio furtiua: et cōditio sine causa: ita certi cōditio generalis: vt. j. eo. l. certi cōditio. in princi. ¶ Itē op. si iste qui agit est dñs ad quid ergo aget cū dominū habeat: quidā dicit q̄ cōdicit possessionem: vt. l. indebiti. §. sed si numi. j. de cōdi. inde. et. l. ij. j. de trutica. glo. istud reprobat per text. qui dicit q̄ res condicitur et aliud est res aliud possessio: vt l. si duo. in fi. j. vti pos. Ad cōtrarū tū glos. non rūdet. debeat Ja. bu. quod in cōditione duo sunt cōsideranda: vnū et parte agentis et hoc modo iste condicit rōne dominij. et ideo dicitur condicere rē ita debet intelligi hic. sed si cōdicere rōne possessionis tūc dicetur cōdicere possessionē: vt. §. sed. si numi. et. d. l. ij. de trutica: sed nō potest cōsideran respectu rei 2 tunc dicit cōdici respectu pos. sola enim possessio restitui postulat et ita debetis intelligere hic. ¶ Oppo. tu dicis quod hic fuit factum furtū. contra furtum non fit sine contractatione: vt lege inficiādo. de fur. et. l. si quis vxou. §. neq̄ verbo. eodem. ti. sed hic

non presupponitur aliquid de cōtractatione ergo nō a fuit furtū dicit quidam q̄ amimus qui habetur nō operatur vt precedens cōtractatio 2 possessio operet furtū qd̄ est falsum vt. l. iij. §. si rē. j. de acqui. pos. intellige ergo hic q̄ pecuniā receptā ꝓtractauerit. Itē opp. dicitur hic si nō ex volūtate dñi: mutuit q̄ debeat probari ꝑ dictio dñi. cōtra. l. q̄ vas. §. vetare. j. de fur. Sol. illud verū in eo qui nunq̄ habuit dñi volūtatem. hic in eo qui ab initio habuit dñi volūtatē cōducendo ab eo: vñ postea remanēdo in cōductione dñs videtur velle nisi probetur cōtrarū vt. l. itē que b tritur. §. qui impleto. j. loca. 2. l. legē. C. loc. ita dicit gl. q̄ intelligē si apparet dñm scituisse colōnū remanere in cōductione. nam tunc scientia induct tacitum cōsensum secus si ignorauerit vt probatur in. l. qui ad certum. j. loca. Barto.

1 ¶ Periculum interitus speciei post moram q̄ spectet ad debitorem.

2 Qui habet facultatem soluendi rem debitaz q̄ possit in mora constitui.

3 Scire vel scire debere q̄ idem sit.

4 Debitor quantitatis qñ liberetur per interitum rei 2 ad quem spectet periculum.

5 Quantitas in genere q̄ perire non possit.

6 Debitor itinerarū. 2 grossorū peruisinorum. quando liberetur si moneta illa reprobetur per statutum.

7 Materia quod inspiciatur in metallis magis q̄ in c forma.

8 Debitor generis qñ liberetur per interitū 2 ad quem pertinet periculum.

9 Debitor speciei alternatiue qñ liberatur per interitū d et ad ipsum spectat periculum.

10 Periculum interitus rei ad hoc vt pertineat ad debitorem an consideretur an res sit eodem modo pertinens penes creditorem.

11 Motosius 2 fur equiparantur.

12 Interpellatio an requiratur ad constituendum quē in mora: 2 qñ euentus diei vel conditionis interpellet pro homine. 2 remissue.

13 Difficultas q̄ non impediat contrahi obligationē.

14 Difficultas quando impediat moram.

15 Practica interpellandi 2 constituendi quē in mora.

16 Nec lex quomodo practicatur.

17 Si res debita nō apparet peremptā 2 ignoratur qd b sit de ea. cuius erit periculum.

18 Debens par vnū caponū: qd̄ debeat ipsos viuos.

a. Quod temihi. Ista est bona l. nostrabilis magistratus 2 solennis: 2 breuiter. h. d. ¶ Ad † debitorem speciei post moram spectat periculū interitus. h. d. ¶ Et diuiditur. primo ponit theoricā. Ado practicam. sed ibi sed cū queratur. ¶ Not. j. q̄ dixi in summario. ¶ Secō no. q̄ † ad cōstituendū quē in mora requiritur q̄ habeat facultatē soluēdi rem debitaz. ¶ Itē no. qd̄ requiritur q̄ scitat: vel scire debeat se debere. ¶ Item no. † q̄ parta sunt scire vel scire debere. ¶ Lento ad primam partem 2 opp. q̄ indistincte periculū spectet ad debitorē: vt. l. incendū. C. eo. huius timore glo. distinguit hic tria genera debitorū: que explicabo per tria ꝓtraria. Ad eo ad. l. in cōdū. ibi loquit in debitore certe q̄titatis: hic vero in debitore certe speciei. debeat enim certā speciē puta isti

Andreas Pomate. ¶ Quod quanquam summarium Barto. dicatur a multis deficere tamē possit sustineri quia cum illud vel illum posi moram referatur ad qualificata in text. satis patet quod cū p fectum cum varia sint quid esse certum de per se vel per relationem ad aliud glos. in l. ei mq. j. eodem. et quia parta sunt aliqd expressum in specie vel genere qd̄ non possit verificari nisi in vna specie vt hic tamen mora non posset verificari nisi secundum qualificata in. ij. parte tex. facit. l. j. 2. ij. j. de libe. 2 post hu. 2 facit quod quoties potest reddi vnica solus ratio illa habetur pro expressa et si sit tracta vt. l. milites agrū. in fin. pun.

chum vt dicit pulma glossella: vnde in 4 † debitore q̄titatis distinguit: aut q̄titas debetur respectu certe speciei aut simpliciter. primo casu interitu illius speciei liberatur: vt ē. de nota. l. electio. §. si ita. 2. j. de pecu. l. quesitus. et. l. quidam. §. si tibi. de leg. j. 2. l. tuie textores. §. fi. eo. titu 2. j. loca. l. in naue. secundo casu aut fuit facta oblatio illius q̄titatis. 2 ea peremptā sine culpa debitoris liberatur debitor ope exceptionis: vt. l. qui decem. in princip. j. de solu. aut non fuit facta oblatio: 2 tunc periculum pertinet ad debitorē: quia † q̄titas in genere perire non potest: vt. d. l. incendū. fallit si aliter cēt conuentum: vt. l. periculi. j. de nauticō fenore. 2. C. de nauti. feno. l. j. vel ibi ante q̄ ad locum debitum peruenitur pecunia erat debita in specie non in q̄titate. ¶ Iuxta[c] hoc † moueo dubium ego dixi q̄ q̄titas in genere nō potest perire. ponamus casum q̄ pereat vt quia debeo tibi libras x. grossorum[d] peruisinorum. contigit q̄ per statutum huius ciuitatis ista moneta est reprobata ita q̄ non potest expendi an debitor liberetur: videtur q̄ sic q̄ eadem est ratio que est in debitore speciei: vt. l. in ratiōe. §. incerte. ff. ad legem falcid. nec potes dicere falē remanet argentuz: vt materia que potest solui nā in obligationibus personalibus qd̄ superest ex re perēpta

chum vt dicit pulma glossella: vnde in 4 † debitore q̄titatis distinguit: aut q̄titas debetur respectu certe speciei aut simpliciter. primo casu interitu illius speciei liberatur: vt ē. de nota. l. electio. §. si ita. 2. j. de pecu. l. quesitus. et. l. quidam. §. si tibi. de leg. j. 2. l. tuie textores. §. fi. eo. titu 2. j. loca. l. in naue. secundo casu aut fuit facta oblatio illius q̄titatis. 2 ea peremptā sine culpa debitoris liberatur debitor ope exceptionis: vt. l. qui decem. in princip. j. de solu. aut non fuit facta oblatio: 2 tunc periculum pertinet ad debitorē: quia † q̄titas in genere perire non potest: vt. d. l. incendū. fallit si aliter cēt conuentum: vt. l. periculi. j. de nauticō fenore. 2. C. de nauti. feno. l. j. vel ibi ante q̄ ad locum debitum peruenitur pecunia erat debita in specie non in q̄titate. ¶ Iuxta[c] hoc † moueo dubium ego dixi q̄ q̄titas in genere nō potest perire. ponamus casum q̄ pereat vt quia debeo tibi libras x. grossorum[d] peruisinorum. contigit q̄ per statutum huius ciuitatis ista moneta est reprobata ita q̄ non potest expendi an debitor liberetur: videtur q̄ sic q̄ eadem est ratio que est in debitore speciei: vt. l. in ratiōe. §. incerte. ff. ad legem falcid. nec potes dicere falē remanet argentuz: vt materia que potest solui nā in obligationibus personalibus qd̄ superest ex re perēpta

ff. de re militari. 2 not. Bald. et Salice. in. l. fina. C. de libe. prete.

¶ Speciei. Adde intelligendum qñ species erat in facultate soluendi ꝑm Alex. qui dicit ita etiā tenere hic Cy. Barto. in. l. incendum. 2 Barto. in. l. si ceteros. j. de verbo. obliga. Ange. 2 Imo. in. l. si ex legati causa. et communiter do. pro quibus ipse alle. tex. in. l. j. §. fin. iuncto pun. l. j. si cui plus q̄ per l. falcid. et in. l. filiusfa. §. fi. de leg. j. aliqui tamen contra Barto. de quo hic per Alex.

~ Andre. Poma. ¶ Iuxta. Vide Bal. in. l. fi. circa medū. C. de non nume. pecu. cano. 2 precipue Pe. de ancha. in de. si beneficiorū. de decimis. panor. in consil. lxiij. Roma. consilio. cxxiij.

¶ Glossorū. Adde q̄ tandē Alex. tz opi. Cy. 2 Pet. in. l. cū quid. s. e. 2. l. in minorū in tx. q. C. in qui. cau. in integ. resti. nō est necesse. 2 Hosti. 2 Jo. stud. in. c. q̄sto. extra de iureiur. 2 Bar. hic de quo claritatē habere potes per ea que posui in. d. l. cū quid. 2 de hoc vide tu per Oldr. in cōsil. cxviij. 2 vide pulchre per Bal. in. l. fi. C. de non nu. pecu.

a ~ Andre. Poma. ¶ Facto creditoris. Illa. l. arbitrio. nulla facit mēcionē qñ pōt facto creditoris sed de hoc bonus est tex. in. l. legis aquilie. §. ad. l. aquil.

b ~ Andre. Poma. ¶ Sed nature. An aūt difficultas excuset a piurio. vide doc. in. c. breui. de iureur. fallit hoc q̄ imo difficultas bene impedit moā qñ q̄ds pmisit 7 factū si q̄ds pmisisset, se hoiem p̄sentaturū dūmō non esset mortuꝰ. vt est tex. i. l. sem pionius. i. pūn in verbo nō potuit. C. de fideiuſ. fallit etiā hec regula qñ difficultas ipedit moā quoties debitor ne garet debitū ita dicit Bal. in simili. in auten. contra d̄ ppriā. C. de nō nu. 9 pec. adde etiā q̄ difficultas excusat ab ex cōmunicatiōe. c. odoardꝰ. extra de sol. vīō Cremē. notabili. cxxj.

ad creditorē nō pertinet: vt. l. mortuo boue. in pn. j. de le. ij. ¶ Cōtrariū puto vcz q̄ libereē debitor a prestando pecuniā illā in forma: ꝗ salte dz ei prestare in materia: nam in pecunia z in oī genere metalli materia inspicitur p̄ncipaliꝗ: z trahit magis ad se formā q̄ forma trahat materiā: vt. l. q̄stum §. illud fortasse. j. de leg. iij. vide circa istā. q. c. cū canonicis. in fi. extra de cēsi. z vt gl. §. e. l. cū qd. in ver. bonitate. in fi. ¶ Scdo opp. q̄ periculū indistincte p̄tinet ad debitorē: vt. l. in rōne. §. incerte. j. ad. l. fal. So. hic debitor erat species: ibi debitor: erat generis † gñalissim: vt hois in gñe. in quo debitore generis distingue: aut erat debitor generis gñalissimi vt hois in genere. z tūc indistincte p̄iculū p̄tinet ad debitorē: q: genus p̄tire nō pōt: vt. d. §. incerte. nisi p̄cessisset oblatio: vt. l. qui decē. j. de sol. Aut est debitor in gñe subalterno: puta dū quis dz vnum de seruis suis. z tūc aut p̄ijt vnū indiuiduū de illo gñe z tūc idē q̄. §. p̄ime dixi: aut p̄ijt totū illud genꝰ subalternū. z tūc idē q̄ in debitore speciei. vt distinguat. an ante moā vel post: vt. d. §. incerte: z statim dicā. ¶ Opp. de. l. stichū aut pāphlū. in pn. j. de so. Solu. hic † loqtur in debitore speciei simpliciter: ubi in debitore spēi alternatiue. in quo debitore speciei distingue. aut erat debitor spēi alternatiue: et dic vt. d. l. stichū aut pamphlū. aut 13 est debitor spēi simplr: z tunc aut illa species perit facto debitoris: aut facto creditoris: aut facto neutri?: ꝗ casu fortuito: puta casu: aut facto debitoris iusto: z liberetur: vt. l. qui seruuz. j. de ver. ob. z. l. quid ergo. §. si heres hominē. de leg. j. aut facto debitoris iusto: z tunc indistincte tenetur vt. l. si seruum. in pn. j. de ver. ob. z. l. ex legati causa. in fi. eod. titu. Si vero facto

a creditoris[a] vel tertij dic vt. l. arbitrio. §. fi. §. de dolo. z per doc. in. l. nō moiturū. C. de cōtrahen. z commit. stipu. ¶ Si vero perit casu fortuito tūc habet locum. l. ista. vt distinguamus an ante moam. ꝗ debitor liberatur: an post z nō liberatur: vt hic: z sic habes expeditū pūn. pume gl. ¶ Iurta hoc 10 vltimū dubitatur † an debeat distinguī vtrū res essent eodem modo periture penes creditorē vel non. hic in glo. pontē opinio z in. l. moa. j. de vsur. Pe. hic z Ly. refert in. l. in minorū. C. in quib. cau. in integr. restitu. non est necē. Bud. de cug. ponit etiā hic suā opinio. quorū opi. ego reprobo in. l. nemo. §. j. j. de ver. obli. Ego dico vobis solum hic puram veritatem z distinguo sic aut loquimur in actione realī. z tunc tene gl. que est in. l. ītē si verberatum. §. fina. cum. l. sequenti. §. de rei vendicatio. ¶ Aut loquimur in actione personali. et tunc aut in actione que descendit ex delicto. z tunc sine dubio non est ad hēnda distinctio an esset eo dē modo peritura z c. vt. l. j. §. rectissime. z l. merito. j. de vi z vi arma. z. C. quod met. causa. l. j. z C. de fur. l. subtracto. fallit in. l. si cum exceptione. §. q̄ si homo. §. q̄ me. causa. ratio: q: ibi t nebatur ad triplū. Si vero obligatio personalis descendit ex cōtractu: vel quasi. in hoc sunt opin. ego teneo opinio. glo. quod non debeat adhiberi illa distinctio. ratio 11 quia moroſus † z fur equiparantur: vt. l. inter stipulantem. §. penul. z ibi no. j. de ver. oblig. z vide text. in. l. merito. in fi. j. de vi z vi ar. sed in fure nullum est dubium vt. §. dixi ergo z c. facit. l. cum res. §. fi. de leg. a. j. ¶ Ad. l. si plures. j. depo. rūde vt in glo. ¶ Ad rationes vltramontanorū dic vt dixi in. d. l. nemo. §. j. j. de verbo. obli. ¶ Aento ad secundā partē. z videtur q̄ hec duo que hic ponuntur nō sufficiant ad pro 12 bandū moā: sed requiratur interpellatio † vt. l. si ex legati causa. j. de verbo. obli. z. j. de vsu. l. moa. Glo. j. in fi. fatetur contrarium z dicit q̄ hec ler dz suppleri per illas. glo. bene dicit. tamē in veritate arbitror ture consultum sic intellexisse: ponit enim pro cōstanti q̄ debitor interpellatus noluit soluere: tamen hoc non sufficit nisi concurrant alia duo que hic ponūtur in text. f. quod potuerit soluere z intellexerit se debere. z propter hoc quod ibi dicitur de interpellatione quidam intrant hic materiam interpellationis z vtr euentus cōditionis interpellet pro homine sicut euē tus diei q̄ hic recitat Bui. z Ly. ponit in. l. in minorū. C. in qui. cau. in integ. resti. nō est ne. Ego ista oīa examinaui in. l. quotiens in die. j. de ver. ob. ¶ Procedo vltius hic dicitur q̄ requiritur q̄ debitor habeat facultatē dandi. ¶ † Cōtra difficultates non impediunt obligationē vt. l. cōtinuus. §. illud. j. de ver. obli. Huius timore dicunt quidā q̄ reus dicit habere facultatē si res debita est in rerū natura. vt sic nō inspiciatur facultas seu difficultas persone sed natu 14 re. b Alij dicunt q̄ hic ponit iurisconsultus id qd̄ posſuit ad ostendē dū maior cōtumacia non q̄ hoc sit necesse. sed ista solu. displicet q: imo recte iurisconsultus hic posuit ostendens q̄ sit necesse. Unde alij dicunt q̄ difficultates nō impediunt contrahi obligationem: vtā contraria: sed moam committi sic. casus est hic. hec est vera sol. z multū not. hanc tenebat dominus Jac. allega. l. si vehenda. §. pe. j. ad legē rho. de iac. sed ibi loquitur in eo qui tenetur ad factū nō. in eo qui tenetur ad dandum. Rogerius vero. Pet. z Ly. hic alter dicunt. aut difficultas suberat tempore contractē obligationis. z non nocet. vt. in. l. contraria. Aut superuenit ex post facto. et tunc impedit moram. ita loquitur hic: hec distinctio non placet per. l. cum seruus. et quod. ibi not. infra de legatis primo. ¶ Et ideo circa materiam de difficultate solū hoc examinabo nunc an † difficultas impediat moram.

a ¶ Species. Adde secundum Joan. de Imo. quod hoc fallit in eo qui se obligauit ad aliquem presentādum vt probatur in lege pe. in verbo non potuit. C. de fideiuſ. et ibi Bald. nisi impediretur casu fortuito puta mortis: vt. j. eadem. l. circa fi. z an difficultas excuset a piurio vide glo. reputam singulares. xxij. q. ij. beat? per glo. et Bal. in. c. primo. de alie. feu. et l. c. j. §. porro. in tit. q̄ fuit prima causa bñ. b amittentes et in. c. licet si de feu. fu. contro. inter dominū z agnā. c tum. Alex.

et dico sic aut in obligatione est factū et indistincte difficultas impedit moram: vt. l. si vehenda. §. pe. j. ad legem rho. de iac. et. l. j. §. iubet. in ver. si frater. j. de colla. bo. etiam si fuerit iuratum. vt extra de iureur. c. breui. Aut est in obligatiōe dari. seu datio. et tūc aut debetur species. z? difficultas impedit moram cōmitti. casus est hic. et 15 in. l. cum seruus. j. de lega. primo. et. l. cum res. in pm. eo. titu. Aut est obligatio quantitatis. et difficultas non impedit moram. b licet enim in perpetuum debitor non posset congregare pecuniam quam debet. tamen in mora constituitur. vt dicto. §. illud. si em debitor eēm nō excusat casus. vt dicta lege incēdium et supra dixi. multo minus difficultas. Nec ob. ad ōdicta c. l. thais. §. primo. j. de fideicōmiss. libe. quia ibi respectu serui non erat datio quantitatis in obligatiōe. sed eius respectu debebatur factum. scilicet solutio seu liberatio. d tenere ergo tertiam 16 sol. hic positam rc. circa materiam dif

tio domino Jacobo puteo preceptoribus suis quod hoc non procederet in procuratore speciali: quia tūc non posset pretendi ignorantia per no. in. l. si obligata. de legatis primo. q̄q̄ ipse dicat se nūq̄ posse colligere hoc ex ibi notatis: tamen ego credo quod ibi hoc satis bene possit colligi in gloſſ. in verbo nesciat. vbi non dicerat.

ficultatis dic vt dicto. §. illud. ¶ Aento[c] ad vltimum dictur hic quod ad moam sufficit se debere. intelligere. licet non intelligat. Contra. j. de regulis iuris. l. quc. sine dolo. Respondeo subaudi ibi sine dolo: vel lata culpa. requiritur ergo quod intelligat vel intelligere debeat se debere. et per hoc docui † vos pluries qualiter debeat fieri interpellatio et protestatio. nam e siquidem tu es debitor ex facto tuo sufficit quod ego denūtiem tibi quod soluas. nam cum ex facto tuo dependeat. tu intelligis vel intelligere debes te debere: vt. l. q̄q̄. j. ad vellerianum. sed si tu esses debitor ex facto alieno vt quia heres. vel procurator tuus promisit. tunc ad constituendū te in mora non sufficit simpliciter denuntiatio. quia non intelligis nec intelligere debes te debere: quia in facto alieno est tolerabilis ignorantia: vt infra pro suo. l. fina. f et ideo est necesse quōd ostendam tibi[g] instru- f mentum debiti. z legas vel dem tibi.

~ Andreas Pomate. ¶ Aento. Limita nisi esset factū de anti quo z multum implicatum pro. ut volunt Bart. in. l. res obligatas. j. de legatis. j.

~ Andreas Pomate. ¶ Lege fi. Eādē practicam ponit Bar. in l. non solum. §. morte. iij. q. ff. de noui operis nuntia. idem Bar. in. l. quidam decedens. ff. de admi. tuto. Spe. in ti. de appellationib?. §. quertur. Adde Pe. de ancha. cōsi. cccl. xxj. Bar. z alios in. l. si seruum. §. nunc videamus. ff. de verb. obli.

¶ Ho. tamen q̄ si legarem tibi instrumentū debiti z tu de eo peteres copiam. cum termino ad opponendum teneo illam tibi dare. quia nullum instrumentum publicum etiam in iudicio productus probat si de eo parti etiam non petenti nō detur copia cum termino ad opponendū. ita Bar. in extrauag. ad repūmendum. in verb. de plano. per tex. in. l. fili. C. de fide instru. Ro. cōsi. clvj. vbi exclamat illud dictum Bar. z consi. xxij. z consi. ccccxix. z Bal. in. d. l. si. Ancha. consi. cccl. xvj. inci. pro declaratione triū quesitorum. Sali. in. d. l. fi. q̄ no. z intellige hoc qñ instrumentum induceretur ad probandum: q̄ tunc semper sit necesse dare copiam eius etiam si. nō petatur. si tamen ad interpellandum succederetur tūc sufficit aut ostēdatur aut dare copiam nisi paravbi legisset peteret etiam copiam vt vult hic Bar. z clare probatur in. d. cle. cum causam. z pro cōfirmatione dictorum Bar. hic vide quod no. Bart. in. l. quidam decedens. §. fina. ff. de administra. tuto. quod not. Specu. in titu. de appellatio. §. qualiter. versi. etiam casus.

g ¶ Ostendam tibi. Adde q̄ ex verbis Barto. hic habes q̄ ille qui habuit copiam instrumenti. non potest pretendere ignorantiam contentorum in in-

b ~ Andre. Poma. ¶ Liberatio. Dicit tamē domi. Fran. de curte audiuisse se a domino Olando cur-

strumento ille enim dicitur aliquid scire quomodocũq; illud ad eius notitiam peruenerit. ita Jo. and. in c. licet in fine. de supp. negli. prela.]

a Andreas Pomate. Quero. Ad de quod no. bal. in c. cum tu. extra de test. et quod dicit glo. in clemẽ. fin 1. in gl. penult. extra de rest. de quã facit mentionẽ b. in. in legibus hic per eũ allega. et i lege si is qui. de iure fisc. quã reputat singularez in lege si re iminoiem.

copiam hoc probatur. infra de po. l. si quis inficiatus. et de regu. iur. l. qui in alterius. et ibi gloss. et extra de elec. c. causam. in clemen. et sic feci fieri plures in ciuitate ista. ¶ Oppo. de. l. vi deamus. §. si actionem. j. de vsur. Solhic ponitur vnus effectus moꝝ scilicet quo ad interitum. ibi ponitur alij scilicet quo ad fructus et quoad vsuras de quibus dic. vt lege moꝝ. infra de vsuris. ¶ † Pro declaranda. l. quero quomodo practicabitur hec. l. respondeo actor petit stichum: si reus non opponat de morte vel difficultate processus est planus. quia reus condemnabitur et habebit iusmꝰ quod datur iudicatis ad soluendum: secundus quod habetur instru. de mutu. stipu. in fine. et videbitis. j. de constitu. pecu. l. promisso: sticht. Si reus diceret stichum esse mortuum: et probaret. tunc adhuc prima peritio stat. quia homine mortuo adhuc ipse homo petit debet: vt. l. si seruum. in fine. j. de verborum obligationib. sed tunc actor habebit necesse probare ipsum esse mortuum post cõtẽ reus fuit in moꝝ. qõ probabit eo modo quo ponitur hic. probando quod reus habuerit facultatem dandi. et quod intellexerit se debere: vel intelligere debuerit. et fuit interpellatus legitime: vt videbitis hic. ¶ Quero † quid si dubitetur: quia reus probaut mortem: z actor interpellationem. et alia que ponuntur h. c. tamen non apparet vtrum seruus fuerit mortuus ante interpellationem vel post: certe reus absoluetur: nam acto. habet probare quod reus habebat facultatem eo tempore quo debebat soluere. hoc est tunc cum interpellabatur: ita debet intelligi hic. alias in dubio sequeretur absolutio: vt. l. eum actum. in fi. z ibi no. §. de nego. gest. et in. l. non solum. §. sed vt probari. et ibi etiam no. ff. de ope. no. nun. facit quod no. C. de. pba. l. matrem tuam. forte tamen si actor probaret debitorẽ tempore contracte obligationis possedisse rem presumitur semper continuata possessio apud eũ donec probetur contrarium quod dic vt. l. non ignorabit. C. ad exhiben. ¶ Quero dicit hic aut dolo malo. fecit quominus haberet: quomodo hoc intelligitur. certe non intelligas qõ occiderit vel manumiserit vel rem debitam extinxerit quia tunc indistincte eius est periculum nec curo vtrum sciuerit an ignorauerit se debere: vt. l. si seruum. §. de illo de verborum obliga. et tusti. de leg. §. si vero heredis. sed intelligẽ qõ eum fecit absentare: vel fugere: vt. l. cum res. in prin. j. de leg. j. ¶ Quero quid si res debita non apparet peremptã † sed quid de ea fit ignoratur certe si debitoris culpa vel moꝝ precesserit idẽ qõ in morte als deberet debitor prestare cautionẽ de ea prestanda cum eam inuenerit: vt. l. seruo legato. §. fina. j. de leg. j. et. l. cum res. §. pcnul. eo. titu. et qõ not. in. l. cum seruus. eodem titu. ¶ Quert hic † Sul. de cug. si ego debeo tibi vnum par caponũ an possum tibi dare mortuos. et determinat q; nõ: quia debeo dare in tali statu qõ ego possim eos diuitere in sua libertate: vt. j. de solu. l. qui decem. §. fina. Barto.

a Andreas Pomate. ¶ Quero in ¶ Stum Barto. loquitur in manumissione non bene loquutus est quia imo vt ipse sibi cõtrarius contestatur in. l. si seruum. §. de illo. j. de ver. ob. non spectaret periculum ad eum quando ignorans manumisisset.

e ¶ Caponum. Adde Bartolum. in. l. prima. §. si plures. §. si quadrupedum. feci. di. et in dicta. l. qui decem. §. fina. hic alleg. et vide eundem Barto. in. l. cum de lanionis. in principio. j. de fund. instru. vbi statutum f de soluenda gabella pro bestijs non intelligitur pro mortuis.

f Andre. Doma. ¶ Certum. vide ad istam. l. Are.

1 Inter nomina ꝓpria et appellatiua quomodo sit differentia.

2 Si aliquis promittit dare decem salmas boni vini qõ ista promissio non dicitur certa.

3 Certi conditio qõ non competat qñ ex stipulatione debetur incertum sed actio ex stipulatu.

4 Si decem salme boni vini debentur ex mutuo q; dicitur certum z competit conditio.

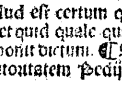

Certum. Illud est certum qõ apparet quid quale quãtum sit. h. d. ¶ Primo ponit dictum. ¶ Secũdo probat per autoritatem Pedij. Se-

1 cunda ibinam z pedius. ¶ Op. † qõ inter nomina propria z appellatiua sit differẽtia. vt. l. quoties. j. ad treb. z. l. si cõmunis seruus. j. de stipu. ser. Solu. quantũ ad ostẽdendum rem certam nõ est differentia inter noia. ꝓpria z appellatiua: vt hic. sed quantum ad alia bene est differẽtia: vt in ꝓiis. ¶ Quero ad quid ponit hic hec. l. quidã dicunt ad exponẽdum illud verbũ si certũ pe. positum in rub. vel alter ad exponendũ illud qõ dicitur de certi cõditione. nã hic ponitur certus simpliciter prout refert ad mutuum: dum vero de quantitate: z prout refertur ad alios cõtractus dum dicitur de specie: z de oibus in

2 quibꝰ dicitur aliquid esse certũ. ¶ Quero † si ponit b to tibi dare decem salmas boni vini. an ista stipula 3 tio dicitur cõtinere certum. quidam qõ sic: veritas est in cõtrariumnã hec adiectio qualitatis boni vini nõ significat certum quid. quia melius z optimũ bonũ est. z ideo vt esset certa qualitas deberet dici optimi vini: vt. l. vbi autem nõ apparet. in prin. j. de verb. obl. ¶ Quero ad quid est necessaria ista inuestigatio vtrũ tales stipulationes cõtineant certum 1

3 vel incertum. Rñ. † qñ continent certum datur certi cõditio: vt. j. e. l. certi cõditio. in prin. sed qñ incertũ cõtinent datur actio ex stipulatu vt insti. de verbo. 2 obli. in prin. z ideo qñ promitto. x. salmas boni vini nõ datur certi cõditio quia est incertum quid petit. 4 et hoc veruz qñ debetur ex stipulatione simpliciter 5

4 sed † si vinum deberetur quia mutuum: tunc semper cõtinet certum quia semper debetur eiusdẽ bonitatis: vt. §. eo. l. cuz quid. Ideo pro mutuo semper cõ 6 petit certi conditio vt insti. quibus mod. re contra. ob. in princi. 7

1 Pecunia quando legatur quod dominium non transit in legatarium recta via. 8

2 Dominium superueniens authori meo qñ promisit mihi vt res mea efficiatur. 9

3 Heres pecuniam legatam sub conditione quando poterit mutuare. 10

Mutui datio potest suspendi in euentum cõditionis expres 11 se vel tacite. h. d. cum. l. proinde. Et diuiditur quia primo ponit dictum in genere. secũdo illud exemplificat in cõditione expressa. tertio in cõditione tacita. secũdo ibi. l. proinde. tertia ibi: item si legatam. ¶ Op. † qñ legatur pecunia nõ transit domi 12 nium recta via in legatarium vt no. in. l. ij. C. cõmunia de leg. in ver. in rem actiões. ergo exemplũ hoc secũdo loco positum nõ procedit. Sol. dicit Jaco. de 13 are. qõ hic fuit legata pecunia in specie: vt hic in gl. parua. z. l. sed si certos. j. de leg. j. alꝰ nõ diceretur heres mutuare pecuniam legatam. nam qñ legatur in genere nõ est magis debita ista pecunia q̃ illa.

2 ¶ Op. † secũdo qñ dominius superuenit authori meo 16 illud non prodest mihi vt res mea efficiatur: vt. l. apud celsum. §. si a titio. de dolo except. et supra de rei ven. l. si a titio. et. j. de exceptione rei vend. et trad. l. si a titio. licet ergo dominium superueniat heredi tamen non acquiritur dominium recipienti. ergo non est mutuum: vt. l. ij. §. appellata. §. eo. Solu. hic loquitur quando superuenit dominium ex causa que retrotrahitur per fictionem: vt hic dicit text. 19 quia ex die adite hereditatis videntur nũmi fuisse heredis: secus quando dominius superuenit ex causa que retro non trahitur. vt in contrariis. z no. glo. in. l. si quis alienam. j. de act. emp. ¶ Quero hic dicitur in fi. cum legatum repudiatum[a] sit aut appositum. quid est hoc dictum. dicit glos. appositum intelligo. id est in conditionis defectũ. ista expositio non procedit. quia si nos ponimus legatum sub conditione. dominium non transit in legatarium conditione pendente: sed est heredis[b]. ergo heres interim poterit † mutuare. licet quidam hodie dicãt contrarium per aut. res que. C. cõmunia de leg. et est falsum: vt ibi dixi. et ibi etiam per doct. expone ergo aut appositum id est acceptatum. et tunc a retrotrahitur numeratio facta p heredem.

Certi conditio q; sit duplex. scz 3 vna generalis z alia specialis. et numero 3.

Actionis diuersitas et qualitas qõ cognoscitur ex medio concludendi.

Loellius in certi conditione.

Certi conditio a conditione tritica ria et conditione sine causa in quo differat.

Conditio incerti qõ non sit generalis ad omnia.

Certi conditio in quo differat ab actione in factum subsidiaria.

Causa quod differat ab oblatione z actione. et quid sit causa: obligatio z actio.

Certi conditio qõ sit natiua.

Certi conditio quod fuerit introducta vtilitatis causa.

Certi conditio quando sit temporalis z quando perpetua.

Certi conditio an crescat per inficiationem sicut actio principalis. et numero. 41.

Accessorium quod reguletur secundum primo: dialem naturam principalis.

b Contractus certus dicitur quãdo ex 14 ipsius conceptione apparet iure manifesto qõ certum debetur nec est variabilis ex potestate debitoris vel ex natura. nu. 15.

Contractus incertus est quando ex 16 ipsius conceptione iure manifesto certum non apparet vel est variabile ex potestate debitoris vel ex natura rei.

Certi cõditio an cõpetat z omni con 17 tractu ex quo certum petitur.

Certi cõditio q cõpetat ptra furem. 18

Ille qui tenetur ex emptio: an contra 19 ipsum detur certi conditio.

ꝓsi. xxvij. in j. col. et consil. cccl xxxv. z ꝓs. cccl xxxix. Alex. in. l. vbi aũt nõ appet. ff. de ver. obli. z in ꝓs. lxxx. col. iij. ad fi. volu. j. z ꝓsil. cxlvij. col. pe. vo. ij. et Pasi. ꝓsi. xxvij. volu. j.

a Repudiatũ. Ad de scõm intellectũ fa 1. qõ legatariꝰ repudiãdo onꝰ legato adtectũ cẽset repudiare legatũ qõ dicit coditenẽdũ p hoc etiã dicit facere. l. si ea. C. de adi. infer. z l. fi. in fi. C. de fideic. z l. si minor xxv. annis seruũ. §. 8 imi. Alexã. dicit melꝰ facere. l. ne senꝰ i fi. cũ. l. seq. j. de excusatu.

b ¶ Heredis. Adde q; doc. cõter sequuntur Bart. excep. Sal. z Ro.

a ¶ Andre. Doma. ¶ Cognoscitur. Facit pro hoc tex. l. non debet. in fi. §. de dolo. ⁊ in. c. litere. ⁊ ibi in re cano. de dila. ⁊ vide ad hoc Alexã. consil. cxvij. j. col. ij. vol. Barb. cõsi. xxxviij. in xiij. col. ij. vol. Calde. cõsi. v. in ti. de accu. inci. quis denuntiat. Panor. in. c. exami nata. vj. co lũ. de iudi. Barb. psi. j. ix. col. ij. vol. ⁊ cõsi. ix. col. eo. volti. ⁊ Fe de. consil. xxiij. ⁊ Pa nor. c. ex p te. b. in. ij. notabilit. d foro cõpe.

1 Dicit quod plures. † nam quedam est certi conditio generalis que habet locum vbicunq; certum petitur: vt hic: quedam est certi conditio specialis que competit pro mutuo vt §. l. ij. in prin. ⁊. §. j. vide istam gl. aduerte quia subtilis ⁊ pulcher passus est. idem tenet gloss. insti. quibus mo. re contra. obli. in prin. ⁊ idem. §. eo. super rub. ex qua istud probatur. dicit enim rubrica de re. cre. qd est generale. et subdit si certum peta. hoc est mutuum qd est speciale. postea dicit de certi conditione. ⁊ debet intelligi. s. generali. et speciali: prout generaliter ⁊ specialiter locutus erat. ita intelligit glo. sup rubrica: mar. hoc fatebatur ⁊ addebat qd erat alia certi conditio specialis. scilicet ex stipulatu. vt. j. c. l. si quis certum. insti. de verbo. obli. in prin. que opinio recitatur in secunda glo. huius. l. Alij fuerunt in contraria opi. q non sit nisi vna tantum certi conditio generalis. et ista opiñ. tangitur in gloss. Rubrice. et firmatur per glo. in. l. quoties. j. de prescrip. v er. Ultramon. scilicet Jaco. de ra. Pe. et Guil. de cu. hic. et Cyn. C. eo. super rubrica. et etiam Jaco. butri. tenebant istam opi. quod esset tantum vna certi conditio. quia non reperitur iure cautũ qd sint plures. ergo ꝛc. ¶ Preterea hoc videtur expressum. j. ea. l. §. quoniam. vbi dicit qd pro mutuo competit hec certi conditio generalis. Preterea leges semper vtuntur isto vocabulo in singulari. scilicet certi conditio. et nõ dicunt certi conditiones. preterea si essent diuerse quare idem nomẽ haberent. vt. l. si idem. C. de codicil. preterea dicũt ipsi. et est fortior ratio quam ipsi faciãt. ⁊ diuersitas actionum cognoscitur[a] respectu medij per quod in actione concluditur. vt in actione ex empto concludo contra te. quia emi. ⁊ in actione ex locato: quia locaui. et sic de si. quando ergo idem est medium concludendi erit vna actio in genere. sed vbicunq; proponitur certi conditio medius per quod concluditur in ea est. quia certum petitur. vt hic. ergo est vna tantum generalis. et si diceretur q sunt plures sequeretur quod quot sunt cause tot essent certi conditiones speciales: quod est absurdum tenent ergo isti. docto. quod est vna tantum certi conditio generalis. que nõ habet sub se species. sed tantum indiuidua. ¶ † Mihi videtur quod opin. glos. nostre sit vera[b]. et quod sit vna certi conditio specialis pro mutuo. primo quia hoc dicit text. expresse. institu. quibus modis re contrahatur. obli. in principio. si bene aduertatur. Secundo quia text. videtur velle quod hec certi conditio oriatur ex illa parte edicti si certum petatur. lege prima. in principio. infra de tritica. cuius edicti verba exponuntur in hoc titu. et ibi assumitur certum hoc est mutuum. vt not. supra eodem. super rubric. quando ergo dicitur certi conditio specialis: idem est dicere quod mutui conditio. sed quando dicitur certi conditio generalis: dictio certi tũc stat proprie pro omni certo. et sic apparet quod veritate inspecta non est idẽ nomen. Preterea probo. lex dicit qd eodem modo quo petitur mutuum petitur indebitum: et eodem modo contrahitur: vt institu. quibus modis re contra. obli. §. primo. sed pro indebito competit specialis conditio indebiti: ergo pro mutuo conditio mutui: que est idem qd certi conditio specialis. absurdum enim esset dicere q ex cõtractu mutui tam frequẽrato nõ oriretur specialis actio. per hoc apparet risum[7] ad istud qd dicebam qd non reperitur lege cautus: ⁊ quia si essent diuersa nõ vocarentur eodẽ nomine: quia vt dixi recte intelligendo nõ est idem nomen. nõ ob. §. qñ. quia cõcedo qd pro mutuo cõpetit mutui cõditio specialis: ⁊ certi cõditio generalis: sicut in alijs cõtractibus vt in conditione indebiti et si. non obst. qd dicunt qd idem est medium ꝓcludendi[a] in omni certi cõditione: quia nego istam. nam[8] in certi cõditione speciali que est idẽ q conditio mutui: sufficit concludere quia mutuaui ideo peto ꝛc. nec est necesse q exprimatur. ⁊ quia hoc est certum ꝛc. sed in certi cõditione generali necesse est qd exprimatur qd hoc est certum. debeo enim dicere dico q tibi mutuaui centum vel teneris mihi ad cẽtum pro pretio talis rei vendite vel ex causa legati: ⁊ quia hoc est certum ideo peto te condemnari. ex hoc apparet q intentatur certi cõditio[9] generalis. Concluditur enim per hoc medium: quia hoc certũ est. Sed in certi conditione speciali ex mutuo[c] concluditur per hoc medium q mutuatum est: vnde diuersa sunt media cõcludendi. An autem certi cõditio ex stipulatu sit cõditio specialis. dicã in sequenti glo. ⁊ ista possunt esse vtilia ad. q. Aduocati † huius ciuitatis sentientes se peritos cõstituerunt. qd in libello ꝓponeretur actio. nec ꝓponeretur generalis qñ cõpetit specialis. certe in mutuo quid debeat ꝓponi patet ex ꝓdictis. Itẽ ad aliud ponendi cõtra te libellũ repetẽs mutuum: liberaui te ab actione intẽtata remanẽte causa ⁊ omni alia actione que mihi ex illa causa cõpeteret. certe si est vna tñ certi conditio qñalis ꝓ mutuo nulla alia actio remaneret. sed si plures essent potest remanere vna. et sic videes qd ista subtilitas in practica reducit. ¶ † Quero in q̃ differt certi conditio a ꝓditõe triticaria[b] et cõditione sine causa. Ññ. conditio sine causa est generalissima. cõpetit enim ad certa ⁊ incerta. vt. j. de cõdi. sine causa. l. j. Conditio triticaria est generalior. cõpetit enim ad certa et incerta preterq̃ ad pecuniam numeratam vt. l. j. j. de tritica. certi ꝓditio est generalis. cõpetit enim ex omni causa ex qua certũ petitur. et eodem[6] modo est † generalis cõditio incerti ñm quosdam: qd ad omnia incerta cõpetat. qd tñ non est simpliciter verum[b] de cuius incerti conditionis materia videbitis. j. de ꝓdi. inde. l. sed ⁊ si me putẽ. §. j. ⁊ ibi de hoc dicã. ¶ † Quero in quo differt hec actio ab actiõe in factum subsidiaria. Ññ. nil habent cõe: illa enim competit vbi alie deficiunt. vt. l. quoties. j. de prescri. verb. ista tantum cõpetit cũ omnib⁹ alijs que cõpetunt ad certũ. modo habes expeditas primã gl. quã vide. ¶ Venio ad secũdam glo. vbi hic q hec actio cõpetit ex omni causa. ⁊ ex omni obligatione ex qua certus petitur. quero quid differt † causa ab obligatione. quidã dicunt qd est inculcatio verborum. alij aliter. ⁊ hec est vera. s. qd tria sunt. primũ cõtractus vel quasi. delictum vel quasi. ⁊ ista sunt causa obligationis. ñm est obligatio. tertiũ est actio que ex ipsa obligatione descendit. vt. l. licet. §. ea obligatio. §. de pecur. Quod ergo hic vt ex omni causa: intelligo cõtractu vel quasi maleficio vel quasi. ⁊ qd subdit ex omni obligatiõe stat. ꝓprie. ¶ Iuxta hoc quero † vtrũ certi conditio sit datiua vel natiua. quidam dicũt eam esse datiuam. ⁊ pro hoc. l. si me ⁊ titium. j. eo. c veritas[c] est qd est natiua: hz enim sufficientem preexistentem materiam ex qua oritur. vt hic dicit tex. ex omni cã et ex omni obligatiõe ꝛc. expressius insti. qui. mo. re contra. ob. in prin. ergo apparet qd est natiua. vt. l. iurisgẽtium. §. j. §. de pac. non obst. l. si me ⁊ titium. quia responde vt ibi dicam. ¶ † Quero quare fuit introducta hec actio. dicit gl. causa necessitatis ⁊ vtilitatis. necessitatis quia qñq; nõ reperitur actio specialis vt in stipulatiõe[d] cõtinente certũ. vt. §. eo. l. si quis certum. Mar. dicebat hoc falsum. imo ex stipulatione cõpetit certi conditio specialis. vt insti. de ver. obli. in prin. ⁊ istud puto verũ. ⁊ dico q nunq̃ certi cõditio cõpetit. s. generalis in casu in quo alia nõ cõpetat. hoc dicit tex. iste ex omni causa ⁊ ex omni obligatione ex qua certũ petitur. q. d. necesse est vt aliquid certum petipossit: vt cõpetat hec actio. licet enim esset certum: ⁊ peti nõ posset: nõ haberet locũ ista actio. Itẽ nõ obst. qd qñ stipuloꝛ factũ qd potest peti interesse certi cõditione licet nõ sim stipulatus: vt gl. dicit. q. imo sim stipulatus tacite. vt l. stipulationes nõ diuidũtur. ver. celsus. de ver. obli. vnde ⁊ tunc cõpetit certi conditio ex stipulatione tacita. nullo ergo casu reperio q sit necessaria. Nõ obst. l. si me ⁊ titium: vt ibi dicam: subest tñ causa vtilitatis[d]. nam

a ¶ Cõcludẽdi. Adde qd diuersitas actionũ cognoscatur medio cõcludendi ter. in. l. nõ dz. in fi. §. de dolo. et ibi doc. ⁊ j. c. litere. extra de dila tio. ⁊ Ant. de bu. j notabilib⁹ in c. ex parte. de foro cõpe. ⁊ in ca. fi. de iudi. Bart. in. l. interdũ. j. de ꝓdi. inde. Ang. i l. naturaliter §. nihil cõe. in. v. lectu. de acq ren. pos.

b ¶ Tritica ria. Adde de hac. vt p Jo. an. i addit. ad Spe. in ti. de ob. ⁊ solut. §. seqt aliaq;q;

a ¶ Veritas est. Adde tu q̃ sit vtilitas hui⁹ inuestigationis. Et vide glos. quã pauci sciunt in. l. cuz p cario j. de precario.

b ¶ Utilitatis. Adde Jo. an. i dicto. §. fe quiẽ. circa pun. in addit. prima magna.

a ¶ Ex stia primordiali. Adde tu ad Bar. hic qō accessorium reguletur ꝑm primordialem naturā principalis. z vide Are. in. c. j. col. antepe. z seq. de iudi.

b ¶ Quod licet illē actiōes. Adde tu qō cōtra Bar. hic qui videtur velle qō certi cōditio que ouk ex cōtractu bonefidei sit stricti iuris et habeat eiꝰ naturā facit nā stipulatio est stricti iuris z 11 lege quid astrictende. j. de ꝟ. obl. z ifi si vnuā contractui bonefidei ꝓpter solam vnionem sapit naturam bonefidei. casus est in. l. ſi stipulatꝰ. in fi. prin. j de vſu. vbi ſi emeram a te fundū z postea fum a te stipulatꝰ dotem dari z vacuam possessionē tradi in tantū tenetur ēditor ex stipulatione quantū ex empto z ideo fructus venīūt z hoc idē dicit gl. in. l. ſi quis cū aliter. j. de ver. obl. ſi ergo hoc est in stipulatione quāto magis dz esse in certi cōditione generali que oritur ex ipsa materia preexistente q̄ est bonefidei. ergo erit bonefidei. z ad tex. in. §. actionuz. rſidetur qō hz ibi nō numeretur inter actiōes bonefidei. nā z hoc euenit in alia actione vt est actio ex testamento que hz instar bonefidei vt dicit tex. apertus in. l. in minorū. C. in qui. cau. in integ. resti. z tñ non cōnumeratur in §. actionū. sed soluēdo Bar. potes dicere primo ad tex. in. d. l. ſi stipulatus. qō ibi idem quia stipulatio est apposita: vt tradatur possessio vacua fundi empti z sic ꝓpter istud verbū vacuam possessionē tradi veniunt fructus quia petitur id qō ex empto peti poterat. ibi dicit text. qō ꝓpter illud est qō partus venit non autem ꝓpter stipulationem z si illa verba ibi non essent tex. ille probaret oppositū: vt patet ibi quia dicit sed tantum ꝓpter illa verba z ad id qō dictum est. s̄. tollendo. §. actionum. dicas qō tex. in. l. in minorum. nō dicit qō sit bonefidei sed equiparat actionem ex testamento z actionem bonefidei quia est stricti iuris sed habet naturam bonefidei quo ad fructus.

c ¶ Ediles. Adde tu z pro intellectu. d. l. vide eundem Bar. in. l. ij. C. de iudi.

d ¶ Hac actione. adde qō cum opiñ Barto. transit simpliciter Sali. fulg. hic Bal. in. l ij. C. de pac. inter empti. et vendi. et in repeti. l. peteno. C. de pactis. 15 Scias etiam qō inquantum glo. dicit qō certi conditio generalis assumit sibi naturam primordialis actionis in cuius locum datur quod illud est verum secundum Lyñ. et Albe. de ro. quantum ad rez seu qualitatem pro qua competit illa actio specialis non quo ad alia quia sequeretur quod infamaret quod non est. verum est quod esset stricti iuris cuius contrarium vult Joan andr. in dicto. §. sequitur. et gloss. in. §. actionum. institu. de acti. et Bald. hic et Alexan.

vos settis q̄ actio furti infamat. certi cōditio non. vt. l. cessat. de ac. z obl. vnde si vellem cōtra te agere ad quadruplum: z qō non infamaretis intē- 12 tarem certi cōditionem generalē ad quadruplum vel duplū. ita dicit glo. tua no. quam vide. ¶ † Quero vtrū si actio prima que cōpetit ad certum sit temporalis an hec etiam erit temporalis vel perpetua. gl. dicit tēpora- 13 lis arg. l. ſi cum. §. qui iniuriarum. s̄. a si quis cau. z. j. de iureiurando. l. duobus. §. exceptio. hoc videtur cōtra regulam que est qō actiōes ciuiles sunt perpetue. vt. l. tertia. j. de cōstitu. pecu. dicit. P. fateor qō actiones ciuiles sunt perpetue hoc est apte adviuendum perpetuo si materia ex qua oriuntur duret perpetuo. exemplum in rei vēdicatione que competit quia dominus. sed si dominium prescribitur triennio: triēnio peribit rei vendicatio. ita hic hec actio competit vbi certū petitur: si desinit posse peti. desinit hec actio competere. ¶ † Querit glo. vtrum hec actio crescat per mutationem sicut actio principalis. exemplum in lege aquili. dicit glo. qō non vt. l. item veniunt. §. cum predictum. s̄. de petitio. here. Nō obstat. si quis cau. §. eum. §. qui iniuriarum. que dicit qō actio subrogata sapit naturam eius in cuius locum subrogatur. † quia est verum in his que insunt actioni ex sua primordiali[a] natura: non in his que superuenīūt ex casu: vide istam gloss. et est multum not. folu. et forte non habetis alibi ita bene per gloss. qualiter actio subrogata in locum alterius sapiat naturaz eius in cuius locum subrogetur. quod dic vt scripsi in lege prima. §. hec actio. infra si quis testa. li. esse inf. fite. et ibi etiam per Jacobum de are. Et ex predictis apparet solu. questionis. si queratur an per officium iudicis veniant in hac actione omnia que venirent in actione ex vendito vel ex locato in cuius locum datur. Pro cuius euidentia scire debes quod licet[b] ille actiones sint bonefidei. ista tamen est stricti iuris. quia non numeratur in. §. actionum. institut. de actio. vnde ista tantum competit ad ea ad que illa actio primordialiter competebat. In his ergo que ex postfacto accideret ex mora que veniret in illa actione tanquam bonefidei secundum formam legis ediles[c]. §. item sciendum. infra de edili. edict. non tamen veniret in hac actione[d]. quia non assumit illam naturam de his que ex postfacto obueniunt: vt dictum est. sumus expediti de secunda gloss. ¶ Veniamus ad tertiam gloss. dicitur hic. sive ex certo sive ex incerto contractu. quero quis dicatur contractus certus. in hoc sunt opinio. nam quidam dicunt quod contractus certi sunt omnes contractus nominati: sed contractus incerti sunt omnes contractus innominati. et hec opini. tangitur in quarta gloss. huius legis. in fine. quam tenet Pet. et est satis probabilis. Jacob. de are. dicit et 14 melius quod contractus certus † est quando ex ipsius conceptione apparet iure manifesto quod certum debetur. Addo nec est variabilis ex potestate debitoris vel rei natura. quod dico quod ex ipsius conceptione apparet. probatur. supra eodem. lege certum. quod dico iure manifesto apparet. dico pro 15 tanto. quia possibile † esset quod variaretur propter stultitiam vel imperitiam iudicis in exequendo: vel propter aliquem casum: preter naturam rei. vt quia res debita periret. et sic ad estimationem deueniretur. Illud quod addidi. nec est variabile ex potestate debitoris. dixi propter obligationem alternatiuam: in qua licet certum appareat ex ipsa conceptione. tamen quia variabile est ex potestate rei dicitur continere incertum. vt lege vbi autem. paragrapho qui illud. infra de verborum obligationibus. quod dixi ex natura rei. ideo dixi. quia

quādo est in obligatione vsufructus vel aliud simile qō ex natura sua recipit variationem dicitur continere incertum. vt dicta. l. vbi autē. §. fundi. et. §. illud 16 de verbo. obli. Contractus † autem incertus est quādo ex ipsius conceptione iure manifesto certum nō apparet. vel est variabile ex potestate debitoris vel ex natura rei. hoc apparet quando quis stipulat partum ancille nasciturum: vel fructus nascituros: vel factum quia est incertum. vt. l. vbi autem. §. illud. et §. qui id quod. supra allega. Alio tamen modo accipitur contractus certus vel incertus. l. j. C. de fentē. que pro eo quod inter. prose. quod dic vt ibi. ¶ Hoc b 17 exposito quero † vtrum ex omni cōtractu ex quo certum peritur: cōtendo quod hec certi conditio. dicit gloss. hic quandoq̄ agitur ad id quod meū est: quandoq̄ 25 ad tradendum mihi aliquid quod non est meum: quandoq̄ ad restituendum. Aduerte quia hoc est 18 multum subtile. ¶ † Primo casu non competit hec a certi conditio nisi contra furem: quia nemo condicit rem suam preterq̄ a fure. vt supra vsufruc. quem ad. ca. l. vltr. et institu. de act. §. sic itaq̄. ¶ Secundo 26 casu † quando agitur ad tradendum aliquid mihi q̄ 19 non est meum. exemplum in actione ex empto. dicit glossa quod tunc competit certi conditio. Nec obst. quod tunc agitur ad factum: quia istud nō est factum merum sed mixtum. sic dicit glossa quod est not. bene intelligendo. Not. ergo istam glossam que 20 tenet † quod ille qui tenetur ad tradendum actione ex empto non tenetur ad factum purum: et qualiter intelligatur statim dicam. Docto. nostri omnes communiter reprobant istam glossam. primo per legem stipulationes non diuidunt in princip. infra de verbo. obligatio. Secundo per rationem: quia solutio huius est variabilis ex potestate debitoris: liberatur enim soluendo interesse. vt lege prima. infra de act. empt. et sic non continet certum licet stipulatio alternatiua. domi. Jacob. butr. nitebatur sustinere hanc glossam. et dicebat quod actio ex empto continet certum cum saltem ex ipsa conceptione continetur certum. quia vendis fructum vel libum. sed licet conceptio seu pronuntiatio continetur certum. tamen quia ex potestate debitoris est variabile. non dicitur continere certum. vt dictum est. sed volendo sustinere gloss. ꝓout est possibile debes scire quod in eo quod gloss. dicit quod ille qui tenetur ex empto non tenetur ad factum purum sed mixtum; dicit ve- 21 rum. nam ille † qui vendidit tenetur ad rem traden- 22 dam. et si est dominus † tenetur transferre dominuz in accipientem. si non est dominus non. vt. l. ex empto. ii principio. de actio. empt. Unde non dicit merum factum: quia ista obligatio sapit naturam dan- 23 di. tenetur enim dare hoc est dominum † transferre si dominus est. hoc probatur in. l. in conditionali bꝰ. in fi. de verb. obliga. ibi non nudum factum sed cau- 24 sam bonorum ꝛc. z ibi dixi. ¶ Item debes scire † qō in actione ex empto vendito: precise tenetur ad tradendum si potest. vt. l. j. z ibi nota j. de actio. empt. et plene dixi. in. d. l. stipulationes non diuidūtur. in. viij. q. de verbo. oblig. Hoc premisso dico q̄ actio ex empto posset aliter concipi quod certum contineret. puta si dicerem dico quod vendidisti mihi fundum: et quod illum tenes et possides: z quod illius fundi es

a ¶ Furem. adde glo. in. l. scire debemus. j. de verbo. obliga. in. §. fina. in verb. condici. z dicit Jo. de imo. ibi quod iste est casus singu. in quo certi conditio datur ad incertum z pro hac opinio. communi alle. alexan. text. in. l. ſi concubinam. §. non solum. j. rer. amota. adde tu q̄ etiā cōpetit z daꝯ hec certicōditio donatio causa mortis licet in ꝑz transferatur dominium ipso iure. l. ij. s̄. de pub. et not. in. l. cū pater. §. meuio. j. de legatis. ij. item daꝯ z hz locū habēti dñium vtile volenti cōdicere a dño directo; vt hic p moder.

¶ Ad certū. Adde quod cum Bar. trāseunt Bal. Ang. salt. et Ro. hic sed Fulg. et Pau. de ca. hic contrarium tenent quibꝰ adherere videt Alexan.

dominus: quare peto te condemnari. certe ista actio continet certum: tenetur enim ad tradendum precise quia possidet. Item ad transferendum dominiū: quia est dominus. et sic ad certum[b]. sed quando nuda traditio. in petitione veniret sine dubio non cōpeteret certi conditio q̄ factum, purum est. ergo ꝛc. ¶ Quare † autem rem tradi et quelibet stipulatio facti dicatur cōtinere incertū dic vt dixi in. d. l. stipulationes non diuidūtur. in. viij. q. z in. l. vbi aut. §. qui id quod. de verbo. ob. ¶ Nūcq̄ in obligatione est rē restitui. vt † in re deposita pignorata cōmodata z si. isto casu dicit gl. non habet locuz certi cōdictio. ratio quia res est mea ergo nō potest cōdici. qō intellige nisi fuerit cōtracta: vt. s̄. eo. l. ſi qs nec causam. §. j. Itē quia agit ad factū. dicit gl. ergo ad incertum. Ista ratio est melior generalior z verior q̄ precedēs: quia aliena res pōt 27 deponi z cōmodari. † Nū ergo com- b pētit hec certi cōdictio. Nū. qū quis est obligatus ad dandū certū: vt dz in prima gl. z bene. dz enim hāc obligationē cōtinere certū omnino vt. d. l. vbi autē. §. fi. s̄. alle. sumus expediti de. iij. gl. ¶ Veniamus ad quartaz 28 gl. dz hic ex incerto ꝛcu. ¶ † Quero exēplum quō ex incerto cōtractu petatur certum. Nū. si ego sum stipulatus vel emi partum ancille vel fructꝰ nascituros. cōtractus est incertus. tñ post partū edictū vel fructus natos est certū qō debet. z sic pōt agi certi eō dictione. z hoc est q̄ vult hic text. dū dicit ex incerto cōtractu. ꝑm Jac. de are. licet Dy. aliter dicerit z male, et ō hunc tex. z in. d. l. vbi autem. §. illud. z hoc exēplum nō posuit gl. imo aliud posuit gl. exēplū in obligatōe facti in qua dz cōtinere incertū: sed si agit ad interesse poterit agi certi ꝛdictione. hz enī interesse pūma facie sit incertū: tñ q̄ est certū in rerū natura z venit certificandū p iudicē cōpetit certi ꝛdictio. ita dicit gl. quam vide multa inculcat ista gl. q̄ veniunt examinānda. ¶ Primo dicit † q̄ in obliga- 29 tione facti pōt agi ad factū ꝓcise. hoc nō est verū simpliciter sed quatenus debeat intelligi dic vt dixi in. d. l. stipulationes nō diuidūtur. in. viij. q. de ver. ob. 30 ¶ Secō dicit glos. † q̄ qñ agitur ad

a ¶ Exprimatur. adde vt per Jo. an. in addi. ad spe. in ti. de fructi. et interesse. §. fi. in addi. incipiente Ly. a
b ~ Andreas Pomate. ¶ Quomodo cognoscetur. Circa materiam concludendi. vide Alex. cõsi. cxvij. j. colum. ij. volu. Jaso. §. omnium. xxiij. colũ. insti. de ver. Alex. consi. cxij. in. iiij. col. j. vo. Libellus ergo vt ist's colligitur: attendit circa modũ concludendi. Et vid alexan. cõsilto. cclviij. Ex cuius dictis ibi potest colligi declaratio pulchra ad hec. et. cclx. et fozi. cclxiij. vbi etiam ipse limitat in. ij. col. et fozi. etiã cõsi xx. col. vi.

interesse agitur certi condictione. et hoc dicit glo. verum indubitanter causs est hic in eo quod dicit tex. de. l. aquilia ꝛc. nam cum illa actio legis adꝑ detur ad interesse. ergo certi cõdictio ad interesse: et hoc dicunt doc. ꝛ bene

31 ¶ Certio innuit glos. † quod lz certi condictio detur ad interesse: nõ est tamen necesse q̃ quantitas eius q̃ interest exprimatur[a] in libello. hoc an sit verũ sunt opi. nam quidam dixerunt agi cõdictione incerti. vt. l. fina. §. si quis in ius voc. nõ ie. ꝛ. l. liber homo. §. fina. j. de verb. ob. sicut enim certi cõdictio cõpetit vbi certũ petitur: ita condictio incerti cõpetit vbi incertũ petitur fm eos. vt glo. hic tangit: quoriũ opi. tenet Jaco. de aret. non enim dicit ipse. est recedendum a verbis ꝛ exponere prout glo. dicit condictio incerti. i. certi cõdictio ad interesse quod est incertum: hoc enim est violare literam. Certe domini de natura condictionis incerti dicemus in. l. sed et si me putem. §. j. j. de condi. inde. sed quantum ad propositũ videamus vtrũ ad certi condictionẽ sit necessariũ q̃ illud, q̃ petitur appareat certum ex ipsa pronuntiatione: an sufficit q̃ sit certũ in rerũ natura nec sit variabile ex potestate debitoris. Rñ. q̃ non est necesse q̃ ex ipsa pronuntiatione appareat certum illud quod petitur. tex. est. in d. l. vbi aũt. §. q̃ vero a titio. j. de ver. ob. vt qñ. promitto pecuniã q̃ est in arca vel illud q̃ titius debet: mazlicet ex ipsa pronuntiatione nõ sit certum: tñ q̃ in rerum natura est certũ sufficit: ita in proposito quantũ interest in rerum natura certum est: ergo certum petitur: merito ille leges debent exponi prout glo. dicit: agitur ergo certi condictione ad interesse: et q̃ non sit in libello necesse certam quantitatem exprimi est tex. in. l. iij. C. de mutu. stipu. et probatur per rationem: quando aliquid nõ est in potestate actoris: non cogitur actor illud exprimere certum in libello. vt. l. vbi autem. §. qui illud. de verbo. obliga. et. l. j. §. quia autem. j. quorum leg. sed declaratio interesse est in iudicis potestate. vt. l. j. C. de senten. que pro eo quod interest profe. ergo non cogitur actor illud exprimere et limitate ponere in libello. reprobata opi. Ultramon. qui dicebant contrarium: quod latius reprobaui et examinaui in dicta. l. stipulationes non diuiduntur. in fi. de verbo. obligatio. sumus expediti de. iiij. glos. ꝛc. ¶ Venio ad tertiam partem dicitur hic quod licet nobis in omni contractu certum cõdicere. ¶ † Quero quomodo cognoscetur[b] in libello an intentetur certi condictio generalis vel specialis. Respon. apparet ex his que. §. dixi in prima. q. nam in certi condictione generali cõcluditur per illud medium quia certum. in alijs actionibus concluditur per alia media. vt. §. dixi. Addo quod Bull. de cu. dicit q̃ in certi condictione non habet quis necesse inserere aliam causam nisi hanc. q̃ certum: vnde si dico q̃ teneris mihi ad centum ꝛ hoc est certum ideo peto te condemnari ad dicta centum procedit libellus: nam † in actionibus personalibus sufficit q̃ in libello quis exprimat causas proximam actionis. vt. l. et an eandem. §. actiones. de except. rei iudic. sed causa proxima huius actionis est. quia certum: ergo ꝛc. glos. nostra dicit contrariũ in. ij. glo. huius. l. in princi. videlicet q̃ debeo exprimere causam remotam: quia ex tali libello reus nõ redditur certus: an velit cedere vel contendere. ergo ꝛc. vt. l. j. in princi. §. de eden. Ex predictis patet q̃ in. l. vltima. C. de an. excep. poterit procedere libellus velit nolit reus secundum opi. Bull. sed fm opi. glo. veriorem secus. ¶ Venio ad quartam particulam. dicitur hic q̃ si in diem[c] vel sub cõditione sit obligatio

c

sit obligatio ante diem vel cõditionẽ nõ potero agere. certũ esti est q̃ ante conditionis euentum nõ na-
34 scitur actio vt. l. cedere diem. j. de verbo. sig. † sed in obligatione in diẽ quid iuris sit. gl. tenet q̃ actio sit nata lz obstet exceptio. et fm hoc q̃ hic dicitur non potero agere diuersimode accipitur. f. vel ipso iure vel ope exceptionis: ipso iure respectu obligationis 1
cõditionalis: vel ope exceptionis. f. respectu obligationis in diem. vide istam glo. ¶ Aduertevtrũ ante 2
diem sit nata actio. est multũ profunda questio quã disputat Pe. et tenet q̃ non. contra glo. nostras. postea disputat eã dñs Bartolutius de pratis: et tenet 3
q̃ sic. fm gl. nostras: quas disputationes refert Ly. 4
in. l. j. C. vt acti. ab here. et contra here. Dñs an. de pis fecit de hoc vnam magnam filateriam in repetitione quam fecit de. l. si insulam. j. de verbo. obliga. Bull. de cu. hic distinguit duo verba et intrauit melius veritatem quam alij: ego postea latius distinxi in lege ita stipulatus de verbo. obliga. dic vt ibi. 7
quicquid tamen sit in casu proposito: dico tex. stare 8
35 propte. et glo. nostram non procedere: nã licet † alie actiones et obligationes oriantur ante diem in casibus: tamen certi condictio ante diem non oritur. [a] sicut nec ante cõdictionem. probo primo per istũ tex. 9
Secundo per rationem: quia ante diem non petitur certum. cum enim promitto tibi centum hinc ad an- b
num: ego non debeo tibi dare centum: sed minus est in obligatione propter interusurium medij tẗporis. vt. l. si constante. §. quoties. solu. matr. et de eden. l. j.
36 §. diem. Istud † autem interusurium medij temporis est incertum. tum quia pend et de futuro. tum q̃ leges hoc dicunt in simili. q̃ fructus futuri ꝛ similia sunt incerta: vt. d. l. vbi autem. §. illud. Concluditur
37 † ergo quod centum ante diem non sunt certa. ergo ante diem vel ante conditionem agere non potero certi condictione cum nõ sit nata actio. ¶ Venio ad
38 quintam partem dicitur hic † quod certi condictio cõpetit ex legati causa. Contra. dominum rei legate transit recta via in legatarium vt vidistis. §. i. proxima. ergo non potest condici ab eo: quia nemo condicit rem suam ꝛc. vt dictum est. Solu. dicit glo. intelligе quod hic testator legauit quantitatẽ vel rem alienam. vel dic vt not. gl. in. §. nostra aũt. insti. de lega. a
vel dic. vt not. per docto. C. communia de lega. l. ij.
39 Ad vnum tamen aduerte † quod omisi tibi q̃ vbicunq̃ dixi quod nemo condicit rem suam: intellige de re sua iure pleni dominij: secus si haberet vtile dominium tantum. vt. l. j. C. de dona. que sub modo. et. l. j. j. de dona. titu. generali. ¶ Procedo ad aliud exẽ-
40 plum dicitur hic ex. l. aquilia. no. ex hoc † q̃ hec actio competit ad interesse. vt dixi. §. ¶ Sequitur in per inficiationem. dic vt supra dixi. ¶ Sequitur in text. ex causa furtiua ꝛc. omnis enim conditio degenerat contra furem. vt insti. de act. §. sic itaq̃. et dixi supra eodẽ lege. §. quis nec causam. §. primo. ¶ Se- b
quitur ex senatusconsulto ageretur ꝛc. Contra ex senatusconsulto petitur restitutio hereditatis: sed rem restitui est factum. et ad illud non competit certi cõdictio. vt supra dixi. ergo male. Respon. hic debet intelligi quando heredias est iam restituta ꝛ fideicõmissarius agit contra debitores hereditarios q̃ tenentur ad certum. Bar.

¶ De herede grauato ad aliquid faciendum sub tãta pena est textus in lege prima. et quod ibi no. bar. et docto. in vltima questione. j. de in lit. turãdo. in tertia columna. † versicu. sumus expedit. imo videtur quod Bartolus tenuerit contrariũ in sequenti columna. q̃ non requiratur quod appareat certum ex ipsius conceptiõe: lz sufficit q̃ sit in rerũ natura nisi vellem ditere q̃ ibi loquit in diuersa q̃stione ab hac cũ ibi loquat an sit necesse ad hoc vt appetat certi cõdictio quod id q̃ petitur sit certum ex ipsius conceptione necne hic vero in questione quis dicat certus contractus et quis non tamen videtur subtiliter querendo quod sibi multum inuicem repugnet bar. et ibi cum se fundet super textum. l. vbi autem. §. qui illud. infra de verborum obligationibus: in quo nulla fit penitus mentio de certi condictione. ¶ In vltima columna. illud autem contrarium tenuit Barto. l. ita stipulatus. la grande. ij questio. principali. infra de verborum obligationibus. et in lege prima. C. vt act. ab here. quod imo interusurium medij temporis dicatur certum quoties est appositus dies certus: vt hic cum dicat hinc ad annum.

¶ Non oritur. Adde quod opinio. Barto. sequitur Ange. in lege interdum. infra de verborum obligationibus. et Bald. hic in lectura antiqua. Sed ipse Bald. in rubica. C. eodem. et in lege prima. C. vt actiones in heredem. et in lege si post tres. in lectura ordinaria. supra si qs cau. et hic in lectura noua trufatur de opinione Bartol. quia naturitas actionis specialis generalis non potest separari cum vtraq̃ nascatur ex potentia preexistentis materie. illa non plus influit in vnam q̃s in aliam. allegat. l. mandatũ. infra. manda. et contra Barto. tenent Sali. ꝛ Fulg. quibus adheret Alex. vt hic per eum.

¶ Quoniam. Adde circa intelle. hui[us] paragraphi. Et aduerte quia text. dicit vnum quod videtur sibi aduersari nam primo dicit quod stipulatio est nulla secundo dicit quod est inutilis et ideo videtur dicẽdum quod per istum textum declaretur. text. in lege stipulatio ista. in paragrapho alteri. infra de verborũ obligationibus quasi potius sit stipulatio de qua ibi inutilis q̃s nulla quia non potest negari quin ha-

[b] Inutilis stipulatio non impedit actionem oriri ex vtili numeratio.

c ¶ ¶ c

beat formam stipulationis sed habet eam ordinatam ad incongruum acquisitionem vnde potius tale pactum dicatur inutile cũ nullũ quia habet formã pacti vel stipulationis sed non vtilis pacti vel vtilis stipulationis et hoc propie videtur voluisse iuriscõsultus hic et satis corroborat ꝗ quia in. §. alteri licet sit inutile principale quia lex et nõ assistit. scilicet stipulatori facte alteri 1 hoc ppter inordinatam formã acquisitionis non tamen est inutile accessorium in 3 quo accessorio illa ordinata forma acquisitionis: scilicet qõ intersit nõ curatur a leg. et hoc videtur voluisse ad. §. alteri. Ja-

ne. hoc dicit. Et diuiditur quia primo continuat se ad precedentia: secundo ponit exemplum quãdo stipulatio est inutilis ratione eius cui quis stipulatur. tertio quando est inutilis ratione a persone promittentis. quarto quãdo 4 stipulatio est inutilis ratione conditionis adiecte. quinto similiter quando est inutilis ratione persone promittentis: secunda ibi numerant tibi. tertia ibidem erit. quarta ibi itẽ queri. quinta ibi: sed si ei. ¶ Nota. q† alteri stipulari nemo potest. inst. de inutil. stip. §. si quis alij et de verborum obligationib⁹ stipulatio ista. §. alteri. ¶ Secundo not. quod prodigus† cui est interdictum bonis equiparatur pupillo vt hic in fine. ¶ Tertio no. ex toto. §. illud† generale vtile per inutile non vitiari. ¶ His premissis venio ad materiam §. nostri. ¶ Oppo. dicitur hic quod est quidam contractus qui celebratur re et verbis. ¶ Cõtra iste sunt species separate. vt lege prima. infra de actio. et obligatio. l. obligamur. eodem titulo. ergo quod vnus contractus sit diuersarum specierum videtur quedam repugnantia que esse nõ potest: vt lege vbi repugnantia. de re

c. fi. v. col. de iureiur. Alex. consi. lxix. incip. visa facti narratione. in. ij. colũ. ed si. ¶ Item facit quod tenet Barto. in. l. in commodo. §. duabus. j. cõmod. et. l. fere debemus. in princip. de verbo. obliga. et scribendi. l. quidam estimauerunt. j. eodem. Limita tamen hoc vt pceda quando instrumentũ esset factũ cum eo cõtra quem producentur testes: secus si cũ alio: ita limitat do. Alex. consi. lxviij. ij. volu. Pro qua limitatione facit quod tenet Bald. l. j. §. commu. d leg. Et qõ tenet idem Bal. l. fi. p te. per illũ text. C. de do. pmis. et facit bonus text. c. super eod. extra d of. delega. et quod determinat

gu. in. 2. C. de fide instrum. l. scripture. glos. fatetur contrarium. et dicit quod hic contractus celebratur verbis solum interuenientre re. vide glos. super ver. cõiunctim. ¶ Hoc facit[a] † ad questionem. dicit statutum quod non possit probari debitum vltra. xx. libras p testes. pone quod promisisti mihi resarcire omne damnum quod ego paterer ex tali causa. et de hoc apparet instrumentum. vnde cum passus fuerim damnum vsqꝫ ad centum probo per testes. queritur an possim obtinere. et an talis probatio valeat. istam questionem disputauit Jacob. butri. et determinauit quod sufficereret. statutum enim dicit quod nõ possit probari debitum vltra viginti libras per testes. not. quia dicit debitum. et non dicit de summa debiti. debitum autem et creditum dicitur quando alienam fidem sequor. vt supra eo. l. j. non autem dicitur propter summã: istud autem quod aliena fidem sum sequtus probatur per instrumentum ergo debitum est pbatum per instrumẽtũ.

Iuno. l. fi. ff. q̃ et a quo appel. in antepe. char. ver. adiuerte ff. inquãtũ dicit in cle. j. in. iiij. co. põderat ibi gl. de re iudicata. 2 tz Ang. l. fi vn⁹. §. ante oia. ff. d pac. Scdo limitat p Sali. l. fi qs argentũ. §. fi. per illum tex. ver. monumentorũ. C. de do. quẖ refert Alex. hic sed nõ firmat. et dicit qõ nõ ponit pro cõstanti qõ detũ ego puto falsum quia cũ nõ possit reddi nisi vna ratio statuti sc̃z timoris subornationis testiũ habet illa pro expꝗssa. l. quãuis. et ibi glo. dicit. C. de fideic. 2 ideo d̃z extẽdi ad oẖs casꝰ vbi potest mutare. et per ofis ad casũz Sali. Scdo q̃ p hoc nõ fieret fraus statuto cũ possit semp petti fieri instrm. post inductionẽ testiũ ad hoc vt dicit⁹ nos nõ pdasse p testes. Tertio q̃ hoc statutũ esset impositũ verbis. S. l. ij. C. cõt. de le. q̃ etiã nõ pbat opi. Sali. d. l. fi qs argentum. Reliqua vide plene p Alex. quẖ etiã vide ps. lxviij. in. iij. vol. et in rub. C. de iud. et ancb. cõsi. ccd. incip. in q̃stione pdicta. et vide Fel. c. ij. col. vj. de pbatio. 2 vnũ verbũ. c. feries. in fi. d testi. et vide q̃ posui. l. testiũ. C. de testi. et vide ancha. c. canonũ statuta. co. lxxxix. de cõsti. et Alex. cõsi. xxxvj. vbi declarat vo. v. Et vide omnino Bal. cõsi. cclxxx. in. iiij. parte fm impressionem nostram an stante statuto q̃ requirit fieri pbationem per instrumentũ si illud instrumentũ nõ probat sed iunctum cum testibus ꝗ sufficiat.

a ¶ Preterea ponamus. Adde ad istam rationem et vide Bal. in. l. admonendi. co. ij. ver. quid si testis deficiat. j. de iureiu. vbi vult q̃ ab extra sumatur coadiuuatio probationis: vt in. l. in cõmodato. §. j. j. cõmo. et in. l. fere debemus. j. de ver. ob.

b ¶ Determinatiõe. a Adde qõ cõmuniter cũ hac determinatione transeũt docto. pro qua allegat tex. in c. feries. de b testib. fm intelle. do. Anto. de but. 2 imo. ibi. et cum predi. opi. transire videtur Jo. and. in addi. ad spe. 5 in titul. de fruc. 2 iter. §. fin. in addi. incipiẽ. Jaco. but. Bal. in auten. sed no 6 so iure. C. eo. et in repe. l. penultimo. ff. de leg. ij. Salice. in auten. casta. C. de sacrosanc. eccle. Pet. de anchara. in. c. canonuz. in repeti. in versicul. circa istam extensionem et per eum in regula accessorium. de regulis iu. in. vj. Alex. Tu adde aliquantulum in fortioribus terminis. consilio. clxxvij libro. iiij. incipien. visa petitione. vbi alleg. Bartol. 2 Jacob. butri. hic 2 faciunt ibi dicta ad id quod hic dicit dominus Alex. quod valet probatio facta non opponente parte contra statutum. Et inquantum Alex. tangit an non obstante dicto statuto possit creditor petere debitorem compelli ad faciendum sibi instrumentum de debito excedẖ de ad summam et debitum probare per testes 2 dicit Salice. singulariter tenere q̃ sic. tu vide consulta in contrarium per Pet. de ancha. consi. cccl. incip. in. q. proposita. ver. si.

c ¶ Ad cõtrarium respondeo. Adde tu 2 aduerte q̃ ista solutio non potest stare ad. d. l. penultimũ. nam ibi videtur casus de directo contrarius ad solutio. Bar. hic quã cõmuniter doc. sequuntur. quem text. vide.

d ¶ Preterea. Adde tu quod ad. §. preterea potes respondere considerando quod ibi agitur de iure notionis sed hic agitur de impediendo natuitatem actionis oriende ex numeratione vnde casus fuit satis separati. Et videtur vera ista solu. secundum domeum hic que videtur ex mente Fulg. licet eam non approbet. que sol. comprobatur q̃ textus noster hic agit in casu dubio quo ad notionem prout dicit glossa. hic in verbo. Et puto posse i quo lex disponit qõ aut sequẖ stipulatio valida et presumaẖ numeratio facta gratia impiendi stipulationem et sic vnica obligatio. l. si ita stipulatus. §. chysogon⁹. j. de verborũ obligationi. et in l. si ita. §. final. cum. l. sequen. eodem titul. aut sequitur inualida et tunc

a Andreas Pomate. ¶ Hoc facit. An istud statutum de quo hic valeat vide Alexã. consi. lxviij. in. iij. volu. Barba. consi. xix. ij. col. in. j. volu. et Alex. cõsi. lviij. in fine. in. iiij. volu. et consi. cxxiiij. in. ij. vol. opi. Bart. refert et sequitur Albert. in aut. auferatur. vj. col. de litis contesta. C. pest. de ancha. consil. cccxlij. Alexand. consil. lxxxij. alꝭ. cccxxxiij. incip. viso processu. et consi. cccccxliij. incipiẽ. psenti cãs ad fi. Adde etiam Alexand. consi. lxvj. in. iij. volu. et in consil. ix. in. vj. colũ. iij. volu. et vide Fel. c. ij. vj. colũ. de probationum verbum. c. feries. in fi. de testi. item adde quod pro doct. Bart. hic decidit Bald. c. pastoralis. §. qa vero. vij. colũ. extra de offi. delega. et quod per istã doctrinam constituit Ange. consi. cc. incip. in ciuitate Lucana. in vlti. columna. Et quod decidit Paul. faciens ibi magnum festum in rubri. C. de proba. in. ij. col. et quod decidit bald. l. si ex cautione. vj. colum. C. de non nu. pecu. 2 melius Sali. ibi in. iij. columna et quod ista doctri. quod aliud sit debitũ aliud quãtitas debiti facit id quod decidit idem Barto. l. admonendi. vi. ij. colum. ver. quid si testis deficiat in dicto. de iureiuran. quod dictum sequitur Ant. de but.

a ¶ Qui pecuniam. Adde q̃ Jaco. butri. ⁊ Fulgo. cõtra tenent: quia. §. qui pecuniam, loquitur in casu diuisor: vt hic per Alex.

b ~ Andreas Pomate. ¶ Cuenio. Et hoc quod impossibilis conditio vitiet contractum non solum procedat in cõtractibus strictiuris sed etiam in contractibus bonefidei tex. in.l. non solum. j. de verbo. obligatio. ad de tamen quod non vitiaret cõditio impossibilis donationẽ causa mortis: vt est textus singul. in.l. q̃ sub conditiõe. §. hoc edictũ. versi. ⁊ in mortis. j. de cõdi. institu. de quo vide Alexã. l. impossibilis. j. de verbo. obligatio.

~ Andreas Pomate.

a ¶ Secundo not. vide Lepo. consil. xxx. colum. fin. Jmo. consilio. xlij. in ro ij. colum. Barba. c. 11. prudentiã. ij. notabili. 12 de offic. delega. ⁊ consilio. xix. primo volumine.

b ~ Andre. Poma. ¶ Nec predictis. Habes ita q̃ inferre ex ista solutione Bart. quod iste text. nõ habet locum nisi in contractu mutui vt voluit expressius bartol. in.l. stipulatio ista. §. stipuliler. in. tx. fallen. ff. de verb. oblig. ⁊ in.l. singularia. iij. colum. ver. iij. quero. j. eod. ⁊ in.l. si cum venderet. j. de pig. act. hanc ẽsi. p. bationẽ credo falsa. q̃ ipso etiam in aliis cõtractib. qui re celebrantur alteri per alterus actio queritur. l. j. §. si rogauero. ff. de posit. ⁊ alibi in plurimis locis et communiter ita seruant docto. vt hic per Alexã. pro opi. tamen Bart. videtur facere text. in.l. secunda. C. per quas personas. vbi dicit quod hodie inductum est vt in pignore ⁊ hypotheca alteri per alterus actio queratur ergo aſſi nõ, et tamen sunt cõtractus qui re celebrant. §. finali. in stit. quib. modis re tra. oblig. ergo non verum est q̃ dicunt hic docto. cõtra bartol. cui potest respõderi tenendo contra Bart. pro communi opinione quod ideo ibi nõ queritur actio quia non interuenit numeratio nomine alterius sub nomine ipsius numerantis quo casu non q̃ritur. vt. §. priori. §. et ita intellexit tex. glo. et text. relata. l. solutum. §. per liberam. j. de pigno. actio. Et ideo potest dicere quod ideo in text. nostro fit quia non loquitur in actibus ciuilibus in quibus alteri p alterum actio non queritur. sed in actu naturali corporeo nomine alterius celebrato. in quo bene queritur alteri per alterum: vt est textus in. l. puma. C. de acquirenda possessione. et in.l. traditio. §. finali. ff. de acquiren. rerum domi. Et istam rationem assignat Bartol. in dicto. §. per liberam. istamq̃ difficultatem ponit expresse textus in. l. ea que ciuiliter eodem titu. ff. et potest esse ratio: quia actus ciuiles regulantur secũdum naturam regule iuris. que est q̃ per liberam personam nobis queri non possit dicta lege prima. C. per quas personas. Sed actus naturales regulãtur secundũ ius gẽtius quod disponit vt per quancunq̃ personam no a bis acquiri possit. Et in illis non attenduntur regule iuris ciuilis: et nota bene quia nõ inuenies q̃ sit declaratum alibi. Et habes ex istis notare quod is. §. nõ habet locum in mutuo ciuili cũ fiat per actum ciuilem puta scripturam. ita tenẽt Jaco. Ray. et Bald. hic in. iij. col. et Moder. hic quos vide etiam. et ex istis dictis habes collige re hunc. §. habere locum in omni cõtractu vbi interuenit actus naturalis corporeus nomine alterius celebratus vt alteri per alterum queri possit. Secundo quia in precedenti. §. non potuit per alterum alteri queri quia non fuit facta numeratio nomine alteri? quo casu non queritur. Et intellige istum textum q̃ actio alteri per alterum queritur si in veritate fuit ex c pressum quod nomine alterius et tali numerabatur et etiam ita agebat recipiens pecuniam ita ponderauit esse Barto. post Jaco. de are. l. si ita stipulat?. §. chrysogonus. ver. superest tertia positi. de verborum obligationi.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Oppo. de. vide aliquid p Alex. consi. cix v. colũ. volu. iij.

b ~ Andreas Pomate. ¶ Et per hoc. limita istam doctrinam vt non procedat quando causa cõmitteretur quod in ea procedatur inspecta sola facti veritate vel de equitate quia tunc dato quod peterentur ex vna causa et de alia diuersa sed habili ad cõdemnandum probaretur nihilominus deberet condẽnari reus. ita tenet Antonius de butrio. consilio primo incipiente: viso dicto puncto. per autoritatem Joan. andre. quem sequitur dominus Alexan. consi. xxxv. in quarta columna. primo volumine. et consi. clxxix. in. ij. columna. volumine. ij. Limita tamẽ istud vt nõ procedat quando in ea procederetur sola facti veritate inspecta vel de equitate secundum Alexand. l. ita stipulatus. paragrapho chrysogonus. columna ix. de verbo. obligationi. ita Baldus in lege solam. C. de testibus. quem sequitur Areti. consilio. lxxxiij. incipiente diligenter consideratis. in penulti. char. et in tali commissione intelligitur quod possit procedere manu regia solo iure gentium inspecto: vt per Bartolus in extraua gaſi. ad re pumendũ in ver. videbit penul. ẽstione. Bald. in lege nec quicq̃. §. de plano. col. ij. et in lege nemo C. de sentẽ tijs. ⁊ in. c. ij. de noua foi. fide. Secundo limita vt si procedat q̃ſi pbaretur de mutuo ciuili mediante cõfessione et etiam trãſ acto tempore opponendi exceptionem non numerate pecunie. Bald. l. vnica. C. de rei vxo. in princi. et in l. pecunie. de solutio. C. Jmo. et Alex. l. j. §. si quis ita ff. de verborum obligatio. et dicto. §. chrysogonus. Alexander consilio. clxiij. colũ. ij. volumi. ij. Nã istis duobus casibus libellus procederet. licet in eo diceretur quod numerauit per supradicta. et vide circa istam questionem Alex. consi. clxxvij. in. ij. colũ. vol. ij. et consi. lxj. col. j. eo. volu.

~ Andre. Pomate. ¶ Mutuauerat. Et quod ista differentia inter verbum mutuaui et numeraui. Facit quod voluit ipse Barto. lege singularia. in penul. colum. versi. et primo videndum infra eodem. et licet Barto. hic reprehẽdat Moder. dum dicit quod nõ procederet libellus si in eo diceretur. quia numeraui et contra eum facta quod dicitur in l. predia. j. de acquirenda possessione. et quod dicit Ang. ⁊ Salice. l. si de cautione. C. de non numerata peca. tamẽ eius opinio est verior: vt dicit domi. Alex. dicta. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. j. de verborum oblig. et pro ea facit quia numerario est actus naturalis et per eam fit mutuum naturale vnde non potest opponi pro mutuo ciuili quia est actus ciuilis et per eum contrahitur mutuum ciuile: vt colligitur supra eodẽ ex verbis Barto. lege secunda. paragrapho in mutui datione dum querit quotuplex est mutuum. Et quod ista differentia an stipulatio fiat incontinenti vel ex interuallo. Facit quod notat Ange. l. petens. tertia columna. in. vj. lectu. C. eodem: vbi voluit q̃ si facta fuit promissio sine causa non valet. l. iij. paragrapho circa. infra de excep. do. quod tamen vale-

13 Si numero nomine alieno ⁊ stipulor noſie alieno ex qua causa oriat actio.
14 Ex stipulatione acquiritur absenti actio vtilis ita demũ si ratum habeat.
15 Si numero noſie alieno ⁊ stipulor nomine meo cui acquiratur actio.

Si nũmos. Numerãdo pecuniã nostrã, nomine absentis ⁊ ignoriãtis et querim? actionem. h. d. ¶ Diuiditur q̃ primo ponit dictum. Secundo illud probat p authoritatẽ Juliani: Tertio pbat per argumẽtum a cõmuniter accidẽtibus. secunda ibi: iulianus. tertia ibi cum quotidie. ¶ Not. † quod numerando alteri per alterum queritur actio. ¶ Secundo no. ᶜ argumen. † a solutis. facit. l. ij. §. merito. ne quid in loc. publi. ¶ Antecẽs in rem materiã quaro de ratione. † Respond. duplex est ratio. Prima frequentia huius cõtractus. et hoc innuit iste tex. ibi: cũ quotidie ꝛc. secunda est ratio propter singularia precepta pecunie. vt. l. singularia. j. eodem. Et hoc apparet quod nõ ideo absenti statim queritur actio quia quis fuerit pactus absenti reddi licet quidam hoc dicant. et malevt. §. priori. §. secundo responso. sed ideo q̃ritur quia absentis nomine numeratur. ¶ Opponitur † quod non sit hoc speciale in mutuo. vt. l. penulti. C. ad exhiben. et. l. publia meuia. in principio. j. depositi. Sul. de cug. videtur fateri contrarium: ego dixi vobis. §. proximo. §. quod hoc non est verum quia casus est hic. Non obstãt iura in contrarium alleg. quia ibi pactus fuit appositum in traditione rei que durat mea. hic in traditione rei que non durat mea. imo dominium meum extinguitur merito speciale est vt ex numeratione queratur actio absenti.
d Nec predictis ob. C. de donatio. que sub modo. l. quoties. quia vel ibi speciale in donatione. vel licet res desinat esse mea: tamen ipsa durat: hic vero extinguitur. vnde concluditur hoc esse speciale in mutuo. de hoc qualiter alteri per alterum queratur actio tangitur hic per Sul. et Dyn. in. l. multũ C. si quis alte. vel sibi. et ego plene in 5 lege stipulatio ista. §. si quis insulam. de verborum obliga. ¶ Oppont. ᵃ de l. iij. §. subtilius. infra de conditio. ob causam. Solu. intellige quod hic sciebam pecuniam esse meam: quam alieno nomine numeraui vel dic q̃ licet erauerem erat comsumpta secundũ Jacob de are. ¶ Alterius oppo. et nunc examino glos. paragraphi precedentis. cum ista. et videtur quod ex numeratione actio non nascatur. vt lege si ita fuero stipulatus. §. primo. ⁊. l. cum enim. infra de noua. ¶ Huius timore oportet nos examinare materiã istorum. §. per quatuor combinationes. b Quãdoq̃ enim numero nomine meo 6 et stipulor nomine meo. quandoq̃ numero nomine meo et stipulor nomine alieno. quandoq̃ numero alieno nomine ⁊ etiam stipulor nomine alieno: quandoq̃ numero nomine alieno ⁊ stipulor nomine meo. Redeo ad primam † quando numero nomine meo: et stipulor nomine meo. et tunc distinguo tres casus. Aut stipulatio est vtilis totalẽ aut totaliter inutilis: aut nõ vtilis ex toto. nec ex toto inutilis q̃a parit naturalem obligationem. primo casu aut constat quod numeratio fuit facta causa implende stipulationis. et tunc non oritur actio ex numeratione sed ex stipulatione. vt lege si ita fuero stipulatus. §. primo. eadem lege cum enim. infra de noua. et quia non agitur. vt ex numeratione nascatur. vt lege non omnis. infra eodem. et ideo agendum est ex stipulatione. ¶ Et per hoc ᵇ iam vidi reprobari libellum. † quidam petebat centum. q̃ mutuauerat ᶜ et producit instrumẽtũ in quo ille fuit confessus se recepisse.

bit si ex incontinenti sequatur stipulatio quia habebit vim cause tra quod non poterit opponi excep. nume. pecu. doli. que primo obstitisset. secus vero si ex interuallo secuta fuisset quia tunc non hz vim cause.

a ¶ Et iste. Adde vt per Alexā. in. xiij. colum. in ver. chrysogonus. de verborū obli. qui transit a cum opinī. Bart. licet Paul. de castro in lege. ij. §. fi. supra eod. dicat vt ipse refert q̄ opin. bart. est nimis rigorosa. vnde secūdum eum potest dici quod debeat sequi condēnatio si producatur in strumentū continens etiā stipulationē q̄ ex productione instrumenti apparet q̄ liter voluerit in suo libello numerationē deducere. Sed Alexand. dicit quod hec opi. posset procedere si causa cōmitteretur cognoscenda sola facti veritate inspecta quia tunc licet vna causa esset producta in petitione et alia probata in prosecutione cause esset legitima tamen debet obtinere secundum Anto. de but. in consilio incipiente viso puncto et per no. Joan. andre. in addi. ad Specu. in titu. de actio. et peti. §. sequitur. versi. hoc quoq;. Tu adde Paul. de castro consilio. ccvij. incip. super primo dubio. tenet simpliciē quod si causa in libello deducta non probetur licet alia sit probata. vt pu. a actum est ad depositum probatum. est de commodato quod debet absolui reus. allegat Innocen. in. c. primo. de lit. contesta. et Joan. andre. vbi supra. et quid impor ter clausula sola facti veritate inspecta. vide Roma. consilio. xx. et an producens precepitum continēs cōfessionem mutui debeat de mutuo soluere gabellam stante statuto quod de omni mutuo de quo apparet instrumentum debeat solui gabella. Ange. quod sic. consilio. xlix. incip. reperitur. et quod agens ex numeratione cum stipulatio intercessit debeat succumbere. tenet Bald. consilio. liij. incip. sempronius. libr. j.

¶ Et iste. Adde vt per Alexā. in. xiij. colum. in ver. chrysogonus. de verborū obli. qui transit a cum opinī. Bart. licet Paul. de castro in lege. ij. §. fi. supra eod. dicat vt ipse refert q̄ opin. bart. est nimis rigorosa. vnde secūdum eum potest dici quod debeat sequi condēnatio si producatur in strumentū continens etiā stipulationē q̄ ex productione instrumenti apparet q̄ liter voluerit in suo libello numerationē deducere. Sed Alexand. dicit quod hec opi. posset procedere si causa cōmitteretur cognoscenda sola facti veritate inspecta quia tunc licet vna causa esset producta in petitione et alia probata in prosecutione cause esset legitima tamen debet obtinere secundum Anto. de but. in consilio incipiente viso puncto et per no. Joan. andre. in addi. ad Specu. in titu. de actio. et peti. §. sequitur. versi. hoc quoq;. Tu adde Paul. de castro consilio. ccvij. incip. super primo dubio. tenet simpliciē quod si causa in libello deducta non probetur licet alia sit probata. vt pu. a actum est ad depositum probatum. est de commodato quod debet absolui reus. allegat Innocen. in. c. primo. de lit. contesta. et Joan. andre. vbi supra. et quid impor ter clausula sola facti veritate inspecta. vide Roma. consilio. xx. et an producens precepitum continēs cōfessionem mutui debeat de mutuo soluere gabellam stante statuto quod de omni mutuo de quo apparet instrumentum debeat solui gabella. Ange. quod sic. consilio. xlix. incip. reperitur. et quod agens ex numeratione cum stipulatio intercessit debeat succumbere. tenet Bald. consilio. liij. incip. sempronius. libr. j.

Et quantum Alexan. se remittit ad. §. chrysogon. de illa questione si egi ex numeratione z probaui de confessio. an debeam obtinere. vbi tenet quod sic qñ est elapsum tempus opponende excep. et respondet ad dictum Specu. in. §. sed pone egi adde tu quod opi. Specu. simpliciter sequitur. Bald. cōsi. supra allega. vbi fortius videtur velle recte intuenti qd̄ stante statuto quod non possit oppōi exceptio non numerate pecunie tamen quod dictū Specu. procedat et illō clarissime sequit̄ consilio. ccxxij incip. puncto q̄stionis. et consilio. cxxij. lib. ij. et cōsil. ccxxvi. incipiente actum fuit vpositi. vt ibi dicit se eius esse in deposito. quia agens ad numerationem debet obtinere si probat de cōfesso. rationem diuersitatis ibi vide. Idem tenet consilio. cclxx. incipien. ex themate. lib. iij. vide in dictis consiliis. qz nō allegatur per Alex. sed solum alleg. ang. mihi consilio. xcix. et. clv. qui idem tenet quod Specu. pro opi. tamen Alexā. facit quod voluit Pet. de ancha. consilio. cccxij. vbi voluit quod elapso decennio consilio de dote facta cōstante matrimonio habeat eandem vim quā habz vera numeratio incipit nullum dubium.

* Mutuauit. ¶ Bartolus hic videtur tenere in ista q̄stione qd̄ sustineatur libellus quia illa verba mutuauit debent intelligi scilicet ciuili mediante cautione seu stipulatione allegatur tamen contrarius in. l. tra stipulatus. §. chrysogonus. ff. de verbo. obli. sed doc. soluunt quia aliud est dicere mutuaui et aliud numeraui: vt in contrario alio modo solu. ipse Bart. in. d. §. chrysogonus. si bene videtur dū dicit nisi stipulatio aliquo modo esset mutilis pro quo videt Bianum in repe. c. qui contra. de proba. super glo. in verbo confessionis. col. vij. sequentibus Panor. And. et idem i. c. si. cau. ñ fi. istr. alex. in. d. §. chryso. z. dicit quod.

9 instrumentum. † fuit confessus habuisse centum mu a
tuo. que restituere promisit. an presumatur habuisse
retro ex interuallo. an vero tunc cū promisit: videtur
retro ex interuallo. quia illud verbum habuisse est tē
pus preteritū plusq̄ perfecti. cōtrarium est veritas
a quia tunc habuisse presumitur[a]. vt. l. si stipulatus. §.
chrysogonus. de verbo. obli. z de acqui. posset. l. predia. z ibi dicit. z plenius in. l. post dotem. solu. ma. vbi 1
vide. ¶ Secundo casu qñ stipulatio est penitus inutilis. tunc oritur actio ex numeratione tantum. vt in prece. §. z. d. §. chrysogo. ¶ Sed de vno dubito. 2
ego fui confessus me recepisse centum mutuo q̄ pro
10 misi per stipulationē inutilē reddere. † an ista stipulatio z ista confessio facta in isto contractu inutili. p
debet mutuum? Rsid. sic. ter. est in d. §. chrysogonus. si 5
b bene aduertatur quod tene mentī[b]. ¶ Tertio casu 1
quando stipulatio non est totaliter inutilis. quia pro
ducit naturalem obligationem. tunc aut ego stipulor ab eodem cui numeraui. z nō impeditur actio ex
numeratione. vt. §. proxi. §. verficu. idem erit si a pu
c pillo. ¶ Aut stipulor[c] ab alio. z tunc licet olim fieret
11 nouatio † hodie non fit n: si expresse agatur. vt. C. de
noua. l. fina. in fin. z in stit. qui. mo. tol. ob. §. preterea.
et not. in precedenti. §. in d. versi. idem erit. ¶ Scda
d combinatio[d] est qñ numero nomine meo. et stipulor
12 † nomine alteno. z tunc aut stipulor ei cui non possiz.
et stipulatio est inutilis. z ori. ur actio tantum ex nu
meratione. vt. §. proxi. §. z. d. §. chrysogonus. Aut sti
pulor ei cui possum stipulari. vt filius vel seruus pa
tri vel domino. z tunc idem quod. §. dixi quando sti
pulatur sibi ipsi. vt. d. l. dominus seruo. de verbo. ob.
et quod dixi quando stipulatio est in totum inutilis.
Idē est qñ est inutilis pro parte. pro ea parte. p qua
inutilis est. argu. totius ad partem. facit. j. e. l. nam z 2
13 si fur. §. fi. ¶ † Tertia combinatio est. quando nume
ro nomine alteno z stipulor nomine alteno: hic aduer
te aut est vnus z idem ille cuius nomine quis nume c
rat z stipulatur. z oritur actio ex numeratione non ex
stipulatione. nisi esset persona cui quis stipulari posset. vt. d §. chrysogonus. et hoc est verum de iure antiquo. hodie vero puto vt sicut numeratione alteri p
alterum queritur. vt hic. ita z stipulatione super illa
e numeratione interposita[e] vt. l. ij. C. per quas perso. no. acqui. in hoc tamen est differētia. qz numeratiōe
queritur absenti et ignoranti. et aduersus directa vt
14 hic. † stipulatione vero queritur vtilis ita demum si
ratum habeat. vt. d. l. ij. z ar. l. si ego. §. de neg. ge. cū
ratio singularitatis quē est hic. z. j. e. l. singularia. cesset in stipulatione. Si vero sunt diuerse persone quia
vnus nomine numeratur et alterius nomine stipulatur tūc preualet numeratio. vt. l. prima. §. ij. j. de stu
15 pu. fer. ¶ Quarta combinatio quando numero † no
mine alteno et stipulor nomine meo. isto casu aut il e
le cuius nomine numeraui erat persona per quā mihi querebatur obligatio vt filius vel seruus. et tunc
idem ac si meo nomine numerasset. vt. d. l. dominus f
seruo. j. de verbo. obliga. Si vero erat persona extranea tunc preualet numeratio. non enim potuit q̄ meā
stipulationem auferre sibi ius ex numeratione que
f situm[f] vt. d. l. j. §. ij. de stipul. fer. modo habeto expeditas omnes glo. de materia tangitur per Ly. C. e. l.
si absentis. qui mihi dicit respectu eorum que ego di

¶ Presumitur. Adde quod Alexan. in. d. §. chrysogonus. dicit quod communis opi. est cum Bar. to. remissiones vide per ipsum in. l. predia. j. de acquiren. pos. cuius dictis adde Bald. consi. xxviij. lib. iij. inci. in quodam instrumento.

¶ Tenemur vobis.

¶ Debitum ex causa depositi qd̄ possit in causam mutui conuerti sola contrahentium voluntate.

Quando domini voluntas habeatur pro traditione.

Verbum voles quod sit, extensiuum.

Vti quod sit facti.

Responsio debet adaptari ad interrogata.

Deposui. † Debitū ex vna causa potest conuerti in causam mutui sola contrahentium voluntate etiam sine vsu pecunie nisi de vtendo fuerit actum. hoc dicit cum. l. sequenti. ¶ Opponi. solo animo non queritur possessio. vt. l. licet. C. de acquirenda possessio. z. l. iij. in principio. z. l. quēadmodū. j. de acqui. possessio. solu. hoc ideo est. dicit gloss. quia. prius habebat naturalem detentationē. vt institu. de rer. diui. §. interdum. et j. de acquiren. rer. domi. l. qua ratione. §. interdum. Sed adhuc obst. contrarium: quia ibi nemo animo incipit possidere. vnde glossa dicit quod hec res erat in conspectu. videre. † quando quis nō habet dominū volū

¶ Tenemur. Adde Bartel. in d. §. chrysogonus. z Alexā. ibi cui vtiquantuz examinat an confessio facta in instrumento inutilido sit efficax. ad de Roma. q. ipsam p tria memb. examinantem et succincte z cum Bar. to. tenentē eius consil. cclxxxiij. incipiēte omnipotentis ista confessio.

Andreas Pomate.

¶ Aut stipulor. Vide Alex. consi. xiij. al's. xvij. in penul. col. fi. in fi. vol. ij.

¶ Secunda combinatio. Adde quid si filius in potestate per interpositam personam mutuat patri. et instrumentum conficitur in forma Tytius confessus est habuisse et percepisse a sempronio mille de propria pecunia ipsius sempronij ad vtilitatem z cōmodum eius quem ipse sempronius nominabit quē possit nominare qñcūq; pacto apposito quod dicto sempronio soluti non possit nec ab eo absolui. sed demum et. z ab eo qui fuerit declaratus. contigit q̄ ille qui pater nominat. sempronius declarat numerationem fuisse factā ad cōmodū filij. q̄ritur an stipulator: vel ille ad cuius cōmodū facta fuit stipulatio agere possit. z an poterit declarare post inortē illius Bal. cōsi. cxxxv. j. lib. tenet q̄ non.

¶ Interposita. Adde quod Alexan. dicit q̄ communis opi. est in contrarium de qua per ipsum in dicto §. chrysogonus.

Andreas Pomate. ¶ Quesitum. Vide Alexā. cōsi. xxvij. in. l. col. iij. volu. vbi per docto. Bart. hic dicit q̄ si executores testamentarij vendiderint rē pupilli cum pacto de reuocandō. quod si postea secundo vendiderint libera quod non poterunt per ea auferre ius quesitum cum pacto de reuocandō pupillis.

a ¶ Andre. Doma. ¶ Mutuata. facit lex si defensor. §. l. ff eo. titu.

b ¶ Principale. Adde quod hoc facit secundũ Bar. ad questio. statuti dicrantis quod nihil possit disponi in fauorem bannitorum modo fit quedam fomatio quod quicũq; ceperit bannitum habeat. x. et vnus ex bãnitis ca pi at alũ. an debeat habere decẽ. et dicit q; sic qꝛ istud statutũ est factũ principaliter ĩ fauorẽ rei pub. z tale statutũ debet referri ad quoscũq; non habito respectu an sit habilis vl ihabilis et hoc ꝓpter publicam vtilitatem. vt est text. not. in. l. si quis ĩ graui. §. vtrũ. j. ad sille. Bal. idem dicentem. in. l. prima C. de preci. imper. off. z in. l. libertas. ē. de statu homi. Rayn. et Bald. in. l. offiliꝰ. ē. ne quis eum. Adde tu et ex his dictis Bart. hic iferr quod si testis ex aminatus in causam testamenti in quo sibi sit factum legatum. z inducatur ad probandum testamentum et interrogatus an sentiat commodum aliquod ex ipso testamento. et respondent quod non per hoc non est periturus. ex ne. l. cunctos populos. circa princ. C. de summa trinitate et fide ca. sed contra hoc facit princi. §. quod dicit p̃ misit tibi vti. Ad. responsio ꝗ debet adaptari ad interrogata. cum igitur interrogatio precesserit rogo quod ista pecunia sit mihi mutuata [a]. vt dicitur in fine. §. cum sequitur responsio permitto tibi vti. videor dicere quod sit tibi mutuum. l. si sine. §. primo. ē. de interrog. actio.

1 ☞ Pretium ex re data ad vendendum quando cõuerti possit in causam mutui.

2 Ad cõtractus est factus gratia recipientis quod nõ tenetur de periculo nisi ex culpa leuissima.

3 Periculum rei tradite ad vendendum quando spectet ad accipientem.

4 Principale propositum inspicitur ad cognoscendũ cuius gratia contractus sit celebratus.

5 Mutuum quod non contrahatur in plus ꝗ datum sit et an in eo pluris valeat donatio.

6 Vsure quod nõ debeantur ex pacto nudo apposito iuxta contractum.

7 Si iuxta contractum mutui apponitur promissio facti vt puta ire Romam quando sit vsura.

Rogasti. Pecunia redacta ex venditione rei mee de partium voluntate statim in causam mutui conuertit. et periculum rei tradite ad vendendum: vt pretio quis vtatur: pertinet ad tradentem si eam venalem habebat alꝰ ad accipientem. h. d. ¶ Quid ita in duas partes quia primo dicit qualiter pretiũ rei in causam mutui cõuertatur. secũdo ad quẽ spectat periculũ rei anteq̃ vendatur: secũda ibi. qd si lancem. ¶ Oppo. de. l. rogasti. j. de prescrip. verb. fol. ibi res nõ fuit vẽdita vel pretiũ nõ fuit receptũ: hic erat receptum. ¶ Oppo. de. l. qui negotia. §. his arg. j. mãdat. ibi dedi tibi rẽ vendendam: vt mihi restitueres pretiũ. z ego mutuarem tibi qd vellem. vnde non licuit tua autoritate in causam mutui conuertere. hic vero ab initio permisit tibi vt cõuerteres. Ideo ꝗ vt clare habeas hoc dictria verba. aut dedi tibi rẽ vẽdendam z quod mihi pretium redderes: et non conuertitur in causam mutui. vt. l. qui negotia. alleg. pro parte contraria. aut dedi vt vtaris. z tunc aut est vẽdita z pretium receptum: z tũc conuertitur in causam mutui vt hic. aut non est pretium receptum. z tũc secus. vt. d. l. rogasti. in princi. j. de prescriptis verbis. ¶ Oppo. ad secundũ dictũ. z videtur ꝗ periculum nõ spectet ad recipientem licet eius gratia cõtractꝰ sit celebratus. vt. l. si vt certo. §. nunc videndũ. j. commo. sol. intellige hic de periculo interueniente saltem culpa leuissima non de casu fortuito vt dixi. ē. co. l. si quis nec causam. ¶ Opp. de. l. si gratuitam. §. j. j. de prescrip. verb. Solu. ibi cõcedens rogauit accipientem. hic ecõtra. z sic habes tria ꝗ mẽbra. aut tradentem. rogauit accipientem. z eius est periculum indistincte. vt. l. si gratuitam. §. primo allegato. aut accipiens rogauit tradentem. z tunc aut habebat rẽ venalem aut non. vt hic. z hoc verum nisi res dcẽ estimata de quo quid iuris sit: dicit. j. de estimat. l. pma. ¶ Ultimo not. fin. hanc. l. ibi. z maxime si sine vsuris credidi. ꝛc. ꝗ quod ad hoc vt cognoscamus cuius gratia sit contractus celebratus debemus inspicere principale [b] propositum. Si enim gratia tui mo

1 Pretio quis vtatur pertinet ad tradentem si eam venalem habebat alꝰ ad accipientem.

2 Periculum rei tradite ad vendendum quando pertinet ad tradentem.

3 Principale propositum inspicitur ad cognoscendũ cuius gratia contractus sit celebratus.

4 Mutuum quod non contrahatur in plus ꝗ datum sit et an in eo pluris valeat donatio.

5 Vsure quod nõ debeantur ex pacto nudo apposito iuxta contractum.

6 Si iuxta contractum mutui apponitur promissio facti vt puta ire Romam quando sit vsura.

ueo: ad cõtrahẽdũ tecũ nõ gratia mei vel alterius. z postea ex illo cõtractu cõmodũ seu vtilitatẽ sentiã totus cõtractus tui gratia dicit factus: vt hic. et no. supra eo. l. si quis nec causam. in prin.

5 Si tibi. Obligatio mutui ꝗ re contrahit ideo non põt in plus contrahi quã datũ sit sed in minus sic. h. d. ¶ Querit glo. de ratione et eã assignat per diuisionẽ: vt habetis in ea. ¶ An ergo hodie iure donationis debeatur illud plus: cum pacto nudo donatio hodie perficiatur. Ad. non. nõ esse põt dici donatio cũ ex mera liberalitate non fiat. vt l. j. j. de dona. sed ideo plus promittit quia si mutuabat et ideo magis esset vsura. ¶ Sed tũc op. pactũ nudũ iuxta cõtractũ appositum vestitur eius coherentia vt producat actionẽ. vt. l. legem. C. de pact. et l. iurisgẽtiũ. §. quinimo. ff. de pac. So. speciale ꝗ odio vsurarum vt non debeantur ex pacto nudo inconuenienti apposito. vt. C. de vsu. l. q̃ uis. ¶ Oppo. [a] de. l. qui semisses. j. de vsur. Sol. illa distinctio consueuit fenerari vel non habet locum in alijs contractibus vt ibi non in contractu mutui: vt hic ita dicit glossa.

7 ¶ ꝗ Quero: et hec est bona questio. mutuaui tibi. c. pacto apposito. vt vadas pro me Romã vel scribas mihi libũ: an ad tale pactũ poterit agi. glo. determinat q; non. quia vsura est. nam quicquid accidit sorti vsura est. vt dicitur in euangelio et in. decre. xiiij. q. iij. c. l. ij. et. iij. z. c. consuluit. de vsuris. ita dicit gl. tua. ¶ Contra istam glo. videtur alia glos. supra si quis cau. l. sed et si quis. §. fi. in glo. que incipit quia ex certa scientia. Sol. quando iuxta contractum mutui apponitur promissio facti per quod aliquid adest creditori: et tunc est vsura. ita loquitur hic. qñq; apponitur aliquod factũ per qꝗ sibi nil adest sed est sibi magis cautum exemplũ. pro quantitate mutuata promisisti venire ad iudicum z suscipere in te preceptũ sub certa pena. certe talis promissio valet: vt in glos. contraria. ita debet intelligi quod no. doc. C. de vsuris. l. cum allegas.

1 Si mutuaui pecuniã alienam et stipulatꝰ sim mihi restitui z ego ago ex stipulatione et anteq̃ fit consumpta dñs vendicat qꝗ ille cui mutuaui non tenetur restituere, sed doli exceptione repellitur.

2 Si mutuaui pecuniã alienam quam debitori nõ vult cõsumere qualꝰ possum cõtra ipsum agere. z nu. 4.

3 Agenti certi cõditione ex mutuo qñ possit opponi exceptio dominij.

Si fugitiuus. Si mutuat seruus qui habet domini voluntatẽ cum trahitur mutuũ alꝰ secus nisi recõcilietur ꝓsumptione secuta. h. d. primo loquitur in seruo qui hz dñi voluntatem. secũdo in eo qui nõ hz. secũda ibi. fugitiuus autem. ¶ De ista materia qualiter recõciliatur mutuũ vidistis. ē. eo. l. ij. §. appellata. z videbitis statim. j. l. proxi. cum. l. seq.

1 ☞ Licet ab initio dominium non transferatur tamen consumptione sequuta reconciliatur mutuũ creditore furente.

2 Mutuum quod reconcilietur pro ea parte pro qua res mutuata consumitur.

3 Sequuta consumptione rei mutuate an ex numeratione an ex consumptione nascatur certi condictio.

Ja furiosꝰ. ꝗ Licet ab initio non trãsferatur dominiũ tñ ꝓsumptiõe secuta recõciliãt mutuũ creditore furente vel ẽt ignoraãte. h. d. cũ prin. l. seq. ¶ No. quod dixi in summario. ¶ Secundo no. ꝗ ꝗ pro ea parte ꝓ qua res mutuata cõsumitur ꝓ ea parte mutuũ recõciliatur. ¶ Circa hanc. l. si a furioso. q̃ritur secuta ꝗ cõsumptione: vñ nascat certi condictio an ex numeratione. an ex cõsumptione. Ad. brie

1 Licet ab initio dominium non transferatur tamen consumptione sequuta reconciliatur mutuũ creditore furente.

2 Mutuum quod reconcilietur pro ea parte pro qua res mutuata consumitur.

3 Sequuta consumptione rei mutuate an ex numeratione an ex consumptione nascatur certi condictio.

uiter ꝙ qñ nũeratio habuit cõsensum vtriusq; partis. nõ est dubiũ ꝙ ex numeratione agitur. vt. l. si ḋs pro eo. §. a si numos. j. de fideiuſ. Sed qñ ab initio nũeratio nõ habuit cõsensum. puta q; numeraui furtosus. vt fuit in primo casu huius. l. tũc sunt opi. Joã. dicit ex numeratione nasci certi cõditionẽ specialẽ ex mutuo. z hoc erit vnum ex singularibus q̃ in mutuo sunt. vt vi debitis. j. e. in. l. singularia. ¶ Alij dicunt cõtrariũ ꝙ isto casu nunq̃ reconciliatur mutuũ: q; ex cõsumptione nõ nascitur certi cõditio. ꝓ mutuo: ex numeratione similiter non potest nasci q; non hz cõsensum. sed recõciliatur creditoꝛ in genere ex equitate. vt. l. si me z titium. j. e. vñ agetur certi cõditione generali vel cõditione sine cã. z hoc est verũ de rigore. predicta vera in primo exẽplo huiꝰ. l. In omnibus autem alijs recõciliatur mutuum. q; ab initio numeratꝰ habuit voluntatem numerandi.

1 Andreas Pomate. ¶ Oppo. de. l. Aide Alexan. cõsilio. lxiij. in. iij. colũ. ij. volumi. vide ꝓ declaratione huius qõ. Alexand. consil. lxj. in vlti. col. ij. volumi. et consilio lxxxviij. j. col. iij. vol. et cõsil. cccxxiij. j. col. ij. volu. Et in materia vsuraꝝ vide Alex. l. itẽ quia. in fi. ff ō pac. z cõsi. exc. in. iiij. vol. et psi. xlix. eo. volu. et cõsi. seq. et psi. lxiij. in j. colũ. jiiij. volu. z psi. xcvij. eod. volu. ij. vide Barb. cõsi. xv. in vj. col. j. volu. z consil. xx. in. xvij. colũ. in. ij. volu. Bo. cõsi. cxliij. et cõsil. cccxxxviij. Alexan. consi. iij. volu. ij. colũ. ij. z cõsi. xxxij. colũ. j. eo. volu. plene consi. cxix. col. iij. vbi ponit an pena adiecta quantitati videatur in fraudem vsurarũ z quid in adiecta facto. z cõsilio. clvij. vbi tangit de omnibus. et consilio. cxvj. colum. ij. eodem volumi. z consilio. cl. volu. iij.

a ¬ Andreas Pomate. ¶ Veritas. Ex istis verbis habes notare limitationem ad text.l.interdum.C.e. vt non proceda quando facto creditoris aut culpa periret pecunia quia liberatur tunc creditor ab eius prestatione et ita intelligendus est hic Bar.nec obiusio moder. hic dicentium quod lex si opera hic alle a gata per Bartol.qi erat destinata solutioni pecunie nihil facit in proposito cum hoc nō fuerit in casu nostro quia respondetur quod imo illa lex habet locum quando non est destinata solutioni pecunie dūm modo culpa hoc facto creditoris pereat per tex.not.l.siue hereditaria.quem ibi not.Bal. ad hoc in.ij notabili.ff.de nego.gest.

b ¬ And eas Pomate. ¶ Ad declarationem hui⁹ vide que ponit Alexan.l.si ab hostibus.§.si ab alie. c in tij.colum.versi.inquantum Barto.ff.folu.ma.

c ¶ Furti dominus. Adde quod in hoc communiter ceteri transeunt cum Barto.et vide per Bald.in lege.ij.§.appellata.supra.e.et in lege.ij.C.eodem.in.l. absenti.eodem titu.illud autem certum est quod si stipulatio interuenit nō poterit ver⁹ referre questionem domini.j.vt legē.ij.C.eodem.vbi verus domin⁹ prius pecuniam vendicasset. Alex.

d ¶ Occupat. adde quod id cm tenuit in lege si duo. infra vti pos.tamen ipse contrarium tenere videtur in lege rem que e nobis.infra de acquirenda posse.et in lege rem alienam.infra de pigno.ac. Bald.in rubri.extra de prescrip.et in lege prima.in princi. supra de re.diui.et in.c.cum causam.extra de.pba. de quo hic per Alex.

e ¬ Andreas Poma. ¶ Si vero. Vide ad hoc Feli.c.cum.m.colum.xvij.de constitu.melius tamen in proposito facit lex penulti.cum autenk.ibi posita. C. d de posses.

f ¶ Circa hanc legem. Aduerte tu et adde quod intel.Barto.hic ad istum tex.non videtur bonus licet sit communis.z verior videtur intellectus gloss.hic quem sequitur est do.meus hic. Nam fm Bartol. hic fuit pecunia cōmunis mihi et tibi numerata titio puta centum.text. dicit quod cum dico quinquaginta. Modo sic aut intelligis istum text.in versic.nam et si quod loquatur iuxta terminos precedentis casus aut non. si non simile est malum.ergo ꝛc. si vero loquitur iuxta terminos precedentes casus: et tunc loquitur text. quod ista centum fuerunt consumpta prout loquitur in casu precedenti: quia sic debet intelligi iste textus.sed si fuerunt consumpta ista centum communia numerata alteri condicam omniaꝝ in pun.istius.l.z in.§.fer.l.precedentis.qi alienos nu mos ꝛc.vt ibi.z sic patet istū tex. non posse intelligi vt dicit Bar.qi debet intelligi qō oia fuerunt cōsumpta vnde si intelligatur prout hic facit gl.f. qō cōem pecuniā mihi z tibi mutuaui z intelligatur qō fuerit cōsumpta.vt debet intelligi iuxta pun. tamen cōdi- f cam quinquaginta. Cogita licet forte posset saluari bitor liberatur:vt no.ē.co.l.ij.in pun.sed qñ facto creditoris perit illud cuius solutione debitor liberaretur obstat doli exceptio vt.l.si opera. de doli except. Preterea licet debitor teneatur in genere tenetur tñ respectu illius q̄titatis mutuate. ergo illius q̄titatis interitu liberatur vt.l.in naue.j.loca. z dicit.ē eo. l.qō te.z pro hoc optime facit.j.de stipu.ser.l.j.§.j. et ij. ¶ † Quero quid si mutuaui pecuniam alienā nec debitor vult eā cōsumere qualiter cōuenietur a me. Aduerte.ista est subtilis questio:z videt q̄ nō possit cōueniri a me certi cōditiōe qi nō est nata:vt hic.nec cōditiōe sine eā: qi ex eā pecunia est apud eū que finita non est. glo.determinat q̄ aut hoc facit malitio se ne a mutuante conueniatur z tunc perinde tenetur ac si consumpsisset.qi stat per eum quominus consumat.ergo ꝛc.vt.l.iure ciuili.de condi.z demon. si aūt facit hoc bona fide quia forte hoc sibi denūtiatū est. et tūc nō potest cōuenir.arg. huius.l.iii vltimo rūfo huius princi. ¶ Ad declarationē b huius.q. oportet b nos primo videre vtrum † et qui agit certi cōditiōe ex mutuo possit opponi hec exceptio tu non fuisti dñs c. videtur qō sic.naz quilibet dz ꝓbare id qō est c causa sue intentionis.vt.j.de.pba l.ei qui. sed ad ꝓbandū qō fuerit mutuū requirit qō mutuans fuerit dñs.vt ē.eo.l.ij.§.appellata.z.§.mutui.ergo ꝛc. et hoc videtur tenere Cy.C.e.l.ij Bul.de cu. tenet cōtrariū per.l.nō vnde.C.eo.p hoc etiā facit quia ille qui hz causam a me nō potest mihi referre qōnem dñij.vt.C.loca.l.si quis cōductionis.z.j.cōmo.l. ita vt si fur. Sed ad istas videntur doc.C.eo.in.d.l.ij.qō ille leges loquūtur in casibus in quib⁹ nō est de substantia cōtractus qō tradens sit dñs: ego puto qō exceptio dominij nō possit opponi:nisi per ipsū opponentem vel alium probet qō tradens nō sit dñs. licet de substantia cōtractus sit qō tradēs sit dñs. hoc no.in simili.C.de re.permu.l.iij.nam si ille q̄ opponit nō probat se vel alium dñm:nec alius probat ꝓmittur qō fuerit dñs ille qui tradit.nec hz necesse aliter ꝓbare se dñm:nam qō in nullius bonis est de iure gentū est eius qui occupat⁹ vt.l.iij.j.de acqui.rerū do. ¶ Hoc ꝓmisso venio ad questiōē ꝓ- 4 positam qñ pecunia nō est cōsumpta.dic aut ille a quo petitur vel alius nō probat pecuniā alienam:et tūc indistincte poterit cōueniri:quia mutuum videtur numeratione cōtractū.aut ꝓbat eam alienam. tūc siquidē malitiose nō vult eam cōsumere z teneretur ac si cōsumpsisset.vt hac gl. Si vero c bona fide facit quia est sibi denūtiatū.tūc non potest cōueniri.vt dicit gl.qō intellige nisi sibi caueretur de defendendo illum aduersus illū denūtiantem. vt.l.is a quo.cum.l.seq.§.de rei vendi.z hec no.quia vtilia et subtilia sunt.Bar.

Si seruus cōis. Ex mutuo facto per seruum queritur actio dominis pro dominicis portionib⁹.z si cōmunis pecunia debitori mutuetur,p parte mutuantis mutuum cōtrahitur.h.d.Et diuiditur in duas partes: vt patet ex summario.scda ibi:nā z si. Vel summa aliter. Propter cōem vtilitatē,cōis pecunia diuiditur numero:licet corporalia dicantur remanere cōia. h.d. ¶ Circa hāc legem quero qñ sibi ipsi mutuaui pecuniam tuā totam:vel mihi z tibi cōem:an consumi

ptione maturus recōciliatur pro parte tua:z videtur qō fic.vt in.l.ꝓcedenti.cōtrariū est veritas:sicut est dñs vsucapiēdo nō potest fieri dñs de cetero vt.l. sequitur.§.lan.a.de vsucapi.z.l.mea res.j.de cōdi.z demon.ita cōsumptione non potest videri sibi quesitum dominiū qō ab initio habuerat.Bar.

Si filius familias. Ista lex cō- 11 fuetuit videri inuentibus difficilis:sed in veritate non est.z.h.d.Ex quibus causis ab initio trās- 12 lato dominio nascitur cōditio:ex eisdē oritur ab initio nō translato dominio cōsumptione secuta.z ecō- 13 tra.h.d. ¶ Diuiditur in duas.primo ponit vnū dictū.scdo rūdet tacite obiectioni.scda ibi:qñ totes. In hoc ver.quia totes.sic forma casum.precedens 14 decisio videtur cōtra omnes leges ꝓcedentes.naz supra dictū est qō actio nō nata per cōsumptionem nascitur seu reconciliatur.hic vero ꝑ qō actio nata per cōsumptionez destruitur:ergo male.ad hoc sic 15 respondet iurisconsultus:quia totes ꝛc. ¶ In text. ibi cōditio datur.f.cōsumptione secuta. ¶ Opp.j. 16 ad mace.l.ij.Sol.ibi filius soluit pecuniam castrēsis peculij vel quasi.hic soluit pecuniā pfis. ¶ Itez opp.de.l.qui exceptionē.j.de cōdi.inde.Sol.ibi 17 quitur in filio repetēte.hic in patre vēdicante: filius nō potest repetere ex persona sua:quia erat tur⁹ ex- 18 ceptiōe odiosa.vt.d.l.qui exceptiōnē.nec etiā tāqz heres patris etiā si ageret rei vēdicatione;quia venitret ꝗ factū suum.vt.l.si nō sortem.§.si filius.de cō- 19 di.inde. ¶ Oppo.j.ad mace.l.fed z si.§. si ab alio. sol.tene opi.Jo.qui distinguit.aut pecunia extat et vendicatur per patrem ꝛc.z dic vt in glos. Itē dicit 20 hic in fi. qō filius soluens per errorem non repetit. ¶ Cōtra.j.ad macedo.l.fi.Sol.intellige hic de error iuris:secus de errore facti:vt ibi.zno. in.l. cum 22 quis.C.de iur.z fac.igno.z videbitis in.l.j.j.de condi.indebi.

1 Casus singulares in quibus mutuum contrahitur licet non fiat de meo tuum.
2 Unus actus occultatur causa contingendarum actionum.
3 Circa idem qñ due fictiones cōcurrant. remissiue.
4 Verba legis quod debent intelligi scōm materiam tituli.
5 Habens pecuniaz in capsa vel marsupio dicitur eā habere paratam solutioni z quomodo hoc probabitur.nu.27.
6 Specialia in mutuo respectu aliorū contractuum.
7 Tutor vel quilibet administrator ex sola scriptura in causa mutui qō fiat debitor:z ex hac causa sibi soluere possit z ibi an in omnibus causis.
8 Actio que oritur ex numeratione quod de facili noscitur z toliatur per stipulationem sequentē vel precedentem.
9 Stipulatio interposita super cōtractu emptionis solutaris z similium an impediat actionem oriri ex eo cōtractu.Et sic ex tali cōtractu dentur due actiones quarum vna est bonefidei alia stricti iuris.
10 Nouatio cōtractus precedentis quando dicatur facta per stipulationem subsequentem.
11 Si stipulatio precedit z sequatur pactum vel cōtractus de eodem quando videatur facta nōuatio.
12 Habens duo instrumēta facta diuersis temporib⁹ de eodē qō ex vtroq; dicitur possidere.
13 Si stipulatio z cōtractus fit simul et semel nec alter precedat alterum qñ inducatur nouatio.
14 Dominium rei existentis apud titium quod in ipsum transferatur absq; traditione domini voluntate accedente.
15 Specialia in pecunia numerata tantum respectu aliorum mutuabilium.
16 Specialia in pecunia numerata non mutuata respectu aliarum rerū mutuabilium.
17 Specialia in mutuo contra regulas ipsius mutui.
18 Debitum mihi ab vno quando conuerti possit in aliud debitum mihi ab alio debendum.
19 Si dico campsori vel mercatori qō soluat titio illud quod sibi debeo qō sim liberatus si campsor promisit.
20 Debitum mihi ex vna causa qñ possit conuerti in debitum ex alia causa sola conuentione.z nu.21.
22 Instrumentū mutui in quo notarius dicit dedit et mutuauit qō non probetur falsum licet testes deponāt qō tempore cōtractus nō interuenit pecunia seq; si diceret dedit et numerauit.
23 Si notarius in instrumento dicat qō titius confessus fuit habuisse et recepisse centum que habuit et recepit in presentia notarij et testium si testes deponant pecuniam ibi fuisse sed quod non viderunt quod debitor illam receperit per hoc instrumentum non reprobatur falsum.
24 Si testes reprobantes instrumentum in quo dicitur quod debitor habuit z recepit dicūt quod habuit sed statim restituit quod per hoc instrumentum non dicitur falsum sed nullidum.
25 Modus reprobandi instrumentum quando pecunia fuit data sed postea restituta.
26 In cōtractibus in quibus requiritur qō pecunia soluatur presentialiter et quantitas sit magna.
28 Cautela vt pecunia appareat qñ ita de facili non reperiretur.

intel.Bar.dicendo qō hic in fi.non ponatur nec cōsideretur consumptio sed tantum numeratio et stat ratio diuersitatis inter primum casum z secundum huius.§.quia in primo seruus numerauerat qui nō volebat mutuare etiam pro parte si nō habebat liberā administratiōnē vñ consumptio requirebatur vt fieret mutuū sed in scdo casu non est sic ex q̄ numerās potest liberā ꝑsona.. ¶ Vel secundo dic qō etiā potest cōsumptiōē ꝑ intelligatur text. hic qō numerauit tibi numismo cōes mihi z cato vt cōes quo casu ꝓ parte condicaz ex q̄ ꝓ alia pre est q̄stita tibi actio ꝓ me et sic posset stare ite lect⁹ Bar. cogita tñ qz vt dixi:domi. me⁹ hic tenuit intellectū gla.

a ¶ In fi. Adde Bal. in l. ij. C. de fru. z lit. expē. z in l. j. C. qñ li. ab emptione dise. et in l. cōuenticulam. C. de epis. z cler. in l. j. C. de dotis. pmis. intellige tñ qd ista fictio de qua hic in fi. operatur liberationem a priori obligatione nō ipso iure sed ope exceptionis l. si res estimata. §. fi. de in redo. iuncta. l. si mulier debitori. eo. ti. hz vulg. hic nisi pecunia fuisset in ꝓspectu. ar. l. si pecuniā. j. de solu. Alexan.

¶ Andreas Pomate.

b ¶ Cuiusmodi. Et potuit esse rō dubitandi ad tex. nostrū vtrum Sherek mutuū necne. quia habemus q ēties in aliquo ꝓctu deficiunt substātialia qd non pōt sustinere. §. ptiū. z §. item pte ttiū. insti. de emp. mō i mutuo substantiale est vt fiat de meo tuum. l. j. §. appellata. et §. mutui. ē. eo. qd hic non fiebat. ergo videbatur dicendum qd non possit contrahi mutuuz. ratio autē decidendi potest esse triplex z prima quia licet reverā nummos meos non acceperis. tamen ficte accepisti: quia vt dicit tex. in fi. presumitur qd primo mihi data fuerit z deinde a me ad te pfecta pecunia. d sēda potuit esse ratio: q; regula qua habetur q non Shak mutuū nisi fiat de meo tuū. pcedit in mutuo mere naturali: z nō in naturali: cui ius ciuile cooperat de quo in. l. nostra q; in eo est spālev dicit Bar. hic in. v. col. in fi. qd cōtrahat mutuum licet nō fiat de meo tuum vere sed ficte tantū. Tertia ratio potuit esse: qd quia paria sunt qd habeas a me vel ab alio voluntate mea. l. si fundus. §. j. ff. de pig. l. filiusfami. ff. de dona. modo hic habet de volūtate mea ergo sufficit cum non sit dubium qd si a me habueris pecuniam meam vel ab altero de volūtate mea qd contrahatur mutuum.

c ¶ Andre. Poma. ¶ Huius timore. In verbo doli aduerte hic quia Bar. expresse vult. si bene aduertatur qd data rei presentia videtur tradita vere et possessio vere acquisita hoc idem voluit in antepenul. col. in versic. op. in pe. col. ij. q. qd quidem putat erroneū Are. in. d. l. j. §. tusserūt. per text. ibi qui vtī dictōe vti detur q̄ est denotatiua fictōis l. opa. i fi. ē. ti. ij. cui oppo. licet posset rīdere text. d. §. si tusserim. qd dictio vt nō semp ipotet fictōez l. si mō fīlij. z ibi gl. z doc. magrime moder. ff. de lega. j. et qd habeat locū in rebus q̄ propter magnitudinē pōderis nō pñt moueri vt dr ibi text. ñ ei adhereo vtpote verton qr tex. qd alegat bar. in dicto ꝓl. ei vidēt cōtrariari. l. si pecuniā. j. de solu. vbi vtitur dictione quodam modo que importat fictionem. l. si me in vacuam. j. de acqui. pos. et tex. in. §. cato. l. iiij. z ibi Are. ff. de ver. obli. et non eundo per ambages est tex. ad literam. l. qd statuliber. ver. fi. j. de dona. cau. mor.

¶ Andreas Pomate.

¶ Largissime. No. ex verbis Bar. q non solum pecunie appellatione veniunt alie res mutuabiles sed etiam nummorum appellatione qd nota quia a nemine hoc ponderatur q̄ q̄z contrarium teneat Salli. et Ro. nulla de Barto. facta mentione pro quorū opi. contra Barto. est text. apertus. l. litigatores. §. quod ait. ē. de arbi. tamen videtur quod Barto. tenuit idem quod hic in. l. munitus. in princi. versic. ij. oppo. infra de in litē turan. Cogita tamen quia obscure loquitur sed pro Salice. et Roma. videtur tex. tus. §. si cui lege cum ht. supra de transactio. et ad hec vide Curtium. lege prima. C. de prohib. sequestra. in primo notabili. Felin. in capitulo. consulere. de simo.

Singularia.

Meo iudicio hec lex difficilis est. et apparatum hz satis intricā tum. z lecture que ex apparatu colliguntur nō sunt per doc. nostros bene recitate. z materia hui. l. male explicata est. ideo eam repetēdam assumpsi. z breuiter. h. d. In mutuo sunt q̄dam singularia ꝓtra regulas mutui. s. qd iubendo debitorem tibi soluere vel debitum a te ex vna causa in causam mutui cōuertendo mutuum cōtrahit: licet vere nō fiat de meo tuuz. h. d. Diuidit in tres. primo ponit vnū dictū generale. secō exēplificat illud in duab. personis. tertio illud exēplificat in vna z eadē persona. secūa ibi: nam z si tibi. tertia ibi qd igitur. Casum in terminis ponevt patet ex summario ꝓm lectu. vltimā que tangitur in fi primeglosf. in additione nova.

1 ¶ No. casus ꝓ singulares in quib. cōtrahitur mutuum licet vere non fiat de meo tuum. ¶ Secō no. q vulgariter ꝓ solet dici qd causa cōiungendarum actionū vnus actus occultatur. ex eo enim qd patior pecuniam esse apud te videtur mihi data z ea a me ad te profecta z sic primus actus qd mihi detur occultatur tñ a iure fingit simile etiā in. l. ij. in fi. z in. l. iij. j. de dona. inter vi. z vxo. ¶ Tertio no. ꝓ qd circa idem cōcurrunt due fictiones. d videtur enim pecunia mihi data. z a me ad te profecta. de hoc nihil dico hic. hāc materiā plenissime scripsi in l. si is qui. de vsucap. in fi.[a] ¶ Cuiusmodi[b] apparatū z op. z videtur qd non sit speciale in pecunia imo idē in qualibet re. vt. j. de sol. l. pecuniā. et. j. de acqui. pos. l. j. §. si tusserim. hui. tumore Guarnerius intellexit hanc. l. vno modo. s. q hic loquāt in pecunia strīcto mō sumpta: z intelligit sic. i alijs rebus nō trāsfertur dñium in alium: nisi res sit pñs: z in conspectu. vt in ijs: sed in pecunia est hoc singulare qd trāsfert dominū licet nō sit in pñtia dūmodo sit solutio parata. et ista lec. Guar. colligit ex vlti. gl. in solutione ꝓij de. d. l. pecuniā. vbi gl. recitat xba Guar. ad literā. quā vide z est glo. magna. intelligit ergo Guar. qd hec sint singularia in pecunia numerata respectu aliarū rerū. ¶ Contra hoc opp. de. l. qui negotia. j man. vbi videt casus ad literā in cōtrariū. Huius timore[c] quidā antiqui recesserūt a lect. Guar. vel ab intellectu sue lec. eo mō quo dixi. z dicūt q hic pecunia erat pñs z in ꝓspectu: als non Sherek mutuū vt. d. l. q negotia. z sic pcordat cū. l. pecuniā. z cū. §. si tusserim. z hoc mō dicebāt ipsi Guar. intellexisse. z ista lec. trāgitur in prin. vltime gl. z etiā in ꝓio de. l. si ex ptio. i eadē gl. quē vide z ꝓm istos accipitur hic pecunia largissime. pro qualibet re estimabili per pecuniā. z si di

¶ Andreas Pomate.

¶ Hec est lectu. Quando autem contractus dicantur fieri palam z bonafide a tutore cū pupillo. vide Bar. l. fratrem a fratre. penul. char. in ꝓ. iij. q̄ro. j. ē cōdi. inde. de quo meminit imo la. l. j. §. fuit q̄stitū. j. ad treb. in. iij. col. Alex. i. l. trāslatio nē. in fi. C. de trāsact. est tñ casū vbi tutor pōt ꝓhere in. l. tutor rerū. et ibi Bar. exclamat. ff. de admi. tut.

¶ Andreas Pomate.

¶ Ad literā. Cōtrarium tenet Are. l. j. §. si tusserim. ff. de acqr. pos. co. iiij. Alex. cōsi. xl. in. iij. colum. volumi. z.

cis in quo ergo est hic speciale seu singulare. Rñ. et dico qd sunt singularia cōtra quādam regulā. l. traditionib. C. de pac. z insti. de re. diui. §. per traditionem. quia hic trāsfertur dominium sine traditione.

a hec est lec.[a] eorū que nō est vera. primo in eo q ipsi dicūt hoc esse ꝓm Guar. est falsum. vt vidistis legē

b doverba Guar. ad literā[b]. ¶ Secō quia in hoc nulla esset specialitas. nam si pecuniavel alia res est in pñtia vere traditur z per aspectū eius possessione re acquirit vt. d. §. si tusserim. z. l. qd meo. §. si vendi torem. eo. ti. sed tex. videtur velle hic notare quedā singularia. ergo ꝛc. Preterea nos sumus in materia

4 mutui vide verba ꝓ. l. debem. referre et intelligere ꝓm materiam mutui. vt. l. imperatores. de in diem adiec. z no. in. l. fi. j. de cōdi. indebi. sed ꝓm hoc non poneretur singulare in materia mutui. vñ hec lect. nō est bona ideo de ea de cetero mēctionem non faciam. ¶ Tertio modo legitur ꝓm Jo. z Azo. vt hic ponātur quedā specialia in cōtractu mutui respectu aliorū cōtractuum. z ista lec. tangitur in prin. primeglosdum dicit specialia quedā seruātur in causa pecunie credite q̄ nō seruātur in alijs contractib. ¶ De istorū verborū intellectu videamus. quid vult dicere in causa pecunie credite. dicunt quidā qd intellexit Jo. z Azo. de omni credito nō de mutuo tantū. et isto modo intellexit dñs Ceruotus accursij. z de hoc fecit vnam addictionē ad glo. primā in fi. dū dicit creditū large pro omni ꝛc. z hoc etiā posuit in. j. gl. huius. l. que similiter est eius additio. vide eam ibi. posset etiā stricte intelligi. parcat mihi dñs Ceruotus nō bene intellexit lec. Jo. z Azo. cū enim dicit specialia quedā seruantur in causa pecunie credite que nō seruantur in alijs cōtractibus. de necessitate intellexit pecunie credite. i. mutuate. ppter id qd subdit que nō seruantur in alijs cōtractibus. nam si. accepisset. creditū in genere. tūc omnis cōtractus cōprehenderetur. vt. l. j. ē. eo. ideo Ja. de are. Ado. et Pe. recitant lec. Jo. z Azo. aliter. vez qd ipse intellexerit speciale hic esse in mutuo respectu aliorū cōtractuum. z sic verbū credite accipitur stricte p mutuo. verbū pecunie: accipitur large pro omni re mutuabili. est ergo speciale in mutuo et in omni re mutuabili. qd licet res nō sit pñs: si tñ solutioni parata: videtur trāsferri dominiū: z cōtrahitur mutuū. in alijs vero cōtractib. requiritur pñtia rei ꝓm eos. ¶ Ad: istā lec. oppo. de. l. iij. §. fi. j. de dona. inter virum z vxo. z. j. de fur. l. falsus. §. sed si is. vbi etiā in alijs causis z contractibus videtur idē. solu. dicunt ipsi qd ibi res erat pñs hic nō. z istud dr in. iij. gl. huius. l. super verbo acceperis. ¶ Cōtra hoc opp. j. man. l. qui negotia. fol. hic licet pecunia. non esset

6 presens erat tñ solutioni ꝓparata: quia debitor habebat eam in marsupio. vel in capsa. In. l. vero contraria pecunia nō erat solutioni parata vt hic dr in vlti. glo. circa prin. z eo modo intelligūt. l. si pro mutua. C. eo. z. l. si ex pretio. eo. ti. Ista lec. fuit reprobataper Jac. Bal. z Ald. quia dicūt ipsi qd etiam in mutuo requiritur pñtia rei vt. d. l. pecuniā. de fol. z d. §. si tusserim. ideo legunt hanc. l. alio modo vt statim videbitis. Mihi nō placet nec lec. nec reprehēsio. lec. enim ꝓsupponit qd alij cōtractus nō possint fieri. vel cōtrahi: nisi re debita existēte in presentia.

¶ Andreas Pomate.

a ¶ Hec est lectu. Quando autem contractus dicantur fieri palam z bonafide a tutore cū pupillo. vide Bar. l. fratrem a fratre. penul. char. in ꝓ. iij. q̄ro. j. ē cōdi. inde. de quo meminit imo la. l. j. §. fuit q̄stitū. j. ad treb. in. iij. col. Alex. i. l. trāslatio nē. in fi. C. de trāsact. est tñ casū vbi tutor pōt ꝓhere in. l. tutor rerū. et ibi Bar. exclamat. ff. de admi. tut.

¶ Andreas Pomate.

¶ Ad literā. Cōtrarium tenet Are. l. j. §. si tusserim. ff. de acqr. pos. co. iiij. Alex. cōsi. xl. in. iij. colum. volumi. z.

fallit in mutuo. reprehensio ꝓo ꝓsupponit q̄ etiā in mutuo requiratur rei presentia. z hoc est expresse cōtra. l. si sponsalibus. §. j. j. de iure do. cōtra. l. si mādato meo. §. fi. j. man. cōtra. l. licet. §. j. z. l. nuptura. de iure do. z ꝓ leges multas quas videbitis. j. in ꝓsecutōe materie. remanet ergo qd ista lectu. Jo. z Azo. qd speciale sit in mutuo vltra alios ꝓtractus nō est vera. vñ Jac. Bal. z Ado. f. sequēdo eū legunt alio modo ꝓout vobis posui in summario z in terminis. z dicunt qd hec. l. ponit quedā specialia in quib. mutuū cōtrahitur licet vere non fiat de meo tuū: que specialia sunt ꝓ regulas mutui. vt. l. ij. §. appellata. z. §. mutui. ē. eo. z ista lec. ex dictis pdictorū addit dñs Ceruotus ad primā gl. in fi. ibi posset etiā stricte intelligi ꝛc. et istam lect. reputo verā. ¶ His ergo pro intellectu litere sic discussis z declaratis venio ad materiam. et sicut hec. l. hz tres partes ita hz tres glos. que ponunt tres materias ꝛc. ¶ Assumo primo: dr hic q̄ quedam singularia sunt que in hac. l. ponūtur. Contra: imo sunt plura alia specialia. vt. j. de sol. l. si alieni. z. l. deducta. §. nummis. j. ad trebel. z. ē. e. l. certi cōditio §. si nūmos. Sol. dicit gl. fateor contrarium qd sint plura. sunt enim octo specialia que numerātur in glos. vt in glo. habes: tñ ista gl. vadit tantū involute quātum plus potest: sicut esset supra fuit diuersitas lecturarum. ita hic est diuersitas istorū specialium. sunt enim quedā specialia in mutuo respectu aliorū cōtractuum. quedam sunt specialia in pecunia respectu aliarum rerum: quedam specialia sunt in pecunia mutuata respectu aliorū mutuabilium. z omnia ista gl. inculcat. vt ergo ista. omnia intelligantur separamus ea. z assumo lec. seu ordinem Jac. de are. ¶ Primo videamus que sunt ꝓ speciali in mutuo respectu aliorum contractuum: et primo sunt duo specialia in mutuo respectu aliorum contractuum quae ponuntur in hac. l. ꝓm eum: certe hoc procederet ꝓm lec. Jo. z Azo. quam supra reprobaui. nam in calibus istis esset idem sicut in alijs contractibus. vt. j. dicā. tertio est speciale in. l. si a furioso. in prin. ē. eo. ꝓm opi. Joan. istud concedo. tamen opi. Joan. ibi reprobatur. Quarto est speciale in. l. certi cōditio.

a ¶ Alia stricti iuris. Adde tu. qd inquantum Bar. hic vult qd actio que oriretur ex stipulatiōe inter b posita super cōtractu ex quo oriretur actio bonefidei sit stricti iuris: pro quo facit gl. in. l. bonefidei. in gl. fi. in pun. j. de eo qd certo loco. z ibi eā ad hoc pōderat pau. de castr. et doc. sequūtur in hoc. Aduerte tu quia. d. mo⁹. h. d. qd doc. vidēt errare q: imo assumeret sibi naturā actiōis bonefidei. z esset bonefidei. vt dicit gl. i. l. 7 iuri⁹. j. de p̄scrt. ⁹. z vo luit Bar. i l. si locum alr. i. ij co. j. de verb. obli. z in. l. videam⁹. §. si actiōnē. l fi. j. d vsur. et est tex. de hoc in. l ij. post princ. in ff. par. ii. j. de priu. cred. vbi stipulatio hz priuilegia ꝛct⁹ sup quo est adtecta q assumit naturā illi⁹ ꝛct⁹. l. si stipulatus. j. de vsuris. Et bñ hoc idē. pbat i l. j. §. bellissime. j. vt lega. no. caue.

§. si nūmos. d. e. vbi alteri per alterū queritur actio cōtra regulam cōmunem. istud fateor. z aduerte qd tex. in §. si nūmos. z in. l. ij. C. p quas perso. 9 no. ac. nō loquitur nisi de nūmis. z de pecunia. gl. j. hic dum assignat illum casum pro speciali non declarat vtrū debeat intelligi de pecunia tantū stricte. an large pro omni re mutuabili. Jac. vero de are. vt vides intellexit large pro omni re mutuabili qd satis placet. dispositio enim illi⁹. §. nō est a odiosa: sed magis fauorabilis: ergo large dz intelligi. vt. l. talis scriptura. et ibi dixi de. l. j. Quinto est speciale in mutuo. quia tutor. z quilibet administrator ex sola scriptura ex hac causa fit debitor. z ex hac cā pōt sibi soluere. vt. j. de admi. tu. l. quoties. §. nōtārum. et. §. sicut. qd nō est ala. vt. l. si in emptione. §. fi. j. de cōtrahē. emp. et. l. v. j. de auto. tu. ita dicit gl. z Ja. de are. vide gl. z no. eam. q solū in cā mutui tutor pōt sibi soluere: z scribēdo se debitorem facere dicit ¶ Ly. forte idē esset in alijs cōtractib⁹ si faceret palas. z bonafide. vt no. in. d. l. si in emp. in fi. z hoc tenet glo. in. d. l. quoties. §. nō tantū. Ego dico qd contra hāc glo. z Jac. de are. est tex ex p̄ssus qd etiā ex alia causa potest sibi soluere z in alia re q̄ in pecunia. in. l. fistulas. §. j. j. de ꝛtrahen. emp. Sexto est speciale dicit Jac. de are. qd actio q̄ oritur ex numeratiōe in mutuo de facili nouatur. z tollitur per stipulationem secutam. vel etiam p̄cedentem. vt. l. si stipulatus. §. chrysogo. j. de ⁹. ob. z. l. cū enim. de noua. z. d. e. l. certi conditio. §. qm. qd secus esset in alijs cōtractibus vt. l. si stipulat⁹. j. de vsuris. ita dicit Jac. de are. z tene menti b in. l. certi conditio. §. quoniam. d. e. o.

¶ L. duo societatē. z. Adde tu. z aduerte hic quia licet Bar. hic z magis cōmuniter doc. cōcludunt qd non presumatur nouatio per illū tex. qd tñ ille text. non videtur probare fm do. meum hic qd ibi stipulatio fuerit interposita sup cōuentiōe: q̄z imo sup pena: z tūc sic intelligendo p̄z q bar. male allegaret illu tex. z vide gl. ibi sup ver. xx. Et posset etiā dici qd. d. l. nā ad ea. posset loqui in ꝛctibus. ar. l. fi seruuz filij. §. eū q chirographū j. de le. j. et sic videret p̄mā obligationē tolli p scōam z hoc vt voluisse bar. i. l. ij. j. d. notia. vbi si titius. p. mi. serit mihi in filio cōtū cōputato eo qd in alio instito mihi debebat q vide tur certā nouatio obligatiōis de qua i alio istro. neq̄z aliqs dubitat Bar. ibi bñ dicere. Et de iure fior id p̄cedere z satis hoc videt p̄suaderi per. l. qui bis idē. j. de ver. obl. Et tñ vt dixi oēs dicūt q valet per. d. l. duo societatē. z si diceres qd imo in. d. l. duo societatē. est casus intelligēdo q fuerit adtecta stipulatio super p̄uentione. video q etiā intelligēdo sic. tñ ibi est casus ꝗ Bar. Nā tex. ibi dicit q si duo ꝗrerūt societatē z demū subdit ponēdo decisionē sed qm non ita essent stipulati: z ita dari fieri ve spōdes si ita facta nō essent viginti dari. dicit ibi tex. qd agitur actio pro socio non ex stipulatione. ergo a cōtrario sensu patet ibi quod si illa verba continerentur in stipulatione et sic fieret cōmemoratio precedentiū agereturex stipulatione non pro socio. et sic ibi videretur casus contra Bartol hic fm do. meum do. Francis. pepium qui tamen dixit non recedendum a Bar.

* ¶ Quod non est verum. Contrarium videtur tenere expresse in. l. si pupillus. §. fi. ff. d noua. in lege quibus idem. i. l. q vsum fructū. de ver. oblig. hz solue ex suis dictis. positis in d. l. et vide cōcordantias eius dē concor. §. j.

¶ Si eū deponerē. Adde tu z aduerte ḣ q: do. me⁹ perpendit Bar. hic vi deri cōtra a trium in dictis suis in exēplo hic posito z i p̄cedēti vbi si p̄edat cōtractus certus z sequatur incōtinēti sti pulatio qd nō fiat nouatio et tamen in hoc exemplo est contractus cert⁹ z fit stipulatio incontinenti fit nouatio tamen posset prō saluatione dici qd. d. in. l. j. conclu. loquatur in cōtractibus qui perficiuntur consensu vt venditionis z similiū z in hoc exemplo de deposito quod loquitur in contractibus qui perficiuntur re. et hanc distinc. videtur etiam sensisse Fulgo. hic. et Pau. de castr. in §. chrysogonus. et potest esse ratio quia vbi agitur de contractu qui perficitur re. traditio rei potest se habere ad contractum et non contractū vt quia simpliciter tradatur causa implendi stipulationem. d. l. non omnis. in principio. j. eo de z. sed in contractibus b qui consensu celebrantur non est sic de consensu. igitur ꝛc. et tamen ista saluatio nō placuit dño meo hic c qr nos non possumus intelligere Barto. in hoc casu quod loquatur certitudinarie de contractibus qui re contrahuntur sed de actu qui posset se habere ad ꝛractū qui perficeretur re. ergo oportet quod dum Bart. ponit istud exemplum qd ita debeat intelligi vt conueniant casui de quo ipse loquitur vnde secundo modo potest intelligi quod loquatur quando traditio precessit simpliciter z incōtinenti stipulo. mihi reddi ex causa depositi vel cōmodati. Nā hoc casu impediretur actio ex traditione z in hoc verificētur verba Bar. in isto exēplo q traditio cēsebatur facta ex cā depositi vel cōmodati z ppt stipulationē iō ori ret ex stipulatione.

* j. pro socio. glo. tñ ibi dicit q in dubio videtur agi q fiat animo nouandi. qd b nō est verū nā iura antiqua que presumebant in dubio fieri animo nouādi loquūtur in stipulatione que interponitur ex interuallo. secus in ea que interponitur incontinenti. vt. l. nō ad ea. de conditio. et demōstra. vnde in hoc tenēo opi. Ja. de are. Q̄ncq̄z precedit aliquid q pōst esse cōtractus per se: et pōt non esse contractus fm intentionem agentis. vt numeratio vel deliberatio rei traditio. tunc si statim sequitur stipulatio: presumitur numeratio vel traditio facta causa implende stipulationis non causa celebrandi alium cōtractum: vt. l. si stipulatus. §. chrysogon⁹ et. d. l. cum enim. de noua. et supra eodem. l. certi conditio. §. qm. nec speciale in mutuo. vt dicebat Jaco. de are. quia idem in dote vt vidistis. et idem puto in omnibus contractibus qui re cōtrahuntur. ¶ Si eū deponerem⁴ apud te rem vel eā tibi cōmodare et statim per stipulationē promitteres eā reddere ex causa depositi vel commodati tūc oriretur actio ex stipulatione et precedens traditio videretur facta causa implende stipulationis ea c dem ratione qua supra dixi in alijs d cōtractibus. ¶ Q̄ncq̄z precedit ꝗ stipu 13 latio et sequitur pactū seu cōtract⁹ de eodē et tunc adiudicit mihi p̄stiti z cōdit z vēdidit mihi p̄stiti z c. tunc puto idē qd. d. dixi qm stipulo in trahēdo. qm̄q̄z ipsum contractum. primo casu cōtractus sequens iure cumulāt solutionis tollit cōtractū precedētem seu obligationē vt. l. in numerationibus j. de solu. facit. j. de ac. emp. l. si heres testō. ¶ Secdo casu si quidē cōtractus qui postea sequit vel pactū oino z certitudinarie est cōtract⁹: nūq̄z p illū tollit precedēs stipulatio nisi hoc expresse agat: vt. j. de cōsti. pec. l. itē illa. in fi. z. j. mā. l. si mādato meo §. fi. z ibi est tex. magis exp̄ss⁹. Si ꝗo illud qd postea sequitur pōt se habere ad cōtractū vel nō cōtractū vt numeratio z traditio. vt. d. dixi. z tūc vi detur fieri causa implende stipulationis preambule in quolibet cōtractu. vt dicta. l. si ita fuero stipulatus. §. primo. et. l. cum enim. de noua. et infra soluto matrimonio. l. quoties. cum si milibus. ¶ Et istis casibus in quib⁹ dixi non tolli contractum poterit agi ex qua causa volet et ex vtraq̄z causa dicetur rem habere vt in. l. si quis ante. j. de acqui. pos. qd est multum notabile vt quādo quis habet duo instrumenta facta diuersis temporib⁹ de eodem quod ex vtroq̄z dicatur rē possidere⁶ vt dicta. l. si quis ante⁹. ¶ Tertio. accidit ꝗ quod quandoq̄z ꝗract⁹ z stipulatio fiūt simul z semel nec alter p̄cedit alterū vt si dico titi⁹ vēdit z vēdidit mihi p̄stiti z stipulātiōe. tunc puto idē qd. d. dixi qm stipulo in ex deposito sed ex stipulatiōe. l. si ita stipulat⁹ fuero cū. l. seq. j. de noua. tñ hoc ꝗ hāc saluationē videt q si expunak cā traditiōis. ergo p̄fect⁹ est ꝗctus in se. ergo nō cā implendi stipulationē. ad hoc tñ rīderi pōt qd imo etiā ad idē. pbat p tex. in. l. si ita fuero §. fi. ibi mutuā pecuniā. z tñ cā implēdi ibi ꝗ numeratio. secda tñ saluatio magis placuit dño meo et lz Bar. loquat p verbū si deponerem ideo est quia illa traditio pōt se habere ad cōtractū nō qd velit dicere qd. ppie deponerem sed qd simplr tradaz. cogita z adde que hic notaui ad Alex.

Andre. Poma. ¶ Primo casu. Vide Are. cōsi. vj. iij. col. vbi pulchra ponit. z cōsi. xxviij. j. col.

¶ Possidere. Adde qd istud non videtur p̄cedere qm̄ scda vēditio facta sub eo prestito z sub ea forma p̄iout prima: quia scda vēditio non valeret. ita dicit Pau. de cast. in. l. qui bis idem. j. de ver. obli. qd est no. fm Alex. ad ea que dicit Bar. hic.

Andreas Pomate.

¶ Si quis ante. Vide Alex an. consi. xxvij. ad fine volum. iij.

cõtinenti precedit vel sequiẗ vt actio ex cõtractu non tollatur per stipulationẽ. Idẽ enim est fieri statim ante vel statim post vel in ipso cõtractu vt. j. e. l. lecta. z iste sunt stipulationes quentionales. de quibus in. l. v. §. cõuentionales. de ver. obli. predicta aliqualiter tanguntur in glo. per. l. si quis cũ aliter. j. de ver. obl.

¶ Septimo dicit Jac. de are. q spãle est in mutuo qõ facilius acquiritur dñium rei lz nõ contractetur.

14 vt. l. certi cõdi. §. fi. cũ. l. seq. s. eo. qõ nõ placet † qz idẽ esset in qualibet cõtractu. Si enim tu haberes rẽ apõte: et sequitur dñi voluntas volentis in te transferre dñium lz nõ cõtractes tñ efficeris dñs ex quacunq causa. vt. l. qua rõne. §. interdum et ibi no. de acq. re. do. et insti. de re. diui. §. interdũ. et ibi est tex. expressus pro ut ibi dicit statim. et hoc tenet gloss. s. de rei vẽ. l. hec si res. z dy. in. c. p possessore. de re. in. in. vj. se cus esset in eo qui non haberet dñi volũtatẽ vt. l. iij. §. si rem. j. de acqui. pos. ¶ Sctõ puncipaliter est vi

15 dendum † que sunt specialia in pecunia numerata tãtum respectu aliorũ mutuabilũ. dicit Ja. de are. primo est speciale: quia põt dari qualibet res estimata pro pecunia numerata. vt. l. si pro mutua. C. e. qõ non esset in aliis rebus mutuabilibus. qñ pecunia est inuenta ad estimãdas res nõ aũt alie res. vt. j. de fideiuss. l. si ita fideiussor. hoc nõ placet. nã intelligo q in l. si pro mutua. pecunia erat parata solutiõi. vt. j. dicam in. iij. membro principali. ¶ Scõo est speciale dicit ipse q pecunia redacta ex pretio rei mee cõuertitur in causam mutui. vt. l. rogasti. in prin. §. e. dic q hoc non est speciale in pecunia respectu aliarũ rerũ mutuabilũ: qz idẽ esset in qualibet re cũ rõ diuersitatis reddi non posset. est tñ ibi speciale in mutuo respectu regularũ ipsius mutui. vt. j. dicam. ¶ Tertio est speciale in mutuo pecunie numerate q nõ potest deberi vsura sine stipulatione qõ secus est in aliis rebus mutuabilibus. vt. C. de vsu. l. l. q̃nis. et. l. frumẽti. et istud est verum. et hoc gl. etiam hic ponit. ¶ Ter

16 tio est videndum que sunt † specialia in pecunia numerata etiam non mutuata respectu aliarum. sed nõ mutuabilium. Respon. primo quia facilius pecunia consumitur. scilicet cõmistione. vt. l. si alieni. j. de sol. quod nõ est in aliis rebus vt. s. de rei vend. l. pomponius scribit si frumentum. et institu. de rer. di. §. sed si duorũ. secundo est speciale qz in cõmunione pecunie nõ inspicit quodlibet corpus sed q̃ritas vt. l. nã et si fur. §. fin. s. eod. z. j. l. pro rt. tertio est speciale qz numi possunt videri deduci de parte heredis tantum vt. l. deducta. §. numis. ff. ad treb. z. l. cũ pater. in princi. de leg. ij. z istud est qõ voluit dicere glos. hic dum dicit q pecunia ex bonis debita partem quãlibet respicit facultatum: q nõ est in aliis rebus debitis. q. d. pecunia potest deduci ex qualibet parte facultatum. alie res viderentur solui de toto patrimonio: z sic gloss. respicit solutionem non ipsius debiti obligationes. nam qualibet obligatio personalis sine ad pecuniã sive ad aliam rem respicit totum patrimoniũ nõ tantum rem debitam. vt. l. si fideicõ. §. tractatũ. s. de tu-

17 dic. z. l. j. §. si heres. ad treb. ¶ Quarto est † videndũ que sunt specialia in mutuo cõtra regulas ipsius mutui. respond. in mutuo ciuili mere vel in mutuo ciuili cui natura cooperatur die vt in. l. ij. in fin. s. eo. z in. l. ij. C. eo. In mutuo vero mere naturali non est querẽdum aliquod speciale: quia illud contrahitur ẽm regulas mutui. Est tamen quoddã mutuum naturale cui ius ciuile cooperatur. z in hoc reperitur speciale: qz cõtrahitur mutuũ licet vere nõ fiat de meo. tuum vt in duobus casib? hic positis. z in. l. rogasti. in pn. s. eo. z in omnibus casibus in quibus mutuũ reconciliatur. qõ dic vt dixi in. d. l. ij. §. appellata. sumus expediti de primo. ¶ Veniamus ad secundam partẽ. dicitur hic si iussero debitorem meum tibi soluere obligaris z est speciale in mutuo. Cõtra. j. de dona. inter vi. z vxo. l. nj. §. fin. z. l. falsus. §. sed si is. de fur. dicit glo. ibi erat res presens. hic vero siue sit pñs siue nõ. videte dñi in. l. iij. de do. inter vi. z vxo. nõ dicitur q ibi res fuisset presens lz ibi subaudiatur per gloss. Itẽ in. l. licet. §. j. z in. l. nuptura. j. de iur. do. expresse dicitur q ibi res nõ erat presens: z erat aliis contractus quã mutuũ: z tñ cõtrahitur mutuũ. nõ ergo videtur dicẽdũ q in mutuo sit speciale. Huius ergo gra

18 tia est † videndum qñ debitũ mihi ab vno potest cõuerti in aliud debitum debendũ mihi ab alio. ¶ Et hic est aduertendum. aut illud debitum de nouo cõtrahendũ preter cõtrahentiũ volũtatez cõtrahitur. tũc si requirit cõtractationẽ de necessitate requiriẗ q res sit in pñsentia. vt. l. falsus. §. sed si is. j. de furt. Si vero cõtrahitur ẽm cõtrahentiũ voluntatẽ. tũc per viã delegationis z stipulationis nõ est dubium qõ potest fieri. vt in toto ti de noua. Si ẽo p alium cõtractum fiat. tũc siquidẽ post iussu factũ debitori meo qõ soluat. secuta est solutio. etiã ex interuallo. tũc vigore ipsi? solutionis nouus contractus est celebratus z noua obligatio. hoc pbatur. s. de vsufruc. l. sed z si qs stipulaẽ. in prin. z de ver. obli. l. iulianus. §. j. nec requiriẗ qõ tpe facti iussus res sit in pñsentia. vt dictis. ll. z sic etiã intelligiẗ. l. iij. §. fi. j. de do. inter vi. z vxo. idẽ etiã esset in mutuo vt hic. naz ex hoc q debitor me? tibi nõie meo numerauit queritur mihi actio. vt. l. certi q dictio. §. si nũmos. s. e. licet nõ precessisset iussus: multo magis si pcessisset vt videtis: in hoc tñ est speciale in mutuo q illa solutione facta queriẗ dño directa tanq̃ per ipm directo numeratũ esset. vt hic. In aliis vero cõtractib? nõ sic. sed tanq̃ factũ esset per ꝓcuratorem suũ. Si vero queris anteq̃ sit solutio secuta: siquidẽ pcessit solus iussus de soluendo. tũc tñ dz fieri solutio nullã de hoc ꝓmissionem recepit. tũc ille nullo modo obligatur. quia hoc est mãdatuz simplex: qõ potest per mãdantem reuocari qñcunq. vt. l. hoc iure §. si pecunia. j. de dona. et. l. si cũ cornelius. j. de sol. Si vero ille cui debet fieri solutio de hoc ꝓmissionem habuit. tunc siquidem causa quare illi dz solui est talis que potest impleri in qualibet re. exemplũ in dote. dos enim potest cõstitui in pecunia. in reb? mobilibus immobilib? z in iuribus. tũc statim perfectus est cõtractus: quia illa obligatio q̃ illi questa est ex ꝓmissione cedit in causam dotis. vt. j. de iure dotium. l. cũ pater. z. l. licet. §. quoties. z. l. si pater. §. j. z. l. nuptura. z. l. si sponsalibus. §. j. eodem titu. vbi est bonus tex declarans hanc rationẽ. Idez in aliis contractibus eadem ratione. ¶ Quidam sunt contractus qui non possunt contrahi nisi in certis rebus vt mutuum quod requirit res que consistunt in pondere numero vel mensura: et tunc quia illa obligatio

illa obligatio que est illi questa non consistit in pondere numero vel mensura non potest dici mutuum esse contractum. arg. l. qui negotia. j. mã. nisi

19 pecunia esset solutioni parata. ita lo-

a ¶ Campsor. Adde ange. in lege qui vsumfructum infra de verbo. obliga. Bald. in lege fi. in aliquibus lee. C. de noua. Sali. in lege si filius. j. ad mace. ang. in. l. sciendum. j. de edil. edic. Pau. de castr. consi. mihi. xlviij. inci. in cã q̃ vertitur luce. Et tu p intellectu Barto. hic vide Alex. in consi. x. colũ. iij. in ver. Non obstat alegа. in cõtrũ. i. ij. vo.

~ Andreas Pomate. ¶ Campsor. Vide alex. ossi. r. in. ij. vol. et in consi. dix. eo. volu. et consi. xciij. pesi. colũ. iij. volu. Are. t. consi. v. Barb. consi. xxxvij. co. iij. als in. viij. j. vol. et in consi. xix. col. vij. eo. volu. Alex. consi. cviij. ij. colũ. volu. iij. et consi. cv. eo. volu. pro clara intelligentia huius questionis est premittendum quod nouatio est genus continens sub se nouationem in specie z delegationem vt est de hoc glo. ord. in rubi. infra de noua. et tenet Lyn. in rubric. codice de noua. et quod delegatio propie et vere est quando tria concurrunt. Primo quod ille qui pro me promittit sit debitor meus. Secundo quod tãq̃ debitor meus promittat. Tertio quod clarum sit q interueniat stipulatio et tria copulative requirit argu. l. q̃nis §. mulier. el. ij. infra ad velleia. quẽ Pau. et docto. ibi non sequuntur: et q̃ad hoc vt dicatur delegatio requiratur quod ille qui pro me promittit sit debitor meus. tenet expresse gl. in lege si stichus. infra de noua. vno autem ex his deficiente non erit propie delegatio sed impropie vel potꝰ nouatio. vnde apparet quod Barto. non loquitur in propria et vera delegatione cum non appareat vtrũ iste mercator vel campsor esset debitor meus. Item premittendum est. l. fina. C. de noua. secundum magis communem sententiam docto. et Bald. l. pecunia quam infra eodem titu. et Imo. l. penulti. infra de pacto. stipu. non habere locum in delegatiõe licz tenuerit cõtrarium. Sol. hic. His ergo premissis quod tria de quibus supra requiruntur in vera delegatione. et qõ in ea non habeat locum dicta lex finalis. sed etiam quod per illam tollatur hodie omnis obligatio licet expresse hoc non agatur satis clare patet quod questio Barto. non loquitur in delegatione cum nõ appareat vtrum iste mercator vel campsor. vt supra dictum est esset debitor meus quod licet pro me promiserit quod tamen non potuerint liberari nec etiã ex capite nouationis licet milies potuerit valere nouatio cum hodie per eam propter dictam legem si nõ rollatur obligatio prima nisi expresse hoc agatur quod non fuit in presenti q. et ita tenent communiter omnes hic contra Bartol. licet contrarium tenuerit defendendo Bar. hic Are. cõsi. suo. v. ict. in causa et puncto ad me transmissis. Speculum in titu. de obliga. et solu. §. sequitur. circa prin. et Barto. l. ij. col. ij. C. de exec. rei iudi. vide quis materia est frequens nec per hoc remanet penitus discussa pro veritate tñ habenda factas quinq̃ principales questiones. prima sit quod si fuit debitor tuus et iussero tu ipo promittere que debeo et expresse sit actum inter nos quod fiat

20 nouatio: quod ego liberor? text. est iuncta gloss. l. vbi quis. infra de consti. pecu. et in lege si stichum. §. fi. et in lege si is cui. et in lege a te. ff. de noua et in lege debitor tuus. infra de sol. et in lege finali. C. de noua. quod etiam ratione probatur. licet enim per pactum nudũ non fiat nouatio. l. item illa in fine infra de cõstit. pecu. tamen si expresse hic ageretur fieret vt voluit Bartol. s. in iij. colũ. versi. ij. casu. et in lege prima. colũ. prima. versi. sed quero j. de noua. sequitur Bald. in lege rescriptum. §. si pacto. supra de pactis. Secunda sit quod si iussero tytium tibi promittere que debeo qui tamen non erat debitor meus et sic per superius dicta nõ potuit habere locum delegatio. nec etiam expresse actum est vt tolleretur prima obligatio: et sic non potuerit habere locum nouatio quod ego non liberor? quia censetur accedere obligatiõi mee tanq̃ fideiussor: vt est gloss. in aut. de fideiuss. §. primo. et quod non liberor. et glo. §. argentariorum. in dicta auten. de fideiuss. et in istis terminis pro hac opinio. consuluit Barto. in consil incip. tytius promisit mihi. et per illam gloss. dicit Bald. l. frustra. C. de non numera. pecu. quod si campsor promittit debitum meum creditori meo qõ ego non sum liberatus. Item voluit Ang. l. sciendũ. infra de edili. edic. per glossam. l. tytia. supra idem respondet in glo. ij. infra de verborum obligatio. Tertia sit quod si iussero tytio quod soluat tibi que ego debeo ipse autem promiserit: ego non liberor? cõtra Bartolum. hic textus est. l. si debitori. ff. de nouat. et tenuit Pau. de castro hic. et in dicta lege delegare. et consilio. xlv. et in. l. qui vsumfructũ. vbi etiã Alex. infra de ver. obligatio. Quarta sit quod si verius in veris terminis delegationis que sit vt supra quod ego liberor? quia est delegatio Salice. in dicta lege quamuis. §. interdum infra ad velleia. cum persona in delegatione interueniens tanquam persona promittens: sed etiam tanquam res data in solutum l. si sponsalibus. infra de iure dotium. et licet sit alia res que debetur cum ex ea fit volente creditore: quia illud ex eo alio volente creditore solui potest. l. ij. s. e. et solutione eius qõ debetur tollitur omnis obligatio insti. quibus mod. tol. obli. et in istis terminis procedit op. Barto. quam etiam ita declarant Bald. ij. colum. secunda C. de execu. rei iudi. Alexand. l. qui vsumfructum. et Ange. et Imol. in lege penultima. infra de preto. stipula. hoc tenet late Alexand. consilio. x. volumine incip. visis dispositionibus. limitat procedere conclusionem vt non procedat toties quãdo tibi ꝓmittere iubebam breui fugitiuum aut breui diffugium quia tunc ego non liberabor etiam in veris terminis delegationis vel saltem teneor de dolo. text. est. l. si cum dotem. §. si mulier. et que ibi not. Bald. Ange. et Imol. infra solu mat et ibidem dicit Imol. quod si in breui posi facram promissionem auffugit quod presumitur quod ego fauerim. Quinta sit quod quando nõ sumus in his terminis

delegationis quia non concurrūt supradicta ego nō liberor. puta quod non esset debitor meus quem tibi promittere tusseram: nec etiam fit innouatio cum expresse non sit dictum. per dictā legē fina. C. de noua. et in istis terminis Barto. male loquitur istud tamen nō p cederet ḡn do aliud esset de cō suetudine quia tunc ḡtus non essemus in veris terminis nec expressse dictum esset vt fieret nouatio: tūc liberabor. text. l. ij. C. de constit. pecu. et in lege pe. tū eta glos. in autē. de fideiuss. z ita tenet hic fulgo. et cu. in dicta lege a delegare tamē necesse esset. pbare consuetudinē. et factis non creditur nisi pbetur. Secundo non procederet qñ is quē iussi tibi promittere p misisset tibi acceptāti loco z nomine creditoris. qz ista verba cēseremur egisse vt fieret nouatio: ita ad literā dicit Bald. l. ij. co. ij. C. de execu. rei iudi. per text. in. d. l. delegare. in verbo vice sua. et ita tenet Cuma. in dicta lege delegare. et in dicta lege qui vsumfructum. Alex. d. consi. x. et Ludo. Roma. hic quod confirmatur ex eo quod tenet Bald. in lege finali. in penulti. questio. C. ad l. falci. et in l. meuta. in prin. infra solu. mat. contra quod tamen facit quod isto casu non dicar liberat⁹: quia licet per ista verba loco et vice debitoris inducatur nouatio per. d. l. legare. tamen nō a induceretur delegato per nouationem hodie per dic. ram legem finalem. C. de noua. non inducitur liberatio nisi expresse hoc agatur: et ita tenuit melius considerans Pau. de castro. contra istam limitationem. d. l. quamuis. §. interdum. j. ad velle. Tertio nō procederet quando facta tibi promissione contra eū quem tibi promittere tusseram restituisti instrumentum debiti: qz tunc absq; eo q; essemus in veris terminis delegationis et absq; eo quod expsse actum esset vt recederetur a prima obligatiōe: tamē liberarer arg. l. labeo. ff. de pact. et ita tenz in termis balduis in dicta. l. ij. C. de execu. rei iudici. Quarto si procederet quando is quem promittere tuli si non promittit tibi ex eadem causa ex q̄ ego eram obligatus sed ex varia tunc etiam sine stipulatione promittēdo stipulatione liberor. ita tenet do. Frā. de aleber. de are. l. si spōsalibus. §. j. j. de iure do. quē simplicit sequit Are. hic. Quinto nō pcederet ḡtus is quē iussi tibi pmittere facta pmissiōe scripsisset in litōnū suarū z facto re certiore rarū habuisses tūc esset etiā liberarer. ita z Jo. an. in addi. spe. in ti. de spo. sup rub. quē sequit ang. hic. z pau. de ea. z alex. in. l. q vsumfructū. z pau. in. l. si cū fundū. §. de pac. qō tū nō est sine dubio p istā esse ratificationē nō fit vera delegatio ergo nō liberor: p supradicta q; tene menti.

a Andreas Pomare. ¶ Ratio est. Adde alex. cōsil. xxxiij. col. iij. iij. vo. et Areti. consi. xlj. in vlt. colū. Bal. consi. xxviij. in. j. parte.

solui tibi illud quod debeo tibi pro pretio pannorum vel pretio libri. sum ego a te liberatus. Respon. siquidem ille campsor. pmisit tibi. ista. pmissio quam habes cedit loco solutionis pecunie: et ego sum liberatus. vt. l. si pupilli. §. primo. j. de sol. facit infra mā. l. inter causas. §. abesse. mutuū tamen non contraheretur nisi pecunia esset solutioni parata. vt. §. dixi. ¶ Si vero mercator non promisit tibi aliquid sed solum dixi sibi vt tibi solueret non sum liberatus: vt patz ex supradictis. et ideo si mercator cederet foro quod in Tuscia appellat fallire: posses iterum recurrere contra me pumum debitorem. Sumus expediti de isto secundo passu. ¶ Veniamus j ad tertium passum. dicitur hic quod debitum ex vna causa potest cōuerti in debitum ex alia sola conuentione. Contra. j. man. l. qui negotia. vera solutio est quod tibi pecunia non erat parata solutioni: hic sic. ¶ Ratio est quia ad hoc vt sit mutuum requiritur quod sit res que consistat in pondere numero vel mensura. vt. l. ij. §. e. Item scitis q; legis fictio se non porrigit ad impossibile. vt. l. que ad certum. in fine. infra loca. et. l. si pater de adopt. nec fingit super re que non est. vt. l. quoties. j. de noua. et. l. eum qui ita. §. fin. de verbo. obl. Si igitur pecunia non extaret nō posset fingi pecunia mihi data z a me ad te profecta: q; requirit hec. l. ¶ Cōtra hoc opp. quod etiam si pecunia nō esset solutioni parata contrahitur mutuum. vt. l. si ex pretio. C. eo. fol. hec est veritas q; in mutuo naturali procedit quod dixi supra. mutuum vero ciuile contrahitur per stipulationem: nec requirit rem merito tibi mutuum per stipulationem contrahitur licet res non sit solutioni parata. Et idem in dote licet enim res nō sit solutioni parata: tamen contrahit dos et obligatio dotis quia liberatio que tibi obuenit ex causa preambula est sufficiens ad cōstituendam dotem. vt. j. de iu. do. l. si sponsalibus. §. primo. sed quando res esset solutioni parata fingeretur res data in dotem. Quando vero res nō est solutioni parata: tunc liberatio cedit in dotem. ista autem liberatio non cedit in causaz mutui: quia requiritur res consistens in pondere numero vel mensura: ideo requiritur. quod res sit solutioni parata. et idem in aliis contractibus. scz qui re perficiuntur. et in quibus nō possunt cadere nomina debitorum sed corpora. ¶ Oppo. et videtur quod requiratur p̄sentia rei. vt l. pecuniam. j. de so. Solu. verū est qō ad hoc vt dicatur facta vera traditio sed ad ficta solutionē vel traditionez sufficit rē paratā solutiōi: lz nō sit presens. z ex hoc vī hic ficte acq̄ritū dñū. ¶ Cōtra hoc oppo. de text. hui⁹. l. in primo casu vbi dicit ḡtus meos nūmos nō acceperis. Ñ. ibi nō accepit vere sed ficte sic. ¶ Ultimo op. de. l. si p mutua. C. e. gl. dicit q; illa pōt intelligi p̄m p̄dicta aut res erat solutioni parata. aut nō. z q; dicit res intellige. id est pecunia. nā alia res lz sit parata solutiōi in ea nō pōt trahi mutuū iō nō pōt fingi a me ad te. p̄facta qō req̄rit hec. l. lz Jaco. de are. dixerit cōtrarium et male. vt. §. dixi. ¶ Expeditus ergo predictis est videndum qualr debitū ex vno cōtractu possit cōuerti in debitum ex alio. Et aduerte q̄nq; queritur vtrū deuoluat in aliū debitū ita quod primū non tollatur: et tunc si quidem est contractus vel quasi contractus vniuersalis vt mandatū omnium bonorum administrationis vel tutele vel negotiorum gestorū vel societatis et si tunc deuoluitur in aliud debitum. vt. l. diuortio. §. de nego. gest. z. j. mand. l. si remunerandi. §. apud iulianum. ij. rīso. cū simi. Si vero est cōtractus quasi specialis tunc regula est quod in aliud debitum ex alia causa non conuertitur si primum non tollatur: qz nihil ad me dicitur peruenire durante obligatione prima. vt. d. §. apud iulianum. Fallit si interponeretur stipulatio animo nō innouandi. l. si stipulatus. in princ. j. de vsur. z. l. duo j. pro socio. Fallit etiā in constituta[a] pecunia. vt. l. item illa. in fi. de constit. pec. Si vero queris an primū transfundatur in fm ita q; primū tollatur tūc per stipulationem sine dubio pōt fieri vt. l. j. j. de noua. per aliū vero cōtractū dic: aut est cōtract⁹ q̄ pōt p̄fici interuentu cuius libet rei: et tunc pōt fieri. vt. d. l. si sponsalibus. §. j. qz ibi ratio que ex prima cā obuenit cedit in cām scōd cōtractus. Idē si esset contractus nouus qui celebraretur solo cōsensu dū tñ hoc agat vt prim⁹ tollat. vt. l. si mandato meo in fi. j. man. Si vero contractus qui de nouo cōstituitur requirit certas res vt puta res cōsistentes in pōdere numero vel mensura. z tunc aut ille res extant solutioni parate: et potest conuerti in aliud debitum vt hic: aut non extant z tunc secus vt. d. l. qui negotia. j. manda. ¶ Sumus expediti de text. et glos. suis iuxta theoricam: restat vt reducamus ad practicaz.

¶ Et primo est videndū qñ isti contractus celebrantur. z de hoc conficitur instrm. ponamus ergo q̄ notarius cōfecit instrumētū mutui in quo dixit q; titius dedit z mutuauit[b] sempronio centum: ego debitor volēs reprobare instrumentū adduco testes qui probāt q; tpe contractus nulla pecunia interuenit. vtrū ex hoc instrumētū reddat falsum. rñ. q; non. qz ista verba dedit et mutuauit possunt verificari non solū in numeratione sed etiā in delegatione debitorum vel in conuersione vnius debiti in causam mutui. casus est hic. z in. l. certi condictio. in fi. §. eo. Debeo ergo ego debitor formare articulos quod nō interuenit numeratio. nec aliquid ex istis actib⁹ quib⁹ contrahitur mutuum. Sed si notarius diceret dedit et numerauit: tūc diceret falsum quia vere non interuenit numeratio: sed alius actus cōstituens mutuū.

¶ Sed quero[c] j notarius dixit in instro q; talis fuit confessus habuisse cētū q̄ habuit z recepit in presentia mei notarij z testium. debitor ad reprobandū instrumentū. pducit testes qui dicūt q; pecunia bñ fuit ibi: sed nō viderūt q; debitor recepit eā. dico q; ex hoc instrm non redarguitur de falso. nam si pecunia erat presens vere potest dici habita et recepta. vt. d. l. si pecuniam. de sol. z. d. §. fi. si tusserim. z. §. dixi. nō tamen dicat notarius numeraui nisi intercesserit numeratio. Dico etiam quod si fuerit alter numerata pecunia recte potest dicere notarius quod habuit z recepit: quo fuit numerata in sui presentia. vt. l. falsus. §. sed si is. j. de furt. et. l. si procuratori presentis.

24 de verbo. obliga. ¶ Iuxta predicta j quero cum in instrumento continetur q; debitor habuit z recepit et debitor ad reprobandum instrumentum et ad sui defensionem producit testes qui dicunt vere ipse habuit et recepit: sed statim reddidit ipsi creditori. cer

¶ In cōstituta. Adde fm Fulgo. quod etiā fallit si creditor iurauit super actione puius cōpetente ad delationem a uersarij iudicio. l. si duo patroni. §. si ḡs iurauerit. z tibi Bart. iuncta. l. sed si possessor. in verbo vtilis. j. tit. proxi.

b ¶ Mutuauit. Adde vltra hic dicta per Alexand. Bald. consilit. xxviij. incipien. in quodā instrumēto. libr. iij. vbi vide d̄ his q̄ hic bar. dicit et in dicta. l. prædi. z Alex. cōsi. xxxv. lib. j.

te ex hoc instrm nō redditur falsum: qz vere habuit et recepit. Sed an ex hoc reddatur cōtractus inualid⁹. vrñ q; sic: qz qñ tu mihi das statim receptum: non videris dare cum ad me nullū commodū peruenat. vt. l. q̄ sic de sol. videbitis in. l. si tibi. j. eod. Ad uertej. reus ad sui defensionē pōt producere testes predictos ad triplicem finem primo ad dicendū instrumētū falsum: z hoc nō pōt vt dictū est: secō vt dicat instrm verū tñ contēta in eo esse inualida p. d. l. q̄ sic: tunc deberet reus facere articulos p̄ludētes duo prio q; pecuniā sibi datā statim reddidit: z q̄ hic agebatur inter eos afinēq; daret vel tpe dationis qō redderet: z tūc dato est nulla. vt. d. l. q̄ sic. Ex eo

a Andreas Pomare.

¶ Sed quero. circa primam questio. Bart. adde q; similem differentiam inter verbum mutuauit et numerauit facit ipse Barto. l. certi condic. §. si numos. circa fin. et ibi nota. §. eodem. z pro ista decisione facit quod voluit per eaz in fortioribus terminis Bal. l. ij. C. de fide instrumento. in quarta columna. dicēs quod dato quod pecunia esset ibi in presentia burſa et tamen non interuenerit numeratio z notarius conficiens instrumentum dixerit mutuauit et numerauit quod non excusabitur. quod nota. ex hac autez doctri. habes colligere. Primo quod verbum mutuauit appositum in instrumento notarij potest verificari in mutuo vero et naturali et in mutuo ciuili interuenente aliquo actu ex his quibus potest contrahi mutuum vt puta debitorum delegatione. Secundo quod si appositum fuerit verbum numerauit quod non poterit verificari nisi in mutuo mere ciuili. Et circa primam conclu. cum qua transit dominū Pau. z domi. Alexan. licet tenuerit contrarū Bald. l. si ex pretio. C. eod. et male cum transeat cum Bar. in. d. rubri. C. de fide instrumen. adde bene facere regulam qua cauetur quod quoties profertur a notario verbum quod potest duobus modis intelligi et vno modo efficitur falsarius alto modo excusatur quod debet intelligi eo mō quo excusatur ita Bald. l primā. C. de sacrosanct. eccle. in dubio enim potius debet presumi error et ignorantia q̄ duobus in notario. Bartolus in. l. quoties. iij. not. j. de here. instituē. et est bonus text. l. adhibitus. in fine. C. de his qui sibi asci. Scōm regulam qua dicitur quod probatio fal. debet de necessitate concludere. vt est glossa. l. iurisgen. §. quod fere. versicu. approbetur. §. de pactis. et ibi not. Bald. Ange. z moder. Bald. l. imperator. §. de statu homi. Salice. l. de tutela. C. de in integ. restitu. in do. Alex. consi. vij. incip. viso processu. l. quistionis in. ij. z. vij. col. z consil. lxxviij. incl. viso testamento in. viij. colum.

a Andre. Poma. ¶ Vos scitis. Circa secundā. ad de q̄ Bar. tenuit contrarium. l. pecunia. j. de acquirē. pos. ⁊ male eū sit de hoc glo. si ex cautione. ⁊ ibi Barto. ⁊ doc. in adverso. C. de non nume. pecu. ⁊ communiter tenetur hic per docto. in. d. l. filia. ⁊. l. si ita stipulatus. §. chrysogo. j. de verb. si. p cano. c. si cautio. de fide instru. quam limita nisi status ⁊ cōsuetudo esset apponere verbum numerauit et non interueniente numeratione quia a tunc excusaretur notari? a falsitate ita tenet Bal. in d. rubri. versic. quid ergo ⁊ idē in. c. j. ij. columna. in tit. de feu. cog. ⁊ idē in. l. j. C. de cōfes. viij. col. cano. c. ij. de fi. instru. refert ⁊ sequitur Alex. cōsi. cxxxiij. incip. visa facti narratione. in pe. col. Bar. l. j. in fi. pun. §. q̄ quisq̄ iur. consuetudo enim etiā iniqua excusat a culpa gl. c. cū venerab lis. de consuetu. ⁊. c. deniq̄. ij. dist. ro. cōsi. clxvj. incip. videtur prima facie. Bar. l. si pignore. §. fi. per illū tex. j. de pig. actio. ⁊ q̄ consuetudo qualiscunq̄ sit excuset a culpa: tenet ancha. consi. cclxxij. incipien. iure scripto. de quo no. Alexā. con. cccclix. incipien. ⁊ pro inuestigatione predictorū in vlti. colum. ij. volu. per Bald. l. ex his verbis. ij. colum. C. de testa. milit. per eundem in. l. j. circa. vj. colū. et. d. l. si ex pretio. C. eo. ⁊. l. si ex cautione. C. de nō nume. pecu. ⁊ in. c. quoniā contra falsam. per Innoc. de proba. in. ij. co. ⁊ in. l. ij. §. fina. §. eodem. vbi noluit notarium excusari quando dicit talis confessus est habuisse centum mutuo dante et numerante tali: secus vero si vsus fuisset gerundio dicendo titius confessus est habuisse centum mutuo a sempronio dando ⁊ numerādo ea quia tunc non postularetur sed teneretur de falso q̄ no. ⁊ vide Bald. consi. ccxxiij. in. j. parte. vide Alex. consi. xcviij. in. iij. vo. ⁊ in. x. cōsi. volu. ij. Barb. consi. ix. col vij ⁊ duabus sequen. vo. j. ⁊. cōsil. xxxvij. eod. volu. Cardi. consi. vij. vbi inducit ad pulchum casum Alex. consi. clviij. col. ij. vo. ij. Sozi. cōsi. cclxvij. ⁊ consi. xxj. Ista sol. licet teneatur cōmunter per omnes moder. q̄ in. d. l. qui negotia. non extabat pecunia tamen non mihi placet quia si bene aduertatur in tex. ibi ⁊ in periculo eius forte extabat nec obstat solutio Alexan. dicentis quod bene extabat sed apud alium quia est multiplicare diuinationes ad illam. l. et quia text. non fundat se vtrum extaret necne sed q̄ debitū ex vna causa conuerti non potest in causa mutui nudo pacto et quia id quod habet locum in duabus personis non habet locum in vna ergo non est bona ista solutio cum sibi repugnet tex. in multis nec etiam est bona solutio Jacobi de bel. d. l. qui negotia. quam tenet late hic sequēs Christofo. quod ibi erant absentes: et ideo non potest cōuerti cū nōpossit haberi fictio breuis manus que requiritur vt hic quia. ij. respōdetur. vt. s. ⁊ quia licet non possit habere locus fictio statim inter absentes. l. qui decem. j. idem respondit. j. de solu. potest tamē habere locum ex interuallo nec etiaz ista est bona solutio Fulgo. id quod aliud statuum sit ab vltimo hic quam ibi ab africano: quia tantum est dicere ista contigit illam quod est fugiendum nec etiā est bona solutio quod ibi non conuertitur in causam mutui quia primo erat obligatus actio. bonefidei. et conuersione fuisset obligatus actio. stricti iuris. et per hoc fuisset pretiudicatum cum plura priuilegia habeant actiōes bonefidei quam stricti iuris. vt supra textu. §. finali. et in. l. certi condictio. supra eodem. nec est bona solutio. quod dominus non consenserat quia imo cōsensit quia ibi textus loquitur de pacto quod est duorum vel plurium inde conuersio lege prima supra de pactis et quia nisi consensisset vanum fuisset dubitare: cum nullum sit dubium: quod non potuisset esse mutuum nisi eo consentiente. vnde tu solue aliter quod ideo ibi non potuit cōtrahi mutuum: quia loquitur in mutuo confessionato. quod patet quia dicit quod miserat epistolam quod quidam bene nō potest conuerti in causam mutui: quia verba harum non inducunt obligationem sed probationem. gloss. si ex pretio. vnde si vellemus dicere quod per solutionem cōfessio conuerteretur esset necesse confiteri quod ex verbis harum induceretur obligatio. et per consequens nulle fictiones vel dic quod: ideo ibi non conuertitur quia vt fundat se lex fiebat nuda pacto hic autem stipulatio nec obstat si dicatur quod hic etiā fit nuda pactio: cū vtq̄ ꝓbo quenit q̄ ꝓportat nudū pactū: q̄ dicit quod imo imporat stipulationem per. l. seruus ea. j. de seruis expor. et in. l. pacta nouissima. C. de pactis. pro ista solutione facit text. in. l. si de pretio. Inquesita in proposito distinguit. C. eo. titul. quod no. quia non inuenies ita ample discussum.

¶ In promptu. Addē quod cum Bartol. transiunt

ta. vt. l. j. j. de ꝓtrahen. empt. tñ pro illo pretio potest solui quelibet res estimata vt. l. pretij causa. C. de rescin. ven. ideo tunc erit tale remediū. primo q̄ tu cedens seu vendens constituas te meū debitorē in tota illa quantitate: postea vendas mihi pro toto pretio: quod pretium tibi soluo cum te ab illa obligatione libero vel possem tibi delegare aliquem quē meū facerem debitorem in tota illa quantitate: et illū sic delegatum liberares quando tibi postea actu soluā vt apparet ex hac. l. et ex supradictis. Ultimo hic dicitur quod requiritur q̄ pecunia sit solutioni parata: quomodo probabitur? rñ. ex qualitate personarū vt. l. si vero. §. qui pro rei qualitate. §. qui satisd. cog. Quid enim si erat magnus campsor vel magn? mercator? certe presumitur quod habeat illam pecuniā in promptu? vt. j. de in diem adiec. l. ultj. al's est. l. vij. §. melior. in glo. in verbo facilior.

Si socius. Pecuniam meam alteri debitam possum mutuare: sed alienam non sine domini voluntate. h. d. Duo ponit vt patet ex summario secunda ibi: quod si. ¶ Et nota quod dixi in summario. Barto.

Qm filius. Filio existente in studio de equitate subuenitur vt agere possit licet patri actio cōpetat. hoc dicit. ¶ Quero q̄d est dictum extraordinario iudicio? dicit glo. q̄d debet intelligi. id est officio iudicis. vt. l. si cui. j. de condi. et demō. q̄d no. quia vbi. l. dicit extraordinario iudicio debz intelligi officio iudicis. Alij dicunt quod hic competit vtilis certi condictio. q̄d potest satis sustineri cum vtrumq̄ remedium sit extraordinarium ex equitate. Bar.

1 Error in causa cōtractus. quādo impediat trāslationem dominij. et nu. 4.

2 Quando inspici debeat id q̄d ab vna parte agitur.

3 Error in specie cōtractus q̄d impediat contractum.

5 Consumptio rei licet recōciliet dominij trāslationē non tamen reconciliat cōtractum inualidum.

6 Dissensus partium a contractu quomodo probetur.

Iego. Error in specie contractus impedit contractum et dominij translationem que reconciliatur consumptione secuta: et quo ad dandā petitionem seu actionem inspicitur recipientis intentio. quo ad dandam exceptionem inspicitur animus dantis. h. d. ista. l. que est multū pulchra et no. ¶ Opp. q̄ error: cause non impediat trāslationem dominij. vt. l. cum in corp? de acqui. re. do. Sol. dicit glo. hic erat certum quod nō volebat trāsferre dominum ex alia causa q̄ ex donatione. certe ista continet diuinationem. vnde alij dicunt quod ibi ante solutionem causa precesserat: hic vero simul et semel cum traditione oriebatur causa. hec sol. bene intellecta potest esse vera. quod enim hic dicitur q̄ error in causa impedit translationē dominij intelligē vbi traditio non tendat ad liberationem. secꝰ si tendat ad liberationem: tunc enim fauore liberationis error: cause non impedit dominij translationē vt in. l. contraria. sed hic solutio nō tendebat ad liberationē. et hoc est q̄d voluit dicere gl. q̄ ibi. p̄misto communiter alij quibus Paulus de castro addit q̄d in deposito presumitur pecunia solutioni parata vt est de mente iurisconsulti in. l. qui negotia. in verbo nec simile. et in. l. certi condictio. §. fi. §. eo. q̄ alias delinqueret depositarius nisi conseruaret. Hoc Alex. intelligeret procedere nisi trāslatum esset dñium in depositarū: q̄ tūc cessat ratio sua. l. lucius. la. j. et. l. dies spōsalitiorū. j. depo.

Andreas Pomate. ¶ Diuinationē. hāc tñ solutionem quaz reprobat bar. hic vt diuinatiāz ipsemet l. j. p̄ma co. in fi. versi. opponitur ad hāc solutionē. §. de offi. pro cu. cesa.

¶ Dederim. adde ang. ⁊ bal. in lec. anti qua tenentes cū glo. ⁊ etiā pau. de cast. et raph. cu. in d. l. si tibi dederim. ⁊ Alexā. h̄z aliq̄ cōtra.

a Andreas Pomate. ¶ Non omnis. Facit l. obligationum substantia ff. de ver. oblig et. l. verum. et. l. qui iniurie. ff. de fur. ad istam ff regulam vide Bal. l. si absentis. C. e. ti. ⁊ eūdem. l. si procurator. in fi. appa. ff. de conditio. in debi.

Andreas Pomate.

b ¶ Secundo no. Ali de Ang. ⁊ Alexā. l. ij. in. iiij. col. ff. de lega. vide glo. c. vbi periculuz. ver. a decem diebꝰ. de elec.

c ¶ Reuocari. adde dum in gl. ponit casꝰ quādo donantem petet qō reuocaſ̄ donatio qō il c iud ¹ venit limitandū nisi donās sine herede ꝓcedat quia tunc penitentia donātis donatorem non infringeret ꝑm Alexā. qui alle. Ange. in disputatione sua incipiente astēsis miles per. l. primā. ff. qui sine manu. ad li. perue. et idem no. Ang. in. l. circa §. si cui. ff. ad. l. falci. et in. l. qui rome. §. flauius. vbi dicit hunc casum esse inauditum. Et sub hoc casu reuocationis ⁊ penitentia dicit etiā Alexā. cōprehendi posse casum singulare quē ponit Dy. in. l. stichum qui. de leg. ff. vbi dicit sicut restator voluntarie alienando rem legatā videtur reuocare legatū. l. fideicōmi. §. si rem de leg. iij. ita et eodem modo alienando voluntarie rem causa mortis donatam: q̄ donatio causa mortis post celebrationē regularter accedit nature legatorū. l. marcellus. §. primo. de dona. causa mor. et hoc dictū dicit ꝑm Bal. Alexore aureum cui adde inōstrum tangit an per superuenientem inimicitiā reuocetur donatio causa mortis. no. per Spe. in ti. de dona. §. ff. ver. q̄d si aliqs baro. q̄d aūt si ille ad quē feudum deuolui debebat tanq̄ ad proximiorē cōsenserit qō detinēs feudū illud donaret remotiori in gradu qui fuit ingratus consentētī et copulauit inimicitias secum an ille qui consensit possit reuocare donationē tanq̄ ipse fecisset mortuo donatore. Bal. cōsuluit qō sic eius consi. cccclix. lib. iiij. incip. nobilis vir.

lationibus. et ibi no. de verb. obli. et l. inter stipulantem. §. ff. eo. titu.

1 ☞ Actus agentium quod non debet operari vltra eorum intentionem.
2 Datum causa donationis causa mortis quod potest reuocari.
3 Quando certum est factū promissum intra tempus fieri non posset licet sit actio tamen exactio impeditur.

a **On omnis.** ☞ Actus ⁊ numeratiōis nō operatur vt quis obligetur vltra intentionē agētium. hoc dicit. Primo ponit dictum. Secundo illud probat per duo exempla. secunda ibi nam et is. tertia ibi et cum pecunia. ¶ No. quod dixi in summario. ¶ Secūdo no. b quod datum causa donationis causa mortis potest reuocari c ⁊c. ¶ Queritur ⁊ quid si intra tempus incepit esse certum te facere non posse an ante tempus potero agere? dicas sic breuiter quandoq̄ propter non factum intra tempus volo agere ad certam pecuniam ⁊ quandoq̄ volo agere ad interesse: quia nō factum. primo casu licet ante diem sit purificatum debitum quia certum est ante diem fieri non posse et sic est nata actio: tamen superest dies qui exactionem impedit vt. l. in illa stipulatione si calēdis. de verbo. obligationi. et in. l. cum stipulatus sim mihi. eo. tit. ⁊ sic potest intelligi hic. sed si volo agere ad interesse: tunc aut volo petere interesse q̄ nō inchoatum aut q̄ non factū vt. l. si ita stipulatus essem abo te. et. l. stipulationes nō diuiduntur. §. plane. et. l. continuus. §. itē qui insulā. de ver. obli. dic vt ibi. Bar.

1 ☞ Consumptione facta per recipiētem vel p̄ aliū mutuum et soluto reconciliantur.
2 Ratio quare mutuum et soluto reconciliantur consumptione.
3 Pupillus soluens debitum naturaliter ⁊ ciuiliter nō repetit.
4 Si pecunia soluta p̄ pupillū est perdita vel non conuersa in vtilitatē debitoris q̄ō pupillus liberet.

Si pupillus. Cōsumptione facta ⁊ per recipientem vel per aliū: mutuum et solutio reconciliantur. hoc dicit. Diuiditur. primo loquitur quando pecunia est consumpta per recipientem. secundo quando per alium. tertio ponit vnam regulam generalem. secunda ibi: quapropter. tertia ibi: nam omnino. ¶ Not. quod dixi in summario. ¶ Secundo no. rationem ⁊ quare reconcilietur mutuum consumptione et soluto. certe quia facto tradentis videtur ad consumētem peruenisse vt hic in tex. ibi ad eum qui accepit puenisse ⁊c. ¶ Op. et videtur quod pupillus ⁊ possit repetere. vt lege interdum. infra de conditio. in debi. Solu. ibi soluit debitum naturaliter tantum: hic debitum vtroq̄ iure. ¶ Quero dicitur hic facto eius peruenisse. q̄ro vtrū intelligatur facto tradentis vel recipientis. Glo. variat. veritas est quod intelligatur facto dantis: sicut dicimus cum mutuum reconciliatur vsuscaptione: vt lege qui alienam. ff. de dona. causa mor. ¶ Secundo quero ⁊ quid si pecunia est perdita et non cōuersa in vtilitatem recipientis. an pupillus liberetur vel obliget debitorem. Glo. ponit opi. videtur q̄ nō. q̄ pecunia erat pupilli. ergo ei perit. vt. l. pignus. C. de pignu. act. in contrarium est veritas: scilicet quod pupillus liberetur et habeat debitorem obligatum. nā secuta cōsumptio operatur id quod dominij translatio a principio. vt. s. e. l. si filius. sed si ab initio dominium esset trāslatum sequerentur predicta. ergo ⁊c. et hoc videtur sentire glo. secunda. ff. de conditio. in debi. l. in debiti. §. sed si numi. Bar.

1 ☞ Verba in contractibus impropriantur.
2 Si in donatione apponitur pactum seu modus q̄ō non sit proprie donatio.
3 Pecunia credita ex necessitate quod non dicitur proprie credita.
4 Datum vt reddatur danti an ⁊ qſi operetur dominij translationem in recipientem.

Si tibi. Donatio in qua aliquod pactum apponitur ⁊ pecunia q̄ spontanea voluntate non creditur non dicitur proprie donatio vel creditum de rigore. secꝰ de equitate. hoc dicit in summa. Not. quod verba ⁊ que non possunt accipi in contractibus secundum propriam significationem accipiuntur secōm impropriā. ¶ Secundo no. quod quādo ⁊ in donatione apponitur pactum seu modus nō est proprie donatio. ¶ Tertio no. quod quando creditur de necessitate pecunia. ⁊ sic sponte quis alienā fidem non sequitur. non dicitur proprie credita pecunia sed abusiue vt hic ita debet intelligi quod dixi §. eodem. l. secunda in fin. ⁊. l. si is cui. §. fina. de solu. ¶ Oppo. de. l. qui id quod. §. ff. de do. sol. intellige illam secōm istam vt non sit donatio proprie sed improprie. ¶ Oppo. q̄ non transiit dominium in accipiētem vt. l. qui sic. de solu. ⁊ Solu. quando aliquid datur hoc acto vt danti reddatur aut apud eum cui p̄mo datur est remansurum aliquod commodum et tunc in eum transfertur dominium. licet reddere teneatur vt. l. seruus. ff. solu. matri. ⁊ hic. licet enim reddat tamen ille cui reddit obligatur ex mutuo ad reddendum. Si vero apud eum nullum est commodum remansurum ⁊ tunc impeditur dominij translatio. vt dicta. l. qui sic. de solutio. et ibi per Jacob. de aret. et ibi plenius diti. sed si translatio in dātem fieret spōte non coacte valeret indistincte vt. l. si quis duos. de solu. Barto.

1 ☞ Creditor quod tenetur partem debiti confessam recipere ⁊ de dubia litigare.
2 Ad bonum iudicem spectat lites dirimere.
3 Particularem solutionem factam a debitore quādo teneatur creditor recipere.
4 Creditor qui debet habere centum cogitur totam summam petere ne causa continentie diuidatur.
5 Creditor q̄ inuitus dicitur recipere debitū quando deponitur propter debitorem.

Vidam estimauerunt. ☞ Creditor ⁊ tenetur partē debiti cōfessatā recipere de parte vero dubia litigare. hoc dicit in summa. ¶ No. q̄ dixi in summario. ¶ Secūdo no. ⁊ q̄ boni iudicis est lites dirimere b. ¶ Opp. q̄ quis nō cōpellatur recipere particularē solutionē vt. l. tutor. §. lucius. de vsur. solu. vera est quod ibi totum debitum erat liquidū. hic pars liquida ⁊ pars dubia erat. ¶ Contra hoc oppo. de. l. final. qui. mo. pig. vel hypo. solu. Solu. ibi erant plura debita c vnde potest debitor soluere vnum integrum: hic vero erat vnum tantum debitū. vnde non admittitur particularis solutio. nisi propter dubiū litis. Dicas ⁊ ergo aut sunt plura debita ⁊ tunc cogitur creditor vnū accipere absq̄ alijs: quod intelligo quando integrū offertur. vt. d. l. fina. qui. mo. pig. vel hypo. solu. per hec apparet ad quid est vtilis inuestigatio. l. scire debemus. ff. de verb. obligatio. que dicit quod tot sunt stipulationes quot sunt res nominate: tūc enim quelibet potest solui de per se. ¶ Et idem dicimus in. l. ij. iij. iiij. ⁊. v. de lega. ij. Si vero est vnum tantum debitum. ⁊ tunc aut pars debiti est liquida et pars nō: et tunc cogitur creditor recipere particularem solutionem. dummodo pars illa tota offeratur vt hic. et hoc causa minuendarum litium: aut totum d debitum est liquidum: ⁊ non admittitur particularis solutio: vt hic. ⁊. ff. de vsur. l. tutor. §. lucius. Fallit in. l. cum heres. §. item si decem. ff. de statulib. ⁊ hoc fauore libertatis. Item fallit. C. de colla. fun patri. l. placuit. fauore eorum qui ad tributa e soluenda tenētur. ¶ Quere

a ¶ Partem. Adde quod hic probatur q̄ si quis in libello petat decem et probat de quinq̄ debet reus in illis condemnari ⁊ ab alijs absolui secundum Paul. de castr. hic allegando notata per Ly. in. l. vnica. C. de lit. contesta. not. Barto. in. l. qui vas. in principio. ff. de furtis. cano. in. c. ff. de lit. cōtesta. Alexan. tu ad de Bald. cōsi. ccixx. lib. iiij.

b ¶ Diuimere. Adde post Alex. inōstū concludit post Paulū de cast. quod causa suadente iudex potest cogere p̄tes ad cōpromittendum. argumen. l. eqſissimum. qō idem voluit Bald. cōsi. cxxvij. incipi. dominārib⁹. libr. iij. hi ettam dicit q̄ ille in quē cōpromissum est si timet scandalum oriri potest ex abrupto pronuntiare et eadem die quia omnia toleranturpropter publicam vtilitatem et ille qui fallit ne fallatur vtitur prudentia non calumnia. vt. l. finali. C. de ponde. auricu. ⁊. l. cum pater. §. titio. de legatis secundo.

c ¶ Plura debita. sed quid si vnū est principale aliud accessorium vt sortes et vsure an vnum potest solui sine alio. Albe. de rof. hic tenet q̄ non per. d. l. tutor. §. lucius. idem tenet Salice. in. l. ff. C. de solu. sequitur Alexan. qui alleg. q̄ non. glo. in. l. vsuras. in fin. C. de vsu. Bald. in. l. sed et si aliam. ff. de consti. pecu. ⁊ in. l. acceptam. in. xviij. q. C. de vsur. ⁊ in. l. si traditio. in. vj. q. de act. empt.

~ Andre. Poma. ¶ Aut totū. Vide Alex. l. si mihi et tibi in. ff. ⁊. ij. col. de leg. ff.

¶ Tributa. Adde ꝑm Bald. hoc non idem esse in collectis.

¶ Petere tantū. Adde tu ⁊ vide de hoc per eundem Bar. in. l. in cōmodati. §. duobus. ff. cōmo. Alex. de imo. in. l. cū quedā puella. s. de iurisdi. om. iudi. §. final. et in. l. scire debemus. ff. de verb. obli. late per do. Maria. in. c. dilecti. arg. xxix. q. iij. ver. circa tertium. extra de libel. obla.

propter moram. remissiue.

8 ¶ Quando estimatio rei debetur iure actionis inspicitur tps contract⁹ nec vltra crescit. z nu. 13.

9 Estimatio rei si debetur officio iudicis z mora sit contracta tempore celebrati cōtractus promissionis seu obligationis attenditur tps contractus.

10 Si mora nō fuit cōtracta tpe cōtract⁹ et precessit litis contestatio inspicitur tempus mīsie si non precessit inspicitur litis contestatio. nu. 11.

12 In estimatione que fit per iuramētū in litem inspicitur tempus sententie.

14 Iudex qd non cōdēnat in alto q̄ fit petitū nisi ex causa necessitatis. nu. 16.

15 Ad estimationem deuenitur per officium iudicis in obligatione dandi. z nume. 18.

17 Libellus in materia huius legis quo modo formetur.

19 In actionibus arbitrariis ferunt due sententie.

a ¶ Loci. ad de q p hoc dicit Ly. z albe. hic i repe. fuisse determinatū in. q. de vino vēdito i marchia q dari debeat ferrarie et agebat ad rescissionē Sctus tāq̄ vēditio facta esset. p min⁹ dimidia iusti p̄ tij iurta. l. ij. de resci. vē. deberet attēdi: quantū vinum valeret ferrarie. bene fecit. l. Stisse. j. de actio. et obliga.

Vinum. Ista est famosa lex et bona: z repetētes recitant hic materiam que pontur per glo. in. l. in hac. de tritica. Ego autem ero contentus solū examinare que hic ponuntur per glo. materiā autē plenius dicam in. d. l. in hac. vbi glos. ponit. et hoc dicit. Estimatio ¶ vini debuit incipit crescere a tpe mōe fm vnā lec. vel a tempore lit. contest. fm aliam. z habetur cōsideratio loci¹ vbi debet solui vel vbi petit. h. d. Dividit. prio dicit habendā rationē estimationis. propter tēpus. secundo propter locum. secunda ibi interrogatus. Gloss. ponit casum in terminis. ideo dic vt in ea.

¶ Ho. qd dixi in summario. ¶ Not. ¶ q de loco ad tps vl de tēpore ad locū licita est argumentatio ille in. l. fin. j. de tritica. ¶ Hec lex h̄z duas lectu. prima q cōsideretur estimatio a tempore quo petitū est in iudicio litē contestando: z hoc dicit quidā z tenēt vt respōsio apteatur interrogationi: que de tēpore lit. cōtest. quesiuit. de tēpore vero petitionis extra iudicū nihil dicit. Alij intelligunt qd cōsideretur tempus qd petitum est etiaz extra iudicium. z licet text. hoc nō exprimat. tamen ipsi subaud: ūt z ita glos. ponit casum: tamē de hoc nō curo q̄ quancunq̄ lectu. teneas ad idē tempus reducitur propter solutiones cōtrariorum. f. vt inspiciamus tempus more: et ideo vt contraria bene aptem⁹ ad text. prosequamur istam lect. quod inspiciatur tempus more. ¶ Opp. quādo mutuum datur debet reddi aliud non idem. vt. s. eo. l. ij. in princ. sed hic dicitur q illud idem vinum petebatur. dum hic dicit vinum qd mutuo 2c. cum ¶ quod sit relatiuum substantie. vt not. C. de senten. que pro eo quod interest profe. l. j. in glo. in ver. proferuntur. z instit. de mutu. stipul. §. alteri. solu. quidam exponūt qd. l. quale. vel dic verius fm Jac. de arer. z altos quod idem videtur peti. h̄z petatur in genere suo: propter omnimodā similitudinē vt dixi vobis. s. eo. l. ij. in princ. ¶ Scdo oppo. hic dicitur q per iudicē. z sic innuit quod iudicis officium intentetur. Contra imo cōperit certi cōditio. vt. s. eod. l. certi conditio. in prin. fol. exponē per iudicem id est mediante iudice. z ita sunt dicta Jacob. de are. ¶ Aenio ad apparatum: et quia dixi q debet inspici tempus more. obstāt huic lect. quedam iura que dicunt inspiciendum esse tempus contractus. Item quedā iura que dicunt inspiciendum tempus lit. contesta. Item quedam alia iura que dicunt inspiciendum esse tempus sententie. vnde de quolibet per ordinem opponamus. ¶ Oppo. quod inspiciatur tempus cōtractus. vt. l. cum quis. de actio. z oblig. solu. ibi dicit q inspicitur tempus satisdationis. hoc est temp⁹ apostium in satisdatione: quo ille debuit soluere cui diei lapsus constituit debitorem in mora. z sic cōcordat cum ista: quia inspicitur tempus more. z hec bona. vel dic q hic loquitur in reo ibi in fideiussore qui obligauit se eo tēpore quo mora rei precesserat. vnde merito inspicitur tempus cōtractus: q tempore contractus iam erat mora cōtracta. z hoc tāgit glo. hic in verbo quanti tunc. ¶ Aenio ad glos. magnam quam diuido pro clariori intellectu in quatuor partes. primo assignat vnam oppositionem. q inspiciatur lit. contesta. et sic non sufficiat tempus petitionis extraiudicialis. secundo assignat aliam oppositionē quod inspiciatur tempus contractus. tertio redit ad primum et iterum opponit quod inspiciatur tempus contestationis. ideo istam partem cum prima simul iungam in recitādo eam. quarto ponit practicam huius legis quomodo debeat formari libellus. secūda ibi: sed certe temp⁹ dati mutui. tertia ibi: sed fm hoc erit fortiter. quarta ibi: sed ḡro. ¶ Oppo. z incipio a secunda parte z videtur q debeat inspici tempus cōtractus. vt. s. eo. l. cū quid. Solu. ḡtum ad bonitatem vini intrinsecam vel alterius rei mutuate tēpus cōtractus inspicitur vt ibi: sed quantum ad bonitatē extrinsecam inspicitur quanti plurimi valuit a tēpore more vt hic. ¶ Secundo ad idem oppo. q inspiciatur tempus contractus. vt. j. de nouati. l. fundum comelianum. solu. ibi estimatio fuit principaliter pro missa: vnde petebatur iure actionis. hic vero vinum debebatur z estimatio veniebat iudicis offō. ¶ Tertio oppo. quod inspiciatur tempus contractus. vt. l. ratio. §. si per venditorem. j. de actio. empt. solu. dicebat Martinus. quod ibi loquitur in contractibus bonefidei. hic in stricti iuris. hec solutio non placet. naz in contractu emptionis periculum deteriorationis pertinet ad emptorem: si venditor non est in mora. vt. l. prima. infra de pericu. et commod. rei vendi. sed secundum hoc periculum pertinet ad venditorē etiā ante moram. vnde alij vt Dyn. z Pet. dicunt et hoc etiam sequebātur Lyn. z Jacob. but. z exponunt ibi tempus quo venit scilicet tradendum. vt sicnō dicat

de tempore cōtracte venditionis: sed de tēpore quo debuit fieri soluto. vnde cōcordat cum ista. Ista solu. est quedam diuisio vnde Gui. de cug. dicit quādoq̄ ille qui tenetur ad vinum seu aliam quantitatem non vult illud tradere: tunc habetur estimatio illius pluris quo fuit a tempore cōtractus vt lege cōtracta: quādoq̄ vult tradere vinum sed creditor nō vult recipere quia modo vinum non valet tantum: tunc habetur ratio estimatiōis a tempore more: ita loquitur hic: et ideo dicit ipse quod glo. no. hic ponēdo casum dicit quod debitor erat paratus soluere vinum. Ista sol. non placet. primo quia tex. in paragrapho si per venditorem. dixit mora fuerit. not. quia dicit mora fuerit. et sic innuit moram precessisse et fuisse non autem modo extare. Sed secundum Gui. si ponimus debitorem modo soluere nolle: modo est in mora secus si velit soluere. Preterea lex dicit: si res vendita non tradatur ad id quod interest agitur: vt lege prima. de actione empti. sed in interesse habetur ratio vtilitatis non solum creditoris: sed etiam debitoris: vt infra de eo quod certo loc. l. ij. in princip. sicut enim ibi fit propter locum. ita etiā hic c fieri debet propter tempus eadem ratione: vt hic in text. sed secundum Gui. non haberetur ratio vtilitatis debitoris: si vinum ante fui moram decreuisset. ergo 2c. Qualiter ergo soluemus? certe difficile contrarium est tamen recte intelligendo concordat.

a debes¹ enim scire quod in cōtractu emptionis et vēditionis venditor recepto pretio re ipsa est in mora adeo quod tenetur ad vsuras. vt infra de acti. empt. l. iulianus. paragrapho ex vendito. C. de actio. emp. l. curabit. dicendum est ergo quod ibi ab initio: et in ipso contractu venditor recepit pretium: vnde si non tradidit statim fuit in mora: tempus enim contractus et more fuit idem: quod ergo ibi dicitur inspiciendum tempus quo venit bene dicit. illo enim tēpore incipit esse in mora vnde tempus contractus et more fuit idem: sicut dicimus in furto et rapina: vt. C. quod me. causa. lege pma. C. de fur. l. subtracto.

5 cum si. ¶ Aenio ad tempus contestationis ¶ et assumo principium gloss. et videtur quod debeat inspici tempus litis contestate: vt. j. de tritica. l. finali. Solut. si mora precessit inspicitur tempus more: vt hic: si vero non precessit inspicitur tempus litis contestate: qua extunc incipit esse in mora vt ibi. Et sic semper concordant quod inspicitur tempus more.

b ¶ Item oppon. b et nunc intro tertiam partem glo. et videtur quod inspiciatur tempus litis contesta. in contractibus stricti iuris. vt infra commoda. l. tertia §. in hac. in fine. §. solu. dic. ille. §. habet multas lectu. sed solutio vera est secundum Joan. z secundum nostros moder. quod ibi prout loquitur de cōtractibus stricti iuris in quibus dicit inspiciendum tempus litis contest. est verum quo ad fructus: vt. j. eod. l. cum fundus. in prin. sed ḡtum ad estimationem rei inspicitur tempus more: ita loquitur hic: prout vero ibi loquitur in contractibus bone fidei est idem quod hic etiam in fructibus secundū Jo. in quibus inspicitur c tempus more. Idem in his que habent instar bone fidei: vt. C. in quibus causis in integrum restitu. non est necess. l. in minoum. Ista solutio nō placuit Azo. primo per text. qui ibi dicit quanti ea res est. z sic loquitur de estimatione rei non de fructibus. Ideo ipse soluit aliter quod hic inspiciatur temp⁹ more: vt tēpus a quo. ibi vero inspiciat tps lite cōte. vt tps ad quod. incipit enim crescere estimatio a tēpore more: vsq̄ ad tempus litis contesta. et non vltra. Ista solu. non videtur vera: quia fm hoc esset ficeretur reus melioris conditionis p contestationem. contra. l. non solet. j. de regulis iuris. vnde alij volētes instinere istam opin. Azo. dicunt quod tempore contestationis res erat peremptā: vt. d. §. in hac. hic vero debebatur quantitas que perire non potest: certe c ista sol. nō est vera. nam si res est peremptā non crescit. estimatio vltra quia crescere non potest. nō autem est hoc propter naturam contractus: sed text. in. l. contraria: dicit

¶ Debes enim scire. Adde tu quod licet hec solutio Barto. communiter repobetur: vt hic per Moder. tmen pro ista solutio. adducebat do. meus hic text. in. §. cum autem. institu. de emp. z vendi. et in. l. final. j. de pericu. z commo. rei vendi. vbi dicitur quod periculum est emptoris priusquam soluto: sed in. §. si per venditorē est venditoris ergo pretium erat solutū. ¶ Secundo q non plus operantur verba q̄ factum. l. de quib⁹. s. ē le. h̄z ex sola interpellatione oblato pretio venditor constituitur in mora. l. iulianus. §. offerri. j. de act. emp. ergo pariter z fortius per solutionem z sic ex facto.

¶ Tertio. nam mora irregularis est potens vt vsure debeantur iure actiōis. l. ait pretor. §. sed hodie. s. de iuno. vbi gl. in verbo vsuras. si ergo hoc est in vsuris odiosis fortius erit in estimatione quāti plurimi que pariter debetur iure actionis in contractu bonefidei. l. j. in prin. j. de act. emp. Et hoc mō posset saluari ista sol. Bar. z ad tex. in. l. in minoū. C. de act. emp. qui videtur multuz obstare vbi fauore minoris etatis re ipsa sine interpellatione mora committitur: ergo non est verum in omni persona et sic in minore responderi potest qd in emptione et venditione non sit speciale in minore. l. iulianus. §. ex vendito. j. de act. empt. et. l. curabit. C. eodem titu. per Bart. hic alleg. sed bene in alijs contractibus. Vel secundo potest dici qd speciale sit in minore q in mora cōstituant emptorem re nō tradita sed tradendo rem cum fructibus vt in. d. l. in minoum. sed maior id faciet in re tradita tantum. ita dicit Bartol. ibi in secunda oppo. quem vide. et ad rationes Moder. hic et maxime domi. Alexan. vade que notaui ad Alexan. hic in quarta colum. in versicu. preterea opi. Gui.

b ¶ Item oppo. Adde tu circa istam op. Bart. quia glo. non assumit hoc contrarium contra tex. sicut facit Bar. sed gl. per illum. §. in hac aduersatur solutioni date ad. §. per vēditorem vt ex verbis gl. percipi potest z perpendit hic do. meus.

¶ Certe ista sol. Adde tu pro solutione dicti. §. in hac. Et vide que dicit Bartol. in dicto. §. in hac. in septima lectu. licet male referatur a domino Alexandro hic. et vide que posui hic ad Alexandrum in fine.

a Andreas Pomate. ¶ Reassumo. vide cremo. notabili suo, nume. iiij.

b Andreas Poma. ¶ Non ob. hanc eandē limitationem posuit Bar. ad istam regulam qō non debet fieri ordinatio in aliud qđ est petitū nisi ex cā necess. l. stipulationes nō diuidunt. co. iiij. in fi. et l. si seruū. §. fi. hic alleg. per eū j. de verb. obli. p qua facit quod voluit ipse met Bar. l. si quod ex pāphila. in vltī. notabili. p illum text. 6 j. de lega. ij. pro cui? confirmatione. Adde bene facere quod not. Bart. l. fideicōmissa. per illum text. §. si seruo. in fi. de lega. iij. vbi dicit q iudex nō potest in alio condēnare qđ quod est petitū quādo id potest prestari iure vel cōsuetudine permittere: secus ꝓ vbi ius vel consuetudo idē 7 stari non permitteret qr tunc iudex poterit cōdemnare in alio quam quod est petitum. Adde etiā bene facere: quia licet in iudicio diuisorio petatur diuisio bonorum communium: tamē poterit iudex vni 8 rem aliquam vbi non commode posset diuidi adiudicare. alteri vero estimationem. iuxta. §. penultī. institu. de offi. delega. Et vni vsumfructum: alteri vero proprietatem. l. v. ꝛ ibi Flor. not. pro limitatione istī regule. §. de vsufruc.

quod hoc est propter naturam cōtractus. ergo ꝛc. vnde intellige finē illius §. prout intellexit Jo. scilicet in fructibus. principium vero vbi dicitur quā ti ea res est. intellexit Bul. de cu. qō loquitur de estimatione rei quod satis potest sustineri. vt. j. dicam. Cōtra 9 hoc tamen quod dictum est de fructibus videtur. §. de rei ven. l. fruct? la. j. Sol. ibi petebam quod erat meum: ꝛ quod. §. diti loquitur quando petebā mihi debitum. Sumus expediti de se 10 cundo scilicet de tempore lit. contest. et iste oppositiones non ita directo tāguntur in glo. ¶ Venio nunc ad tem 11 pus sui e. ?ō: hic quod inspicitur tem 12 pus quo petito ꝛc. oppo. imo videtur quod debet inspici tempus sententie: vt. j. cōmo. l. iij. §. in hac. in pūn. Sol. quidam exponunt ibi inspicitur tem 13 pus rei iudicate: idest tempus mortis quo potuit iudicari. Et hoc tenet Pe. Alij vt Bul. intelligunt ibi proprie: et respondent quod ibi loquitur de estimatione rei que fit ſm affectionē per iuramentum in litem: et tunc inspicit tempus sententie. hic de estimatione rei que fit ſm veritatem quo casu inspicitur quanti plurimi fuit a tempore mortis: et hoc satis placet. ¶ Oppo. de. l. in hac. infra de trittica. et. l. iulianus scribit si hominem. de rei vendi. vbi dicit quod debet inspici tempus sententie. Sol. duplex est tempus: est enim tempus a quo: et istud est semp 14 tempus mortis vt hic. aliud est tempus ad quod: et istud est tempus sententie vt in contrarijs: inspicitur enim quanti plurimi fuit a tēpore mortis vsqꝫ ad sententiam non post secundum quosdam. Alij vltra non. contra quod examinabo in dicta lege in hac. quia glo. hic non tangit. et istud est multum 7 vtile scire: cum secundum ſ statuta italie instrumenta guarentigiata et alia instrumenta habeāt vim sentētie diffinitiue ꝛ mandantur executioni sicut 15 de necessitate ſ deueniunt ad estimationem per officium iudicis: vt. l. si seruum. §. fi. de verbo. obliga. et. l. fi. que senten. sine appel. rescin. ꝛ ibi no. et videbitis in. l. promissor. j. de constitu. pecu. Non ob. b ſ qđ 16 dicitur qđ iudex nō debet cōdemnare in alio quam petitum sit: quia verū est nisi ex causa necessitatis. Vel dicamus. et istam puto qđ sit melior practica: hic fuisse petitū vinū: ꝛ condemnationē fieri in estimatione per officiū iudicis: cū vinum illius estima

sententia diffinitiua. nam secundum istam opinionē videtur quod estimatio vini vel frumenti debiti ex quo tale instrumentum apparet non possit crescere propter moram post instrumentum confectum ex tali contractu: cum a die celebrati contractus videtur condemnatus. quod an sit verum ibi dicam. Reassumo[a] ergo breuiter cum queritur quod tempus inspiciatur circa estimationem rei. Aut queris de tempore a quo: aut de tempore vsqꝫ ad quod crescat estimatio. Primo casu ſ aut estimatio debetur iure actionis: et inspicitur tempus contractus nec vltra crescit: vt l. fundum comelianum: de noua. et. l. hominem. j. mādata. ſ aut estimatio venit iudicis officio: et tunc aut mora fuit contracta tempore celebrati contract? vel promissionis seu obligationis et inspicitur tempus contractus: vt dicto. §. si per venditorem. in. l. ratio. j. de actio. emp. ꝛ. l. subtracto. C. de fur. cum similib?. Aut ſ non fuit tunc contracta mora: et tunc aut mora precessit lit. contestatio'. et inspicitur tempus more: vt hac. l. ꝛ. l. si sterilis. §. cum per venditorem. de act. emp. Aut ſ mo: a non precessit. ꝛ inspicitur tempus lit. contest. vt. l. fi. j. de trittica. ꝛ hoc est verum in estimatione que fit ſm veritatem. in estimatione ſ vero que fit ſm affectionem per iuramentum in litem inspicitur tempus sentētie: vt. l. iij. §. in hac. in fi. commo. Si vero ſ queris de tempore vsqꝫ ad qđ. et tunc aut estimatio venit iure actionis. et tunc inspicitur tempus contracte obligationis nec vltra progreditur. vt dictum est. aut venit officio iudicis. ꝛ tūc aut res perijt ante sententiam. et tunc inspicitur quanti plurimi fuit vsqꝫ ad diem quo res perijt. vltra non quia vltra estimatio non potest crescere: vt hic not. in gloss. secundum vnam solu. Si vero res duraut vel erat quantitas que perire non potest. tunc crescit estimatio vsqꝫ ad sententiam: vt infra de trittica. l. in hac. an autem post. ibi dicam. In vsuris vero ꝛ fructibus que tempora inspiciantur: dicam in. d. l. in hac. ¶ Veniamus ad vltimam partem scilicet ad practicam. ¶ Opp. quod sententia debet esse conformis libello: vt lege vt fundus. commun. dini. nec enum ſ debet ferri sententia de alio quam fuerit petitum: vt. l. fin. C. de fideicom. li. sed hic dicitur quod fuit petitum vinum et debet fieri condemnatio in estimatione: ergo male: sol. tu debes scire quod sine actione nemo experitur: vt. l. si pupilli. §. videamus. §. de neg. gest. Item scire debes qđ actio datur ad illud quod est in obligatione ex qua descēdit actio: vt. l. licet. §. ea obligatio. supra de procur. sed in obligatione hic est vinum tantum. ergo vinum est in actione: ergo vinum debet peti: quia si peteres estimationem ageres sine actione: verum quia hodie vinum dari non potest sub illa estimatione quanti plurimi fuit a tempore more: si hodie valet minus:

b dicitur qđ iudex nō debet cōdemnare in alio quam petitum sit: quia verū est nisi ex causa necessitatis. Vel dicamus. et istam puto qđ sit melior practica: hic fuisse petitū vinū: ꝛ condemnationē fieri in estimatione per officiū iudicis: cū vinum illius estima

tionis reperiri nō possit. Et aduerte. quia Pe. ꝛ Cy. videntur formare libellum hic ꝛ cōcludere qđ condemnatio debeat fieri ad totam estimationem. qđ non est verū. imo debet cōdemnari ad vinum: ꝛ ad id qđ vltra interest si vinum reddidisset debito tempore: vt. l. qđ si ephesi. j. de eo qđ cert. loc. cum enim reus liberaretur soluēdo vinum ꝛ id qđ vltra interest si vinum habuisset debito tēpore: vt. l. celsus. in 19 fi. cū. l. seq. ꝛ ibi no. §. de arb. a?s est in. l. si cū dies. §. fi. cum. l. seq. ꝛ ibi no. eo. titu. nō debet agi precise vt 17 cōdemnetur ad estimationem. Erit ergo ſ practica ista qđ siquidem mora precessit anteqꝫ detur libellus dicatur sic. dico qđ ego mutuaui tibi tantū vinū vel tantum frumentū. ꝛ qđ id mihi reddere debuisti tali tēpore: ꝛ sic a tali tempore citra fuisti in mora reddendi. Item qđ a tali tempore citra corbes frumenti vel vini valuit tantum. Item qđ hodie valet minus: ꝛ sic interest mea habuisse vinum ꝛ frumentum tēpore debito: quare peto te cōdemnari ad dictum frumētum vel ad vinum ꝛ ad id qđ mea interest dictū frumentū vel vinum dicto tēpore habuisse: habita ratione estimationis quanti plurimi fuit a tēpore more: ꝛ quāti plurimi interesset vsqꝫ ad sententiam. Si vero mora nō precessit libellum tūc potes formare libellum simpliciter ꝛ dicere: peto euꝫ cōdemnari ad dictū frumentum vel ad vinū: et tūc si estimatio incipiet crescere pendente iudicio ꝛ tēpore sententie valeret minus: posses implorare officium iudicis: vt eum condemnet quanti tua interest tibi solutum fuisse a tempore more: habita ratione estimationis quanti plurimi fuit pendente iudicio: vt. l. ediles. §. item sciendum. de edi. edic. tamē cautius est qđ in ipso libello ab initio. ꝓponatur sic. peto eum cōdemnari ad dictū frumentum vel vinum: verū quia estimatio dicti frumēti vel vini posset crescere ꝛ decrescere pendente iudicio; ideo peto eum cōdemnari habita ratione quāti plurimi fuerit pendente iudicio: ista est verā practica quā glo. tua videtur ponere: vide eam. ꝛ no. ibi: sed q̄ro. ¶ Procedo in gl.[a] et cōtra practicam videtur. j. de condi. fur. l. in re furtiua vbi videt qđ estimatio possit peti iure actionis. So. dicit gl. qđ ibi est speciale odio 18 furum. istud nihil est dicere: nu dic: ſ qđ hic loquitur in obligatione dandi in qua nunqꝫ post moram succedit obligatio ad estimationē. imo ipsa res debet peti: vt. l. si seruū. in fi. j. de ver. ob. In cōtrario vero loquit de obligatione rem restitui seu rez tradi. Et qualiter interesse succedat in obligatione et in petitione qñ sumus in obligatione facti ꝛ in obligatione rem restitui seu rē tradi: dic vt plene examino in repetitione. l. stipulationes nō diuidunt. de verb. obli. 2 Alij vero dicūt qđ in casu nostro pōt estimatio peti iure actionis: nec ob. l. fi. C. de fideic. li. ꝛ. l. si seruū. §. fi. de ver. obl. qr ibi loquit qñ erat debita species hic vero qñ erat debita quantitas. Istud nō placet quia fateor qđ in quātitatibus pōt solui vna quantitas. p alia eiusdē generis qr videt idē: vt. §. eo. l. ij. in pūn. sed qđ possit peti vel solui estimatio in pecunia pro quātitate vini hoc nō reperitur iure cautum: esset ergo agere sine actione vt dixi. Alij dicūt qđ primo fit condemnatio ad vinum: ꝛ si vinum nō b soluitur ad estimationem deueniunt; in illa nouum

a ¶ In glos. Dicit ro. collige ex gloss. qđ in causis in quibus non requiritur libellus si cōtingat produci libellum etiam ineptum nōvitiabit: ꝛ dicit Alexan. qđ Bald. in. l. ꝛ si sine scriptura. C. ad trebel. ad hoc ponderat istam glo. ꝛ idem tenere Bar. in extraua. ad repmē dā. in ℣. fi gura. ꝛ bal. in. l. j. in. ij. coīū. C. de exce. rei iudi. Ant. de but. in. c. j. de li. obl. ꝛ facit scōm ipm qđ in simili voluit gl. no. insti. de lube. §. multis modis in ℣ fi. i trāsitu. et qđ voluit gl. ī l. q testō. §. per Jūū. §. de test. dicit etiaz ex hoc miserī qđ ꝯ dicam? finiaz nullā qñ cōlata sup in epto libello vt ē gl. insti. de obl. tñ fallit vbi nō requiritur libell?. Tu adde q Ro. idē firmauit cōsil. mihi cccccxcvij. vbi alleg. Bart. vbi §. ꝛ hāc gl. text. in. l. si stipulor. §. de ℣. ob. ꝛ text. in. l. si cuiz tabule j. de his q. vt indig. ꝛ ibi tz q cū q statutuz est data forma in citando tñ si illa omittitur in causis in quibus potest procedi summarie et de plano non habet vitiare actum.

Andreas Pomate.

b ¶ Nota qđ. Facit et bene. l. si quis seruo. in fi. C. qđ cum eo.

Si cum seruus.

Ille ad quem peruenit pretium rei mee ad id restituēdum re peremptā certi cōditione, tenetur. h. d. ¶ Not.[b] qđ teneris mihi ad restituendum qđ ex re mea ad te peruenit. facit. j. e. l. si ꝛ me ꝛ titius. ¶ Quero que est ista cōditio. nisi certi conditio generalis vt faciat ad titulum. ¶ Quero tunc cum certi conditio generalis cōpetit vbi alias potest peti certum: vt. §. e. l. certi conditio. in pūn. que est illa actio que competeret cum qua isto casu concurrit hec certi conditio generalis. Glo. dicit qđ est actio nego. gest. habendo venditionem ratam in subsidium re peremptā. vt. l. mater. C. de rei vēdi. et. §. de neg. gest. l. fi. hoc est verū in se. sed nō placet quantum ad hanc. l. 2 nā ſ medium per qđ cōcludit in actione nego. gest. est: qr negotium ad me pertinet aliquo ex quatuor modis de quibus per glo. in. l. si pupilli. §. item queritur. ver. idē aut. in verbo ipso ge

stu. ē. de neg. ge. sed in. l. nostra pon-
tur aliud mediū. f. quia ex re mea fa-
ctus est locupletior. ergo non loquit
de act. neg. gest. dico ergo q̃ vēditio
nem possiz habere ratā in subsidiū:
et habebo actionē neg. gest. cuz qua
cōcurrit certi cōditio gfialis non per
hanc. l. sed per regulā gfialem positā
in. l. certi cōditio. ē. e. Itē potero non
habere ratā vēditionē forte p modi
co factā: imo dico q̃ noluissem te vē-
didisse rem meā: nī quia vēdidisti et
res est perempta: z ex re mea puenit
pretiū ad te equū est q̃ restituas cū
apud te sit sine iusta causa. vñ dico q̃
cōtra eū cōpetit cōditio sine causa ex
equitate: vt. l. si z me z titiū. j. eo. cum
qua cōcurrit certi conditio et hoc est
q̃ dicere vult iste textus ibi: quasi ex
re tua z c. ¶ Procedo in gl. q̃o vtrū
re extāte habeat locū hec. l. quidā di
cunt q̃ sic. gl. dicit q̃ tion: nisi habe
res causam a me: vt quia solut indebi
tum: vel esses meus ꝓcurator tu q̃ vē
didisti: vt. j. de cōdi. inde. l. si nō sor-
tem. §. libert⁹. in. l. in summa. §. in fru
mēt. eo. ti. Hic adverte in eo q̃ di
3 cit q̃ re extante non hz locū cōditio
ex ista. l. verū dicit. q: cessat equitas:
nā donec res extat tu potes eā vendi
care ab emptore sicut a meno est er-
go equum q̃ petas pretiū cū possis
habere rē: q̃ intellige verū nisi dñs
habuerit vēditionē ratā: tunc enī ha
bendo ratā perdidit dñium: vt. l. ma
ter. C. de rei vē. et trāsfertur in ipsum
possidentē: z hoc faciēdo gerit vendi
tonis negotiū ipso gestu q̃ tenere re
cuicta: z sic haberet dñs ? eum actio
nem neg. gest. vt. d. l. mater. z ibi dixi.
¶ Et adverte quia dico q̃ dñs hz
actionē neg. gest. nō quia ratam ha-
buit vēditionē q: illud nō pdest nisi
re perempta vel pscripta: sed q: ratū
habendo dñium transtulit. istud ēst
transferre est negotiū q̃ parit actio
nem neg. gest. vt plene dixi in. d. l. ma
ter. z dicam in. d. l. fina. de nego. gest.
¶ In eo vero q̃ dicit nisi habeas
causam a me: vt in. §. libert⁹. Adver-
te vt intelligas: quia hoc nō est gene
rale: nā in cōditione indebiti nō tenet
quis ad rem q̃ sibi data est: sed ad id
in quo factus est locupletior: vt. j. de
cōdi. inde. l. nā natura. re ergo vendi
ta factus est locupletior in ptio meri
to tenet ad pretiū: vt. d. l. si non fortē
§. libertus. z. l. in summa. §. in frumen
to. eo. tit. facit q̃ no. in. l. in hac. in fi.
magne gl. j. de trūti. sed si poneres in
4 aliis contractibus puta † cōmodauit
tibi librum vel deposuit apud te tu il-
lum vendidisti: certe nō habeo actionem ad estima
tionem seu ad pretium sed agam ad rem: nī si rem
non poteris restituere denemk ad estimationē per
officiū iudicis: ad estimationem dico veram nō ad
pretium vēditionis: vt. j. cōmo. l. iij. §. si reddita. z. j.
deposi. l. j. §. si res. in. §. si rem depositaz. ¶ Quero
hic loquitur qñ ille qui vendidit habuit causam lu-
cratuam. quid si habuit causam onerosam? Glo. di
cit aliter z bene. vt. C. de rei ven. l. mater. An autem
pretium succedat loco rei generaliter dicam in. l. si
et rem z pretium. §. de peti. here.

Si quis certum. Ex stipulatione continente certum oritur certi cōditio. h. d. ¶ Opp. de. l. si pacto quo penam. C. de pac. gl. solut. dic vt in ea. ¶ Opp. de. l. j. C. de rei vxo. act. sol. vt in gl. ¶ Opp. de. l. certi cōditio. in pun. ē. eo. ibi: ex certo cōtractu z c. sol. vt in glo. ¶ Quero vtrū ex stipulatione cōpetat conditio specialis: dic vt dixi in. l. certi conditio. ē. eo. ¶ Quero q̃n in stipulatione est incertum qua actione petetur. respon. actione ex stipulatu: vt hic innuitur. z in sti. de verbo. obli. in pun. ¶ Ultimo hanc. l. declara. vt dixi in. l. certi cōditio. ē. eodem.

Reditor. Mutuans in refectionem hz priuilegium. h. d. de materia huius. l. dic vt in glo. z bene.

Si pecuniam. Per procuratorez queritur actio militi dñō sicut per tutorem z curatorem minori. h. d. ¶ Opp. q̃ in milite non sit specialem a cuilibet priuato ex numeratione queritur actio: vt. ē. e. l. certi cōditio. §. si nūmos. huius timore hec. l. legitur duob⁹ modis. primo q̃ hic ꝓcurator mutuauit nōie militis: z tunc nil est speciale in actione que oritur ex numeratione: vt. d. §. si nūmos. sed in ea que oritur ex stipulatione sic: vt quia fideiussor promisit r ista potest esse vera ꝓ ista tempora: sed hodie idem in obligatione accessoria q̃ in obligatione principali: vt. l. ij. [a] C. per quas pso. nob. acqui. ¶ Alio modo legitur q̃ hic procurator mutuauit pecuniam militis nomine suo. f. procuratoris. et tunc est speciale in milite tam in numeratione q̃ in stipulatione.

a ¶ Vt. l. secūda. Adde q̃ cōiter idē tenent doct. B Cy. bal. Ang. z Sali. in. d. l. ij. Ro. in. l. stipulatio ista §. si stipuler. j. de v. obli. z cuz istis trāsit Alex.

1 ☞ Ciuitas pro mutuo facto administratori qñ teneatur. z nu. 7. z nu. 8.
2 Concilium ciuitatis quod repæsentet totam ciuitatem.
3 Cōtractus z omnis alius factus ab eo qui hz potestatem. l. condende habet vim legis. z nu. 6.
4 Pacta facta in contractibus ciuitatis habentis potestatem. l. condende. quod possint allegari in iudicio cōtra quoscunq̃ quos statuta ciuitatis ligant.
5 Si syndicus fuit constitutus per cōsilium ad obligandum cōmune z populū et singulares personas pro aliquo contractu q̃ singulares persone pro tali contractu poterunt conuenirī.
Administratori ciuitatis recipientis pecuniam mutuo qua actione teneatur si pecunia non est versa in vtilitatem ciuitatis.
10 Qualiter agi debeat contra administratorem in ca

☞ Andreas Pomate.
a ¶ Ciuitas. Vide Panor. consi. vij. in primo dubio iu. ij. volu. Sozi. consi. xv.
☞ Andreas Pomate.
b ¶ Quod ciuitas. Istud autem arg. Bar. cōpleas sic bonum est arg. de delictis ad cōtractus z ecōtra. l. omnem. in princ. ē. de iudi. Sed ciuitas obligat delinquendo l. metuz. §. aduertendū. hic alleg. ergo z cōtrahendo vltra rñsionē bar. ad hoc argumentuz q̃ est q̃ cōtrarium loquit quando ciuitas ipsa delinquit z quod idem esset in. l. nostra. quādo ipsa peteret mutuum nō autem ministrator. Respō de q̃ ista lex loquitur solū in contractu mutui. Secundo quod istud argumentum de delictis ad contractus habet locum in priuatis personis non autē in priuilegiatis de quibus nostra lex loquitur. Tertio q̃ non est simpliciter verum quod ciuitas delinquendo obligetur quia intelligere debes hoc dictū Bar. hic secūdum q̃ intelligo z declarat ipse. l. aut facta. in ff. in vlti. colum. j. de pecu. in vers. vlterius quero. q̃ teneatur ciuitas delinquendo prius communicato consilio deliberauerat committere delictum z videas que ibi scripsi ad Barto. istud idem priuilegiū quod habet in contractu mutui vt sit necesse. ad hoc vt obligetur quod probetur versum in eius vtilitatē: datur etiam minori. l. j. C. si aduer. cred. et ecclesie. vt patet in aut. hoc ius porrectum. hic alleg. per Bart. z est tex. c. quod quibusdam. de fideiuſ. z no. c. j. de depo. aliis autem priuatis nō datur. Intellige tamen q̃ istud priuilegium datur ciuitati in contractu mutui passiue hoc est quādo sibi pecunia mutuo datur non autem active hoc est qñ ipsa dat mutuo pecuniam: quia tunc non est magis priuilegiata q̃ alia persona priuata ex. l. nihil. j. ad mace. z in hoc est magis priuilegiatus minor aut z actiue z passiue est priuilegiatus. l. verum. §. fi. ē. de mino. z ita dicit glo. d. l. nihil.
☞ Andreas Pomate.
c ¶ Notandum. Inquantum autem Bar. concludit q̃ ciuitas non solum potest syndicū creare ad obligandum commune z populum: sed etiam ad oblig. personas sing. z eorum bona. Adde q̃ idem tenet ipse Bar. l. sicut. §. q̃ cuiusq̃ vni. et. l. pe. z ibi Bal. C. de dona. inter virum z vxo. et. l. iiij. in pun. Cy. et ibi moder. maxime Alex. col. vij. de re iudi. Bar. l. j. vij. col. ē. q̃ cuius. vni. z Ange. hic. z Raph. cu. l. cōtinuus. §. cum quis. j. de verb. obli. cōtrarium tamē tenet Bal. sibi contrarius. l. ij. C. ne fil. pro pa. quem refert z sequit Pau. hic. d. l. iiij. z Sali. ē. eo. Bar. arguit alex. cōsil. xliij. incipi. viso themate. penul. col. et ēcipuuz eoz fundamentū est: q: ciuitas non potest obligare singulas personas nec eorū bona nisi expresse cōsentiāt: nec etiā cōtra eos dicere. l. nisi causa subsistente: l. si priuatus. j. qui z a quibus. l. ties. j. de pollicita. z est bo. tex. l. antiochesi. j. de pui. credi. z. l. venditor. §. si constat. ē. commu. predi. quod tamen limita: vt per Pau. de cast. hic. In isto autem passu ego sic dicerem q̃ aut ciuitas constituit syndicum vt obliget solum personas particulares in specie: vt puta duas. tunc dico Bart. nō bene dicere: q: illis non cōsentientibus non possunt obligari cū obstet excep. dol. z sic etiam nō valeat particulare statutum: vt est tex. in. l. j. in fi. j. de exce. doli per quem ita deter mi. Bar. l. omnes popu. in. v. q. punci. ad fi. §. de iusti. z iur. z in. l. fi. in. j. col. in ver. sequens tex. j. de appel. reci. z ita tenet Ang. l. ij. ē. q̃ quisq̃ iur. z ibi Alex. cano. c. cum omnes. de consti. et ibi Abb. in rub. eiusdem tit. z in istis terminis loquitur glo. no. l. ij. C. ne fil. pro patr. z ibi Bar. in. iiij. col. declarat hoc modo z pro ista conclusione q̃ nō valeat in effectu habes tex. z ibi Bar. d. l. toties. et in. d. l. antiochesi. z fortius tenuit ipse Bar. q̃ etiaz tale statutum particulare nō valeret cōtra iudicos: vt. l. nemo exteris. C. de iudi. etiam plus dicit Bal. quod imo etiam si tale statutum loqueretur vel bis generalibus: sed tamen in effectu comprehenderet solum particulares personas quod non valeat in. l. quisquis. C. quorum appel. non recī. et in. c. cum oriēdem. de rescrip. et tenuit hoc etiam clare Bart. d. l. omnes populi. in dicta. v. q. et. d. l. fi. col. j. in. d. ver. sequitur.
☞ Andreas Pomate.
d ¶ Dico. Adde Alex. consi. xliij. col. pe. j. volu. vbi tenet contra Barto. hic vide ancha. consi. xiij. alias cxxxj. incipi. super dubio. et anch. cō sil. cxlv. incipi. optimis rationibus. et in repe. c. canonum statuta.

in. xj. q. quem sequitur Alex. cōnsi. xxxvij. incip. visa facti narratione. vlti. colum. si autem crearetur syndicus vt posset obligare in genere subditos nō restringendo se ad istum vel illum: tunc est distinguēdum: quia aut non subest causa: et tunc non poterit obligare personas particulares aut subest et poterit: qñ ciuitas et principes pñt auferre bona et iura p̄ticū cū cā: vt a voluit bar to. l. fi. C. contra ius vel vti. publi. vbi gl. in procēm. huj libri. col. j. ℣. dicit hic. et istud vlti. 13 Fulg. et Ro. hic in vlti. q.

a ¶ Aim leges. Adde in quantum Alex. dicit q opi. bar to. 2 sequacū pcedit in ciuitate non recognoscente superiorem 2 sulta per Bal. cōsil. ccxlj. incip. casus talis. lib. iij. 2 p ro. consi. cccx. vbi ponit q ciuitas pōt dōare res subditorum si ciuitas non obtinet locum principis per Ange. consi. cclxx.

Andreas Pomate.

b ¶ Quandoqꝫ. Pro ista conclusione qd qñ administrator habet simplex mādatum ad accipiendū pecuniam mutuo in certam causam qd sufficiat si administrator tempore quo pecunias recepit fateatur se in dictam causam recipere: licet nō probetur in illam causam cōuersum bene facit illud qd tenet ipse Bar. l. doli mali. q. col. versi. per hoc induco. j. de nouā. 2 in auē. hoc ius porrectū. ij. col. in fi. C. de sa. san ec. 2 cū Bar. transeunt cōmuniter hic alij scribentes. licet Fulgo. 2 Ro. aliqualiter ipsum impugnent.

Andreas Pomate.

¶ Quod no. Et circa cōclusionem istā vide Bar. l. principalibus. ad fi. j. eo. in quibus declarat in quibus officialibus habeat locum. l. nostra.

personas 2 res pro aliquo contractu cōmunis. qd singulares persone ita poterūt cōuenire. sicut si de hoc esset factum statutū: non enim hoc ex solo 9 cōtractu iure obligationis procedit: quia cū alia persona sit populꝰ 2 alie persone singulares ipsius populi: nō potest vnus alterū obligare: sed hoc procedit ex vi legis: quia talis † contractus habet vim legis[a]: vt dixi.

¶ Quandoqꝫ[b] nō accipit † cōcilium pecuniam mutuo: sed administrator ciuitatis vel syndicus: tūc siquidem est ei hoc specialiter cōcessum: vt pecuniam mutuo accipiat: 2 tūc obligatur ciuitas: licet non appareat conuersum in eius vtilitatem: vt. l. habebat. in pān. j. de insti. Sz si erat ei cōcessum vt acciperet pecuniam mutuo in certam causam: tunc puto qd sufficiat q tē pote quo mutuo accepit pecuniam asserat se in dictam causam recipere: licet nō appareat in illā causam esse cōuersam: vt. j. de exerci. l. j. §. nō autem. ver. sed si in pretijs. 2 ita videt sentire Azo in summa de exercitoria. 2 Innoc. in. c. fi. de fideiuf. qd apparet manifeste qñ mandatū implet: fuit enim sibi cōcessum vt pecuniam mutuo acciperet in talem causam. 2 hoc fecit. 2 vltra non habebat querere creditor. ¶ Quandoqꝫ † nō habet speciale mandatū ad accipiēdum pecuniā mutuo: sed est ei cōcessa simplr administratio ciuitatis: tūc loquit ista lex qd accipiēdo pecunias mutuo obligetur ciuitas si in eꝰ vtilitatem. pbetur pecuniā esse versam: alꝰ secus: facit. d. l. j. §. nō aurē. §. alī. 2. C. de sac. san. ec. auē. hoc ius porrectum. 2. C. qñ ex facto tu. l. si in res. facit etiā qd no.[c] in. l. si pupilli. §. j. in fi. magne glo. §. de neg. gest. ¶ Quero vtrū

hic si pecunia nō est versa in vtilitatē ciuitatis tenentur administratores: quia actione[d] tenentur? Breuiter † vt puto siquidem ipsi receperunt pecuniam mutuo simplr vel etiam tanqꝫ administratores ciuitatis. p hoc nō excluditur quin etiā ipsi. p puto noīe tenēatur ex eodē cōtractu. potuit eīn mutuans qd presumitur in dubio: vt. d. l. si pupilli. §. j. 2. C. qñ ex facto tu. d. l. si in rem. 2 hic. sed si expresse fuit dictū qd recipiētes tanqꝫ persone priuate nō tenēantur: tunc nō est dubiū qd nō tenebuntur. nam obligatio non obligat vltra animū et intentionē cōtrahentium: vt. §. e. l. nō omnis. in pān. 2 hoc videtur tenere Inn. in. c. p tuas. extra de arbi. quid ergo tunc fiet? Respon. sicut creditor qui vt creditor vē didit ad duo tenetur. f. vt se creditorem doceat. 2 se doceat ceteris potiorem: vt. C. credi. eui. pig. nō debere. l. j. et. l. ij. ita ille qui cōtrahit vt administrator ciuitatis 2 ad ciuitatis vtilitatem debet facere duo: scz se administratorem probare ciuitatis 2 se ad vtilitatem ciuitatis hoc fecisse. Aut ergo non docet[e] se administratorem: vel docet se minus legitimum mādatum habuisse: et tūc tenetur de dolo: vt. §. de dolo. l. quidam debitor. et. l. si legatarius. co. titu. dolo enim facit asserendo se administratorem cum non esset. Si vero docet se administratorem non autem docet pecuniā versam in vtilitatem ciuitatis: puto quod poterit conuenirī conditiōe ob causam. fuit enim et mutuata pecunia: vt in vtilitatem ciuitatis verteret: que causa secuta non est: vt infra de conditio. mdeb. in lege si procurator falso. et per totum titu. Si vero fuerit

d ¶ Qua actiōe. Adde eūdem Bar. reassumentem b dicta eꝰ cōsilio mihi. cxij. ici. Also puncto. 2 pau. de ca. cōsi. vlti.

Andreas Pomate.

¶ Docet. Vide bar. pñ. xcij. ac.

Andreas Pomate.

¶ Si ro. An autem lex ista pcedat tm i pecūia numerata an etiā i alijs rebus mutuabilibꝰ: et an in ꝛctu mutui tm. 2 an in alijs ꝛctibus circa principiū. dic q bal. l. singularia. in. xiij. spālitate. §. co. 13 qd habeat locū tm i pecunia nūerata stricte 2 nō i alijs rebus mutuabilibus quem tamen non credo bene dicere: quia text. noster dicit quod mutui datione obligari potest non restringendo se ad pecuniam numeratam: sed mutuum consistit etiam in alijs rebus. lege secunda. §. mutui. supra eodem. non obstat verbum pecunie positum in text. quia quando sumus in materia non odiosa quod terminus pecunie large accipitur pro rebus mutuabilibus. Bartolus lege singularia. in quarta columna. versiculo et adverte. supra eodem. et in lege talis scriptura. et ibi docto. infra de legatis primo. ex quo videtur Baldus in fine illius specialitatis. in sequen. columna

mutare sententiam circa secundum dic quod. gloss. l. j. C. de venden rebus ciu. li. xj. tenet quod sic: sed reprobatur per Barto. et doct. ibi et per Inno. et casi. c. j. de postu. et per Bald. in auē. hoc ius porrectum. C. de sacro san. eccle. Pau. et Ro. hic in fine. 2 q ipso hec. l. non habeat locum i alijs contractibus. pbo: nam ciuitas 2 minor equiparātur. l. respublica. 2 ibi gl. a et Bar. C. 10 ex quibus cau. ma. o. modo minor nō habet puuilegium nisi in p̄tractu mutui. l. j. C. si aduer. cred. ergo idem in ciuitate cuz participent: vt. §.

Andreas Pomate.

a ¶ Sed q̄ro. Vide q̄ scripsi ad b Bar. l. qui semel. j. de decre. ab ord. fac. hāc opi. quod omnis cōtractꝰ celebratus a principe vel habente potestatem. l. condē de habeat vim. l. vt possit alleg. in iudicijs tenet bar to. in. l. cesar. hic alle. 2. l. si vnus. §. pactus ne peteret. in vlti. co. §. de pac. Bal. 2 Pau. l. j. in pān. §. de pstit. ḡn. vnde dicit Alb. l. j. §. de here. vel act. vend. qd similes contractus habeant vim. l. publice. 2 huic regule adde quod primo concludit Alexan. consil. cccxxvj. incipien. in hac causa 2 lit. pen. col. 2 idem Bal. c. ad audientiam. de prestrip. 2 in. c. j. quid sit inuesti. Angel. l. officium. circa fin. de rei vendi. quia similes contractus habent vim. l. vt. §. sed per. l. transferrī dominium sine traditione. Bald. l. j. in primo notabili. C. communia de lega. idem Baldus. i. l. final. C. de sac. sanc. eccle. in. iiij. col. 2 idem. c. iij. in vlti. colū. de noua. for. fideli. cano. in. c. cum dilectus. de consue. attamen per cōtractū principis transferrat dōtium sine traditione. vide Bal. post Andre. de iser. in. c. ij. de noua forma fide. col. vlti. vbi videtur sibi contrari.

b ¶ Jaco. bur. Adde q Alexan. transit cum hac opi. marime per not. per Jo. an. in addi. ad spe. in tit. de

neutrum doceret nec se administratorem nec pecuniam versam in vtilitatē ciuitatis: tūc puto quod cessaret actio de dolo 2 haberet locum conditio ob causam: quia actio de dolo cū alia nō concurrit: vt supra de dolo. l. j. et. ij. C. de dolo. l. ij. et facit ad p̄dicta. j. quod falso tu. auē. l. j. et per totum illum tit.

¶ Sed quero † 2 practicam huius. l. quomodo agam cōtra administratorem vt se administratorē doceat. Rñ. potero agere primo contra ciuitatem et interpellare illum vt cause assistat 2 eam instruat probādo predicta: vt. C. de euict. l. si parentes. cum duabus. ll. seq. quod si non facit: tunc agetur contra eum istis actionibꝰ de quibus. §. dictū est. posset etiā ante iudicis officium implorari contra talem administratorem vt predicta faciat: vt argumento. j. de euic. l. in creditore. facit. j. de fideius. l. si cōtendat. et qd ibi not.

¶ Quero et nunc intro glo. hec. l. loquit in ciuitate. qd in alijs collegijs. glo. dicit idem quam not. Jac. de are. contra: quia ista lex est cōtra ius cōe: ergo 2c. vt. l. ius singulare. et. l. qd vero cōtra. §. de legi. et. l. sed reprobari. in fi de excu. tu. Bull. de cu. 2 Ja. bu. videtur tenere et dicere q quedā sunt collegia que inuicem in cōi omnia tractāt: sicut negotia particularia: vt collegiū eorū qui emunt salmas vel alios reddit ex publico. de quibus habet supra quod cuiusqꝫ vni. no. l. j. 2 in istis

in integ. restitu. vbi habetur q castris 2 collegijs repletis multitudine hominum datur restitutio nō autem parvus. Tu etiam adde Roma. idem tenentes q Joan. and. consi. cccexxxij. vbi consuluit pro castro ciuitelle.

c ¶ Presente collegio Vltra alexan. qui dicit q magis cōmunis opi. est q sufficiat plato mutuum datū cōsensu capituli. ad de plene vt per Ange. consil. mihi. cexxx. incip. omne bonum.

¶ Indigebat. Adde vt p Tiro. de cre. psi. vlt. Pe. de ancha. cui psi. se subscripsei ūt zab. Fulg. Salic. fig. homo.

Andreas Pomate.

¶ Ciuitas. Sed qualiter hoc p̄ babit i vtilitatē plonarum communis quedam opi. est qd non sufficiat p̄bare qd tpe contractus mutui ciuitas egeret pecunia: sed qd imo requirat actualis p̄batio verbonis in vtilitatē. vide Alex. cōsi. iij. col. ij. vol. ij. 2 aliqd per Fede. de se. consi. cxix. 2 pro ista opi. Bar. cōsuluit Ang. cōsi. ccxxxiij. incip. omne datum. in. ij. col. hanc tm cōem conclusionē limita: vt non pcedat qñ ciuitas egeret pecunia in aliqua causam quā pbaretur data pecunia fuisse secutam 2 adimplētā: quia in istis duobus cōcurrentibꝰ probarēt pecunia versa in vtilitatē. ita Ly. in auē. hoc ius porrectū hic alle. per Bar. 2 Ang. in. l. si predium. C. de pdi. mi. cano. c. j. de depo. Et limita vt hic per Pau. de cast. et moder. quod confirma ex eo quod voluit Barto. 2 Bald. in fi. ff. de ali. pupi. prestan. Barto. l. cum seruus. ff. de verb. obl. dum loquitur de pictura perfecta. Secundo ex eo quod voluit Barto. l. fina. §. si prefatam. in fine. C. de iure deliberan. dum loquitur quando reperitur creditoribus satisfactus. Tertio ex eo quod voluit Barto. l. fi. §. sed et si quis. C. ad

maced. et. l. si ventri. §. j. ff. de pti. credi. dum loquitur de frumento mutuato pauperi: posset tamen dici qō d ista non loquuntur in personis priuilegiatis in quib⁹ loquitur tex. noster. Et limita vt non procedat in ciuitate exercente artem questuariam: quia tunc non est necesse

pbare versum in eī a vtilitatē: ꝛ per Bald. in rubr. de b exer. co. v. aduerte ēt quod bar. hic ꝛ doc. videnē sibi contrarij dum volunt. l. fi. de exerci. non habere locum in ciuitate vbi volunt. §. l. j. eo. titu. §. non aliter ver. sed si in pretijs. habere locum hīc in ciuitate: sic dicunt. l. illuus. tit. loqui. et non loqui in ciuitate: qō magnā cōtinet in se repugnātiam nisi dixerimus q supra quādo alleg. l. primam. loquitur quando administrator habebat specialē mandatum a ciuitate: et ideo non est mirum cum tūc ciuitas vtatur iure priuati: vt hic per Barto. versicul. sed si erat ei concessum'. et si bñ d. l. primam allegarent. cum. l. sequen. non in priuato eo casu possint trahere locū ē in ciuitate: sed hic bñ allegant. l. fin. loquitur quando administrator nullū habebat mandatum: ꝛ ideo non est mirandum si dicunt eam non habere locum in ciuitate: cum tunc ad ministrator non possit ciuitati preiudicare. vide ancha. consi. suo vlti. col. ij. ꝛ. v.

a ~ Andre. Poma. ¶ In princi. Vide Alexā. consi. iiij. colū. ij. vol. iij. et aliquid per Fede. consilio. cxix. vbi dicit quales probationes admittantur ad hoc probandum.

b ¶ Pignus. Dicit Bald. quod habens pignus non potest iurare debitorem suspectum de fuga et eum capi facere quod intelligit Alex. quū pignus est sufficiens alēs secus. pro quo adde quod voluit ro. cōsi. cxxxiij. s. quod si habeo instrumentum guarentigio natum ꝛ faciem debitori statui terminum ad soluendum quod per hoc non impedior quin possim. ipm facere detinere.

c ~ Andre. Poma. ¶ Tu dic. Vide Alex. cōsil. xlviij. Jaco. de bel. in auē. vt nulli iudi. §. j. in prin.[a] et extra de so. c. j. per gl. ꝛ Innoc.

Creditor. Qui accipit pignus [b] idoneum non renūtiare videtur propterea personali actioni. hoc dicit. ¶ Oppo. quia recipiendo pignus videtur renūtiare personali actioni. vt. l. fi. C. de pac. conuen. Solu. ibi loquitur in his que cōpetebant de iure speciali. hīc in his q cōpetebant de iure cōmuni. Item dicit glo. q ista. l. non seruat venetijs.

Institor. Ex contractu institoris cōuenitur dñs sicut ex cōtractu procuratoris. hoc dicit glo. intelligē si pecuniā accepit in eam causam in quā prepositus erat. et bene: qr alēs esset sec⁹. ¶ Quero que similitudo est ista quasi iussu eius ꝛc. glo. dicit quod non est nota si militudinis: sed est expressiua veritatis. Tu dic. [c] secundum doct. quod est nota similitudinis: nam institor est ille qui preponitur certe administratoni questuarie et vniuersali: vt. l. si cum villico. j. de insti. Ille vero qui adnūactum preponitur non dicitur institor: sed procurator: vt. j. de insti. l. in eum.

in. ij. col. ij. volu.

~ Andre. Poma. ¶ Dicit. Vide Alexand. consi. ij. col. iiij. ad finem.

~ Andreas Pomate. ¶ In. l. prima. Not, ex isto text. quod in contractu nominato est locus penitentie saltem in effectu contra tamen facit tex. in. l. si cut. C. de actio. ꝛ obligatio. et l. in cōmodato. §. si cut. ff. commo. respōde primo vt per bal dum quod in contractu mutui celebrato nō est locū penitentie sed in celebrando sic de quo loquit text⁹ noster. aut ille q pmisit recipere pmisit factum ad qō prestādū qs pcise nō cogitur. l. stipulationes non diuiduntur. §. cel. j. de verb. obli. sed soluendo interesse quis liberatur. l. si quis ab alio. §. fi. j. de re iud. sed hic nullum est interesse: ideo non est mirum si non tenetur ꝛ locus sit penitentie quoniam in text. nostro dicitur qō est in potestate eius qui spopondit se accepturum pecuniam mutuo ne obligetur ꝛ glos. supplet in effectu: quia bene etiam ante receptionez tenetur sed obstat exceptio non numerate pecunie doli. et non declarauit qualiter competat: ideo tendum qō in contractu mutui quando quis confitetur se recepisse pecuniam quaz tamen re vera non accepit quod datur sibi triplex exceptio non nume. pecu. aut doli: vt hic in glo. aut in factum non nume. pecu. sibi competit quoties facta per eum scriptura vel per tabellionem simpliciter confessus est se recepisse vt toto titu. insti. de lib. oblig. C. de non nume. pecu. in factum autem competit quoties vltra confessionem promisit per solēnem stipulationem de reddendo: vt est tex. l. cum vltra. C. de non numera. pecu. ibi Barto. doli vero datur quando superioribus cessantibus facta est confessio solum de receptione coram testibus: vt supra text. l. secunda. §. circa. infra de excep. doli. alleg. hic et not. quod abbas capitu. fina. in vltima columna. de solu. dicit quod etiam ista exceptio doli competit

promisit vsuras vtrū sit in eius potestate ne accipiēdo se astringat: glos. dicit quod sic soluendo vsuras: alēs secus: vt. l. qui rome. in prin. j. de verb. oblig. Alij dicunt quod non habet necesse soluere vsuras: si credito: potest alijs sub vsuris eque bene mutuare: ar. eorum que no. in lege diem functo. §. de offi. assesso. et sic liberatur prestando interesse: qō forte est multum minus q̄ sint vsure vel forte nihil. arg. j. de condi. ob causam. l. si pecuniā. dñs Jaco. but. dicebat q predicta procedunt in cōtractibus innominatis: sed quia contractus mutui est contractus nominatus in quo non est locus penitentie ideo stemus glo. quod

a puto[d] verum si vsure essent promisse per stipulationem: quod est necesse in pecunia mutuata. vt. C. eo. l. q̄tuis. sed si essent vsure promisse pacto in alijs reb⁹ iuxta. l. frumenti. C. de vsuris. puto predictorum opi.

3 veram. nam licet mutuum sit cōtractus nominat⁹: tamen habita relatione mutui ad pactum de solūdis vsuris resultat contractus quidā innominatus. do vt des. vt per doct. plene not. in. l. in bonefidei. C. de pac. et ideo locus esset penitentie soluto interesse vt. j. de condi. ob causam. l. si pecuniam. ¶ Ultimo tene menti hanc. l. in eo quod dicit quod debitor ex postfacto pecuniam de necessitate non recipit: p quā determinatur per iuriscōsultum vna questio in lege penul. que res pigno. oblig. possunt.

b **Dm fundus.** [b] In actionib⁹ stricti iuris veniunt fructus et accessiones tempore litis contest. hoc dī. De hoc dicā. j. de tritica. l. in hac. ad quam glo. se hic remittit Bartolus.

1 ☞ Errans quando transferat dominium.
2 Conditio qī competat dño contra possessorem.
3 Exempla in quo potest ab initio possessori abesse.
4 Expense alimentorum parue quod compēsentur cū operis.
5 Intellectus huius. §. verus. fm Bar.
6 Si es effectus locupletior ex re mea lz possim habere regressum cōtra alium si ille liberaretur cedendo mihi actionem contra te tamē de equitate datur mihi directa actio contra te.
7 Soluens habenti mandatum licet modo reuocatū quis sit liberatus.
8 Cōpensatio q̄ non fiat etiam qī pecunia petitur vt species: et sic de specie ad quantitatem.
9 Vendito: qī tradit alteri et sic nō emptori. cui iuste arbitrabatur tradere posse: quod liberet ab emptore et et tenetur cedere actionem.
10 Que dicuntur hic in seruo an habeant locum in monacho alterius monasterij.

c **Seruum tuum.** Ex equitate causa euicandi circuitus [c] datur conditio et cū quo negotiū non est gestum: et si dñs approbat cōtractum serui eius nomie tenetur insolidum: si vero reprobat tenetur trīn de peculio. h. d. Dicitur: primo ponit thema et questionē tacite resultantem ex themate. secō ponitur responsio sabini de equitate. tertio ponitur responsio iuliani de rigore. quarto suppletur per autoē legis quod dicto iuliani deficiebat. scōa ibi: sabinus. tertia ibi: nam et iulianus. quarta ibi: sed adijcere. ¶ In tex. ibi traditus

tit ei qui confessus est se recepisse: qui tamen re vera non receperit vt sibi alēs exceptio non deē et videas Alex. consi. ij. col. iiij. ad finem.

¶ Puto verum. Adde quod cum opino. Bart. hic transeunt communiter docto. et Joan. de Imo. et Ray. in lege qui rome. infra de verbo. obliga.

est: subaudi queritur qualiter domino succurratur et quid iuris sit. Glos. ponit casum et bene. ideo non scribas casum in terminis quia gloss. clarissime ponit ¶ Notabilia huius. §. vide bitis in cōrarijs. prima pars fuit thema et questio et sic non habet contraria. ¶ Venio ad secūdam partem dicitur hic quod dominus potest condicere seruum traditum possessori ab ipso possessore. Contra. nemo condicit rem suam preterq̄ a fure: vt supra vsufruc. quemad. ca. l. fina. sed iste dominus habebat dominiū illius serui empti: quia quicquid acquirit seruus acquirit domino. vt lege si seruus. infra de acquir. re. do. ergo ꝛc. Solu. hic homo emptus non fuit traditus seruo: ideo domino non fuit quesitum dominium: sed fuit traditus possessori ideo possessori est quesitum dominū:

~ Andreas Pomate. ¶ Cū sunt duo. Hāc autem materiam intellige: vt per Bart. et alios in lege si filius §. primo. j. de verbo. obliga. limita tamē q̄tuor modis vt in illis etiam in contractibus stricti iuris veniant fructus a tempore more: non autem expectetur tempus litis. Et primus est qī agerē ad rem meā. l. iulianus. §. fructū. ē. de rei ven. vel que ali quando mea fuisset vt est tex. in. l. videamus. §. si actione. j. de vsur. et ratio quia vtroq̄ casu agitur ad restituendum et verbum restitui importat plenam significationem vt dicit Paul. de castro. et est tex. in. d. l. videamus. §. in fauiana: licet aliam rationē assignet Sali. in lege vinum. iij. op. ē. e. Secundus casus est in lege si filius in fine. infra de col. do. et ibi Bar. no. et illum modum dicit esse mirabilem Bald. in lege si soror. C. de colla. Tertius est in contractibus celebratis cum principe quia ipsemet semper tenetur a tempore more: quia cōtractus per eum celebrati habent vim bonefidei. ita dicit Bald. in. §. signa vero. in titu. de pace constantie. Quartus est de equitate canonica que reputat omnes contractus bonefidei. ita dicit Bal. in. c. f. circa fi. de plus petit. asserens se nullum scire tex. iuris cano. qui vtatur ista differentia vtrum sit contractus bonefi. vel stricti iur. quod puto tamen falsum. primo quod imo est tex. faciens istam differentiam in. c. cum venerabilis. de excep. Secundo quia quoties aliquid est inductum a iure ciuili et non reperitur contra statutum de iure canonico nec sumus in materia presenti stamus iuri ciuili vt per Bartolum. in lege priuilegia. C. de sacrosanctis ecclesijs.

¶ Circuitus. Adde Joan. andre. in addi. ad spe. in rub. de obl. et sol. circa prin. dicit q ille qui obligauit se obligaturū ad soluendū. ꝛ. pōt statim cōuenire ad illa soluenda absq̄ alia obligatione causa euitandi circuitus ita dicit tenere alb. gal. per. l. ob eā. j. de prescrip. ver. et cle. auditor. de rescrip.

et hoc dicit gloss. super verbo traditus que glo. licet sit signata super prima parte tamen debet hic rectari.

1 ¶ Oppo. errans non transfert dominium. in. vt. j. de cõdi. ob causam. l. iij. §. subtilius. et l. si ego. ff. eo. et de fur. l. si quis vxori. §. cum titio. Sol. circa hoc sunt videnda multe species erroris de quibus dixi in. l. j. §. de offi. proc. cesa. tamen quantum ad propositum dico quod hic nõ fuit error in domino rei: neq; in substantia persone quo casu loquuntur contrarta: sed fuit error circa qualitatem persone: putabat enim istum dñm esse seruũ cũ non esset. ¶ Cõtra hoc oppo. error in qualitate persone impedit translationem dominij. vt. l. falsus. in princi. j. de fur. So. ibi recipiẽs erat in dolo et in mala fide: hic erat bone fidei possessor. et ideo tex. notanter dicit impudẽs bonafide emit: q; si dolo et malafide non acquireretur dominiũ sibi: modo habetis istã glo. que facit tria contraria recte inspiciendo. ¶ Oppo. vt hic q; 2 dñs ff verus aget conditione indebiti. ¶ Contra. conditio indebiti ꝛ dicat ori ex re sicut in cõtractu mutuati requritur negotiũ esse gestũ inter dantem et recipientẽ: vt. j. de cõdi. inde. l. si in area. ꝛ hic inter dñm et possessorem nullum negotiũ est gestũ. ergo vt q; a possessore nõ possit cõdici. Sol. concedo oppositionẽ de rigore: deberet eũ agi per dñm cõtra venditorẽ. et venditor teneretur dño cedere cõditionẽ indebiti cõtra emptorẽ seu cõtra bonefidei possessorem. vt vt in text. Sed de eqtate causa vtrandi circumuo datur conditio directo dño cõtra possessorem. facit. j. de pdi. inde. l. dñs restõ. nec est nouũ q; vnus soluat: et alter reperat: et vide glo. super verbo cõdicere. que ista ponit: tenet ergo gl. hic q; de equitate hic datur actio dño cõtra possessorẽ. hoc etiã dicit clarius ponẽdo casum in. j. glo. Det. dicit q; nõ videtur sibi equũ: mo inquũ q; ei concedatur actio qui eã nõ habet. ideo intelligit primũ dictũ. scz q; pot cõdicere. f. cessa actione nõ aliter. hoc nõ placet mihi vos scitis q; ex equitate datur mihi actio contra eũ qui ex re mea factus est locupletior. vt. j. l. proxi. et. ff. e. l. si eũ seruũ. ita hic cũ possessor seruũ cui traditus est pamphilus sit effect⁹ locupletior ex re mea, equũ ꝛ est quod mihi detur conditio cõtra eum: ꝛ erit ista conditio sine causa: vt. j. l. proxi. vl vtilis conditio indebiti. vt glos. dicit: non enim est directa conditio: quia inter hos non est negotium gestum: vt supra dixi. ¶ Oppo. dicitur hic si quid mihi abesset ex negotio q; is gessisset. Cõtra mihi possessori nil abest cũ tex. dicat q; emit ex peculio pertinente ad dñm: quare male. habuit tutor hic glos. ponit exẽplum in quo poteſt ab initio possessori abesse: vt q; expendi in alimẽtãdo seruũ. q; tã reprehendũt istud exemplũ. primo q; expense alimentorũ cõpensantur cũ operis. vt. l. in rebus. §. possunt. j. cõmo. Alij volẽtes sustinere dicunt q; ille pãphilus emptus erat ita paruulus q; nulle erant opere eius. l. ff. §. de ope. ser. 4 Alij dicũt q; l. in rebus. §. possunt. loquitur de expẽsis paruis q; cõpensantur cũ operis: secus in expensis magnis. et ita intelligãt gl. ꝛ etiã mihi piz. vt. l. j. in fi. cũ. l. seq. j. de impẽ. in re. do. fac. Alij ponunt hic exẽplũ q; iste pãphil⁹ emptus ge. ilit aliqua negotia mei possessoris ꝛ male: pro q; b⁹ possum agere cõtra verũ dñm. ar. j. cõmo. l. si is qui. §. si libero. Quidam hoc reprehendũt q; iste pãphil⁹ interim est possessoris. ergo interim sibi non obligat: vt. C. qñ ser. ex suo fac. q; to. ꝛ. l. apud antiquos. C. de fur. Itẽ reprobant primũ q; tex. dicit ex negotio q; is gessisset. f. seru⁹: sed ponẽdo q; ego alimentauerim eũ negotiũ esset gestũ a me nõ a seruo. Puto q; quelz posset sustineri recte ittelligẽdo: nã si ego alimẽtaui pãphilũ emptũ a seruo mihi abest ex negotio q; is gessit. hoc est ex emptiõe facta p ipsum seruũ: ideo eũ. eũ alimẽtaui: q; ipse seru⁹ emit. Ego alio modo intelligo hic q; iste seru⁹ possessus bona fide emit ipm pãphilũ de pecunia dñi tñ q; in hoc negotia multa de meo expẽdi soluẽdo gabellã ꝛ notariis ꝛ similia ista: ego possessor debeo cõsequi a dño: et fm hoc hic loquit de negotio gesto ab ipso seruo bona fide possesso: quinũq; fuit possessor: nõ de negotio gesto ab ipso pãphilo empto q; fuit possessor: et ista est vera. ¶ Op. ille q; expedit in re aliena nõ hz actionẽ sed retentionẽ tm. vt. j. de cõdi. inde. l. si in area. et melius in. l. in hoc iudicio. ver. diuersum. ff. cõdi. ob. ergo p expẽsis factis in illo pãphilo ego possessor nõ debeo habere actionẽ. hic vt cõtrarium quare male. Hur⁹ timore q; dicũt in text. ibi me tecũ acturũ. f. p retentionẽ. certe hoc est violare tex. ideo alij dicũt q; competit actio: sed q; fit illa dubitat: q; dicũt q; cõditio indebiti. q; tã q; actio negotiorũ gestorũ: prima est vera. Non ob. l. si in area. nã hic pãphilus circa quem fuit expẽsum nõ erat alterius: sed erat ipsi⁹ possessoris. sicut ergo anteq; eũ restituat hz retentionẽ pro istis expensis. postq; restituit habz conditionẽ indebiti: q; inter se restituentẽ et eũ qui restituitur geritur negotiũ. f. translatio dñij: ex qua oritur ista conditio indebiti. vt. l. q; exceptionẽ. §. si pars. j. de cõdi. inde. sed q; detur actio negotiorũ gestorũ nõ vt verũ: q; non gessit negotiũ dñi sed tãq; ppriũ et in re propria: vt dixi. ¶ Alterius op. vt hic in tex. et hoc verũ est. Cõtra. j. proxi. ver. ibi nã ꝛ ultan⁹ ꝛc. Rñdeo. ff. dictum est verũ. f. de equitate: q; sequitur est vera de rigore. ¶ Sumus expediti de ista prima rñsione de equitate ex qua habeo ꝛ tenere istud q; qñ tu es effectus locupletior ex re mea licz ego possim habere regressum cõtra alium si ille liberaret cedendo mihi actionẽ cõtra te de eqtate datur mihi directo actio cõtra te et immediate. Istud quod dixi si ex re mea factus est locupletior: datur. j. l. prima. et. ff. eo. l. si eũ seru.

tum. Illud q; dixi si ille cõtra quem possum habere a regressum liberaretur mihi cedendo actionẽ contra te: ideo dixi q; si precise teneretur ad rem illã cessaret equitas ꝛ mihi non daretur directo actio contra te. vt no. in. d. l. si eum seruum. ff. eo. q; si seruus vinebat ita q; ab alio posset recuperari non haberet locum illa equitas. Item quod dixi si ex re mea factus es locupletior: ideo dixi quia secus esset si haberes rem aliunde q̃z ex re mea: licet alius teneatur mihi cedere actionẽ. nã nõ agerem contra te nisi illa actio esset mihi cessa: vt. l. cum in plures. §. messem. j. locati. ꝛ j. de actio. emp. l. iulianus. §. j. ꝛ de leg. j. l. si sic. in fin. et. j. ad. l. rho. de tac. l. ij. §. penul. ¶ Venio ad secũdã responsionẽ de rigore. dicitur hic q; dñs potest agere ex empto cõtra venditorem ꝛ venditor pot agere conditione indebiti contra possessorem. Contra ad primum dictum q; venditor traditione seu solutione 7 sit liberatus: vt. j. de solu. l. cũ quis. §. j. Solu. ibi fuit solutum ei qui aliãs habebat mandatũ: licet modo sit reuocatũ. hic solutũ fuit ei qui nunq; habuit mandatum: ita solutur hic in glo. in verbo vendicare. et bene ꝛ probatur etiã. j. de sol. l. qui hominẽ. §. si nullo. ¶ Ad secm opp. q; venditor nõ possit agere cõditione indebiti cõtra possessorẽ: nemo enim cõdicit rem suam preterq̃z a fure: vt. ff. vsufru. quemad. ca. l. fi. sed iste venditor adhuc est dominus pamphili: vt probabo. ergo ꝛc. q; sit dñs ptz: q; rei vẽdite nõ trãsfertur dñium nisi soluto pretio: ita q; venditor sit dominus pretij: vt institu. de re. di. §. vendite. ꝛ. l. ex empto. in prin. j. de actio. emp. sed hoc pretiũ nõ fuit effectum venditoris. q; ptz q; dñs potest vendicare. ergo non est translatum dominiũ rei vendite. Rñdeo intelligas q; pretiũ fuit cõsumptũ ꝛ sic reconciliata fuit solutio: vt. l. nõ omnis. in prin. ff. eo. vel fuit habita fides de eo tẽpore venditionis ꝛ traditionis. ꝛ sic fuit translatum dñium: ita intelligit glo. super verbo emptori et bene. ¶ Venio ad ver. quod ad peculia- a reas dicitur hic q; dñs pot vendicare numos. hz ipse b teneatur de peculio. Contra debiti ꝛ creditis inuicẽ fit cõpensatio. vt. l. j. j. de compensa. si ergo inuicem possunt agere ergo cõpensatione tollitur: frustra ergo dicit domino vendicationẽ cõpetere que inanis est. Solu. dic q; hic non est locus cõpensationi: ratio est q; hic pecunia petitur vt species: ꝛ speciei ad quã titatem nõ fit cõpensatio. hic est casus hic fm glo. et in. l. si creditor. §. j. j. de peculio. ꝛ de leg. j. l. sed si certos. Tene ergo menti tu inuenis q; quãdo pecunia 8 c petitur vt species non pot opponi compensatio fm glo. vltramon. reprehendunt istam glo quia siue pecunia debeatur in genere siue in specie eadem est ratio compensandi: non enim cadit affectio magis in vna pecunia q̃z in alia: vt. j. de in litem iurando. l. nuncio. facit. ff. e. l. nam et si fur. §. fi. Ratio autem quare hic nõ admittitur cõpensatio hec est fm eos: nam d compensatio fit de debito liquido ad liquidũ: vt. l. fi. C. de compensa. sed hic ex parte dñi qui vendicat pecuniam est debitum liquidũ: sed ex parte venditoris qui agit de peculio non est debitum liquidũ quia poterit esse q; de peculio fient tot deductiones quod nil remanebit in peculio: vt. l. sed ꝛ si damnum. §. j. j. de peculio. ꝛ istud videtur mihi verum. pro hoc adduco in simili. C. commo. l. fina. pro eo etiam per. l. fi.

~ Andre. Poma. ¶ Peculiares. vide Alexan. consilio. cij xviij. colum. cum duabus seq. in. j. volum. et Aret. consi. xxxv.

~ Andre. Poma. ¶ Creditis. Ad cognoscendum b quis sit error qualitatis vel substantie et que sit differentia vt in fi. C. de compen. que dicit q; specialiter est in actione depositi quod nõ fiat compensatio de cuius natura est q; fiat in specie. l. licet. §. rei. ꝛ. l. lucius. la prima. j. depo. ergo in contrarium est de Anto. de but. cõsilio. lxxij. in ipsente. multa dubia tangit querens ut de ista materia erroris habẽt cano. text. expressum. xxii. q. j. p totum. et ibi glo. sume. et archi. prosequuntur.

¶ Cõpensatio. Adde q; cum opt. vltramon. tãq; magis cõmunis ꝛ tutior trãsit Alexand. cui inq̃ztũ tangit agentes ad depositum posse obici compensatio videdum adde Bald. consil. cccxxij. incip. duo videnda. lib. iij. vbi dicit q; illud quod dicitur agẽti ad depositum non potest obici compensatio habet locum in vero deposito non compensato per glossi. in. l. assiduus C. qui po. in pig. ha.

~ Andre. Pomate. ¶ Ratio. Limita tñ hoc pro debito nõ liquido ad liquidũ nõ fiat cõpẽsatio vt nõ procedat quoties delatũ fuisset liquidatum per confessionem meam in iudicio q; tunc bene potest fieri compensatio etiam de debito non liquido ad liquidatum per confessionem meam vt est glossi. sing. l. fi. in glo. ij. in versi. conuncta. C. de cõpensa. ꝛ ibi Cyn. in. j. q. ꝛ Bal. ꝛ Albe. in. l. si infra. penul. col. de posi. ꝛ est glo. similis. l. nemo ex eis. de qua mem. mit superior glo. j. de reg. iur.

~ Andreas Pomate.

e ¶ Tertio. Limita tamen quod venditor liberetur cedendo actionem emptori quando non tradit sibi rem sed alteri cui iuste credit se tradere posse vt procedat quoties esset vendita species proui loquitur tex. nostr. secus vero quando esset venditum aliquid in genere vt puta. x. sacci frumenti: qui

tunc licet iuste traderet alteri q̃ emptori tamen cedendo actionem ipsi emptori aduersus eum cui tradit non liberaretur intellige p̃m gloss. singu. l. si quis vxori. §. apud labeonem. gloss. in verbo actionem. ff. de furt. quam ad hoc not. Bald. in. l. falsus. vlti. col. C. de furt.

Paul. de cast. ꝛ moder. hic.

a ¶ Ab emptore. Adde p̃m Roma. ꝛ Pau. de cast. dictum Bartol. procedere quando vēditor erat obligatus ad ꝓ speciem vt hic secus si ad genᵉ. allegāt gl. singulare 2 in. l. si quis vxorem. §. apd labeonem. j. de furt. ꝛ not. per Bald. in. l. falsus. C. de fur. ꝛ ita est de mente Jacob. butri. qui ita respondit ad. l. fugitiuus. pro contraria signata in glo. latius hic per Alex.

b. ¶ Rem verso. adde vt hic per Alex.

c. ¶ Monacho. Joan. andre. in additio. ad specula. in rubica. de statu monachorum. paulo ante medium refert pileum. questio. lix. distinguere q̃ aut fuit minister vel administrator: in secundo vel non. ꝛ si non distingue: vnde acquisuerit an ex re secundi monasterij an ex operis an ex vtroq̃. primo casu totū erit secundi monasterij. allegat. §. inter dicimus. in autentica de eccle. ti. ff. de annu. leg. ꝛ idem dicit putare si ex re et operis acquisuit per. l. j. ꝛ. l. si vt proponis. C. C. de rei vendi. ꝛ. C. arbit. tu. l. iij. secus dicit esse si ex operis tantum per. l. per seruum. §. de vsu. ꝛ hab. cui autem acquirat monachus cum alteratur status monasterij. et ad aliud transit: vide Petrum de anchar. consilio. cccliij. ꝛ. cccccxxv. et de monacho qui monachum se dissimulabat. et qui acquisuit. nomen debitoris et obtinuit bona ipsius vendit. in contumaciā. an ventente debitore et opponente de monachatu debeat processus annullari. Vide Federic. consilio. clxxxvij.

d. ¶ Andreas Pomate. ¶ Hic in gloss. vide Alexā. d. consilio. xcij. colum. iij. l. volumine. et consilio. cxxxiij. volumi. iij.

tor nō liberatur cedendo actionē: non enim ideo tenetur: q̃ actionem habet sed ideo q̃ vendidit. ergo ꝛc. vt. C. eo. l. non aduersus. ꝛ. j. de pigno. actio. l. petenti. solu. fateor q̃ venditor ideo tenetur q̃ contraxit: tamen natura cōtractus venditionis talis est vt quis nō teneatur nisi de dolo lata culpa et leui. vt. l. si vt certo. §. nunc videndum. j. cōmo. q̃ ergo hic tradidit rē ei quē putabat dñm serui: et sic non fuit in culpa deberet esse liberatus: tamen q̃ actionē habet ideo tenet eā cedere: sic licet primo: dialiter tenetur ex cōtractu: tamē modo tenetur: ideo q̃ actionē habet: ꝛ si nihil haberet in totum esset liberatus: ꝛ ideo eā cedēdo liberatur: vt. l. qd̄ debetur. j. de peculio. qd̄ not. ¶ Tene ergo menti quod licet † venditor non tradat emptori: si tamē tradit alteri cui iuste pōt credere se posse tradere liberat ab emptore: et non tenetur nisi actionem illam cedere. ¶ Sunius expediti de cōtrarijs restant quedam questiones in gl. magna circa princi. dicitur hic quod pecunia consumpta actio de peculio euanescit. Quero qualiter euanescit. quidam dicunt iure compensationis. c. Gloss. dicit melius. quia consumptio reconciliat solutionem et facit haberi perinde ac si dominum ab initio fuisset translatum: vt. l. si filius. ꝛ. l. non omnis. §. fina. §. eodem. ꝛ dic vt in glos. super verbo euanescit. ¶ Quero pone q̃ venditor actione de peculio tantum ꝛ. consequi posset. ꝛ numi peculiares qui fuerāt consumpti ꝛ soluti erant. xx. vtrum dñs possit repetere illa. ꝛ. quidam dicunt q̃ sic. Gloss. dicit q̃ si extant potest repetere si sunt consumpti non potest. pro huius declaratione videamus. primo qūo procedit q̃stio. si enim numi peculiares fuerunt. xx. quomodo potest esse q̃ in peculio non sint nisi. ꝛ. Ridico ꝓpter deductionem fiendam a domino de eo quod sibi debetur: vt. l. sed ꝛ si damnū. §. j. alꝭ est. l. peculiū. ꝛ se. j. de peculio. ¶ Nunc videamus que istarum opinio sit vera. et si quidem nos teneremus in precedenti questione illam opin. q̃ actio de peculio tollatur iure cōpensationis esset vera prima opi. cum enim. ꝛ. tantū deberentur venditori. de. ꝛ. tantum fiet compēsatio. reliqua. ꝛ. repeteret dñs: sed cum alia opinio sit verior. f. quod non iure cōpensationis tollatur: tene opi. glo. quod exrantem vendicat: consumptā nō. ¶ Ertio querit glo. pone quod pretium serui fuit. xx. in peculio fuerunt. ꝛ. seruus emptus qui nunc domino. tradit valet. xxx. an illa. ꝛ. quibus seruus plus valet possint peti a domino per actionem de in rem verso. Gloss arguit pro. et contra. finaliter: dic vt colligitur in. l. et ideo. §. illud plane et quod ibi not. j. de in rem verso. b ¶ Ultimo posses habere istam. l. de facto in. ꝓprijs terminis † si poneres monachū vnius monasterij detineri ab alio monasterio. in monachum bona fide: et ipsum emisse aliquam rem ex pecunia. primi monasterij que res empta tradita esset abbati secundi monasterij: omnia enim que hic dicūtur in seruo possunt dici in monacho c: vt not. per Innocen. extra de priule. c. cum olim. ¶ Sed quid si non apparet ex cuius pecunia soluit monachus vel seruus: vel non apparet ad quem illa pecunia pertinet: cogitabitis.

1 ☞ Si res mea ad te peruenit sine iusta causa eam a te conditere possum. ꝛ nu. 2.

Pecunia mea quomodo dicatur.

2 In remedio huius. l. actio ꝛ obligatio est natiua.

3 Mutuum vt contrahatur requiritur vltra rem etiam: pretium consensus.

Jmeritium. Si † res mea ad te peruenit nec est causa quare apud te debeat remanere eam certi conditione vel sine causa condicam. hoc d. ¶ Ho. qd̄ dicit in summario. Glo. et doc. hic nihil dicunt. ¶ Opp. §. eodem. l. si filius. vbi pecunia patris peruenit ad creditorem. et tamen ea consumpta non potest repetere. Solutio. ibi peruenit pecunia ad creditorem titulo oneroso. hic vero peruenit ad alium titulo lucratiuo. probatur hec solu. in. l. si eum seruum. §. eodem. et. C. de rei vendicatio. l. mater. Istud contrarium facit gloss. et non soluit. j. de actio. empt. l. seruus quez. versi. secundum que. vbi habes similem text. ad istū textum. alie concordantie ponuntur hic in glossa. 4 ¶ Pro declaratione ergo huius. l. dicas quādo res mea peruenit ad te sine iusta causa: aut q̃ ea potest

mihi esset consultum agendo contra alium: aut non a primo casu aut ille alius cōtra quem agerem liberaretur cedendo actionem cōtra te. scilicet mihi. et tūc habet locum equitas huius. l. vt mihi actio cōtra tedetur ex equitate. vt. §. l. proxima. §. seruum tuum imprudens. tuncto princ. cum fi. et ibi dixi. ¶ Quandoq̃ non liberaretur isto modo. et tunc equitas huius. l. cessat. vt habuisti in. d. l. si eum seruum. vbi est text⁹ huic similis. si vero cōtra alium non potest mihi esse consultum. et tunc aut illa res mea peruenit ad te titulo lucratiuo: ꝛ habet locum equitas huius. l. vt hic et supra. e. l. si eum seruum. et supra. l. proxima. in dicto. §. seruum tuum imprudens: aut titulo oneroso. et tunc cessat equitas huius. l. vt. l. si filius. §. eodem. in fi. et not. in lege si eum seruum. et per consequens cessabit actio: que ex equitate insurgit et competit. non tamen per hoc excludo alias actiones si q̃ cō- b peterent: vt rei vendicatio[a] vel alia actio[b] vt dicta. l. 1 3 si filius. ¶ Quero dicitur hic † pecunia mea: quomodo intelligatur mea. Respondeo mea vel mihi debita: vt hic in tex. vel etiam que peruenit occasione rei mee vt pretium: vt dicta lege si eum seruum supra. e. ¶ Quero quid si fueris tantum stipulatus: et pecuniam non recepis. Glo. respondet idem esse: quia salem ex re mea ad te peruenit illud ius quo debitorem meum habes obligatum. Item dicit glo. videtur pecunia ad te bieui manu peruenisse: vt supra. e. l. singularia. quod intellige si pecunia esset solutioni 2 parata vt ibi vidistis. ¶ Quero qua actione pecunia ista petetur. Respondeo conditione sine causa et certi conditione generali que cum ea concurrit vt dictum est. ¶ Sed tunc quero vtrum iste actiōes sint natiue vel datiue: quidam dicunt quod sint datiue: quia nullum est negotium gestum inter partes vt hic videes. Pet. dicit quod imo sint natiue. nascūtur enim ex obligatione: obligatio bene est datiua: quia non precessit cōtractus ex quo oriri possit obligatio illa: nec etiam quasi contractus maleficiū vel quasi maleficiū: sed a lege datur ista obligatio 4 vt probat iste tex. vide eum. Ego puto † quod obli- c gatio et actio sit natiua. c licet enim hic non precesserit contractus vel quasi tamen precessit factum istud 3 quod hic narratur. ex quo oritur obligatio et ex obligatione actio: et sic ista obligatio oritur ex varijs figuris causarum: vt lege prima. in princip. de acti. et obliga. quando vero nulla esset materia ex qua oriretur obligatio tunc posset dici datiua: sed cum hic sit sufficiens materia ergo potest dici natiua: vt supra de pactis. l. iurisgentium. §. primo. ¶ Ultimo 5 nota † tu iuuenis quod licet mutuum recontrahitur tamen requiritur etiam consensus partium vt hic. et supra eodem. l. non omnis. in princip. §. misi. §. vnū contrarium insolutum. dicit glos. argu. contra. supra fami. ercisc. l. cum putarem. §. pe. Solu. ibi peruenit ad alium iusta de causa. scilicet ex causa sententie diffinitiue. Bar.

1 ☞ Officiales quando possint contrahere cum subditis in loco officij.

2 Priores ciuitatis quod etiam durante officio cōtrahere possint.

3 Officiales qui et qñ possint accipe pecuniā mutuo. e

a ¶ Rei vendicatio. Similem distinctionem facit gl. inter causam lucratiuem et onerosam in lege si eum supra eod em. et distinctioni Bart. adde q̃ remedū huius. l. habebit locum etiam si mihi potuit a princi- pio esse consultum contra alium sed ex postfacto desiit esse cōsultū. l. fi. §. fi. et ibi no. barto. de condi. inde. alex. cui mg̃ſtū tangit de campsore. adde inter cōsi. Alex. ij. vol. xcv. consilio a n dree sicu. cum duobus seq.

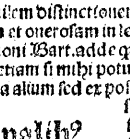

Principalib⁹. Officiales non possunt cōtrahere cum subditis nisi sint perpetui vel ad eorum vtilitatē. h. d. cū. l. seq. ¶ Op. ad hanc. l. C. e. l. quisquis. dicit glos. q̃ permittitur accipere intellige a non subditis. a subditis vero secus. vt. l. cōtraria. Alij dicunt q̃ hic permittitur accipere ad cotū necessitatem: alꝭ secus. et istam sequebatur Gul. vnde † dic breuiter. vtrum officialis possit cōtrahere: aut est officialis in loco sue ouginis: et pōt quis contrahere indistincte: vt hac. l. presidis. in princi. p̃m vnam lec. et sic priores † huius ciuitatis etiam durante officio possunt indistincte contrahere: si vero alibi habet officiū. et tūc aut est officiū perpetuū et idem qd̄. §. vt hac. l. presidis. sōm aliam lec. aut est officialis ad tempus et tunc aut vult contrahere cum non c subditis: et pōt. vt hac. l. presidis. in fi. aut cū subditis: et tunc aut dando pecuniam mutuam: et non potest. vt hac l. puncipalibus. et. C. eo. l. eos. aut recipiendo vel aliter cōtrahendo: et tūc aut ad eius necessitatem: et potest vt hac. l. presidis. in fi. secundum intellectum Gul. quem sequuntur doct. aut causa lucri: et non potest: vt hac. l. principalibus. et. l. eos. et. l. quisquis. C. e. ꝛ ibi per Cyn. et in. l. j. C. de contra. iud. vbi etiam per Jaco. butri. ¶ Quero † an tales officiales possint accipere pecuniam mutuo pro ciuitate vel da re: nam quod supra dixi loquitur quādo nomine proprio cōtrahunt: q̃dā dicunt indistincte q̃ sic. vt. l. ciuitas. §. e. et. j. de vsu. l. cautus. quod intellige in his quibus cōmittitur administratio reipublice: vt in prioribus antiquis et si. Alij vero officiales quibus sola executio iurisdictionis cōmittitur hoc nō possunt vt potestas: capitaneus: et similes. arg. l. prohibere. §. plane. ff. qd̄ vi aut clam. facit qd̄ not. in. l. item magistri. §. de pac. et quod not. per Cy. e C. de transac. l. preses. Bar.

d ¶ Necessitatem. et per hoc dicit Ang. post Gul. de cu. q̃ prohibitus potare gratiam nō incidit in penam si potat causa sui vsus.

e ¶ Cy. Adde et limita vt per Alex. cui etiam adde

bal. cõsil. l. inct. creditor. et Pe. de anc. pf. cccxxxij. in ij. colum.

Andreas Pomate.

a ¶ Pecuniã. Vide alexan. ad hãc. l. in. l. nõ hoc. co. ij. C. vnde legi.

Andreas Pomate.

b ¶ Casib9 In oibus casib9 in 2 db9 olim plumebãt nouatio ipso iure ho 3 die etiã si 4 nõ hoc p partes exprimãt q a aio nouãdi faciunt valebit o peexceptionis: et vide bar. pf. xix. co. vij. 1 in f. vol. et pfi. xxxvij. co. f. in fi. 2 collũ. xij. et seq. e. vo. 2 col. xix. ro. cõsil. cxxj. Alex. in. l. si senõ obtulit. §. si ex cõuẽtione. col. ij. j. de re iudi. et vtõ are. cõsil. cviij. 2 oino sozi. pf. xxj. Ange. de are. in. §. pterea. instit. quib. mo. tol. obli.

Periculum. Si debitorum nomina efficiãtur deteriora periculum pertinet ad administratorem culpabiliter differentem exigere. hoc dicit. ¶ Quid si erant plures administratores? Respondeo in pluribus tutoribus: dic vt lege prima. C. de transactio. et ibi dicti. et in lege prima. §. nunc tractemus de tute. et ratiocinatio. in pluribus administratoribus reipublice. dicit lege imperatoris. ff. ad municipales.

¶ Legatum conditionale an impediat exactionem ex stipulatiõe pura: et an stipulatio conditionalis impediat exactionem ex stipulatiõe pura. Differentia quando ab initio stipulatio est conditionalis vel est pura a pn 2 cipio et postea sub conditione promittitur.

Pena petentis ante tempus que sit. 3 Dispositio huius. l. an hodie habeat locum.

Pecuniam. Stipulatio conditionalis obligationem precedentem puram suspendit et eam nouat in cõditionis euentum. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. pure. in princip. de do. exce. gloss. dicit quod ibi in legato conditionali: quod non impedit exactionem ex stipulatione pura. hic in stipulatione conditionali. ratio: quia propter cautionem que prestatur in legatis est cautum legatario: vt a dicit gloss. Bul. de cu. dicit contra: nam legata sunt fauorabilia magis q̃ stipulationes: vt in lege tertia l. testamẽtis. de regu. iur. si ergo stipulatio conditionalis suspendit multo magis legatum conditionale: dic ergo secundum eum quod hic loquitur in stipulatione que si esset pura tolleret primam actionem ipso iure: cum esset in dispositione que ipso iure non tolleretur. et ideo legatum nõ impedit interim exigi: quia si esset purum non extingueretur ipso iure ꝑ ma: sed ope exceptionis: vt per totum tit. de libe. lega. ista solu. videtur contra. l. sufficit. infra de condi. indebi. vnde Pet. dicit ibi loquitur in duabus personis. hic in tri b bus. Ratio: quia quando illud quod tibi debeo pure tibi ipsi promittere rem sub conditione in omnem euentum est tibi debendum: et ideo interim potest agi: vt lege contraria. sed in tribus personis vt quando illud quod debeo tibi promitto alteri sub conditione: non est in omnem casum debendum tibi: ideo interim non potest agi: ita loquitur hic. sed certe nec in casu. l pure. debendum est creditori in omnem euentum: vt ibi patet. ideo hec sol. non est bona. vnde Jaco. but. tenet sol. glo. primo per rationem assignatam per eam. scilicet quia prouideretur per stipulationem legatorum. secũdo quia stipulatio conditionalis est actus factus inter viuos: adeo est maioris potentie et maioris effectus q̃ sit legatum conditionale. transit enim ad heredem sed legatum non: vt in. §. ex cõditionali. instit. de verborum obligationibus. et. l. si vxor. C. de cõdi. insertis. et quod ibi not. tertio quia stipulatio conditionalis apponitur animo nouandi: non autem potest nouare nisi reperiat quid nouet. Sed si diceres interim posse agi et debitorem cogi ad soluendum tolleretur solutione: et sic non posset nouari per stipulationem. videtur ergo actum a partibus ne interim exigatur: que ratio cessat in legatis. ¶ Quero † vtrum sit aliqua differẽtia vtrum stipulatio sit ab initio conditionalis: an vero sit pura et postea promittatur sub conditione. Glo. dicit quod sic. vt in ea. ¶ Secundo quero. hic dicitur in fine. † ante tempus petere videor: quero que est pena huius sic petẽtis ante tempus: dicunt quidam quia actionem amittit vt lege non solum. la. j. §. fina. de lib. leg. istud est falsum: vt infra de edi. edic. l. boucm. §. si sub conditione. et de pig. l. grege. §. si sub cõditione: vnde alij: vt Bug. Alb. Bul. dicunt quod duplicãtur inducie: vt insti. de excep. §. penulti. et in hoc residet glo. hic et idem videtur notari in dicta lege non solum. §. fi. de li. leg. Bul. de cu. contra. quod sic probatur. nam pena de duplicandis inducias succedit in locum pene antique que erat vt actio perderetur. vt dicto paragrapho penulti. instit. de except. Sed de iure antiquo qui agebat ante conditionem non ideo perdebat actionem: vt supra probauit: ergo 2c. Preterea qui ante cõditionem agit nullo modo agit cum sibi non competat actio: ergo 2c. Preterea in conditione quantum ante tempus petatur istud in conditione est incertum ergo quod est incertum non potest duplicari. vt lege prima. C. de sent. que pro eo quod interest profe punietur ergo tanq̃ temere vocans in ius: vt lege eum quem temere. §. de iudi. et in hoc residet Bul. Contra eum habemus tex. expressum extra de plus petit. c. j. in fine. ad id quod ipse dicit qõ incertum non potest duplicari. est verum incertum simpliciter: sed hec incertitudo temporis venit certificanda ex futuro euentu. ¶ Ultimo scias quod 4 † hec. l. non haberet locum hodie secundum quosdã nisi esset expresse actum quod stipulatio sequens interponeretur animo nouãdi: quod puto verum quoad ea q̃ hic de nouatione dicuntur: sed quo ad alios effectus. scilicet quo ad ea que dicuntur quod pendẽte cõditione non põt exigi: puto idẽ olim 2 hodie nã in omnibus casibus in q̃bus olim ꝑumebãt nouatio ipso iure. hodie presumitur: vt fiat ope exceptionis: vt. l. ij. et ibi no. per glo. ff. de nouat. et sic ope exceptionis consequetur ne interim possit conuenirl si cut si pactum nudum esset factum sub conditione: vt l. sufficit. j. de condi. indebi.

a Omnad presens. Conditio de presenti vel preterito non suspendit. sec9 in cõditione de futuro. a hoc dicit de materia conditionis quid sit 2 qualiter indu b catur plene dixi in. l. j. de condi. 2 demon. b Not. vnu3 tu inuenis quod stipulatio conditionalis non requirit causam: sed ipsa conditio est eius causa. facit. l. a titio. et quod ibi dixi. j. de verbo. obli.

1 ¶ Pacta incontinenti apposita videntur inesse stipulationi 2 quomodo. nu. 20.

2 Usure quod non currant absq̃ mora: 2 quando currant. nume. 13.

3 Quando solutioni certe quantitatis adijciuntur plures termini in fine cuiustibet termini debet fieri solutio: 2 incipit mora. 2 nu. 14. remissiue.

4 Qui potest se tueri exceptione legitima quod nõ sit in mora.

5 Solutio fienda in moneta quod semper intelligitur de probio: ideo illa verba in instrumentis boni 2 iusti ponderis nihil operãtur.

6 Quando in loco sunt diuersa põdera florenorũ qõ intelligitur promissio de minori pondere.

7 Dictio tunc: extremitatem temporis significat.

8 Stipulatio accessoria quando vestiat pactu3 super principali.

9 Dictio amplius q̃ sit repetitiua.

10 Pactum nudum vestitur coherentia contractus quãdo pro eodem apponitur pactum pro quo cõtract9.

11 Stipulatio apposita super cõtractu an impediat actionem oriri ex contractu. remissiue.

12 Verbum conuenit appositum in instrumento quod non importet stipulationem: sed verbum pmisit sic.

15 Pactum vltimo loco appositum quando impediat cursus vsurarum.

16 Verbum recte: quod denotet iustitiam 2 rite solemnitatem.

17 Consultor electus vt consulat an quis fuerit recte c pruo die feriata: quod debet consulere an ex iusta causa.

18 Pacta dicuntur incontinenti apposita qñ fiunt incõ c tinenti anteqũ contractus habeatur pro perfecto.

19 Pactum vltimo loco appositum qõ nõ tollat primã stipulationem ipso iure sed ope exceptionis.

21 Quando pactum asserens dilationem inest actioni non est necesse q̃ pars apponat.

22 Pactum de non petendo conditionale appositum incontinenti vel ex interuallo iuxta stipulationẽ puram quando preiudicet stipulanti.

23 Dies est pars stipulationis sicut summa.

24 Si stipulatio conditionalis precedit. 2 sequatur pactum nudum continens pure illud qõ est in stipulatione quod debetur pure. 2 quomodo.

25 Pactum nudũ purum appositum super alio non cõtento in stipulatione conditionali quando informat primam actionem 2 dicatur vestitum.

26 Conditio retrotrahitur.

27 Si precedit contractus conditionalis 2 incontinenti sequatur pactum purum quo d tale pactum potest vestiri rei interuentu.

28 Si pactum nudũ apponitur ex interuallo post contractum conditionalem ex eo non oritur actio.

29 Si in stipulatione cõtinetur certum 2 in pacto incontinenti apposito incertum. que actio oriatur. 2 nu. 31.

30 Pacta incontinenti apposita q̃ pinde habeantur ac si in ipsam stipulationem fuissent deducta.

32 Pactum incontinenti appositum q̃ informat vererẽ actionem si est apta informari.

33 Quis an possit in vno loco assidere 2 docere.

34 Locus quod debeat inseri in instrumentis. remissiue.

35 Si est data dilatio alicui quod veniat tali die quanto tempore debeat expectari.

Pecta. Etiã in cõtractibus stricti iuris pacta incontinenti apposita insunt vt nouã pariãt: 2 veterem informent actionẽ: 2 vi exceptionis impediunt moram: 2 stipulationẽ vsurarum propter moram sec9 in stipulatione vsurarũ propter stipulationem. h. d. ¶ Diuiditur. primo ponitur thema 2 qõ. secõ ponitur risio pauli iurisconsulti. tertio impugnatio quorundã: quarto risio pauli ad illas b impugnationes. quinto determinatur quedã q̃stio circa predicta. Secõa ibi: dicebã. Tertia ibi: pactũ. Quarta ibi: sed cũ sortis. Quinta ibi: sz 2 quãtitate. Casus in terminis in prima et c secõa parte est clarus. In tertia. s. ibi pactum antẽ sic: forma casum contra dẽm Pauli. quidã arguit sic. p actũ appositum circa vnam rẽ non operatur suum effectum circa aliã rem. l. si vnus. §. ante omnia. §. de pactis. sed in themate c proposito pactum nudũ fuit appositum tantum circa sortem: ergo non potrigit effectum suum circa vsuras: ergo vsure debentur secundum formam prime stipulatiõis simpliciter interposite. Preterea contra paulum arguitur sic. in eo quod dicit pacta incontinenti apposita inesse stipulationi: nam ad exceptionem prosiciunt vt illi dicebant. In versic. sed cum sortis. ponitur responsio Pauli. in qua sic forma casum. Dicit Paulus ad rationẽ cõtra me factam. Respondeo. pactum appositum circa vnam rem non operatur circa aliam verum est eque puncipalem. secus est in alia re que veniat ad primam per quandã consequentiam. sed in proposito cum stipulatior surarũ veniat ad primaz per quãdã p̃ritiã. s. si in sorte fuerit mora ergo pactum qõ operatur circa sor

Andreas Pomate.

a ¶ Futuro. Vide are. cõsil. lxxxij. co. pe. alex. cõsil. xcvij. iij. vol. col. x. vbi dicit q̃ de materia cõditionis est habere ad esse et non esse.

Andr. po.

b ¶ Demõ. Vide alex. cõsil. xl. col. iij. in. iiij.

Andr. po.

c ¶ Themate. Et de hoc est ter. in. l. si pacto. quo pena tenẽdo q̃ ibi eẽnt tria pacta. C. de pac. 2 ibi ponderat do. Jo. vt refert Decius.

a ~ Andre. Pomat. ¶ Pacta. Vide Jaso. in l. nō solum. §. nōte. in. ij. q. ibi extra glo. xiij. columna. ff. de ope. non nouiti. per Felt. in. c. exceptionem. xj. colū. de exceptio.

b ¶ Tunc. Ad de quando in instrumento dicitur ex nunc pro ut ex tunc et ex tunc pro ut ex nunc. 1 qd impo- a tat Bald. 2 hac glossa in cle. j. in 3 verbo ex nūc. de cōcef. prebē. 4 archid. et Joan. an. in. c. dudū. de preben. in. vj. ꝛ aliquid ꝑ gl. ꝛ docto. in l. j. C. de codicil. ꝛ ibi aliqui; ꝑ Alexand. cui adde quod; idez scripsit. cō silio. xcv. li. iij.

~ Andreas 5 pomate.

c ¶ Quantū. De isto verbo conuenit. vide Alexand. consil. xiij. colum. iij. volu. ij. et Cremē. in. tabul. cxxx ix. ꝛ de ver 6 bo. stipulor. vide Alexand. consil. xij. in si j. volu. ꝛ de verbo. promittit. vide Alexan. consi. xiij. colum. ij. j. volu. adde tamen quod si verbum promitto adiciatur verbo per pactum intelligitur q̃ sit nudum. non autem per stipulationem fm tex. in. l. si pacto quo penam. ꝛ ibi Lancel. C. de pact. ꝛ vide Barba. consil. xxxvij a's. xxvij. colum. in. ij. ꝛ. j. volu. et Ancha. consi. cccxxj. ꝛ aret. consi. cxiij. vbi ponit q̃ si esset appositum verbum promitto. in contractu nominato de verbo promitto: vide et tam Alexan. consi. x. colū. ij. volu. vbi dicit quod iuris q̃ſi esset appositū in pauata. scrip. ꝛ cōsil. xvij. colum. iij. volu. ij. vbi ponit de verbo contentus. et aliqua per Alexan. consi. xvj. colum. j. vol. ij. ꝛ cōsi. cxxij. col. ij. in punct. eo. volu. vbi ponit quid iuris quando profertur a teste.

te esset plura pondera florenorum: quorū vnū pondus esset gravius altero intelligeretur de minore pōdere. probo cum de maiori non intelligeretur nisi expressetur: vt. l. numis. j. de leg. iij. vide gl. super verbo proba. ꝛ tene menti. ¶ Scdo oppo. dicitur q̃ stipulatio cōmittitur si die assignata solutū nō fuerit. Cōtra imo cōmittitur pius si ante certum est dari non posse: vt. l. hoc iure. ff. de verbo. oblig. Sol. dicit glo. hoc operatur hec dictio tunc † que extremitatē temporis significat. certe verum dicit glo. q̃ hec est natura istus dictionis tūc. sed hic esset idem hac dictione tunc ꝗ non apposita. q̃ quotiēs illud q̃ in certū tempus ꝓferitur est in potestate rei. nō cōmittitur stipulatio nisi finito tēpore. vt. l. in illa. j. de ver. oblig. sed hic est huiusmodi. ergo ꝛc. nō obst. l. hoc iure. q̃ ibi nō erat in potestate rei. ¶ Opp. dicitur hic q̃ pactū istud vestitur coherentia cōtractus vt nouā pariat ꝛ veterem informet actionem. Contra † stipulatio accessoria non vestit pactum super principali: vt. C. de cōtrahen. ꝛ cōmit. stipu. nuda. C. de pac. l. si pacto quo penā. sed istud pactum fuit appositum iuxta stipulationem vsurarum. ergo ab eo non vestitur. Ultra mō tani negant maiorem ꝛ dicunt pactum vestiri a stipulatione accessoria ꝛ penali: ꝛ referunt doc. in. l. petēs. C. de pact. quorum opi. nos reprobamus vt videtur in. l. iurisgentiū. §. quintino. ff. de pact. ibi glo. tangit. Sol. ergo fm gloss. et dico: quod in hac stipulatione vsurarum fuit repetita stipulatio super principali. q̃ apparet ex eo quod dixi eo † amplius: que est dictio repetitiua: vt. l. si tibi pure. j. de legatis tertio. et hoc tangit glos. super verbo tunc. circa fin. quod satis placet. Vel aliter dico. quod tale pactum vestitur coherentia prime stipulationis principalis. licet essi sequens stipulatio penalis ꝛ vsuraria fuerit media inter principalem stipulationem et pactum. hoc non impedit quin videatur factum incontinenti. nō enim est res extranea: vt in. l. duos reos. §. fina. j. de duobus reis. ꝛ hoc etiam apparebit ex eo quod. j. dicaz in questionibus. ¶ Oppo. † pactū nudū vestitur coherentia cōtract⁹ q̃si pro eodē apponitur pactū pro quo cōtractus. vt not. in. l. iurisgentiū. §. quinimo. ff. de pact. in glo. super verbo bonefidei iudicijs. ꝛ. C. locā. l. si tibi. ꝛ de pac. l. petēs. sed hic stipulatio fuit interposita pro creditore. pactū nudū de solvēdo singulis mensibus fuit pro debitore. q̃ in eius fauorez fuit facta. talis dilatio. ergo tale pactū nō vestitur coherentia contractus. Sol. dico q̃ hoc pactū cōtinet duo. s. pecuniam dari. et quolibet mense dari. argumentū in. l. cellus. §. de arbi. ꝛ ideo quantū dari continet est fauore stipulatoris ꝛ ideo coherentia cōtractus vestitur. ¶ Sed cōtra hoc op. stipulatio nō vestit pactū nudū cōmens idē. sicut essi numeratio q̃ fit causa implende stipulationis nō. pducit actionē. vt. l. certi cōditio. §. qui. ꝛ ibi plene dixi. §. e. ꝛ. l. cū essi. §. fi. cū. l. seq. j. de noua. ita nec pactū q̃ fit causa implende stipulationis. vt. l. asse toto. j. de here. institu. ꝛ no. per glo. in. l. petens. in pun. C. de pact. ¶ Quantū ad propositū. Ad eo: q̃ cōtraria loquūtur in pactis quet dē per omnia cōment. sed hic diuersificantur salvē in tempore. Aliū aīt † hoc sit verū q̃ stipulatio apposita super contractu impediat actiōē oriri ex cōtractu: est multū vtile scire. q̃ hodie omnes cōtract⁹

emptionis et venditionis locationis societatis et si a miles fiunt stipulationes adiecta. vnde non oriretur actio ex empto vel vendito propter stipulationē fm predicta q̃ ad sit verū dixi in. l. singularia. §. e. Modo adiuerte op. de. l. q̃uis. C. de vsu. et. §. de religio. l. q̃ si locus. Sol. fallit ibi vbi pacta incōtinenti apposita nō vestiuntur. Procedo op. iste conuentiones de quibus loquitur hic fuerūt redacte in scriptis. q̃ patet q̃ dicit lecta est ꝛc. ergo erat scriptura. vt. l. j. in punc. j. de his que in testa. delen. Itē q̃ dixit scripsime ꝛc. ꝗ in scriptura fiat hoc fuerit redacte in scriptis. q̃ 16 bum promitto[a] intelligitur per stipulationem: vt. l. faciendum. j. de verbo. obliga. ¶ Illa ergo verba cōuenitq̃ ꝛc. Debent intelligi per stipulationem ꝛc. et 12 sic frustra fuit ista disputatio. Solu. dico † aliud est in verbo conuenit. vt hic. aliud in verbo promisit. vt in contrario. nam verbum conuenit est generale et generalissimum ad omnem conuentionem factam tacite vel expresse. l. conuentionum. et quod ibi glos. et. l. labeo. §. de pac. ideo stipulatio non presumitur. verbum vero promisit: non est ita latum. j. de edil. edic. l. sciendum. §. dictum. quod tene menti. Aliud est ergo dicere si reperitur scriptū q̃ partes promisere b runt mutuē: quia presumitur per stipulationē. Aliud si dicatur quod partes conuenerunt vel pacte fuerūt et similibus verbis que de sui natura stipulationem 13 non requirunt. ¶ Opp. dicitur hic quod † vsure currunt ex tempore more. Contra in cōtractibus bonefidei hoc est. sed in contractibus stricti iuris nō currunt absq̃ stipulatione: vt. l. q̃uis. C. de vsur. Respō. quedam sunt vsure que currunt ex mora tantum: et c hoc solum in contractibus bonefidei: vt. j. de vsur. l. d mora. §. in bonefidei. quedā sunt vsure que currunt ex stipulatione propter moram: et hoc casu loquitur hic in principio. quedam sunt vsure que currunt ex stipulatione propter stipulationem: et sic loquitur finis huius. l. hoc tangitur in gloss. super verbo quo post soluam. et in glossa super verbo portietur. ¶ Ulte- 14 rius oppo. dicitur hic quod † ista prestatio debet fieri in fine cuiuslibet mensis. Cōtra. de. l. prima. C. quādo dī. leg. ced. Solu. huius timore quidam intrant 18 hic totā illam materiam. vtrum prestatio debeat fieri in principio termini vel in fine quod hic examināt Bul. ꝛ Jaco. but. Ly. in. l. j. C. q̃si dies leg. ced. ꝛ Dy. in. l. qui hoc anno. j. de verbo. obligatio. ego ibi plenissime vltra omnes non insisto hic. ¶ Oppo. dicitur hic q̃ per pactum vltimo loco appositum ipso iu- 15 re impeditur cursus vsurarum. † Contra pactum nō perimit ipso iure stipulationem vsurarū: vt. l. si vnus §. pactus. §. de pact. C. de iure do. l. auta. Solu. dicit 19 quidam q̃ hic debet exponi ipso iure. s. ꝗtum ad effectum ope tamen exceptionis. vel verius. pactum ipso iure non perimit stipulationem iam commissaz vt in contrario: sed stipulationem committendam propter moram impedit committi ipso iure. quia impedit moram: ita loquitur hic. ita tanguntur in glo. super verbo ipso iure. ꝛ bene. ¶ Oppo. ad fin. de. l. cum quidam. j. de vsur. Solu. vt in gloss. quia ibi eodem tempore non debent posse currere maiores et d minores vsure. sumus expediti de contrariis. ¶ Ulteriamus ad. q. primo quero: hic dicitur. xv. proba. recte dari. quid sit dictum proba. dixi. §. ¶ Sed quero

a ¶ Promitto. Adde quod cum Barto. transit Alex. per hunc tex. cui adde Baldum idem tenentem consilio. lxxvij. ij. volu. Alex. consilio. xlvij. lib. j. ꝛ consil. xlvj. lib. ij. Pau. de cast. consilio lxxxj. vbi ponit quare secus in teste. ꝛ per Petrum de ancharano. consil. cccxxij. vbi cōsulunt si per quo- quid sit dictum recte dari. glos. expo- dam sta- nit recte. i. congruo loco ꝛ tpe: vt. l. fo- tuto vero- luturus. j. de solu. fm hoc verbum re- ne quo ca- cte denotat solemnitatē q̃ solemniter uetur q̃ fiat soluto. Alibi glo. dicit q̃ † hec di- ille qui ꝑ- ctio recte significat causam fm propriam significationē: vt not. in. l. ij §. misit ven- de mossit. testa. ꝛ de peti. heredi. l. sed dere. com- et si lege. §. scire. ꝛ fm hoc hic improprie ponitur. ꝛ ista sunt vtilia ad q̃. pellat ad 17 ¶ Aliqs fuit † captus dieferiata: fuit faciendam commissum sapienti vt consuleretur venditio- vtruz esset recte captus. dicebatur q̃ nem. mo- sapiens non habuit videre ex vigore do dicebant huius puncti. nisi hoc an ex iusta causa fuerit captus. nō autem habuit cōsulere vtrum rite[b] hoc est solemniter fuerit captus vel non. Nec ob. ista gl. quia hic hoc verbum recte ponit improprie. proprie autem significat causam: vt in gl. alle. in cōtrarium. debetis ergo aduertere ꝛ esse cauti in formatione puncti vt dicatis vtrum et recte ꝛ rite fuerit captus. ꝛ sic querat tam de causa q̃ de modo[c]. ¶ Scdo quero[a]. dicitur hic pacta incontinenti apposita. que dicātur apposita incontinenti. glo. dicit q̃si fit statim anteqũ diuertant ad alios actus extraneos: vt. j. de adul. l. q̃ aīt. in punc. ꝛ b ¶ Rite. ad- l. duos. in fi. de duo. reis. cū si. melius de tu ꝛ vi- probatur in. l. iij. C. de edil. ac. et no. de Arct. i per glo. C. de pac. l. in bonefidei. ꝛ. §. c. l. ꝛ. de fo- de pac. l. iurisgēium. §. quintino. Ultramontani † dicunt clarius: q̃ illa dicuntur fieri incontinenti que fiunt anteqũ partes habeant cōtractum pro perfecto ꝛ absoluto: vt. l. ꝛ tractus. C. de fide instru. ꝛ ideo etiā si mille pacta apponerentur vnū post aliud anteqũ cōtractus habeatur pro perfecto c ¶ De mō- ꝛ absoluto o'ia incontinenti dicerent Adde q̃- fieri: q̃ verū puto. ¶ Quero vtrum cū Barto. † per pactū vltimo loco appositū tol transeunt latur prima stipulatio ipso iure. vna bal. ꝛ ang. q̃ cōsultor- nō d̃z egre- di cōmis- allegat Alex. pro hac opi. l. dubiū. in verbo recte. C. de repu. ꝛ Ang. in. l. j. §. j. de edi. edic. ambo tamen Salic. dixerunt consultorem debuisse consulere an captus fuerit congruo loco et tempore de quo hic q̃ Alexandrum.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Quero. Ad hoc vide Alexandrum in lege iuste possidet. columna secunda. infra de acquirēda possessio. l. tertia. super glo. in verbo recte. infra de libe. et postlim.

glo. que est hic super verbo numerus. dicit quod sic. vide eam. Alia glo. super verbo ipso iure. videtur tenere cōtrarium. ⁊ istud vltimum plus placet: si enim prima stipulatio tolleret ipso iure. quomodo diceretur veterem informare. Preterea pactum nudum. in dubio non tollit stipulationem precedentem vt infra de consti. pe. l. item illa. §. fina. dixi tibi clarius in lege singularia. in. iiij. colum. supra eodem. Illud vero quod dicit gloss. super verbo numerus q̄ a stipulatione per tertium pactum appositum videtur recessū subaudi ope exceptiōis. ¶ Sz[a]
20 tunc quero ⁊ quid est hoc dictum pacta incontinenti apposita videntur in esse quod nouam pariunt et veterem informant actionem. Vltramontani in hoc variant quod hic nō examino. dicemus in dicto. §. quinimo. tamen glo. respondet solum quid importent illa verba ex parte actoris. ex parte vero rei nulla videtur differentia. nā siue pactum apponatur incontinenti siue ex interuallo non tollit ipso iure. sed ope exceptionis. vt dixi supra proxima questione. Quid ergo est hoc dictum pacta incontinenti apposita inesse stipulationi ex parte rei: et quid releuat istud inesse? potest dici quod differentia est ista: quia in pacto apposito incontinenti ex parte rei non est necesse opponere exceptionem secus in pacto apposito ex interuallo.
21 Exempli gratia ponamus quod ⁊ pactum afferēs dilationem inest ex parte rei: licet producat exceptionem: tamen non est necesse quod reus eā proponat: quia ipsi actioni proposite inest. et ideo si ipsa pecunia que debetur ad diem peteretur statim: et reus exceptionem non opponeret: iudex condemnaret reum ad dandum pecuniam ad diem: quia istud dari in diez inest obligationi. hoc est mtus in obligatione est. ideo non est necesse quod extrinsecus adducatur. pro hoc addu co dictum Innocentium qui hoc videtur velle. extra de exceptio. capitulo pastoralis. ⁊ de plus peti. c. primo. sed quando pactum non inest stipulationi. quia factum ex interuallo tunc iudex condemnaret incontinēti reū: nisi opponeret vt institu. de exceptio.
b §. temporales. modo habes[b] ex istis quid sit dictum pacta incontinēti apposita inesse stipulatiōi. ¶ Procedo vlterius et tunc intro glossam magnam. pone ⁊ quod ego sum stipulatus ⁊ pure: postea incōtinēti feci tibi pactū de nō petēdo nisi aduenīte cōditione: vtrum per hoc pactum mihi preiudicetur? dicit gloss. quod sic. si incontinenti fiat. sed si ex interuallo. responde idem quod paratur exceptio contra me. vide glo. super verbo tractum. videtur ergo velle gloss. quod idem sit si pactum de non petendo nisi adueniente conditione apponatur statim vel post ea. quod puto verū ex preterea: vt dixi q̄tū ad hoc vt primum non tollatur ipso iure nec efficitur prima obligatio conditionalis: sed remanet pura resoluenda in conditionis euētum. licet secus esset in vltimis voluntatibus. vt not. in. l. secunda circa finem magne gloss. j. de in diem adiec. est tamen ea differētia quā s. dixi. quia si pactum fuit incontinenti appositum iudex condemnaret reum ad dādum adueniente cōditione. licet exceptionem non opponat. sed si pactū esset appositū ex interuallo pdēnaret eū ad dandū simplēr si nō opponeret exceptionē. Dices tu si hoc est verū q̄ ista exceptio insit. iudex nō debebit cōdēnare in aliq̄: imo debebit absoluere. q̄ afi dic̄ male agitur: vt. l. j. §. qñ dies vsuf. leg. ce. ⁊ de verb. signi. l. cedere diem. cum si. ¶ Aduerte quia istud est subtile. Ex dilatione que apponitur in cōtractu oritur vna exceptio differens solutionē ⁊ ista inest obligationi. dies ⁊ enim sicut summa paro est stipulationis. §. de edend. l. j. §. diem. ideo iudex in sententia istud reseruat. Alia exceptio oritur ad impediēdū processum. ⁊ ista nō inest. quia ista non est nata non enim potest ozri anteq̄ pcessus inchoetur. ⁊ ideo si per partem nō opponatur ad processū: procedit iudicium. sed quo ad solutionē reseruatur etiā parte non opponente vt dictum est. ¶ Quero pone q̄ ego sum stipulatus aliquid sub cōditiōe deinde est appositum pactum q̄ pure debeatur. an istud pactum aliquid valet. Glos. dicit q̄ sic si fiat incontinenti vt pducat actionem. secus si ex interuallo. vt de glo. super verbo tractū. ista est difficilis questio.
24 dic quādo precedit ⁊ stipulatio vel cōtractus aliuis conditionalis vestitus liquid cm sequitur incōtinēti pactum nudum cōtinens illud pure dico q̄ debetur pure non tanq̄ primum cōditionale informetur ab isto quia cū non sit actio neq̄ obligatio non potest informari vt dicam nec tanq̄ pactum scōm vestiatur a primo cum sit nullum pendente conditione vt dicam infra sed tanquam a diuersitate illa illico sit recessum: vt. l. prima. §. si quis simpliciter. infra de verborum obligatio. ⁊ ita loquitur hec gl. prout loquitur de pacto incontinenti appositō. ¶ Si vero apponatur ⁊ pactum nudum purū super alio tūc veterem actionem non potest informare quia nullam reperit informandam. ita not. in glo. legis pacta conuenta. infra de contrahenda emptio. Item coherentia primi non potest vestiri cum ipsum dependente conditione sit inefficax. sed si conditio extaret tunc quia ⁊ conditio retrotrahitur vt lege potior. et lege qui balneum. infra qui potio. in pign. habē. posset dici retro videri esse informatam primam: et pactum esse vestitum. et ita intelligo glossam in lege petens. C. de pact. in eo quod dicit obligationem cuilem inesse conditionaliter. hoc enim importat obligationem cuilem inesse vt aduenīente conditione retrotrahatur. fateor tamē quod quando precedit contractus conditionalis pactum purum seu nudum incontinen-

Andreas Pomate.
a ¶ Sed. vide de Feli. in rub. de exce. co. ij. ℣. dicas iij.
b ¶ Habes Adde qd̄ cū optimo. bart. trāsit bal. ⁊ ang. hic. ⁊ Bal. in. d. l. exceptionē. an. ō bu. imo. Abbas in c. exceptionē. extra ō exce. alex. hic.

27 ti appositū potest ⁊ vestiri rei interuentu. ita loquitur lex si in venditione. in pn. j. de pert. ⁊ com. rei vend. ubi esti vendidi tibi rem sub cōditiōe pacto appositō vt pro me iuerts romā. ex isto pacto habita relatione ad cōtractum oritur quidā cōtractus innominatus. facio vt facias. hoc est ideo tibi vendo sub cōditione: ⁊ tibi hanc spem constituo: vt vadas pro me romam. quem cōtractum ego iā impleui ex parte mea vendendo sub cōditione merito possum agere contra te
28 listi. Sed si pactum ⁊ nudum post cōtractum cōditionalem apponitur ex interuallo. tunc nullo modo oriretur actio vt in hac. l. ⁊. l. iurisgentiū. §. qn̄ mo. ō. de pac. in ver. vtpura post di-
29 nortiuz. Quero. pone ⁊ q̄ stipulatio ⁊tinet certū. ⁊ sic ex ea oritur certi cōditio: pactū vero incōtinenti appositum continet incertū. Si igitur dicerres per pactū veterem actionē informari. ergo certi cōditio datur ad incertum. qd̄ vid ex verū. vt insti. de ac. 1
§. fuerat. In contrariū facit de peti. here. l. ite; venīūt. §. idē recte. als. §. cū prediximus. ista sunt verba glo. in hac. q. ¶ Omissis multis truffis que dicūtur per doc. veritas est ista. text. 3
hic dicit pacta incōtinenti apposita inesse stipulationi. nota q̄ dicit stipulationi: non dicit actioni vel obligationi: sed ipsi stipulationi seu cōtra- 5
30 ctui. per hoc ⁊ ergo habes qd̄ pacta 6
incōtinenti apposita perinde habentur ac si in ipsa; stipulationē fuissent 7
deducta. pone ergo si ab initio fuerim stipulatus certū ⁊ incertū. nō est 8
dubium qd̄ tot dicūtur stipulationes quot sunt summe promisse: vt. l. scire debem⁹. j. de verb. obl. Ex hoc ergo 10
31 ⁊ cōclūditur qd̄ pro eo qd̄ cōtinet certum datur certi cōditio. pro eo qd̄ cō 13
tinet incertum datur actio ex stipula-
32 tu. Item per hoc habes qd̄ iura ⁊ q̄ dicunt qd̄ pactum incōtinenti appositum veterem actonez informat: vt d. l. iurisgētium. §. quinimo est verū; 15
qñ illud qd̄ deducitur in pacto est tale qd̄ si ab initio fuisset deductum in 17
cōtractu veniret in illa actione: sed si in illa actione nō veniret. tūc nouam 18
actionē parit vt hic: qi informat contractū. ⁊ per ofis producit actionē: si- 19
cut cōtractus ipse pduceret. ⁊ p hoc apparet pactū incōtinenti appositū; 20
qñq̄ veterem actionē nō informat si 21
nō est apta informari. ⁊ duas nouas actiones parit. vnā ex ōctu preambu-

Andreas Pomate.
a ¶ Sum⁹. vide Alexan. in pri. rir. col. iij. volu. j.

lo informato. et erit actio ex stipulatu. vt in exēplo ppositō. aliam parit ex ipso pacto. ⁊ erit pscriptis verbis: vt. l. in bonefidei. C. de pact. ista sunt subtilia: ⁊ multū notāda. sumus[a] expediti de oibus gl. ¶ Vltimo q̄ hic ōt lecta est in auditorio. et exponitur hoc verbuz in auditorio. i. in iudicio vel scholis. ¶ Querit Bul. vtrum
33 ⁊ possit quis simul et semel docere et assidere. puto q̄ nō vt. l. qsquis. C. de postu. ⁊. l. nemo de assef. tū ista materia nō est nostra. ¶ Scōd q̄ hic dicit
34 lecta est in auditorio ⁊ querit vtrū in cōtractib⁹ debeat inseri loc⁹[b] de hoc b
dic. C. de ptra. ⁊ cōmit. stip. l. optimā. insti. de ver. obl. §. itē verboz. in auk. qui. mo. na. effi. leg. §. quātū vero. C. de tab. l. gfiali. ⁊ p Jo. an. lib. vj. in fi. stip data. ¶ Item q̄ hic ōt qd̄ in fine
35 mētis debet inducit ad. q. qñ ⁊ est data alicui dilatio qd̄ veniat tali die ēq̄ to tempore debeat expectari. de quo. scitis qd̄ habetis gl. insti. de ver. ob. §. omnes. ⁊ dixi plene in. l. q̄ ante kalendas. de verbo. oblig.
¶ Dictio quōdam quod intelligatur in instrumento in quo dicitur talis filius titij si titius est mortuus et instrumentuz sustinetur. et etiam libellus nu. 2.
Pecunia debita defuncto qd̄ potest dici ipsius defuncti.
Herede necessario instituto qd̄ non requiratur apertura testamenti.
Fictio qd̄ ipsi stipulationi seu cōtra- 5
Mandatū institutis qd̄ morte finiatur. ⁊ quando. nu. 9. ⁊ nu. 16.
Ignorans mandatū reuocatū ⁊ solueus qd̄ liberatur: ⁊ qñ nu. 11.
Illud quod quis nō facit vt heres nō venit in iudicio fami. ercis. et quādo. nume. 12.
Sententia iudicis delegati lata post mortem delegantis qñ valeat.
In actione negotiorum gestoz oportet quod negotiuz altero ex quatuor modis pertineat.
Gestum nomine defuncti qd̄ eis heres ratificari potest.
Exactionem debiti qd̄ possum habere ratam in subsidium.
Mandatum speciale denuntiādo q̄ finitur morte. ⁊ qñ. nu. 22.
Fauozabilioz est causa liberationis q̄ obligationis. ⁊ nu. 24.
Mutuum qd̄ nō cōtrahatur. nec etiā obligatio vbi dominium non transfertur in accipientem.
Erroz qñ impediat trāslationē dñij.
Erroz regulariter tunc impedit trāslationem dominij quando impedit.

b ¶ Loc⁹. Addevt p Ang. cōsi. cclxxvij. et Bal. cōsil. ccxxj. li. ij. ⁊ an loc⁹ intelligatur appositū p cōunctio nē cause p. cōsi. cclxxviij. li. b. o. iij.

Andreas Donate. ¶ Op. vt de aliqd p Alex. l. vtro. i gl. j. fu p ꝓ. viro. in col. ij. ff. fo. ma. vtõ rapha. cu. 2ſi. xiij. et Felt. c. venerabilis. test. cog. cepol. cõſi. xvij. colũ. titij. z ꝓ ista dictõe quõdam vide Imo. cõſi. ij. in fin. et Bart. c. cũ ſup. de off. dele. col. j. z de hoc q non vitiet inſtrũ i q̃ titij filij z. vide alex. cõſil. ij. col. j. ij. vo. Pañ. c. qm̃ ꝓ. de. pba. Alex. in. l. quoties. ꝓ here. inſti.

b ¶ Quondã. Adde ſpe. i ti. de iſtru. edit. §. reſtat. ꝓ pe. et in §. inſtrũm. ꝓ. ſz qd ſi ita. Bart i l. ſi iſulã j. de acq. re. do. Ant. ꝓ bu in. c. ex pte. de fo. cõpe. vide p Alb. de ro. i ſuo dictionario latij hic vt a de p alex.

voluntatem transferentis.
23 Mandatum quando finiatur morte b mandantis. remiſſue. 2
25 Stipulatio facta nominatim defuncto qõ non valet.
26 Seruus hereditarius ſtipulatio ſibi acquirit hereditati.
27 Hereditas qõ poſſideat ſeruũ ignorantem ſe liberum vt ſibi ex re hereditaria queratur.
28 Sciens quem liberum non videt eũ 3 poſſidere bona fide.
29 Ignorantia qõ preſumatur in heredibus ſuis z neceſſarijs contentoriz in inſtrumento ſecus in extraneis. et ibi de ratione.
30 Heres extraneus qõ preſumat igno 4 rare contenta in codicillis.
31 Plures ſocij vnius negotiationis in diuerſis locis quod videantur inuicem inſtitores z inuicem preponſti.
32 Licet adtione vnius heredis cõfirmetur totum teſtamẽtũ tamen nõ deſinit vocari hereditas.
33 Hereditas non poſſidet vere ſed fingitur poſſidere.
34 Coheredes quando poſſunt habere ratam ſtipulationem factam alteri coheredi vt ipſis acquiratur actio.

Ius qui. Difficilis z ſubtilis eſt hec lex. z breuiter. h. d. ignorantia circa id qõ extinguit mandatum excuſat debitores ſoluẽtes. z id qõ quis nõ facit vt heres nõ venit in fami. ercif. iudicũ. Item mutuum non cõtrahitur ſi dominium in accipientem non tranſfertur nec contrahitur etiam obligatio acceſſoria. Item ſtipulatio ſi nominatim cõferatur in perſonã mortui domini eſt nulla ſi non nominatim acquiritur heredi tati iacenti vel coheredibus ignorantibus. ſecus vero ſcientibus. h. d. tota. l. Iuliditur. primo ponũtur thema z queſtiones: ſecundo reſpondet ad primam queſtionem. tertio reſpõdet ad ſecũdam. quarto ad tertiam. ſecunda ibi: placebat. tertia ibi: quas vero. quarta ibi: qõ ſi. ſtipulatus. et intendo vobis hanc. l. legete per partículas: et in qualibet parte recitare glo. ſuas. Ad caſum in terminis aduerte quia principiũ eſt leue. ¶ Oppo.[a] qõ male dicat text. pecunia defuncti: quia defunctus nihil habet: q̃ mors omnia ſoluit. in auten. de iup. §. deinceps. Reſpondeo hic ponitur 6 impropie defuncti. vel ſubaudi defuncti. ſcilicet quondam titij. ita dicit 7 gloſſ. quod † tenementi ad ſuſtinendum inſtrumentum in quo dicitur q̃ 8

talis filius titij: cũ titius ſit defunctus: vt ſubaudiatur quondam[b]. facit etiam ad ſuſtentationem petitionis in qua dicitur. peto † bona titij: cum titius ſit mortuus: vt ſubaudiatur. ſcilicet quondam z. ſimile in lege diuortio. in principio. in gloſ. ſecunda. de nego. geſt. et text. eſt qui facit iſtam reſponſionem. in. l. inſula. in fine. infra de acquiren. re. do. ¶ Oppo. hic dicitur pecunia defuncti. Contra. nam etiam ſi viuere non eſſet ſua ſed debitoris ſoluentis. Sol. quantum ad pecuniam que a debitoribus exigitur. expone pecuniam † defuncti idest defuncto debitam. ſimile. ſupra eodem. l. ſi et me et titium. in fi. quod eſt notandum. et poſſet eſſe vtile ad multa. ſcilicet ad ſuſtinendum dicta teſtium et ſimilia. quia quandoq̃ iſta verba ponuntur impropie. ¶ Quero circa iſtam partem dicitur qõ teſtamentum rome recitatum eſt. quero † vtrum herede neceſſario inſtituto requiratur apertura tabularũ ad hoc vt ipſe ſit heres. quidam dicunt qõ ſic. quia ſpeciale eſt in filijs vt non requireretur apertura tabularũ. ergo ſecus in ſeruis. C. de caducis tollen. l. prima. §. primo. z infra de iuris et fac. igno. l. prima. in fi. pro hoc facit: quia non plus poteſt operari fictio quam veritas. vt. l. ſi pater familias. in fi. cum. l. ſequen. et. l. fi. §. de adop. et. l. ſi filius. ſupra eodem. ſed hereditas vere aditi nõ poterat niſi apertis tabulis. ergo nec fiere. Alij dicunt contrarium et in hoc videtur reſidere gloſſ. argu. C. de iure delibe. l. iij. et inſtit. de heredi. quali. et diffe. §. primo. vbi eſt text. hoc probatur in l. ſeruus. §. aperture. de here. inſti. z ibi no. in fi. glo. ad idem de conditio. et demonſtratio. l. iulius noſter. et ibi no. pro hoc etiam. j. de leg. j. l. ſi poſt mortem. in princ. et ibi videtur expreſſum. Non ob. qõ dicitur † qõ fictio non poteſt plus quã veritas. quia debes ſcire qõ quandoq̃ ſecundum veritatem aliquid nõ poteſt induci propter defectum materie ex qua vel in qua aliquid agitur: tunc procedit arg. vt l. ſi pater familias. in fi. de adop. et. l. eum qui ita. §. ſi. j. de verbo. oblig. et. l. quoties. de noua. quãdoq̃ non poteſt induci ſcõm veritatem propter defectũ ſcientie ex parte agentis: z tunc poteſt induci ſcõm fictionẽ. ratio quia. l. ſemper eſt certa z nunq̃ ignorat: vt. l. cum ad preſens. cum. l. ſequen. ſupra codex. et. l. cum quidam. §. quod dicitur. circa finem. de acqui. heredi. qui rex optime probat. nam licet extraneus non poſſit adire. quia ignorat quot ſunt in ventre. vel an mulier ſit pregnans. tamen ſuus heres q̃ efficitur heres ſtatim a lege eſt heres ſcõm veritatem. et poteſt adire: quoniam lex certa eſt. ita in proposito. ideo apertura tabularum requirebatur ſeu deſiderabatur vt quis poſſet ſcire. an et qualiter eſſet heres. qõ non eſſet neceſſe ab eo qui de iure efficitur heres. ſumus expediti de prima parte. ¶ Veniamus ad ſecundam partem. ibi placebat. hic primo reſpondet prime. q. ſecundo determinat vnam aliam. q. iuxta premiſſa. ſecunda ibi. earum autem. Caſus in terminis eſt clar[a] aduerte ad me. ¶ Nota † primo quod mandatum iſtius inſtitoris qui ſecũdũ conſuetudinem tuſcie appellatur factor morte extinguitur. ¶ Secundo † tiot. quod qui ignorat mandatum reuocatum ſoluendo et liberatur.

¶ Tertio not. † qõ illud qõ quis non facit vt heres nõ venit in iudicium fami. erciſc. ¶ Quarto no. qõ venit in actionem neg. geſt. ¶ Ad iſta quatuor op. per ordinẽ. primo qõ mãdatuz inſtitoris nõ reuocatur morte: vt. l. ſi quis mancipijs. §. ſi impubes. j. de inſti. Solu. 9 dicũt † quidam ibi cõtrahentes credebant heredes velle vti illo inſtitore: iſta eſt falſa: nã ibi heredes erãt talis cõditionis de quib[a] hoc credi nõ poterat. Alij dicunt q̃ hic nõ erat inſtitor qõ eſt falſum. nam negotiationi vniuerſali erat hic ꝓpoſitus. ergo erat inſtitor: vt dixi. §. eo. l. ſi inſtitorem. dic ergo ſm doc. qõ mãdatũ inſtito. nõ poteſt morte tantũ: vt in contrario: licet ſit ſec[a] in mãdato alteri[a] procuratoris: vt. C. mã. l. mandatũ. ſed hic interuenerunt duo. ſ. mors dñi et mutatio cõditionis perſone inſtitoris: quia de ſeruo factus eſt liber. ar. l. cũ quis. in prin. de ſolu. iſtam tenẽt Pet. Jac. bu. z oẽs moderni qõ tenementi[a]. Et ꝓ dicta gloſ. inducit ad. q. 10 † vtrũ ſententia lata per iudicẽ delegatum poſt mortem iudicis delegãtis valeat[b]. de quo nõ dico hic. videbitis z plene in. l. z quia. §. de iuriſdi. om. iu. vel forte in. l. barbarius. de offi. pto. ¶ Ad ſcõm op. qõ debitores ſoluentes non ſint liberati: vt. l. cum 11 quis. §. j. j. de ſo. Sol. glo. † q̃ hec intelligitur ſm diſtinctionẽ illius. l. vez aut recipiens recepit bona fide: z ſic pecunia eſt hereditati quesita: z debitores ſunt liberati ipo iure: alias ope exceptionis: vt in cõtrario. Ex his ergo an debitores ſoluẽtes ſint liberati quedam ſunt p̃ſideranda ex parte ipſorum ſoluentiũ: quedã ſunt ex parte ipſoũ recipiẽtium. primo caſu habes videre: aut ſciuerũt dñm mortuũ aut ignorauerũt: z ſi ſciuerũt: aut ſciuerũt libertatẽ et relictã z ſoluẽdo nõ liberãtur. aut de hoc ignorauerũt et ſoluendo ei liberãtur: quia adhuc pur 12 tabant mandatũ durare: licet ſcirent dñm mortuũ vt patet ex p̃dictis. ſ. per. d. l. ſi quis mancipijs. §. ſi impubes. z arg. j. de ſol. l. ſi quis ſeruo. z. l. 16 qõ ſeruus. eo. tit. ſed o caſu. ſ. ex parte recipientiũ eſt p̃ſiderare an bona vel mala fide recipit: vt ptz ex predictis. ¶ Ad tertiũ opp. z videtur qõ cõpetat actio fami. erc. vt. l. meuius. §. ſeruus. ſ. fami. erciſ. Sol. dicit † glo. qõ 22 ibi loquitur de queſitis ante mortez: hic vero de queſitis poſt mortẽ teſtatoris: iſta nõ videtur ſufficiens ſolutio. nã etiam poſt mortem teſtatoris recepta bona fide acquiruntur heredi tati: vt. p̃. dictũ eſt per gl. z ego rect

taui: ſi eñ ſunt hereditatis: ergo venunt in fami. erciſ. iudicũ. Sol. aduerte quia ſubtile eſt. dicunt quidam qõ ſupra dictũ eſt. ſ. acquiri hereditati nõ eſt verũ. hoc nõ placet: ſi eñ hereditati acquiritur pſonalis obligatio vt. j. in ver. qõ ſi ſtipulatus. ergo multo magis poſſeſſio z pprietas: vt l. poſſeſſio. §. z ſi poſſeſſio. de acquir. poſ. z. l. j. C. per quas perſo. no. acqui. vnde dicũt alij qõ fa. erciſ. poteſt agi tanq̃ cõtra obligatũ actione perſonali: z hoc nõ poteſt fieri: ita loquitur hic. ſed ſi quis vellet agere fa. erciſc. tanq̃ iſta pecunia ſit cõmunis: bene poſſet per ea que dicta ſunt: ſed forte hic nõ poterat: quia pecunia erat cõſumpta: pro tãto negat hic venire in fami. erciſ. iudiciũ: z hoc eſſet tolerabile. Alij tñ dicunt qõ nõ ſuffeit rem eſſe cõmunem niſi hoc proceſſerit ex cauſa hereditaria: vt puta ſi ex obligatione defuncti traderetur heredi. §. fami. erciſ. l. veniũt. hic autẽ cauſa quare fuit tradita huic ſeruo heredi nõ fuit principalis obligatio defuncti: ſed fuit mandatuz qõ in veritate reuocatũ eſt: ideo non poteſt venire in hoc iudiciũ. dico qõ prior ſolutio plus placet. ¶ Ad quartũ op. qõ nõ habeat locũ actio negotioꝝ geſtoꝝ: 13 quia † negotiũ non pertinet ad coheredes altero de quatuor modis q̃ no. in. l. ſi pupilli. §. z ter querit. §. de neg. geſt. Sol. dicit glo. imo pertinet ad coheredes ratihabitione. cum enim 14 † fuerit geſtum noie defuncti poteſt haberi ratum per heredẽ: quia videt eadẽ perſona cũ defuncto: vt in aut. de iure iur. a mo. pñti. §. j. vel dicit gl. hic habetur ratum in ſubſidiũ: ſicut dicimus alias re perempta vel piscipta: vt. l. mater. C. de rei vend. et fuit no. §. e. l. ſi eũ ſeruum qõ multũ tenementi. quod ita poſſum habere ratã 15 eractionem † debiti in ſubſidium. ſicut rei venditionem. licet nõ ſit meo nomine geſtũ. ¶ Tamen contra iſtã glo. z tex. op. licet mãdatum finiatur 16 † mortem: tñ effectus mãdati durat. vt etiam de eo qõ fit poſt mortẽ habeat locum actio mandati. vt. l. inter cauſas. in princ. j. man. z. l. ſi precedente. in prin. eo. ti. ergo cõtra iſtum ſeruuz datur actio mãdati. Sol. dicebat Jaco. bu. z bene illud eſſe verum qñ preceſſiſſet mandatum efficax ante mortem ad producendam actionẽ mandati. ſed hic mãdatum erat factũ ſeruo contra quem nõ poterat dari diſtrinxit actio mãdati. z ideo non incipit cõpetere actio mãdati poſt mor-

a ¶ Tenemẽti. Adde qõ cum iſta ſol. cõiũtrãſit Alexan.

b ¶ Valeat. Adde vt per Spe. i ti. de of. delega. §. reſtat. ꝓ. qd ſit delegatus p̃ bar. in. l. more ff. de iuriſ. om. iudi. p Imo. in. c. lz. de offic. dele. et i. c. gratũ. per doct. extra eo. tit. Ange. in. l. j. C. de iuriſdi. om. iu. moderni in. c. ſi a ſubdelegato. de offic. dele. in. vj. et latius p Alexan.

tem. et pro hoc dico qõ si liber homo institor post mortem domini pecunias exegisset. hoc veniret in actione mandati. nec esset necessaria actio negotiorum gestorum. ¶ Querit glo. que est ratio qõ non venit in iudicium fami. ercis. Respondeo quia non esset vt heres negotium poterat expediri p parte. qõ dic vt in glo. ¶ Aemamus ad tertiam particulam. s. ad ver. quas vero. rc. Hec tertia diuiditur in particulas quatuor. primo respõdet secũde questioni. secundo responsionem probat per simile. tertio respõdet cuidam obiectioni tacite in contrariũ. quarto concludit circa predicta. secunda ibi nam et si ibi. tertia ibi neq; essi. quarta ibi: quare. ¶ Not. qõ pro parte sua transtulit dominium. ¶ Secũdo
17 †qõ mandatum speciale de mutuando morte finitur.
18 ¶ Tertio no. †qõ fauorabilior est causa liberationis q̃ obligationis. ¶ Ultimo not. qõ vbi non
19 transfertur dominium †in accipientem nõ contrahitur mutuũ nec obligatio pignoris tenet. ¶ Ad primum op. z videtur qõ pro parte sua non transtulerit dominiuz quia errabatur in dominio. credebat enim dominium esse alterius cuz pertineret ad eũ. ergo rc. vt. l. iij. §. subtilius. j. de condi. ob cau. et. l. si procurator. la. ij. j. de acquir. re. do. Sol. dicunt quidam hoc speciale propter singularia precepta pecunie. vt. l. singularia. §. e. ista est truffa. Alij dicũt qõ hic nõ errabat: credebat enim pecuniam esse domini et ipse repræsentabat personam illius domini cuius putabat istam pecuniam esse. ista potest esse bona vt statim dicã. Glo. tamen latius distinguit tres
20 casus † quandoq; quis errat in dominio putans res suam esse eius cui tradidit. z tunc nõ transfertur dominium quia cessat animus transferendi dominiũ: quoniam putat eam esse suã non de nouo fieri tuã: vt. l. iij. §. subtilius. de condi. ob causam. quandoq; putat eam esse tertij licet sit ipsius accipientis: als dantis: z tunc aut putabat esse cuiusdã tertij a quo ipse causam habebat z tunc non impeditur translatio dominij. Casus est hic. z ratio quare tunc nõ impeditur per talem errorem transferentis voluntas. nam cum ipse habeat causam ab illo z sic habebat illud idem dominium qõ volebat transferre in accipientem: illud trãsfert. Si vero putabat esse eius a quo causam non habebat tunc non transfert dominium: vt. l. si procurator. j. de acqui. re. do. de contrahen. empt. l. et si consensum. in fi. Ratio potest esse. nam talis error impedit voluntatẽ transferendi dominium. volebat enim transferre dominium quod erat apud talem tertium non autem dominium qõ erat apud eum quod ipse ignorabat. ¶ Ex dictis
21 ergo habes regulam infallibilem. † qõ tunc impedit error translationẽ dominij quando impedit voluntatem transferentis. hoc colligitur ex hac gloss. quam vide et signa. hunc passum examinabo plenissime. supra de offi. procu. cesa. l. j. ¶ Ad secundũ
22 oppo. et videtur qõ † tale mandatum non sit reuocatum morte. vt infra de dona. l. hoc iure. §. si quis dederit. Sol. quandoq; est mandatum simplex de mutuando pecuniam. ita qõ in eum mandatarium pecunie dominium non transfertur. tunc mãdatum reuocatur morte vt hic. et. l. cum filius. §. sed si quis donaturus. cum se. de dona. Aut non fuit simplex mandatum. sed fuit translatum dominium pecunie in ipsum mandatarium. tunc post mortem poterit transferre dominium: vt dicto. §. si quis dederit. Aut dubitatur. tunc si quidem ipse pecunia fuit data mandatario sigillata in specie: et non videtur translatum dominium. aut fuit tradita numerata. et tunc secus. quia videtur translatum dominium. sic intelligit glo. tua notabilis. quam vide z signa. ¶ Item ad idem opponi. de lege fundi. §. item si amicus. de acquirenda possessio. Solu. gloss. notanter dicit. quandoq; in mandato deducitur illud qõ mandans habet necesse facere. et tunc mandatum morte non extinguitur. vt lege contraria. aut non habebat necesse facere. et morte extinguitur. sic dicit gloss. tua quam signa. Ex predictis habemus
23 hic distinctionem † qualiter mandatum finitur morte mandantis. et habemus dicere. aut mandatum est vniuersale aut particulare. quod plene dixi in lege secunda. §. sed si quis donaturus. infra de donatio. dic vt ibi. non insisto hic. ¶ Circa tertium
24 † quero que sit ratio differentie inter soluentes et mutuum recipientes. Respondeo fauore liberationis. vt dicit glo. ¶ Circa quartum et vltimum queritur de vna questio. si pecunia peti non potest vt credita nec pignora tenentur. qualiter coheredibus succurratur. Respondeo. aut pecunia extat et potest vendicari: aut est consumpta et tunc dicit glos. quod mutuum reconciliatur consumptione z pignora tenentur vt lege si quis pro eo paragrapho si nũmos. infra de fideiusso. Sed cui reconciliatur illud mutuum. gloss. hoc non dicit. vide glossam que est super verbo teneri. sed dicit super verbo non eque. Item istud quod hic dicit de consumptione non videtur verum. nam omnes leges loquentes de hoc: loquuntur quando quis suo nomine numeratur: sed hic numeratur nomine alterius: scilicet defuncti. breuiter dic. pecunia consumpta coheredes possunt habere duplex remedium. vel quod ratum habeant z acquirentur eis certi conditio. possunt enim ipsi habere ratum illud quod est gestum nomine defuncti. vt plene not. per Dynum in capitulo ratum. circa finem. de regulis iuris. libro sexto. et hoc siue pecunia extet siue consumpta sit. possunt etiam nõ habere ratum. et tunc consumptione acquireretur integra actio mutuanti. vt lege si absentis. C. eodem. tamen tenebitur restituere coheredibus conditione sine causa. quia ex re eorum factus est locupletior. nec eis contra alium succurritur: vt lege si z me et titium supra eodem. ¶ Aemamus ad vltimam particulam. scilicet ad versicu. quod si stipulatus. z primo loquitur quando stipulatus est defuncto nominatim. secundo quando stipulatus est sibi et hereditas non est adita. tertio quando hereditas est adita et coheredes seuerunt. quarto quando coheredes ignorauerunt. quinto ex predictis colligitur vnum notabile mirabile. secũda ibi: quod si sibi. tertia ibi: post aditam. quarta ibi quod si. proponatur.
25 quinta ibi: quo quidem casu. ¶ † Not. quod si quis nominatim stipulatur defuncto non valet stipu-
26 latio. ¶ Secundo no. † quod si seruus stipulatur si

bi hereditati acquirit. ¶ Tertio not. quod seruum a
27 ignorãtem † cui est data libertas videtur heredibus possidere: vt sibi ex re hereditaria queratur quod non reperitur alibi. vt dicit glossa. ¶ Quarto not.
28 quod scienti non potest videri liberum hominem bo-
29 na fide possidere. ¶ Quinto not. et nunq̃ † obliuiscaris quod quando sunt heredes sui et necessarij
a presumitur ignorantia eorum que continentur in testamento nisi probetur scientia secus in extraneis. hoc colligitur ex versicu. quod si proponatur. Predictorum ratio est. quia extranei non possunt adire hereditatem. nisi sint certi de viribus testamenti: vt lege sed et si de sua. de acquiren. heredi. ideo presumuntur scire que continentur in testamento. eo ipso quod presupponimus eos heredes. vt not. infra de lib. leg. lege cum heres. facit quod not. in lege quidam ita. paragrapho si quis situm. in glossa magna. infra ad trebel. sed in heredibus suis et necessarijs hoc non est necesse ponere: quia sunt heredes statim etiam testamento non inspecto nec cognito. ideo non presumitur scientia. vt hic. facit infra de acquiren. re. do. lege quesitum. et de stipul. ser. lege si seruus testamento. et ibi tangitur per Jaco. de are. et ideo in filijs qui sunt sui et necessarij heredes non presumitur quod sciant ea que continentur in testamento. et ita ego allego multum in materia. paragrapho duo fratres. l. qui Rome. infra de verborum obligationibus. nam de fideicommisso non posset transigi nec paciscì nisi inspectis et cognitis verbis testamenti. lege de his. supra de transactio. et lege prima quemadmo. testa. aper. ergo inter fratres nõ potest videri remissum illud fideicommissum si illud ignorabant. ignorare autem presumuntur. z cetera. quod plenissime prosequere. vt dicto paragrapho duo fratres. predicta vera in testamentis. Codicil-
30 los † autem non presumitur scire etiam heres extraneus. vt supra de transactio. lege non est ferendus.
b ¶ Ultimo no. not. quod plures videntur inuicem ser-
31 uire. quod facit quod si plures † sint socij vnius negotiationis et vnus exercet in ciuitate Perusi. Alij in ciuitate Florentie. vt isti videantur inuicem insti-
c tores c. et inuicem preposiri alter ab altero ad quod facit. l. iij. de exercito. et ibi per Jacobuz de aret. de quo plene dixi in materia de duobus reis. in. l. eãdẽ. in vij. questio. de duobus reis. ¶ Aenio ad contraria et opponi. ad primum et secundum dictum. institu. de stipu. seruo. §. siue. solu. ibi fuit stipulatus simpliciter quo casu est tdẽ ac si stipularetur sibi. ¶ Secundo oppo. dicitur hic quod acquiritur hereditati, 34
contra non potest dici hereditas postq̃ est adita. vt l. sed z si plures. §. filio. de vulga. z pupil. fa. l. final. in fine. C. de inofficioso testamento. sed hic saltem pro parte ipsius serui qui erat necessarius erat hereditas adita. ergo rc. Solu. pro partibus aliorum dici-
32 tur hereditas non pro parte ipsius. Ex quo no. † qõ licet aditione vnius heredis confirmetur totum testamentum: vt. l. testamento. de ma. testamento. et. l. apud iulianum. §. idem iulianus. j. ad trebellianum. tamen aditione vnius non desinit vocari hereditas nisi pro parte adeuntis vt hic videbitis. ¶ Oppo. z ista oppositio est in vltima gloss. z videtur quod hereditas non possideat. vt lege prima. §. scæuola. ¶ Necessarij. Adde post Alexã. in. d. §. duo fratres. de hoc articulo vide Pau. de ca. consi. x. z consi. xcij. Ang. consi. cclxxxvj. Ro. cõsil. ccccij. Jo. an. in addi. ad spe. in ti. de testa. §. in primis. ver. itẽ qd si duob⁹. Bal. consi. cj. z. cxvij. lib. v.

Andreas Pomate.

¶ Ultimo. Ad hoc quod plures socij negotiationẽ in diuersis locis exercentes videãt se ad inuicẽ seruare fatt bene text. quẽ ibi ad hoc no. ange. z Pau. §. hac §. liberos. in verbo liberta sua. de iure vocã. ibi mater z filius diuersisre spectibus tenẽtur se honorare.

¶ Institores. Adde Baldus in rubric. C. de exercito. in fine. z in lege si pradius. in quarta columna. C. de edi. act. in lege iure societatis. in lect. antiqua. j. pro socio. Angel. et Pau. de castro in lege siuinus. supra de pactis. Fulgo. in lege si plures. eodem titu. et Paulum de castro in lege si plures. infra de exercito. Petrum de anchara. consilio mihi. trecentesimo tricesimo tertio.

j. si quis testa. li. esse iur. fu. solu. fateor
33 † quod non possidet vere sed fingitur b
possidere hic. quod est notandum.

¶ Oppo. quod alij coheredes. etiaz ignorantes non possunt videri possidere: quia possessionem non apprehẽderunt ex solo animo imo requiritur apprehensio corporalis: vt. l. coheredes. de acquirenda possessione. Huius timore Jacob. Bald. z Odofre. recesserunt a lectu. glo. z dicunt quod iste versicu. quod si ponatur hoc modo legitur. scilicet dum dicit potest adhuc idem respondere: subaudiunt vt non videantur a coheredibus possideri: et quod infra sequitur quo quidem casu illud euenturum est vt inuicem bona fide seruire videantur. interrogatiue lege secundum Odo. quasi dicat hoc euenire absurduz est ideo non dicendum. vel referatur ad casum de hereditate non adita secũdum Jacobum Bald. doct. moderni tenent opini. gloss. veram et notabilem. Ad contrarium respõdent qõ coheredes non possident eum vere sed sicut hereditas fingitur possidere vt dictum est supra ita etiam cohe c
redes ignorantes: qõ est notandum.

¶ Ultimo oppo. dicitur hic quod videntur se inuicem possidere. Contra qui possidetur ab alio nõ potest alij possidere. l. liber homo. in fine. infra de acquiren. re. do. Solu. fateor vere, sed ficte videntur inuicem seruire vt hic. ¶ Quero quia aplicauimus nihil de pignore dixit quid iuris. Respondeo. si in precedenti parte aliquid dixit. scilicet pignora non teneri. ideo hic in toto intellige vt illis quib⁹ queritur pronalis actio queratur pignorum obligatio. ¶ Quero de perso-
nali obligatione † ex hac stipulatione cui queratur. et intelligẽda est hec questio quãdo stipulatus est sibi vel simpliciter. et est adita hereditas et coheredes sciebant. quo casu dicit gloss. quod coheredibus queri non potest actio. sed consumptione sequuta queretur actio ipsi stipulanti. Nec obstat si dicas quod stipulatus est

nomine alieno scz defuncti. hoc esti nō impedit actionem queri ipsi stipulanti: si ad eū cuius noie stipulatus est: stipulatio pertinere nō potest. vt. l. si absentis C. eo. istud dicit glo. super verbo haberent vel dicendo dicit glo. vt in precedenti glo. dictū est. ibi ponitur alia opi. quod consumptione sequuta queratur actio coheredibus et ideo iste gloss. sunt de directo contrarie. et vna istarum gl. est super verbo habeāt. et alia est gloss. que istam precedit. que est super verbo. idem et incipit: scilicet generaliter ꝛc. ¶ Quid dicemus: breuiter consumptione sequuta possunt coheredes stipulationem habere ratam in subsidium et eis datur actio: vt vidistis not. supra eadem lege. in glossa super verbo gestorum. vel melius consumptione facta vel non: possunt coheredes habere ratum illud quod factū est nomine defuncti et eis queretur actio. vt not. per Dy. in. c. ratum. de regu. iur. li. vj. et. l. si fine. §. si procuratori. infra rem ratam hab. nec ob. si dicis quod hic defunctus tpe facti mutuerat iam mortuus. vnde non potest videri eius nomine gestum. hoc enim tollitur per text. in dicto. §: si procuratoꝝ. vbi factum post mortem alterius eius nomine potest haberi ratum per heredes. Itē posses dicere quomodo est stipulatus nomine defuncti cum in questione ponatur quod stipulatus est sibi vel simpliciter. Respondeo. licet stipulatus sit sibi vel simpliciter. tamen nomine defuncti ꝛ ad eius vtilitatem hoc faciebat adeo quod si fuisset liber homo teneretur cedere. vt lege si ita stipulatus. paragrapho chrysogonus. de verborum obligationibus. et isto casu quando heredes ratum haberent loquitur opinio. Azo. Si vero coheredes ratum nō habeant loquitur alia opinio. quod actio queratur ipsi stipulanti per legem si absentis. C. eodem. tenebitur tamen iste ceteris coheredibus cōdictione sine causa. quia locupletatur ex eorum pecunia: vt lege si et me et titium. et. l. si eum seruum. et. l. cum fundus. §. seruum. supra eodem. ¶ Sed dubitatur de vno quando intercessit stipulatio ad quid requiritur consumptio: vt dicitur in hac gloss. videtur enim q̄ non requiratur: vt. l. ḡnus. C. eo. Respon. secundum eos qui dicerent heredes posse habere ratū in subsidiū. vt per gloss. in verbo negotiorum gestorum. hoc est necesse ponere. quia re exēte illa rat̄habitio in subsidium non habet locū. vt. s. eo. l. si eum seruū. sed tenendo id quod dixi q̄ potest haberi ratum de iure communi tā ḡ factum nomine defuncti. ideo requiritur consumptio. quia coheredes pecuniam extantem possunt vendicare. ꝛ sic contra illum agentē ex stipulatione opponeretur exceptio doli. vt. s. dixi in l. nam et si fur. sed si coheredes non vendicarent rem illam. tunc ista exceptio opponi non posset. licet pecunia nō sit effecta accipientis. ita loquitur. l. ḡnus. C. eo. sed si est consumpta. tunc est indubitabile. q̄ isti stipulanti queritur actio coheredibus ratū non habentibus. ¶ Quero quid in alijs duobus casib? s. quādo hereditas nō fuit adita vel coheredes ignorabant. glo. dicit idem. s. q̄ actio queritur stipulanti. vide eam. ꝛ est glos. super verbo habeant ibi tē q̄d ꝛc. ista glo. nescio quare hic posita fuerit. q̄ est de directo contra tex. q̄ q̄ñ hereditas non est adita acquiritur ipsi hereditati non distincto an heredes sciant vel ignorent. nam ante aditā hereditatē eorū scientia non inspicitur. si vero est adita hereditas sed coheredes nesciunt tunc acquirimus coheredibus vt dicitur in tex. in versi. q̄ si proponatur. posset tamē ista glo. procedere tenendo opi. Odo. Jac. ꝛ Bald. quā s. vidistis legendo istum text. quā nō tenui. Si vero habetis in glossa vtroq̄ casu coheredes sciunt non est bona litera: q̄ prout se refert ad casum nō adite hereditatis nō curatur de scientia vel ignorantia coheredum vt dixi. prout se refert ad casum adite hereditatis si ponis coheredes scuisse. ista questio est expedita in precedenti parte glo. vnde debet dicere litera glo. nescunt.

☞ Excussio q̄ non fiat quando certum ꝛ notorium est principalem non esse soluendo. vel ipsum non facilem ad conuenendum.

Si ego. Qui promisit in defectum alterius: pertinōe facta a primo nō liberatur: sed exactione demum: idem ecō tra. h. d. Ista lex diuiditur in duas partes. primo loquitur q̄ñ primus egit contra eum qui principaliter tenebatur. secō econtra quando primus egit contra eum qui tenebatur in defectum. secōa ibi: sed si cum seio. Itē prima subdiuiditur in tres partes. primo ponit seu dicit petitione facta a primo adhuc non liberari. secūdo ponit rationem. tertio dicit exactione liberari. secōa ibi: alioquin. tertia ibi: at si. In prima particula casus in terminis est clarus. In secunda parte ibi alioquin. sic pone casus. Que est ratio precedentium? respondit iurisconsultus: quia si aliud diceres dicta stipulatio nihil operaretur: q̄ sic ostenditur. Antecq̄ cōtra titium agatur non potest agi cōtra seium: quia debet precedere discussio in bonis tītij. si ergo diceres q̄ post cq̄ incept agere contra titium nō possum redire ad seium. sequeretur q̄ nunq̄ cōtra seium venirem: cum cōtra titium habeam necesse agere pro facienda discussione: et sic dicta stipulatio esset inutilis q̄ esset absurdum. modo habes rationem. vide tex. In tertia particula casus est clarus. ¶ Sequitur: sed si cuz seio: ꝛ est secunda pars puncipalis ꝛ est difficilis: ꝛ legitur in glo. duobus modis primo sic. Pone q̄ ante omnia egi cū seio qui promiserat in defectū titij: istud agere: habet istum effectum: scilicet quod ipse seius nō teneb: tur: nisi in eo in quo titi? principalis debitor non erat soluendo tempore accepti iudicij. Item cōtra ipsum titium non potero redire ad id in quo seium potui conuenire: et sic video: fecisse duo pacta de non petendo. vnum seio ꝛ aliud titio. ¶ Oppo. de. l. si ex toto. §. j. j. de lega. j. Sol. dicit glo. aliud in legatis aliud in contractibus: quod non est verum simpliciter: quod dic: vt dixi in. d. §. j. et. l. si creditores. C. de pac. et ibi per glo. certe ista lec. non placet doctoribus nec mihi. Ratio: quia quod petitor videatur hic fecisse duo pacta est impossibile. non cū iure electionis: quia hic non cadit electio: tunc enim est locus electioni: et videtur electio: ꝛ diuisio facta quando quis potest conuenire duos reos: et vnum conuenit pro parte: vt. l. cum illud. in pun. j. quando dies leg. ced. et in. l. j. et. ij. de optio. le. sed hic cum vn? teneatur primo: alius post in subsidiū nō cadit hic electio. Item nec diuisio cum hoc facit creditor

ex necessitate:

a ¶ Soluendo. dicit Alexand. hunc tex. facere quod si tempore mori iudicij de principalis nō est soluendo: sed postea efficiatur lite contestata: quod fideiussor non poterit opponere excep. excu. secundū Bald. hic et Pau. de castro. Pet. et Cy. in auten. presente. bal. in lege per emptorias C. senten. rescin. non poss. tamē cum contraria opinio. trāsit a Alex. quia exceptio dilatoria superueniēs post litem contestata. potest opponi postea. c. insinuante. de offi. deleg. latius hic per eū cui inquātū in vltimis ꝓbis querit quādo debeat opponi exceptio excu. adde vltra Pe. de anch. consilio. cclxxxiij. Bal. cōsi. xiij. lib. j.

b ~ Andreas Pomate. ¶ Respō. quod. vide Paul. consilio lxij. columna. xij. vmine. ij. Aret. consilio xxix. columna. v. in fine. Alexan. et Areti. in lege exitus. ff. de acquiren. posses. Jas. in lege. ij. in fine. supra qui satisda. cog. Felt. in. c. cum olim. columna. vij. de rescrip. Bald. c. iij. columna. iij. de offici. deleg. Aret. in. c. dilecti. columna. ij. de iudi. Alexand. consil. xvij. columna. ij. volumine. j. Bald in. c. ex restitu. columna. j. ad fi. de iureiuran. Romañ. singu. lxiij. Aret. consil. cxxvij. et. ij. col. q. j. Alexand. consilio. xlix. volumi. ij. et consilio. cxxxvij. volu. ij. vbi ponit quid iuris quando debitor in instrumēto apposuisset precarium. Et Alexand. consilio. lxxxiiij columna fina. volumi. iij. vbi ponit quid iuris quando principalis debitor nō habebat in loco promissionis: sed propinquo vel alibi vide Romañ. cōsilio. cccccxvj. et. cccccxxx. vbi loquitur quādo causa tractatur infra vbi de equitate procedit: an debeat iudex admittere talem exce. anc. consilio. v. columna. v. vbi dicit contra cessionarium potest opponi exceptio excutionis. q̄ primo agat contra cedentem: et ex nomine appareat q̄ cedens tempore cessionis erat pauper non presumitur min? pauper. Alex. consi. c. col. iij. v. volu. vbi ponit quid iuris quando principalis fozet absens et ibi etiā ponit quando dicatur absens. et quid iuris etiā sit quādo agitur hypothecaria contra tertios possess. co q̄ facta executione non reperitur soluendo principalis debitor: vel ex alia causa a iure permissa? et interim superuenerunt bona ipsi principali etiam lite iam cōtest. et Sozi. cōsi. xxiij. co. fi. vbi ponit quid iuris q̄ñ proceditur summarie: vel est iuratum vel. pmissum in instrumento quod habet executionem paratā ꝛc. et Corset. in rep. rub. de iureiur. in. xij. pauilegio. Et Bal. cōsi. xxv. in prima parte.

c ¶ Notorium. Inquātū ale. hic sustinēdo cōmunē opinionem quod non sit necessaria excussio quādo est notoriū principalē non esse soluēdo dicit posse dici q̄ requirat. pnuntiatio declaratoria qualiter principalis non est soluendo: non autem quod requirat q̄ mittantur exploratores. Vel quod alio modo ꝓbetur inhabilitas principalis: quia notoriū releuat abonere probandi. Adde quod hoc voluit Ro. consil. xciij. incipiente visis que superius. vbi per quatuor fundamenta illud comprobat. et idem voluit consilio. ccxj. incipiente allegationes vbi hec ruminat. vide bitis etiam an necessaria sit excussio cū fideiussor libere promisit soluere nulla exceptiōe obstante q̄d facit ad dicta in hac. l. per Alex. ꝛ cōmunem opi. simpliciter sequitur Bal. cōsi. xxv. et. clxviij. libro tertio. inquantum etiam Alex. post Barto. tangit si bona sunt publicata an sit executiendus fiscus et videt tenere q̄d sic. Adde quod idem tenet Bal. consi. lv. incipiente proponitur. vbi de Barto. hic facit mentionem. et allegat Hostien. et Joan. andre. in. c. ex litera. extra de pig. dicit tamen quod si fiscus esset difficilis ad conueniendum vel bona forte non sufficiunt debita fiscum non esse conueniendum. et predictam opi. clare firmauit Romañ. predicto consilio xciij. opi. tamen Bartol. sequutus est simpliciter Abb. cōsil. lxxij. et clarius consilio. xxiij. libro secūdo. vbi respōdet ad illud quod fiscus habetur loco heredis ibi vide quid autem si amicus debitoris mei cuius bona iussa erant capi. vel iam erāt capta rogauit vt bona sibi relaxarem promittēs mihi soluere certa die: an illa elapsa possit opponere vt conueniam principalē. vide Joan. andre. in addi. ad Spe. titu. de renun. §. primo. ver. viso.

d ~ Andre. Poma. ¶ Potest agi. vide Alex. consil. xxxij. columna secunda et tertia. volumine quarto. et in simili consilio. lxiij. penultima columna. volumine

eod. in. et consilio. xcvj. eodem volumine. Panor. cōsilio xxiv. vol. ij. vol ij. vbi etiam tangit de superioribus. verb. Barb. hic. Barb. cōsi. xliij. col. j. vol. ij.

a ~ Andre. Pomate. ¶ Labeo. vide Alex. consilio xliv. colū. prima et secunda. volu. iiij.

b ¶ Nō vitiat. adde Bartol et alios i. l. si plaritio ista i §. qui sita. j. de verbo arum obligationi. b et in lege prima. in principio. infra de heredib. instit. Cynum in autēti. si quādo. C. de constituta pecu. per Bull. ō cu. Angel. et mod. in. l. eius. p quo supra de minus vocā. Bal. in lege si absentis. C. si certum peta. et quid si libello tacitus impersonalitas esset vel in certo indicis. Vide Barto. in lege cōpetit. §. in fi. infra quod vi aut clam. per Bal. in repeti. paduana et perusina. l. edita. C. de eden. Alexan.

c ~ Andreas Pomate. ¶ Oppo. vide Alexandrū consiliū. lxxx. columna. ij. volumine. iiij. et Are. consilio. cxliij. et Bal. consi. cccclxxvj. in. j. parte. vbi loquitur in persona stipulatoris.

d ¶ De iureur. Inquantū Alex. dicit qō restū nō creditur urāti. z deponēti de credulitate etiā si. diceret pro certo credere. nisi adijciat rōnē di ti sui per sensum corporis. adde quod idem voluit eius cōsi. lxx. et lxxij. et. ccxiij. lib. j. Bal. cōsi. ccxcv. et. cccxiij. lib. iiij. Bar. consi. incip. vanuius. Si testis aūt dicat se nescire vel quod non recordatur et postea affirmet an valeat. vide pulchre Bo. cōsi. cccccv.

~ Andre. Pom. ¶ De iureur. An licitū sit iurare. vide math. no. in apostil. sup ver. interim audistis.

ceptio. z valebit in iudicium: vt lege prima. C. de appel. et quod. bi not.

¶ Impersonalitas quando vitiat stipulationem. et nume. 2.

Labeo. [a] Impersonalitas circa verbū executiuū obligationem non vitiat. b et tunc dando fideiussorem idoneum liberatur. hoc dicit. ¶ Oppo. c et videtur quod hec stipulatio sit nulla quia non apparet persona obligari. vt. C. de consti. pecu. auten. si quando. Solu. glo. quod hic subaudiatur dari. scilicet curari. dico quod hoc non est necesse. nam impersonalitas quandoq; est circa personam stipulantis et non vitiat. vt lege stipulatio ista. §. si quis ita. de verborum obligationibus. quandoq; est circa personam promittentis et hic aduerte. quandoq; impersonalitas respicit verbum indicium obligationis et tunc non valet. vt. C. de consti. pecu. auten. si quando. quādoq; respicit verbū executiuum obligationis z tunc non vitiat nec tamen precise cogitur dare sed liberatur dando promissoē hic. est casus hic. et in lege illa stipulatio. ij. responso. infra de verborū obligationibus. ¶ Oppo. de. l. si heres. de leg. j. Solu. speciale ibi fauore vltime voluntatis: vt dicit glos. vel aliter: ibi fuit iussus facere vt legatarius habeat centum et sic cogitur precise ad dādū cētū. h fuit iussus curare vt. pmisit curare: vel etiā. pmisit dari impsonaliter. et sic determinat dari a me vel ab alio: merito liberatur dando pro-

a
1
2
3
4
5
6
7
8
1
2
1
2
3
4

missorem: ibi fuit iussus facere ipse quod non potest facere directo nisi dando. ¶ Oppo. de. l. promissor. in fi. de consti. pecu. Solu. ibi promisit. z simpliciter quod intelligitur: scilicet ffe dare: hic promisit dare impersonaliter. et ideo assume tres casus. Aut quis promittit pecuniā dare: et sic personaliter de seipso loquitur: aut promisit dari scilicet impsonaliter: aut promisit simpliciter. et isto tertio casu subaudiē dare et sic de se personaliter videtur promittere. sed in primo casu subdistingue. aut pmisit curare aut promisit facere. vt ex predictis apparet. Bart.

¶ De iureiurando [d] siue voluntario siue necessario. Rubrica.

¶ Dictum est supra de rebus cre. vbi iurisconsultus ostendit se de contractibus dicturum. verum quia in contractibus emergunt litigia z iudicia que decidūtur per iusiurandum: ideo hic ponitur de iureiurando ita dicit glos. C. eo. super Rubri. Vel aliter: dicturus est de contractibus sed. quia iureiurando quis dicitur contrahere. vt infra. e. lege qui iurasse. in fi. et infra de pecu. l. depositi. §. primo. ideo ponit de iureiurando. sed q; iusiurandū est triplex. ideo annectit in rubri. siue voluntario z c. ¶ Quero vtrū sint plures alie species iuramenti. dicit glos. q; sic et enumerat multas. et Bull. etiam ponit alias spēs in Spe. in tit. de iureiur. in. iij. li. suo. Bar.

¶ Iusiurandum est inductum ad lites finiendas. Iusiurandum quentionale est quod ex conuentione litigantium prestatur.

Iuramētum necessarium quod pertinet ad litis decissionem tripler.

Primum. Iusiurandum est inductum ad lites finiēdas. hoc dicit. Quero hic dicitur maximum cuius respectu dicitur. Respon. respectu transactionis z rei iudicate. quia etiam illa sunt remedia diriminendarum litium. tamen nō ita magna. ¶ Sed in quo consistit ista maioritas iuramenti. videbis infra lege proxima que ad hui⁹ declarationem est facta. Secundo quero quotuplex est iuramentum. de quo tractatur in hoc titulo certe. Rubrica ponit tria que ex hac rubrica colligūtur. Primum † est iuramētum conuentionale quod ex conuentione litigantiū prestatur: vt hic dicit text. et lege iusiuran. quod ex cōuentione. infra eodem. Aliud est iudiciale † quod defertur a parte parti in iudicio iudice approbante. vt hic in fine. Et tertium iuramentum necessarium quod pertinet ad litis † decissionem. et est tripler. primo quando defertur in defectum probationis. de quo videbis in lege admonendi. infra eodem. secundo quando defertur iuramentum purgationis. vt lege presenti. codice de his qui ad eccle. confu. et in autentica nouo iure. codice de pena iud. qui. ma. iudi. tertio est iuramentum quod defertur pro lite examinanda seu pro re estimanda de hoc loquitur tum. de

in litem iur.

1 ¶ Transactio est contractus innominatus.
2 Iuramentum z transactio in quo conueniant z discōueniant. remissiue.
3 Sententia in quo conueniat cum iuramēto z in quo disconueniat. remissiue.
4 Iuramentum quando tollat naturalem obligationem.
5 Non appellans a sententia fingitur a lege sententie consentire.
6 Iuramentum tum defertur inest conditio vt incontinenti iuretur.
7 Quando iuramentum remittitur habetur perinde ac si iuramentum esset.
8 Iuramentum q; habeat executionem paratam.

Iusiurandum. Dicit hic qō iuramentum est species transactionis z sic trāsactio est genus. Contra. imo est species separata a iuramento. vt vidistis. §. i. proxima ideo habemus species a titulos de transactio. z de iureiuran. Solu. dicit glo. fateor quod transactio potest accipi pro genere quasi litis decisio. sic loquitur hic. Item pro specie separata a iuramento sic loquitur contrarium quod nota. quia ex hoc probatur quod transactio † est contractus innominatus: nam ille contractus qui habet nomen generis nec habet aliquod nomen speciale est contractus innominatus. vt nota. C. de rerum permuta. super rubrica. dicemus in. l. iurisgentium. §. primo. ff. de pactis. sed trāsactio est nomē generis. vt hic. ergo casus est. hic qō transactio est contractus innominatus [a]. vt not. glos. not. in. l. sine apud acta. C. de transactio. et ibi dicit licet non allegauerim tibi istam legem. vbi est casus. ¶ Quero in quo est ista maior autoritas iurisiurandi. Respondeo quedam est maior autoritas respectu effectus. et istud † prosequitur glos. quedam est maior autoritas respectu modi inducendi. dicimus enim quod contractus bonefidei quando nudo consensu contrahuntur sunt maioris autoritatis. vt lege iurisgentium. in principio. supra de pactis. ita iuramentum facilius inducitur quam transactio quia nō est necesse quod aliquid detur vel retineatur secus in transactione. C. de transactionibus. lege transactio. Item facilius quam sententia. quia non est necessarius iuris ordo secundum Guilielmum. ¶ Circa effectum queritur † primo in quo conueniant et in quo disconueniant iuramentum et transactio dic vt in glossa. et bene. ¶ Secundo quero † in quo conueniant et disconueniant iuramentum et sententia z in quo vnum aliud excedat. dic vt in glossa quem vide. ¶ Qualiter autem hoc procedat quod vnum excedat aliud dicemus in singulis. li. hic allega. in glo. ¶ Advnum est tamen aduertendum. dicitur hic qō iuramentum tollit naturalem obligationem. vt nunc hoc sit verum in quolibet iuramento. Guil. de eug. dicit quod loquitur hic de iuramento voluntario et iudiciali: quod habet consensum partium † merito tollit naturalem: secus in necessario delato a iudice in defectum pbationis: quod non habet consensum partium quia non tollit naturalem obligationem: si

a ¶ Innominatus. Adde ter. in. l. j. §. primo cū glos. in verbo transigendi. ff. de pact. Baldum in rubri. C. de re. permu.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Iuramentum. Adde Jaso. late in. §. item si quis xxij. colū. institu. de actio. licet contra dictum Bartol. quod nouum appellat Roma. in repeti. tu. in penultima char. ff. de arbi. ex eo inferē qō iuramentū habet vim iuramentī. z quod Bald. singu. dictus in. l. prima C. eodem. contra tenet Ange. hic in. l. iusiurandum. §. finali. j. eodem titulo. et Roho. et in. l. sed si possessor. §. fina. j. eodem. et Bald. in. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. infra eodem z matthesi. not. xxj. tamēn tuendo opinionem Barto. quam dicit me audiente crimen et dominum Jaso. et per ea sepius consuluisse et obtinuisse z cuz qua transeunt Fulgo. hic et Alexand. et quam commendat hic Bal. in repetitio. xxij. char. cha. pterea cū optimo. ista ipse Barto. l. sed si possessor. §. fina. j. eodem in primo nota. per illum text. in. z ibi Angel. si ibi contrarius Fulgo. et Salice. Paul. et Alexand. in. l. nam et bona. §. finali. j. eodem. et in. l. post rem. hic allegat. et Angel. Alret. in. §. item si quis postulante. columna. iij. institu. de actio licet debitauerit in casu in quo esset pactum extra iudicium et pro ista opinione quam tenuit ipse Bar. in. l. si duo patroni. §. fi. in hoc dicens quod si in instrumento cmp. z vendi. apponatur iuramentum quod non poterit opponi exceptio pretij nō soluti vbi petitur executio ad rē venditam facit ter. l. penul. C. de depositi. hoc modo inducendo. dicit ter q; instrumentum depositi habet executionem paratam propter bonam fidem que specialiter in illo cōtractu requiritur tunc arguit sic. si instrumētum depositi habet excusa. formis debet habere instrumentum. in quo imponitur iuramentum hinc requiritur longē maior fides cum in eo tractetur de pericolo animej. l. finali. C. ad legem iuli. repetū. secundo facit. l. si quis maior. in verbo mor. de pupillis. C. de transactionibus. quotiies lex vtitur verbo vel illico habet executionem paratam vt not. Bartolus in dicta. l. prima. C. de depositi. facit quia quilibet cōtractus factus in iudicio habet executi paratam. probat text. in. l. tale pactum. §. qui provocauit in versi.

a
1
2
3
4
5
6
7
b
8

instrumentum conuentionem. ē. de pactis. modo omne iuramentum etiam extraiudiciale habet vim iudicij. l. qui iurasse. §. finali. infra eodem. ⁊ lit. contesta. l. nam et bona. §. si quis temperati. et ibi Barto. not. j. eodem. istam autem opinionem limita primo vt procedat quando iuramētum prestitum est secūdum formam Barto. hic. hoc est quia tēdit ad decisionem ⁊ sic quādo est iuramētum de presentiuel de preterito tunc equiparatur sententie. secus vero esset vt potest hic ex verbis Bartoli colligi quando esset permissorium in futurū vel simpliciter a debitore prestitum vnde vt eo casu iuramenti sit litis decisiuum subdit et ad hoc bene facit quod notat Baldus capitulo primo. §. item sacramenta. penultima collatione. titul. de pac. iuramen. firman. vide Jason. l. et nulli. columna tertia. in fine. C. de iudiciis. Sozi. consil vigesimo tertio. in quarto dubio. columna quinta. et omnino vide matthesi. notabili. xx. vbi tenet cum Bartol. licet in superiori notula dicatur contrarium. secundo limitat vt procedat si pro observantia iuramenti intentat officium: secus si actio in factum tamen simile est in sententia: vt Bartolus. in. l. si mota infra de re iudica. et in. l. secunda. C. de exceptio. rei iudica. et quod ex iuramento oriatur officium iudicis: licet dicat Angel. hic se militbi legisse est gloss. in. l. nam et bona. §. fina. in fine. j. eodem. et probatur quod iuramentum et confessio equipaprantur. l. post rem hic alleg. sed ex confessione oritur officium iudicis. vt notatur in. l. prima. C. de confes. ergo et cetera. iij limita: vt per Baldum in. l. prima penulti. colum. C. eodem. de qua tamen vide Alexā. hic. iiij. limita: vt per Alex. hic.

¶ Executioni. Adde Fulgo. idem tenentem hic: et et in. l. sed si possessori. §. penulti. j. eodem. Paul. de cast. in. l. nam et postea. j. eodem. ⁊ Alex. hic Bald. in. l. j. C. eodem.

8 ratam sicut sententia † dico quod sicut j. eodem. l. sed et si possessori. §. penultimo. et expressius. j. de re iudicata. l. post rem. aliquantulum tamē facit cōtra. j. eodem. l. iusiurandum. ⁊ ad pecuniae. §. fin. sed ibi videbitis. ⁊ ideo puto quod si in fine contractus apponeretur ista clausula ⁊ post predicta: quia de predictis posset dubitari dictus promissor detulit dicto stipulatori iusiurandum: vt si iurauerit se debere recipere quod teneatur: qui stipulator statiz sibi delato iuramēto se debere recipere iurauit: tunc tale instrumentum de iure cōi mandaretur executioni. [a] et miror quod consultudo hūc modum non admiuenerit. [b]

¶ In criminalibus an deferatur iuramentum.

1 In causa matrimoniali quādo possit deferri.

2 In causa monachationis quod deferatur iuramentum et qui dicit se non monachum.

3 Iuramentum calumnie quādo excuset ab expensis.

4

AIt pretor. [c] Iuramēto prestito aduersario deferente stādum est omnibus quo ad ipsos litigantes: secus quo ad extraneos. hoc dicit vsqz ad. §. iurari.

¶ Quero vtrum in criminalib⁹ possit deferri iuramentum. Glossa dicit † quod voluntarium vel iudiciale potest in criminalibus deferri. sed iuramentum necessarium in defectum probationis non: ita notatur etiam in. l. in bonefidei. C. eodem. sed. j. de questioni. l. maritus. Glossa videtur dicere quod in criminalibus non est locꝰ delationi iuramēti indistincte. Istud quod glossa hic dicit de iuramento necessario in defectum probationis: est verum: in eo quod dicit de iuramēto voluntario vel iudiciali. si quidem defertur reo ad absolutionem hoc nō potest: quia in causis criminalibus qō videtur agere causam fisci: et ad fisci vtilitatem. vnde nō potest deferri iuramentum sicut nec per procuratorem: vt. l. iusiurandum quod ex conuētione. §. final. j. eodem. Si vero defertur actori ad condemnationem rei. Bul. dicit quod non potest deferri: quia in criminalibus requiruntur probationes luce meridiana clariores. Jacobus de butri. dicit contra: quia si reus defert actori ipse videtur confiteri in casu quo actor iurauerit: vt. j. eodem. l. qui iurasse. in fine. sed cōfessio est probatio luce clarior. ergo ⁊ cetera. hoc perfectius dixi. l. maritꝰ. de questionibus. ¶ Quero [c] † vtrum in causa matrimoniali possit deferri iuramentum. glo. videtur dicere quod sic. quia tale iuramentum sicut sententia diffinitiua potest retractari: postea si reperiatur veritas quod sit maritus: vt extra de re iudicata. capitulo lator. et ibi vide per canonistas. Dicit. xxxiij. col. ij. vol. ij.

b ¶ Admiuenerit. Adde quod ista practica non est multū tuta ꝑm Mat. not. xx. vbi consel. rub. de iureur. x. punit.

~ Andreas Pomate.

c ¶ Aut pretor. Nunquid testis examinatus in vna causa valet in alia inter easdem personas. vide Alexand. consil. xxxvij. primo volumi. fel. in capitulo venienti. colū. ij. de testi. et in. c. cuz venissent. colum. secunda. ad fin. eod. titulo plene Alexand.

¶ Criminalibus. Adde vltra ea q̄ hic scripsit alex. eūdem consi. lxvj ⁊ lxxiij. lib. j. ⁊ consi. cxxj. ij. volu. ⁊ consil. cclxxvij. lib. j.

~ Andreas Poma. ¶ Quero. Inquantum Bart. hic concludit ⁊ est magis communis opin. vt hic inquit Alexan. q̄ in causa matrimoniali iuramentum affirmatiue valet et tenet. adde quod valeret etiam si criminaliter ageretur. gloss. est singu. l. penul. versicu. confessus. C. de fideiusso. de qua meminit Bald. in. l. vnica. in vltri. col. C. de confes. ⁊ in. l. quicunq̄z. col. vj. C. de ser. fugi. ⁊ l. eam quam. iij. vj. col. C. de fideicommis. ⁊ in. c. j. §. miuria. penul. colum. titu. de pact. iura. fir. ⁊ ampliat alibi Bald. in. c. fin. in. v. col. appellans eam auream etiam si sola mulier iurat extra de confes. quod tamen limita nisi esset disparis cōditionis: puta quia ignobilis alter nobilis: ⁊ voluit Bal. l. j. C. de collu. detegen.

a ¶ Et bene. Adde bal. in lec. antiqua. Ange. et Sal. hic Ant. de but. in. c. fi. extra eo. et Joan. de Imo. in in. c. mulieri. eod. titu. de iuramento vero necessario deferendo in supplementum probationis dicit Alexan. illud non deferri in causa matrimonij: vt voluit glo. in. d. c. mulieri. vt a hic per eū cui adde Bal. cōsil. cclxxxviij. et melꝰ sequenti incipiēte. cā matrimonialis. vbi possit. Jo. and. in addi. ad Hostiē. tenet quod est in arbitrio iudicis.

b ¶ Calūme. Adde glo. in auten. de iudi. §. oportet. colla. vj. gloss. in c. finem litibus. de dolo et cōtum. gl. in c. in ōnis. ij. q̄sto. j. vbi habetur quod excusat sic cum bentē ab expensis. per Specu. in titu. de expen. paragrapho nunc de expensis. et per Alexand. hic cui adde Bald. consilio. lxxxv. incipiente verba libelli. et ibi an iuramentum excuset ab expen. factis in causa appellationis.

c ¶ Eo modo. Et ideo dicunt Bul. de cu. Alberic. de Ro. et Bald. in lectu. antiqua quod si detulit vt iurares per caput tuum et iurasti per filium valet iuramentum quia responsio non fuit consona interrogationi iuxta. l. primā. paragrapho si quis simpliciter. infra de verborum obligationibus si ramen de tuli. vt iurares per patrem tu iurasti per filium valet iuramentum iuxta not. in epistola inter claras. de sum. trin. et fide cat cui inquātum dicit quod iuramēta que prestantur ex forma iuris vel arbitrium debent prestari super sacrosanctis euangelijs non super alia scriptura. vt per glos. in cle. j. in verbo tracta. de hereticis. adde videndum Bal. consilio. viij. iij. volumi. alis. ij.

~ Andreas Pomate. ¶ Eo modo. Limita hunc tert. inquantum vult quod si defertur alicui iuramē bat tamen Jacobus butr. et bene [a] iudicio meo aut iuramentum defertur actori vt volo esse tua vtor: si iurauerit: et tunc valet q̄ si de nouo: tunc contrahatur in matrimonium: nūc enim cōsentimus inuicem licet sub conditione: que conditio non impedit matrimonium contrahi vt in toto titulo. extra de cōdi. ap. aut defertur reo ad dissoluendum matrimonium: et tunc non possit. quia non est in partium potestate. ¶ Quero quid in causa monachationis. glos. dicit quod non potest deferri iuramentum: quod est verum si defertur et qui dicit se non monachum. sed si defertur et qui ad se trahit in monachum: posset valere vt videatur de nouo profiteri. vt modo dixi in causa matrimoniali. ad predicta facit quod not. C. de transact. fi. Aento adversicu sed an iusiurandum glo. oppo. de. l. seruus. cum se. infra. e. Solu. vt in glo. ¶ Oppo. de. l. prima. §. finali. infra de car. edic Solu. dic vt in glo. ¶ Dex. istum in versicu. prodeit ⁊c inducit Bu. l. † ad questionem vtrum iuramentum calumnie [b] excuset ab expensis. de quo per doc. in auten. generaliter. C. de episco. et clerici. ⁊ in lege properandum. §. finauē reus. C. de iud. dixi plenissime in lege prima. §. primo j. ad turpil. Barto.

¶ Iudeis non est deferendum iuramentū per euangelia nec p̄ christū.

1 Iurantī per machometum quod non sit credendum.

2 Iurantī p capillos et per viscera dei quod non sit credendum.

3

Iurari. Iurari debet eo modo [c] quo deferitur. dum tamen sit modus licitus: et postq̄z est iuratum habetur pro vero. hoc dicit cum lege sequē. vsqz ad paragraphū finalē. ¶ Oppo. de versicu. diuus. ad versicu. sed et si quis. fol. prout in versicu. diuus est. litera non. tunc concordat prout deest tunc est contrarium. Solu. quod in versicu. diuus loquitur de superstitione propria publice non improbata. vt de iudeis⁹ qui iurant p deum eorum. nec esset eis deferendū † iuramentum ad sancta dei euangelia: cum euangelio ipsi non credant nec per Jesum christum: cum in eo ipsi non credant. Subdit gloss. de saraceno. certe illa est religio apud nos publice improbata. vnde si quis † iurauerit per machometum illi iuramēto non est standum. Idem puto si qs iurauerit alio modo. prohibito. vt † per capillos dei vel per viscera dei. et similia. quista sunt publice improbata. vt in auten. vt non luxu. contra naturam. §. primo.

1 **On crit.**

2 Jurantī per caput suum quod illi standum est quod hodie non procedat quia iurandum est per creatorem non autem per creaturam. tenz Hostien. in paragrapho quatuor. in princip. in summa. ex eodem titulo. secundo limita vt per Bald. in auten. sacramenta puberū secūda columna. C. si aduer. vend. quotiēs agere tur de alio quo cōtracta confirmare. q̄a tunc non sufficeret p̄stare tale quale licet ex libito deciduum ⁊ quod bene facit qō not. scilicet. i dicta auten. ita sacramen. puber. vide Alexā. hic Barb. Philio duo decimo. columna prima. volumine secūdo. Limita etiaz vt non procedat q̄ ad extraneos quo ad deferentem et iuranten nihil queri: solear tamen. possunt extranei querere. facit ex sed et si possessori. in fine. infra eodem. vide Felin. lare in cap. proposuisti. columna secunda. de probatio. Limita vt per Romani. per il um textum in lege nam et postea paragrapho sed si. eod. in tenl. Item limita vt non procedat quo ad ea que venūt extra naturam contractus q: de his etiam post iuramēt um prestitū queritur lege eum qui paragrapho finali. infra eodem. et lege si duo patroni. paragrapho si quis iurauerit paragrapho mar. el us. infra eodem. item et limita non procedere si iuramentum non fuisset litis decisorium q: tunc etiā eo prestito de eo queri solet glo. in. l. fi. in. l. si cum patrono. C. omnia vtriusqz iudi.

¶ Iudeis. Inōtum Alexand. allegat Pap. de castro. consilio. lxxxviij. incipien visa quadam scriptura vbi ipse Pau. videtur tenere. quod iudei non ligentur constitutionibus. d. sponent. bus de iuramētis. vide tu Angel. consilio. xciij vbi videtur tenere contrarium.

a ~ Andre. Poma. ¶ Quando defertur. vide Alex. in. l. superiori. §. iurari. in j. col.
b ¶ Notem. Adde Bal. in lect. antiqua Fulgo. Pau. de cast. et Alex. §. l. proxima.
c ~ Andreas Pomate. ¶ Alit pretor. Vide consilū xiiij. co. vj.

~ Andreas Pomate.
d ¶ Nam ⁊ postea. Et nota quod non solum exceptio iurisiurandi non impedit litē cōtestari sed etiam periurij. Ant. de but. in c. dilecta. colum. iij. de except. Feli. in. c. exceptionem. colū. xiij. ver. idē dicit eodē titu.

~ Andreas Pomate.
e ¶ Nō peti. Non loquit in verbo agere. sed in verbo petere. ex quo habes inferre Barto. voluisse qō idem sit in verbo agere qō petere de quo est glos. in lege si postea. infra de pecu. quam reputat notabilē bal. in. c. quoniam contra falsam columna. vij. de probatio. licet eam reprehendat in lege cum quis. C. de iuris et fac. ignoran. Et de hoc est text. et ibi Aret. ⁊ secundum intellectum glo. et docto. in. l. ex duobus. infra de duo. reis facit de actionibus. in puncipio instit. l. j. cum glos. ibi posita. C. de iudi. vide tex. contra in lege age. cum gemi. C. de transac. pro Bartol. tamen facit text. in lege prima iuncta glo. j. de oper. liber. et Jaso. in. l. posthumo. C. de collati. Lepo. cautela sua. xxxiiij.

1 Juramēto cum defertur inest cōditio vt incontinenti iuretur.
2 Quando iuramentum remittitur habetur perinde ac si esset iuratum.
3 Reus debet petere dilationem ad deliberandum quid iurare velit non ad iurandum.
4 Juramentum anteq̄ sit receptum qō a possit deferens penitere.
5 Delatio iuramēti q̄ debet intelligi secundum morem iudicioum.

Sineq̄ Juramenti delatio intelligitur vt incontinēti iuretur vel remittatur: sed si omittatur pro non delato habetur. et remittere est volenti iurare iuramenti gratiam facere. hoc dicit cum. l. sequen.
c ¶ Nota. † quod cum iuramentum defertur inest conditio vt incontinēti iuretur. ¶ Nota † quod quando iuramētum remittitur habetur perinde ac si iuratum esset. ¶ Ad primum opponitur infra eodem lege iusiurandum. et ad pecunias. §. primo. Respon. quod dixi debere iurari incontinenti. subaudi vel iuramētum recipere: sufficit esse quod statim ipse dicat se velle iurare: et ex causa potest petere dilationem ad deliberandum quid iuret. vt. l. contraria. Sit † ergo cautus quod non dicat reus. ego volo deliberare. vtrum velim iurare vel non. tunc enim actor potest penitere. imo non valeret iuramētum ex interuallo iusi de nouo deferatur. sed si reus statim recipit iuramētum et dicit se paratum iurare sed vult deliberare quid iuret istō potest fieri. vt. l. contraria. tene menti. ¶ Ad secundum oppo. † quod delationē potest actor reuocare nec habet pro remissa. vt lege si quis iusiurandum. C. eodem. Solu. dicunt quidam inspicie da esse verba vtrum sint verba remittentis: an verba penitentis. Vel verū anteq̄ iuramentum sit receptum potest deferens indistincte penitere. vt probatur hac. l. et in lege si de iusiurandum. C. e. postq̄ vero iuramentum est receptum non est locus penitentie: sed haberetur pro remisso. vt hic. ita not. infra eodem lege manifeste. et videtur text. in lege si non fuerit. infra eodem. possumus tamen dicere quod ex causa anteq̄ iuretur potest penitere. puta si tempore quo deferebat nō habebat probationes que superuenerunt anteq̄ iuretur. certe locus erit penitētie. vt dicta lege si quis iusiurandum. sicuti enim ex causa non cogitur quis iurare vel referre. vt vid ebitis in dicta lege manifeste. ita ex causa potest quis penitere. ¶ Quero quādo
a defertur iuramentum simpliciter. nec dicitur quod iures per deum vel per caput tuum vel qualiter. quomodo debet intelligi delatio. Respon. secundū mo
b rem iudicioum. vt. l. iij. in fine. infra de testi. ⁊. l. iij. §. penul. de iuramen. calum. facit de edil. edic. quod si nolit. §. quia assidua. cum similibus.

1 Rei appellatione quod continetur pars.
2 Jus excipiendi quod transeat ad singularem successorem. remissiue tamen.

Jt pretor. c Ex iuramēto oritur exceptio reo et eius successori. etiam in rem. que exceptio impedit contestationem nisi requirat altiorem indaginem. hoc dicit. cum principio. l. nam et postea.
¶ Nota † quod appellatione rei continetur pars.
¶ Nota † quod ius excipiendi transit ad singularē successorem. quod quidam hic tractauit. de quo per Dyn. in lege fluminum. §. adijcitur. j. de damno infe. plenissime dixi in. l. si tertius. §. si quis pātus. de aqua plu. arcen. et plenius per Dyn. c. si quis in ius. de regu. iur. lib. vj.

1 Exceptio iurisiurādi qō impediat litis ingressum. et nume. 5. quando non requirit altiorem indāginem. nume. 9.
2 Exceptio que solet impedire litis contestationem quod non impediat quando requirit altiorem indaginem. et nume. 8.
3 Ex iureiurando oritur exceptio.
4 Ista verba actionem non dabo vel actio non detur quod non tollant actionem ipso iure in ciuilibus secus in criminalibus.
5 Exceptio rei iudicate et transactionis quando impediant litis ingressum.
6 In criminalibus omnis exceptio per quam factum redditur impunitum potest opponi ante lit. contest.
7 Exceptio concludens actionem non competere ipso iure vt exceptio solutionis acceptilationis et similium quando impediant litis contestationem et quādo non. nume. 8.

Nam et postea. a Not. quod exceptio † iurisiurandi impedit contestationem litis sine processum quod apparet: quia dicit denegatur actio. agere enim est litem
e contestari. vt. l. amplius non peti. e infra rem ra. ha. cum ergo denegatur actio denegatur litis contestatio. ¶ Secundo not. † quod si exceptio que solet

8 impedire litis contestationem habet altiorem indaginem non impedit processum siue contestationem. sed proceditur ad contestationem reseruata exceptione in processu cause: vt hic secundum primum intellectum. gloss. et bonum. facit. j. ad trebellia. l. ille a quo. §. si de testamento. ⁊ ad exhibē. l. iij. §. ibidem.
3 ¶ Tertio not. † q̄ ex iureiurando oritur exceptio vt hic. et. j. proxi. §. ¶ Oppo. ad istud primum ⁊ videtur q̄ iusiurandum actionē tollat ipso iure: quia ver
b ba ediciti dicunt actionem non dabo. vt. §. l. proxi. 8
4 Sol. dico † quod hec verba actionem non dabo vel g actio non detur et similia non inducunt vt actio ipso iure tollatur sed ope exceptionis vt hic. ⁊. j. ad treb. l. prima. §. primo. ⁊. j. ad velleia. l. ij. §. j. quod est notandum multum propter statuta. ⁊ hoc verum in ciuilibus. in criminalibus vero ista verba important vt ipso iure actio non competat. vt. l. ite ⁊ apud. §. qō ait pretor. j. de iniurijs. argumē. in. l. si tibi. §. quedā. et. l. si vnus. §. pactus. versicu. sed si pactum. §. de pactis. et hoc tenuit Jacob. de aret. in quadam sua disputatione quod est nota. ¶ Opponi. ad primum ⁊
c videtur quod hec exceptio c non impediat contestationes sicut cetere peremptorie. jvt. l. peremptorias.
5 C. senten. rescin. non posse. Solu. † specia. e est in istis tribus exceptionib⁹ rei iudicate trāsactionis ⁊ iusiurandi. vt. l. eleganter. §. si quis post. j. de condit. indebi. ⁊ extra de lit. contest. c. j. lib. vj. Barto quia iste exceptiones sunt inducte causa finiendarum litium vt. §. eod. titul. l. j. ⁊. C. de transactionibus. l. fratres. et j. de re iudicata. l. prima. et istud est satis bene dictū.
d Possumus etiam in hac exceptione iurisiurandi assignare aliam rationem: quia verba edicti dicunt actionem non dabo: et sic directo tendunt ad impediendum principium iudicij. secus si verba. l. respicerent finem seu effectum cause. vt videmus in edicto. de pact. dixit enim pretor: pacta seruabo: et non dicit actionem non dabo. et sic effectum cause respexit nō modum vel causam seu principium agendi. vnde nō impedit litis contestationem. et sic possumus dicere vbi cunq̄. l. loquitur sic. quod non detur actio vel nō detur petitio: hoc casu contestationem impediat. ita intelligitur. j. ad vellei. l. secunda in principio. ad macedo. l. prima. facit optime. l. si seruus. C. de his qui e ad eccle. confu. et hoc videtur esse de mente Bartol. de cug. et Jacobi Butri. ¶ Dicit tamen Jacob. de areti. in disputatione illa de qua supra feci mentionem † quod in criminalibus omnis exceptio p quam f
6 factum ipsum redditur impunibile potest opponi ante litem contestatam. vt dicta lege si seruus. C. de his qui ad eccle. cōfu. et lege item apud. §. quod att. de iniurijs. et. l. si maritus. §. prescriptiones. de adulte. quod puto verum. tenendo illud quod supra dixi g quod tollitur actio vel accusatio pro maleficio ipso
e iure. Dico etiam e vltra † quod omnis exceptio per
7 quam concluditur actionem non competere ipso iure: et exceptio solutionis acceptilationis et similium impedit litem contestatam: cum enim dicat lex sine actione nemo experitur. l. si pupilli. §. videamus. supra de negotijs gestis. apparet quod ista exceptio tu non habes actionem: habet impedire ne experiaris et ne agas vt hac lege et ex precedentibus apf paret. Item quia ista est exceptio rei finite vt lege

a ~ Andreas Pomate. ¶ Impedire. Vide Felinū in capitulo exceptionum. columna. vj. de exception. aret. consilio. lxxiij. columna secunda. Feli. c. cū tingat. de officio delegati. colum. fin. Panor. consil. xiij. als. iiij. volumine primo. ibi limitat aret. cōsilio xcix. ⁊ consilio. clxxx. et Feli. in c. inter monasterium. colum. iiij. de re iudicata. Are. cōsi lxxxv. col. ij.
b ¶ Non dabo. Adde vltra Alexand. hic Pau. de cast. consi. cxliij.
c ~ Andre. Poma. ¶ Hec exceptio. Vide Feli. in. c. exceptionem. ix. colum. ver. circa peremptoria. de exceptio. Panor. in. c. super litteris. col. vj. de rescript. in ver. glo. fina.
d ~ Andreas Pomate. ¶ Possumus. Etiam no. exceptionem pacti de non petendo non impedire litis ingressum tamen Barto. alibi in. l. si vnus. §. pactus ne pete. colum. iij. §. de pactis. Refert Innocen. facere differentiam inter pactum de non petendo ⁊ pactum de non agendo. vt ibi per eum. quam sequitur Bald. in. l. si non sortem. §. adeo. j. de conditione indebiti. et in. c. testibus. extra de testibus. tamen ipse hic videtur sentire oppositum de quo tamē vide ibi per Lepol. scribentem non tamen Bar. hic se firmat sed ad dictum suum se remittit. cui tamen conclusioni videtur fortiter obstare. l. creditori. in verbo repetitionem repelli. C. de pact. pro cuius solutione vide ibi Alex. ⁊ Fulgo. licet solutio Alex. violet literam ⁊ Fulgo. diminuet et litera multum repugnet in dicto verbo petitionem repelli. quia quoties lex loquitur verbo petitur vel simili impedit litis initium vt per Barto. hic.
¶ Dico etiam. Adde qō hoc dictum Bart. sequitur expresse Paul. de cast. consi. cxcj. incip. anteq̄ in fine cōsilij ⁊ hic in additione ⁊ sequitur Jo. and. in addi. hic allegata per Alexan.
~ Andre. Poma. ¶ Item quia ista. Vide Alexan. l. fratres de transactio. Fede. consi. clxvj. ⁊ consilio. cl xxxiij. Barba. consi. xxv. in. ij. volu. Roma. consil. cc xxiij. Aret. cōsi. ix. colum. prima. Bal. in. c. ex parte. de rescrip.
g ¶ Altiorem. sed quid si non habet altiorem indaginem an iudex possit reseruare post litem contestatā. Baldus dicit quod non in. l. prima in. xviij. columna C. qui accusa. non possunt. quia non potest mutare ordinem datum a iure. vt in. c. exhibita extra de iudicijs. licet Jacob. butri. videatur contra sentire in. l. ñ. §. qui satisda. cog. secundum eum. Item adde qō sicut quandoq̄ impedit processum super actione. ita replicatio super exceptione. vt not. in. l. fina. §. sed si stipulator. §. de eo per quem factum erit. Pau. de ca. hic in additio.

a ¶ Andreas Pomate. ¶ Primo quero. Quod quidem probatur. ff. eodem. l. iij. in versi. ¶ tuncunq; in verbo tuebitur. quoties enim lex loquitur. verbo tuebitur intelligitur quo ad actionem et quo ad exceptionem in. l. statuas. ff. de acquiren. re. domi. ¶ ¶ possit dici quod illa verba pretoris non sunt sed in reconstituti eius edictum interpretantis et bene facit. §. si qs postulasi. i verbo actionez dat usti. de ac. 1

¶ Andreas Pomate.

b ¶ Quando agitur. Vide ibi Alexan. in prima colũ. secundo nota.

c ¶ Probart. Adde Bald. idem tenentem in. l. iij. ff. e. et cum Bald. transit Roma. in. l. non erit. ff. eodem. in. §. si neq; pro hoc Alexan. alleg. gloss. in. l. si vnus. §. pact. ff. de pact. que dicit quod ille qui se fundat ex stipulatione debet probare quod precesserit interrogatio et secuta fuerit; responsio limitando nisi in scriptura contineretur de interrogatione z responsione: quia tunc est presumendum quod incontinẽti fuerit responsum per. §. ff. scriptum. instituta de mutui stipulatione. et eodem modo deberet dici in iuramento. et per hoc allegat etiam Joan. andre. in addito. ad Specu. a. in titulo de teste. §. sequitur. super versicul. et nota. vbi voluit quod si in actis apparet scriptum quod presente iudice z partibus testis fuit iuratus quod presumuntur omnia solenniter acta: vt latius hic per eum. cui etiã adde quo ad illud. quod dicit allegantẽ stipulationem z cetera. Bald. consil. e. lij. libro primo. z adde nor. per Joan. andre. Adde f etiam quod si notarius diceret iuratum esse secundũ moram per hoc non presumetur iudicis presentia Iz alia presumuntur. vt voluit Oldra. cõsi. cccxxiij. incipien. circa primum.

d ¶ Quidam dicunt. Adde tu circa hoc et vide per Areti. in. c. quoniam. contra falsam. columna. vj. de probationibus.

¶ Andreas Pomate.

e ¶ Ego dixi et dico. Licet ista opinio Bartoli ab omnibus Modernis hic reprobetur: et per cano. in capitulo inter monasterium z de bu. consilio. xxv. incipien. visis presentibus quesitis, salua tamen eam in vno casu. de quo per Bald. in rubri. de prescrip. columna vltima.

f ¶ Nouo. Alexã. dicit quod magis cõmunis opi. est contra Bar. in. d. c. inter monasterium. quia etiã si sit. lata sententia secunda in noua instantia. non valebit. vt hic per eum cui adde qõ Bal. consi. cxcix. incipit. proponitur. dicit q; ex nouo dubio orto valebit secũda sententia contra primam.

ceptio z habetur pro veritate.

2 Actio ex iureiurando ponitur inter pretorias.

3 Quando agitur ex iureiurando quid debeat probari.

Iureiurando. † Ex iureiuran. oritur actio et exceptio et habetur pro veritate. hoc dicit. ¶ Primo quero [a] vade oriatur actio hec ex iureiurando. cum in edicto nul dicatur de actione sed de exceptione. Respondeo. credendũ est quod plura erant verba in edicto ex quibus apparebat pretorem dare actionem ex iureiuran. ideo nostri autores † posuerunt hanc actionem iuriusiurandi inter pretorias. ita fecit Joan. in arbore. et Roffr. in libellis. ¶ Quero que est ista actio. dic vt in glo. ¶ † Quero quando agitur [b] ex iureiurando. an sufficiat hoc solum probari. scilicet iuratuz esse vel remissum. Text. videtur hic velle q; sic. supple q; etiã debet probari [c] iuramentum delatum vt. §. eodẽ. l. iij in prin. et incontinenti postea iuratum vt. l. non erit. in fi. §. eodem.

1 ¶ Sententia post iuramentum. etiam iuramento contraria q; valeat.

2 Sententia contra sententiam quando valeat.

Sed si dammetur. Sententia † valet post iuramentum etiam si sit contraria. hoc dicit. ¶ Oppo. quod non valet sententia contra sententiam. C. quando prouo. non est neces. l. prima. ergo nec contra iuramentum cum sit maioris autoritatis. vt. §. eodem. l. secunda. Solut. in hoc sententia superat iuramentum: vt not. in. l. iij. §. eodem. ¶ Pro intellectu huius. §. debemus † videre qualiter sententia nõ valet contra sententiã: quidam [d] dicunt q; si prima fuit absolutoria. secũda condemnatoria tunc non valet secunda. vt. d. l. j. C. quando prouoca. non est neces. Sed ecõtra bene valeret secunda absolutoria fauore liberationis. argu. l. eius qui. §. quas vero. supra titulo primo. z. l. arrianus. de actio. z obligatio. z quia imputet sibi actor q; habebat sententiam condemnatoriam si postea de nouo egit z succubuit. que ratio. cessat in reo in cui [e] potestate non erat agere. Ego dixi et dico [e] q; si iam est lata sententia. iterum feratur alia ex nouo [f] processu indistincte valeat secunda siue secunda noceat reo siue actori: imputet enim sibi re[g] si ex prima sententia non apposuit exceptionẽ rei iudicate. vel etiã actor sibi imputet si de nouo egit. istud probatur expresse in. l. duobus. et quod ibi not. infra de exceptio. rei iudi. et quod nor. in. l. j. C. si plu. vna sententia. expressus [h] extra de re iudi. c. inter monasterium. si bene aduertatur et ista litera non calumnietur. sed si post primam sententiam daretur alia sententia ex eisdem actis: tunc esset nulla indistincte: siue concordet. cum prima. siue discordet. siue pro reo siue pro actore faciat: ratio quia lata sententia est peremptа instãtia. et peremptum est illud litigium. adeo quod iudicis officium non habet facere aliquid plus in illo litigio. vt. l. terminato. C. de fruct. et lit. expen. et. l. prima. et. l. iudex. infra de re iudicata. vnde cum postea datur sententia secunda datur sine instantia et sine contestatione. et sic meritò est nulla. ita loquitur. l. j. C. quãdo prouoca. non est necesse. z hoc in sententia. Sz in iureiurãdo est. secus. quia post q; est iuratum:

tunc ex eadem instantia post iuramentuz potest peruenire ad diffinitiuam sentẽtiam siue diffinitiua sententia concordet cum iuramento. vt lege iusiuran. et ad pecunias. infra eodem: siue discordet: vt hic. Ratio quia iuramentum non tendit ad hoc vt finiatur [b] instãtia fz ad hoc vt finiat probatio et scõm iuramẽtũ detur snia. vt. d. l. iusiuran. et ad pecunias. ff. eo.

1 ¶ Juramentum quod perpetuat omnes actiões quẽ perpetuantur litis contestatione. et nu. 3.

2 Actio de dolo nõ perpetuatur iuramento.

4 Juramentum habet vim sententie.

5 Dispositio huius. §. an habeat locum in omni iuramento. d

6 Juramentum appositum in fine instrumenti quod perpetuet actionem.

1 **Si qui.** † Juramentum habet vim contestationis et actionem perpetuat.

2 hoc dicit. ¶ † Querit glo. quid si fuerit iuratum super actione de dolo. Respõdeo non perpetuatur iuramento quia nec contestatione. vt lege finali. C. de dolo. Et breuiter hec est regula † quod omnes actiones que perpetuantur lit. contesta. perpetuantur iuramento. alie non. fateor † tamen quod iuramentum habet vim sententie. vt infra. l. sed et si possessori. in fine. infra eodem. ideo ex eo iuramento oritur actio que est perpetua sicut ex sententia: non tamen perpetuat primam que non perpetuaretur lit. contesta. 1

5 ¶ Quero [a] vtrum hoc habeat locum in omni iuramento. Guil. dicit quod solum habeat locum in iuramento iudiciali. allegat in auf. de testi. §. penulti. z fi. qui nihil faciunt. Jaco. but. dicit indistincte habere locum in quolibet iuramẽto: non enim dicitur hic quod iuramentum sit lit. contesta. sed qõ habet vim contestationis. ergo ꝛc. Preterea [b] hic loquitur generaliter. ergo ꝛc. quod est multum † vtile scire vt si quis in fine instrumenti faceret sibi deferri iuramentum: vt dixi. §. eo. l. ij. perpetuaret [c] sibi hanc actionez per hanc legem.

a

b

6

c

1 ¶ Priuilegiatus qñ excipiat restitutione in integrum non habita propter lesionem.

2 Exceptio doli et exceptio qõ metus causa: qõ cõpetant etiam actione de dolo non intentata.

3 Querela quod non sit actio nec accusatio sed quod [e] dam officium iudicis.

4 Contra sententiã latam pretextu falsorum instrumẽtorum qñ possit opponi absq; restitutione.

5 Annalia ad agendũ sunt perpetua ad excipiendum.

6 Minor qui non appellauit q; non sit lesus ex hoc nisi doceat se habere aliquid propter qõ in causa appellationis deberet vincere.

7 Minor si intra terminum non probauit non est statim restituendus ad terminum, nisi ostendat se habere probationem. Et ita ad allegationem omissam.

8 Minor quod restituatur aduersus iuramentum alteri delatum non sibi.

9 Omne iuramentum hz vim litis contestationis.

Si minor. Iste. §. est nota. multum et magistralis. hoc dicit. Quando alicui [e] per iudicis officium subuenitur ad aliquid rescindendum: potest illo vti excipiendo z replicando: eodem tamen modo: et intra eadem tempora intra q̃ poterat agendo. hoc dicit. z est difficilis. Diuiditur.

¶ Andreas Pomate. ¶ Quero. Pro opin. tamen Guil. facit quia vbi non habet locum veritas ibi nõ potest habere locum fictio nisi in iudicio et non extra legem.

¶ Andreas Pomate. ¶ Preterea. Hanc vtilitatẽ posuit Cepo. caurela. xxxv. vide Feli. c. fina. colũ. iij. de prescrip.

a

b

c

d

e

¶ Perpetuaret. alexand. transit cũ opi. Bar. cum quo dicit quod transeunt Angel. et Sali. Jmol. in. l. naturaliter. j. ff. vsucap. tu. dic q; bal. ofi. cccxxx. incip. quedã scriptura. li. iij. dicit qõ nullo iure caueat qõ iuramẽtũ perpetuet obligatiõez vltra suaz naturã dantam a. l. aliasfrustra. iterruptiones pscriptionũ essent introducte.

¶ Andreas Pomate.

¶ Oppo. qõ minor. Circa istã doctrinaz Bar. vide Bar. i auten. si oẽs C. si vt se ab hered. absti.

¶ Secundo modo: Quando restitutio in integrum petitur incidenter in eo iudicio non requirit u contestatio nec aliud simile sed sufficit cõtestcta in principali iudicio. Ad hoc bene facit qõ n Bar. m. l. finauten. §. fi. versi. no. ex isto. §. q; ꝛc.

cum. l. si pupilli se. et de nego. gest.

a ¶ Andreas Pomate. ¶ Principalis. Quando restituto petitur per viam principalis petitionis ita debet esse quando petit per viam contradictionis incidenter. ad hoc bene facit quod notat Bald. l. ordinari. secundo notatur per illum textũ in C. de rei vendi.

¶ Andreas Pomate.

b ¶ Exceptio metus. Pro hoc habes lucẽ in ẋtum Barto. hic concludat q̃ si minor non probauit. j. terminũ et etiam admiserit allegationem q̃d per hoc non statim erit lesus. et ideo quod non debet restitui nisi probauerit et licet cum eo omnes legiste transeant: tamẽ cõtra Barto. hic est textus in. c. auditis. in fine. in verbo necessariam. vt asserit probationem errꝰ de in integ. restit. et ibi Panor. in octauo notabili. et ad hoc contra Barto. hic notat Anto. per illum textum contra Barto. dixit enim textus q̃ si ecclesia litigat et non probat in termino et ideo petit se restitui q̃d attento quod ecclesia fũgitur iure minoris quod debet restitui nec requirit textus quod probet se habere probationem: vt hic vult Barto. et sic tollitur argumentum si diceretur quod ille textus loquitur in ecclesia cui facilius cõceditur restitutio quam in minori: quia vt supra equiparat ecclesiam minori etiaz loquitur in minore. preterea contra Bartol. est textus. in. c. suscitata. eodem titulo. vbi ex sola procuratoris allegatione etiam post latam sententiam datur restitutio aduersus probationem omissam. et ibi hoc nota. Panor. notabili secundo. est textus contra Bartol. hic non requiritur quod probet vt hic vult Bartol. vnde tenetis contra Barto. quod imo minor ex eo solo quod nõ probauit in terminis dicitur lesus: et ideo petita in integrum restitu. debet restitui absq̃ eo quod probet. etiam non obstat iste textus quia loquitur quando minor vult restitui aduersus factum suum legitime quo casu quidem est maior presumptio contra eum: et ideo non est mirum si est necesse quod pbet. z cetera. Sed in casu Bartoli non vult restitui aduersus factum legitime sed aduersus commissum quo casu restituereꝰ etiam absq̃ eo quod probet et istam differentiam facit gloss. in lege finali. C. in quibus causis restitutio in integrum. et contra Bartolum tenet Speculator. titulo de in integrum restitutione. §. vel siculo illud quoq̃. Antonius de butrio in capitulo cum venissent. et in capitulo ex literis. penultima columna. Innocentius eodem titulo. Aretinus consilio seragesimosexto incipiente viso puncto. in septima et octaua columna. Alex. consilio. xxj. penultima columna. volumine. j.

a paliter peteretur. vnde si causa principalis [a] agereꝰ coram iudice quodam pedaneo qui non possit contra delationem iuramenti etiam principaliter restituere minorem. forte quia iuramentum erat delatuz coram maiori iudice. certe coram maiori iudice deberet illa cõtradictio cognosci z determinari. z hoc est quod dicit textus ipsum pretorem debere cognoscere zc. quasi dicat coram suo iudice cum non posset hoc quilibet iudex. modo habes vnum bonum notabile. ¶ Opponitur secundo. † video quod exceptio doli competit etiam non intentata actiõe de dolo. Item exceptio metus [b]. vt. j. de doli exceptione. l. j. et. ij. ẽ quod metus causa. l. metum. §. sed quod pretor. tamen ille actiones dantur ad restituendum sicut hec restitutio. quare ergo aliud requirit hic quã ibi. Respõdeo quandoq̃ pretor dat actionem ex alio quo facto. tunc ex eodem facto dat exceptionem etiã nulla actione intentata: vt in contrarijs. z. j. proximo §. quandoq̃ non dat actionem sed subuenit per officium iudicis: tunc exceptio non competit nisi officio iudicis intentato principaliter vel per modum contradictionis vt hic. et in dicta. l. papinianus. §. si filius. de mo officio. restamen. Querela enim † non est actio nec est accusatio. sed magis dicitur quodda officium iudicis: vt not. in lege postumus. §. si qs ex his. eodem titulo. Idem in bonorum possessione contratabulas que similiter per officium iudicis petitur: vt dicta. l. si pretertus. infra de bonorum possessio. contra tabulas. ¶ Contra hoc opponitur † quando sententia est lata pretextu falsorum instrumentorum datur officium iudicis per quod petitur restitutio. vt dicta. l. diuus. infra de re iudicata. et. l. secunda. C. si ex fal. instru. tamen reperio q̃d si agatur ex tali sententia potest excipi perpetuo etiam non petita restitutione: vt extra de except. capitu. cum venerabilis. Respondeo et hic aduerte z dico quod quandoq̃ ex sententia lata ex falsis instrumentis datur in integrum restitutio. vt quis in statum pristinum reponatur vt sententietur: prout sententiari deberet si sententia lata non esset: vt lege diuus. et ad hunc finem non posset opponi exceptio nisi restitutione prehabita. sed eo ipso quod sententia lata est ex falsis instrumentis competit mihi actio de dolo vel in factum contra te ad interesse. supra de dolo lege et eleganter. §. penultꝰ. et eodem modo mihi competit exceptio contra te que est perpetua. vt dicto capi. cum venerabili. ¶ Oppo. et videtur † quod ea que sunt annalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum. vt lege pure. in fine. infra de doli exceptio. et. C. de exceptio. l. licet. Solu. dicit gloss. hec est replicatio que est temporalis sicut actio. vt infra de pecul. lege questum. §. in dolo. ista non est bona: quia idem esset in exceptione. vt lege exceptiones. la secunda. in fine. infra de exceptio. Solue ergo quod id quod dicitur q̃d exceptio est perpetua: verum est: sed hic non tollit exceptio tempore postquam est nata: sed eius nattuitas impeditur si negligit petere restitutionem. ¶ Opponitur. dicitur hic quod debet se. pbare minorem et lesum. Contra. C. si aduer. credi. l. j. et de predijs mino. l. si predium. Sol. vt in gl. ¶ Quero

a quomodo probabit [a] se lesum in delatione iuramenti. Respon. si probet se habere testes vel alias. pbationes. vt. l. tutori. j. eo. Et ex hoc mirabili textu sic

6 intellecto per glos. habes expressum † q̃d minor qui non appellauit non est lesus eo ipso quod nõ appellauit nisi doceat se habere aliquid. ppter q̃d in caus-

b sa appellationis deberet vincere [b]. Contra hoc tamen facit. ẽ. de minori. l. si minor. xxv. annis filiofa-

c mi. §. j. quod ibi not. Solu. ante latam sententiam [c] si minor renuntiaret appellationi eo ipso q̃d renuntiat decipitur: q̃ possibile est sententiã iniustã sequi: et sic constat eum statim decipi: sed postq̃ est lata sententia non constat ipsuz statim decipi: nisi apparet ipsum fouere iustaz causam. tex. est hic. ¶ Itẽ per

7 hoc habes † q̃d si minor intra terminum nõ pbauit nõ statim tãq̃ lesus debet restitui ad terminũ nisi ostendat se habere probationẽ vt hic. ¶ Et eodem modo si minor petit se restitui ad allegationẽ omissam nõ restituetur nisi doceat se illam allegationez habere. ita intelligitur. l. minori. xxv. annorum omissam. ẽ. de mino. z q̃d no. per Inno. in. c. auditis. z. c.

d coram felicis. extra de in integ. resti. fiet tñ in isto iudicio [d] quo queritur an minor sit lesus facilior probatio an habeat probationem vel nõ. sufficit enim q̃d ostendatur iudici presumptiue q̃ minor potuisset probare. argu. l. in lege aquilia si deletã. ẽ. ad. l. aquil. z iste pbationes q̃ fiunt hic non facerent plenam fidẽ in causa principali: vt in. c. ventẽs. el. ij. extra de testibus. ¶ Ultimo iste. §. videtur cõtra glo.

8 in. l. ij. in fi. ẽ. e. vbi dicitur † q̃d minor nõ restituitur aduersus iuramentũ. Solu. cõtra iuramentũ prestitum a se nemo restituitur vt in auk. sacramẽta pubertum. C. si aduer. ven. ita loquit in gl. in. l. ij. in fi. ẽ. e. sed cõtra iuramentũ delatuz alteri bene restituitur minor: vt hic. z ita tenet Inno. ẽ. eo. c. j. alias. ij.

Sed z si quis. Cui cõtra iuramẽtũ subueniretur etiã per exceptionẽ et replicationem. h. d. ¶ Opp. q̃ imo prius dz agere actione in factũ ex illo edicto de his que in fraud. credi. z sic restitui. vt ẽ. prior. §. Sol. vt ibi dixi.

Iusiurandũ. Iuramentum procuratoris vel defensoris prodest dño ad exceptionẽ. z etiã ad actionẽ. h. d. ¶ No. q̃d dixi in summario zc. ¶ Opp. de. l. nõ solũ. §. qui alieno. ẽ. de procu. Solu. dicũt quidã q̃ hic acquiritur dño. l. ad eius vtilitatẽ. nõ q̃d dñs possit agere. vel vertius dicit gl. in iudicio dño queritur vtilis etiam sine cessione. ita loquitur hic. directa vero nõ queritur dño z ita loquitur. l. cõtraria. z ẽm hoc ista. l. nõ haberet locũ nisi in iuramẽto iudiciali. Sed possemus etiã dicere q̃ loquatur in omni iuramento: q̃ omne iuramentũ hz vim litis contestationis. vt. ẽ. e. l. §. si is qui. Ad. l. cõtrariam rñ. q̃d ideo dñs non poterat agere. quia ibi erat dubium de mãdato. secus si erat certum de ipso mandato. ita loquit hic precedens tamen solutio est tutior.

1 ☞ Ex iuramẽto voluntario vel iudiciali q̃ oriatur actio non ex necessario.

2 Actio que oritur ex iuramento quando sit datiua z quando natiua.

3 Ex sententia oritur actio in factum.

¶ Andreas Pomate.

a ¶ Quomodo probabit. Lata sententia contra minorem si intra decem dies nõ appellat hoc ipso nõ dicitur lesus nisi probet aliquid propter quod potuisset superior esse appellatus z licet contrarium te-

4 neat Barto. l. fi. penulti. colũna per gl. ibi. C. in q̃buscausis in integrũ restitutio. et sequitur ibi Paul. tu tamẽ tene opinio. Bart. hic que cõmuniter approbatur quam tenent Bal. et Salice. in. l. fina. z Abbas consilio. lxxvij. incipiente in questione. in prima z septima columna. volu. ij. Alex. consi. cxv. volumi. quinto.

b ¶ Sincere. Alexander hic videtur transire cũ opinione Fulgo. hic et in dicta. l. fi. quam etiam ibi sequitur Paulus de castr. z ibi posui quod aut minor erat actor et succubuit per sententiam absolutoriaz et procedat opinio Barto. hic. aut erat reus et fuit condemnatus et procedat opinio Bar. in dicta. l. fina. vbi videtur tenere contrarium eius quod hic tenet. de quo vide vltra allegata per Alexan. Speculatorem in titulo de teste. §. j. versicu. quid ergo. in quantum etiam Alexãder tangit an minor dicatur lesus compromittendo in arbitratorem. adde Albatem consi. xxxj. lib. ij. z an minor dicatur lesus per adit. hereditatis. dato q̃d de suo damnum non patiatur. Joan. an. tenet q̃d sic in additione allegata hic per Alexan.

¶ Andreas Pomate.

c ¶ Latam sententiam. Licet omnes transeant cum Bar. q̃d si minor renuntiauit appellationi ante sententiam latam dicatur lesus ratione de qua hic per eum tamen videtur obstare rex. hic. nam minor deferendo iuramentum aduersario vt hic dicitur cum autoritate tutoris videtur omnino ei velle stare. l. non erit. in ver. dato. ẽ. eo. imo q̃d fortius est constituit eum iudicem z testem in propria causa. l. fiñ. C. de fideicom. z tamẽ posset esse q̃d iuraret iniquesicut poteſt esse q̃d iudex proferat sententiã iniquam vbi renuntiauit minor appellationi tamen non dicitur lesus nisi probet vt hic notatur. z sic dicas q̃ nõ est presumendum q̃d aduersarius procuret. l. fiñ. C. ad. l. iul. repetun. Respondeo q̃d etiam non est presumendum q̃d iudex proferat sententiam iniquam. l. herennius. §. caia. infra de euic. z maxime quia nõ habet proferre sententiam ad sui vtilitatẽ sicut aduersarius iurare.

¶ Andreas Pomate.

d ¶ Iudicio. Vide Lepo. consi. clxxiij. in prima columna. ad hoc bene facit quod not. Barto. in lege prescriptione. columna quarta. C. si contra ius vel vtipubli.

Barto. in secũdam ff. vete. partem

dicit in factum ꝛ probatur. j. l. proxi. versi. proinde. ¶ Cõtra hoc oppo. ꝛ videtur qd cõpetit publiciana. vt. §. de publi. l. eũ qui. §. si petenti. Solu. aut ego nisto: ex iuramẽto tantũ. ꝛ loquitur hic. aut ex iuramento ꝛ traditione. ꝛ ita loquitur. l. cõtrarta. ita dicit gl. ¶ Sed cõtra gl. opp. quia ille qui sic tradit rem tradit eam vt accipiẽtis. ꝛ sic si tradens est dñs nõ trãſ fertur dominũ. vt. l. iij. §. subtilius. j. de cõdi. ob cau. ergo si nõ est dñs nõ transfert vsucapiẽdi cõditionem nec publicianã. vt. j. de cõtrahen. empt. l. claudius. ꝛ. l. eũ qui. in pũn. §. de pub. So. fm opi. quã tenemus est specialiter ibi fauore rei iudicate vt not. insti. de offi. iudi. in fi. ꝛ de public. l. sunt et alte. ꝛ. l. j. et. l. põponius. §. si iussu. de acqui. pos. ꝛ ibi plene dixi licet quidã vltramontani cõtra ¶ Et ex hoc. §. glo. fundat duas opi. prima est qd ex quolibet iuramẽto oriꝛ actio. ꝛ postea ex sententia oritur alia actio. ꝛ sic erunt due actiões. Pla. tñ dicebat q ex necessario vel iudiciali non oritur actio: sed solum ex voluntario. ita dicit gl. hic. ꝛ. C. eo. l. j. ꝛ ibi Pe. vt Cyn. refert tenebat opi. Pla. Jaco. but. vt debatur idem dicere. mihi videt qd ex iuramẽto voluntario vel etiam iudiciali queratur actio: ex necessario vero nõ. ꝛ sic pro parte teneo glos. pparte. Pla. probo qñ quis defert iuramentum videtur cõtrahere. ꝛ cõfiteri se debitorem illo iurante. vt. j. eo. l. qui iurasse. in fi. ꝛ. l. depositi. §. j. j. de pecu. sed ex cõfessiõe oritur actio. vt l. certum. in fi. j. de confessis. ergo ꝛc. Preterea hoc probo per. §. j. §. ead. l. vbi dicitur quod solum oritur actio qñ iuramentũ est delatum vel remissum a parte: referendo illũ. §. ad verba edicti que intelligũtur etiã de iudiciali. ꝛ pbatur hic. loquit enim possessore deferente: nõ dicit de iudice ꝛ sic nõ habet locum in necessario. Itẽ non distinguit[a]. vtrũ possessor deferat in iudicio vel extra: imo magis videtur innuere in iudicio delatum: ex eo qd dicit petitor. ꝛ si cunuit litẽ cõtestatam esse. vt. j. rem ra. hab. l. amplius nõ peti. vnde ex iudiciali oritur actio. ex necessario nõ. quia hoc lege non reperitur. Preterea actus nõ debet operari vltra intentionẽ agẽtis vt. §. tit j. l. nõ ofnis. sed iudex defert iuramẽtum necessarium in defectu probationis. ergo illud iuramentum valet ad perficiendam pbationem. nõ ad obligandũ partem. vt. l. admonendi. j. eo. Iuramẽtum vere volũtarium vel iudiciale defertur ad obligandum partẽ. vt. §. dixi. ¶ † Quero vtrũ ista actio sit datiua vel natiua. ꝛ videtur qd datiua. quia tex. dicit hic dabitur actio. ꝛ. j. eo. l. pri. dicit actionem dandam. In cõtrarium videtur qd sit natiua: ex quasi contractu precedenti. vt. j. eo. l. qui iurasse. §. si Sol. põt pbabiliter dici qd qñ iuramentum defertur in reali qd tunc sit datiua. quia non presupponit obligatio: ita loquitur hic. sed qñ defertur in personali: tunc sit natiua. vt. j. eo. qui iurasse. ¶ Ultimo glos. probat ex hac. l. qd ex sentẽtia oritur actio in factũ in actione in rem † cum iudicatur rem esse meam. sicut dicit in fi. ¶ Ista glo. duo supponit. primo qd ex sententia datur actio in factũ. ¶ Ultramontani contra: quia imo vocatur actio iudicati. de quo per Cyn. C. eo. l. actor. Item presupponit aliud. s. † qd in actione in rem habet locũ actio in factum. cõtrarium no. C. de iud. l. j. in fi. magne glo. vbi dicit qd cõpetit vtilis in rem. ꝛ ibi per Cy. de quolibet istorum dixi plene in l. miles. §. iudicati. de re iudi. vbi hoc tangit glo. et Dy. ¶ Opp. ad hãc. l. quia qñqꝫ aliteꝛ nocet qd inter alios actum est. vt. l. papinianus. §. fi. de officiis. testa. Sol. vt in glo.

Andreas Pomate.

a ¶ Distinguit. et qd 1 imo ex iudiciali iuramẽto oriatur actio fa cit. l. actori. C. eo.

b ¶ Natiua. Adde qd idẽ tꝫ bal. in lectura antiqua et Ang. hic ꝛ. Ang. in. l. miles. §. fi. de re iudicata lꝫ ibi Imo. contra. de quo a hic per Alexan.

Andreas Pomate.

¶ Facta ad exceptionem qñ pariant actionem.

Si condemnaro ad rem quam restituit res ipsa reuersa sit an contra ipsum per illum cui res fuit restituta poterit agi ex prima sententia.

Officium iudicis qd habeat executionem paratã.

Iuramentum habetur pro veritate.

Verba impropriantur vt sustineatur libellus iuramentum ꝛ dictum restis.

Donatio inter virum ꝛ vxorem an confirmetur iuramento. remissiue.

Iuramentum habet vim sententie et executionem paratam.

Actio quando oriatur ex solis probationibus.

In executione nõ sufficit sola relatio nuncij: sed requiritur pronuntiatio.

Actio vtilis et actio in factum quod oriatur ex iuramento.

Sed cũ possessori.

Istam l. summaui cũ precedenti. ¶ Opp. de. l. eum qui. §. si petenti. §. de publi. Sol. qñ iuramentum defertur actori. si iuratur. et si ex iuramẽto solo iuratur hꝫ actionem in factũ. Si ex iuramẽto ꝛ traditiõe hꝫ publicianã. ꝛ qñ defertur possessori tũc publiciana cõpetere nõ potest: quia sibi traditio non est facta. ita loquitur hic. ꝛ ita dicit gl. Al. l aliter possum dicere qd hic loquat de actione in factũ que est idẽ q publiciana: qd nõ placet gl. ppter duo. primo quia nõ fuit facta traditio: vt dictũ est. Jtẽ publiciana est specialis ideo nõ recurrimus ad actionẽ in factum generalẽ vt insti. de actio. §. alie. Qu dã tñ videtur dicere velle qd illud dimittere rẽ apud possessorꝫ: hꝫ vim traditiõis. vt insti. de re. di. §. interdũ. qd nõ placet. arg. eius qd dicimus de transactione. vt. l. si pro fundo. C. de trãsac. ꝛ qd no. in. l. pe. de vsuca. pro empto j. ꝛ de suia in. l. excepto: de except. rei iudi. ¶ Opp. act nõ opaꝛ vltra intẽtionẽ agẽtis. vt. l. nõ oris. §. si cer pe. ꝛ qñ iusm deferꝛ possessori: defertur ad exceptionẽ nõ ad actionẽ: qꝛ possidẽti nõ datur actio. vt. l. j. §. hoc interdictum. j. vti possid. ergo ex tali iuramento nõ debet dari actio. glo. tangit istud contrarium ꝛ non soluit. Sed dicit qd † hodie idem alibi cõtingit qd facta ad exceptionẽ parium actionem. vt. l. qd mihi. j. de libe. lega. ꝛ. C. de dona. ante nupt. l. si cũ ante nuptias. Tu responde qd hic iuramentum defertur ad id qd est causa actionis. et qd producit actionem aptitudine. licet non actu. nã ille qui est dñs aptitudine semper habet rei vendicationem nõ autem hꝫ eam actu si possidet. vt. l. in rem. in pũn. §. de re ven. C. de aliena. iudi. mu. causa fac. l. j. sed hic detulit qd iuraret rem suam esse et sic qd haberet actionem suaꝫ aptitudine. merito cũ cadit a possessione aptitudo illa in actu deducitur. ꝛ actio competit. ita loquitur hic. ¶ Ultimo[1] hanc legem inducit † War. ad. q. si fui tibi cõdemnatus ad rem: vnde habes cõtra me actionem in factum ex sententia ꝛ officium iudicis † qd habet executionem paratam: pone qd illam rem tibi restitui postea a possessione cecidisti. que ad me reuersa est. vtrũ poteris agere ex prima sententia. vt tibi restituatur. videtur qd nõ. quia solutione prima videtur sublata obligatio ex sentẽtia. vt insti. qui. mo. tol. obli. in punci. Ad idem facit qd no. in auf. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. in glo. fi. pro hoc videtur casus in. l. a dilo pro. §. si post ad dictum. de re iudi. ¶ In contrariũ videtur casus hic. vbi ille qui possidet si post ea cadat a possessione hꝫ actionem ex illo iuramento. ꝛ hoc tenẽt Bul. ꝛ Jac. bu. qd est notandũ. Assignat rationeꝫ nam ex illa sententia oritur alicui ius duplex. vt sibi restituatur res. vt in possessionẽ conseruetur. vt. l. si quis missus. §. cũ prætor. j. nevis fiat ei. ꝛ. l. iij. §. missus. j. de carbo. edi. C. ad carbo. l. j. fm vnam lec. facit. l. qui vniuersas. §. item si prætor. j. de acqui. pos. licet ergo quantũ ad primam partem de restitutione rei sit satisfactũ sententie. tñ adhuc durat remedium aliud qd iudex debet eũ tueri in possessio. que tuitio fieri nõ potest nisi sibi restituatur: et sic habebit officiũ iudicis ad restitutionem sibi fiendam: per hoc apparet rũsum ad cõtraria: quia per hoc nõ fuit sublata obligatio in totũ. arg. eius qd no. C. de vsufru. l. corruptionem. ꝛ. l. pluribus. §. ꝛ si placeat. de verb. obli. Non ob. §. si post addictũ. quia verum est qd non durat iudicis officiũ sed contra extraneos sed cõtra ipsum contra quem iudicatum est. sicut patet ex predictis.

Item si iurauero.

Summaui cuꝫ precedenti vel alꝫ. Verba iuramenti si non possunt stare fm propriã significationem intelliguntur scõm impropriam[b]. h. d.

4 ¶ † Ho. iuramentũ haberi pro veritate. ¶ Cõtra j. eo. l. eum qui. in pũn. Glo. non soluit. dic qd hic nõ videtur qd pro veritate non habeatur. sed qd deferens exoneretur a pena: qꝛ cessat ratio pene. ¶ Ultimo[c] no. istum tex. in ver. sed ꝛ si rerum qd hoc verbum vsufructus accipitur improprie pro quasi vsufructu. † ꝛ ideo si aliquis diceret in libello se esse in possessione alicuꝫ iuris incorporalis. qd est impossibile: hꝫ intelligi in quasi possessiõe. ideo si emphyteota diceret se dñm debet intelligi. s. vtiliter. p hũc tex. ꝛ est ar. §. de iudi. l. si quis intentione ambigua. facit etiam pro saluandis dictis testium qui qñqꝫ verbis propriis nõ vtuntur. ¶ Ultimo Bul. de cug. tractat hic questio. an donatio inter virũ ꝛ vxorem confirmetur iuramento: qd non facit ad materiam nostram dixi in. l. si qs pro eo. in pũn. j. de fideiusso.

Andreas Pomate.

a ¶ Ultimo. hanc legem inducit Lanfrã. in simili in tract. de arbi. char. xliij. q. xlj. Alex. in. l. debitoꝫ. col. ij. versi. in gl. fi. C. de pactis. Bal. in. c. ex cõquestione. col. ij. de resti. spo. vbi bene ꝛ consi. cxxxiij. col. ij.

b ¶ Adde. Cõtrariũ videꝫ tenere in. l. permiscetur. in fi. ff. de acqui. pos. et in. l. claudius. ff. q po. in pig. habeãtur. sed vide p solutiõe et occoidãtia Bar. de saxoferrato. occo. lxxiij inci. mulo: ucere cõsãtur vbi ad plenum.

c ¶ Impropriã. Ad de qd not. Bar. in. l. si mater. §. eandem. j. de exceptio. rei iud. et in. l. j. ad fi. C. de vsufr. ꝛ in. l. j. in pe. col. j. de actioni. ꝛ obli. ꝛ in. l. scire debemus. et in. l. inter stipulantem. j. de verb. obli. ꝛ in. l. si insulam. de ꝓscriptis verbis. et in. l. si olei. C. locati. alꝫ etiam remiſ. vide hic per Alex. cui adde Pe. de anch. consi. ccxcvij. ꝛ Roma. consi. cccj. Bal. consi. cccciij. lib. iij. vbi dicit qd verba sententie impropriantur vt sustineatur.

Andreas Pomate.

¶ Ultimo. no. qd verba impropriantur in libello. ꝛ idem dic in sententia ꝛ in teste Bal. nouellus in repetitione. l. j. §. si quis ita. colum. iiij. ff. de ver. obli. Feli. in. c. auditis. col. j. de prescrip. ꝛ in materia impropriationis libelli et sententie. Vide barba. in tractatu de gabellis. in secunda parte que incipit de locatione gabellarum. in. j. ꝛ. ij. col. Alexã. in. l. si cum multa. col. x. ff. de re iudi. ꝛ circa dictum Bar. hic vide etiam Ange. are. in consi. v. Alex. cxxxviij. volu. ij. Alex. consi. xcvj. alias. xlvj. col. ij. volu. iiij. pau. de cast. l. j. C. de vsufru. Alex. l. debitoꝫ. v. col. versi. dicit Bal. ff. ad trebel. ꝛ multas remissiones per Feli. c. series. j. col. de testib. ꝛ. c. auditis. j. ꝛ. ij. col. de ꝓscriptionibus. Ant. de bu. consi. Alex. lxiij. l. j. iij. col. in fi. ff. de lega. j. Panor. c. examinata. vij. col. de iudic. Feli. c. cũ contingat. col. j. de rescri. Aret. ꝛ. cxxvij. col. ij. Alex. l. fi. ꝛ ibi Jaso. C. qui admit.

Andreas Pomate.

¶ Pronuntiatum. de ista glos. vltra adiecta p Alexan. meminit Bal. c. j. iiij. colum. de lit. contesta. ꝛ. c. cum dilectus. vj. colum. ad finem. de ordi. cog. in causam que. de testibus. ꝛ in. c. tua nos. penul. colũ. de cohabi. cleri. ꝛ mu. ꝛ. l. j. col. ij. ff. eo. Felt. c. ij. colũ. iij. de excep. ꝛ vide istum. §. ad hoc allegatũ per Fe

l. in rub. extra de proba. in vlti. col.

Andreas Pomate.

a ¶ Oppo. vide Baldum. c. quanto. columna. ij. ad finem de iudicijs.

Andreas Pomate.

b ¶ No. Cōtra hoc facit. l. hac cō sultissima. §. ex imperfecto. ff. accrescere C. de testamētis. vbi Imo. i portione q̄ in totū nō deficit hz locū ius accrescendi: vt ibi colligit cū debitū in testamēto solūt naturaliter debeat. not. doc. l. cum quis. C. de iuris z fac. igno. Aduerto q̄ fortassis potest assignari ratio: qr hic non accrescit ex eo q̄ remanet actio pfono. no. Bar. in fin pertoib⁹ verbis cū propter interitum sit solū sublata actio naturaliter remansit ciuilis ex q̄ oriet actio cum semel fuerit adiuncta naturali licet prima separetur. Sed vbi nunquam competit aliqua actio cum tantum esset naturaliter debitum et naturalis obligatio nō fit petēs ad actionem producendam institu. de oblig. in princi. et ideo non est mirum si accrescit. Et ad hoc facit aliqualiter quod not. tbi Bald. quod tamen mihi non placet. quia per hoc non remouetur quod portio ibi in totum deficeret cum possit habere locum 1 tionibus non †oritur actio. vt gloss. dicit quod not. quod intellige. nisi probatio fieret per confessionem vel iuramentum. vt vidisti in lege nam z postea. §. fina. supra eodem. et sic video secundum glossam quod pronūtiatio requiritur. z sic facit † quod nō sufficiat relatio nuntij super discussione bonorum: nisi sequatur pronuntiatio. de quo dixi in. l. stipulatio. §. habet autem. infra de operis no. nuntia. ¶ Vltimo nota q̄ ex iuramento competit vtilis actio. Cōtra. imo actio in factum. vt supra eadem. l. in princ. Solu. dico q̄ competit hec z illa. et ideo est aduertendum q̄ prestito iuramento per actorem in reali actiōe. siquidē vere erat dñs habet rei vendicationem. Item actionem in factum vtilemq̄z in rem vt hic patet. si non erat dominus habet actionem in factū et vtilem in rem. vt hic. et publicianam si iuratur ex traditione vt habuisti no. §. ea. l. in prin. Sed si iuramētum deferatur possessori si iurauit rem suam esse habet tantum actionem in factum et vtilem in rem et rei vendicationem directam si vere erat dominus: publicianam nō habet. vt notatum fuit. §. ead. l. in prin. ¶ Vltimo glo. signat duo argumenta contraria et non soluit. et est super verbo iusiurandum. ibi in eodem titulo. l. iubemus. dic sed ibi inter easdem personas. hic inter diuersas. ¶ In ea. glo. ibi. l. a sentētia. dic sed ibi non facit plenum preiudiciuz. sed aliquale. vt nota. §. eo. l. quia.

Ius accrescendi quod non habeat locum in portione que non deficit ipso iure sed ope exceptionis.

Dispositio. l. prime. C. si iperta. liber. fol. non habet locum altero socio excluso per sententiam.

Quando probationes vtriusq̄z parcitis sunt pares ille obtinet qui habet aliquā presumptionem pro se.

Iduo patroni. Lex consueuit reputari difficilis z in veritate intricata est. sed ego extricabo eam vobis multum clare et legitur in glo. duobus modis secundum primum breuiter. hoc dicit. Si vnus ex patronis excludatur iureiurando non prodest alteri non deferenti: sed facit presumptionem pro eo qui se insolidum dicit esse patronum. hoc dicit. Et diuiditur. primo loquitur quādo quilibet dicebat se patronum pro parte. secūdo quando alter dicebat se patronum insolidum. secunda ibi: multum tamen. Et aduerte. quia hic est vna variatio in litera: quia dictio alteri et dictio sibi et dictio ei possunt referri ad patronum deferentem z nō deferentem: de qua variatione non curo: quia idem est sensus: et ideo de ea non faciam infra mentionem sed solum videas exponendo literam. ¶ Opponitur de princi. huius l. ad versicu. multum. huius timore variata est lectura huius. l. nam quidam intelligunt vt dixi in summario. nam in princip. quilibet dicebat se patronum pro parte. vnde non potest alteri prodesse si vnus esset excluſus. In versicu. multum. dicebat vnus se patronum insolidum. z ista lectura tangitur in glos super verbo alteri in fin. et in gloss. super verbo prodesse et in penultima. alias vltima glossa magna. Alij legunt istam. l. aliter. et secundum eos ista. l. tota loquitur quādo quilibet dicebat se patronum insolidum: et secundum istam lecturam. hoc dicit. Quando vnus ex patronis iureiurando excluditur alteri dicenti se patronum insolidum non prodest quo ad plenam probationē: sed quo ad qualequale indicium. hoc dicit non repeto literam. ¶ Opponitur de princip. ad ver. multum. Solu. in princi dicit quod non prodest. scilicet quo ad plenam probationem seu plenum preiudicium. In ver. multum dicit prodesse quo ad qualequale indicium. et ista lectura ponitur in glo. super verbo iurasset: et in glo. vltima in princip quilibet potest esse vera. ¶ Opponitur et videtur q̄ iuramentum vnius alteri prosit vel noceat. vt. l. duobus. in princ. infra eodem. Sol. ibi erant duo rei. hic non. ¶ Opponitur² de. l. communi liberto. j. de bo. libe. in fin. vbi si vnus excluditur alteri accrescit. Solut. dicit gloss. hic patronus qui excluditur iureiurando non excluditur in totum sed ope exceptionis. vnde non accrescit: ibi vero ipso iure excluditur. Sed Jaco. Bal. timore huius contrarij recedebat a lectu. glo. et legebat istud principium alio modo vt exponeret ibi nec ei prodest ꝛc. nec enim liberto. quasi dicat portio exclusi accrescit alteri patrono. ista lectura non est vera nec eam sequitur Dd of. nec alij Ratio quia quandocunq̄z quis perfecte non excluditur ei⁹ portio alteri non accrescit. vt. l. plane. §. si cōunctim. j. de lege. j. et quod ibi no. et. l. huiusmodi. §. si titio. eodem titulo. sed per iusiurādum quis perfecte nō excluditur quia ipso iure actio remanet patrono. ergo ꝛc. ¶ Not.ᵇ ex hac. l. †quod in portione que non

deficit ipso iure: sed ope exceptionis: non est locus iuri accrescendi. quod est mirabile.ᵃ vide glo. super verbo iurasset. que hoc dicit. et hoc facit quod †l. j. si imperialis liberalitatis socius. lib. x. non habet locū altero ex socijs excluso per sententiam vel iureiurādo: vel alia exceptione. Quero circa istam legem. q̄ est ratio huius presumptionis. Respond. dicit glos. vltima quod hic libertus cō fitebatur hic alium esse patronum pro parte: sed impossibile est quem esse libertum pro parte: et pro parte non. et ideo cum iurauerit se non esse libertum alterius: videtur redargui eius mendacium. Aduerte. ista gl. non bene adaptatur ad literam. quia litera loquit in liberto mortuo cum queritur de bono. posset. ipsius. gloss. loquitur de liberto viuo. tamen quod dicit glo. de liberto intellige quod dicatur per alios qui dicebant se successores liberti. Item videtur quod ista glo. nō dicat verū: q̄z si ego dico. me non esse ruum libertum: nō sequitur ergo sum alteri⁹: quia potest esse quod sim ingenuus. ideo vt tollatur hec obiectio dicit glo. pma huius. l. quod libertus non dicebat se ingenuū: sed fatebatur se esse libertum alterius. Item in glo. vltima dicitur quod libertus fatebatur se pro parte alterius libertum: ergo non erat ingenuus: et non dicebat se ingenuum quia tunc nulla pūmptio. ¶ Quero ad quid prodest ista presumptio. dicit gloss quod prodest: quia si vtriusq̄z probationes essent pares creditur magis probationi patroni. hoc dicit glo. super verbo autoritatis quā vide et no. ¶ † Not. q̄ quādo sunt probationes vtriusq̄z pares: debet vincere ille qui haberet presumptionem aliquā pro se⁹ vltra aduersarium. vt videos hic tex. cum glo. Docto. ponunt in materia vti possidetis tene menti. An autem hec presumptio sit tante autoritatis quod propter eam possit deferri iuramentum. dicam. j. eodem. l. admonendi. in principio vltime charte. in versiculo quero quid si dicta testium. ¶ Quero hic loquitur quando libertus iurauit se non esse libertū: quid cōtra. si patronus iurauit se esse patronum: quid importet. dic vt dicitur in gloss. super verbo non esse. Bull. de cug. inducit hanc. l. ad questionem. quam dicam. j. in processu. ¶ Vltimo glo. fi. in fi. opponit et nō solut. et ideo dicas in fine eius ibi non facit. plenū preiudicium. q̄ aliquale.

Iulianus. ¶ Hic. §. legitur duobus modis in gloss. et alio modo. extra gloss. fin primam lect. hoc dicit. Etiam ei qui ante prescriperat ex iuramento competit actio vtilis. hoc dicit. vel fin secundam. hoc dicit post iuramētum prescriptio non impedit actionem vtilem. hoc dicit. vel tertio extra gloss. Etiam ille qui iurauit potest prescribere z ex prescriptione sibi actionem acquirere. hoc dicit in summa.

Iudex non debet admittere articulum imperti nentem.

Nec quod quis interrogetur super eo quod iam est decisum.

Iudex non debet pati quod testes examinentur super articulis contrarij.

Probatio quod includat omnem modum. probandi.

compensatio. et retentio si ad manus peruenia tur. Ideo tenendo quod. §. ex imperfecto loquatur tātum inter heredes. vide pro solu. que scripsi dicta. l. cum quis. cogita tamen quia non facile perfici potest quod. §. ex imperfecto loquatur solum in heredibus vide etiam pro solutione alteri⁹ contrarij ad hoc Paul. de castro. l. penultima. j. de acquirendo hereditā. ¶ Mirabile. Adde quod p hoc aliam q. no. decidit Bal. in l. venica. §. vbi autem. C. de cad. tol. ¶ Pro se. Adde fm Angel. q̄ hoc cōtinuitersequūtur doc. h. et etiā no. Ange. per istam glo. in. l. j. j. de except. rei iudic. et in repetitiōe l. scienduz j. de verb. obl. in. xij. colla. vbi dicit gloss. istam singularē Alexan. tu adde quod consuluit Bald. consilio. cccl ij. libro tertio.

Andreas Pomate.

¶ Iulianus. Et pro intellectu nota limitationē ad regulam que habet q̄ qui est dñs non potest amplius fieri dominus. l. sequen. §. lana. j. de vsuca. qr procedit q̄n habet directum dominium z propium secus. si vtile vt hic colligitur z potest esse nō huius tex. quia plenius succurritur iurātī ex iuramēto vbi nō requiritur titulus neq̄z bona fides q̄z ex prescriptione. Et ad hoc no. Bar. in. l. in bello. §. si q̄s seruū. ff. de capti. tū cōtra videtur facere quia per prescriptionem est acquisitum dominiuz irreuocabiliter. ergo ꝛc. no. Bar. in. d. §. si quis filium.

Andre. Poma. ¶ Item no. Aduerte tamē q̄ Bar. innuere videtur dum dicit q̄ probatio includ

dit omnem modum probandi.scilicet per testes instrumenta et confessiones qõ vbi causa est iuramento decisa q̃ non admittatur probatio per confessionem eius qui iurauit contra ipsum iuramentum qõ puto falsum quia post iuramẽtum etiam admittitur probatio in cõtrariũ p cõfessionẽ glo.l.q̃ iurasse.§. si 3 pater glo. ij.supra. e. J.ẽ posticẹ̃ renuntia- vt examinentur testes super articulis impertinentibus hec omnia probantur hic.dum dicit iudex non debet pati hoc probari.†probatio enim includit omnem modum probandi.scilicẹ̃ per testes instrumenta et confessionẽ.

tum est omnibus probationibus.et sic est cõclusum in causa admittitur probatio per confessio.c.cũ ioãnes ere.de fide instru.licet Bald.in rub.C.de proba. pe.co.Item contra presumptionem iuris et de iure non admittitur probatio in contrarium nisi per confessionẽ glo.est in.§.aliud quoqꝫ in aut.de equa.dono.Bald.in auk.sed iam.C.de do.ante nup. Ex quibus rationibus apparet Bar.male loqui nisi vellemus dicere saluando eum quod intellexerit de confessione de facto ante iuramentum prestitum a qua videtur receptum iuramentũ deferendo cum tanqꝫ posteriori loco prestitum.standum est huic ar.l.duobus.§.fi.j.eodem.

a ¶ Absolutoria.Addde vt per glos.et docto.maxime Bal.in lege ex morte.C.ad.l.aquil.et in lege prima. C.ad.l.fal.de pla.Bar.in.l.ij.j.vi bo.rap.per omnes in.l.ij.C.qſi ciuitas actio preiudi.cri. Aut.de bu.in.c. de his.extra de accusa.per omnes in.c.dilectus.extra de purga.cano.Alex.

b ¶ Ego dico.Alex.hic et in.l.sciendũ. tenet opinio. Barto.q̃ si minor iurauit non requiratur certioratio.Tu dic quod cũ opi.Dyn.et Joan.andre.transit Bald.consilio.ciij.lib.iij.et consi.xlvij.et clarius eundem Joan.andre.vide in addi.ad spe.in titu.de renun.§.j.ver.cui iuri ibi idẽ tz.et Bal.consil.xl.li.v.in ci.cõsi.d.Dy.vbi dicit q̃ de iure dictũ Dyn.est verũ: tñ q̃ si in aliqua parte instrumenti esset facta mẽtio etatis procedat dictũ Bart.maxime quãdo iurauit ex certa sciẽtia.z hoc idem tenet consi.cxxxiij.lib.iij.

c ~ Andre.Pomate. ¶ Venio.Addde z pondera ad hoc gl.in.c.inquisitionis.§.iij in glos.verbo.solũmõ extra de accu.etiã gl.l.admonẽdi.glo.ij.in fi.que illũ tex.ad hoc ponderat z ibi Bar.no.gl. etiã in.c.extra de testi.in gl.j.circa medũ z tenent hoc Bar.z Ful. licet contrariũ teneat Jac.bur.Alberi.z Pau.de ca. hic z vide Feli.in.d.c.de testi.col.fi.Alex. in consilio xxv.col.ij.vol.ij.

d ~ Andre.Poma. ¶ Pro cuius.Pro cuius declaratione testis qui iurauit dicere veritatez super articulis nõ probat in eo qõ vltro deponit q̃ m eis non deponit nõ iuratus.secus si iurasset dicere veritatem super tota causa.Et ad hoc vltra tradita per Alexan. hic in.iiij.not.bene facit tex.c.cum dilecti. de accu.vi de tñ pro hoũ declaratiõe Bal.in.l. peremptorias. C.senten.rescin.non posse penul.col. Et qſi testis dicatur deponere in articulo vel extra vltra adducta hic per Alex.in.iiij.no.vide Bal.in.l.ij.in .iiij. col.e. de iura.cal.tex.in.c.iij.ibi Bal.de testi.idem Bald.

et sic tene menti.istud tangitur in glos.l. secunda.§. quod obseruari.C.de iuramen.calum. ¶ Oppo.de l.si pro fure.in principio.j.de conditio.furti.Sol.hic tollitur ope exceptionis non ipso iure vt in cõtrario. certe istud est imponere legez verbis.vel dic ibi fuit actum actione furti non conditione furtiua.argumẽtum pro hoc.C.de transactio.lege si de certa. videte ergo non curo qua actione sit actum: sed super quo 4 sit iuratum seu pronuntiatum. † si enim iuratur vel pronũtiatur super facto:tolletur omnis actio que potest oriri ex illo facto ita loquitur hic sed si iuratur super vna actione vel pronuntiatur vt quia iudex pronuntiat te non teneri furti vel iuras te non teneri furti nõ sequitur ergo q̃ non tenearis conditione furtiua.vnde poterit agi conditione furtiua.ita loquitur lex contraria. ¶ Contra predicta facit textus in lege contraria.vbi dicit ſi pro fure damnum decisum sit. et sic videtur quod sit facta decisio super facto: sustinendo predicta intelligas pro fure. idest super actione furti.lege inter omnes.§.hec actio.j.de furtis.alij dicunt vt Joannes quod ibi fuit transactum per qõ vi detur quis confiteri delictum.vt.l.quoniam.ẽ.de his qui notan.infamia.hic vero fuit iuratum per qõ delictum negatur:z ista etiam potest esse bona quã iunge cum precedenti:et sic distingues.aut fuit trãsactum aut sententiatum siue iuratum:et hoc secundo casu aut super facto aut super actione certa: vt patet ex predictis. ¶ Secundo oppo. de.l. si quis vxor.§.si quis iurauerit.j.de fur.glos.ponit duplicem solutionem quelibet potest esse vera.tu tene vltimam qõ post iuramentum non agitur conditione furtua:sed rei vendicatione:in qua nil venit contra 5 id quod est iuratum. ¶ † Ex ista prima parte possumus dicere in.q.illa an absolutoria[a] lata in ciuili faciat preiudicium in criminali vel econtra; quia aut sententiatuz est super facto aut super iure. ita tenet Dy.in.c.nullus pluribus.extra de regu.iur.Dyn.in l.j.C.quando ciui.ac.cri.preiu.ego plene dixi.in.l.ij. §.j.infra vi bo.rap.pro hoc facit infra eo.l. duobus §.j.zc. ¶ Item per hanc.l.ego dico contra Dyn. in q.de minore † qui iurauit se non venire contra contractum.nam dicit Dy.qõ potest petere restitutionem in integrum nisi de ea fuit certioratus. Cuius dictum Dyn.refert in.l.ij.C.de rescin.vendi.ego dico[b] quod satis est minorem certiorari super facto vel super contractu.tunc enim tollitur omne ius qõ posset sibi competere ad veniendum contra ipsum factum.casus est hic.et.l.duobus.§.j.j.e.z est tex. in auten.sacramenta.C.si aduer.ven.dicit enim sacramenta super contractibus rerum suarum non retractandis zc.non dicit super restitutione non petenda.sufficit ergo qõ uret non venire contra.et sic super facto.de hoc dixi in.l.sciendum.infra de verborum obligatio.Venio[c] ad ver.nec pati.glos.induxit in argũ.† qõ testes non sunt interrogandi.nisi super articulo super quo sunt producti.Idem not. supra de petitio.heredi.l.si quis libertatem.in fi.z.C. qui legi.perso.l.momentanee.et ibi per Dynum sicut enim non debet iudex pati partem volentẽ aliquid probare extra causam. ita non debet pati testem dicentem aliquid extra articulum: et hoc modo hec.l. facit in argu. ¶ Pro cuius[d] declaratione

quero

8 quero † quid si testis diceret aliquid extra articulum an valeat dictum eius.Rñdeo aut iurauit dicere veritatẽ super articulis et nõ valet in eo qõ dicit vltra q̃ in eo deponit nõ iurat[a].ergo zc.l.iurisiurandi.C.de testi.Aut iurauit dicere veritatem super tota causa: et tũc si illud qõ dicit extra articulum faceret ad causam valeret dictum eius: q̃ deposuit super eo super quo iurauit.ita dicit doct.C.qui legi.perso.l.momẽtanee.z in Spe.de testi.§.j.ver.item qõ deponũt super alio.et in versi.seq.et intelligo eũ dicere extra articulum qſi ea que dicit non conferunt ad declarationem eorũ que in articulo continentur. als si cõferũt dicuntur esse in articulo non extra articulũ. vt.l.in

a princi.ẽ.si certũ peta.et ibi dixi.[a] ¶ Quero qualiter

9 † debet testis iurare an dicere veritatem super articulis an super tota causa. Rñdeo super tota causa. vt extra de testi.c.per tuas.et ibi per Jnno.et.C.de

b epis.et cle.aut.sed iudex. ¶ Quero[b] iuxta literam[c]

c quid si fuit admissus † articulus qui non debebat admitti.et quid si testes super eo deposuerunt cum nõ

10 deberent examinari.Respõ.si quidem articulus ille est omnino impertinens et nihil conferens ad causã 2 nõ est dubiũ qõ nil releuat.vt puta q̃ Rex est in frãcia.Sed si aliquid conferret ad causam licet non deberet admitti.Exemplũ in causa possessionis recuperande fuit admissa probatio de dominio. tunc g si quidẽ parti nõ fuit data copia articulorũ.et sicnõ potest ei imputari quod cõsenserit.poterit opponere postea.et dicta testium nõ valebunt.Sed si ei potest aliquid imputari.secus.extra de ordi.cog.c.i. et per Jnno.in.d.c.per tuas.de testi.Et ex hoc appa-

b ret[b] quod quando iudex precepit responderi † posi-

11 tionibus saluo iure impertinentium et non admittẽdarum.tunc etiam post responsionem potest disputari an debuerit responderi vel non.q̃a apparet partem non consensisse.Predicta vera in his positionibus que fieri non debent ob fauorem partis. Sunt etiam alie interrogationes que nõ debent fieri a te

12 ste propter fauorem ipsius testis.vt puta † si testis interrogetur an sit criminosus.et similia. tunc non curo de consensu partium aliquid an ꝓsenserint necne.

e si testis interrogetur[e] an sit criminosus et responderit se criminosum.licet interrogari non debuerit. vitiatur tamen dictum eius.vt extra de excep.c.j.z ibi per docto.canonistas.Bar.

1 ☞ Que actio oriatur ex iuramento super certo cõtractu prestito.

2 Que actio oriatur ex statuto vel consuetudine.

3 Si peto executiõẽ sententie ad rem venditã qõ nõ possum opponere in executione de pretio.

4 Exceptio peremptoria q̃ non possit opponi post sententiam vel post iusiurandum.

Si quis iurauerit Ex iuramento formiter prestito datur actio vtilis ex eo contractu cuius forma cõtinet

f iuramentum.hoc dicit. ¶ Oppo.[f] et videtur quod e ex iuramento oriatur actio in factũ vt.l.sed et si possessori.in princip.ẽ.eodem.Solu.dico † quod hec a- f ctio vtilis ex eo contractu non excludit actionem in factum.simile vidistis in.d.l.sed et si possessori in fi. g et supra eadem lege.§.primo.vnde quando iuratur super actione reali:vel mista: que actiones competant.vidistis in lege sed et si possessori.supra eodem:quando vero iuratur super actione personali: et tunc aut iuratur informiter nulla causa expressa quare teneatur.tunc habet locũ actio in factum ex iureiurando. vt supra eodem lege.nam et postea.§. primo. et lege sed et si possessori.§.primo. et infra.§.proximo.aut iurat formiter ex- a presa causa et cõtractu quare tenetur et tunc habet locum actio in factum z actio vtilis ex eo contractu propter iuramentum vt hic.Item actio directa ex eo contractu si ante vere competebat. ¶ Et ex hoc dicim[g] quando quere

ritur † que actio oriatur ex statuto vel

consuetudine:quia si statutum vel cõsuetudo disponit formiter habet locũ actio ex contractu vel ex causa super qua formiter disponit. Exemplum. 6 dicit statutum quod valeat testamen-

c.licet causam.viij.co.de proba.Item inq̃tum Bar. querit qualiter debeat iurare testis vltra Alexandr. hic vide Jnno.et Bal.in.c.ij.col.pe.de confessio. et Alexã.l.ij.de iurisdi.om.iud i.supra pro quibus facit tex.l.sed si possessori.§.primo.supra.e. vide Feli.in c.causam que.col.ij. ẽ test.alex. consil. xc. volu.iij.colum.ij. z in l.j.colũ.iij. supra titu. proximo. ¶ Dixi.ad de vltra dicta ale.Ange.ꝑ.extr. bal.ꝑ.extr. iij.li.ij.zan testis iuratus super vno capitulo possit super appenditijs deponere. vide Bal. consil. clx.

lib.iij.et an testis dicens falsum quod tamen non nocet parti possit puniri.vide Bald.consil.lxxxv. eod. lib.iij.et quid si extra capitulum deposuit falsum.vide per eundem consi.xc.co.libr.

~ Andreas Pomate. ¶ Querõ inq̃tum Bar.hic quod si pars cui datur copia articulorum sibi preiudicat si illis non opponat etiam si erunt impertinentes addde tex.l.j.z qõ ibi no.C.de rela.quẽ seqꝫ Bal. in l.nec in arb.C.de arb.tex.c.ij. de accu.in.vi.inq̃tũ vero concludit quod si iudex admisit articulos saluo iure impertinentium et non admittendorum.qõ tunc pars sibi nõ preiudicat etiam si nihil opponat vltra hic per Alex.vide Angel.l.in speciali.ff.de rei vendi.Jmo.l.iiij.§.preterz art.ff.de damno infec. Et quid operetur talis protestatio reseruatoria. vide Bald.l.ille a quo.§.si de testamento.ff.ad trebellia. feli.in.c.per tuas.col.iij.et in.c.inter monasteriũ.col. xiiij.de re iudi.

~ Andreas Pomate. ¶ Literam.Vide que not. feli.c.pastoralis.vlti.col.de excep.et in.c.fraternitatis.iij.col.de test.

~ Andreas Pomate. ¶ Apparet. Vide glo.in c. cum causam in versi.personis.extra de testibus z an debeat testis respondere si interrogetur an sit criminosus.vide feli.in.c.cum causam.versi.in eadem gl. de testibus.col.x.

~ Andreas Pomate. ¶ Interrogetur. vide Feli. in.d.c.cum causam.in eadem col.

~ Andreas Pomate. ¶ Oppo.vide ad hoc Feli. in.d.c.cum causam.col.v et seq de test.

~ Andreas Pomate. ¶ Exemplum. Vltra tradita hic nota ex isto tex.Barto.consi.suo incip. in nomine dñi.Proponitur qõ Joã. q̃ quoties in aliquo

actu oritur aliqua presumptio quod debz assimi cū omnib⁹ qualitatib⁹ et modis illi actui coherentib⁹. z istud non solum procedit in presumptione sed etiā in fictione. vnde in confessione ficta que oritur propter contumaciam inducitur confessio cum omnibus qualitatib⁹ ita est textus. l. ij. §. quod si actor. in versi. quēadmodū res qualiter. quē nota ibi. ad hoc Bal. C. de iuramento calūnie. Cōtrarium tamē tenuit Petrus de ācharano, b quod imo ex confessione facta non oriantur q̄litates. ꝑ. fuo cccxrij. incipien. pro 3 bata tanti viri scīētia ad finem. vbi consuluit quod statutū disponēs qd d contumax habeat p confesso. debet intelligi quo ad principalem casum non autem quo ad qualitates. Et idem videtur tenere Bartolus in consilio incipiēte statuto ciuitatis florentie, et confirmatur per quod tenet Ange. consilio suo, cxlv j. incipien. super primo dico sententiā vbi tenet quod etiam vere confitens delictum non videtur confiteri qualitates delicti. cōfirmatur preterea per id quod notat Barba. l. quidam estimarunt. supra si certum petatur. vbi dicit aliud esse habeti quē pro confesso quo ad factum. et aliud quo ad qualitates facti. Et confirmatur vltra supra dicta per id qd decidit Bartol. l. si cui. ij. §. si quis a filio infra de legā. ij. vbi vide que scripsi: et tūc de ista opinione quā per superiora puto veram. Responde ad istum text. de quo loquitur in his que veniunt de natura cōtractus que bene fateor oriri cum presumptione z fictione que presumitur ex actu. de quo argumentum alias per superiora.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Statuto. Vide Alexandrum consilio septimo et in quarta columna. secundo volumine. Jason. l. primo. in principio in septima col. in ff. ff. de offi. eius cui mā. est iurisd.

b ~ Andreas Pomate. ¶ Propter. Vide scilicet per Felinum. c. causam que. in secunda et in. ij. columna. de re iudica.

c ~ Andreas Pomate. ¶ Iuxta hoc. Nota Barto. velle quod oriatur actio ex empto anteqū emptor tradat aut offerat pretium. contrarium tamen tenet Fulgosius lege filie licet. C. de collationibus. Sed pro opinione Barto. est textus lege iurisgētium. in principio ō pact. si bene ponderetur. Et vide doctores. d. lege filie licet. z Alexandrum ibi. Romanum consilio. lxxvj. i tertia columna. in quarto dubio. Raphaelē cōsilio decimonono. Alexand.

tum cuz tribus testibus: certe agetur actione ex eo testamento: quia formiter disponit. vel pone dicit statutum quod minor. xxv. annis ꝛc. possit vendere et alienare cum presentia consanguineorum suorum. certe oriatur actio ex eo contractu. argu. huius. §. sed si disponeret informiter nō expressa alia qua causa que caderet in formam cōtractus vel quasi. tunc daretur conditio ex. l. vel ex isto statuto.[a] vt. l. prima in fine. infra de condi. ex. l. et argu. eorum que supra dicta sunt. ¶ Ad secundum oppo. et videtur quod iuramentum non debeat nocere et qui prestitit vt lege euidenter. infra de ex. rei iudica. Solu. dicit gloss. istud est propter[b] connexitatem. in omnibus enim contractibus in quibus vltro citroq; oriatur obligatio: si iuratur ex vna parte: ex alia iurari videtur vt hic. facit. l. fi. infra de accepti. ¶ Iuxta hoc[c] quero ego dici in lege secunda. supra eodez. quod iuramentum habet executionē paratam. † vtrum quando tu petis executionem ad rem tibi venditam: ego possim in executione recipere de pretio. videtur quod sic vt infra proximo §. Contrarium determinatur in Specul. de executione sententie. paragrapho finali. versicu. item queritur. z bene. [d]nam quod pretiū soluatur anteqū res tradatur venit iure exceptionis vt lege iulianus. paragrapho offerri. infra de act. empt. sed exceptio † peremptoria non potest opponi post sententiam vel post iusiurandum vt lege peremptorias. C. sen. rescin. non[1] pos. et supra eadem lege. paragrapho primo. secundum primam lecturam debebit ergo pretium peti iure actiōis. Non ob. infra proximo paragrapho: quia ibi non erat nata actio ante debiti solutionem vt lege si rem. §. omnis. infra de pig. act.

☞ Iurans dedisse librū pignori pro decem qd non fateur decē recepisse.

Si aliquis iurat se conuenisse mecum de permutando librum cum meo qd̄ ex isto iuramento non poterit agere. Si iuro me emisse a te rem pro certo pretio nō expressa q̄ttate quod ex iuramento agere possim.

Marcellus. Quando iuratur super contractu competit vtilis ex eo contractu tunc quando competeret si vere contractus intercessisset. hoc dicit.

¶ Oppo. si aliquis dedisset vere librum pignori pro decem posset repetere pignus nisi creditor probaret se r. numerasse. vt lege prima. C. de non numera. pecunia. C. si pigno. conuen. nume. se. nō fue. l. prima. So. intelligo consilio. xviij. in primo volumine. Paulum de castro l. fina. ad finem. C. de sacrosanctis eccle. et in. l. j. vltima columna. C. de iuris et facti ignorantia.

¶ Cum petitur executio ad rem venditam non oportet exceptio de pretio. In contrarium tenuit Baldus. l. peremptorium. C. sententiam rescindi non posse. et secuti sunt Fulgosius et Paulus de castro. l. filie. C. de collationibus. vbi videas Alexandrum et communis opinio est contra Bartolum vt inquit Alexander vide Romanum consilio. lxxvj. Videtur tamen facere pro opinione Bartoli. quia liquidum est emptionem factam. sed tamen liquidum non est pretium non esse solutum: et sic non debet fieri compensatio de non liquido ad liquidum.

d ¶ Et bene. Adde quod Alexander dicit hic magis communem conclusionem esse contra Bartolū vt hic per eum cui adde Paulum de castro consilio. cxliij. vbi contra Bald. et Speculatorem aperte tenet pro quo facit quod volunt Pet. de de ancha. consilio. vj. quod exceptio inuentarij possit opponi post sententiam quia non impugnat sententiam, vt voluit Pau. vbi supra.

1 tq̄ hic iurauit se dedisse libum pignori pro. x. que recipit. secus si simpliciter dixisset pro. x. ita intelligit
a glo. nostra.[a] ¶ Quero qua actione conueniatur iste ad. x. Gloss. respondet quod actione in factum quia
b quo ad ista. x. informiter est iuratum. ¶ Iuxta hanc
2 l. quero † pone quod ego iurauī quod inter te z me cōuenit de permutando libum tuum cum meo. an ex hoc iuramento agere potero. Respondeo quod nō: quia cōtractus qui iuramento exprimitur de se actio nem non produceret nisi vestiatur rei interuentu. ergo ꝛc. vt in hoc. §. ¶ Secūdo[b] quero † quid si iurauī
3 rem me a te emisse pro certo pretio. non tamen expressit quantitatem: an ex hoc iuramento agere potero. videtur quod non quia pretium nō est certum. vt in. §. pretium. institu. de empt. z vendi. Solu. puto quod ille contra quem iuratur posset petere quod ille compellatur exprimere certum pretium. vt. l. certum. in principio. j. de confessis. sed si non exprimeret. puto q̄ ex parte sua ipse posset agere ad rem. sicut enim hic ex vna parte potest iurare formiter. z ex alia informiter. ita in questione proposita ex vna parte iuramentum potest continere certum: ex alia incertum:
c quia non est quid repugnet.[c]

Si quis iurauerit. Qui iurando per principem deferat fustibus castigatur. hoc dicit. ¶ Oppo. z videtur q̄ periurus non puniatur. vt. C. eod. l. ij. Solu. ibi iurauit per deum hic per principem. de hoc qualiter pe
d turus puniatur. dic plene per Ly. in. d. l. ij. z per glos. tangitur in. l. lucius. §. de his qui notā. infa. z hic per Bull. z. j. l. quoties. Barto.

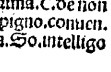

Quoties. Iuramentum veritatis parenti, vel patrono nō remittitur. h. d. ¶ Oppo. j. eod. l. iusiurandum z ad pecunias. §. qui iusiurandum. Solut. ibi loquitur in iuramento calumnie quod remittitur. hic in iuramento veritatis quod non remittitur. Bar.

1 ☞ Iudex ad egregias personas omittit officialē pro iuramento.
2 Pars quod possit esse presens qñ egregia persona
3 iurat z debet moneri per iudicem.
Mulier propter honestatem iurat parte absente.

Ad personas. Ista lex seipsā summat. ¶ Ad hanc legem oppo. de. l. iubemus. §. fin. de episcopis et clericis. Solu. hic non
1 dicit quod iudex vadat ad eum. † sed e
2 quod iudex mittat officialem. ¶ † Quero cum tēpore quo iuratur vel respondetur pars debet esse presens vtrum teneatur moneri pars quod compareat ad domum ipsius. vt videat eum iurare. text. est qd sic. C. eodem lege generaliter. §. hic de presentibus. facit autenti. apud eloquentissimum. et melius in. l. iudices. C. de fide instrumento. intelligenda nisi sit mu
e lier. [e]illa enim propter honestatem † potest iurare ab f
3 sente parte. [f]vt auten. vt iuri. iurent. §. si vero mulier.
f fin Bull.

Si patronus. Non cogitur quis iurare super actiōe que non potest contra eum proponi. Item patrono remittitur iuramētum calumni

¶ Gloss. nostra. Adde secundum Alexan. quod cuz gloss. transeunt communiter docto. excepto Fulgo. vt hic per eum.

~ Andre. Poma. ¶ Secundo. De ista questione vide Alexā. consilio suo. xviij. incipien. viso processu cause verten. in primo volu. et Jaso. lege admonēdi. infra eodem in repert. colū. lxxxix.

☞ Iuramentum conuenionale nō refertur.
1 Iuramentum quando sit modus in
c ducende obligationis.
2 Quis pōtim instrumento promittere
3 stare iuramento aduersarij de interesse z expensis. remissue.

¶ Repugnet. Adde quod Raph. cu. in. l. sciendum. j. de verborum obligationib. videtur approbare q̄ dicit Bartolus hic si tempore delationis iuramenti fiebat dispositio nō de pretio sed de re. vnde postq̄ nō erat questio de q̄ttate pretij non curamus an quāttas sit expressa argumen. l. ij. C. de senten. que sine cert. quantita. et cum hac opi. transit Alexan. vt hic per eum.

~ Andre. Poma. ¶ Ad personas. Vide in materia per Felt. c. cum inter. ij. columna. de re iudicata. Alexan. lege alia. §. eleganter. soluto matrimonio. Rosin. singu. cclxj. et in simili Bartol. lege quoties. C. de dignitatibus. libro. xij. Et nota quod huic legi nō posset per pactum renuntiari. ita notabiliter dicit Lyn. l. nec honorem. C. de episcopis et clericis. de quo domi. Alexand. l. alia causa. §. eleganter. j. not. j. soluto matrimonio. z vide Roma. singu. cccl xxxviij. colum. xiij. z Barto. l. j. C. de aduoca. diuersor. iud. vide aliquid per Felt. c. cum inter col. ij. de re iudi. Ro. sing. clxxj. col. xvj. z Alexan. l. Paulus. colum. fina. ad medium. C. de pactis. z Roma. singu. sto. cccc xiij. z Alexan. pro confirmatione. l. si conuenerit. colum. penul. de re iudicata. vide etiam Panormitanum. c. significauit. de offi. ordina. et Rotam decisionis decis. vij. in titulo. de testibus. z Alexand. l. hac consultissima. §. si quis autem. columna secunda ad finem. C. de testamentis. Felinuz. c. si diligēti. columna. ix. de foro competenti.

¶ Mulier. Panormita. in. c. si qui testium. extra de testibus. dicit quod licet ista opinio docto. sit equa: tamen de iuris rigore ipse non admitteret. quia sicut vadit notarius ad mulierem ita debet posse pars accedere cuius autem expensis mittatur officialis ad domum egregie persone vel infirme Specu. in titu. de iura. calum. §. restat. versi. ante pe. dicit quod expēsis communibus.

~ Andre. Poma. ¶ Absente parte. contrarium tenet Roma. singu. xxxvj. als. cccl xvj. vide Felt. c. ij. vj. columna. de testib. z in. c. si quis restium. ij. columna eodem titu. vbi ponit aliqua in proposito z Alex. cōsilio. xliij. in. ij. colum. j. volu. Felt. c. Jcum non deceat. in. j. colum. z tribus seq. de prescrip. vbi ponit aliqua de iure reuerentiali.

a ¶ Specula. vide ibi Jo. an. in addi. & Alex. cōsi. xxxviij. lib. ij.

b Andre. Poma. ¶ Aut non pōt. Ex hoc sequitur equiparando iuramentum transactioni. l. ij. §. eodem quod nec etiam poterit transigere. ad quod bene facit. l. non solum. C. de pedi. mino. gloss. l. prima. C. si adver. transac. quam ibi no. Bar. to. Secundo. ex hoc sequit. qd cum transactio & cōmissum equiparentur gloss. in §. illud in auten. vt dif. iudi. Bartolus & docto. in auten. si vero contigerit. C. de iudi. quod sicut qui non potest alienare non potest transigere vt. §. non poterit etiā compromittere vt est bonus text. c. cum tempore. et ibi no. cano. extra de arbi. Item infert ex hoc vt quēadmodum bona subiecta fideicommisso non possunt effectualiter alienari. l. ij. §. penulti. et auten. res que. C. commo. de leg. ita etiam super illis non poterit iuramentum deferri & ita voluit Bartol. l. eū qui. §. si libertus. & in. l. manifesti. circa medium. j. eodem. Item infertur quod quemadmodum vasallus vel emphyteota non possunt alienare irrequisito domino qd ita etiam non poterunt iuramentum deferre super feudali vel emphyteotica vt hic inqit Paul. de ca. quāquam contrarium tenuerit Ro. hic de quo articulo vide per Jas. hic.

c Andre. Poma. ¶ Querit glo. adverte tamē qd iste glos. non fuit contrarie sed diverse vt inquit do. Chusto. de castel. nam prima posita est in ver. l. j. debet loquitur quando pupillus et adultus deferunt iuramentum autore tutore & curatore & tunc equiparantur que est necesse quod in integrum restituātur ad hoc vt cōperat ratificatio ipso iure secus in adulto quia si ipse defert iuramentum sine curatore non competit replicatio ipso iure. sed debebit in integrū restitui potius et debet vti replicatione in alio casu sed tamen et glossa errat quia isto casu habebit replicationem ipso iure etiam adultus absq; in integrum restitutione. l. tertia. C. de integrum restitutio. multi. et hoc est forasse per quod dicit Bartol. gloss. bene dixisse sed tamen videtur contra textum nostrum qui loquitur quando pupillus habebat tutorem vt equiparatio procedat & maxime cum. §. si minor. etiam loquatur in adulto curatorem habente. vt Paul. de cast. hic.

Iusiurādum.

Iuramentū conventionale nō pōt referri. hoc dicit. ¶ Oppo. j. eodē l. manifeste. Sol. ibi loquitur in iuramento iudiciali hic in cōuentionali.

¶ Quero † vtrū iuramentū sit modus inducende obligationis. breviter dic tres casus. Aut est iuramentum litis decisorium: et tunc ex eo oritur obligatio et actio vt per totum istum titulum. Aut est iuramentum cōfirmatorium & tunc confirmat contractum etiam invalidum vt ex eo oriatur actio vt in auteni. sacramenta puberum. C. si adver. ven. ¶ Quoddam est iuramentum introductorium obligationis. verbi gratia. iuro quod ego dabo tibi centū nulla precedente causa: tunc iuramentum non est modus inducende obligationis nisi in liberto. vt. l. vt iurisiurandi. in princ. de ope. libe. & l. fi. C. de lib. causa. quod plene dixi in l. si quis pro eo. in principio. j. de fideiuss. & Bul. tangit hic. non dico plus quia non sunt hic alia. ¶ Ultimo inducitur per Bu. l. in argu. ¶ si quis in instrumento † promittat se stare iuramento adversarij de interesse & expensis quod valeat. Alij contra de quo in specu. de probatio. §. videndum versicul. quid. si ibi dicitur. et per Ly. C. de episcopis et clericis. l. penulti et per Dy. in. l. vltima. j. de pacto. stipu. & ibi plene dixi.

1 1 2 2 3 4 5 6 7

¶ Aut non potest alienare non potest iuramentum deferre.

Pupillus qui fari potest. esse potest in iudicio cū tutore & quando posset iuramentum deferre.

Iuramentum quod non habeat vim solutionis quoad omnia.

Adultus quando posset iuramentum deferre etiam sine curatore.

Iuramentum an habeat vim confessionis.

Actus facti per non iure electos quod cassentur.

Gesta per rite institutum ab initio licet postea casu cassata sint an teneant. remissive.

Pupillus

Pupillus sine tutore non potest iusiurandum deferre, sed tutor sine pupillo sic. hoc dicit. vel brevius sic summari potest. Aut non potest † alienare non potest iuramentum deferre. hoc dicit. ¶ Oppositur quod non omnis pupillus potest esse in iudicio cum tutore vt. l. j. §. sufficit. de admin. tuto. huius timoris gloss. j. hui. §. dicit intelige de pupillo doli capace. sed certe non requiritur quod sit doli capax. sufficit † si fari possit. vt dicto. §. sufficit. ¶ Oppo. quod etiam quādo cum tutore detulit non noceat pupillo. vt. l. secunda. C. si tutor vel cura. interuene. so. quando sine tutore detulit competit replicatio ipso iure. vt hic. quando cum tutore posset restitui. aliis replicatio non competeret. vt. l. contraria. & §. codē. l. nam & postea. §. si minor. ¶ Oppo. j. eod. l. qui iurasse. Solu. ibi loquitur in pupillo iurante. hic in pupillo deferēte. ¶ Oppositur quod iuramentum habet vim solutionis. vt j. eodem. l. iusiurandum. sed si soluitur cum iudicis autoritate preiudicatur minori. vt. C. de admin. tuto. l. sancimus. & l. aut pretor. §. permittitur: de mino. ergo &c. Solutio. non habet † vim solutionis quo ad omnia. vt in glo. & bene. Item oppo. & videtur quod ipso iure non obstet exceptio. vt. j. quarum re. ac. nō da. l. j. Solu. illa intelligitur secundum istam. s. quod actio nō datur ope replicationis &c. ¶ Querit glo. quid † in adulto curatorem habente & glossa hic variat. nam glos. magna hic in ff. dicit idem per omnia in adulto curatorem habente. gloss. seq. dicit contrarium. ibi. licet secus sit in adulto curatorem habente scōm Joan. Placē. quod dicimus. quod sit aliud in minore curatorem habente probatur: nam. deferre iuramentum † habet vim cuiusdam confessionis. vt l. qui iurasse. in fine. j. eodem. sed confessio in iudicio preiudicat minori habenti curatorem. nisi restituatur. vt. l. certum. §. minorem. de confess. ergo & iuramentum. Contrarium puto. nam in confessionibus que fiunt. ad solemnizandum iudicium. confessio minoris

non valet. vnde eius confessio non posset inducere lit. contest. vt not. in lege secunda. §. quod observari. et ibi per glo. et docto. de iura. calum. et scripsi in. d. §. minorem. sed iuramentum habet vim contestationis et sententie. et sic habet vim eorum actuum qui solemnizantur. merito non potest illos actus exercere sine auctoritate curatoris. vnde teneo quod not. in d. glos. magna. & in ff. ¶ Ultimo inducit glo. in argu. hanc. l. in omnibus † contractibus quos ineunt hi q̄ non sunt iure electi. vt omnia cassentur vt hic. et. C. de sacrosan. eccl. l. decernimus. et de re. eorum. l. quinecēs adue. et. C. de eo qui pro tut. l. ij. et quod ibi no. et in qui. cau. in integ. resti. non est ne. l. pe. Sed contra dictum arg. facit de offi. preto. l. barbarus. Responde quod ibi fuit error cōmunis. ¶ Querit glo. quid si † ab initio tenuit institutio: sed postea aliquo casu est cassata. dicit glo. tunc tenent gesta per eum. dicam plene in. l. bar. b. de offi. preto.

a b 1 2 3 4 5 6 7 8 1

¶ Procurator in quibus casibus posset iuramentum deferre.

Par est non habere mandatum vel habere et nō apparere.

Turpitudinem suam quando quis allegare possit. & nume. §.

Quis non cogitur iurare quādo timet probabiliter ne iurando suum periurium redarguatur per quandam consequentiam.

Aut vendidit fundum in fraudem fisci: vt penā euadat quando posset postea eum repetere.

Si procurator detulit iuramentum et postea dominus veniens vincat vel succumbat qualiter cōmittatur stipulatio rati.

Exceptio. non debes audiri quia allegas turpitudinem tuam quando debeat opponi. remissive.

Procurator

Procurator potest iuramentum deferre si habet generale cum libera vel speciale mandatum vel est in rem suam. alias secus. etiā si caveret de rato propter dubiū de mandato. hoc dicit cum duabus legibus se. Dividitur in quatuor partes. primo ponit vnum dictum de procuratore habente mandatum. secundo ponit aliud quando de mandato dubitatur. tertio ponit rationem secundi dicti. quarto ponit rationē primi. secunda ibi: nec multum. tertia ibi: sive enim. quarta ibi: sicut ergo. Et quia in quarta ponit ratio primi dicti. ideo adiungens eam cum prima in positione casus. et prima pars est facilis secunda multum difficilis. In tertiam pone casum per te in prima parte. et in quarta que est ratio primi dicti. In secunda vero parte in versi nec multum. sic pone casum. Quid si est dubium de mandato. et procurator vult cavere de rato. an tunc cogetur reus iurare. Respondet iurisconsultus et dicit quod non. si enim reo fuerit cautum de rato. ista cautio non multum sibi prosideret hoc dicit primo. vide textum. ibi de rato. dic. & ideo non cogitur reus iurare tali procuratore deferente qui propter dubiū de mandato cavet de rato. ¶ Sequi. §. sine eis. in quo sic forma casum. Que est ratio dicit iurisconsultus quod cautio de rato nō prodest reo cui defertur iuramentum. si enim iuraret. et dominus postea non haberet ratum committeretur cautio de rato. et sic sibi multum prodesset. Ad hoc respondet iurisconsultus si dominus venit postea et ratum non habet: aut reus cogetur se defendere ab actore opposita exceptione si qua sibi prius competebat. et hoc casu non est dubium quod iuramentum sibi nil prodest. quia ita se defendit postea sibi prius. Aut non vult se defendere: sed patit se vinci. & postea vult agere contra procuratorē cautione de rato. et tunc doceret de periurio suo. ostendere enim sententiam latam contra illud quod ipse iurauit. hoc dicit. Notabilia colligem vobis. recitando apparatum. ¶ Nota quod dici in summario. ¶ Ad primam oppo. † procurator omnium bonorū non potest alienare. vt. l. procurator toto. et lege mandato generali. de procur. ergo non potest iuramentum deferre vt supra proximo. §. Sol. intellige hic vniuersorum bonorum cum libera. vt lege procurator cui generaliter libera supra de procura. et sic habes tres casus in quibus procurator potest deferre iuramentum. vt reus cogatur iurare. vel referre. alias secus. ¶ Circa istam partem quero quid in procuratore dato ad vnam causam tantum. et in illa est sibi concessa libera administratio. an poterit iusiurandum deferre de hoc videtur casus in. c. qui ad agendum. in fi. extra de procur. li. vj. & lege qui rome. §. callimachus. in fine. et infra de verborum obligationib. et ibi not. ¶ Vento ad secundam partem. dicitur hic quod si dominus posteaevenit cogetur reus postea docere se liquide iurasse opposita exceptiōe. ¶ Quero de qua exceptione loquatur. quidam dicunt de exceptione iusiurandi. quod non videtur verum. quia hec exceptio nō obstat domino. nisi in rebus casibus quos supra vidistis nisi intelligas eo modo quo statim dicam in tertia op. vnde alij dicit quod hic loquitur de exceptione pacti. vel rei iudicate. vel solutionis. seu de alia simili. et ista est clara. Tertij dicunt et fuit opi. Jo. quod hic ponatur exceptio pro replicatiōe si enim rea sacramento excipiat replicabit dñs qd iuramentū sibi non ob. Ista gl. vt habere hunc intellectum sed tamē adverte vt clare intelligās. Aut enim ista verba opposita exceptione determinant veribum docere. et tunc procedit expositio precedens. Aut determināt verbū cogetur: et tunc habet locū hec expositio Jo quasi dicat propter hāc replicationem quam dominus oppo-

a ¶ Gl. magna. Alex. transit cū hac opin. tanq̄ magis cōi. p qua facit quod voluit Bal. psi. cclx. in cip. vt mulier lib. iij. ¶ Cassentur. Adde vt per Fe. in. c. rodulphus. extra de rescrip. abb. in. c. nihil ep̄ de elec.

nit cogitur reus probare se liquido iurasse, et intelli
ge cogitur causatue. si non vult pan condemnari.
¶ Secũdo quero dicitur hic quod si reus vult age
re ex stipulatione de rato cogitur docere de suo pe
riurio. ¶ Quero quomodo peruenitur ad hanc do
ctrinam de periurio. glo. magna in princip. respõdet
arguendo a sufficienti diuisione et ponit quatuor ca
sus per quos ad hanc doctrinam de periurio peruenitur. et sic apparet quod cautio de rato modicum
prodest reo. vide glo. ad literam. ¶ Quia ergo glo. ar
guit a sufficienti diuisione. et ponit quatuor casus. si
ego ostendam vobis aliquem ex istis casibus esse
falsum apparebit quod argumentatio. gl. non est bo
na nec bene docuit peruenire ad istam doctrinam.
vnde assumo primam causam quando dominus po
stea venit et egit et succubuit: et videtur quod stipu
latio de rato cõmittatur ad totum interesse non solũ
ad expensas tantum: et sic multum prodest reo. vt. l.
procurator. ad exhibendum. §. j. j. rem ra. ha. solu. di
cit glo. ibi loquitur de procuratore qui nunq̃ habuit
mãdatum: et sic erat falsus: hic loquitur in vero pro
curatore de cautus mandato dubitatur. vide glo. ibi
sed certe ꝛc. intelligit ergo glos. istum. ver. nec multũ
in procuratore habente mandatum sufficiẽs: sed de
eo dubitabatur. et sic videtur fateri quod si nullum
haberet mandatum cautio de rato multum opera
retur. Ita lec. non videtur bona quia principũ hu
tus. l. loquitur in procuratore non habente manda
tum sufficiens: ita in ver. nec multum. nisi diceres q̃
2 hic mutat casum. Preterea non habere † mandatũ. ꝛ
habere et nõ apparere sunt parta. l. duo sunt titij. de
testa. tu. et §. de transl. et post rem et sic videt quod
etiam in casu in quo dubitatur de mãdato cautio de
rato multum operetur. nisi sustinendo glos. dicas q̃
licet tempore cautionis non constaret de mandato:
postea tamen incepit constare. et sic loquitur lect. gl.
et potest esse vera in se inquãtum hic intelligitur de
vero procuratore. de cuius mandato dubitabatur.
sed inquantũ dicit secus esse in eo qui nunq̃ habuit
mandatum nõ bene dicit. imo etiam in eo potest hic
intelligi. Non obst. l. procurator. ad exhibendum. §.
primo. quia ibi loquitur in falso procuratore qui egit
et egit. vnde si dominus postea non habet ratum
interest rei in toto debito quod soluit siue reus vin
cat siue succumbat. hic loquitur in falso procuratore
qui quodam modo succubuit quia deferendo iura
mentum absoluto est reus. vnde si actor postea ve
niens succubuit non interest eius rei: nisi in expen
sis. et sic habes defensatum primum casum glos.
per quem peruenitur ad istam doctrinam. ¶ Se
3 cundus casus est quando dominus postea veniens
obtinuit et iniuste. et tunc dicit glossa. idem quia
iniuria facta reo non debet nocere procuratori. et sic
non tenebitur procurator. nisi expensis. vt lege si si
ne paragrapho cum autem. infra rem ra. ha. ¶ Ad
hunc casum gloss. non opponit: sed ego oppo. et vi
detur quod non fit considerandum vtrum iuste vel
iniuste. sed indifficte ille qui cauit de rato teneatur.
vt lege tertia paragrapho finali. infra rem ra. ha.
Solut. secundum lectu. gloss. hic loquitur in procu
ratore vero de cuius mandato dubitabatur. ibi de
procuratore falso. vel si vis tenere aliam opinionem
que videtur verior: quod hic loquatur in procurato
re fundito falso quantum ad potestatem deferendi
iuramentum: dicas: sententia prima facie presumitur iusta. et pro ea presumitur. vt lege heremnus
paragrapho cata. infra de euic. et ibi nota. et ideo
prima facie videbitur iste reus periturus. merito nõ
prodest sibi multum hec cautio de rato. quia anteqũ
declaretur sententiam esse iniustam ipse erit diffamatus quod falsum iurauit. et sic prima facie periturum suum allegaret. est enim durum iniustiam
sententie docere. et propter hoc est statutum biennium in causa appellationis. ne ergo habeat necesse suam infamiam purgare dicitur et cautionem de
rato non multum prodesse. quia maior est pena infamie saltem de facto et maior est labor purgationis ipsius quam quicquid posset consequi ex illa stipulatione. et sic potest defendi secundus casus glo.
¶ Tertius est quando fuit condemnatus et iuste.
quo casu agendo ex stipulatione de rato doceret de
suo periurio. ¶ Ad istud opponi. glossa. aut tu dicis quod ex hac stipulatione non potest agere. et
tunc dicis contra istum textum qui expresse vult
quod agere possit. licet de suo periurio doceat.
Aut dicis quod potest agere. et tunc dicis contra
iura que dicunt quod quis non potest suam turpitudinem allegare. vt lege transactione. codice de
transactio. ¶ Ad istud contrarium responder azo:
primo fateor quod non potest agere. quia allegaret turpitudinem suam. et hoc est verum quo ad
sortem in qua iuste condemnatus est: et super qua
iurauit. sed quo ad expensas. et quo ad vsuras que
cucurrerunt post rem iudicatam bene potest agere.
vt hic in textu. Et propter hoc dicitur hic in textu
quod et non multum prodest: ista cautio. quasi dicat non est multum istud ad quod potest agere.
quia solum ad expensas et ad vsuras. Postea idem
Azo mutauit solutionem et dixit quod potest agi
ad totam sortem. et ad expensas. et ad vsuras. vt
hic in textu. licet de suo periurio doceat directo. et
pro tanto dicitur et non multum prodesse. quia maior est pena illius diffamationis quod reputetur
periurus quam sit totum illud quod consequitur ex
stipulatione. ¶ Ad contrarium quod quis non potest allegare suam turpitudinem. Responder quod
fallit hic: non enim potest procurator contra quem
agitur ei suam turpitudinem obijcere. quia ipse detulit iusiurandum. vt. l. qui iurasse. §. si pater. j. e. ita
dicit Azo. Pet. de bella perti. respõdet aliter ad istũ
contrarium. et est multum not. † non potest quis al
legare suam turpitudinem verum est ab alio non detectã. sed si ab alio fuit detecta propter hic fuit: q̃ fuit
condemnatus et fuit pronuntiatum se illud debere
quod iurauerat se non debere: tunc bene potest hãc
turpitudinem suam allegare. casus est hic. quod satis placet. probo per legẽ antepenul. infra de suspec.
tu. vbi ille qui est remotus vt suspectus potest hoc
allegare ad defendendum se ab actione tutele. Idẽ
in quolibet infame per sententiam quod potest allegare se infamem. vt excusetur ab oneribus vt lege
relegatorum. in fine de interdict. et relega. facis

quod not. ff. de offic. assesso. l. prima in glo. super ver
a bo postulationibus. ¶ Et sic ex hoc versic. nec mul
4 tum: habes notare duo. primo † quando quis proba
biliter potest timere ne suum periurium redarguatur per quandam consequentiam: non cogitur iurare. ꝛ ideo si vnus ex heredibus deferat iuramentum
forte non cogatur iurare. ne forte altero agente
suum periurũ detegatur. Iustaenim causa recusandi est quando aliquid petitur quod contra debitam
honestatem persone veniret. vt. l. quintus. j. manda.
et ideo in. l. si duo patroni. in principio supra eodem.
dico quod ille libertus altaro deferente non cogeba
tur iurare: sed sponte iurauit. Secundum quod habes notare quod quis potest allegare suam turpitudinem ab alio detectam. vt hic cum similibus. supra
a allega. Et pro huius declaratione quia hanc materiam non declarauit tibi in aliquo loco adhuc. ideo
5 dicas † aut quis allegat suam turpitudinem contra
se. et ad sui preiudicium et tunc auditur. vt lege indẽ
neratius. §. finali. cum. l. sequenti. supra ad legem aquiliam. de custo. reo. l. si confessus. cum similibus. et
extra de concef. prebend. capitulo ex tenore. ¶ Aut
quis allegat turpitudinem suam contra alium. ꝛ tũc
aut agendo puncipaliter. et fundando intentionem 7
suam ex turpitudine sua et non potest: vt infra de cõ
ditione ob turpem causam. per totum. de furtis. l.
itaq̃ fullo. et. C. de transactionibus. l. transactione. ꝛ
de seruo pignori da. ma. lege creditoribus. ¶ Aut
non agit ex sua turpitudine. sed eam allegat excipiẽ
do vel replicando: vel alio modo adiuuando intentionem seu exceptionem suam. et tunc aut hoc allegat contra eum qui fuit particeps turpitudinis. ꝛ audiatur. vt lege de tutela. C. de in integrum restitutio
b ne minorum. ꝛ ibi not. hoc intelligo b quando ille cõ
tra quem allegatur qui fuit particeps turpitudinis
certat de lucro. et allegans certat de damno. alias se
cus vt. l. vtro atq̃ vtore. ff. soluto matrimonio. et. l.
apud celsum. §. marcellus. de doli exceptio. ¶ Aut
c suam c turpitudinem allegat alium. et tunc aut eius
turpitudo erat altas ab alio detectam et auditur eam
allegando. vt hic. non enim agit hic ex sua turpitudine: sed agit ex stipulatione de rato ad interesse: ad
quod probandum adducit sententiam per quam doceret de suo periurio: ad idem de suspec. tut. l. antepe. ꝛ
de interdic. et rele. l. relegatorum. in fine. Aut nõ est
ab alio detecta et non auditur suam turpitudinem
allegans vt dicta lege transactione. C. de transactionibus. cum similibus. ꝛ ibi not. fallit in casu extra de
presumptio. capitulo tertio loco. ꝛ ibi not. fallit in autentica nouo iure. C. de pe. iudi. qui male iud. fallit in
l. quisquis. in fine. C. ad legem iuli. ma. ꝛ in quolibet
apparet ratio specialitatis. ꝛ ideo per predicta dicebam semel respondendo ad questionem. ¶ Quidam d † vẽdidit possessionem in fraudem fisci vt eua
6 deret pena postea volebat eã repetere: dicebatur q̃
non poterat: quia allegabat suam turpitudinem. vt
dicta. l. si creditoribus. C. de seruo pignoris da. ma. ꝛ. l.
e filios. C. de his que in fraud. credi. Ego dicebam e si
quidem ab initio fuit venditio vera tamen in fraudem fisci facta. quia volebat habere pecuniam. que
melius posset ce'art ꝛc. ꝛ non possim petere rescindi
allegando fraudem ꝛ turpitudinem meam. ¶ q̃ ali

a Andr. Poma. ¶ Et pro huius. De hac materia
vide Lepo. cõsi. lviij. incl. frãc. in. j. col. Bal. c. vij. lo
co. ꝛ ibi Felt. col. iiij. de. pba. Barb. cõsil. lxiij. in fi. j.
vol. Felt. c. lato. j. col. de re iu: Barb. cõsi. liij. ij. volu.
Alex. cõsi. lix. col. fi. j. vol. Pau. in. c. cũ. M. co. j. de cõ
cõsti. Felt.
mecum fraudem participasset. quia in. c. gratũ.
fundo intentionem meam ex mea tur col. iiij. de
pitudine. ita loquuntur iura alleg. p offi. deleg.
hac parte. Si vero ago rei vendica Alex. cõsi.
tione. dicens rem esse meam: tu oppo cxxxij. vol.
nis quod fuit tibi vendita. ego replicabo quod illa venditio fuit simulata ꝛ ij. ꝛ pl. lxxx
imaginaria ꝛ facta in fraudem fisci. iiij. col. ij.
et tunc audior. licet allegem turpitu vo. iij. bar.
dinem meam. nam eam allego ad co pli. xxxvij.
adiuuandam actionem. Item eam col. penul.
allego cõtra te qui eam participasti. vol. ij.
Item ego certo de damno euitãdo. b ¶ Hoc in
et tu de lucro captando vt. d. l. de tu telligo. Vi
tela. de in integ. restitu. mino. ꝛ. l. vtro de Alex.
atq̃ vtore. soluto mat. ꝛ quod not. in. d. cõsi. xxxix.
l. apud celsum. §. marcell. de doli ex in fi. in. iiij.
cept. ¶ Quartus casus † est quando volu.
pendet iudicium. tunc dicit gloss. ma
gna circa puncip. q̃ interim nõ com c ¶ Aut fi
mittitur stipulatio. ¶ Cõtra hoc op am. Vide
j. rẽ ra. ha. l. quo enim. §. ij. ꝛ fi. ꝛ. l. pro q̃ no. Felt.
curator. la. ij. §. fin. ꝛ sic statum cõmissa est stipulatio ad interesse totale. nec
est necesse quod expectetur sententia
per quam doceatur de periurio. ꝛ sic
cautio ista multum prodest reo. Ñdet gloss. contra rarium est verum in
procuratore falso. sed in procuratore
vero non committitur. nisi expectata
fnia vt hic tenendo lec. gl. sed tenẽdo
aliam. quod hoc loquatur in procura d ¶ Quidã.
tore falso. Respon. fin Hugo. licet gl. vide aler.
de eo non fuerat mentionem. tamẽ re cõsi. cxj. co.
ferebat Iacob. but. quod hic reus no pe. iij. vol.
luit ab initio statim agere. scilicet pri e ¶ Ego di
mo ad sortem: postea ad expensas. cebã. adde
vel vsuras. sed volebat expectare sen vltra ea q̃
tentiam. et sic agere vno in iudicio. hic habes
quo casu non multum prodest reo sti p alex. spe.
pulatio vt in tribus precedentib q̃ ca q̃ hoc late
sibus apparet. ¶ Sed cõtra hoc fortiter opponitur quia si fateris stipulationem ab initio esse commissa ad
totam sortem. ergo si ex postfacto sequitur absolutoria. vt in primo casu
posito in gloss. adhuc remanet actio
ad totum interesse. quia non extinguitur actio. licet desinat interesse. l. qui
autem. §. primo. supra si quis cautio.
ergo saltem in illo casu primo multũ
prodest reo cautio de rato. ꝛ sic est fal
sa doctrina glosse. certe glossa tenet
hoc in. l. si siue. §. cum autem. rem rat.
habe. ꝛ tenendo illam opinio nõ pos
sumus sustinere istam lect. sed eã ibi

Ponę ꝛ ibi Joã. an. i addi.

reprobaui. z dico q̃ secuta absolutoria extinguit actio ab initio cōmissa ad totū interesse. qz desinit mō interesse. z cessat dānū de preterito. vt. l. si eū §. q̃ iniuriarū. ē. si q̃s cau. z sic ista gl. remanet sustētata i oīb⁹ suis casib⁹. siue in falso. siue in vero. p̃curatore loquat. q̃si ergo. p̃curator egit z detulit iuramentū. si dñs postea venienem cat. siue succūbat siue invero procuratore: siue in falso qualiter cōmittatur cautio de rato habēs hic. ¶ Si vero procurator venit et litigauit vsq̃ ad sistam. postea venit dñs. z similiter litigauit vsq̃ ad sistam an cōmittat̃ sit pulatio de rato. dixi vobis p. x. cōpt. 3 natiōes q̃s p ordinē posui in. d. l. si si ne. z ad. §. marcell⁹. z. §. cū aūt. ꝛc. Ultimo opp. z vt q̃ ista stipulatio committatur litte ꝛtestata. vt. l. ampli⁹ nō pett. j. rē ra. ha. Sol. hic loqtur in stipulatione de rato ibi in stipulatione ampli⁹ nō pett. q̃si aūt iste stipulationes: z similes cōmittanē. dicer p doc. in. l. si quis maior. C. de transac. Ego plenius in. d. l. amplius non pett. remra. habe. ¶ Ultimo † queri posset alia. 3 exceptio. tu nō debes audiri. quia tu allegas turpitudinem tuam. q̃si debeat proponi ante litis contesta. vel post. de quo per Inno. extra de cōcessio. preben. c. cum su per.

Seruus z filius in causa peculiari potest parti z domino prodesse et obesse. in causa non peculiari potest prodesse. sed obesse nequit. h. d. vsq̃ ad. l. qui tu rasse. ¶ Op. de. l. si seruus. j. e. ad sctā. l. seruus solu. hic loquitur in causa peculiari. ibi in nō peculiari causa: i qua nō pōt dominio obesse: nisi in casib⁹ qui not. C. de pact. l. seruus. z. l. filius.

Conditio iurātis quod inspiciatur in pupillo.

Pupillus quod ex iuramento nō obligetur nisi sit doli capax.

Pupillus qui fari potest iurare pōt.

Pupillus quando dicatur proximus pubertati remissiue.

Diiurasse. In † pupillo nō inspicitur cōditio p fone iurātis. h. d. ¶ Op. ad. l. sctā. z vt q̃ in dubio nulli videat deterare. vt. l. merito. j. p socio. z. l. vltī. C. ad. l. iuli. repe. fol. dico. q̃ in adulto p̃sumeretur ipsum deterasse: si appāret contrarium eius quod iurauit: vt. l. alias. supra eodem. sed in pupillo nō p̃sumitur quod deteraueritē: etiā si. c. appāret contrarium etiam ex facto proprio. p̃sumitur enim. quod. fuerit oblitus. z quod tempore iuramenti non recordetur z hoc vult dicere litera hic dum dicit quamuis. ¶ Quero. † vos videris quod iuramentum pupilli sit natur. ad fuam vtilitatem. q̃d si aliquis contra se iurauerit super aliquo contractu. an sibi preiudicet. gloss. tenet quod non in autem sacramenta puberum. C. si adner. ven. super verbo puberum. z idem in corpore vnde sumitur. z hoc argu. huius. l. qua pupillus deterare non videtur. z sic iureurando non obligatur. fallit in casu. l. vltime. j. de libe. causa. vt dicit gl. Canonisse tamen dicit quod pupillus dolo capax potest deterare. vnde ex iuramēto suo obligat. vt extra de delic. pue. c. j.[a] ¶ Quero de quo pupillo[b] loquitur hic. dicit Saul. intelligi † de pupillo qui fari possit. sit doli capax. vel nō. nam. iuramentum requirit verba. vt in autentica. de man. puncip. §. sed neq̃. ergo si non posset fari non posset iurare. ¶ Queritur hic Sul. quādo dicatur † pupill⁹ proximus pubertati. de quo per gl. in. l. j. j. de nouat. et ibi dixi.

Iuramentum patris super obligatione quādo prosit filio.

Interrogationi per quam periurium detegitur q̃s respondere non cogitur.

Quis non debet interrogari super eo quod iam deciisum est nec iudex hoc pati debet.

Presumptio. l. merito quod non habeat locū ad cōdemnationem.

Positioni criminose quod non sit respondendum et quando remissiue.

Iuramentū quod tollat naturalem obligationem.

Iuramentum quod habeat vim nouationis.

Iuramentum quod habeat vim ficte solutionis.

Si pater. Iuramentum patris † super obligatione prodest filio. secus si iurauerit nihil esse in peculio. h. d. ¶ Oppo. ad puncip. de. l. z heredi. §. nos autem. z. l. ii ibi. §. penulti. ē. de pact. sol. hic intelligitur fm illas. z ideo distingue. aut iurauit pro filio vt pro herede. aut pro filio vt filio. aut pro filio vt extraneo. vt in gloss. z plene dicemus in. d. l. si ibi. vbi glo. plenius tangit. ¶ Secundo oppo. quod hic habeatur ratio peculij ante quesiti. f. tempore iuramenti. nā si pater modo reperitur habere in peculio: interrogabitur an est postea quesitū. z si fiderit q̃ sic. habeo propositum. aut dicit q̃ non. z esset periurus. si nihil dicit presumitur q̃ non sit periurus. z sic peculiū postea quesitū. Gloss. respondet multum no. dico q̃ iste † interrogationibus non cogitur quis respondere qui. a per hoc deteretur periurium suum. Item † examinaretur q̃ iā decisum est: quod iudex pati non debet vt. l. si duo §. idem iuli. ē. eodem. idem tenet gloss. j. de excepti. iudi. l. si a re. in prima. facit quōd nota. j. eodem. l. eum qui. §. in popularibus in verbo per collusionē. et ibi de hoc tangam. Ad illud quod dicit ergo presumitur non deterasse. z sic postea quesitum. Respōdeo. huic † presumptionī non esse standum. vt dicit gloss. quod nota. licet enim in dubio quantum ad absolutionem stemus huic presumptiōi quod quis delinquere non videatur vt. l. iffertio. j. pro socio. cum

a ¶ Capi. j. Adde vltra dicta p Alex. ponit. consil. xxxix. li. ij.

Andr. po.

b ¶ De quo pupillo. nota q̃ in iuramēto requirit̃ ba. facit in dicio meo gl. l. z p iuriurādū i 8 gl. j. j. de accep. tz Ro. et ibidem Pau. l. j. ō verb. obli. cosse. i ru. de iureiur. vt. q̃. vbi plene.

Nisi ego huic. Allegatur Bart. cōtra iuscōsi. cxvij. incip. accusato. fz p solutiōe vide eusdem 1 cōcordantias ꝛcor. 2 cccv. incipiēbit et 3 q̃ dicit plu 4 ralitatē p bate ꝛc. 1

And. po.

c ¶ Merito. Vide Ias. i. l. pe. C. de pact. col. penul. Paul. de ca. l. si a re. in fi. de excep. rei iu.

a simlibus. tamen quo ad condemnationem. [a] ista a presumptio non sufficit vt hic videa in glo. et est tex. supra eodem lege si duo patroni. in principio. in verbo multum. tamen tene bene menti determinationem

b huius glo. ¶ Item nota. [b] ex hac gloss. quod † posi- e

5 tioni per quam quis detegeret delictum suum quis

c non cogitur [c] respondere. et hoc est quod dicitur in 8 practica ista positio est criminosa et ideo et non respondendum de quo per cano. extra de elec. c. dudū. Spe. ponit etiam in tractatu suo de positionib⁹ de hoc etiam dixi in lege marcellus. j. rerum amo. et. l. 1 si. de his qui. vt indig.

Iuiurandi. Nota quod iusiurandum periurium ex conuentione et sic apparet quod tollit † naturalem obligationē: quia habet consensum. vt dixi supra eodem lege secunda. vt 6 deo enim confiteri et velle sic verum esse si iurauerit. facit infra de peculio. l. depositi. §. primo. ¶ Secundo not. † quod iuramentum habet vim nouationis in quo autem differant dic vt in glossa. ¶ Item 7 nota † quod iuramentum habet vim solutionis intelligē scilicet ficte non vere vt not. infra eadē lege proxima. §. primo.

1 Unus ex reis credendis quod alteri preiudicet litem contestando.

2. Iuramentum delatum ab vno ex reis credendi qui noceat alteri.

3 Iuramentum vnius ex reis debendi quando alteri e preiudicet.

Duobus. Oppo. de. l. si duo. ō. si quis cautio. Solu. intelligē quod isti duo rei erant socij dicit gloss. non puto eam verum dicere. nā 4 per litis contesta. vnus ex reis credē-

1 di preiudicat alteri. siue sint socij: siue non: vt lege fideicommissa. §. plerumq̃ infra de legatis tertio. sed iuramentum habet vim contesta. vt hec ea gloss. dicit. ergo ꝛc. Non obstat. l. si duo. quia ibi loquitur in alto actu qui non habet vim contesta. ¶ Opponitur de. l. si vnus: in puncip. supra de pac. Solu. ibi loquitur in pacto hic loquitur in iureiurando quod habet vim solutionis. vt supra. l. proxima z vim con 5 testationis. vt. l. nam postea. §. si is qui. supra eodē. z 6 ideo alteri nocet. quia est maioris efficacie. et ideo indistincte iuramentum delatum ab vno ex reis credendi alteri nocet. Idem puto etiam si. et fuerit delatum. z ipse iurauerit sibi deberi. quia alter correus 7 credendi excluditur. sicut per lit. contest. vt. l. ex duo-

3 bus. j. de duob. reis. ¶ Quid. † in pluribus reis debendi. dic vt in. §. si ex duobus. j. ea. l.

1 Iuramentum fideiussoris quando prosit principali.

2 Fideiussori qui iurauit quando possit repetere a reo principali.

3 Fideiussor vt habeat actionem mandati cōtra reus debet docere se vere voluisse.

4. Iuramentum quod presumatur prestitum super re.

5. Sententia non tollit obligationem naturalem.

6. Iuramentum tollit obligationem naturalem.

7. Absolutoria lata pro fideiussore super re quādo pro e sit principali.

¶ Ad condemnationem. Adde z vide Fulg. z Wo der. in. l. non hoc. C. vnde cogna. et pro notabili allegat Sozi. in consilio. cxlj. columna. ix. quod non habetur impressum.

Andreas Pomate. ¶ Item nota. Limita octo modis vt per Beorgi. nam in repeti. cle. sepe. §. et q̃. xvij. colum. de verbo. sig. specu. titu. de depositi. §. vij. versicu. sed q̃d si probo. Roma. cōsil. cccxlix. incip. queritē nūquid vbi dicit q̃ hoc nō pcederet q̃si talis positio fieret sup aliqua exceptiōe iuratoria.

Testis vocatur vt declaret ei⁹ dictū obscurum.

A fideiussore. Iuramentū fideiussoris † prodest reo principali. si iuratus est super re. secus si super persona. h. d. ¶ Oppo. de. l. fideiussoris. ē. de pac. solu. aliud in pacto quam in iuramento. quia iuramentum habet vim solutionis. vt hic. ¶ Quero vtrum⁹ † fideiussor qui iurauit possit repetere a reo principali: videtur quod sic. quia videtur soluisse. vt hic. Contrarium tenet gloss. quia ista est ficta solutio. et ad hoc vt possit repeti requiritur solutio vera. z per hoc forte possim⁹ 3 dicere q̃ nō sufficeret fideiussor † q̃ habet instrumentum in quo creditor confessus est se recepisse. sed oportet quod doceat esse vere solutū ad hoc vt habeat actionem mandati. tene menti[c]. ¶ Quero hic distinguē. aut est iuratum super re: aut super persona: quid in dubio. † Respon. presumitur iuratum super re: quia locum solutionis cedit. ita dicit. gl. hic. facit. j. eo. l. vltima. z no. j. qua. re. ac. non datur. l. j. §. si fideiussor. quod no. et hoc videtur verum in iureiurando. secus puto in sententia. nam in dubio videtur sententiatum. quia nō probatum. non: quia non contractum. vt. l. iul. verum. debitorem. j. de condi. indebiti. et. j. de except. rei iudi. l. si inter. et de libe. cau. l. diui fratres. z ideo sententia † non tollit naturalem obligationem. iuramentū † vero sic. † quia profiscitur ex cōuentione. z habet vim solutionis. que tene menti. ¶ Quero vtrum absolutoria lata super re: † quasi non fuerit contractum pro fi-

d ¶ Andr. Poma. ¶ Quero vtrū. Vide dv. als. clxv. Alex. ōsi. xxv. col. ij. vo. ij. z ōsi. xc. col ij. vbi late reprobat Bar. vo. iij. Bar. cōsi. clx. incip. titius promisit sempronio.

Quo creditor. Contrarius allegatur Bart. fm Alex. ibi cōsi. clx. incip. titius promisit sempronio sed solue quia hic Bar. nō firmat pedem quia vtrū isto verbo forte adde Ang. z modernos in. l. a diuo pio §. sed si emptor. ff. de re iudi. z in. l. ij. §. creditum. ff. si cer. pet. concordā. vt in concor. ccxxij. incipi. credit. tot principalis.

¶ Tene mēti. Adde vt per Bart. consil. mihi, clx. Pau. de ca. cōsi. cccxcvj. Alex. cōsi. xxv. lib. ij.

* ¶ In sententia. Bar. videtur tenere contrarium qō aliud sit in sententia ēē in iuramento in lege finali. et in lege adulter. §. si eo tempore. ff. de adulteriis. ⁊ in lege aduersus. ff. de arbi sed contrarium voluit in lege ex duobus. ff. de duobus reis. solutiones plures tantur tā per Bald. ēē p alios. * Dy. quod sic. dicit gua mus eodem modo in sententia dicto. §. a fideiusso re et Bar. in plurib⁹ locis soluit in lege amiti. §. fin. ff. de fideius. tamen vide concordātias etusdē vbi latius concor. rxxv. incip. Irē casum notabilem.

✠ Andreas Pomate. a

a ¶ Potest etiam. Facit qō nor. Roma. cōsilio lxv. incipiente vi 8 so themate et consi. cccclxxxij. incip. in casu pmisso.

✠ Andreas Pomate.

b ¶ Simile dicimus. si vult bartol. quod testis possit declarare dictum suum ambiguum intellige quādo iudex hoc faceret ex officio suo ⁊ non ad instantiam partis quia tūc stibomatio presumeretur fm gl. § penul. ⁊ ibi Ang. in auten. de testib. Sēdo intelligo quando talis declaratio in totum nō annullat actū precedentē. ita Bal. in autē. qui semel. C. de probat. Tertio intelligo nisi aliquid posset imputari parti. puta quod fecisset capitula obscura quia tunc testis non posset declarare vt est tex. l. veluti. ff. de eden.

c ¶ Rapina. addē quod consulu t ro. cōsi. mihi. cl. deiussore prosit reo. Dyn. quod sic. dicit gua mus eodem modo in sententia quo hic in iuramento vt no. p Dy. in ratihabitione circa fi. regule. de regu. iur. lib. vj. Ricar. ma. disputauit cōtrarium quod aliud sit in sentētia. vt 3 lege aduersus. in fine supra de arbi. et l. denuntiasse. §. fi. l. adulter. §. si eo tēpore. j. de adul. et ibi plene diti nō ob. 1 hec lex quia aliud in iuramento quod habet vim solutionis. vt diti. ē.

Si ei qui. Iuramentū fideiussoris de iudicio sisti 2 prodest principali si agendo cōtra principalem veniretur contra iuramentū c fideiussoris. alias secus. hoc dicit. et 3 hoc quod hic dicitur replicatiōe emēdādum. potest intelligi quod est emēdandum idest declarādum per ipsum iurisconsultum distinguentem. Potest etiam[a] intelligi quod est emendandū per iudicem coram quo lis agitatur. quia fideiussor iurat obscure postea auocabitur. vt dicat causam sui iuramenti. ex qua causa apparebit vtrum 1 reo pfiteat vel nō. Simile dicim⁹[b] in tesse. † vt in auk. de tes. §. pe. et ibi not. 2 in glo. magna ad quod iste tex. est notandus. facit quod dicam. infra ea. l. 3 §. ergo si quis.

Si ex duobus. Iuramentum vnius ex reis debendi prodest alteri. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. fivnus. in principio supra de pac. et. l. si duo. §. de arbi. solu. dicit glos. intellige quod hic erant socij. quod potest esse verum. quando iuratum est super persona seu super causa que eximit personam tantum: nam si super re vel simpliciter indistincte prodesset vt supra eadem lege. §. a fideiussore. ¶ Quero quid si vnus ex reis debendi detulit iusiurandum? Respondeo alteri non nocet. nec contra alterum ex hoc iureiurando posset agi. vel executio fieri. sicut nec ex sententia vt. C. de fideiusso. l. fi. in fi. noceret tamen alteri quo ad interrumpendam prescriptionem vt. l. fin. C. de duob. reis. de his questionibus plenissime diti in materia. de duo. re. ⁊ specialiter in. l. ex duobus. j. de duobus reis.

Exceptio. Ex iuramento oritur exceptio contra omnem actionē: que oritur ex eadem causa super qua iuratum est. h. d.

☞ Rapina est furtum sed non econtra.

Ad positionem species sequitur positio generis.

Remota specie non censetur remotum genus.

Si quis iurauerit. Ad remotionem speciei non sequitur remotio generis. hoc dicit. ¶ Opponitur † quod rapina est furtum. vt instituto. vi bonorum raptorū. in principio. sed hic dicitur quod est aliud. ergo ⁊c. glossa soluit est aliud. idest esse potest: et verum dicit. tamen clarius dic † quod ad positionem rapine que est species furti sequitur positio generis. bene enim dico rapina[c] est: ergo furtum est. sicut homo est ergo animal est ita loquit lex contraria. sed † ad remotionem speciei non sequitur remotio generis. ita loquitur hic.

Colonus. Idem dicit qō. §. exceptio in summa tñ ponit aliud exemplum.

Que iurauit. Exceptio iurisiurandi obstat si agatur alia actione in qua venit examinandū qō in prima fuit decisum. alias secus. hoc dicit.

☞ Iuramentum vnius quando prosit alteri vel noceat.

Propter obscuritatem cause iuramenti quando stetur declarationi iurantis.

Sententia lata contra principalem quod mādetur executioni contra fideiussorem iudicatum solui.

Igitur si quis. Istū. §. summaui cū precedenti. ¶ Oppo. in dubio videtur iuratum super re ipsa. vt no. ē. ea. l. §. j. ergo quando iuratum est dari non oportere in dubio videtur non posse cōuenire ex stipulatione: quasi super re ipsa sit iuratū. sed in tex. hic dicitur cōtrariū quare male. Rñ. illud qō dicitur in dubio videtur iuratum super re. intelligitur. i. super cōtractu. quasi dicat nō esse celebratum cōtractum de quo agitur. ita dicit gl. in. d. §. a fideiussore. non intelligas super re quasi sit solutum. Nunc in proposito. posito qō iuratum intelligatur se dari nō oportere quasi stipulatio iudicatuz solui non sit interposita. hoc non facit preiudicium agenti ex re iudicata quia nō deuoluitur in secō iudicio qō est in primo decisum. ¶ Aduerte et secō oppo. ⁊ videtur qō non sit simpliciter respōdendum exceptionem iusiurandi nō obstare. sed debeat iterum vocari ille qui iurauit. ⁊ interrogari. qua ex causa iurauerit. vt. ē. ea. l. §. fi et q. Sol. intelligo istam fm illam. vel dic. et forte melius. qñ dubitatur vtrum † vnius iuramentum prosit alteri vel non propter obscuritatem cause tunc recurritur ad iurantem. vt. l. contraria. simile dicimus in teste. vt ibi diti. sed ; dum dubitatur. vtrum prosit eidem iuranti in alia causa. tūc nō est standum declarationi eius. imo in dubio sibi non proderit nisi expresse

probet se iurasse ex causa que sibi proficiat. vt hic in tex. ratione sit in eius potestate eludere/ iudicium. vt. l. inter stipulantem. §. si stichum. j. de verb. obli. nec ob. ē. de iud. l. si quis intētione. quia hic nō sunt verba ambigua. sed clara. de causa autem dubitat.

¶ Ultimo dicebat Jac. but. qō hic est casus qō sententia † lata cōtra principalem: nō mandatur executioni contra fideiussorem iudicatum solui. naz dicit tex. potest enim fieri vt non sit commissa stipulatio iudi. solui. licet res iudicata sit. et in veritate multum facit pro ista opi. Ego tamen determinaui cōtrarium in. l. j. j. iud. solu. et ibi late diti. et respondi ad hanc. l.

Item pomponius. Rationes huius. §. dic vt in glo.

1 ☞ Iuramento posteriori etiam contrario quod stetur.

2 Dispositio huius. l. an habeat locum in omni iuramento.

1 **Item cum.** Iuramento † posteriori[a] etiam contrario primo standum est.

a 2 h. d. cum. l. seq. ¶ Quero † vtrum hec. l. habeat locū in omni iuramento. Bul. de cu. dicit quod non habet locum in iuramēto necessario quod defertur in defectum probationis. vt. l. admonendi. j. eo. illud enim tantum ad probationē inducitur. ⁊ ideo si primo esset delatum iuramētum reo postea actori vel econtra vna pbatio tolleret aliaz. vt. l. scripture. C. de fi. instr. ⁊. l. eos. §. j. j. de fal. ⁊ dicam in. d. l. admonendi. j. e. ⁊ sic distinguit ipse qō in iuramēto voluntario ⁊ iudiciali preualet vltimū: in necessario non preualet vltimū. sed si vnū est necessariū aliud voluntarium: tūc si voluntariū est vltimū preualet. vt hic. secus si necessariū est vltimū quia non potest iudex sua voluntate tollere questionem de voluntate partium decisam. d. l. admonendi. in fi.

1 ☞ Qui in vno grauatur in alio releuatur.

2 Quando grauamen est causa cōmodi sublato grauamine cessat commodum.

3 Nolle iurare est iusta causa.

4 Si reus qui primo negauit delictum ⁊ postea confessus est quod non habeat beneficium statuti ⁊ iudex recusare potest.

5 Iuramentum quod habeat vim nouationis.

6 Si reus post probationes actoris cōfiteatur iudex 3 potest illam confessionem reijcere.

7 Si iudex post primam negationē rei admisit eius cōfessionem potest adhuc maleficium probare per testes ⁊ reus amittet beneficium confessionis. 4

8 Que inficiatio faciat crescere cōdemnationem.

9 Qualitas negata quando faciat crescere condemnationem.

10 Reus qui confitetur per torturam licet primo negauerit vel contra ipsam sit deuentum ad iuramentū c in defectum probationis non puntur vt negano.

b **Dn qui.** [b] Qui in vno † grauatur in alio releuatur ⁊ d
1 2 econtra. vel melius. ¶ Quādo † vnuz grauamen est causa alterius cōmodi: sublato grauamine cessat cōmodum. hoc dicit. primo ponit dictum secūdo illud probat per tres rationes. hec diuisio tangitur in glo. super

¶ Posteriori. in quantū Alex. hic tangit. q. de muliere que primo iurauit non alienare. qō si alienet et iuret qō stari debeat primo pro glos. m. c. mulieres. addē qō Bal. cōsi. cxviij. lib. iij. vbi limitat illā glo. procedere qñ contrahens habet notitiā primi iuramenti. alias sec⁹ qz eēt i. ptāte mulieris decipere. Ihēres incipit quēdā mulier.

✠ Andreas Pomate.

¶ Euz q. adde fimilia p Barba. psi. lj. j. col. vol. tj. Alex. cōsi. rxix. col. ij. vol. tij. ⁊ cōsi. c. j. col. e. volu. vbi ponit aliqua sitia. Feli. i. c. de hoc. de simo. col. ij.

✠ Andreas Pomate.

¶ Cōfessionē. adō. ro. psi. lix. vlti. col. et psi. cclv. in fi. Alex. psi. lxxxiij. ij. col. vol. j.

¶ Est hic. Adde qō in hoc alegrā. transit cū opi. qō post litem protestatam non possit cōfiteri nā

olum in terminis statuti qñ vellet cõsequi premiũ sed etiã in terminis huiꝰ. l. pe. §. itẽ mixta. instit. de acto. & l. electo. §. neq; §. de noxa. & hãc op. dicit tenere gl. in. l. de erate. §. fi. de interro. act. hic per eũ.

a Andre. poma. ¶ Cõqueri actor. Intelige vt apte etꝰ q̃ iusm detulit nõ autẽ etꝰ q̃ suscepit. qꝫ ipse bene põt q̃ rere omittendo ius secũdũ ex iuramẽto.

Andreas Pomate.

b ¶ Que inficiatio. vi de q̃ sit inficiatio q̃ pficet augmẽtum actiõis ꝓ pulchre Bal. ca. j. §. porro. col. iij. q̃ fuit ꝓma cã beneficij amit.

Andreas Pomate.

c ¶ Quid tũ. vide are. l. j. colũ. iiij. j. 3 vul. & pupil.

Andreas Pomate.

d ¶ Ut negãs. adde in materia huiꝰ regule gl. in. c. fraternitatis. xij. q. ij. ꝑ Alexã. l. stipulatio ista. §. si stipuler. de verb. obli. Ro. consi. lix. incl. ad discutiendũ. in fi.

ibi cum omissa &c. in glo. ibi posita c super illo verbo &c. ¶ Secũdo modo 9 potest legi iste ver. vt loquatur post iuramentũ prestitum & tunc ratio est talis. Non potest conqueri actor a qꝫ per tale iuramentum sibi sit paratus preuidicius quia si vult omittere ius sibi quesitum ex hoc iuramẽto & probare per testes adhuc remanet integra actio ad duplus ista lec. ponitur in hac eadem glo. vide eam ibi quid autem si postea &c. ¶ Contra hanc lec. facit. quia † iuramentum hꝫ vim nouationis. vt. l. qui iurasse. in fi. §. e. sol. nouatio hec nõ tollit primam. vt ibi not. Ex qua lectu. not. † qꝫ si post probationem actoris reus vult confiteri potest dicere actor seu accusator vel iudex inquirens nolo vti tua confessione sed volo vti probationibus factis per testes. ¶ No. etiã qꝫ 6 si iudex post primaꝫ negationẽ admisit confessionem rei. adhuc potest maleficium probare ꝑ testes et reus amittet beneficium confessionis: sic vides hic qꝫ etiam post iuramẽtum prestitum actor potest facere probationem per testes. Et semper aduerte. quia dico post primaꝫ negationẽ. nam si in prima responsione seu comparatione cõfiteretur non est dubium 10 qꝫ sibi tale beneficium prodesset. nec sibi tale beneficium tolli posset. ¶ Inver. et potest dici. iste ver. potest legi duobus modis. primo vt dicat sic. ratio quare cõdemnatio debet fieri ad simplum est. quia maleficiũ non probatur vere sed iusiurandum actoris habetur pro veritate. & hoc modo referitur ad primam casus positionem quam feci in prin. l. ¶ Secundo modo potest intelligi. vt referatur ad secundam casus positionem factam in prin. & tunc erit ratio talis. In actione. l. aquilie est quod crescit per inficiationẽ. sed ista non est actio. l. aquilie. sed actio in factum ex iuramento. qꝫ patet ex medio cõcludendi. nam in ista non concluditur. quia damnus est datum. sed quia est iuratũ ¶ Expedito text. & apparatu circa hanc. l. querõ in his que crescunt per inficiationem. que inficiatio b est illa q̃ crescere facit. Respondeo si negat ipm factum. & hoc sine dubio. vt. l. ij. §. ad 2 l. aquil. et. l. contra negantem. C. ad. l. aquil. instit. de ac. §. ex maleficijs. versi. sed et legis. Item si negetur aliqua qualitas. per quã facti substantia alteratur. vt puta si accusas me de vno mense. ego confiteor me illud fecisse sed non in illo mense. vel non in illo loco. nego enim illud totum factus quod ponitur. vt plene dixi. j. de adul. l. denuntiasse §. quid tamen c. Idem si nego aliquam qualitatem † per quam cõdemnatio perimitur seu minuitur. sicut enim ille qui debet rem. si eam solusset cum diminutione alicuius qualitatis. nil soluisse videtur. vt. l. iul. §. j. de verbo. obli. & l. etiam. de sol. ita qui cõfitetur cum diminutione alicuius qualitatis. ita intelligo qꝫ no. per gl. instit. de acti. §. item mixta. hoc tamen qꝫ dico de qualitate negata intelligo. si erat talis qualitas quã scire debebat ꝓbabiliter. secus si potuisset probabiliter ignorare. nam cuꝫ id quod condemnatio crescat: sit in penam mentientis. si nõ precederet delictum in negando non deberet sequi pena. que sine delicto non est vt. l. aliud est fraus. j. de verbo. fig. & per hoc vides in. l. aquil. si aliqꝫ confiretur se dedisse damnum. negat tñ estimationem. que ab actore vel accusatore dicitur. ex hoc nõ condemnatur in duplum. vt probatur in. l. inde negatiꝰ §. fi. cũ se & l. proinde. §. fi. cũ se. §. ad. l. aquil. sic intelligo quod no. in. d. §. item mixta. instit. de acti. secũdũ aliam opi. ¶ Secũdo ex eo quod hic dicitur qꝫ ideo crescit condemnatio. quia grauat actorem in onere probãdi. dico qꝫ si negaret aliquam qualitatẽ. pro cuius negatione actor nõ grauaretur onere probandi. quod tunc nõ punieretur vt negans. quia cessat ratio. vt hic vides. exemplum. confiteor me percussisse ettium. tñ dico fecisse ad mei defensionem. vel dico me percussisse non tñ animo iniuriãdi. & si. cuius probatio incumbit reo. & non actori. vt. l. si nõ conuiti. C. de iniurijs. & de sica. l. j. ¶ Item ex eo qꝫ hic dicitur. qꝫ ita demum fit condẽnatio in duplum si probauerit actor per testes. dico † qꝫ si actor nõ ꝓbauit plene. sed semiplene. ita qꝫ deuentum est ad iuramentũ in defectũ probationis. vel deuentũ est ad torturam rei. qui postea potest legi duobus modis. primo vt dicat sic. ratio quare cõdemnatio debet fieri ad simplum est. quia maleficiũ non probatur vere sed iusiurandum actoris habetur pro veritate. & hoc modo referitur ad primam casus positionem quam feci in prin. l. ¶ Secundo modo potest intelligi. vt referatur ad secundam casus positionem factam in prin. & tunc erit ratio talis. In actione. l. aquilie est quod crescit per inficiationẽ. sed ista non est actio. l. aquilie. sed actio in factum ex iuramento. qꝫ patet ex medio cõcludendi. nam in ista non concluditur. quia damnus est datum. sed quia est iuratũ ¶ Expedito text. & apparatu circa hanc. l. querõ in his que crescunt per inficiationem. que inficiatio b est illa q̃ crescere facit. Respondeo si negat ipm factum. & hoc sine dubio. vt. l. ij. §. ad 2 l. aquil. et. l. contra negantem. C. ad. l.

3 Si reus deferat iuramentum actori respectu alicuius rei quaꝫ actor dicit sibi deberi si illa res pereat penes reum quãdo pereat periculo actoris vel ret. 6

Per † iuramentum non po 7 test deberi res que nõ est.

a Si iurauero nisi ante interitum moꝫa precesserit. h. d. ¶ Oppo. per iuramentum actoris perimitur omnis exceptio competens reo. vt. §. eo. l. duobus. §. fi. & l. si duo. §. j. §. e. scõm primam lec. ergo post iuramentum non potest reus dicere qꝫ res erat perempta. Cuius timore dixit Io. qꝫ hic tempore iuramenti res non erat in rerum natura in veritate. sed esse putabatur seu credebatur. ita dicit prima glossella. hic posita quam vide. & hoc dicit pro tanto. quia † iuramentũ tollit omnem exceptionem reo competentem. quaꝫ sciebat. vel scire debebat sibi competere. vt. l. contraria. illi enim quam sibi competere ignorabat renuntiare non videtur. vt. l. mater. §. de inoffi. testa. ¶ Pro isto. §. ergo declarando dic. aut res nõ extabat tempore iuramenti. aut postea desiit extare. primo casu aut reus sciebat non extare. & tunc tenetur. vt. §. eo. l. duobus. §. fi. & §. dixi. aut ignorabat. et tunc aut moꝫa precessit interitum. & tunc tenetur. vt hic in secundo responso. facit. l. inter stipulantem §. pe. de verb. obl. & j. de consti. pecu. l. promissor. la ijs. Aut non precessit moꝫa. & tunc non tenetur. vt hic in prin. Si vero res postea perit. tunc dicunt quidã indistincte rem teneri. quia iuramentũ habet vim contestationis. vt. l. nam & postea. §. si is qui. §. e. sed re perempta post contestationẽ periculꝫ pertinet ad reum sine dubio: ergo &c. & hoc tenebat Guil. de cu. Sed Jac. but. dicebat melius iudicio meo. Aut debitum precessit iuramentum. & fateor. verum esse dictum. Aut non precessit. sed per ipsum iuramentum est contractum. & tunc iuramentum nõ induxit moꝫam: inconueniens enim est. quod vno & eodem tempore quis obligetur. & constituatur in moꝫa. vt. l. qꝫ dicimus. j. de solu. Et ista sunt multã notanda in tuscia. & in partibus nostris vbi instrumenta guarentigiata seu confessionata habent vim sententie diffinitiue. nam si esset vera opi. Guil. ab ipo mito esset debitor in moꝫa nec esset necessaria noua interpellatione sed scõm opi. Jacob. butr. noua interpellatione opus est. & hoc obseruat hodie cõsuetudo. & multum placet quod tene menti:

Si mulier nis tollitur omnis exceptio que obligationem perimit. & si iuratur super facto tollitur exceptio omnis per quam factum non verũ redderetur: secus in his que competunt. facti veritate manente. hoc dicit:

1 ☞ Iuramentum vnius in actione populari quando noceat omnibus:

2 In actionibus criminalibus que dantur ad interesse fisci actor non potest iuramentum deferre.

3 In actionibus popularibus & criminalibus qꝫ nõ possit pascisci vel transigi in preuidicium aliorum.

4 Statutum quod de maleficijs commissis a sex mẽsibus retro potestas non possit cognoscere an poterit cognoscere de maleficio commisso habente causam permanentem.

5 Facere aliquid de nouo & iam factum cõtinuare qꝫ sunt diuersa.

Aliud est renouare & aliud in cõtractu antiquo perseuerare.

Actus qui habent causam cõtinuaꝫ quando videantur quotidie et semper fieri.

In popularibus. a In actionibus popularibus iuramentum vnius preuidicat omnibus. nisi collusum sit sicut in sententia: hoc dicit. ¶ Querit glos. de vna. q. tu agebas contra me ex edicto de his quæ deie. vel effu. dicens qꝫ ego tenebam aliquid supervia appensum. cõtra illud edictum detulisti mihi iuramentum bonafide. & iurauimen nõ habere appensum: an alijs preuidicet cũ ad huc appensum teneam. & arguit pro & cõtra. finaliter determinat qꝫ preuidicat alijs. quia vna & eadem appensio est illa que modo est cuꝫ alia sup qua fuit iuratum. ergo &c. vt. l. qui iurasse §. si pater. §. eo. sec. esset in pacto vel transactione. ita dicit glo. mihi videtur quod debeamus sic dicere. & aduerte quia istam. q. habeo pro difficili. quia quedam sunt actiones populares. que dantur pro aliquo facto iã preterito. & finito. Et hic est aduertẽdum quod quandoqꝫ ista actio post contestationem incipit esse propria actoris: & ad proprium suum cõmodum dicitur agere. vt. l. si cui. de verboꝫ significatione. & isto casu dico quod si quidem pasciscatur ante litẽ contest. non valet vt. l. iurisgentiũ. §. si pasciscar. el. q. §. de pac. sed post litẽ contest. potest pascisci & transigere sicut quilibet de re sua: quia sua est. vt dixi. in dicta. l. si cui. iuramentum vero si quidẽ defertur bonafide potest deferri ante litẽ contesta. & post vt hic quia habet vim contestationis et sic per iuramentum sua facit actionẽ. vt. §. eo. l. nam & postea. §. si is qui tẽporali. secus si colluderet vt hic in textu. si vero talis actio popularis non daretur ad commodum agentis sed alterius: tunc per iuramẽtum vel pactum alteri preuidicari non potest. ita probatur. j. de lib. ho. exhi. l. iij. §. si tamen reus. & ideo dico: quod in actionibus criminalibus que dantur ad vtilitatem fisci actor non põt deferre iuramentum. vt dixi in. l. iij. §. j. §. eo. sicut nec procurator simplex. l. iusiurandum. in fi. §. eo. & dicto † casu non posset ettam pascisci vel trãsigi in preuidicium aliorum. d. l. iurisgentium. §. si pasciscar. & l. si vnus. §. in summa. §. de pac. & j. ad. l. iul. de vi

Andreas Pomate.

¶ In popularib. vide ad istũ text. c. lator. vtij. colũ. de re iudic. et in rubric. de sponsa. in fine.

a ¶ Quā ad animū. adde qd stantibus duob⁹ statutis: quorū vno caueat qd elapsis quinq; annis ptās 5
nō possit inquirere de maleficio. altero qd ducens
duas vxores eodē tpe capite puniat qd si qs duxe
rit duas vxores: z cū scōa per quinquennū z elapso
etiā quin=
quēnio sp
cohabita=
uerit. q; tñ
ptās ela=
psō q̄nquē
nio nō po=
terit inq̄re
re vt cōsti=
tuit pe. de
ancha. per
no. hoc et⁹
ꝑ si. iiij. sci=
pitēte statu
to cauet. z
ꝑ materia
hui⁹. §. vt
de pulchre
p Bal. ꝑ si.
lxvj. iciptē
te cauetur
statuto li=
bro. §.

b ¶ In no=
titiā. adde
ꝑm Alex.
qd in hoc
cōis op. ē
Bart. vt p
Bal. An=
ge. z alios
in. l. ff. C. ꝑ
dolo. z bal
dum hic.

☞ Andreas
Pomate.

c ¶ Tūc tē=
pus. adde
are. consil.
cxxij. circa
finē barb.
cōsi. viij. in
j. volu. vbi
enumerat
multos ca
sus in qb⁹
ignorānti
vel ipedi=
to nō cur=
rit ꝑscript.
zin ꝑsi. iij.
eo. volu.

publi. l. qui certu. §. j. z. C. de transac. l.
transigere. ¶ Quedā sunt facta ex qui=
bus actio popularis oritur que ha=
bet causam manentem et perseuean=
tem in futurum tunc quicquid gloss.
hic dicat. sicut non pōt pascisci actor
in preiudicium aliorum. vt. d. l. iurisi=
gentium. §. si pascscar. ita nō potest
iusiurandum deferre in preiudicium
alterius. vt. l. iij. §. pe. z. l. nam z postea
6 a. §. fina. cum. l. seq. §. eod. z sic puto
qd in q. proposita pio eo quod mo=
7 do habetur appensum potest agi a
quolibet. Non obst. §. eo. l. qui iuras=
se. §. si pater. et quod ibi nota. et. l. si a
re. j. de excep. rei iudi. cum simi. quia
ibi detulit quis iuramentum in cau=
sa que propie ad eum pertinebat. vn
de sibi preiudicat. hic autem licet sit
vna appensio: tamen alijs preiudica
re non potest. Contra predicta facit
j. de fur. l. ei qui. z quod ibi no. vbi di
citur quod in actione furti que est p=
prie agentis potest agi post iuramē
tum ex noua cōtrectatione. vt ibi no
ta. Respō deo in. l. qui iurasse. §. si pa
ter. erat vna retentio in peculio. et in
q. nostra erat vna appensio continua
ta. merito ille qui detulit iuramentū
non potest iteruz agere. quia ageret
ex eadē causa. sed in. l. ei qui: fuit no
ua contrectatio. et sic noua actio ex
qua potest agere. secus si rē retinuis=
set. et de nouo non contrectasset vt. l.
si quis vxori. §. si quis iurauerit. eodē
titulo. ¶ Et predicta que dicūtur in a
gloss. et que dixi supra quod est vna
4 appensio. not. ad ꝗ questio. statuti. di
cit statutum. quod non possit cognos=
cere de maleficijs commissis a sex mē
b sibus retro. pone quod aliquis com=
c misit vnum maleficium quod habet
causam permanentem tam sunt sex
menses et vltra. et adhuc durat. vel
bi gratia. Edificium fecit in publico.
quod adhuc stat. vel pone vt fuit de
facto in ciuitate ista facta fuit quedā
1 societas vel liga per ciues huius ci=
2 uitatis contra aliquos. cōtra formaz
3 statutorum que liga adhuc durat. an
hodie possit inquiri. hec glo. videtur
velle quod non. quia idem factū est.
licet continuatum. z sicut a principio
fuisset absolutus propter prescriptio
nem eadem ratione. et ex eo quod
modo est. vide gloss. dicit gloss. econ=
1 tra videtur quod non et cetera. ibi sed hec est vna
et eadem appensio. Preterea † quod non debeat
punire facit quia aliud est facere aliquid de nouo.
aliud iam factū continuare. vt lege tertia. circa prin
cip. et ibi not. ff. de acquirenda possessione. Ad idē
6 facit † quia aliud est renouare aliud in contractu
antiquo persistere. seu perseuerare. vt lege item
queritur paragrapho qui impleto. infra loca. et le=
ge certe. infra de pieca. et lege sed si manente. eo=
dem titulo. actio enim non oritur ex continuatio=
ne: sed ex veteri contractu. vt dictis ll. et idem in
delictis. vt lege ei qui. infra de furt. Sed si ad pri=
mum actum respicimus. ille actus est impunibilis
secundum formam statuti. ergo et cetera. pro hoc
videtur casus. infra quod vi aut clam. lege semper
§. annus. alias incipit. §. hoc interdictum. vbi opera
facto quod durabat datur actio intra annum tan
tum. In contrarium videtur text. quia in his † que
habent causam continuam quotidie fit. et semper
fieri videtur. vt vidistis in lege prima. in fine. supra
de vsufruc. accrescen. Solut. dic quod quidam sunt
actus qui habent causam continuam. et ista conti=
nuatio consistit in animo. et in perseueratione vo=
luntatis. tunc fateor: quod quotidie fit. vt videmus
in vsufructu legato qui constituitur patiendo. vt le=
ge prima. in fine. supra de vsufructu accresc. et ideo
si respectu initij non potest agi aliquo casu agetur
ex eo quod postea renouari videtur vt ibi vidistis.
ita in proposito dico in questione de societate. seu
liga. instit. de societate. §. manet. ad idem. infra de
furt. lege ei qui. et quod ibi not. Idem dicerem in
questione formata in gloss. de eo qui habet appen=
sum. si enim ex prima appensione agi non potest a=
getur ex eo quod hodie appensum habet. et pro
hoc videtur text. cum gloss. in lege si vero. paragra
pho finali. cum gloss. fina. infra de his qui dete. vel
effu. vbi licet ex veteri appensione non posset agi:
quia defunctus est habens appensum: tamen po=
test agi contra heredem ex eo quod ipse habet. et
illud habere continuat. Quandoq; lex punit ali
quod factum et habet respectum magis ad factuz
quam ad animum[a]. vt pura si lex diceret. si quis fe=
cerit edificium in publico. non dicit si quis habuit.
nam habere continuatur animo. non autem facere.
tunc tempus limitatuz a statuto curreret a die ope
ris perfecti. si tempus in notitiam[b] peruenerit si
enim opus est factum clam. tunc tempus[c] non curi
reret. vt dicta. l. semper. §. annus. quod vi aut clam.
et ideo tunc non posset agi elapso termino statuti.
vt puniatur de eo qd fecit. sed vt puniatur de eo qd
factum habet posset bene agi. si lex vel statutū hoc
disponeret.

☞ Iuramentum habetur pro veritate.
2 Deferre iuramentum quod sit alienare.
3 Biauatus fidei commisso qd deferendo iuramen=
tum super bonis subiectis restitutioni qd non preiu
dicet alteri.

Si libertus. Statur iuramēto quo quis
se non esse libertum iurauerit. h. d. ¶ Nota quod † iuramentum habetur pro

veritate. ¶ Oppo. quia si libertus defert patrono z
iurauerit se patronum esse. tale iuramentum nil pre=
10 iudicat in bonorum possessione contratabulas. vt. l.
si iurauero. infra de iurepatro. Solut. hic quādo iu=
rat libert⁹ in sui fauorē. iō fauore ingenuitatis porri
gitur ad omnia. ita dicit gloss. hic et in lege prarta.
Tu assigna aliam rationem. quia patron⁹ potest re=
11 mittere bonorum possessionem contratabulas. et to
tum ius patronatus. vt. l. iij. C. de bo. lib. merito po=
2 test super hoc iusiurandum deferre † quod est aliena
re et remittere. vt supra eodem lege iusiurandum. §.
primo. in lege vero contraria iurat patronus liber=
to deferente. qui non potest sibi auferre liberam te=
stamenti factionem. vt lege cū donationis. C. de trās
16 actio. et de verborum obligationibus. l. stipulatio
hoc modo concepta. cum si. merito quia hoc ius alie
nare non potest iuramentum ad hoc nō porrigitur.
Gl. frit de vna fist. de qua dic vt in eadē. z vide eā.
et dic in fine eius. sed illud ne delicium remaneat im
punitum vt ibi no. Et facit decisio huius glos. quod
le qui habet res † que subiacent restitutioni deferē
do iusiurandum. non potest alteri preiudicare. facit
C. communia de lega. auf. res que. conuincta. l. iusiu=
randum quod. §. primo. supra eodem. z sic esset iusta
causa recusandi iuramentum. quia alto postea agen
te posset queri de suo periurio.

Si iurauero. Istum. §. vide per seipsum.
25 Priuata scriptura quando faciat semiplenam pro=
bationem z quando plenam. z nu. 26.
26 Liber rationum quando faciat plenam fidē z quan
do semiplenam.
27 Liber rationum alicuius defuncti bone conditio=
nis et fame quod inducat presumptionem pro he=
rede.
28 Liber rationum exercentis publice artem quando
non continet aliquid pro eo nec contra eum qd semi
plene probet.
29 Consuetudo in probationibus fiendis est atten=
denda.
30 Epistola quam probationem faciat.
31 Exemplum quam probationem faciat.
32 Instrumentum factum inter duo quod faciat semi=
plenam probationem pro tertio ibi nominato.
33 Intitulatio instrumenti facta in margine in imbri=
uiaturis notarij quam fidem faciat.
34 Instrumentum carens indictione vel nomine pa=
pe quam fidem faciat.
35 Fuga quam probationem faciat.
36 Testis vnicus quando faciat semiplenam proba=
tionem.
37 Testis consanguineus vel multum amicus quod
non faciat semiplenam probationem sed suspicio=
nem.
38 Testes qui iurauerunt et non deposuerunt vel de=
posuerunt et non iurauerunt quod non faciunt fi=
dem.
39 Duo testes deponentes quod titius legauit centū
sciō in presentia septem testium quod probent
legatum.
40 Testes deficientes in dicto quando faciant proba
tionem.
41 Testis non examinatus a iudice quam fidem fa=
ciat.

1 ☞ Sententia lata ꝑ textu iuramenti necessarij qd
retractetur per instrumenta de nouo reperta.
2 Instrumenta de nouo reperta quod possunt produci
post conclusum in causa etiam peremptorio emana=
to.
3 Instrumenta fuisse de nouo reperta qd probent per
iuramentum.
5 Quando sententia est lata sub conditione an pars
admittatur ad probandum vsq; ad euentum condi
tionis.
6 Quando post sententiam admittuntur probatiōes
respicientes vires sententie sicut vna pars admitti=
tur ad probandum validitatem sententie ita altera
pars ad invalidam.
7 Lex facta a pionibus quod quilibet soluat collectā
intra decem dies sub pena quarti pluris secundum
formam statuti si non reperiatur statutum qd ramē
lex valeat.
8 Actor: qui in prima dilatione fecit quicquid potuit in
faciendo citari duos testes qui nō venerūt quod ha
debit secundam dilationem solum ad producendus
illos duos testes.
9 Sententia lata in casu. l. si quando. C. vnde vi quod

a ~ Andre. Poma. ¶ Admonēdi. Circa istam materiam qō per instrumenta de nouo reperta. non retractetur sententia que trāsiuit in rem iudicatam vide q̄tuor limitatiōes et septem ampliationes per feli. c. subouata in antepe. colum. ~ Andreas Pomate. b ¶ Et ex hac not. vide feli. c. in timauit. ij. co. de test. et in. c. pastoralis ij. col. de excep. in. d. c. subouata. colum. viij.

c ¶ In causa. adde q̄ Allexā. hic tandē dicit putare Bar. bene loqui i casu in quo quis nullam negligentiā aut culpam cōmisit circa perq̄sitionem instrumētorūm uiter reportoruz post conclusionem in causa vt hic p eum cui adde omnino videndū Bald. consil. clxxvj. libro primo incipiente

a querit vtq̄ et hanc sequitur baldus consilio. cxtiij. libro primo quod vide quia tractatur de

42 Instrumēto creditur propter loci distantiam cui alias non crederetur.
43 Si dictum testis appareat et iuramētum non quando probet.
44 Sententia lata de antiquo quod valeat licet acta non appareant.
45 Dicta testiū inter alios examinata q̄ faciunt semiplenam probationem si modo examinari non possunt.
46 Fama quam probationem faciat. remissue.
47 Iudicium quando faciat semiplenā probationem.
48 Due semiplene probationes quando faciant vnam plenam.
49 Duo perfecta tendentia ad diuersa quod non faciāt vnū perfectū.
50 Actore plene probāte et reus semiplene q̄ſi probatio actoris elidatur.
51 Probatio vna imperfecta quādo tollat aliam.
52 Iuramentum necessarium in quibus causis locum habeat.
53 Causa magna equiparatur crimiali.
54 Causa magna dicitur secundum qualitatem personarum.
55 Causa possessionis nō dicitur magna et in ea defertur iuramentum necessarium.
56 Quando causa est magni pōderis et vertatur dubiū super eo per quod veritati nō fit preiudicū q̄ iuramentū necessarium deferatur.
57 Iuramentum necessarium cui deferatur.
58 Persone vili vel infami q̄ nō deferatur istud iuramentum necessarium.
59 Iudex tenetur deferre iuramentum necessarium quando est semiplene p batum.
60 Pars petit hoc iuramentū deferri.
61 Iuramētum necessarium peti potest vsq̄ ad conclusionem cause.
62 Dispositio huius. l. habet locum in actore z reo.
63 Sententia quando retractari possit per testes de nouo repertos.

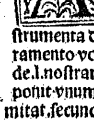

Admonendi.

a Sententia † lata pretextu falsi iuramēti necessarij retractatur per instrumenta de nouo repta, secus in iuramento volūtario z iudiciali. h. d. vide. l. nostram z dtude eam sic. primo ponit vnum dictum. secundo illud limitat. secunda ibi sed hē constitutiones. Itē prima sub diuiditur. primo ponit quis dictum in genere, secundo exemplificat illud. secunda ibi si quis noua. Item secunda pars principalis sub diuiditur. quia primo ponit limitationem q̄ dictuz intelligatur quando sententia est lata pretextu iuramenti necessarij. secundo ponit quādo deferat istud iuramentum necessarium. tertio quid in volūtario z iudiciali. secunda ibi solent. tertia ibi: quod si alias. Nota. quod dixi in summario. alia notabilia habebitis in prosecutione materie. ¶ Ad primā partem opponit. z videtur quod sententia non possit retractari propter noua instrumenta. sic opponi. de. l. si diuersa. C. de transactio. z quando pronō. non est ne. l. prima. Huius timore vt arbitror: dicit gloss. inuitis noua instrumenta. idest nouiter reperta. non nouiter fabricata. vide glo. quasi dicat etiam si de consensu partiū fierent noua instrumenta non posset recedi a sententia prima: preterea ex instrumentis que de nouo fierent non detegeretur periurium iurantis tam prestitum. vnde de eis instrumentis non loquit. ¶ Cōtra hoc opponi. de. l. sub pretextu. de transactio. Solu. aliud in transactione que nō retractatur pretextu nouorum instrumentorum. Et est ratio. quia transactio fit consensu partium sicut dicimus in iuramēto volūtario et iudiciali. vt hic in fi. sed hic loquit in iuramēto necessario q̄ deferī inuita parte. ¶ Oppo. de. l. imperatores. de re iudic. et. l. sub specie. C. de re iudicata. vbi pretextu nouorum instrumentorum non rescinditur sentētia. nisi in certis casibus. Huius timore hec lex legitur quatuor modis quorum tres sunt in gloss. Primo modo quando sententia sola est lata. et tunc loquitur contrarium: hic quando fuit sententia. et iuramentum. vnde in odium periurantis permittitur quod retractetur per instrumenta nouiter reperta. ista lectu. est vera. vt patet in hoc textu. et communiter omnes eam tenent. ¶ Sed ad eam opponitur sic. difficilius retractatur quod duplici vinculo fulcitur. vt. C. de pactis. lege prima. et ibi nota. sed si sententia sola non potest retractari per noua instrumenta multo minus vbi est sententia et iuramentum. Respondeo quod duplici vinculo et cetera. istud concedo, sed hoc non est duplex vinculum. hoc est duplex remedium finiendarum litium nam iuramentum necessarium non defertur ad finiendam litem. sed ad supplendum defectum probationis. vnde vbi est sola sententia illa est lata per veras probationes. sed in casu nostro est lata sententia per probationes non plenas. sed suppletas per iuramentum. ideo si detegitur periurium retractatur sententia. z hic est verus intellectus huius legis singularis et nota. Alij timore predictorum contrariorum intelligunt legem istam quod hic non fuit lata sententia. Et quod text. dicit absolutus. intelligunt destinatione. et sic erat absoluendus. ista lectur. est Dyn. ¶ Et ex hac[b] notabili lectur. habes quia licet in causa sit conclusum† et quod licet iudex manifestauerit partibus quam sententiam deber ferre. et licet fecerit partes citari ad audiendam sententiam. possunt producī instrumēta de nouo reperta. casus est hic secundum istam lectu. sed si non essent† repta de nouo nō pōt. pducī usq̄ ad conclusionē in causa, c vt extra

vt extra de fide instrument. capit. cum dilectus. vel vsq̄ ad terminum statutum ad hoc. vt ibi patet. et quod not. per Dyn. in. c. indultum. extra de regulis iuris. libro sexto. et per docto. in lege iudices. et auten. iubemus. C. de iudi. et per Joan. andre. in. c. spe. extra de verborum significatione in clem. quod autem ista instrumenta sint† de nouo reperta videtur posse probari per iuramentum. extra de excepti. c. pastoralis. modo habes duas lecturas not. ¶ Tertij legunt. a legem istam quod vere reus erat absolutus sub conditione si iurauerit se non tenere et adhuc non iurauerit. Ex hac lectu. not. habes† quod quando sententia fertur sub conditione pars admittitur ad probandum vsq̄ ad eventum conditionis: et hoc verum credo quando conditio adiecta sentētie respicit aliquem actum probationis vt hic patet. nam sicut vni parti permittitur probatio post sententiam a iudice ita et alteri permittitur a lege vt lege petende. C. de tempo. in integ. resti. et est casus hic secundum istam lecturam. ¶ Ad vnum tamen aduerte quia† quando post sententiam admittitur aliqua probatio que respicit vires sententie. tunc sicut vna pars potest facere illum actum probationum ad sententiam validandam: ita altera pars poterit facere alteram probationem ad sententiam infirmādam vt hic. sic etiam intelligo legē primā. C. de iuris et fac. igno. sed quandoq̄ post sententiam admittuntur probationes que non respiciunt vires sententie sed executionem. verbi gratia. In iudicijs vniuersalibus pronuntiatum est me esse heredem titij in executione sunt facienda probationes quid sit in hereditate: certe isto casu sicut actor habet probare q̄ talis res sit in hereditate: ita reus poterit probare quod non sit talis res in hereditate. vt lege prima. in princip. gloss. magne. supra de eden. Simile in lege secunda. C. de sen. que sine cer. quan. profe. nō autem posset reus producere probationes ad infirmādam sentētiam quia nec actor ad illud producit. sed quia iste lectu. in se licet sint vere faciunt tamen aliquam violentiam litere vt videtis ideo teneamus primam veram et claram. ¶ Fuerunt etiam quidā vt o dof. qui legerunt istum textum. quarto modo et dicunt quod hec. l. loquitur solum in casu. l. vltime. C. eodem. scilicet quando iuratum est super testamento vel pretextu instrumenti quod est modo de nouo repertum et secundum hoc quod dicitur permitti sacris constitutionibus principum dicit ipse. scilicet per legem fina. C. eodem. Ista lectu. non est vera qa illa lex haber' locum in omni iuramento. sive iudiciario. sive volūtario: sive necessario. vt ibi patet ergo de illa hic non facit mentionem: fit ergo mentio de quibusdam constitutionibus quas hodie non habemus. vt dicit prima glossa. ¶ Et hoc facit ad[b] q. Priores† fecerunt legem quod quilibet soluat col[c] lectam intra. x. dies ad penam quarti pluris secundum formam statuti. sed de hoc nullū reperitur statutum. an hec. l. habeat effectum. hic videtur casus quod[c] sic. pro hoc. j de constituta pecu. l. eum qui. §. iulianus. et ibi dixi. ¶ Ultimo[d] ista prima particula inducitur per glo. in argu. ad questionē no. in. l. si qs libertatem. in fi. ē. de petitio. heredi. melius facit. l. si duo. §. iulianus. ē. eodem. et ibi dixi. Sed hec lex materia huius legis incipit cōmissus fuit ꝛc. et quando per instrumenta nouiter reperta retractetur sententia et de intellectu huius legis. vide Pau. de cast. cōsi. cccxxv. incipiente. in causa que vertitur.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Tertij legunt. vide mat. no. lvij. in vj. char.

4 ~ Andreas Pomate. ¶ Facit ad. Adde felt. c. ij. co. iij. de rescript. alex. consil. lij. colum. v. z consil. lvj. iij. col. vol. iij. z in auten. ti. si qs in aliquo i fi. de edē. Roma. cō silio. xxj. felt. c. j. colū. xiij. de proba. Felt. c. ij. co. vj. de rescri. barba. c. cum super. col. iij. de offi. dele. alex. l. vt liberio. colum. iij. C. de costa.

b ~ Andreas Pomate. ¶ Ultimo. Adde rom. cōsi. cccxxcvj. et consi. cxxxvj. vl. col.

c ¶ Quod plz. Adde Bald. in. l. fina ē. de feriis Anto. de but. in. c. vltra tertiam extra de testib. Pau. de castro. in. l. si stipulatus sim abs re. j. de ver. obli. et limitat vt hic per Alex.

d ~ Andre. Pom. ¶ Op. vide Fel. c. pposuisti. in. ij. col. de. pba. cū dē. c. subouata. col. fi. de re iudi. Jaso. l. videamus. §. deferre. col. fi. j. ff. proximo.

a ¶ Ad probasse. Adde Anto. de butrio. et Panor. in. c. finali. extra eodem. et in. c. prout. extra de dona. tio. et constitu. Spec. in tit. de sententie prola. §. nũc videndum. versi. illud. et cum Bartol. dicit Alexan. quod cõmuniter transeunt doc. hic.

☞ Andreas Pomare. ¶ Ad probasse. Vide matth. 9 nor. xvij. in cip. not. q̃ quandocũq̃ aliq̃ versi. ij. et nota q̃ ista ꝓlulio gl. est adeo ꝓa vt re debeat cõdenari actore plene ꝓbante neq̃ debz et iuramẽtum deferri: vt etiaz non valet statũtũ vl̃ consuetudo contrariũ disponẽs. vt est text. c. ij. de ꝓba. et ibi Bald. dicens etiaz per illum textum. q̃ imo quis etiam non cogitur iurare de calumnia vbi plene probauit quod tamẽ puto falsum quia ille text. loquitur de iuramento veritatis quo casu ego bene fateor q̃ ex quo est inuenta veritas per plenam probationem quod non debet iurari de veritate quia esset frustratorium et contra. l. qui bis idem. de verb. oblig. et cũ ad idem tendat secus in iuramento calumnie quia illud non tendit ad veritatem eruendam sed ad calumnie suspicionem tantum tollendam et sic nõ frustra operabitur licet sit plene probatu : et maxime quia posset euenire quod quis falso probasset et q̃ licet sit plene probatum: tamen quod quis teneatur iurare de calumnia videtur mihi gloss. in dicto. c. ij. gloss. ij. ad fin. cogita tamen quia magna est auctoritas Bald. et quia videtur quod quã ratiõe quis vbi plene probauit nõ teneatur iurare de veritate. quod etiam non teneatur iurare de calumnia. cum ex quo plene probauit videatur sublata omnis suspicio q̃ calumniose egerit. fateor bene tamẽ quod si antecẽ. plene probatum est exigatur vt iuretur de calumnia quod debeat iurari per text. l. iusiurandi. j. eodem. vnde cogita. vt dixi.

absq̃ alio delicto rei. in. l. contraria de fertur propter inopiam probationum et propter delictum conexum: ita dicit glo. et sic puto ꝓ q̃ in casu. l. si quando. non retractetur sententia propter instrumenta de nouo reperta. Idem quando est sententiatum ꝓ delato iuramento in litem: illud enim nõ defertur nisi propter dolum aduersarij. vt l. in actionibus. j. titu. j. ¶ Oppo. C. ō iudi. l. properandum. §. sinautem. Solu. eodem modo ibi defertur iuramẽtum propter contumaciam partis. hic solum propter probationis defectũ. z sic ꝓ in casu illo non retractatur sententia propter instrumenta de nouo reperta. ¶ Ad versi. vltimum oppo. de pun. l. nostre. Solu. principium loquitur in iuramento necessario: hic in iuramento voluntario vel iudiciali: assignat glo. fi. rationem: quia in iuramẽto necessario contemnitur religio z iudex: in iuramento autem voluntario solum religio. Certe ista non est bona ratio. quia etiam in iuramento voluntario contemnitur religio et iudex. est ergo ratio quam supra dixi. quia iuramentum volũtarium et ꝓ iudiciale habet consensum partis et per cõsequẽs tollit naturalem obligationem: sed iuramentum necessarium non habet cõsensum partis. ergo zc. ¶ Sumus expediti de cõtrarijs veniamus ad materiam et vt videtis gl. ponit tres casus. Aut actor nil probat et reꝰ absoluitur: aut probat plene et reus condemnaꝰ. aut semiplene. et deuenitur ad iuramentum necessariũ in defectum probationis. vt hic. C. eodem lege. in bonefidei. et extra codẽ. c. fi. ¶ Quero primo quando actor dicitur nil probasse. a Respondeo ꝓ quandoq̃ iurisditio iudicis aut instantia cause habet terminum prefixum a lege. et tunc ad hoc vt dicatur actorem nil probasse vt possit sequi absolutio diffinitiue est necesse quod et sit statutus terminus ad probandum. qui si statutus non esset non diceretur actorem nil probasse: sed diceretur nil sufficiens actitatũ esse. et sequeretur absolutio ab obseruatione iudicij. nõ a causa. vt. §. de iudi. l. properandum. §. et si quidem. quandoq̃ iurisditionis seu instantie statutus est terminus a partibus. vt rota die euenit in cõpromissis: quia compromittimus in arbitros: vt debeant iudicare vsq̃ ad mensem: vel si iudex delegaretur de voluntate partium: isto casu ꝓ iste terminus appositus iurisdictioni vel instantie habet vim termini peremptorij dari ad probãdum. ita quod si actor infra terminum nil probauerit. reus absoluitur. hic est text. cum gloss. in lege si de meis. als incipit idem põ po. §. finali. supra de arbi. in gloss. super verbo liquere. z per Innocen. extra de appella. c. super eodem. el. ij. ¶ Secundo quero: hic dicitur per glo. quãdo actor plene probauit: debet reus condemnari: quando semiplene deuenitur ad iuramentum. ¶ Quero quãdo dicatur plene: et quando semiplene probasse. hic est aduertendum. quia gloss. et docto. hoc non intellexerunt perfecte. Pro cuius declaratione primo oportet me dicere quando dicatur plene probatum. Respondeo breuiter ꝓ quando est facta iudici plena fides: hoc est quando iudex per ea que sunt sibi ostensa est adductus ad fidem et credulitatem eꝰ quod intenditur. vt. C. de eden. lege procurator. infra de testibus. lege ad fidem. de probatio. l. quinquaginta. in fi. et ibi sunt multe concordãtie. ¶ Hoc premisso videndum est qualiter iudex ꝓ ad istam credulitatem adducatur. pro cuius euidentia primo premitto quedam extrema que omnino sunt extra fidem et credulitatem. Et primo est nescientia: illud enim quod homo nescit de eo non est fides nec credulitas. et de hoc habes per glossam. infra de iur. et fac ignoran. in rubri. et infra. de resta. lege de statu. et ibi nota. Item in secundo est scientia vera: et ista scientia habetur duobus modis. vno modo. in rebus que sunt artis seu scientie ꝓ alicuius per rationes et demonstrationes. et istud etiam scire est rem per causam cognoscere vt dicit philosophus. de hoc habes de legi. lege scire. et infra de excusati. tuto. lege scire oportet. et infra de iur. et fac ignoran. lege secũda. cum si. ¶ Secundo modo ista scientia habetur in his que sunt facti. et tunc illud scire ꝓ dicitur ad quod mouemur per sensum. hec est scientia que requiritur in testeꝰ lege testium. §. de testi. et lege qui testamento. in fine. infra. de testam. let de hac scientia loquitur. §. de nora. l. in delictis. in pun. z. j. de tribu. l. j. §. scientiam. ad hanc autem scientiam iudex non posset perduci in his que habent actum trãseũtem: sed bene posset perduci. in his que sunt actua

permanentis vt supra fin. regun. l. si irruptione. et inter ista duo extrema. scilicet nescientiam z scientiaz. est quod dam medũ. videlicet credulitas siue fides:
19 ad istam ꝓ autem credulitatem siue fidem peruenit per quatuor gradus. Primo cum iudici res proponitur per actorem: et per reum negatur: tunc iudex adducit in dubietatem. Est enim dubitare quando
20 ꝓ quis non applicat magis animum suum ad vnam partem q̃ ad aliam. vt nota. j. de iuris z facti igno. super rubrica. de testamentis. l. de statu. de hac dubitatione loquitur. C. qui. ab libe. procla. non licet. l. iij. §. de transactio. l. post rem. de peti. hered. l. si debitor. z gloss. in. l. j. C. de procurato. ista dubitatio non est gradus probationis. hoc est quod sit aliqua eiꝰ pars. quia vt dixi per hoc iudex non applicat animũ suum ad aliquaz partium: sed est illud per quod peruenitur ad inuestigationem per quam perducitur ad credulitatem. de causis isto modo dubijs non loquitur hic. quia vt dixi quando nil est probatum non
21 habet locum ista lex. post dubitationem ꝓ autem potest incipere iudex inclinare animum suum ad aliquã partium: et tunc fi hoc facit ex aliquo leui iudicio vel ex aliquo leui argumento ista appellatur suspicio: q̃ aliqualiter mouet animum iudicis. non tamen in totum remouet dubietatem. de hoc loquitur. §. ad legem aquiliam. l. in lege aquilia si deletum. ibi ad suspicionem iudicis z cetera. et. j. de penis. l. absentem. vbi non debet quis ex suspicionibus condemnari. et hic est primus gradus probationis seu credulitatis: quia iam incipit animus iudicis adherere vni parti:
22 licet remaneat dubiũ. post autem suspicionem ꝓ si iudici apparent argumenta fortiora: tũc iudex incipit opinari cum adhuc dubitat ne sit contrarium. modi cum tamen dubium remanet. z ista vocatur opinio. quod statim probabo. et hic est secundus gradus probationis: quia modicum restat ad credendum. tamen adhuc aliquid dubij est. Et de istis duabus
a causis dubijs a scilicet quãdo iudex adductus est ad suspicionem z opinionem loquitur hic. Post istam
23 opinionem si iudici appareat ꝓ tantuz quod firmiter adhereat vni parti absq̃ aliquo dubio alicuius contrarij. tunc dicitur perfecta credulitas seu perfecta probatio. nec est tũc causa dubia. ista duo de credulitate et de opinio. probantur. infra de testibus. l. iij. §. eiusdez quoq̃ principis. in fi. ibi. quid aut credas: aut quid parum probatum opinaris. nam prout dicit credas. loquitur de plena fide z plena probatiõe qua ad perfectam credulitatem adducitur iudex. p̃ut dicit opinaris. loquitur de imperfecta. et de hoc etiam est textus qui probat omnes istos gradus tres. infra de questionibus. l. puma post principuz. ibi dum dicit ad questio. tunc peruenitur cum reus suspectus est: z alijs argumentis probationis admonetur iudex: ita quod sola confessio deesse videatur z cetera. Et ex eo quod dicit euz reus suspectus est: habes pumum gradum probatiõis: qui est suspicio. Et eo quod dicit quod alijs argumentis probationis admonetur iudex. loquitur de secundo gradu. p̃ probationis que est opinio. que est multum propinqua credulitati et plene probationi. Et eo quod subinfertur ita quod sola confessio deesse videatur. ponitur tertius gradus probationis qui facit plenam fidez:

a ☞ Andreas Pomate. ¶ Dubijs aduerte q̃ Bart. in isto verficul. z sequenti ibi. z de istis duabus causis dubijs extra videtur velle quod iuramentum in supplementum probationis non tantum debet actori deferri quando est semiplene probatum sed etiam quãdo est aliqua presumptio p̃ se vel habet aliq̃s coniecturas ꝓpter quas animus iudicis inducitur ad aliquam suspicionem vel opinio. et hoc sequitur Alexã. ponderando hic bartoluz. consilio. liij. incipiente in causa. in vlti. colũ. et de hoc est gloss. c. tam litetis. de testi. in glos. in verbo. probata. z tenet bal. l. si fundũ. ad finẽ. C. de rei vendica. z hoc etiam probatur. c. j. et ibi Bal. not. de cõtrouer. inter me z do. in vsi. feudo. de quo vide plene per Roma. in. ij. columna. ego teneo contra Barto. quoties presumptiones vel coniecture inducunt minus quã semiplenam probationem per gloss. l. iij. §. j. j. de minori. et tunc dico deferendum iuramentum reo ad se purgandum. infra. c. fina. §. fane. extra eodem vt vult clare Bartol. in vlti. colum. versicu. his premissis. per. d. c. fina. z tenet ibi expresse Abba. §. fane. iij. questio. et Angel. §. si vero vsufructus. in autentica de nupt. ad finem. et quod hoc sit verum est aduertendum quod Barto. hic in sequen. colum. in versic. videnda. ergo intellexit quod hic dicit de suspicione et opinio. de semiplena probatione dum dicit que sunt ista que faciunt istam suspicionem vel istã opin. quam gloss. nostre appellant semiplenam probationem. vide remissiue Alexan. l. puma. colum. ij. C. de testa. milita.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Pro. an autem liber rationum sit proprie scriptura priuata. Vide Areti. consilio. lj. not. tres casus in quibus scriptura priuata faciat plenam fidem. Aduerte tamen quod inquantum Bartol. hic requirit in tertio casu, etiam literarum comparationem q̃ hoc est falsum, deficit enim isto casu quod testes deponãt ad plenam probationem faciendaz se fuisse p̃sentes z vidisse talez scribentem de mandato debitoris, z ita se cognoscere eiꝰ scripturã absq̃ eo quod a interueniat literarum comparatio vt late hic Alexã. cuius dictis Adde Franciscum are. ti. consilio lxxxiiij. incipien. diligenter. b Alexand. consi. lxxx. ij. colum. iiij. volu. et consilio. lviij. eodem volumine. Felt. c. cum olim. x. colum. de re iudica. Roma. consi. lxxxvj. colum. iiij. Imo. consi. lxxxvj. j. colum. Cardi. consi. xv. z Anan. consilio. iiij. de libro rationum vide Alexan. consilio clxxxiij. incipien. visis subtilissimis. volu. ij. z. l. j. in fi. de edendo. de priuata scriptura vide Roma. consil. ccclxxiij. incipien. in casu proposito. Alexan. consilio ix. colũna. ij. volumine. iij. Et ad hoc vt pauca faciat fidem in fauorem alicuius non requiritur eius presentia. Alexand. consilio. cxcj. incipiente visis scripturis. volumi. j.

b ¶ Apocham. Adde vltra plene dicta per Alex. de fide apoche. Bal. cõsi. cxxxiij. clxviij. z. cccxj. iij. li. Roma. pulchre. consilio. cciij. z. cccij. Paul. de cast. consilio. cccxxxij. vbi multa notabilia dicit. vnum dixit Bal. consilio. xiij. commissus fuit articulus ꝛc. j. lib. quod. ibi scriptura priuata facit semiplenam probationem oportet quod sit scripta a persona notabili et fide digna.

~ Andreas Pomate. ¶ Plenam fidem. Idem tenet dominus Anto. de burr. c. secundo. de fide instrumen. Are. consi. lxiij. in iij. columna. Alex. consilio clxxx. colũ. ij. volumi. ij. et ibi poni t quid si duo ex tribus testibus tantũ recognoscerent subscriptionez suam.

~ Andreas Pomate. ¶ Apodissa. Vide roma. consil. ccxl. et sequenti. et q̃ q̃ Bar. tenuerit cõtrarium. d. l. scripturas. et q̃ ímo. etiam isto casu apodissa faciat semiplenam probationem tamen eiꝰ opinio. hic verior. vt hic per alexan. quam limita nisi esset apodissa antiqua quia tunc faceret plenam probationẽ. ita Jo. an. in addi. ad Spec. titu. de instru. edi. §. nunc dicendum. versi. sed quid si producentes. z Anto. c. ij. de fide instrumen. versicu. tertius casus z ex premissis z dictis Bartol. hic habes colligere casus in quibus apocha facit plenam fidem quibus adde idem esse in apocha mariti: vt est textus. l. si ego. §. si dotis. ff. de iure dotiũ. de quo Bald. l. ij. C. ne vxor pro mari. Adde etiam idem esse in apocha sacerdotis. text. §. in ꝗtum. in autentica quibus mod. natu. effi. leg. collatio. vj. de quo Bald. §. quibus. iij. colum. j. constitu. C. z. l. filium eum. ff. de de his qui sunt sui vel alie. iur. adde idem esse quoties esset vt staretur priuate apoche vt est Venetijs z Genue. capitulo cum dilectus. de fide instrumentorum. ita tenet Innocen. in. c. cum. p. tabellio. de fi. instrumento. z not. quod apocha facta in loco in quo est talis consuetudo non solus faceret plenam fidem in eodem. sed alibi etiam et vbicunq̃ locorum dicit Anto. c. ij. col. iij. de fide instrumen. et in. c. cum dilectus. alleg. l. j. de emancipa. libe. C. idem tenet Joãandre. licet ipse non dicat. titu. de instrumen. edit. §. nunc in additio. magna. ad finem. et hoc confirmat per regulã Salice. et et Bald. l. si non speciali. per il lum tex. C. d testamẽ. quod scriptura facta in loco pbat. vbi cũq̃ locorum. secũdum priuilegia loci a in quo facta est alle ga. l. ij. C. d testamen. face. poss. secũdo cõfirmatur p hoc quod dicit Bal. l. exemplo C. de probatio. q̃ consuetudo quod quidem robur pro batorium scripture p̃ c uate facit quod illõ robur non solum habeat locus in loco territorij vbi est consuetudo sed etiam alibi vbicunq̃ locorum limitando tamen vt ibi per eum. Tertio limitatur per id quod tenet ipse Bald. l. secunda. columna secunda. C. de constitu. pecu. quod stante statuto quod priuata scriptura mercatoris faceret fidem illud debebit seruari tam in foro ecclesie q̃ ciuili. iuxta glossa. lege ex ea. ff. de postu. quod tamen limita vt ibi per eum nisi statutum se ad proprios iudices mercatorum referret puta consules: et iuxta hoc vide etiam Romasi. consilio. cclij. et sequenti.

* ¶ Probationem. Contrarius allegatur hic per Jaso. in sua repetitione char. xvj. in lege finali. C. d pot. vbi allegat quam plures doctores tenent. pro vtrãq̃ parte. sed pro solutione illud quod hic Barto. dicit procedit regulariter sed fallit multis modis hoc est decem casibus. vt hic per dominum Jasonem et d ita procedat quod dicit in dicta lege scripturas. vt de concordan. Bart. de saxoferra. concor. cclxxxviij. incip. apocha est scriptura priuata.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Secundum. Vide Panormi. consilio primo. in princip. in primo volumine. Alexan. consilio. clxxxv. columna prima. volumine secunda. vbi ponit de libro officialis. et consilio. cxc. eodem volumine.

b ¶ Libũ. Adde q̃ Alexand. dicit quod cum dictis Barto. cõmunit trãseunt docto. excepto Rosn. de quo hic per eũ cui adde videndum p Paulũ de castro. consilio proxime alleg. vbi transit cum dictis Bart. in lege nuda ratio. Roma. cõsil. cccxlvj. Panormi. ta. consil. lxxxj. Bal. j. cxcvij. p̃mo libro. z j. cclxiij. secundo libro. et ibi quando in libro ẽ scriptura testij. Quid aũt de libris massarij alicuius terre vide esidẽ. Bal. cõsi. xxvj. secundo libro quid de libris archiui publici per Alexandrum. consilio. cxxxviij primo libro. et an valeat consuetudo quod libris mercatorum detur fides. Vide Bald. consilio. cccxxx. quarto libro. Adde tu vltra. ea que ponuntur hic per repetentes. et ad Bartol. hic adde dominum Alexandrum de imola. in consilio. lj. columna prima. et consilio. lxxxj. columna prima. in primo volumine. Et Lanfran. in repetitio. c. quoniam contra falsam. in versic. instrumentorum productiones. columna. xxj. in principio de probationibus. et domi. Franci. de Arct. ibi. columna tertia. vbi quod libro gestorũ cum eius iuramento creditur de expensis minutis.

~ Andreas Pomate. ¶ Defuncti. Vide Rapha. cu. consilio. xxxj.

~ Andreas Pomate. ¶ Faceret. Vide Barba. rubrica de fide instrumen. prima columna. Panormi. consilio. lxxxj. columna prima. volumine primo. Imo. consi. clxvij. col. v.

b ~ Andreas Pomate. ¶ Probationibus. Lege rationes. vbi dicit quod rationes defuncti sole ad probationem non sufficiunt: tamen adminiculantur: vt cum alijs inducant plenam probationem. Si vero † in libro rationum cõtinetur aliquid quod non est pro scribente: nec contra scribentem: vt tota die fit in libro camposum scribentium: qualiter tu soluisti hospiti tuo pecuniam: vel ipse de mandato tuo: tunc si iste liber rationum est illorum: qui publice exercent artem: puto quod faceret d semiplena probationem. argu. eorum que nota. in lege quedam. paragrapho numularios. de edendo. tunc non facit contra opinionem Petr. imo pro ea quia priuate scripture creditur tantũ quantum crederetur voci illius scribentis: sed illi in eo quod non tangit eum crederetur semiplene: et non plꝰ. ergo z cetera. Et istud videtur obseruare consuetudo † que in hoc est potissime attendenda secundum Innocentium. in. c. primo. extra de fide instrument. et hoc quando liber rationum apparet quod est scriptus manu illius cuius dicitur. et partes confitentur: sed si de hoc est dubium recurritur ad comparationem que facit plenam fidem. vt lege comparationes. C. de fide instrumen. illa enim lex nõ est correcta nisi solum in apochis.

¶ † De tertio genere scripture scilicet probationem. Contrarium allegatur hic per Jaso. in sua repetitione char. xvj. in lege finali. C. d pot. vbi allegat quam plures doctores tenent. pro vtrãq̃ parte. sed pro solutione illud quod hic Barto. dicit procedit regulariter sed fallit multis modis hoc est decem casibus. vt hic per dominum Jasonem et d ita procedat quod dicit in dicta lege scripturas. vt de concordan. Bart. de saxoferra. concor. cclxxxviij. incip. apocha est scriptura priuata.

nec testibus nec comparatione: tunc etiam potest loqui hic quod faciat aliqualem presumptionẽ. non dico semiplenam probationem. et hoc est quod voluit gl. in. d. §. si tũ quisquã. nam nõ de facili quis faceret vnam falsam appodissam propter timorem magne pene. Item quia scit quod potest de facili probari contrarium per comparationem literarum. et ideo ex eo quod tu producis priuatam scripturam quam dicis factam manu tui debitoris colligitur quedam p̃sumptio pro d te ꝛc. ¶ Circa secundum: a scilicet circa libum b rationũ aduerte: dico † aut 26 in libro rationum continetur aliquid contra scribentem. et non est dubium quod facit plenam fidem. vt lege quedam. §. numularios. supra de edendo et ibi glo. Aut continetur aliquid pro scribente. Et tunc siquidem loquimur in his que dependent a mera eius voluntate: et facit plenam fidem. vt lege 29 nesennius. supra de nego. gest. Si vero ab eius mera voluntate non dependent: tunc liber rationum pro scribente nil probat. vt lege exẽplo. C. de pro 27 batio. in casu tamen † putarem quod pro scribente vel eius herede induceret aliquam presumptionem. vt puta si sunt rationes alicuius defuncti c qui fuerat bonus homo. argumen. lege q̃ cum maior. paragrapho finali. de bo. liber. z hoc voluit dicere textus. C. de 30

a ¶ Epistola. Adde quod cum Bartol. transit Alex. post aliquos docto. de quibus hic per eum cui adde b Bald. de literis responsiuis. consilio. cclij. quarto li. c bro. et consilio. l. secundo libro. Et quid de literis cõ 31 bij consilio. ccxxviij. tertio libro. et consilio. l. tertio li d bro. et an credat literis. et signis principum consil. cccxx. et. cccxcvj. iij. lib.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Quero Vide Alexan. in auten. si quis in aliquo. columna sexta. versic. v. fallit. C. de eden. ꝛ in materia exempli. vide Roñ. singu. dccxlvj. incip. an papa Alexan. consi. cx. incip. viffis acutissimis. colum. iij. j. volu. et consil. vj. incip. consideratis. volu. iiij.

c ¶ Exemplo. Adde vt per Bald. consilio. lvj. primo lib. et consilio. cxcix. lib. iij.

d ~ Andreas Pomate. ¶ C. de. Ad hec vide Alexandrum in auf. si quis in aliquo. colũ. ij. versicu. v. h fallit. et consilio. xxviij. columna. viij. vol. ij. Roñ. con 33 silio clviij. Alexã. xxxviij. volumine. ij. vbi tenit hoc procedere in causa dotis. Flora. in. l. in lege aquil. §. si deletum. columna. ij. ff. ad legem aquil. Alexan. cõsilio. xxxvij. col. j. vol. iij.

e ~ Andreas Pomate. ¶ Item. Vide Roñ. consil. clvij. Barto. consilio. cxx. incipiẽ. factum sic se habet Alexand. consi. iiij. incip. videretur. ij. volu. et consil. xxxvij. j. colum. vol. iij.

f ¶ Semiplenam. ¶ Adde quod fallit fauore dotis quia tunc plenam probationẽ facit vt cõsuluit Bar. consilio incipiente factum sic se habet titius ꝛ Pau. de castro. consilio mihi. lxxxviij. incipiente de viris de benalijs.

g ~ Andreas Pomate. ¶ Adulte. Vide Alexand. consilio. xxxvij colum ij. ad fi. volu. iij. Alexã. cliij. incipien. prima consideratione. col. ij. Roma. consilio. cccv. ad finem.

h ¶ Flora. ij. Adde quod Romañ. consilio. clxv. dicit quod liber notarij repert⁹ in archiuo publico absq; die et consule plene probat de instrumentis ibi scriptis quid. autem si ex forma statuti requirantur duo notarij ad conficienda instrumenta ꝛ non interuenit nisi vnus an faciat aliquam fidem? vide Bal. consilio. ccc. q̃ non. et an instrumentum confectum in loco prohibito faciat fidem in loco conclusso. vide Bald. consilio. ccclxxix. incipiente instrumentum factum. j. libro. Et dictis Bar. hic adde eundẽ Bar. et Ange. i in. l. lucius. j. de testamẽ. ꝛ Bar. in. l. fideicõmissa. §. j. 3 4 j. de lega. iij. cano. in c. cum. p. tabellio. extra de fide instru. Joan. andre. in addi. Specu. in titu. de fide. §. refert. versi. et nota q̃ tabellio. et Bal. post Ly. in l. contractus. col. iij. et seq. C. de instru.

i ~ Andreas Pomate. ¶ Instrumento. vide Alex. cõsi. lix. col. iiij. vol. ij. in fi. et seq. col.

k ¶ Papa. adde Ange. consi. cclxxiij. vbi plene.

est scriptura publica et autentica ista facit plenam fidem. ¶ Sed quero quid de exemplo? Respõdeo eo ipso quod tu dicis exemplum presupponis originale. et autenticum precessisse. vt infra de fide instrumen. l. ij. et ideo aut tu producis exemplũ ꝛ nil aliud dicis et nullam fidem facit. vt. C. de edend. auten. si quis in aliquo. nam eo ipso quod tu cessas producere originale et autenticum est presumptio contra te et contra exemplum tuum: sed si tu produceres explum et diceres te perdidisse originale et probares: tunc exemplum faceret semiplenam probationem. de hoc est gloss. nota. C. de fide instrumento. lege sicut in quum. et tangitur in glossa. lege secunda. infra de fide instrumen. ¶ Item quero quid si instrumentum † publicum non est factum inter easdem personas. verbi gratia: duos fratres insimul diuiserunt vnam hereditatem: et in instrumento diuisionis cõtinetur quod vnus restituit alteri cẽtum que ille mutuo acceperat a Sempronio: et posuerat in domo. vtrum illud instrumentum faciat fidem pro illo Sẽpronio? Respondeo non plenam: quia confessio facta absente parte non probat. lege finali. de interroga. act. et infra. de confes. lege certum. paragrapho si quis absente. facit tamẽ semiplenam probationẽ vt lege capite quinto. infra de adulteriis.

l ¶ Quero pone quod in libro notarij defuncti in margine reperitur inticulatio seu rubica: que dicit instrumentum venditionis inter tales. et dimissum est spatiũ: vtrum ex illa rubica colligatur aliqua fides? Respõdeo quãdoq; illa rubica est rubica alicuius contractus vniformis: quandoq; est alicuius contractus difformis. Primo casu pone exemplum precedit in libro instrumentum in quo continetur quod Titius et Seius receperunt centum mutuo a Sempronio que restituere infolidum promiserunt et statim infra sequitur rubica instrumenti conseruationis indẽnitatis quam Titius fecit Seio: certe cum conseruatio indemnitatis sit vniformis: et instrumẽtum non recipit varietatem in se. satis puto quod inducatur aliqualis presumptio vel forte semiplena probatio: quomodo de precedenti contractu alter alterum cõseruauerit indemnem. Iste enim rubrice seu quasi probationes inducunt presumptionem eorum que ibi debent sequi. vt codice de impo. lucra. descrip. lege prima. in fine. et codice vt nemo pina. lege prima. Si vero esset cõtractus difformis: vt puta dicit rubica notarij instrumentum vẽditionis talis fundi facte a Titio Sempronio: certe venditio potest esse facta magno et paruo pretio. et sic differ mitter. tunc talis rubica non probaret: quia etiam confessio partis incerta nil probaret. infra de confes. lege certum. in principio. supra de interroga. act. lege de etate. paragrapho quod autem. ¶ Quero quid si in instrumento † repertur † defectus in indi l ctione vel in nomine Pape vel simi. vel in aliquibus aliis necessariis an faciat aliquam fidem? Respondeo si quidem notarius superest nullam fidem facit: sed imputetur particuli non agit contra notarium. vt sibi instrumentum perfectum restituat. argumento. l. veluti supra de edend. fec? si notarius esset mortuus. tunc puto quod faceret semiplenam probationem. vt lege. iij. C. de fabri. libro. xj. facit de

a ¶ Fuga. Adde limitanda dicta Barto. vt per eundem in. l. j. j. de bon. eo. ꝛ de materia late per Joan. and. in additio. ad Specula in titul. de presumptio. et aliquid per Alexan. hic cui adde Bal. consi. cxxij. et. ccxxx. libro. j.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Tertiũ. Vide alexand. consil. xv. viij. columna. ꝛ consi. xviij. ij. columna et consilio a clxxxiij. vij. colum. volumine primo. Et vnum verbum Felt. in capitulo licet causã v. colum. de probationi. Barba. consil. iij. colum. xv. volumine. ij. Imola. consilio cxxxiiij. cardina. consilio. cvij. Luma. sequitur ꝛ addi. consilio. lv. columna iij. Alexan. consilio. lxvj. colum. j. volumine. j. et consilio. lxxvij. in princip. eod. volumi. et. c. j. volumi. v. colum. fin. vbi ponit de teste cõsanguineo Felt. c. preter ea. de testi. cogen. col. iij. vide Felt. vbi dicit q̃ ad dicum testis se corrigentis non potest tale iuramentũ deferri.

c ¶ Consanguineus. Adde Anto. de butri. in. c. finaextra eod. Barto. in. l. qui testa. j. de testa. ꝛ in. l. parẽtes. per docto. C. de testamen. Pet. de anchara. cõsil. ccxvij. ad coro. Et plures casus in quibus vnus testis facit plenam probationem vide per Specu. in titu. de teste. §. restat. versi. hoc tamen fallit ꝛ per vnũ testẽ de visu. ꝛ plures de famãtur violentia. vt voluit Bal. consi. xlix. lib. iiij.

d ¶ Amicus. Adde tu quando amicus possit esse testis pro amico. et vide gloss. nota. in auten. de mo. in §. cogitandum in verbo testes in fin. not. Ly. ꝛ Pe. in. l. eos. C. de testi. ꝛ Bald. in. l. data opera. columna xxij. C. qui accu. Joan. andre. in additio. ad Specul. in titu. de testamen. §. primo. circa princip. et nor. Lano. in. c. quoties. de testib. Non tamen intelligas de teste instrumentario per id quod habetur in. l. sciendum. j. de vsuris et per Baldum in. l. scripturas. C. qui porto. in pigno. ha. ꝛ vide per Alexand. in consi. cliij. columna penulti. in. v. volumi. Et aduerte quia amicitia non reddit omnino testem inhabilẽ ꝛ hoc relinquitur iudicis arbitrio. ita Bald. in. l. eos. C. de appella. per tex. in dicta. l. sciendum. j. de vsu. ꝛ tenet Abba. in dicto capitulo quoties. de testit facit quod dicit Jacob. butri. in. l. iij. in principio. j. de testib. vbi quod licet duo testes magna amicitia coniuncti non probent plene tamen tres probarent quia numerus supplet defectum. vt. l. iij. §. eiusdem. ꝛ in. l. ob carmẽ §. finali. j. de testib. nec est verisimile q̃ testis pro amico falsum dicat cum pretio sit anima q̃ corpus. e. cum infirmitas. de penitẽ. et remis. l. sancimus. C. de sacro sanc. eccle. Et vide Ab. ꝛ Woder. in dicto. c. quoties. Alex. in consilio lxxxviij. columna. iiij. in quito li. Et de hac materia plene etiam per Barba. in consilio. iij. columna quinta. in. j. volu. vbi quod amicus potest testificari sed diminuitur de fide. ꝛ vide eundem in consilio. xix. columna. vj. et in consilio. xxix. columna. xij. in. ij. volumine. Et vide etiam Alexan. in consilio. l. columna iiij. in. v. volumi.

~ Andreas Pomate.

d ¶ Amicus. An autem amicus sit idoneus testis p amico. vide Alexand. consilio. lxxviij. columna. ij. ad finem. volumine primo. et quid de affine et consanguineo. vide etiam eund. consilio. cxxxiij. colum. iij. eodem volumi. et consilio. cxxxvj. columna. iiij. eodẽ volumine. ꝛ Areti. lxj. columna. vide Anchara. consilio. ccxlvj. et de affine vide Alexan. consilio. xlv. columna. ij. volumi. ij. et. cxxij. columna. ij. eodem volu. Et ibi ponit quid si cum tali esset alius testis an tũc deferret tale iuramentum et quid si foret a partibus remissa talis exceptio. et vide Alexand. consi. xxxiij. columna finali. volumi. iij. vbi ponit quando est probatum per plures testes sed inter se contrarios. et lxxxix. columna secunda. volumine tertio. vbi ponit. que requirantur ad hoc vt vnus testis in ciuitibus faciat semiplenam probationem. Et pulchre etiam per eam. l. maritus. in apostil. infra de questionibus. ex cuius dictis colligi licet quod ex minimo. et debilitatur hec semiplena fides quam facit vnus testis. et vide Baldum consilio ducentesimo sexagesimo nono. in prima parte vbi tenet hoc ꝛ multipliciter declarat hanc legem.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Quod non. Vide Areti. consilio. xvij. in tertio dubio. colum. vj. ⁊ lxxxij. columna. ij. cxxij.

b ~ Andreas Pomate. ¶ Aduerte. Aduerte tamẽ q̃ in defectum huius semiplene probationis nõ differtur iuramentum. Adde tamen quod hoc casu deferr̃ iuramentum in supplementũ fm Bald. dicta. l. ij. et Alexand. sequit̃ ibi in. vltima colum. C. de bono. posses. secundũ tabu. ad hoc vt excludatur venẽs ab intestato.

res testes. exemplum in ciuitate ista in quibusdam casibus sufficit probatio maleficij per famam: ⁊ vn⁹ testis probat famam: probabit ne semiplene? certe puto quod non[a]. sicut enim exemplo non creditur quando potes producere originale ⁊ non producis: et ideo est suspicio contra te. vt. §. di vi. et probatur. C. de fide instrumento rum. l. fina. ita cum de fama debeant verisimiliter esse multi testes: si vnũ solum producis: contra illum et contra te producẽtem esset suspicio. Itẽ istud quod dicitur quod vnus testis facit semiplenam probationem: intelligo in casibus in quibus sufficiunt duo testes: alꝯ secus. ⁊ assumo rationem gloss. per contrarium. si duo non faciunt plenam probationem: ergo nec vnus semiplenam. ¶ Et pro declaratione huius propositionis forsan tibi vnum dubium pone? reperiũtur testes qui iurauerunt: non tamen deposuerunt, vel deposuerunt ⁊ non iurauerunt. vtrum sit probatum saltẽ semiplene. ⁊ videtur quod sic. p istas rationẽ: q̃ ista duo. l. dictũ ⁊ iuramentum faciunt plenã probationẽ: ergo vnum istorum facit semiplenam. ⁊ sic concluditur q̃ iuramentum solũ sine dicto probaret: quod esset absurdũ: cũ nil explicite sit dictũ per testem. et ideo istud dictũ: duo faciunt ꝓbationẽ plenã: ergo vnus facit semiplenã. intelligas in duob⁹ equalis potẽtie: sec⁹ si vnus sit potẽtior altero. Exemplum: duo floreni faciunt plenam solutionem: ergo vnus semiplenam. bene sequitur istud. sed si diceremus vnus florenus et vnus anconitanus faciunt plenam solutionem: ergo alter istorum facit semiplenam. hoc non esset verum. si assumeres illũ qui esset minoris potentie: istud patet ad sensum. Modo in duobus testibus qui sunt paris potentie procedit dictum gloss. in dicto et iuramento. istud non sequitur. ⁊ ideo vt declarẽ istud dicas quia quandoq̃ in testibus contingit esse multos defectus. Primo contingit esse defectus numeri. verbi gratia. in testamẽtis requiruntur. vij. testes. quero vtrum duo faciant semiplenam probationem. videtur quod nõ. nam quatuor non faciunt plenam: ergo duo non faciunt semiplenam. ¶ Hic aduerte[b] antẽq̃ determinem. primo oportet me concludere † quod non sit defectus in dicto: sed solum in numero testium. hoc volo dicere si duo testes dicerent quod titius legauit mihi cẽtum isti nil probarent: quia etiam si heres confiteretur nihil probaret: quia est relictum in minus solenni voluntate cum sit defectus in numero testium. vnde non probaretur. non propter defectum dicti: sed propter defectum numeri testium. sed si duo testes dicerent: dico quod titius reliquit tibi centum coãvij. testibus ad hoc rogatis. si. vij. testes hoc dicerent sufficeret ad plenam probationẽ. sed quia duo non sufficiunt propter defectum numeri hoc casu puto quod faciat semiplenam probationem. vt. C. de bono. posses. secundum tabulas. l. secunda. ⁊ quod ibi not. ⁊. C. familie erciscunde. l. fina. ⁊ de testa. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. ⁊ quod ibi nõ. ¶ Itẽ ad rationẽ factã in contrariũ dũ dicitur quatuor nõ faciunt plenam probationem. ergo duo non faciunt semiplenam. ¶ Aduerte ista probatio que fit in testamentis componitur ex duobus videlicet ex probatione que est de iure naturali vel gentium. et solẽnitate ciuili. quod apparet. quia si iuris ciuilis solẽnitas subduceretur sicut fit in testamento militis remanet valida probatio per duos testes. vt infra de testamento milita. l. puma. ⁊. l. diuus. sicut etiam fit in testamento facto inter liberos. vt dicto. §. ex imperfecto. ⁊ dicta. l. finali. famil. erciscun. Modo iste duo partes solennitas iuris ciuilis ⁊ solennitas iurisgentium faciunt plenam probationem. ergo solennitas iurisgentium sola que est pars potentiꝯ facit semiplenam. vt dictus. ll. vnde in testamento non assumo probationem quẽ prouenit per numerum. vij. testũ. sed per illas duas solennitates. scilicet iurisgentius. et iuris ciuil. preterea solẽnitas iuris ciuilis affuit. licet modo omnes non possint haberi. ⁊ sic sufficit saltem ad indicium. vel ad semiplenam probationem. vt. l. testium. in fi. C. de testibus. ¶ Quero[c] quid si testis deficiat[d] in dicto. verbi gratia. dicũt duo testes † vidimus quod mutuauit sibi pecuniam: sed nõ recordãtur quanta fuerit. an ista facunt aliquam. fidẽ? Respondeo si ex aliquibus alijs coniecturis potest coniecturari de quantitate. vt puta per duos testes probo quod perijsti decem mutuo a me: per alios duos testes probo quod mutuauit: sed illi non recordantur de quantitate certe ex his duobus iudex poterit deferre iuramentum: vt extra eodem. capitulo ex literis. ¶ Quid? si dictum testis deficit ex parte

a ¶ Examinantis. Adde quod Bal. consilio. xlij. qn to ilb. consuluit q̃ stante statuto quod testis dictum examinati absq̃ presentia iudicis non valeat quod si de consensu partium iudex cõmittat examinationem dictum testis faciet fidem.

~ Andreas Pomate.

a examinantis: [a] q̃ non fuit examinat⁹ a iudice: sed a quodam notario extra iudicũ: videtur q̃ nullam fidẽ faciat: vt. l. hac consultissima. C. de testa. circa fi. ⁊. l. solã. C. de testi. pioui intelligitur solam a presentia iudicis vt ibi in glo. et hoc puto verum si parti potest imputari cur eum solemniter examinari nõ fecit: ⁊ ex hoc inducitur suspicio contra eum. vt. §. dixi in. q. de exẽplo et fama. sed si parti nil posset imputari vt puta quia testis erat in partibus valde longinquis vel erat in articulo mortis. vnde si iuisset ad iudicem statim decessisset. isto casu: puto quod faciat aliqualem presumptionem que induceret iudicem ad opinionẽ seu presumptionem secundum qualitatẽ persone pro hoc induco. C. de testi. l. fina. vbi creditur attestationibus quibus alꝯ non crederetur propter mortẽ testis. pro hoc facit quod not. in summa

b Ezo. in auf. de instr. cau. et fide. † vbi creditur instrumento cui alꝯ non crederetur propter distãtiã loci. ¶ Quero quid si reperiuntur dicta testium: b et non reperiuntur iuramentũ † an faciat aliquam fidem? ex. in. l. folam. C. de testibus. vñ dicere q̃ nõ: pioui tibi dicit solam. l. a iuramenti prestatione: dico eodẽ modo si parti poteſt aliquid imputari cur prestationem iuramẽti nõ producit nulla fides dabit et: alꝯ crederetur et semiplene: vt puta si dicta testium erant scripta manu vnius notarij antiqui defuncti: cuius acta nõ reperiũtur sicut dicim⁹ c de stilla † antiq̃ tus lata quod valet licet non reperiantur acta. vt not. per Innocen. in. c.

d ¶ Dixi plene. Adde quod idẽ tenet Bal. consil. cclxxviij. inci. principalis cura. j. lib.

e ~ Andre. Poma. Premissis. Vide in ista materia an due semiplene probationes faciant vnam plenam

f uis. de re iudi.

cum in iure. extra de officio delegat.

d ¶ Quero[d] quid si dicta testiũ sunt recepta † ⁊ examinata inter alias personas? vtrum cõtra aliũ faciãt aliquã fidẽ? Respon. q̃ e semiplenã. sicut dicimus de sententia in. l. a sentẽtia. j. de appel. quod tamẽ semper intelligo si modo examinari non possent: alꝯ sibi imputaret cur de nouo nõ facit examinari. vt. §. fi. C. de testib. ¶ Quinto

e esset videndũ de fama. de qua et de oibus eius effectibus dixi plene in. l. de minore. §. tormenta. de qõ. ¶ Se-

f xto esset † videndũ de alijs indicijs qualiter faciant semiplenam ꝓbationem de quib⁹ plene dixi. vt. l. pe. alꝯ finali. j. de questioni. ¶ Cum tamẽ aduerte q̃ indicius de quo loquitur. l. si duo patroni. in versi. multũ tñ. §. eo. videtur sufficiẽs ad deferendũ iuramentũ. ⁊ hoc videt sentire hic glo. dum allegat. l. illã. ad. q. de vno teste. hoc etiã probatur ex illo tex. dum dicit multũ tñ fidei ⁊c. si multũ fidei facit: apparet q̃ excessit primũ graduꝯ fidei. ⁊ fuit vltra suspicionem: ⁊ sic induxit ad opinionẽ que sufficit ad iuramentũ. vt dixi. §. ¶ Sic

g quero † vtrũ due semiplene ꝓbationes faciãt vnam plenam ꝓbationẽ: et siquidẽ sunt due semiplene eiusdẽ generis vt duo testes nõ est dubium q̃ faciunt plenã: sed si sunt due semiplene diuersi gẽris tũc videt q̃ nõ faciãt plenam. vt. l. ij. §. fi. de excu. tut. ⁊ ibi videtur gl. dicere. et. l. spadonẽ. §. qui iure: eo. ti. ⁊. C. qui numer. tuto. l. j. ¶ Aduerte. veritas est q̃ due semi

h plene[h] faciant vnam plenam. vt puta

Alexand. consilio. xij. incipien. cẽ seo renouatio in dubiũ in. iij. vol. et consilio xxi. incipiẽte repetito in causa militie in. iij. volu. in consilio xx. colum. iij. vol. eo. et consilio cxxviij. in. ij. col. vol. ij. ⁊ cõsilio lxxxij. eo. vol. Pasi. cõsi. xvj. in fi. in. j. vol. Bom. psi. viij. Felt. i c. cuz cãm. col. iiij. de pba. et. c. venẽs. vlti. col. de testi. ⁊ i. c. tertio loco. Lepo. psi. xxxij. ix. colũ. Barb. psi. vj. ij. colũ. volu. j. Bo. ps. xcj. in vlt. col. i psil. cxxij. Imo. cõsi. xcij. ⁊ cõsi. cxxxviij. ⁊ adde ad Anan. cõsi. lv. Alex. consil. lij. in fi. j. volu. Areti. cõsi. xlij. col. ij. ad finẽ. in cõsi. lxv. colum. ij. Anchara. cõsi. cclvj. Alex. consi. xxiij. colũ. fi. ij. vol. vbi dicit quid: in criminalibus. ⁊. cxxviij. colum. fi. eo. vbi dicit q̃ duo testes singulares et imperfecti non iniunguntur ad faciendam plenaꝯ vel semiplenam probationem.

c ~ Andre. Poma. ¶ Dicimus. vide Felt. c. qm̃ cõtra fal. xvj. col. ver. iiij. conclusio. de proba. ⁊ Alexã. consilio lxxix. col. iij. vol. j.

d ~ Andre. Poma. ¶ Quero. Contra istam decisionem licet magis communiter ab omnib⁹ teneatur tenuit Are. cõtrarium in. c. causam que. in. iij. colũ. ⁊ sequen. ⁊ consi. dxiij. incipien. sicut Joan. in apocha. et eodem modo tex. in. l. sed ⁊ si. j. eodem. vide Felt. c. q̃ uis. col. ij. de re iudica. ⁊ Are. consilio. xv. colum. iij. vbi tenet cum Bartol. vide Alexan. consilio. clv. volumi. ij. ⁊ consilio. cxxviij. volu. eo. ⁊ Bald. consilio cccclxxxij. in. v. parte.

e ¶ Quod. Adde Angel. in. l. ij. C. eod. Anto. de but. ex Panormi. in c. fi. extra eo. ⁊ Anto. de butr. in. c. q̃

g ~ Andre. Poma. Premissis. Vide in ista materia an due semiplene probationes faciant vnam plenaꝯ

a ~ Andreas Pomate.

b ¶ Testiũ. aduerte tamẽ quod licet regularter testis sine iuramẽto nõ probet q̃ quando ꝓbationes essent hinc inde pares: q̃ iudex debet pro eo sententiam ferre q̃ vltra aduersarium haberet ꝓ se vnum testem nõ iuratum. ita dicit Alexan. consilio. cxij. incipien. in causa et lite. ad finẽ in. iij. volumie. Felt. c. de testibus. in iij. colũna de testib⁹. et posuit d. l. folam. C. de testi. Alexand. l. milites. colum. ij. de testamen. milita.

a ¶Et confessio. Adde tu quod confessio non potest probari per testes singulares scilicet quando vnus deponet de vna alius de alia: quia tunc non iungunt ur isti testes vt plene probet ista cõclusionem ita decidit Anto. de butri. in. c. ex quadam. columna tertia. de testi

b9. Et idẽ a videt. vel. b le licet ita non clare do. Abb. in. c. cũ causam. colũna. iiij. de probatio. dum dicit 49 quod testes singulares non debẽt iungi ad probationem integrandam. et est ō mẽte Cyn. in c lege secunda. C. quesit long. cõsuetu. dum dicit an cõsuetudo p betur per 50 testes singulares. 9 ponit do. Alexand. in consilio xxxvj. columna secunda post medium. in quinto volumine. et adde q ad hoc vt confessio facta absente parte faciat semi c plenam probationem oportet quod probetur per duos testes vt est de mente Bartol. hic 2 not. in dicto. c. finali. de succes. ab intesta. Et dicit Alexand. in dicto consilio. xxxvj. et in consilio. xxxix. columna. iij. in fin. in. v. volu. pro quo adde gloss. 2 Cardi. in. l. finali. C. fami. ercisc un. et quod not. Angel. in. l. si debitor. ē. de iudic. quinimo talis confessio facta parte absente probata per vnum testem non facit indicium per id quod habetur in. l. fin. ē. de interroga. iunctis nota. per Bartolum post gloss. in dicta. l. finali. C. fami. ercisc un. et Ange. in. l. finali. in principio. ē. quod metus causa. 2 Innocen. in. c. sicut. el. j. extra de simo. Et ponit domi. Alexan. in consi. cxxiiij. col. penult. v. volumine. 2 aduerte quia conclusio Bartol. hic. f. qõ confessio absente parte facta per duos testes faciat semiplenam probationem non videtur probari in d. c. fi. de succes. ab inte. quia ibi confessio facta fuit parte presente que tamen ibi non faciebat plenam probationem quia verba fuerunt incidenter et enuntiatiue prolata vt ibi declarat Abba. 2 plenius Salice. hic. 2 in. l. in bonefidei. C. de rebus credi. vbi tenet contra Barto. hic. f. quod non faciat semiplenam p bationem sed aliquale indicium. 2 Ro. hic. 2 refert Alexan. in consilio. clij. col. penul. in. v. volumi. tamẽ idem Alexan. in consil. cl. eo. volumi. in. ij. colum. tenet opin. Barto. per not. in. c. si cautio. de fide instru.

vnus testis et confessio[a] facta absente parte casus [b] est extra de succes. ab intesta. c. fi. Item vnus testis et fama publica eo casu quo faceret semiplenam vt in. c. j. extra de appel. et not. in l. iij. §. eiusdem quoq; pr. capis. j. de testi. et idem in a ijs similibus casibus: in quibus dicit induci semiplenã probationem. Et ad contrarium respondeo: duo 1 imperfecta nõ faciunt vnũ perfectum quando tendunt ad diuersa. vt in cõtrario. ibi enim ille imperfecte causabãtur diuersas excusatiões: secus si tendũt ad vnum finem vt hic. ad hoc enim tendunt vt fidem faciant iudici quam fidem non solum debet colligere iudex ex vno genere probãdi sed ex pluribus. vt. l. iij. §. eiusdem quoq; j. de testi. ¶Quero quid si actor probauit intentionem suam plene. reus probauit intentionem suam semiplene. vtrum remaneat ex parte actoris semiplene probatus? doctores nostri et cano. concordãt in vnam sententiam. et dicunt sic. Quandoq; probationes actoris perfecte † 2 pbationes rei imperfecte sunt directo contrarie. verbi gratia. Actor habz duos testes qui dicunt quod ipse mutuauit reo centum in tali loco: et tali tempore. Reus habet alium testem qui dicit quod illo tempore ipse fuit in illo loco et nullum mutuum factum fuit. tunc probatio actoris remanet valida[c] et perfecta: et in nullo elisa per pbationem reimam illa probatio plena actoris extinguit totaliter illam semiplenam probationem rei imperfectam sibi contrariam. vt. l. ob carmen. in fin. j. de testibus. ¶Quandoq; probationes non sunt cõtrarie sed diuerse: verbi gratia. Actor pbauit mutuum per duos testes: reus probauit solutionem per vnum testem: isto casu remanet causa dubia: 2 recurrendũ est ad iuramẽtum ẽm formam istius legis. 2. l. in bonefidei. C. eo. et. l. vulgo. de admi. tuto. 2 doc. hoc tenẽt. C. de proc. l. j. et. 2 d. l. in bonefidei. 2 Jo. and. extra eo. c. fiñ. ¶Quero vtrum † vna probatio imperfecta tollat aliã imperfectam. ita quod non sit locus delationi iuramẽti casum habes no. de hoc quod sic. C. qui 2 aduer. quos. lege prima. ¶Ulto ergo quando est semiplene vel imperfecte probatum. videndum est qualiter et quando ex hoc veniatur ad delationem iuramenti. Pro cuius declaratione primo † videndum est in quibus casibus deueniatur ad hoc iuramentum. Respondeo non habet locum[a] in causis criminalibus. ẽm veram opinionem qõ dixi in. l. maritus. j. de q̃stio. tetigi in. l. iij. in prin. ē. eo. vbi gloss. tangit. licet aliter videatur dicere in

b l. in bonefidei. C. eo. Item an[b] habeat locũ in causis spiritualibus: vt puta monachationis vel matrimonij. tetigi in. l. iij. ē. eo. de quo per cano. extra eodem. c. fi. Item dicũt quidam qõ in causis famosis nõ recurritur ad delationẽ huius iuramẽti: quia in eis requirũtur probationes luce meridiana clariores. ppter fame periculum. vt. l. sciant. C. de probatio. ē. de dolo. l. item exigit. 2 de iniurijs. l. pretor edixit. in prin. hoc est cõtra casum multarũ legum. ē. eo. l. nam 2 postea. §. si damnetur. 2 ē. de his qui notantur infa. l. furti. ver. sed 2 si iureturãdo. 2 j. de iniurijs. l. lex cornelia. §. hac lege. Item dicit glo. non recurrit

c tur ad delationẽ iuramẽti in causis magnis[c]. istud verbũ magnis est verbũ magistraliter dictum. non qõ tex. dicat. sed hoc dicitur ad similitudinẽ causa-

53 rum criminalium: que † cause magne[d] equiparãtur

d causis criminalib[d]. vt. l. propter litem. j. de excu. tuto. 2 insti. de excusa. tut. §. item propter. ¶Sed est aduertendum que dicantur cause magne. Rñ. ẽm

54 † qualitatem personarũ: nãz inter aliquos causa. x. libiarũ esset magna: inter aliquos causa centum florenorum esset parua. vt. l. sed 2 si susceperit. §. j. ē. de

55 iudic. 2 hoc dicunt etiam doc. ¶Aduerte hoc † qõ licet esset cõtentio de magna tamen re si contenderetur de possessione nõ de propietate. dico qõ hec nõ est magna causa. C. si de momen. pos. fue. appel. l. j. 2. l. momentanee. C. qui legi. personam. 2 videtur mihi qõ hoc tangit Jo. and. in. c. ex insinuatiõe. er-

56 tra de pcura. Item est aduertẽdum qõ licet † causa sit magni ponderis: si tñ illud super quo vertitur cause dubietas. nõ facit magnũ preiudiciũ veritati. dico qõ iuramentũ posset deferri. verbi gratia. lata fuit sentẽtia inter te 2 quendã qui dicebat se meũ procuratorem pro te: cum tuventis cõtra me per illã sentẽtiam. ego dico illum pcuratorem fuisse reuocatum: 2 probo per vnũ testem licet hec sit magna causa: tñ si sentẽtia est nulla adhuc tamen remanet ius tuum saluum. 2 potes pbare si habes iustitiaz: merito defertur mihi iuramentũ: vtrũ reuocauerim vel nõ. vt. d. c. ex insinuatione. extra de pcu. ¶Hoc

57 premisso videndũ est † cui sit deferendum iuramentum pro cuius euidentia scias qõ istud iuramẽtum defertur in defectũ pbationis ad causam supplendam vbi deficit. vt. C. e. l. in bonefidei. 2 sic vbi p iuramentum non suppletur pbatio iuramentum non defertur. vt infra videbitis. ¶Itez aduerte quod Azo. C. eo. l. in bonefidei. reputat valde pro absurdo qõ actor deferatur iuramẽtum pro se: quia sic esset testis pro seipso: qõ videtur cõtra. l. omnibus. C. de testi. tamen si bene aduertatur. hoc nõ est incongruum. nam decretalis. extra de iudi. c. nouit. refert verba dñi in euãgelio dicentis. Si peccauerit in te frater tuus corripe eũ inter te 2 ipsum solũ: 2 si quidem audierit te lucratus es animam suam. si te nõ audierit: adhibe tecum testem vnũ vel duos: vt in ore duorum vel trium stet omne verbum. 2c. 2 sic vi

d des q̃ quandoq; sufficit vnus testis cum dicẽte. In eo qõ dicit: adhibe tecum vnũ testem: cui correspõdet vt in ore duorum scz dicentis 2 testis adhibiti.

a ¶Locum. Adde qõ in probanda cõsuetudine nõ defertur hoc iuramentum. ita Bal. in. l. de quibus. colum. xxij. ē. de leg. et refert et sequitur Alexand. in consilio. cxxxvj. colum. v. versicu. nec est locus. in primo volu.

~Andreas Pomate.

quandoq; requirũtur duo: vt cum dicit adhibe tecũ duos testes cui correspondent illa verba: vel trium scilicet dicentis 2 duorum testium adhibitorum. et illud qõ est de iure diuino. scitis qõ est de iure gentium vel naturali. j. dist. c. j. hoc autem ius diuinum qõ sic alternatiue loquitur interpũtat a iure nostro ciuili. sic: qõ in cau-

b ¶Itẽ an. vide alex. cõsi. cxliij. c. ij. volu. j. Bal. cõsil. cxxiij. in secũda parte 2 pcedẽti et vide ad hec Aler. consi. lxix. col. ff. ij. volu. vbi videtur sentire contrarium qõ adesset statutum qõ posset 2c.

~Andreas Pomate.

c ¶Magnis. Facit bene glo. in. l. aduocati. in verbo vtram. C. de adhio. diuer. iu. 2 tex. in. c. j. §. illũ. de restit. Lepo. in. vj. et qõ not. Barto. in. l. iij. in prin. j. de testi. et illud vulgatum qõ facultates habentur secundus hominum sanguis. 2 ad hec vide Alexan. consili. cxxij. in. ij. 2 iij. colum. volu. ij. 2 consi. xlij. ad fi. in. iij. volu. 2 consil. cix. in vltima colũ. in. iiij. volu. Barba. consilio. j. in. xiiij. colum. in. j. volu. 2 in simili consi. xliij. 2 xix. in. v. colum. ad fi. j. volu. 2 consilio liiij. als. xxxiiij. in. iiij. col. et col. x. 2 seq. j. volu. 2 cõsi. iij. in. xix. col. in. ij. volu. 2 consi. xviij. in. vj. colũ. in. ij. volu. in. x. col. 2. xvj. in. vj. colum. volu. ij. colum. xj. et xviij. colũ. ij. volu. ij. 2 Roma. consi. lxxvj. in. iiij. dubio. Imo. consi. cxlvij. in. iij. col. Alexan. in materia. consilio. xcj. incipien. in causa et lite. in quinto volumi. et Alexan. lxvj. volumi. primo. 2. lxxiij colum. j. in fi. primo volumi. et pulchre Alexan. consi. cxxxvj. colum. quinta. eodẽ volumi. vbi tenet quod in probanda consuetudine non defertur iuramentum 2c. et Aret. consi. lxxj. colum. iiij. 2 Felt. in. c. iij. de offic. deleg. et ibi Barba. colum. ij. in fi. et sequen. et in. c. prudentiam. §. adiicimus. colum. ij. eo. titu. et Alexan. consi. lxviij. in fi. volumi. iij. vbi sequitur Bar. 2 sentit valere statutum qõ a tanta summa. ē. non differatur iuramentum. et vide ad hoc scriben. in. l. iij. supra eodem. vbi ponunt quid iuris in his causis in quibus regulariter non defertur iuramentũ in supplementum probationis quãdo aliquid adesset qõ faceret vltra semiplenam probationem. et omnino Sozz. consilio suo. clv. et Fulg. consilio. clxxij. et ibi ponit aliquid cui magis sit deferendum iuramentum reo vel actori. et an causa trecentum ducatorũ dicatur magna. et vide vnum verbum per Barba. consilio. xxxvij. colum. xix. volumine secundo. 2 Cardi. consilio. cxlj. columna fina. et Alexand. consilio. xxxix. columna penulti. volumine. v. vbi ponit que dicantur. 2 ipse cause magne 2 dicit ẽdem relinqui arbitrio iudicis.

¶Magne. Adde tu dominum Alexandr. in consilio trigesimonono. in fine. in quinto volumine. et Speculã in titul. de iuramen. dela. §. primo. circa medium.

Andreas Pomate.

a ¶ Pro seipso. vide per Roma. consil. ccxc. in. ij. col. ver. nec refragatur. Imo. consi. cclvij. in. iij. colum. & Alex cõsi. lxix. in fi. volu: ij. & consi. cxxxiiij. eo. & lxxj. col. penul. volu. iij. vbi ponit an possit deferri hereditas grauibus et magnis requiritur duo testes cum dicẽte. In causis nõ magnis: vbi non possunt habere alie pbationes si est pbationis inopia sufficiat vnus testis cũ dicẽte. vt. l. in bonefidei. C. eo. causa tamẽ cognita: etiam circa alia vt. j. dicam: nõ ergo est ita absurdũ prout Azo dicebat q̃ actori credebatur p seipso[a]. ¶ Sic premissis cui deferendum sit iuramẽtum aduerte aut actor habet p se tãtum q̃ facit suspitionem: nõ aut facit presumptionem vel semiplenam probationem: & tunc sibi nunq̃ defertur iuramentum. Ratio quia iuramẽtum ipsius nõ perficeret pbationes: sed isto casu defertur reo ad purgationem seu defensionem sui. vt extra eo. c. fili. & hoc prodest actori qui admitteretur etiam post sententiam ex nouis instrumẽtis vt hic patet. & idẽ dicerem in reo si actor plene probasset intentionem suam & reus pbasset solutionem per aliq̃ indicium leue: nõ defertur ipsi reo iuramentũ: quia eius iuramentũ nõ suppleret & perficeret probationẽ suam: sed defertur actori eadem ratione qua. s. si vero actor haberet pro se semiplenam probationem. hoc est tantum q̃ iudicem adducat ad opinionẽ. et tunc siquidem actor nescit veritatẽ per veram scientiam: que habetur per sensum posito q̃ eam per firmam credulitatem sciret non deferetur ei iuramentum. hoc videtur tenere glo. & bene. C. eo. l. in bonefidei. Ratio patet quia si esset extraneus quidam et vt testis deponeret de credulitate: non probaret: quia testis non probat nisi per sensum corporeum perceperit. vt. l. testium. C. de testi. & isto etiam casu defertur reo. Si vero actor haberet perfectam sciẽtiam de hoc per sensum: quia agebatur de mutuo facto per eum: si quidem est ipse vnus[b] persona † vel alias infamis nõ defertur sibi iuramentum istud eadem ratione: qui si esset extraneus testis huius cõditionis probationem nõ perficeret: & sic deferret iuramentũ reo. Idem[c] dico econtra: si reus probasset defensionem suã semiplene actor plene probasset intentionem suã non deferretur reo iuramentum eo casu quo dixi actori non deferri: sed si oia ista cessant: quia causa non est magna et actor scit plene veritatem: et est persona honesta si habet pro se vnum bonum testem: defertur sibi iuramentum: quia perficiet probationem secundum regulam illam in ore duorum scilicet dicentis. et testis abhibiti. Et idem econtra diceremin reo si defensionem suam semiplene probasset. ¶ Quero vtrum iudex habet necesse † deferre istud iuramentum eo casu quo concurrunt ad hoc necessaria. Respondeo licet Cano. dicant contra. text. est q̃ sic. C. eodem. lege in bonefidei. vbi text. dicit oportet. et docto. ibi hoc tenẽt. et si non deferret propter hoc posset appellari. ¶ Quero: vtrum[d] pars sententiam capitaneus valet ipsa sententia non obstante statuto glo. est in. c. fi. de rescrip. & ibi no. doc. et tenet Anto. de but. in. c. penul. de iudi. do. Alexã. consi. cclxiij. incipiẽ. viso processu vtriusq̃ cause. in vlti. colum. secundo facit quia stante statuto q̃ potestas teneatur compellere agnatos ad cõpromissum intelligitur scilicet si ab aliqua parte petat̃ per notata in dicto. c. fi. de rescriptis. & ita tenet expresse domi. Anto. de but. in. c. venerabilis. de iudiciis. et sequitur domi. Alexan. in consilio. lxxij. incipien. in causa vertente. inter Pet. Joan. and. in penul. colum. tertio facit text. notabilis in. l. peto. §. final. infra de legatis secundo. in verbo: quod si cautio non fuerit desiderata et quod dicit Pau. de castro illuz textum. inducendo ad finem. ad statutum Padue de quo dic vt ibi per eum. & decisionẽ eius ibi sequitur simpliciter domi. Alexand. consilio. cccccl. xxvj.

b ¶ Utilis. Adde q̃ p hoc verificat̃ illud q̃ dicit cynus i. l. bonefidei. in vij. q. C. eo. vbi voluit q̃ fenerator nõ deferat̃ iuramẽtũ quia ostat̃ fenratore sed di ifames l. improbũ C. ex quibus cau. infa. irroga. et cũ decisione Ly. cõcordat Bal. in. l. qui accusare. C. de eden. vbi dicit q̃ iudeo non defertur iuramentum in defectum semiplene pbationis. Et q̃ dictum est de feneratore dicit Alexã. q̃ illud sequitur docto. in. c. fi. extra eo. & q̃si sit deferendum iuramentũ in defectum pbationis actori quã reo. vide Ange. consi. cclxj. & cccxxxvj.

¶ Andreas Pomate.

c ¶ Idem. Aide Pau. de ca. in. l. ij. in fi. C. de bo. pos. secũdũ tab. & hic vide Felt. in. c. in nostra. iiij. col. de testi. & in c. cũ in tua. col. iij. eo. & in. c. venẽs. viij. col. et in. c. pterea. eo. tit. Barb. cõsi. xxxij. col. v. volu. j.

Andreas Pomate.

d ¶ Utrum. Adde vnum singu. q̃ sufficiat hec petitio ab initio facta per clausulam peto ius & iustitiã monstrari. Alexan. consi. xcij. in. j. col. in. v. volu. no. necesse est q̃ iudex deferat istud iuramentum q̃ petatur aperte. idem tenet do. Anto. de but. in. c. fi. in vlti. col. extra eo. ti. doc. & presertim Salu. in. l. bonefidei. C. eod. vlti. col. q̃ contrarium teneat dñs Abb. in. d. c. fi. §. sane. ad fi. et seq. do. Alexan. nihil mentionem faciens de predictis in consi. liij. incipi. in cã vertẽte inter michaelez. in vlt. col. teneas cum Barto. et doc. vt. sez q̃ q̃ iudex necessitek iuramẽtũ deferre intelligat̃ tũ si apte petat̃: als nõ valeret iuramentuz neq̃ iurãt̃ p desset. et hoc multis modis probo. et. j. q̃ stãte statuto q̃ capitaneus teneat̃ ferre sistam ad consiliũ sapiẽtis itelligat̃. f. si a parte petatur p regulã. d. l. iiij. §. hoc aũt iudiciũ. & alle. & l. iã tñ. §. j. j. iudi. fol. alias si a parte nõ petet̃ ref̃ ferret

e ¶ Idem. Aide Pau. de ca. in. l. ij. in fi. C. de bo. pos. secũdũ tab. & hic vide Felt. in. c. in nostra. iiij. col. de testi. & in c. cũ in tua. col. iij. eo. & in. c. venẽs. viij. col. et in. c. pterea. eo. tit. Barb. cõsi. xxxij. col. v. volu. j.

Andreas Pomate.

d ¶ Utrum. Adde vnum singu. q̃ sufficiat hec petitio ab initio facta per clausulam peto ius & iustitiã monstrari. Alexan. consi. xcij. in. j. col. in. v. volu. no. necesse est q̃ iudex deferat istud iuramentum q̃

60 possit † seu debeat hoc petere: sez q̃ tale iuramentũ deferatur. & dico q̃ sic: vt arg. l. iiij. §. hoc autem iudicium. de dam. infec. ¶ Quero vsq̃ ad quod[a] tẽpus admittatur hec petitio. Respondeo vsq̃ ad cõ

61 clusionẽ † in causa: et ita admittit consuetudo[b] &c.

62 ¶ Quero: ista lex loquitur in reo absoluto: q̃d † in actore: Ridet idem. nam text. in ver. solent: loquitur generaliter q̃ iudex solet iudicare ẽm eum qui iurauit. nec restringit se magis ad actorem: q̃ ad reum quasi eadem est ratio. ¶ Ultimo hic dicitur q̃ sen

63 tentia † potest retractari per instrumenta de nouo reperta: sed an per nouos testes. Glo. tangit istam questionẽ & precedentẽ hic. Dic. quedaz sunt cause in quibus non admittitur reprobatio per testes. vt l. generaliter. C. de nõ nu. pecu. & in istis non est dubiũ: quedã sunt cause in quib̃ admittitur reprobatio per testes: & tunc si quidẽ in prima causa fuerunt examinati & publicati testes: & nõ poterũt post ea produci impediente publicatione: vt in auk. de testi. §. quia vero. si autem testes non fuerunt examinati poterunt de nouo produci eadẽ ratione qua instrumenta: quia appellatione instrumentorũ continentur testes. l. j. j. de fide instru. cum si.

e ¶ Tutor non potest promittere in instrumẽto stare simplici verbo aduersarij de expensis & damno.

Iuriurandi. Querit gloss. an tutor: & fidet q̃ nõ: quia habet in se speciem donationis. q̃ not. † & sic est casus q̃ si tutor in instrumento promitteret de quãtitate damni & expensarũ stare simplici verbo aduersarij non valeret[c]. de alijs ita promittentibus tetigi in. l. uriusiurandi. in prin. §. eo.

f ¶ Iuramentum q̃si defertur simpliciter intelligitur q̃ iuretur per deum:

2 Iudex debet iurari per sãcta dei euangelia:

3 Si electio prima fuit invalida an possit denuo eligi. remissiue.

4 Testis qui primo inualidẽ deposuit potest iterato examinari licet testificata dicicita fuerint.

g **Di per salutem.** Si nõ est legitime iuratum iterum est iurandum. h. d. Ex hac. l. colligitur q̃ † quando iuramentũ defertur simpliciter intelligitur q̃ iuretur per deum: per aliquam vero creaturam: vel salutem creature non potest iurari nisi sic specialiter deferatur: vt hic. hodie † vero debemus iurare per sancta dei euãgelia.

2 ¶ Scõo no. q̃ dixi in summario. ¶ Oppo. q̃ iuramentum postea prestitum non valet. vt. s. eo. l. nõ erit. in fi. Glo. dicit ibi iurauit ex interuallo cũ iam delatio esset reuocata. Certe vt ibi dixi delatio habet in se cõditionem tacitam q̃ statim iuretur seu acceptetur. vnde solue q̃ hic iuramentum fuit acceptatum statim: ideo potest ex interuallo iurari: ibi non fuit acceptatum: & ita tenebat Jac. but. ¶ Secundo opp: & vrdetur q̃ delatio referatur ad primũ iuramentum: vt l. matrimonij. j. qui. & a qui. & l. bone §. hoc sermone. j. de verbo. sig. Glos. non soluit. dic q̃ ibi matrimonium scõm per primum redditur viuus: que ratio hic cessat. vel melẽ? hic iurauit ex iure suo sibi iam questo per acceptationem. sed. in. l. incipien. visis narratis in themate. circa prin. quarto facit text. notabilis in. l. debitores. in princ. in verbo petentibus. j. de re iudic. & q̃ ibi per illum text. no. Ange. Et do. Alexan. de termino quatuor mensium dato condemnato &c. quinto facit q̃ decidit

Ang. in cõsi. cxl. incidẽtia mat. theus. sexto facit q̃ notãt̃ do. ant. & abb. in. c. pe. de iudi. Pau. de caf. in. l. pperãdũ.

cõtraria tractatur de iure nouo quo reprendo per matrimonium. facit ad p̃dicta. l. hec conditio. de condi. et demon. ¶ Sint. inducit hanc. l. in argumẽtum ad † questionem. de illis quibus est cõmissa electio potestatis q̃ primo fecerunt electionem inualidã[e] vt postea possint eligere. de quo per

et ibidem do. Alexan. in prin. in. ij. col. C. de iudi. q̃ stãre statuto q̃ iudex debeat terminare causas &c. septimo facit text. in. l. iulianus. §. offerri pretium. j. de actio. emp. cum declaratione Bal. ad illum text. in. l. ij. C. de his que sub modo. & in. l. j. in. iij. col. ne liceat tertio. quo. octauo facit text. in. l. j. §. fi. j. de iur. delib. vbi q̃ quis tempus ad deliberandum sit arbitrium tamẽ debet peti. vltimo facit gl. in. c. cupientes. in. §. q̃ si per vigintiq̃. in verbo cõpensentur in vj. & text. in. l. si quis in verbo. interpellatur. j. de condono. & in. l. ij. §. q̃ ait pretor. j. quo. legatorum. et in l. j. in verbo non exigit. j. vt lega. no. ca. tamen ter. et vide Afre. in. c. j. col. v. de iudi.

Andreas Pomate.

a ¶ Ad q̃. Aide Roma. consi. cclv. in fi. Afret. in. c. j. de iudi. in. v. col. & Alex. cõsi. cxxij. col. fi. ij. volu. vbi dicit talem delationem iuramẽti esse fiendam parte citata et ibi etiam ponit an condemnatus ppter talem delationem sit in expẽsis condemnãdus & q̃ requiratur partis citato in delatione talis iuramẽti. vide etiam Bal. consi. clxxxv. in. ij. colũ. in prima parte. & Sozi. consi. clv. col. penul. vbi dicit q̃ requiritur cause cognitio. & qualis.

b ¶ Consuetudo. Adde Bal. idem tenentem et cõsi. ccxij. in fi. primi libri.

¶ Valeret. Adde quod voluit Ange. in. l. imperatores. §. de pac. vbi dixit quod tutor non potest cõpromittere causam pupilli in arbitratorem: non potestate iudicandi de iure et de fac. de quo vltra Alexan. vide Baldum consilio. cccxc. et. cccxvij. secũdo libro. inquantum etiam tangit an pupillus possit facere pacem cum autoritate tutoris: adde quod Alba. consilio. lxxvj. libro secundo: consuluit quod absq̃ tutore pupillus iuramento obligatur ad obseruandam pacem.

Andreas Pomate.

d ¶ Aut. De hoc vide Alexan. in. l. iij. §. iurari. in. ij. colum. s. eo. & aliquid in epistola Jacobi. c. v. ad fi. in glo. in verbo: ante omnia. fratres enim mei nolite iurare.

¶ Inualidam. Adde vt pulchre per Roma. consi. cccxcij. inquantum Alexand. post Bald. querit de compromisso quod primo non habuit effectum an de nouo debeat fieri. dic q̃ sic vt consuluit Roma. consilio. cccccciij. et Bald. consilio. cccclxxxvij. libro. i. quarto.

Dy. & ibi dixi in l. serui electiõe. ff. de lega. j. & l. ij. de optione lega. & p Cy. in l. fi. C. de contrahen. emp. ¶ Ultimo[a] induco tibi hãc. l. ad. q. de teste qui deposuit ita † qõ eius dictus non valet vt possit iterũ examinari. Iz partes testificata dicicerint sicut dicitur in sentẽtia que nõ valet vt possit iterum sentẽtiari. vt. C. de senten. l. j. & de sentẽ. ex percu. rect. l. j. & de senten. q̃ sine certa quãtita. profe. l. hec sententia. habes gl. no. de hoc in. c. cum causam. circa fi. magne gl. extra de test.

a Andreas Pomate. 4 a ¶ Ultimo. vide alex. psil. ccv. in vlti. col. in ij. volu.

Andreas Pomate.

5 ¶ Iuramentum potest deferri super omni re.

b ¶ Quero. Vide bal. 1 & Mod. et p Jas. in l. 2 pises. C. de transact. & 3 Alex. cõsi. xxij. in vlt. col. in j. volu. 4 In iuramẽto calũnie potest peti tempus ad deliberandum.

5 Defensor ciuitatis potest iuramentum deferre.

6 Defensor municipij qñ equiparet tutor vel procurator.

7 Procurator vel defensor qõ iuramentum decisuũ subire non cogitur.

8 Procurator qõ cogitur subire iuramentum in respõdendo positionib[9] et interrogationibus.

9 Iuramẽtum calumnie hodie potest omitti non remitti.

10 Hodie semel iuratur de calumnia in his que emergunt post litem contestatam.

11 Iuramentum calumnie remittit parenti & patrono.

12 Iudex format punctum qñ inter partes est discordia.

13 In actionib[9] turpibus qñ ille cui defertur iuramentum scit veritatem qõ tunc non possit illud deferre.

14 Iuramentum qõ ratione diuersitatis personarum potest in aliã formam deferri q̃ sit delatum.

Iusiurandum.

1 De omni re potest iusiurandum deferri. & ille † cui deferr ex causa potest petere tempus ad deliberãdum. h. d. ¶ No. qõ iuramentum de

2 † quo tractatur in hoc tit. est iuramẽtum veritatis nõ credulitatis vt hic patet. licet enim quis putet quẽ decessisse: sic hẽat credulitatem suã tñ nõ cogit ad iurãdum donec certificetur de veritate. ¶ Cõtra. C. de iuramento calũ. l. ij. §. qõ obseruari. vbi cogitur quis iurare de eo qõ putat et credit. dicit gl. ibi loquitur de iuramẽto calũnie. hic de iuramẽto veritatis. & verũ dicit. tamẽ † etiam in iuramẽto calũnie potest quis temere pus ad deliberãdũ. vt no. in. d. §. qõ obseruari. Ratio quia põt esse qõ non hz credulitatẽ firmã: sed titubat: nec inclinat animũ suũ magis ad credendum sic quã nõ. vt no. j. de iuris & fac. igno. super rubica. et in l. de statu. ff. de testa. & probatur. ẽ. de interro. act. l. qui interrogatur. iuncti's not. per gloss. in l. j. in prin. in verbo damni. eo. ti. ¶ Opp. de. l. nõ erit. in fi. ẽ. eo. Sol. hic statz acceptauit. vnde ex causa potest iurare ex interuallo: ibi nõ acceptauit sta tum vt dixi. ẽ. l. proxima.

3 Andreas Pomate. 4 ¶ Parẽti. Frãcis. curtius i. l. ij. C. de iuramento calumnie.

Defensor.

Defensor † ciuitatis potest deferre iuramentũ si ei est mandatus. h. d. ¶ Quero[b] vtrũ † defensor municipij equiparetur tutori: an ꝓcuratori. in gl sunt opi Doc. dicũt: aut talis defensor hz mandatum ab vniuersitate: et tunc erit legitimus administrator: & equiparabitur tutori: quia administrationẽ gerit legitimã. l. j. circa prin. & l. munerũ. in pan. & ẽ. defensores. j. de mu. et ho. facit. C. de transac. l. pises. Aut hz mandatum ab his qui regunt rempublicam: & tunc equiparabitur procuratori. vt. l. item cozũ. §. actor. ẽ. qõ cuiusq̃ vniuer. no. qõ satis placet.

5 Defensor municipij qñ equiparet tutori vel procuratori.

6 Procurator vel defensor iurare nõ cogit. h. d. ¶ Opp. ff. de ꝓcura. l. non solũ. in prin. Sol. quoddam † est iuramentũ decisuum totius litis: vel etiã partis: et hoc subire non cogitur procurator: vel defensor: vt hic. sed si nõ esset decisuum. vt iuramentũ † per qõ rñdetur positionibus vel interrogationibus: in quibus licet ꝓcurator vel defensor neget. ad huc potest probari cõtrarium: & illud cogeretur subire & respõdere. vt. l. cõtraria. ¶ Oppo. quia sm hoc fit deterior cõditio actoris per aduentum ꝓcuratoris contra. l. ij. §. defendi. j. ex qui. cau. in pos. eatur. Sol. nõ fit deterior: quia si reus est absens: vel cogeretur venire: vel ad eum mittitur iuramentum. vt. C. co. l. generaliter. §. his de presentibus.

7 Procurator vel defensor qõ iuramentum decisuũ subire non cogitur.

8 Procurator qõ cogitur subire iuramentum in respõdendo positionib[9] et interrogationibus.

Qui iusiurandum.

Istũ. §. legit glo. clare. Ex eo etiã colligit tria notabilia. ¶ Primo qõ iuramentũ calũnie potest tacite remitti. de quo in. l. ij. §. sed quia C. de iuramẽ. calum. dic hodie potest omitti † nõ remitti. vt extra de iura. calum. c. j. li. vi. ¶ Scdo nor. q̃ olim pluries iurabatur: hodie vero semel tñ † qõ intelligo in his q̃ emergũt post lit. cõte. nã tũc ꝓstatur vniuersale iuramentũ calũnie. In his ño q̃ ꝓcesserunt ante litis cõtest. iura antiqua remanẽt incorrecta. ¶ Tertio no. glos. super versi. seq.

9 Hodie semel iuratur de calumnia in his que emergunt post litem contestatam.

10 Hodie iuramentum calumnie potest omitti non remitti.

11 Iuramentum calumnie remittit parenti & patrono.

Hoc iusiurandum.

Iste versi. allegatur ad tria in glos. sed dicit gl. Iste versi. allegatur ad tria in glos. sed dicit gl. nota. q̃ iuramẽtum † calumnie remittitur parenti[c] et patrono. qõ sm quosdam hodie corrigitur. tu dic q̃ non corrigitur: sed lex noua. C. per istam determinatur. ¶ Quero quid econuerso si filio: vel liberto deferatur a patrono: an ei remittatur hoc iusiurandũ? cerse sic secundum Guil. propter equalitatem seruandam. vt. l. fina. C. de fruc. et lit. expen. et est text. ꝛ. colla. de consuetu. rec. feu. c. sacramentum. §. in quibus.

12 Iuramentum deferri potest ab eo cui defertur iuramentum.

13 Iuramentum deferri potest ab eo cui defertur iuramentum.

14 Iuramentum deferri potest ab eo cui defertur iuramentum.

Si de qualitate.

Nota bonũ casum quã tes † de formatione puncti mittendi consultori. nam

a potest[a] iudex dirimere contentionem & ad suum sen

b sum se formare vt hic. et infra eadẽ lege. §. non sem per. et infra de bo. auto. iu. pos. l. in venditione. §. finali. et infra de ventre inspi. l. j. §. et notandum. facit l. prima. C. de rela.

Ait prætor.

Si is cui defertur iuramentũ nõ

c iurat nec refert cogit[c] soluere nisi ex causa recusset. h. d. vsq̃ ad fi. ¶ Oppo. de. l. marcellus. j. re. amo. Solu. dicit glo. speciale in illa actione et in omnibus turpibus vt si conuenti scãt factũ

13 non possint referre. Pe. dicit quod † in actionib[9] turpibus siue inhonestis si ille cui defertur sciat veritatem et deferens potest probabiliter ignorare quod tunc non potest referri iuramentum: vt si dico re sub traxisse vel amouisse clam: certe tu scis veritatem: q̃ de facto tuo agitur: ego deferens ignoro merito mihi non potest referri vt dicta lege marcellus. sed si vtrq̃ scit eque veritatem vt puta: agis i iuriarum de eo quod dicis quod percussi te et mihi defers iuramentum certe ita scis tu veritatem sicut ego: tunc merito potest referri propter generalitatem huius edicti. vt. C. eo. l. delata. ita intelligatur. j. de iniur. l. lex cornelia. §. pe. ¶ In versi. non semper. quero exẽplum qñ diuersitas rerum inducit diuersitatem iuramenti dic vt in gloss. ¶ Quero exemplũ qñ diuersi-

14 tas † iuramenti inducitur ex diuersitate personarũ. glo. ponit in liberto et patrono. tu potes ponere exẽplum in christiano et iudeo. nam christianus debet deferre. iudeo iuramentum per deum vel per legem

d moysi. † iudeus[d] posset deferre christiano iuramentũ per sancta dei euangelia.

1 ¶ Qualiter intelligatur q̃ si reus soluit vel iurat absolutur ab obseruatione iudicij. et nu. 3.

2 Cautela vt cõdẽnandus ex aliqua causa infamiam irrogante vt soluat ante condẽnationem.

Cum res.

In hoc. §. docet iurisconsultus pri

1 ceticam precedentem. ¶ Hoc quod dicit reum nolentem iurare debere condẽnari. declarabo in lege manifeste. infra eodẽ. ¶ Hoc vero quod dicit reum iurantem vel soluentem absolui. et gloss. exponit ab obseruatione iudicij: qualiter debeat in-

1 telligi dubitatur. ¶ † Pro cuius declaratione dic q̃ quandoq̃ superuenit reo exceptio pendente iudicio per quam tollitur ius actoris ipso iure vt si soluit. tunc e debet absolui ab obseruatione iudicij. a causa enim

e iam est absolutus propter[e] solutionem. & hoc est qõ f dicitur omnia iudicia sunt absolutoria. institutio. de

2 per. & tem. act. in fin. & hoc iam persuasi † cuidam potestati huius ciuitatis qui tempore syndicat[a] debebat condemnari in parua ẕtitate. cũ hic erat vnum statutũ: quod quicũq̃ condemnatus fuerit in officio g quod is gesserit: non possit hic iterum esse rector: ipse nec aliquis de eius domo. vt effugeret istam penam

f persuasi † quod solueret ante sententiam. & ita factum est. ¶ Item cõsului in oibus actionibus famosis: vt quis soluat: & ideo absoluatur: q̃ soluit: & si paratus esset quis soluere nõ cogeret q̃ rñdere accusationi vel inquisitioni. vt. ẽ. de procura. l. si reus. qui ter. est ꝛo. ad hoc. & l. si debitor. j. de sol. ¶ Quãdoq̃ super

Andreas. Pomate. ¶ Potest. Adde. xij. alios casus in quibus discordia inter partes discernitur arbitrio iudicis. vt per Jas. in. l. prima. in tertio notabili. de iudicijs. vide matthe. notabili. lxxxiij. in. viij. char. & Feli. in. c. cum te. colum. iij. de re iudi.

b ¶ Forma re. Adde Speculũ in titul. de requi. consilij. §. primo. versi. scias igitur. & Bar. in. l. duo. j. de iudic. & in. l. prima j. de vẽtre inspi. Bal. in. l. de die. ẽ. qui satisdare cogã.

c ¶ Ex causa. Adde qõ p hoc sumit argumentũ Bald. qõ stante statuto quod positiones simpliciter rñdeat qõ tñ ex causa põt rñsio modificari et idẽ no. Bal. in l. j. C. de edil. actionibus.

uenit reo aliqua exceptio peremptoria pendente iudicio que tamẽ actionem ipso iure non perimit: et tunc si quidẽm est de exceptiõibus impediẽtibus processum vt iusiurandi transactionis et rei iudicate. si opponatur ad processum absoluetur ab obseruatione iudicij vt hic in fin. facit. l. elegãter. §. si quis post. j. de conditione indebiti. Si vero non opponatur ad processum: sed ad iustitiam cause. esset idem quod in alijs peremptorijs: sed si essent de peremptorijs que non impediunt processum. tunc reus debet absolui a tota causa: non ab obseruatione iudicij vt. C. sen. rescin. nõ pos. l. peremptorias. ita loquitur to. tit. de re iudi. prout loquit de absolutione ita intelligebat Jac. but. qõ placet.

Itor.

Quando desistunt ꝓbationes potest tutor[h] iuramentũ deferre. h. d. in summa.

Prodigus.

Prodigus et furiosus non possunt iusiurandum deferre. h. d. Not. q̃ sacramẽtũ succedit loco pacti: loco solutionis & loco iudicij. cedit etiã loco aliorũ vt hic in gl. & plen[9]. C. e. & l. generaliter. in pan. Bar.

Qui non.

Non cogitur quis iurare vbi non potest conuenirl. h. d.

1 ¶ Iuramentum restringit ad causam super qua iuratur & vltra eã non extenditur.

g ¶ Quando desistunt ꝓbationes potest tutor[h] iuramentũ deferre. h. d. in summa.

h ¶ Prodigus et furiosus non possunt iusiurandum deferre. h. d.

1 ¶ Iuramentum restringit ad causam super qua iuratur & vltra eã non extenditur.

d ¶ Iudeo[d]. Pluresfor mas deferendi iuramentũ iudeis. vide per Spec. in tit. de iura calũ. §. j. versi. sed pone iudeus.

Andreas Pomate.

¶ Propter. Vide Feli. c. cum te. in. j. colum. infra de re iudica.

¶ Persuasi. adde Bal. & Ange. in. l. si reus parat[a]. ẽ. de ꝓcura. Bal. in. l. ea que. in fi. de cõdit. inde. aliã cautelam quam ponunt Bar. & Bal. in. l. furti. §. qui alieno. ẽ. de his qui no. infa.

Andreas Pomate.

¶ Tutor. Vide alleg. per Areti. in. c. ij. colum. j. de proba.

¶ Tutor. Adde qõ Pau. de castr. hoc dicit qõ aduersarius nõ potest recusare iuramentũ delatũ a tutore ex eo q̃ pupillus possit aduersus illud restitui: quia non hz inspici illud qõ euenire potest de iure speciali. alleg. casum in hac. l. in verbo audiendus. Alexan. dicit bene facere. l. ergo. §. si is qui. j. de fideicom. liber.

~✠Andreas Poma. ¶ Si actor. Iuramentum stri 1
cte intelligitur non tamen quod posito vno ex corre
latiuis ponatur et aliud.l.si duo patroni.§.si quis iu
rauerit.ṡ.e.tit.ad hoc credo ꝙ leg.sol.ex his que po
nit domi.Alex.hic in fi. 1

2 Iuramentum ꝙ habeat vim solutio- 2
nis q̄ntum ad causam super qua iurat̄
non q̄ntum ad aliam. 3

Si actor. [a] Iuramentū restringit̄ ad 4
eam †causam.s.super qua iu 5
ratur nec ad aliam porrigit̄.
hoc dicit ¶ Opp.de.l.duobus.§.ex- 6
ceptio.ṡ.eodem.Sol.concordat quia
hic ex alia causa agitur. ¶ Scdo op. 7
ꝙ iuramentū habet †vim solutiōis. vt
l.duobus.§.primo.ṡ.eo.vnde tollitur
omnis obligatio.l.itē illa.§.fi.de con- b
sti.pecu.Sol.verū est quantum ad eā
causam super qua iuratur non quantū
ad aliam.quod no.licet illa tolleretur
vera solutione facta ex vna causa.ta-
men hec ficta solutio restringitur ad
eam causam tantū.super qua iuratuꝫ
est.ista ergo ficta solutio non egredit̄
causam neqꝫ personam. vt not.in.d.l.
duobus.§.j.ṡ.eo.

1 ☞ Deferens iuramentum non po-
test penitere postq̄ alius dicit se vel-
le iurare.

Si nō fuerit. Defe- 1
rens q̄ nō vult iurare de calūnia re
mittenti similis est.h.d. Di
cit glo.ꝙ illud qđ hic dicitur de iura-
mento calūnie hodie corrigitur. quia 2
semel tantum defertur nec in omni ar-
ticulo iuratur.hoc intelligo verū: quā
do iuramentū defertur post litis ꝯte.
et sic post prestitū iuramentū calūnie
secus si ante.vt dixi.ṡ.eo.l.iusiurādū
§.qui iusiurandum. ¶ Nota ex ista.l.
quod ille qui defert iuramentū nō po-

b ¶ Manife-
ste. Ad- 2
de tu pro
intellectu
huius.l.et a
vide spec.
in titu.de 1
iurament.
dela.§.j.
ver.si au-
tem actor
⁊abb.post 2
eum in.c.
ij. Inno.đ
proba.vbi
volunt qđ
hoc iura-
mentū pos
sit a reo re
cusari si a-
ctor nihil
ꝓbauit ꝑ
l.qui accu-
sare.C.de 1
eden.et.l.
negantes.
C.de accu
sa.vj.q.vl-
ti.c.actor.
et de iure-
iuran.c.fi.
§.sane.vel
quod pro
ipso acto-
re sit ali-
qua presū-
ptio cōtra
quam opi.
facit tex.in
l.fina.in.ij.
rfiso.C.de fideiusso.vbi nullus testis nulla probatio
est ex parte actoris ⁊ tñ defertur iuramentum iudi-
ciale ⁊ reus tenetur illud subire. Scđo facit tex.in.l.
tutor in prin.ṡ.e.vbi deficientibus omnibꝰ alijs pro
bationibus tutor defert iusiurandum. Tertio facit
tex.in.l.generaliter.in princi.C.de reb credi.vbi iura
mentum iudiciale defertur in initio litis qđ nō cōtin
geret si deferre deberet qñ actor semiplene ꝓbauit
et contra Specu.⁊ Abb.vbi.ṡ.residet Areti.in.c.ij.
colum.j.de proba.⁊ Alex.hic in.ij.co.per al's rōnes.
Et vide etiam Fran.cur.in.l.admonendi.colū.xiiij.
circa prin.ṡ eo.

~✠Andre.Poma. ¶ Manifeste. Vide Alexan.consil.
cxxviij.in fin.ij.vol.Ias.§.item si quis fraudem.xvj.
col.insti.de acti.

c ~✠Andre.Poma. ¶ Qñqꝫ. Vide plene Panor.in
c.fi.de iureiur

test †penitere postq̄ alius dicit se velle iurare. hoc 1
enim dicebat aduersarius.volo iurare si tu iuras de
calumnia. certe ille qui detulit non potest dicere no
lo.dixi in.l.non erit.§.si neqꝫ ṡ.eo.

1 ☞ Due negationes quando referantur ad diuersa
quod non faciant affirmationem.

2 Delatio iuramēti postq̄ est acceptata quod recusa
ri non potest.

3 Delatio iuramenti a parte facta ⁊ a iudice approba
ta absqꝫ causa non recusatur.

4 Ex quibus causis iuramentū licite recusari potest.

5 Iuramentum delatū super re subiacente restitutiōi
quod licite recusatur.

6 Iuramentū delatum reo qui ideo defendit vt paret
actionem de euictione quod reus possit recusare.

7 Reus q̄ recusauit iuramētū si moriatur anteq̄ ꝓnū
tietur eū haberi pro cōfesso vel cōdēnato quod eius
heres nō poterit cōdemnari ex ista ficta confessiōe.

b **Manifeste.** [b] Primo pro declaratiōe hu
ius.l.quero.vtrum loquatur
hec.l.ex parte actoris vel ex parte rei. Rñd.
ex parte vtriusqꝫ.⁊ ideo illud quod dicit manifeste
turpitudinis referas ad actorem. ⁊ qđ dicit confes-
sionis referas ad reum.vel vtrūqꝫ referas ad vtrū-
qꝫ.q.d.actor qui non vult iurare vel referre manife
ste turpiter petit.⁊ manifeste videtur fateri se nō iu
ste petere. Et reus qui nō vult iurare vel referre: ma
nifeste turpiter se defendit.⁊ videtur cōfiteri se de-
bitorem. ¶ Opp.qđ hic sunt negationes due:⁊ sic
faciunt vnam affirmatiuam vt.l.duobus.j.de ver.
1 sig.Sol.dicit glo.hic †abūdat vna negatio. vel dic
prout refertur ad reum subaudias in tex.sic manife
ste turpitudinis est nolle intellige.s.soluere. Sequi-
tur nec iurare.nec iusiurādum referre:⁊ sic quelibet
negatio refertur ad diuersa ⁊ nulla abūdat. ¶ Op
po.C.e.l.generaliter.§.j.ibi potest quis iuramentū
2 recusare.Sol.†hic fuit susceptum: ibi non: ꝟm glo.
ante enim q̄ susceptum sit potest delatio reuocari.
vt.l.si quis iusiurandum.C.eo.certe de hoc an dela
tio possit reuocari.dixi in.l.non erit.§.fi.ṡ.eod. An
autem possit recusari anteq̄ acceptet̄. puto ꝙ non:
nec de iure antiquo: vt hic.⁊.l.iusiurandū.§.ait pre-
tor.ṡ.eo.nec de iure nouo nisi ex causa.vt.d.l.gene-
raliter.§.j.C.e.in hoc tamen est magis declaratum
3 hodie quam per ista iura digestorū: †nam delatio-
nem factam a parte potest aduersarius licite recu-
sare.sed si iudex delationem approbauerit ⁊ prece
perit parti cui est delatum qđ iuret: si recusauit sine
causa poterit eum tanq̄ confessum condemnare.vt
d.l.generaliter.§.j.in.l.enim illa nil de iure antiquo
corrigitur: sed declaratur.vt ibi dicitur in fi. quicq̄d
gloss.hic dicat. ¶ Pro declaratione huius.l. quero
4 †que sunt cause ex quibus potest iuramētum licite
recusari. Respon.plures quandoqꝫ ex persona defe
rentis.vt.ṡ.e.l.tutor.§.j.⁊.l.iusiurandū.la prima.§.
c fi.quandoqꝫ [c] ex persona eius cui defertur.vt.ṡ.eo.
l.iusiurandum ⁊ ad pecunias.§ pupillo. ⁊.§. procu-
rator quandoqꝫ ex natura loci vbi defertur. vt.l.tu-
tor.in fine.ṡ.eo.quandoqꝫ ex natura actionis super
qua defertur: nō enim cogitur quis iurare super ea
actione super qua non potest conueniri. vt.ṡ.eodē.
l.si patronus.quandoqꝫ ex natura exceptionis pro-
posite:

posite: nā si opponatur aliqua exceptio q̄ opponi nō a
pōt super ea quis iurare non cogitur.vt.l.in cōtracti
bus.§.illo.C.de non nume: pecu.et ibi est casus not. b
qñqꝫ propter ignorantiā vel dubitationē cui defert̄
vel refertur.vt.ṡ.l.iusiurādum et ad pecunias.§.j.et
§.ait pretor.et ibi dixi.qñqꝫ pōt recusare si ille cui de
fertur dubitat ne alio postea agente deuegatur per-
5 iurium suum.vt.ṡ.e.l.alias.et ibi dixi.et ideo †puto
quod si aliquis iuramentum deferret sup re q̄ subia-
cet restitutioni ꝙ quis non cogitur iurare: ne postea
cū casus restitutionis aduenerit de suo periurio do
ceatur.arg.dicte.l.alias.et tetigi in.l.eum.qui.§.si li
bertus.ṡ.e.qñqꝫ pōt recusari si per hoc ius eius cui
defertur minuit.vt.l.eum qui.in prin.ṡ.eod.et ibi est
6 exēplū in actore: et ideo puto ꝙ si iuramentū † defe-
ratur reo qui ideo defendit vt paret actionē de euic-
tione posset reus recusare iusiurandū: q̄r si res de-
cideretur per iuramentū non haberet actionē de eui
a ctione.ar.l.si dictū.§.si cōpromisero [a].j.euic.qñqꝫ re
cusatur propter qualitatē et modū deferendi seu re-
ferendi vt no.ṡ.eo.l.iusiurandū.§.si de qualitate.et
b §.non semper. ¶ Vltimo [b] no.ꝙ licet tex.dicat quod
est manifeste cōfessionis.nō tñ habetur pro cōfesso.
c nisi secuta ꝓnūtiatione [c] sup hoc vel sñia.vt.l.eius q̄
7 delatorē.de iure fis.ꝑ quā.l.etiā ꝓbat̄ †ꝙ si reus qui
recusauit iurare decessit anteq̄ iudex ꝓnuntiet eū
habendū pro cōfesso vel cōdēnato ꝙ eius heres nū
d possit cōdēnari [d] ex hac ficta vel presumpta cōfessio-
e ne.vt.d.l.eius qui delatorē.tene menti. [e]

1 ☞ Si ꝓmisi tibi centū si iures ascēdere capitoliū
et iuras an ex iuramento an ex pacto orīat̄ actio?

2 Contractus innominati quando iudicentur secun-
dum modum ineundi contractum.

3 Cōtractus innominati qñ fiunt per si et per vt.

4 Cōtractus innominatus qñ per si cōtrahit̄ impleta
cōditione an agatur ex stipulatione vel simili.

Si quis cū. Ex pacto collato in con-
ditione iuramēti secuto
iuramento oritur exceptio.h.d. ¶ Oppo.
ꝙ cōuentio nō possit cōferri in conditione 3
iuramenti.vt.l.que sub cōditione. in prin.j.de cōdi.
insti.Sol.dicit glo.ibi loquitur in vltimis voluntati
bus.hic in contractibus.tu dic ꝙ hic loquit̄ de iura-
mento super futuro.hic de iuramento sup preterito.
qđ dic vt in.l.cōtraria. ¶ Scđo oppo.ꝙ hic nō oria
tur exceptio iusiurandi: nā non iuratur super lite.de
quo iuramēto loquitur iste tit.vt.l.ij.et.iij.ṡ.eo. Hu
ius timore quidā exponūt tex.ibi exceptio iurādi.i.
pacti propter iusiurandū.et hoc videtur sentire glo.
in.q.quā format dū dicit actio oritur ex pacto nō ex
iureiurando qđ satis placet. Possumus etiā text. in-
telligere proprie vt si petebam a te centū.tu dicebas d
ꝙ ista centum nō debebas.ideo q̄r de mādato meo
aliquid feceras vel non feceras. propter quod mihi
satisfactū erat de illis centū.super hac exceptiōe tua e
ego detuli tibi iuramentum tunc dico ꝙ oritur exce-
1 ptio iurisiurandi proprie. ¶ Querit gl. †quid si pro
misi tibi centum si iures ascendere capitolium. et iu
ras nunquid oritur actio ex iuramento vel ex pacto.
et videtur quod oriatur ex pacto seu ex hoc contra-
ctu innominato.et erit contractus facio vt des qua-
si prius debeas preuenire in faciendo. vnde oritur
actio de dolo.vt.l.naturalis.§.qđ si fa
cio.j.de prescript.ver.licet lex distin-
guat ibi.an ex eiꝰ facto absit aliquid
et adsit alteri vel non. Alij dicunt.⁊ in
ista opi.est glo.no.et singularis quod
contractus innominati nō fiunt per si:
sed per vt: et ideo in questione ꝓposi
ta non fuit contractus innominatus.
orietur ergo actio ex stipulatione si in
tercessit vel ex donatione si fuit dona
tio conditionalis impleta conditione
et in hoc residet glo. ¶ Ex qua gloss.
2 habes primo †qđ licet cōtractus inno
minati iudicentur ꝟm modū ineundi
contractū.vt.C.de transactio.l.cū mo
ta.et de rerum permu.l.ex placito. et
in qualibet earū no.tñ illud est verum
qñ fiunt per vt sed si fiant per si: nō in-
specto ordine quid precedat semꝑ vi-
detur actū vt preueniatur in eo quod
fuit in conditione deductum: ita tenet
hic glo.et ꝟm hoc iudicabitur quis sit
contractus innominatus. hoc putarē
verum tenendo opinio.gloss.sed tenē
do aliam opinionem. quod contractꝰ
innominati iudicentur diuersimode:
ex parte dātis est do vt facias. ex par
te facientis est facio vt des.non inspe
cto ordine cōtrahendi sicut in emptio
ne et venditione locatione et si. vt di-
xi in lege ex placito de re.permu.et di
cam in lege naturalis.infra de prescri.
ver.et tunc de ista gloss.non est curan
dum. Secundo †habes ex hac gloss.
quod contractus innominati non fiūt
per si.contrarium no.supra de pactis.
lege si intra.et infra de dona.l.hoc iu-
re.paragrapho labeo.veritas est qđ
si ex implemento cōditionis parti ali-
quid adest erit contractus innomina-
tus.ita loquuntur gloss.contrarie iun
cte cum.Il.suis si nihil adest non est cō
tractus innominatus. vt hac glossa.

a ¶ Si compromisero. Adde secundum Fulg. quod
potius ille.§.facit in contrarium vt hic per Alex.
b ~✠Andreas Pomate. ¶ Vltimo. Licet Moder.
hic multa dicant contra Barto.tamen ipse bene lo-
qui videtur si intelligimus eū qđ loquatur in sñia de
claratoria
facti per.c.
cum licet.
de hereti.
in.vj. vbi
probat qđ
licet pena
imponatur
ipō iure ta
men semꝑ
requiritur
sentētia de
claratoria.
Rom. con
sil.iij. al's
xiij.⁊ cōsi.
cxj.alex.cō
ciij. incip.
videt̄ pri-
ma cōside
ratione vo
lu.j.et cur-
tius consi-
lio.l.viij.co
lum.vbi lo
quit̄ in bā-
nito.

c ¶ Pronūci-
atiōe.ad
de text.in
l.generali-
ter.§.sinau
tem.C.eo.
quem adꝭ
ponderat
Bald.ibi.
⁊vide bal.
in.c.vasal-
lus feudū.
in tit. si de
feu.fu.con
trouer. in-
ter domi-
num et a-
gna.et per
Alex.hic.

d ~✠Andreas Pomate. ¶ Condemnari. vide areti.
consil o.cxlvij incip.visa consultatione vide Raph.
Cuma.consi.xxxij.

e ¶ Tene menti. Adde secūdum Bal.in.l.ij.de edē.
qđ dicta.l.eius qui delatorē est no adhoc et ꝟm Io.
de imo.in.l.qui a latronibus.j.de test.et Alexan.hic
cui etiam adde qđ stante statuto qđ heres nō possit
molestari pro condēnatione defuncti et defunctus
condēnatus inuita soluerit partē condēnationis qđ
de alia parte heres non poterit molestari vt consu-
luit Ro.consi.cxcv.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Remitti. vide Alexand. consilio. cxxij. colum. ij. vol. iiij. Feli. c. ij. colũ iiij. de constit. c. cum olim. col. ix. de re iudi. et Jas. l. ij. col. de consti. principum.

b ¶ Notificatur. Adde vltra allegata per Alex. Bal. i addi. ad Spe. in ti. depositi. vbi dicit quod dilatio data absenti non currit nisi a die notificationis inquãtum autẽ Alex. tangit an vera pte absente possit statui dilatio ad de Fede. v̄ senis cõsilio. cccc. Et Alex. in consilio lxxxvij. in fi. in. v volumine.

c ¶ Debẽ de. Adde quid si procurator et dominꝰ ea dẽ die acceptãt q̃s p̃sumatur prius accepisse Roman. cõsi. ccclij. enim dem etiaz Roma. vide ad scripta in hac lege. consilio. cccv. vbi tenuit cõtra omnem sentẽtiam quod valet donatio facta absẽti absq̃ interuentu nuntij vel epistole dummodo aliqualiter veniat in notitiã donatarij.

d ~ Andreas Pomate. ¶ Remittere. Omnia que impediunt moram continuari impediunt etiam periurium. vide multa per Jas. i. j. §. et post operis. col. v. ff. de oper. no nũ. post Bar. et Alex. ibi. et Alex. cõsilio. xvij. col. ij. iij. volu.

¶ Aduerte tamen quod in contractibus innominatis qui fiunt per vt: potest quelibet partũ preuenire impleendo contractum ex parte sua. vt dicta lege naturalis. de preseri. ver. sed quãdo fit per si. de necessitate expedit q̃ ille preueniat cuius ex parte in modũ conditionis est obligatio collata. naz si alius preueniret non haberet actionem vt aduersarius implere cogatur quia illud q̃ venit in conditione nullo modo est in obligatione. vt lege si quis sub conditione. si quis om. cautesta. ¶ Tertio habes † ex ista glos. quod quando per si contrahitur contractus innominatus impleta conditione agitur ex stipulatione vel ex donatione vel simili cõtractu. ¶ In hoc quod dicit ex stipulatione est clarum. vt lege ex placito. C. de re. permu. In eo quod dicit de donatione vel simili contractu est dubium propter glos. contrarias. sed solue vt dixi. Item videtur q̃ agatur preseri. ver. vt. l. labeo scribit. alias incipit si mihi bibliothecam. de cõtrah. emp. vbi ex implemẽto cõditionis nil adest parti et ff. preseri. verbis agitur. Sol. hic loquit q̃ cõditio cõfertur mere in factũ seu voluntatẽ partis. et sic est in eius potestate conditionẽ implere vel non implere: lex vero cõtraria loquitur q̃ cõditio pendebat ex facto alterius. tunc si quidem per contrahentem impeditur quominus impleat potest agi preseriptis ver. nõ cõsiderato q̃ cõditio habeatur pro impleta vt ibi patet. nec erit actio p̃scrip. ver. q̃ oritur ex cõtractu innominato: sed erit tunc praescrip. ver. q̃ est idẽ q̃ in factũ ex equitate q̃ persuadet actionẽ dari. vt. l. quoties. de preseriptis. ver. pot etiã agi ex cõtractu conditione habita pro impleta. vt d. l. labeo. ¶ Circa legẽ istã quero in quod nomen contractus cadit ista oũentio. Ast non curo quia fuit factum pactum ad excipiendũ q̃ sufficit etiã sine causa et sic stat in nomine pacti simplicis. vt. l. tale pactũ. in pin. et. l. iurisgentiũ. in pin. et. §. quinimo. ẽ. de pac.

1 Iusiurandum remittitur etiam absenti.
2 Iuramentũ quando remittit absenti: fit notificatio per nuntium vel per epistolam.
3 Dilatio quando statuitur absenti notificari potest ei per nuntium vel epistolam.
4 Collatio prebende pot fieri procuratori absentis.
5 Creditor quod potest remittere iuramentũ debitoris qui iurauit soluere in paschate.
6 Omnia que impediunt moram contrahi impediũt periurium.
7 Si propter moram quis non potest adimplere promissa et creditor prorogat terminũ quando debitor fit periurus. remissiue.

Iusiurandum. Si iurat̃ super debito liberatur pignus. et contra actionem ad penã paratur exceptio. et soluti postea datur repetitio. h. d.

¶ Iusiurandum remittitur etiam absenti.

1 Iuramentũ quando remittit̃ absenti: fit notificatio per nuntium vel per epistolam.

Dilatio quando statuitur absenti notificari potest ei per nuntium vel epistolam.

2 Collatio prebende pot fieri procuratori absentis.

Creditor quod potest remittere iuramentũ debitoris qui iurauit soluere in paschate.

3 Omnia que impediunt moram contrahi impediũt periurium.

Si propter moram quis non potest adimplere promissa et creditor prorogat terminũ quando debitor fit periurus. remissiue.

Habeo etiam. Etiam † absenti pot iusiurãdũ remitti. a h. d. ¶ Quero vtrum † qñ fit gratia absentis: requiratur nũtius vel epistola. glo. videtur velle q̃ sic dũ dicit per nuntiũ. qd probatur q̃ si posset fieri absenti et ignoranti penitus frustra adiceretur. sed et per epistolã ꝛc. qi nullũ dubiũ haberet. pro hoc q̃ iuramentum procedit ex consensu. vt. ẽ. e. l. qui iurasse. in fi. ergo requiritur nuntius vel epistola. vt. l. consensu. de act. et ob. et ibi no. et hoc tenet Guil. ¶ Per hoc † dico bonã esse practicã quando dilatio statuit̃ absenti parti et ei notificatur b per nũtiũ vel epistolã qd̃ sufficit. vt hic Guil. dicit. ¶ Glo. inducit † in arg. ad questionem de collatione prebende c que fit procuratori absentis. vt possit fieri. de hoc plene dixi in. l. absenti. j. de do. et extra de preben. c. si tibi absenti. lib. vj. ¶ Guil. querit † hic. si tu iurasti soluere in paschate: vtrum creditor possit tibi licite hoc iuramẽtũ remittere? et videtur q̃ sic per hanc. l. certe hec. l. nihil facit. quia hic loquitur quando non est iuratum. Breuiter ista est veritas quod ille pro cuius vtilitate iuratur anteq̃ veniat terminus potest iuramentum remittere. vt extra eodem. c. j. Et breuiter omnia † que impedirent contrahi moram. illa impediunt periurium cõmitti. vt difficultas et similia. vt extra eodẽ c. breue. et dixi in lege quod tc. ẽ. titu. j. ¶ Quid aũt si tantum † stetisti in mora quod promissum non poteras adimplere an sis periurꝰ si creditor prorogat terminum? et videtur quod sic. j. de verbo. oblig. l. cũ stipulatus sim mihi a proculo. sed contrarium ibi determinaui. vbi videas.

1 Iuramentũ debitoris qñ prosit fideiussori.
2 Iurari super iure quando possit.
3 Res iudicata an eodem modo proficiat sicut iuramentum.

Creditore. Si debitor iurat † ex causa que personam tantum suam ab obligatione eximit fideiussor non prodest: sed si iurat super contractu: qd̃ facere rejectur in dubio. hoc dicit. et bonus tex. est.

¶ Oppo. q̃ pupillus non obligatur naturaliter vt l. quinta. in princi. j. de auto. tuto. ergo pro eo non tenetur fideiussor. Sol. hic intellige de pupillo qui poterat naturaliter obligari. vt not. in l. j. j. de noua. facit quod videbitis. j. de condi. inde. l. quod pupillus.

¶ Oppo. z videtur q̃ non possit iurare super iure quia ius est certum. vt. l. ij. j. de iur. z fact. igno. Sol.

2 hic † iuratur super iure propter dubietatem facti. vel dic super iure communi nõ iuratur. sed super iure puuato hoc est an aliquis sit obligatus vel an habeat actionem z similia bene pot̃ iurari. ¶ Opp. z videt̃ q̃ in dubio sic non debeat iudicari imo debeat mitti pro iurante z interrogari ex qua causa iurauerit. vt. ẽ. eo. l. duobus. §. si ei. vel debet interpretari contra iurantem. vt. l. duobus. §. igitur si quis. ẽ. e. Sol. ll. cõtrarie loquuntur quando postea agitur ex alia causa tunc debet distingui vt ibi vidisti. hic loquitur quando ex eadem causa agitur. Agitur enim cõtra fideiussorem qui idẽ promiserat sed ibi erat fideiussor de iudicio sisti. ad hoc facit. ẽ. eodem. l. si actor. z ibi vidisti.

Si fideiussor. Iuramentum fideiussoris

3 super facto prodest reo. secus si super sua persona iuretur. h. d. de hoc dic vt. l. duobus. §. j. ẽ. eo.

Sed si actore. Ex iuramento defensoris q̃ritur exceptio defensoris. z etiã ei cui quereretur si defensus iurasset: idem in re iudicata. hoc dicit. ¶ Not. text. ibi eadem ratio vsq̃ ad fin. quia notandus est. ¶ Not. istum casum in defensore fideiussoris. quia alibi non habuisti dicit glos. ¶ Tertio not. finem huius. §. qui videtur dicere. qd̃ eodem modo proficiat res iudicata sicut iuramẽtũ. ¶ Contra hoc facit. ẽ. de arbi. l. aduersus. in fi. z qd̃ dixi in. l. duobus. in fi. ẽ. eodem. Sol. glo. videtur ita intelligere q̃ sententia lata pro reo prosit fideiussori si fideiussor. est habiturus regressum contra reum.

3 alias secus. ¶ † Et econtra sententia lata pro fideiussore prosit reo quando reus posset redire contra fideiussorem. vt puta si fideiussit in rem suam: ita intelligit glo. in. l. puma. j. rem ratam haberi. vbi hoc videtur velle text. hoc videtur tenere glos. in dicta l. aduersus. Quod ergo dicitur q̃ res iudicata fin alterum vtriq̃ proficiat: intellige qñ vnus habitur̃ est regressum contra alium. vt dixi. z sic nõ est p oia bona equiparatio rei iudicate z iurisiurãdi. vt dixi in. d. l. duob̃. §. j. ẽ. eodem. z in. l. ex duob̃. de duobus reis.

a ¶ De in litem iurando[1]. Rubica.

Continua rubricam in gl.

1 Non debemus inspicere qd̃ euenire potest si ad id non est res naturaliter destinata.
2 Fideiussor an teneatur ad id quod ex contumacia condemnatio crescit.
3 Fideiussor de iudicio sisti et in iudicato soluendo in criminalibus qd̃ non teneatur si pena augeatur contumacia vel negatione partis.
4 Stãte statuto qd̃ p maleficio tali imponat̃ certa pena quã si nõ solueritamputet̃ man? qd̃ si pena aug-

a ~ Andreas Pomate. ¶ De in litem iurando. Vltra continuationem glos. vnicam differentiaz inter pumum titulum z precedentem in ea postram potest alio modo continuare: et aliam. sic colligere differentiam quod iste titulus loquitur de iuramento rei estimatorio. ille de iuramento iuris decisorio. sunt et alie differẽtie. primo q̃ iuramentum litis decisorium de quo titulo p̃cedẽte potest deferri tam reo q̃ actori. l. nam z post ea. §. fin. cum. l. sequen. j. titu. proxi. istud vero rei estimatorium de quo hic non potest deferri nisi actori. l. videamus. §. penul. in verbo absoluere. z. l. seq. et. l. ij. j. eodem. Secunda qd̃ istud iuramentũ nunq̃ defertur nisi a iudice. d. l. videamus. §. deferre. z in. §. penul. j. eo. illud vero potest deferri a parte parti in iudicio iudice approbante z ex conuentione partiũ extra iudicium. l. iusiurandum. in pin. z in. l. admonẽdi. ẽ. de iureiur. tertia q̃ istud iuramentum nunq̃ defertur nisi reus sit contumax. et in dolo. l. in actionibus. z. l. ij. j. eo. Nam sola culpa non sufficeret. Quarta quod iuramentum non potest deferri nisi circa rẽ puncipalẽ. illud vero circa omnem litem. ll. puma. et sequen. ẽ. titu. proxi. Quinta sit q̃ iuramentum de quo hic non potest prestari super numis. l. numis. j. eo. sed illud bene potest prestari. l. iusiurandum. ẽ. titu. j. Sexta sit q̃ iuramentum de quo titu. precedẽti: ideo iudiciale z volũtarium debet a iudice sequi. et non ꝛ amplius querere vbi est prestitũ. d. l. iusiurandum. ita q̃ etiã nõ debet retractari per instrumenta nouiter reperta. l. admonendi. in fi. C. eod. Septima quod istud iuramentum sit inductum mero actoris fauore poterit illum recusare et dicere volo probare per testes. l. semper. §. hoc interdicto. infra quod vi aut clam. Bartolus in. l. finalt. infra eodem. secus in iudiciali necessario. l. admonendi z. l. manifeste. supra titulo proximo. octauo sit quod ex iuramento de quo titulo precedenti oritur actiõ et exceptio. l. nam et postea. §. primo. ff. de iureiuran. sed ex isto nulla oritur actio. vt est glo. in. §. preterea quasdam. inuersiculo ex arbitrio. institu. de actio. Angel. et Roma. in. l. secunda. ẽ. titulo proxi. Bartol. in. l. in actionib̃. j. eodem. Baldus in autenti. nouo iure. C. de iudic. Innocen. in. c. super eo. quod metus causa. Hoc sit differentia quod iuramentum iudiciale et voluntarium etiam defertur vbi intentatur iudicio officium tertius est. l. si duo patroni. iuncta glos. supra titulo primo. secus in isto nam habet locum vbi officium iudicis intentatur. glo. est in. l. harum. in glossa fina. in fine. ẽ. si serui. vendicetur. Decima sit differentia quia istud iuramentum non competit fisco qui timinores vires habet quam priuati. glossa est in. l. quoties. in glossa finali. C. de exactione tributo. libro decimo. secus in omni alio iuramento. l. tertia. §. quacunq̃. et lege eumi qui. §. in popularibus. titulo proximo. Undecima sit quod iuramentum de quo titulo precedenti potest̃ pupillo deferri et preiudicabit parti que detulit iuramentum. lege qui iu-

rasse. in princip. §. titu. prozi. sed istud non potest pu
pillo deferri. l. videamus. j. eod. z hic Bart. assignat
rationem. Duodecima q̄ istud iuramentum nunq̄
defertur contra heredem dolosum. l. alias. cum se
quenti j. eodem. sed illud de quo titulo precedenti
bene pōt
deferri. l.
naz z poste
ea. §. final.
§. titu. pro-
xi. potest a
tamē illud
aduersus
quancūq̄z
personam
deferri vt
colligi po-
test ex illo
titulo.

Andreas Pomate.

a ¶ Non debemus. ad de quod not. Bald. in. l. si non dum. C. de furt. q̄ res denominatur ab eo pro quo est l. quod. si forte. §. qui ergo. j. de sol. habes p̄eterea notare q̄ lz reus propter cōtumaciam suam cōdemnetur vltra valoē z pretiū rei q̄ tamen per hoc non censetur austū pretiū rei. de quo Bald. in. C. testimonium col. vlti. de testi. z in. l. j. C. de confes. z de isto articulo vide per Albe. vltra adducta hic per Alexan.

b: Andr. po: ¶ Notādō est aduerte tñ dū Bart. loq̄tur q̄ fiat̄ de causis criminalib⁹ qd dz ītelligi de cās criminalib⁹ vbi ingerit pena pecuniaria nō aūt sanguinis. in illis autē nō admittunt fideiussores. vt voluit Bar. in. l. si quis reū. j. de custo. reo. Item adaduerte quod Bart. hic in prima questione videtur se confundere dum. §. remittit ad. l. iudicatum solui. dicens q̄ fideiussōr qui promisit simpliciter de iudicato soluendo tenebitur ad totum. id̄ quod tenebitur reus z vna proferretur tantum sententia: z tamē hic in casu vbi vna tantum p̄fertur sententia: nam vult quod teneatur ad penam negationis z contumacie ad quam tamen reus principalis tenetur. vnde cogita. z hoc etiam videtur sensisse Alex. hic in fi. colum. in fi. dum allegat Fulg. Item z in secō videtur minus recte loqui Bart. quia ista. l. super qua se fundat declarata intelligitur. glo. loquitur in fauorem cōsū qui intercesserunt: nō autem rei principaliter de quo loquitur Barto. Sed considera q̄ ista. l. generaliter loquitur licet gloss. in fideiussoribus exemplificauerat et quod Barto. ponderet eius actionis rationē. Et quod intelleximus. quantum ad euitandum penam amputationis manus: non autem aliam penam. zvl timo ad cautelam Barto. hic in fine. Adde rex. in. l. quero. z ibi Bart. not. vbi circa hoc ponitur alia cautela. ff. loc. de his tamen vide Joan. de plat. in. §. fi. institu. de actio. que ex delic. nascun. vel in. §. furti autem. z pro scēa caute la facit tex. in. l. grece. §. post hte. in versi. an ergo. in ꝓbo tum⁹. j. de fideiussoribus.

¶ Quod non. Adde secundum Fulgo: qd sententia Barto. nō videtur p̄cedere quādo vna sententia tantum ferebatur. z in illis. facta erat condēnatio. etiā in augmēto vigore contumacie vel insti

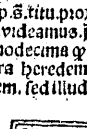

Ein. Hec lex legis duobus modis scōm puman lect. hoc dicit. † Non debemus inspicere quod euenire potest si ad id nō est res naturaliter destinata. ¶ Ad istā lectu. opponitur z videt q̄ debeamus inspicere qd euenire potest. vt. l. qui bona. §. j. j. de dam. infect. z infra loc. si quis domum. §. j. Sol. ibi res erat ad hoc naturaliter destinata. hic secus. solutionem huius biocardi tangit hic Guil. ego plene dixi in. l. inter stipulantem. §. sacram. de verbo. obli. ¶ Secūdo modo legitur in glos. in re tam facta. et hoc dicit. Fideiussor nō tenetur in eo ad qd ex ꝓtumacia cōdēnatio crescit. hoc dicit. ¶ Oppo. fideiussor de iudicio sisti iata sententia liberatur. l. grece. §. et post litem. de fideiuss. merito non est dubium quod non tenetur. Respond: licet in prima lectu. intelligatur de fideiussore de iudicio sisti. in hac secunda oportet intelligi de fideiussore iudicatū solut. vt sit ali

b

c

qua dubietas. ¶ Sed tunc oppo. stipulatio iudicatū solui cōmittitur in eo qd fuit iudicatū. vt. l. iudicatū solui stipulatio. j. iudi. solu. Solu. intelligas q̄ hic primo fuit condēnatus ad rē. in scēa sententia que fertur scōm naturā arbitrariarum actionum fuit damnatus in estimatione scōm iuramentum in litē: quod fideiussor non oberirit. ita loquitur hic. ¶ Oppo. q̄ c affectio consideretur. vt. l. cū seruus. man. Solut. propter affectionem ibi actio datur. sed hic. ppter affectionē actio cōpetens nō augetur cōtra non cōtumacē. ¶ Ultimo notandus est b multū iste tex. qui dicit non enim res plurie fit. ppter hoc. lz ex cōtumacia estimabitur. zc. Et sic facit ad multa. † naz in causis criminalibus tota die interueniunt fideiussores de iudicio sisti. et iudicato soluendo. et sunt statuta que dicūt quod propter cōtumaciā. vel negationē pena augeat. vtruz in illa pena teneatur fideiussor. z videtur q̄ nō. qd nō est pena maleficij. lz pena cōtumacie seu negationis illus

c

ciationis. z hoc etiam sequitur Alexan. cui ad de qd Bald. consi. cclxxv. incipien. statuto cauetur. videt tenere quod fideiussor in criminali non teneatur de accessoriis maleficij nisi dictum de omni causa que ex iudicato nasci posset ibi zc. ponit an stante statuto quod a condemnatione maleficij non possit appellari an appellari poterit ab accessoriis procedentibus occasione maleficij. Adde etiam quod Jo. an. in rubri. de fideiusso. in addi. ad Specu. format. q. de illo qui dedit fideiussorem cōmuni pro maleficio p quo bona fuerunt publicata z vltra condemnatus in centum fuit principalis. z fideiussor nō teneatur in centū secundum Alberi. pp. et Albert. de bo. super. l. j. C. de fideiussoribus. quod limitat Joan. andre. nisi maleficium fuisset in fraudandis rationibus cōmunis z repertus fuisset debitor in illis centum plusq̄z ascenderent bona: z idem quando pro maleficio nō debebatur confiscatio: sed pena mille librarum z bona non ascendissent nisi ad nonaginta: quia fideiussor etiam teneretur ad centum in quantum. Alexan. tangit: q: de custode castri qui dedit fideiussores pro certo tempore. et postea fuit refirmatus z castro spoliatus an fideiussor teneatur. Joan. andre. in addit. ad Specula. in titu. de fideiusso. §. j. versicul. illud. in addi. vt ibi scripsi: dicit Ramb. de rampo: hic disputasse ibi late vide. an autem per compromissum factū per principalem liberetur fideiussor. vide Bal. consi. cclxxi. vt. iij. lib.

illud augmentantis. et hoc per hunc tex. ¶ Itē dicunt statura qd pro tali maleficio † imponāt tanta pena quā si soluere non poterit amputetur sibi manus contigit qd illa pena est augmentata propter negationem: vel propter cōtumaciā in non veniendo. vel in non soluendo. vtrum debeat soluere totū cū augmēto. vt euadat penā persone. an sufficiat soluere penam principalem sine augmento. et videtur q̄ sufficiat soluere penā maleficij: per hunc tex. non enim res zc. examinaut plene hoc. j. de publi. iudi. l. ij. et dic vt ibi. a ¶ Sis tamē cautus † quādo tu facis scribi pro missionem fideiussoris. vt non solum dicas qd pro mittit soluere omnem penā et omnem condēnationem que sequitur ex maleficio illo vel accusationem inquisitione: sed addas vel ex processu. vt sic videatur promittere penam que veniret ex cōtumacia habita circa processum.

a

3

1 ¶ Contra dolosum iuratur in litem nō contra culposum.
2 Interesse cōtra eū qui est in culpa qualiter iuratur.
3 Interesse verū q̄ aliquo casu. p̄bet p iuramentum.

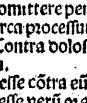

Jue nostrum. Ista lex potest cōtinuari cum p̄cedenti et erit. §. ibi interdū. et potest nō cōtinuari. et nō erit. §. ibi interdum. sed tamen si est. §. h. d. Cōtra dolosum

b

1 † iuratur in litem contra culposum non. h. d. ¶ Quero qualiter † probetur interesse cōtra eū qui est in culpa. dicit glo. per testes: qd dic vt. l. j. §. de sen. que pro eo quod interest. videbitis. vt. j. ea. l. in actionibus.
2
3 ¶ Quero vtrum † verum interesse probetur aliquo casu per iuramentū glos. dicit q̄ sic. videbitis in. d. l. in actionibus. ¶ Quert glo. quid si affectio partis est nota iudici. dic vt in glo.
1 ¶ Juramentū in litē affectionis qd nō deferatur in his in quibus affectio nō cadit: sed iuramentū ad probandum verum interesse etiam extra rem.
2 In numis quando cadat estimatio.
3 Dispositio huius l. quod habeat locum in florenis z grossis et in omnibus que in genere suo functionem recipiunt.
4 De interesse extra rem quando habeatur ratio.
5 In interesse extra rem quod habeatur ratio lucri.
6 Si debebas mihi cētū libras tempore quo florenus valebat quadraginta solidos: et si potuissem habere quinquaginta florenos nunc valet quinquaginta: et si non possum habere nisi quadraginta an dicar perdidisse. remissiue.
7 In actionibus stricti iuris an p̄stetur istud iuramentum veritatis in litem.

Nmis. In his † in quibus non cadit affectio nō defertur iuramentum in litē qd est affectionis: sed defertur iuramentū in litē ad probandū verū interesse etiam extra rem qñ circa rem nō cadit. h. d. dividitur in duas partes que patēt ex summario. scēa ibi: nisi forte. ¶ Not. q̄ dixi in summario veniamus ad apparatū et aduertatis q: no. l. cst. ¶ Op. j. depo. l. j. §. in deposito. Sol. hic in deposito pecunie ibi in deposito aliarū rerū in quib⁹ cadit affectio vt in libris et fi. ¶ Scdo op. dz hic numorū estimatio est certa. Cōtra numi nō estimanē. vt. l. si ita fideiussorē acce-

2

4

5

3

4

pero qd ego. x. j. de fideiuss. So. † ponē certa est numoz estimatio. i. ipi numi certi sunt q̄ sunt rerū estimatio: nō aūt ipsi numi estimanē per res. ita dicit glo. Certe istud dictū glos. hz locū solum in pecunia minuta sed pecunia grossa auri vel argēti bene estimatur per minutā. ¶ Quid ergo dicem⁹ si essent depositi florenī: habebit ne locū ista. l. vt q̄ nō: nā eorū estimatio nō est certa. imo crescit et decrescit. vt vi a detis tota die. Dico † q̄ hec. l. hz locū in florenis et in grossis et in qualibet quantitate: hoc est in oibus que in genere suo recipiunt functionē in quib⁹ nō cadit affectio. vt. l. ij. in pri. §. si cerpe. et ideo nō est necessaria expositio glo. hic facta: sed tex. stat. ppte q̄ certa est estimatio numorū. lz possit crescere z decrescere. in numis grossis tñ b q̄ in eis nō cadit affectio nō habet locū istud iuramentū qd est affectionis et sic generalr in omni quātitate intelligit seq. glos. ¶ Cōtra hoc op. b §. ne quis eū qui in ius vocat. l. pe. §. in eū. vbi agitur ad interesse et sic ad quātitatē et tñ iuratur in litē. Sol. hic loquit qñ quātitas ab initio fuit in obligatione: ibi qñ obligatio quātitatis successit in locū obligationis. speciei in quā cadebat affectio. vt dicā in. l. in actiōib⁹. j. eo. ¶ Cōtra hoc oppo. q̄ si nō cadit affectio. ergo nullo modo p̄statur iuramentū in litē. Sed cōtrarium dz in hac. l. ij. rifso. Sol. in. ij. rifso nō loquit de iuramento in litē qd est affectiōis: sed de eo qd est veritatis. Fz gl. ¶ Sz cōtra. ergo excepto sequēs nō est de regula. Sol. gl. subaudit. in pri. nō iuratur in litē rōne affectionis vel alia rōne: tūc bene sequit exceptio nisi zc. Si quis tñ vellet sustinere q̄ etiā exceptio loquatur de iuramēto affectionis. posset dicere qd in vltimo casu. l. loquāt qñ propter cōtumaciā nō resistuentis pignora sunt distracta: nam in illis pignorib⁹ cadebat affectio. glos. tñ istud non patit nā in litē iurat solū. ppter dolū nō restituētis. sed circa pignora nō fuit dolus ꝓmissus. ergo nō pōt intelligi de iuramēto affectionis. loquit ergo de iuramēto in litē qd est veritatis vt videbitis in. l. in actiōib⁹. §. plane. j. eo. ¶ Veniamus ad se. gl. op. de interesse extra rē non habet rō. vt. l. si sterilis. §. cū p venditorē de ac. emp. Sol. † et aduerte. hic loquit in numis in quibus nō venit interesse intra rē: ideo habet rō de interesse qd est extra rem. hic est casus hic. et. l. liber homo. in fine. de verbo. obliga. cum sua glos. et. l. si penā. eo. ti. et ꝓm hoc licet

Andreas Pomate.

¶ Ar. ibi. Vide Cepo. caute. citij. et ad confirmationē vide Bl. pf. cij.

Andreas Pomate.

¶ Hoc oppo. pro declaratione istij sol. vide q̄ scribit Bart. in. l. in actionibus in. ij. col. in ver. circa pncipiū. in primo aduertendū i fi. j. eo. Sed tñ est aduertendus q̄ ista sol. restringit text. in. d. l. pēñ. qd ibi fuerit debitor in spē tñ qd est p certo di uinare: et nisi velim⁹ dicere qd imo sit necesse. ita intelligit. c. l. quod ille tex. de iuramēto in litē qd cadit nisi in specieb⁹ vt h est gl. Et de hoc vide alex. in l. in actionibus. i. ij. col. in fi. j. eo. ti.

principij huius. l. sit generale ad omnem quãtitatẽ propter rõnẽ suã: non propter verba tex. tamen hic finis restringitur ad numos tm. In aliis aũt quantitatibus puta in frumẽto vino et similibus nõ habet rõ interesse extrinseci. vt l. cõtraria. ¶ Quero vtrũ in hoc interesse habeatur ratio lucri. Si. hic vt dicere q̃ nõ. tex. videt velle cõtrariũ in. l. nõ vtiq;. §. nũc de officio. j. de eo qd cer. lo. quã glos. allegat p. cõcordantia. et ista est vera maxime hodie p. l. j. C. de sen. q̃ pro eo. ¶ Sed iuxta hoc quero. vos vidistis aliqualem dubitationẽ vtrũ habeatur ratio lucri vel nõ. quero † debebas mihi dare. c. libras tẽpore quo florenus valebat. xl. sol. nunc florenus valet. l. solidos. z sic tũc habuissem pro centũ lib. l. florenos. nũc non possum habere nisi. xl. an dicar perdidisse. et dãmum passum esse. an vero non acquisiuisse. dubium difficile est nõ examino hic dixi tibi in. l. Paulus. de fol. Ultimo † quero an in aliis actionib⁹ stricti iuris pretetur illud iuramentũ in litẽ qd est veritatis. dicit glo. qd sic cõtra dolosos per hanc. l. et videbitis in. l. in actionibus. §. plane. j. eo. et ibi plene dicã.

1 ☞ Pupillus vel eius mater qd non admittatur ad iurandum de affectione in cã que per tutorẽ agitatur.

2 Tutor non cogitur prestare iuramẽtũ affectionis sed calumnie et veritatis si eam scit.

3 Quis non dz subire anceps periurũ.

4 Tutor est quasi dominus.

5 Forma iuramenti affectionis prestandi per tutorẽ. nu. 5.

6 Adolescens qñ equiparatur pupillo.

7 Adolescens iurare potest in litẽ et de veritate interrogari.

8 Iuramentum in litem debet a iudice deferri. notarius tamen potest deferre iudice mandante.

9 In arbitrio iudicis est deferre vel nõ deferre iuramentũ in litem.

10 Iudex taxat quantitatẽ iuramenti.

11 Iudex post iuramentũ prestitum potest diminuere et illud non sequi. et nume. 14.

12 Infinitas quando euitetur remissiue.

13 Ideamus. Incausa q̃ pertinet † agitat pupillus vel mater eius ad iurãdum de affectione non admittitur. tutor et curator nõ cogitur: sed volẽs admittit: adult⁹ etiã admittitur. hoc. d. ¶ Oppo. de. l. qui iurasse. in princip. supra titu. primo. Sol. ibi loquitur in iuramẽto. quod defertur a parte parti. vnde imputet sibi qui pupillo detulit hic in iuramento qd inuita parte defertur. Secundo oppo. mater potest esse tutrix: ergo potest iurare pro pupillo. vt in aut. matri et auie. C. quando mulier. tute. offi. fun. põt. Sol. hic loquitur quando mater non est tutrix. et ratio dicit glos. quia credimus eas in infinitum iurare propter amorem filiorum. Ista ratio reprehenditur per doct. quia si esset vera: idẽ esset qñ esset tutrix. Preterea maiorem affectionem habet quis ad seipsum q̃ mater ad filium: sed pro seipso qs admittitur ad iurandum. ergo ꝛc. est ergo ratio quia istud iuramẽtum defertur rãtum domino litis: sed mater quia nõ est tutrix nil habz facere in lite. ergo ꝛc. vt. d. l. vulgo infra eodem. ¶ Tertio oppo. et videtur tutorem cogendum. vt. l. q. §. quod obseruari. C. de iur. calum. Sol. dicit glos. et not. triplex † est iuramentum. scilicet affectionis: et ad hoc tutor non cogitur. vt hic. Item calumnie: et istud cogitur prestare tutor. vt in d. §. quod obseruari. Item iuramentum veritatis: et tunc si tutor potest scire veritatem eque sicut pupillus cogetur prestare ar. l. generaliter. §. j. C. de iureiuran. et. l. properãdum. §. pe. de iudi. ¶ Oppo. z videtur q̃ alienum compẽdium quis debeat preferre suo. vt. l. tutor. la. ij. §. non est audiendus. j. de admi. tuto. So. fateor hoc quando qs: non tamen quod per hoc † quis debeat subire anceps periurũ. vt hic. anima enim ꝛc. vt. C. de sac. san. eccl. l. sancimus. ¶ Op. q̃ tutor volens non admittatur: quia non est dominus. vt. l. vulgo. j. eo. Sol. † est quasi dominus. vt. l. qui fundũ. §. si tutor. j. pro emptore. ¶ Oppo. hic dz q̃ tutor hic prestat iuramentũ ad vtilitatẽ pupilli. Contra istud iuramentum est affectionis. vt j. ea. l. §. iurare. et. l. in action. bus. et vidistis no. §. l. proxima. sed hic dicit quod est vtilitatis quare male. So. fateor quod est affectionis continentis vtilitatẽ: mã propter affectionem simplicem sine vtilitate nõ augeretur condemnatio: iram intelligitur hic. licet qñqs daretur actio q̃ab nõ appeteret. vt j. man. l. cũ seru⁹. facit. j. de bo. libe. l. libertus qui soluendo. et ex hoc tex sic exposito hic assumit † gl. formam iuramenti qd prestat tutor. iurabit enim pro quanto suus pupillus adultus nollet carere. non pro quanto ipse tutor vellet pupillũ nõ carere. sed hoc nõ placet. cum enim pupillus affectionem non habeat. vt hac. l. in pun. et l. qui turasse. §. titu. j. referendo se ad affectionem pupilli deleraret. ¶ † Erit ergo hec forma quod ipse iurabit. quod si ipse tutor esset eius conditionis cuius est pupillus et esset in loco pupilli nollet illa re carere pro tanto: hec iuramenti forma colligitur ex tex. l. cõtinuus. j. de ver. obli in. §. cum ita. facit. j. de duo. reis. l. nemo est qui nesciat. facit qd not. per doc. C. de senten. que pro eo. lege primo. in. v. que principali.

7 ¶ Opponitur et videtur quod adolescens † equiparetur pupillo vt lege si curatorem habens. C. de in integ. restitu mi. Solut. quidam distinguũt hic aut adolescens habebat curatorem: aut non. quod glosse non placet nam in iudicio adolescens de necessitate debet habere curatorem. vt lege cum et minores. codice si aduer. rem iu. et lege contra pupillum. infra de re iudi. sed licet curatorem debeat habere: tamen potest † in litem iurare: nam potest de veritate interrogari. ita habes hic. et not. in lege secũda.

Andreas Pomate.

b ¶ Interesse. adde quod in mercatore.

§. quod obseruari. C. de iuramen. calum. in verbo scire possunt. Barto.

Deferre. Hoc iuramentum prestatur † iudice deferente non alio. z potest iudex taxare vsqs ad quã quantitatẽ iuret. z ante z post. põt etiam ex causa iuramentum non fecit. h. d. ¶ Oppo. et videtur q̃ imo possit deferre pars. vt. l. iij. in princi. §. tit. j. Solu. aliud in isto iuramento: aliud in illo dicit glo. z fm hoc videtur q̃ parte deferente nõ valeret iuramentum in litem. z satis puto verum recte intelligendo. nam pro quanto nollet quis re carere non est cõtentio. nec de hoc litigatur. merito si pdefert istud iuramentum simpliciter nil refert: sed si in delatione adũ ceretur volo condemnari ad illam quantitatem quam iurauerit: tunc valeret vt. §. titu.

a primo. l. si quis cum debitore. tenementi istum tex. a

9 quia † tale iuramentum debet deferri a iudice b. z sic

b nõ sufficeret si deferretur a notario: nisi faceret iudice mãdante z presente. tunc enim iudex videtur facere. vt. l. falsus. §. sed si ita. j. de fur. z. l. si procurator p̃sentis. de verb. obli.

10 Iurare. Istum. §. summaui cum prece. ¶ No. q̃ † est in arbitrio iudicis deferre vel non deferre iuramentum in litem: licet tamẽ hoc sit. puto quod quis possit hoc petere z iudicis officium super hoc imploare. vt. s̃. ea. l. versi. si tamen. vbi tutores et curatores petunt se admitti. facit ad hoc. j.

11 l. proxi. ¶ Not. secundo † quod iudex potest taxare

12 quantitatem iuramenti. ¶ Tertio. q̃ etiam † post iuramentum prestitum potest diminuere et illud non sequi. ¶ Oppo. q̃ non possit taxare. vt. l. qui restituere. s̃. de rei vendi. Solu. non taxatur a. l. vt ibi. sed a iudice sic. vt hic. ¶ Oppo. q̃ infinitas non euitetur.

13 vt. l. iii in stipul. ff. de fideiuſ. Sol. de hoc † plene dic vt not. per Ly. C. de senten. que pro eo. in. l. prima. in prima oppo. z per Dy. in. l. qui bona. §. fi. s̃. de dam. infec. z ibi plenissime dixi. ¶ Opp. z videtur q̃ post q̃ est iuratum debeat omnino sequi. vt. l. nam z post ea. §. j. z. l. si duo patroni. §. idem iulianus. s̃. titulo. j. Sol. ibi loquitur in iuramento voluntario z iudicialis hic vero in necessario: quod potest quis non sequi postea repertis probationibus. vt. s̃. tit. j. l. admonẽ

14 di. ¶ Oppo. z videtur † q̃ post iuramentum prestitum non possit taxare. vt in auten. de iudi. §. oportet. posita. C. de iudi. auten. nouo iure. alias incipit post iusiurandum. plures solutiões dantur: sed illa est vera quod ibi loquitur de iuramento veritatis per qd iurat se tot expensas fecisse: vnde si iudex postea taxaret z redargueret cuz de periurio. vel faceret ei iniustitiam. hic loquitur de iuramento affectiõis. vnde post tale iuramentum potest taxare: non enim redarguit cum de periurio: sed de inordinata affectione.

Ex culpa. Contra cũ qui est in culpa nõ iurat in litẽ. h. d. ¶ Op. de. l. ij. C. e. Sol. vt in contrario. Barto.

1 ☞ Ob latam culpam quod non iuretur in litem.

2 In actione turele ob latam culpam contra tutorem iuratur in litem. z nu. 13.

3 Iuramentum affectiõis in litẽ vt deferatur quatuor principaliter attendũtur. primo natura rei petite natura actionis dolus aduersarij. nu. 12. z habilitas p-

4 Iuramentũ affectionis in litẽ qñ habeat locum in actionibus bone fidei.

5 In actione ex empto an iurek in litez.

6 Iuramentũ affectionis in litẽ qd̃ habeat locum in actione in rem z actione ad exhibendum.

7 In actiõe hypothecaria z in aliis in rem que non dantur ratione plenu dominij iuratur in litem.

8 In actiõib⁹ arbitrarijs qñ habeat locũ iuramentũ in litem affectionis.

9 Actio arbitraria dz ꝓpter multa in quib⁹ vertũr iudicis arbitriũ. z nu. 11.

10 Omnis actio in qua res nõ restituit ad mandatum seu preceptuz iudicis dicitur arbitraria.

14 Dolus in quo debeat esse commissus ad hoc vt deuentiatur ad hoc iuramẽtum z quando.

15 Non parere iudici circa restitutionẽ rei vel facere quominus pareri possit idem est in hac materia.

16 In actione bone fidei qñ dolus cessat in non parendo iudici quia forte res vendita extat iuratur in litem: sec⁹ in actionibus arbitrarijs.

18 Iuramentũ in litẽ affectionis quod ĩ actionibus arbitrarijs prestatur post sententiam in bone fidei post litis cõtestationem. z nu. 20.

19 In actionibus arbitrarijs ferunt̃ duae sententie.

21 Ob dolũ defuncti qñ iuretur in litem contra heredem. z nu. 25.

22 Iuramentũ in litem veritatis quãdo prestari possit z qñ locum habeat.

23 Si depositum fardellũ non restituit vel restituitur dissigillatum iuratur in litem de veritate.

24 In isto iuramẽto veritatis iudex taxat antequã iuretur.

26 Appellari an possit ab isto iuramẽto in litem veletus delatione.

In actiõib⁹. In actionib⁹ in rẽ arbitrarijs z bonefidei iurat in litẽ fm taxationem iudicis ob dolum tantum. in alijs autem actionibus stricti iuris non iuratur in litem. nisi quando alta vera estimatio probari non potest. h. d. cum. l. seq. Diuide in duas. primo loquitur de iuramento in litez quod est affectionis. secundo de iuramento in litem qd est veritatis. sed ibi in ver. plane. Itẽ prima subdiuiditur q̃ primo ponit in quib⁹ actionib⁹ iuratur. secundo qd sit officiũ iudicis in delatione iuramenti. tertio quod sit eius officiũ postq̃ est iuratum. quarto ob

semp habetur ratiõe lucri. vt p Aler. cõsi. xlvj. in. v. colũ. in. iij. vol. z cõsil. cxcj. in vlt. col. i. ij. vo.

Andr. po.

a ¶ Istum tex. vide Fel. c. ruis q̃stionib⁹. vlti. col. de testi.

b ¶ A iudice. adde tu Lãfrã. in. c. qñ cõtra falsam. ver. testiũ depositiones. z ver. xv.

a ¶ Et eam not. Adde Bald. hic Sali. in. l. j. C. depo. per Bal. in. l. ij. C de pba. ⁊ in. l. ij. C. de noxa. ⁊ Ant. de bu. ⁊ Imo. c. ij. de test. limita nisi vt per Bar. consi. mihi. cl. incip. Cum predicta examinare qd vide ad materiam etiam. l. precedentis.

Andreas Pomate.

b ¶ In litẽ. Hoc tamẽ intellige in reruenietẽ cõtẽpu in iudicis alio qui ei. succederet obligatio ad interesse. l. stipulationes non diuidunt. versic. celsus. j. de ꝓbo. obli.

quam causam deferat. scꝺa ibi: sed iudex. tertia ibi: item ⁊ si. quarta ibi: sed in his. ¶ Primo op. q nõ debeat vocari actio in rẽ. sed petitio vt. j. de ac. et obli. l. actio in personã. Sol. hic loquitur improprie. ¶ Sed quero quid in alijs actionib⁹ in rẽ. vt hypothecaria publiciana ⁊ similibus. glos. dicit. sic. qd sic. examinabo vobis. j. ¶ Secundo q̃ro vtrũ in actione ex empto iureẽ in litẽ. gloss. dicit. q sic. ⁊ dicit. q hec fuit opt. l. Mag. ⁊ no. in summa huius tit. C. eo. sed certe ibi not. contrariũ: quid iuris sit. j. dicã. ¶ Venio ad secundã ⁊ tertiã particulam. ⁊ illam eramino. vt dixi. §. l. proxima. §. pen.

1 ¶ Venio ad ver. sed in his. ⁊ op. ⁊ ob latam culpam debet in litẽ iurari: quia dolo cõparatur. vt. l. qõ nerua. j. depos. ⁊. l. j. §. j. §. si mens. falf. mo. di. Sol. quidã hoc fatẽtur. gl. tenet ⁊ tra

Andreas Pomate.

c. ¶ Humis. Cogita ḣ quia nescio quo spiritu Bartol. in isto suo secundo req. sito separet. actiones in rem: ab arbitrariis cuꝫ in actionibus in rem nũq̃ deferat. istud iuramentũ in litem. nisi arbitrarie efficiantur. l. qui restituere. §. de rei. vendi. et. §. preterea. institu. de actio. nisi velles dicere q hoc gratia cõmodionis doctrinae vt et iurisconsultus. hic

rũ. ⁊ dicit q hic est vnus de casibus in quibus lata culpa dolo nõ equiparatur. ⁊ bene dicit. ⁊ ponit etiam alios casus in quibus lata culpa dolo non equiparatur quã vide. quia est no. plenius q̃ alibi examinabo in. l. qõ nerua. j. depo. tangit gl. in. l. si moia. fol. mat. ⁊ ibi dixi. ⁊ si quis testamẽ. liber esse iuf. fue. l. j. §. j. ⁊ ibi plentissime dixi.

a vide gloss. ⁊ eã no. ⁊ est super verbo culpã ibi cõparatur enim ꝛc. ¶ Op.

c qõ etiã propter culpã iuretur in litẽ. vt. C. eo. l. is qui. ⁊. l. alio. Sol. speciale

2 ⁊ est in actione tutele in qua cõtra tutorem iuratur in litem ob latam culpam et leuem: contra heredem vero eius ob dolum ⁊ latam. vt in. ll. contrarijs. In alijs actionibus secus vt hic. ¶ Venio ad ver. plane. ⁊ antecq̃ intrem in cõtrarijs glo. Primo quero cui aduersetur hec dictio plane. dicũt quidã ad principũ. l. vbi videtur iurari in litẽ in actionibus bone fidei et in arbitrarijs. hic vero loquitur in stricti iuris actionibus. quasi dicat actiones arbitrarie non sunt stricti iuris.

4 hoc non placet glos. hic. et institu. de actio. §. preterea: nam cum arbitrarie non ponantur in §. actionũ. institu. de.

act. constat q non sunt bone fidei. vnde alij dicunt q aduersatur ad principium legis alio modo. Dicitur est in actionibus arbitrarijs que sunt stricti iuris ⁊ in actionibus bone fidei iuratur in litem. hic loquitur de actionibus stricti iuris: que nõ sunt arbitrarie. ⁊ ista est vera. lec. ¶ Istis expeditis opp. ⁊ videtur quod alꝭ quam in istis casibus in actionibus stricti iuris iuretur in litem. vt. §. ne quis eum qui in ius voca. l. pe. §. j. Sol. dicit glo. fateor quod regula est quod in actionibus stricti iuris non iuratur in litem. fallit in tribus casibus qui hic ponuntur in gloss. fallit etiam in casu huius versicu. plane. secundum quosdam. sed Azo. et glo. hoc non tenent dicunt enim quod hic nõ loquitur de iuramento in litem qõ est affectionis. sed de iuramento veritatis. simile in. l. cum furti. j. eo. et. C. vnde vt. l. si quando. ⁊ ista opt. est vera. vt j. ostendam. ¶ Pro declaratione ergo huius materie debemus videre. primo de iuramento in litem quod est affectionis. quando ⁊ quibus casibus locuꝫ habeat. secũdo de iuramento in litẽ qõ est veritatis. de quo loquitur iste versi. plane. ¶ Circa ⁊ primum quatuor principaliter sunt attendenda. primo natura rei petite quod in ea cadat affectio. alias hoc iuramentum non posset deferri. ar gu. l. numis. §. eo'. ⁊ ideo siquidem petatur species potest habere locum hoc iuramentum: si alij conueniant que dicam. j. tra loquunt. quasi omnes. ll. que loquuntur de iuramẽto in litẽ.

3 Itẽ puto si petatur factũ pro hoc tex. cũ gloss. not. §. fi. reg. l. iij. §. sed ⁊ si quis. Si vero petatur quãtitas: tunc siquidẽ quantitas ab ipso initio fuit in obligatione non habet locum iuramentuꝫ in litẽ. vt in. d. l. numis. Si vero illa obligatio ad quãtitatem succesit in locum obligationis certe speciei potest habere locum iuramentũ in litem. si circa illam primam obligationem dolus est directo commissus. vt. l. pe. §. j. §. ne quis eum qui in ius voc. sed si circa illud nõ esset dolus directo commissus. tunc secus. vt not. per. glo. in. d. l. numis.

c ¶ Secundo considerandum est q natura intentate actionis hoc patiatur. quod est in tribus casibus. si est actio bone fidei. si est actio in rem. Item si est actio arbitraria. vt hic in punc. ⁊ institu. de act. §. preterea. Examinemus modo ista singulariter. ⁊ primo dixi q habet locum in actiõibus bone fidei. hoc intellige in directis. secus in contrarijs. vt. l. et apud quem. j. depos. ⁊ ibi ratio apparet. Itẽ hoc hꝫ locũ indubitanter qñ per actionẽ bone fidei petitur quod restituatur illud qõ a me ad te peruenit. vt. l. iij. §. in hac. j. commo. ⁊. l. j. §. in depositi. j. depos. et. l. si cui. §. j. j. loca. Idem si pero mihi restituti tanq̃ pertinens ad me. vt in petitione hereditatis vt. l. sed ⁊ si lege. §. hec verba. de pett. heredita. et. l. si possessor. §. fi. e. ti. sed si pero aliquam rem tanq̃ mihi debitã. vt actione ex empto. ⁊ tunc est dubius. nam quidam dicunt quod in illa actione non iuratur in litẽ. sed liberatur quis prestando verum interesse. vt. l. j. in pin. j. de act. empt. ⁊ istam opt. tenet. Azo in summa. ¶ Hugo tenet contrarium: cuius opt. videt glo. hic inherere. veritas est quod distinguem⁹. aut quis habet facultatẽ rei tradendẽ: ita q ad id poterat precise cogi: ⁊ tunc posset iurari in litem: q̃ committit dolum in non tradẽdo. ⁊ natura actionis hoc patitur: quia bone fidei ita loquitur opinio. gloss. hic

posita. Si vero nõ habet facultatẽ rei tradendẽ: tũc a liberatur prestando verũ interesse: nec dicitur dolũ

a cõmittere. ita loquitur opi. Azo. a ¶ Scdo habet lo

6 cũ in actione in rem ⁊ ad exhibẽdũ. vt dicit hic tex. b

7 ¶ Quero vtrũ habeat ⁊ locũ in hypothecaria et in alijs in rẽ. q̃ non dãtur rõne plenitũdiꝭ. Rñ. sic in omnibus. vt. j. de pig. l. si fundus. §. in venditione. et institu. de act. §. preterea. istas. ll. allegat glo. et in. l. harum. in fi. §. si ser. ven. et. l. cum qui. §. in publiciana.

8 §. de publi. ¶ Tertio habet ⁊ locum in arbitrarijs: ⁊

9 hic est aduertendũ: nam arbitraria ⁊ actio dicit propter multa in quibus vertitur iudicis arbitriũ vt institu. de act. §. preterea. hic aũt hoc solum est aduertendum in quibus vertatur arbitriũ iudicis vt deferat istud iuramentũ in litẽ qõ est affectionis. Ad quod dico q tex. in. d. §. preterea: ponit exemplũ in actione de dolo qõ met. cau. et si quis fuit similes. ¶ Ego

b do vnã regulã q omnis actio in qua res nõ restituitur ad mandatũ iudicis ⁊ seu fm preceptũ iudicis vt

10 arbitraria: vt iudex habeat potestatẽ deferendi iuramentũ in litẽ: et fm id condẽnandi: siue sit actio stricti iuris personalis siue in rem: siue quecunq̃. hic est tex. in. l. qui restituere. in fine. §. de rei ven. Et ꝓ tanto possumus dicere q tex. in. l. tenetur. §. j. j. si qd in frau. patro. et. l. si cum dos. §. j. j. re. amo. et. l. hoc edicto. j. de pub. loquũtur de actionibus arbitrarijs et omnes illas possumus appellare arbitrarias. si po

d nimus: iudicẽ primo precepisse rem restitui ⁊ postea per cõtumaciã partis deuenire ad iuramẽtũ in litẽ.

11 ⁊ nam arbitraria dicitur propter iudicis arbitriũ qõ habet circa actionẽ: propter aliquod extrinsecus ac 15 cidens propter naturam actionis. vt propter adtectionẽ loci. vt videbitis. j. de eo quod cer. lo. vel propter alias qualitates. vt. d. §. preterea. sed hic illud quod accidit quod inducit iudicis arbitriũ est quia eius precepto non paretur. vt. d. l. qui restituere. in fi. et ideo etiam actio de dolo nõ esset arbitraria: si po neremus reum non restituere rem absq̃ contemptu iudicis. vt lege arbitrio. in puncip. et. §. primo. §. de dolo. et secundum hoc casus qui ponuntur hic in gl. in quibus dicit quod fallit hec regula quod iuratur in litem licet non sint actiones arbitrarie: non dicit verũ: quimo in casibus illarũ. ll. sunt actiones arbitrarie secundũ regulam predictã. ⁊ hoc est verum in secundo casu. f. in. l. tenetur. §. in actione. si qd in frau. pa. et in. l. si cum dos. §. j. j. re. amo. In primo vero casu qui ponitur in glo. recte dicere possumus qõ fallit

16 in. l. pe. §. j. §. ne quis eum qui in ius voc. nam ibi q̃ tion contempsit preceptum iudicis sibi factum de restituendo. et tamen in illa actione iuratur in litẽ. Est autem ratio specialitatis. f. contempta autoritas iudicis vel propter rigorem iudicij seruandum. vt gl. dicit. In tertio vero casu in quo quidam dicebant re

c gulam fallere: glo. reprehendit ⁊ bene. vt. j. dicam. c

12 ¶ Tertio ⁊ debet concurrere vt deueniatur ad iuramentum in litem quod est affectionis. f. vt dolus ad c. uersarij intercedat. vt. §. l. ij. ⁊. §. l. proxima: in fi. et in

13 hac. l. versi. sed in his. Fallit ⁊ in actione tutele in qua iuratur propter culpã. vt. §. dixi. ¶ Sed hic est ad-

14 uertendum. quando ⁊ in quo debeat esse commissus dolus ad hoc vt peruenatur ad hoc iuramentũ. d. Rñdeo. aut loquimur in actionibus stricti iuris ar-

a ¶ Opin. Azo. Adde qõ Alex. dicit hanc videri magis communem opi. fm quã debet intelligi glo. fi. in l. et si traditio. C. de act. emp.

b Andreas Pomate. ¶ Regulam. Amplia istam regulam vt quicunq̃ iussus iudicis contẽptus esset

bitrarijs tamen. et tunc aut dolus fuit commissus tantum ab initio contracte obligationis: ⁊ ex postfacto non parendo iudici circa rei restitutionẽ: et non est dubium quod potest iurari in litem. aut cõmittitur dolus in non parendo iudici vel faciendo quo minus pareri possit ⁊ idem: quia iuratur in litem. vt. l. qui restituere. in fi. §. de rei vendi. ⁊ institu. de act. §. preterea. Aut dolus fuit commissus ab initio: non tamẽ cõmittitur in nõ parẽdo iudici vel faciendo: ⁊ tunc non potest iurari in litem. siue res extat forte vẽdita sine dolo malo: siue est perempta. vt. l. arbitrio. in pin. ⁊. §. j. ⁊ qõ ibi no. §. de dolo. Ratio est quia illud propter qõ datur iudici arbitriũ in istis actionibus est: quia dolose eius sententie non pareturꝭ sed hic cessat iste dolus: ergo cessant officium iudicis seu arbitrium. vt. d. l. arbitrio⁹. Si vero loquimur in actione bone fidei: tũc si ponimus ab initio dolum esse commissum. ⁊ etiam ⁊ in nõ parendo iudici circa restitutionem seu etiam in faciendo quominus pareri possit qõ p eodẽ accipe in tota ista materia. tũc sine dubio potest iurari in litem. l. si cui. §. j. j. locati. ⁊. l. sed ⁊ si lege. §. hec verba. de pett. here. ⁊. l. j. §. in depositi. j. depos. l. iij. §. in hac. j. cõmo. sed si ponamus dolum solum esse cõmissum ab initio vt in malefidei possessore hereditatis. sed dolus cessare in non parendo iudici quia forte res est mortua tunc nõ iuratur in litem vt. l. si possessor. §. fi. §. de pett. here. et in his omnibus est idem in actionibus stricti iuris qõ in actione bone fidei vt videtis quantum ad hoc: sed si po neremus ⁊ dolum cessare in non parẽdo iudici forte quia res est. venditaet extat: tunc in istis actionibus bone fidei iuraretur in litẽ. vt. d. l. si possit. §. preterea quasdam ⁊ Imo. in. l. nesennius. §. fundum. de re iudi.

Andreas Pomate.

c ¶ Dicam. An autem istud iuramentũ ex temeritate deferatur vide per Abb. in. c. qñ frequẽter. §. in alijs. in. iij. c. extra vt lit. non contest.

Andreas Pomate.

d ¶ Arbitrio. an autem ista differentia quam facit Bar. hic inter actiones bone fidei ⁊ stricti iuris arbitrarias vide Alex. hic.

a ¶ Ut dixi. Adde secundum Fulg. quod Bartol. in actionibus bonefidei non videtur bene dicere quia tex. in. d. l. si posse sor: loquitur qñ reus dolo fecit quominus posset restituere quia dum erat in mala fide vendidit alteri. vnde nimirum si iuratur in litem cōtra ipsum quia parta sunt committere dolum in nō parēdo iudici vel faciēdo quominus facere possit vt etiā ipse Barto. fatet et hoc sequit Alexand.

Andreas Pomate.

b ¶ Quarto. et circa hoc not. q istud iuramentū nūq̄ deferē fisco. vt est gloss. vt. s. v. etiā in rubri. scripsi et in lege quoties. C. de exact. trib. lib. x. de qua vide Joan. fab. in. § p̄terea. inst. de acti. et Joan. de plat. ⁊ baldū in. d. l. quoties. et Alexan. in l. pen. § in eum. s. ne quis eum qui. vltra autem ista quatuor requisita: ad de q̄ etiam requiritur vt intentetur actio non autem officium iudicis. ⁊ circa hoc vide que ego scripsi in l. si patus. ad Bar. in. ij. q. ff. de no. op. nun. Sexto vltra predicta requiritur quod agat ad tale quid ad quod quis prestandum precise cogatur. vt dicit hic glo. iij. circa prin. ⁊ Bart. in. d. l. ij. circa medium. Se primo requiritur q̄ quis ex proprio dolo vel contumacia conuentatur vt textus in. l. prima. ff. quando ex fac. tuto. vnde stante statuto quod si factum fuerit delictum in territorio alicuius ville quod villa teneatur emendare delictum. pone quod quis sit derobatus ⁊ non probet se derobatum an stabitur iuramento: certe non. quia villa non ex proprio sed alieno dolo et delicto conuenitur. ita dicit Bart. in. l. ne quid. secūda colum. ff. de incē. ruina nauf ra. et ponit Bald. in. c. primo § conuenticulas. de pac. iura. fir. cano. in c. finali. q̄ metus causa. hoc tamen limita nisi ea persona fūgeretur cum eo qui dolum cōmisit aut qui fuit contumax. vt. j. dicam. Octauo requiritur q̄ in cōtra quē iuramētū deferē non habet cauſam ab agente. l. fi donate. in princi. j. de dona. inter virum et vxo. Nono requiritur q̄ agēs non habeat rē quaz petit vena lem. vt est glos. in. l. j. in fine cōtraria. C. eo. de qua Bo. in fin gu. quod incipit lege qui restituere et facit. quia quirem venalem exposuit videtur non habere affectionem ad illam. facit tex. in. l. j. C. de rerum permu. ⁊ l. nec eum. iuncta glo. ⁊ ibi Bar. j. rerum amo. reliqua autem vide hic per Pau. de cast.

Andreas Pomate.

c ¶ Si vero. An autem ista doctrina Bart. sit vera vide per Alex. Sali. Bo. ⁊ Jas. hic qui in aliquibus Bar. impugnant.

sessor. § fi. et in hoc differunt ab arbitrarijs que sunt stricti iuris quia i hoc casu non iuraretur vt dixi. Ratio q̄a in actionibus bone fidei datur iudici arbitrium in eo quod equum est ex natura actionis. vt in. § bone fidei. insti. de act. et. § actionum. sed si res extat equz est quod reus qui ab initio fuit in dolo cuius facto actor perdit rem suam puniatur secundum estimationem actoris. Ista autē equitas cessat re perempta: quia etiam perisset penes actorem. et ideo tunc non deuenitur ad iuramentum in litē. ¶ Quarto et vltimo requiritur quod concurrat habilitas persone iurantis. scilicz quod sit domin? litis vel quasi dominus et quod sit pubes. vt. j. e. l. vulgo. et supra eodē lege videamus. in prin. et. § primo. et his quatuor concurrentibus potest iudex deferre iuramentum in litem premissa taxatiōe vel nō. vt hic. et. s. l. prori. § deferre. ¶ Modo quero ⁊ circa istud iuramentū quāto debeat deferri. Respō. dicit Bul. post litis contesta. sicut cetere probationes fiunt post litis cōte. Tu dic darius in actionibus arbitrarijs et in rē prestatur semper post sententiam: q̄ tunc arbitrarie sunt quando contempsit pars parere iudici. vt dicta lege q̄ restituere. in fine. et. l. arbitrio. in prin. et. § primo. de dolo. et ideo ⁊ dicūt gl. in arbitrarijs duas ferri sententias. vt lege si cum exceptione. §. hec autem actio. supra quod me cau. In actionibus ⁊ vero bone fidei fateor quod prestatur post litis contesta. quia ante omnia debet precedere quod pbetur dolus non restituentis. vt hac. l. ⁊ s. eo. l. ij. sed illa probatio fit post litem contest. ergo ⁊ iuramentum hoc prestabitur ante sententiam: quia in actionibus bonefidei vna sententia tantū debet ferri. vt no. in. l. prima. in princ.

21 ⁊ ob dolum defuncti iuretur in litem contra heredem. Rñ. si quidem reus decessit ante litem contesta. non iuratur contra heredem. vt. C. eo. l. ij. ⁊. iij. et quasi per totū: si vero decessit post lit. contest. tunc aut loquimur in actionibus bonefidei. aut in actionib? stricti iuris. si in bonefidei: tunc si quidē ille dolus vel illa culpa in casu quo iuratur propter culpam fuit commissus ante lit. contesta. iurabit contra heredem. vt. l. penult. C. eo. vt puta si reus hominē debitum ante litis contesta. occidit ad q̄ facit. l. ai bitrio. § j. cuz glo. ibi posita. Si vero ponas doluz esse cōmissum post litis contest. tunc ex eo non iuraretur in litem cōtra heredem. ar. l. etus qui delatorem. j. de iur. fis. Si vero loquimur in actionibus stricti iuris arbitrarijs: tunc reo defuncto ante sententiam nō videtur quod possit iurari ex eius dolo cōtra heredem. Ratio. quia non est cōmissus dolus qui dat iudici arbitriuz in deferendo istud iuramentum: cū cōmittatur solum in non parendo iudici. vel faciēdo quominus pareri possit. vt dictum est. ¶ Como ad secundum iuramentum in litem quod est veritatis ⁊ non affectionis. et in hoc examinabitur intellectus istius versi. plane. dicebat enim Suar. q̄ hic loquimur de iuramento affectionis: et ideo est speciale in homine mortuo: secus esset in alijs speciebus. Assignat rationem quam dic vt in glossa quod homo mortuus non est ad aliquem vsum. secus in alijs speciebus. Ista lectur. est falsa. primo in eo quod dicit quod est specialē in homine mortuo. male dicit: quia text. in fine: loquitur generaliter de re que nō extat. et rei appellatio generalis est. vt lege prima. in fine. supra si certum

Andreas Pomate.

a ¶ De isto. Vide Alex. cōsi. lviij. col. fi. vol. j. ⁊ cōsi. cxcvj. col. fi. volu. ij. ⁊ in. l. ij. col. j. s. tit. prori.

Andreas Pomate.

b ¶ Omnes dolosos. Ex doctrina Bar. hic gl. ⁊ doc. cōtter habes notare q̄ lz regulr dāna reē estimatio ⁊ interesse debeant pbari. p testes vl instra ⁊ sit p veras. p bationes q̄ tñ ocurrentib? dolo aduersarij. et pbandi difficultate poterūt iuramēto pbari. ⁊ h̄ etiā tenent cano. c. fiñ. q̄ metus cau. Bal. in. l. j. vltima char. C. de sen. q̄ pro eo. Et facit gl. in. l. semp. §. hoc interdicto. h̄ allega. et q̄ voluit bal. et Alex. in l. q̄ accusare. C. s edē do. q̄ probato dolo notarij dānū. pbatur per iuramentū partis. Ista tñ non habent locum in criminalibus. vt vult Bart. in l. fi. j. eo. non etiam habent locum quando quis cōueniretur ex dolo alieno. vt per Bar. in. l. j. j. quādo ex fac. tuto. neq̄ etiam in actionibus bonefidei vt hic per Alexan. in. v. colum. Panorm. consilio. cix. volu. ij. in fine.

c ¶ Sigillatam. Adde etiam post Alex. q̄ Pet. de anch. consi. cclxxxviij. incip. Ex fact narratione dicit q̄ stabitur iuramento cōsiderata qualitate persone deponentis ⁊ conditione depositarij. ⁊ hoc dicit determinando. q. de duobus coheredibus quorum vnus subtraxerat claues ⁊ aperuerat scrinium: defuncti alter autem afferebat ibi esse magnā quāntitatem argenti. ille vero qui aperuit dicebat nihil inuenisse. Pe. de anch. dicit ibi q̄ hec questio similis est predicte. de qua in. d. c. fi.

peta. Item quia si poneremus bouem esse combustum. ita esset ad nullum vsuz sicuti homo mortu?. Item dicit gl. male in eo q̄ intelligit q̄ hic loquatur de iuramento affectionis: nā specie debita peremptā ante sententiaz absq̄ dolo adhibito: in perempione cessat arbitriū iudicis: vt. d. l. arbitrio. §. j. sed hic est huiusmodi. ergo ꝛc. Teneamus ergo lectu. Azo. q̄ hic loquitur de iuramento in litez q̄ est veritatis: ⁊ eodem modo intelligunt. l. cum furti. j. eo. q̄ an sit verum ibi dicam. ⁊ eodē modo intelligunt. l. si quādo. C. vnde vi. q̄ est verum. vt ibi

a patet. ⁊ extra q̄ metus causa. c. fi. ¶ De isto? ergo

22 iuramento in litem quod est veritatis ⁊ videamus quando prestari possit. ⁊ quando locum habeat. et gloss. in. l. nummis. in fi. vlti. gloss. tenet indistincte

b q̄ habet locum contra omnes dolosos? Idem videtur no in. l. j. C. de sen. que pro eo q̄ interest in fi. questio. ⁊ videtur text. in. l. semper. §. hoc interdicto. q̄ vt aut diam. hic vero glo. dicit melius et clarius q̄ ad hoc vt istud iuramentum possit deferri duo requiruntur. f. dolus rei ⁊ difficultas probationis. In eo q̄ dicit dolus rei non curo vtrum sit cōmissus a principio obligationis ⁊ tracte vel ex post facto: quia fuit in mora restituendi. vt dicta. l. nummis. in fi. s. eodē. ⁊ hoc in eo q̄ dicit post moram. Item non requiritur dolus in non parendo iudici sicut. s. dixi in alio iuramento. vt hic patet. et in dicta. l. si quando. C. vnde vi. et extra q̄ metus cau. c. fi. et dicta. l. nummis. in fi. Quod autem dicit difficultas probationis verum dicit: q̄ probatur in hoc tex. et in. l. seq. et. l. si quando. C. vnde vi. intelligo autem difficultatem probationis vbi cuncta res que petuntur non possunt ad oculum demonstrari: q̄ non extant. vt hic in fi. vel quia non apparent q̄ est idē vt. l. cum res. §. pe. ff. de lega. j. ⁊ d. l. nummis. in fi. et d. l. si quando. q̄ est menti tenendum. ¶ Et ex hoc

23 dicit Jmno. ⁊ q̄ si ego deposui apud te fardellū vel

c cistam vel capsam signatam ⁊ sigillatam: et tu nō restituis. vel restituis non signatam vel sigillatam: et sic arguitur dolus tuus in non restituēdo vel desigillando q̄ stabitur iuramento actoris contra te de rebus que dicebantur intus esse. ita notat ipse in

24 d. c. fi. extra q̄ met. cau. ¶ Quero an quādo tale iuramentum defertur iudex possit taxare. sicut dixi. s. de iuramento affectionis. Respon. q̄ taxare potest anteq̄ iuretur. vt. d. c. fi. extra q̄ metus causa. ⁊ d. l. si quando. postq̄ vero iuratum est taxare nō potest quia redargueretur periurium partis. vt in auten. de iudi. § oportet. posita. C. de iudi. auf. nouo iure. als incipit post iusiur. dixi. s. in. l. prori. § . iurare.

25 ¶ Quero an ob dolum defuncti deferatur istud iuramentū contra heredem. Respō: vt dixi. s. Aut dolus propter quem deuenitur ad istud iuramentū fuit commissus ante litis contesta. aut nō. ¶ Que-

26 ro an ab isto iuramento vel eis? delatione possit appellari. Respon. ista questio pendet ex eo q̄ habuisti no. in. l. sed ⁊ si possessori. § . j. s. ti. j. ⁊ in. l. nā ⁊ post ea. § . fi. eo. tt. si enim dicimus q̄ ex iuramēto necessario oriatur actio: statim sequitur q̄ posset appellari: quia non est tutum aduersario expectare sententiam. ¶ Quid enim si nunq̄ feratur ⁊ ageretur ex

Andreas Pomate.

¶ Actio ex testamento quod non semper habeat naturam actiōis bonefidei.

Alias. Intellectus huius. l. patet ex predictis quia si nō precessisset mora vel precessisset et res extaret ita quod nō esset difficilis probatio non deueniretur ad hoc iuramentum. ¶ Vltimo not. ⁊ ex hac. l. quod licet actio ex testamento habeat instar actionis bonefidei. vt. l. in minorum. C. in quibus causis in integrum restitutio non est necē. non tamen hoc est verum semper. vt hic videdum dicit non enim iudex. et cetera.

Andreas Pomate.

Andre. Pomate.

a ¶ Cũ furti. Iste text. facit quod si duo testes sunt quorum vnus dicat aliquam summam, alius vero dicat vltra qd non sunt contrarij de quo vide Alex. consi. ccxix. colũ. j. volu. ij. ⁊ remissiue per eum. l. qui quarta. §. j. de leg. j. ꝯ duob⁹ testib⁹ vno pl⁹ altero referẽtib⁹ vide Alex. ⁊ pl. xxxvj. col. ij. Jas. in. l. cũ antiquas. co. iij. de test. Alex. in fili pstil. lx. col. ij. Jas. l. ij. colũ. pe. C. de bo. pos. Alex. cõsi. xxix. col. fi. vol. ij. ⁊ pl. xlvij. colũ. ij. vol. ij. et vide addi. ad Pasi. c. lz ex qualdã. de test. col. pesi. in addi. inci. an testes. ⁊ vide Ange. ⁊ Imo. Feli. in ca. cũ tu. col. v. in ver. ij. no. de testib. et signo. colũ. pl. cccxliij. col. vij.

1 et actionis stricti iuris naturã sequũtur quantum ad iuramentuz in litem non bonefidei. Bar.

2 ¶ Dominus litis iurat in litẽ non alius.

3 Puncipalis qui per procuratorem litem contestatus fuit potest in litem iurare.

1 Procurator et cõiuncta persona non admittũtur ad iurandũ in litem.

Andreas Pomate.

c ¶ Per hanc. Limita vt per Geor. natam. in repeti. cle. sepe. in. v. col. in fi. pun. de verbo. sig. Alex. consi. cviij. col. iij. volumi. ij. Imo. consi. lxxxiij. in fine, ⁊ consi. cv. in fi. Cardi. consi. cvij. Are. consi. cij. col. ij. et Soz. cõsilio. cxviij. col. iiij. vbi loquitur in dictione aliquantulum.

Volgo. Dñs litis ꝯ dz in litem iurare nõ alius. h. d. hoc intelligevt vidit in. l. videamus. in pun. §. e. Itẽ licet hic dicat: ꝯ qd ille qui contestat? est litem suo noie debeat iurare non alius: ñ puto qd si quis litigauerit p procuratorem tutorem vel curatorem licet ipse nõ sit litem contestatus: sed alius suo nomine admittitur ad iurãdum, vt. d. l. videamus, versi. adolescens, solum hic intẽdit excludere procuratorem ⁊ coniunctam personã et similes qui nõ admittuntur ad iurandum in litem. Bar.

2 ¶ Iuramentum in litem ex causa retractatur nisi ex causa. h. d. ¶ Dicitur hic qd ex necessitate quis iurat in litem. quero vtrum hoc ꝯ sit verũ: gl. dicit q̃ sic. nõ enim potest tale iusiurandũ referri. hz ergo necessitatẽ vel iurare vel a lite discedere. Ego dico qd quis nõ hz necesse iurare vel a lite discedere. posset enim aliquis dicere. volo ꝓbare p testes. hoc ꝓbatur in. l. semper. §. in hoc interdicto qd vi aut clam, cũ gl. in verbo iudicis. cũ enim hoc iuramentũ sit in ductũ in fauorem eius cui defertur pōt illi renuntiare: secus in iuramẽto iudiciali. in eo est hz necesse iurare vel referre nisi excuset ex causa. vt l. manifeste. §. ti. j. vertitur enim in illo etiã fauo: deferentis qui litigare non vult. Nec obstat tex. qui hic dicit de necessitate. quia dz intelligi qd hoc iuramẽtum est introductũ ex necessitate. hoc est ꝓpter necessitatem ⁊ difficultatẽ ꝓbationis. vt in. l. in actionibus. in fi. §. eo. Vel dic qd q̃ꝫ quis cogitur iurare. vt tutor vel curator. nõ dico de iuramẽto in litez qd est affectionis: sed de eo qd est veritatis. vt not. in. l. videamus. in pun. in gl. scda super ver. admittẽdam. ¶ Quero vtꝯ hic nõ facile: quero ex qua causa potest retractari: hoc iuramentũ. dic vt in gloss.[a]

3 a ¶ Primo quero vidisti. §. in. l. in actionibus. q̃ qñ arguitur dolus ret. ⁊ est difficultas ꝓbationis iuratur de veritate in litem. ¶ Pone statutũ hui⁹ ꝯ ciuitatis imponit penam de furto et robaria scõm estimationẽ rei subtracte. nunquid cũ de furto ⁊ robaria criminaliter agitur sufficit tale iuramentum ad probandum estimationẽ? qd videtur per. l. cũ furti. Contrariũ est verũ. quia in criminalibus requiruntur ꝓbationes luce meridiana clariores. ⁊ ista iuramẽta que deferuntur in locuz seu defectũ ꝓbationis

4 b non habent locũ in criminalibus[b] vt habuistis no. in. l. iij in pun. §. tit. j. ⁊ de questio. l. maritus. fateor

5 tñ qd tale iuramentum qd facit plenam probationem in ciuilibus faceret iudicium forte sufficiẽs ad toturam in criminalibus. h. d.

Andreas Pomate.

¶ At in gl. vide concordata per Feli. in. c. decetero. col. ij. versi. sed credo etiã per. iij. limita. de testibus. ⁊ ibi per Areti. in. j. col.

b ¶ In criminalibus. Adde qd decidit gl. ibi loquitur in filio suo qui implendo cõditionẽ statuti est suus heres: hic loquitur in extraneo: ꝓbatur in. l. cõditionibus pupillus. j. de condi. ⁊ demon. ista sol. non est bona habito respectu ad ius pretoriũ qd concessit beneficium abstinẽdi suis. vt. j. de acqui. here. l. cũ bonis. Sed bene est bona sol. habito respectu ad ius ciuile: ⁊ ideo potiꝰ alia solutio ⁊ vniuersalior. tñ clarius dic aliquãtulum.

d ¶ Quedam est cõditio que cõsistit in nuda volũtatis expressiõe circa ipsas aditionem: tũc implendo cõditionez videtur adire. vt. d. l. iam dubitari. in fi. Qñqꝫ consistit cõditio circa aliud: et tũc aut est certum qd impleuit cõditionem animo adeundi: ⁊ haberur pro adeunte aut nõ animo adeundi ⁊ hoc cõstat vel dubitatur quo animo fecerit ⁊ habetur pro non adeunte vt hic. ita debet intelligi. j. de acqui. here. l. cum bonis. ⁊ Cantistius. ⁊ de condi. instit. l. si quis ita. ⁊ qd ibi no. facit qd no. de inoffi. testa. l. qui inofficioso. Barto.

1 **Deperiurio.** Iuramẽtum in litem ꝯ nõ retractat nisi ex causa. h. d. ¶ Dicitur hic qd ex necessitate

2 quis iurat in litem. quero vtrum hoc ꝯ sit verũ: gl. dicit q̃ sic. nõ enim potest tale iusiurandũ referri. hz ergo necessitatẽ vel iurare vel a lite discedere. Ego dico qd quis nõ hz necesse iurare vel a lite discedere. posset enim aliquis dicere. volo ꝓbare p testes. hoc ꝓbatur in. l. semper. §. in hoc interdicto qd vi aut clam, cũ gl. in verbo iudicis. cũ enim hoc iuramentũ sit in ductũ in fauorem eius cui defertur pōt illi renuntiare: secus in iuramẽto iudiciali. in eo est hz necesse iurare vel referre nisi excuset ex causa. vt l. manifeste. §. ti. j. vertitur enim in illo etiã fauo: deferentis qui litigare non vult. Nec obstat tex. qui hic dicit de necessitate. quia dz intelligi qd hoc iuramẽtum est introductũ ex necessitate. hoc est ꝓpter necessitatem ⁊ difficultatẽ ꝓbationis. vt in. l. in actionibus. in fi. §. eo. Vel dic qd q̃ꝫ quis cogitur iurare. vt tutor vel curator. nõ dico de iuramẽto in litez qd est affectionis: sed de eo qd est veritatis. vt not. in. l. videamus. in pun. in gl. scda super ver. admittẽdam. ¶ Quero vtꝯ hic nõ facile: quero ex qua causa potest retractari: hoc iuramentũ. dic vt in gloss.[a]

3 a ¶ Primo quero vidisti. §. in. l. in actionibus. q̃ qñ arguitur dolus ret. ⁊ est difficultas ꝓbationis iuratur de veritate in litem. ¶ Pone statutũ hui⁹ ꝯ ciuitatis imponit penam de furto et robaria scõm estimationẽ rei subtracte. nunquid cũ de furto ⁊ robaria criminaliter agitur sufficit tale iuramentum ad probandum estimationẽ? qd videtur per. l. cũ furti. Contrariũ est verũ. quia in criminalibus requiruntur ꝓbationes luce meridiana clariores. ⁊ ista iuramẽta que deferuntur in locuz seu defectũ ꝓbationis

4 b non habent locũ in criminalibus[b] vt habuistis no. in. l. iij in pun. §. tit. j. ⁊ de questio. l. maritus. fateor

5 tñ qd tale iuramentum qd facit plenam probationem in ciuilibus faceret iudicium forte sufficiẽs ad toturam in criminalibus. h. d.

1 ¶ De cõditione causa data ⁊ cã nõ secuta. Rub.

¶ Quia dictũ est. §. de cõditione certi gñali sequitur videre de spãli. Itẽ qd hic dicit de cõditione causa data dicit gl. ⁊ bene qd ponitur impropie. vt. l. damus. in pun. j. de cõdi. inde. ⁊ ibi videbitis. Bar.

1 ¶ Datum ob causam causã sequuta nõ repetitur siue sit expressa tacite siue expresse.

2 Implens conditionem quando videatur adire.

1 **Iob rem.** Dati ob causaz ꝯ causa secuta cessat repetitio. secus si causa nõ fit secuta fuerit

6 7 expressa: siue ab vtraqꝫ parte tacite intellecta. h. d. cum. l. sequenti: ¶ In. §.

c parendi[c] opp. de. l. si repetendi. C. eo: Sol. ibi causa tacite ab vna tantuz parte fuit intellecta hic fuit tacite actum ab vtraqꝫ parte. quia veniebat ex natura actus. adde qd no. de verbo. obli. l. tritcum. simile in. l. non omnis. §. si cer. peta. ¶ Scdo qd dicitur

2 hic ꝯ qd implendo cõditionem non videtur qs adire hereditatem: qd patet quia potest repudiare. cõtra vt: ilitam dubitari. in fi. ff. de here. instit. Sol. dicit gl. ibi loquitur in filio suo qui implendo cõditionẽ statuti est suus heres: hic loquitur in extraneo: ꝓbatur in. l. cõditionibus pupillus. j. de condi. ⁊ demon. ista sol. non est bona habito respectu ad ius pretoriũ qd concessit beneficium abstinẽdi suis. vt. j. de acqui. here. l. cũ bonis. Sed bene est bona sol. habito respectu ad ius ciuile: ⁊ ideo potiꝰ alia solutio ⁊ vniuersalior. tñ clarius dic aliquãtulum.

d ¶ Quedam est cõditio que cõsistit in nuda volũtatis expressiõe circa ipsas aditionem: tũc implendo cõditionez videtur adire. vt. d. l. iam dubitari. in fi. Qñqꝫ consistit cõditio circa aliud: et tũc aut est certum qd impleuit cõditionem animo adeundi: ⁊ haberur pro adeunte aut nõ animo adeundi ⁊ hoc cõstat vel dubitatur quo animo fecerit ⁊ habetur pro non adeunte vt hic. ita debet intelligi. j. de acqui. here. l. cum bonis. ⁊ Cantistius. ⁊ de condi. instit. l. si quis ita. ⁊ qd ibi no. facit qd no. de inoffi. testa. l. qui inofficioso. Barto.

Sed si falsum. Glos. inducit hãc. l. ij. ad. q. de muliere que dedit dotẽ

1 viro qñ matrimonium non cõstabat de iure. de quo dic vt in. l. j. C. eo. ⁊ in l. ij. j. de condi. sine causa.

2 ¶ Datum ob causam qñ possit repeti ex penitentia:

3 Quasi est veritatis expressiuum.

Creditor in diez potest petere quod

4 caueatur sibi.

Debitor in diem non tenetur cauere quando est ei cautum per exceptionem:

5 Cautio mutiana an habet locum in contractibus. remissiue.

6 Cautio mutiana prestatur volente.

7 Quomodo possit agi vt fiat instru-

Andreas Pomate.

¶ At in gl. vide concordata per Feli. in. c. decetero. col. ij. versi. sed credo etiã per. iij. limita. de testibus. ⁊ ibi per Areti. in. j. col.

b ¶ In criminalibus. Adde qd decidit Jo. an. in. c. j. de fo. cõpe. in. vj. in nouella. et Bal. in. l. j. C. de re. cre. ⁊ in. l. pferi ptiõe. C. si ꝯ ius vel vti. publi. vbi dicunt qd si statuto cauetur qd de iniuria illata certo gñi psonarum statur iuro offensi tale statutuz qi est ꝯtus cõe. l. ofnibus. C. de test. habebit locũ solũ q̃ ad negotiũ principale: nõ quo ad fũdãdã intẽtionẽ iudicis cozã q̃ accusat? fo. rẽsio tãq̃ fortiat ibi fortuz rõne cõmissi delicti. vñ cũ l. si qñ loquat qñ ciuiter itẽ taktiudiciũ nõ dz extẽdi ad aliũ casum cuz illa dispositio sit exorbitans. Ang. tñ et Bo. contra Bar. tenet vt refert Alexan. cuius predicta sunt verba.

Andreas Pomate.

¶ Si parendi. Declara per Bar. in. l. is cui. in pun. d. de condi. indebi.

Andreas Pomate.

d ¶ Quedam est. An institutus sub conditione eam implendo videatur adire. vide hic aliquoc maxime Jas.

Andreas Pomate.

a ¶ Cā finiēdarū. In trāsactione siue alio quocunq; pacto simplici qō fit cā finiēdarū littū vel liberationis nō est locꝰ penitētie an aūt istud vltimū sit verū vide Alex. hic. cōsp dera tñ qūo possit hoc ꝓcedere in o pacto cōuēto qō fit littū minuendarū cā non est video qūo possit pecunia dari vt ab lite desēdat qō sit transactio necob stat exemplū consil. Alex. ℔ qī si bñ videris cōtinet repugnantiāvñ cogitas nisi voluerit ponere exemplū in arbitramento. aduerte tñ si possit colligi aliqō exēplū ex ra no. per Bar. l. j. in fine. §. de transac.

Andreas Pomate.

b ¶ Quarto opp. Licet ista rō gl. ibi Bar. ℔ sit bona et ī severa tñ nihil facit ad istū textū et text. hic dicit q; ō hic non cauet non ratione de qua hic ꝑ Bar. z gl. ibi ℔ ō qī de hoc nihil erat cōuētū. qō et sentit bar. circa finē.

mentum de eo quod conuentū est.

Dedi tibi. Si pecunia datur ne quis ad iudicem euocetur non potest repeti. licet de non vocando nō caueatur. secus si ad iudicem quis vocetur. h.d. ¶ Oppo. datum ob † causam potest repeti ex penitentia. vt no. j. proximo. §. et. l. si pecuniam. in prin. Sol. dicit gl. ideo hic nō habet locum penitentia. quia res non est integra. dedi enim pecuniam ne ad iudicem iretur. quasi decidi. z veritatis † est expressiū. quia in veritate transegi et decidi tecum: ex quo pacto tibi adest pecunia quā tibi dedi. et mihi adest exceptio quā parasti mihi ex conuentione. ita vult dicere puma gloss. et verum dicit in casu proposito. Possumus etiam dicere et generaliter loqui: quod est speciale in contractu transactionis. qui licet sit contractus innominatus nō est locus penitentie. vt. l. quamuis. C. de transac. istam non sequitur Jaco. butri. sed primam. Vel possumus loqui largius siue sit transactio: siue sit aliud pactum simplex: dum tamen fiat causa finiendarum[a] litium non est locus penitentie vt hic. et dicta. l. quamuis. modo habemus primam gloss. ¶ Quidam vero largius adhuc loquuntur quod in omni pacto quod fit causa liberationis nō est locus penitentie. vt infra. l. proxima. §. primo. qō non placet. ¶ Venio ad sequentem gloss. que op. et eius oppositiones non videntur adaptari ad text. nam in nulla parte huius. l. dicitur quod non debeat cauere. sed dicitur quod si non cauetur nō potest cōdici. tamen ex hoc videtur ter. innuere quod cauere nō debeat. si enī hoc deberet cauere ex natura contractus tacite hoc videretur actum ab vtraq; parte. vt. l. cum quid. supra si certū petatur: ergo si non fieret: locus esset conditioni. vt supra eodem. l. prima. §. primo. z ibi not. ¶ Ad istud ergo oppo. et videtur qō imo debeat cauere. vt. l. in omnibus. §. de iudi. Solu. dicit glo. ibi loquitur in dandis: hoc in faciendis. mirabilis intellectus est illius. l. in omnibus. nec. l. probatur. imo est contra. l. que dicit iudi distincte

3 † quemlibet creditorē in diem posse petere cautionem. vt. j. de pauu. credi. l. si creditores. z. l. in possessionem. j. ex quibus cau. in pos. ea. videtur etiā contra. l. harum. et. l. egi. §. si ser. ven. et etiam contra. l. insulam. in fin. infra loca. vbi in facto cauetur. vnde soluit gloss. secundo quod hic nō fuit actum expresse qō caueretur. Iste intellectus est mirabilior quā primus. innuit enim qō. l. in omnibus: nō habet locum: nisi in eo qui tenetur ad diem ex obligatione expressa. sed hoc videtur contra regulam. d. l. cum quid. si cer. peta. quia tantum valet tacitum quantū expressum. z contra predictam regulam. l. si creditores. de pu. cre. ¶ Alij dicunt qō hic loquitur in contractibus stricti iuris ibi in bonefidei. et hoc tenet glo. in aliquibus locis. vt. d. l. in omnibus. supra de iudi. et lege secunda. §. primo. soluto matrimonio. quod est falsum. et contra dictam legem si creditores. de pauulegi. credito. et lege in possessionem. §. primo. qui. ex cau. in pos. ea. et. l. in omnibus. dic ergo † qō hic non debet cauere. quia cautum est debitori per exceptionem quam habet. vt. l. j. §. si debitor. j. vt in pos. le. facit qō no. j. co. l. si pecuniam. §. plane. in glo. in verbo restituturum. ¶ Tertio opp. de. l. mutuane. j. de condi. z demonstra. Solu. ibi loquitur in vltimis voluntatibus hic in cōtractibus. dicit gloss. tenet ergo; quod cautio mutuana nō habet locum in contractibus. Aliud sentit gloss. in lege siue apud acta. C. de transact. et ibi dixi. et dixi etiam in. d. l. mutuane. vbi gloss. tangit. tangitur etiā de verborum obliga. l. ita stipulatus. tangitur etiam in. l. j. C. de pac. in fi. gl. magne. Bull. examinat. hic non est nostra materia. dic vt plene dixi in dicta. l. mutuane. Tamen quantum ad propositum dico qō cautio † mutuana prestatur a volente. vt habeat vim conditionis implete. non autem exigitur ab inuito. et ita loquitur hic. vnde si pecunia non esset hic data creditori. sed esset cōuentum de dando sibi ne ad iudicium eatur. et ipse vellet cauere de non eundo. an cauendo videatur implere contractum ex parte sua. ista est materia. l. siue apud acta. C. de transact.

b ¶ Quarto opp.[b] de. l. si pecuniam. §. plane repromittere. j. eo. gloss. dicit vt ibi et bene. quia ideo hic non cauetur. quia reo est cautum per exceptionem. vt dixi. ¶ Oppo. extra gloss. et videtur qō semper † possim agere vt fiat mihi instrumentum de eo qō conuenitur inter nos. vt lege sicut datam. C. de libera. causa de fide instrumento. lege plures apochis. Sol. si ego vellem pētere vt mihi fiat instrumentū in quo appareat quod ego dedi tibi centum ne ad iudicem iretur hoc posset fieri per iura contraria. sed si peto vt caueas de non eundo hoc non possum. vt hic. Ratio. quia hic plus peto: scilicet vt de nouo obligeris de non eundo ad iudicem. sed in primo non peto qō caueas de non eundo: sed tu facias apparere instrumētum de eo qō actum est. dixi plene in lege si finita. §. eleganter. de damno infect. Si tamen dictum instrumentum nolles facere: non credo qō ob hoc daretur conditio ob causam: nam qō de hoc facias instrumentum non fuit actum tacite vel expresse: sed venit ex equitate z officio iudicis. merito defectus illius cause hanc cōditionem non parit: et hoc modo etiam possemus intelligere

a legem istam. z fm hoc omnia[a] contraria que in glo. signantur non facerent contra eam: quia posito qō quis cogeretur ad cauendum: nō cogitur ideo quia tacite vel expresse fuerit actum. ¶ Vltimo quero: hic dicit quod si itur ad iudicem reus qui dedit pecuniā pōt repetere. quero an etiā poterit exceptionē objicere. Respōdeo: ista est materia illius. l. difficilis vbi pactum. C. de transac. dic vt ibi dixi. Bar.

1 ☞ Seruus qui datus est vt manumittat intra certum tempus quando post tempus sit liber.

2 Si pecunia data est vt seruus manumittatur per recipientē pecuniā qñ post tēpus efficiatur liber.

3 Si pecunia datur in sacculo non numerata pro seruo manumittendo quod non sit emptio.

4 Actio prescriptis verbis potest appellari conditio z est personalis.

Idem erit. Si do pecuniam vt stichum manumittas non potest repeti quia non cauetur de manumittendo nisi fuerit actum: sed potest repeti si dantem penitet vel non manumittatur: nisi q̄ debebat manumittere: casu fuerit impeditus. hoc dicit. ¶ Oppo. quod iste versi. sed si ti di: superfluat propter precedentem. Solu. in princip. volebat repetere: qō cauebatur. In ver. sed si tibi: volebat repetere: quia non manumittebatur vel ex penitentia. ¶ Secundum hoc oppo. ad princip. et videtur quod caueri debeat: vt lege si pecuniā. §. plane j. eod. nec potest dicere q; et qui dedit pecuniā sit cōsultum per exceptionem fm qō dixi in princ. legis. Solu. si ponimus datum vt stichus manumittatur simpliciter non adiecta die vel conditione: tunc dico quod nō potest peti cautio cum sit in potestate actoris petendi statim quod manumittatur vt videbis not. in lege infra proxima. Sed si ponamus qō fuerit actum de manumittendo ad diem: tunc fateor qō pōt peti cautio: si tamen nō prestatur non inducitur conditio ob causam: quia non petitur ex eo qō fuerit actum tacite vel expresse vt modo dixi in prin. §. ¶ Secundo oppo. et videtur quod non sit locus penitentie: vt supra eadem lege. in princip. Solu. vt ibi dixi. ¶ Tertio oppo. ad versi. quod si ita. et videtur quod si tibi contradicat. dicit enim quod non potest ante diem repeti nisi penitet. nam repetendo videtur eum penitere: vt. l. actione. in principio. pro socio. Soluto. et aduerte. quia hoc est valde subtile. Iurisconsultus hic respexit medium per quod in libello concluditur. Aut enim condico quia non manumisisti ante diem et tunc succumbam: aut condico quia me penitet et obtinebo: tunc fateor quod ista penitētia probatur per istum libellum: et hoc videtur sentire glossa. ¶ Item opponitur dicitur hic quod post diem potest repeti. Contra. C. si manda. ita fue. alie. l. si is. et infra eodem. l. si pecuniam. §. primo in fine. §. gloss. pro solutione vacillat multum hic. et in contrarijs. et in. l. naturalis. §. at cum do. j. de prescript. verb. tu tamen † ex omnibus vt habeas claritatem: dicas. aut ego do tibi seruum meum vt eum manumittas intra certum tempus: tunc aut fuit cogitatū de certo actu manumittendi: et post diem non efficitur liber ex constitutione: vt. j. de verborum obligationibus. l. qui rome. §. flauius. et ibi not. Aut nō fuit

2 actum de certo actu: z tunc efficitur liber: vt. l. si pecuniam. §. j. in fin. j. eo. cū simi. Aut non dedi † tibi seruū meum: sed dedi tibi pecuniam vt tuū manumittas: z tunc aut ego emi seruū tuū: et apud te dimisi vt manumittere: z tunc post tempus efficitur liber ipso iure ex cōstitutione. l. si is qui. C. si mā da ita fue. alie. Aut non emi: sed sic simpliciter dedi pecuniam vt manumittere: et tunc post tempus constitutio non facit eū liberum: vt hic et. l. naturalis. §. at cum do. j. de prescript. verb. et. l. non omnis. in principio. §. si cer. peta. quicquid ibi glos. dicat. Aut † dubitatur vtrum emerim vel non: z tunc aut dedi pecuniam non numeratam: sed tangē speciē in sacculo: z nō fuit emptio seruī. ita loquitur. hic fm vnam lecturam. z. d. §. at cuꝫ do. Aut dedi pecuniam numeratam: et tunc aut illa correspondet vero pretio seruī: z pōsumitur emptio: vt. d. l. si is. C. si man. ita fue. alie. Aut non correspondet vero pretio: sed multo minꝰ: et tunc non videtur emptio sed contractus innominatus: vt hic fm Petrum et quosdam alios modernos. Que distinctio videtur pbari de regu. iur. l. semper in stipulationibus. z qō ibi nota. Ratio predictorum est: quia quando ego emi video: tibi tradidisse seruum. ppnum: in certo succedit constituto post tempus: z facit eū liberum: vt. l. si pecuniam. §. j. j. eo. et ad predicta facit quod no. per Lyñ. C. eodem. l. si liber. z predicta omnia intelligas nisi cōditio serui repugnaret: quia ex aliqua causa forte ad libertatem produci non posset: ita etiā intelligitur hic scōm vnaꝫ solutionē. Quandoq; do tibi pecuniam vt manumittas seruum alienum: z tūc nullo casu post tempus constitutio succedit ne domino fiat iniuria: et hoc modo etiam potest intelligi hic fm aliam lecturam z dictum. §. at cū do. ¶ Venio ad ver. sed z si sticha[a]. dicit hic qō si stichus decessit ante moraz cessat repetitio. Contra. j. eo. l. si pecuniam. §. sed vbi. solu. dicunt quidā cessat repetitio quasi causa non secuta vt hic. sed ex penitentia competit: vt in contrarijs. quo casu quādo ago ex penitentia debet distinguī: vt dicitur in lege contraria. et hoc verum. ¶ Venio ad versi. quinimo. dicitur hic sticho mortuo competere conditionem. Contra: conditio ob causam datur. ad repetendum quod est datum non ad consequendum quod est promissum: vt. l. primo. in fi. de re. per-

Andreas Pomate.

a ¶ Scōm hoc oīa. vt ptz in toto tit. quibus ad liber. p dla. non ꝫ. et toto tit. C. qui ad lib. perue. non poss.

a Andreas Pomate. ¶ Mihi videtur. Aduerte quod Barto. hic videtur sentire quod si heres recipiat illud quod est sibi soluendum gratia conditionis implende et tamen per hoc nō videtur adire hereditatem quod perfecto est contra casum. lege pro heredi. lege papinianus. ff. de acquir. heredi. et si dicas non esse ita exasperāda verba bar. quia p hoc quod dicit aut erat hereditas adita aut non negat ipse ꝓpter hoc quin heres recipiendo id quod erat sibi soluēdum gratia conditionis implendē vtēdcatur hereditatem adire: ḋa Respond. quod tunc nescio que differentia sit inter primum et secundū casum vnde cogita que fuerit mēs Barto.

b ¶ Quāq̄. Adde in quantum. Alexand. hic notando refert. Paul. de castro. et Rapiu. dicere hunc tex. notabilem quod si quis volebat mihi relinquere in testamēto z tu impediuisti teneris mihi ad interesse quod Joan. andre. in additio. ad spe. in tit. de iudi. §. generalia. ver. posset etiā ponit. q. de tutore qui procurauit per testatorē sibi relinquere tonmu. Solu. dicunt quidam quod hic loquitur de certi conditione generali.

4 Alij quod hic loquitur de actione p̄scrip. ver. que potest appellari conditio. ideo quia personalis est actio: et ista communiter tenetur. Alij dicunt quod hic est casus specialis in quo datur conditio ob causam ad consequendum promissum. simile. infra eodē. l. si pecuniam. §. item si quis. et. §. sed si accepit. sed cōmuniter ista non tenet: vt ibi dixi. ¶ Oppo. et videtur quod competat actio de dolo. vt. C. de dolo. lege cum proponas. ergo conditio de qua loquitur hic cessat. vt. l. j. et. ij. de dolo. Solu. si hic intelligas quod loquitur de certi cōditione generali nō obstat: quia concurret cum actiōe de dolo tanq̄ generalis. sed si intelligis de actione prescriptis verbis dicit gl. quod ibi fuit contractus facto vt des. hic fuit do vt facias. certe illa est multum difficilis. l. tamen ḋtum ad propositum si volo agere vt obseruentur promissa competit actio prescriptis verbis ita loquitur hic. Si vero volo repetere id quod est datum siquidem est repetibile habet locum cōditio ob causam: vt per totum istum titu. sed si non est repetibile tunc habebit locum actio de dolo. quia dolo tuo fui inductus ad hoc faciendum. vt dicta lege cum proponas. loquitur enim cum est data libertas que non potest repeti. ¶ Ultimo quidam dicunt ex hoc. §. qō moza inducit hanc cōditionē. qō gloss. non placet. dicam in. d. l. si pecuniam. in prin. j. eo. Bar.

Si liber homo. Si causa ob quam datur sequatur de facto. z nō de iure competit repetitio. nec distinguit scienes an ignorans quis receperit. h. d. ¶ Not. summarium. ¶ Oppo. de. l. si procurator. §. si liber homo. j. man. Solutio ibi dedit de pecunia pertinente ad manumittentem hic ad manumittendum. Bar.

1 ☞ Filius qñ possit corrigere patrē.
2 Si causa pro qua data est pecunia fit secuta non tamen ex causa qua data fuit quando competat repetitio.
3 Ad exceptionē parandam q̄ non referat a quo fiat dummodo fiat. remissiue.

Si quis quasi. Si pecunia datur vt aliquid ex certa causa sequatur si illud postea sequet nō tū ex eadē causa competit repetitio. ¶ Itē defect⁹ cause a dāte tantū in mēte retentus hāc cōditionē nō parit. h. d. ¶ Opp. q̄ filius nō debeat corigere patrē: vt in autē. de nup. §. sed qō sanctiū. fol. circa distractionē z administrationem bonoꝝ nō debet corigere: vt ibi. z. l. cū oportet. §. nō autem. C. de bo. que libe. sed de iure potest: vt hic. ita dicit glo. posset etiā eum circa administrationem bonoꝝ corigere qñ eius prodigalitas esset multa. C. de sentē. pas. l. ñ. z j ad trebel. l. imperator. Opp. qō hic nō cōpetat repetitio q̄ causa ob quaz data est pecunia secuta est scilicet libertas z fuit secuta de iure scilicet ex testamento. solu. huius timore dicunt quidam quod hic datur cōditio sine causa nō ob causam. Tu dic ñm gloss. aut debebatur hic libertas per fideicōmissum aut directo. Si per fideicōmissum z secuta est manumissio nō potest habere locū cōditio ob causam. sed sine cā. nā causa secuta est z sic cessat ob causam. sed q̄ causa dandi fuit iniusta ideo hz locū sine causa mihi videt qō etiam tūc cōpetat cōditio ob causam. nā causa. prima ob quā pecunia datur. est vt relictū libertatis purificetur. vt. ē. e. l. j. §. j. sed istud nō est secutū. ergo hz locum cōditio ob causam. Si ꝓo erat relicta libertas directa tūc dicit gl. qō cōpetit cōditio sine cā tanq̄ generalis. Itē cōditio ob causam. q̄ nō hz libertatem ꝓpter eā dationē quā fecit q̄ requirit vt. ē. primo. §. Mihi videtur qō si pecunia fuit data post aditā hereditatē. tūc dicit gl. verū simplr. quia iam erat liber homo. Si vero fuit data ante cū iā nō esset liber hō tunc est dicē dū idē q̄ in libertate relicta per fideicōmissum. ¶ Itē op. z videtur qō sufficiat libertatē sequi quocūq̄ mō. vt. l. cū seruus. j. de ver. ob. Sol. expone vt ibi in gl. z etiā hic. z cessat ꝗuz q̄ dz intelligi dūmodo habeat libertatē per eū cui pecunia est data vel ꝓmissa. ¶ Sz ꝗ hoc op. j quātū ad exceptionē parādā nō refert a quo fiat dūmodo fiat vt. l. si puellā als. in. l. ea quidē. C. si man. ita fue. alie. ergo quātū ad defendēdū heredes ne quānātur cōditione ob causam nō refert a quo fiat sol. vt dicā vobis. j. eo. l. si pecuniā. §. j. ¶ Quero vtruz ista pecunia possit reperi cōditione indebiti. gl. hic dicit qō nō: qō dic vt dicā in. l. 18 cui hereditas. j. de cōdi. inde. ¶ Venio ad ver. q̄q̄. z opp. de. l. si quasi. j. de pignō. ac. Sol. ibi fuit causa ab vtraq̄ parte in mente retenta. hic ab vna tantum. facit qō no. ē. e. l. j. §. j. z. ē. si cer. pet. l. non omnis.

Subtilius. Si qō meū est tibi trado tāq̄ tuū nō trāffero dominiū. h. d. Iste. §. cōtinuatur cū precedēti. vñ magis dicit esse versi. q̄q̄. §. Materiā istā q̄ tractat de errore qui impedit trāslationem dominij habuisti in. l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ē. si cer. peta. dicemus in. l. j. §. de offi procu. ce. z dixi. in. l. eius qui in prouincia. ē. si cer. peta.

Quamq̄. b Habetur conditio pro impleta quando is qui implere dz impeditur facto eius qui ex implemento tenetur. ¶ Op. de. l. si peculium. §. de illo. j. de sta. li. Sol. ibi legatū erat peculiū seruo. hic secus. ¶ Op. qō nullū est hic heredis impediētis cōmodū. nā tenetur legātario actione in factū. vt dz in ſi. tex. Glos. rñdet qō est cōmodū. q̄ teneatur ad. x. in genere nō ad illā q̄ erant in peculio. certe hoc cōmodū modicū est. dicas ergo qō datur hoc cōsilū heredi de rigore. sed de equitate. siccurritur legatario per actionē in factū quia eq̄tate cōsiderata nullū est cōmodū heredis. ¶ Opp. qō de equitate etiā videtur qō et in cui⁹ persona dz impleri conditio non subueniatur. vt. j. si quis omis. cau. test. l. si quis sub cōditione. Sol. illud qō est soluendum in vi conditionis ex testō: nō pōt peti de rigore. nec de eq̄tate. vt. l. cōtraria. sed hic quidam dat ex alio quā ex testō. sz q̄ heres seruū nolentē soluere impediuit. Barto.

a **Si quis accepto.** a Si causa ꝓpter quā debitor liberatur non impletur: agit vt in pristina obl'one reponat. ¶ Pro declaratione huius. l. quero quid ꝓdicāt. b glo. distinguit notabiliter. Aut debitū qō fuit remissum erat liquidū. et cōdicitur ipsa pecunia. vt. j. e. l. si mulier. Aut nō erat liquidū. sed erat forte in diē vel sub cōditione. et cōdicitur vt in pristina obligatione reponatur. vt. j. de iure do. l. licet. ¶ Ad hoc op. de. l. ob eam causam. j. de prescrip. ver. Sol. ñm verā solutionē fateor qō posset agi cōtra cessantē adimplere ꝓmissa actione incerti sz pscrip. ver. vt ibi. et etiam cōditione ob causam vt hic. ¶ Op. de. l. lz. j. de iure do. Sol. ibi acceptilatio habebat tacitā cōditionē si matrimoniū seqrē: hic nō. ¶ Extra op. de. l. cū mota. ē. de trāsac. vbi nō datur cōditio ob cām. Sol. ibi actio q̄ erat remissa nō poterat ex cōsensu partiū restaurari. vt q̄rela inofficiosi. Itē actio descēdens ex delicto. vt. l. si vnus. §. pactus. C. de pact. merito non potest conici ꝓt se reponat in pristina obligatione. ¶ No. ergo ex hac. l. cum gloss. sua qō qñ statim possum petere debitū non cōpetit mihi actio vel iudicis officiū: vt debitum illud ꝓmittas. cessat eñ equitas. In contrarium facit. l. si finita. §. eleganter. j. de dā. infec. sed ibi erat debitū quodā extraordinario iure. vt ibi dixi.

1 ☞ Penitentia quando faciat locum conditioni.
2 Preparatoria quod non faciant desinere rem esse integram.
3 Sponsalia sunt initium matrimonij.
4 Implens contractum ex eius parte qō potest penitere: et quando. nu. 11.
5 In cōtractibus innoiatis facio vt des et facio vt facias quando habeat locum penitentia.
In oibus cōtractibus innoiatis hz locū penitentia.
7 Ratio quare in cōtractibus innoiatis dat penitētia.
8 Quando obligatio debet impleri ex rei interuentu licet parti penitere et rem non accipere.
9 In mandato deposito et societate licet penitere.
10 Libellus in conditione ob causam ex penitentia.
11 In contractibus quando sit locus penitentie.
12 Ex parte eius cui est implerum non est locus penitētie. et nume. 6.
13 Si do pecuniam alicui vt vadat pro me romā quando dicatur cōtractus locationis et cōductionis vel contractus innominat⁹.
14 Repetitio quando competat ex defectu cause.
15 Quando presumatur causa finalis vl impulsiua. remissiue.
16 Conditio ob causam q̄ habeat locū in contractibus innominatis et quando actio de dolo.
17 In omni dattone ob causam licet non resultet contractus innominatus habet locum conditio ob causam.
18 Cōditio ob cām vt ꝓpetat est necesse q̄ agens pfecte cōtractū impleuerit.
19 Si contractus est abvtraq̄ parte perfectus et postea ab vna parte implementum rescinditur: habet locum cōditio ob causam.
20 Conditio ob causam ad quid detur.
21 Si potestas elect⁹ fecit ꝓparamēta z postmodū ire nō potuit. remissiue.

Si pecuniam. b In cōtractibus innominatis si ex vna parte impletur: et alia non ꝓpter casum: cessat cōditio ob causam. quasi causa nō secuta. sed habz locū ex penitentia: dūtamen aduerse parti de indēnitate cōsulatur. h. d. Diuiditur in tres partes. Primo dicit cessare cōditionē: quasi causa nō secuta. Secō dicit eā habere locū ex penitētia. Tertio istud dictū limitat: vt indemnitati aduerse partis consulatur. Secā ibi: sed cum liceat. Tertia ibi: nisi forte.

1 ¶ Tu habes hic q̄ penitentia facit locū huic cōditioni. Cōtra. et assumo glo. mag. et oppo. de eo q̄ habet. j. e. l. qō seruius. Dicūt quidā q̄ ibi loquitur qñ cōtract⁹ est celebratus gratia vtriusq̄. hic gratia dantis tm. Glo. reprehendit. nā z hic gratia vtriusq̄ fit: sz datio causa recipientis. et ire causa dantis: et tñ est locus penitentie. simile. ē. eo. l. iij. §. j. Glo. istorū opi. insideliter recitaut. nā bene videbatur ipsis q̄ hic cōtract⁹ fiebat gra vtriusq̄. sed ipsi dixerūt distinguendū esse: an factū q̄ erat explicandū post datam pecuniā: vt ire capuā fleret gratia dātis: vel gratia vtriusq̄. z hoc modo recitatur in sequenti glo. super ver. repetetur. et intelligendo sic forte ista sol. non est mala ñm quosdā. vt. j. dicam. ideo glos. sol. cōtrariūliter: quia res hic erat integra: et sic locus est penitētie. in. l. qō seruus nō erat res integra.

2 ¶ Aduerte ex hac glo. coniuncto tex. apparet q̄ preparatoria non faciunt rem desinere esse integram. vt hic. et l. si defunctus. ē. de procur. secus si dētū vel partem eī qō pupillo reliquere intēdebat q̄ pupill⁹ posset ager ad interesse si in aliqsete appareat q̄ suasiōe tutoris sibi relictū qō pupillo reliquere intēdebat ibi late vide. fuit. q. pilei vt ipse refert.

Andreas Pomate.

a ¶ Si qō accepto. vt de Alexā. cōs. xxxvij. vo. iij. co. ij

Andreas Pomate.

¶ Si pecuniā. vide zunt. in repet. c. j. de accusa. et Alex. cōs. xvj. vol. q. col. j. vbi limitat hāc. z similes de iure nō habere locū si sibi interueniunt stipulatio.

k lk lk k

aliquo facto aliquid incipiatur. vt. d. l. quod seruiuo.
3 nam sponsalia sunt initium matrimonij. pro hoc facit. j. de politci. l. prima. §. cepisse. ¶ Contra hoc oppo. extra gl. j. ea. l. §. ite si qs vedederit. vbi est ceptum aliquid de eo qd erat fiendum: et tamē locus est penitentie. Sol. dicit Ja. de are. vt colligitur ex diffinitione sua: quam facit et refert Lyn. in lege sicut. C. de act. et obli. quo d. l. quod seruius: loquitur quando illud quod post dationē erat fiendū respicit cōmodū vtriusq;. §. item si quis: loquitur qd respicit cōmodū dantis tantum. et pm hoc videtur bona solu. posita in pun. glo. recte intelligendo: q; nō placet. nam siue id quod est faciendū respicit cōmodū dantis tantū siue vtriusq; idem iuris est et eadem ratio vt. j. videbis. Preterea. §. item si quis: non respiciebat cōmodum dantis: sed tertij: scilicet manumittendi. Respōdeo ergo ad. l. quod seruius. quod illud est speciale fauore matrimonij: siue matrimonii illud sit cōtrahendū inter dantē et recipientē: z sic gratia vtriusq; siue inter extraneos: et sic non respiciat cōmodū dā-
6 tis. casus est in l. si ego. in pun. et. §. j. vbi hec sol. probatur ad literam. j. de iu. dot. ¶ Oppo. in cōtractibus innominatis potest agi vt quis cogatur implere q promisit. vt j. de prescrip. ver. l. naturalis. per totam. l. ergo apparet quod non est locus penitentie.
4 Sol. dicit glo. et bene † q penitētie locus est ex parte eius qui impleuit contractum. non ex parte eiꝰ cui impletum est. cum enim ipse sit perfecte obligatus non potest penitere. sed potest agi contra eum vt impleat. vt in cōtrarijs. ille vero qui impleuit potest penitere et repetere quod dedit. ita loquitur hic et supra eodem lege tertia. §. primo. ¶ Cōtra hoc opp: ea que facta sunt non possunt repeti. vt. l. si nō forte. §. libertus. j. de condi. inde. vnde videtur q nō sit locus penitentie. Huius timore dicit glo. q; hoc quod de penitentia dicitur habet locum in do vt des: z do vt facias: et in permutatione. quasi dicat. in facio vt des: vel in facio vt facias nō habet locū: quia postq; est factum cessat penitentia. Illud etiam videtur tenere Jaco. de Aret. et Lyn. qui recitarūt eum in dicta lege sicut. de actio. et obligatio. Certe etiam in
5 † facio vt des et facio vt facias potest habere locum penitentia quando ex aliqua parte nisi est impletum. Item quando ex vna parte esset impletum si esset tale factum quod posset repeti: vt vacuam possessionem tradi. et similia haberet locum. ista lex: scilicet repetitio. vel si peto vt te reponas in pristina obligatione. vt supra lege proxima. Item quando est tale factum quod non potest repeti: licet non detur conditio ob causam ad repetendum: tamen datur de dolo in locum illius conditionis ob causam. vt lege cum proponas. C. de dolo. et ibi tangitur per doctores. et ibi dicit. Preterea potest esse datio talis que non potest repeti vt datio libertatis: vt dicta lege cum proponas. et sic non est faciendū distinctio inter contractus innominatos: quia in omnibus idem videtur. et hoc puto verum. Tamen Guilel. de cu. in hac materia est in mirabili opinio. dicit enim qd solum in contractu do vt facias locus est penitentie: et non in alto. vt hic. et lege tertia. paragrapho primo. supra eodem. quia in alio nulla. l. reperitur. Preterea. quod in contractu permutationis non sit locus penitentie videtur probari in lege prima. infra de rerum permuta. Ratio dicit ipse: quia contractus innominati iudicantur secundum naturam contractuum innominatorum quibus equiparantur. vt lege prima. paragrapho si quis seruum. infra depositi. et lege eum qui. paragrapho si rem inspecturi. infra cōmoda. sed iste contractus assimilatur mādato. merito debet esse locus penitentie sicut in mādato. hoc quod ipse dicit non placet. nam do vt des similatur emptioni: do vt facias conuenitioni nō mādato. facio vt facias equiparatur mandato. hic est text. in lege naturalis. paragrapho pmo. et paragrapho sed si facio. infra de prescrip. verbis. sed posito quod do vt facias equiparetur mandato tamen non esset locus penitentie quantum ad repetendum id quod datum est: vt lege si multum. et quod ibi notat C. eodem. sed quantum ad impedientiam ne fiat sic. Preterea illa et eadem ratio que est in contractu do vt facias est in omnibus contractibus innominatis: vt infra dicam. et sic tenco quod in omnibus cōtractibus innominatis habeat locū penitentia. ¶ Sed contra hoc oppo. de. l. sicut. C. de actio. et obliga. solu. ibi loquitur in contractibus nominatis: hic innominatis. ista est † vera ratio. dicit glos. qa sicut sunt debiles in obligatione inducenda: quia consensu nō contrahuntur. vt lege iurisgentium. in princip. supra de pactis. sic et in obligatione retinenda sunt debiles: z sic penitentia dissoluuntur. ita dicit etiam Dy. infra de verbo. obliga. l. stipulationes non diuiduntur. in sua distinctiōe magna. Tu dic clarius pm Jaco. de are. et Dyn. refert in dicta lege sicut. Contractus innominati anteq; compleantur non producūt obligationes ciuiles: vt lege ex placito. C. de re. permu. cum ergo nullus contrahentium sit ciuiliter obligatus: merito potest penitere. et eodem modo post contractum impletum ab vna parte ille qui impleuit potest penitere: quia implendo obligauit alium sibi non se alter: et hoc no. in dicta lege ex placito. z ista ratio: q; obligatio que nō est contracta est generalis et vigens ad omnem speciem contractus innominati. preterea quando † obligatio debet impleri ex interuentu rei: licet parti penitere et rem non accipere: vt lege qui pecuniam. supra si certa peta. et infra q res pigno. oblig. pos. l. penul. et. j. qui po. in pig. ha. l. j. et l. potior. in princ. sed contractus nominati statim ab ipso initio sunt perfecti. et est nata ciuilis et naturalis obligatio et actio vt. d. l. iurisgentium. in pun. merito non licet penitere: vt. l. sicut. C. de actio. et obligat. ¶ Contra hoc oppo. quod etiam in cōtractibus nominatis licet penitere: vt † in mandato depositi z fociecrate. S. ossa fatetur contrarium quod in illis fallit. ita dicit hic: et in dicta lege sicut. et idem Dyn. in. c. quod si nel de regu. iur. libro sexto. Alij dicunt et melius quod in illis non fallit. nunq; enim licet penitere ab eo in quo obligatio est cōtracta. vt in lege in commodato. paragrapho sicut infra commoda: et dicta lege sicut. de actio. et obligatio. vnde in mandato non sum obligatus ad tenendum te procuratorem perpetuo. merito possum te reuocare. Idem in deposito et societate: et predicta tenent docto. in dicta. l. sicut. de actio. et obligatio. et bene. ¶ Item oppo. in contractibus innominatis z non sit nata ciuilis obligatio: tamen est nata naturalis que impedit a repetitionem solutiꝰ vt. l. naturaliter. de condit. inde. ergo illud quod soluisti nō potes repetere ex penitētia: quia naturaliter erat debitum. Respondeo non erat debitum naturaliter simpliciter. Sed debebaz centum vt tres capuam. ad istud iuris capuā nullo iure eras obligatus: vt dicta. l. qui pecuniaz. supra si certum petatur. si ergo ex penitētia tollitur ne eas capuam: vel ne impleas contractum ex parte tua: tollitur obligatio naturalis quam tenebar vbi solueres: z sic apparet modo omnino solutum indebitum. quod ergo hic dicitur quod potest penitere non intelligas eius quod dedit principaliter: quia cum ad id esset naturaliter obligatus non potest penitere: sed intelligas quod penitear eum de eo quod per
10 aduersam partem est faciendum. Et ex hoc † apparet medium per quod in libello concluditur. ¶ Si quis tamen diceret in libello repeto decem que dedi quia penitet me dedisse: licet improprie loquatur: tamen istum libellum non reprobo: nam cuz de hoc non possit penitere: nisi prius penituerit eū de eo qd est per aduersarium faciendum. videtur etiā de illo
b penitere: vt. l. illud. de acquirenda he. edita. ¶ Hic expeditis reassumamus breuiter. vtrum † in contra
11 ctibus sit locus penitentie: et dic. aut loquimur in cōtractibus nominatis et non est locus penitentie in eo quo obligatio est contracta: vt. l. sicut. C. de actio. et obligatio. et. l. in commodato. §. sicut. infra cōmodati. et hoc nunq; fallit. Aut loquimur in contractibus innominatis: et tunc aut sunt celebrati causa minuendarum litium: et non licet penitere: vt. l. iij. in principio. ff. eodem. z. l. cū alio. C. de transactionibus. Aut contractus innominati celebrantur ad aliud cū causa minuendarum litium: et tunc aut a nulla parte est aliquid impletum. et absq; dubio est locus penitentie. aut ex vtraq; parte est perfecte impletuz. z nō est locus penitentie. quia obligatio perfecta est vt. l. ex placito. C. de rerum permuta. aut ex vna parte est impletum perfecte. et ex alia nullo modo. et tunc aut superest facultas implendi z est locus penitentie. vt. §. eodem. l. iij. §. primo. aut nō superest facultas implēdi. et tunc aut non superest modo nec vnq; fuit facultas implendi de iure vel de facto. aut ab initio fuit facultas implendi. et postea desijt. Primo casu aut ille qui impleuit fuit sciens. et non est locus repetitiōi seu penitentie. vt. C. eo. l. dictam. z l. si militē. z ibi no. aut fuit ignorās. z sic secus. l. iij. §. si quis quasi. §. eo. Ex parte vero recipientis nō distinguitur scientia ab ignorantia. vt. l. iij. §. si liber homo. §. e. secō casu potest quis penitere. dūtamen indemnitati aduersarij cōsulatur. vt. j. ea. l. §. fi z no. §. e. l. iij. §. j. non aūt posset repeti quasi causa non secuta. vt. d. §. j. z. l. pe. C. e. nisi b
facultas implendi defecerit post mora aduersarij. vt
12 d. §. j. Et predicta vera ex parte implentis. Ex parte vero eius cui est impletū non est locus penitentie. vt dictum est. et sic intelligas ea que infra dicentur. Quandoq; ex vna parte est impletum aliquid perfecte. ex alia est factum aliquid de illo. et tunc aut illud aliquid quod est factum est de preparamentis. aut de eo quod erat faciendum. Primo casu est locus penitentie dū tamen indemnitati aduersarij cōsulat vt hic secō casu idem. vt hac. l. §. ite si quis dederit. Ra

Andreas Pomate. ¶ Non intelligas: Hoc reprehendit Bal. in nouel. in repett. rubri. de verb. ob. columna. ix. z sequen. Et not. q regula huius. l. quod in contractibus innominatis. est locus penitentie: loquitur in cōtractibus innominatis respectuis qui sunt quatuor de quibus in. l. naturalis. de pscri. verb. non autez in cōtractibus simplicibus. de quo vide que scripsi ad Barto. in. l. si cum fundum ff. de pact. et pro ratiōe glo. hic cōfirmate p Barto. facit quia si cōueniunt inter me z titium vt dem sibi aliquid in contractu innominato non poterit precise cogere me vt dez sibi aliqd in contractu innominato sed prestando interesse liberabor. l. naturalis. §. primo. et ibi Barto. columna ij. ff. de prescriptis verbis. z in. l. stipulationes non diuiduntur. xl. oppositione. j. de verborum obligatio. cum tamen als si inter me et ipsum de dando conuenissem posset me precise cogere vt darem. §. sic itaq;. institu. de actio. Secundo facit quia licet in contractibus nominatis oblatio habet vim perfecti complementi. l. marcellus. §. offerri. ff. de actione empti. tamen non habet locum in contractibus innominatis: vt est gloss. in. l. iurisgentium. in princip. in glossa magna in ver. vt aliquid faciam. ff. de pact. de qua Bald. in. l. ex placito. in. xviij. questione. C. de rerum permuta.

Andre. Poma. ¶ His expeditis. Aduerte. qd imo quoties mandatum dedisset causam contractui nominato quod tunc esset locus penitentie ter. l. cuz plures. §. mandauit. et ibi Barto. no. ff. loca. quem casum dicunt ibi esse frequentem albericus et Paul. et ideo no. alius est casus in quo etiam in contractu innominato licita est penitētia quā ponit Bar. in. l. qd scitis in. j. col. in fin. de agri. z censi. lib. xj. aduerte tamen qd limitatio Bar. loquitur in contractu locationis z ipse alleg. li. sequen. in societate quilibet. si conuenerit. j. pro socio.

a ✠ Andreas Pomate. ¶ Solu. breuiter. Quando defectus cause inducat hanc cōditionem in hoc aūt omissis multis verbis Barto. hic facias tibi vnam regulam firmā qd datū ob causam siue causa sit nullo modo subsecuta siue sit secuta nō tamē legitime: siue causa sit expressa siue tacita ab vtraq; parte intellecta. facit qd hic qd est datum possit repeti: hac cōditione ex capite cause nō secute. fallit quoties aliqd esset dictū ꝓpter causam impulsiuam non aūt fi. quia tunc defectus talis cause: non habet inducere hāc cōditionē: vt hic i gl. nullo enim modo tale datum repetitur et quādo causa dicatur impulsiua vel fi. vide hic per Sali. z Bart. in l. ij. §. fi. ff. de dona. hic alleg. Secundo fallit quando causa est tacita et ab vno tātum intellecta: tunc enim datum nullo modo petitur causa deficiente. l. si repetendi. C. eo. z hic in glo. dicitur. Tertio fallit qñ esset aliquid datuz ob causam impossibilē: siue de iure siue de facto a scientes tunc enim nullo modo datum ꝓpter quod causa non sit secuta repetitur. l. causam. z. l. militem. C. eo. z hic per Bar. Quarto fallit quoties causa non est secuta casu fortuito qui debet implere: tūc enim lz repetatur vt hic in text. z Bar. ex capite cause non secute a sed ex capite penitentie. Quinto fallit quoties stat per eum in cuius prima causa debebat adimpleri et ne ad impleatur tunc enim datuz nullo modo repeti potest cum causa habeatur pro impleta. l. iure ciuili. j. de cōdi. z demon. pro ut est tex. z glo. l. pe. C. e. aliosdūos casus in quibus licet causa deficiat tñ non licet repetere: ponit Alexan. in penul. colum. de quib? dic vt hic per eum.

tunc esset cōtract? innoiatus. ita loqtur hic. qd apparet: q; pro eūdo facit magnū apparatū qd in personā cursoris nō cadit. vt videmus cōter. Sumus expediti de primo articulo. scilz qñ in ꝓctibus innoiatis sit loc? penitentie. ¶ Veniam? ad scōm lcz qñ ex 14 effectu eāe cōpetit repetitio. ¶ Ap po. z videt q etiā qñ causa nō est secuta: z per accipientē nō stat sit loc? conditioni: vt. s. eo. l. j. §. j. in prin. Sol. fateor qñ causa nō est secuta facto eius 16 qui debet implere: secus si casu fortuito: vt hic. z ideo glos. hic per modum summe tractat qñ defectus cause hāc cōditionē inducit. In quo dicas plenius quam glo. aut deficit causa: quia ab initio fuit impossibilis. aut deficit 17 causa que fuit possibilis. primo casu distingue. aut ille qui dedit fecit scienter: z nō repetet. aut ignoānter: z tūc secus: vt. l. dictam. C. eo. z. l. si militem. z s. e. l. iij. §. si liber. §. subtilius. secūdo casu qñ deficit causa possibilis. aut deficit casu fortuito. aut facto e? qui debet implere. aut eius in cuius persona dz impleri. prio casu aut ante morā: z nō est locus cōditioni ob causaz quasi causa non secuta: sed ex peniten 19 tia: sic vt hic. aut post moā: z tūc fec?: vt. l. iij. §. j. s. eod. scdo casu indistincte est locus repetitionis: vt. d. l. iij. in pn. et. §. j. s. eo. l. naturalis. quasi per ro. l. j. de prescrip. verb. tertio casu non est locus repetitionis quasi causa non secuta: vt. l. pen. C. eo. sed quasi peniteat: poterit repeti: vt dicta. l. iij. §. j. als. ij. s. eo dez. z hic. Et predicta vera quando causa ob quam datum est taliter non est secuta: sed si est secuta aliqualiter z nō est perfecta: vt puta quia secuta est de facto sed non de iure. vel est secuta sed non ex ea causa ex qua datum est: tunc similiter habet locum conditio: vt. s. eo dez. l. iij. §. si liber. z. §. si quis quasi. Et predicta sunt vera: siue causa sit expressa siue tacite actū ab vtraq; parte: vt. l. non omnis. s. si certum petatur. z. l. j. §. j. s. eo. z. l. iij. §. si quis quasi. z ibi no. s. eo. secus si ab vna tantum parte: vt. l. si repetendi. C. de cōditio. ob cau. z. d. §. si quis quasi. in fi. z hec vera in causa finali. secus in impulsiua. vt. j. de dona. l. ij. §. fi. que quan 15 do ꝓsumatur finalis z quando impulsiua. dicit q Dyn. in. d. §. fi. z latius ibi dixi. Bull. rangit z ibi per Ly. C. de epis. z cle. l. generaliter. z p Dy. in. c. decet. extra de re. iur. li. vj. hec nō est bñ nra materia. ¶ Juxta predicta q̄ro vtrū cōditio ob causam habeat locū solū in ꝓctib? innoiatis. Ñā. qd habet locū in ꝓctibus innoiatis vbicūq; illud qd est datū vel factū potest repeti. als si repeti nō posset haberet locū actio de dolo: vel in factū. vt. l. cū proponas. C. de dolo. et l. naturalis. §. sed si dedi. z. §. seq. j. de prescrip. ✠ Ite hz ꝓ locū in omni datione q̄ fit ob cām. lz ꝓct? innoiatus nō resulter. vt si do tibi aliquid vt aliquid ego facia. vel do vt aliquid faciat quidaz tertius vel do vt aliquid obueniat. in quibus lz nō resulter ꝓctus innoiatus. tñ si causa cessat hz locū cōditio ob cām. rex. est no. in. l. senatus. §. j. j. de do. causa mor. ꝓbatur in. l. j. §. hz si parēdi. s. eo. z p multas. ll. istius tit. ¶ Quero vtrū ad hoc vt danti cōpetat ꝓ cōditio ob causam. sit necesse quod perfecte cōtractū impleuerit ex parte sua. glo. videtur tenere q; sic in. l. actiōe. C. de transa. als nō haberet locū cōditio ob causam. sed actio de dolo. vt ibi no. ¶ Quero quid si ꝓctus ꝓ est ab vtraq; parte perfectus. tñ postea ex vna parte illud impiementū rescindit. forte q; res euincit. an habeat locū cōditio ob cām. Ñā. sic. vt. l. fi. j. e. fallit in ꝓractu transactionis. vt. l. si. p fundo. C. de trāsac. in quo non agit cōditione ob cām. sed ꝓscriptis verbis ad interesse eius qd fieri cōuenit: vt ibi ptz. ¶ Procedo vltertius dz hic qd dat cōditio ob cām. ad reperendū illud qd est datū. Cōtra imo dat conditio ad aliud. s. ad fruct? z ſ. vt. j. e. l. cū qs. So. huius timore gl. hic 20 tractat ꝓ ad qd det cōditio ob causam. dico qd datur ad repetēdū illud qd est datū si est spēs: vel tātū dē si est quantitas. vt. l. j. j. de re. permu. z hic. Ite datur ad naturales accessiones nō ad ciuiles. vt. j. eo. l. cuz quis. z quod nō ad ciuiles ꝓbatur in. l. j. C. de cōdi. inde. z. l. quoties. C. de condi. ob. turp. cau. Ite datur ad repetendū illud qd est datum vere. seu datum interpretatiue. vt glo. dicit. nō autem datur: vt fiat qd cōuenit. vt dixi in. l. iij. §. j. s. eo. ¶ Ultimo opp. de. l. qui operas. j. loca. Sol. breuiter? hec vera. aut quis vult repetere qd dedit ex penitentia. z hz locū ista. l. in cōtractib? innoiatis. q̄ pnia cessat in cōtractibus noiatis. vt dictū est. aut quis vult repetere quasi cā nō secuta. z tūc eodē modo distinguitur in ꝓractib? noiatis z innominatis. qd dic vt. j. loc. l. si vno. §. itez cū quidā. ¶ Sed q̄rit hic dicit qd dz restitui illud qd quis expendit in ꝓparamētis. ¶ Quero an illa ꝓparamenta debent dari illi repetenti. gl. dicit qd fa-

als remaneret in lucro ille qui ꝓparamēta fecit; q; a est notandū. vel deberēt remanere apud eū qui fecit deducta estimatiōe quātī mō vz. vt. l. nam et si nō sit idoneus cū. l. se. et. l. cū empto. r. §. fi. et. l. ex dāni infecti stipulatiōe in pnn. j. de dā. infec. ¶ Ultimo hec. l. f acit in argumē. ad. q. de ptāte electo qui fecit ꝓparamēta. et postmodum nō potuit ire. qd dic: vt plene dixi in. l. j. §. diuus. j. de va. et extraor. cog. et. l. diem functo. s. de offi. assesso.

1 ✠ Aduersarius debet certiorari de penitentia. b
2 Reuocatio procuratoris mandati an requiratur qd perueniat ad procuratorem. remissiue.
3 Si seruus fuit manumissus post penitentiā ad quid agatur conditione ob causam.
4 Lex est semper certa.
5 Si mandaui titio vt percutere clericum et reuocauit mandatum eo non certiorato si percutit quod sim excōmunicatus.

Si seruum. In cōtractib? innoiatis si res est integra. siue aliquid ceptuz sit. vel desierit posse fieri facto tertij. vel casu ex pnia datur cōditio et qui ex parte sua impleuit. dūmodo indēnitati aduersarij cōsulatur. si qd dānū occasiōe illi? ꝓtractus incurreret. h. d. vsq; ad fi. Diuide. q; primo loquit qñ quis dedit seruū suū. vt manumittereturſ. scdo qñ quis dedit pecuniā. vt seruus tertij emeretur et manumitteretur. et tertio qñ quis dedit pecuniā. vt seruus accipiētis manumittatur. scda in. §. itē si quis. tertia in. §. hz si acceperit. legā per partes.

1 ¶ No. in prima parte qd ꝓ aduersarius dz certiorari de pnia. ¶ Ad illud op. de. l. si pater. j. de manu. vin. Sol. ibi loquit de ꝓcuratore simplici. hic de ꝓcuratore nō simplici in quē erat trāslatū dñium. vt posset 2 manumittere. de hoc ꝓ an requirat qd reuocatio mādati perueniat ad notitiā ꝓcuratoris. dic vt per dy. 3 in. d. l. si pater. per Ly. in. l. mandatū. C. mā. videbis in. l. si ꝓcuratore. C. de pcu. ¶ Opp. de. l. q̄stitū. j. de 4 ſter. expor. Sol. ibi fuit cōtractus nominatus hic innominatus. ¶ Quero vz hic qd si fuit manumissus 3 post pniam pōt agi cōditione ob cām. q̄ro ad qde dicunt quidā q; ad ipsum seruū. q; manumissio nō valuit post reuocationē. vt. l. si pater. alle. Alij dicūt qd imo agetur ad estimationē. q; valuit manumissio. q; fuit translatum dñium in accipientē. vt ar. j. de do. l. hoc iure. §. si quis dederit. et. j. man. l. si hoicem. Ego 4 fateor qd manumissio tenuit. vt dictū est. tñ cōditio dat adhuc ad ipsum hoiez. lz executio fiat in estimatione. istud ꝓbatur in. l. si seruus. §. boue. j. de condi. fur. z. l. iij. in fi. e. tit. et. l. j. qd met. causa. C. pōt etiā dire 5 eto cōdici estimatio. vt. l. in re furtiua. in pnn. j. de cōdi. fur. licet glo. ibi alr sentiat. ¶ Quero qd ꝓ si dantem peniteat et nō certiorauit an ꝓstitutio succedat. et faciat eū liberū. glo. dicit qd nō. nā inver. plane: dicit. si nondū penituerat repetit: et certiorauit. hoc te 4 nent doc. q? lex est certa. et hoc ꝓbatur per istū tex. ꝓbat in. l. cū ad ꝓsens. s. si cer. pe. et. l. eius qui in pro uincia. in fi. et. l. cū quidā. §. qd dz. versi. q; si vnū. j. de 3 acqui. here. Et hoc inducebat Jaco. de ra. ꝓ q; si ego mādaui alicui vt percutere clericū et reuocaui mādatū eo nō certiorato de reuocatione q; si ille percutiat nō succedit ꝓstitutio seu canon vt sim excōicat?. Bull. de cu. dicit cōtra. nā illa excōicatio nō infertur a iure simplr sed interueniente facto hoīs percunētis: et ideo dz ille homo ex cuius facto excōicatio debebat sed certiorari: vt in primo rūso huius. §. ſ. etiā tenēt cano. in. c. multeres. de sen. excō. ¶ Ultimo circa istū finē in ver. plane pōt dubitari. hic vt q; ad excusandū aliquē ne teneat conditione ob causam sufficit factū esse a lege. cōtra rū habuistis not. in. l. iij. §. si qs quasi. in fi. mag. glo. s. eo. Sol. possumus dicere q; ibi pecunia data fuit vt aliqd obueniat. hoc est vt dispō purificetur quā cōditionalē putabat. Sed illud nullo modo est factum: nec a lege nec ab hoīe: q; de se erat dispō pura. vel als sufficiat factum a lege ad excusandum eū qui cōuenit qñ tractat de dāno euitando: vt si ab eo petit pecunia: vel petitur illud qd non hz: vt hic in fi. z. l. si puellā. C. si mād. z ta fue. alle. sec? si ab eo peteretur quod sibi fuit ab initio datum. ita loquitur contrarium.

1 ✠ Procurator dz certiorari de reuocatione qñ eo non citato posset damnum incurrere.
2 Si in cōtractu innominato ex altera parte est aliquod factū ad implendū cōtractū: si tñ nō est perfectum nō est locus penitentie.
3 Conditio ob causam quod detur ad aliud q̄ fuerit datum.
4 Procurator tenet de leuissima culpa.
5 Contractus innominatus qñ habeat similitudinē cū mandato.
6 Carcerati qui sunt in casu absolutiōis nō sunt ita diligēter custodienti.

Item si quis. Hic loquitur quando pecunia fuit data vt ematur seruus tertij z manumittat: vt. s. dixi. ¶ No. q; tunc dz ꝓ certiorari ꝓcurator qñ eo non certiorato posset dānum incurrere. h. d. ¶ In text. ibi ne si postea emat dāno afficiatur. simile. j. mā. l. si mād assem. et ideo si nullū dānū posset incurrere certiorato nō esset necessaria. vt. j. de ma. vin. l. ij. et ibi dixi. ¶ So 2 no. q; lz ex altera parte sit aliqd factū ad implendum contractum. si tñ non est perfectū: locus est penitētie. qd dic vt dixi. s. in pnn. hui?. l. ¶ Tertio no. 3 q; conditio ob causam datur ad aliud q̄ fuerit datū. nā hic fuerūt data. r. et repetitur seruus. tñ hoc ideo est: q; est quasi datio. ita no. supra eadem lege. in pnn. circa fi. mag. glos. qd intellige vt. j. dicū. ¶ Ultimo not. q; iste deber

a ✠ Andre. Poma. ¶ Quero qd. no. ex isto ver. plane. q; lz penitentia sine certioratione nō impediat factum hoīs: qd tñ bene impedit dispositionē legalē. tō est quā j. subijcit Bar. ꝓtra tñ fortiter obstat rex. in. l. iij. §. j. j. de ma. vindi. z vi de Bal. in l. ex parte decani. vij. col. de rescri. et. c. ex ceptiōi. in fi. s. excep. et Joā. de Ana. cōsil. xxv. incip. vtrū psentatio rescripti. et pro hoīs cōstitutiōe facit qd vult Bald. in. l. rogasti. §. si fugitiu?. ff. si cer. pe. ✠ Andreas Pomate.

b ¶ Ultimo circa. vide Albericū. non ideo min? q. iij. C. s accus. Ange. l. j. C. de nili agge. non rūp. Ang. de aret. in trac. males fi. in glo. in s. sempronisū. ix. col.

cauere de restituendo si in potestate eius peruenerit. Cōtra. j. depo. l. si sine. Sol. dicit glo. ibi in deponente hic in ꝓcuratore qui grauatur in plus q̄ 4 deponens: q̄ ꝛ tenetur de leuissima: vt l. a ꝓcuratore. C. man. Ista non est vera: q̄ hic non fuit mandatū: sed fuit cōtractus innoiatus do vt facias, vt ptz ex tractatu in quo nos sumꝰ. sed fulciendo dicas ꝓ q̄ iz sit cōtractꝰ innoiatus iudicat ēm naturā titulus cōtractꝰ cui equiparatur. sed hic assimilat magis mādato: quā alteri contractui. ergo ꝛc. ¶ Hūc aduerte. si poneremus nos q̄ datū esset verū ꝓtium seruꝰ. et emereꝰ et manumitereꝰ. tūc cōcedo q̄ hz fiūtud mīē cū mādato. ꝛ tūc ꝓcedat ro glo. ꝛ ꝓcedit q̄ dictū est. s. scz q̄ pōt agi conditione ob cām ad dictū seruū. Sed si poneremus q̄ nō de di verū pretiū: sed cū videremꝰ te forte illū seruū diligere. et nō haberes totū pretiū quo posses. eū redimere. dedi tibi partē vt emeres eū et manumitteres. tunc nō habet omnino dā similitudinē cū mādato. fecisti gratia tui magis q̄ mei. et isto casu putarē q̄ nō daretur ꝑditio ob causam ad ipm seruū: sed deberē ex pna cōdicere ipsam pecuniā: tu aū: haberes ptātē dādi seruū vel pecuniā: ne ex hoc contracu remaneas in dāno: ꝛ ita sonat tex. in versi. si vero. iam emp. facit. j. prox. sic ergo intelligo text. Ant. ad. l. si sine. j. depo. eodem modo quo supra: q̄ ibi loquitur in depositario q̄ rencē de solo dolo: cū gratia dātis. uerit celebratus cōtractus: hic vero gratia recipientis vel vtriusq̄. ¶ Op. q̄ non debeat 2 prestari cautio: vt. l. vij. in princip. s. eo. So. aliud ibi: q̄ debitor ibi habz exceptionē: vt ibi dixi. et glo. hic ponit.

Andreas Pomate.

Andreas Pomate.

a ¶ Ad cōtrariū rñdeo. vide panor. ofi. xlvij: colū. iij. tertio dub. i. j. vo.

Sed si accepit. [a] Hic 3 loquit b quādo quis accepit pecuniā vt manumitteret seruum proprium. Et primo ponit q̄ſi seruus fugit. scōo q̄ſi seruus mortuus est. scōa ibi: sed vbi accepit. ¶ Vide s hic in versi. sed si eligat: q̄ quis pōt petere ipsum seruum. Cōtra. cōditio ob causam datur ad repetendum illud q̄ est datū vel quasi datū: vt dixi. s. prox. §. et not. in hac. l. in fi. mag. glo. nō aūt datur ad aliud: ergo hic male loquitur dū dicit: dari ad seruum. So. dicit glo. q̄ fallit hoc vbi cōditio datur vt fiat id q̄ ꝓmisit facere. s. prox. §. et. s. e. l. iij. §. i. non puto ꝓbſi dictū: q̄ nūq̄ cōditio ob causaz datur: vt fiat quod cōuenit. sed ad illud datur actio prescriptis verbis: vt lege naturalis. §. j. et per totam. l. j. de prescrip. ver: nam ista cōditio oritur extra id q̄ agitur: vt. l. si is. in fi. j. cōmo. nō ergo datur vt impleatur id quod agitur vel fieri debet. Non ob. l. iij. §. primo. supra. e. quia dic vt ibi dixi. Non ob. s. prox. §. q̄ ibi fuit quasi datum. Non ob. ver. sed si eligat. quia eū intelligo sic quando seruus qui aufugit reuersus est in potestate domini: tunc si ego qui dedi dico volo quod manumittatur. et ille non vult manumittere. cessat causa ob quam datum est. sit culpa meritoꝰ totum quod dedi repetitur: vt hic in ver. plane. Quando q̄ nolo quod manumittatur: sed me penitet: et repeto pecuniā quā dedi. Accipiēs dicit ego volo ex hac pecunia retinere tātū ꝓtum seruus factus est vilior propter fugā: tunc ego dico nolo: sed habeas tibi totam pecuniā. ꝛ da mihi seruū sic viliorē effectū: tunc cogitur accipiēs vel totā pecuniā reddere vel seruū: et sic vides q̄ non cogitur directo ad ipsum seruum sed ad pecuniā. sed cogitur restituere seruū per officiū iudicis si nollet totā pecuniā restituere. ¶ Opp. dicitur hic in ver. q̄ si distracturus: q̄ non imputat sibi si eum diligēter non custodiuit. Contra. quia ex hoc videtur in culpa: vt. l. si a bonefidei. cum. l. seq. §. de rei ven. ergo debet sibi imputari: vt. s. e. l. §. item si q̄ dederit. So. hic fuit cā quare nō eum ita diligēter custodiuit. vnde in culpa nō fuit. nō est ꝑ est presumendum q̄ ille qui de proximo debet manumitti aufugiat. ideo non erit necessaria tanta custodia: quod no. ꝓ carceratis ꝓ qui sunt in casu absolutōis: q̄ nō est necesse ita diligenter eos custodiri.

Sed vbi accepit. Hic loquitur q̄ſi seruꝰ propꝰ qui manumitti debebat decessit. ¶ Oppo. de. l. iij. §. j. s. e. So. aut vult repetere quasi causa non secuta. et loquitur. l. cōtraria. Aut vult repetere ex penitentia: et habet locum distinctio huius. §. Bar.

1 ☞ Casus omissus remanet in dispositione iuris communis.

Si venditur equa pregnans vt si pareret masculum pertineret ad emptorem: si feminam ad vēditorem. si peperit masculum et feminam quod partus de eq̄ta re diuidatur. et nu. 4.

Masculus presumitur primo nasci.

Si extraneus. [b] Casus omissus remanet in dispositione iuris communis. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. si cum dotem: in pri. j. solu. mat. fol. huius timore hec. l. legitur duobus modis. vno modo quod ille qui dedit agat ex stipulatione presumpta ex eo quod qui sibi invnū casum pepigit in alio videtur sibi prouidere. Tunc ob. fortiter. l. cōtraria ad quā rñdet glo. q̄ hic fuit diligens prouidendo sibi in omnem casum qui posset euenire so. ma. merito presumitur sibi preuidisse in casu in quo matrimonū non cōtraheret. ꝓ hac lec. faciet rex. ibi et vero sile est. in hūc quoq̄ casuz. ꝓpicere sed hic nō est vera lec. ꝓ tex. q̄ sequitur vbi expsse dicit q̄ nō agit ex stipulatione: sed cōditione ob causam. Ad cōtrarium rñdeo. c q̄ ibi casus omissus remanet in dispositione iuris cōis. sicut et hic. nā cōtracto matrimonio qui nō stipulatur de dotē videt donare. vt lege puma. §. accedit. C. de rei vxo. ac. sec. mtrimonio non cōtracto. ꝛ ideo in casu omisso nō vt donatū mulieri: sed datū ob dotē: vt matrimoniū sequatur: vt. l. si ego. in fin. j. de iur. do. merito cōpetit ꝑditio ob cām ipsi dātī. ꝛ hec est scōa lect. huiꝰ. l. ꝛ vera. ¶ Aliquā tulū ob predictis q̄ ibi in text. dicit de patre scz in. l. si cū dotē. in prin. nā in casu omisso de iure cōi actio debet esse cōis patri ꝛ filie: ꝛ ibi innuit ꝓtū. dic vt ibi dixi. ¶ Et inducit ad. q. p ꝓ vltra mō. vēdidi tibi equaz et cōuenit vt si pareret pullū masculū pertineret ad venditorē: si pareret feminā pertineret ad emptorē: peperit vtrūq̄: ad quē pertineat? Quidam dicūt ad venditorē: q̄ qui sibi pulcit in vno casu videatur ꝓuidere in alio p hāc. l. Sz hec. l. magis facit in ꝓtuum ēm Gul. nā casus omissus remanet in dispositione iuris cōmunis sed de iure cōmuni de nutrimento ad venditorem: vt. l. fructus. C. de act. empt. ergo ꝛc. ergo videndum est qui primo fuerit natus: q̄ ambo simul nasci non possunt. vt. l. ar et husa. de statu homi. De primo enim partu intelligit. vt. l. boues. §. hoc sermone. j. de ver. signi. ¶ Quid si non apparet in dubio ꝓ quidam presumunt masculum primo natum. vt l. si fuerit in fine. §. de reb. dub. sed ibi fauore libertatis. et ideo Gul. dicit ꝓ quod ex equitate hic partus inter eos diuidatur. [a] argumen. de liberis et posthu. l. sitra. facit. l. qui quadringenta in principio. ff. ad. l. falcidiam.

1 ☞ Tutus exceptione doli soluens q̄ſi repetat.

2 Exceptio doli quotuplex sit.

Di se debere. [b] Ista. l. est de differentiis. ll. quam habueris hoc anno. licet rextus ꝛ glossꝰ videantur prima facie faciles. et hoc dicit. Si debitor puratiuus ꝓ muliere dotem promittat et solut ignoranter. matrimonio non secuto ipsi conditio competit. si scienter competit mulieri. sed debitor verus indistincte conditionem habebit. sed eam mulieri cedendo liberabitur. h. d. Diuide quia primo loqtur in debitore nō vero. scōo in vero. scōa ibi. sinaūt prima subdiuiditur in tres. Primo ponit thema ꝛ q̄ō. Scōo ꝛ ffio in debitore errante. Tertio in scientē. secūda ibi nerua. tertia ibi. sed si cū sciret. Iste versi. nerua. in ratione quā ponit scilicet q̄ſi putasset ꝛc. variatur duobus modis. primo q̄ dicam? q̄ potuisset se tueri exceptione aduersus ipsum sponsum. cui promisit. et hoc tangit in fin. glos. magn. super verbo quoniam. Alio modo quod dicat quod potuisset se tueri exceptione contra ipsam mulierez. et hoc tangitur in princip glos. super verbo quoniā. Et iste versi. habet alias varietates de quibus tangam ꝛ in contrariis. ¶ Opponi. tutus ꝓ exceptione doli soluens non repetit. vt. l. qui exceptionem. j. de condi. inde. ergo hic nō datur conditio. Solu. quadruplex ꝓ est exceptio doli. dicit glos. prima quod dicit in ea. Addit quintam exceptionem doli. que succedit in locum cuiuslibet exceptionis de mundo. vt. j. de exce. do. l. ij. §. ꝛ generaliter. sed. l. qui exceptionē: loquitur de exceptione doli odiosa que oritur ab initio contracte obligationis nō de aliis doli exceptionibus loquitur hic. nam hic intelligitur de exceptione doli hoc est factiuel intentionis. nam cū hec ꝑmissio habeat in se tacitam conditionē vt. l. stipulationem. j. de iure do. apparet q̄ sponsus si ageret non haberet actionem: ideo cōtra eū erat tutꝰ debitor exceptione doli hoc est facti vel intentionis. Ista est vna lectu. ita intelligit prima glos. hunc versicul. quoniam putasset ꝛc. Et in glo. super verbo quoniam. in cōtrario formato de. l. stipulationem. j. de iu. do. ¶ Sz oppo. Istud non videtur bene dictū. nam in. l. qui exceptionem: loquitur de condit. inde. hic de conditione ob causam. in qua ab initio cū datur certum est q̄ nō est debitū. ideo hic nō dz quēri vtrū debitor erat tutus doli exceptione vel non aduersus eum cui soluerat. ꝛ propter hoc dicunt quidaz q̄ ista glos. non est bene signata hic. Alij dicunt ꝛ istud est verum ꝛ hoc tenet Jac. but. q̄ glos. hic posita est bene signata. tamē hoc debet aliter intelligi. vez q̄ soluens erat tutus exceptione doli aduersus mulierem cui tussu promisit. hec glos. tangit super verbo q̄ſi. in princip. ꝛ est ratio talis. q̄ſi soluitur scienter ꝛ non potest repetere cōpetit conditio mulieri. ꝛ non soluenti vt in ver. sed si cū sciret. Idem ꝛ q̄ſi esset tutus cōtra mulierē tali exceptione ex qua solutū nō posset repeti q̄ cōpeteret ipsi mulieri conditio ob causam. ex eadem ratione. qua cōpetit q̄ſi solutum est scienter. Sed hic erat tutꝰ ꝓtra mulierē tali exceptiōe. ex qua solutuz poterat repeti. merito sibi cōpetit conditio contra vtū. ꝛ sic glo. j. hic est bene signata. ¶ Sed cōtra. si ista ratio est vera q̄ ideo sibi cōpetit cōditio ob cām cōtra virum. q̄ solutū mulieri potest repetere. male dicit. scz q̄ vero debitor cōperat ꝑditio. quia ille solutū mulieri nō posset repetere. Sol. huius timore exponunt quidā q̄ſi ꝓ ꝓtuo. ꝛ sed: ꝓ tamen. quasi nō ponatur causatiue per modū ratiōis. sed ponatur aduersatiue. Alij subaudiūt hic maxime. et sic nō curant poterat se tueri exceptione vel nō aduersus mulierē. ꝛ sic ꝓtāsit glo. tua super verbo quoniā. Certe secundū hoc ratio iuris cōsulti non esset bona. dic ergo eam bonam. Nō obst. versi. sinaūt vere. scz q̄ dicit de vero debitore. q̄ q̄ſi verus debitor promittit. et solut: negotium in veritate sperat ad eū. nō solū ad mulierē. ꝓ qua soluitur. merito sibi competit cōditio ob cām. sed debitor puratiuus in casu in quo solutū non pōt repetere nō pōt dicere quod negotiuz aliquo modo ad eum pertineat in veritate. ideo hic distinguitur. vtrum posset repetere a muliere vel non. ¶ Oppo. q̄ cōditio cōperat mulieri cuius tussu est

Andreas Pomate.

a ¶ Sed si accepit. Vide are. cōſil. crv. vbi plene tractat materiam huius. §.

Andreas Pomate.

b ¶ Si extraneꝰ. vide plene q̄ posui ad Bart. in. l. cōmodissime. ff. de liberꝰ ꝛ posthu. an aūt istud nō ꝓbat. vide Bal. l. iij. circa fi. de insti. et subst. C. et limita hārlam vt. p bar. in. l. si maritꝰ C. de pecu.

Andreas Pomate.

a ¶ Ad cōtrariū rñdeo. vide panor. ofi. xlvij: colū. iij. tertio dub. i. j. vo.

a ¶ Diuidiꝰ tur. Adde vt p Alex. cui inquantū refert. q. de eo qui dotē quaz ꝓ muliere dedit sit pulaꝰ est sibi reddi in omnem casum sol. matr. q̄ſi cōtingat viū vergere ad inopiaz non possit dās ad dotem agere ad illam p l. vbi adhuc scz mulier posset. ad de q̄ volunt bar. ofi. cxxxvj. inc. ꝓtius maritauit sororem.

Andr. po.

b ¶ Aut se debere. vide panor. cōſil. xlvij. in. j. volu.

a Andre. Poma. ¶ Quod seruius. Limita vt per Alex. in prin. referentem Pau. de ca. z Albe:

b ¶ Matrimoniũ. Adde inquantũ Alex. in gl. in ver do sponso tangit. an in casibus in quibus matrimonium valet in vim sponsalitij transeat in vim matrimonij etc

te superuenente abs qz alio contractu bal. consi. cccxcvij. et. cccxcix. j. lib. z consi. cccc/xxxvij. cuz sequẽti eo. primo volumine. et an spõsus et sponsa possint cogi ad contrahendum matrimonium per verba de presenti vide Abba. cõsi. xivij. primo lib. et an dos data ob matrimonium non secutuz habeat illa p̃ vnlegia q̃ habet dos vera vide Bald. con silio. xvj. ij. lib.

Andreas Pomate.

c ¶ Dicit statutum. Vide nũquid isto statuto quod affines cogantur ad cõpromittendum tales qui sunt affines per sola sponsalia z vi deretur dicendum quod non per doctrinam Barto. tamen ego teneo contra hoc quod probo per doct. Bald. Paul. z Alexan. in. l. qui se patris. C. vnde lib. vlti. col. z Bal. z Pau. in. l. affinitatis. C. cõmu. de suc. vbi dicunt quod statutum fauorabile comprehẽdit casus mere improprios vnde dicunt qõ stante statuto q̃ agnati cogãtur ad cõpromittendũ qõ venient emancipati z nati ab eis lz improprie sint agnati et hoc sequitur Alexan. in rub. ff. sol. matri. in. vij. col. et. c.

solutũ. vt. j. ti. ij. l. si. pcurator. So. hic mulier tussit qõ. pmitteretur nõ tussit solut. hoc nõ placet. vt videbitis statim in ver. si vere aũt. dicergo qõ hic tussit promitti z solut. sed hic debitor nõ soluit. p̃ muliere: lz p̃ obligatione sua qua erat obligatus sponso. ideo tex. dicit. pmisit z soluit. fec? si pro muliere tantũ soluisset z eius tussu. vt. d. l. si procurator. ¶ Circa istã primã partem quero qñ iste debitor non verus erat sciens: quid si promisit z non soluit. dicit glo. qõ idẽ. nã mulieri dabit̃ actio contra virũ. vt cedat sibi actionem contra illũ debitorẽ q: parta sunt promittere z soluere. vt. l. fina. C. ad. l. falci. ita dicit gloss. ¶ Sed cõtra hoc instatur fortiter stipulatio de dote hz in se tacitã conditionẽ si matrimoniũ sequat. vt. j. de iure do. l. stipulationẽ. sed cũ matrimoniũ nõ sit secutũ: z sic vir nõ habeat actionẽ eaz cedere nõ poterit. Dicunt quidã qõ ista lex debet intelligi qñ fuit actũ. vt in stipulatione tacita cõditio non inesset. z hoc tãgitur in precedenti gloss. sup verbo quoniã. Tu dic qõ illa tacita cõditio inest q̃tum est respectu viri stipulantis. sed nõ respectu mulieris. qñ constat promittẽtẽ voluisse donare vt. §. l. proxima. z ideo dico quod vir cedet actionẽ mulieri. z efficiet vtilis apud mulierem. que apud cedẽtem erat in. 3 utilis. vt. C. de iure do. l. fi. in prin. z. l. papinian?. j. mã. nec põt intelligi hec l. qõ hic fuisset actũ qõ tacita cõditio non inesset. nam tunc soluens non soluisset ob causaz de futuro. sed ob causam de preterito. z sic non tractarem? de conditio. ob causam sed de condi. inde. vt. l. damus. j. ti. ij. Veniam? ad secundã partẽ z oppo. quod huic debitor soluenti detur conditio indebiti si soluerit. quia ante matrimonium erat indebitũ. vt j. de iure do. l. stipu

latio. gl. in verbo cõdicere. soluit z bene. nam hic soluebat ob matrimonium de futuro non de preterito. ¶ Scõo op. z vt qõ hac solutione debitor sit liberatus. q: soluit alteri volente creditore. vt. j. de solu. l. solutam. Solu dicit gloss. hic soluit reuocabiliter. Alij dicunt quod hic habuit mandatũ de promittendo non de soluendo. Ista non est vera quia tunc non liberaretur cedendo actionem mulieri. imo imputaretur sibi cur soluit ante cõditionis euentũ. vt. j. man. l. si mandauero. in prin. la. ij. Dicit ergo glo. quod hoc soluit pro obligatione sua qua tenebatur marito: nõ pro ea qua tenebat mulieri. Ista est vera. z probatur in. l. indebitã. j. de cõdi. inde. ¶ Op. z vt qõ imo dek mulieri cõditio. vt. j. de cõdi. inde. l. si. pcurator. Sl. dicit fateor: si seqrẽt ratihabitio: certe vt qõ ratihabitio nõ sit necessaria cũ precesserit tussus. vt in pn. l. vnde opz te intelligere qõ in isto ver. sinaũt: mutetur casus. lez qõ nõ precessit tussus. Vel dic quod gl. bene dicit nam vt dixi debitor: iste soluit pro obligatione sua. quam solutionez si mulier ratã habet licet nõ suo noie factã habebit conditionẽ contra virũ ex equitate quã habuisti in. l. cũ fundus. §. seruum tuuz in prin. §. si cer. pet. cum enim agendo contra debitorem suum ille liberaretur cedẽdo actionẽ suã. equũ est: vt directo possit agere contra virum per dictum §. seruũ tuum. materiam istius. l. summabo. tibi statim in. l. si donaturus. j. eo.

Fundus. Hac conditione repetitur res cum accessionib? naturalib?. h. d. ¶ Oppo. C. de condi. indebi. l. j. z. l. quoties. C. de condi. ob tur. cau. Sol. ibi loquitur de accessionibus cuilibus vt puta de vsuris que non venunt in istis conditionibus cum sint stricti iuris. Barto:

F Affinitas quod non cõtrahatur per sponsalia.

Statutum quod qui sit consanguine? vel affinis alicuius perusini non possit esse potestas quod si sint contracta sponsalia cum filia ciuis perusini quod nõ impediturr.

Verbum potest quomodo intelligatur.

Clausula rebus sic stantibus q̃ intelligatur qñ quis renũtiat omni iuri quod habet vel habere potest in aliqua re.

Quod seruius. Datum causa dotis nõ repetit̃ dotis nec matrimoniuz putatur subesse. vel spes est q̃ contrahatur. hoc dicit. Et primo ponit dictum seruij. secundo declarat casum in quo debet intelligi. tertio ponit casum in quo non debet intelligi. z adducit simile. secũda ibi: sic intelligenduz. tertia ibi: donec. ¶ Oppo. de. l. inter stipũ. §. dixi. tũ. j. de verb. signi. Solu. hic duorum ponitur improprie: ¶ Scõo oppo. quod dictum z simile. quod adducit sint idem. et sic vnum per aliud. superfluat. Sol. dicit glo. z bene q̃ in primo casu putabatur matrimoniũ constare qõ non constabat. in secundo solũ putabantur esse sponsalia. ¶ Ulterius oppo. q̃ inter sponsos non est affinitas. j. de gradi. l. non facile. §. l. et. ij. glo. dicit quod hic ponitur affinitas improprie: z bene dicit quod not. q: per sponsalia non contrahitur affinitas. de hoc habes in. l. non facile. de gradi. et in quadam. l. paruula. et. l. labeo. z. l. seruum quod est vtile. ¶ Dicit statutum? hic q̃ nullus pos-

sequen. nec discrepantem inuenies cum ergo tale statutum comprehendat casus improprios et quod sit fauorabile ergo idem dicendum in casu nostro vt cõprehendantur affines per sola sponsalia et sic casus improprij cum mulitet eadem ratio fauoris in eo qõ a in casu propri et ad hoc magis in spẽ facit quod dicit se cõsuluisse Pau. ꝰ castro: in lege q̃ se patris pe. columna. qõ stante tali statuto qõ affines cogantur ad cõpromittendum q̃ venisit affines improprijssime z sine effectu de quibus in glo. in. c. non debz. de cõsan. z affi. et sic habes col b ligere qõ tale statutum cum sit fauorabile vt. §. 3 diri vendi cabit sibi locum inter affines ex solis spõsalibus. Secundo q̃ statuta fauorabilia extendũtur ad casus improprios: z per cõsequens limitantur c ad regulam q̃ statuta debent propriẽ intelligi quia fallit vt ex predictis nõ põt nisi sit fauorabile: q: tunc etiã locũ habent in casibus improprijs. Cõtra tamẽ hoc facit: q: in testamẽtis lz sint fauorabilia nõ capiũtur verba improprie. l. nõ aliter. l. ille aut ille. z. l. liberorum. ff. de leg. iij. primo respondetur q̃ hoc nõ est: q: testator censetur minus velle grauare heredez q̃ põt. vnde si fieret lata iterpretatio heres magis graueretur. vt rũde q̃ regula: q̃ dicit q̃ in testamentis dz lata fieri interpretatio. l. in testamẽtis. j. de reg. iud. d hz locũ quoties de testõ substinẽdo tractatur: q: tunc de fauore tractat: vt est gl. in. L gall?. §. q̃ si. 16. ff. de libe. z postlh. in glo. in verbo vtilitate. non aũt qñ tractatur de legatis. glo. est in. l. si plurres. glo. fi. in fi. ff. de cõdi. insti. z hoc confirmat. q: cõditio apposita in legatis dz adimpleri quãpimũ põt. l. z ꝰditio. ff. de cõdi. z demonstratio in cõditione apposita in testõ: vt est gl. in. l. si quis instituat. quã no. Bar. in. d. l. z cõditio. j. de here. insti. cõfirmatur ex hoc p tex. in. l. pe. §. j. C. de seruis nece. here. insti. cogita tñ: q: hec sunt cũ aliqua dubitatione.

Andre. Poma. ¶ Venio ad vltimam glos. vide per istã regulam q̃ verba debeni intelligi ꝛc. adde idem si esset iuratum. per Barba. cõsilio. xxxvj. Alexand. qñ. cxx. co. ij. vol. ij. et consi. xxxviij. z. colũ. volum. i. Alex. cõsi. xxxx. iiij. colum. vol. j. Bar. cõsi. xx. i. xxiiij. col. vol. ij. z in. c. cum M. de consti. col. lxij. Bar. in rubi. c. q̃ admit. colũ. xxiij. z pulchre Alex. cõsil. lxiij. col. fi. vol. iij.

Andreas Pomate.

¶ Quandiu cõtrahi põt. vi

nuptiarũ deficiat intrãdo religionẽ vel similia faciendo. pro hoc. d. l. j. de iniusto testa. z. l. ita stipulatus. de verbo. oblig. So. qñ verbũ potest: nõ refertur ad actum certe persone: tũc intelligitur: potest. i. possibile est: vt. l. j. de inust. testa. et eodem modo loquitur auten. cui relictum. nam ibi dicit si nuptias nõ cõtraxerit nõ se restringit ad certas nuptias. ideo oportet q̃ deficiat spes nuptiarũ simpliciter. hic vero se restrinxit ad nuptias certas: vt statim dicã z eodẽ modo non ob. d. l. ita stipulatus. sed in eo qõ gl. dicit q̃ est necesse q̃ alter eorum nuptias contrahat. oppo. imo videtur simpliciter qõ sufficiat sponsalib? renuntiare: vt. l. j. C. de inst. z substit. z. l. vter ex fratribus. de condi. insti. ibi si alter ducere nolit. z. l. titio. §. titio genero. de condi. z demõ. ibi si nolit nubere. possumus dicere qõ ibi est speciale in vltimis voluntatibus: vt. d. l. ita stipulatus. §. fabinus. de ver. obl. sed hoc nõ est verum: quia imo idem in contractibus: vt. l. stipulationẽ. cũ l. seq. j. de iure do. z l. dotis fruct?. §. fi. z. l. si ego. in prin. eo. ti. z ideo puto qõ debeat subaudiri ad glo. dum dicit donec alias nuptias contraxerit subaudi. vel sponsalibus renuntiauerit. z hoc innuit iste tex. dum dicit donec inter eos manet affinitas. hoc est illa sponsalia. Ista enim verba? q̃ diu nuptie contrahi possunt: debent b

de Barb. cõsi. cxxij. incipiente frater.

¶ Sponsalia. Adde quod hoc verum est: si datum est nomine dotis propter nuptias que speranẽ subesse ex causa de presenti: quia tũ erant sponsalia contracta: vt hic. et idem si contracta non erant: ita consulunt Bar. qõ etiam tunc ad repetendum sufficiat qõ maritus requisitus dixerit se nolle contrahere p iura allegata. nõ obstat. l. ita stipulatus: quia loquitur in eo qui petit: sed nos in eo qui repetit. Bar. cõsi. lato: presentium Pau. de cast. in addi. hic.

Andreas Pomate.

¶ Ista enim verba. Hoc tamen non habet locum quoties in renuntiatione dictum foret quod habeo vel habere spero etiam ex causa de futuro. ita not. Barto. in. l. j. C. de pac. ij. colum. in vltimo membro seu distinc. dum allegat. l. fi. rem meam. ff. de verb. obliga. Alex. in. l. j. in. ij. col. versi. solue illud. vide Rom. consi. xxij. Lancelo. l. j. C. de pactis. Panor. c. ex multiplici. de deci. ad finem.

a ¶ Andreas Pomate. ¶ Si donatum. Aduerte quia videtur quod decisio iurisconsulti hic in verbo sed si ego: sit superflua quia quoties aliquid datur propter nuptias illis non secutis absq; quod de repetẽdo actum sit illud repeti potest. l. si ego. infra de iure do. et sic videtur contra doctrinã barto. et communem. in lege si extraneus. ff. eodem. et l. lege si cũ dotem. infra fol. matrimo. z in lege dominus testamento. infra de conditione in debiti. vbi traditur q; si datur aliquid mulieri propter nuptias quod nunq; cesset illi donatum nisi secutis nuptijs. si ergo ista doctrina est vera. Et hic nuptie secute non sunt et per consequens non mulieri donatum censeatur: et sic nulla sibi competit actio: sed imo ei qui dedit vt potere propter quam dederat non secuta necesse est dicere quod tex. superfluat ex quo etiam sine pacto danti actio competebat. aut quod illa doctrina non sit vera: et quod imo si datur pecunia mulieri simplr qõ simplr: vt donatum siue sequantur nuptie siue non: sustinendo illam doctrinam possum; dicere quod est mirabile quod id quod est ex legis dispositione deducatur in pacto: quia simile videm; quod in statuto potest ius commune deduci: vt vult Bartolus in. l. prima. per illum textum. j. ad legẽ falcidiam. Canon. in. c. primo. de rescri. et ibi hujus pacti duplex defectus. primo quod ex quo contra ius commune quod non dicatur superfluum: imo si esset pactum nudum produceret actionem tãq; legitima conuentio. l. non impossibile. et ibi Barto. et in. l. legitima. ff. de pactis. facit textus. l. inter socerum. §. cõuenit. j. de pac. dota. quem reputat ad hoc sing. Bal. in. l. cautis. in vltima columna. de fide instrumento. sicut ergo ex statuto continente idem quod ius commune oritur conditio ex illo statuto ne dicatur superfluum vt vult Bartolus in dicta. l. ij. et in. l. iij. §. si rẽ. j. de legatis tertio. et. l. non solum et ibi glo. ff. de rei vendicatio. ergo idem dicendum in pacto continente ius commune vt non dicatur superfluum cũ ex eo intelligi scilicet ex eisdem sponsalib?: vt dicta lege stipulationem. cum lege seq. infra de iure do. et hoc est qõ glo. vult hic dicere. vel qõ diu matrimoniũ contrahi potest debent intelligi reb? sic se habent. bus: hoc est presentibus sponsalibus quod tene mẽt: quia quãdo quis renuntiat in aliqua re omni iuri quod habet vel habere potest vel posset: oportet enim † intelligi rebus sic se habentibus. hoc est ex aliquo iure quod est de presenti re vel spe. pro hoc facit infra de sta. libe. l. prima et secũda. licet enim quilibet seruus posset sperare libertatem: z habere spem facti. non tamẽ dicitur esse statu liber: vel spem libertatis habere: nisi ex aliquo quod de ꝑsenti ei. l. speret; vt si est libertas relicta sub cõditione vel alio modo. l. hoc premisso respondeo ad legem si pecuniam. quod hic volebat repetere dotem: et volebat quod sponsalia durarent: hoc non potest: vt hic. sed si vellet renuntiare sp̃salib? optime posset repetere vt vidistis. et sic non ob. d. l. si pecuniam. est tamen speciale fauore matrimonij: vt si in potestate dãti nõ sit. dissoluere sponsalia ex penitentia: nec ex penitẽtia potest repetere: vt. l. si ego. in principio. z. §. primo. infra de iure dotium. licet secus esset in eo quod daretur ob aliaz causam: vt. l. si pecuniam. supra codẽ. Barto.

vide alia ad istum per gloss. in ver. virginalis. cc. lxxiij. c. beata.

a **Si donatur?.** Non secutis nuptijs datum ob dotem repetitur a muliere cui datus donare volebat: nisi aliud expresse actus sit. hoc dicit. ¶ Oppo. quod imo contradicit solues: vt. l. qui se debere. §. sin autem. ff. eo. Sol. ibi soluit. ppter suã obligationem. ita dicit glo. hic z ibi. Barto.

b **Si quis indebitã.** ¶ Exceptio doli que obstat delegãti non obstat ei cui facta est delegatio ex causa onerosa nisi quatenus ad delegãtem res est reuersura. sed delegato cõtra delegantem succurritur. hoc dicit. Primo ponit vnum dictum per quod cõsuluit ei cui facta est delegatio. secũdo ponit aliud per qõ consulit delegato. tertio ponit limitationez primi dicti. secunda ibi. itaq; tertia ibi: sed si soluto. ¶ Oppo. de. l. ij. §. cum vero. j. de dona. z de doli exceptione. iulianus. Solu. hic fuit facta delegatio ex causa dotis que est onerosa: ibi vero ex titulo lucratiuo. ¶ Op. de admi. tu. l. cũ post. §. fi. Solu. ibi. pmisit vt tutor: z sic noie mulieris. hic promisit ipse tãq; ipse sic debens. nõ sunt alie gl. ¶ Ad finem isti?. l. no. hic qõ ob. † exceptio dolo facis et qui petit qõ restituturus est a teri qõ et a quo petit. Cõtra in. l. si socer. §. luctus. j. fol. mat. So. hic dz restituere alteri qui restituturus est reo. ideo habetur perinde ac si reo restituere deberet. ¶ Scõ habes hic † qõ regula dolo facis: obstat ei qui restituturus est alteri ex interuallo. nam maritus dz restituere dotẽ vxori annua bima trima die: vel hodie post annum: vt. C. de rei vxo. act. l. j. §. exactio. Contra in. l. fiũ. §. j. j. vt leg. mo. ca. Sol. hic maritus habebat dilationẽ miserationis causa sicut in ipe quod datur iudicatis. Cõtrarium loquitur qñ dies respicit ipsam obligationem. que distinctio pbatur. j. de cõpensa l. si cuz militi. §. j. ¶ His expeditis † pro summanda materia. l. nostre debetis scire qõ qñq; occasione matrimonij dant dotem ipsi cõtrahentes vel contrahere debẽtes. tũc loquitur. ff. l. pri. z. j. l. proxi. Qñq; dat extraneus: z tũc aut dat ita spõte non iussu vel rogatu mulieris. z loquitur. l. si extraneus. ff. e. z ita. l. ij. ꝓ fiso. Qñq; dat extraneus iussu vel rogatu mulieris tunc loquitur hec. l. in prin. z. §. si quis indebitã. z l. qui se debere. Et qr iste passus est multũ inuolut?: ideo dic qñ extraneus dedit. aut dedit animo donãdi: quia nõ putabat se debitorem: et tũc ipsa. mulier repetet si matrimoniũ nõ est contractũ: vt hac. l. in princ. z repetet dico pecuniã si soluit vel vt cedat actio si. pmisit ditrahat. l. q. se debere. in gl. super verbo actio. ff. eo. z hoc si matrimoniũ nõ est secutũ: ꝛ si matrimoniũ est cõtractũ cõuertitur in dotẽ. z hoc nõ est dubium. Si vero ille q dedit vel. pmisit putabatur debitor: z tunc aut erat in veritate aut non. si erat debitor: verus: z tunc aut soluit tantũ iussu mulieris nulla ꝑcedente. pmissione: z ipse est liberat?: vt. l. solutã. j. de solu. z mulier ipsa repetet: vt. l. si pcurator. j. ti. ij. Aut. pmisit z postea soluit: z tũc aut soluit noie mulieris: z idẽ per easdem. ll. Aut soluit pro obligattione sua: z tũc aut fuit et mãdatum solũ qõ. pmitteret nõ qõ solueret: z tũc si soluit ante matrimonium cõtractum imputet sibi: vt. l. si tibi mandauero. in prin. j. man. ideo sibi cõpetit cõditio matrimonio nõ secuto: z ipse mulieri tenebitur. arg. l. q se debere. in versi. sin autem. ff. eo. nõ-tñ liberatur cedendo illi cõditionez. ppter suã culpam: vt dixi. Si vero habuit mandatum qõ. pmitteret z solueret. z tunc ipsi cõpetit cõditio nõ secutis nuptijs: quã cedendo mulieri ab ea liberabitur. vt. l. qui se debere. §. sin autem. ff. e. Et ꝑ dicta vera nuptijs nõ contractis. sed si fuerũt cõtracte non recipit dubium qõ in dotem cõuertuntur. vt. j. de iure do. l. pmittẽdo. §. sira debitore. z. §. fi. z. l. se. z. l. licet. z p multas ll. illi? ti. scõ casti qñ in veritate debitor nõ erat. aut promisit vel soluit scienter z cõditio cõpetit mulieri. si matrimoniũ nõ sequetur. et sibi ꝑdest si sequeretur. vt. l. qui se debere. ver. sed si cũ sciret. ff. e. Aut ignorabat. et tunc aut errabat tali errore ex quo solutũ nõ potest repeti. z idez. vt d. l. qui se debere. versi. nerua. a contrario sensu ꝑm verum intellectũ. Si vero nõ impediebatur repetitio tali errore. z tũc aut matrimoniũ est secutum z durat. z nullo modo põt se tueri cõtra virũ cui. pmisit sed sibi subuenit ur contra mulierem. vt hac. l. §. j. Aut matrimonium nõ est secutum. z tunc aut soluit tantũ iussu mulieris nõ precedente. pmissione. et mulieri cõpetit conditio z ipse repetet a muliere. arg. l. si pcurator. j. ti. ij Aut promisit z soluit iussu mulieris. z tũc aut soluit noie mulieris. z idẽ p eandem. l. Aut soluit pro obligatiõe sua. et tunc sibi cõpetit conditio. vt. l. qui se debere versi. nerua. ff. eo. Aut matrimonium fuit contractum: z non durat. z tunc in omnibus casib? in quibus dixi eũ posse repetere matrimonio non contracto nunc poterit repetere matrimonio contracto z dissoluto. nisi quatenus res que data est ad mulierez reuerti debet. vt hac. l. in fi. Bartolus.

1 2 3

Si mulier. Si causa ob quam facta est liberatio secuta nõ est repetit pecunia ac si soluta nõ fuisset. ¶ Opp. imo dz agi vt se reponat in pristina obligattione. vt. l. si quis accepto. ff. e. Sol. hic erat debitũ purum presens z liquidũ. ibi secus vt ibi vidistis. ¶ Op. q ista acceptilatio nõ valuit: habuit enim in se tacitã conditionẽ si nuptie sequerentur que secute nõ sunt. vt. l. licet. in pn. j. de iure do. Sol. opz te hic intelligere qõ fuit actum. vt acceptilatio illaz cõditionem tacitã nõ haberet. simile habuisti no. in. l. qui se debere. ff. eo.

Iheres. Datũ nudo ministro cã non secuta cõdicitur. h. d. vel aliter. Datum executori vltime volũtatis. si in causam debitam non expendit repetitur. h. d.

Quis. Reuocata donatione cã mortis res cõdicit cuz fuit accessionib?. h. d. vidisti in. l. qui se debere. in fi. ff. eo.

tactaz per Alterã. an maritꝰ debeat lucrari dotẽ mulieris desp̃sate p ꝓba de pñti z nõ traducte ad domũ adde bal. ꝓ. xcvij. v. li. et ꝑsi. cccexxvij. li. j. z ꝑsi. cxxxij. z ꝑsi. cclxxvj. ij. lib. et ibi quid si fuerit p mulierez quomodo ducere ꝑ Abba ꝑsi lxxix. inca. stãte statuto illud qõ alle. Alex. vt ipse dicit incipit facti ꝓtingẽtia.

Filius. Collatio ob cām facta causa non secuta repetit. h. d.

Solutum procuratori falso in rem suam quando reperatur et sic an distinctio. l. cum quis. §. primo. de solu. habeat locum in procuratore in rem suā. et nume. 11.

2 Procurator in rem suam qd non possit reuocari.

3 Soluens scienter falso procuratori non liberat nec repetit.

4 Qui soluit procuratori reuocato ignoranter qd statim liberatur si recipit bona fide. z nu. 19.

5 Falsus procurator vel falsus creditor scienter recipiens indebitum qñ committat furtum.

6 Soluens procuratori falso indebitum quando est qd habeat conditionem indebiti contra procuratorem z quando contra dominum. nu. 8. z nu. 18.

7 Verus procurator ad recipiendum indebitum dicitur quando habet ad hoc speciale mandatum.

9 Soluens debitum falso procuratori ratihabitione non secuta liberatur.

10 Quando falsus procurator committit furtum tenetur conditione furtiua z aliis conditionibus.

12 Solutum falso procuratori trāsferendo in eum dominium. vt faciat liberari soluentem quando conditione ob causam: et quando conditione sine causa repetatur.

13 Datum falso procuratori vt nūtio. vt portet ad creditorem quando prestet liberationem dantī: et quo remedio succurratur. nu. 14.

15 Solutum procuratori simplici qui nunquā habuit mandatum quando parat soluentī liberationē vel reperere possit soluens z quo remedio succurratur. numero. 16.

17 Quod datur conditio ob causam quasi causa non secuta. que sit ista causa que non est secuta ob quaz datur conditio.

Si procuratori. Si procuratori falso in rem suam soluatur indebitum ab eo condicit. nisi dominī ratihabitio subsequatur. Itē si debitor dat alicui vt eum faciat liberari ab eo reperitur nisi causa sequatur. Item id qd debitor tradit alicui vt nūtio si ad creditorem nō portat conditione furtiua reperitur: z furti agitur. h. d. fm gl. Et diuiditur in tres partes. primo loquit qñ soluit procuratori falso in rē suā. secō qñ datur alicui: vt eū a creditore faciat liberari. Tertio qñ dat pecunia alicui vt portet ad creditorē. secōa ibi: qd si dñs. tertia ibi: vel qd furtum. z hoc fm lec. glo. z oim doc. Et vt intelligamus istā lec. gl. intro glo. super verbo non intercedente. z opp. qd ista lec. cōtradicat sibi. nam in prim. l. inuit cōtra procuratorem dari cōditionē indebiti. z sic presupponit ratihabitionem nō secutam. cui cōcordat. l. creditoris. C. de cōdi. indeb. In medio dicit nō dari cōditionez indebiti. sed ob causam. In fi. dicit dari cōditionem furtiuam. z sic presupponit qd ille qui dedit remansit dñs. vt. l. j. §. de cōdi. fur. z sic nō potest dari cōditio indebiti vel ob causam. cū nemo cōdicat rem suam. ꝛc. vt. l. fi. vsuf. quemadmo. ca. z. j. l. proxi. in fi. z. l. si ego. in princi. j. de iure do. z sic ista l. cōtradicit sibi mulcez in qua liber fui parte. Dotum timore variata est lec. hu-

1 tius. l. vt in diuersis causis loquatur in qualibet sui parte. vt patet ex summario. z ex diuisiōe. z ita cessat omnis cōtrarietas. vt in glo. quā vide. Ista lec. displicet mihi in totū: nam qd principium intelligatur in procuratore in rem suā nō pcedit. nam tūc ratihabitio nil operaretur. solutum est enim procuratori eius cōtēplatione. z ipse procurator falsus eam pecuniam hz ex errore soluētis. nec tenetur eam restituere dño ratum habenti: vt. l. debitor. in fi. j. ad treb. z quia nō est gestum noie illius dñi: ergo z. vt. l. si pupilli. §. sed si ego. de neg. gest. nō enim pertinet negotium ad dñm re vel ipso gestu: cū ponamus indebitum solutū. nec ratihabitione. cū eius noie nō sit gestum vt dictū est. Itez in secō dicto nō placet qd intelligatur qñ solutum est hoc pacto vt liberet. nā iurisconsultus vult hic facere differētiam inter hunc casum z precedentem: quia hic ratihabitio non interuenit. sup ia vero interuenit vt ex tex. apparet. nō autē vult facere differētiam inter hūc casum z pcedentem: scz vtrū sit datum vt procuratori in rem suaz vel vt liberetur. Itē qñ datur procuratori vt eū faciat liberari transferendo in eū dominium: vt gl. intelligit. nō est curandum: vtrū sit verus procurator vel falsus. nō enim ideo tibi do: quia sis procurator: sed quia pmittis qd facies me liberari: bene tñ potest esse qd hoc qd puto te procuratorem esse: est quedaz causa impulsiua quare tibi trado. Credo eñ qd facilius facies me liberari: tñ causa finalis est solum: quia pmittis hoc scz qd liberabor: sed iurisconsultus in tex. solū hoc denotat scz vtrū sit falsus procurator vel verus. Itē qd tertia pars loquatur in ministro nudo seu in nuntio nō placet eadem ratione: qz tūc nil ad ppositum: vtrū esset procurator vel nō. nō enī s. vt procurator soluitur sed traditur ei tanqñ esset nūtius ipsius debitoris vt portet ad creditorem. iurisconsultus autem hic ponderat vtrū esset falsus procurator vel non: qd nō est necesse. Cōcludo ergo q licet illud qd dicit gl. sit verū in se per. ll. alleg. in gl. tñ hic intellectus glo. huic. l. nō cōgruit aliquo modo: licet tñ reprobauerim hanc lec. teneamus tñ eā pro vera donec recitemus alias glo. q̄ hāc lec. respondent. Opp. ad princ. l. de. l. cū quis. §. j. j. de solu. Sol. hec. l. loquitur in sui principio qñ fuit solutum indebitum: quo casu nō hz locū illa distinctio vtrū falsus procurator habuerit mādatum nunqñ vel habuerit sed fuit reuocatum. l. cōtraria loquit qñ fuit solutum debitum falso procuratori. quo casu distinguitur. aut soluens fuit sciens: et non liberat a dño nec repetet: quia fuit sciens. dicit gl. aut ignorabat: et tunc aut ille procurator reuocatus acceperat bona fide: z statim debitor liberatur. aut mala fide. et tunc secus: vt dicit. ista sunt verba gloss. Ex qua

1 gloss. not. † primo quod distinctio posita in lege cuz quis. §. primo. infra de solu. habet locum etiā in procuratore in rem suam. nam cum ista gloss. intelligat sic hoc principium: necesse est quod ista prima glo. posita super eo intelligatur de procuratore in rem suam. Sed dices tu. quomodo potest habere locuz hec distinctio in procuratore in rem suam qd nunquam habuerit mādatum. vel habuerit sed fuit re-

2 uocatum cum † procurator in rem suam non possit reuocari: vt. l. illam. C. de donatis intelligo eo modo

quo potest fore vtroq; consentiente. Secū do habes ex hac glo. † qd qui soluit falso procuratori scienter non liberatur nec repetit: z eam no. Jaco. de ra. contra: vt refert Ly. C. de fur. l. falsus. nam tunc soluens scienter nō repetit quando nō potest. esse alia presumptio q̄ donationis. sed hic pōt esse alia presumptio scilicet qd potet ad dominum: ergo ꝛc. vt l. eleganter. §. qui reprobos. j. de pig. act. et. l. si cum aurum. j. de solu. z ista fuit opi. glo. in l. dispensatorem. de solu. in verbo solutione. licet Jac. de ra. vel Ly. non alleget. veritas est qd in hac glo. dicit. probatur in. l. si non sortem. §. qui filio. j. de condi. inde. 6 et. l. qué fundum. §. seruus. ver. qd si scienter. j. p emptore. et istud tenet Dy. in. d. l. dispensatorem. reprobata glo. ibi posita. Non obst. rationes Jac. de ra. quia ille procederent in soluente simpliciter: secus si soluit procuratori cuz sciret eum esse falsum: tūc eñ

4 de necessitate donatio p̄sumit: vt dictis. ll. † Tertio habes ex hac gloss. qd ille qui soluit procuratori reuocato ignoranter statim liberatur si recipit bona fide: vt. d. l. cum quis. Sed hic dubitatur an per talem procuratorem reuocatum queratur dominium domino. glo. in. l. acceptam. C. de vsu. qd non. Contrarium teniet in. d. l. cum quis. §. j. et. l. si quis seruo. eo. ti. qd est verum cuz enim fauore liberationis lex velit debitorem soluentem liberari: vt. l. eius qui. §. si cer. peta. per cōsequens voluit creditori dominiū acquirī: vt dictis legibus. Cūenio ad vltimā glo. et oppo. ille in quem transfertur dominium nō committit furtum: quia furtum est contrectatio rei alienē inuito domino. j. de fur. l. j. et. j. l. proxi. sed in talē procuratorem est translatum dominium: qd patet: quia conditione ob causam tenetur vt dictū est: ergo non committit furtum. Huius timore dixit

5 War. † qd hic est casus in quo falsus procurator et etiam falsus creditor indebitū scienter recipiendo committit furtum licet in eum trāsferatur dominiū. si mile in. l. qñ. j. de condi. furti. Glos. reprehēdit per rationem predictam: quia dñs non contrectatur sed dicit qd mutat casum. z sic loquitur qñ fuit solutum vt nuntio. Ad. l. qm: respōdet vt ibi no. doc. vltramontani dicunt qd War. non dixit hoc qd gl. dicit. sed dixit qd procurator falsus recipiendo furtum committit. z per cōsequens tenetur furti z condictione furtiua z cōdictione ob causam z indebiti: quia omnis cōdictio degenerat cōtra furem. l. fina. vsuf. quemad. ca. z si ita intellexit verum dixit. Tamē si gratia disputationis volum̄ sustinere War. pro ut recitatur per glo. possumus dicere qd dominium acquiritur traditione: vt. l. traditionib̄. C. de pac. z insti. de re. diui. §. per traditionē. traditio ergo precedit acquisitionem dominij. in illa ergo contrectatione quaz facit tempore traditionis dicitur furtū cōmittere licet postea sequatur acquisitio dominij. non ergo cōtrectabat rem suam sed alienā. et licet dominium perdat tradens nō perdit tñ cōditionem furtiuam. nam illud dominiuz perdit eo inuito seu dolo aduersarij: vt. l. z ideo. j. de cōdi. furtiua. z melius in. l. si seruus. in prin. eo. titu. qd an sit verum: dicam in. d. l. qm. j. de condi. furti. Cūenio ad a secundam. z oppo. in prin. inuit a contrario sensu. qñ dñs ratum non habet ipse procurator tene-

3 Andreas pomate.

Ad euidentiam. No. ex istis verbis Bart. qd ad hoc vt quis dicatur verus procurator ad recipiendum debitum requritur qd super hoc habeat speciale mandatum: vnde habes inferre qd si procurator gñalī pstitut̄ intercederet in casib̄ in qb̄ spāle mādatum requrit: de qb̄ multi casus pnumerātur in glo. c. q ad agēdū. de pcu. in. vi. qd dicerek falsus procurator. qd voluit clare Bal. ca. nōnulli. in j. no. de rescrit. z in. c. ex pte decani. pcti. col. eo. tit. de multis modis per quos quis dicat falsus procurator: vīō gl. in. d. ca. ex parte decani. Bal. in l. falsus. C. de fur. et. l. licet. et ibi Mod. C. de procurato.

Andreas Pomate.

a ¶ Si vero. Nota qõ solutum falso procuratori in rem potest ratificari vt per dñm si solutum est contemplatione directarum actionum que sunt penes ipsum dñm: z hoc modo potest saluari glo. j. quam reprehendit Bar. ē. l. j. tol. sec⁹ vero si soluit ptēplatione vtilitū q̃ sunt penes ipm procuratorē: z vltra dicta: p Aller. hic. adde bal. tenentes ẕ Bar. hic i j. colum. et dicēt non esse dissimilē: qn aliq̃ casu istorum nil pōt operari ratihabitio: vt ḡ per eū. ita sentit Bo. in gl. in ꝗ. intercedēdum et qõ idē sit qñ soluit noie directarū vt est qõ soluit ptēplatione vtilitū, probatur sic, naz vbi soluit cõtēplatiõe directarū nõ est dubiū q̃ vtilitas remāet penes procuratorē: z 8 no. tria primo† qõ quando indebitū soluitur falso procuratori: si dñs haberatum condicitur a procuratore condi. indebi. ri. j. de solu. z ille qui soluit vero procuratori indebitum statim hz condictionem indebiti cõtra dñm. † Est autem verus procurator ad recipiēdum indebitum. si hoc sibi specialiter est mandatum: aliꝯ secus. vt. l. si procurator. j. titu. ij. hoc premisso in prima z secũda parte huius. l. casus est clarus.

¶ Sequitur ver. nõ enim. in quo sic forma casum. vos dicitis dñe Iurisconsulte qõ quando solutum est debitum falso procuratori repetitur per cõditionem indebiti. ¶ Quero qõ potest hoc fieri qõ debitũ repetatur tanq̃ indebitum: in veritate ẽm debitum est nec potest dici qõ respectu procuratoris erat indebitum: nõ ẽm fuit sibi solutum tanq̃ indebitũ sibi sed sibi solutum fuit tanq̃ debitũ alteri cui vere debebatur. Ad hoc rñdet Iurisconsultus qõ hoc casu quãdo vere debitum est solutum non repetitur tanq̃ debitus cõdi. inde. sed cõditione ob causam. fuit enim solutum tanq̃ vere debitũ z vt liberetur ista solutione: que res nõ est secuta ratihabitione non intercedente. h. d. et sic iste ver. non refertur nisi ad illũ casum in quo debitum est solutus falso procuratori. ¶ Sequitur ver. vel qõ furtum. in quo sic forma casum: vidi qõ contra procuratorem falsum succurritur conditione indebiti: vel ob causam: an habeat debitor alia remedia contra ipsum? rñdet iurisconsultus qõ sic: si enim procurator falsus recipiẽs habuit malum animum lucrãdi sibi: et sic cõmisit furtum: tenetur nõ solũ actione furti: sed etiam condi. furti. z omnibus aliis cõditionibus p̃dictis h. d. vide litteram. ¶ Et ꝗm hãc lect. no. tria primo† qõ quando indebitũ soluitur falso procuratori: si dñs haberatum condicitur a procuratore condi. indebi.

9 ¶ Scõo no. qꝗ † quando falso procuratori soluitur debitum ratihabitione non secuta nõ liberat: ideo repetitur cõditione ob causam nõ indebiti. ¶ Tertio no. † qõ qñ falsus procurator cõmittit furtum tenetur cõdi. fur. z omnibus aliis cõditionibus. vt. ē. dixi. Ex his que dicta sunt cessant omnia cõtraria.

10 ¶ Restat vt per modum summe tradamus materiam huius. l. difficilem z intricatam quã recito per quatuor questiones principales. Primo qñ soluitur falso procuratori in rem suam. Scõo quando soluitur falso ꝓcuratori transferendo in eum dominium: hoc acto qõ debitorem faciat liberari. Tertio quãdo falso procuratori soluitur vt nũtio vt ad dñm portet. Quarto z vltimo qñ falso procuratori soluitur: vt procuratori vero non dico transferẽdo dominiũ vel non: nec hoc acto vt liberetur vel non. Sed simpliciter vt procuratori soluitur: qui vere est casus. l. nostre. Et in qualibet harum questionum est videndum an soluens liberetur. Item an transferatur dominium in accipientem. Et de remedijs que competunt contra falsum procuratorem. z quedam alia que videbitis. ¶ Primo ergo quero† quando soluitur falso ꝓcuratori in rem suã. quo casu dic: aut soluitur a scĕte: z nõ repetit: vt. j. ti. ij. l. i. z hoc dixi su p prima glo. ff. Aut solutitur ab ignorãte: z tũc aut soluitur indebitum omnino: z hoc non est querendum an soluens liberetur: z tunc repetitur condi. inde. ab ipso procuratore: vt hic in prin. ꝗm lec. glo. et. l. creditoris, C. de cõdi. inde. Idem si erat debitum aliquo iure. Sed forte obstabat exceptio vel erat tale debitum qõ solutum poterat repeti ea de ꝛ ratione. Si vero[a] erat tale debitum qõ solutum repeti non poterat: tunc videtur velle glo. qõ ratihabitio hic aliquid operetur z trahat negotium ad dñm: vt hic in prin. ꝗm lectu. glo. quo casu ratihabitio secuta videtur qõ dominus a tali procuratore repeteret: quod posset procedere si dicamus esse solutum contẽplatione directe actionis que apud dominum erat: secus si contemplatione vtilis. vt. d. l. debitori. in fi. ad trebel. quo casu licet ab ipso domino solutum repeti nõ possit: tamẽ ab ipso procuratore repetitur: qñ eius respectu omnino est indebitum: vt hic in princ. facit. l. procurator ad exhibendum. §. j. j. rem ra. habe. Si vero[b] solutum est debitum: tunc distingue p omnia: prout. j. dicam in simplici ꝓcuratore: eo saluo qõ quando ratihabitio non sequitur: ab ipso qui putabatur procurator: in rem suam repetitur condi. indebi. nam fuit solutum tanquam sibi debitum: et in veritate non est: vt hic in princi. secundum lec. gl. et. d. l. creditores. et videtur expressum in l. cum fundus. §. seruum tuum impudens. ē. si certum peta z l. si vibana. §. qõ si vecturas. j. titulo. ij. In istum autem falsum ꝓcuratorem transfertur dominiũ vel non: eo modo quo dicemus in falso creditore in. l. quoniam. j. de conditi. fur. et hoc de primo. ¶ Secundo principaliter quero † quando soluitur alicui falso procuratori transferendo in eum dominiũ hoc acto qõ facit liberari soluentem: quo casu an transferatur dominium in procuratorem non est querendum: quia presupponitur in hemate questiõis. Item an liberetur statim soluens non est querẽdum: quia presupponitur quod non est datum vt sit liber statim ea solutione facta: sed vt liberetur in futurum. a Isto casu vt puto non est curandũ vtrũ sequatur ratihabitio dñi vel non: nihil, ẽim factũ est noie dñi: sed inter me et illũ quẽ putabã procuratorẽ fuit celebratus cõtractus innominatus do vt facias me liberari: sed solui est querendũ liberatione nõ secuta: qualiter subueniatur cõtra procuratorẽ. Rñdeo: si quidẽ solutum est debitũ habet locũ cõdi. ob. cau. quasi causa nõ secuta. et hoc ꝗm lec. glo. et. j. de fur. l. falsus. §. primo. Si vero solutũ est indebitũ nõ hz locũ cõdi. ob causam: sed cõdi. sine causa. fuit ẽm datũ ob cãm nullã. f. vt facias me liberari ab ea obligatiõe q̃ non erat: ergo ꝛc. vt. l. j. j. de cõdi. sine cau. Sed qd si dedi vt facias me liberari ab aliqua actiõe vel obligatiõe nõ efficaci: cogitabitis. et hoc de scõo. ¶ Tertio principaliter qrit† qñ aliqm falso procuratori dedi vt nũtio vt portaret ad creditorẽ. hic est aduertendũ. aut ẽm dedi et tãq̃ nũtio mei solutõis: et cõstat q̃ in eũ nõ trãsiero dñium. vt. d. l. falsus. §. j. Itẽ constat q̃ nõ liberor soluẽdo sibi: quia nullũ mãdatũ habet a creditore. vt. j. de sol. l. qui hoiem. §. si nullo. sed potest esse q̃ si illa res data perdatur: ex illa perditiõne debitor liberet: si erat debitor specie: et nõ possit sibi culpã imputari. vt. l. argentũ. b j. primo. ¶ Sed si querit† qualr isti succurrat si rẽ datã nõ tradat creditori: Rñ. si quidẽ illud qõ est sibi traditũ pertinebat ad creditorẽ: vt res deposita vel cõmodata creditori competit actio furti. vt. l. falsus. C. de fur. et ibi no. Si vero pertinebat ad debitorẽ: debitori cõpetit actio furti et cõditio furti. Creditori vero competit contra ipsum accipientẽ actio nego. gest. vt. C. de fur. l. si ts cui. cum glo. et de neg. gest. l. si pupilli. §. ij.

c Si vero solutũ tanq̃ nũtio misso[c] a creditore. tunc dic vt. j. dicemus in ꝓcuratore falso: z hoc de tertio.

¶ Quarto principaliter quero qñ soluitur alicui vt ꝓcuratori simplici. et istud habemus examinare p quatuor questiones. Aut enim solutũ procuratori simplici: qui nũq̃ habuit mandatum. et tunc aut soluitur debitum aut indebitũ. Item qñq̃ soluitur procuratori falso qui alias habuit mãdatum: sed fuit reuocatum. et tunc aut soluitur debitum aut indebitũ.

¶ Primo casu quero quando procuratori qui nunq̃ habuit mandatum soluitur debitum: et tũc† aut soluitur scienter et non liberatur nec repetit: vt hic in. j. glos. f. et. l. si non sortem. §. qui filio. j. de conditio. indebiti. et. ē. dixi. Aut soluitur ignoranter: et tunc etiam non liberatur. vt. l. qui hominem. §. si nullo. j. de solu. Puto tamen quod si soluens habuit iustam causam credendi ipsum esse ꝓcuratorem quod liberabitur cedendo creditori actionem quam habet cõtra istũ falsum procuratorem. casus est in. l. cum fundꝰ. §. seruum tuum impudens. in fin. ē. si cer. peta. licet Cyn. dubitando videatur tenere cõtrarium. C. de furtis. l. d falsus. in prin. iij. q. Sed si queratur an in talem procuratorem sit translatũ dñium: certũ est q̃ non: vt. l. si ego. ē. de nego. gest. nõ enim hic agebat tradens vt procuratori quereretur: sed vt dño per ipsum procuratorem. vt. l. vero procuratori. j. de solu. z. l. qui mihi donatũ. j. de do. ¶ Si queraꝝ† qualiter subueniat contra istũ falsum procuratorẽ? Rñdeo: si quidẽ accepit malo ꝛo: tenetur furti. cõdi. fur. z cõdi. ob cãm. vt hac. l. sed si non habuit malum animũ tunc solum tenetur cõdi. ob causam. vt hac. l. ver. nõ enim. z ver. qõ si dñs. ¶ Sed dices tu qõ datur cõdi. ob cau. cũ dominũ nõ sit trãslatũ in eũ z nemo cõdicit rem suã. vt. ē. dixi. Rñdeo: oportet te intelligere eo casu quo nõ fuit furtũ cõmissum; quod soluto fuit reconciliata cõsumptiõe qõ prodest ad cõditionẽ ob causam: sicut ad certi cõditionẽ: z ad cõdi. inde. vt not. ē. eo. l. iij. §. subtilius. in ij glo. ¶ Itẽ queritur qñ datur cõditio ob causaz quasi causa non secuta: que est ista causa que non est secuta ob quam datur cõditio? rẽt. hic videtur dicere ratihabitio. Tu dic quãdoqꝫ ego solui tibi simpliciter credens te ꝓcuratorẽ: z per consequens me liberatum inconsentiente: nec a te aliquid peti: vtra et datur mihi cõditio indebiti: vt dictũ est. Aut a te petij: et tunc dicitur causa cessare eo ipso qõ non sequitur liberatio: sed si forte: licet credere me liberatum. dixi tibi facias qõ ego habeam literas ratihabitionis: tũc dicere cessare causa si ratihabitio nõ sequeretur. Istam distinctionem ponit rex. in. l. si quis offerent. in prin. j. de solu. omnia tamen dicta remedia tolluntur contra dictum falsum procuratorem ratihabitione secuta: per d. l. si quis offerẽt. facit hec. l. in princi. et. l. vero ꝓcuratori. infra de solu.

18 ¶ Secundo quero † quãdo falso ꝓcuratori qui nunquam habuit mandatum soluitur indebitum. isto casu constat qõ in eum nõ transfertur dominium: vt dicta lege si ego. quod patet. quia cõtrecando furtum facit hoc modo: el tempo del pagamento et mandatelo cum vestra salute z mia: z debitor dedit pecuniãm homini fidedigno qui aufugit: vel creditori non detulit: an debitor sit liberatus: z quo remedio sibi cõsulatur: vide Bal. consi. cccxx. ij. lib.

¶ Ignoranter. Adde vt per Baldum consili. xiiij. cum seq. tertio libr. vbi ponit de quodam filiofamil. qui liberauerat debitorem patrium asserendo se habere mandatum deinde illud nomen debitoris cessat etiam asserendo habere ad id mandatum vide etiam Joan. andre. in addito. ad Specul. in titu. de solu. in rubric. vbi ponit etiam questio. de eo qui situatione falsa procuratoris ostendentis mandatum falsum soluit z procurator falsus amisit pecuniam cuius periculo pertierit.

Andreas Pomate.

¶ Item constat. Aduerte tamen super hoc quod quoties pecunia esset data ad numerum q̃ transferetur dominium in nuntium. glo. in. l. eius qui in prouincia. in ver. quas vero. z ibi Barto. ff. si cer. pet. z facit bene tex. l. in naue fauphe li. ff. loca.

Andreas Pomate.

b ¶ Ut. l. argentũ. Nota limitationem ad l. argentũ quod procedat tantum in debitore speciei aut q̃titatis. hãc limitationem ponit Angel. in l. si fundo. §. si ũã fuerit. ff. ē dã. infec. et ibi Jmol. et Paul⁹ de cast. in. d. l. argentũ. et probat: q̃ si esset debitor q̃tis nõ liberaret cũ genus perire nõ possit. l. incẽdium. C. si cer. peta. sicũ sing. no. Jaso. in. l. j. in vlti. col. ff. de eo per quẽ fa. est.

c ¶ Misso.

¶ Cõditionibus. Adde qõ etiã tenetur crimine falsi si per dolum solutionem recepit. l. sinautem. §. itez scriendũ. de neg. gest. p Bar. et Pau. de ca. ℟ in addi.

b ¶ Iniuste. Adde qõ Pau. ẕ ca. ex eo q̃ gl. appellat sẽtentiã latã a iudice cõpetẽti iniustam esse notãdũ q̃ si quis vel aler dicere iniustam nullam iniustam non inepte aget. alij. gl. singula. in aut. de here. et fal. in §. exheredatos. in ver. iuste. z glo. l. j. j. ẕ testa. Alle. vero pro hoc alleg. text. et ibi Bald. in l. scire oportet. §. ff. in ver. iuste. j. de excu. tuto. 19

c ¶ Utilis. Adde sm Bulg. et Alexã. qõ nõ poterat hic seruus punirj pena capitali. p. l. j. C. ẕ offi. pfe. vigi. sed debuit remitti ad prefectũ vbi si pena capitali dignũ erat.

vt hic in fi. Item non est querendum de liberatione cum non sit debitum: sed querendum est de remedijs cõtra procuratorem: et si quidem ratihabitio non sequitur: falsus procurator tenetur condi. indebi. l. si procurator. j. de condi. inde. et hac. l. in princ. et. l. cũ indebitũ. §. j. j. tit. q. et. l. si vendidero. in fi. j. de fur. Tenetur etiã furti: et cõditione[a] furtiua si habuerit animũ intercipiendi. vt hic in fi. et. d. l. si vendidero. et. l. falsus. C. de fur. tamen ratihabitione secuta tenetur dominus cõdi. inde. et hac. l. in prin. et. d. l. si vendidero. in fi. et melius in. §. si titius. non tamen tollitur conditio fur. que nata erat debitori cõtra procuratorem. vt d. l. si vendidero. §. si titius. quod qualiter procedat: dic vt ibi. et hoc quando tali falso procuratori solutum est ignoranter: sed si sciẽter solutum esset tunc siquidem ego sciui eum falsum procuratorem videor sibi donare: vt supra dixi. Si vero credebam ipsum esse verum procuratorem: sed scienter solui indebitum: tunc videor donare domino: tamen contra ipsum falsum procuratorem competunt mihi omnia predicta remedia: que tamen tollunt ratihabitione secuta. vt. l. si tibi dederim. j. de dona. et hec de secõ. ¶ Tertio quero quando falso procuratori qui semel habuit mãdatum et fuit reuocatum soluit indebitum? Respondeo per omnia idem quod in falso procuratore qui nunq̃ habuit mandatũ. vt not. hic in. j. glos. ¶ Quarto quero quando falso procuratori qui habuit mandatum et fuit reuocatum soluitur debitum? Respondeo: vt dicta. l. cum quis. §. primo. de solutioni. z hic not. in prima glossa. Sed dubitatur cum in multis casibus supra sit dictũ: aut secuta est ratihabitio: aut non.

¶ Quero quid habet facere soluens si dubitat: an dominus ratũ habeat: vel non? Dic vt. l. si indebitum. j. rem ratam habe. ¶ Ultimo ex predictis apparet q̃ non est questio vtrũ in dubio soluens videatur transferre dominium vel non: q̃n soluit procuratori simpliciter: quia nõ videtur transferre. vt. d. l. si ego. §. de neg. gest. Nec obst. l. dotis fructus. §. ff. cum seq. j. de iure dot. et. l. j. j. pro dote. quia ibi precedebat titulus habilis ad translationem dominij in accipientem. hic vero nõ precedebat titulus. sed solutur vt procuratori in rem suam. tunc dic vt. j. titulo. ij. l. quoniam. et. §. dixi. ¶ Ultimo. si dubitatur an soluit vt procuratori in rem suam vel simpliciter an vt nuntio: an trãsferendo dominium faciat liberari hoc perpendi debet ex qualitate verborum precedentũ z sequentũ: et eorum, que gesta sunt. vt in. c. inspicimus. extra de reg. iur. libro sexto.

1 ✠ Furtum non est crimen publicum.

Prefectus vigilum quod habeat iurisdictionem in viles personas.

2 Re perempta quando agi possit ad estimationem.

3 Lucrari rem q̃ videatur voluisse quando suam voluntatem impleuit.

4 Re perempta quod agatur ad ipsam rem.

5 Liber homo q̃ non possit se dare in questionem vel torturam alicui.

6 Quis non potest permittere alicui vt eũ percutiat vel ab eo crucietur.

7 Confessio extorta a seruo cum tortura indicijs legitimis precedentibus qõ faciat fidem cõtra dõm.

8 Dm seruus. Res ob causam data causa non secuta etiam si desierit extare condictur: z si non est translatum dominium ad exhibendum: z furti seu conditione furtiua agitur. h. d. Diuidit. primo ponit vnũ dictum. Secundo ponit aliud qõ videtur contrarium primo. Tertio reducit ad cõcordiam addendo aliqua. Quarto addit quedam ad predicta. Secunda ibi: Labeo. Tertia ibi: sed proculus. Quarta ibi: z si tuus. ¶ Oppo. ẕ. de offi. pfe. vigi. vt. l. ij. §. j. dicit Huguli. qõ sic suspendit eum iniuste[b]. Alio dicit qõ imo iuste: quia furtum nõ est publicum crimẽ. Bull. de cugneo idẽ alia ratione: videlicet quia hic suspendit seruum qui est vilis[c] persona. et in viles personas prefectus vigilum habet iurisdictionem z potestatem. vt. l. contraria. facit. l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. ¶ Secundo opponitur et videtur q̃ qõ re perempta debeat agi ad estimationem. vt. l. in re furtiua. j. de cõdi. furti. no. per glossam. ẕ. eodẽ. l. si pecuniam. §. j. iste passus est difficilis multum. Finaliter ego teneo in obligatiõe rem dari vel reddi debere agi ad ipsam rem: vt hic. z. l. si seruũ. §. finali. de verborum obligatio. et. l. promissor. j. de constituta pecunia. fiet tamen executio in estimatione. et etiam condemnatio poterat fieri in estimatione. vt. l. iulianus. infra de confes. et. l. fina. que sentẽ. sine appel. rescindan. et ibi plene no. Sed in obligatione rem restitui potest agi et peti ipsa res et peti estimatio. vt infra de condi. furtiua. l. in re furtiua. z. l. tertia. eodem titulo. et lege si seruus. §. bouẽ. dixi plenissime in lege stipulationes non diuiduntur. infra de verborum obligatio. in vltimis opposi. et in sexta questio. ¶ Opponi. de lege si dominus. infra de prescript. verbis. Sol. ibi seruus fuit datus estimatus. ¶ Oppo. ad finem. quia in furto requiritur quod quis contrectet animo lucrandi. vt. l. prima. infra de furtis. sed hic non habuit animum lucrandi: ergo et cetera. Sol. optime glosf. et nota † quod satis videtur lucrari cum voluntatem suam impleuerit de eo quod placet. et est nota. ¶ Nota † quod re perempta agitur ad ipsam rem, dixi in lege vinum. supra

num. supra si certum petatur. ¶ Quero circa principium legis † vtrum sit licitum libero homini dare se alicui in questionem vel ad torturam? Glos. in dicta lege interdum. §. qui furem. de furtis. dicit quod sic. Contrarium ibi dit: nam liber homo non est dominus membrorum suorum. vt. l. liber homo. ad legem aquiliam. Item tortura est meri imperij. vt lege defensores. C. de defenso. ciui. et in auten. de testibus. §. primo. et no. in lege imperium. C. de iurisdict. omnium iudi. ergo pacto priuatorum non potest concedi. vt. C. de iurisdictio. omnium iudi. l. priuatorum.

7 † nec enim potest quis permittere alicui quod eum percutiat: vel quod corpus eius cruciet. vt lege prima. §. vsq̃ adeo. de iniurijs. ¶ Secũdo quero si est verum id quod prefectus vigilum iuste fecit: ergo seruus fuit in facinore deprehensus: ergo iste non tenetur? Respondeo: dico quod fecit iuste hoc est iurisdictionem habuit iudicandi de hoc crimine: non tamen contra istum habuit legitimas probationes, vel aliter. et verius. hic fuit datus vt per accipientẽ haberetur questio: vnde eo ipso quod per eum est repertus in facinore cessat causa ob quam datus est.

8 Fateor tamen † quod confessio extorta a seruo precedentibus legitimis indicijs faciat etiam fidem contra dominum. vt lege cum probatio. infra de probationibus. Bartolus.

1 ✠ Quando ex parte dantis pecuniam et ex parte dantis speciem venit dari quod non sit emptio: sed contractus innominatus et habet locum conditio ob causam.

2 Verbum dari quando intelligatur proprie et secundum naturam contractus.

3 Clausula dedit: vendidit: et tradidit: quando constituant venditionem: et quando contractum innominatum.

4 In contractu innominato non cauetur de euictione.

5 Conditio ob causam quod non habeat locum in cõtractibus nominatis: et nume. 13. z an ex penitentia. et nume. 15.

6 Donatio an fuerit olim et hodie contractus nominatus vel innominatus.

7 In donatione non est locus penitentie.

8 Aliud donatio: aliud pactum de donando.

9 Conditio ob causam q̃ no habeat locũ in cõtractu donationis: et de rõne. nu. 10.

11 In cõtractibus nominatis vbi ex pacto informatur actio ex eo contractu quod possit agi conditione ob causam.

12 Conditio ob causam q̃n non habeat locum in cõtractibus innominatis.

14 Q̃n est permissus contractus innominatus z nominatus: an habeat conditio ob causam.

1 Edi. Ista. l. est valde nota. z hoc dicit. † Quando ex parte dantis pecuniam et parte dantis speciem venit dari non est emptio et venditio: sed contractus innominatus: ideo habebit locũ conditio ob causam. hoc dicit. Glos. diuidit. primo ponit dictum. secundo tres rationes. Secunda ibi: et ideo, tu dic quod non sunt rationes: imo sunt illationes ex dicto. ¶ Oppo, [a] et videtur quod iste sit contractus emptionis et venditionis. vt lege naturalis. §. primo. infra de prescrip. ver. Solu. hic fuit data pecunia vt species. ibi fuit numerata. Istud est diuinare: in se tamen verum est: vel dic quod hic fuit actum vt Stichum dares hoc est accipientis faceres: quod non est de natura emptionis et venditionis. l. ex empto. in princip. infra de actio. emp. Ex hoc sequitur quod est contractus innominatus do vt des. istud colligitur hic in ver. finge. sed in lege cõtraria fuit dictum do pecuniam: vt accipiam speciem: verbũ enim accipio nõ includit de necessitate translationem dominij: vt ibi patet. ¶ Contra hoc oppo. [b] extra de. l. si stipulat[a]. de vsur. So. ibi † verbum dari fuit appositum iuxta contractum emptionis, et venditionis. ideo intelligitur impropie secundum naturam contractus. simile in lege prima. in princ. j. deposi. † et ideo instrumenta que fiunt tota die q̃ dicunt dedit[c] vendidit et tradidit nõ constituunt contractum: innominatũ propter verbum dedit: imo verbũ dedit intelligitur impropie propter verbum vendidit cui adijcitur. Sed si diceret dedit et tradidit nõ adiecto vẽdidit tunc esset contractus innominatus vt hic. sed si diceret tãtũ tradidit pro certa quantitate pecunie intelligeretur venditio. vt. d. l. naturalis. §. j. j. de prescrip. ver. que tene mẽti. ¶ Secundo oppo. ad versi. et ideo de l. naturalis. §. sed si scyphos. de prescrip. ver. Sol. vt in glos. et bene hic et ibi. ¶ Ueniamus ad finem legis et opponi. et videtur quod possit agi vt caueatur de euictione. vt lege secunda. infra de euict. Solu. ibi † in contractu emptionis et venditionis. hic in contractu innominato. ista est vera. Alij vt Joan. dicunt quod hic exigitur satisdatio: z in contractu venditionis sufficit nuda promissio. Istud non videtur verum per legem sciendum. infra de euic. et ideo tene primam. ¶ Opponi. et videtur quod conditio ob causam locũ non habeat. vt lege ea conditione. C. de rescin. vend. et. l. inciuilem. C. de rei vend. Solu. dicit glo. illud verum † in contractibus nominatis: in quib? cessat conditio ob causam. hoc in innominatis et propter hoc fuit facta hec l. vt ostenderet quod non habet locũ conditio ob causam in contractibus nominatis: sed in innominatis. idem in lege prima. in fine. infra de re. permu. ¶ Contra hoc oppo. glos. dona

a ✠ Andreas Pomate.

a ¶ Oppo. vide aliqd per Prepositũ. c. q̃ve natoribus. lxxxvj. dist.

✠ Andreas Pomate.

b ¶ Cõtra hoc oppo. vide Are. consi. clxij. col. vj.

c ¶ Dedit. adde vt p eũdẽ bar. in. l. j. C. de re. permu. et in. l. exẽpta. in p̃n. j. de actio. empt. et in l. si stipulat[a]. j. de vsur.

tio est hodie contractus nominatus: quod patet, quia consensu cõtrahit, vt lege si quis argentum, C. de dona, ergo est nominatus: vt probatur in lege prima, infra de re. permuta, sed in donatione est locꝰ conditioni ob causam vt. l. j. C. de dona. que sub modo. et. C. eodem lege ea lege. et de dona. l. cuꝫ res. ergo ꝛc. Sol. dicit glo. fallit in cõtractu donationis qui est hodie contractus nominatus: sed olim erat innominatus. ¶ Pro declarando istam glo. j. habemus videre † vtrum hoc sit verum quod donatio[a] fuerit olim contractus innominatus et hodie nominatus: quod tenet gl. hic. et in l. pacta, infra de contrahen. empt. et. C. eo. l. ij. Jaco. but. dicebat quod etiam hodie est innominatus: licet enim hodie cõtrahatur consensu: non sequitur ergo est nominatus: quia multi contractus fiunt qui consensu contrahũtur: ꝛ sunt innominati. Et sepe etiam quidam cõtractus qui contrahuntur re innominati dicuntur. vt. l. iurisgentium. in pri. de pac. pro Jaco. facit quia etiam hodie ex contractu donationis non oritur actio: sed propter pactum seu contractum datu: conditio ex lege. vt dicta lege si quis argentum. Sed de natura cõtractuum nominatorum est q̃ eo ipso q̃ subsunt actionem producãt. vt. d. l. iurisgentiũ. in prin. ergo ꝛc. Alij dicunt q̃ olim et hodie fuit contractꝰ nominatus: quia ita elegans nomen est donatio sicut locatio et venditio: ꝛ simi. cum igitur habeat speciale nomen: ergo erat et est contractus nominatus. vt no. de re. permu. super rubr. Istam partem ego teneo et probo q̃ in cõtractibus innominatis locus est penitentie ex parte implentis. vt lege si pecuniam. supra eodẽ. † Sed in donatione non est locus penitentie. vt. l. aristo. infra de dona. ergo nõ erat nec est innominatus. ꝛ sic allego pro casu l. aristo. non ob. quod olim non contrahebatur consensu: quia etiam stipulatio olim non contrahebatur consensu: et tamen. est contractus nominatus. vt lege prima. in fine. de pac. et etiam alij cõtractus nominati qui contrahũtur re non celebrantur consensu solo. vt dicta lege iurisgentiũ. in prin. Non obst. † q̃ ex isto contractu non oritur actio: quia debes scire q̃ aliud est donatio: aliud est pactum de donando: sicut aliud est vẽditio aliud est pactũ devendendo. Donatio enim eo ipso q̃ est perfecta est idem de iure antiquo et de iure nouo. In pacto vero nudo de donando est hodie immutatum: q̃ dictã legẽ si quis argentum. et de illo non querimus hic. sed hoc premisso dicit glo. q̃ fallit in cõtractu donationis in quo habet locum conditio ob causam: licet sit contractus nominatus: est ne illud verum? respondeo † q̃ in cõtractu donationis cõditio ob causam bene habet locum si causa ob quam datur non est secuta: vt. C. eo. l. ea lege. et de dona. l. cum res. et C. de dona. que sub mo. l. j. et bene no. j. de dona. l. j. fz ex penitentia non habet locum conditio ob causam ad reuocãdum id in quo est donatio. vt. l. aristo. j. de dona. potest tamen bene penitere ne fiat illud quod fuit actum in donatione quando fuit appositũ tantũ ad cõmodum penitentis. vt. d. l. aristo. et statim dicam in alijs contractibus nominatis. ¶ Secundo † habemus videre que sit ratio specialitatis in donatione: vt ideo in alijs contractibus nominatis ex pacto incõtinenti apposito: vt aliquid detur vel fiat informatur actio descẽdens ex eo ꝗctu, vt. l. tenetur. §. primo. j. de act. emp. et. l. in bonefidei. C. de pac. et. l. iurisgentium. §. j. de pac. ideo cum ad hoc competat actio ex contractu nominato non habet locum conditio ob causam: sed agitur actione ex eo contractu. sed in donatione hoc non est. exemplum. dono tibi librum vt soluas creditoribus meis: donatio fit pro te et ad tui commodum. non poterit informari vt pariat actionem mihi. vt habuisti no. in. l. lecta. §. si certum peta. et. C. de pactis. l. petens. et. l. iurisgentium. §. quinimo. et ibi glossa. et sic cum actione ex eo contractu non possit agi: habet locum conditio ob causam. Eadem ratione dico idem in alijs contractibꝰ nominatis. Pone: promitto tibi per stipulationem dare centum: vt vadas pro me Romam: ex hac stipulatione non potest agi actione ex contractu vt vadas pro me Romam: quia fuit interposita pro te: nõ contra te. vt nota in dicta lege petens. poterit ergo agi conditione ob causam: vel actiõe prescriptis verbis: sicut in contractibus innominatis. dicam in dicto. §. quinimo. ¶ Contra predicta oppo. et videtur † quod etiam in contractibus nominatis: vbi ex pacto informatur actio ex eo contractu possit agi conditione ob causam. vt lege cum te. C. de pac. inter empto. et vendito. Solu. dicit glossa et bene: quod ibi illud quod deuenit in contractu: alias in pacto dederat causam contractui nominato: vt nota. in dicta lege cum te. secus si causam non dederat. vt dicta lege ea conditione. C. de rescindenda venditione. et ista est vera secundum omnes: licet quidam glossatores antiqui aliter dixerint. vt notatur in lege pacta conuenta infra de contrahen. empt. circa finem. mag. gloss. ¶ Contra predicta opponitur et videtur † quod etiã in aliquibus contractibus innominatis non habeat locum conditio ob causam: vt facio vt des: et facio vt facias: quia facta nõ possunt repeti. vt lege penul. infra de prescrip. ver. Glos. fatetur contrarium: et sic habet locum solum in do vt des: et in do vt facias: et in do vt non facias: et in permutatione: simile habuisti in lege si pecuniam. in princip. supra eodem. fz hoc non est verum: quia etiam facta quandoq̃ possunt repeti. vt. l. si quis accepto. §. eodem. Preterea licet non possint repeti: tamen sunt prodita remedia in locum conditionis ob causam. vt lege cum proponas. C. de dolo. et hoc etiam tenebat Guilielmus de cugneo. ¶ Reassumo ergo p̃dicta breuiter: quãdoq̃ est cõtractus innominatus mere ꝛ simpliciter: et tunc habet locum conditio ob causam: tam ex penitentia: q̃ ex causa cessante: vt hic. et. l. si pecuniã. in princ. §. eodem. ꝛ. l. naturalis. per totum. j. de prescript. verbis. † Quandoq̃ est contractus nominatus mere ꝛ simpliciter: et tũc nullo modo est locus cõditioni ob causam: nec ex penitentia: nec ex causa cessante: vt hic. ꝛ. l. j. j. de rerum permuta. ꝛ. l. inciuile. C. de rei vendica. ꝛ. l. licut. de actio. ꝛ obliga. † Quãdoq̃ est permissus contractus nominatus cum innominato. exemplum: vendo tibi fundum pro centuꝫ hoc pacto: vt des mihi libum: nam hic primo est cõtractus nominatus: quia vendo: ꝛ est mistus cum contractu innominato: vendo tibi vt des. Aliud etiam exemplum dono: vt aliquid facias: vel vt aliquid des vel promitto per stipulationem vt aliquid des vel facias. In his vides permistũ contractũ noiatũ cum innominato. Et breuiter: vbicũq̃ contractꝰ nominatus celebratur ob aliquam causam extrinsecaꝫ extra substantiam ipsius cõtractus potest dici gmistus ꝗctus noiatꝰ cũ innominato. isto vocabulo vtitur. l. aristo. j. de don. hoc ergo casu dicas: Aut illud quod deuenit in pacto informat actionẽ descendentem ex cõtractu nominato. aut nõ. Primo casu: aut illud q̃ deuenit in pacto fuit causa finalis ob quã deuenitur est ad cõtractum: ꝛ ea cessante põt agi cõditione ob cãm. vt. l. cũ te. C. de pac. inter emp. ꝛ vend. Aut nõ fuit causa finalis: ꝛ tũc secus. vt. l. ea. C. de rescin. vendi. Si vero actio nõ informatur: tunc potest agi cõditione ob cãm causa cessante. vt. l. j. C. de doquo sub mo. cũ si. §. alã. ꝛ hoc est verũ de cõditione q̃ oritur ex cessatione cause. ¶ Sed si q̃ris † an in cõtractibus nominatis sit locus cõditioni ob cãm ex penitentia. dicas aut per penitentiã quis vellet recedere ab eo q̃ venit in cõtractu nominato ꝛ nõ põt. vt. d. l. aristo. Aut ab eo q̃ venit in pacto extrinseco: ꝛ tunc aut illud pactũ fuit appositum gratia penitẽtie tãm: et. l. sibi penitere. Aut gratia ipsius ꝛ alterius ꝛ nõ licet. vt. l. ij. ꝛ ibi not. ꝛ. l. ij. ꝛ. l. quesitum. j. de ser. expor. et. l. aristo. de dona.

¶ De conditione ob turpem causam. Rubrica.

¶ Continua vt in glo. Querit glo. circa rubr. vtrum hic tit. habeat locum ob causam, preteritam vel futuram: dicit glo. ob vtrãq̃. Idem not. C. super rubr. hec videtur contra. l. pe. j. eo. vbi ob causam turpem preteritã pecunia data repeti nõ potest: simile quod me. cau. l. ij. Dicunt doc. q̃ debet intelligi glo. q̃ hec conditio respicit causam futuram vel preteritam: intellige preteritã tẽpore repetitionis: sed futurã tempore traditionis: ꝛ sic non obst. cõtraria. Sed conditio ob causam: nunq̃ hz locũ si causa ob quam datur est facta et preterita. facit. l. si plagij. de ver. ob. et qõ ibi no. dic ibi. Barto.

1 ☞ Datum iudici vt ferat sententiam iustam pro se quando possit repeti.
2 Pignora data ob turpẽ causam qñ possint repeti.
3 Turpitudinẽ suam q̃ quis allegare potest ad coadiuuandam causam suam.

a ¶ Donatio. Adde vtrũ Alex. in. l. iurisgẽtiũ. in pri. §. de pac. cui inquãtum tãgit post Bal. an statutũ loquens in venditiõe habeat locũ permutatione. et se remittit ad Spec. in titũ. de emp. ꝛ vẽ. §. nũc dicẽdum. el. ij. ver. sed pone statutũ et ibi Jo. an. Adde post illos ro. psi. cvij.

6 a ¶ Justam tamen. Adde ad hanc. q. Joan. andre. in additio. ad Specu. in titu. de iudic. §. generalia. ver. posset etiã. vbi ponit de tutore qui accepit marcham argenti a pupilla vt illa nuberet Tityo: an pupilla facta maior possit illa repetere: hz cõdigno tutori nupsisset. facit aliqua q. Petr. de anch. psanguineꝰ q̃ similẽ accepit pecuniã a cõsanguinea vt illã mũmo mo traderet q̃ veniens ad mortẽ habens cõscientiam lesam: q̃rebat an restituere teneret q̃ habuerat a dicta psanguinea: vel licite ipse ꝗtinere posset: vel qd fiẽdũ cõsuluit pauperibus erogãdã ex quo nõ apparebat q̃ mala intentiõe illã cõsanguineꝰ habuisset. latiꝰ vtõ eiꝰ psi. clxxiij. inci. pinitẽtẽdũ. an ãt liceat aliqd dare iudici vt aliquẽ eximat de bãno: ꝛ an ille q̃ dedit possit esse restis: vide pulchre Bal. cõsil. cccclxxviij. iiij. lib. pro ponitur.

Mne. Datuꝫ ob causaꝫ honestam non repetitur ea secuta: sed datũ ob turpem causam si est turpitudo ex parte accipientis repetitur: secus si est turpitudo ex parte dantis vel vtriusq̃. h. d. vsq̃ ad. §. si tibi indicium. ¶ Oppo. dicitur hic in. l. vt puta. §. fi. in fine. q̃ qñ aliquis dat iudici versatur turpitudo solũ ex parte recipientis. Cõtra. C. de pe. iud. qui male iu. l. j. ꝛ auten. ibi posita. Huius timore iste versi. sed si dedit: legitur in glo. duobus modis. Fm primum modum corrigitur per sequentem literã. ibi: fz hic quoq̃. ꝛ fm hoc. l. cõtraria nõ ob. Fm altũ non corrigitur. ꝛ ista est vera: q̃ si corrigeretur: p. l. seq. que inci. vbi nihil adderet ad precedẽtia. ¶ Ex q̃ lect. † habes q̃ aut quis dat iudici vt ferat sentẽtiam pro se iustam tamẽ[a]: et tunc datum põt repeti per cõditionem ob causam: licet perdat litẽ principalẽ: sed si dedit iudici vt daret sententiã pro eo iniustã: tunc perdit litẽ principalem ꝛ non potest repetere q̃ dedit vt iudicet: vt hac. l. vbi hodie vero indistincte siue dedit vt iudicet p eo in bonã cãm: siue in malã perdit vtrũq̃: vt. d. l. j. de pena iudi. q̃ male iu. ꝛ in auf. ibi posita. ¶ Querit gl. circa fi. eiusdẽ. l. quid si ob turpem † causam dedit pignora: vtrũ possit illa repetere? Gl. hic dicit q̃ sic indistincte: q̃ pignus nõ est contractũ: sed in. l. ij. C. eod. distinguit. aut quis vult agere rei vendicatione: aut pignoratitia actione. Doct. vltramõ. ibi dicunt indistincte q̃ neq̃ rei vendic. neq̃ pignoratitia possit agi. Nã si agis rei vendicatio. obijciam de hypotheca: tu replicabis quod ob turpem causam fuit facta: et sic non debes audiri allegando turpitudinem tuam. Ego dico quod potest agi pignoratitia ꝛ hypothecaria: nam hoc titul. prohibetur † quis allegare turpitudinem suaꝫ principaliter agendo et fundando intentionem suam ex turpitudine illa: sed quando intentionẽ suam fundat ex alio: tunc ad iuuandam causam suam potest suam turpitudinem allegare. vt. l. alias. supra de iureiurando. et ibi plene dixi. poterit etiaꝫ esse quod

1 2 ¶ De conditione ob turpem causam. 2

a ¶ Pignoratitia. Adde ꝑm Fulg. quē sequitur Alex. quod non potest petere liberari cum principalis obligatio sit nulla. vt not. gloss. in dicto. §. si ob maleficium. j. eodem. et not. Barto. in. l. penulti. j. eod. prē terea agendo fundaret intentionem suam in turpitudine sua: ergo succū beret agēs l. ij. j. eod. non obst. ꝑm ipsos l. j. C. eod. quia non loquitur in agente: ſz in accipiēte: an autē ille qui deposuit ob rem turpē peragēdā possit agere vt depositum restituatur: vide pulchre per Bald. consil. cxvij. incipi. sex sunt. et de dicto Fulgo. vide omnino Bald. consilio. v. iiij. lib. circa fi. const.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Alij dicunt. Adde multa que scribūt Areti. et Alex. in. l. si ex plagijs. ff. de ver. obligatio. que poteris ad propositū reducere.

c ~ Andre. Poma. ¶ Uenio ad. §. vide ad hoc prē positum in. c. qui venatoribus. dist. lxvj. als. lxxxvj.

d ¶ Meretrici. adde q̄ Alexand. transit cum opin. q̄ datum meretrici ne sit meretrix possit repeti: q̄ istud tex. ad quod vide no. per Bal. consil. v. iiij. lib. incip. prēmittendum.

e ¶ Indicet. Adde. q. Jo. an. in ru. de fur. in addi. sper firmat. q. de eo qui passus est dānū ꝑ furto qui pactus fuerat cū Titio q̄ si. sibi indicaret fures si ipse in aliquo teneretur ipsum liberaret q̄ si ipse fuit de furto q̄ pactum non prodest sibi.

dam remedium indubitabile: et ergo mus extra opinionem: scilicet vt contra accipientem quis agat vt liberet a principali obligatione facta ob turpem causam quod potest facere: siue ex parte promittētis: siue ex parte recipientis: siue ex parte vtriusq̄ versetur turpitudo. vt. l. j. C. eo. qua obligatione sublata poterit agi pignoratitia[a] vel rei vendica. vt. l. item liberatur. j. quibus mo. pig. vel hypo. solut. Barto.

☞ Si datur indiuiduuz partim ob turpē causam: z partim ob honestam quod repetitur pars estimationis. Equus quod sit diuiduus.

Vbi. ¶ Querit gloss. quid si dedit rē indiuiduā et puta seruitutē vel equuz partim ob turpem causam et partim ob honestam: an totum repetetur: Ad hoc ꝑ ficiall. glo. l. iij. in fi. j. si quis omisit causa testamen. vult allegare. j. ad silleia. z illa. l. bene facit. z facit. j. de iur. fisci. l. nō intelligitur. §. si quis palā. Quidam dicit q̄ totum repetitur. vt. l. si non sortem. §. si centum. j. tit. j. Alij dicunt[b] q̄ repetitur pars estimationis. vt. j. de lega. ij. l. cuz filius. in principio. z hoc tenet Dy. in. l. hec scriptura. de condi. z de monstra. quod etiam tangitur in glo. x. colla. de fra. de no. benefi. inuestitis c. j. non obst. l. si non sintem. §. centuz. quia ibi fuit error: in soluente propter quem cōceditur repetitio totius: hic autem nullus error: ꝑsupponitur.

¶ Ad vnum tamen aduerte q̄ glos. hic dicit ꝑequum esse indiuiduum q̄ est falsum: imo est diuiduus: sicut cetere species. vt. l. secunda. de verborū obligatio. z. j. de solutioni. l. stipula. §. primo. Possumus enim habere partem dimidiam equi: vel tertiam vel quartam: non autem dimidiam, seruitutis: vel aliorum indiuiduorum.

☞ Promissum meretrici quod meretrix possit petere.

Idem si. Ad principium opp. s. quod met. cau. l. nec timore. z. l. se. Sol. vt in glos. hic et ibi. Uenio ad. §. sed quod meretrici. z oppo. z videtur q̄ primo causa deberet inspici. vt. l. cum verum. j. de fur. sed prima est turpis in eo q̄ meretrix est. ergo ꝛc. Solu. dicit gloss. aliud ibi: aliud hic z non dicit plus. Tu dic quod ibi prima causa tollit effectum secundi actus. facit enim cessare dolum et animum lucrandi: quare ratio hic cessat. ¶ Quero ꝑ quid si meretrici est ꝑmissum: an poterit petere? Gloss. dicit quod non. vt. l. generaliter. et. l. si plagij. de verbo. obligatio. Et quia quedam honeste recipiuntur que non honeste petūtur. l. j. §. j. j. de varijs z extraordi. cog. Idem not. C. eo. l. ij. z. l. j. idem in. l. affectionis. j. de donatio. Doct. vltramon. z Cyn. sequendo eos dicunt contrarium per rationem positam hic in textu. quoruz opi. alias consuetus sum tenere propter generalitatem. l. affectionis. j. de donationi. Preterea in minore et multo est speciale. vt not. in dicta. l. affectionis. ergo in contrarium est ius commune in alijs. ¶ Contra hoc facit. l. fina. j. de actio. z obliga. Sol. ibi mulier promisit viro. hic vir ꝑmisit mulieri meretrici. In alijs vero mulieribus que meretrices non essent cessat ratio hic posita.

☞ Licet accipere vt aliquem indicet furem.

Indicare malefactorem parti q̄ quis nō cogatur et quando iudici. nu. 3.

Si fiat bannum quod qui indicauerit malefactorez habeat centum q̄ particeps criminis indicans non habeb it primum.

Bannum factum pro recipiendo malefactore quod etiaz si sit particeps criminis remittatur pena: quod valet.

Si tibi. Potest quis honeste accipere vt malefactorem indicet non vt eum celet: nisi sit particeps criminis. hoc dicit. ¶ Not. quod licet accipere vt aliquem indicet. ¶ Opponi. quando quis accipit pecuniam: vt faciat id quod gratis facere tenetur turpiter accipit. j. eodem. l. penultima alias finali: sed quis gratis tenetur indicare furem: quod patet. quia tenetur ferre testimonium secundū veritatem: alias punitur. ergo patet quod hic turpiter accepit. Solu. si queris ꝑ an quis teneatur indicare malefactorem parti: et non tenetur: vt hic. et ideo a parte licite accepit. ¶ Sed si queris ꝑ an teneatur indicare iudici? Respondeo: aut queris an iudex possit quem compellere ad hoc ad petitionem partis: z non potest. argumen. huius. §. Nec obst. si dicis q̄ testificari cogitur: quia tunc non indicat furem: imo contra furem iam indicatum. et accusatum testificatur. ¶ Sed si queris an iudex possit hoc facere ex officio suo forte faciendo inquisitionem generalem: vt pronunciam purget malis hominibus: et tunc per iudicem cogitur. vt. l. congruit. s. de officio ꝑsi. z extra de furtis. capitulo qui cum fure. ita debet intelligi. C. de furtis. l. unde est, ita debet intelligi hec glo.

quam vide super ver. repeti. ¶ Oppo. s. eadem. l. §. primo. Sol. turpiter accipitur ne fur indicetur: sed vt indicetur non accipitur turpiter: vt hic. ¶ In oppo. ad scōm rīsium in pun. huius. l. ad ver. q̄ si a fugitiuo. et videtur q̄ datum ne indicet non possit repeti: quia versatur turpitudo ex parte vtriusq̄. vt. s. e. l. j. Sol. non potest repeti ab ipso malefactore dante: vt ibi. sed ab alio sic: vt hoc versi. ¶ Ultimo[a] nota istū

a 4 versi. fi. ꝑ ad excusationem cōis Perusij q̄ fecit bannimētū q̄ quicūq̄z indicaret occisores sabbati indei haberet tantā quantitatē: nam dz intelligi de alijs indicantibus q̄z de socijs et participib⁹ criminis. illi enī licite accipere nō possunt. et ideo ille fornarius qui indicauit alios licite fuit suspensus. ¶ Sed q̄d

5 si fiat lex vel bānimētū q̄ etiā si esset de participib⁹ criminis et remittatur pena: an valeat: certe sic. vt in 2
aut. nouo iure. s. de pe. iudi. qui male iud. et. l. nō omnis. §. fi. de re milit.

Iquis a seruo. Ista. l. fuit fūmata cū precedenti: ideo nō summo. ¶ Querit gl. qua actione ista pecunia repetatur? Et distinguit. aut extat: et vendicatur. aut est consumpta: et condicitur.

Perpetuo. Regula ista est infallibilis quod apud alī quem est ex iniusta causa et turpi repetitur. hoc dicit. Intellige cū distinctione p̄cedētis. l. aut est turpitudo ex parte dantis: aut ex parte recipientis: aut vtriusq̄.

Ex ea. Istam legem declarabo infra legē prima. et dic vt ibi: et nō eget summario.

1 ☞ In cōcedēda repetitiōe ob turpē causam tēpus solutionis nō, ꝑmissionis inspicitur.

2 Exceptio cessationis turpitudinis tēpe solutionis p reum cōuentum in actione q̄ metus causa vel conditionis ob turpem causam quod possit opponi: licz non in remedijs recuperande possessionis.

3 Quis probat turpitudinem vel metum affuisse tempore solutionis.

4 Stāte statuto q̄ cōtra instrm nō possit opponi exceptio doli metus vel turpitudinis q̄ tñ solutū: ex turpi causa vigore talis instrumenti poterit repeti.

5 Si tyrānus cōpulit me ꝑmittere centum et soluo tyrannia durāte q̄ taliter solutū poterit repeti.

6 Metus a missionis omnium bonorum equiparātur metui mortis.

7 Si mulier q̄ cōsensit instrumento facto per virū probet se acerrime fuisse percussam ante a viro: q̄a nolebat cōsentire q̄ videtur fecisse metu.

8 Quando promissio est facta ob turpem causam q̄d non sit nata obligatio.

b Job turpem. b Ista est no. l. z et habz pulchrā materiā. et hoc dicit. ¶ Promissum ex causa turpi, ex parte recipientis: si soluatur causa finita non repetitur: sed quando est turpitudo ex parte vtriusq̄ siue causa sit finita vel nō solutū non repetitur. h. d. vel ibi. ꝑ

1 cōcedenda repetitione ob turpē causam tēpus solutionis nō ꝑmissionis inspicitur. Dividit. primo loquitur q̄si turpitudo est ex parte recipiētis tātū. secō q̄si ex parte vtriusq̄. Secunda ibi: porro. Glo. nostre nō dicunt aliquid: nisi q̄d declarant text. ad hanc. l. concordat. C. quod metus cau. l. ij. ¶ Sed contra. s. l. proxima. et q̄d me. causa. l. metum. §. sed quod ꝑtor. Sol. ibi fuit adhibitus metus tēpore ꝑmissionis et solutionis qui cessabat hic tēpore solutionis. ¶ Op. ad istū q̄ spoliatus ante omnia est restituendus. vt. C. ad le. iul. de vi. l. si quis a se fundū. ergo contra agentē actione q̄d metus causa non poterat opponi hec exceptio q̄d sublata sit turpitudo. seu metus per sequentē solutionē. ꝑ Sol. q̄si quis ageret interdicto recuperande possessionis: vel alio remedio recuperande possessionis ꝑcederet. l. contraria. sed q̄si agitur actione q̄d met⁹ causa vel cōditione ob turpē causam in qua non fuit spoliatio facta per vim ablatiuā vel expulsiuā: sed per cōpulsiuam vbi est partis consensus: tūc potest opponi dicta exceptio: vt hic. z. C. quod me. cau. l. ij. ꝑbatur hec distinctio extra de resti. spo. c. ij. et. iij. et de renū. c. super hoc. et q̄ ibi no. ¶ Op. q̄d met. cau. l. iij. et. iiij. vbi recipiendo pretiū rei vendite per vim nō tollitur metus vel turpitudo. Ad ideo: hic soluendo facit aliquid per q̄d sibi abest aliquid et ei qui metū seu turpitudinē fecit adest. sed in. l. cōtraria est totū cōtra. nam passo metum adest: et inferētī abest: quia soluit: q̄d ergo fit ad eī diminutionē nō operatur cōfirmationem iuris sui. ita videtur sentire Inn. in. d. c. super hoc. extra de renū. ¶ Cōtra hoc facit. s. de inoffi. testa. l. penul. vbi recipiendo videtur approbare testamentū. Solu. in eo qui passus erat metū seu turpitudinē nō est turpe presumere q̄d prētiū acceperit: vt sibi sit cautū cōtra metū inferentē: et sic eum quodāmodo decipiat. Est enī dolus bonus. vt. l. j. §. j. s. de dolo. hoc enī facit vt fraudē eludat. vt. l. cū pater. §. titio. de leg. ij. que ratio cessat in. d. l. pe. de inoffi. testa. q̄d tēnementi. ¶ Quero ꝑ quis debet probare. vel ille qui repetit q̄ tempore solutionis turpitudo subesset: vel ille a quo repetitur q̄d nō subesset. tex. et gl. in. l. ij. C. q̄d me. cau. dicunt de ipso actore repetēte. In cōtrariū facit. c. super hoc. extra de renū. Ad ideo: q̄ñq̄z actor fundat intentionē suā ex turpitudine adhibita tempore contractus celebratur: et reus dicit turpitudinem esse submotā ex sequenti ratihabitione: tunc reus debet probare. vt. d. c. super hoc. ¶ Quandoqz actor

~ Andreas Pomate.

a ¶ Ultimo vide alex. in. l. rogasti. in pun. col. v. §. si cer. pet. fa. et q̄ dicit Bart. in. l. trāsact. C. de trāsact. Feli. in. c. dilecti filij col. iij. z in c. j. circa colum. iij. de offi. dele.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Si ob turpē. vrō Lepo. cautela. xxviij.

a ✠ Andreas Pomate. ¶ Solutio. vide Alex. cõsi. iij. vbi pondẽrantur ista verba col. v. in. j. vol.

b ¶ Turpitudinis. Adde vt per Bal. omnino cõsil. v. iij. lib. inci. factum sic se habet. vbi videtur tenere q̃ tale statutum non valet: quia est contra ius diuinum quod turpitudinẽ non possit allegari. et ibi vide quando verba statuti dirigunt iudici qualiter consulatur et q̃ punitur ob turpẽ causam.

✠ Andreas Pomate.

c ¶ Idẽ dico. Vide Alex. cõsi. primo. colũ. iij. et cõsi. vlti. col. iij. volu. iij. et b cõsi. v. col. iij. eo. volu. et cõsi. xvi. in. ij. colũ. eo. volu. et consi. xlvij. col. ij. volu. iiij. et consi. v. vo. j. idem Alexand. l. pacta nouissima. pe. col. C. de pac. Barba. cõsi. pe. in. ij. vol. Feli. in. c. cum. W. ferrariẽ. col. xxiij. de consti. Lepo. consi. lvij. in antepe. col. Felt. in. c. cum ex officij. in. iii. colũ. de presctipt. Barba. consi. xlij. col. iiij. vol. j. gio. in. c. primo. quod me. cau. Alexand. l. qui aliena. §. celsius. ff. de acqui. here. 2 vide quid dicat propter hoc Alex. consi. primo. colũ. vol. iij. Are. cõsi. xiiij. col. x. sequẽtibus Pau. de castr. l. qui a latronibus. in fi. j. de test. Panor. c. j. colum. iij. quod me. causa. Feli. c. j. et. c. gratum. colum. finali. de offi. dele. Panor. in simili in. c. ex litteris. colum. iij. de de resti. in inte.

d ¶ Tyrannus. adde quando presumatur metus durare: pulchre. Pe. de ancha. consi. ccc. inci. visa predicta 2c. vbi ponit de ofio Ortone Bononiesi. tyrãno per me qui cõpulerat quendam ad promittendũ vni. id quod alteri debebat. ponit etiam Joan. andre. in addi. Specu. in ti. de sol. §. j. ver. illud queritur. q. debitoris Cremosi. cui? erat creditor parmẽsis. 2 cõe: Cremone coact? fuit soluere: an esset tutus. ibi vide.

e ✠ And. Po. ¶ Met? Idẽ 2 tz bal. l. iterpositas. C. ô trãs. p. l. fi. Cõ re. do. dices q̃ isto casu dabit: offic. iu.

f ✠ Andreas Pomate. ¶ Exemplũ. vide Jas. in. §. quadrupli. in. j. col. mfti. de actio.

g ✠ And. Poma. ¶ De cõditione indebiti. Limita. quia tempore solutionis adhuc subest turpitudo: et habet necessariam consequentiam ad primam turpitudinem. ¶ Item dico c si metus illatus adhuc tempore solutionis durare et, exemplum: tyrannus cõpulit me ad promittendum centum: vel etiam cõmane istius ciuitatis: certe tempore solutionis adhuc subest metus donec tyrannia illius durat: vel regimen istius ciuitatis, ar. l. fulcinus. §. quid sit. ex qui. cau. in posses. ea. et est expressum extra quod me. cau. c. j. cum glo. nec potest dici tu debebas recedere de illa ciuitate: et dimittere domum et omnia bona tua: quia 3 mo debuit primo soluere. † metus e enim perditionis omnium bonorum equiparatur metui mortis. vt. l. propter litem. in princip. de excu. tut. et extra q̃ met. cau. c. ij. vnde ex his apparet q. l. ista debet intelligi quando c: usa turpitudinis est finita tẽpore solutionis: vt si promisi pecuniam vt libium redderes: 2 eã solui postq̃ reddidisti: secus si in ipso actu redditionis soluere: vel modicum post. vt. l. lecta. §. si cer. pecta. et. l. vt iurisiurandi. §. j. de ope. libe. Item est exẽplum huius. l. vt si adhibuisti metum tempore promissionis: et postea tibi soluo in loco et tempore in quo omnis metus et omnis suspicio cessabat: secus si adhuc poterat durare. vt supra dixi. ¶ Semplũ f de metu vel turpitudine durante si promisi ne maleficium facerem: licet ista causa sit completa per tempus: quia sterilis per mensem quod non fecisti maleficium: tamen adhuc potes facere: ideo soluens repetam. vt supra eodem lege secunda. ¶ Et ideo in questione de facto. probatur † quod vir percussit optime vxorem quae nolebat consentire cuidam instrumẽto: postea mulier consensit ex interuallo: certe metu videtur fecisse: donec enim durat in matrimonio durat iste metus. facit ad hoc quod no. j. quarũ re. act. non da. l. j. §. que onerande. et. C. de transac. l. interpositas. et per Canon. et maxime per Jun. extra de cõuer. conu. c. accedens: et in. c. veniens. 2. de offi. dele. c. causam matrimonij. et ibi plenius. ¶ Ultimo quero quando promissio est facta ob turpẽ causam: vtrũ sit nata obligatio: Glosse dicunt quod non: in lege iurisgentium. §. si ob maleficium. ff. de pac. et. l. generaliter. de ver. obli. Ultramõ. contra: vt no. per Lyn. C. de inuti. stipu. l. ex eo. pro quibus licet ipsi non allegent videtur casus in. l. ista. vbi dicit q̃ habet locum exceptio doli vel in factum. ergo p supponit obligationem natam. Ego teneo glo. in dicta. l. generaliter de ver. obli. Ad hanc legem responde quod hic loquitur de exceptione facti vel intentionis: vt no. in. l. qui se debere. §. ti. primo. vel dic aut in obligatione est expressa turpis causa. et loquitur glo. aut non expressa: sed in veritate est facta ob turpem causam: et tunc procedit opiñ. Ultramon. ita intelligatur hic. et l. j. C. eodem. Bartolus.

Si testimenta. Qui pecuniã recipit vt faciat id quod gratis facere tenet: turpiter accipit. hoc dicit. Barto.

h ¶ De conditione indebiti. Rubrica.

¶ Continua vt in glos. super rub. Auerit glos. per modum summe: et remittit se ad nota. ad. l. hujus-

titu. 2 ideo dic vt in glo.

1 ✠ Soluens scienter q̃ non repetat: et an hoc casu sit vera donatio 2 egeat insinuatione. remissiue.

2 Indebiti quatuor sunt species.

3 Soluens q̃ defalcatur per falcidiam ô: soluere naturaliter debitum: quia est naturaliter debitum.

4 Quod defalcatur per trebellianũ dicitur debitum naturaliter: 2 soluens non repetit.

5 Quod defalcatur per legitimam portionẽ filio vel patrono nullo iure est debitum 2 soluens quocunq̃ errore repetit.

6 Legatum factum in testamento non solenni quod dicitur debitum naturaliter.

7 Obligatio naturalis q̃ nascatur ex testamento nõ solenni sicut nascitur ex stipulatione non solenni.

8 Heres cum legatarijs quasi contrahit.

9 Quid sit dicere aliquem naturaliter obligari.

10 Obligatio naturalis q̃ etiã sine consensu trahitur vbicunq̃ equitas naturalis hoc dictat.

11 Ex testamẽto cõdito per pupillũ non oritur naturalis obligatio: nec ex eo q̃ deficit preteritione filij quẽ testator ignorabat. 2 nu. 21.

12 Verus debitor liberatus per sententiã: an remaneat naturaliter obligatus. 2 nu. 15.

13 Exceptio rei iudicate q̃ sit exceptio iuris 2 nõ facti.

14 Naturalis obligatio que secũ habuit ciuilem ab initio q̃ ciuili sublata conseruet actionem quam cũ ciuili produxerat.

15 Indebitum ciuiliter sed naturaliter debitum si per errorem soluatur an possit repeti. 2 nu. 17. vbi q̃ sic.

18 Debitum naturale q̃ opponi potest compensando contra petentem non contra repetentem.

19 Equitas in specie q̃ preferatur equitati in genere.

20 Debitor ex chirographo seu ex literarum obligatione ante biennũ: an sit naturaliter 2 ciuiliter obligatus. 2 tz q̃ non natural iter: sed ciuiliter sic. nu. 21.

22 Actio quod oriatur ex sola ciuili obligatione.

23 Pactum de non petendo quando tollat naturalem obligationem.

24 Ex sententia condemnatoria q̃ non oriatur nisi obligatio ciuilis.

25 Indebitum naturaliter sed ciuiliter debitũ si soluat per errorem: an possit repeti.

26 Indebitum vtroq̃ iure solutum quibus casibus nõ repetatur.

27 Debitum vtroq̃ iure sed indebitum ope exceptiõis si soluatur quando repetatur. 2 nu. 29.

28 Exceptio macedoniani 2 velleiani q̃ non tollat naturalem nec ciuilem obligationem: 2 ibi de ratione.

30 Interusurium medij temporis q̃ quis posset lucrari q̃ inducat retentionem 2 actionem.

Nonc videndum. Soluẽs indebitum a ignorant er repetit. scienter nõ. b. 1 o. ¶ Circa hanc. l. quero: † dicitur hic q̃ ille qui soluit scienter non repetit: an c hec sit vera donatio ita quod egeat insinuatiõe quãdo excedit quingentos aureos. prout dicimus de alijs donationibus. dic vt not. per gl. in. l. primo. j. de donatio. et ibi plene dixi. ¶ Item quero quotuplex sit indebitum 2 quo errore solutum possit repeti: dic vt in glos. hic. 2. l. cuius per errorem. j. de regul. iur. 2 istum tit. vt non procedat q̃ debitor absq̃ facto creditoris 2 eius suggestione: quia isto casu transferet dominium. Bal. in. l. falsus. ff. de fur.

a ✠ Andre. Po ¶ Soluens indebitus. Vide Alex. consi. lxxxj. ad fi. volu. iij. vbi declarat Sozi. cõsi. iij. col. iij. 2 se. vbi ponit maxie q̃d iuris q̃ti di ctũ fuit in instito q̃ soluebatur ex certa scientia.

✠ Andr. po.

b ¶ Per falcidiã. vide Alex. in. d. l. j. in fin. in prim. col. ff.

c ¶ Ad leg. fal. l. j. Adde q̃ pro hac opi. facit tex. in. l. regula. §. pe. j. de in. 2 fac. igno. et l. lex falcidia. j. ad leg. falci. 2 l. error. C. ad. l. fal. et pbat hec opin. scõm Alex. in. l. fi. C. ad le. falc. fm intellectum quẽ sequũtur ibi bal. Angel. et Sali.

l. cum quis. C. de iuris 2 facti ignorã. vbi plene per glos. et per docto. 2 ibi ego vltra alios plenissime dixi et hic reperam. ¶ Pro glos. ergo et pro tota materia declaranda debes scire † quod quatuor sunt species indebiti. quoddam est indebitum ciuiliter sed naturaliter debitum: de quo hic. quoddam est econtra: quoddam est indebitum vtroq̃ iure: scilicet ciuiliter et naturaliter. quoddam est indebitum ope exceptionis: sed ciuiliter et naturaliter debitum. Circa que videam? exempla et qualiter per errorem solutum repetatur. ¶ Circa primum gl. c pontit exemplum in eo † quod defalcatur per falcidiam b. alleg. l. error. C. ad legem falcidiam. ¶ Contra istud dictum insurgũt Ultramontani. vt Petrus dicentes quod illud non est debitum ciuiliter nec naturaliter: nam. l. falcid. resecat legata ipso iure. vt. l. plautius. et. l. linea margaritarum. ad legem falcidiam. et. l. prima. §. si quis ex mortis. infra quorum legata. Preterea quando. l. resistit obligationi: nec ciuilis nec naturalis oritur obligatio. vt. l. non dubium. C. de legi. et l. si non sortem. in principio. infra eodem. et. l. cum lex. infra de fideiussori. Sed. l. falcid. resistit legatis ne excedant dodrantem. vt. l. prima. ff. ad legem falcid. ergo nullo iure debẽtur. Guilielmus tenet glos. istam. Nam in legatis voluntas testatoris debet inspici. l. in conditionibus primum locum. de conditio. 2 demonstratio. sed de iure antiquo permittebatur legare q̃tum volebat: sed superuenit. l. falcid. que est contra voluntatem testatoris. vt. j. ad legem falcidiam. 3. l. tu ya. et. l. si patronus. §. primo. de donatio. Remanet ergo voluntas testatoris q̃ soluatur: et sic debetur naturaliter. Idem tenet Jacob butriga. Lyn. recitat Pe. in dicta. l. cum quis. C. de iu. et fact. ignoran. Similiter ego dico opi. glo. nostrarum esse verisimilã. primo per casum expressum. C. ad le. fal. l. j. c vbi dicitur q̃d qui soluit illud q̃d poterat per falcidiam resecari nõ solut plus debito: nec potest per conditionem indebiti illud repetere. ergo apparet quod erat aliquo iure debitum: ciuiliter non propter. l. falcidiam ergo restat quod erat naturaliter debitum.

a Andre. Poma. ¶ Extra quero. Vide Bar. cõsi. rcj. in fine.

b Andreas Pomate. ¶ Sumus expediti. An legatum in testamento non solenni relictum naturaliter debeatur: et an is qui debet ex titulo minus solẽni sit titus? in foro conscientie: vide Alexã. cõsi. lxxvj. colũ. vlti. z consil. ccx. vlti. colũ. voluml. ij. Et quid ꝗ herede q̃ possidet aliqua vigore testamẽti invalidi: vide aliq̃ per Felin. in. c. ij. col. x. de cõstit. Bal. c. audientiam. colum. ij. de rescriptis.

Andreas Pomate.

c ¶ Per hoc appet. barto. hic sentit ꝗ numerus septez testium nõ sit de substãtiali forma testamenti. sed contrariꝫ tenet in. l. nemo põt. glos. ibi. de b legat. j. et ibi vide Aret. i. tiij. et. vij. col. z. l. heredes palam. in prin. de testi. Jaso. in d. l. nemo. vbi pro opi. Bart. tbi adducit tex. l. si vn?. C. de testamen. inducendo vt ibi per eum. dupliciter. Primo dum dicit: quod vno teste deficiente testamẽtum est ipso iure nullum. z tamen si vera esset opini. Bar. hic testamentum posset probari per sex testes. iuncta maxime confessione venientium ab intestato. Secundo pro Bartol. facit id quod voluit Bald. c. j. in vlti. colum. que sit muesti. vbi dicit: ꝗ solemnitas testium in dubio est probata: non substantialis. m. lex vltra arguũdo procedat: sed sic facit in testamẽto vt patet. l. hac consultissima. C. de testa. ergo ꝛc. p hoc vide Alexan. z reliquos hic. z Bar. in. l. vniuersa. C. de preci. impe. offe.

Preterea probo sic. donari videtur ꝗ iure nullo vel nullo cogente imperio conceditur. vt. l. donari. de dona. sed si illud quod defalcatur per. l. falcidiam. lxxvj. colũ. vlti. z consil. ccx. vlti. colũ. volumi. ij. Et quid ꝗ herede q̃ possidet aliqua vigore testamẽti invalidi: vide aliq̃ per Felin. in. c. ij. col. x. de cõstit. Bal. c. audientiam. colum. ij. de rescriptis.

Andreas Pomate.

c ¶ Per hoc appet. barto. hic sentit ꝗ numerus septez testium nõ sit de substãtiali forma testamenti. sed contrariꝫ tenet in. l. nemo põt. glos. ibi. de b legat. j. et ibi vide Aret. i. tiij. et. vij. col. z. l. heredes palam. in prin. de testi. Jaso. in d. l. nemo. vbi pro opi. Bart. tbi adducit tex. l. si vn?. C. de testamen. inducendo vt ibi per eum. dupliciter. Primo dum dicit: quod vno teste deficiente testamẽtum est ipso iure nullum. z tamen si vera esset opini. Bar. hic testamentum posset probari per sex testes. iuncta maxime confessione venientium ab intestato. Secundo pro Bartol. facit id quod voluit Bald. c. j. in vlti. colum. que sit muesti. vbi dicit: ꝗ solemnitas testium in dubio est probata: non substantialis. m. lex vltra arguũdo procedat: sed sic facit in testamẽto vt patet. l. hac consultissima. C. de testa. ergo ꝛc. p hoc vide Alexan. z reliquos hic. z Bar. in. l. vniuersa. C. de preci. impe. offe.

¶ Sumus expediti. An legatum in testamento non solenni relictum naturaliter debeatur: et an is qui debet ex titulo minus solẽni sit titus? in foro conscientie: vide Alexã. cõsi. lxxvj. colũ. vlti. z consil. ccx. vlti. colũ. volumi. ij. Et quid ꝗ herede q̃ possidet aliqua vigore testamẽti invalidi: vide aliq̃ per Felin. in. c. ij. col. x. de cõstit. Bal. c. audientiam. colum. ij. de rescriptis.

Andreas Pomate.

c ¶ Per hoc appet. barto. hic sentit ꝗ numerus septez testium nõ sit de substãtiali forma testamenti. sed contrariꝫ tenet in. l. nemo põt. glos. ibi. de b legat. j. et ibi vide Aret. i. tiij. et. vij. col. z. l. heredes palam. in prin. de testi. Jaso. in d. l. nemo. vbi pro opi. Bart. tbi adducit tex. l. si vn?. C. de testamen. inducendo vt ibi per eum. dupliciter. Primo dum dicit: quod vno teste deficiente testamẽtum est ipso iure nullum. z tamen si vera esset opini. Bar. hic testamentum posset probari per sex testes. iuncta maxime confessione venientium ab intestato. Secundo pro Bartol. facit id quod voluit Bald. c. j. in vlti. colum. que sit muesti. vbi dicit: ꝗ solemnitas testium in dubio est probata: non substantialis. m. lex vltra arguũdo procedat: sed sic facit in testamẽto vt patet. l. hac consultissima. C. de testa. ergo ꝛc. p hoc vide Alexan. z reliquos hic. z Bar. in. l. vniuersa. C. de preci. impe. offe.

gato relicto in testamento non solenni. dicit glos. ꝗ est naturaliter debitum. vt. l. fideicommissum j. eo. d. et vide glo. ibi: vel dic in voluntate non solẽni. Petr. dicit: quod id non est verum: nam obligatio naturalis contrahitur consensu. vt. l. j. de pact. z. l. in his. §. imperator. j. de solutio. Iz in proposito testator: hoc non consentit: quia non grauauit venientem ab intestato. Item heres non consentit: quia non est verosimile quod velit obligari. Preterea dicit Petr. quam do id quod agitur peccat in sui forma non causatur ciuilis nec naturalis obligatio. vt. l. puma. §. si quis ita. de verborum obligationi. sed hic testamentum peccauit in sui forma. ergo non causatur ciuilis nec naturalis. et per hoc apparet quod quedam equiparatio quam facit glo. in. l. si post diuisionem. C. de iuris et fact. ignoran. per quam concludit ꝗ quod ex testamẽto non solenni nascitur naturalis obligatio ex eo quod ex stipulatione non solenni oritur naturalis non est bona. Et in hoc stat Guil. cum Pet. aliqualiter tamen limitat Guil. z dicit sic † heres non cõtrahit cum legatarijs: sed quasi contrahit. l. apud iulia. in fi. qui. ex cau. in pos. ea. z insti. de obli. que ex quasi cõtractu. §. si heres. z. l. ex maleficijs §. heres. §. de act. z obli. ita ꝗ cum nõ sit verus cõsensus: nec verus cõtractus: possumus dicere ꝗ nõ sit naturaliter obligatus: sed quasi naturaliter. Jacob. but. tenebat gl. dicebat ipse ꝗ heres z defunctus presumitur vna z eadẽ persona. vt in auten. de iureiurã. a mo. presti. in prin. sed defunctus consensit ꝗ legatarius haberet legatum: ergo heres. z sic cõsensus inducit naturalẽ obligationẽ. Ego dico glo. dicere veritatẽ. pro cui? euidẽtia quero † quid est dictũ aliquem naturaliter obligari. dicit. l. is naturaliter tenetur: qui iure gentium tenetur. vt. l. cum ampli?. §. j. j. de reg. iu. z. l. stichum. §. naturalis. de solu. sed ego reperio ꝗ relictũ in minus solenni testamẽto remanet debitũ de iure gentiũ: si põt probari relictum per duos testes: ergo naturaliter debetur. Probo minorẽ. Concessum est priuilegiũ militibus: vt possint testari quo velint detracta omni solemnitate iuris ciuilis: z eos reponit in pupillino iure gentium. vt. l. j. de testa. militari. sed testamentũ militis ꝓbatur per duos testes. etiã nõ rogatos. vt no. in. d. l. j. z. l. luci?. z. l. diu?. eo. tit: ergo apparet. ꝗ valet relictũ factũ coã duobus testib? de iure gentiũ. † Preterea obligatio naturalis cõtrahitur q̃ iz etiam sine cõsensu vbicunꝫ equitas naturalis: hoc est de iure gentium: hoc dictat. exemplum. gero negotia absentis: vel furiosi: vel ignoãtis. expendo vtiliter pro eo: certe ipse z naturaliter z ciuiliter mihi obligatur: ꝗ tit. de neg. gest. l. iij. §. si furiosi. de neg. gest. Preterea ex maleficijs quis obligat ciuiliter et naturaliter. z ꝗ: hoc esse equũ ex equitate. vt. l. nõ solum. §. j. de iniu. z tamen ille qui delinquit: z in quẽ delinquitur nõ cõsentit. equitas ergo naturalis est que producit hanc naturalẽ obligationem. facit. l. j. §. ius naturale. §. de iusti. z iu. sed de iure naturali est equũ ꝗ heres impleat voluntatẽ testatoris quantuncũꝫ non sit solẽnis: ergo tenetur heres de iure naturali. pro hoc expresse. l. in testamẽto. de fideicõ. libe. z. l. fina. de re. eo. qui sub tu. vel cura. sunt. z. l. ij. C. de fideicom. l. ii. c. ri. put loquitur de eo q̃ noluit solẽniter testari. vt insti. de fideicõ. here. §. fina. p hoc apparet

responsum ad id quod dicunt quod deficit hic consensus. non obst. quod dicunt quãdo id quod agitur peccat in sui forma non oritur obligatio naturalis: quia debes scire quod in vltima voluntate quedam est forma substantialis vt defuncti voluntas. et ita adest in qõne ꝓposita. z de illa loquitur ratio facta in cõtrariũ qñ cessat: sed hic non cessat. quedã est forma probationis: vt qõ ibi sint septẽ testes: et sint. et ista Iz cesset: nõ tñ cessat obligatio naturalis: sed cessat probatio q̃tum ad obligationẽ ciuilẽ. Preterea dico ꝗ vbicunꝫ testamẽtũ nõ esset solẽne ꝓpter formę substantialis defectum: vt quia pupillus et furiosus: nõ oritur obligatio naturalis: quia cessat forma substantialis: nec de iure gentiũ est equũ ꝗ debeat naturaliter. vt. l. fi. C. de test. mili. vbi pupillus miles non põt testari: Iz ei remissa sit oĩs solẽnitas iuris ciuilis: et sic in statu iuris gentiũ reponit. Idẽ dico † si testamentũ deficit ex preteritione filij quem testator ignorabat habere: quia presumimus volũtatẽ cessare. vt. l. sicut certi. et. l. si cum vel in vtero. C. de testa. mili. et ex hoc apparet ꝗ id quod relectatur per. l. falcidiam. z trebellia. de quibus. §. dixi: est debitum naturaliter: quia de iure gentiũ remanet debitũ. z sic

a glo. nostra remanet substentata. a ¶ Tertiũ exemplum ponit glo. in. l. iulianus. j. eo. † in vero debitore absoluto per sententiã: tunc eiũ ciuilis tollitur z remanet naturalis. vt. l. iulianus. in prin. j. eo. Pe. cõtra dicens: qõ remanet vtroq̃ iure debitũ: nam cõtra actorem obstat exceptio rei iudicatę. vt in toto titu. de excep. rei iudi. sed exceptio presupponit actionem. vt l. ij. de excep. ergo remanet ciuilis: quia naturalis sola non põt parere actionẽ. de act. et obli. l. naturales. et de fideiuf. l. fideiussor. §. fideiussor. et. l. iuris gentiũ. §. quinimo. de pac. Preterea actus nõ operatur vltra intentionem agentis. vt. l. nõ oĩs. si cer. pet. et. l. fi. ne vxor pro mari. sed iudex absoluens nõ intendit aliquem liberare: sed ostendere et declarare ipsum liberatũ: ergo nõ inducitur liberatio. et iste rõnes isto loco posite sunt sue. cõtrariũ puto: et tex. videtur expressus in. d. l. iulianus. in prin. j. e. Preterea sicut cõdẽnatoria inducit obligationẽ ex qua oritur actio. vt l. iij. §. idẽ scribit. de pecu. eadẽ ratione z absolutoria tollit ciuilem. Pet. nititur respondere ad hoc de qua fol. non curo. Ad rationes Pet. ri deo ex dictis eius ipse tenet ꝗ exceptio rei iudicate sit exceptio intẽtionis seu facti: nõ iuris. vt no. ipse in. l. excep. C. de prob

b 13 batio. sed posito † ꝗ sit iuris: pro ut est verũ. non ergo sequitur ꝗ remanet ciuilis: z ad probandũ dicit na-

14 turalis: † non est sufficiens ad producendã actionẽ. cõcedo. sed hoc est verũ in naturali que nũqã habuit secũ ciuilem: sed ea que habuit secũ ciuiles. ab initio: produxit actionẽ: z adhuc põt eã ꝓseruare ciuili sublata. vt no. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. in glo. de pact. z ꝓbatur in exemplis de muliere z viro. mulier que nũqã fuit nupta viro nõ põt parere filiũ: sed ea q̃ fuit nupta semel bene potest parere filium: et conseruat filium etiam viro extincto. ita in proposito obligatio ciuilis hz se ad obligationẽ naturalẽ: vt causa agens: obligatio naturalis habet se ad ciuilem: vt causa patiens: sen materia ex qua a iure ciuili producitur actio: vnde sublata ciuili que producit actionez tamen potest remanere actio. Non obstat quod dicitur ac tus nõ operatur ꝛc. q̃ procedo ꝗ subd't iudex nõ intendit eũ absoluere. nego: quia imo intendit imponere finem liti: z facere hoc ꝗ ciuile ius amplius nõ obstet: quinimo si iudex hoc nõ exprimat: intelligitur. vt. l. q̃d tñ. §. j. de arbi. Iis premissis debem?

15 scire † ꝗ aut iudex absoluit: quia actor nõ probauit. z tũc tollitur ciuilis z remanet naturalis. ita loquitur. l. iulianus. in prin. j. eo. Ñqã absoluitur re? quasi nullo modo deberet: z naturalis non tollit: quia iudex non potest. vt institu. de iure natura. §. sed naturalia. Quidã tamẽ dicit: ꝗ quia res iudicata inter partes habetur pro iudicata veritate. vt. l. res iudicata. et qõ ibi no. j. de regu. iu. istã naturalẽ obligationẽ pare nõ poterit allegare cõtra eũ de cetero. Idẽ si iudex absoluisset tanq̃ debitũ nõ esset cõtractũ. arg. l. fi. de iureiu. z. l. duobus. §. si qs iurauerit. z. §. igitur. eo. tit. Sed si iudex absoluisset tanq̃ non debitũ: nec adiecisset nullo modo debitum: tunc intelligitur quasi non debitum: scilicet ciuiliter. sufficit enim qõ actionez excludit. arg. d. l. iulianus. in princ. j. eo. z hoc verum. z videtur sentire Jaco. butrig. remanet ergo gloss. vera.

¶ Sunt alia exemplia debiti naturaliter tantum que sunt indubitata: vt si promittatur pacto nudo: vt. l. iuris gentium. §. igitur nuda. §. de pac. z. l. in his. §. imperator. de solu. Item in pupillo per ea que plene not. in. l. j. j. b de noua. z. l. pupillus. de regu. iuris.

¶ His premissis pro declaratione

16 materie † quero illud indebitum ciuiliter: sed naturaliter debitũ si per errorem soluat: an posset repetiri in hoc reperio tres opi. vna fuit glossatorũ: aut soluit per errorem iuris: z nõ potest repeti. aut per errorem facti: et tunc potest repeti. casus b est hic. et in l. error. C. ad legem falci. et. j. eo. l. fideicommissum que leges ꝓprie pro bant hoc in testamento non solenni: vel etiam in eo qõ resecatur per falcidiam. et tex. in. l. fina. infra ad macedo. sed nõ facit propie: quia ibi loquitur in eo qõ erat omni iure debitum sed per except. indebitum. Fallit. dicit glos. in muliere et minore q̃ solutum per ignoriantiam iuris repetunt: vt infra ad velleia. l. quamuis. §. interdum. et infra eodem. l. interdũ. hec est opi. glos. Plac. fuit in contraria opi. et dixit simpliciter quod tale indebitum quocunꝫ erroꝛe. solutum non repetitur: fallit in muliere. et minore: vt dicta. Interdum. istã tenent.

¶ Substẽtata. adde de hoc articulo vt p Bar. in tracta. suo mi noricarũ. i j. pte. z in. l. j. C. de sacrosan. ec. et in. l. si veritas. C. de fideic. per Ang. in di spu. sua ici pt. astẽsis miles. per Cano. i. c. fi. extra de solu.

¶ Casus b hic. Adde ꝗ opi. glo. et Bar. tenẽt Ang. et Salt. §. z Salic. in l. cũ qs. C. de iur. et fac. igno. Ant. ꝗ bu. et Joã. de imo. i. d. c. fi. Ang. in repe. l. j. C. de iud. fulgo. Pau. ꝗ cas. in. d. l. tubem? Iz Barto. ibi contra.

Pe. et Jac. de rauen. contra gloss. nostram. et probant sic. speciale est in minore q̃ soluẽdo tale indebitũ repetatur ergo in contrariũ est ius cõmune. Preterea cõditio indebiti est inducta naturali equitate. vt. l. nam et hec natura. j. e. sed equitas naturalis nõ est vt ab eo qui habet q̃d est sibi debitũ naturaliter repetatur. ergo ꝛc. Preterea debitũ naturale inducit cõpensationẽ. ergo cõtra eũ qui agit cõditiõe indebiti ad tale debitũ opponere cõpensatio. in hoc residet Lyn. q̃ Bul. idẽ pbat. et sic in pari causa melior est cõditio possidentis vt. l. si seruum. §. de illo. de ver. obli. sed posito q̃ sit equitas naturalis ex parte repetẽtis: et etiã ex parte eius cui solutũ est: q̃a sibi naturaliter debet: ergo potior est eius conditio. Preterea ego video: q̃ solutũ indebite põt pro alio debito retineri. vt. l. si nõ sortẽ. §. si centũ. j. eod. ergo multomagis pro seipso q̃ est naturaliter debitũ. Et sic nõ ꝛz opt. gl. nec opi. Pet. simpliciter. et pbat hoc sic. Ego video q̃ per prescriptionẽ tollit ciuilis et remanet naturalis: et tũ tale debitũ solutũ per errorẽ repetitur. vt. l. si quis postq̃ de fideiuſ. ergo dictum Pe. nõ est verũ simpliciter. Distinguit ergo sic: quoddã est debitũ naturaliter tũ q̃ nunq̃ habuit cõcomitantiã cũ ciuili: et illud quocũq̃ errore solutũ nõ repetit per rationẽ factã per eũ. et per Pe. cõtra glo. et arg. l. etiã. de compẽsa. Quoddã est naturale debitũ q̃ ab initio fuit mixtũ cũ ciuili: ꝛ tũc quãdoq̃ ciuilis obligatio fuit sublata facto hoĩs. et tunc idẽ q̃ quocũq̃ errore solutũ nõ repetitur. vt. l. iulianus. in prin. et. l. si pene causa. j. eo. ꝛ. l. iij. in fi. quod quisq̃ iu. que lex non distinguit ratio secundũ eum: quia cum lis fuit sublata facto hominis: potuit esse sublata iniuste: ideo lex voluit quod quocunq̃ errore solutum non repetatur: quãdoq̃ ciuilis fuit sublata et dispositione. l. tunc distingue: aut soluitur p errorem facti ꝛ repetitur. vt. l. si quis postq̃. de fideiuſ. als non repetitur. vt. l. fina. rem ra. habe. ratio quia quãdo lex tollit ciuilem tollit eam equitate naturali aliqua suadente: ideo fuit predicta distinctio adhibẽda. ista verba non placent: quia dum dicit in primo membro q̃ fuit ab initio naturalis sola sine ciuili quocunq̃ errore solutum non repetitur. dicit contra casum. l. error. C. ad leg. falci. ꝛ fm opin. Bul. dum tenuit q̃ illud q̃ resecatur per falcidiam sit naturaliter debitũ. Item secundum et tertium membrũ non placẽt: quia quando ciuilis tollitur facto hominis vt a iudice. vt dicta. l. iulianus. in princip. et tunc iudex facit hoc auctoritate legis ꝛ sic ipsa lex facit. vt l. sanctio legum. et ibi not. de penis. et sic est eadem ratio que est quando tollitur per legem: vel tollitur sola ciuilis per hominem: scilicet per principẽ: vt. d. l. iij. in fine. quod quisq̃ iuris. Et tunc quia princeps est lex animata in terris: est eadem ratio que est in lege. Quid ergo dicemus? breuiter teneo opinio. gloss. nostre ſ quia tale indebitum solutum per ignorantiam facti repetitur per. ll. allega. in gloss. ꝛ ita intelligẽ. l. iulianus. ꝛ. l. si pene. j. eodem. ꝛ. l. iij. in fine. quod quisq̃ iur. et quod dixi de errore facti ꝛ intelligẽ probabili: als esset idem quod in errore iuris. vt in. l. regula. §. sed facti. ꝛ. l. nec supra. j. de iuris ꝛ fact. ignoran. Respondeamus ad rationes eorum. dicunt ipsi quod speciale est in minore. ergo in contrario est ius commune. dico quod speciale est in minore: hoc est quod soluens per ignorantiam iuris repetit: quod secus esset in maiore. Item dicunt quod conditio indebiti nititur equitate: sed hoc non est equum: ergo ꝛc. Respondeo: conditio indebiti continet in se quandam restitutionis causam: et sicut minor restituitur propter etatem: ita si errore probabili facti erat restituatur errans propter errorem facti probabilem ex isto titu. de condi. indebi. ꝛ ita apparet q̃d equitas adest: ꝛz iusta causa restitutionis. Preterea dicunt ipsi posse opponi compensationem de debito naturali. ergo ꝛc. Respondeo: ſ opponi potest cõpensatio de debito naturali contra petentẽ: non contra repetentem. ita videtur velle glo. in. d. l. interduz j. eo. expressius in. l. cum is. §. j. j. eod. vbi gloss. ratio: quia cum ista causa quandam restitutionem in se cõtineat: ante omnia iste qui propter suum errorẽ probabilem est spoliatus debet in pristinum statum restitui: que ratio in petente cessat. Preterea dicit ipsi in pari causa potior est cõditio possidentis. pcedo: sed hic non est par causa: nam ille cui debetur naturaliter habet equitatẽ in genere suo. iste ſ qui agit cõditione indebiti habet equitatem in specie: vt restituatur ante omnia: vt dictum est. que prefertur equitati in genere. l. j. j. de vsufru. et ibi no. ꝛ per Dy. in regu. possessor. de regu. iur. lib. vj. Preterea dicunt ipsi solutum indebitum propter aliud debitũ potest retineri: ergo propter seipsum. vt in. §. si centũ. Respondeo: potest retineri propter aliud debitum: scilicet ciuiliter et naturaliter. vt. l. eleganter. post princi. j. eo. sed propter aliud debitum naturaliter tantum: non sic ergo remanet gloss. nostra defensata. Habemus de quatuor articulis expeditum primum articulum. Videamus de secũdo quando est indebitum naturaliter sed ciuiliter debitum. et primo queramus exempla. Gloss. hic ponit multa exempla. inter alia ponit de chirographo[a] seu de literarum obligatione ante biennium. Ultramon. contra. dicunt cũ ſ q̃d ante biennium nõ est nata ciuilis: nec naturalis obligatio: nam ille qui promisit spe future numerationis: promittit sub conditione: ergo ante conditionẽ nulla est nata actio et obligatio. vt lege cedere diem. de verborum significationibus et hoc dicebat Jacob. de rauen. Pet. hoc reprobat: et idem Bustiel. de eug. dicentes quod nec gloss. dicit verum nec Jaco.

a Chirographo. adde ang. et Sali. et bene facit fm Alex. ter. i. l. sub specie. C. ꝛ posth. ꝛ in fti. de li. obli. et. j. q. iij. §. fi. et cõmuniter doc. cũ dictis Bar. in hanc. l. trãseũtvnũ no. dignũ: fm Bald. notabis q̃ qñ ds persuasionib? aduersariũ vl dolo inductus est ad soluendum indebitũ repetit q̃ditionẽ indebiti repetit ille q̃ p errorẽ facti pbabilẽ solutũ: vt pbat in. l. j. in glos. in ver. errorẽ. C. ne fi. pro patre.

17

18

19

20

de raue. imo statim est nata ciuilis ꝛ naturalis obligatio: q̃d probatur sic. contra obligationem literarũ datur exceptio non numerate pecunie. vt. l. si ex cautione. de nõ nume. pecu. et. l. in contractibus. eo. tit. ꝛ insti. de lite obli. in prin. ergo presũpponitur actio: q̃ exceptio est actiõis exclusio. sed si est actio ergo oritur exceptio ex naturali ꝛ ciuili obligatione. vt instit. de obli. in prin. Preterea. l. dicit q̃d cõdicit liberationem: ergo erat obligatus. vt. C. de condi. ob cau. l. si cũ exiguam. et. l. si quasi. de non nume. pecu. Preterea licet cõtractus non impleatur nõ impeditur ciuilis obligatio ꝛ naturalis: licet obstet exceptio. vt. l. iulianus. §. offerri. de act. emp. Preterea si contractus habet debitam formam in scilicet causa nõ sit iusta: parit ciuilem ꝛ naturalem obligationẽ. exemplũ patet in cõtractu celebrato dolo vel metu ita in pposito cõtractus habet debitam suam formã ꝛc. Jac. burri. tenebat glo. nostras: tamen pertransiuit multum succincte. dico glo. nostras dicere veritatem. et ad ostendendum primo pmitto id q̃d. s. dixi videlicet: q̃d ille tenetur naturaliter qui tenetur de iure gẽtium postpositis preceptis iuris ciuilis. vt. l. cum amplius. §. j. j. de reg. iur. sed si pmitto tibi dare centũ sub spe future numerationis: credẽs q̃d tu mihi mutues: anteq̃ mutues cessat equitas. quare debeam tibi teneri naturaliter. ergo non teneor: q̃d hoc si verum. do tibi tres ter. s. fi cer. peta. l. qui pecuniã. parua lex est. vbi dicitur q̃d habeat in potestate ne accipiendo se obliget. apparet ergo q̃d nõ est obligat?. intellige scilicet naturaliter: nam ciuiliter non est dubium q̃d est obligatus. ad idem. j. que res pig. obli. pos. l. penul. ꝛ qui po. in pigno. habeã. l. j. in fi. Ad cõtraria. Ad ideo breuiter. ad primũ dum dicit q̃ pmittit sub conditione. nego: imo pure. pmittit confidens de numeratione futura. Ad id q̃d dicunt ex eo q̃ competit exceptio: ergo actio: ergo vtraq̃ obligatio. nego istam consequentiam: quia enim repugnat ſ q̃d ex ciuili obligatione sola oriatur actio: certe nihil. dices tu. imo repugnat exemplum q̃d dedistis. s. q̃d ciuilis obligatio hz se vt pater: naturalis vt mater: actio vt filia. ergo sequeretur q̃d filia descẽderet ex patre solo absq̃ matre: quia ex ciuili sola. Ad ideo: non est repugnantia aliqua. sicut enim deus omniũ cõditor creauit vnum hominem absq̃ patre ꝛ matre: vt Adam: ꝛ alium hominem ex viro absq̃ muliere vt Euam. creauit alium ex muliere absq̃ viro ꝛ hic fuit Christus: ita imperator conditor actionũ quasdam actiones datiuas: que nullum patrem habent neq̃ matrem. ꝛ actiones producit absq̃ aliqua obligatione de mũdo. de quibus per glo. in. l. cũ nota. C. de transac. ꝛ de act. ꝛ obli. l. j. Eodẽ modo hic introduxit actionem ex patre absq̃ matre vt ex obligatione ciuili absq̃ naturali: nõ video repugnantiam: maxime cum ter. insti. de obli. in prin. dum diffinit obligationem se refert ad ciuilia: siue ad actionem ciuilẽ in eo q̃d dicit scõm nostre ciuitatis iura: ergo fm ius ciuile. Item dicunt ipsi conditur liberatio: ergo obligatio. istam nego: quia conditur liberatio de facto. i. instrumenti cancellatio et cassatio. vt. l. dissolute. C. de condi. sine cau. multomagis hic vbi erat aliqua obligatio. l. ciuilis. Item dicunt q̃d licet contractus non impleatur tamen oritur ciuilis ꝛ naturalis obligatio. vt. l. iulianus. §. offerri. de act. emp. Respondeo: in contractu emptionis et venditionis ꝛ similibus non contrahitur obligatio principaliter sed future traditionis: ita q̃d ista sit causa proxima obligationi: sed spes obligatiõis correlatiue: ideo enim promitto tibi pretium: quia tu promittis mihi rem: et ideo obligor tibi: quia obligaris mihi. ista est causa proxima obligationis ꝛ ideo vna sublata tollitur alia. vt. l. fi. de accepti. ꝛ. l. cum emptor. de rescin. ven. nec ob. si opponeres de pupillo emente: vt potes videre per te. sed in questione proposita causa prima quare tibi promitto est spes numerationis: licet ẽspure incontinenti promittam. ꝛ hoc agitur cum solennitate vt tibi tenear. tamen etiam istud agitur inter nos q̃d si non accepero: vel si non mutuabis non tenear: vnde equitate naturali non teneor. Dices tu. ista obligatio ciuilis que contrahitur literis: vel stipulatione contrahitur consensu. vt. l. j. in fi. de pac. ergo eodem momento consentio q̃d obligor: ergo est contradictio. vt. l. vbi repugnantia. de regu. iur. Respondeo: dico q̃d iste consensus et dissensus fuit diuersi respectus. consentio enim q̃d obligor solennitate ciuili. cõsentimus etiam inuicem q̃d non tenear in veritate nisi secuta numeratione. hoc probant dicte ll. asse. s. scilicet. l. qui pecuniam. l. penul. ꝛ. l. j. in fi. Itẽ dicunt ipsi si contractus habet debitam formam oritur ciuilis ꝛ naturalis obligatio: vt in contractib? celebratis dolo vel metu. Respondeo: ibi est cõsensus. licet contractus non habeat iustam causam in se. sed hic non est consensus: vt dictum est. concludo ergo q̃d exemplum glo. est verum ꝛ bonum. Aliud exẽplum ponit glo. quando precessit obligatio ciuilis ꝛ naturalis. Et ſ postea secutum est pactum de nõ petendo: quia per pactum tollitur naturalis ꝛ remanet ciuilis. vt. l. stichuhi. §. naturalis. de solu. Bul. de cu. in hoc dicit esse aduertendum qualiter fuerit pactum fiat. aut enim facio pactum de non petendo: et non tollitur naturalis: quia istud pactum non apponitur ad tollendam obligationem: sed ad impediendam petitionem: aut apponitur: vt liberez te per pactum ad impediendam obligationem ꝛ tũc tollitur naturalis: ata dicit. l. si vnus. §. pactus. supra de pac. ideo nunc omitto: sed dicam alibi ꝛc. Posset etiam poni exemplum in sententia condemnatoria ſ ex qua oritur obligatio ciuilis non naturalis: licet quidam contradicant. vt dixi in lege ab eo. C. quomodo et quando iuder. tenendo istam opinio. quod ex sententia condemnatoria nõ oriatur nisi ciuilis obligatio: tamen lex dat ei fomentum et auxilium in tantum: vt contra eum nulla oriatur exceptio: et tunc habet vim ciuilis et naturalis presumpte: vt dixi in dicta lege ab eo. et idem in obligatione literarum post biennium: nam post biennium lex presumit naturalem obligationem. vnde est ibi naturalis tantum presumpta sine exceptionis obstaculo. Expeditis exemplis venio ad questionem. et quero ſ vtrum indebitum naturaliter et ciuiliter debitum solutũ per errorem possit repeti? Gloss. dicit quod sic regularter. fallit in casibus vt habes in ea. Tu vero licet gloss. bene dicat. dic per alia verba clarius et me-

21

22

23

24

25

Andreas Pomate.

a ¶ Ex potestate. vide Are. cõsi. xxxiij. col. j. ⁊ seq.

Andreas Pomate.

b ¶ Renũtiari. Bar. hic sentit q̃ numerus septem testium nõ sit de substantiali forma testamẽti sed contrarũ ⁊ l. nemo pot. gl. ibi ꝗ lega. j. et ita vide Are. i. ij. et. vij. col. ⁊ l. heredes palã. in pũn. de resta. et vide Jas. d. l. nemo pot. vbi p opi. Bart. ibi adduxit tex. l. si vn⁹. C. de testa. inducẽdo vt ibi p eum duplicit. Primo dũ tex. ibi dicit q̃ vno teste deficiente testm ẽ ipso iure nullũ. et tm si vera esset opi. Bart. hic testm posset probari p testes iuncta marie ꝓfessione ventis ab intestato. Scdo pro Bar. facit id qd̃ voluit Bal. c. j. in vl. col. qd̃ sit inuesti. vbi dicit q̃ solẽnitas testium in dubio est ꝓbatoria nõ substantialis nisi lex vltra annullando procedat sed sic facit in testamento vt pater. l. hac consultissima. C. de test. ergo ⁊c. in hoc vide Alexand. hic et reliquos. et vide ad hoc not. per Barto. in. l. vniuersa. C. de preci. impe. offer. lius intelligenda: qñq̃ est indebitum naturaliter sed ciuiliter debitũ: tm̃ est ibi naturalis ꝑsumpta: ita q̃ nulla obstet exceptio: ⁊ tunc solutũ non potest repeti: vt puta solutũ autoritate rei iudicate: vel in obligatiõe literarũ post biennũ. vt. l. j. C. eo. ⁊ l. si fideiussor. §. in omnibus. j. mãda. Quandoq̃ est indebitum ciuiliter tantũ cui obstat exceptio: tunc solutũ quocunq̃ errore potest repeti. l. si nõ fortem. §. indebitum. ⁊ §. adeo. j. eo. Fallit si soluat ex causa transactionis vere vel ꝑsumptue. vt in. l. in summa. in pũc. j. eo. et. l. ij. C. eo. Dicitur autem debitũ ex alia causa ꝑsumptiue: vt in illis causis que per inficiationẽ crescunt: nam tũc soluendo videor soluere animo compensandi ne negãdo incidam in duplũ. vt C. de cõdi. inde. l. ea que. ⁊ insti. de ob. que ex quasi cõtractu. §. fi. ¶ Expeditus est secũdus articulus. Tertius articulus est † qñ est vtroq̃ iure indebitum: in hoc non egemus exẽplis. exa/ minemus cum aliquibus exẽplis: vt qñ quis putabat se tenere: ⁊ nullo modo erat obligatus: vel fuit debitor: et fuit liberatus solutione vel acceptilatione: vel alijs modis qui ponunt insti. qui. mo. tol. obliga. isto casu solutũ quocũq̃ errore repetitur. vt. l. sed ⁊ si me putem. in pũc. j. eo. Fallit in casibus si soluatur autoritate rei iudicate. l. j. C. eo. ⁊ l. si fideiussor. §. in oĩbus j. man. ⁊ l. si fine. §. j. rem ratam haberi. Fallit si soluatur ex causa trãsactionis: vt. l. ij. C. eo. ⁊ l. in summa. in pũn. j. eo. Item fallit in causis q̃ crescunt ꝑ inficiationem. vt dictum est. ⁊ de hoc no. plenius in. l. eleganter. in fi. j. eo. et est expedit⁹ tertiꝰ articulꝰ. ¶ Quartus ⁊ vltimus articulus est † quando est vtroq̃ iure debitum: sed ope exceptionis indebitum. gl. in. l. cũ quis. C. de iur. ⁊ fac. igno. ponit exemplum in macedoniano ⁊ velleia. Anteq̃ vadã vlterius quero † que est ratio qd̃ iste except. macedo. ⁊ velleia. non tollunt obligationem naturalem. Respõdeo. quia non sunt inducte equitate naturali: ſz magis more nostre ciuitatis scilicet romane vnde iure ciuili nõ tollunt naturalem. vt insti. de leg' agna. tu. §. fi. sed quare nõ tollunt ciuilem obligationem. Rideo quia verba legis inducentis has exceptiones non tendunt ad perimendam obligationẽ: sed ad impediendam petitionem: dicunt enim ne a/ cito petitio ve detur. nõ autem dicunt qd̃ mulier intercedendo non obligetur: vt lege prima. in principio. infra ad macedonianum. et lege secunda. §. primo. infra ad velleia. ⁊ ideo dicit hic glo. qd̃ istis casibus est debitũ ciuiliter ⁊ naturaliter. sed ope except. indebitum. ⁊ ideo quicquid dicat lex nõ haberet locum in except. que ab equitate naturali ꝓcederent: quia tunc naturalem obligationem tolleret et remaneret ciuilis et de isto membro dictum est etiam. s.

29 ¶ An autem tale debitum † per errorem solutũ possit repeti. glo. facit quatuor membra. Primum qñq̃ quis est tutus excep. dilatoria. tunc solutum quocũq̃ errore non repetitur: vt. l. in diem. ⁊ l. nam si cum moriar. j. eo. licet quidam dixerint contrarium. et vide glo. que dicit veritatem. Dices tu dies solutionis sicut summa est pars obligationis: et ideo qui ante diem soluit videtur qd̃ possit repetere sicut ille q̃ plꝰ in quantitate soluit. vt. j. dicam. Rideo. istud plus propter diem potest dici interusurium medij tempo/ ris qd̃ posset lucrari. ista autem ratio † medij tẽporis qd̃ possit lucrari inducit retentionem ⁊ etiã actionem ex cõuentione partium seu ex voluntate testatoris: ⁊ ita loquũtur omnia iura que inuenies ad hoc. 30 actiones vero que introducũtur ex potestate[a] legis non dantur ꝓpter istud lucrum seu contemplatione huius lucri. vt. l. si sterilis. §. cum per venditorem. de act. emp. ¶ Scdm̃ membrum est: quia illa exceptio qñq̃ est perpetua et fauorabilis. tunc solutum quocũq̃ errore potest repeti: vt. l. qui exceptionẽ. j. eo. vide gloss. ¶ Contra istud opponitur. exceptio que introducit ex epistola diui adriani est fauorabilis: quia fauore fideiussoris introducta: qd̃ apparet. quia ei potest renũtiari[b]: sed tutus illa exceptione soluẽs per errorem nõ repetit: vt. l. si testamẽto. §. pe. de fideiuf. ergo tutus exceptione fauorabili per errorem soluens non repetit. glo. voluit soluere. insti. de fideiuf. §. si plures. nec bene dicit. Dy. voluit soluere in. l. contraria. ⁊ soluit peius. Ego dico qd̃ exceptio procedens ex edicto diui adriani est de exceptionibus que adduntur ad rigorem iuris cõseruandum. vt. j. dicam. ideo non cadit sub isto membro. ¶ Tertius membrum est quando est exceptio perpetua ⁊ odiosa. vt in macedo. tunc distingue. aut est solutum per errorem iuris et non potest repeti. aut per errorem facti. ⁊ tunc secus. vt. l. qui exceptionem. j. eodẽ. et. l. vltl. j. ad macedo. ⁊ vide glo. ⁊ in hoc nihil est dicendum: quia glos. dicit optime. ¶ Quartũ mẽbrũ est qñ est exceptio dubia: tunc exceptio dubia iudicatur perpetua. vt. l. sufficit. j. eo. et vide gloss. aliter vult Lyn. Pe. et Dy. in. l. cum quis. in quinta questi. C. de iur. et fact. igno. de ista exceptione dubia ⁊c. ¶ Quintum ⁊ vltimũ mẽbrum est qñ ds est tutus exceptione aliqua inducta ad rigorem iuris conseruandũ. ⁊ tunc solutũ quocũq̃ errore nõ repetitur. vt hic. ⁊ l. iulianus. j. eo. ⁊ l. j. C. eo. ⁊ vide gl. hic aduer/

te. qũd vult dicere ista glo. posita in. l. cum quis. C. de iur. ⁊ facti igno. de exceptione inducta ad rigorẽ iuris conseruandum. si vellet intelligere de except. rei iudi. non bene diceret: quia illa cadit sub primo membro ꝓm opi. glo. veram quando est indebitum ciuiliter: sed naturaliter debitum: et ideo cũ allegat l. j. non bene cadit hoc: sed ego intelligo exceptionẽ inductam ad rigorem iuris conseruandũ exceptione litis pendente. de qua loquitur. d. l. iulianus. j. e. Item si sum tutus exceptione fori: ⁊ idem in similibus que non respiciunt obligationes neq̃ actionẽ. sed solum cõueniendi modum seu facultatẽ: ⁊ ideo

a dico qd̃ exceptio[a] epistole diui adriani et exceptio quam habent fideiussores per autenticam de fideiuf. ⁊ duo rei. per auk. de duo. reis. sunt de illis exceptionibus que sunt inducte ad rigorem iuris cõseruandum. Non enim tendunt ad perimendam obligationem vel actionẽ principaliter. sed tendunt ad hoc vt alius tutus conueniatur licet per quandam consequentiam possit euenire vt ille prius conuentus soluat ⁊ alius liberetur illa liberatio erit ꝓpter solutionem non vigore illius exceptionis. vnde tutus hac except. soluens non repetit: vt. l. si testamento. §. pe. de fideiuf. hanc repetitionem habetis in. l. cum quis. de iur. ⁊ fac. igno.

1 2 3 5 7 8

Si quis soluerit. Solutũ indebite etiam ex conuentione repetitur. h. d. ¶ Queritur qua actione repetatur. gloss. dicit actione prescri. ver. vt. l. rebus. C. de re. permu. Puto q̃ etiã habeat locum conditio indebiti. sicut ⁊ cõditio ob causam haberet locum quando datum est ob causam futuram ⁊ conuentionem de repetendo si causa cessaret. vt no. j. de dona. l. j. ⁊ est in. l. ij. C. de condi. ob causam. Contra hoc facit: quia quãdo fit mutuum naturale ⁊ stipulatio interuenit nõ oriẽ actio ex mutuo: sed ex stipulatione. l. certi conditio. §. qm̃ s. si cer. pet. ita hic videtur qd̃ non oriatur actio ex numeratione. nam equiparatur mutuum et indebitum vt in. §. his quoq̃. insti. quibus mo. re contra.

b ob. Sol. illud[b] verum si intercessisset stipulatio. l. si fine. in pũn. j. rez ra. ha. hic vero fuit pactũ simplex. et hoc est qd̃ no. glo. ij. hic.

9 10 11 12 13

Si quid. Solutum indebite repetitur ab eo ad quem postea ex postfacto apparet negotium pertinere. etiam si ipsi nõ soluitur. h. d. vsq̃ ad. l. si procurator.

1 ¶ Legata ex testamento qd̃ non debeantur quãdo hereditatis aditio non valuit de iure pretorio licet de iure ciuili sic.

2 Existentia sui heredis qd̃ communiter non confirmet legata.

Non est nouum. Summaui. s. prt. §. Nota vnum ex hac. l. † qd̃ licet hereditatis aditio teneat de iure ciuili. si tamen non tenet de iure pretorio vt puta rescissa per restitutionẽ: legata non debentur. hic est text. qd̃ multũ not. Simile etiam videmus † in existentia sui heredis que non confirmat legata communiter. vt. l. j. in fin. vt in pos. leg. nam ibi beneficiũ pretoris mortui recessit ab hereditate. Fallit in relicto libertatis: vt. l. cum quasi. §. sed et si quis. de fideicom. libe. ⁊ l. sciendum. j. de ma. testa. Itez fallit in fideicommisso vniuersali. vt l. ita tamẽ. §. si pater. j. ad treb. ratio quia repudiãs potest cogi vt adeat: operaretur tamen aditio cõtra quaz petita est restitutio confirmationem tabularum pupillarium: vt. l. si filius qui patri. ꝓm vnam lect. de vulga. et pup. ⁊ de acqui. here. l. iulianus. alias incipit si pupillus. et. l. pater. de priui leg. credi.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 1 2 3 4

¶ Si procurator soluit indebitum quando repetatur per dñm. ⁊ nu. 4. In mandato generali qd̃ veniat qd̃ quis soluat creditoribus.

a ¶ Illicitum qd̃ non veniat in mandato generali. ⁊ nu. 6.

¶ Qñ procurator culpa non potest imputari periculum pertinet ad dñm. In generali mandato dato procuratori qd̃ non cõprehendatur qd̃ procurator petat aliquid per qd̃ dñs incideret in penam.

Contumacia procuratoris quod noceat domino.

b Negligentia procuratoris quod noceat domino.

Ad debitum solutuz procuratori qd̃ prima facie apparebat debitũ ita qd̃ quilibet diligens illud recepisset qd̃ dominus teneatur etiam si non ratificauerit.

Pupillus vel minor qñ possit ratificare gestum a tutore vel curatore.

Factum nomine pupilli vel minoris tutorem vel curatorem habẽtis per alium qd̃ pupillus vel minor ipse cuz autoritate tutoris vel curatoris ratificare potest.

Conditio indebiti cui ⁊ cõtra quem competat: ⁊ nu. 14.

Si procurator. Si procurator soluit indebitum repetitur: secus si debitum ⁊ de indebito recipiendo non videtur mãdatũ. Idem in tutore. h. d. diuide. prima pars loquitur in procuratore soluente. secunda in procuratore cui solutũ. tertia in procuratore et tutore simul. secunda ibi idem labeo. tertia ibi iulianus. Item prima et secunda subdiuiditur in duas. ſ. quando soluitur indebitum et quando debitũ. vt patet ex tex. ¶ No. text. ibi qñ nihil de hoc nomine exigendo mandatum videtur ⁊c. ¶ No. qd̃ in generali † mandato venit vt quis creditoribus soluat. Ex secunda parte no. † qd̃ in generali mandato non venit illicitum.

4 ¶ Ad primum opp. † qd̃ procurator

a ¶ Exceptio. addetur et vide ad hꝰ bart. hꝰ do. Frã. de are. i. c. dilect⁹. co. ij. de iudi.

Andreas Pomate.

b ¶ Illud. Ista ẽ cõmunis opt. ꝓm Alb. l. in diẽ. j. e. Sed tñ ⁊z idẽ Bar. l. si socer. §. lucꝰ. in. v. col. ff. solu. ma. ⁊ sequitur Jas. d. l. in diez. j. eo. titu.

Andreas Pomate.

a ¶ Tu dic. vide Are. consi. xxxiij. j. col. vide Ro. l. si procurator falso. §. titu. ij. Ex doctrina Bar. collige regulam qō in mādato generali nunqō intelligitur mandatum qō quis indebitum recipiat. z per consequens ne illicitū committatur mens est mādātis. z etiā ne aliqd tale ꝑ ꝑter quod posset i pena incidere. et ōqō Barto. fūmat hec ex rex. hic tñ ꝓsidera q̄ text. nullaz facit de pena mētionē vñ credo q̄ bar. habuerit ꝓsideratione ad ea q̄ frequenti accidūt cū esi dicat ḣ qō in gsali mādato nūqō venit illicitū; lz aliqñ possit esse illicitum sine pena. z per hec videatur ex quo in tex. de pena verbum nullum qō Bart. hic male collegerit qō etiam non intelligitur mandatū id propter qō dñs in penam incidere posset tñ Bar. bene no. si cōsideramus. z hanc credo fuisse eius intentionez qō plerūqō illicitū pena aliqua coercetur. l. in testamēto. §. fi. de manu. testa. ibi quos pena ꝛc. z vltra istas duas. q. que hic per Bart. ꝑter hanc regulam deducuntur ad de qō dicit Pau. de ca. hic in vlti. col. in fi. de sententia quā fecit reuocari propter articulos criminosos factos per ꝓcuratorem. z ista quidē regula procedit etiam si ꝓcurator hz mandatum generale cū libera. l. si pater. j. que in frau. cre. z etiam si in generali procura. iuratum esset per dñm qō nō veniret cōtra ea que faceret ꝓcurator. ita dicit egregia Bal. c. j. in. viij. col. vt lit. nō contest. per gl. l. non videtur. §. qui iussu j. de reg. iur. de qua gl. vide etiā hic Bal. Et ad id add de qō no. Bal. c. nōnulli. ad fi. de rescrip. qō in generali mandato non venit vt ꝓcurator committat sed necesse quod in hoc habeat mandatum speciale quia cōpromissum est res periculosa. l. diem ꝑferre. §. start. §. de arbi. z hoc est de mente Bar. licet in specie non dicat hoc in prima illatione. In materia huius regule z dicti Bart. hic vide quod eleganter dicit Angel. l. ab executore. in iiij. col. z. l. si expressum. xxvij. col. ff. de appel. dūvult qō in generali mandato nunqō venit vt quis appellet ab executore. col. etiam si mandatum esset procuratoꝝ vt posset appellare ab omni sententia diffinitiua et interlocutoria: sed ad hoc requiritur mandatū spāle in indiuiduo ꝓpter. l. ab executore. in fin. C. quorum app. nō recip. ita de facto obtinuisse alle. Angel. de peruisio in a. incip. ꝓnūtiata est tenuta ex instrō locationis. Adde qō cōsuluit Ro. cōsi. cxlj. incipit. spectabil'. col. vlti. et cōsi. ccxxj. alias. ccxx. incip. circa primū. col. iiij. Anch. ꝓsi. ccclx. incipit. in q̄stio. Alexā. cōsi. lxxxj. incipit. in cā z lite. col pe. Bemi. c. pesi. circa fi. de elect. in vj. Lap. alleg. cxxvij. incipit primo queritur in. iij. col. quem sequitur Bemi. in. c. eum qui. circa fi. de preben. in. vj. Are. consi. cxliij. col. v. Alex. consi. cxxvij. et duobus seq. volu. iiij. Ro. consi. lx Feli. c. ecclesia sancte marte. col. ij. z. xxiij. de consti. Depo. consi. xv. z sequen. Bar. consi. xlij. z consi. lxxij. Barba. cōsi. vij. in. j. volu. Anto. de prato in consiliis. Barba. in primo vol. Feli. c. causam que. col. ij. de re iudic. Bal. l. j. §. fi. ff. quando appel. sit. Barba. cōsi. viij. in. xxvij. colum. volu. ij. de Butri. consil. lxvj. alias lxvij. et consilio. lxxiiij. Roma. consi. lxxiiij. Imol. consi. lxxvj et consilio. lxxxiiij. et consilio. cxlvj. vide glo. bonam. c. dilecto. in verbo generaliter. de prebend. anna. consilio. xij. Alexan. consilio. xxxij. col. ij. volu. ij. vbi dicit quod prelatus dans mandatum alicui ad transigēdum videtur intelligere scilicet in casu licito. et consilio. cxc. ad finem. eodem volumine. vbi dicit quod scriptura alicuius debet intelligi ne contineat illicitum et pulchre fozi. consilio. ducentesimotrigesimo primo. in secundo. columna tertia. vbi declarando pulchra ponit.

Andreas Pomate.

b ¶ Et per istum. Vide Alexan. consi. xxxij. in. j. col. volumine. j.

qui nō habet liberam nō potest alienare: vt. l. procurator cui libera. z. l. ꝓcurator totorū. §. de procur. ergo hic soluendo indebitum nō transtulit dominium: z sic non hz locum conditio indebiti. vt. l. fi. §. vsufru. quēadmodo. ca. dicit glo. ego cōcedo: sed dico qō hic habebat liberam: contra. solutio indebiti nō venit in mandato: qō apparet: quia expectatur ratihabitio. ergo cōcessio libere ad hoc non potest referri. huius timore quidā recedunt a lec. glo. z dicunt q̄ procurator hic soluit de suo. et si soluit de pecunia domini est consumpta. vt. l. interdum. in fi. j. e. qō satis placet. ¶ Tertio op. qō istud qō hic dicitur veniat in mandato nec expectatur ratihabitio. Pone enim † qō procurator soluit ex testamento qō verum putabatur. certe hic soluit cessante omni culpa: vt. §. eo. l. iij. in fi. ibi nec periculū huiusmodi ad eum qui sine culpa ꝛc. Si cessat omnis culpa ergo pertinet periculum ad dñm indistincte qñ hoc non fecisset procurator sine mādato: vt. j. de fur. l. si seruus. §. qō vero. Solu. concedo oppositionem. et hoc intelligam qñ ipsi ꝓcurator pōt aliqua culpa imputari: q dñs diligens sic non fecisset. ¶ Circa istam partē quero quando dominus non habet ratum: et potest non habere ratum qua actione repetitur. dicit gloss. vtili condictione indebiti. sicut dicimus in mutuo vt lege si absentis. C. si certum peta. qō placet. ¶ Venio ad secundam partem. dicitur hic q̄ procurator potest solui cōtra de sol. l. hoc iure. et. §. de pac. l. sed si tantum. Solu. ibi loquitur in ꝓcuratore litis hic in procuratore omnium bonorum. qō dic plene. vt dicta. l. hoc iure. ¶ Sed oppo. dicitur hic qō in generali mandato † non venit illicitum. contra. j. de dam. infect. l. damni infecti. stipulatio competit. in pun. ver. sed qō. glo. non soluit: tu dic[a] qō in generali mandato. z in qualibet generali dispositione permissa non videtur permissum illicitum. vt hic z. l. si pater filio. j. de his que in frau. cre. Sic econtra in generali dispositione prohibitiua: vel q̄ prohibitionis vim obtinet: non venunt licita: vt. l. contraria: vbi quis promisit de dam. infec. videtur enim promittere qō non fiet damnum: et si fiet emendabitur. intelige si fiet sez indebite. ¶ Et per istum[b] tex. † ego dixi z dico pluries in practica qō in

generali[a] mandato non venit q̄ procurator petat aliquid per quod dominus incideret in penam: et ideo si procurator peteret illud quod iam decisum est per cōpromissum: potest pars dicere qō ex hac petitione potest dñs incidere in penam: qō procurator non admittatur sine speciali mandato vel expressa ratihabitione. vt hic. et. d. l. si pater. de his que in frau. cre. Idem dico si procurator produceret aliquas exceptiones quibus nō probatis dñs caderet in magnā penam ex forma statuti: quia tunc requiritur speciale mandatum: alias non esset parti consultum: et sic fieret partis conditio deterior per aduentum procuratoris contra. l. ij. §. defendi. qui. ex cau. in pos. et sic dz intelligi. l. non distinguemus. §. pe. de arbi. Dicetis vos semper pōt dñs incidere in penam saltem expēsarum si succumberet: ergo semper requiritur speciale mandatum. Respō. pena expensarum potest infligi ipsi ꝓcuratori nec est necesse quod infligatur domino. vt. l. qui insolidum. §. etiam. de lega. ij. et argu. l. j. §. si procurator. §. si quis ius di. non obtē. Que autem supra dixi habent locum in pena que ipsi dominō debet imponi. ¶ Item dicetis vos ergo nūqō cōtumacia † procuratoris nocebit dñō quia non videtur mandatū quod sit contumax quod est contra casum. l. eum qui res. C. de procur. Rñ. predicta loquuntur qñ pena est cōmittenda propter aliquod factum sed sit cōmittenda propter † aliqō neglectum. illa negligentia non dicitur proprie negligentia procuratoris: sed dñi: q talem negligentem procuratorem constituit: cui illud facere incūbebat. casus est in. l. si procuratorem. §. si tutores. mandati. de hoc dixi in. l. cū filius. §. ij. de verb. obli. et hoc verum qñ ꝓcurator negligens est. secus si iusto impedimento impeditur: vt. l. cum a matribus. C. qui pe. ru. ¶ Circa istam partem quero quid si † istud indebitum quod soluebatur procuratori prima facie apparebat debitum: ita quod quilibet bonus et diligens homo hoc recepisset omni culpa cessante. vt in casu. l. iij. §. eo. Certe puto quod tunc veniat in mādato. nec sit necessaria ratihabitio. vtiliter enim et bene procurator fecit: vt lege que vtiliter. de neg. gest. et quia cessat ratio posita in hoc text. nam de hoc nomine exigendo mandasse videtur. ¶ Venio ad tertiam partē. z ista videtur cōtradicere pune. huius. l. vbi permittit procuratorem repetere: hic negat. Sol. intellige hic debitum esse solutum. sed certe tūc nulla esset dubitatio: intelige ergo in indebito. et tunc ob contrariū. sed respōdeo q̄ hic dicitur tutorē z procuratorē minoris non posse repetere intelige nisi sicut quilibet maior vtili actione ratihabitione non secuta. z sic concordat cū principio. ¶ Queritur z ista est pulchra †. q. quando scimus vtrum pupillus seu minor curatorem vel tutorem habens ratum habeat vel non. dicunt quidā q̄ hoc non potest scīri durante pupillari seu minoritate: q̄ illo tpe non pōt ratū habere nec nō hre: vt. l. si pupillus de noua. Alij dicunt z in hoc residet gl. quod ipsi possunt repetere nomine pupilli. et sic eius nomine habere ratum. argumen. l. cum indebitum. z. l. fina. §. j. j. e. sed ad illam. l. fina. Respond. gloss. vide gloss. ibi quod autem ꝛc. z teneas mentī † qñ facīū est aliquid nomine pupilli vel minoris curatorem habētis per alium: potest ipse pupillus vel minor ratum habere cum autoritate ipsius tutoris seu curatoris. sicut potest certos contractus facere: pro hoc. l. iij. §. j. j. rem ra. habe. sed de eo quod est factum p suum tutorem vel curatorem est dubium q: eo autore nō potest: z sine eo similiter nō pōt. Quid dicemus? dico si loquitur hic in casu in quo procurator soluit. posset minor ratum habere autoritate tutoris. vt dictū est. Si vero soluit tutor: pōt similiter habere ratum autoritate alterius tutoris: vt. l. pupillus. §. j. de auto. tuto. Si vero nullum aliū hz tutorem: tūc si quidez tutor soluit de pecunia sua: si quidem soluit cessante omni culpa. z sic poterat ipse imputare minori illaz solutionem: vt. §. eo. l. iij. tunc pōt pupillus ratum habere. z etiā ipse tutor: quia ex hoc non autoratur sibi tutor: nec sibi aliquid acquirit: sed solū pupillo prodest quia parat sibi conditionē indebi. ita loquitur hic: sed si tutori posset aliqua culpa imputari. z sic qō soluit non posset repetere a minore: tūc nō posset ipse ratū habere nec minori autorari. quia autoraretur in re sua contra dictam. l. pupillus. j. de auto. tut. facit ad predicta de noua. l. nouare. sed si tutor soluit de pecunia pupilli. puto tūc indistincte q̄ nomine pupilli potest repetere. Ex hoc esi in nullo ꝓditio pupilli fit deterior. ergo ꝛc. vt d. l. nouare. et sīm hanc distinctionem habent saluari iste opi. ¶ Ultimo gl. hic per modū summe tractat materiam † cui z cōtra quem competat conditio inde. pro qua dec'arāda aliquātulum clarius dic qñ quis soluit indebitum nosse suo. z ꝑ sua obligatione cōtracta a se tūc ipse soluēs repetit. vt per totum istū titulū. qñqz quis soluit nosse suo z pro sua obligatione: nō tñ cōtracta a se: sed ab alio. et tunc nō semp ipse repetit: sed qñqz repetit alius ad quē ex postfacto apparet negotium pertinere: vt. §. eo. l. ij. iij. z. iiij. z. v. qō dic vt. §. de peti. heredi. l. si quid possessor. in fi. z ibi not. qñqz quis soluit nosse alieno: z ꝑ obligatione aliena. vt tutor z procurator: et tūc aut soluit illud qō putabat debitum omni culpa cessante. z dñs cōpetit cōditio indebiti: quia hoc videtur venire in mandato. vt. §. dixi. aut aliqua culpa potest ei imputari. z tūc distingue vt in gloss. ¶ Secundo queritur † contra quem detur conditio indebiti. et hic gloss. dicit. aut soluitur alicui suo nomine aut alieno. si nomine alieno aut habebat speciale mandatuz aut non. quod dic vt.

a ¶ Generali. ad ō bal. cōsi. xcvij. lib. iij. vbi ponit qō ꝓcurator habēs mādatū gsiale ad iurādū z facienduū oia requisita fm formā. statutorū qō non potest facere incidere dñm in penā. ꝑ uenēte temer statuto. ꝓsi. vj. libr. iij. hz qō ꝓcurator cōstituitur ad emologandū laudū z anteq̄ sit latum non pōt emologare in ꝓiudiciū domini si sit iniquū: z vi de eundez Bal. cōsil. cclxxviij. incip. magnifico cauālere. eodez lib. v.

in glo. adde tñ q̃ si recipiebat hoc procurator omni culpa cessante. indistincte repetitur a domino quia hoc videtur venire in mandato vt dictũ est. quomodo autem hoc procedat quod contra procuratorem datur conditio indebiti plene dixi in l. si procuratori falso. ff. ti. ij. vide istam glo. ij. magnam que est notanda. et signa eam: q̃ est magistra.

1 ☞ Agens conditione indebiti q̃d petere debeat.
2 Natura conditionis indebiti est vt quis obligẽt ad id in quo factus est locupletior et non in plus.

Quod indebitum. Pro declaratione huius l. quero † q̃ñ idem idipsum repetitur et q̃ñ tantũdem. due sunt lect. vna quod tota. l. loquatur in specie soluta. que si extat ipsa repetitur. si non. tunc repetitur estimatio. et hoc est q̃d dicit tantũdem. ¶ Contra hanc lec. oppo. in obligatione rem dari. semper debet idipsum peti: vt. l. pe. ff. tit. ij. et. l. si seruum. in fi. de verbo. obli. Sol. dicit glo. quod hoc respicit fin. hoc est executionem ipsam: tamen in libello ipsum debet peti. hoc non est verum. et contra. l. in summa §. in frumento. j. eo. sed dicamus. vt. j. dicam. Alij dicunt quod quãdo species soluitur repetit ipsa spẽs q̃ñ soluit quãtitas: repetitur tantũdem et hec bona. Sed contra hoc opp. quia q̃ñq̃ repetitur plus: quãdoq̃ minus: vt lege in summa. §. et qui. z. §. in frumẽto. et. §. pe. et. l. indebiti. in prin. j. eo. dicit glo. regula est hic que tamen quandoq̃ fallit. vt. ll. alleg. in cõ
2 trarium. † natura enim cõditionis huius est. vt quis obligetur ad id in quo factus est locupletior. et non in plus. vt. l. nam natura. et lege si non sortem. §. libertus. j. eo. vbi est tex. magis no. q̃ alibi. et no. per glos. j. de triti. l. in hac. in fi. magne glo. modo quando mihi soluta est species si extat: sum locupletior in ipsa re. ideo ipsa debẹ repeti: vt hic. si nõ extat z eã vendidissem vel in meam vtilitatem cõsumpsissem: tunc essem locupletior in estimatione. ideo estimatio veniet in petitione et executione. vt lege in summa. §. in frumento. j. eodem. z. dixi in lege stipula. nõ diui. j. de ver. obl. sed si esset locupletior in plus. puta in fructibus vel accessionibus vel in minus. illud tãtundem repetitur vt in legibus hic alleg. per glos. in contrariũ. sed q̃ñ quantitas soluitur. tunc indistincte dicitur quis locupletior in eo q̃d recipit. quãtitas essentiam perire non potest. ideo tantundem repetitur vt hic. et. l. indebiti. §. si numi. j. eo.

1 ☞ Q̃ñ quis promittit per errorem nomine debitis an possit opponere exceptionem ne exigatur nisi inquantum facere potest.
2 Exceptione quis conueniatur nisi inquantum facere potest quod possit opponi post sententiam.
3 Promissio z solutio quando equiparentur.
4 Exceptione quis conueniatur. nisi inq̃tum facere possit q̃ñ temporalis.

Quod nomine. Tutus exceptione ne q̃s exigatur nisi inquantum facere potest. solutum per errorem non repetit. hoc
1 dicit. cum. l. sequen. ¶ Oppo. de. l. † q̃ si maritus. j. de consti. pecu. Solu. dicit glo. aliud in promittente. vt ibi. aliud in soluente: vt hic. ista vera recte intelligendo quia ibi loquitur in promittente non animo nouandi: sed accedit obligatio obligatio nu. sicut ergo † post sententiam posset opponi hec exceptio. vt. l. ex diuerso. §. fina. solu. matrimo. et. l. nefennius. in fin. de re iudica. sic etiam post constituti seu secundam promissionem: sed si esset facta animo nouandi: tunc distinguere debem⁹ qualiter fuerit facta aut enim promisit q̃ nomine suo vel nomine dotis debebat. f. non expressa quantitate. z tunc intelligitur q̃d dz. f. cũ effectu. Et potest opponi exceptio. aut promisit expressa q̃ntitate certa: z tũc nõ posset opponi exceptio vt. l. si prior. z ibi no. so. ma. z. d. l. nefennius † ex hoc apparet q̃d promissio z solutio non equiparentur. nec obst. dicte solutioni. C. ad legem falci. l. finali. vbi promittere z soluere equiparantur: quia est verum quantum ad approbationem: vt ibi. sed q̃ tum ad impediendam repetitionem: si quidem per promissionem tollitur prima actio z eius natura sicut per solutionem. z tunc est idem iuris: alias secus vt apparet ex predictis. ¶ Secundo op. z videt ista. l. sibi contradicere. dicit enim qui non potest soluit: istud est contradictio. Sol. nõ poterat facere deducto ne egeat: sed fecit remanendo egens. ¶ Tertio opp. extra glo. tutus fauorabili exceptione z dubia soluens repetit: vt. l. qui exceptionem. j. eo. sed hoc est huiusmodi. ergo z. in hoc contrario gl. z in eius solutione multũ se inuoluit Ly. C. de iur. z fac. igno.
4 l. cum quis. in. v. q. Breuiter † hec est veritas quam tenet Jac. bu. z Bull. de cu. z Ly. addidit ad lec. q̃ hec exceptio est temporalis: quia presumitur q̃d dies efficiatur. vt. l. cura. §. deficientium. de mune. et ho. z. l. si defunctus. C. arbi. tute.

Ad diem. Ante diem debitũ soluens non repetit. vt debitis in l. sub conditione. cum lege sequen. infra eodem titulo.

Si is cum quo. Solutũ pro seruo licet min⁹ sit in peculio non repetitur. h. d. ¶ Oppo. j. de libe. leg. l. si quis reum. Sol. hic soluit nomine obligationis qua tenebatur filius vel seruus. ibi nomine obligationis proprie. Bar.

☞ Conditio indebiti transit ad heredem.
2 Soluens indebite vsumfructum fundi propriij quãdo repetat.

Si fundi. † Etiam ad heredẽ trãsit hec conditio. h. d. Ista. l. legitur duobus modis. vno modo q̃ fuit solutus vsusfructus indebite. z ab eo qui solum vsumfructum habebat. quo defuncto heres eius repetit vsumfructum hoc est fructum preteriti temporis. Alio modo legitur q̃d quis soluit vsumfructum fundi propriij indebite: tũc eo mortuo eius heres repetit vsumfructum non formalem quia cuẹ sit dominus eum habere nõ potest. vel intellige q̃d repetit formalem qui est apud reum indebite qui efficietur causalis cum erit solutus. ¶ Ultimo gloss. format † vnam questio. que est dubia ibi quid si fundum alienasset. glos. ista potest intelligi tribus modis. vno

dis. vno modo quid si alienasset fundum is qui fructum soluerat indebite. tunc rñsio gloss. que remittit ad. l. qui vsumfructum. §. stipulatus. nihil facit: sed responde q̃d repetet dñs ad quẽ ex postfacto apparet
3 pertinere. a vt. ff. e. l. ij. et. iij. Fructus aũt preteriti tẽporis repetet ipse soluens. facit ad predicta. ff. vsufr. quẽ ad. ca. l. si tibi vsusfructu⁹. et. l. iij. §. si heres. ¶ Secundo modo põt intelligi. quid si aliquis alienasset fundum deducto vsufructu quem vsumfructum postea soluit indebite: et decessit tunc procedit responsio glo. de. §. stipulatus. vt distinguamus. an retinuerit vsumfructum pro se tantum. an pro se et herede. an dubitatur. vt eo casu quo pro se tantũ retinuit heres non posset repetere niſi fructus preteriti temporis: sed si vsusfructus pertineat ad heredẽ heres poterit repetere vsumfructum. ¶ Tertio modo potest intelligi: quid si alienauit fundum retento vsufructu hoc est quia ipsam alienationẽ proprietatis fecit indebite: tunc similiter responsio gl. nil faceret ad propositum: nam tunc non esset dubium q̃d heres eius posset proprietatem nudam repetere. Bar.

Naturaliter. Naturalis obligatio impedit repetitionẹ soluti. et ei potest accedere fidemissor z pignus. hoc dicit.
1 ☞ Pupillus in eo quo factus est locupletior obliga 2
tur ciuiliter et naturaliter sine tutore. et nu. 2.

Item quod. † Pupillus sine tutore obligat in quo locupletior efficit ideo soluetur ex equitate naturali non repetit. h. d. cũ. l. se. ¶ Ad prin. l. op. q̃ debitũ naturale solutũ possit repeti. vt. l. cum quis. de iur. et fac. igno. et. j. e. l. fideicõmissum. Sol. glo. ff. eo. l. j. et. d. l. cum quis. et dicit q̃ hic dz intelligi q̃ñ soluitur per errorẽ iuris. sec⁹ si facti. vt in cõtrarijs. ¶ Ultramon. aliter dicunt. dic vt dixi. et tangã m. l. interdum. j. eo. Letera que hic per glo. tanguntur in prin. sunt clara. ¶ Ad fi. l. oppo. de l. pupillus. de act. et obli. j. eod. l. quod pupillus. dicit glo. hic loquitur in casu quo pupillus obligatur naturaliter: quia efficitur locupletior. Contraria loquũtur in casibus in quibus nec naturaliter obligat. cer-
2 te verum dicit glo. tñ † in casu huius. l. obligatur ciuiliter et naturaliter. q̃ñ est factus locupletior: vt dicit hic in tex. et probatur. j. cõmo. l. iij. in prin. q̃ñ aũt pupillus obligẹt naturaliter vel nõ. dic vt. l. j. j. ff. noua.

b **Nam hoc natura.** b Oppo. vsusca. z p̃scri. in quibus quis locupletatur cũ alienа factura. gl. dicit fallit ibi propter culpam eius cõtra quem prescribitur. lege 1
damnum quod quis. infra de regu. iur. hec non est bona sol. nam potest esse q̃ cõtra aliquem prescribitur. et nulla est sua culpa. vt si ponamus eam ignorare: vt. C. de prescrip. lon. temp. l. fi. ideo Syn. in. l. j. de vsusca. pro empto. z in. c. ñ. extra de regu. iur. lib. vj. et Ly. in. l. j. C. de legi. dicunt q̃ ibi est rigor scriptus in 5
specie propter bonum publicum: vt. l. j. j. de vsusca. z prefertur huic equitati in genere. 6
1 ☞ Conditio indebiti est ex equitate naturali: et ideo in ea veniunt fructus et cetere accessiones natu 7
rales.
2 Ratio fructuum a quo tempore haberi debeat. 8

Recipiẽs indebitum mala fide quod non faciat furtum.

Indebiti. Ista est notabi. l. hec † cõditio est ex equitate naturali. et ideo in ea veniunt et fructus et cetere accessiones naturales. h. d. ¶ Antecẹ̃ opponã. quero q̃d est hoc dictum indebiti conditio naturalis. dicit glo. t. in ea naturales accessiones veniunt. hec non est recta expositio. quia tunc illud quod sequitur in tex. magis deberet apponi per modũ rationis q̃ per modum illatiõis. hoc est indebiti cõditio naturalis est. hoc est. quia in ea accessiones naturales veniunt. sed tex. ponit per modũ illationis. et ideo expone. vt dixi indebiti cõ a
ditio naturalis est. l. ex equitate naturali est: vt. ff. l. proxi. et tunc bene sequitur. et ideo z. ¶ Op. C. e. l. j. Sol. ibi loquitur de accessiõe ciuili. hoc est de vsura. hic de naturali. ¶ Opp. q̃ fructuum nõ habeatur ratio niſi post litcontest. vel niſi probet. vt. l. cũ fundus ff. si cer. peta. Sol. q̃ñq̃ † peto illud q̃d est meũ per rei vendi. tũc qualiter habeatur ratio fructuũ. dic vt. l. fructu⁹. et l. ex diuerso. de reiuendi. quandoq̃ peto id quod est vel fuit meũ iure personalis obligationis. et habetur rõ fructuum a tẽpore cõtracte obligatiõis: vt hic. et. ff. tit. ij. l. qui se debere. §. fi. et l. † cum q̃s. aut peto q̃ non est vel fuit meũ: et tũc ti actione stricti iuris. et loquitur. l. cõtraria. cũ fundus. Si actione bone fidei. dic vt. l. videamus. §. ex causa. cum seq. j. de vsur. et per totam illam. l. vbi probatur hec distinctio. ¶ Oppo. de. l. si non sortem. §. libertu⁹ j. eo. Sol. hec. l. limitatur per illum. §. vt teneatur de fruct. quatenus factus est locupletior si bona fide percipit. Quero quid si mala fide? glo. dicit q̃ tunc facit furtũ. vt. l. q̃ñ. j. de cõdi. fur. vel dic vt ibi dixit glo. veritas est q̃d non facit furtum. cum in eum sit trãslatum dominium. dicemus in dicta lege quoniam.

☞ Conditio indebiti datur ad possessionem etiã rerum mobiliũ. z nu. 3.
Q̃ñ possessio transfertur q̃d transfertur et dñium q̃d ei accessit.
4 Recipiẽs pecuniã indebitã ab aliquo an si illã pdat sine culpa liberetur.
Indebitum q̃ recõciliatur sicut mutuum et ei equiparatur. et nu. 11.
In cõditione indebiti nõ veniũt accessiones ciuiles ad dãnum et penã.
Recipiens possessionẹ indebitã scienter quando possit prescribere.
Si agis contra me actione indebiti: z

a ¶ Pertinere. adde fm Alex. hic q̃ magis cõtis opi. est cõtra Bar.
Andreas Pomate.
b ¶ Nã hoc natura. Facit q̃d voluit Bart. pro regula huius tex. q̃ñ. xxxvij. col. v. z cõsil. xxxviij. co. vj. j. vo.

ego cum credebam me dñm factū postea ago cōtra te rei vendicatione q̃a dominus: vtrum potero opponere exceptionem dolo facta.

9 Si fundus sit traditus in quo habebam proprietatem: ad vsumfructū nō tñ possidebat: q̃d repetendū sit.

10 Si traditus est titio fundus in quo q̃s habebat nudā ꝓprietatē: et titius expulit fructuariū: ad quid agetur.

12 Si tradita est nuda proprietas fundi in quo alius habet vtile dñium: si ille cui est tradita proprietas expulit emphyteotam vel feudatariū et proprietas repetitur an etiam habebit illud vtile dominium.

13 ¶ Opponere de iure tertij q̃ q̃s possit.

14 Si possessio alicui⁹ fundi emphyteotici ad te pervenit q̃ durante illa emphyteosi fundus ipse a te non poterit vendicari.

Andreas Pomate.

a ¶ Repetit. Cōtrarius tenuit idē Bar. l. j. §. si vir. ff. de acq. pos. ō quo ibi ꝑ Jaso.

b ¶ Fidem Adde q̃d Bal. i lec. antiqua et Jul. hic se quunt opi. gl. p. l. qui hoiem alle gatā in gl. z ſiſiter cū glos. trāſlt Albe. ō rosa. z Alex.

c ¶ Fruct⁹. adō vt ibi ꝑ Bart. p Speci. ti. de loca. §. nūc aliqua. versi. clxj. bal. in. l. ij. C. de fruc. et li. expē. et in. c. j. §. ꝓterea. Iul. timo. de p hi. feu. ali. ꝑ Federi.

Sed u numi. Iste est difficilis z bene: glos satus. §. h. d. Hec actio ꝓperit ad possessionem tantum q̃ſ ſola possessio est translata: et ad dñium q̃ ipsius possessionis occasione accessit: et ad ꝓprietatem nudam. si ea sola fuit translata. hoc dicit. Primo loquitur q̃ſ volens transferre dñium possessionem solam transtulit. Secundo quando solam possessionē transferre voluit et trāstulit. Tertio q̃ſ possessioni accessit dominiū. Quarto q̃ſ nudā proprietatē trāſtulit. secunda ibi: quēadmodū. tertia ibi: sed si possessionem. quarta ibi: sed et si vsusfructus. ratio huius. §. est illud q̃d ponitur in prin. huius. §. quia hec actio est ex cōtractu naturali. id co non cōpetit nisi ad illud q̃d est translatum et q̃ ei accessit. ¶ Ho. q̃ cōditio † indebiti datur ad possessoē q̃ tenenti: q̃ sepe tibi occurret q̃ſ fit aliquis contractus inualidus per minorem vel ecclesiam vel alium: et eius vigore possessio tantum in alium transfertur potest repet⁹ per hanc condi- a
tionem. ¶ Ho. q̃ transfertur possessio b
† et dominium quod et accessit. concordat de dona. causa mor. l. si alienam. z infra de iure dotium. l. proculus. et solut. matri. l. si alienam. alias sunt clara.

¶ Opp. † quod pro recuperanda possessione rei mobilis nullū detur possessorium. vt not. in. l. rem q̃ nobis. de acqui. pos. Solu. nullum possessorium datur scilicet: et inter dictū: sed bene dantur actiones ciuiles: vt hic z in lege in hac. infra de trutica. et lege si rem. §. fina. et ibi no. j. de pig. actio. ¶ Queritur circa istam primam partem quid
4 sit † iste cui solutum est: pecuniam perdi-

derit an teneatur. videt q̃ō sic. vt. l. incendiū. C. si cer. pe. in cōtrariū vrmā iste nō pōt dici teneri ad possessionē in genere: nā aliquid in genere nō pōt possideri: q̃ oportet q̃ sit certū id q̃ possidebatur: vt. ij. §. incertā. j. de acqui. pos. et. l. locus certus. eodem titu. sed hic tenetur ad possessionē. ergo ad spēm: sed interim species debitoris liberatur. vt. l. q̃ te. §. si cer. pet. et. l. si ex legati causa. de verbo. oblig. Preterea hec conditio non datur vltra quā quis sit factus locupletior. vt lege si non sortem. §. ābertus. infra eodem: ergo ꝛc. Sol. si ista pecunia est consumpta vtilitate cōsumentis. et tunc sine dubio tenetur per regulā: quia locupletior est factus item per aliam regulam: quia indebitum reconciliatur † sicut mutuū: quia et equparatur. vt in. §. is quoq̃. insti. qui. mo. re cōtra. obli. aut pecunia fuit perdita simpliciter: et tunc dicunt quidam vt Jaco. de are. hic eum nō tenere per rationes predictas. glo. hic videtur tenere contrarium. et idem Ja. de are. in. l. ij. §. appellata. ē. si cer. pe. ad rationes in cōtrariū rñdetur: quia perditiōe secuta finitur ab ipso initio translatū dominū numorū. vt. l. si filius. ē. si cer. pet. et ideo perinde est ac si a princi. fuisset constitutus debitor generis. quod perire non potest. Contraria loquuntur z vbi cessat alia fictio.

¶ Aenio ad secundam partem. z op. de. l. si in area. infra eodem. Solu. vt in glos. et ibi. et in lege q̃ exceptionem. ē. si pars. j. eodem. ¶ Aenio ad tertiā partem. et op. extra glo. in cōditione indebiti † nōvenīnt accessiones ciuiles. vt. C. eodem. l. j. sed q̃ accedit p vsucapionem: est ciuilis accessio. vt insti. de vsuca. in prin. ergo ꝛc. So. non venunt ciuiles accessiones ad damnum et penam debitoris. vt lege cōtraria. Solucre enim vsuram sibi pena est: sed vbi debitor non damnificaretur: quia aliunde sibi obuenit: tunc ex equitate naturali restituere tenetur: sicut ceteras accessiones: vt hic. ¶ Opponitur quod iste † qui possessionem receperit non posit prescribere: quia sciebat indebitum. et sic habebat malam fidem. ergo ꝛc. vt lege prima. C. de vsusca. transl. dicit glos. fol. intelligo quod hic ignorabat indebitum. certe non est necesse dicere. nam bona fides requiritur aduersus eū cōtra quē prescribitur nō aduersus soluentē seu causam solutionis: vt lege si quis fundum. infra de acqui. pos. vnde hic posito quod ego scirem indebitū: tamen credebam me factum dñm solutione. et sic aduersus verum dominum habebam bonam fidem. b ¶ Oppo. si tu agis contra me condi. indebi. ego cū credebā † me factum dñm: postea agam contra te rei vend. q̃ dñs. vtrum potero opponere exceptionem dolo facies: vt. j. de do. excep. l. dolo. z sic tua repetitio non habebit effectum? Respon. non est verum: quia tu non agis hoc casu cōditione indebi. ad possessionem tantum: sed ad possessionem et ad dominium: quasi dñium sit reconciliatū vsucapione: sicut dicimus de mutuo vt not. in. l. ij. §. appellata. ē. si cer. pe. vnde restitues mihi possessionē: et dominiū per condi. indebi. et ideo nō posses possea agere rei ven. quia desiisses esse dñs. In casu tamen procederet oppositio: quando tu tradidisti mihi possessionē ex vna causa: et ego ex alio titulo et ex alia causa prescripsi. tunc ergo solam possessionem quam habui a te posses condicere non proprietatem: quia eis q̃c-

casione non accessit. tex. enim hic loquitur q̃ſ ex illa causa secuta est vsuscapio: si bene aduertatur quem vide ibi: fecissem. ita ꝛc. ¶ Opponi. C. de his qui a non domino. l. fina. glo. hic dicit q̃ ibi fallit fauore libertatis. tu dic. vt dicebat Jaco. de are. q̃ ibi fallit: sed ideo est: quia prescriptio ibi tollit dominiū q̃ est causa personalis actionis. hic vero prescriptio non tollit causam personalis actionis: sed eam auget et valid at. ¶ Querit quo. an ego qui repero tenear domino contra quem prescriptum est: rñdet glos. q̃ nō. vt. l. si alienam. j. de dona. causa mortis. ¶ Aenio ad
9 quartā partem. Circa istam partem glo. querit † notabiliter quid si tradidi tibi fundum in quo habebā proprietatem. alius habebat vsumfructuz: nō tamē
c possidebat. dicit glos. dic vt in. l. fructus. ¶ ia prima in a
fi. z. l. seq. de rei ven. videlicet q̃ si fructus sunt percepti ab ipso possessore repetētur perinde ac si tradēs perfectū dominiū habuisset: secus in fructibus non
10 perceptis. vt ibi not. ¶ Item † quero quid si tradidi tibi nudam proprietatem. tu postea expulsisti fructuarium: ad q̃d agam? rñdet glo. nudā proprietatem repetam per conditionē indebiti. postea agā negatoria cōtra te: q̃ quo ad tē liberas edes habeo. vt. l. loci corpus. §. cōpetit. si serui. ven. z sic tu propter vsūfructum tertij non poteris te tuerī. ita dicit glo. z bene. ¶ Item quero quid si q̃ſ soluo indebitum: non
11 transfero in te dñium q̃: credo tuum an secuta † consumptione reconciletur indebitū. glos. dicit q̃ sic. sicut in mutuo. institu. quibus mo. re ꝓtra. obli. §. j. ass 1
12 si is. z bene. ¶ Quero † istud est no. pone tu tradis mihi nudam proprietatem fundi: an quo alius hz vti 2
le dñium: quia emphyteota vel feudatarius: postea illum emphyteotā vel feudatarium expello: tu repetis proprietatem. an debeas a me habere illud vtile dñium: vel possessionem fundi respectu illius vtilis dominij. videtur q̃ sic. vt. §. dictum est de vsufructuario expulso. contrarium determinat glos. quia vsufructus imitatur personā. vt cū persona finitur non est sic in emphyteosi. ista glo. nō videtur vera. nā seruitutes reales nō imitantur personā: z tñ nō pōt q̃s opponere de iure tertij. vt. d. l. loci corpus. §. cōpetit. 1
Eadē ratione nec in emphyteosi. Preterea etiā emphyteosis videtur personalis: q̃ extinctis personis reuertitur ad dñm. vt in. §. emphyteosis. in auten. de non alie. colla. ij. Sol. dico glos. bene dicere. si recte
13 intelligatur. debes scire q̃ † quādoq̃ ius tertij est ex 2
consuuum iuris agentis in rem ipso iure. quandoq̃ ope exceptionis. z tunc an possit opponi de iure tertij. dixi in. l. ij. de except. rei iudica. quandoq̃ ius tertij non est exclusiuum iuris agentis: nisi respectu cōmoditatis z vtilitatis: nam dominus es: licet fundū tuus debeat mihi seruitutem: vel in eo habeā vsumfructum: vel ius emphyteoticum. z similia tamen ꝓpter ius tuum vtilitas iuris mei minuitur. isto casu quis possit opponere de iure talis tertij. habes hic melius q̃ alibi: aut ius tertij est quoddam ius accessorium rei: vt seruitutes reales vel persone vt seruitutes personales tunc de iure tertij non possum opponere domino. vt dicta. l. loci corp⁹. §. competit z hac glos. aut ius tertij non est accessorium ad aliud sed per se principaliter subsistit. vt vtile dominiū quod competit emphyteote seu feudatario z tunc possum opponere de iure illi⁹ tertij: ad excludendum intentionē tuam respectu illius iuris. vt hac. l. Sicut possum opponere de eo q̃ esset exclusiuū totius iuris tui. vt. l. fi. C. de rei ven. z. l. cū serum quispiam z ibi no. C. de ser. fugi. nec potest dici q̃ istud ius emphyteoticum accedat persone sicut vsufructus. nam vna emphyteosis est in p- a
sona oīm. sed vsufructus non pōt esse idem variatis personis. vt. l. stipulatio ista. §. si quis ita. de verb. obli. z. l. repe. in glos. qui. mo. vsufruc. amit. et per hoc habes multum notare istam gl.ª q̃ si tu expulsisti aliquem emphyteotam de fundo vel alio respectu ad te peruenit possessio fundi quod alī non potest vendicare a te. donec durat ius illius emphyteote. vt hoc expresse tenet glo. facit. j. de pig. l. lex vetigali. Barto.

Ob conditione.

Solutum anteqũ debeatur pendente dubio pōt repeti sed si certum est debitum esse vel futurum esse repeti non potest. h. d. cuz duabus ll. seq.

Que differentia sit inter diem incertum z conditionem.

Dictio cū: facit principaliter diē secundario conditionem. dictio si: cōditionem secundario diem.

Promissio facta cuz moriar q̃ſ videatur donatio causa mortis.

Nam si cum moriar. Oppo. ad hāc. l. de. l. si cum heres. q̃ſ dies leg. ce. fol. aliud in stipulatione: vt hic. aliud in legato: vt ibi. ¶ Quero † q̃ est differentia inter diē incertum z conditionem. glo. in hac. l. q̃ si sub ea conditione vacillat. finaliter dicit q̃ dies incertus fit per cū: conditio p si. vide glos. 2
ista est vera: nā cū facit † principaliter diē secūdario cōditionē. dictio si: facit principaliter conditionem secundario diem. vt. l. si titio. q̃ſ dies le. ce. et colligitur ex istis legibus: aut ergo promittitur vel legatur ad diem certam z solutum non repetitur. vt ē. eo. l. in diez. j. aut promittitur vel legat aliquid ad diē incertā: et tunc aut est incerta omni certitudine. ſ an z quādo. vt si promitto quando imperator venerit in italiā: z tunc solutū ante diem potest repeti. vt hac. l. quod si sub cōditione. in fi. aut est dies incerta quādo: sed certa an vt dies mortis: z tunc non potest repeti. vt hac. l. nam si cū moriar. et hoc in contractibus. in vlti

a ¶ Istā gl. adō q̃ cū glo. transit Ja. bu. Albe. de rosa. Bal. i lect. antiq. Aimge. z Sali. hic z Pau. de ca. q̃ dicit nō recedendum a gl. z est cōmunis opi. hz ō faciat l. si tibi hō. §. fi. de le. j. Alex. i. fi dicit q̃ in pūcto iuris ve riorī opi. ꝑ iura aliegata p ipz q̃ q̃ Bar. in. d. l. q. de except. rei iudi. tu de doctrina Bar. in. d. l. ij. vide Pau. ō ca. cōsil. mihi ex. ij. incip. ad ō q̃ q̃ritur z etiā q̃ſ q̃s possit opponere. de iure tertij. vltra copiose dicta p alex. adde Per. de anc. cōsilio. mihi ex. viij. incip. cōclusibus rōnibus in pe. z vlti. colū.

mis volũtatibus. dic vt. l. si cũ heres. qñ di. leg. ce: Si vero debeꝰ sub cõditione: z tũc aut est cõditio q̃ pino extitura est: z ita certũ est debitum tri: et tũc nõ põt repeti: sec⁹ si dubitaꝰ vt in istis legib⁹. a ¶ Ultimo op. ad hãc. l. 3 nã si cũ mortar † pmissum cũ mortar vſ. donatio causa mortis. vt. l. seta. de dona. cã mor. z. l. seta. de do. pteleg. et no. in. l. q̃ potis. j. fol. mat. Sol. opz te intelligere hãc. l. z similes q̃ isto mõ loquuntur: qñ precessit aliqua cã pmissionis. ex qua colligitur q̃ nõ fuit donatio cã mortis: sed pmissio inter viuos. ita intelligaꝰ. l. j. C. de act. ab here. z cõtra heredes. z. j. de bo. aut. iu. pos. l. hereditarium. z. C. de cõtrahẽ. z cõmit. stipu. l. fi. alias in dubio intelligeretur donatio causa mortis. vt dicis legibus. z. l. mortis causa. de do. causa mortis ita intelligit Bull. hic z alij doc. Bart.

Andreas Pomate.

a. ¶ Legib⁹. vide alex. cõsi. xl. col. v. vol. iiij. z vide q̃ scripsi. l. si alienã. §. mar cell⁹. ff. de don. causa mortis.

b. ¶ Cõscientie. addevl tra Alexã. inq̃tũ tangit an vaꝰ leat statutũ q̃ creditor excludebaꝰ a creditoꝰ. si fuerit p̃ quinquentũ neꝰ gligẽs. pe. de anc. cõsi. cclix.

Andr. po. ¶ Cõscientie. vide Panor. c. nouit. col. z. de iudic.

1 ☞ Obligatio naturalis q̃ non tollitur per dispositionem. l. si quis in tãtam. z similium.

2 Liberatus ex dispositiõe: puta legis si quis in tantam. z similium an teneatur in foro conscientie.

3 Consumptione z commistione reconciliatur indebitum.

4 Condicere partem dimidiam nõ corpus est dicere quod pars dimidia respectu numeri conditur. nõ respectu cuiuslibet corporis.

5 Error circa rem debitam inducit repetitionem.

Si pene causa. Ratio que cõtingit ex penatione tollit naturalẽ obligationẽ. h. d. Glos. queritur exempla huꝰ l. et ponit exemplũ in eo qui impetrauit iniquũ ius: z in eo qui pdidit actiones suas. z ponit exemplũ. per. l. et tatff. q̃ me. cã. z p. l. si qs in tãtã. C. vñ. vi. vel p. l. in criali. de iu. qm. iu. vel p auten. habita. C. ne filiꝰ p pa. vel p auꝰ. statum⁹. C. de epis. z cle. q̃ no. z tenemẽt † q̃ ex illis legibus nõ tollit obligatio naturalis. ¶ Aũ † forte in foro cõscientie b qa teneret solue: z tñ ista naturalis q̃ remanet impediat repetitionem soluti. nõ tñ credere q̃ ex tali debito nõ soluto posset opponi cõpẽsatio. vt. j. de cõpen. l. q̃cunq̃. z q̃ ibi dicet. Itẽ ponit gl. exemplum in macedo. sed exemplũ nõ est bonũ q̃ per macedonianum. non tollitur naturalis nec ciuilis: sed paratur exceptio. vi debitus. j eod. l. indebiti. z. l. qui exceptionem. z no. in. l. cum quis. C. de iur. et facti ignor.

Quãuis. Indebitum consideratur etiam ex parte soluentis. hoc dicit. ¶ Opp. C. de peti. hereditã. l. de hereditate. z. j. e. l. repetitio. Solu. gloss. hic solutũ noie suo: ibi soluit nomine alieno. f. hereditario. Plene not. in. l. si qd possessor. ff. de peti. here. Quid in dubio? dicunt quidam suo nomine. vt. l. z magis. j. de solu. z. j. eo. l. indebitã z. j. de rem ver. l. si filius. z. j. mãd. papi. Cõtrarium tz Bull. per. l. j. j. de insti. z. l. cũ post mortẽ. j. de admini. tuto. et de acqui. here. l. p herede. §. j. z ista vera. ad cõtria ridet. lz ipse nõ rideat q̃ qñq̃ duplex est obligatio: alia soluentis: alia alterius: tũc in dubio quis p sua videtur soluere: vt in contrariis. qñq̃ vna obligatio est que tamen est qualificata. exemplũ hic here tenetur hereditario noie institoꝰ tenet institoꝰ. nomine. ista obligatio põt considerari simpliciter sine adiectione illa: z potest cõsiderari cũ illa adiectiõe. semp̃ rñ est vna obligatio. quo casu p illa obligatione cum adiectione sua soluisse videtur: z sic hereditario nomine. vt. ff. de dixi.

Si falso. Si soluitur indebite cõmuns pecunia pars dimidia conditur non cuiuslibet corporis. h. d. ¶ Opp. cõsumptione † reconciliatur indebitum. vt. ff. eo. l. indebiti. §. sed si numi. Itẽ cõsum dicitur per immistionẽ. vt. l. si alieni numi. j. de solu. sed hic erant cõmisti: ergo oẽs possunt dici. rñ. illud est verũ qñ cõmistio fuit facta postea per creditorem recipientẽ: sed. si ab ipso initio. solutũ pecunia cõmista cõis: procedit iste ver. facit. ff. si cert. peta. l. nã. z si fur. in fi. z. l. si socius. ¶ Quero qd est hoc dictum partem † dimidiã condicere non corpus. Rñ: quia condicitur pars dimidia respectu numeri non respectu cuiuslibet corporis. vt. d. l. nã et si fur. in fi. ¶ Sed. cõtra hoc op: q̃ saltẽ pro alia parte põt cõdici possessio. vt. ff. e. l. indebiti. §. sed si numi. fol. dicũt quidã q̃ hoc vult dicere iste. §. q̃ qñ petes condicã ratione dñij aliã rõne possessionis nõ corporis. q. d. nõ condicã ipsa corpora rõne dñij. alij. vt Jo. exponunt dictã literã. q̃ condicã partẽ dimidiã non certã: puta hæ vel alias. arg. C. de vsufr. l. vsufructuarium. §. si in vinatijs. z verũ dicit recte. intelligẽdo: nã condicam certã partem respectu numeri: sicut dicerem peto quinq̃ ex illis. z. nõ autem magis vna q̃nq̃ q̃ alia. z predicta vera respectu proprietatis: sed respectu possessionis: põt alia pars condici: vt dictũ est. nisi facta sit consumptio: q̃ tunc repeteretur totum: qõ est verum nisi consumens fuisset domin⁹ p̃ tis: q̃ tunc consumptio non reconciliaret indebitum: sicut nec mutuum. vt. no. in. d. l. nam z si fur. in fi. ff. si certum peta.

1 ☞ Error in facto proprio toleratur quando certatur de dãno euitando.

2 Ubicũq̃ certat quis de damno vitando et alius de lucro captando probando rem aliter se habere error presumitur.

Sed et si me putem. Quando quis certat de damno euitando error in facto proprio toleratur. hoc dicit. ¶ Oppo. in facto proprio nõ est tolerabilis ignorantia. vt. l. q̃q̃. j. ad velleia. fo. hic certat de damno euitando. aduersariꝰ de lucro captando merito est tolerabilis ignorãtia.

1 ¶ Not. ergo † ex hoc text. cum glo. q̃ vbicunq̃ quis certat de damno euitando: et alius de lucro captando: probando rem aliter se habere error presumitur. idem not. in lege cum de indebito. infra de proba. et lege si post diuisionem. C. de iur. et fac. igno. et not. in lege de etate. §. qui iusto. supra de interro. acti. dixi plene in lege non fatetur. infra de confes. vide glo. super verbo potero.

☞ Materia conditionis incerti.

2 Conditio incerti an sit actio. z nume. §.

3 Fallacia de quid ad quale vocaꝰ fallacia accidẽtis.

4 A verbo recedere nõ debemus qñ possumus.

6 Conditio incerti quod nũq̃ habeat locum vbi alia actio sit prodita.

7 Repetere possessionem an dicatur incertum.

Cumiter. Cum soluitur debitum: tñ aliter q̃ debatur ad solutionis incõmodũ si est incertũ ei per actionem incerti consulitur. h. d.

1 ¶ Materia cõditionis incerti traditur hic per gl. melius q̃ alibi: ideo circa eã aduertamus. ¶ Opp. et videꝰ q̃ debeat agi sine causa. vt. l. j. et. l. iij. j. tit. j. huius timore reperio in ista materia tres opi. et ego sum in quarta: vna fuit Jo. qui cõcedebat oppositionem: quod hic agatur conditione sine causa: et quod hic dicitur incerti exponit. i. conditione sine causa: q̃ datur ad incertum. dicit enim Jo. quod conditio incerti † non est proprium nomen actiõis: et ideo in arbore sua non fecit ei specialem titulũ: sed posuit subtit. de cõdi. sine causa. Idem tenet Rof. q̃ si cõditio incerti esset propriũ nomen actionis haberemus de ea specialem titulũ sicut de alijs actionibus seu conditionibus. Cõtra oppo. Joã. facit per cõditionem sine causa repetitur illo qõ sine causa est apud aliũ.

2 Ubicũq̃ certat quis de damno vitando et alius de lucro captando probando rem aliter se habere error presumitur.

3 Fallacia de quid ad quale vocaꝰ fallacia accidẽtis.

4 A verbo recedere nõ debemus qñ possumus.

6 Conditio incerti quod nũq̃ habeat locum vbi alia actio sit prodita.

7 Repetere possessionem an dicatur incertum.

bitũ simul. z pariter. ¶ Opp. et videtur q̃ prius repetat fideiussor: q̃ reus debet primo soluere. vt in auf. presente. C. de fideiuss. hoc procedit de iure antiquo. hodie prius repeteret fideiussor per dictas aut. sed si esset renuntiatum beneficio fideiussoris hodie remaneret. l. ista incorrecta. Bar.

Plane. Oppo. ad hanc. l. de. l. pesi. C. eod. due sunt solutiones quas simul iunge vtrum in repetendo sit electio eius cuius erat in soluendo: dic aut sunt plures: et transferꝰ electio ad creditorem qui tenetur reddere ne forte ipsi in petendo varient vt hic. aut soluens est vnus: et tunc de iure antiquo est idem arg. huius. l. hodie contra. vt. l. penul. C. eo. Bar.

3

Sed et si me putem. Quando quis certat de damno euitando error in facto proprio toleratur. hoc dicit. ¶ Oppo. in facto proprio nõ est tolerabilis ignorantia. vt. l. q̃q̃. j. ad velleia. fo. hic certat de damno euitando. aduersariꝰ de lucro captando merito est tolerabilis ignorãtia.

5

1 ¶ Not. ergo † ex hoc text. cum glo. q̃ vbicunq̃ quis certat de damno euitando: et alius de lucro captando: probando rem aliter se habere error presumitur. idem not. in lege cum de indebito. infra de proba. et lege si post diuisionem. C. de iur. et fac. igno. et not. in lege de etate. §. qui iusto. supra de interro. acti. dixi plene in lege non fatetur. infra de confes. vide glo. super verbo potero.

☞ Materia conditionis incerti.

2 Conditio incerti an sit actio. z nume. §.

3 Fallacia de quid ad quale vocaꝰ fallacia accidẽtis.

4 A verbo recedere nõ debemus qñ possumus.

6 Conditio incerti quod nũq̃ habeat locum vbi alia actio sit prodita.

7 Repetere possessionem an dicatur incertum.

Cumiter. Cum soluitur debitum: tñ aliter q̃ debatur ad solutionis incõmodũ si est incertũ ei per actionem incerti consulitur. h. d.

1 ¶ Materia cõditionis incerti traditur hic per gl. melius q̃ alibi: ideo circa eã aduertamus. ¶ Opp. et videꝰ q̃ debeat agi sine causa. vt. l. j. et. l. iij. j. tit. j. huius timore reperio in ista materia tres opi. et ego sum in quarta: vna fuit Jo. qui cõcedebat oppositionem: quod hic agatur conditione sine causa: et quod hic dicitur incerti exponit. i. conditione sine causa: q̃ datur ad incertum. dicit enim Jo. quod conditio incerti † non est proprium nomen actiõis: et ideo in arbore sua non fecit ei specialem titulũ: sed posuit subtit. de cõdi. sine causa. Idem tenet Rof. q̃ si cõditio incerti esset propriũ nomen actionis haberemus de ea specialem titulũ sicut de alijs actionibus seu conditionibus. Cõtra oppo. Joã. facit per cõditionem sine causa repetitur illo qõ sine causa est apud aliũ. vt. l. j. j. de condi. sine causa: sed fundus nõ est apud aliũ sine causa: q̃ erat debitus. iter non est apõ aliũ. q̃ dñs non debebat iter sibi ipsi. condicitur ergo aliquid qõ non est in rerũ natura: nec fuit traditum: dicit eũ text. condicam vt iter concedatur. huius timore dicit Jo. q̃ hec propositio fundus est apud eum sine causa non est vera: sed ista propositio fundus liber est apud eũ sine causa bene est vera: et ideo condicetur ab eo: vt patiatur seruitutẽ imponi. ita dicit Jo. ¶ Itẽ oppo cõtra Jo. q̃ ẽm hoc iste. §. nõ faceret ad titul. cõtra. l. imperator. j. de in diẽ adiec. dicit ipse imo q̃ indebite est solutuꝫ hoc est fundus liber est indebitus. ista op. Jo. non videtur vera. continet enim fallaciam † de quid ad quale: que vocatur fallacia accidentis: nam conditio sine causa competit qñ quid sine causa vel indebite soluitur. vt. l. j. in prin. j. de cõdi. sine causa. Sed hoc qõ soluitur indebite nõ soluitur: sed soluitur aliter q̃ debeatur: q̃ soluit liber fundus cum debeat solui seruus: et sic non cõpetit sine causa. Preterea hoc est facere violentiã huic text.

4 sed non † debemꝰ recedere a verbo qñ possumus. vt l. j. §. si ita. j. de exercitoria. et. l. non aliter. de leg. iij. ergo ꝛc. Nõ ob. qõ † hec actio non habet specialem tractatum: q̃ nos reperimus in multis alijs: vt in interdicto fraudatario. de quo in. l. pupilli debitor. in pri. j. de solu. et in interdicto de ruderibus tollendis. de quo infra de dam. infec. l. pretor. §. finali. et in multis alijs. vnde alij sunt in alia opi. q̃ conditio incerti sit propium nomen actiõis: et habeat locũ vbicũq̃ petitur incertũ. Sicut certi conditio habet locum vbi cũq̃ petitur certum: horum opi. recitat Jaco. de are. in lege certi condi. in prin. §. si cer. peta. et ibi tangit in glos. super verbo ex certo. iste opi. non tenentur a nostris doc. quia hoc nulla lege reperitur cautum. ergo ꝛc. imo videtur contrarium. insti. de ver. oblig. in prin. vbi dicitur q̃ qñ ex stipulatione debetur incertum agitur ex stipulatione. tertia fuit opi. Azo. quã glo. refert hic in summa. vt dicamus q̃ conditio incerti est propium nomen actiõis: et habet locũ vbi cũq̃ petitur incertum preterq̃ ex stipu. ita loquitur hic. et. l. qui exceptionem. §. si pars infra eodem. et. l. si tibi liberum. j. de act. emp. et infra de leg. j. l. quod si nulla. et in. l. et ideo. §. fi. j. ti. ij. ẽm glo. hic. vnde cũ alijs actionibus cõcurret ista conditio incerti. vt cũ actiõe cõmodati z depositi in qua peto rẽ restitui sic incertũ. ita dicit glo. et sic intelligit. l. istã. ¶ Sed cõtra hanc lect. op. de. l. indebiti. §. sed si numi ẽ. eo. solu. ibi agitur ad possessionem. et licet alias rem tradi dicatur esse incertum: tamen in conditione indebiti videtur esse certum. quia peto possessionem quam tibi tradidi eo modo quo tibi tradidi: sicut dicimus in mutuo. quia licet alias hec appellatio vinum bonum sit incerta: tamen in mutuo dicitur cõtinere certum: refertur enim ad eam bonitatem: seu qualitatem: in qua factum est mutuum. vt supra si cer. peta. l. cum quid et not. in lege certi conditio. eodem titu. et sic gloss. pertransit. Ego dico † quod conditio incerti nunq̃ habeat locum vbi est prodita alia actio: quod probo: quia sicut alia actio: scilicet ex stipul. ita facit cessare conditionem incerti. secundum Azo. ita alia actio ordinaria: et multomagis pro hoc videtur text. in lege permisisti. infra de prescript. verb. et

6

a ✠Andreas Pomate. ¶Non est. vide aliquid per Alex. consi. xxxj. col. iij. vol. ij.

b ✠And. Poma. ¶Nō vz. vide Rosn. cōsi. ccccciij. Alex. cōsi. ix. et cōsi. cxvj. vol. ij. Panor. cōsi. lxiiij. vo. j. Are. cōsi. xxxviij. Alex. l. fratres. in ff. §. de trāsac. z in l. j. C. ō trāsac. et cōsi. xciij. co. ij. vo. ij. Pasi. cōsi. j. col. iiij. ō refer. Bal. c. pastoralē. co. j. e. tit. Pasi. c. exposita. co. p. ō arbi. Are. cōsi. xxviij. alb. cxxviij. co. ff. Alex. cōsil. lxij. vol. ij. vbi dicit q̄d qñ calūniose peteret. vide et Sozi. cōsi. iiij. et cōsi. lxj. col. iij. z not. q statutū ō causis cōmittētib⁹ non hz locū in casu dubitabili: late ꝯ Barba. cōsi. xlij. co. ij. vo. j.

hoc videtur voluisse sentire glos. que est alibi: que tex. dum dicit incerti conditionē: exponit illa verba incerti q̄ō fuit significatiua facti: hoc est id q̄ō est incertum: ita no. in lege si heres. j. de actio. empt. et supra de vsufru. earū rerūq̄. vsu consum. l. trib⁹. in verbo incerti. Dico ergo sic quādoq̄ aliq̄d est incertum: sed venit certificandum per sententiam: vt interesse tunc non habz locum: conditio incerti. sed certi cōditio. vt vbi ter. vide ē dicere incerti dic. id est certi conditione que datur ad interesse q̄ō est incertū ab initio. vt. l. fin. §. si quis in ius voc. non ierit. et. l. liber homo. §. finali. de ver. obli. et not. per glo. in. l. certi conditio. super verbo ex certo contractu. §. si cer. pet. q̄ñq̄ petitur illud quod est omnino incertum: z durat incertū: non aūt venit certificādum per sniam: tunc siquidem ad id est aliqua actio prodita: q̄ cadit obligatio in speciē alicuius cōtractus vel debetur ex testamento: tum agēt illa actione ordinaria et nō cōpetit conditio incerti. vt insti. de verb. obli. in pr. et. l. permissisti. j. de prescrip. ver. z vbi ler diceret incerti. expone. id est tali actione q̄ ppetit ad incertū: et sic factū significet. vt. l. si heres. j. de act. empt. et. l. tribus. de vsufruc. earum. re. q̄ vsu consu. sed si non cadit in speciē alicuius contractus: vel q̄ñ: tunc aduerte siquidem illud quod est gestum inter partes est tale q̄ō consueuit parere conditionem: re: currimus ad conditionē incerti. vt hic. et. l. qui exceptionem. §. si pare. infra. c. l. si tibi liberum. j. de act. empt. l. q̄ō si nulla. j. de lega. j. et de vsufruc. earum. re. que vsu cōsu. l. hoc senatus. §. j. Declaro hoc: iste conditiones ob causam indebiti: et sine causa non oriuntur nisi aliquod negotium sit inter partes gestum. l. si in area. j. eodē. et. l. si me et titium. §. si cer. pera. negotio tamen gesto inter eos oritur cōdictio dicta: nō ꝯ id q̄ō agitur: sed extra id. i. extra propositum agentium. vt. l. si is in fine. j. cōmo. vñ in casu proposito huius. l. et similium allegatarū. §. hec concurrunt. negotū enim est gestum inter me et te. q: fundū tibi dedi liberū: et est equū q̄ō mihi constituas seruitutē. q: hoc ab initio debebaz deducere. licet rēpore solutionis hoc nō ageretur. sed quia indebiti nō possum: agere: q: debitum solui. nec sine causa q̄ñ aliquid nō est apud te sine causa. ideo recurrimus ad conditionem incerti. de hoc est casus hic cū similibus. ll. alle. sed si illud: quod tibi solui et eius substātia esset apud te indebite vel sine causa puto quod conditio inde. et sine causa daretur ad illud. licz esset incertū. vt. d. l. iij. j. de condi. sine causa. et probatur. §. l. proxi. vbi fuit solutus stichus aut pāphilus qui debebatur alternative. certe cū non sit electio reperēta illa actio dicitur continere incertum. l. vbi autē. §. qui illud aut illud. de verbo. obli. et tñ cōpetit conditio indebiti. vt. l. §. proxi. §. idem. §. eo. l. si fundi mei. vbi per hanc cōditionē repetitur vsusfructus. et ille qui peritvsum fructū petit incertum. vt. d. l. vbi aūt. §. ij. Et hoc modo possumus intelligere. l. indebiti. §. sed si numi. q: licet repetere † possessionem dicatur incertū: tñ cōpetit hec conditio. q: illud incertū fuit solutum. q̄ñq̄ incertum debetur ex aliquo actu ex quo nō cōsueuerūt oriri iste cōditiones. et equū est actionē dari tunc cōpeteret actio in factū. vt. l. quotties. j. de prescrip. ver. in casu tñ cōpetit cōditio incerti vt. l. et ideo. in fi. j. ō condi. fur. quod qualiter intelligatur ibi dicam. tenementi predicta.

¶ Transactio post sniam que sit rō q: non valeat. Statutum quod de qualibet lite fiat compromissum quod non fiat quando quis habet sententiam diffinitiuam vel instrumentum guarentigiatū habens executionem paratam.

Compromissum quod sit quedam transactio.

Per aquilianā stipulationē non transigitur super re iudicata.

Res iudicata q̄ō nō dicatur donec appellari potest.

Eleganter. Datū ex causa trāsactionis que secuta est[a] vel inualida est repetitur. h. d. vsq̄ ad. §. si quis post. ¶Quero q̄ differentia est inter puncipiū. l. et ver. idēputo. dic vt in glo. ¶Scdo quero que differētia est inter puncipium. l. et paragraphū: si post rem. Respond: quia supra transactio non fuit secuta ibi fuit secuta: sed inualida. ¶Quero que est ratio quod † non valeat[b] transactio post rem iudicatam. text. dicit quod imperator sic voluit. glo. dicit melius quod transactio debet fieri de re dubia: sed postq̄ est iudicatum non est dubium: ergo ꝛc. quod tene menti propter statuta[a] terrarum: que dicunt quod de qualibet lite partes cogantur compromittere in arbitros vel in arbitratores. nam si quis haberet sententiam diffinitiuam: vel instrumentum publicum guarentigiatum q̄ō secundum formam statum mereret executionem sicut sententia diffinitiua tunc non coageretur[c] ad cōpromittendum: quia cōpromissio est quedam transactio. vt in aut. vt diffe. iudi. §. j. et in aut. si vero contigerit. C. de iudi. et ibi no. Sed de eo quod certum est non potest transigi. ergo ꝛc. sed si illud instrumentū non esset liquidum: sed posset in aliquo in dubiū reuocari: tunc secus vt hic. ¶Queritur glo. [d] an per aquilianam stipu. possit transigi super re iudicata: quidam dicunt quod sic. contrarium dicit gl. et bene hic. et. l. si causa. C. de trāsac. vbi dicit per gl. melius quā hic. ¶Supra dicit glo. q: illud q̄ō deuenit in sententiā posset deduci in stipulationē: et posset

ea posset super stipulatiōe dubitari. z sic valeret trāsactio q̄ō intellige si dubitaretur nō ficte: vt. §. de trāsactio. l. cū hi. §. si cū lis. ¶Ultimo dicunt quidam q̄ res iudicata non dicitur donec appellari possit: vt hic. z hoc est q̄ dicunt canonistē: nia transiuit in rez iudicatam: q: etiā videtur text. dicere in. l. si fund⁹. §. si pluris. j. de pigno. quod dic. vt. l. litigatoribus. C. de ap. plene. j. de re iudi. l. j.

¶ Exceptio transactionis iurisiurandi z rei iudicate quod impediat litis contestationem: z q̄ñ possit opponi. nu. 7.

2 Exceptio impediēs litis contestationē si omittatur quod non reddit processum nullum.

3 Exceptio impediens processum debet opponi ante litem contestatam: z opponitur etiam post si post incipit competere.

4 Exceptio incompetentie seu priuilegij fori dz opponi in initio z sic anteq̄ aliquid fiat.

5 Exceptio procuratoua quod nō possit opponi post litem contestatam.

6 Exceptio excōicationis vel banni vel non solutarū collectarum quod possit opponi quandocunq̄.

8 Si opposui exceptionem ad impediēdū processum z super ea fuerunt testes examinati z succubui. vtrū post litem contestatam potero illam opponere ad iustitiam cause in vim peremptorie.

Si quis post. Iste est notabilis. §. Exceptio transactionis impedit lit. contestatio. z si omittatur non reddit processum nullum: z si post contest. incipit cōpetere reliquā partem iudicij impediet. si opponatur: z si non opponat solutum poterit repeti. h. d. Primo loquitur q̄ñ trāsactio precessit contestationem. secundo quando est secuta. secunda ibi: sed z si. No. q: † exceptio transactionis impedit contest. Idem in exceptione iurisiurandi z rei iudi. vt. l. j. §. ij. z. l. nam z postea. §. de iureiur. et. C. de transac. l. fratris. ¶Secundo not. † q: exceptio que impedit contesta. si omittatur. non reddit iudicium retro nullum. ¶Tertio not. q: † exceptio[a] impediens processum debet opponi ante lit. contest. si incipit ante competere: sed si incipit post competere potest opponi postea. vt. l. ij. C. de consor. eiusdē lit. et. l. pompo. §. rati. §. de procura. z ibi dixi. ¶Circa primum de exceptionibus que impediunt lit. contesta. dic vt dixi in. l. nam z postea. in puncip. §. de iureiurand. ¶Circa secundū. quando debeat opponi

b ista exceptio[b] videtur quod possit opponi in quacunq̄ parte iudicij. vt in. c. prima. extra de except. in. vj. solu. quedam est exceptio dilatoua: seu impediens

4 processum † propter priuilegium fori: z ista debet opponi in initio anteq̄ fiat aliquis actus per quem videatur in iudicē consentiri. vt. l. fi. C. de excep. z extra de re iudi. c. inter monasterium. dixi plene. j. de re iudica. l. quidam consulebat. ¶Quedam est exceptio q̄

5 impediret † processum propter personam agentis et ista quandoq̄ purgatur per lit. contesta. vt in exceptione procuratoria. l. pomponi⁹. §. rati. §. de procu.

f nam cum procurator per lit. contestata. efficiatur dñs

g lit. ideo postea nō potest sibi dici. tu non es procurator: vel non potes agere. vt. d. l. pomponius. §. rati. et. l. ma demum. C. de procu. ¶Q̄ñq̄ exceptio non purgatur per cōtestationem. vt exceptio excōicationis. dixxxiij. incip. pro clariori intellectu.

✠Andre. Poma. ¶Exceptio. vide pro declaratione. No. sing. cccxxx.

b ¶Exceptio. adde vt plene per Spe. in tit. de exce. §. dicto. per totum.

c Sicut[c] enī erat excōicatus ab initio:

6 ita post cōtesta. remanet excōicat⁹: et ideo lz hec exceptio nō possit opponi ꝯtra ea q̄ iā acta sunt. poterit opponi cōtra ea q̄ agēda[a] sunt. Sicut enī ab initio poterat sibi dici: tu nō es audiēdus: ita mō pōt sibi dici: tu nō es audiend⁹. vt. d. c. j. extra de excep. li. vj. et idē videtur de exceptiōe[b] bāni. vel de exceptione q: nō soluit collectas. z si. que per formā statuti reddūt personam inhabilē ad agendū. vel faciunt q: audiri non debeat. ¶Quedā est exceptio que impedit contest. ex natura cause vel cōtractus. vt exceptio trāsactionis rei iud. z iurisiu. z similes: que si opponantur ad impediendū. pcessum debēt opponi ante li. cōte. vt hic sed si nō opponeretur posset opponi post cōtest. nō ad impediendū pcessum. sed ad iustitiā cause. sicut cetere perēptorie. vt. l. peremptorias. C. sentē. rescin. nō posse. sed si inciperet cōpetere post pre. tūc etiā posset opponi ad pcessum. vt hoc. §. cum si. ¶Quero

8 † qd si opposui vnā de istis exceptiōibus ad impediendū pcessum. z super ea fuerūt examinati testes: z succubui. vtrū post lit. cōtest. potero opponere ad iustitiam cause in vim peremptorie: z de nouo testes pducere. Bulli. de cu. vt dicere q: nō: q: iam sunt apti: z publicati testes ergo ꝛc. In cōtrarium[c] videtur text. in. c. veniens el. ij. de testi. non determino[d] nunc.

¶ Solutum indebite in actionib⁹ penalibus repetitur.

2 In actionibus que crescunt per inficiationem solutum indebite non repetitur. z nume. 7. z de ratione. nume. 3. et nu. 6.

4 Estimatio vani timoris nulla est.

5 Cause que impediunt repetitionem indebiti.

Si qua lex. Solutū indebite † in actionib⁹ penalibus repetit. h. d. ¶Op. C. eo. l. ea que. fol. hic loquit in actionibus

✠Andreas pomate.

¶Sicut. vide Felt. in. c. exceptione col. vj. versi. fal lit. iij. et in colum. xij. versi. item ista. de excep. Alex. l. j. §. fubla. j. ad treb.

d ¶Agēda sunt. Adde de except. excōt. quādo possit opponi Federt. consi. cxvij. z de excep. banni. Roma. cōsi. ccxiij. et an dicta de excommunicato habeāt locum in banito vide Joā. in addi. ad Spec. in tit. de sniā. §. iusta. versic. Itē est nulla ratione ligatorum.

✠Andreas pomate.

e ¶Exceptione. cōtrarium tenuit Bal. l. vrgallus. vl. co. ff. de fideiussori. et ibi per Alexan. in apostil.

¶In contrarium. Adde Fede. consi. ccxxij.

✠Andreas pomate. ¶Determino. Adde q: determinatur in extra. ad repuimendū. in glo. in verbo summarie. versi. quedam sunt emergentes. Inchā. consi. cccxxxiij. incip. pro declaratione istarum. versi. item aduer.

a ⁓Andreas Pomate. ¶ Quero Quando lex resistit contractui ex eo non nascitur neqꝫ ciuilis neqꝫ naturalis obligatio, quod etiam ꝓcedit in prohibitione iudicis. tex. est no. in l. is cui bonis. ĩ. de ver. obli. vbi si interdicitur bonorum administratio prodigo per iudicē non potest postea ciuiliter aut naturaliter obligare cum ante interdictionem ẜm cōmunem opin. docto. vbi se obligare potuisset vide ro. cō sil. ccccxxxvij. in prio dubio. col. prima.

b ¶ Quod si postea. soluitur hodie lex resistit omnino obligationi vsurarum tex. in c. debitores. extra de iureiur. sed vnū dicebat bal. et Angel. in l. si marito. §. j. sol. mat. argu. huius tex. cum similibus quod si vsurarius confitetur se recepisse centū ⁊ de aliis quietationē facit ꝙ illa de quibus facta est quietatio non possunt ab eo repeti: lꝫ alē vsure solute repetātur facebat dubium quia quietatio hꝫ vim solutionis qualiter autē intelligatur ꝙ solutū pro vsuris repetatur ⁊ quid in depositario qui scienter vel ꝑ errorem restituit depositū cum x. pro cētenario ꝑ parte lugri an hꝫ locum repetitio. vide Bald. in l. j. in x.

que sunt penales ab initio: ibi in his que ex postfacto crescunt per inficiationē. ¶ Cōtra hoc opp. de. l. inde neratius. §. fi. cum. l. seq. ĩ. ad. l. aquiliaꝫ. sol. intellige hanc solutionē ẜm illā. l.

2 ꝙ † maleficiū erat ab aliquo cōmissuꝫ. ideo in actione. l. aquilie soluens non repetit: secus si a nemine esset cōmis-

3 sum. vt ibi. ¶ Quero † que est ratio ꝙ in actionib⁹ q̃ crescūt per inficiationē. solutū indebite nō possit repeti. Rñ. dicunt quidā ꝙ lꝫ sit indebitū respectu soluētis. tñ est debitū respectu ei⁹ cui soluitur: vt ptꝫ ex his q̃ dixi in ꝑcedenti cōtrario. ista rñsio cōfunditur ꝑ l. si pene. §. j. s̃. eo. vnde alii dicūt ꝙ rō

4 est: qꝛ vane timuit ⁊ † vani timoris nulla est estimatio vt. s̃. qd̃ me. cā. l. nec timorē. ⁊ ĩ. de re iud. l. si qs ab alio. ista rō gl. nō est bona: qꝛ idē esset: ⁊ si iuste timuisset: vel si oīno se debitorē credidisset ex iusta cā. vt. l. ea q̃. C. eo. vide

5 glo. Alibi ponit † rōnem verissimam: in his q̃ crescunt ꝑ inficiationē: si ab initio soluo videor tecū trāsigere quasi dicā pri⁹ volo hoc soluere: q̃ꝫ me in hoc dubio ponere. vñ sicut solutuꝫ ex cā trāsactionis nō repetit̄ trāsactione secuta. vt. s̃. ea. l. in prin. ⁊. C. eo. l. ij. ita solutū ex hac cā q̃ per inficiationē crescit. ita no. i. l. error. C. de iu. ⁊ fac. igno. et tāgitur ꝑ gl. in. d. l. ea q̃. C. eo. ꝙ hic tenet Guil. ⁊ ista vera est quicquid dicat Pe. in. d. l. ea que. C. eo. ¶ Quero

6 † q̃ sunt cause que impediūt repetitionē indebiti. ⁊ aduerte qꝛ quoddā est indebitū ciuiliter: sed naturaliter debitū: vel est indebitū ope exceptiōis. et de istis dic. vt. s̃. eod. l. j. ¶ Sed si q̃ris de eo qd̃ est indebitū oī iure: tūc gl. hic enumerat casus quos tu inuenis vide ⁊ eā signa. primus casus est in his que crescūt per inficiationē: vt

7 dictū est: † sed certe licet hoc sit indebitum respectu cause remote propter quam soluitur. s. damni dati vel legati facti piis locis. tamen est debitum respectu cause proxime tacite intellecte scilicet transactionis; videtur eñ transigere. vt. s̃. dixi. Secundus casus est quando sciens soluit dicit glo. ⁊ hic idem quia incipit esse debitum respectu cause proxime tacite subintellecte: scilicet donationis. vt. l. cuius per errorem. ĩ. de reg. iur. Tertius casus est quando iurauit creditor sibi deberi illud quod in veritate non debebatur: certe ⁊ hoc idē qꝛ incipit deberi ex noua causa. s. iuramēto. Quartus casus est. s. propter autoritatem rei iudic. certe ⁊ hic idem: quia ex sentētia incipit de nouo deberi saltē ciuiliter. Quintus casus est ꝓpter transactionē: vt. C. eo. l. ij. ⁊. s̃. e. l. in princ. ⁊ certe ⁊ hoc idem qꝛ incipit deberi ex noua causa. s. trāsactionis. Sext⁹ casus est propter pietateꝫ. vt. s̃. eo. l. cum his. §. si mulier. Septimus casus qñ debetur ab alio. vt. s̃. eo. l. si pene. in prin. dic vt ibi.

Si is qui. Promissio facta a sciēte se nō posse compelli tanq̃ꝫ indebita non condicitur. h. d.

Cum duo. Pluribus soluentibus idem debitum: ei qui vltimo soluit cōceditur repetitio. hoc dicit hec. l. ⁊c.

1 ☞ Qñ lex non assistit nec resistit obligationi tunc non impeditur naturalis obligatio.

2 Si lex resistit obligationi nō nascitur nec ciuilis nec naturalis.

3 Stante statuto ꝙ nullus audeat ꝯhere cum minore sine consensu propinquorum: ⁊ si factū fuerit non valeat si cōtrahitur sine solēnitate requisita ex tali contractu non oritur neqꝫ naturalis neqꝫ ciuilis obl̄o.

4 Vsure hodie de iure canonico ⁊ diuino sunt prohibite: ⁊ lex earum obligationi resistit.

Si non sorte. Ista. l. habet subtiles casus qñ lex

1 † obligationi non assistit nec resistit cōtrahitur naturalis que impedit repetitionem indebiti soluti: sed quando lex resistit impeditur etiam naturalis obligatio et solu-

a tum repetitur. hoc dicit. ¶ Quero[a] quid differt principium a responso. Respondeo in princ. debebantur vsure naturaliter. in secundo responso nullo modo. Tunc vltra quero. quare non debebantur naturaliter in secundo responso: cum interuenerit promissio assensus sicut in principio. Respondeo in principio lex non assistit nec resistit obligationi: sicut dicimus in. §. alteri. in. l. stipulatio ista. ĩ. de verborum obliga-

2 tio. in secundo responso lex † resistit obligatiōi: ideo non nascitur ciuilis nec naturalis: vt hic. ⁊. l. cum lex. ĩ. de fideiussor. et. l. non dubium. C. de legi. quod est alias multum notandum propter statuta terrarum que quandoqꝫ resistunt contractui. ¶ Unde dicebā

3 ꝑridie: de facto † cauetur statuto assisii, quod nullus audeat contrahere cum minore sine consensu propinquorum: et si factum fuerit non valet: certe si aliquis contrahit cum minore solennitate non seruata: licet de iure communi ipse minor obligaretur naturaliter: et alius obligaretur sibi ciuiliter et naturaliter. vt institu. de auto. tuto. §. j.: quod est ideo. quia lex non assistit neqꝫ resistit obligationi: tamen cum statutum omnino resistat nulla nascetur obligatio. vt hic. ⁊ dicta. l. cum lex. ⁊. C. de legib. l. non dubium.

b ¶ Opponi. dicitur hic ꝙ si postea[b] soluitur sors ipsa

repetitur tanq̃ꝫ indebita. contra. ĩ. eo. l. qui inuicem. sol. ibi debitum erat hincinde ex diuersis causis: hic vero solutum pro vsuris directo cōputatur in sorteꝫ. sicut si pro sorte esset solutum: quoniam sortis occa-

4 sione soluitur. hodie † vero de iure canonico imo potius de iure diuino obligationi vsurarū lex resistit in totū: vt. C. de vsuris. aut. ad hec ideo solutū in totum repetitur. et ita obseruatur nec potest dici ꝙ scienter soluit indebitum. vt dicā. ĩ. proxi. §. ⁊c. Bar.

a **Si quis[a] falso.** Quod soluitur ne quis in debito putatiuo vexetur tanq̃ꝫ indebitum repetitur. hoc dicit. ¶ No. ergo ꝙ

b licet ego sciam me non teneri ad vsuras[b] si promitto vel soluo sibi vsuras ne vexer super debito principali non potest dici ꝙ sciens indebitum soluerim: ⁊ ita practicant episcopi ⁊c.

Indebitum autem. Indebitū est qd̃ non debetur ipso iure vel ope exceptionis perpetua. Barto.

1 ☞ Nemo inuitus in communione stare compellitur et quando. nu. 4.

2 Res pro debito potest retineri: et quando. nu. 7.

3 Scriptor an possit retinere quinternum donec ei soluatur: et nu. 8.

5 Pars a toto separata in speciebus non valet tantū q̃tum si vnita est toto.

6 Datio insolutū si in aliqua parte fiat plus debito qd̃ in totum vitiatur licet sit locus retentioni.

9 Debitor cui relicta fuit libertas an sit interim liberatus naturaliter.

10 Monachus fugitiuus et syndicus reuocatus si accipiant pecuniam mutuo an abbas obligetur.

11 Procurator reuocatus quando obliget dominum: remissiue.

12 Quod quis non possit venire contra factum suum ad suum cōmodum.

13 Sententia lata inter heredem et euincentem qd̃ habeatur pro veritate etiā quo ad alios.

c **Si centum.** [c] In speciebus ratione partis pro alio indebite solute totum repetitur. secus in his que in genere suo recipiūt fun-

b ctionem. hoc dicit cum. §. sequen.[b] ¶ Not. quod † ne-

1 mo inuitus cōpellitur stare in cōmunione. ¶ Item

2 not. † de iure retinendi rem pro debito dicit gl. quod

3 facit pro † scriptoribus vt possint retinere quinternū donec eis soluatur. quod. ĩ. dicam. ¶ Oppont. de. l.

4 iij. §. fin. et. l. sequenti. s̃. de rei vendicatio. † vbi quis inuitus compellitur ad communionem. solu. hec ver-

e ba nemo[c] compellitur ad communionem: possunt intelligi ad communionem. s. inchoandam. et tunc fallit in. l. contraria. propter impossibilitatem. alio modo possunt intelligi ad communionem. s. retinendā: hoc etiam fallit in casibus propter prescriptionem. vt. l. prima. C. de an. except. quod docto. reprobāt in fundo a sociis communiter possesso. ⁊ bene. vt ibi. et l. finali. C. communi diuidun. ¶ Secundo oppo. de l. se. §. ideꝫ marcellus. solu. prout loquitur in pecunia non ob. quia non dicitur esse communio: in quolibet corpore: sed petitur respectu numeri. vt. l. si pene. §. si falso. s̃. eodem. ⁊. l. nam ⁊ si. in fine. s̃. si certum peta. sed prout loquitur in oleo ⁊ in aliis quantitatibus vi-

detur dubium sed responde eodem modo quo ĩ pecunia. Est ⁊ alia ratio:

5 quia † in speciebus non valet tantum pars separata a toto quantum si vnita est toto. vt. ĩ. de solutionibus. l. si quis aliam. ⁊ infra de in diem adiect.

questio. C. pro socio. Alexan. de Imol. Adde de minore contrahēte nō seruata forma statuti. vt ꝑ Bartolum in. l. cum lex. ĩ. de fideiussori. et per canon. in. c. cum contingat. de iureiuran. quod not. ad apostillā: adde que sit differentia quod remittens simpliciter vsuras solutas nō repetit. et faciens pactum de nō petēdo repe. Feder. cōsi. clxxxiiij. an aūt officialis possit cum bona conscientia mandare executioni sententias predecessorum super vsuris vide Pau. de ca. consi. ccclxx.

a ⁓Andr. Poma. ¶ Si quis. vide Alexan. cōsi. viij. col. ij. vol. iij.

b ¶ Vsuras. not. ꝙ soluens vsuras scienter indebitas repetit. ⁊ sic no. limitationem ad. l. j. s̃. eo. ꝙ tamē recte intelligas: vt hic habetur. ⁊ vide qd̃ habet̄. ĩ. ea. l. §. si quis. adde ca. debitores. ⁊ ibi plene per doct. de iureiu. ⁊ Bal. in aut. ei qui. in vlti. col. de bo. auto. iu. pos. ⁊ qd̃ dictum est per Bar. s̃. ea. l. in fi. prin. ⁊ Bal. in. l. constitutionibus. in fi. C. de vsu. ⁊. l. ab anastasio. C. mād. ⁊ ꝑ Domi. in. c. cū tu. de vsu. vide no. Bal. aliter loquentem in. l. si ob turpem. §. j. s̃. titu. j. ⁊ qd̃ ibi scripsi post Pau. de cast. Alexan.

⁓Andreas Pomate.

c ¶ Si centum. Quod datio insolutum plus debito vitiatur in totuꝫ pro quo facit qd̃ dicit Bal. in. §. qm̃. l. certi condi. s̃. si cer. peta. facit. l. cum amplius. ĩ. de regu. iur. ⁊ ibi glo. licet videatur tenuisse contrariuꝫ Bart. in. l. post contractum. in fi. ĩ. de dona. et limita vt per Bal. in. l. fi. in pe. col. C. de iure do. ⁊ circa dictū Bar. vide Alex. consi. lxiij. col. vj. volū. iiij. cremē. singu. xcij. et. xcv. Panor. consi. xliij. ij. volu. facit dictum Bar. in. l. certi condi. §. quoniam. ff. si cer. peta. Alex. l. iuste possidet. in. vj. colum. circa medium. de acqui. pos. Bal. in. l. fi. quod metus cau. Et in. l. sunt et alii. de publi. Barba. l. cum super. colum. vij. de offi. delega. ⁊ ibi Feli. col. xij. alias. ij. Alex. consi. lxxxv. col. j. volu. ij. vbi late tenet qd̃ datio insolutum pro debito non vero est nulla Ro. consi. ccccl. vbi ponit quid iuris quando datio insolutum fieret per viam contractus. et consi. ccccliij. colum. iij. vbi ponit quādo debitum erat pro parte verum et pro parte falsum. an saltem sustineatur in ea parte in qua est verū vbi loquitur in commissione ex primo decreto et Bald. omnino. c. quoniam frequēter. §. finautem. vt lite nō contest. colum. ij. Fulgo. consilio. clxxij. vbi loquitur in venditione facta per incautum de bonis debitoris ad instantiam creditoris minus iusto pretio: et qd̃ maiori debito quam foret verum creditum pulchre Bal. pro hoc consi. cxxij. in. iij. parte: et consilio lxxv. parte. j. ⁊ consi. ccccxcvj. ea parte vbi ponit pulchrum casum.

d ¶. §. sequen. Ad materiam huius. §. vide que not. Barto. in. l. iij. supra de condi. ob turpem cau. Alex.

e ¶ Nemo. Adde que dixi post Bar. in. l. in hoc iudicio. §. j. s̃. fami. ercisun. Alexan.

a ¶ Dationibus. vide Bal. in l. conditio. §. quoniam. supra si cer. pe. vbi allegat Barto. ita consuluisse. et p Flo. in l. in hoc iudicio fa. ercis. tamen limitat vt per Bald. in l. ordo. in vlti. q. de execu. rei iudi. et cū bar. hic transit sing. Lud. in l. j. §. pe. de ver. oblig. Aler. Ad de qō dictū bar. de dationibus insolutum ō verbo ad verbū refert et sequitur Bald. consil. xc. inci. proponit. a lib. j. incē insolutum Aler. in lec. post Pau. ō castro. tāgit 7 quid si res b vz plusqē quātitas. p qua data est in solutum. adde vt per old. consilio. xxvij. in fine.

l. quod autem. paragrapho fina. et lege sequenti. et ideo non fit estimatio 8 partium. sed totius rei. vt not. in lege prima. C. cōmuni diui. z sic vt hic fauore soluentis indebitum totum repetitur. ita etiam fauore creditoris cui soluitur. si pars euincerek totū debitum peteret. vt lege si quis aliam. infra de solu. ¶ Tene ergo multum menti. p dationibus[a] insolutum que fiunt tota die vt si † in aliqua parte fit dationis 6 insolutum plus debito tota datio insolutum vitiatur vt hic. licet sit locus retentionij. ¶ Opponitur et videtur quod non debitum non † possit retineri propter debitum. [b] vt lege vltima. C. commo. breuiter docto. sic distinguūt aut res que est apud me est mihi obligata pro aliquo debito. et possum pro alio debito retinere. vt. C. etiā 9

b ¶ Debitū. an qs possit sibi. pudere per retentionē rei nō debite pro re debita. et qd de scriptore: et ad de qō regula dicens quē retentione vti nō posse fallit fauore dotis et mulieris ter. est no. pm intellectuz Bar. et doc. in l. filio. in pm. j. so. ma. et dixi in l. necz C. de cōpē. regula aūt dicēs in casu suo quē posse vti retentione. fallit nisi talis res peteretur vitio vel delicto vt in c. fin. de ordi. cog. et in l. j. §. redigunt. j quorum lega. et dū hoc dicitur q. pter expēsas z similes pōt quis vti retētione. adde q. fortius est: q. etiā si posterior esset talis creditor preferetur priori habē ti ius in pignore. ter. est no. in l. interdū cū sequenti. j. qui poti. in pigno. habe. ttē adde q. habēs quasi pignus in re potest vti retentione. l. iulianus. §. offerri. j. de act. emp. z. l. hereditatis. j. de here. vel actio. vē di. item fallit dicta regula prohibitiua retentionis in casu valde not. in l. prima. C. etiam ob chirograpecu. et ibi no. z dicit Bald. per illum ter. quod si moriatur scholaris. z in infirmitate vel in funere expendi: possum eius libros retinere. nisi heredes scholaris prius mihi soluant q. no. z hoc dicit in l. in restituenda. C. de peti. heredi z late per eum in. d. l. fin. C. commoda. et quod ipse singu. not. in l. penul. C. de pigno. actio. z in materia vide. l. ij. C. etiam ob chirograpecu. et in l. per retentionem. C. de vsu. z p Bar. plene z plenius cp hic in l. si non inducta. C. in quib⁹ causis pigno. taci. contrahā. z Paul. de leaza. in. c. finem. de dolo z cōtu. in. ij. col. Aler. adde q. quis possit vti retentione rei non debite pro re debita. Bald. consi. cclviij. lib. iij.

c ¶ Liberatio. vide q. no. Bald. in l. peremptorias. in pe. col. in versi. sed hic surgit questio. C. senten. rescin. non pos. Aler.

ob chirographum. pecu. l. prima. a aut non est mihi obligata: et tunc aut volo eam retinere propter expensas factas: vel aliud debitum contractum propter vtilitatem ipsius rei: et possunt retinere: vt. l. in rebus. §. possunt infra commoda. et l. paulus. infra de doli exceptione. et. l. si in area. infra eodem. et de acquirendo rerum dominio. l. qua ratione. §. litere. et sic † scriptor merito potest retinere quinternos: quia retinet pro melioratione. facta circa rem retentam: et sic intelligo de quinterno in quo scribit: aut volo retinere propter aliud debitum: et tunc aut illa res peruenit ad me occasione illius debiti et possum retinere vt hic: et lege eleganter. §. qui reproboes. infra de pignora actione. lege si cum aurum. infra de solutionibus. aut non peruenit ad me dicta occasione: et tunc non potero retinere. vt. l. fina. C. commoda. z ibi per doctores. et. C. in quibus causis pignus ta. contra. l. si non inducta. et sic apparet quod scriptor non potest retinere quinternum exemplario propter debitum z c.

Adeo. Tutus exceptione perpetua per errorem soluens repetit. h. d. ¶ Opp. de. l. si quis reum. j. de libe. le. Solutio ibi fuit liberatio[c] legata ad tempus: hic in perpetuum. ¶ † Quero nunquid debitor cui relicta est liberatio sit interim naturaliter obligatus: glo. dicit qō sic. vide gl. quātus Azo videatur notare contrarium in summa huius titu. potes dicere qō hic loquitur quando testator damnauit heredem quod liberaret dictum debitorem. Azo loquitur quando ipse testator liberauit. licet inter hec quo ad alia non sit differentia vt. l. j. et. ij. de libe. lega. facit quod dixi in. l. aurelio. §. caius. j. de li be. lega.

Qui filio. Qui ignorans mādatum reuocarum soluit liberatur: scienti non liberatur: nec indebitum repetit. h. d. Primum habuistis in. l. eius qui in prouincia. s. si certa. peta. scōm examinaui in. l. si procurator falso. s. titu. ij. circa primā glo. ¶ Ultimo glos. hec inducit in argumentum ad questionem de † monacho fugitiuo et syndico reuocato qui accepit pecuniam mutuo: qō abbas teneatur. certe glo. tenet qō liberatur soluens fauore liberationis: vt. l. eius qui in prouincia. z sic loquitur iste §. an autem † procurator reuocatus possit obligare dominum: est recurrendum ad istam naturam vtruz sit necesse quod reuocatio mandati peruenias ad notitiam debitoris seu aduersarij. habuistis in. l. si pecuniam. §. j. s. titu. ij. z no. doc. in. l. mandatum. C. mādati. dicetur in. l. procurator. alias si procurator. s. de procurato.

Si filius. Non potest quis † venire cōtra factum suum ad sui commoduz: etiā ex persona alterius. hoc dicit. de hoc habuistis tactum. s. si certum petatur. l. si filius. glos. op. sed non solut. in glos. ibi. sed argumē. contra de adoptio. l. si pater. §. qui duos. dic sed hoc ideo est: quia venit cōtra factum suum z c.

Si quis quasi. Qui soluit indebitū scienter ne incidat in aliud debitum putatiuum tanquam indebitum repetit. hoc dicit. ¶ Quero que erat hic ratio dubitandi. Respondeo quia posito quod sententia arbitri erat la-

ta tamen ex ea non est debitum: vt. l. j. C. de arbitr. et ideo video: soluere scienter indebitum: tamen quia hoc facio ne incidam in aliud debitum: hoc est in penam: ideo repeto tanquam indebite solutum: est enim hoc occasionaliter debitum. si in penam incidere no 25
a lo: facit quod dicam. j. eo. l. is cui.[a]

Heredi. Ab herede indebitum solutū in oēm 26
euentum repetitur. sed si in questione de hereditate succumbat debitum z indebitū repetitur. hoc dicit. ¶ Opp. de tit. C. res inter alios acta alijs preiudicare non debet: per totum: ergo sententia lata inter heredem et euincentem nullum preiudicium debet facere inter heredem z repetentē. huius timore hec lex legitur duobus modis. primo vt totus. §. loquatur in herede z bonorū possessore puratuo: et tunc cessat contrarium: quia repetitur: quia non est heres. Alio modo quod loquatur in herede vero. et tunc prima pars. §. quando obtinet procedit clare. secundam partem quando succumbit. vbi dicitur quod repeti potest: intelligas qō iudex debeat audire repetentem: et super hoc iudicio procedere. non tamen quod sententia lata inter heredem z euincentem hic faciat ius: sed iudex iudicabit secūdum 27
allegata z probata in nouo iudicio. Tu dic † verius qō imo in casu isto sententia lata inter heredē z euincentem quorum principaliter interesset habetur pro veritate etiam quo ad alios. vt. C. de petitio. heredi. l. fina. et. l. papinianus. §. meminisse. supra de inofficioso testamento.

1 ¶ Naturalis obligatio qñ impediat repetitionez indebiti: z nu. 7. z nu. 10.
2 Facta quod non possunt repeti: repetitur tamē estimatio. nume. 4.
3 Ex diuersitate personarum z factorum inducitur diuersitas factorum z operarum.
5 Natura conditionis indebiti est vt quis teneatur in eo quo factus est locupletior.
6 Indebitum solutum ex vna causa qō potest retineri ex alia ex qua est debitum.
8 Officium dicitur illud quod quis sine doctrina facere scit: et ibi que sit officialis opera. et numero. 18. et numero. 22.
9 Artificiales opere dicuntur que consistunt in artificio per doctrinam dictato.
11 Conditio indebiti qō preter partium propositum oriatur.
12 Si aliquis putans se obligatum in genere soluit aliquam speciem illius generis quis repetat.
13 Opere prestite quando reperātur vel earum estimatio.
14 Opera est diurnum officium scz diei artificialis.
15 Opere nocturne ad custodiendam turrim dicuntur opere.
16 Opere qualiter diuiduntur. z nu. 18. z nu. 28.
17 Obsequium an sit opera.
19 Seruire vni dño in mensa vel in camera vel associare eum ad missam est prestare operam officialem.
20 Opera fabulis dicitur que fit zapando vagando et arando.
23 Opere obsequiales qualiter differant inter se et in quo differant ab alijs operis.
24 Opere propue qualiter imponantur qualiter differant z in quibus conueniant.
25 Opere officiales promisse que cōcernunt personam eius cui exhibētur qō cedant cum inducuntur.
26 Opere fabriles vel artificiales cedūt a die stipulationis.
27 Si stipulantur opere fabriles vel artificiales loco nō designato quo valeat stipulatio secus si stipulat opus.
28 Promissio operum in genere: quando a dicatur de operis fabrilibus et qñ de obsequialibus.
29 Si fiat bannum qō quilibet cōpareat armatus tali die in platea ad faciendum monstram quod debet intelligi qō veniat armatus scōm conditionez sue persone.
30 Si conduxisti seruitorem ad tibi seruiendum certo pretio: qñ possis illum alteri concedere eo inuito.
31 Libertus quas operas prestet patrono sūo sumptu z quas non.
32 Si cōducuntur opere alicuius: qñ intelligatur qō prestentur sumptu locātis vel conducentis.
33 Que opere transeant ad heredē here dis z etiā ad extraneos. z nu. 36.
34 Emphyteosis accepta pro se z filijs quando transit ad filios vt filios: non vt heredes: z sic non pro hereditarijs portionibus.
35 Si quis est stipulatus sibi z filijs qō intelligatur ordine successiuo.

Libertus. Iste. §. cōsueuit re putari difficilis: q. habet materiam scholaribus extraneam scz materiam de ope. libe. tamē in veritate est multum vtilis. et. h. d. Si libertus operas officiales indebite prestat non repetit. Idem si earum estimationez nec in eis potest alij delegari: sed. si delegatus prestiterit non repetet. si vero fabriles indebite prestiterit nō repetet eas: sed earum estimationem: et in eis libertus poterit delegari. hoc dicit. ¶ Primo loquitur in operis officialibus: secundo in fabrilibus: tertio redit ad officiales z immiscuit aliquid de fabrilibus. secunda ibi: sed si operas. tertia ibi: si delegatus. Ad euidentiam nostri §. est premittendum que dicātur opere officiales et que fabriles quod infra dicam in prosecutiōe materie. Videlicet ergo quod coniuncta prima parte cum tertia in operis officialibus habes quatuor dicta que continentur in prima parte summarij: quorum duo sunt in prima parte: et duo in tertia parte. ¶ In operis vero fabrilibus habes tria dicta: quorum duo continentur in secun-

a ¶ Ie cui. et q. nota. s. c. j. §. j. z Bart. in l. is cui. j. de cōdi. inde. et in. l. damnus. j. eo. Aleran.

da parte aliud in tertia. ¶ Not. primo † qd naturalis obligatio impedit repetitionem indebiti. vt hic. z. l. naturaliter. §. eo. de alia tamen naturali loquitur hic. vt. j. dicam. ¶ Secūdo nota † qd facta nō possunt repeti. vt hic. et. j. de pre. ver. l. penul. ¶ Tertio no. † qd ex diuersitate personarū vel temporum inductur diuersitas factorum et operarum. ¶ Quarto not. † quod licet facta nō repetantur repetitur tamen estimatio. ¶ Quinto no. † quod natura conditionis indebiti est vt illeq̃ facta est solutio teneat in eo quo fact⁹ est locupletior. ¶ Venio ad apparatum. et opponi. quia illud quod est naturaliter debitum solutum facti error. z repetitur. vt. C. de iuris et facti igno. lege cum quis. z ad legem falci. l. error. ergo hic eodem modo debet distingui. Solu. dicit gloss. intelligas hoc principium in operis obsequialibus ad quas libertus naturaliter tenetur. et ista naturalis est reducta ad prestandi necessitatem: potest enim libertus cogi per officiuz iudicis. vt supra de offi. prefec. vrb. l. prima. §. cum patronus. et ita dicit glo. ¶ Sed contra hoc opp. de text. qui dicit libertus cum se putaret. si enim vere teneretur ad quid diceret tex. putaret. Solu. dicit glo. putabat se teneri ex promissione. Sed non tenebatur. Sed naturaliter ad hoc erat obligatus: vt dictum est. hec dicuntur in princ. glo. ¶ Sed contra hoc oppo. nam de iure naturali omnes liberi nascebantur. ergo de iure naturali libertus non tenetur patrono. Solu. dicit glo. intelligne hic natura: idest ratione insita de iure naturali que est vt benefacientibus benefaciam⁹. vel dic natura: idest iure gentiū. ¶ Certe iste due solutiōes sunt idē. nam eo ipso qd facit mentionē de naturali ratiōe. oportet qd tu referas ad hominem tantum cum animalia bruta careant ratione. vt. l. j. §. si quadrupedē. di. et ideo non potest intelligi de iure naturali quod est cōmune omnibus animalibus. et qd vbicunq; dicitur obligatio naturalis debeat intelligi: idest de iure gētium. probatur in. l. cum amplius. §. primo. j. de regu. iur. not. in. l. fi. chum. §. naturalis. j. de solu. et ita expedit se gl. de prima parte huius. §. Secundum quam lec. no. duo scilicet qd † quādo soluitur ex una causa ex qua est indebitum potest retineri ex alia ex qua est debitum. facit l. cum in corpus. infra de acquirendo rerum domi. secūdo not. quod † naturalis obligatio que est reducta ad prestandi necessitatem impedit repetitionē indebiti. sed doc. nostris vltramon. ista lectu. non placet. q̃ hic loquatur de operis obsequialibus: quia ille propie non sunt opere. vt infra dicam. sed intelligūt ipsi scilicet de officialibus operis propie. hoc est de illis operis que consistunt in officio † qd quilibet scit facere sine doctrina[a] illud enim dicitur officium. vt. l. legatis seruis. §. si ex officio. j. de lega. iij. scōm Bull.

a ¶ Doctrina. qd sit officium z artificiū z quot modis sumat officiū: vide Bal. in rubr. C. de oper. libe. Alex.

¶ Artificiales † dicuntur que consistunt in artificio dicito per doctrinam. vt. d. §. si ex officio. z de his loquitur secūda pars huius. §. Mihi vero placet qd principium istud non loquatur in operis obsequialibus. nam cū sint debite z potest libertus ad eas cogi non facit ad materiam conditionis indebiti. Ite placet qd principium loquatur in operis officialib⁹. vt tex. exprimit. tamen intelligo officiales aliter quā vltramon. scilicet operas que concernunt personam operantis. z eius cui editur seu operatur. vt. l. opere. in rerum. j. de ope. liber. vbi text. hoc exprimit. vt. j. dicam. Iste quidem officiales non debentur si non imponant. vt. j. videbitis. nec potest libertus ad earum prestationem cogi. In illis ergo ponendus est casus in hoc principio. Contra quam lect. oppo. naturalis obligatio † vt benefacienti benefacias non impedit repetitionem indebiti. vt. l. ex hoc iure gentium. §. de iusti. et iure. et. l. sed et si lege. §. consuluit. de peti. here. hic vero dicitur contrarium. ergo male. Solu. ista naturalis obligatio: vt benefacienti benefaciamus in liberto respicit certam speciē obligationis. hoc est vt ei seruiam. z ei operer circa personam suam. isto casu si illud ad qd contracta est obligatio soluatur: non potest repeti. vt in prin. huius. §. Si vero eidem soluam aliud indebite vt operas fabiles que respiciunt patrimonium z non personam: licet ei sim obligatus naturaliter in genere benefacere: non tamen impedit repetere illud indebite solutum: vt hic. et ita debet intelligi gloss. in dicta. l. ex hoc iure. et ibi plene dicam. dixi etiam in lege si testamento. §. primo. infra de fideiusso. ¶ Cōtra hoc oppo. de lege cum quis. z lege error. C. ad legem falcidiam. Solu. vltramon. reprehendunt glo. in eo qd dicit quod ibi loquitur de naturali debito: z ideo leges non obstant: sed ego tenui gloss. in dicta. l. cum quis. et. l. prima. supra eodem. z ideo dic qd hec. l. debet distingui secundum illas. de ista tamen naturali obligatione plenius videbitis in dicta. l. ex hoc iure gentium. ¶ Venio ad secundam partem: ista secunda pars est multum subtilis: et gloss. intelligit hic in operis fabulibus incertis. et oppo. quod diuersorum hominum opere dicantur eedem. vt lege nemo est qui nesciat. infra de duobus reis. Solu. dicit gloss. quod sunt eedem in genere non in specie: vel verius non sunt eedem vere vt hic: sed iuris fictione sic quandoq; vt ibi. quod quando sit infra dicam. ¶ Item opponitur illud idem quod soluitur debet repeti. vt lege quod indebitum. supra eodem. sed hic dicitur estimationem repetendam: quare male. solu. lege quod indebitum. loquitur quando solutum extat: sed hic statim cum opera soluitur extinguitur: ergo z. Hoc non videtur. verum: quia saltem fictione iuris dicitur extare prestando operam similem. vt. d. l. nemo est qui nesciat. Huius timore

Jo. in gl. posita super ver. opere: dicit istum. §. debere intelligi in operis incertis: z sic non potest dici q̃ reddantur alie similes propter earuz incertitudinē. ¶ Sed contra hoc oppo. de tex. qui dicit. veluti pictoribus. z c. Et sic loquitur de certis. Solu. dicit gloss. sella parua ibi. qd illud velut est exemplificatiuum prestationis non obligationis. Item contra dictum Jo. oppo. conditio indebiti datur respectu eius qd est solutum: sed opera que iam soluta est semper est certa. ergo alia similis illi solute potest condici. Solu. dicit glo. illam potestatem debet habere recipiēs in reddendo quam habuit soluens in soluendo sm ista iura. vt. l. plane. §. ro. sed soluens qui credebat se teneri ad operas incertas habebat potestatem soluendi eam quam volebat: eodem modo patronus recipiens posset reddere quam vellet: z sic contingeret quod redderet in alio genere quam solutum est: ne ergo peruenitur ad illud absurdū repetitur estimatio: ita loquitur hic. Istud non est verum: nam licet quis soluat respectu obligationis generis: tamē idipsum qd est solutum repetitur: vt lege cum quis. in fine. infra eodem. sed hic ideo non repetitur: quia non extat: vt hic dicit text. nec obstat si dicis qd fictione iuris dicuntur extare si reddant alie similes. vt dicta. l. nemo est qui nesciat: quia illi fictioni est locus duobus concurrentibus. f. quod sit actum inter partes: et quod homines sint eiusdem peritie. vt. ibi patet: que hic non concurrunt: nam conditio indebiti pieter propositum partium oritur: ideo hic non habet locum illa fictio. ita tenet Jaco. but. z ita tibi dixi in dicta. l. nemo. z ideo nō curo vtrum libertus putaret se obligatum ad operas certas vel incertas. idem enim iuris est quantum ad hoc. Quādo ergo aliquis putans se obligatum in genere soluit aliquā speciem illius generis: quid possit repetere? dic aut solutio est facta in his que in suo genere recipiūt functionem et repetet tantundem. vt. §. eo. l. qd indebitum: aut in his que non recipiunt functionem in suo genere: z tunc aut loquimur in his que per solutionē extinguuntur: z tunc illud solutum non poterit repeti: sed eius estimatio: quatenus recipiēdo factus est locupletior: vt hic: aut in his que non extinguuntur: et tunc si quidem extat ipsum repetitur: vt. l. cum his j. eo: si non extat non repetitur: nisi recipiens esset factus locupletior: vt. d. l. cum his j eo. ¶ Item opp. qd ipse opere repetantur: vt. l. fi. de ope. seruo. Solu. dicit glo. † ibi petuntur opere. hoc est estimatio operarum: ita dicit glos: hic superverbo reddere potest.

a ¶ Tu dicas quandoq; opere petuntur simpliciter[a] non respectiue ad alias operas iam prestitas vel prestandas: z ipse opere possunt peti: sicut certera facta: sed post mortem succedit obligatio ad interesse. vt. l. in stipulationibus. §. operarum. j. de verbo. oblig. et l. fili. de ope. seruo. quandoq; petuntur respectiue ad alias operas: z tunc si quidem hoc fit ex conuentione ipse opere possunt peti duobus modis concurrentibus: scilicet qd ex conuentione fiat. vt dictum est. z sit similitudo peritie. vt. d. l. nemo. Si vero non fiat ex conuentione: sed in obligationem incidimus pieter propositum tunc non possunt peti opere sed estimatio. vt hic. sumus expediti de his que pertinēt ad. §.

¶ Veniamus ad glo. magnam que tractat materiā

14 b de operis libertorum: primo † quero quid sit opera[b]. Respondeo est diurnum officium. vt. l. j. j. de ope. liber. et intellige diurnum scilicet diei artificialis. vt. l. ij. de an. leg. z de verbo. sig. l. ij. ¶ Iuxta hoc quero quid si aliqs † debet operas nocturnas. idest custodire turrim de nocte an dicantur opere. puto qd sic. vt. l. duorum. j. de ope. lib. et ar. de aqua plu. arcen. l. si prius. in prin. ¶ Quero vtrum obsequiū sit opera. Respondeo vt dicam j. proxime. ¶ Secundo † principaliter quero qualiter opere diuidentur[c]. Respōdeo sm Azo. in sum. de ope. lib. z hic in glos. qd triplex est operarū diuisio: q̃ alie obsequiales. alie fabiles: alie artificiales. obsequiales consistunt in reuerentia: fabiles incerte: z artificiales certe. dicit glo. Jaco. de ra. et Pe. in repetitione huius. §. z Ly. sequēdo eos in. l. liberti libertecq̃. C. de ope. libe. reprobant istam diuisionem. nam non placet eis † qd obsequium sit opera. nam opera est diurnum officiuz vt dictum est: sed obsequium non consistit in diurno officio: ergo z c. Pieter ea distincti sunt tractatus et distincti tituli de obsequijs liber. et de operis libertorum. ergo nō debet idem dici. b vt. l. si ideż. C. de codi. certe gl. z Azo hoc idem dicunt qd obsequiales improprie dicuntur opere. vt. j. sequitur in glo. deinde dicunt predicti Jaco. z Pe. qd differentia predicta scilicet fabiles incerte z artificiales certe non est vera: quia nulla est lex in mundo q̃ hoc dicat. nisi iste. §. intelligendo. put intelligit: q̃ intellectus non est verus: vt dictū est. Certe Azo in summa dicit qd illa appellatio fabulis nō est iuris: sed ipse hoc nomine appellat gratia doctrine. Dicūt ergo predicti doc. c vltramontani qd est duplex operarū diuisio: alia officialis: alia artificialis officialis que exercetur per artem hominis habitaz sine doctrina. artificialis vero que exercetur per artem hominis habitam per doctrinam. vt. l. legatis. §. si ex officio. j. de leg. iij. z hoc modo soluunt contrarietatem multarum legum: et sic intelligunt istum. §.

18 Mihi † vero videtur qd in ista materia ipsi non bene loquantur[d]. nā opere officiales intelligēdo p: ou ipsi dicunt in vagando. z zapando. z similia que quilibet scit facere sine doctrina: possunt edi alteri: sicut patrono: et libertus in eis posset delegari: quia mutatione persone non videntur alie. vt. l. opere in rerum. j. de ope. liber. ergo hoc modo non potest intelligi iste. §.

a ¶ Simpliciter. qualiter opere saltē fiture petiñt. vide Jmo. in. l. stipulatio nes nō diuidunt. ir. col. de verbo. obli.

b ¶ Opa. ¶ Quid sit opa. Alde Bal. in l. liberti. in ij. colū. de ope. liber. z dū vt: hic de die z nocte. vide Bal. in rubr. C. de ope. libe.

c ¶ Diuidē tur. qd sint spēs oparū: Adde late Bal. i. l. liberti libertecq̃. C. de opis liber. i. ij. et iij. col. Alexan.

d ¶ Loquūtur: q̃ sint ope officiales p. bal. i. l. liberti libertecq̃. in iij. col. C. de operis libe.

dico ergo sic qõ iurisconsulti appellãt
19 operas officiales que cõcernũt † personam edentis ⁊ eius cui eduntur: et sic ex varietate persone variãtur opere: verbi gratia seruire vni dñio in mẽsa: in camera: associare eum per terrã: c iste dicuntur opere officiales: que variantur varietate persone: aliud enim seruitium requirit vna persona: aliud alia. vt. d. l. opere. j. de ope. lib. ⁊. l. He
20 demum. in fi eo. titu. Sed ¶ si poneremus aliquem esse ʒappatoriem vel bubulcum: vel aliquid aliud scire q̃ personam eius cui exhibetur non concernat: tunc non dicunt opere officiales. prout in hac materia sumitur: sed magis dicuntur opere fabriles que cuicunq̃ exhibeantur eedem sunt respectu exhibentis: vt. d. l. opere. in fi. licet alto respectu dicte opere possunt dici officiales vt dicunt doc. vltramon. tamen dico non in ista materia. ¶ Itez diuisio glo. nostrarum nõ placet: cum enim habemus vocabula diuisionis
a ¶ Consistãt. opere obsequales in quo consistãt. vide p Bal. i. l. liberti. in iij. col. C. de ope. libe. ⁊ in. iij. col.
b ¶ Negotia gerendo. ⁊ Bal. i. l. liberti. in. iiij. col. dicit qõ si libertꝰ ibi petat negotia pfoni non põt peteẽ mercedẽ et vt a teneret qõ sit obsequalis opa. et vide tex. i l. officio. C. de neg. ge.
c ¶ Heredẽ vide Bar. in l. fi. circa fi l. vlt. de ℣. ob. ⁊ Bal. i. l. liberti liberteq̃. ℣ operis l. t. ⁊. j. in vlti. col.

a à lege non est necesse qõ nomina magistraliter imponamus. vt. j. de ꝓscri.
21 verb. l. ij dico ergo sic qõ † operarum quadruplex est species quedam sunt obsequales: ⁊ iste non dicũtur opere: vt dictum est. quedam sunt officiales que respiciunt personam eius cui edãtur et mutatione persone dicenꝭ alie: alie sunt opere fabriles seu artificiales certe: ⁊ appello fabriles quas homines sciunt facere sine doctrina. Artificiales quas sciunt facere homines ex doctrina ⁊ artificio: ⁊ iste mutatione persone eius cui adhibentur nõ diuersificantur. vt. d. l. opere in rerum. ⁊ l. seq. ⁊ hoc. §. in fi. quarta est opera incerta. vt quando patronus ita obscure stipulatur qõ non apparet vtrũ senserit de officialibus fabrilibus vel artificialibus. ⁊ de his. j. videbimꝰ. Re
22 deo ad primũ. ſ. ad operas obsequales. ⁊ quero in quo consistant[a] gl. hic dicit qõ obsequiales consistunt in assurgendo ⁊ similibꝰ. Azo vero in summa dicit qõ consistunt in assurgendo salutando reuerendo eiusq̃ negotia
b gerendo. hoc vltimũ qõ dicit de negotijs gerendis potest esse verum si committatur vnum negotium qõ nõ habet officium vnius diei: vt mittere libertum pro ambasiata ad domum cuiusdam amici. sed si gestio negotij requireret officium diurnũ: tunc esset magis opera fabrilis vel artificialis vt. l. he demum. de ope. li. ¶ Item dicit glos hic qõ iste opere obsequales consistunt in non faciendo. vt de non vocando in ius de non testificãdo cõ

tra patronum de non accusando. vt. l. ij. de in ius vocan. ⁊. l. pe. et. l. fi. qui accu. non pos. ⁊ j. de testi. l. lege
23 iulia. ¶ Secundo est videndum in quo differãt iste opere inter se. f. obsequales: ⁊ in quo conueniunt. differunt quia he que consistunt in faciendo non transeunt ad heredem[c] extraneum. vt. l. ij. C. de in ius vocan. sed ad filium sic etiam exheredatum non mala mente. Sed he que consistunt in non faciendo trãseunt ad heredem extraneum. vt. d. l. ij. C. de in iusvocan. ita dicit gl. hic ⁊ Azo in summa. Certe in eo qõ indistincte dicit qõ he que consistunt in non faciẽdo transeunt in extraneum heredem: non placet: q̃ hoc est verum de non vocando in ius sine venia: sed in alijs de non accusando vel non testificãdo: seu actionem famosam non proponendo ista non transeunt ad heredem extraneum: sed possunt predicta cõtra eum proponi: nisi originem trahant a facto defuncti patris: vt. j. de doli excep. l. apud celsum. §. aduersus. ¶ Tertio est videndum in quo differunt iste opere ab alijs: ⁊ differunt: quia nõ sunt propie opere: vt dictum est. Item debẽtur sine impositione qõ est in alijs secus: vt. j. dicetur, ita dicit glo. hic. ¶ Quarto
24 † est videndum de alijs operis que propie sunt opere: videlicet qualiter imponantur ⁊ qualiter differũt et in quibus conueniunt: ⁊ certe omnes opere imponuntur per stipulationem vel per iusiurandum. prestitum a liberto. vt. j. de libe. causa. l. fi. ⁊ de ope. libe. l. vt iusiurandum. §. iurare. ibi qualescunq̃ ⁊c. et hoc dicit glos. ⁊ bene. ¶ Deinde est videndum in quibꝰ differunt: ⁊ glo. hic ⁊ Azo no fer differẽtias. ¶ Prima est. nam cetere opere statim veniunt ⁊ cedunt cũ possint prestari: cedunt tamẽ a die stipulationis incerte non nisi indicantur. i. petãtur a patrono: vtreq̃ tamen petuntur tunc demum cum tantum tempus transierit qõ prestare potuerint. vt. j. de ope. liber. l. quoties certe. l. cum patronus. ⁊. l. opere in rerũ. sed hoc non placet Jaco. de aret. ⁊ Pet quos Ly. refert in. l. liberti liberteq̃. C. de ope. liber. quia dicta differentia an certe vel incerte nõ probatur iure sm eos: sed differẽtia debet notari inter operas officiales et artificiales accipiendo officiales pro his que consistunt in aliquo actu quesito seu qui sciũt sine doctrina vt supra dixi. sed hoc mihi non placet vt dixi: nec etiam dictum glos. placet vsquequaq̃. dicendum
25 † est ergo quod opere officiales que cõcernunt personam eius cui exhibentur. vt supra dixi cedant cum indicuntur: absurdum enim est quod tu facerẽs persone mẽe seruitum: nisi quando vellem. vt lege cum patronus in principio. de oper. liber. ⁊ lege opere in
26 rerum. eodem titulo. Fabriles † vero seu artificiales que non concernunt certam personam: cedunt a die stipulationis. vt dicta. l. quoties certe. et lege opere in rerum. et infra de verborum obligationibus. lege interdum. paragrapho primo. Sed hic est aduertendum: quia quandoq̃ opere promittuntur omnino certe omni certitudine: tam ex parte operarum: quam ex parte loci in quo debet fieri operatio vtputa promitto tibi decem operas ʒappatorias in tali vinea vel in tali campo: tunc debet intelligi quod dixi quod cedunt a die stipulationis: sed si essent incerte ratione loci vtputa promitto tibi decem operas ʒappatorias: nec dico vbi: tunc illud qõ dicitur per

glo. qõ cedunt a die stipulationis: pro tãto dicitur q̃ a nõ est necessariũ peti a patrono: sed tñ est necesse qõ ipsi liberto demõstretur locus in quo debeat ʒappa
27 re: alꝭ nõ tenetur. vt. l. multũ. in pan. j. de condi. ⁊ de mon. Dicetis † vos qñ locus certus non designatur:
a tunc stipulatio erit ipso iure nulla.[a] vt. l. ij. alꝭ. tij §. si quis insulã. j. de eo qõ cer. lo. et. l. qui insulã. de verb. obli. Ñ deo differẽtia est: vtrũ quis stipuletur operas vel opus. nam si stipuletur opus: certũ est qõ de sui natura cohereat solo: alꝭ nõ valet nõ adiecto loco vt in legibus cõtrarijs. Sed si quis stipuleẽ operas referendo se ad actũ persone: tunc valet etiã nõ adiecto loco: vt in multis legibus. §. allegatis. de ℣ tenui in. l. ita stipulatus in pan. in. v. oppo. j. partis. j.
28 de verbo. obliga. qñq̃ † quis stipulatur operas simpliciter: non distincto vtrũ sint officiales an fabriles vl q̃. isto casu quicquid gl. dicat debemus respicere personam promittentem operas. si enim promittit exercet aliquod artificiũ rẽpore promissionis: intelligemus de operis artificialibus: idem et de fabrilibus iudicabimus Si vero liberꝰ nullas alias operas exercere solebat: nisi officiales vt sunt multi domicelli qui nesciunt aliud facere q̃ famulari: tũc tãq̃ de officialibus siue obsequalibus iudicamꝰ. hic est tex. expressus in. l. he opere. in princ. et. l. he demum. de oper. lib. ¶ Sed quid si vtrunq̃ sciebat facere et erat consuetus facere: dico inspicimus id in quo magis versabatur tẽpore quo opere debebant prestari: d
30 non cum est facta fuit promissio. vt. d. l. he demum. et l. eius artificij eo. ti. et. l. legatis seruis. §. si vnus. infra de leg. iij. ¶ Et predicta fiunt quod si statutũ
29 est † factũ seu preconiũ[b] q̃ quilibet debeat cõparere
b armatus publice tali die ad faciendũ monstrã: debẽt intelligi armatus sm conditionem persone: vt pura miles vt miles: pedes vt pedes: et hoc cũ distinctione: qui a balistarius cum balista: et sic de similibus. ⁊ sic sm qualitatem illius exercitij armorũ in quo versatur debeat esse armatus. alꝭ sm qualitatem hominum eiusdem qualitatis vel conditionis. fact. l. plenum. §. equitij. §. de vsu et habi. ¶ Scõa est differẽ
c tia sm glos. in solutione. certe esse alij solui possunt[c] incerte non. vt. d. l. opere in rerũ. in duobus tamẽ casibus fallit in quibus etiam incerte soluuntur alij volente patrono. Primus si patronus non potest aliter vti operis. ¶ Scõs si est inope vt. l. patronus q̃ ope d
ras. ⁊. l. si liberꝰ artẽ. j. de ope. lib. Ultramõ. nõ admittũt dictã differentiã inter certas ⁊ incertas: q̃ inter officiales ⁊ artificiales intelligendo officiales quando dictum exercitiũ est quesitum sine doctrina sm eos. ¶ Tu dic q̃ officiales he sunt que concernunt officium exhibitum persone: ⁊ non possunt alij solui: nisi in duobus casibus not. per glos. ¶ Artificiales vero seu fabriles possunt alij solui: vt in glo. Incerte vero iudicantur: quandoq̃ officiales: qñq̃ artificiales sm conditionẽ promittẽtis. vt dictum est. ⁊ eodẽ modo quo ad solutionẽ. vt. d. l. opere. in princip. j. de ope. libe. ¶ Tertia differentia est sũm glo. in actione personarũ facta in stipulatione. certas enim mihi aut titio: incertas aũt tãtum mihi stipulor. Itẽ certas potest seruus mihi vel sibi vel simpliciter stipulari. incertas vero mihi vel simpliciter nõ sibi. vt j. de oper. liber. l. opere in rerũ. cũ. l. seq. ¶ Ultramõ.

¶ Nulla potest quis stipulari operas sine adiectione loci. Et vide Bar. in. d. §. si quis insulã. sed Bald. aliter loquitur in. l. liberti. in. vj. colũ. de ope. libe. Et tu adde ad Bart. hic ⁊ vide domi. Maria. ſozi. in. c. dilecti. de fo. competenti. vbi q̃ quando promittitur factum solo cohereẽs tunc vltra expressionem loci requiritur etiã qõ expimatur cõditas alitudinis lõgitudinis et latitudinis secus si promittitur factum nõ cohereẽs solo. et allegat Bart. hic fra ipe ibi in. d. c. dilecti. ℣ fi. circa secundum.
b ¶ Preconiũ. adde Bal. in. l. liberti i. vj. col. ℣ ope. liber.
c ¶ Soluipñt. vide j. pri. col. ⁊ Bal. i. l. liberti. in vj. colũ. de ope. lib. et qd sit ꝓprie. Bar. in. l. liberti. in. vj. colũ. de ope. lib. et in. l. liberti. in. vj. colũ. C. de ope. libe.

hoc non patiũtur inter certas ⁊ incertas: sed inter artificiales ⁊ obsequales. vt dictum est sm eos. tu vero dicas q̃ officiales que cõcernunt pſonã eius cui edunt non põt quis stipulari sibi aut titio: vt valeat adiecto: vt per solutionẽ facta adiecto liberet ipo iure. fateor: tñ q̃ liberaret ope exceptionis. l. fi. in pan. alꝭ est in. §. cũ mihi. j. de ver. ob. ⁊. l. si id quod. de duo. reis. et hoc q̃ liberat ope exceptionis. tangunt doc. in. d. l. liberti liberteq̃. C. de ope. libe. ¶ Itẽ seruus nõ põt eas stipulari sibi: sed dño vel simplr: secꝰ in operis fabrilibus seu artificialibꝰ. vt d. l. opere in rerum. cum. l. sequẽti. quod hoc expresse probat. Opere vero incerte quantũ ad predicta iudicantur q̃ q̃ vt officiales: quandoq̃ vt artificiales seu fabriles sm qualitatem pmittentis. vt. d. l. he opere. q̃ expresse hoc probat. Et predicta facitũ ad qõnẽ
b † si tu conduxisti operas cuiusdã seruitoris: an possis illum seruitorẽ ⁊ alij concedere eo mutto vel actionem alteri cedere quaꝫ aduersus eũ habes: et certe si quidem promisit tibi seruitium qõ cõcernit personam tuã. et tũc nõ poterit alij delegari. Si vero aliud c promisit: puta scribere ⁊ similia: ⁊ tũc poterit alteri delegari vt hic. sed si pmisit tibi seruitium vel operas simpliciter. dic premissam promissionem iudicandã esse de operis officialibus

d ¶ Facunt ad questionem. Bar. ⁊ Imo. in. l. ij. in pn. solu. matri. in. q. an tenear facere qõ tibi prodest: et mihi non nocet videtur tenere in cõtrarium in ea cõsultatione. dum allegat. l. nec creditores. C. de noua. videlicet qõ etiam scriptor non possit cogi scribere alij librum. Itẽ ad hoc qõ no. in. l. aquam. ⁊ ibi Bal. C. de seruit. Paul. de cast. in. d. l. ij. in punc. dicit qõ regula. l. j. C. de noua. fallit in debitore operarum allegat istum tex. in fi. ⁊ idem dicit ipse hic nisi incõmodum esset operas prestare debenti per. d. l. ij. in pan. et hoc placet. ⁊ vide per Ange. ⁊ imo. in. l. in stipulationibus. §. operarum. de verbo. obli. per Bal. in. l. ij. C. de do. ⁊ hic ad de que no. Bar. in. l. si is qui. §. ff. j. de pig. vide. §. in proxima col. in ver. sed differentia est. et Bal. in. l. prima. ad fi. C. de ope. libe. et in. l. liberti. in. vj. colum. eodem titulo. et dixi supra proxime. adde Alexand. hic eadem dicere in dicta. l. in stipulationibus.

a ¶ Operas alicuius. Si quis locat operas suas an intelligat quod debeat alimentari a conducente sed quod conducens debet alimentare tenet glo. in lege quoniam. C. de testa. sed Bald. ibi tenet quod nõ debentur alimenta nisi vniuersalis consuetudo esset in contrariũ ibi etiam glo. z Bal. quid si laborator frãgit ferramenta in laborte quod non teneor satisfacere et hic adde Bald. i lege liberti liberteq; in. vj. collũ. C. de ope. libe. an autem vasallus debeat sequi dñm suis sumptibus. vide Barto. in lege mennia. §. primo de annuis leg. z an teneantur operariũ portare sua ferramenta. vide Angel. z Imo. in lege stipulationes cõmodissimũ de verbo. obliga. et Bald. in. l. j. C. de ver. signi. z hic adde bar. in. l. ij. C. de nego. gest. vel alias secundum qualitatem personę promittentis: vt dictum est. et secũdum hoc poterit alij delegari: vel non delegari. facit ad predicta de fideicõ. liber. l. ie qui ex causa. z. l. generaliter. §. quoties. sic debz intelligi quod not. per doc. C. de noua. l. j. ¶ Quarta differentia est secundum glo. quia certas debet libertus prestare victu z vestitu patroni: incertas suo victu. vt. j. de ope. liber. l. suo victu. et. l. aut certe. et. l. impon. et. l. penul. z sic. d. l. penul. intelligatur de operis certis tantum. vt ibi no. z est i hac gl. Alij vt Ba. bal. dicunt totum econtra. vt certas prestet libertus suo victu: incertas victu patroni. ratio quia in operis certis potest se prouidere quid faciat: secus in incertis. ¶ Tertij dicunt quid si liberti tus non habet vnde se alat: debet prestare sumptu patroni als sumptu suo. vt. d. l suo victu. et. d. l. aut certe. z istã opi. videtur tenere gloss. in dicta lege suo victu et Azo in summa: quod mihi placet. Quid ergo dicemꝰ de alijs: aliquis † conducit operas alicuius. a vtrum intelligat sumptu locantis: aut sumptu conducentis. Respondeo inspicienda est consuetudo regionum. q̃ consueuit esse in conductione talium: et illa est seruanda: quia sic actum videtur. vt lege excepto. et ibi not. C. loca. et de agricolis et cẽsi. l. domini predium. et ibi no. et de edil. edic. l. qõ si nolit. §. qui assidua. et infra de aqua plu. arcen. l. si puus. § j. sed si consuetudo non apparet: tunc ille alimentabitur de pecunia sibi debita pro mercede: cum in dubio intelligatur facere suo victu. Ad hoc facit quod not. C. loca. l. secunda. z j. manda. l. si vero nõ remunerandi. §. fina. et dicta. l. suo victu. vbi melius probatur: quia sicut ibi facit: z propter remunerationem: z ita hic propter mercedẽ. Sed si aliquis promitteret operas causa remunerationis seruitij ante habitu: tunc est adhibẽda dicta distinctio. Aut promittens erat inope vel non: prout dixi in liberto, vt dictis legibus. que non habent locum solum in liberto: sed in quolibet alio. vt dicta. l. penul. de oper. liber. non enim intelligo ibi in alio exhibente pro liberto: sed pro seipso ex vigore stue obligationis: pro qua facit quia eadem est ratio. Si vero promissio operarum fieret ex mera liberalitate non causa mercedis nec causa remunerationis: tunc intelligerentur promitti sumptu eius cui debentur. vt. j. commod. l. in rebus. §. possunt. ¶ Quinta differentia est secundum gloss. quia in incertis fideiussor ex sua mora tenetur non potest. vt puta cum non cedant nisi indicentur: sed in operis certis est idem quod in qualibet pecunia credita. vt. l. si liberti mora. z. l. a duobus. j. de oper. liber. Ita dicit glo. hic et in dicta. l. si libertus mora. Sed ista differentia non videtur vera. vt. l. cum filius. § primo. j. de verbo. obligationi. quod dic vt ibi plene dixi. z in l. si quis pro eo. in princ. j. de fideiuss. que facunt ad multa. vt dixi in. d. l. cum filius. § j. ¶ Sexta differẽtia est ꝓm † glo. in transmissione. circa quam no. duo generalia b ꝓm gloss. primum. qõ nulla opera transit ad heredem heredis. vt. l. sciendum. de verbo. signi. ita etiam dicit Azo in summa. hoc non placet: quia opere obsequiales transeunt ad quemlibet ex liberis etiaz per infinitos gradus. vt. l. sed si hac lege. §. liberos. el. ij. §. de in ius vocan. Ad extraneos vero nullo modo transeunt nisi vt supertus dictum est. de officialibus vero et fabulibus dic vt statim dicam. Secundum generale est vt distinguatur. siquidem patronus stipuletur operas incertas sibi et liberis suis: transit ad liberos pro equalibus portionibus: non pro hereditarijs. vt. l. vt iurisiurãdi. §. si liberi. j. de ope. liber. Istud est primum dictum gl. qõ est notabile ad multa: quando; aliquis recipit in emphyteosim pro se z filijs: certe transit ad filios non ꝓ hereditarijs portionibꝰ nec ad eos vt ad heredes: sed vt ad filios etiam si abstineant ab hereditate paternа. dixi plene in. d. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. Item aduerte: † quia licet stipuleturc sibi z filijs suis copulatiue: tamẽ intelligitur ordine successiuo hoc est primo sibi. secundo filijs suis. vt. j. de ope. liber. l. operas. alias in. l. si quis operas. et hoc est notabile ad multa que tanguntur in dicta. l. operas. z no. per docto. in. l. si liberti liberteq;. C. de operis liber. et hoc etiam explicaui in. l. gallus. §. primo. infra de liber. z posthumis. Si † vero tantum sibi stipulatus fuerit patronus: distinguit glo. operas certas ab incertis: vt hic: plene per Azo. in summa. tu dic aut loqueris de operis officialibus et transeunt ad filios non ad extraneos: nisi secundum quod gloss. dicit de operis incertis per easdem leges. Si vero loquimur de fabulibus siue artificialibus: tunc dic vt gloss. dicit de operis certis: per easdem leges: de operis incertis: dic quandoq; iudicandum esse sicut de officialibus: quandoq; prout de fabulibus seu artificialibꝰ vt patet ex his que dicta sunt. §. ex quibus apparet declaratio non solum istius gl. sed totius tituli de operis libertorum.

Si decem.

a ¶ No. duo gñalia. qualr z qño opera trãseat ad heredes: vide bar. in. l. si sic. de ver. ob. circa fi. z gl. bar. z late Bal. in. l. liberti. C. de ope. lib. z ibi an etiã trãseat ad filium exheredatum. vide. §. eo. §. j. ttij. col.

c ¶ Licet stipuletur. De his omnibus. vide late bal. in. c. j. §. hic quoq; de succes. feu. z per Jo. de imol in l. quod dicitur de ver. obli.

a **Si decem.** a Si soluatur pars vniꝰ ex rebus alternatiue debitis an competat liberatio vel detur repetitio pendet ex futuro euentu. hoc dicit. ¶ Opponitur z videtur quod pro parte soluta contingit liberatio. vt lege qui hominem. j. de accep. glo. hic: et in lege contraria: dat multas solutiones: nel tram ponit veram. Ista est veritas qõ ibi loquitur in acceptilatione per quam potest tolli pars obligationis: hic vero in solutione partis. ratio differentie est: quia si solutio partis tolleret obligationem in parte posset debitor postea soluendo partem in stricto consequi liberationem: et sic contingeret solutionem in diuersis rebꝰ fieri: quod est absurdum. vt infra priori. §. et in lege in executione. §. pro parte. infra de verbo. oblig. sed in acceptilatione nõ potest contingere istud absurdũ. vt apparet euidenter secundum Pet. vt dixi in lege contraria. et in. l. ij. §. si tamen hominem. infra de verbo. oblig. ¶ Op. de. l. si stipulatus. §. primo. infra de solu. Solutio. ibi erat certa spectes in obligatione non alternatiue. iõ solutione partis contingit liberatio: quia non potest deuenirl ad illud absurdum quod in alia re partem soluas. ¶ Opp. infra de verbo. obliga. l. ij. §. primo. 1 c solu. ibi loquitur in obligatione generis: vt si debeo hominem in genere solutione vnius partis hominis non cõtingit liberatio ne deuenitur ad illud absurdum quod in alio homine alia pars soluatur: vt in dicta lege in executione. §. pro parte. ¶ Oppon. de. l. penul. C. eodem titu. solu. fa tedi quod vtrimũ respõsum huius. l. corrigitur hodiernam ille cuius erat electio in soluẽdo hz electionẽ in repetẽdo. ¶ Quero b dicitur hic eum qui soluerit esse in pendenti. b quero quid est dictum in pẽdentiꝰ Respõdeo. natiuitas conditionis indebiti est in pendenti: vt hic. et dicta lege secunda. §. primo. infra de verbo. obligatio. Item exercitium actionis primę quo ad alia quinq; soluta: est in pendẽti: non enim possum petere stichũ aut quinq; de summa decẽ: licet enim in illis quinq; 2 solutis liberatio non contingat: tamen non possunt peti interim: sed illa quinq; que non sunt soluta possunt peti. et tex. est hic: qui videtur dicere quod sit in pendenti vtrum possint peti reliqua quinq; aut stichus diuisim. intelligẽ vtrum possint peti reliq̃ q̃nq; vel stichus tantum. Alternatiue: aut stichum aut quinq; sine dubio petere posset: sed in obligatiõe generis hoc non contingeret: quia si soluisti medietatẽ in vno homine cum deberes hominem in genere statim possum petere integrum hominem vt in dicta. l. si stipulatus. de solutionibus. Rationem horum et qualiter predicta procedant ponit glo. licet obscure et Dy. in. l. ij. §. j. j. de ver. obli. et ibi plene dixi rc.

Idem ait. In obligatione alternatiua solutione partium in diuersis rebus liberatio non contingit licet ad plures heredes creditoris vel promissoris pertineat obligatio. h. d. rc.

1 ¶ In indebito quasi contrahitur.

2 Forum ratione indebiti soluti in loco quod quasi cõtrahatur: et vbi possit repeti.

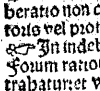

Di loco certo. Sic intellexit istã legem vno modo. et Bull. alio modo. secundum gl. bz eiuter hoc intendit. Sicut promissum in certo loco potest vbiq; peti: ita solutum indebite certo loco nõ obstante errore solutentis. hoc dicit. ¶ Quero quid vult dicere tex. ibi non esse estimationẽ rc. Respondeo quia ibi putabat se teneri in vno loco. in alijs non putabat se teneri. et ideo quo ad loca alia non vi debatur errarum. et ideo in alijs locis non videbatur posse repetere: sed istis erroꝛem hec species repetitionis non sequitur. ita intelligit glos. quasi dicat non solum in loco in quo est erratum potest repeti: sed vbiq; sicut ille q̃ certo loco promisit. vt lege prima et secũda. infra de eo quod certo loco. Bull. de eu. dicit totum econtra. et secundũ eum hec. l. bz eiuter hoc intẽdit. In loco in quo fit solutio per erroꝛem non sortitur quis forum illius quasi cõtractus ratione. hoc dicit. ¶ Tu scis qõ ratione contractus vel quasi: contrahitur forum. vt supra de iudicijs. l. heres absens. Item † in indebito dicitur quasi contrahi: c vt infra eodem lege si in area. et dicit celebrari re iste qua b si cõtractus vt insti. quibus modis re contra. obli. §. his quoq;. certe si ego solui tibi per erroꝛem in certo loco ratione istius quasi contractus non contrahitur forum: quia error impedit cõtractionem fori: sed potest repeti in quolibet alio loco secundum Bull. vi de literam. pro isto intellectu facit hec litera. non enim estimationem soluentis rc. vt lege si per erroꝛem. supra de iurisdi. om. iudi. et videtur casus secũdum eum. C. vbi et apud quos in integrum rest. pos. l. j. et. ij. tene ergo † opi. gloss. per istum textum qui dicit quolibet loco: et si non videtur velle excludere: imo includere locum solutionis. de hoc. C. vbi de ratiociniis agi opor. per totum. vbi contrahitur forum ex quasi contractu in quo creditoris nullus consensus interuenit. vt ibi sint gesta negotia administrara tutela et similia. Non ob. l. si per erroꝛem. quia ibi errabatur in iudice seu iudicio. hic in causa solutionis. non obstat l. ij. C. vbi et apud quos. quia licet ibi dicat quod debet adire iudicem domicilij. tamen non negat quin possit adiri iudex loci vbi negotium gestum est: vel aliter. vbi loquitur de in integ. resti. que non oritur ex negotio gesto. sed datur per officium iudicis. vt lege quod si minor in fine. supra de minori. Item loquitur de conditione ob causam que oritur ex illo negotio gesto. nec oritur tempore quo negotium est gestum. sed oritur propter causam nõ securam: sed conditio indebiti oritur

a ¶ Si decẽ allega. bal. in no. q. in. l. j. in peti. co. in. tiij. q. C. ꝗ his q̃ peti. nomi.

b ¶ In pendenti. z ad de qõ in obligatiõe alternatiua nõ trãsit dñium ãte electionẽ. l. si i rẽ la. j. de rei vẽdi. et ita alij. Bal. in l. cõuẽtiulam. in. tiij. col. 6 epis. z cler. alex.

c ¶ Cõtrahi. et an ex quasi ꝗctu q̃s fortiat fori hic vi de late per Ange. in. l. exigere. §. de iudi. et ibi q̃d i loco distraci ꝓ bart. in. l. de eo. §. de iudi.

a ¶ Interdū. in prin. huius. l. vltra hec dicta vide angel. et do. Jo. an. in. l. non oīs. §. si pupillus. in princi. ff. si cer. pet. per Alex.

b ¶ Seruari. Ex istis glo. alle. tex. expressum insti. de viu. §. cōstitut. simile in. l. aristo. §. fi. ff. l. seq. j. de iur. delibe. z. l. ij. §. ō fru. earū rerū. et q̄ sint q̄ seruādo seruari nō pōt sunt tres q̄ sinuntur ante triennū finitū gl. al lega. p sin gulari in. l. j. C. si aduer suus vsuf. z habes sīle in glo. ff. in 2 l. pes. C. in qui. cau. in 3 integ. rest. non est ne cesse ad hoc adde text. 5 in. l. tuit. de peti. here.

statim: prior tamen solutio melior fore te est.

Index. Tu? exceptione rei iudicate soluens non repetit. hoc dicit. ¶ Opponitur de. l. qui exceptione. infra eodem. Sol. hic speciale. in hac exceptione que inducta est ad rigorem iuris conseruandum. quod plene dicam in lege iul. infra eodem titu. z. Bar.

Pupillus prodigus et furiosus indebite solutum repetunt etiam vbi alius non repeteret.

Pecunia dicitur de rebus que seruando non possunt seruari.

Restitutio est in pristinum statum repositio.

Minor quando restituatur aduersus naturalem obligationem.

Compensatio naturalis debiti quod non admittitur contra repetentem. et nume. 8.

Ex testamento perfecto oritur ciuilis et naturalis obligatio; ex imperfecto naturalis.

Testamentum ipsum quod sit de iure gentium.

Medium concludendi quando minor repetit indebitum et quando minor vel pupillus.

c ¶ Jac. de Are. Insti. opt. Jac. ō Are. ponit. Cy. in. l. ij. i. fi. C. si aduer. solu.

Pupillus prodigus furiosus et minor quando reperant indebitum absq; restitutione in integrum.

Pupillus quod non habeat beneficiū huius. l. nisi intra tempora: intra que c posset restitui.

Conditio indebiti quod competat furioso et prodigo sicut pupillo.

a Interdū. a Ista est subtilis ex. Pupillus prodigus et furiosus indebite solutum repetunt etiā vbi alius non repeteret. hoc dicit. ¶ Opponitur a diuisione: aut pupillus soluit debitū: et nō repetit: quia pecunia soluta est consumpta z cedit in solutū. vt. l. non omnis. §. fi pupilli?, et. §. si certum petatur. et. l. quod si forte. in fine, j. de solutio: aut soluit indebitum: et tunc quilibet alius repereret: et sic persona non facit locum repetitioni. Solu. dicit gl. tu arguis a partibus insufficienter enumeratis. s. aut soluit debitum: aut soluit indebitum: sed. est quod dam tertium. s. quando soluuntur indebitū ciuiliter: sed debitum naturaliter: quo casu maior soluens per errorem iuris nō repetit: minor seu pupillus sic. et sic persona facit locū repetitioni: casus est hic: vel intelligas in casibus in quibus maior nō repetit. qd intellige vt vidistis in. l. eleganter. §. eodem. ¶ Cōtra hoc oppo: de. l. fina. C. si aduer. solu. vbi dicit qd restituitur. Solu. intellige hanc secundum illam qd hic datur conditio scilicet restitutione petita: et ita pertransit glos. ¶ Contra hoc oppo: si hoc esset verum idem esset in quolibs minore cui subueniuntur per restitutionem per titulum de mino. glo. dicit fateor: sed hic loquitur pupillo gratia exempli. in hoc tamē differt pupillus ab adulto: quia adultus curatorem non habens soluens pecuniam statum transfert dominium nec expectatur consumptio. quod non est in pupillo. vt hac. l. ¶ Nota istam gl. quia in hoc dicit verum. et sic? pecunia non dicitur esse in rebus que seruando seruari? possunt. tunc enim non posset alienare adultus sine decreto. Idem nota. in. l. j. §. fuit questum. j. ad trebellia. z ita glo. intelligit quod hic conceditur conditio petita pluis restitutione in integrum. ¶ Contra hoc oppo. fortiter Jaco. bur. illud reddit restitutio quod abstulit lesio: est enim restitutio in pristinum statum repositio. vt. ff. de mino. l. qd si minor. §. restituto. vnde si minor est lesus in re: restituitur in re. si in actione restituitur in actione: vt. l. qui propio. §. item queritur. ff. de procu. sed hic minor soluens fuit lesus in re quam soluit. ergo per restitutionem in integrum rehabebit rem. male ergo dicit glo. et text. qui dicit quod competit conditio indebiti restitutione prehabita. nam si vult petere restitutionem ad conditionem indebiti non potest: qa illam nunq̄ habuerit: nec in ea contingit lesio. sed si restituitur ad id quod soluit: non est necessaria conditio: huius timore dixit Jaco. bu q̄ istud quod hic dicitur in fine. conditio locum habeat. i. in integru restitutio. est enī cōditio nomē generale ad omnē repetitionem. z sic pertransit. durum tamen videtur mihi quod iuris cōsultus in tractatu cōditionis indebiti nō tetigerit de restōe in integrū. ¶ Unde Jaco. de are. c volens euadere istud contrarium intelligit hanc. l. in debito naturali soluto q̄ minor petit restitutionem aduersus naturalem obligationem que p restitutionem totaliter tolletur: nam eo casu quo cōtra obligationem ciuilem restitutio parit exceptionem eo casu naturalem obligationem in totum extinguit. vt. l. si eius j. ad trebel. qua restitutione habita habebit locum conditio indebiti. ¶ Contra hoc oppo. cōtra naturalem obligationem non datur restitutio. ita no. insti. quibus mo. tol. obli. §. preterea. z. ff. de procura. ff. minor. in glo. magna de arbitris: l. si pupillus. z. j. de verbo. oblig. l. puberes. z in qualiber earum notatur. sustinendo Jac. de are. dico quod contra naturalem obligationem non datur restitutio minori eo casu quo per eam non leditur: sed potest? esse tueri iure communi non soluendo. ita loquuntur dicte glossi. arg. ff. de mino. l. in cause. sed eo casu quo per eam leditur potest peti restitutio. vt puta si eam soluit sm predictum intellectū. z j. de fideiuss. l. marcellus. z quod ibi no. z hoc puto satis verum in se. nō tamen quātum ad intellectum nos

b ¶ Obligatione. adde gl. z Bar. in. l. iij. §. alter?. de nego. gest. et an sit verū. q̄ minor. l. soluat legata nō deducta falci

d

stre. l. nam gloss. intelligit hic in legato soluto non deducta falcidia. certe per illam obligationem naturalem minor non leditur. nam quilibet maior z diligēs a aduisset hereditatem. et sic fuisset obligatus vt ipse idem in obligatione naturali que habuit originem de persona maioris cui minor successit. Ista lectura solum procederet in obligatione naturali contracta solum per minorem: vnde nimis restringeret. l. istaz. licet posset esse vera: hoc casu non tamen puto quod aliquo casu sit necesse peti restitutionem. vt. j. dicam.

a ¶ Secundo oppo. secundū ordinem glos.? si minor est obligatus naturaliter opponetur sibi cōpēsatio.

5 vt. l. etiā. j. de compen. dicit glo. f q̄ naturaliter debitum compensetur hz locum in petente non in repetente. vt no. in. l. cū is. §. j. j. eo. z videbitis ibi quod puto verum vt ibi dicam. tamen Jaco. de are. non stat in hoc. imo dicit quod si intelligatis i debito naturaliter soluto. dico q̄ fuit petita restitutio cōtra ipsam naturalem obligationē. z sic fuit sublata: quod nō placet. vt vobis. §. dixi. vel dic. dicit ipse q̄ hic loquitur de debito tantum ciuiliter soluto. pto cuius euidentia debes scire. dicit Jacob. de are. quod ex testamento nō oritur obligatio naturalis ōtūcunq; valido: sed 9 solum ciuilis que habet effectū exactionis: qd̄ apparet: q: deportatus in quem non cadunt ea que sunt iuris ciuilis: sed ea que sunt iuris gentiū nō hz testamēti factionē: neq; actiōnēq; passiue. vt. l. j. C. de here. insti. z. l. eius qui. j. de testa. Si enim oriretur obligatio naturalis que est de iure gentium. vt videbis in. l. si nō sortē. §. libertus. §. e. illa caderet in deportatū. sed si testm est imperfectū. tūc oritur obligatio ciuilis q̄ nō hz effectū exactionis. idē puto in eo qd̄ refecatur per falcidiam dicit ipse. z ita intelligo hic quod pupillus soluit tale indebitum qd̄ maior per errorez iuris solutū nō repeteret sed minor sic. z sic persona facit locū repetitioni: nec est necesse quod petatur restitutio. nec obstat exceptio de compensatione cum non sit debitum naturale. vltramonta. cōcordant cū Jac. de are. in hoc vltimo qd̄ ex testamēto imperfecto: vel in eo quod refecatur per falcidiā non est obligatio naturalis. z sic intelligunt legē istā z cessant dicte oppositiones. certe opinio Jaco. de are. vltramon.

6 displicet mihi? totaliter. nā ex testamēto pfecto sine dubio oritur ciuilis et naturalis obligatio. nā adita hereditate obligatur heres ex quasi contractu. vt. l. ex maleficijs. §. heres. §. de actio. z obli. qui quasi cōtractus hz cōsensum qui parit naturalem. ¶ Item ex testō imperfecto oritur naturalis: vt plene probatur. §. e. l. j. Idem in eo qd̄ defalcatur per fal. nō ob. qd̄ dicit Jac. de are. deportato. imo per illud arguo cōtra. militi remissa est iuris ciuilis solennitas. vt. l. j. §. cū in notitiā. de testa. mil. et ex hoc sequitur q̄ miles pōt instituere deportatum. vt. l. nec enim. §. si deportati. j. de testamē. milita. ergo apparet q̄ de iure gentium deportatus est capax hereditatis ex testō. licet essi testm cū adiectione istarū solēnitatum dicatur iuris ciuilis. vt. l. iij. j. de testa. tñ ipsum † testm de se simpliciter est de iure gentium? b. mam corpso. qd̄ gentes c esse ceperunt disponebāt de bonis suis post mortē. vt legitur in veteri testamēto de antiqs patrib?. tenendo ergo lec. gl. esset verior: solutio eius qd̄ † compensatio debiti naturalis hz locum in petente non in

7 b

8

dia posset restitui vide per glos. z docto. in. l. j. C. ad legem falcidiam.

a ¶ Scōm ordinē gl. qūo debitū naturale c ōpensek. Adde Bart. in. d. l. ij. z limitat Bal hic si de obligatione inefficaci opponat? sec? si de efficaci z hoc etiā sentit expsse bar. in. d. l. cū his. §. j. eod. sed ?nū ei? qd̄ h dicit bar. vt ipse tenuisse in. l. frater a fratre. in. vij. col. j. eod. ¶ Andr. po. ¶ Scōm ordinē gl. vide alex. cōsil. ij. col. pe. vol. j. et cōsil. lxxx. vij. col. iij. volu. ij. et Martinus laudensem in trac. primogenitu re. colū. ij. ¶ Iure gētū. an testamētum sit de iure ciuili: vt gētū. vide gl. in. l. j. j. de acq. re. do. z. Bart. in rubr. ff. de acq. r. here. ¶ Propter scientiam. ?nū hic tz Bal. qd̄ forte verī? est p ea q̄ habent i. l. j. z ij. C. si aduer. dona.

10 c

c

n A A n ij

pillo. vt. l. si curatorem habẽs. C. de in integ. resti. z vide qd not. in. l. j. C. ad. l. fal. z. l. illud. §. de mino. qficz soluit in debitũ naturaliter sed ciuiliter debitum: z tunc si est debitum ciuiliter sine effectu exactionis. vt in chirographo ante biennium idem per omnia quod in his que indebita sunt omni iure. vt. §. eod. l. j. Sed si esset debitũ ciuile quod habet effectuz exactiõis: vt res iudicata vel debitum ex testamento solenni fm Jacob. de aret. dic qd tunc esset idẽ quod. §. dixi in debito vtroqz iure. Si vero solutur indebitum ciuiliter sed naturaliter debitum: tunc a personis hic enumeratis indistincte repetitur nõ distincto quo errore vel scienter vel ignoranter. vt hic. in eo quod dicit generaliter z cetera. hoc est sine distinctione nec est opus restitutione in integrum. hic est casus in. l. illud. in principio. §. de minori. z. l. vlti. C. si aduersus. quę dicunt repetitionem decerni nec restitutiõis fiat mentio. nem. imo. d. l. illud. §. de minoribus. hoc vult notanter dicere: quod licet in aliis casibus daretur restitutio: tamen in indebito soluto datur repetitio sine restitutione. licet glosf. aliter intelligat. vel si vis leges istas intelligere restitutione petita. intelligere in maiori pupillo. z sic non ob. huic legi. ¶ Cõtra hoc facit. j. ad trebel. l. si ei⁹. §. primo. vbi dicitur quod pupillus naturaliter debitum soluẽs non repetit. Solu. non repetit. f. de iure cõmuni. sed repetit beneficio speciali processo minori per hanc legẽ sine restitutione impetrata a iudice. restitutionem ergo quam iudex deberet facere hec. l. supplet. z ideo pupillo nõ haberet beneficũ istius. l. nisi. j. tpa infra que posset restitui. vt. l. final. C. si aduersus. sol. quandoqz soluitur aliquid quod est vtroqz iure debitum sed obstat exceptio. z dicitur ope exceptiõis indebitum tũc a personis hic enumeratis põt indistincte repeti non adhibita distinctione. vtrum sit exceptio odiosa vel fauorabilis. vel quo errore sit solutuz. vt hic dũ dicit generaliter. quandoqz soluitur aliquid indebite quod a maiore non repetiretur. vt in eo quod crescit per inficiationez. et in aliis casibus notatis in. l. eloganter. §. final. §. eodẽ. z tunc datur repetitio istis personis sine distinctione crescat per inficiationem vel non. ¶ Ultimo dico. cõditio indebiti ita datur furioso z prodigo sicut pupillo z consumptione secuta reconciliatur indebitus sicut mutuum tenendo opi. glosf. in. l. si a furioso in prin. §. si cer. pe. z c.

Andreas Pomate.

a: ¶ Cõtra hoc. Vide Alex. cõsi. xij. j. col. volu. ij.

b. ¶ In exceptiõe propria. Addetur exceptio cõpensatiõis nõ sit proprie exceptio. z vide alex. z bi cõcor. in cõsi. xij. ver. preterea per illa ꝓba in cope. in. ij. volumi.

c: ¶ Is qui plus. quid si obligatur bona. p vero debito an obligatio possit rescindi vide Bal. in. l. si veritas. C. de fide com.

¶ Conditio indebiti quod nõ habeat locũ in contractibus nominatis.

¶ Si ab vtraqz parte debetur quãtitas ita qd esset cõpensationi an indebite solutum repetatur.

Compensatio quod non sit proprie exceptio.

Si inuicem. Si quis soluat tutus exceptione quia sibi debetur non repetit. sed suum debitum petit. h. d. ¶ Duobus modis potest poni casus. primo in cõtractu vltro citroqz obligatorio. vt si venditor tradit rẽ anteqz soluatur pretium vel econuerso. licet esset tutus exceptio. vt. l. iulianus. §. offerri. infra de actione empt. tamen non repetit vt indebitũ. sed petit quod sibi debetur. ¶ Secundo mõ potest eẽ casus quando duo fuerunt inuicem creditor z debitor ex causis separatis. et istum intellectum videtur habuisse glos. Ex prima lectura not. † quod in contractibus nominatis sicut non est locus conditioni ob causam: ita nec conditioni indebiti. facit. l. inutile. C. de rei vendicatio. facit quod dixi supra titulo secundo. l. finali. et cetera. ¶ Quero circa secundam lecturã. qui sunt casus in quibus compensatio locum non habet: glo. eos enumerat. ¶ Sed tunc quero † quid si ex vtraqz parte debebatur quantitas ita quod locus esset cõpensationi an solutum repetitur vt indebitum: glosf. respondet aut erat locus compensationi facto homine non ipso iure: et non est locus repetitioni indebiti. hic est casus hic. et secundum hoc quod textus dicit in quibus casibus compensatio locum nõ habet: subaudi ipso iure: sed si compensationi locus esset ipso iure. vt in. l. si ambo. §. primo infra de compensatio. et in casibus not. in. l. si constat. C. de compensatio. tunc repeteret vt indebitum: quia vere indebitum est. pro hoc do textum. in. l. quod dicitur. §. penultimo. infra de impensis in rebus do. factis. cum impense ipso iure dotem minuant. ¶ Contra hoc opponi. de. l. qui exceptionem. infra eodem. nam exceptio compensationis est fauorabilis. ergo solutum indebite repetitur Solutio † ibi loquitur in exceptione propria. secus in ea que ideo est exceptio: quia actio. cum enim habeat actionem ad petendum suum debitum. cessat equitas naturalis. ex qua inducitur conditio indebiti. vt. l. nam hoc natura. supra eodez. et ideo fortẽ si illud debitum de quo poterat opponi compensatio erat naturale tantum. ita quod non competebat actio. tunc iuris hac exceptione per errorem soluens repeteret. vt infra eodem. l. qui exceptionem. §. si pars.

Si qui plus. Qui promisit plus quam deberet conditionem liberationem. h. d.

¶ Ignorãtia in facto proprio quod admittant qui tractatur de damno vitando.

Solutio que parit fideiussori repetitionem non parit reo liberationem.

Idem actus non potest producere diuersos effectus.

Compensatio an obijciatur contra agentem conditione indebiti.

5 Ratio quare contra agentem actione depositi non admittat compensatio.

6 Indebitum solutum errore causatum a pietate non repetitur.

7 Mulier que fideiussit pro dote qd non repetat.

8 Obligatio generis z alternatiua equiparantur z in quibus. nu. 10.

9 Debitor in genere potest soluere quamlibet speciem eiusdem generis.

Omis. Una ex rebus alternatiue debitis solutio simul peremptaqod superest remanet insolutum. hoc dicẽ. ¶ Opposi. quod incendium seu casus fortuitus non liberet debitorem. vt. l. incẽdium. C. si certum petatur. Solu. hic debebatur species. ibi quãtitas. vnde idem esset hic quod ibi si quãtitas esset soluta. vt. l. quod indebitum. §. eod. et vidistis no. in. l. indebiti. §. sed si numi. eodem titu. §. ¶ Item opp. de. l. si non sortem. §. libertus. §. eod. fol. eo. modo dicit glo. quasi dicat ibi fuit in genere solutũ hic in specie. Tu dic quod ibi re peremptaille cui facta fuit solutio remansit locupletior. vnde illud in quo remãsit locupletior repetitur hic secus. ¶ Opp. de. l. stichũ aut pamphilum. in prin. j. de solutio. Sol. hec debet intelligi secundum illã: quia si contigisset mors postmoram creditoris teneretur restituere cum quiuiuit vel mortui estimationem. ¶ Ultimo no. † hic glo. qd admittitur ignorantia in facto proprio quando tractatur de damno vitando. simile habuistis in. l. sed z si me putem. in prin. §. e. ¶ Item scias qd hec lex habet locum quando vtrumqz fuit solutum simul vt dicitur in text. secus si vnum primo et alterum post. qt tunc vltimo solutum repeteretur. vt. l. cum duo. §. eodem secundum Bul.

Fideiussor. Solutio † q̃ fideiussori parit repetitionem non parit reo liberationem. hoc dicit. ¶ No. quod eadem solutio nõ potest parere liberationem et repetitionẽ: a vt hic. et. l. qui hominem. in fi. j. de solu. et. l. si fideiuf. b j. eo. et. §. eod. l. si non sortem. §. si decem. vel aliter idem actus † non potest producere diuersos effectus. vt hic cum similibus. ¶ Contra hoc oppo. de. l. in numerationibus. j. de solu. Sol. ibi lex. producit actionem vel liberationem diuersis respectibus. z circa diuersa nõ autem respectu eiusdem obligationis. vt hic. ¶ Et ex hoc dicto glo. hic arguit ad questionem. nos habemus quod debitum naturaliter tantum solutum per facti errorem repetitur. l. error. C. ad legem falci. et. l. cum quis. C. de iur. et fac igno. An contra † agẽtem conditione indebiti poterit obijci compensatio. videtur quod sic. nam per illam solutionem nõ tollitur illa naturalis obligatio. quia cuz detur repetitio non producit liberationez: vt hic. Si durat ergo ꝛc. vt. l. etiam. j. de compen. contrarium dicit glo. quia si hoc esset verum c leges que dicunt quod naturale debitum potest repeti essent imposite verbis et non rebus. et secundum hoc. l. etiam. j. de compen. habet locum in petente non in repetente. Idẽ et ego puto verum d esse. licet quidam hoc nõ teneant. vt tetigi §. eodem. l. interdum. nam debes scire quod est quedam spoliatio vera et propria. et tũc ante omnia spoliatus est restituendus. sibi nulla potest opponi exceptio neqz compensatio. vt lege si qs a se fundum. C. ad legẽ iul. de vi. et ita etiam † est ratio in deposito: quia denegans depositum videtur spoliare. ideo compensa. non obijcit. vt lege finali. C. de compensa. quedam est spoliatio non vera. vt quando non fuit spoliatus dolo aduersarij. sed per errorem meum. isto casu bene potest obijci compensatio alterius debiti quod haberet exactionem: vt hoc paragrapho. in fine: quando reus successit fideiussori. Sed de debito naturaliter tantum non potest obijci compensatio per omnes leges que dicunt naturale debitum per errorem solutum repeti. quandoqz contingit quod nulla est spoliatio nec vera nec ficta. tunc procedit lex. etiam infra de compensa. et sic in petente magis quam in repetente. et est ratio: quia repetitio habet naturam cuiusdam petitionis restitutionis ad id quo quis spoliatus est. pro hoc optime facit infra de regu. iur. l. nõ debet actori. paragrapho in re obscura.

Si mulier. e Quando † a pietate causatur error cessat repetitio indebiti soluti. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. cum post. §. j. de administ. tut. Sol. ibi vt tutor. hic suo nomine soluit. ¶ Oppo. de. l. si pater ignorans j. soluto matrimo. Solu. vt ibi patet. ¶ Opp. de. l. patrem. C. de nup. Solu. fallit ibi. ¶ Oppo. §. titu. ij. l. si donatus. §. j. z. l. qui se debere. in principio. f Sol. et aduerte. quia ex hoc declarabitur ista lex. non intelligas quod solutum indebite ex causa dotis simpliciter non repetatur. quasi ipsa dotis causa sit pietas que repetitionem impedit. quia hoc esset contra casum illarum legum. sed intelligit d

¶ Et repetitionem. Idem actus nõ produxit diuersos effectus. vide Bal. in. l. pacta que cõtra. in. ij. col. C. de pact. et Barto. in. l. j. C. quod met. causa. et bar. in lege si socer. §. fi. fol. ma. et Bar. in. §. pactus ne peteret in glo. magna.

Andreas Pomate.

b ¶ Qui sciens. vide exẽplũ per Alex. cõsi. xxx. in fin. volu. iij.

c ¶ Hoc est verum dicit Bar. in. l. j. §. eo. in. l. j. in. vj. colum. z adde Bal. in. l. cuz quis in. viii. col. de iur. z facti ign. vbi pcordat cũ Bar. hic z dicit quod exceptio doli obstat petenti et non repetẽti sicut nec ob. spoliato. vtq ibi et Bar. in. l. si socer. §. fi. fo. mar. z Bald. in lege secunda. C. si aduersus so. post Bar. z adõ bar. in. l. penul. supra ti. j. Alex.

Andreas Pomate.

¶ Hoc verũ. De hac ratione dubitauit Jaso. §. in bonefidei. ij. colũ. institu. de actio. et ibi Ange. dat aliam.

e Aind. Poma. Si mulier. an causa dotis dicatur causa pia. vide Alex. in. l. si constante. co. xiij. fo. mar. Panor. consil. cvj. in. j. volu. Roma. in repe. aut. similiter. col. ij. C. ad. l. falcidiam.

¶ In prin. et ideo dicit bal. in. l. ea q̃. C. e. q si soluo relictũ ad pias cãs et indebite nõ repeto etiã alia rõne vt ibi. z p istũ tex. et dicit bal. in. l. dicã. in. iij. col. C. de cõdi. ob cãm. qd fauore eccle semper pstimitur cã finalis z presumitur qd etiã alias daturus erat.

a ¶ Ad credendum. et secundum illum verum intellectum Bart. iste. §. non probat qd dos sit causa pia prout allegatur ideo dic quod cum dos et alimenta equiparentur secundum gloss. in l. ob. es. C. de pe dt. mi. et alimenta relicta propter paupertatem cedunt i cau-
sam piam per no. per Bartol. in lege alio. circa. prin. ff. de ali. legā. ō dos relicta. z data pauperi q̄ sone eq̄parat pie cause. sc. si propī debitum vel amicitiam per notata in dicta lege alio. p Barto. bene faciunt notata in auf. res q̄ C. communia de lega. et quid in alimentis no. bar. in l. diuus ff. ad l. fal.
et quod dotis relictum sit causa pia tenet Bald. in l. prima. C. de sac. sanc. eccle. in repet. in. xvj. colum: et ideo dicit Bald. hic not. arguens quod relictum pro virginibus maritādis intelligitur relictum ad pias causas et ideo cessat falcidia, et quod dos et pia causa equiparentur videtur velle Bar. in l. ij. §. titio de cē. in prin. j. de dona. et Bal. in l. sicut. ad fl. C. de act. et obli. et Bal. in l. mandatum. in. xiij. col. in versi. sed contra hoc. C. manda. et Bar. in l. si ego. in prin. z. §. primo. j. de iure do. z an de legato dotis detrahatur falcidia. vide glo. in l. tali. in. §. si fecer. j. de iure dot. et in l. in testamento militis. C. ad. l. falci. vno tñ casu clarum est quod de legato dotis non detrahitur falcidia. vcz q̄ legatur dos quia tale legatū censetur es alienum vt dicit no. Bar. in l. quesitū. §. j. de priui. credi. Adde q̄ alimenta et dos equiparantur Ro. consil. cccclxvj. vbi consuluit quod sicut res prohibita alienari potest alienari fauore dotis, ita fauore alimētorū.

b ¶ Obligatione. vide Bartol. in lege. ij. §. primo. in fine. de verbo. obliga.

c ¶ Si in area. in prin. huius. limita hanc. l. vt p Cy. l. si mandatū. C. de nego. gest. per. l. si mandauero. §. si curator. in fi. ff. man.

d ¶ Edificat. vide no. in. l. ij. C. de rei ven. Ale. ex

e ¶ Impēdit. et sic iste tex. in fi. est cōtra no. per bar. Bal. et do. in. l. ū mādato. C. de neg. gest. dum alle. l. e si pene. §. j. s. eo. et vide que ibi dixi post Bal.

7 ¶ Ultimo glo. querit: ꝗ quid si mulier fideiussit et soluit pro dote? an repetet? et dicit quod sic: q̄a alieno nomine soluit et non suo. et bene.

b

Qui hominem.

Obligatio generis et alternatiua equiparantur: et in obligatione generis qui certam speciem soluit putās se ad eam teneri repetit. hoc dicit. Primo ponit vnum dictum. secundo ponit aliud. secunda ibi: et ideo. nec est dicendum quod secunda pars sit illatio primi dicti: vt infra dicam. ¶ Not. q̄ ꝗ obligatio generis et alternatiua eq̄parantur. ¶ Secundo no. ꝗ qd debitor in genere potest soluere quālibet speciem eiusdem generis. ¶ Oppo. debitor alternatiue si putans se debere vnum soluit non repetit. vt. l. si ita cui. j. de leg. ij. ergo nec debitor generis: cū sint similes: vt hic in prin: sed in fine dicitur cōtrarium: ergo male. huius timore hec. l. legitur duobus modis. primo modo vt hic in princip. ponatur similitudo inter obligationem hominis in genere ex vna parte: et inter obligationem alternatiuam hominis in genere: aut decem ex alia parte: et tunc nō obstat contrarium: quia ibi erat species in vtraq̄ parte alternatiue. ¶ Secundo modo legitur quod. hic homo certus aut decem alternatiue debebantur: z tūc obstat contrariū. dātur plures solutiones, sed illa est vera. ꝗ quod obligatio generis et alternatiua equiparantur in soluendo: quia quilibet potest soluere q̄ vult. Item quia non tenetur precise ad aliquam speciem sed in reperendo non equiparantur: quia in alternatiua soluens vnum non repetit: vt lege contraria: secus in obligatione generis vt hic in fine, ratio huius est. quia in obligatōe generis nihil est in obligatione. sed in obligatione alternatiua vtrūq̄ est in obligatione. l. cum incertus. de leg. j. et. l. si duo. infra de verborum obligatione. ¶ Contra hoc oppo. de. l. meuius. paragrapho duob⁹. de legatis. ij. Solue vt ibi plene dixi. tene mente istam glossam. ibi tu dicas. Ad hoc oppo. ergo est mala illatio. textus q̄ dicit quod ideo repetit: quia equiparatur alternatiue. Solu. legas tex. quod non inferat ex precedentibus: vñ dimittaret ideo postea reassumas hoc mō. vz z si cū estimaret eū stichū promisisse cū dederit: ideo condicet: alium autem quemlibet ꝛc. Bar.

¶ Conditio indebiti oritur ex negotio gesto.

Conditio indebiti quod cessat quando soluens nihil facit accipientis.

Sin area.

c Ubi iter partes nullum negotium gestū est: cessat cōditio indebiti. hoc dicit. Vt iudicat in duas partes. primo quando ēdificat in solo alieno a dño possef. Secō q̄n quis edificat⁹ in solo alieno a se possesso: secunda ibi: sed si ita. ¶ Not. ꝗ quod ista conditio oritur ex negotio gesto: hoc est ex isto quasi contractu. vt inst. de ob. ex quasi contractu. §. pe. qui celebratur re. vt in. §. ita quoq̄ inst. qui. mod. re con. ob. ¶ Secundo ꝗ not. quod quando soluens nihil facit accipiētis cessat hec conditio. facit ad hanc legem si et me z titium. ē. si cer. pe. ¶ Op. de. l. indebiti. §. primo. ē. e. Solu. ibi fecit possessionem accipientis: que nō erat eius nec sibi debita. hic secus. ¶ Oppo. de. l. qui exceptionem. §. j. j. eo. Solu. vt ibi. et ibi declarabitur. ¶ Oppo. de. l. si pupilli. §. sed si quis. ff. de neg. gest. Sol. dicit Azo q̄ hic loquitur de rigore. ibi, de equitate. gl. tenet cōiter qd nec de equitate repetatur. qd plene dicetur in. l. in fundo. de rei ven. ad. l. contrariā. respōde quod ibi impendit⁹ nomine alieno, hic proprio nomine.

f ¶ Solutum causa conditionis implende quando repetatur.

Si cui.

Quando dispositio efficit indebita solutū cā cōditōis implende repetitur. h. d. ¶ Oppo. nō potest quis grauari vltra vires hereditarias. l. j. §. si is qui. ad trebellia. C. de leg. l. si vniuerse. z hic grauatur heres vltra vires hereditarias. ergo ꝛc. huius timore vartatur principium istud duobus modis. vno modo quod in litera non sit dictio tota: z sic grauauit eum de restituendo hereditatem z fundus hereditarium. ¶ Secundo modo quod in tex. sit dictio tota: z tunc dz intelligi quod fuit grauatus dare fundum ipsius heredis. tamen non erat grauat⁹ de restituēdo hereditatem statim. sed ex interuallo: vnde interim poterit habere tot fructus quot equiualebunt fundo. Quelibet potest esse bona. vel potes dicere q̄ legando fundum vltra hereditatem videtur de relicto hereditatis fundum eximere. ¶ Secūdo

a op: conditio inde. habet locū q̄n soluit ex causa de preterito: vt. l. damus ij: eo. sed hic fuit solutuz causa cōditōis implende. f. vt habeat fundū: z sic ob cām de futuro: ergo vt q̄ habeat locū cōditio ob causaz. vt. l. j. §. si parēdi. ē. de condi. ob causam. z sic si intelligas hic de conditione indebiti lex est clara. sed obstat cōtrariū. si intelligis de cōdi. ob cām ista lex nō faceret ad titulum. Quid dicemus? quidā intelligūt de condi: ob causam. quidam de condi. indebi. gloss. §. tit. ij. l. iij. §. si quis quasi. circa fi. glo. magne videt dicere ꝗ in soluto causa condi. implende cessat conditio indebi. z pro hoc quia non soluitur vt debitū. vt. l. si quis sub condi. j. si quis omis. causa test. Solputo sic dicendum. quandoq̄ soluitur aliquid causa conditionis implende. vt cōsequatur aliquid ipso iure abs q̄ facto hominis. vt iuberatē relictā pure vel legatū quandoq̄ relinquit res testatoris. tūc habet locū conditio indebiti. ita loquitur hic prout intelliturde re testatoris legata. Hec obst. si dicas hic solutitur ob cām de futuro. q̄ nō est de futuro facto hominis. sed trahit secū executionē ipsa solutio. sicut in eo qui soluit indebitū: ideo eēm soluit vt ipsa solutiōe liberetur: tamē q̄ ipsa liberatio dz secū trahere executionez nō dicitur solui ob cām de futuro. Et sic gl. in. d. §. si quis quasi. non loquitur vsquequaq̄ bene. non obst. si dicis quod non est debitum. q̄ respōdeo qd debitum etiam dicitur si non putet se obligatuz: sed contemplatione alicuius damni vitandi vel lucri consequendi soluitur. z sic est debitum causatiue: vt ē. eo. l. si non sortem. §. si quis quasi: z. §. si quis falso. et in quolibet eorum dixi. Si vero datur causa conditionis implende. ita quod non trahit secum executionem. sed debeat aliquid fieri ab homine tunc non haberet conditio inde. sed condi. ob causam: vt. d. l. j. §. si parendi. z ita dz intelligi hic. Si poneres fundum heredis esse legatum cuius dñium non transit ipso iure in legatarium. ¶ Oppo. de. l. qui heredi. §. sed cum suspectam. de condi. et demon. so. plures solutiones dantur hic. z ibi ista est veritas prout tu ponis. hoc in fundo heredis legato q̄ ibi fuit solutum causa implende conditionis legati quod remanebat debitum etiam post coactionem: hic causa implēde conditionis legati quod erat euacuatū propter coactionem, sed prout intelligis in fundo hereditario legato solue quod hic loquitur de rigore. ibi de equitate. vel veritas hic fuit solutum ab ipso fideicommissario qui coegit ibi a quodaz extraneo.

¶ Mora quod nō purgetur postēq̄ facta est executio ab homine.

Idem q̄n a lege z in illis penis in quibus lex facit executionem.

Aliud est habere exceptionem aliud habere posse.

Qui ob rem.

b Potestas purgandi moꝝ nō facit vt indebitum videatur esse solutum. h. d. ¶ No. q̄ post ꝗ factā executionem ab homine non est locꝰ purgationi moꝝ. Idem post factam executionem a lege. arg. l. si ita. j. de lega. ij. z not. per Dy in. l. si seruum. §. de illo. de verb. oblig. z ideo in his penis in quibus l. facit executionem ipso iure non est locus purgationi moꝝ.

¶ Opponi. de. l. qui exceptionem in princip. j. eo. Sol. hic non habebat exceptionem cum soluit: sed poterat habere purgando moꝝ. Aliud est ꝗ ergo habere exceptionem aliud posse habere. z hoc facit ad id quod alias dixi si res debita pereat post moram c intra tempus quo moꝝ purgari pōt. nihilominus perit periculo ipsius debitoris. casus est in. l. fancinus. in fin. C. de fideiuss.

Seruus.

c Pecunia accepta vt reddatur res in qua quis recipiendo pignori furtū cōmisit repetitur. alias secus. h. d.

Seruum.

Pretiū solutū ex cā emptōis inualide repetitur. h. d.

¶ Obligatio naturalis qd oriat solū inter patrē z filū z inter duos fratres in eiusdem patris potestate.

Obligatio peculiaris est onus ipsi⁹ peculij. z nu. 41.

Qd obseruare debeo aduersus alium debeo obseruare aduersus me.

Filiusfamilias quīq̄ modis hz peculiam: scz patris quasi castrēsis aduēntitij z profectitij peculij.

Modic in aduentitijs potest consistere inter patrem z filū obligatio ciuilis z naturalis vel inter duos fratres

a ¶ Habet locū. adde glos. in. l. fi. in prin. j. eo. z aliqd per Imol. in. l. ij. §. z harum. de ver. obli.

b ¶ Qui ob rem. vide Bar. in. l. si insulam. xxxiiij. q. j. de ver. ob.

c ¶ Seru⁹. vide q̄ dixi in. l. iciurle. post Bar. C. de fur. et hic vide Bal. inducentē hanc l. cōtra hebreos et p hāc. l. dicit Bal. i rub. C. de cōdi. ob tur. cau. qd vincēs in ludo pecuniā seruū q̄ erat dñi vel filiāfa. vel q̄ erat pñs vel institoris q̄ erat dñi cōmittat furtū z ibi idē dicit in ludēte cū filiāfamilias z ad dictū Bald. dic contra hebreos adō eūdē bal. in. l. eos. C. de fur. alc. Andr. po.

¶ Seru⁹. vide aliqd p anna. cōsilio. xij. et Bal. cxxx. in. iij. parte vbi loquit in monacho.

in eadẽ potestate cõstitutos. z nu. 16.
6. An duobus reis credendi quãdo sue cessiõe vnius extinguatur obligatio.. et nu. 8.
7. Pater z filius an dicantur duo rei credendi in hac obligatione naturali. numero. 22.
9. Correus credendi quando teneatur communicare correo illud quod exegit. z. nu. 24.
10 Pater promittens directo filio obligatur naturaliter nec ad ipsum patrẽ reuertitur. secus qñ obligaretur filio per filium..
11 Ratio quare inter patrem z filiuz vel duos fratres in eiusdem patris potestate existẽtes non cadit obligatio ciuilis.
12 Patria potestas est de iure ciuili.
13 Filius mutuans pecuniam alteri nomine patris an et quando mutuum contrahatur: ita quod patri acquiratur..
14 Mutuum an contrahatur quando filius mutuat nomine suo z habeat locum hec lex.
15 Senatusconsultum macedonianum quod non impediat naturalem obligationem.
17 Obligatio naturalis an queratur patri per filium z mediante persona filij. nu. 19.
18 Iura naturalia licet nõ possint mutari possunt. tamen transferri de vno in alium.
20 An qñ acquiritur patri per filiũ apud ipsum aliquid remaneat.
21 Que naturales obligationes qõ non nascantur a principio in obligatione que queritur patri per filium.
23 Obligatio patris an sit potẽtior obligatione filij dato quod sint duo rei..
25 Peculium profectitium. quod conseratur z qualiter.
26 Actio de peculio quod sit ꝑsonalis.
27 Actio de peculio an sit natiua vel datiua. vbi quod est natiua.
Et an oriatur ex naturali et ciuili vel naturali tantum vel ciuili tantum numero. 29.
28 Obligatio naturalis. oritur de iure gentium.
30 Pars videt facere illud quod iudex facit vel legis conditor..
31 Pater an obligetur naturaliter ex ꝑsona filius filij qui est naturaliter obligatus..
32 Si vnus ex duobus seruis vniuo dñi mutuat alteri an dñs ex persona serui accipientis pecuniam mutuo obligetur.
33 Quis quod possit esse creditor z debitor respectu diuersi patrimonij.
34 An dñs obligetur ex persona serui delinquentis in res alterius domini vel alterius serui.
35 Obligatio naturalis an sit in obligationibus ex delictis.
36 Si vnus frater mutuat alteri existenti in eadẽ potestate an pater obligetur ex persona recipientis.
37 Obligatio naturalis que queritur filio an queratur patri..
38 Frater soluens mutuum acceptum a fratre ipsi fratri post mortem patris ante aditam hereditatẽ an possit repetere..
39 Quando peruentione peculij extinguitur ista obligatio naturalis an extinguatur ratione quote an ratione quantitatis..
40 Ratio differentie inter peculium z hereditatem.
42 Si filius debet titio decem z decem sunt in peculio de quibus pater donauit titio quinq; quod pater liberetur in illa quinq;.
43 Creditor peculiaris extraneus an possit agere contra fratrem creditorem quatenus habet in peculio.
44 Si frater debitor soluit creditoribus peculiaribus de suo an repetat a fratre creditore ad quem peruenit peculium pro parte.
45 Peculio adempto an filius vel seruꝰ remaneat obligatus naturaliter..
46 Frater conuentus ex obligatione hereditaria actione de peculio quando teneatur pro parte et quando in totum..
47 Mutuum inter patrem et filium qualiter contrahi possit.
48 Contractus commodati z depositi inter patrem et filium qualiter contrahatur..
49 Parere maioribus est preceptum iuris gentium.
50 Contractus emptionis et venditionis an celebrari possit inter patrem z filium.
51 Palam z publice fieri dicitur quod fit cõsanguineis et amicis presentibus..
52 Frater qñ possit emere a fratre existente in eiusdem patris potestate..
53 Pater an possit autorari vnt filio vendenti altero in re peculij aduentitij..
54 Locatio inter patrem et filium quando contrahat..
55 Contractus mandati inter patrem z filium an cõtrahi possit..
56 Carcer est species seruitutis..
57 Contractus donationis an consistat inter patrem z filium..
58 Solutum per patrem in redimendo ipsum filium capiuum an imputetur a coherede in portionem suã: remissue..

a3 ¶ Frater a fratre. vide casum huꝰ. l. cuꝫ materia p Bal. i. l. fi. in. iij. co. C. qõ cũ eo. z vtrũ hec. l. in princi. intelligatur in casibꝰ in quibus senatusconsultuꝫ macedonianũ locum nõ hꝫ. de duobus. in. l. re nodoꝰ. z i. l. macedonianũ. C. ad mace. bal. hic vt velle qõ sic videtur in illis fin. non in alijs cogita cũ ẽt in alijs casibꝰ naturali semp obligetur. l. a. qa naturalis. j. ad mace. z not. in l. j. e. ti. z vt de Bal. in l. fin. C. qõ cũ eo. in. v. col.

Rater a fratre. [2] Re z fama difficilis est hec lex sicut alia in toto corpore iuris. h. d. ¶ Inter duos fratres q sunt i eiusdẽ patre z inter patrẽ z filiũ sola obligatio naturalis cõtrahit q̃ p fratrẽ mutuatẽ ꝑ acquirit. Item cũ debitor creditori succedat ꝑ quota obligatio extinguit. Item huꝰ obligatiõis onꝰ peculiũ respicit. z quatenus ds eo peruenit ad creditorẽ obligatio tollitur. ¶ Item solutũ in quantum erat obligatio extincta repetitur: residuũ nõ. naturali obligatio ne impediẽte. h. d. Diuidit in duas partes principales. primo qñ mutuũ est contractũ inter duos fratres. Secundo qñ est contractum inter patrem et filium. secunda ibi. §. quesitũ. Item prima pars subdiuidit per glo. in ſ. partes qõ dic vt in glo. eo excepto qõ vbi dicit tria argumẽta ad rationem non intelligas ad rationem postã in tex. sed ad rationẽ subaudi tam. vt dicam super litera partes sunt manifeste. Item secũda pars subdiuidit. nã primo loquit qñ pater credidit filio. secundo qñ econuerso. secũda ibi: econtra si pater. et quelibet istarum posset recipere alias subdiuisiões quas dimitto qꝛ clare sunt.

¶ Anteqꝫ veniam ad casum in terminis premitto breuiter qõ inter ꝑ patrem z filium z inter duos fratres in eiusdem potestate: solum obligatio naturalis contrahitur. rationẽ videbis infra. Item premitto quod illa obligatio acquiritur per filium patri. ¶ Tertio premitto quod qñ debitor succedit creditori: extinguitur obligatio. ista tetigi vobis in summario. His premissis venio ad casum in terminis. vt litera iacet. ibi repetiturum: quia patri fuit quesita illa naturalis obligatio: qua tenetur frater alteri fratri. z sic cum sit debitor patris succedendo ei pro parte pro alia parte obligationem extinguit. et sic pro ea parte indẽbitum: solutum repetit. ibi: cõsecutus. ratio est quia onus istius obligationis sequitur peculium. z ad hoc probandũ sequuntur tria argumen: Notabilia collige per te ex his que dixi ad euidentiã. Item no: ꝑ qõ obligatio peculiaris est onus ipsiꝰ peculij. Item no. ꝑ ex ver. porro. qõ illud quod debeo obseruare a duersis alijs debeo obseruare aduersus me. ¶ Venio ad apparatum. z circa eius recitationem tenebo hunc ordinem quia primo declarabo eum quantum ad literam pro iuuenib? postea reassumã per. q. examinando difficultates q̃ sunt in eo. z quia iste glo. consueuerunt apparere scholaribus valde difficiles z horribiles: ideo diuido eas. nam prima glo. magistra facit. primo tractat qualiter inter duos fratres in eiusdem potestate constitutos possit contrahi mutuum. secũdo tractat qualiter ex isto mutuo contracto nascatur obligatio. z qualiter patri. z filio acquiratur. tertio tractat an sicut patri per filium queritur ita pater per filium obligetur.. Secunda ibi: nam z tunc dico: tertia ibi: tum quero. in secunda glos. magna et in omnibus alijs glossellis tractatur qualiter obligatio ista tollatur seu extinguatur confusione vel peculij peruentione. ¶ Intro primam partem glos. et oppo. aut intelligis quod frater mutuauit fratri de castrensi peculio: z tũc acq̃ detur sibi ciuilis z naturalis: et non patri vt. l. secũda. j. ad macedo. et sic ista lex non procederet in castrensi peculio. idem in quasi castrensi. aut mutuauit de pecunia profectitia. z tunc non potuit transferre dominium. quia erat pecunia patris. et sic non fuit contractum mutuum. vt. l. secunda. §. appellata. §. si certuꝫ petatur. huius timore dicit glos. tu debes scire qõ filius potest habere pecuniam quinq; modis. scilꝫ patris pecuniam. secundo pecuniam castrensis peculij. tertio pecuniam quasi castrensis peculij: quarto pecuniam aduentitij peculij. quinto pecuniam profectitij peculij: et differt pecunia profectitij peculij a pecunia patris. quia hec separata est a rationibus patris. illa non. vt not. in. l. quã tuberonis. §. fin. cum. l. sequen. j. de peculio. His premissis si tu vis ponere quod frater mutuauit nomine patris: ista. l. procedit sine scrupulo. vt dicit glos. si vero vis ponere quod mutuauit nomine suo. tũc hec lex non procedit in castrensi vel quasi peculio. nec in aduentitio hodie. qꝛ sibi filio quereretur perfecte. z sic nõ extingueret successione patris. vt hic dꝛ in tex. In pecunia vero patris vel ꝑfectitij peculij: vel etiam aduentitij secundum ista iura procedit si ponas esse datũ patre volente sic transtulit dominium. vel si ponas ipsum esse recõciliatũ cõsumptiõe. vt. k. si a furioso. §. si cer. pe. ita dꝛ intelligi hic. Ex qua gl. no: ꝑ illud precipue qõ hodie in aduentitijs põt cõsistere ciuilis z naturalis obligatio inter patrẽ z filiũ vel inter duos fratres in eadem potestate existẽtes qõ latius. j. dicã. ¶ Venio ad secũdam partẽ gl. z opp. qõ patri obligatio nõ queratur. nã lex dicit debuit de peculio qõ filio debet. vt. j. de pecu. l. sed z si dãnum. §. peculiũ. als est. l. peculiũ. Si ergo esset quesitũ patri non deberetur filio. huꝰ timore dicit gl. fateor qõ naturalis obligatio queritur filio. Item per filiuz queritꝰ patri: que postea transit in heredẽ patris. nec intelligo dicit gl. qõ queraꝫ patri. ita qõ nũ remaneat apud filiũ: quia dico qõ sunt due naturales obligatiões. vna queritur patri z alia remanet apud filiũ. et sic pater z filius habent tanq̃ duo rei. vnde filius solutio factaui ex reis credẽdi liberat ab alio: ita successio. ¶ Opp. in ꝑ duoꝰ reis credẽdi: successione vnius nõ extinguitur obligatio. vt. l. Titannius. in pan. j. de fideiuſ. sol. glo: voluit soluere: ibi loquitur qñ sunt duo rei credendi pari potentie. sed hic obligatio patris est maioris potẽtie quã obligatio filij. ideo si debitor succedit patri tollit obligatio alterius filij. No. ista gl. q̃ tenet qõ pater z filiusꝰ dicant tanq̃ duo rei credendi. qõ an sit verũ. j. dicã. ¶ Secũdo: ꝑ distinctionẽ qñ debitor succedit vni ex reis credẽdi si erãt patris potẽtie nõ extinguit obligatio: als secus. vt. d. l. Titannius. z. j. dicã. ¶ Tertio oppo: qõ si sint duo tanq̃ duo rei credẽdi illud qõ vnus exegit tenet restituere alteri p actionẽ neg. gest. ergo pater filio creditori. z sic filiꝰ debitor succedẽdo: cũ successio habeat pro solutione tenetur alteri fratri actiõe. neg. gest. nõ ergo repeteret vt indebitum: gl. nõ soluit. q. d. qcedo qõ frater posse

a ¶ Pecunia. z sic ad hoc vt dicatur pecunia peculiũ requirit concessio. adde. l. peculiũ. in pn. j. de pe. z. l. filiũ. fin le ctu. antiqꝫ rũ. C. fa. er. z no. in. l. fi. j. de pecul. leg. scõm Bald. hic Alex.

b ¶ Profectitij. ad hꝫ l. si absenti. C. si cer. pe. Alex.

c ¶ Credẽdi. vrõ bal. in. l. fiſi. C. qõ cũ eo. i vj. co. in ꝑ. mõ veniamus.

d ¶ Et filiꝰ. pater et filiꝰ sunt tãq̃ duo rei credendi. Bal. hꝫ qõ nõ sicut in pre et filia in actione de dote. in xta not. in l. ij. j. solu. ma. Alex.

set opponere compensationem cõtra fratrem agentẽ conditiõe indebiti de eo quod ab eo posset repetere ꝑ actionem neg.ge.sed si non opponeret cõpensatio ꝓcederet ista lex. tu dic qõ tunc est verum quod illud qõ vnus ex duobus reis credendi exegit tenetur restituere alteri ꝓ parte qñ debitum pertinet pariter ad vtrũq; secus si in veritate totaliter ad vnũ pertinet: qr de pecunia eius esset contractum mutuum. et hoc est forte qõ glo. voluit dicere. qõ obligatio patris maioris est potentie quã obligatio filij. vide istaz gl. ibi sed si patri ꝛc. ¶ Ho. istã partẽ glo.[a] qõ illud qõ coreus credẽdi exegit tenetur alteri cõlcare. Idẽ no. in. l. si titio aut seio. ſ. de leg. ij. et. l. qui hominem. §. j. ſ. de solu. In cõtrariũ vide tur casus in. l. in lege falci. hoc obseruandum. ſ. ad. l. falci. sed dic vt dixi in d. l. qui hominẽ. §. j. sed quãtũ ad ꝓsens tene distinctionem quã ꝓmisi. Illud qõ sequitur in glo. est ad probãdum quõ successione frater liberet. et quõ etiã apud ipsum filium mutuãtẽ remanet obligatio. vide eam q̃ est clara ibi videtur ꝛc. ¶ Oppo. qõ apud filium nihil remanet[b]. vt. l. placet. ſ. de acqui. here. sol. dicit glo. no. hec. l. loqtur in obligatione que acquiritur per actũ naturalẽ et iurisgentiũ. vt mutuãdo. contraritũ loqtur in his que acq̃runtur per actũ ciuilem. vt adeundo hereditatem vel agnoscendo bo. pos. vel acceptando trebellianicã restitutionem. in quib⁹ casibus nil remanet apud filium. ratio qr ibi ius ciuile multum potest. quo iure est iducta patria potestas. vt. l. nam et ciuiũ. §. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. z insti. de pa. pote. §. j. vide glo. nõ intelligas qõ bo. pos. et trebellianica restitutio acq̃rãtur solo aio. qr illud est solũ in hereditate. sed dicit qõ est ciuilis acq̃sitio. an prędicta vera sint. ſ. dicet. ¶ Venio ad tertiã partẽ gl. ibi. Itẽ qro. z op. sicut ꝑ filiũ creditorem q̃ritur patri obligatio actiue ita per filiũ debitorẽ q̃rit patri actio passiue seu obligatio eadẽ ratione. qõ ptz per totũ titulũ. ſ. de peculio. vbi patri q̃ rit vel tantũ cõuenit de peculio si ij z sic apparet q̃ ipse idẽ pater erit debitor z creditor ex ꝑsona filiorũ: nõ ergo tollet obligatio ꝓpter successionẽ: sed magis ꝓpter cõpensationẽ hic in tex. vbi ꝓnũ quare male. huius timore est facta tota ista pars glo q̃ hz tres ptes. primo ponit opi. quorũdã qui dicũt qõ patri nõ q̃ritur obligatio actiue nec passiue. qõ gl. reprehẽdit ꝑ hãc. l. fedo ponit opi. Hug. q̃ dicit qõ patri q̃ritur obligatio actiue z passiue. tertio ponit opi. Azo. qui dicit qõ patri q̃rit obligatio actiue nõ passiue. ita qõ ipse pater obligẽt. primo due ꝓes sunt clare ideo vide eas ad literã vsq; ibi. sed Azo. Venio ad opi. Azo. z qõ pater ex ꝑsona filij recipiẽtis mutuũ nõ obligẽt. ꝓbat ipse quatuor rationib⁹. primo qñ filius accipit pecuniã mutuo ab extraneo obligat de peculio sm qõ Hugo. dicit. sed ista obligatio est ciuilis tantũ nõ naturalis qr nõ hz patris ꝓsensum. ergo qñ accepit a fratre pr̃ nullo. mõ tenetur. ciuilr nõ: qr nõ põt esse inter patrẽ z filiũ vel inter duos fratres naturaliter nõ: qr naturaliter non tenet etiã si accepisset ab extraneo. z sic ratio Hug. retorquetur cõtra eũ. hoc vult dicere prima rõ Azo. vide eã. ¶ Secda ratio est in duob⁹ seruis quorũ vnũ recepit mutuo ab alio. ¶ Tertia ratio est i seruo delinquẽte. ¶ Quarta ratio est. quia si pater esset debitor z creditor: tolleretur actio cõpensatione z nõ successione. z sic esset cõtra istã. l. vt dixi in ꝓtio signato in prin. hui⁹ partis. z ista glo. est clara. ideo vide eã vsq; ibi. est z alia. ¶ Quintã ꝓbat Azo sic. idẽ nõ potest esse sibi debitor z creditor. nec idẽ apud eundem ꝓ eodem potest esse obligatus. vt. l. si quis ꝑ eo. §. j. ſ. de fideiuſ. z. l. triannius. e. tit. z. l. heres a debitore. §. j. Sed si tu diceres hunc patrem esse debitorem et creditorem: esset idem debitor et creditor. ¶ Item teneretur eidem iste filius debitor ꝓ eodem. ¶ Concluditur ergo qõ pater nõ obligatur licet sibi acquiratur. ¶ Contra hoc opp. si hoc est verum. ergo pater qui promittit filio nõ obligatur ipsi filio naturaliter. quia illa obligatio qua obligatur filio reuerteretur ad ipsum patrem. rñ. illud qõ dicitur qõ naturalis obligatio q̃ritur per filium patri est verum qñ filius obligat sibi extraneuz. secus si ipm patrez. vt hic in. § quesitũ. z hec est ratio in. d. l. si qs ꝓ eo. §. j. qõ fideiussor non potest intercedere ꝑ patre apud filium. licet enim pater ipsi filio naturaliter obligetur. nec re acquiratur ipsi patri. tñ obligatio qua obligatur fideiussor ipsi patri acquireretur. z sic esset obligatus eidem ꝓ eodez quod iura nolunt. ¶ Modo habes totã istam glo. ex q̃ qua habes qõ qñ pater. pmittit filio directo obligatur naturaliter. nec ad ipsum patrem reuertitur. licet gl. dicat cõtrarium z male in. d. l. si quis ꝓ eo. §. j. secus qñ obligaretur filio per alium. vt per fideiussorem datũ a patre. quia tũc reacquireretur ipsi patri. z hec est ratio hic qõ pater non obligatur ex persona filij accipientis mutuũ. quia si obligaretur re acquireret sibi ipsi. ¶ Opp. qõ ista sit imperfecta tñsio. quid enim si hereditas non esset adita qõ in hoc tex. nõ ponit. Glo. rñdet qõ quidam fatentur cõtrarium qõ tunc nõ posset repeti. z eo casu hec lex non respondet. Alij dicũt qõ etiam tunc posset repeti. quia tũc etiam est heres ipso iure. qõ dic vt in glo. super verbo post mortem. que est clara. ¶ Item opp dicitur hic qõ liberatur filius ꝓ ea quãtitate que ad alium peruenit ex peculio. contra. imo debet liberari respectu quote z nõ. respectu quantitatis. vt. l. si ab eo. C. de neg. gest. z. l. si adulta. de here. act. So. aliud in hereditate. vt ibi aliud in peculio. vt hic. h. b glo. super verbo non minus. qõ est no. vt dicam infra qõ declarabo. ¶ Oppo. z nunc venio ad secundam glos. magnã vt hic q̃

a ¶ Istam partẽ glo. an illud q̃ vnũ exreis credendi poꝛrigit teneatur alij cõicare. vide de quod no. Bar. in l. si vnũ. in princ. §. de pac.

b ¶ Remaneat. vide Bal. in. l. finali. C. qõ cũ eo. in ꝓ. sed ꝑ hoc.

tollitur obligatio ꝓ ea quantitate que ad fratrem creditorem peruenit de peculio. cõtra. medietas peculij. pfectitij pertinet ad fratrẽ iure hereditario. vt l. certũ. C. famil. ercis. ergo cũ recipiat suum nõ debet alter frater liberari. timore huius est facta tota glos. secda magna. quidam dicũt qõ debet intelligi qñ ad fratrem peruenit de peculio. ſ. de portiõe fratris debitoris. Jo. dicit cõtrarium qõ probat multis rationibus z exẽplis. vide glo. per te que est clara. alie gl. sunt clarissime. Apparatu sic aliqualiter ad literam examinato veniam⁹ ad difficultates que hic tangũtur. Et primo circa primã partem gl. quero que est ratio[a] qõ inter patrem z filium[b] vel inter duos fratres nõ cadit obligatio ciuilis. sed solum naturalis. Rñ. cõmunis ratio doc. est. quia patria potestas est de iure ciuili. vt insti. de pa. pote. in prin. z. l. nã ciuiũ. ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. sed de iure ciuili pater z filij censentur vna z eadem persona. vt insti. de inuti. stip. §. el vero qui. z. C. de impub. z alijs substi. l. fi. sicut ergo idem non potest sibi ipsi esse obligatus. ita nec pater z filij z eadẽ ratione plures filij in eiusdem potestate: sed de iure gentiũ pater z filij sunt diuerse ꝑsone. ideo obligatio naturalis q̃ est de iure gẽtium cadit inter eos. alij assignãt aliam rationẽ quã gl. tãgit insti. de ob. in prin. circa fi. glo. mag. nã actiones z obligatiões sunt introducte ꝓpter iudicium. est enim actio ius prosequẽdi in iudicio ꝛc. sed inter patrem z filiũ nõ potest esse iudiciũ. vt. l. lis nulla. §. de iudi. Iste sunt rationes cõmunes que licet satis bone sint. tamen alia ratio est melior z firmior quaz ponit iurisõsultus si quis bene aduertit. nã debetis scire qõ de iure gentium anteq̃ essent. pdite actiões ille qui debebat aliquid recipere cõsequebatur illud manu regia seu per potestatẽ regiam. vt. l. ij. in prin. §. de oti. iur. z istud est cõmune omnibus gentibus. nam regia potestas de iure gentium est. vt. §. de insti. z iure. l. ex hoc iure. Postea de iure ciuili fuerunt introducte actiones per quas quis in iudicio prosequatur qõ sibi debetur z ꝓsideraut ius ciuile qõ patri erga filiũ vel dño erga seruũ remanebat illa potestas regia qua sua autoritate potest auferre a seruo vel filio illud qõ sibi debet: ideo ipsi patri vel dño non puidit de remedio actionis vel obligatõis ciuilis. Istaz rationẽ ponit tex. in liseruz z filij. in prin. ſ. de fur. facit. ſ. si quis testa. liber esse iussus fue. l. ij. §. habet autẽ. ibi quia coercere potuit. facit ad hoc. C. de pa. pote. l. cõgruentius. Dices tu. istã ratio cõludit[c] quare pater nõ hz obligatũ filium ciuiliter. sed que est ratio qõ filius nõ hz patrem obligatum ciuiliter. cũ filius in patrem nequeat exercere illam potestatem. Rñ. ratio est hec ex duab⁹ regulis iuris nostri. vna regula est qõ quicquid acquirit filius acquirit patri. l. j. in prin. ff. si quis a pa. fue. ma. z. ſ. de acq. here. l. placet. alia regula est qõ ex qua causa recipiẽdo ab alio tu acquiris mihi. ex eadem stipulando a me tibi nõ obligor. Istã regulã tradit Iuli. in. l. sed et si qs. §. z regulariter. als est sub. l. si seruo. §. de vsu fruc. z. l. liber hõ. in prin. de verb. obli. Cũ ergo filius obligãdo sibi aliuz ciuiliter querat patri merito patrem sibi obligare nõ potest. Que autẽ sit ratio inter dñm z seruũ dicetur. j. eo. l. si id quod. sed que est ratio q̃ inter duos filios nõ ꝓtrahitur ciuilis[e]. Rñ.

a ¶ Andreas Pomate.

¶ Que est ratio. quia inter patrem z filium vel inter duos fratres non cadit obligatio ciuilis sed naturalis tantum. z vide Alex. consil. viij. volu. ij. col. ij. vbi sequitur hoc qõ oriatur naturalis. z consi. ij. col. ij. volu. iij. z sezi. psi. iiij. z ibi tz non valere diuisionẽ facta iter patrẽ z filios in prãte.

b ¶ Et filiũ. quare iter patrem z filium non cõsistit ciuilis obligatio sed naturalis. sic vide Bal. d. in. l. ff. C. qõ cum eo. in. ij. col. in versi. iij. pienu ttendum.

c ¶ Concludit: quare ciuilis ꝑ patrem filio nõ datur. cogitra. quia per istas rationes nõ deberet etiã acquiri filio obligatio naturalis ꝑ patrem: qõ est ꝑ istum tex. in. §. que sitũ. vñ videtur tenẽda prima z secda ratio. §. relata. sed aduerte. qõ Bar. salvando ar. qõ se ci in. l. si quis ꝑ eo. §. j. de fideiuſ. dicit sm Dy. qõ ista regula non habet locũ obligatione naturali. z Bar. j. in. viij. col. are.

d ¶ Andreas Pomate.

¶ Que autẽ. Ex ista doctrina Bart. habes inferre qõ quẽ admodũ inter patrẽ z filium nõ cõsistit donatio qõ etiã nõ cõsistit inter fratres in eiusdem patris potestate ꝓstitutos quia nõ posset donare nisi patri bona z hoc ꝓcederet etiã si filius haberet bona administrationẽ quia in gñali administratione non venit vt qs donet. l. filiusfa. j. de dona. hic tñ limita sm Jo. an. in addi. spe. in ti. de instr. edi. ꝓpter. ver. qd si filiusfa. in. ij. col. nisi frater donet alteri fratri de cõsensu patris quia tũc valeret de quo cogita quia tũc sortiter obstat regula q̃ tradit per gl. l. fi. in ꝓbo accõmodauerit. C. de pac. z ꝑ Bar. et Bal. l. ij. C. si aduer. dona. z Bar. l. si fundus. j. de pig. qõ q̃ ipm actũ facere non potest alij facẽti nõ põt assentire sed pater potest nõ filio in potestate donare. l. donationes quas parẽtes. C. de dona. interui. z vxo. ergo etiã nõ poterit assentiri filio fratri donãti. Preterea si clarũ est qõ fieret fraus. l. de ꝑsona ad ꝑsonã cõtra legẽ. §. de legi. z cõtra. l. nõ dubiũ. C. eo. tit. ad hoc ꝓtere vide Sld. cõsi. xxvj. inet. pater cõsensit filio. Are. l. placet. j. de acqui. here. Alex. consi. x. col. iij. volu. iij.

e ¶ Ciuilis dicit tñ no. Bal. l. cũ opz. §. nõ autẽ. ad fi. C. de bo. q̃ libe. qõ si pater assignaut legitimã duobus filijs in vita poterũt sibi adinuicẽ ꝑ here z oriet obligatio ciuilis z naturalis sicut in dote. secꝰ si simpliciter esset facta cõfessio in peculio. Alexan.

f ¶ Andreas Pomate.

¶ Nunc intro. nor. qõ licet quis numeret pecuniam suam nomine alieno quod tamen per hoc non videtur donare et cuius nomine numerat. et ita not. hic Pau. de cast. in. l. certi condictio. §. si nummos. z ibi doc. §. si certa. pera. z no. qõ Bar. loquitur hic in patre et filio et sic in personis appume coniunctis. qõ non ad limitationem. l. que doris. et que ibi traduntur. j. soluto matrimonio.

a ¶ Acquiratur. vide Bald. in l. fi. C. qõ cum eo. in. ij. col. in ver. op. vltertius.

b ¶ Ratum habẽtem. sed imo indistincte videtur dicendum qõ habeat locum etiam isto casu conditio indebiti. quia ista exceptio cõpensationis nõ potest obijci repeteti isto casu. iuxta notata. in. l. cuz a his. §. j. ff. eo. z videt hic sentire Bal.

c ¶ Impediat. videtur qõ etiã qñ hz locũ senatusconsultũ tñ habeat locũ dispositio huius. l. z qõ soluruz nõ repetatur p tex. l. l. z si pf. §. fi. cũ. l. seq. j. ad macedo. et qõ no. gl. in. l. b §. j. in ꝓ. petitio. e. ti. z. l. q exceptione. in pnc. j. e. vbi solutũ filio tuto officio senatusconsulti repetit. ¶ Bal. hic trãseat cũ sententia Bart. hic prout. Andreas Pomate.

d ¶ Declaratõe. q̃ro. an ink prez et filium in aduentitio consistat obligatio ciuilis. vti de fozt. consi. clrij. col. tiij.

e ¶ Ciuilis obligatio. cũ Bar. transit hic Bal. z ide z Bac. de bel. in disputatione quã ponit in. l. ij. C. de mi offi. bona. licet hic nihil firmet. z vide q̃ dixi post barto. in. d. l. ubem⁹. cũ cõtra. z ibi p Bal. z in. § j vbi q̃rit q̃ctus fieri possint inter patrẽ z fil. ũ z q̃. in. pfectitijs an valeat cessio facta filio ꝗ̃ patrem z quid in aduentitijs cõtrahitur etiã als reuert Bal. in. l. cũ opz §. non autẽ. in fi. de bo q̃ lib. adde qõ obligatio legalis bene cadit inter patrem z filium. l. si quis pauoris. §. iu illo. z ibi Bal. C. de secun. nup.

filius mutuat pecuniaz alteri nomine patris. vtrum contrahatur mutuũ ita qõ patri acquiratur[a]. Glo. dicit indistincte qõ sic. qualiter cunqz filius habuerit pecuniam. qõ nõ est vsqzquaqz verũ. aut enim filiꝰ mutuat pecuniam suam castrensem vel quasi castrẽsem nolẽ patris tũc patri nõ acquirit nisi ratihabitione secuta. vt. l. si absentis. C. si cer. pet. aut mutuat pecuniã ipsi patris z tũc non cõtrahitur mutuum. nisi patris volũtas interceda t vel sequatur cõsumptio. quia dñum transferre nõ potuit. aut mutuat pecuniaz fuit peculij aduentitij fm iura hodierna. z intelligo in casibus in quibus patri nõ acquiritur vsufructus. vt. j. dicam z tũc videtur idẽ quod. §. dixi castrensi vel quasi. f. quod requiratur ratihabitio patris. et est aduertendum qõ hoc casu nõ procedit ista lex forte simpliciter vt glo. dicit. quia filiꝰ mutuans nolẽ patris pecuniam suam hz obligatũ patrem ratum habentẽ actione negotiorum gestorũ. et ideo aliuꝰ filius soluens post mortem patris nõ posset repetere tanqz indebitum quia posset sibi obijci cõpẽsatio de eo qõ debet ex persona patris per actionem negotiorum gestorũ et hoc verũ est. volendo tñ. l. istam simpliciter intelligere quod conditio indebiti haberet effectũ tenendo istam casus positionẽ deberet dici qõ fuit mutuata pecunia nomine patris animo donandi. vel qõ cõpensatio nõ opponatur. ¶ Scõ ꝗ quero qñ filius mutuauit nolẽ suo. an cõtrahatur mutuum z procedat hec lex. Respon. quandoqz filius mutuat pecuniam propriam castrensis vel quasi castrẽsis peculij. tũc non procedit hec lex. sed bene cõtrahitur mutuum vt ipsi filio queratur ciuilis z naturalis obligatio. l. ij. infra ad macedonianum. Huic dicto videtur ob. quia hic mutuat alteri filio existenti in potestate. z sic videtur ob. senatusconsultum macedonianum. nec videtur tuuari gl. per. l. ij. quam allegat. quia ibi loquitur in accipiente mutuum qui accipiebat in causam castrensis vel quasi castrẽsis peculij. hic glo. loquitur in dante mutuum de castrẽsi peculio vel quasi. nisi poneremus vtrumqz habere castrense peculium: vel fateamur qõ obstat senatusconsultum macedonianũ. nisi sit mutuum datum in casibus in quibus cesset. vt in casu. l. si permittẽte. C. ad macedo. nec hoc glo. remouere intendit. qñqz filius mutuat pecuniam patris. tunc contrahitur mutuum cõsumptione secuta z acquiritur patri naturalis. ita loquitur hec lex. nec curo. licet quidam dicant. dicta si pecunia fuit mutuata contra senatusconsultuz macedonianum. cum ꝗ macedonianũ non propterea impediat[c] naturalem obligationem de qua hic tractamus. vt. l. quia naturalis. j. ad macedo. z qõ no. in. l. cum quis. C. de iur. z fac. ign. ¶ Quandoqz mutuat filius pecuniam profectitij peculij: tunc contrahitur mutuum inconti nenti. quia habebat potestatẽ transferendi dominium. vt. §. si cer. pet. l. eius qui in pro uin. z procedit hec lex. quandoqz mutuat pecuniam aduentitij peculij. z tunc dicit glo. olim idem sicut in profectitio. hodie idem qõ in castrẽsi vel quasi. z sic pertransit. ¶ Domini. hic est aduertẽdum. qñqz pater in pecunia aduentitia hz vsumfructum. et tũc est idem olim qõ hodie. nam in pecunia non potest habere vsufru. sine proprietate. ¶ Idem in omnibꝰ rebus que vsu consumuntur. vt. §. de vsufr. earum rerum que vsu. con. l. si tibi. et. l. trib⁹. z. l. penul. z fi. vti de filius non potest eam mutuare. sicut nec pecuniã patris. pro hoc. quia etiam si proprietas esset sua nõ posset alienare. vt. l. cum non solum. §. filij autem. C. de bo. que libe. Sed in casibus in quibus patri non queritur vsufru. nec est legitimus administrator. ꝓ cederet hec glos. ¶ Pro cuius declaratione quero ꝗ an hodie inter patrem z filium in aduentitijs consistere posset ciuilis obligatio[e]. ¶ Glos. vt vides hic videtur dicere quod sic. idem not. in. l. si quis pro eo §. j. §. alleg. et in auf. vnde si parens. C. de inoff. testa. et de pac. conuen. l. pactum. z videtur text. in. l. iubemus. C. ad trebellia. Sed certe ille leges hoc cõcludunt: scilicet quod pater obligetur filio et bene: quia cessat ratio predicta. nam filius stipulando ab alio. ex causa aduentitia nõ acquirit patri. ergo potest stipulari a patre. sed quod filius obligetur patri ex causa aduentitia ciuiliter. hoc non est bene clarum. sed puto quod in casibus in quibus patri non queritur vsufruct. nec est legitimus administrator quod filius sibi obligetur. quia in illis rebus non potest patriam potestatem exercere sicut in castrensi vel quasi. vt infra de furtis. lege si quis vxori. paragrapho primo. sed in aduentitijs in quibus habet vsumfructum et in quibus est legitimus administrator z potest potestatem patriam exercere sine reprehensione. vt lege prima. C. de bonis mater. z in auf. de nuptijs. §. sed quod sancitum. tunc nõ puto qõ obligetur filiꝰ patri ciuiliter. q̃ subest adhuc ratio ꝓdicta. Sumus expediti de prima parte gl. ꝛc. ¶ Venio ad se-

17 cundam partem glo. z primo ꝗ quero vtrũ obligatio naturalis queratur per filiuz patri. tex. est hic qõ sic. licet quidam dixerint cõtrarium. vt tangit glo. hic in prim. tertie partis huius glos. ¶ Pro quibus arguo. si obligatio naturalis queratur patri. ergo pater ꝑmittendo filio nõ obligatur naturaliter per regulaz iuliani. §. alleg. z. l. sed z si quis. §. z regulariter. §. de vsufr. z. l. liber homo. in prin. ff. de ver. obli. Preterea iura naturalia sunt immutabilia. vt insti. de iure naturali. §. sed naturalis quidem. ergo ꝛc. Ad. ad primam qõ illa regula[a] iuliani nõ habet locũ in acquisitionibus de iure naturali primeuo. ratio quia cũ illa regula sit de iure ciuili non potest impedire acquisitionem naturalem. non ob. scõa ratio. quia dico in 18 proposito per ius ciuile non tollitur obligatio naturalis sed transfertur de vno in alum: sicut dicitꝰ de dominio qõ licet sit iuris gentium: transfertur ꝑ vsucapionem. z etiã per alios actus iuris ciuilis. vt per b sententiam vel per rescriptum princ pis. ¶ Secundo quero ꝗ z hoc est magis subtile. vtrũ acquiratur 19 per filiũ hoc est mediante persona filij. ita qõ primo filio z ipsi patri per filium acquira tur. an vero acquiratur patri directo per filium tanqz per quoddã organum. qõ acquiratur patri directo probatur. q: ista obligatio naturalis ex contractu mutui contrahitur per actum naturalem. f. numeratiõe ergo alteri queritur directo. vt. l. ea que ciuiliter. §. j. de acquiren. rerdo. z. l. quod meo. §. j. de acqui pos. contrarium dicit glo. hic qõ queritur primo filio z ex persona filij queritur patri. z vide gl. ibi. z patri per filium. et hoc videtur probari in. l. j. in prin: si quis a pa. fu. ma. Sol. in obligationibus que cõtrahuntur per actum naturalem. vt numeratione vel traditione. siquidem per filium fuit facta nomine patris acquiritur patri directo: vt. l. certi conditio. §. si nummos. §. si. cer. pet. sed si fuit facta nomine ipsius filij: tunc procedit hec gl. qõ acquiritur filio z per filium patri. Idẽ dico in acquisitionibus que fiunt per actus mere ciuiles. vt. d. l. ea que ciuiliter. de acqui. re. do. ¶ Tertio quero. di 20 z ꝗ per filium acquiritur patri. an apud filium aliquid remanet: z glos. dicit qõ apud filium remanet naturalis. z patri acquiritur naturalis. z sic cõcludit qõ ab initio nate fuerunt due naturalea. z hoc in acquisitionibus que fiunt per actum naturalem. in illis 22 filio sez nomine non effectu. ¶ Quero vtrum in hac obligatione naturali[c] pater z filius habeãtur tanqz duo rei credendi. gl. hic dicit quod sic. sed ex predictis apparet quod hoc nõ est verum: quia in duobus reis sunt plures. z diuerse obligationes. l. ij. in fi. j. de duo. reis. z. l. eandem. in fi. eo. titu. sed hic est vna tantum. ergo ꝛc. Preterea posito quod essent due vt dicit glo. nõ essent duo rei. nam filio debetur ex suo contractu: patri vero debetur ex dispositione legali. sed diuersitas causarum impedit constitutionẽ duorum reorum. vt. l. qui seruum. z ibi not. §. de interroga. actio. ergo ꝛc. In hoc tamen posset sustineri ista glo. qõ pater z filius dicantur duo rei. hoc est habeant similitudinem cum duobus patre apud filium. naz licet obligatio naturalis in persona fideiussoris que acquiritur patri per filium sit nulla. q: non potest esse pro eodem apud eundem obligatus. tamen illa naturalis que remanet apud filium contra fideiussorem remaneret aliqua: qõ est contra dictum. §. j. in. l. si quis pro eo. alle. et tangitur hic circa finem huius gl. a dic ergo qõ vna ab initio naturalis nascitur. z illa cuz effectu queritur patri. vt hic: z apud filiũ nulla remanet nisi solo nomine non effectu aliquo. vt. d. l. j. si quis a pa. fue. ma. z. l. cum filio. j. de leg. j. et licet ibi loquat de ciuili acquisitione: tamen idem de acquisitione naturali. et multo fortius. vt. §. dixi ꝛc. Ad rationes glo. que concludunt quod nascantur due naturales. Ad. primam ratio est quia peculiuz pertinet ad patrem z ad filium. ergo et obligatio naturalis ad patrem et ad filium c debet pertinere. Respon. peculium vere pertinet ad patrem. et ideo diuidi tur inter heredes. vt hic. et. l. certũ. C. fami. ercis. ¶ Quo ad quid tamen dicitur ad filiũ pertinere. f. si bona patris publicarentur. vt. l. ij. §. sed vtrum. ff. de mino. quem casum expectare non debemus. vt. l. inter stipulantem. §. sacram. j. de verbo. obli. Apparet ergo quod peculium filij dicitur solo nomine esse filij. sed effectu est patris. eodẽ mõ ista obligatio naturalis solo nomine est filij. sed effectu patris est. et ideo dico quod in casu huius legis si filiꝰ creditor non fuisset heres patris. solutum ab eo indistincte repeteretur quia quo ad eum omnino erat indebitum. vt. d. l. si eius ad trebel. ¶ Item probat gl. per leges que dicunt deduci qõ filio debetur z quod seruo. Sed omnes illae leges intelligo debetur filio sez nomine non effectu. ¶ Quero vtrum in hac obligatione naturali[c] pater z filius habeãtur tanqz duo rei credendi. gl. hic dicit quod sic. sed ex predictis apparet quod hoc nõ est verum: quia in duobus reis sunt plures. z diuerse obligationes. l. ij. in fi. j. de duo. reis. z. l. eandem. in fi. eo. titu. sed hic est vna tantum. ergo ꝛc. Preterea posito quod essent due vt dicit glo. nõ essent duo rei. nam filio debetur ex suo contractu: patri vero debetur ex dispositione legali. sed diuersitas causarum impedit constitutionẽ duorum reorum. vt. l. qui seruum. z ibi not. §. de interroga. actio. ergo ꝛc. In hoc tamen posset sustineri ista glo. qõ pater z filius dicantur duo rei. hoc est habeant similitudinem cum duobus

¶ Regula. vide Bar. i. l. si qs p eo. §. j. de fideiuss. et. j. in ruij. col.

¶ Cõclusiõ. adde Bart j. in §. q. de contractu mutui.

¶ Naturali. vide. §. z p Bar. i l. fi. v. q. de duo. reis.

reis in hoc. nam sicut cuilibet ex duobus reis potest solui. ita etiam potest solui patri ⁊ filio. ⁊ istam similitudinē facit tex. in. l. si vnus. in prin. §. de pac. licet tamen filio possit solui non tamē per hoc intendo dicere quod filij habeat communionem aliquam in obligatione naturali: nisi solum nudū nomen. vt. §. dixi. Si enim haberet aliquam cōmunionem morte patris cōsolidaretur in eo sicut dicim⁹ in actione de dote. vt. l. j. §. videam⁹. C. de rei vxo. acti. quod tamen non pcedit hic vt patet ex hac litera. ¶ Item quero

23 † retenta opi. glo. quod sint quasi duo rei. an obligatio patris sit potentior quam obligatio filij. gl. dicit quod sic ratiōe patrie potestatis. vel dic quod ideo est potentior. quia negotiū in veritate spectat ad patrem. sicut quādo vnus ex correis credendi credidisset pecuniā propriam. alius nihil posuisset. ¶ Quero † vtrum sit verū quod

24 vn⁹ ex reis credēdi: qd exigit teneat alteri communicare. Glo. dicit qd sic. quod dic vt dixi. §. in recitatiōe literalis huius glos. ¶ Quero an peculium

25 profectitium conferatur. † et qualiter. glo. dicit quod confertur. et confertur tradendo vel liberando. vt habes in gl. quod intellige de collatione facti. nam de iure peculium profectitiū est commune. licet sit separatum a rationibus patris. vt. l. certū. C. fami. ercis. et. C. de colla. l. si donatione. et hic sumus expediti de secunda parte gloss.

¶ Veniamus ad tertiam partem gl. et pro huius declaratiōe primo quero an actio de peculio sit in rem vel in

a personam⁴. quidam † dicunt qd est in

26 rem. ⁊ hoc dicunt vt ostendant nullas obligationem presupponere. ⁊ sic pater per filium dominus per seruū non obligantur. qd probāt. quia re perempta dominus non tenetur sicut in realibus. vt. l. quesitum. j. de peculio. Pro eis arguo quia ille ad quem trāsit peculium titulo singulari potest cōuenīri. vt. j. de pecu. l. ⁊ ancillarum. §. si seruus. quod non est in actionibus personalibus. vt. l. j. §. si heres. j. ad treb. Preterea cedendo peculio liberatur. vt. l. sed postq̄. in fi. communi dixit qd non est in actionibus personalib⁹. vt l. sed cum fructuarius. ⁊. l. sequen. §. de vsufru. ¶ Contrarium est veritas. vt in instit. de actio. §. in personam. ⁊. l. summa. in fi. j. de pecu. ⁊ in qualibet earu⁹ est expressum. nec curo de dicto Pet. qd refert Ly. in. l. dominum. C. qd cuz eo. qui dicit qd actio est psonalis: sed adiectione in rem: quia leges p̄dicte loquuntur de ipsa actione cum adiectione de peculio. nec potest separari dicta adiectio: vt aliqd remaneat ab actione. sicut nec qualitas a subiecto. vt. l. ij. §. de vsufru. ¶ Contraria non ob. nam etiā in actionibus personalibus. video quod re perempta quandoq̄ quis liberatur. vt in debitore speciei. ¶ Itē video qd ille ad quem res peruenit titulo singulari tenetur: vt in actionibus scriptis in rez. vt. l. de eo. §. fi. §. ad exhibē. ⁊. l. j. §. j. de interdic. et hoc etiam casu liberatur cedendo rem bonafide. vt. d. l. sed postq̄.

27 in fi. ¶ Secūdo quero † posito qd hec actio sit personalis[b] vtrum sit datiua vel natiua. hoc est qd nascatur ex matre. falcet ex obligatione. Ly. in dicta l. dominium. circa fi. et sunt verba sua: dicit quod est datiua. tenetur enim pater vel dominus propter cōtractum filij vel serui non ex aliqua obligatione: sed quia lex dat istam actionem. hoc est falsum et cōtra casum plurium legum. primo cōtra. l. iij. §. fi filius. j. de pecu. et. §. iuli. et. §. sed et si filius. et. l. depositi. in princ. et quando actio de pecu. est anna. l. j. §. merito. ibi producit obligationez. Concludo ergo quod ista actio oritur ex matre obligatione. ¶ Tertio quero

28 † ergo si oritur ex obligatione. vtrum ex obligatione ciuili vel naturali vel ciuili tantū vel naturali tantum. In hoc sunt opi. hic inter Haug. et Azo. Haugo. dicit quod pater et dominus tenentur ciuiliter ⁊ naturaliter. pro eo facit. quia ciuilis sola vel naturalis sola non est sufficiens ad producendam actionez. vt no. instit. de obliga. in principio'. Azo dicit quod ex sola obligatione ciuili que tamen habet effectum naturalis. pro eo facit. quia deficit consensus. imo obligantur pater et dominus etiam inuiti. vt lege si ds seruum. §. etiam. infra de pecu. Istam opinio. Azo.

29 puto veram. iam obligatio † naturalis dicitur de iure gentium[c]. vt dixi in lege si non sortem. §. libertus. in principio. supra eodem. Sed hoc quod pater et dominus teneantur de peculio non est de iure gentium. Item nō est ibi consensus qui naturalem obligationem inducat. ergo et cetera. non obstat si dicis. ergo non est sufficiens ad producendam actionem. quia debes scire quod quedam sunt obligationes ciuiles que habent effectum naturalis. vt dicit Azo propter autoritatem statuentis. vt obligatio q̄ descendit ex re iudicata: et obligatio que descendit ex rescripto principis. vel etiam ex edicto pretoris. vt in casu nostro que producūt actionem. possumus tamen dicere quod hic est quedam ficta naturalis.

30 quia illud † quod facit iudex vel conditor. lege videtur facere pare. vt. C. de euictio. lege si ob causam. et supra de legibus. lege primo. et hoc est quod Azo voluit dicere quod habet naturalis effectum.

31 ¶ Quero in casu legis nostre † vtrum ex persona illius filij qui est naturaliter obligatus pater obligetur naturaliter. Azo dicit quod non. nam etiam extraneus non obligatur naturaliter. vt dictum est supra quod intellige verum quantum ad personā ipsorum filiorum. alias secus quantum ad personam ex-

32 traneorum. vt statim dicam. ¶ Quero † duo serui eiusdem domini erant: quorum vnus accepit ab alio pecuniam mutuo. vtrum ex persona serui mutuum accipientis dominus teneatur. Azo vt hic video dicit quod non. probat quia de peculio deducit quod

a ¶ In pso/nā. vide in instit. de act. §. actiōes aūt. de peculio. vbi plenissime de oibus istis articulis quasi ifra positis. ⁊ de h̄ vide ꝑpe. et Bal. i. l. pēsi. C. qd cū eo. ⁊ ibi per Ly. de forma libelli in actione de peculio. et vide bal. i. l. fiñ. C. qd cum eo.

b ¶ Personalis. ⁊ vñ oriat hec actio ⁊ an dicat nomen actionis. vide Bal. i. l. fi. in vlti. col. C. qd cum eo.

c ¶ Sēntiz. istud intelige vt hic p̄ Bart. j. eadez. l. in pr. col.

alteri debet. nec obstat si dicis quod in peculio eius cui debetur cōputatur illud quod seruus accipiens mutuo dz. vt. l. quā tuberonis. in fi. j. de peculio. qz cōputatur tanq̄ debitū a seruo nō a dño. ita dicit Azo. Dñi hic est aduertendū. nā vbicūq̄ in materia de peculio leges dicunt seruū debere loquūtur impropprie et factum significant. vt. l. nec seruus. j. de pecu. Item debes scire qd illud qd naturaliter tm̄ debet nō pōt ab alio imputari in patrimonio. vt. l. j. §. id qd natura. j. ad. l. falci. et hoc dico qd cū lex dicat qd id dñs debet imputare in peculio qd seru⁹ debet: quod ad id dñs tenetur ciuiliter que ciuilis habet effectū naturalis. vt. §. dixi. et hoc respectu extraneorum agentium de peculio. non respectu ipsorum seruorū. et sm

33 hoc concludo † quod dñs dicitur debitor et creditor respectu eiusdem debiti. f. debitor: respectu serui debentis. et creditor: respectu mutuātis. et si dicis hoc videtur impossibile quod quis debeat sibiipsi. Rñ. diuersitas patrimoniorū tollit cōrrariū. nam respectu peculij vnius serui dicitur debitor. respectu alterius dicitur creditor. sicut dicimus in fisco habente diuersas stationes. vt. l. iij. et. iiij. C. de compen. sicut etiam dicimus alias propter diuersitatem patrimonij. vt. l. si arrogatori. §. de adop. ¶ Item si opponis si ipsemet dicitur debitor et creditor. ergo ipsemet compensat. Rñ. hoc non est verum. nam illud quod debetur sibi omnino debet deduci de peculio. vt. l. sed et si dānum. §. f. et. §. feq. j. de pecu. sed illud quod ipse debet ex peculio alterius nō omnino debet. sed prius facta deductione de eo qd debetur sibi ⁊ alijs suis. qua deductione facta forte nil erit in peculio. et hec est ratio quare cessat ꝓpensatio. probatur hoc. j. de pecu. l. quoties. §. si creditor. habuistis no. in lege cū fundus. §. seruū tuū. §. si cer. pet. ¶ Quero vtrū

34 † ex persona serui delinquentis in res ipsius dñi vel alterius serui: dñs obligetur. Azo dicit qd non. et in hoc apparet manifeste ratio: qz dñs vt patet nō obligatur naturaliter per filiū vel seruum. vt. l. id qd. §. si conseruum. j. de pecu. lex. ¶ Audete. si loquimur de obligatione que descendit ex edicto de peculio: fateor quod ex delicto serui domin⁹ nullo modo obligatur etiam extraneo: quia actio de peculio non datur ex delicto. vt. j. de pecu. l. iij. §. ex furtiua causa. et tūc procederet clare dictū gloss. Sed si loquimur de obligatiōe que procedit ex edicto de noxalibus: tūc posset habere dubiū. finaliter dicendum est idez. qñ delinquitur contra ipsum dñm vel contra seruum. si si contra extraneū tūc obligatur. vt in toto tit. de noxali. ⁊ de hoc est regula tradita per imperatorē in. l. apud antiquos. C. de furtis. qz eius serui nomine ⁊c.

35 vt ibi ptz. ¶ Circa hoc † posset moueri vnum dubiū. vtrum in obligationibus ex delictis sit obligatio naturalis. ⁊ gloss. insti. de iure natura. §. ius autem gentium videtur tenere qd nō. quia delicta sunt cōrraria iuri naturali: doc. tangunt in. l. ex hoc iure. ff. de iusti.

36 et iur. ⁊ ibi dicā. ¶ Quero circa † casum. l. nostre. qñ vnus frater mutuat alteri vtrum ex persona recipiētis mutuo pater obligetur. gl. qd nō. qz sm hoc esset sibi debitor ⁊ creditor. ⁊ tolleretur actio vi cōpensationis. quod est cōtra istā. l. qd est verū respectu ipsorum filiorum sed respectu extraneorum volentiū agere de peculio: diceretur obligatus ciuiliter. que obli-

a ✠ Andreas Pomate.

a ¶ Nemo ad gloss. Not. ex verbis Bartol. quod eo ipso quod filius recipit debitum patri etiam naturaliter videtur adire hereditatem quod no. quia interueniunt quas ponit Barto. l. gentil. j. de acquirē. gatio haberet effectū naturalis. vt. §. dixi in contrarijs. ¶ Quero vltimo

37 vtrū obligatio naturalis † que queritur filio q̄ratur patri. Glo. hic optime distinguit. aut obligatio naturalis q̄rit filio directo ab ipso patre: qz ipse pater promittit vel obligat. ⁊ tūc nō reuertitur ad patrē. vt hac. l. §. quesitū. sed si queritur filio a filio. vt a fratre suo vel extraneo: tūc queritur patri. vt hac. l. in pin. ⁊ illa est rō in. l. si quis p̄ eo. §. j. prealleg. qd fideiussor promittens pro patre nō obligatur. qz si obligaretur filio acquireret ipsi patri. et sic repeteret eidē p eodē obligat⁹. vt ibi ptz. licet ibi videat aliquātulū ab ista gl. discrepare. ⁊ huic glo. cōtradicere et male. ¶ Sz ō hoc opp. ex qua cā stipulādo ab alio mihi acquiris ex eadē stipulādo a me nō obligor. l. sed ⁊ si qs. §. ⁊ rār. als est sub. l. si seruo. §. de vsufr. ⁊. l. liber hō. in pn j. de verb. ob. Si ergo naturalis ab alio quesita q̄rit pñt. ergo pñ ipsi filio nō pōt naturaliter obligari. Rñd. illa regula de qua opponit est iuris ciuilis: nō solū dz. intelligi de obligatiōe ciuili nō de naturali. vt hic ⁊ ibi ptz. ¶ Sum⁹ expediti de prima gl. magna. ventam⁹ ad sequētē gl. q̄ incipit tractare qualis ista obligatio naturalis extinguatur. Pro

38 cui⁹ declaratiōe † q̄ro qd si illud naturale debitū fuisset solutū a fratre debitore post mortē pñs antecaditā hereditatē an possit repeti. Io. ⁊ Haug: dicūt qd nō. qz tūc est in totū debitus. Azo nō ꝓdicit huic. sed limitat. dicit enim qd in aditiōe postea secuta appet ab initio fuisse indebitū. ⁊ sic cā deuenit ad non cām merito pōt repeti. qd maxime hz locū in filijs q̄ ab ipsa morte filiorum fuisse hēdes. ita dicit Azo. Ego dico totū ꝓiū. nā oblo naturalis qua frater tenebat fratri i totū fuit q̄sita pñs. ita qd nudū nomē remansit apd filiū. vt supra dixi circa scdāz partē p̄cedētis. glo. ⁊ iō si solut̄ illi fratri nō existēti heredi pñs: solut̄ oino indebitū: ⁊ ab eo repeti. vt. d. l. si ei⁹. ad treb. sed si solut̄ post aditā hēditatez est sibi. p qte hēditaria debitū. et tūc tex. nr. p̄cedit. possem⁹ tm̄ dicere recipiēdo istā solutionē videt hēditatez adire: qz citra ius ⁊ nomē heredis fieri nō pōt. vt. l. p herede. §. papinian⁹. j. de acq. here. ¶ Nemo ad gl.[a] super

quibus p̄sumit idez adire hereditatē non ponit quādo recipit solu. pecunie debite naturaliter defuncto q̄. tamen est lector: certe tamen contrarius ibi per eū positus sed quia Barto. fundat se super. l. pio heredē. §. papinianus que parum facit quia vt ibi pspici potest est longe diuersa ratio a terminis nr̄is ideo volo eius opini. aliquo modo firmare vñ premitto idē esse econtra. quando filius solutio debitus patris vel heres testatoris. rext. h. fecīda. et ibi Barto. C. de iur. deli. tūc si arguendo a fortiori omissoargumēto a correlatiuis. iducit a dicto hēditatis qñ qa

oluit debitum defuncti ꝛ tamen quilibet potest pro debitore soluere et eum liberare etiam si nolit. l. soluendo. ē. de nego. gest. et sic videtur quod sit actus qui possit fieri a q̄cūq̄ citra mis ꝛ nomen heredis rō q̄ est q: i dubio p̄sumit magis note suo quā alieno actum gere re. l. magl. j. de so. tā. 39 tomagis debz inducī vbi quis recipit pecuniam debitam defuncto cuz q̄ dn̄ō possit debitūz recipere nisi habeat spēale mādatū. l. vero procu. ꝛ l. hoc iure. j. d. fol. als enim esset p̄sumptio delicti. assero igitur breuiū vt quēadmodum p̄ solaz solutionem debiti testatoris inducitur aditio hereditatis eo q̄a quis censetur actum magis nomine suo gerere quam alieno. vt ita etiā inducatur p̄ solam recep̄tionē pecunie debite defuncto cuz magis verbo non minus. Et quero quando 40 p̄peruentione peculij extinguitur ista obligatio naturalis vtrum extinguatur respectu quote an respectu quantitatis que peruenit. verbi gratia debitum erat. xx. ad fratrem creditorem de peculio peruenerunt quinq: que erant dimidia peculij. vtrum obligatio extinguetur p̄ dimidia. an pro quinq̄ tantū? Glo. dicit q̄ pro quinq̄ tūm. Et hoc est q̄ ꝛ. dicit nō minus vt sic respiciat quantitatē non quotā. secus esset in hereditate. vt. l. si ab ea. C. de nego. gest. et de here. actio. l. pro hereditarijs. et. l. si adulta. et iste est pulcher passus. Quero que est ratio differentie inter peculium et hereditatem? doc. dicunt optime. hereditas rerum esset p̄sumptio delicti. assero igitur breuiū vt quēadmodum p̄ solaz solutionem debiti testatoris inducitur aditio hereditatis eo q̄a quis censetur actum magis nomine suo gerere quam alieno. vt ita etiā inducatur p̄ solam recep̄tionē pecunie debite defuncto cuz magis fit recipere quā soluere. vt. ē. probatū est ne alias incideremus in p̄sumptionem delicti.

a ¶ Ad si ꝑam glo. adde q̄ no. Bal. in. l. fi. in pe. colū. C. quod cēsi eo. in. xxiij. col. in ver. vlti. circa istam vlti. partem videndum est qualiter cōtractus ꝛc. Adde Bar. in. l. si quis pro eo. §. j. de fideiusso. ꝛ Pau. in. l. iubemus. §. j. C. ad treb. ꝛ tene mentū q̄ ex iuramento inter patrem ꝛ filium oritur efficax obligatio de iure cano. vt in. c. cum in iuramento. ꝛ ibi doc. de homicī. faciunt no. per Bald. C. de dona. l. fi. a dde Bal. cōsi. ccclxij lib. iij.

arg. huius l. ver. adeo. ꝛ. j. eo. l. qui exceptionem. §. si pars. ¶ Lento ad ꝑam gloss.[a] mag. pro cuius declaratione antecēs intrem gloss. quero ꝛ reuoco in dubium. † vtrum debituz a filio vel a seruo sit onus peculij. ita quod ipsum peculium sequatur penes quencunq̄ vadat. ꝛ qualiter istud debeat intelligi. ¶ Circa 42 quod dico † quod onus peculij est indistincte. vt hic ptz. ꝛ. j. de peculio. l. si ex duobus. §. finali. ꝛ sequitur peculiū penes quēcunq̄ vadat. tamen intelligendo vt dicam. nam siquidē peculium vadit ad alium vna cū ipso seruo sine dubio sequitur peculium. vt. l. et si ancillarum. §. si seruus. j. de peculio. ꝛ. l. si ex duobus. §. fi. cum. ll. sequentibus. sed si peculiū vadit sine ipso seruo siquidem titulo singulari. vt ex causa legati vel vēditionis. tunc nō sequitur peculiū. vt ille ad quem peculium vadit posset cōuenire de peculio. sed domino potest deducere debitum de peculio antecēs soluat peculiū. vel condicere si soluit sine deductione. vt. l. i. §. etiā eis heres. j. quādo ac. de pecu. est anna. nisi forte peruenirent ad ipsum seruum manumissum vt. j. de dote p̄leg. l. ij. §. per contrarium. quod intellige vt ibi no. Sed si peculiū transit ad aliquem titulū vniuersale. vt puta titulo hereditario. tunc tenetur. vt. l. quesitū. §. j. j. de peculio. Idem si ex causa fideicommissi vniuersalis. l. j. §. si precepto. j. quando act. de pecu. est anna. ꝛ tunc tenetur in his casib⁹ pro hereditaria portione in quantum vires peculij patiuntur. vt. d. l. quesitum. §. j. ¶ Hoc premisso intro glos. et quero. dicitur hic q̄ pro eo quod ad fratrē creditorem peruenit de peculio tollitur obligatio. quero vtrū hoc intelligatur de parte que ad eiz peruenit: an de parte que peruenit ad fratrē debitorem? quidā dicunt de parte que peruenit ad fratrem debitorem. nam aliā habet iure suo. huic dicto cōtradicit Jo. et bene. nam istud debitū sequitur peculiuz sicut lepra sequitur hominē. vt dictum est. ē. vnde pro ea parte que remanet apud fratrē debitorem tollitur obligatio pro parte ipsius fratris debitoris. p̄ ea parte vero que peruenit ad fratrem creditorem tollitur obligatio pro parte ipsius fratris creditoris. nam cum vterq̄z fratruz succedat patri: cui ista obligatio erat quesita. vterq̄z dz pari iure cēseri: sic quilibet soluat de parte sua. et per hoc apparet q̄ illud quod dicebant quidā vt. j. refertur in gloss. in ver. ſtē nec dicat. q̄ debitum pro parte fratris debitoris tollatur confusione pro parte alterius fratris creditoris remanet debitum: q̄ respiciat totū peculium. non est bene dictū. nam pro parte fratris debitoris ōr obligatio tolli nō solū confusione: sed etiā quia sibijpsi videtur de peculio soluere. potius enim ista obligatio dicit peculij q̄s ipsius filij. q̄ apparet q̄ si ipse filius soluisset de suo repeteret ab alio fratre ad quē peruenit peculiū vt hac. l. versi. idq̄z maxime. ꝛ. j. dicaz.

43 ¶ Iurta predicta quero. † pone. filius meus debebat tibi decē. ꝛ decē erāt in peculio. de quibus donauī tibi quinq̄z: an ego pater liberer in quq̄z? dicit glo. q̄ sic. vt. l. si quis reum. §. j. j. de liber. leg. certe illa. l. hoc bene dicit. quod pater non tenetur in plus. nisi quātum est in peculio. sed nō dicit q̄ liberetur. nam poterit esse q̄ peculium augebitur: ꝛ si: tenebitur. ꝛ posset peuenire. vt. j. de pecu. l. quesitū. §. is qui semel. ¶ Preterea non videtur verū. nā hic proponitur q̄ peculium

peculium fuit donatū creditori. et ille ad quem peculium vadit titulo singulari non tenetur de peculiovt dictū est ꝛc. Sustineamus glo. quod dicat veritatē. nā q̄ dñs dat alicui peculiū potest deducere id q̄ seruus sibi debet vel facere sibi cauere. vt. d. l. j. §. itē eius heres. q̄ actio de pecu. est anna. Sed q̄ debetur ei cui soluitur videtur actum q̄ sibi cōpenset in debito et ipsemet sibi deducat quod sibi debetur et ita intelligatur ista glo. ¶ Quero:[a] vtrū creditor peculiaris extraneus possit agere cōtra fratrē quatenus habet de peculio. Gloss. dicit q̄ sic. q̄ intellige pro portione hereditaria tantū. vt. d. l. quesitū. §. j. et sic ista conuentio que fit de herede habet duplicē limitationem. vna q̄ cōuenitur pro hereditaria portione tantum: non pro toto debito. alia q̄ pro parte hereditaria tantū non cōuenitur in totū sed quatenus 47 vires peculij patiuntur. vt. d. l. quesitum. §. primo.

44 ¶ † Quero quid si iste frater debitor soluerit creditoribus peculiaribus de suo: an possit repetere a fratre creditore ad quē peruenit peculiū pro parte? Gl. dicit quod sic. vt. d. l. quesitū. §. j. et ratio. est hic in ver. idq̄z maxime. q̄ intellige cū duabus limitationib⁹ predictis. et pro hoc apparet q̄ lex ista non procederet si poneremus exēplum in tribus fratribus: vt statim subijciam. Pone. tres erant fratres: vnus habebat in peculio cētū accepit ab alio fratre mutuo. xx. decessit p̄ et et successerūt oēs tres fratres pro rata certe obligatio fratris debitoris pro sua tertia est extincta: sed obligatio alterius fratris creditoris q̄ remanet pro duabus partibus note. licet ad eū peruenerit de peculio vtra quā sint ille due partes nō extinguetur. nisi pro sua tertia: q̄ apparet: quia ab extraneis creditoribus non posset cōuenirī nisi pro tertia parte tantū vt dictū est. et sic si teneremus opinio. glo. q̄ apud ipsum filū remaneat naturalis ad huc duraret. licet de peculio plus haberet. ¶ † Ultimo querit glo. hic vtrū adempto peculio remaneat filū vel seruus naturaliter obligatus. Jo. q̄ nō. Hugo. contra et bene. q̄ casus est expressus. licet ipse nō alleget in. l. si quis cū filio. et. l. seq. j. de pecu. ¶ Iuxta predicta quero quid ergo est dictu quod hec obligatio est onus peculij cū adempto peculio ipsa obligatio adhuc remaneat? Rñ. obligatio qua tenetur pater et dñs ex edicto de peculio sine dubio est on⁹ peculij. vt. d. l. quesitum. sed obligatio qua tenetur filij et seruus ex suo contractu pro tāto dicitur esse onus peculij. quia ipse soluendo de peculio quod non est suum liberatur. Item si soluit de suo potest repetere ab eo ad quē peruenit peculium. vt. ē. dictū est. licet p̄ sua obligatiōe soluerit. sed si in peculio nihil esset ipse nihilominus remaneret obligatus. d. l. si q̄s cū filio. et. l. seq. et. l. tam ex cōtractibus. de iudi. ¶ Sumus expediti de hac glos. mag. quero dicitur hic q̄ frater soluens alijs creditoribus repetet per iudiciū 46 fami. ercisc. † quero an poterit soluere pro parte sua tantum. Glos. dicit hic in verbo fami. ercisc. q̄ non. ideo venit in iudicio fami. ercisc. q̄ intellige verum si ipse filius debitor conueniebat ex obligatione sua sed si cōueniretur ex obligatione hereditaria actione de peculio nō teneret nisi pro parte sua. vt dicta. l. quesitum. §. j. et ideo si totum soluisset repeteret per actionē negotiorū gestorū. vt. l. heredes. §. fi vn⁹. ē. fami. ercisc. et ex hoc apparet q̄ id q̄ hic dicitur in duob⁹ fratribus nō procederet. et in duobus seruis q̄ postea essent a dñio heredes instituti. nam cū ipsi nō possent cōuenirī ex ꝓpria obligatione sed ex hereditaria tantū: non haberet necesse soluere pro solido. et ideo si soluisset: veniret in actionē negotiorum gestorū non per iudiciū fami. ercisc. vt ex predicta patet. ¶ Ultimo circa istam vltimā partem videndum est qualiter † cōtractus possit celebrari inter patrē et filium. et primo videamus de cōtractu mutui. et siquidem filius mutuat patri pecuniā peculij castrensis vel quasi castrensis. vel de peculio aduentitio eo casu quo patri non queritur vsusfructus: vt de pecunia male quesita. quo casu per filiū nō queritur patri. vt. l. q̄ seruus. j. de acquiren. pos. tunc sine dubio cōsistit contractus mutui et producit actionē et obligationem. vt. ē. dictum est. si vero mutuaret patri pecuniā patris pro puiam. tunc non est contractus mutui nec oritur aliqua obligatio: quia pecunia propria mihi mutuo dari non potest. vt. ē. si cer. pe. l. nam et si fur. in fi. et. l. si socius. Si vero[b] mutuat pecuniam peculij profectitij. tūc est dubiū. q̄ ista pecunia est patris in veritate ꝛ eius durat. vt. C. fami. ercisc. l. certū. et ibi no. et de colla. l. filie licet. in fi. et sic videtur mutuū non cōtrahi. vt. ē. proxime dixi. ¶ In contrario videtur hec lex. §. quesitum. puto sic dicendā aut queritur vtrū consistat mutuū vt pater obligeē nīr respectu creditorū peculij. et puto q̄ sic. quia p̄out habemus respectum ad eos obligatur filij cū suo peculio: sicut homo liber cū suo patrimonio. vt. l. si ex duob⁹ circa fin. j. de pecu. et. l. non solum. in fi. eo. titu. et ita dz intelligi hec lex ibi eo. ar. ꝛc. Aut habemus respectum ad ipsum filium tantum. et tūc siquidem istud peculiū profectitū est propīe de bonis patris profectū. ita q̄ etiā de iure gētium absq̄z aliqua dispositiōe iuris ciuilis esset ipsius patris. tunc nec contrahitur mutuū. nec ipsi filio naturaliter obligatur. quantū ad eis ꝓmodū. q̄ deficit equitas naturalis. hoc est iu risgentium. non enīm est equū q̄ pater teneatur reddere filio illud q̄ filius accepit de proprio ipsius patris. hoc probatur. j. de in diem adiecto. l. fiue ditor. §. sed ꝛ si pupillus. ver. aliā q̄z.

a ¶ Andre. Poma. ¶ Quero. no. singulariter quod quādo alicui debet fieri solutio de certa pecunia vel frumento nascituro ex tali fundo q̄ si debitor donat illi partez pecunie vel frumēti q̄ non videtur donare ꝛ videtur donare animo compensandi. de quo vide hic pau. de ca. i pe. col. et do. Jaso.

b ¶ Andreas Pomate. ¶ Si vero. not. q̄ illud q̄ dicit hic ang. q̄ ꝛ naturalis obligatio non fit potens ad agēdū. l. iurisgentiū. §. ꝛ cū nulla. ē. de pactis. q̄ tū in diuisione here ditatis q̄ fit inter fratres deducitur id q̄ naſr debz habere loquendo. vt dicit h Bar. q̄ talis naturalis obligatio ē annexa peculio quod nota.

inducendo prout. j. inducā. circa contractum emptionis et vēditionis. aut illud profectitium immediate non est de bonis patris profectum. et considerātis meris regulis iurisgentiū nō est patria. verbi gratia. illud quod filius quesiuit ex pecunia patris dicitur profectitium: vt no. in. l. cū oportet. in pn. de bo. que libe. et hoc est ex dispositione iuris ciuilis. sed fm veritatē nō est: quod apparet: q: pecunia quesita per extraneū ex pecunia vel re mea nō ārtitur mihi. vt. l. qui vas. §. fin. j. de fur. et sic considerato iuregentiū quo filius non est in potestate patris ꝓ sistit mutuum et contrahitur obligatio naturalis. ita debet intelligi hic tex. in ver. contra si pater. et hec procedunt solū in filio qui de iure ciuili patrie potestati subijcitur: non autē ꝓcederent in seruo cuius status de iuregentiū annihilatur. vt. l. si id qd. j. eo: et ideo puto q dñs non possit obligari seruo naturaliter ex ⁊cu mutui respectu ipsi⁹ seruī. sed dr obligari respectu creditoris peculij. vt. §. dixi. ⁊ bene posset dñs obligari naturaliter seruo ex aliqua promissione ex illa equitate iurisgentiū q dictat fidem seruandam esse: que equitas fuit anteq esset cōstitutio iurisgētium. qua introducta fuit seruitus. vt dixi in dicta lege si id quod. infra eod. dices tu. istud est contra ea que dixisti supra dictum est enim quod in actiōe de peculio nō est obligatio naturalis: sed illud sic est intelligendum q non tenetur naturaliter ipsis creditoribus agentibus de peculio. sed propter ipsos creditores filius habetur tāq homo sui iuris habens proprium patrimonium. ideo et filio dicit pater obligari naturaliter. vt sic tale debitū cōputetur in peculio ad cōmodum creditorum. ¶ Item quod dixi in actione de peculio non inesse obligationē naturalem intellige nisi ex illa equitate iurisgentium quē est vt maioribus pareamus. vt dicam infra eodem. l. iuli. in tractatu de effectu sententie. si vero pater mutuat filio. siquidem filius habeat peculium castrense vel quasi castrense vel aduentitium cuius patri non queritur vsufructus. sine dubio tunc consistit mutuum vt dictum est. si vero habet solum peculium profectitum tunc obligatur naturaliter. ita q ꝓ pōt deducere de peculio. vt hic. ⁊ si dicas: quomodo cōtrahitur mutuum cum dominium non transeat in filiū? Respond. sufficit transire in peculiū. Aut non habet peculium: et tunc non video quod possit contrahi mutuum traditione nisi reconcilietur consumptione. et tunc filius obligaretur patri naturaliter. quia de iuregentium consistit mutuum. sed solū est impedimentum patria potestas que est de iure ciuili. ergo non impeditur obligatio naturalis. tamē hec naturalis a precedenti differt quando filius habet peculium: quia cum peculium habet coheres deducit ab eo tale debitum de peculio. et ipse a coherede cum pater et teneatur: vt hic. sed quando est tale debitum naturale simplex absq peculio. tunc nec ab ipso filio deducit: nec ipse a coherede deducit quod pater ei debebat. vt de peti. here. l. si quid possessor. ver. sed et si ipsi. et fami. ercit. l. meuius. §. j. et quod ibi not. facit. l. j. §. id quod. j. ad. l. falci. ¶ Scōo quero ⁊ quid de cōtractu cōmodati et depositi? Rñ. siquidem filius cōmodat vel deponit apud patrē rē castrensis peculij vel quasi castrensis vel aduentitij. eo casu quo pr̄i nō q̄ritur vsufructus sine dubio ꝓsistit ⁊ctus actio ⁊ obligatio oritur. vt dictū est. ¶ Sed si cōmodat vel deponit res profectitij peculij. respectu creditorū peculij consistit contractus et oritur obligatio naturalis. vt supra dixi. ¶ Sed an respectu filij cōsistat cōtractus ⁊ obligatio contrahatur. potest dubitari. et idē quando deponit vel cōmodat rem patris propriam. circa quod dicēdum q̄ consideranda sunt tria. Primo obligatio que oritur ex cōtractu cōmodati. et ista nō oritur etiā naturalis. q: non est cōtractus cōmodati cum rei propue non consistat cōmodatū vel depositum. vt. l. neq; pignus. de reg. iur. et. l. si rem. j. depositi. ¶ Scōo est videndū de obligatione illa qua tenetur ex. l. si quis conductionis. C. locati. ſcz ad restituēdam possessionem. nec potest opponi exceptio dominij. et ex illa. l. teneretur ciuiliter. vbi patria potestas non esset. Item ⁊ tenere ex naturaliter ex illo precepto iurisgentium. vt maioribus pareamus. secundum ea que supra tetigimus dixi plene in. l. iulianus. j. eo. sed subest alia naturalis equitas que est q filius nō reposcat illud qd patris est. que obligat filiū naturaliter ad non perendū que est fortior equitate precedenti: vt. l. bona fides. j. depositi. ⁊ ideo dico patrē non teneri naturaliter nec ciuiliter in effectu. ¶ Tertio est videndum de obligatione secundaria que cōtrahitur ratione more delicti vel culpe commisse in rebus commodatis vel depositis. et in istis eo casu et eo modo quo pater obligatur ex ipso contractu obligatione primeua: eo casu et eo modo obligatur obligatione secundaria. si vero filio commodatur vel datur in depositum a patre. tunc filius tenetur naturaliter. et patre mortuo deducetur de peculio si habet. alias secus. vt. j. de pec. leg. l. stichus. ¶ Tertio quero ⁊ quid de contractu emptionis et venditionis? Respon. siquidem pater emit a filio rem castrēsis vel quasi castrensis peculij vel aduentitij cuius pater non habet vsumfructum sine dubio procedit emptio sicut in quolibet extraneo. et ex eadem causa filius videtur habere pretium ex qua habebat rē quam vendidit. vt lege prima. in fi. cum seq. j. de contrahen. emp. Si vero ad ipsum patrem pertinebat vsufructus. tunc videtur quod ipse non possit emere a filio qm ipse est legitimus administrator illorū bonorū. ⁊ sic se autore emere nō poterit. vt. j. de auctoritato. l. j. et ibi not. et forte non contrahitur obligatio

a ¶ Jurisgentium q̄ dictat fidē seruandā. de quo in l. j. in pin. j. de cōstit. pecu.

48 49 50 51 52 53 54

etiam naturalis. sicut dicimus in pupillo cōtrahente cum tutore. vt. l. pupillus. de auto. tuto. ⁊ predicta intelligo nisi palam ⁊ bona fide emeret. vt. C. de cōtrahen. emptio. l. cum ipse. intelligo autem palam ⁊ bona fide fieri. vt cesset omnis suspicio quando fieret presentibus cōsanguineis vel amicis. vt. C. de trāsa. l. transactionem. vel presente iudice. vt. l. fi. in princip. §. qō met. cau. ⁊ predicta sunt vtilia. maxime cū pater habet filiā habentem aduentitium peculiū quasi vult votare in pecunia. et ab ea emere dictas res aduentitias. si vero emeret pater a filio rem peculij profectitij tunc respectu creditorum peculij diceretur cōtrahi obligatio naturalis. respectu vero ipsius filij ita demum contraheretur obligatio naturalis si esset tale peculium profectitium quod inspectis punctis iurisgentium non quereretur patri. alꝯ secus: q: ret sue non consistit emptio. vt. l. rei sue. j. de contrahen. emptio. et ibi text. hoc exprimit. dum dicit nulla obligatio. ⁊ sic nec ciuilis nec naturalis: pbatur etiā ex his que dicta sunt. §. Idem quando emeret rem propriam que non esset peculij. ciuilis autem obligatio nō contrahitur. vt. d. l. j. in fin. j. de ptrahen. emp. et hac. l. ¶ Si vero filius emit a patre rem ipsi⁹ patris. hic est aduertendum de qua pecunia soluitur p̄tium. ⁊ siquidem soluatur de pecunia filij castrensis vel quasi castrensis peculij vel aduentitij cuius pater non habet vsumfructum: cōstat q valet emptio. vt. d. l. j. in fin. de cōtrahē. em. Si vero soluit de pecunia aduēritia cui⁹ pr̄ hz vsumfructus vel de pecunia peculij pfectitij que inspecto iuregētiū patri nō quereretur. tūc cōtrahitur obligatio naturalis[a]. q: solus ius ciuile est impedimento vt hac. l. non ciuilis obligatio. vt. d. l. puma. in fin. de contrahen. empt. et hic. si vero soluit de pecunia propria ipsi⁹ patris seu peculij profectitij qui ad patrem spectaret etiā de iure gentium. tunc respectu ipsius filij ⁊ patris nō contrahitur obligatio etiam naturalis. vt. j. de in die adic. l. si venditor. §. sed ⁊ si pupillus. ⁊ ver. aliter atq; vbi dicitur q p emptionē factā a pupillo receditur a pōri emptione: q: pupillus obligatur saltē naturaliter. secus si emat filius vel seruus ppius: q: illa emptio est nulla. ⁊ sic patet quod nec obligatio naturalis tenet nec aliquis contractus cōtrahitur. ¶ Posses tu dicere. imo debemus dicere obligationem naturalē esse contractam ab ipso initio anteq perueniatur ad solutionem. et solutione postea secuta nullam esse cū solueritnumos ipsius accipientis. Ad hoc respondetur quod istud procederet in homine sui iuris. secus in homine posito in potestate alterius. tunc enim ab ipso initio totus contractus est in pendentiet futura solutio declarabit quid sit de contractu. vt. l. sed et si quis. §. pumo. §. de vsufruct. ⁊. l. si seruus communis meuij. §. fina. j. de stipula. seruo. Sed quid ⁊ si vnus frater emit ab altero? respondeo considerandum est que res venditur et que pecunia soluitur. et tunc apparebit ex predictis quid iuris sit. in re autem ⁊ peculij aduentitij an pater possit esse auctor vni filio vendenti vel donanti alter tractatur. j. de auto. tuto. l. j. in fine. ⁊ in. l. impuberem. §. primo. j. de fal. ⁊ ibi videtur quod circa hoc dixi. ¶ Quarto ⁊ quero de contractu locationis ⁊ conductionis. circa quod dic quādo res locantur ⁊ conducuntur: est idem quod in emptione et venditione. quia eisdem regulis procedunt vt. l. ij. j. locati. ¶ Si vero loquimur de locatione operarum. tunc siquidem filius locaret operas patri debitas: non valeret. videtur enim locatio rei sue. sed si filiꝰ locaret operas suas patri non debitas: tunc valeret locatio ⁊ pecunia mercedis efficeretur aduentitia. illud enim quod filius quesierit laboribus suis est aduentitium. vt. l. cum oportet. in prin et. §. j. de bonis que li. Si vero pater locaret operas suas filio est videndum vtrum illarū operarum effectus acquiratur ipsi filio. ita quod ad patrem non transeat fm quod no. in. l. qō dicitur. j. de ver. obliga. ⁊ tunc filius obligatur patri saltem naturaliter. et soluendo pecuniam patris non liberaretur. Sed si effectus illarum operarum reuerteretur ad patrem. vt puta si operaretur in aliqua re que per filius queritur patri. tunc esset idem quod in emptione et venditione et in locatione rerum. vt. §. dictum est. ¶ Quinto ⁊ quero quid de contractu mādatiꝰ respōdeo siquidem mandatum non egreditur personas patris et filij. tunc est idem quod in alijs contractibus dictū est. quia considerandum est circa quam rem consistat mandatum. si vero personas eorum egreditur. verbi gratia. pater mandauit filio vt promitteret titio creditori suo. ⁊ filius pmisit certe ex hoc mandato filius est obligatus titio. ⁊ ex hoc puto quod anteq filius soluat si vellet agere contra patrē qd eū faceret liberari in casu in quo posset hoc facere extraneus. ar. l. lucius. in fine. j. mandati. ⁊. l. si pro ea. C. man dati. tunc puto q haberet iis agendi sicut quilibet extraneus. quod apparet: q: ista obligatio qua filiꝰ obligatus est titio coheret mere persone ipsius filij. et ipse filius condemnatur tuderetur in carcere vel cederet bonis. vt. l. penul. C. qui bo. cede. pos. qui carcer ⁊ est quedā species seruitutis. vt. j. de libe. ho. ex hi. l. ij. vnde quōdāmodo est causa status que potest esse inter patrem ⁊ filium[c]: vt not. in. l. liberi nulla. §. de iudicijs. Preterea hic cessat causa quam. §. dixi que impedit patrem obligari filio ciuiliter. nam si filius haberet exonerum obligatum ad hoc vt ipsum filiū faceret liberari:

a ¶ Obligatio naturalis. vide moder. in l. j. §. fin q̄ filiū ad ere.

b ¶ Egreditur. vtrū autē pater potest cedere actionē filio. dic vt p. Bal. l. j. ij. C. man. et ibi etiam an valeat cessio facta ab extraneo filio cōtra patrē et ibi etiaꝫ quid si fit cessio fratri contra fratrē. Ad de quid de cōtractu societatis an possit esse inter patrē et filiū. Ange consilio crij.

c ¶ Et filiū. an donatio cōsistat inter patrē ⁊ filiū adō Bart. in. l. ij. in princi. de do. Item vz si pr̄ donat filio. vt habeat in peculiū. l. si donatio. §. colla. Item si donat filio eunti in castra. l. mi-

les. z.l. castrense. j. de castren. pec. z.l. j. C. de castren. pecu. mil. lib. xij. cum ibi nota. Item pro dote. l. pomponius philadelphus. §. familie erciscund. sed certe est propre obligationis dissolutio. l. finali. C. de dotis promis. Item fallit si donat filio emancipato. l. penul. §. pen. j. pro suo. secundum vnam lect. Item fallit si hodie donat ex causa aduentitia. vt obmerita. z p̄ dictis omnibus casibus morte confirmat. et ita enumerauit angel. in. l. ij. §. pro donato. et vide ibi bart. et quod ibi dixi. et dicit multum nota. Ang. in. l. penul. §. filium. j. pro here. qd̄ talis donatio non potest per penitentiā reuocari in predictis casib̄ alleg. tex. in. l. j. de his q̄ sine manu. ad liber. pue. adde qd̄ dixi post Bar. in. l. ij. C. de inof. do. Ang. in. l. j. ad fi. j. so. ma. dicit qd̄ valz donatio facta filio, scholari a patre causa studij sicut in patre donāte causa doris. d. l. pōponij philadelphus. sed Jmol. in. d. l. j. fol. ma. in fin. tenet cōtra. Adde qualiter donatio possit esse inter patrē et filiū. Pau. de cast. consilio. cv. Bald. cōsil. ccccvij. z ccclxij. lib. iij. Roma. consi. cclxxij. Petr. de anchara. consilio. cvj.

a. ~ And. po. ¶ Si vero. Vide Alex. cōsil. xx. in. ij. co. vol. iij. z Jmo. l. j. §. quesitum. j. ad treb.

b. ~ And. po. ¶ Inter patrē z filiū. An inter patrē et filiū cōsistat donatio. Et de isto primo casu. Bar. hic vide Alex. cōsil. xx. in. j. col. iij. volu. z in. l. antepe. col. pe. C. qui admit. Panor. cōsi. lxvj. in. j. col. ad fi. ij. vol. Are. cōsil. ij. z cōsi. xvij. z. lxvij. z an talis donatio inter patrem z filiū firmetur iuramento: vide Alex. d. l. si donatione. colū. iij. vide etiam Alex. consi. xcv. volumi. iij. vbi ponit an inter patrem z filium. ex causa dotis consistat obligatio maxime interuiente. z Sozi. consi. xcj.

c. ¶ Quia illud. Contrarium tenet Bal. in. l. ij. in pnc. C. de inoffi. po.

d. ~ And. po. ¶ Si vero vide Sozi. cōsil. cxxij. in. ij. dubio. in. ij. z. iij. col.

e. ¶ Imputetur. z vt hic refert Bal. Bull. determinat hic q̄ in dubio videtur solutū causa pietatis non vt imputetur z sic transit Bal. z idē Bal. post Bart. in licum puobus. §. papi. pro socio.

57 ¶ Sexto † quero quid de contractu donationis an consistat inter patrem et filium? b dic siquidem pater donat filio propter merita precedentia talia propter que cuilibet extraneo ad idem teneretur. tunc valet donatio z res donata efficitur peculij aduentitij. videtur enim filius questusse ex operis et laboribus suis z sic aduentitium. vt. l. cum oportet. §. j. de bo. que libe. ita debet intelligi quod nō. C. de inoffi. testamē. autenti. vnde si parens. nec sufficeret dicere in instrumento q̄ hoc fecerit propter merita nisi merita probarentur. vt. l. si forte. j. de castren. pecul. z. l. si donatione. C. de collat. ¶ Si vero donat simpliciter meritis non precedentibus. tunc non valet donatio nisi morte confirmetur. vt. l. ij. C. de inofficio. donatio. z. l. donationes. C. de donatio. inter virum z vxorem. fallit in dote z in alijs casibus qui not. in. d. l. ij. C. de inofficio. dona. z quando remittit filio vsum fructum in bonis aduentitijs. vt. d. l. cum oportet. §. si nautem. et predicta vera quod donatio non valet quantum ad ciuilem obligationem: ratio quia illud c quod donat simpliciter est profectitum. et si quereretur filio reuertereturad patrem. obligationem autem naturalem puto consistere per hanc. l. solum enim ius ciuile est impedimento. Si vero filius donat patri: si quidem donat obligando se ad aliquid in genere valet donatio quo ad obligationem naturalem. z ideo si filius promitteret creditori patris animo donandi ipsi patri soluens non repeteret: text. est. j. de in rem verso. l. si pro patre. in prin. ibi nisi donare z. Ciuiliter autem filius non est obligatus per ea que. §. dixi. d Si vero donaret aliquam rem in specie: tūc esset aduertendum quē est illa res quē donatur. vtrū esset peculij castrensis vel quasi vel. aduentitij vel profectitij peculij. z si aduentitij: vtrum pater in his fuerit legitimus administrator vel non z sic an poterit esse autor in re sua vel nō per ea que dicta sunt in alijs cōtractibus. z que no. in. l. j. de auto. tuto. in casu ramē indistincte valet donatio facta per filiū patri. vt puta quando actio de dote est communis patri z filie filia consensit patri stipulanti suo nomine tantum. vt l. ij. §. qd̄ si in patris. fo. ma. z. eo. tit. quoties. z qd̄ plene no. in. l. post dotē. e. ti. ¶ Ultimo querit hic Bull. quando pater redemit filium captum vtrum hoc ipsi filio a coherede patris imputetur e in portionem suam quod examina plene: vt dixi in. l. si chus. de pecu. leg.

Legati. Fideiussor soluenti indebitum cōpetit repetitio. hoc intelige quando fideiussor soluit suo nomine. et videbitis statim. j. eo. l. indebitam.

Si quis cum a fide. Si cautio debita in soluendo fuit omissa soluenti p conditionem consulitur h. d. ¶ Gloss. exemplificat tribus modis. pono secundum primum pro inuendus. ¶ Quero exemplum huius legis. gloss. ponit exemplum in eo qui soluit non exacta cautione mutuana. vel in patrono qui erat grauatus vltra debitam portionem. z secundū istam lecturam istud quod rex dicit quod peterat sibi cauere. expone. i. precauere z nō peccamt imo soluit integrū cū posset z deberet partē soluere vel expone ca-

uere scilicet propie per illam cautionem si cui plus q̄ per legem falci. ¶ Tertio ponit exemplum per legem cum hereditas ex fideicōmisso. infra ad trebe. que loquitur de cautione cōseruationis indēnitatis. ¶ Quero quid condicetur? dicit glo. ista cautio secū dum primum et tertiū casum. vel quantitas p̄m scōz casum. certe in primo casu non video qd̄ cautio possit condici. quia cautio mutuana non debetur a legatario nisi causatiue. vt. l. mutuane. de condi. et demō. e et legatum ante prestitam cautionem tanq̄z conditione non existente est omnino indebitum. ergo ipm legatum posset repeti. vt supra eodem lege sub conditione. ¶ Quero qua conditione agatur hic. respō deo prout intelligis quod quantitas cōdicatur agitur conditione indebiti. prout agitur ad cautionem agitur conditione incerti. vt supra de vsufruc. earum rerū que vsu con. l. hoc senatus. et dixi supra eo. l. sed et si me putem. §. j. Bar.

1 ~ Tutus exceptiō e perpetua z fauorabili soluēs quocūq̄z errore repetit secus si sit exceptio odiosa.

2 Exceptio an sit fauorabilis vel odiosa inspicitur cuius causa sit principaliter inducta.

3 Ex statuto disponēte si quis non posuerit debitū ca tastro cadat a iure suo oritur exceptio odiosa.

4 Ex statuto qd̄ mulier nō possit contrahere sine consensu cōsanguineorū oritur exceptio fauorabilis.

5 Exceptio inducta ad rigorem iuris conseruandum dicitur exceptio litis pendentis.

6 Res data quod possit condici vt retineatur pro expensis.

7 Forma libelli quando condicitur res data vt possit pro expensis retineri.

8 Naturalis obligatio quod tollatur pacto quādo nō est contra bonos mores.

a ¶ Qui exceptionem. Ad intellectum huius. l. dum dicitur quod si tutus exceptione fauorabili ignoranter soluit repetit. intellige secundum Bald. et dom. Joan. de imo. in lege si pater ignorans. j. so. ma. quādo cōpetit exceptio que sui natiuitate impedit siue elidit actionem sed si esset talis hec exceptio q̄ non elideret a sui natiuitate. z ita demum si opponat. vt exceptio compensationis vel alia. tunc non repeteret indebitū qz nō facit indebitum anteqūz oppo natur per ea que no. in dicta lege si pater z idem de exceptiōe dolo facis qd̄ petis. z ista pt̄ fuit snia Bar. in. l. qui inuicē. supra eo. et per illum tex. quid si quis est tutus priuilegio an repetatur. vide Bald. in. l. fi. in fi. ij. colū. C. de fruc. et lit. expē. que videtur velle qd̄ non.

~ Andreas Pomate. ¶ Qui exceptionem. Declara hanc. l. vt per Jas. l. q̄ se debere. in gl. j. de cōdt. ob cau. vide Alex. l. si qs cū alij. in. ij. col. z se. j. de verbo. obliga.

b ¶ Perpetua. secus si non esset perpetua. vt lege qd̄ nomine supra eodem. item hanc. l. limita vt per bar. in. l. qui inuicem. §. eo.

c ~ Andre. Pomat. ¶ Notabilis lex. vide aliquid per Alex. in. l. ij. ad fi. C. de in ius voc. et ibi glo. et docto. ro. in simili. cōsi. iiij. als. xl. in. j. dub. col. ij et cōsil. cccxxviij. in. ij. col. et consi. xxiij. col. ij. et. xxxix. col. ij. in. j. dub. et ancha. c. canonū statuta. in. xciiij. colum. de consti. et gl. in ver. alios. in. c. sciant cuncti. de elec. et ibi domi. in. vj.

d ¶ Debitū. et quid in dubio vide Bal. in. l. fi. C. qui ad liber. perue. non pos. et ibi glo. et vide Bald. in. l. cūctos populos. in ver. vj. videndum. et ibi Bald. in sua repetitio. in. viij. columna. C. de summa tri. et fi. catho.

e ¶ L. Julianus. et vide quod no. Bar. et docto. in. l. ij. C. quod met. cau.

f ¶ Exceptio. sed quod tutus exceptione excussionis repetat soluens. et est text. iuncta gloss. contra Bartolum. in lege si reus. §. fideiussor. et ibi Barto. supra eodem. sed dici potest quod illud ideo est: quia simul soluerunt. secus si separatim.

a ¶ And. po. ¶ Exceptiõis. vide Fel. c.j. co. viij. ad fi. de spõsa. et Anch. cõsi. xxx. vrõ Are. cõs. ij. in. v. co. et Aleran. consil. xxxviij. in viti. col. in. iij. volu. Aret. consi. xxix. col. viij.

b ¶ Re aliena. et adde. l. ij. et quod ibi Bal. in. j. colũ. C. de serui. ꝛ aqua. an pro expensis. facties possit retineri. latius per eum in l. ij. C. com mo. de ẖ ꝛ ibi generaliter quã a do ds possit vti retẽtione.

liberant quẽ directo sed differunt. licet dilatio possit esse causa liberationis si ab alio fieret exactio. et hoc plene dixi. C. de iuris et fac. igno. l. cũ qs. et. §. e. l. j. ¶ Op. in locũ cuiusliber exceptiõis competit exceptio doli. vt. l. ij. §. ꝛ generaliter. j. de doli excep. que exceptio est odiosa. ergo nunq̃ solutum repetitur. Sol. dicit glo. inspicienda esse originem exceptionis. [d] ꝛ bene dicit. dixi clarius in. l. qui se debere §. de condi. ob causam.

c ¶ L. pretor ait. i cõtrariũ est casus in. l. in hoc tudicio. supra cõmuni diuidundo. allegat doctõ. Joan. de Imo. in l. domus. hic allegata et illum tex. habeo allegatum hic in libro per doctõ. iaco. de are. super glo. l. ex quib⁹. j. eo. tu vide Bald. in. l. si qs stens. C. de rei ven.

d ¶ Hãc gl. not. qꝛ istõ ius retinẽdi impensas transit ad singularem successorem sine cessiõe. tex. est notabilis in lege in hoc iudicio. in. §. impendia. inversi. sed si hers. §. cõmu. diuidun. facit quod habetur in. l. prescriptio §. fi. de pactis. et quod ibi Bar. et vide quod no. bartolo. in. l. si ꝛs qui here. j. eo. ti.

e ¶ Andre. Poma. ¶ Repetitio. limita vt per Ro. cõsi. cccxxviij. in viti. dubio.

negotiũ. et hec est satis bona et notabilis sol. alij dicunt quod etiam hec lex potest procedere in re testatoris legata. et licet dominium transeat recta via in legatarium transit ad eum vt a defuncto. et sic videtur habere ab herede qui cum defuncto est vna ꝛ eadem persona. et sic negotium est gestum inter eos quod producebat istam actionem. ibi recipiebat vt suam et a se vt a tradente vel eius autore. ꝛ hec etiã est notabilis. alij dicunt quod ibi edificauit quis in re altena [b] tanq̃ in re propria. et sic nullum habebat animum repetendi. hic vero heres sciebat rem legatam sub conditione et edificando habuit animum prouidendi sibi et etiam legatario si conditio existeret et sic negotium est gestum inter eos. et sic quodammodo videt negotia eius gessisse. sed certe hoc casu haberet actionem negotiorum gestorum vel in factum. vt dicemus in lege pretor ait. [c] infra de bo. auto. iudi. pos. et sic cessaret conditio. vt lege qui inuicem supra eodem. quod plene dic vt. l. domos. cũ lege sequen. de lega. j. ¶ Opponi. et vide tur quod competat conditio indebiti et non conditio incerti. vt lege indebiti. paragrapho sed si numi supra eod. dicit glos. ibi condicitur possessio que est certa. hic condicitur retraditio vt habeat retẽtionem propter impensas: quod est incertum. tene menti hanc glos.⁹ quia ex hoc percipis qualiter hic debeat formari libellus. † nõ enim condico rem nec rei possessionem: sed solum peto retraditionem: vt habeam retentionem propter impensas. non dico possessionem sed retentionem tantum propter impensas.

Si pactus. Per pactum tollitur obligatio operarum que postea solute repetentur. hoc dicit. Istum. §. intellige in pacto apposito de non prestãdis operis alijs ab obsequialib⁹: nam pactum ne opere obsequiales prestentur parẽti vel patrono est cõtra bonos mores. vt. l. a. ifa. §. eleganter soluto matrimonio. nec obst. l. stichum. §. naturalis. j. de soluto. † quia tunc per pactum naturalis obligatio tollitur quando non est contra bonos mores. sed pactum de obsequijs nõ pstandis est cõtra bonos mores. igitur ꝛc.

Quod pupillus. Pupill⁹ infans vel cũ tutore cõtrahens etiam naturaliter nõ tenetur. hoc dicit. ¶ Opp. j. de noua. l. j. in fi. Solu. intelligas hic in pupillo infante vel contrahente cum tutore. ꝛ dic plene vt dixi in lege contraria. et per glo. in lege pupillus. infra de regulis iuris. et per Ly. in. l. j. C. de inutili stipula. ¶ Quid si pupillo soluitur indebitum? dicvt lege si pupillus. de solu.

p. **Lene.** Dic vt in gloss. facit quod dixi. §. eo. l. eõdem.

Si quis iurasset. Tutus exceptione iuristurandi per errorem soluens repetit. hoc dicit.

Repetitio. [e] An sit debitum inspicitur ex persona eius cui soluitur. hoc dicit. ¶ Contra. §. eo. l. si pene. §. j. et. l. si a patre. C. eodem. solu. vt in. d. l. si pene.

Si is qui. Qui ex hereditate sibi adatum. §. denego. gest. ꝛ in. l. j. ꝛ ibi Bald. C. de dolo et quid si fideiussor soluit vsuras indebitas an repetat a reo. an a creditore vide no. Bald. in. l. constitutionibus. C. de vsuris. adde vt per Abb. cõsi. viij. ij. li.

¶ Indebitum. Ad hoc late per Bar. in. l. si quis mãdatum. §. denego. gest. ꝛ in. l. j. ꝛ ibi Bald. C. de dolo et quid si fideiussor soluit vsuras indebitas an repetat a reo. an a creditore vide no. Bald. in. l. constitutionibus. C. de vsuris. adde vt per Abb. cõsi. viij. ij. li.

rit. h. d. ¶ Quero qd si heredi erat debitũ naturaliter tantumẖ? fid. idem. vt. l. stichum. §. aliquando. j. de sol. videtur enim heres sibi soluere statim cum est heres. vt. l. si ei. j. de euic. Sed quero: quid repeteret pecuniam debitam certe nõ potest repetere: qꝛ eam non soluit. here ditatem non potest repetere: quia eaꝛ debite soluit. Puto qꝛ repeteret quantitatem sibi debitam. licet eam non soluerit. vt. l. si multer. §. titulo secundo. ꝛ l. si quis accepto. eo. tit. Illã enim quãtitatem soluisse videtur. Contra predicta facit. §. e. l. qui exceptionem. §. si pars. Solu. ibi fuit soluta certa species. hic tas que cõtinet omnia debita et credita ꝛ similia et sic ista pecunia potest videri soluta quia de ipsa hereditate deduci potest. facit. j. de impensis in re. do. fac. l. quod dicitur. §. si dos.

Qui heredes. Hãc. l. habuistis declaratam. §. eo. in. l. si procurator. dic vt ibi.

1 ¶ Fideiussor quod videatur habere mandatũ de soluendo.

2 Habens speciale mandatum ad aliquid agendum quod videatur habere etiam mandatum ad ea que veniunt necessario ad mandatum.

a **Indebitam.** [a] Ista est lex valde notabilis. si fideiussor soluat indebitum debitori competit repetitio si eius nomine est solutum. vel fideiussor si suo proprio nomine soluerit. hoc dicit.

1 ¶ Ro. tu inuenis qꝛ fideiussor videtur habere mãdatum de soluendo. ¶ Secundo nota distinctionem huius. l. ad quod facit infra mand. l. papi. ꝛ quod ibi not. ¶ Oppo. de. l. si quis alicui. in fi. j. de acquir. he redi. Solu. hic habebat mandatum. ibi non. qꝛ erat reuocatum per furorem. ¶ Opp. de. l. si procurator. f §. eod. vbi videtur quod requiratur speciale mandatũ: vt et cuius nomine soluitur indebitum competat

2 repetitio. ¶ Solu. dico qꝛ id quod dicitur quod requiritur speciale mãdatum debet intelligi quod id ipsum principaliter mandet. vel aliud ad quod ipsa solutio necessariam habeat consequentiam. hic est casus in hac. l. hoc tene menti. in omnibus casibus

b in quibus requiritur speciale mandatum. [b] si mandatur aliquid nominatim ad quod habeat necessariam consequentiam illud quod per se requirit speciale mandatum: isto casu venit sub virtute precedentis mandati vt hic. ꝛ. l. ij. §. de iurisdi. omnium iudic. et l. ad rem mobilem. ꝛ. l. ad legatum. §. de procura. facit eod. tit. l. qui proprio. §. item queritur. et. l.

c vel in operis. ꝛ ideo licet ad petendam restitutionẽ [c] requiratur speciale mandatum. vt. §. de minor. l. illud. in fi. ꝛ. l. seq. tamen quando restitutio petitur meiden d ter. ita qꝛ id quod erat specialiter mandatum nõ potest aliter expediri: speciale mandatum non requiritur. quoniam illud quod specialr erat mãdatum habet necessariam consequentiam ad restitutionem. de hoc dixi plene de ope. noui nun. l. cum procurator. in f fi. ¶ Oppo. de dicta. l. cum procurator. in fi. Sol. ibi sequentia non sequebantur de necessitate ad precedentia. hic sic. ¶ Opp. de. l. fi. §. titi⁹. j. e. Solu. dic vt ibi.

¶ Inter si et cum: quando sit differentia.

Qui promisit. [b] Inter si et cũ: non est differentia. h. d. ¶ Oppo de. l. centesimis. §. fin. de verbo. obligatio. Sol. † quandoqꝛ iste dictiones apponuntur circa substantiam obligatio- b nis. vt circa voluntatem. tũc est differentia inter si ꝛ cum. vt ibi. sed quando apponuntur circa extrinseca. tunc non est differentia vt hic doct. scilicet Bart. ꝛ alij tractant hic istaꝛ materiã dictione si: ꝛ cũ. tu dic plenissime vt. d. l. centesimis in fi. [c] Bar.

¶ Cõditio inde. qõ sit personalis. Si ille cui solutũ fuit indebitum non est soluendo an detur actio contra eũ cui proficit.

Pro mutuo facto pauperi de quo filios alimentauit põt agi cõtra filios qui habent bona materna.

Is solis. † Hec conditio est personalis. ideo datur contra eũ cui soluitur nec est in rem scripta. ideo non datur contra eum cui solutio pficit. hoc dicit. ¶ † Aueꝛ glossa: et est notabilis questio f

¶ Andreas Pomate.

¶ Indebitã. pro extẽsione istiꝰ tex. ꝛ. l. papi. j. man. vide Paul. l. qui se debere ante fi. §. tit. ij.

¶ Mãdatum. In ca tum. In ca gentib⁹ nũ q̃ requiritur speciale mandatum licet in principalibus sic. ꝛ vide Bar. in. l. filius. j. de bona. ꝛ Bart. in l. illud. §. j. §. de minori. et quod not. Ang. in. l. ij §. de iurisd. omnium. sed qd si mandato expriminãtur aliqui casus requirentes speciale mandatum vel etiam nõ requirentes postea subdatur clausula generalis in q̃ buscunq̃ alijs an comprehendat alios casus requirentes speciale mandatum et an maiores vel minores. vide quod legitur ꝛ notatur in clementi. non potest. de procur. ꝛ per docto. in. c. sedes. de rescrip. Ad de Ro. consi. cxliij. incip. visis vbi consuluit qꝛ pcur. specialiter constitutus ad accipiendum centum mutuo tantum potest se obligare ad cambia et vsuras illius mutui tanq̃ accessoria licet transcenderẽt summam centum.

¶ Restitutionẽ. Adde Imo. in. c. fecistatus. de rescriptis. vbi etiam dat notabilem limitationẽ ꝛ etiã Bal. in. d. l. illud.

¶ Qui promisit. an gloss. fina. hic sit vera. vide Ange. ꝛ Imo. in. l. stipulatio ista. §. inter certam. de ver. oblig. in fi.

¶ In fin. et per Bar. in. l. quodcunq̃ §. non solũ. eo. titulo.

¶ Questio. adde Bart. in. l. cũ fundus. §. seruum. si cer. pe. in cõtrariũ vide Ly. ꝛ Bal. in. l. j. in fi. C. de rep. que fiunt in iudicio. ꝛ quod ibi dixi in fin.

a ¶ Pauperi. latius per Bal. in l. fi. C. ad mace. adde tu qõ ro. hic alle. p singulari in fin. ccxviij. z cep. cau. ccccxxxix. et pro hoc dicto. d. meus. d. Franc. Petr. in l. si eum seruũ. §. si cer. pe. alleg. in arg. tex. in l. ei qui. C. quod cum eo.

Andreas Pomate.

b ¶ Cogitabitis. vide Mo. consil. cccxlviij. z vide mart. lauden. in tracta. suo de milite 3 inci. miles a. z per istas questiones facit text. l. si me et titiũ. b in ratione decidendi. et in l. si eũ seruum. ff. si cert. pet. et in l. si q̃ serua. in fi. C. quod cũ eo. vide romã. singu. crtij. cre. notabi. suo xxxvj. z certe iudicio meo. ad istam qõ. 3 multum facit. l. si eum seruum hic alleg. c.

c. ¶ Dam⁹. alleg. iste text. quod cõditio ob causam nõ potest conuertere cũ conditi. indebi. vide an. 2 ge. z Imo. et plenius. per Ludo. in l. ij. §. hariũ. de ver. obliga.

quid si ille cui est solutum non est soluendo an detur repetitio contra eũ cui profecit? Glo. dicit quod sic. si causam lucratiuam habuit. alõ secus. argumen. §. de eo per quem factũ erit. l. fina. z. j. de lega. j. l. plane. et. ij. §. j. qõ tenẽt docto. facit quod dixi. §. si cert. peta. l. si eum seruum. ¶ Et sic argumentum ad. q. † quod si ego. mutuauī pecuniam pauperi z existenti nõ soluendo qui ex pecunia alimentauit filios: vtrum possim agere cõtra filios qui habent forte res maternas. et. sic est argu. q̃ sic. cogitabitis[b].

f. ¶ Aliud. Do. in fi. vol. ij. vbi ponit exemplum.

e. ¶ Bẽ. vide bar. in l. demonstratio. §. qõ ait. j. alleg.

f. ¶ Baturus. Adde omnino Bartol. in. l. si cum re. §. 1 de pact.

g. ¶ In area. vide glos. z quod ibi habetur in. l. quod quis. §. eo.

hic soluit non putans se teneri. sed quia volebat donare. intellige istam gloss. quod non putabat se teneri. ideo quia causa propter quam dabat non erat obligatoria de sui natura ita videtur sentire gloss. hic in fine. vt puta. si do ideo quia bene fuisti pieliatus vel quia bene gessisti negotia mea. vt. l. demonstratio. §. primo. j. de conditio. z demonstratio. ¶ Contra hoc oppo. et videtur quod etiam quando datur ob causam nõ obligatoriam competat repetitio. vt §. eodem. l. si non sortem. §. si quis falso. et. §. si quis quasi. Solu. intellige hic ob causam non obligatoriam. per se nec accessoriam alterius obligationis. vt in contrarijs. nec alicuius lucri acquisitoriam vel damni exclusoriam. vt. l. ro cui. supra eodem. et ibi dixi z c. ¶ Opponitur secundum gloss. §. eodem. l. eleganter. in principio. Solutio. ibi erat causa obligatoria. scilicet transactionis. ¶ Opponitur de. l. cum tale. §. falsam. j. de conditio. z demonstratio. Solu. dicit gloss. quod hec lex determinatur per illam. quia si dans non erat alias daturus f si scisisset causam falsam: competeret repetitio: hic aduerte in lege cõtraria nil de repetitione tractatur. sed vtrum legatum vitietur respectu falsę cause: et ideo est aduertendũ. quia legatum consistit ex sola voluntate testantis. vnde si appareret testantem alias legaturum non fuisse vitiatur legatum: vt in contrario. sed conditio indebiti † oritur ex quasi contractu. vt supra eodem. l. si in area[g]. et ideo est necesse quod appareat hanc mentem. scilicet quod alias daturus non erat fuisse expressam vel ab vtroq̃ intellectam. alias secus. vt l. si repetendi. C. de conditio. ob causam. et supra titulo secundo. lege tertia. §. si quis quasi. circa finem. ¶ Opponitur de lege demonstratio. §. primo. infra de conditio. z demonstratio. Solu. quandoq̃ causa exprimitur per modum cause seu causaliter: vt per dictionem quia z per ideo z similia. et tũc procedit qõ §. dixi. quandoq̃ causa exprimitur conditionaliter. vt per si: z tunc videtur agi: vt ita demum traditio illa vel dispositio habeat effectum si causa est vera alias secus. vt. l. contraria. ¶ Opponi. † tutus exceptione doli odiosa soluens per errorem non repetit vt. §. eo. l. qui exceptionẽ. §. j. sed hic erat tutus exceptio doli ergo z c. Glo. dicit quod hoc potest procedere in legatis. sed in solutione inter viuos non: quia soluens nullomodo tenebatur: z sic non obstat exceptio doli: sed erat exceptio facti vel intentionis. tu dic in legatis et in solutione inter viuos idez esse. nã posito q̃ quis esset tutus exceptione doli in casu in quo loquimur nõ est exceptio doli adhibita in pmittendo seu contrahendo: sed in petendo que exceptio nõ impedit repetitionẽ. vt no. in. d. l. qui se debere. §. ti. ij. z. §. eo. in. l. qui exceptionem.

¶ Circuitus propter equitatem euitatur.

Dod quis. Solueus scienter indebitum non repetit. h. d.

Exquibus. Qui habet solaz retentionem soluens nõ repetit. h. d. Casum pone. vt §. eo. l. si in area. z declara. vt. §. eo. l. q̃ exceptionem. §. si pars.

¶ Causa est de preterito: res vero de futuro.

Si causa de preterito est falsa an cõpetat repetitio.

Cõditio indebiti quod oriatur ex quasi contractu.

Tutus exceptione doli z soluẽs quãdo repetat.

Damus. Datum ob causam de preterito nõ obligatoriam non repetitur. datum vero ob causam de futuro causa non secuta repetitur. h. d. ¶ Nota differẽtiã inter causam z rem[e] quia causa est de ꝓterito † z res de futuro: licet lex istio vocabulis abutatur. vt vidistis. §. titulo. ij. pertotum. ¶ Secundo nota quod licet causa de preterito sit falsa non competit repetitio. ¶ Contra hoc oppo. de omnibus legibus istius titu. Solut. dicit gloss. intellige quod:

¶ Differentiã vide Aler. cõsi. lxxvij. 1

Omnus. Ista ẽ fortis lex. Solutum indebite si nõ est translatum dominium vendicatur a domino. si est translatum condicitur ab eo immediate ad quem in veritate spectat vt euitetur circuitus: h. d. ¶ † Nota q̃ euitatur circuitus propter equitatem: idem habuistis in. l. cũ fundus. §. seruum tuum impudens. §. si cert. peta. z: §. vsufr. quemadmodum ca. l. si vsusfructus. in princi.

¶ Aduerte. quia ista glo. est multũ subtilis. ¶ Op. ad pim. et videtur quod semper intelligatur permissum seruo tuo vt soluat de peculio. vt supra ti. ij. §. finali. Solut. ibi testamentum valebat hic erat inualidum. ¶ Secundo oppo. ad secundam partem. iste extraneus soluens volebat donare ipsi seruo. et per consequens ipsi domino debet competere repetitio. vt. §. titu. ij. l. qui se debere. §. sed et si cũ sciret. z l. si donaturus. in princip. huius timore dicit glo. fateor cõtrarium de rigore. de equitate vero procedit hec lex. et ratio equitatis est: quia extraneus volebat donare seruo. ita q̃ non domino. putabat enim ex hoc seruum ad libertatem peruenire. ex quo apparet quod non habuit animũ. vt peruenireat ad dominum. vt. l. si paterfa. j. de here. insti. et insti. de vulga. substi. in fi. z erat equitas in duobus. primo in eo quod sibi datur repetitio seu restitutio. et huius causa est error vt dixi. Secundo est equitas in eo quod sibi datur repetitio directo. et huius causa vt euitetur circuitus: vt hic et hoc pro ut intelligimus quod extraneus volebat seruo donare. Alij huius timore intelligunt in eo qui soluit mandato serui. nec volebat donare. vnde habet cõtra dominum serui actionem de peculio. in peculio autẽ est ista actio vt possit repeti ab eo cui est solutum. ergo tenetur illam cedere. vt infra de peculio. l. quod debetur. et secundũ hoc aget hic iste soluens ex actione cessa. sed certe ter. iste videtur velle quod agat iure suo absq̃ cessione actionis. z ideo teneamus primam. vel verius. vt puto ponamus casum simpliciter vt litera iacet in eo qui soluit pro seruo nec apparet an habuerit animũ donandi vel non. quo casu cum soluat ob causam fauorabilem et piam. scilicet consequendi libertatem siquidem causa sequatur non videtur donare. et potest repetere sicut dicimꝰ in dote. vt. l. si ego. in prin. j. de iure dot. vidistis in. l. si extraneus. supra titu. ij. ¶ Sed contra hoc oppo. secundum hoc ipsi soluẽti de rigore daretur repetitio vt. d. l. si extraneus. et. l. a si ego. Solu. ibi loquitur quando extraneus principaliter contraxit z suo nomine dotem constituit pro muliere. hic vero soluit nomine serui et eius rogatu. vt dicit text. quo casu domino datur repetitio de rigore. sicut etiam dicimus in. l. qui se debere. quod muliteri ratum habenti daretur repetitio. vt nota. in penulti. gloss. illius. l. sicut etiam dicimus in procuratore soluente indebitum ex speciali mandato: quia domino repetitio datur vt. §. eodem. l. si procurator. 1 sed quia dominus istam actionẽ z tenetur cedere soluenti. ideo de equitate soluenti datur directa repetitio causa euitãdi circuitus: simile in dicta. l. cum fundus. §. seruum tuum. si certum petatur. §. et dixi ibi. 3 ¶ Opponitur z videtur quod hoc secundo casu dominio detur vendicatio: quia videtur dominium esse translatum in seruum: et per consequens acquisitum 5 domino: vt. l. acquiritur. infra de acquirendo rer. domi. Solu. dico quod dominium recta via transiuit in accipientem. vt. l. sed es si pater. §. primo. j. ad macedo. ideo domino non datur vendicatio quia non daretur seruo etiam si liber esset. ¶ Vltimo ad id quod hic dicitur de euitando circuitu. opponitur. j. ad. l. rhod. de iactu. l. secunda in principio glo. non soluit. veritas est quod etiam ibi potest euitari circuitus. vt ibi not. per gloss. ¶ Contra hoc opponitur de. l. cum in plures. §. messem. ff. loca. et. l. si sic. in fine. j. de lega. primo. et. l. iulia. §. penulti. j. de actio. empt. huius gratia dicas sic. quando q̃ queritur vtrum circuitus sit euitandus a legum conditoribus. et dicendum est quod sic. inquãtum possunt. vt. C. communia de lega. l. j. et. ff. vsufruct. quemadmo. ca. l. si vsufructus. in principio. cum multis similibus. quandoq̃ queritur vtrum circuitus euitetur hoc est vtrum illa actio quaz alius tenetur mihi cedere possit per me exercari directo. z ad hoc vadit ista. l. circa quod dicas. quandoq̃ mihi cui debet cedi competit vtilis sine cessione: vt in casibus no. in. l. ex legato nominis. C. de leg. z de actio. z obl. l. prima. et in illis casibus non est dubium quod possunt intentare vtilem: quandoq̃ vtilis mihi non competit. z tunc siquidem ille qui debet mihi cedere non reperitur: z tunc potero eam intẽtare directo. vt. d. l. j. de act. z obl. et. j. de insti. l. j. §. fi. et. l. damni. §. fi. et ibi no. de dam. infec. si vero potest reperiri tũc possuz agere directo. vt euitetur circuitus tribus concurrentibꝰ. quorum si quod deficiat non euitabitur. primo quod ille contra quem agitur factus sit locupletior ex re mea. vt l. si z me z titium. z. l. si eum seruum. §. si certũ petatur. secundo q̃ ille alius contra quem habeo actionem liberetur cedẽdo. ita loquitur hic et. d. §. seruum tuum impudens si enim posset precise compelli[a] ad soluendum non daretur mihi ista actio: vt no. in dicta l. si eum seruum. si certum peta. de tertio dic vt declarauī tibi in. d. §. seruuz tuum impudens.

a ¶ Cõpelli. vide barto. j. in. l. ꝓxima.

Xhis. Ista lex est summa quasi totius materie et ponit summarium in toto titulo.

¶ Conducens a prędone non tenetur domino.

Prędo locans res alienas ad qd obligetur domino.

Soluens prędoni qm̃ sit liberatus.

Soluentes abbati intruso quando liberentur.

Ex locatione facta per abbatez intrusum quod competat actio abbati vero sine cessione.

Ex locatione facta a prędone competit actio pupillo z militi.

Iybana. Ex locatione pdonis non competit actio dño. Item ex locatione serui vel dñi non

a ¶ Andreas Pomate. ¶ Secundo. vide Aret. cōs. cliij. in. j. col. Panor. in consi. xvj. in. ij. colū. in. j. volu. Alex. omino. l. si tibi. x. §. cum possessor. ē. de pac. vbi concor. alleg. q̄ actus facti per habentem ius putatiue non prosunt habenti verum.

¶ Andreas Pomate.

b ¶ Itē op poñ. vide Aret. cōsil. xxxv. in. j. colum. z se quen.

c ¶ Et oppo. et an malefideī possessor p a cipiēdo fructus committat fructum. vide Bald. in. l. ij. in pma column. C. de fruc. et lit. ex.

d ¶ Andreas Pomate. ¶ Si nauis. vide Bal. cōsi. cccclxxvj. in. j. parte. ij colum.

e ¶ Contrarium. secundum Bal. in. l. si traditio. in fi. C. de act. emp. intelligit q̄ glo. hic velit dicere q̄ pensio non est fructus.

f ¶ Andre. Poma. ¶ Ultimo. vide Alex. cōsil. ciiij. in. v. col. et seq. ij. volu. et con. cxx. in. ij. colū. in fi. in. v. volu. Feli. c. de quarta. col. x. de prescrip. ad fi. et Are. consil. xxxv. col. j. et. lxiij. col. iiij. et Feli. c. venerabili. de offi. deleg. et do. de ro. non ab re in tit. de preben. in. iiij. deci. in antiquis late sozi. consi. xxxij. colū. vij.

g ¶ Questio. et ista facunt ad id quod dicit Bald. in l. peto. §. mater. de lega. ij. et quod mandatū siue preceptum ad aliquem vt abbatem. licet ille non sit verus abbas illud mandatum astrinxit verum abbatem licet secus in iudicijs q: iudicū agitatū cuz illo qui non est verus abbas non preiudicat vero abbati. per not. in. l. si tutor. C. in quibus cau. in integ. restit. z ibi Bar. z Bal. Itē limita hec dicta. vt per Paul. de cast. in. l. si pro parte. §. versum. per illum tex. in fi. j. de in rem verso. Itē vide ad hoc Ange. z Paul. de castr. in. l. si tibi. §. cum possessor. ē. de pact. adde que notari voluit Bal. in. c. j. qui successores teneātur seu dum confirmare ꝛc.

h ¶ Liberentur. an pensionarij soluendo abbati iniuste electo liberentur z fa bonus casus in. l. j. §. si rem. j. depositi. adde quod habetur in. c. dudum. el. ij. de electo. z in. c. de multa. de preben. z per Innoc. in. c. sicut. de iureiu z istis adde Bar. in tract. de tyrannide. in. vj q. z no. per Bal. in. l. ij. C. de seruitu. ibi nunc de. v. puncto. z ibi. sed quid de. vj. ꝛc. adde vt p Bal. consilio. cxlvij. incipi. viso processu. vbi ponit cui de fructibus soluī debet si duo litigant de beneficio et an soluens tyranno liberetur. vide Pet. de anchara. consilio. lxiij.

1 petitur. id est non petitur. quod not. † quia contra eū qui a predone conducit domino: nulla actio datur.

2 ¶ † Quero dicitur hic quod ipse predo erit domino obligatus: quero ad quid? Respon. puto quod sit in electione domini vel agere ad pensiōes quas ipse dominus percipere potuisset si possedisset. vt. l. si nauis. in fine. de rei vendicatio. vel agere ad pensiōes quas ipse predo percepit seu vt cedat actiones contra eos quibus predo locauit vt. l. iulianus. ē. de petitio. hereditatis. et ex hoc quia predo non liberatur cedendo actionem nisi ex domini voluntate. sed cogitur precise domino satisfacere. non habet locum illa equitas quod possit directo dominus agere contra conductores qui conduxerunt a predone: vt modo dixi in. l. dominus testamento. in fine supra eodem.

3 ¶ Venio ad vltimam partem et opponitur † quod soluendo predoni sit liberatus. vt. j. de solutionib⁹. l. qui hominem. §. si predo. Solut. ibi predo restituit domino. hic secus. ¶ Item opponitur [b] instit. mandati. §. item si. et. l. eius qui in prouincia. ē. si certum peratur. Solu. ibi precessit mandatum. licet esset reuocatum. hic vero nullum precessit mandatum. vt. l. qui hominem. §. si nullo. de solu. subauditi. nec aliqua iusta causa precessit propter quam deberet soluere predoni. als secus vt. l. cum fundus. §. seruum tuum impudens. supra si certum peratur. ¶ Opponitur de. l. puma. §. si rem. infra depositi. Bloss. soluit vno modo. tu dic q̄ ibi loquitur in deposito in quo quis tenetur solum de dolo et lata culpa. ¶ Venio ad finem. l. et opponitur [c] etiam quando fructus nō sunt domini conducuntur a predone. vt hac. l. in pun. Solu. dicit gloss. non conducuntur fructuum nomine sed obuentionum. quid vult dicere? credo q̄ velit dicere q̄ non conducuntur nomine fructuum qui percipiantur ex re. sed nomine obuentionum ciuilium. vt dicta. l. si nauis [d]. supra de rei vendica. tu potes contrarium [e] alio modo soluere videlicet. quod quando fructus fuerunt domini indistincte cōdicuntur a predone. sed quando fructus non fuerunt domini vt pensiones: distinguitur. aut dominus habet regressum contra pensionarios quibus ipse locauit: z tunc non agitur cōtra predonem: vt hic in vltimo casu. aut nō habet regressum contra pensionarios: et tunc dic vt hic in punct. l. et condicitur a predone vt hic in punct. et. l. iulianus. supra de peti. hereditatis. et. l. si nauis. supra de rei vendi. ¶ Querit gloss. qua conditione fructus condicuntur a predone? et dicit glos. quod conditione furtiua quod dic vt in gloss. ¶ Ultimo [f] per hanc. l. potest determinari questio [g], quidam abbas † non iuste electus ingressus est monasterium z fructus recollegit: et soluta est ei pensio. an pensionarij soluendo sibi liberantur? [h] et in hoc debes ex predictis distinguere. aut pensionarij conduxerunt ab illo abbate intruso. et soluendo et liberantur. vt hac. l. in puncip. aut conduxerunt ab abbate vero vel ab alio monacho vero illius monasterij: et tunc et soluendo non liberantur: vt hic in secundo et tertio casu. quod intelligendum si habeant iustam causam eum credendi abbatem vt quia habeat confirmationem superioris que forte de iure non tenebat: vt in. §. seruum tuum impudens supra allega. et supra dixi de hoc per Innocentium in capitulo nihil. de electio.

5 Sed si † queratur. an ex locatione talis intrusi competat actio vero Abbati: dico q̄ sic sine cessione. licet in predone rei priuate persone requiratur cessio: vt supra dixi z hoc fauore ecclesie idē esset in pupillo [a] z milite vt. l. si vt proponis. C. de rei ven. z. l. ij. qui ex facto tutorum.

1 ¶ In dubio fit interpretatio in causa z magis impedientem.

2 Dubium interpretatur perpetuum.

b Officit. [b] Dubia exceptionis perpetue habet vim exceptionis perpetue. h. d.

1 ¶ † Nota quod in dubiuz interpretamur

2 in causam magis impedientem. ¶ † Item no. quod

c dubium interpretatur [c] perpetuum. facit. l. iurisperitos. in punct. infra de excusa. tuto. ¶ Nota etiam ex hac. l. secundum glo. quatuor proportionabilia. duo et duo. que dic et in gloss. ¶ Opponitur de. l. iulia. infra de iure dot. et. l. eandem. §. primo. de duobus reis. Glo. dicit. licet sint proportionabilia hic: non tamen ibi. tu dic clarissime quod ista que hic ponunt: scilicet prima duo proportionabilia non sunt proportionabilia respectu initij: sed respectu effectus. vt. l. pecuniam. supra si certum peratur. et ibi no. in gloss. [h] Item secunda duo similiter nō sunt proportionabilia respectu initij. vt dixi. in. l. lecta. ē. si cer. peta. sed respectu effectus sic vt hic. contrario vero loquuntur respectu initij: quod tunc nō sunt proportionabilia. ¶ Oppo. de. l. sub conditione. infra de assignan. liber. Solu. vt dicam plene de ista dubietate. in. l. iulianus. j. eo. Bar.

Cum indebitum. Ex solutione tutoris

1 competit conditio impuberi. hoc dicit. vel

d sic. indebitum solutum per tutorem condi

2 citur a pupillo. ¶ Oppo. q̄ non reperat impubes [d]

e quia in potestate concessa tutori non videtur concessum quod soluat indebitum. vt. l. si procurator [e]. supra eodem. Solu. intellige q̄ hic tutor habebat iustam causam credendi debitum fuisse. simile dixi. in. d. l. si procurato.

1 ¶ Solutū indebite procuratori nō habenti mandatum ad hoc repetitur a domino vel ab eodem.

2 Agens contra illum contra quem agere nō poterat non perdit actionem contra illum cōtra quem poterat agere.

Reditor. † Solutum indebite procu

1 ratori non habenti mandatum ad hoc repetitur a domino: vel ab eo

2 dem. h. d. ¶ Ex fi. l. nota † q̄ qui egit contra personam cōtra quā agere non poterat: non perdit actionem cōtra eum cōtra quē agere poterat. Cetera circa hanc. l. dic vt. l. si procurator. ē. eo.

1 ¶ Conditio impossibilis quam testator putabat

2 possibilem vitiat legatum.

2 Institutus in re certa quod habeat portionem cohe

h redis instituti in reliquo mortui quem testator putabat viuere:.

Eruo. † Conditio [f] impossibilis quā

1 testator putabat possibilem vitiat legatum. h. d. Et ista est notabilis et

2 singularis. l. ¶ Oppo. impossibilis condi

a ¶ In pupillo. Adde Baldum in. l. eam quam. C. de fideicom.

¶ Sufficit. ad intellectum huius. l. vide no. per Dy. et Bar. in. l. ex diuerso. §. fi. j. folu. ma. per Ly. in. l. cū quis. in. v. q. C. de iur. z fac. igno.

b ¶ Interp tat. et nor. pulchre Bar. in. d. l. de pupillo. §. si quis. ipsi. ptoti. in. iij. q. de oper. noui nuntia.

¶ Andreas Pomate.

c ¶ Interp tat. vide Alex. l. pīcipalib⁹. ī vlti. col. ff. si cer. pet.

¶ Impubes. adde gl. in. l. seruus nescio j. de fideius.

¶ Si procurator. hāc l. totam tñ restringe. declara vt dixi post Imol. in. l. si cui legetur. in pnc. de leg. j.

¶ Seruo. hāc limita nisi ista impossibilitas quā testator putauit possibilem possit eq̄ pollēti adimpleri quo casu dispositio non vitiatur. l. huiusmodi. §. si ita cui. de leg. et. l. ab omnibus. §. in testamento eo. titu. item limita per tex. z ibi Bart. in. l. legatum ciuitati. de vsufru. leg. z in. l. opus nouum. de ope. pub. per Bar. late in. d. l. j. de condi. insti.

¶ Ad questio. vide Barto. in. l. quoties. §. si duo. de here. institu.

¶ Portionem: no: istud dictum quia facit an filij in legitima institutus habeatur loco heredis quo ad ius accrescendi et facit q̄ sic et ita tenet Bald. in. l. quem. C. de here. institu. et not. in. l. ex facto. ff. eodem titu. et istud dictum videtur sensisse Barto. in autē. nouissima. C. de inofficio. testa. adde Bald. consil. x. libro quarto.

qō solutio que parit liberationem non tollit obligationem ciuilem nec naturalem: vt hic facit qō dicam j. eo. l. neratius.

1 ¶ Debitor soluens pendente iudicio q̄ non repetat. ⁊ quando nu. 11.

2 Contra presumptionem iuris et de iure admittitur solum probatio per confessionem.

3 Quod non probaui in prima instātia quod possum probare in alia instantia tendenti ad diuersum finez licet super eisdem articulis sint recepti testes et publicati in alia instantia.

4 Snia lata pro vno ex duobus reis qō prosit alteri.

5 Snia qō non probet nisi quatenus ex ea infertur.

6 Soluens post sententiam absolutoriam quando repetere possit.

7 Si in cōpromisso est apposita clausula qō laudū nō possit reduci ad arbitriū boni viri si aduersari⁹ fuit absolutus ⁊ pena petatur an ille contra quē pena petitur poterit probare laudum iniquum.

8 Sententia licet sit iniusta tamen operatur vt possit agi ad penam.

9 Opponens exceptionē solutionis vel pacti qō non videatur confiteri intentionem aduersarij.

10 Exceptio apposita ⁊ discussa in vno iudicio quādo possit in alio iudicio refricari.

12 Si stante statuto quod contra instrumentum nō possit opponi exceptio solutōis nisi probetur per aliud instrumentum si soluo: quia non possum ꝓbare per instrumentum quod repetam qō primo solui per cōditionem sine causa.

13 Exceptio facti ⁊ intentionis quod perimat obligationem ciuilem ⁊ naturalem ⁊ tutus illa exceptione quocunq̄ erroze soluens repetit.

14 Que sint exceptiones iuris elidentes actionē ⁊ que impediant repetitionem.

Exceptio pacti de non petendo ⁊ iurisiurādi qō tollit naturalem ⁊ elidit ciuilem.

15 Exceptio prescriptionis tollit obligationē ciuilem: et elidit effectum naturalis.

16 Exceptio rei iudicate tollit ciuilem et non tangit naturalem.

17 Exceptio rei iudicate qō sit inducta ad rigorem iuris conseruandum.

18 Exceptiones peremptorie nec ciuilem nec naturalem tollunt sed vtranq̄ elidunt.

19 Exceptio litis pendentie non perimit nec elidit naturalem nec ciuilem obligationem sed solum elidit actionem.

20 Exceptio litis pēdentie potest dici q̄ sit inducta ad rigorem iuris conseruandum.

21 Sententia quod faciat ius ⁊ in quibus casibus.

22 Aliud est dicere sententia facit et aliud quod continetur in sententia habetur pro veritate.

23 Sententia condemnatoria in actione reali an et qñ transferat dominium. remittitur.

Item et ex ea oriatur actio in factum.

Item effectum sententie absolutoie.

24 Sentēcia condēnatoria in actione personali quod p:oducat actionem.

25 Item an inducat obligationem ⁊ quam.

26 Obligatio naturalis dicitur de iure gentium.

27 Parere maiorib⁹ nostris est de iure naturali gētiū.

28 Ex sententia fortiter lata puta rem venditam esse quod oriatur actio vtilis ex contractu.

29 Sententia absolutoria quam obligationem tollat et quos effectus producat. nu. 30.

31 Restitutio in integrum quod ꝓducat exceptionem et nō tollit nec ciuilem nec naturalem obligationez quando aliquis petit per in integrum restitutionem se liberari ab aliqua obligatione.

32 Naturalis obligatio sola licet nō sit habilis ad ꝓducendam actionem est tamen habilis ad eam conseruandam.

33 Quando sententia est lata dolo actoris tunc probari potest contra sententiam.

34 Exceptio quando tollat ipso iure actionem ⁊ quando obligationem.

35 Debitum sub duabus conditionibus contrarijs alternatiue positis quando petī possit.

36 An possit opponi contra verum debitorem absolutum compensatio de illo debito.

37 Qñ aliquid debetur ex obligatione diuisa in plures conditiones si soluatur quando possit repeti.

38 Solutum pendente dubietate qñ possit repeti.

39 Si ex forma reformationis repētalie reuideri debeant per duos bonos viros an isto medio tempore anteq̄ reuideantur possit fieri executio.

Iulianus verum. Subtilis ē hec lex. nu summa habetur. h. d. ¶ Quod ex nullo euentu inducitur id dubietas nō inducit. et qō in omnem euentum certum est debitum iri ab eodem. vt indebitum non repetitur. secus si diuerse persone illud debiture sint. h. d. tota. l. Primo ponitur dictum iuli. Secundo ponitur casus dicto iuliani dissimilis scōm quosdā iurisconsultos. Tertio ponitur dictum dicto iuliani dissimile secundū omnes. Quarto ratio differētie inter istos duos casus ostēditur. secunda ibi: vbi autem. tertia ibi: idemq̄. quarta ibi: sed hoc dissimile. Item prima pars subdiuidit tur in tres. quia primo ponitur dictum iul. scō eius probatio per ar. tertio eius probatio per simile. secū da ibi: quia nec absolut⁹. tertia ibi: simile. ¶ Casum in terminis pone in nube. vt litera iacet. tamen. j. in contrarijs recitabo magis clare examinando lecturas. Notabilia erūt multa in hac. l. q̄ tamen venient declaranda scōm diuersitatem lecturarum ꝛc. Ideo intro glo. ⁊ opp. qō postq̄ soluit nō potest sequi absolutoria vel condemnatoria sed solum absolutoria ab obseruatione iudicij. vt insti. de perpe. ⁊ tem. act. in fi. hic dicitur contrarium quare male. hur⁹ timore principiaiter. primo qō in ver. quia nec absolutus: mutet casum. ⁊ loquitur de eo qui soluit post sententiā absolutoriam: ⁊ sic non dicitur qō absoluatur diffinitiue post solutionem ⁊ fm hanc lect. sic forma casum. Si ¶ debitor soluit pēdente iudicio nō pōt repetere. hic primo. ꝓbatur. non pōt esse melioris cōditionis qui est in casu dubij q̄s qui est in casu certi: sed q̄ est in casu certi puta qui est cōdemnatus ⁊ soluit nō repetit. Itē si est absolutus ⁊ soluit nō pōt repetere. quia remanet naturali obligatus. ergo multo minus repetit q̄ soluit pēdēte iudicio. h. d. vsq̄ ad ver. similē q̄. vide literam. ⁊ vide etiā gl. j. in prin. ¶ Ad istā lect.

a opp. glo.[a] ibi secundum autem primum ꝛc. sententia habetur pro veritate. vt. l. res iudi. de reg. iur. ⁊ §. de statu ho. l. ingenuum. sed si per sententiam absoluto riam declaratum est quem non esse debitorem. ergo si postea soluit per sententiam apparet qō soluit indebitum. ergo potest repetere. huius timore gl. tua notabiliter soluit distinguendo. aut iudex absoluit reum quia actor nō probauit. ⁊ tunc procederet hoc prin. quia postea qñ agitur cōtra eum cōditione indebiti poterit probare qō non probauit prius. aut iudex absoluit reum tanq̄ non deberet vel nō debuisset ⁊ tunc reus postea soluens repeteret quia hec sententia pro veritate habetur. vide hanc gl. in. d. ver. ⁊ signa eam quia est notabilis ⁊ male notata p alios. et ad quid sit notabilis. j. declarabo statim defendēdo eam ab impugnationibus. Ad istam solu. oppo. Pet. ⁊ etiam Hic. ma. sententia non potest retractari preterquam nouorum instrumentorum vel nouarū probationum. vt. C. de re iud. l. sub specie. ⁊. j. de re iud. l. imperatores. Si ergo absolutus est aliquis quia nō est probatuz non potest de cetero probari cōtrariū. vnde idem est dicere absoluo ꝛc. quia nō debes. vel quia non probatum. pro hoc videtur tex. in. l. si quis rem a non domino. j. de excep. rei iud. vnde ipsi recedunt ab ipsa lectura gl. ⁊ legūt alio modo: ⁊ dicebat Hic. mal. qō hoc debet intelligi qō reus cōfitebatur debitum precessisse. sed allegabat se absolutum per sententiam: ⁊ ad hoc respondet iurisconsultus qō sententia naturalem obligationem nō tollit. Sed si ipse negaret omnino debitum non posset probari cōtrarium. ita dicit ipse. ista lectura placet. ⁊ puto quod sit vera in se: quia posito qō sententia declaret quē non esse debitorem. isto casu sententia non facit ius sed inducit presumptionem iuris ⁊ de iure qō ita fit. con

2 tra quam † presumptionem admittitur probatio[b] so-

b lum per confessionem: vt in auten. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. ⁊ in corpore. vnde sumitur cuz sua glo. vnde si reus nō negaret debitum precessisse. sed solum vellet se defendere ex sententia. hec opinio esset vera. sed inquantum asti damnant glo. nostrā male dicunt. ⁊ in hoc est aduertendum. nam verū est q̄ illud quod non probaui in vno iudicio nō possum ꝓbare iterum in eadem instantia vel in alia que tēdat ad idem. vt. d. l. sub specie. ⁊. d. l. imperatores. ⁊. C. de

3 proba. auten: at qui semel. sed in alia instantia † que tendit ad diuersum finem potero probare quod in alia non probaui: seu in prima: licet super eisdem articulis in alia instātia sint recepti ⁊ publicati testes:

c vt extra de testi: c. veniens. ⁊. c. cum in tua. ⁊ ibi not.[c] et hic est casus hic scōm hanc notabilem gl. Videatis iterum hanc glos. quam probo vobis per pdicta capitula: non ob. l. si quis rem a nō domino. quia ibi fuit reus absolutus: quia probauit se dominum secūdum vnam solutionem que probatur in. l. si inter me et te. eodem titu: ¶ Contra hoc opponitur. quia si hoc est verum: asta distinctio glo. non procedit. nam

d quem non debere: est mere negatiua[d] ⁊ sic nō potest: probari ergo non potest iudex pronunciare: quē non debere quasi hoc sit probatum. sed quia actor: nō ꝓbauit: ⁊ sic post sententiam semper poterit probari contrarium. Respon. intelligas istam negatiuā coarctatam: esse loco ⁊ tempore ita qō potuit liquere iudici debitum non esse cōtractum. vel pōt liquere iudici debitum fuisse sublatum solutione vel acceptilatione: et sic potuit recte pronuntiare quem nō esse debitorem. ¶ Item ad idem opponitur. quia si hoc est. verū quod in alia instantia admittantur noue ꝓbationes circa idem: actor poterit inducere nouos testes ad impugnandum

b dicta illorum testium qui probauerūt in primo iudicio non esse debitum: et sic in isto secūdo iudicio probabit debitum esse. Respon. ⁊ in hoc aduertatis. quia istud est vtile ad multa que statim dicam. siquidem tu fundares intentionem tuam hoc modo videlicet dico qō id qō solui erat indebitū. quia in tali iudicio fuit probatum indebitum. tunc procederet quod. §. dixi. qr actor posset impugnare primas probationes per nouas probationes. vt. l. fi. C. de testibus. Sed si tu nō fundas intentionem tuam ex probatione

c sed ex sententia dicens sic. dico qō illud quod solui erat indebitū: quia sic fuit pronuntiatum in alio iudicio. tūc actor non potest probare contra illud quod pronuntiatum fuit: quia qō semel est decisum ⁊ terminatum in alio iudicio si aliquis vellet illud refricare in alio iudicio obstaret sibi exceptio

d rei iud. vt. l. si quis cum totum. §. si ancillam. de excep. rei iud. ⁊ hoc vult dicere glo. hic si bene aduertatis quam vide. Iste lectu. licet in se sint vere sic declarate: vt dixi tamen videntur cōtinere quandam diuinationem. nam dicit hic tex. absolut⁹ simpliciter. nec e annectit causam. quia non ꝓbauit vel aliam: et ideo quidam dicunt qō hec lex debet intelligi in eo qui fuit absolutus simpliciter quo casu videt absolutus super toto. vt. l. vlti. §. de iureiu. et qō. no. in. l. j. §. si fideiussor: quarum rerum actio non datur. ⁊ secundū hoc rep:obatur diffin. huius glo. que dicit: aut fuit absolutus: quia non probauit: aut quia non debitor: cum in dubio videatur absolutus quia non debitor: ⁊ tamen non competit repetitio vt hic. Ista opi. non tangitur in gloss. nec est

e vera: nam licet in iureiu. hoc sit quod in dubio videatur super toto iuratuz. tamen hoc non est in sententia: ⁊ ideo videtur quis absolutus: quia nō probatum. vt. l. circa. j. de proba. ⁊. j. de libe. cau. l. liberis. §. j. als fi. et. d. l. si inter me. de excep. rei iudi. et tamē non competit repetitio: vt hic. et. d. l. si inter me. dixi in. l. ex duob⁹. de duo. re.

4 ¶ In questione illa an sententia ꝓ vno ex duo. re. lata prosit alteri. et hic est

a ¶ Oppo. glo. ⁊ ibi no vide bart. in. l. j. §. eo. in fi. ff. co. ⁊ in. l. cum qs. de iur. et fac. ign.

b ¶ Probatio. Cōtra ꝓsumptio nē iuris et de iure ad mittit probatio in ꝓ rū ꝓfessionē. idez Bal. in. l. cum qs. in vij. col. de iur. et fac. igno.

c ¶ Et ibi no. et vide Bar. i. l. ij. §. j. ff. vi bono. rapto. et Pau. de ca. hic.

d ¶ Negatiua. ⁊ mō pbādi negatiuā vide Bar. in l. in illa. de ver. obli.

¶ In fina. vide per Bal. in. l. edita. in repetitione perusina l vlti. char. C. de edē.

Andreas Pomate.

a ¶ Hoc est. Alide ro. consi. xlv. are. consi. cxxxviij.
¶ Probatum est. ⁊ sic habes qõ in sententia nõ requiritur expressio cause. vide in. c. sicut. et ibi Jo. an. de re iudi. ⁊ Bal. in. l. pieses. C. de re iudi. ⁊ text. cum gl. i. l. hoc eũt. de fide. tuto. ⁊ ibi Bar.

b ¶ De necessitate. Adde tu qõ domi. Alex. i psl. a cxxiij. col. ñ. in. j. vol. alle. Bar. hic q̃ sñia pbat illũ nedum qõ verba sonant: sed etiam quod ex verbis necessario infertur.

c ¶ Clausula. Sed quod remedium habeo et petendi ⁊ penam euitandi. dic vt cedam iura et ille petat. ⁊ de quo per Jac. but. in. l. j. §. opus. de ali. mu. cau. fa. ⁊ que ibi no. Bar. optime. facit quod dixi in. l. j. C. vbi in rem act. post Bar. que forte in alio obstabũt et ad. q. Bar. hic adde quod nota. Bald. in. c. si inter pares. in princ. de le. contradi. in ver. sed quid si arbitrator percepit. ⁊ qõ no. doc. post Bar. in. l. multa. de condi. ⁊ demon. ⁊ ibi dixi late per Ludo. in rubri. de arbi. in. xiij. char. ⁊ Bal. in auf. generaliter in. iij. col. de epis. et cle. ⁊ in. l. edita. in xiiij. col. in. viij. oppo. de eden. ⁊ in. l. eos. §. cautione. de appel. ⁊ ibi querit q̃d si pro parte fuit infirmatum laudum. et in. l. fin. in. xj. q. C. de contrahen. emp. quid si pars renuntiauit reductioni ad arbi. boni vi. postea petijt et succubuit an incidat in penaꝫ. adde Bar. in. l. qui rome. §. duo fratres. de verbo. obli. et Bal. in. l. tres fratres. ē. de pac. qui aliter loquitur quam Bar. hic. ad de Bal. in. c. si inter pares. de. l. communia. in princ. versi. quid si arbitrator percepit. et quod no. docto. post Bart. in. l. multa. de conditio. et demonstratio. et ibi dixi. ⁊ late per Ludo. in rubri. de arbi. in. ix. char. et Bald. in auten. generaliter. et de episco. et cleri. in. iij. colũ. in. l. edita in. viij. colum. versi. viij. oppo. C. de eden. in. l. eos. §. ne temere. auten. de appel. et ibi queritur quid si pars fecit infirmari laudum. in. l. fin. in. xj. col. C. de contrahen. emp. et in materia adde Abb. in. c. quintauallis. in. xviij. colum. de iureiuran. et ibi per Imo. in viti. char. et adde qõ opi. quã tenet hic Barto. etiam sequitur Bald in. l. ex diuerso. §. primo. de rei ven. quem approbat Bald. in. l. qui cũ tutoribus. in princ. de transac. et Bald. in. l. si iudex. de his qui sunt sui vel alie. iur. alia fuit opi. Bartol. in dicto. §. duo fratres. post Dynum et ibi tenet indistincte penam peti posse. et istud sequitur etiam Bal. in. c. primo. §. imperator. et Bald. in. l. cum antea. ad finem. C. de arbi. tertia fuit opini. Angel. post Baldum in dicto. c. duo fratres. valet qõ pena nõ committatur: quia sicut iusta causa litigandi excusat ab expensis. 7 tita debet excusare a pena: vt lege qui solidum. §. c

intentionem hoc modo. dico non esse debitum quia ego fui per sententiam absolutus cum probatũ esset debitũ nõ esse. ⁊ ex fundare se ex sñia ⁊ ex pbatiõib⁹ simul. ex pbatiõib⁹ eñ solus nõ sufficeret vt. ē. dixi l. quia posset probari cõtrarium: ex sententia sola similiter non sufficeret quia in dubio videtur absolutus quia non probatum: vt. ē. probau: probo etiam ex sententia † non probatur nisi quatenus ex ea de necessitate⁹ infert: vt. l. si iudex. ē. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. et ibi no. ⁊ de oidi. cog. l. ij. C. de oti. iur. l. j. ſz si aliquis est absolutus simpliciter nõ sequitur de necessitate: quia non est debitum: quia ad absolutionẽ sufficit non probatum quoniam actore non probante ⁊c. vt. C. de eden. l. qui accusare. ergo in dubio presumitur: quia non probatum. ¶ Item ⁊ op. quia si hoc est verum. ergo glo. male dicit. nam posito qõ iudex dicat absolvo te: quia non es debitor. de necessitate non infertur qõ nullo modo sis. nam ad absolutionẽ sufficit qõ quis non sit debitor: ciuiliter: quia naturalis obligatio nõ producit actionem: nec est sufficiẽs ad agendum. certe hnius timore supplebat hic Jacobutr. qõ iudex pronũtiauit nullo modo esse debitorem. vel pronuntiauit non esse contractum. alias si simpliciter pronuntiasset non deberet intelligeretur: scilicet ciuiliter. qõ sufficeret ad sententiam absolutoriam. et ideo potest probari postea subesse debitũ naturale: qõ satis puto verum: nisi ex actis apparet. et aliquid esse probatum propter qõ concluderetur non esse debitum ciuiliter et naturaliter. et ideo tunc agens conditione indebiti deberet fundare intẽtionem suam ex sententia ⁊ ex actis simul: vt supra dixi. quoniam alterum non sufficeret. ¶ Beatissimo ergo istam lect. † que pertinet ad primam partem per quã dist. fi: quando ille qui soluit post sententiam absolutoriam vult repetere: an possit. dic. aut parte sunt in concordia quod debitum precessit: sed agens conditione indebiti dicit indebitum propter sententiaꝫ et non auditur: vt hic. quocunq̃ modo fuerit pnuntiatum secundum opi. Rico. mal. aut negatur omnino debitum precessisse: ⁊ tunc aut reus fuit absolut⁹: quia non probatum: aut quia non debitum: aut similiter. Si quia non probatum: potest agi conditione indebiti. tamen si conuentus probabit debitum actor: succumbet: ⁊ pro tanto dicitur hic qõ non potest repetere: aut fuit absolutus: quia non debitum: ⁊ tunc aut fuit pronuntiatum super facto: vt quia non contractum: et tunc poterit repeti: et per sententiam probabitur indebitum: vt. l. si duo. §. idem iul. ē. de iureiuran. aut fuit pronuntiatum non debitum: tunc aut fuit dictum nullum vel nullo modo debitum: et tunc sententia probat indebitum: aut fuit dictũ non debitum: et tunc intelligitur non debitum. scilicet ciuiliter: et sic posset probari per conuentum debitum naturaliter: nisi ex actis aliud appareret: vt supra dixi. aut fuit absolutus simpliciter. et presumitur absolutus quia non probatum: vt hic. ⁊ sic non poterit repeti. si ⁊ conuento debitum probetur. nisi ex actis aliud appareret: vt supra dixi. ¶ Et predicta sunt valde vtilia ad questio. imo est decisio questionis quam hoc anno habui de facto et quotidie contingit et secundum hoc iudicauit in † quolibet arbitramento apponitur clausula[c] quod pars promittit

nõ petere ad arbi. bo. viri reduci laudũ sub certa pena: que promissio intelligitur si eque arbitratum fuerit: vt. l. si libert⁹ de ope li. modo pone q̃ pars petijt laudũ reduci. et aduersarius fuit absolutus: nunc cõuentus petit penã. iste contra quẽ agitur vult pbare q̃ nõ incidit in penã: q̃ laudũ erat iniquũ. querit an possit. rñ. q̃. d. Dy. determinauit qõ sic. et est casus p ista opi. in. l. qui rome. §. duo fratres. de ver. ob. fm opi. quã teneo q̃ sñia illa ſz † fuerit iniqua tñ facit vt posit agi ad penã. pro hoc in. l. ex diuer. §. j. de reiuẽ. et ibi dixi. veritas est q̃ ex iam dictis colligitur. nam aut iudex absoluit ciuentum causa expressa: q̃ arbitramentũ erat equum: et tunc non poterit pbare iniquum in. q. pene: vt. d. §. duo fratres[a]. ⁊ hic fm istam glo. notabile. aut fuit reus simplr absolutus vel expressa causa: q̃ nõ fuit probatũ iniquũ: ⁊ tunc in. q. pene poterit de iniquitate probari[b] ad hibita tñ distinctione quã. ē. dixi. qõ est notabilissimũ. modo habes primã lec. verã in se. ¶ Sed q̃ quibusdam videt iniquũ q̃ in isto ver. q̃ nec absolutus: mutetur casus. iõ legunt alio modo: qõ prosequãt eundẽ casum de eo qui soluit pendente iudicio. et fm hanc lec. sic forma casum. si debitor soluit pendente iudicio nõ põt repetere. et probatur. non ꝫ expectari is casus cuius euentus nihil operat: sed in nullũ euentũ iste posset repetere: q̃ si esset cõdemnatus certũ est q̃ nõ repeteret. itẽ si esset absolut⁹ nõ repeteret: q̃ naturaliter debitũ permanet. ergo interim nõ repetet cum nullus casus possit euenire: qui repetitionẽ cõcedat. h. d. vide literã. vide glo. primã. et reassume ibi vbi dimisi. vel dic q̃ de eodẽ casu ⁊c. ¶ Ad istam lec. op. q̃ impossibile qõ sequatur absolutoria vel pdemnatoria: vt insti. de perpe. et tem. ac. §. fi. fol. illud verũ qñ cõstat quẽ soluisse: tunc eñ non põt absolui per sñiam: q̃ iam est absolutus solutione. sed hec fol. fuit facta extra iudiciũ nec potuit pbari i iudicio nec actor potuit pbare debitũ: et sic reus fuit absolutus: nec tñ ideo repetet. multominus repeteret si cõdemnatus fuisset.[c] vide gl. istã et est cõtra opi. Dy. ad literã. q̃ fm istã lec. † prout loquitur de absolutione est casus contra Dy. in. c. nullus pluribus. de reg. iu. in. vi. ſ. q̃ dicit q̃ si reus op. exce. fo. vel pacti videtur confiteri intentionẽ aduersarij. qõ fuerit debitũ: hic est de directo casus in cõtrariũ. ⁊ ista gl. dicit verius p casuꝫ. l. cũ de indebi. ⁊ j. de proba. dixi plene in. l. nemo. j. de exce. nã ille qui opponit excep. solutt. nõ ꝓpterea videtur fateri qõ sit debitũ. put vero ista glo. loquitur qõ reus fuerit cõdẽnatus: op. q̃ fm hoc sequeret qõ reus cõdẽnatus solueret bis idẽ debi. qõ bonafides nõ patitur: vt in re. iur. bonafides. rñ. dicit glo. fateor q̃ prima solu. redibit ad nõ cãm. ⁊ sic innuit qõ illud qõ primo solutũ est repetitur p cõdi. sine causa. ⁊ tra. q̃ est solutũ pretextu snie: vt. l. j. C. de cõdi. inde. rñd. nec hic repetitur qõ est solutũ pretextu snie: sed illud qõ primo solutũ fuit extra iudiciũ cũ deuenit ad nõ cãm. ¶ Scõd op. in primo iudicio fuit opposita ex cep. solutionis ⁊ discussa. ergo in alio iudicio nõ põt refricari per modũ actionis: vt. k. qõ in diẽ. §. si ratione. j. de compen. solut. dicas quod hic fuit opposita. ista excep. ⁊ nõ examinata: vel licet fuisset examinata: tamen in secundo iudicio proponitur per modũ actionis ad aliũ finẽ: ⁊ sic nõ ob. excep. rei iudi. licet

etiam. de lega. ij. pro quo allego gloss. in. l. ab executore. in ver. mulctandos. C. quorum appel. text. in. c. sacro. de sen. execu. Item alleg. Angel. pro se text. in l. quidam cum filium. de verb. obligatio. ⁊ hanc opinionem dicit quod tenet Joan. andre. in tit. de arbi. §. fin. ver. als in ea proposita per modum exceptionis succubuerit per l. venditãte. item quid si compromissuꝫ hãc opin. tenet etiã Bal. cum. l. sequen. j. de euic. quem passum et Petr. de ancha. in. l. non solum. ē. de rei vendica. Bald. et Ange. ⁊ Pau. de cast. in. l. tres fratres. ē. de pact. Bal. in. l. quoties. in. iij. co. ē. si cer. peta. Bald. in. l. fin. C. de arbi. sed dic q̃ nõ obstat. l. qui solidum. §. et quia in illa causa nunq̃ fuerat pronuntiatum ne qõ habebat iustam causam litigandi. in casu autem si quis iudex habebat causam litigandi. item nõ ob. d. l. quidam cum filium: quia verum est quod sententia ⁊ instantia super principali facit ius quo ad penã inter easdem personas: vt in casu nostro. ⁊ probatur in. d. §. duo fratres. sed non inter diuersas personas: vt loquitur. l. quero. Adde qõ Raph. in. d. l. qui rome limitat hanc opi. Bar. vez qõ si ista sententia lata esset cõtra contumacem: tunc nullo casu cõmittitur pena. alleg. l. papi. §. meminisse. l. qui repudiantis. de inofficio. testa.

a ¶ Duo fratres. in hac. q. idem determinat Bal. in. l. si iudex. de his qui sunt sui vel alie. iur. alle. idẽ Bal. in. l. tres fratres. ē. de pac. ⁊ qõ petens reductionem cõmittat penaꝫ: non tñ cum effectu: quia conuentus ad penam opponere potest doli excep. per gl. o. i. bi. et alle. ibi Jo. an. in addi. spec. in titu. de arbi. qõ incidat in penam: nisi habeat iustam causam litigãdi q̃ excludit ab impensis. alle. Jo. an. in ti. de arbi. §. sequitur de quibusdam. versi. vt si cõpromissum. Ang. in §. duo fratres. refert Bar. in facto aliter consuluisse et ad tecisse glos. in. d. §. duo fratres. ſ. qõ conuentus ad penam opponat doli exce. hanc verissimã. et pro Bar. est tex. in. l. quidam cum filium. de ver. obli. qui tñ nihil facit scõm quod euꝫ intelligit ibi Bar. rñdet ad. §. duo fratres. qõ ibi fuerat iudicatum dicit non obstare hic: quia venit cõtra sñiam: quia verũ est qõ contra eum nõ potest venire hoc est contra principalem effectũ qui inducitur secus si veniat ad rescindẽdum aliquid qõ sit inductum nõ principaliter sed accessorie. Adde latius per Alex. in. d. §. duo fratres. ⁊ Pau. de cast. consi. cxxx. in. iij. col.

b ¶ Probari. et pro hoc maxime quia iusta causa excusat a pena iuxta gloss. ordi. in. c. primo. in gloss. j. de elec. in. vi. et bonus tex. in auten. omnes. ⁊ ibi Bald. C. commu. de success. et auten. generaliter. et ibi nor. de epi. et cle. et p Lud. in rub. de arbi. in. xiij. charta.

c ¶ Condemnatus fuisset. vide Ange. et Imol. in. l. decem. de verbo. obli.

d ¶ L. cum de indebito. neq̃ qui dicit emisse ab aliquo fateur vendentem esse dominum. not. gloss. no. in. l. prima. supra de publi. neq̃ qui opponit aliquem permutasse fateur permutantem fuisse dominuꝫ. dixit no. Specu. in titu. de except. §. viso. versicu. et papa. Adde an obijciens compensationem videatur fateri debitum. Roma. consi. lxxvij.

a ¶ Iudicio. Not. quod si solui debitum licet vigore sententie hoc solui potero repetere conditione sine causa et vltra ista tu alle. casum not. in lege eleganter. §. si quis post. supra. e. adde Bart. in lege. j. paragrapho. ij in fi. quod vt aut clã. et hoc tenebat Pau. de castro in lege si fullo hic alĩ. et bar. a in lege finali. in pn. ff. rem ra. hab. et ita de facto fuit bono nie iudicatum lz do. Joan in. l. imperatores. de re iudic. teneat contra et malle. et adde Bart. no. in. l. ij. circa fi. C. quod me. causa. et vide latus p moder. in. l. fi. ff. a quib? ap. non lz. z quod no. spec. ẽ exe. fen. §. fina. ver. illõ autem querit et Jo. an. de instru. edit. §. post cõ. in addi. que incipit quid si solui z canonistę in. c. inter monasteriũ. de re iudica. Cy. z Bal. in. l. j. C. de cõdi. inde. z adde q̃ no. spe. in tit. de. j. z. ij. decre. §. qualr. z Jnn. in. c. ij. de dila. cõpetit etiã remediũ criminale et actio' in factũ ciuiliter ẽm Bal. in. d. l. j. in ver. ij. quero. z in ver. vlti. aduertẽ cũ seq. z cũ Bar. cõcordat Bal. in. l. receptitia. in pn. ñ. co. de cõsti. pec. z in. l. sub spe. per Bal. C. de re iud. et vide. s̃. proxt. z ad Bart. hic adde que not. Jnn. in c. grauis de depo. z Bal. in auten. ad hec. de vsur. in ff. colũ. gro. iurta hoc fui ꝓpter cõtumaciã bannitus in centũ: sed q̃ ẽm formã statuti debebam relegari postea fui relegatus vtrũ repetã centum. in quibus fui cõdemnatus z q̃ soluerã. Bal. in. l. fi. C. de fideic. lib. per glo. ibi tenet q̃ non propter cõtumaciã meã et ad id quod dicit Bar. post glo. adde Bald. idẽ tenentẽ in. l. j. in vlti. col. C. quando pruno. nõ est necef. adde an indebitum solutum vigore sententie possit repeti: Bal. consi. lxxvj. lib. iij.

b ¶ Oppo. Adde Bal. in. l. ij. in prin. C. vt in pos. lega. Bal. Ang. z Salt. in. l. ij. C. quod met. causa.

c ¶ Jnnuit. Add de Bal. in. l. cũ quis. in. ix. col. C. de iur. et fac. igno.

11 plene examinaui per cõtraria in. d. §. duo fratres. Ex p̃dictis ergo dic' q̃ñ quis soluit pendente iudicio: a et postea sequitur sententia: aut sequitur absolutoria ab obseruatione iudicij: q̃ solutum: et constat q̃ non repetitur: vt dicto. §. fin. insti. de perpe. et temp. ac. aut sequitur absolutoria simpliciter: z tunc an possit repeti. dic vt dixi in prima lec. aut sequitur condemnatoria: z tunc siquidem ex ea non est facta exactio. et non est dubium quod nõ repetitur: quia sententia declarauit debitũ fuisse. Si vero est facta exactio: z tunc aut vo' repetere per condi. inde. z nõ possum: quia cum solui: soluit debitũ: aut per cond. sine causa et possum: q̃ prima causa per secũdam redit ad nõ causam: vt. j. de condi. sine causa. l. si fullo. et. j. cõmo. l. in cõmodato. in fi. et in hac gl. ¶ Et per hoc dico statutũ

12 est hic q̃ quod contra instrumentũ non b possit opponi' exceptio solutionis vel quietationis: nisi tãẽ probetur p aliud instrumẽtum. modo primo ego soluti: et quia nõ potui probare solutionem per instrumentum fui coactus iterum soluere. certe facta secunda solutione: c repetam quod primo soluì per conditionem sine causa: vt ex predictis apparet. Ista lec. bene declarata est. quelicet in se vera sit: tamen non bene cõ

13 ¶ Alij horũ timore legũt tertio mõ: quã lect. videamus. z fuit lect. pilei. z ẽm hãc lec. pone casum sic. dictum est q̃ si verus debitor soluit lite pendente non potest repetere. hoc probãt p rõnem sic. illud q̃ factum est: nullo casu qui euenire possit. potest fieri q̃ sit infectum sed nos presupponimus q̃ erat ver? debitor: ille qui soluit pendente iudicio: aut ergo sequet cõdẽnatoria: z tunc certũ est q̃ nõ efficitur indebitũ: aut sequetur absolutoria: z tũc sententia absolutoria non pot̃ facere quin tunc cũ solueretur fuerit solutus debitũ: z ideo nõ repetitur. sed si solueretur post sententiam absolutoriam: bene posset repeti. dicebat pileus. quod ergo dicit text. natura tamen debitor per manet: debet exponi ẽm istam lect. sic. i. ipsa natura facit quod hoc permanet verum quod verus debitor: erat cum soluit: nec ista veritas per sententiã absolutoriam secutam infringitur. z differt hec lectu. à precedenti duobus modis. primo in modo formãdi istam rationem. secõ quia ista lec. cõcludit q̃ñ si soluatur post absolutoriam pot̃ repeti. sed p̃cedẽs lect. hoc non cõcludebat: sed innuebatur cõtrarium. nam presupponebat post absolutionẽ remanere debitũ naturale: q̃ñ impedit repetitionẽ soluti. hoc vult dicere gl. quã vide. tñ circa fi. eius est aliqua variatio: vt dicam super ea. si habetis in glo. solutũ post absolutionem illud q̃ñ dicit si intelligas hic. dicas. i. in eo q̃ñ hic dictũ est in gl. s̃. pri. Alij habent absolutum post solutionem: z tũc exponas hic. s. in tex. ¶ Opp. ad hanc lec. p̃xout innuit' c q̃ñ solutum post sententiã repetitur de. l. iudex. s̃. eo. Sol. dicit pileus ibi soluit scienter. secus si ignoranter. secõm hoc ista lec. cõtradicit primẽ z etiã scẽ. z ideo videamus vtrum solutum post sententiam possit repeti: pileus q̃ñ sic: quia absolutus est tutus except. fauorabili ergo ꝛc. vt. l. q̃ exceptionem. s̃. e. alij contra. quia absolutoria nõ tollit naturalem obligationem. ergo solutum non repetit: vt hic. z. l. si id q̃ñ. j. e. z. s̃. e. l. iudex. ad. l. qui exceptionem. respondent q̃ñ hic loquitur in exceptione ista que est inducta ad rigorẽ iuris cõseruandum. secus in alijs exceptionibus: vt ibi. ita tenet glo. hic z ibi. z in. l. cum quis. C. de iur. et fac. ign. ¶ Opinionem gl. ego puto verem: tamẽ vt omnia contraria cessent. tu debes aduertere. quedã

14 ¶ est exceptio que perimit ciuilem z naturalem obligationem: z per consequens actionẽ: z ista vt magis exceptio factiuel intentionis quam iuris: vt. l. ij. j. de excep. z q̃ñ habuistis no. in. l. qui se debere. s̃. de condi. ob causam. z tunc tutus hac exceptione absq̃ñ bio quocunq̃ñ errore soluens repeteret: vt. s̃. eo. l. sed et si me putem. in prin. ¶ Quedam est exceptio iu-

quedã neutram tollit nec elidit: sed solũ elidit actio- a
9 nem. prima que naturalem tollit et elidit ciuilem a est exceptio pacti de non petendo. et iusiu. vt lege si vnus. §. pactus ne peteret. s̃. de pac. et in ista similiter quocunq̃ñ errore solutum repetitur: vt supra. eo. l. si non sortem. §. indebitum. ¶ Secunda que ciuilem
15 tollit et naturalem elidit est ꝓ prescriptionis exceptio que tollit ciuilem et elidit effectum naturalis secundum Dyn. in lege finali. rem ra. ha. et ideo solutum similiter quocunq̃ñ errore repetitur: vt ibi secundum eum. quod dic vt ibi dixi. et doc. tangunt in lege cum
16 quis. C. de iur. et fac. igno. ¶ ꝓ Tertia est exceptio q̃ ciuilem tollit et nullo modo tangit naturalem: z ista est exceptio rei iudicate: vt hic patet. et infra dicam. et in hac solutum quocunq̃ñ errore non repetitur alique modo naturali obligatione impediente: vt hic. et. l. iudex. s̃. eodem. dices tu. ego video q̃ debitũ naturale solutum per facti errorem repetitur: vt. l. cũ quis. C. de iur. z. fac. ign. z. C. ad le. fal. l. error. Quare ergo non hic? Respondeo contraria loquuntur in debito naturali q̃ñ nũc̃ñ fuit efficax ad producendam actionem. et hic est debitum naturale quod iam habuit cõcomitantiam cum ciuili obligatione z producit actionẽ que adhuc durat: licet ei obstet exceptio. vnde istud debitum est fortius q̃ñ simplex debitum
17 naturale. et istam appellat ꝓ glo. ad rigorem iuris cõ
18 seruandũ esse inductã. ¶ Quarta est exceptio ꝓ que nec ciuilem nec naturalẽ tollit sed vtranq̃ñ elidit: et iste sunt cõiter oẽs exceptiones peremptorie: vt exceptio macedoniani: velleiani: et si. et in istis distinguit: aut est exceptio odiosa aut fauorabilis. si odiosa: aut soluitur per errorem facti: aut per errorem iuris: vt vidistis. s̃. eod. l. qui exceptionem. ¶ Quinta
19 est exceptio ꝓ que nec ciuilem nec naturalem obligationem perimit vel elidit: sed solum elidit actionem: et ista est exceptio litis pendentis: quia pendente lite super actione iam proposita illa actio non potest iterum intentari: tñ obligationes remanẽt in suis vi tribus: et hec exceptio nullo modo concedit repetitio
20 nem soluti. hic est casus hic in prin. et hec ꝓ exceptio vere potest appellari exceptio inducta ad rigorẽ iuris conseruandum. ¶ Expediti sumus de prima gl. venio ad secundam. dicitur hic in tex. quod post sententiam absolutoriam remanet debitũ naturale. et ita tenui supra. Contra. quia fauorabiliores debem? esse ad absoluendum q̃ñ ad condẽnandũ: vt. l. arrianus. de act. et obli. et. l. fauorabiliores. de reg. iur. sed per sententiã cõdemnatoriã ipso iure actio in factũ inducitur. vt. C. de reb. cred. l. actori: ergo multomagis debet per sententiã absolutoriam tolli ipso iure. Sol. dicit gl. istud ideo est: q̃ actori nõ prodesset sententia nisi pareret ei actionẽ. reo vero prodest absolutoria si parit solã exceptionẽ. ar. s̃. de eo per quem fac. erit. l. j. §. fine? ita dicit gl. vide eã. nec dicit plus ẽm quosdã libros. alij habẽt aliquid vltra: et fuit ad dictũ Francisci accursij. Aduertatis ad predicta. tu dicis q̃ plus facit sententia condẽnatoria q̃ñ absolutoria per rationem tam dictam: contra. sententia absolutoria tollit ciuilem: vt hic: sententia condemnatoria inducit ciuilem obligationẽ: ergo idem facit tollendo quod inducendo. vnde idem facit cõdemnatoria q̃ñ absolutoria. huius timore: dicit glo. nõ est ve-

a ¶ Ciuilem. Intelligitur ipso iure. l. stichum. §. naturalis. j. de so. et Bar. in. d. l. si vnus. §. pactus. post gl. s̃. de pac. in versi. ité dubitatur vtrũ res iudicata pro ducat obligationem ꝛc. et etiã vide Bar. in. l. ab eo. C. quomodo et quando iudex. et in lege prima. in. vj. colum. supra. e. et in lege cũ qs ẽ iur. z fac. igno. et in omnib? p̃dictis locis tenẽ ex sententia cõdemnatoria nõ oriri naturalẽ obligationẽ. cui? contrariuz ipse tenet hic. posset forte intelligi op. sua in dicta lege ab eo: cum simi. quãdo ect sententia iniusta re ipsa quontaz licet transiuerit in rẽ iudicatam ex quo tamen nõ est exp̃sse approbata p̃ succumbẽtem nõ oritur natura lis sicut dicimus l. sẽtentia iniusta absolutoria q̃ñ tollit obligationẽ naturalẽ: vt hic. z. l. procui. ad exhibendũ. §. primo. rem ra. ha. multomin? ergo sententia iniusta debz induce obligationẽ naturalẽ. ar. l. arrian? sed opi. Bar. hic verificat q̃ñ vere esset ẽnia iusta. dubito: nõ cogita p̃ ang. in repetitione. l. j. de iudic. in. iiij. et. v. charta.

9 quod an sit versi: statim videbimus. 21 ¶ Itẽ oppo. ꝓ ad predicta. sententia facit ius: vt. l. ingenuũ. s̃. de statu ho. ergo sententia inducit et tollit obligationem. A fideo q̃ñ sic facit ius. est verum in casibus tantũ qui notant in. l. papi. §. fi. s̃. de inoffi. testa. dicit glos. inter quos casus non est iste. huic glo. videtur contradicere glos. precedens que dicit quod etiam in casu. l. nostre 22 sententia p̃ veritate p̃. Ññ. aliud ꝓ est dicere sententiam facere ius: vt hic. aliud est dicere q̃ñ cõtinetur in sententia habent pro veritate. nam primo casu sententia inducit ipsam veritatẽ. et facit q̃ vera est illud q̃ñ in ẽnia dicitur. secõ casu nõ facit hoc sed perinde hẽ ficte ac si esset. ita intelligit gl. j. de re. iuris. l. res iudicata. pro declaratione premissorũ habem? videre de effectu rei iudicate seu de effectu sententie. circa q̃ñ sciendum est q̃ quidã sunt casi in quibus ẽnia facit ius. et tunc de ei? effectu non est dubiũ. vt. s̃. dixi. quidã sunt casus in quibus ẽnia nõ facit ius. et hic est aduertendũ. Primo de effectu ẽnie in reali actione. Secõ de effe 23 ctu ẽnie in personali. Circa primũ ꝓ de effectu ẽnie ꝓdẽnatorie in reali. an per eam transferatur dñium. dixi plenissime in. l. pẽpo. §. si iussu. de acqui. pos. doc. tangunt in. l. j. C. cõiaytrutisq̃ñ iud. glo. in. l. sunt et alie. s̃. de publi. et inst. de offi. iud. in fi. Itẽ an condẽnatoria inducat actionẽ in factũ. et loquor de cõdẽnatoria in reali. Glo. tangit. C. de iudi. l. j. et. s̃. de iureiurã. l. sed et si possessor. l. nã et postea. in fi. et ibi dixi. et in. l. milites. §. iudicati. j. de re iudi. z ibi etiam dixi. de ẽnia absolutoria lata in reali. glo. dicit hic q̃ per eã nõ desinit esse dñs qui primo erat dñs. plen? tãgitur in. l. exceptio. j. de excep. rei iudi. et ibi plene dixi. nõ est nostra materia 24 hic. ¶ Scõ'd est videndũ de viribꝰ rei iudicate in actiõe personali. et ista est materia nostra et primo videam? de sententia condẽnatoria. et hanc cõ

quedã neutram tollit nec elidit: sed solũ elidit actio- a
9 nem. prima que naturalem tollit et elidit ciuilem a est exceptio pacti de non petendo. et iusiu. vt lege si vnus. §. pactus ne peteret. s̃. de pac. et in ista similiter quocunq̃ñ errore solutum repetitur: vt supra. eo. l. si non sortem. §. indebitum. ¶ Secunda que ciuilem
15 tollit et naturalem elidit est ꝓ prescriptionis exceptio que tollit ciuilem et elidit effectum naturalis secundum Dyn. in lege finali. rem ra. ha. et ideo solutum similiter quocunq̃ñ errore repetitur: vt ibi secundum eum. quod dic vt ibi dixi. et doc. tangunt in lege cum
16 quis. C. de iur. et fac. igno. ¶ ꝓ Tertia est exceptio q̃ ciuilem tollit et nullo modo tangit naturalem: z ista est exceptio rei iudicate: vt hic patet. et infra dicam. et in hac solutum quocunq̃ñ errore non repetitur aliquo modo naturali obligatione impediente: vt hic. et. l. iudex. s̃. eodem. dices tu. ego video q̃ debitũ naturale solutum per facti errorem repetitur: vt. l. cũ quis. C. de iur. z. fac. ign. z. C. ad le. fal. l. error. Quare ergo non hic? Respondeo contraria loquuntur in debito naturali q̃ñ nũc̃ñ fuit efficax ad producendam actionem. et hic est debitum naturale quod iam habuit cõcomitantiam cum ciuili obligatione z producit actionẽ que adhuc durat: licet ei obstet exceptio. vnde istud debitum est fortius q̃ñ simplex debitum
17 naturale. et istam appellat ꝓ glo. ad rigorem iuris cõ
18 seruandũ esse inductã. ¶ Quarta est exceptio ꝓ que nec ciuilem nec naturalẽ tollit sed vtranq̃ñ elidit: et iste sunt cõiter oẽs exceptiones peremptorie: vt exceptio macedoniani: velleiani: et si. et in istis distinguit: aut est exceptio odiosa aut fauorabilis. si odiosa: aut soluitur per errorem facti: aut per errorem iuris: vt vidistis. s̃. eod. l. qui exceptionem. ¶ Quinta
19 est exceptio ꝓ que nec ciuilem nec naturalem obligationem perimit vel elidit: sed solum elidit actionem: et ista est exceptio litis pendentis: quia pendente lite super actione iam proposita illa actio non potest iterum intentari: tñ obligationes remanẽt in suis vi tribus: et hec exceptio nullo modo concedit repetitio
20 nem soluti. hic est casus hic in prin. et hec ꝓ exceptio vere potest appellari exceptio inducta ad rigorẽ iuris conseruandum. ¶ Expediti sumus de prima gl. venio ad secundam. dicitur hic in tex. quod post sententiam absolutoriam remanet debitũ naturale. et ita tenui supra. Contra. quia fauorabiliores debem? esse ad absoluendum q̃ñ ad condẽnandũ: vt. l. arrianus. de act. et obli. et. l. fauorabiliores. de reg. iur. sed per sententiã cõdemnatoriã ipso iure actio in factũ inducitur. vt. C. de reb. cred. l. actori: ergo multomagis debet per sententiã absolutoriam tolli ipso iure. Sol. dicit gl. istud ideo est: q̃ actori nõ prodesset sententia nisi pareret ei actionẽ. reo vero prodest absolutoria si parit solã exceptionẽ. ar. s̃. de eo per quem fac. erit. l. j. §. fine? ita dicit gl. vide eã. nec dicit plus ẽm quosdã libros. alij habẽt aliquid vltra: et fuit ad dictũ Francisci accursij. Aduertatis ad predicta. tu dicis q̃ plus facit sententia condẽnatoria q̃ñ absolutoria per rationem tam dictam: contra. sententia absolutoria tollit ciuilem: vt hic: sententia condemnatoria inducit ciuilem obligationẽ: ergo idem facit tollendo quod inducendo. vnde idem facit cõdemnatoria q̃ñ absolutoria. huius timore: dicit glo. nõ est ve-

quedam

Andreas pomate. ¶ Itẽ. vide Felt. c. quod ad cõsultationem. co. iiij. de re iudic.

a ¶ Declaratione. vnde causetur ciuilis obligatio et naturalis. de naturali vide quod not. Bald. in lege fi. in. ix. colum. C. quod cum eo. in ver. item oppo. qõ pater. tno. bal. in auk. ad hoc. C. de vsu. latius q̃ bar. in lege ex hoc iure. ff. iusti. z iur. ¶ Alii in git. Ius diuinum dicitur naturale, quo allego gl. insti. ff. ob. que ex delic. nasc. in prin. ¶ Formẽ. Ex sententia formẽ lata oritur actio vtilis ex eo contractu. z vt a de. l. ne in arbi. et qõ ibi Bal. C. de arb. Andreas pomate. ¶ Formẽ Ex sententia formẽ lata oritur actio vtilis ex illo contractu cuius formã primet ipsa sententia. et vide Aller. in. l. miles. §. finali. colum. penul. j. de re iu. vide Bal. in. c. scitatus ad fi. de rescrip.

b ¶ Absolutoria. vtrum absolutoria tollat ciuilem et naturalem. pro hoc dicebat Bald. in lege id qõ paupertibus. in. v. columna. C. de epi. et cle. quod si testatori iubet solui debita non poterũt peti debita de quibus testator iniuste fuit absolut? nisi iniusta esset notoria. ad hoc quod no. Innocen. in. c. quia plerq̃. de immu. eccle. et Barto. hic. Adde Bald. alitter loquẽ tem in lege cum quo. in sexta columna. et ibi Bart. C. de iur. et facti igno. plene Angel. in lege puma. C. de iusti. in repetitione in. iiij. et. v. charta; et in lege vbicũq̃. de fideiuss.

stat sine dubio producere actionẽ vt l. actori. §. de rebus credi. et. j. de re iudi. l. miles. §. iudicati. z. §. ff. iti dubitatur quę sit ista actio. Sl. nostre cõtur dicũt q̃ est actio in factũ. alij doct. dicunt q̃ vocatur actio iudicati de quo per doct. in. d. l. actori. et ego dixi in. d. §. iudicati. ¶ Itẽ † dubitatur vtrum res iudicata. pducat obligationẽ. et casus est q̃ sic in. l. iij. §. idem scribit. j. de pecu. sed dubitatur que sit ista obligatio. quidã dicũt q̃ ciuilis ffi. et hoc voluit sentire glo. hic. dũ dicit ciuilem inducit. vt hic in fi. glo. sed naturalem nõ inducit. q̃ iudicũ redditur in inutilitum. vt. l. inter stipulantẽ. §. j. de verb. ob et sic deficit cõsensus. et si dicatur quõ ergo actionẽ. pducit sola ciuilis cõtra ea q̃ no. insti. de obl. in prin. Ad. q̃ speciale est hic. ppter autoritatem rei iudicate. alij dicũt q̃. pducit ciuilẽ et naturalẽ obligationẽ: q̃ in iudicio quasi cõtrahit. vt. d. §. idẽ scribit alle. Itẽ[a] si nõ appellauit videt cõsentire: et ex illo cõsensu inducitur naturalis. vt. l. hi qui. C. de appel. et. l. ab eo. C. quõ et q̃ iud. et. l. j. de post. Preterea posito q̃ nõ cõsenserit ffi q̃ nõ hz instam causam cõtradicendi pro cõsentẽte habet vt l. dotẽ. sol. ma. et ita tenet Bul. de cu. alij dicũt q̃ est ciuilis vera et naturalis presumpta ex eo qõ nõ appellauit. sed si tu poneres q̃ ipe appellauerit semel vel bis. et semper succubuit: et sic nullus põt dici consensus aut presumi. et tunc dicendũ est q̃ hoc casu sola ciuilis producat actionẽ nec mtrãdũ. si enim lex facit et presumit contractum vbi nõ est vt. l. j. §. de rei vxo. ac. multomagis potest. pducere actionẽ: etiã sine obligatione natura i. facit ad predicta. j. de euic. l. si plus. §.

25 §. iudicati. ¶ Itẽ † dubitatur vtrum res iudicata. pducat obligationẽ. et casus est q̃ sic in. l. iij. §. idem scribit. j. de pecu. sed dubitatur que sit ista obligatio. quidã dicũt q̃ ciuilis ffi. et hoc voluit sentire glo. hic. dũ dicit ciuilem inducit. vt hic in fi. glo. sed naturalem nõ inducit. q̃ iudicũ redditur in inutilitum. vt. l. inter stipulantẽ. §. j. de verb. ob et sic deficit cõsensus. et si dicatur quõ ergo actionẽ. pducit sola ciuilis cõtra ea q̃ no. insti. de obl. in prin. Ad. q̃ speciale est hic. ppter autoritatem rei iudicate. alij dicũt q̃. pducit ciuilẽ et naturalẽ obligationẽ: q̃ in iudicio quasi cõtrahit. vt. d. §. idẽ scribit alle. Itẽ[a] si nõ appellauit videt cõsentire: et ex illo cõsensu inducitur naturalis. vt. l. hi qui. C. de appel. et. l. ab eo. C. quõ et q̃ iud. et. l. j. de post. Preterea posito q̃ nõ cõsenserit ffi q̃ nõ hz instam causam cõtradicendi pro cõsentẽte habet vt l. dotẽ. sol. ma. et ita tenet Bul. de cu. alij dicũt q̃ est ciuilis vera et naturalis presumpta ex eo qõ nõ appellauit. sed si tu poneres q̃ ipe appellauerit semel vel bis. et semper succubuit: et sic nullus põt dici consensus aut presumi. et tunc dicendũ est q̃ hoc casu sola ciuilis producat actionẽ nec mtrãdũ. si enim lex facit et presumit contractum vbi nõ est vt. l. j. §. de rei vxo. ac. multomagis potest. pducere actionẽ: etiã sine obligatione natura i. facit ad predicta. j. de euic. l. si plus. §.

26 † obligatio naturalis dicitur de iure gẽtium. vt lege stichum. §. naturalis. et ibi no. j. de so. et in. l. cum amplius. in fi. de regu. iur. dicam. j. eodem lege si id qõ. Ille ergo qui est obligatus ex aliqua equitate vl̃ dispositione iurisgentiũ dicitur obligatus naturaliter. Ille vero qui est obligatus ex aliqua dispositione ciuili dicitur obligatus ciuiliter. vt insti. de obli. in pn. vbi secundum nostre ciuitatis iura ꝛc. ex hoc apparet quod obligatio naturalis potest induci aliter q̃ per consensum. quod apparet in multis vt in domino qui obligatur actione nego. gest. ignorans. ntẽ in pupillis qui obligantur quatenus sunt effecti locupletiores licet ignorantes propter illam regulam iurisgentium quia natura equum est neminem cũ alienа iactura locupletari. vt lege nam hec natura supra eodem. et lege iure nature. infra de regu. iuris nunc ad propositum sententia inducit ciuilem obligationem. quia obligat me secundum nostre ciuitatis iura. vt insti. de obliga. in princip. et lege tertia. paragrapho idem scribit. infra de pecul. Item inducit naturalem obligationem non ex consensu: quia consensus nihil operatur in sententia quantum ad hoc vt supra dixi: sed inducit naturalem obligationem ex 27 equitate † iurisgentium. que est vt matoribus parea mus. vt supra de iusti. et iure. lege veluti. est enim eq b tas naturalis q̃ me astringit[b] vt obseruem illa que precepit dominus z mator in lege diuina: que ius naturale dicitur. scriptum est. Qui non obedierit principi morte moriatur. vt in. c. q. de ma. et obe. dices tu quomodo hoc cum iudices et magistrat? fuerunt de iure ciuili. vt. l. ij. §. post originem. de orig. iur. ergo qõ obediamus iudicibus non fuit de iure gentiũ. cum illo iure iudices et magistratus esset incogniti. Respondeo de iure gentium fuerunt magistratus z reges. vt lege ex hoc iure. supra de iust. et iu. ibi regna condita ꝛc. Alij autẽ iudices inferiores postea fuerunt introducti a iure ciuili. equitas ergo que est vt obediatur iudicibus est inducta de iure gentium. que producit naturalem obligationem. licet non ex consensu. producit ergo naturalem obligationem et 28 ciuilem: licet non actionem. Sed † dubitatur si sentẽ c tiarum est formiter. c puta rem vẽdiam esse an oriatur vtilis ex cõtractu sicut dicimus in iureiurãdo. vt l. si duo patroni. §. itẽ si iurauero. z. §. marcell?. §. de iureiur. certe et hoc dicebat Ja. bu. q̃ hoc nõ reperitur bene expressum ffi hoc idem possumus dicere ad similitudinem iuris iu. cum res iudicata pro veritate habeatur. vt. §. dictum est. ¶ Sequitur de sentẽtia d absolutoria[a] et quidam dicunt q̃ sniã absolutoria † ci 29 uilem tollit et naturalis remanet. vt hic in tex. z hoc innuũt hic cões glo antique: qõ probatur p tõnem qz cũ vtraq; sit iuris ciuilis: potest vna tollere aliam vt l. si vnus. §. pactus. §. de pac. alij dicũt q̃ ciuilem non

tollit sed elidit. vt hic dicitur in fi. secũde glo. que est ad ditto. p hoc videtur casus instit. de excep. §. item si in iudicio. z hoc tenet Bul. de cu. sed gloss. in. d. §. item si in iudicio: videtur teuere q̃ tollatur ciuilis z remaneat naturalis. Jac. bu. distinguebat sic. aut iudex absoluit reum quia actor non probauit. z tunc fa reo: q̃ tollitur ciuilis z remanet naturalis: vt hic. ratio quia iudex intendit transigere hoc est illi liti finẽ imponere: z sic tollit ciuilem non autem naturalem: quia non potest. sed si iudex absolueret: quia non debitũ. tũc nõ tolleret ciuilẽ nec naturalẽ. sed eliderei. rõ q̃ iudex nõ intẽdit aliq̃d inducere. sed declarare. et actus nõ hz operari vltra intẽtionẽ agentis. vt. l. nõ oio. §. si cer. pet. Mihi vr̃ q̃ isto casu tollat etiam ciuilis q̃ iudex intẽdit imponere finẽ cõtrouersie in oi sniã diffinitiua. vt. l. j. j. de re iudic. Preterea si iudex in pnonali solũ declarat iducit actionẽ. l. si proc. in prin. §. de iud. eadẽ rõne p declarationẽ absolutoriã tollit obligationẽ. Preterea ciuilis obligatio est qñ q̃ tenetur fm nostre ciuitatis iura: z posiq̃ ds est absolut? nõ tenet fm nostre ciuitatis iura. ergo tollitur ciuilis. Preterea q̃cũq̃ dicatur casus est hic in pn ci. sniũs. l. dũ dicit. natura debitor: pmanet. q. d. nõ ffi ciuiliter. q: ffi hec dicta circa effectũ sniẽ absolutorie nõ sunt plena: ideo aduertẽdũ est qõ re? absoluitur qñq̃ ipso reo principaliter postulãte. z ad hoc alius ad iudicũ pnocãre. qñq̃ absoluit cũ ipse ab actore ad iudicũ pnocãt. z hoc sccõ casu. qñq̃ absoluitur q: nõ probatũ. qñq̃ nõ debitũ. qñq̃ q: exceptiõe est tutus. qñq̃ simpliciter. qñq̃ absoluit ab obseruatio 30 ne iudicij. ¶ Circa qõ: iber † istoũ de effectu sniẽ absolutorie videam?. Et primo qñ absoluitur ipso reo hoc principaliter postulãte. aut reus hoc postulat p a aliqõ remediũ iuris pretorij[a]. vt p in integrũ restitu 31 tionẽ † petit se liberari ab aliqua obligatione. tunc in integrum restitutio non tollit actionẽ nec obligatio nẽ naturalẽ saltẽ. sed producit exceptionẽ fm glo. in l. iij. §. sed vtrũ. §. de minor. z illa glo. incipit. Iz enim pater ꝛc. Iz moderni alter dicant. C. de fideiusso. in. l. ij. quorũ dictũ nõ placet. vt ego dixi in. l. stichũ. §. naturalis. de sol. rõ huius est. q: pretor obligationẽ iuris ciuilis nõ põt tollere seu totaliter extinguere sed in effectu sic. vt insti. de bo. pos. §. quos aũt. z. l. t si sine. §. sed qõ papi. §. de minor. qñq̃ absoluit aliquo reme b dio iuris ciuilis[b] pposito. z tũc aut obligatio q̃ precedebat erat pariis. potẽtie cũ sniã. vt puta qz p solã sniãm erat obligatus. z tunc puto q̃ in totũ liberet a prima obligatiõe. vt. l. j. z. ij. C. de sen. pas. z. l. illicitas. §. fi. §. de offi. presi. Si vero obligatio q̃ precedebat erat inducta a principijs potẽtiorib?. vt puta q: erat obligat? ex consensu. vel q: factus erat locuplet ior. z tũc puto qõ ratis absolutoria tollat actionẽ et obligationẽ ciuilẽ. naturalis aũt nõ tollitur hz remanet. vt. l. si pene causa. in prin. §. eo. in tex. z gl. put ponitur exẽplũ de. l. ex tar. de. l. in criminali. z de aut. sta tuimus. C. de episc. z cle. Posset poni exẽplũ in aut. habita. C. ne fi. pro patre. z similibus. Predicta vera qñ iudex ipse absoluit. secus si pertẽ cogeret ad absoluendũ. q: tũc fm absolutionẽ quã faceret pars iudicaremus nõ fm sniam. z iõ esset videdũ an cogeretur ad absoluendũ pacto vel acceptilatione. vt. l. iij. §. nũc de effectu. z. §. seq. de liber. leg. Posses tu dicere q̃ semper debeat tolli naturalis. cũ enim sniã naturalẽ inducat. vt. §. dictũ est. ergo naturalẽ obligationem multomagis tollit vt in. §. pactus ne peteret. sol. vt ptz ex distinctiõe predicta. nã obligatio naturalis põt causari a qua dã equitate iurisgentiũ q̃ causatur in persona ipsius obligati. vt puta ex illa equitate qõ placuit. pmissa seruari. vt. l. j. de pac. z. j. de cõstit. pec. l. j. vel ex illa equitate q̃ placuit neminẽ cũ altena iactura locupletari. vt. l. nã nec natura. §. e. quedã est equitas iurisgentiũ q̃ nõ causatur principaliter in persona ipsi? obli. sed in cõi. vt puta q̃ matoib? paream?. z ista secũda a nõ est tante potẽtie quãte est equitas prima q̃ pcedit magis fm naturalez rõnẽ. ideo sniã bene tollit naturalẽ q̃ causatur a pari potẽtia. secus si causaretur a maiori potẽtia. vt. §. dictũ est. ¶ Scõo dixi q̃ qñq̃ ds absoluitur pnocãt[a] in iudicio ab actore: z hoc b fit qñq̃ q: actor nõ pbauit. qñ actore nõ probante reus absoluitur. vt. l. q accusare. C. de eden. z. l. actor. C. de pba. z isto casu puto q̃ tollatur obligatio ciuilis. naturalis vero remanet: vt hic. Iz gloss. aliter sentiat. ita intelligo instit. de actio. §. item si in iudicio: nõ tamen tollitur actio. vt. l. cũ a te. §. de dolo. Et si dicis quomõ põt remanere actio sublata ciuili: cũ sola † natura 32 lis sit inhabilis ad producendã actionem. vt. j. de fideiuss. l. fideiussor. §. fideiussor et de act. z obli. l. naturalis: Ad. sol. naturalis nõ producit. sed est habilis ad actionẽ producta cõseruãdã. sicut sola ciuilis nõ est habilis ad producendã actionẽ. vt no. institu. de obli in pnin. tamẽ cõseruat actionem tam pro ductã. Iz naturalis obligatio tollatur. vt. l. si vnus. §. pactus. §. de pac. Item posses tu dicere si sniã tollit obligationẽ ciuilẽ. quare nõ tollit actionẽ que similiter est de iure ciuili? et ideo obligatio ciuilis causat mere a disponẽ ciuili: actio vero oritur ex obligatione ciuili z naturali simul iuncta. et ideo Iz tollat obligatio ciuilis nõ tollitur actio. qi nõ tota. pducitur ab obligatione ciuili: sed a naturali. natura lis enim obligatio est ibi vt mater seu vt materia. ciuilis vero est ibi vt pater seu vt causa agens. z sufficit ad cõseruandũ quem in aliquo iure superesse patrem vel matrem. vt. l. j. C. de captiu. Qñq̃ absoluitur reus. quia non debitum. z hoc est educendus. aut absoluitur q: nõ debitum. hoc est q: nõ cõtractum. z sic pronuntiat sup facto. z tũc idẽ q: tollitur ciuilis z re-

a ¶ Iuris p tori. Bar. z cõtrariũ in. d. §. naturalis. z l. vbicũq̃. de fideiuss. ¶ Ciuilis. et vide. j. co. in ver. vbicũq̃. z ista limita vt p Ang. z Imol. in d. l. vbicũq̃. de fideiuss. z qõ no. vo. Jo. de imo. in. l. ij. j. de fideiusso.

manet naturalis: ñ ista naturalis remanet inualida q̃nõ poterit pbari ne veniatur cõtra sniam vt hic in prima lec. qõ limita nisi propter dolum actoris hoc cõtingeret. q̃ tunc cõtra illud qõ sententiatũ est posset pbari. vt. l. ferq̃. §. fi. z ibi no. z in. l. cũ a te. §. de do. z in. l. elegãter. §. pe. z ibi etiam no. eo. ti. Si vero absoluit q̃ nõ debũ z pnuntiat sup iure z tũc dic aut dicit nõ debitũ simpliciter: aut nullo mõ debitũ. vt. §. dixi fin Ja. but. circa primã lec. huiq̃. l. actio ñ nõ tollit. vt. d. l. cũ a te. Iz quidã doc. dixerit cõtrariũ vt refert Ly. C. de pba. l. exceptione. dicẽtes q̃ exceptio rei iudicate est exceptio facti vel intẽtionis potius q̃ iuris. quasi per absolutoriam esset actio sublata. qõ manifeste falsum est. vt. d. l. cũ a te. ¶ Aliq̃ quis absoluitur. qz hz exceptionem. hic aduerte. q. subtile est z intramus quãdã opi. que fuit inter Pet. z Ja. quã Ly. ponit in. d. l. exceptione. dicebat enim Jac. q̃ exceptio tollit ipso iure actionẽ posteq̃ peruentũ est ad cõflictum. Pet. dicebat cõtrarium. q. ego video cõtra exceptionẽ iam ppositã propo nitur replicatio z iuuatur actio. vt insti. de replica. in prin. z sic p exceptionẽ quantũcunq̃ propositam actio nõ perimitur. ipso iure. Mihi videt dicẽdũ q̃ siquidẽ exceptio est opposita que in veritate cõpetebat: z super ea est obtentũ: adeo q̃ eius vigore res est absoluta. tũc actio ipso iure peritur. text. est in. l. si plures: in princi. de fideiuſ. nã ibi dicitur actionẽ restituendã per beneficiũ restitutionis. ergo erat sublata. pro hoc. j. de except. rei iudi. l. ij. z hoc si vere competebat exceptio: vt dixi. alias si nõ ppetebat sed fuit ppositia licet falsa: et super ea fuerit obtentũ: tũc actionẽ nõ tollit. vt. d. l. cũ a re. §. de dolo. ante ñ q̃ sup ea obtineat sola propositio exceptionis actionem nõ perimit. ita loquitur opinio Pet. als nunq̃ opponi posset aliqua replicatio: quod est absurdũ. vidẽs ergo q̃ perimit actio sed an perimatur obligatio puto cõsiderandũ. vtrũ exceptio oriatur ex tali equitate q̃ elidat obligationẽ ciuilẽ z naturalẽ vel alterã tñ: q̃ apparet ex his q̃ dixi sup hac glo. z illã quã elidit postq̃ venerit ad cõflictũ perimat totaliter. per ea que mõ dixi circa actionẽ. Eam vero quã nullo mõ elidit nõ primat. Aliq̃s q̃s absoluit simplr: z tunc vt dixi absolutio simplr facta intelligitur. facta ex ea cã q̃ ex actis colligitur. vt not. in. l. si q̃s ad exhibendũ. j. de exceptio. rei iudicate. z in dubio videtur quis absolutus: q. nõ probatũ. vt hic. z dixi. §. circa primam lec. vnde quicquid ex actis appareat vel non apparet. ex predictis habes responsionẽ. Aliq̃s quis absoluitur ab obseruatiõe iudicij. z hic est aduertẽdũ. Aliq̃s q̃s absoluitur ab obseruatiõe iudicij ex vigore alicuius exceptionis peremptorie. vt puta: iuder me absoluit q. opposita exceptione rei iudicate trãsactionis vel iurisiurandi. vel quia solui pendente iudicio. vt insti. de perpe. z temp. actio. in fi. z tunc p hanc absolutionẽ quis liberatur ipso iure per ea que. §. dixi de exceptione que tollit actionẽ ipso iure. cũ venit ad cõflictũ z per casum. l. si oleũ. §. §. de dolo: z est intrandũ q̃ licet solutio de qua est oppositũ ante sententiã nõ esset ita perfecte facta q̃ actionem perimeret. tñ secuta dicta absolutoria cũ solutione imperfecta actio ipso iure tollitur. z ideo nõ põt agi. nisi de dolo. vt. d. l. cũ oleũ. §. fi. tamẽ nulla solutio fuisset facta: vel nulla exceptio competebat in veritate. z falso fuisset opposita: tunc actio prima non tolleretur. vt dicta. l. cum a te. §. de dolo. Si vero absoluitur ab instantia iudicij virtute alicuius exceptionis dilatorie vt quia libellus non esset bene formatus vel propter similia. tũc certum est. q̃ nec actio nec obligatio perimitur. vt. §. si men. fal. mo. dix. l. j. §. j. vbicũq̃ aut §. dixi per sniam nõ tolli actionẽ neq̃ obligationem naturalẽ: intelligas nisi obligatio z actio precedens esset in pari potẽtia. vt puta ex alia stipulatione ex qua dubitabatur an esset lata. tunc alia stipulatio contra illam lata valet: z tollit eam ipso iure z omnem eius effectum. vt. l. j. circa prin. j. que sen. sine appel. rescin. ¶ Sunus expediti de ista parte. sequitur. versi. similem. Iste sicu. in fi. sui. abidum dicit. q. ex vna causa alterius solutionis origo pficiscitur ꝛc. legitur in glos. duobus modis: que est clara. tene quam vis. ¶ Oppo. hic inuitur. q̃ quando quis promittit siue nauis ex Asia venerit siue non: quod certum sit. debitum iri. contra j. qñ dies lega. ced. l. hmõi. istud contrariuz solutur in glo. tribus modis. primo modo q̃ aliud in contractibus. vt hic. et aliud in vltimis volũtatibus. vt ibi. ista est vera. ratio. q. ista obligatio videtur interim cõditionalis: anteq̃ sinus certi q̃ nauis ex Asia venerit: vel non. et ideo: glo. hic in fine dicit q̃ interim non potest agi per. ji. si ita quis. j. de verbo. obligat. vnde cum in cõtractu spes obligationis cõditionalis transeat ad heredem. vt in. §. ex cõditionali. insti. de verbo. obliga. certum est debitum iri ex ista obligatione. sed in vltimis volũtatibus spes obligationis cõditionalis non transit ad heredem. et ideo: q̃ legatarius posset interim moriri: anteq̃ sit certum nauem ex Asia venire vel non venire: non est certus debitum iri. ideo solutum posset repeti. vt. d. l. hmõi. Sed si legatum esset conceptum sub duabus conditionibus contrarijs: quarum vnam in legatarij vita existere certum esset: tunc esset idem in legato: quod in contractibus. exemplum lego Titio centum: siue Romam fuerit: siue non fuerit. certe in puncto quo moriatur: licet adhuc viuat: certum est ipsum Romam non iuisse: vel non iturum esse. pro hoc optime infra quando dicit legatum cedat: lege finali. Et ista est vera solu. Alij vt Joan. dicunt. aut sunt due stipulationes: vel duo legata. quod apparet: si hic est posita ista dictio siue: aut est vna stipulatio: vel vnum legatum. quod apparet: quãdo ista dictio siue: semel tantũ est posita. primo casu non cedit nisi altera istarum conditionum extiterit. secundũ sic. secundũ Jo. glo. reprehendit hanc solu. quia est contra casum huius. l. et dicte. l. huiusmodi. et bene reprehẽditur Jo. si sic dixisset. sed ipse intellexit aliter scilicet aut repetitur his verbum inductiuum obligationis. aut semel tantum. vt primo casu sint due obligationes. Secundo casu vna habens bipertitas conditiones. et quando sunt plures conditiones solutum potest repeti. nisi sit certum ex qua debetur secundũ opi. Jo. et etiam gloss. j. proxi. respon. sed eorum opi. non est vera vt. j. dicam. ideo nec hec solu. tamen vt scias an in oratione possit poni vnum siue tantum vel nõ. aduerte: aut cum ponitur dictio siue non precedit alia oratio conditionalis. et tunc de necessitate debet sequi aliud siue. j. de in rem verso. l. iij. §. primo. et ibi not. glo. in verbo siue. aut precedit oratio conditionalis: et tunc sufficit vnum siue tantum. vt dico promitto tibi centum si nauis ex asia venerit siue stichq̃ factus consul fuerit. vt in hac glo. facit. j. de ver. obl. l. iti ita quis stipuletur. Tertio modo solutur secundum Azo. aut fuit appositum certum tempus. et loquitur. l. contraria. aut non fuit appositum. et tunc secus. Ista lectura simpliciter intelligendo esset mala. quia appositio diei certe facit vt obligatio minus suspẽdatur. Sed si bene aduertis ad dictum Azo. solu. ipsius est bona. quia certum tempus fuit appositum in vna parte conditionis in alia parte non. verbi gratia. promitto tibi dare centum siue nauis ex asia venerit intra triduum: siue non venerit. nam si venerit intra triduum. debeo tibi dare centum. secus si postea. Item si certum est post triduum nauem nõ venire. debeo tibi dare centum. secus si ante. ideo venire est conditionale: quia nõ est certum debitum ibi. et ideo prima sol. verior est. licet hec etiam in se posset esse vera. ¶ Reassumo ergo breuiter quando aliquid debetur sub duabus conditionibus contrarijs alternatiue positis. aut queris vtrum potest peti interim. aut vtrum solutum posset repeti. et hoc secundo casu. aut erat debitum ex contractu. aut ex vltima voluntate. si ex contractu. aut nullum fuit tempus appositum. aut fuit appositum tempus in vna parte alternatiue. et in alia non. si ex vltima voluntate. tunc aut possibile est legatarium mori anteq̃ aliqua pars dictarum conditionũ existat. aut vna pars de necessitate extabat in vita. vt ex predictis patet. ¶ Vltimo querit gloss. vtrum contra verum debitorem absolutum de illo debito possit opponi compensatio. dicit gloss. dic vt infra de compensa. l. etiaz vbiuil dicit: sed dicitur in lege quecunq̃. eodem titulo. et per Lyn. de compensatio. C. in lege si ex causa. dixi plene in lege procurator ad exhibendum. infra rem ra. habe. ¶ Sequitur ver. vbi autem. Iste ver. continet dictum dissimile dicto Julia. secundũ quosdam quorum opinio reprobatur in fin. l. ibi. sed hoc dissimile. et hoc si habetis in fine legis illum versiculum. et ideo si pendente conditione soluatur non poterit repeti. sed quidam non habent illum versiculum. et ideo. et tunc istud dictum in ver. vbi autẽ. non corrigitur secundum Joan. et Azo. licet in versicu. sed hoc dissimile: aliqua differẽtia assignetur. non tamen in modo repetendi. et si dicis quomodo potest repeti cum vnum deberi certum est. vt supra proxi. ver. dicunt Joan. et Azo quia in precedenti casu quando apponuntur due conditiones pratte distunctiue videtur promissor omni dilationi renuntiare et pure debere. et ideo solutum non repetitur. at in casu huius versi. quando debitum pure promittitur sub conditione videtur creditor illi obligationi pure renuntiare secundum eos. ista ratio videtur friuola. nam non est verum quod in precedenti responso debeatur pure. qõ apparet. quia interim peti non potest. vt dixi. Item non est verum quod qui stipulatur sub cõditione videatur obligationi pure renuntiare. imo obligatio pura remanet in conditionis defectum. vt supra si cer. peta. l. pecuniam quam. Pete rea in precedenti respõso stipulatio habet duas partes conditionales. et tamen non potest repeti solutũ. multomiñq̃ põt repeti hoc. cũ vna obligatio fuerit pura. et ista opinio videtur vera et est casus hic in fi. secundum vnam lect. ideo iste ver. corrigitur. ¶ Sed ad hoc oppo. de. l. quod in diem. in princi. j. de cõpen. hoc modo. in hoc ver. sunt due obligationes. vna ex stipulatione conditionali interposita animo nouandi. alia ex stipulatione pura. que est suspẽsa in contrariã conditionem. vt. l. pecuniam quam. si cer. pe. modo si debitor soluat interim: ex vna obligatione posset repetere: quia incertum est an ex illa debeatur. vt. l. sub conditione. §. eodem. et si tu dicis si non debebitur ex illa debebitur ex alia: certe de alia obligatione que suspendit in diem non potest opponi compensatio: vel ex ea fieri retentio. vt. l. quod in diem. et sic hec opi. non videtur vera. Respondeo illud verũ quando est alia obligatio prorsus extranea. hic vero sunt due obligationes se inuicem cõtingentes. vna enim impunit in aliam et eam nouat in conditionis euentum et interim suspendit. et ideo indicatur de ambabus vt de vna tantum. ¶ Reassume ergo sic. quandoq̃s aliquid debetur vna obligatione diuisa in plures conditiones. et tunc si certum est debitum iri solutum non repetitur. vt supra proxi. ver. quandoq̃s debetur idem pluribus obligationibus suspensis in diuersas conditiones. tunc aut debetur a diuersis. et solutũ potest repeti. vt hic in versic. idemq̃s. aut ab vno. et tunc aut ille obligationes. scilicet due fuerunt simul et semel cõtracte: z habentur pro vna. et solutum non potest repeti. vt dixi supra proximo versiculo reprobando opinio. Joan. et Azo. aut fuerunt contracte diuersis temporibus. et tunc aut dicte due obligationes sic se habent quod vna in aliam impunit. et circa illam disponit. et solutum nõ poterit repeti vt hic conuncto si. huius. l. aut sunt prorsus separate. et tunc si soluitur ex vna: propter aliam non impeditur repetitio. arg. d. l. quod in diem. inducendo. vt supra dixi. Oppo. et videtur quod indistincte solutum pendente dubietate possit repeti. vt lege sufficit supra eodem. Sol. ibi loquitur quando aliquo casu potest existere quod non sit debitum hic vero quando in omnem casum est certus debitum iri. ¶ Cõtra predictam solutionem oppo. dubietate pendente non debeamus presumere exceptionem perpetuam. non enim dubietas habet vim

a. ¶ Opposita. not. ad §. ite si tu iudicio. insti. de except. z ista vt limitare. d. Jo. post Ang. in. l. vbicũq̃. de fideiuſ. z in. l. si plures. eo. ti. z vide. d. Jo. ô imo. in. l. ij. de fideiuſ.

b. ¶ Nõ põtagi. sed ꝗ hoc vt facere. l. si pupill. §. qui sub condictione. j. de noua. ad cuius sol. dies vt ibi. per bar. z Dy. z q̃ ibi dixi z Bart. i l. post dotem. in pn. lec. fol. ma.

a. dũ q̃ siquidẽ exceptio est opposita

33 34 35 36 38

Andreas Pomate.

a ¶ Et hec faciunt ad q. viõ Fel. in c. fin. in pma ⁊ seq. co. ver. amplia tertio. de cõsti. et faciunt ad hec q̃ habẽt p Panor. in. c. fct 39 a
perpetue exclusionis. vt. l. sub cõditione. j. de asst. liber. et. l. vbi autẽ. §. marcellus: aliꝰ est. l. si ex duobꝰ. §. sed. ⁊ marcellus de in diem adiec. So. quãdoq; presens status rei tendit ad exclusionem. sed est dubium an illa sit perpetua exclusio. tunc habet vim exclusionis. vt dicta lege sufficit. quãdoq; presens status rei non tendit ad exclusionem sed est dubium an in futurum inducatur exclusio tunc non habet vim exclusionis perpetue vt in contrariis. ita dixit do. Oldr. ¶ Et hec faciunt ad. q quam tetigi ⁊ vobis hoc anno. facta est hic reformatio quod omnes res presalte reuideantur per duos bonos viros. ⁊ que fuerint approbate valeãt q̃ fuerint reprobate non valeant. Queritur vtrũ isto medio tempore anteq̃ reuideantur p duos bonos viros possit fieri executio represaliarum. certe si bene respicis verba reformationis non habẽt vim exclusiuam de presenti. sed dubium est ne in futurum inducatur exclusio. b et ideo interim non habet vim exclusionis perpetue. et sic videtur quod executio possit fieri presita tñ satisfactione secũdum formam auf. q̃ supplicatio. C. d ep̃ci. ipe. offer. b
cusa. §. j.

b ¶ Exclusio. Ad hoc facit q̃ not. bal. in l. illud. ĩ fi. d sa. sã. ecc. c

c ¶ Tutores. in pn. hui⁹. l. specialis casꝰ m Bal. in l. ij. ad fin. C. qui sit⁹ vel patratus ꝛc.

d. ¶ Canonico vt ibi. Et de ite⁹ lectu hui⁹ vide no. in l. nõ q̃cũq; in pan. de leg. j. ⁊ l. inter stipulãtẽ. §. pe. de ver. obli.

Potores. c Quod bona fide factũ est habetur ratum etiã pupillo postea per integrũ restitutionem abstenso. secus si dolo factum est. Item repetitio competit et ad quem postea negotium incipit pertinere. hoc dicit. ¶ Oppo. et videtur quod quicquid est solutum creditoribus repetatur ab eis. vt sic venãt in contributionem cum alijs creditoribus quibus non est solutum. vt lege si non expedierit. §. puma. j. de bo. auc. iu. pos. Solu. hic quando solutum fuit bona fide. secus si dolo. vt in cõtrario. et hoc innuit hec litera. ¶ Oppo. de l. qui autem. §. sciendum. de his que in frau. cred. Solu. ibi fuit solutum tã postq̃ bona fuerũt possessa: hic ante. et glo. hic ponit vnam distinctionem quam tex. ponit clarius in lege pupillus. de his que in frau. credi. et ibi plenissime per Jacob. de are. et ibi dixi. ¶ Oppo. et videtur quod non competat conditio indebiti sed conditio ex lege. vt. d. l. si non expedierit. §. j. So. vt ibi plene no. per glo.

Indecommissum. Indebitum scienter promissum non repetitur. hoc dicit. ¶ Ex testamẽto non solẽni vtrũ dicatur indebitum omni iure vel ciuiliter tantum. tetigi in l. interdum. §. e. et plene in l. j. hoc eo. titu.

Eratius. Si species debita per secte nõ solutur: talis solutio nõ parit liberationem nec inducit repetitionem. hoc dicit. ¶ Oppo. supra. e. l. si fideiussor. et. l. cum is. §. primo. fol. ista duo negatiue possunt esse vera. ista solutio non parit liberationem nec repetitionem vt hic. affirmatiue non potest esse verum vtrũq; quod pariat liberationem et repetitionem. vt in. ll. cõtrariis. nec a ciuili tantum: nec a naturali tantum. vt dicta lege si fideiussor. ¶ Contra hoc opp. extra de iureiur. c. ij. vbi soluendo vsuras quis a turamẽto liberatur. et tamen repetit. Solut. aliud de iure cano. vt ibi. aliud de iure ciuili vt hic. vel aliter dico quod per iuramentum quis non est obligatus parti ad soluendas vsuras. sed obligatur deo. et ideo soluendo vsuras creditori liberatur respectu dei. creditor tamen recipit indebitum ideo ab eo repetitur. ita loquitur ibi. ¶ Lento ad secundam glossam. et oppo. de. l. cũ quis. §. qui hominem. de sol. Solu. ibi homo erat debitus in genere. hic in specie. ¶ Contra hoc opp. de l. statuliberum. j. de statuliber. Solut. ibi fuit factus statuliber sine facto debitoris. hic facto eius. vel ibi debitor non fuit in mora: hic sic. quelibet est bona fo. et ideo distingue vt in gloss. coniungendo simul predictas duas solu. vide glo. et signa ibi dum dicit distingue ꝛc. ¶ Vltimo quod hic dicitur de statulibero soluto: intellige generaliter de qualibet specie debita non perfecte soluta ita quod puma actio durat. vt. l. etiam. j. de solu. et. l. iulia. §. j. de ver. obli. et. l. iij. §. si reddita. j. cõmo.

Naturalis obligatio quod sit de iure gentium.

Jus gentium duplex: et qualiter intelligitur quod seruus quo ad ius ciuile pro nihilo reputatur.

Seruus quod in acquisitionibus ciuilibus non acquirit a domino sed in acquisitionibus naturalibus de iure gentium pumeio sic.

Sed quod. Ista est notabilis. l. et subtilis. et hoc dicit. dominus obligatur seruo naturaliter. que obligatio sequitur ipsum etiam manumissum. hoc dicit. ¶ Opp. quod solum de iure ciuili seruus pro nihilo reputetur vt lege quod attinet. infra de regu. iur. Solut. ibi appellat ius ciuile omnem iuris partem pater naturalem. et sic comprehendit iusgentium. quo iure seruꝰ pro nihilo reputatur. vt hic. ¶ Contra hoc opponi. obligatio naturalis fest de iure gentium. vt lege cũ amplius. de regu. iur. et not. supra eodem lege si nõ fortem. §. libertus. in puncip. et. l. stichum. §. naturalis. j. de solu. ergo seruus de iure gentium non obligatur et sic non obligat naturaliter. Preterea ius naturale est cõmune omnibus animalibus. vt lege puma. in fi. §. de iusti. et iur. sed animalia non obligantur. vt. l. puma. §. j. §. si quadru. pau. fe. dica. ergo de iure naturali nõ est obligatio. gl. voluit hoc tangere in. l. ex hoc iure. §. de iusti. et iure. tamen non bene explicat. nec doct. ¶ Ego semper dixi sicq̃ de iure naturali pnout est cõmune omnibus: vt dixi: animalibus non dicitur esse naturalis obligatio. de qua loquimur per

rationes predictas. sed de iure gentium. vt in. l. §. al- a
2 leg. debetis ⁊ tamen scire quod ius gentium est duplex[a]. quoddam est iusgentium quod fuit eotpsq̃ gentes esse ceperunt naturali ratione inductum absq̃ aliqua constitutione iuris gentium. vt fidem seu promissa seruare libertas ⁊ si. Et isto iure gentium[b] pumeio status serui non est annihilatus. imo oẽs erãt liberi. merito ista obligatio naturalis cadit in eum actiue ⁊ passiue. quoddam est iusgentiũ quo omnes gentes vtuntur ex constitutione earũ non scõm rationem naturalem. imo quandoq; cõtra. vt bella captiuitates seruitutes distinctiones dominiorum. vt l. ex hoc iure. §. de iusti. ⁊ iure. ⁊. l. postliminium. j. de capti. ⁊ postli. reuer. ⁊ isto iure status seruorũ est annihilatus. et non est aliquid. et ideo ea que sunt iusgentium ex hac parte non cadũt in seruum. vnde seruus non potest habere dominium alicuius rei. licet sit de iure gentium. nec possessionem. vt. l. acquiritur. de acqui. re. do. ⁊. l. j. §. per seruum. j. de acquir. pos. et ita debetis intelligere hic. ¶ Oppo. quicquid seruꝰ acquirit statim acquiritur domino. vt. l. placet. j. de acquiren. heredi. Solu. ibi loquitur in acquisitione et b
ulti. hic in acquisitione naturali. Syn. ibi videtur reprehendere hanc solu. dicens quod etiam obligatio naturalis acquiritur per seruum domino. vt. l. frater a fratre. §. eod. ⁊ ego etiã in. d. l. frater a fratre. circa aliud non tenui istam differentiam ciuilis ⁊ naturalis acquisitionis. vt ibi vidistis. tamen quantum ad propositum possumus sustinere glos. vt dicamus qõ
3 hec lex loquitur ⁊ quando seruus acquirit aliquid domino. quo casu in acquisitiõibus ciuilibus nil potest a domino acquirere per regulam iul. positam in l. fz et si quis. §. ⁊ regulariter. alꝰ est sub. l. si seruo. §. de vsufru. ⁊. l. liber homo. circa princip. j. de verbo. obli. sed in acquisitionibus naturalibus. hoc est de iure- e
gentium pumeio vt dictum est potest seruus acquirere domino ⁊ filius a patre. vt hic. et dicta. l. frater a fratre. §. eod. ¶ Vltimo ex hac. l. habes specialem rationẽ quare dñs non obligatur seruo ciuiliter vel seruꝰ domino. s. quia status serui de iure ciuili nõ est aliquid in filio. vidistis alias rõnes vt in. d. l. frater a fratre. plene dixi. f

1 ¶ Transactio facta per dolum quando valeat ⁊ solutum repetatur.

2 Dolus dans causam contractui quando annullet cõtractum.

3 Error in obligatoria non inducit repetitionem.

4 Qualiter conuenitur qui simpliciter domum alienã habitauit vel indebite habuit ab alio locationẽ.

5 Procurator in rem suam qõ sit etiam ex parte rei. b

6 Procurator in rem suam datur conditio indebiti.

7 Vltimo soluenti datur repetitio.

c Summa. c Quia ponitur quedam distinctio ad titulũ: ideo summationem congruã nõ recipit. ¶ Oppo. ad puncipium q̃ hec e
distinctio sit superflua. nam omnia ista sub duobus mẽbis cõprehendebãtur. s. aut ob rem aut ob causam. vt. §. eod. l. damus. Sol. concedo. sed f
hic plura expressit ad maiorẽ declarationes. ¶ Opponi. q̃ transactio facta per dolum valet licet detur

a ¶ Duplex est iusgentium. sed quomodo potest dici quod de pumeio iure gẽtium fuerit introducta obligatio naturalis. cũ illo iure dñia distincta nõ essent sed ex scõo iure vt. l. ex hoc iure ꝛc. vide Bar. in. l. frater a fratre. in. xxx. col. §. hoc eod. tit. de condi. inde.

Andreas Pomate.

replicatio doli. vt. l. sub pretextu. C. de transac. Solu. dicit glo. hic ⁊ etiam in b
l. contraria. ⁊ in. l. ij. C. de transa. quod hic quando dolus erat ex parte actoris. ibi quando ex parte rei. Rogeriꝰ dicebat esse idem vtrobiq̃ per hanc l. ⁊ hoc videtur tenere Pet. dicens q̃ transactio valet. tamẽ actor decepto per dolum succurritur per replicationem doli. reo vero per exceptionem doli. ita intelligit. l. sub pretextu. C. de transac. hoc non est verum: quia si reo succurritur per exceptionem doli anteq̃ solueret. soluens non repeteret. quia tutus est exceptione odiosa vt. l. qui exceptionem[b]. §. eod. quod est cõ tra hanc. l. vnde alij dicunt quod hic est speciale in odium inferentis litem calumniose. vt transactio non valeat. et hoc dicebat Jaco. butr. hic. postea c
in. l. contraria dicebat sic. quandoq; dolꝰ cõmittitur i calũniose litigãdo:
✳ et tunc non valet transactio. ita loquitur hic. quandoq; dolus committitur in inducendo aliquem ad transigendum ⁊ tunc transactio valet. sed succurritur leso per exceptionẽ doli vel replicationẽ. vt. d. l. sub pretextu. nec distinguitur actor a reo[c]. quia lex illã e
distinctionẽ nõ facit. ⁊ hoc satis plz. hoc enim videtur velle hec litera. nã cum recedere a lite sit illud propter quod datur vel remittitur tam ex parte actoris quam ex parte rei. ille qui calũniose litigabat debebat gratis recedere. ergo qõ accepit turpiter facce f
pit. vt. l. fi. §. de cõdi. ob tur. causam. ⁊ lis debet omitti. sicet esset secus in dilatione ⁊ sim. sic enim iurisconsultum. nullum casum repetitionis omittit. et tamen dicit in summa. l. sine apud acta. §. de transact. sed nõ meretur allegari contrariꝰ quia ipsemet dat plures solu. vide eundem concor. lxxxj. incipien. calũnio se se defendendo.

¶ A reo. sed Bartolus in dicta. l. sub pretextu. in. l. sine apud acta distinguit reum ab actore. et sic est cõtrarium.

Andre. Poma. ¶ Turpiter. vide Panor. consil. xij. in vlti. col. in. ij. vol. ⁊ consi. xv. eo. vol. ⁊ consi. xvij. in. ij. dubio. eo. volu.

a ¶ Andre. po. ¶ Fateor. Aide aliquid per Alex. in l. si quis cũ alter. in pin. ff. de verb obli.
b ¶ Nullus. Aide Bar. in l. ab emptione. in pin. ẽ. de pac. ⁊ in l. sub pretertu. de transac. Lud. in l. si cũ dorem. §. si mulier. j. fol. mat.
c ¶ L. de tutela. ⁊ est de hoc casus nota. in l. si cum dotẽ. §. si mulier. j. fol. mat.
d ¶ Elegant er. Aide gloss. in l. actione. C. de transac.
e ¶ In frumento. In pincip. huius. §. ad. de Barto. §. eod. in. l. quod indebitum.
f ¶ Et sic. si idebite vl sine causa habitasti domũ meam qualez pensionez soluere debes an quãti locatur[9] fuissem an quanti conducturus fuisses vide tũ q̃ dixi in. l. fin electionez. §. finali. de leg. pitino. ⁊ quod notat Barto. in. l. in hanc. de dam. infec. vide. l. creditor. ⁊ quod ibi Bart. ⁊ Bald. C. de pig. actio. ⁊ vide Bald. omnino in. l. contractus. C. loca. vbi ponit quod vxor habitãs post mortem viri in domo locata viro tenetur ad pẽsionem competentem taxandam officio iudicis nisi iure familiaritatis habitauerit cum heredibus viri et ad Barto. hic adde Joan. andr. in titu. de loca. §. post quam. in addi. fin Rofre. ⁊ Bald. in. l. cum queritur. §. qui impleto. j. loca. adde specul. in tit. de pig. §. j. circa fi.

ideo puto q̃ nõ solum cõditione indebiti: sed etiã conditione ob turpez causam repeteretur. sed quando dol[9] committitur in inducendo quem ad transigendum procedit. d. l. sub pretextu. ¶ Contra hoc oppo. quando dolus † dedit causam contractui stricti iuris valet cõtractus. vt. l. do'o. C. de inuti. stipul. Sed transactio est stricti iuris. ergo ⁊c. Solu. secundum predicta hic dolus nõ dedit causam trãsactioni immediate. quia non fuit quis inductus dolo ad transigendum. sed dedit causam liti. vnde de alio dolo loquitur hic quam ibi. in quo est alia ratio quam ibi. fateor[a] tamen q̃ siquidem trãsactio per dolum est interposita sup actione bonefidei transactio esset nulla. nam sicut cõtractus bonefidei est nullus[b] quando dolus dedit ei causam. ita etiam distractus seu cõtract[9] resolut[9] adhibitus super eo cõtractu dolo dante causam est nullus. vt. l. de tutela[c] ⁊ ibi no. C. de in integr. restit. mi. sic potest intelligi quod no. in. d. l. sub pretextu. C. de transac. in eo quod dicit transactionem nullam. et actione de dolo agi ad repetendum quod est datũ sicut in contractib[9] bonefidei dicitur in. l. eleganter[d] in pin. §. de dolo. ¶ Oppo. C. de plus pe. l. j. Solu. ibi fuit transactum super dolo. non tamen per dolum fm veram solutionem.

Id quoq; Prosequitur secundum membrũ sume ⁊ cetera. ¶ Not. ex hoc. §. quod † error in causa non obligatoria non inducit repetitionem. vt dixi in. l. damus. supra eodem. ⁊ intelligitur non obligatoria de iure ciuili vel naturali. licet sit obligatoria illius generalitatis quia benefacientibus ad remunerandũ tenemur. vt patet ex hoc tex. ¶ Querit gloss. quid si alias donaturus non erat? dic vt dixi in. d. l. dam[9]. ẽ. eodem.

Sed agere. Utrum datum pro conditione implenda repetatur conditione indebiti vel ob cãm. dic vt dixi. ẽ. eo. l. is cui. ⁊ rangitur per glo. j. in. l. fi.

Quod ob rem. Hic dicitur de tertio istud est examinatum. ẽ. in titu. de condi. ob causam.

Eiqui. Hic incipit tractare proprie de condit. inde. ¶ Querit gl. quo iure venitur fructus ⁊ partus? respondet iure actionis. vidistis in. l. indebiti. in pin. ẽ. eo.

In frumento. [e]Iste est notabilis. §. primo oppo. in obligatiõe dãdi re perempta agitur ad ipsam rem non ad estimationem. vt. l. si seruum. §. final. j. de verbo. obligatio. et. l. penul. ẽ. ti. ij. hic autem dicit agi ad pretium quare male. quidam concedunt contrarium. ⁊ dicunt q̃ hic agitur ad frumentum ⁊ consequitur pretium. et ita dicunt vitramonta. in. l. vinum. si certum peta. ẽ. quod est destruere istum textum. ⁊ ideo dico quod pretium repetitur. ¶ Ad contrarium respondeo q̃ in conditione indebiti non est ipsa res soluta in obligatione. sed id in quo quis est locupletior. vt. j. l. pro. ⁊. ẽ. eodem. l. si non sortem. §. libert[9]. sed hic re consumpta quis est locupletior in pretio. ergo pretium repetitur. quod est in obligatione. hoc sentit gloss. in. l. in hac. in fine. infra de tritica. ¶ Opponitur. quando soluitur quantitas repetitur tantũdem non estimatio. vt. l. quod indebitum. ẽ. eodem. sed frumentũ est quantitas consistit enim in pondere numero vel mensura. vt. l. secunda. §. mutui datio. ẽ. si certum petatur. ergo debet tantundem repeti. Solu. dicit glo. hic frumentum soluebatur vt debitum in specie. sec[9] si vt debitum in genere. vt in cõtrario. dt. bito de hac solutione. possumus forte dicere quod in quantitatibus quarum estimatio variatur vt in frumento vino oleo: et si. procedit hic. §. ne res conueniatur vltra quam sit effectus locupletior contra naturam conditionis indebiti. contraria loquuntur in pecunia cui[9] estimatio non variat. sed p ipsam alie res estimãtur vt. l. si ita. j. de fideiuſ.

Et sic. Tene menti hunc. §. et nota ipsum ad hoc. habitasti in domo † mea. certe si quidem eam habuisti locatam ab alio quid iuris sit habuisti in. l. si vrbana. supra eodem. Si habuisti a me si quidem indebite repetitur quanti cõducturus fuisses. vt hic. sed si non habuisti a me sed si simpliciter habitasti putarem agendum conditione sine causa ad id quanti conducturus fuisses. argu. huius. §. ⁊. j. titu. in. l. j.

Si seruum. Opponitur q̃ non potuit manumittere quia non fuit dominus. vt infra de conditio. furti. l. quoniam. solu. vt in glossa. ¶ Opponitur de. l. si is cui. j. de dona. causa mortis. Solu. aliud in donatione causa mortis. vt in gloss. ¶ Vltro oppo. nisi it. de lega. §. si res. legata.

So. aliud in herede qui habet cõmodũ a defuncto. ita dicit glo. hic. contrarium plene examinaui in. l. si seruum. §. de illo. j. de ver. obli.

Tichus. Datus pro libertate ab eo qui postea repetitur ingenuus repetitur. hoc dicit. ¶ Quero qua actione repetatur. dicunt quidã conditione indebiti vt sic faciat ad titulum. alij dicunt conditione ob causam quia fuit datum ob causam de futuro non ob causam de preterito. et in hoc residet glo. mihi plus placet prima opi. quia lex in dubio debet intelligi secundum naturam tituli in quo posita est: ⁊ ad illã actionem debet referri. vt lege imperatores. j. de in diem adiect. et ita hic intelligatur. de condi. inde. pro hoc facit. ẽ. eod. l. is cui. et ibi de hoc plene dixi.

Tutor. Si res mea ad te sine causa peruenit et desinit mihi aduersus alium esse consultum a te reperam. hoc dicit. ¶ Quero qua actione aget iste tutor? [a]potes intelligere quod agat conditione sine causa ex equitate. l. si et me et titium. supra si cer. peta. omnia enim hic concurrunt. quia ad illuz creditorem peruenit indebitum ex causa lucratiua. nec est tutori consultum aduersus alium nec imputat in ratione tutele. Possumus etiam dicere quod agatur vtili conditione indebiti cum pupillus ratũ nõ habeat cuius nomine gestum est. vt. l. si absentis. C. si cer. pet. et no. supra eodem lege si procurator. ita vt detur sentire glo.

Titius. Duobus idem debitum soluentibus vltimo soluenti repetitio cõcedit. h. d.

5 ¶ Nota † ex parte rei esse procuratorem in rem suã. facit. ẽ. fami. erci. l. plane. de procura. l. si actor. et idẽ
6 ibi no. ¶ Not. † procurator in rem suam indistincte
7 dari conditionem indebiti. ¶ Not. vltimo † soluenti dari repetitionem. de hoc vidistis etiam in lege cum duo. supra eodem.

1 Conditio indebiti quod non tollatur per promissionem de non mouẽdo controuersiam.
2 Clausula et renuntiauit conditioni indebiti et sine causa actioni in factum et omni alij auxilio apposita in contractu quid operetur.
3 Clausula sciens se ad infrascripta nõ teneri quid operetur.
4 Verba contractus debent intelligi vt non contineãt repugnantiam.
5 Cautela vt apponatur clausula ad hoc vt tollatur conditio indebiti.
6 Clausula nihil promiserunt facere contra diuisionẽ q̃ non impediat petitionem fideicommissi.

Idem queruit. † promissionẽ de nõ mouendo controuersiam non tollitur conditio indebiti. hoc dicit. Glos. non dicunt hic aliquid sed que est ratio huius. §. possumus dicere quod in generali remissione non veniunt ea que quis sibi ignorabat cõpetere vt. l. mater. ẽ. de inoffic. testamen. ⁊. ẽ. de pac. l. tres fratres. sed hic quis ignorabat sibi competere conditionem indebiti. ergo ⁊c. Istud [b] non videtur verum. quia potest esse animus remittendi etiam incognita. vt. l. sub pretertu specierum. ⁊ ibi not. per doctores. C. de transactio. sicut pater potest habere animũ pretereundi filios si quos haberet. etiam si ignoret se eos habere. vt. l. q̃ iure militari. j. de testamen. militari. vnde credo quod propior ratio sit. quia ea ratione qua promittit indebitum eadem ratione apponit istã clausulam. ⁊ idem [c]error est in vtroq; merito datur conditio indebiti. facit. l. doli exceptio. versic. diuersum de nouac. ¶ Et per hoc puto quod illud q̃ apponitur[9] hodie in contractibus vt delicet ⁊ renuntiauit † conditioni indebiti. et sine causa actioni in factum et omni alio auxilio legum ⁊c. quod per hanc renuntiationem[e] conditio indebiti non tollitur. casus est hic. nã idez error: qui est in principali promissione est in hac renuntiatione. ⁊ sicut indebite promisit: ita indebite renuntiauit. et conuenit. vnde vt predicta cessent: † notarij in princip. contractus dicunt sic. tituus sciens[f] se ad infrascripta nõ

¶ Tutor. ad huius intellectũ vide Bar. in. l. dominus. in fi. ẽ. eo.
b ¶ Andre. Poma. ¶ Istud. Aide Alex. consi. xj. in. iij. col. in. j. volu.
c ¶ Andreas Pomate. ¶ Et idem. vide Alexand. cõsi. xlij. in iij. colum. in. j. volu. Ange. consilio. xciij. in. iij. colũ. ¶ Apponitur. imo. in. c. cũ cõtingat. in xxxvij. cha. de vrcitur.
¶ Andreas Pomate. ¶ Renuntiationem. Facunt q̃ no. Barb. ẽ. xxviij. in. viij. col. in. j. vol. et de isto articulo. vide aliquid per Alber tum post Jac. de but. ⁊ Guil. de cug. in. l. j. ẽ. eo. tit. et Ange. hic. et Pau. de cast. consi. cxxxj. incipiẽte: licet ista differentia in vlti. col. qui omnes videntur tenere opi. Bar. ⁊ ab opi. Bar. hic durum est in practica discedere vt dicit Jason in. d. l. j. vbi examinat hunc articu. facit quod no. idem Bar. in. l. si ex cautione. ⁊ ibi Paul. de castr. in. ij. colum. C. de non nume. pecu. quem sequitur Jmol. in. c. li cautio. de fide instrume. facit quod tradit Specula. in titulo de exceptio. §. ij. versi. ceterum. et contrariam tenet optimo. Fulg. hic et Jmo. quem allegat hic domi. Alexan. in commento. c. cum contingat. et col. cxxxiij. de iureiurãdo. et in c. penul. in. xv. colum. de emptio. et venditio. contrarium tamen tenet Alret. in. l. si quis cum alter. in vlt. col. ff. de verborum obliga. et de isto articu. vide Jasonem in. d. l. j. in princi. et in. l. cum quis. C. de iur. et fac. igno. facit etiam quod no. Bart. pro opi. sua hic in. l. si quis cum alter. j. de verborum obliga. ⁊ Alexan. in. d. l. si quis cum alter. in quarta colum. et consilio. lxxxix. in. v. colum. in. ij. volu. Barba. consi. xvi. in. viij. colum. in. ij. volum. et Alexan. etiam. xlij. col. ij. volu. j. ⁊ consi. lxxxix. alias. lxxx. col. iij. in fi. volu. ij. Pau. de castro. ccxl. colum. j. in primo dubio in simili. clix. colum. iij. in fi. vbi dicit sequendo Bar. hic q̃ clausula ex certa scientia nil operatur in his que apparent ignorata.
¶ Andreas Pomate.
f ¶ Sciens. De ista clausula vide Alexan. in. j. sed et si quis. §. fi. ff. si quis cautio. Pau. de castro consilio cxxxj. Roma. consi. vij. in vlti. colum. Alexan. consil. cccviij. in. iiij. colum. in princi. in. ij. volu. et late Felin. in. c. cum inter priorem. in. j. col. cum duabus sequen-

titu. de except. et de ista clausula vide omnino Alexan. consilio. xliij. in. ij. columna. in. iiij. volumine. ⁊ cōsilio. iiij. in. iiij. columna. in primo volumine. et. xlij. in iij. col. j. et. ij. vol. col. xij. in fi. et seq. vol. ij.

a ¶ Teneri. Quando notarij dicunt scienter se non tenerī ad ikfrascripta facit quod not. in. l. si quis cum alie. de verborū obligatio. circa finem. ⁊ ad hoc in fine. adde quod notat Bart. in lege. iiij. §. fi. in fine. supra si q̄ cau. not. Barto. in l. si dari. de verborum oblig. et vide not. Barto. in. l. mater. in. ij. columna. C. de rei vendica. de eo qui dicit ex certa scientia. et sponte confessus fuit quod non presumitur aliquis error et statur instrumento ibidem in. vij. quest. C. de rescinden. vendit. et per Imol. in lege prima. de verbo. oblig. Adde quando dicit ex certa scientia illa habetur pro causa licet causa non esset expressa vt voluit Bald. cō si. cccxcvij. incl. Jo. raiotilius. lib. iij.

b ~ Andreas Pomate. ¶ Circa. vide in eum. disponere. no. instrumentū debere sic intelligi ne repugnātiam contineat de quo vide Alexand. consilio. xxvij. colū. fi. in. ij. volumi. et consi. xliij. in. ij. volu. et consi. lxxvij. in. iij. volu. et consi. cxlj. in. v. volu. et cōsi. clxxx. in. v. vol. Aret. consi. xc. et consil. vij. in princ. Ra. cuma. psi. vij. xvij. co. i. ij. dub. ro. cōsi. lvj. in. ij. colum. in versicu. nihilominus. de testibus. et in. iij. columna. versicu. et procedit. de testa, et Sozi. consi. ccc. colū. j. et puteum in lege finali. C. de eden.

c ¶ Verba. et facit quod not. Lyn. et Bal. in lege cū falsa. C. de iuris et facti igno. quid autem operet generalis renuntiatio ⁊ omni legum auxilio. vide bar. in auten. matri ⁊ auie. C. quando mulier tut. offic. fungi potest. adde quid operetur renūtiatio generalis: Bald. consilio. iiij. lib. iij. Specu. in titu. de renuntia. §. j. versi. cui.

d ~ Andre. Po. ¶ Lucius. Idem no. Bo. sing. dict. et vide ad quid allegat hanc. l. Panor. consi. xxxv. in prin. in. ij. vol. ⁊ Aret. in. l. si filius qui patri. columna iiij. j. de vulgari ⁊ pupil. ⁊ Sozi. consil. iij. colum. vij. ⁊ sequēti.

e ¶ C. C. deposi. ⁊ vide omnino sing. per moder. in. l. cuz in vna. ff. de appel. ⁊ Unge. ⁊ Imo. in. l. paulus. la. j. j. de re iudi.

f ¶ Accessorium. Si quis restituitur super principali non videtur restitutus super accessorio quod not. secus in remedio opposito. l finali. C. quando prouoc. et ibi Bal. in. j. questio. qui dicit hanc textum singularem. ⁊ sic no. bene qō extincto principali extinguit accessorium si principale est extinctum iure communi secus si iure specialī vel singulari.

tenerī[a] promisit ⁊c. vt per hoc tollatur conditio indebiti. que non datur promittenti vel soluenti scienter. vt supra eodem lege prima. ⁊. l. fideicōmissum. et. j. de reg. iu. l. cuius p errorē. ¶ Circa[b] predictam clausulam quero quid si. j. ex serie instrumēti apparet quod promisit ob aliquam causam precedētem obligatoriam si vera esset vt puta dixit sic. titius sciēs se ad infrascripta non teneri promisit. ⁊. mevio que ipse meus[9] mutuauerat patri dicti titij cuius est heres. si postea apparet indebitum quero an possit repeti. Respond. debes scire ‡ quod verba[c] que apponuntur in contractibus debent intelligi vt repugnantiam non contineant: sed debent adiuuari vt non contineant repugnantiam si possunt vt in prima constitutione. C. §. quibus. vnde cum dicit sciens se ad infrascripta non teneri. debet intelligi nisi ex causa infrascripta. alꝯ contineret repugnantiam vt. l. vbi repugnantia. de regul. iur. p hoc. j. quod vi aut clam. l. j. §. j. vbi dicitur nulla exceptio possit opponi ⁊ tamen ibi subditur nisi infrascripte posite in illo titulo. ⁊ ideo ‡ si quis vellet euitare ista deberet dicere et si aliquo casu apparent predicta promissa indebite exnunc donauit ⁊ dedit quicquid per conditionem indebiti vel sine causa vel p errorem posset repetere vel ex aliquo contractu. vt l. si quis rationes. de libe. lega. In casibus autem p̄dictis in quibus dixi dictas clausulas non operari esset certum ⁊ indubitabile quando ille cui promittitur esset in dolo. vt. d. l. tres fratres. §. de pact. vel si error procederet ex testamento incognito. vt. l. fina. C. de rebus cre. ⁊. §. de transact. l. de his. ¶ Ultimo scias qō hec est vna de legibus quas allego pro opi. quam teneo cōtra Dy. in. l. qui rome. §. duo fratres. de verb. obli. vt illa verba promiserunt ‡ nihil facere cōtra diuisionē: non impediant fideicōmissi petitionem ex testamēto paterno. deliberatione autem generali dixi in. l. si ex pluribus. de fol. ⁊ in. l. si de certa. C. de transac. dic vt ibi.

☞ Restitutio concessa super principali qō ad accessorium non extendatur. ⁊ nu. 3.

Que possint examinari finita causa principali. j

Quod debetur iudicis officio an possit in compēsationem deduci.

Lucius titius. Restitutio ‡ concessa super principali ad accessorium non extenditur. Item quod per in integrum restitutionem quis posset consequi non posset in cōpēsationē deduci. hoc dicit iste notabilis. §. ¶ Oppon. quod si minor fuit lesus in sorte: eadem ratione in vsuris vt. l. eos. in principio. C. de vsur. et de legi. l. non dubium. Solu. dicit gloss. fateor quod etiaz in vsu potest peti restitutio. sed hic non fuit petita. posset etiam de nouo peti. vt gloss. dicit. ¶ Contra hoc oppo. de. l. quarta. C. depositi[e]. gloss. soluit notabiliter et tenemenri. quedam venunt ‡ expedienda officio iudicis mercenario. ⁊ illa non possunt examinari finita causa principali vt dicta. l quarta. C. depositi. et. l. terminato. C. de fruc. et lit. expen. quedam venuint terminanda per officium iudicis nobile. ⁊ tūc licet sit finita causa super principali. adhuc durat officiū iudicis nobile super accessorio. et illa bene poterit expedīri finita causa principali. hic est casus hic. vide gloss. et nota eam ibi. posset tamen dici. ad hoc facit quod dicam infra de re iudic. l. quod iussit. nam ibi dico pone quod iudex ex officio nobili aliquid iubet. verbi gratia. dat tutorem cui permittit alienationem. et vult reuocare: potest et cetera. dic vt dixi de hac questio. ¶ Oppōsi. infra de compen. l. quod in diem. §. si rationem. Solu. hic posset peti si esset indebitum sed non apparet indebitum antequā detur restitutio. ergo et cetera. ¶ Opp. ‡ sublato principali tollitur accessorium[f]. vt lege eos. C. de vsur. et

go hic restitutio concessa super principali videtur cōcessa etiam super accessorio. Solu. quando ab initio obligatio principalis esset nulla etiā esset nulla obligatio vsurarū: sed quando ab initio fuit valida principalis et accessoria restitutio in integrum non esset tante potentie quod tollat accessoriam: vt. l. j. et. ij. C. de fideiuss. mino. et hic. ¶ Ad finem oppo. omne qō debetur[d] naturaliter potest compensari: vt. l. etiam j. de compen. sed hic debetur: quia potest fieri restitutio in vsur. ergo ⁊c. Sol. gio. dicit non debetur ante restitutionem petitam. ⁊ ideo non potest compensari. ¶ Sed quid dices de illo qō deberetur iudicis ‡ officio: an posset in compensationem deduci? Nā. officium iudicis per quod conceditur restitutio habet tollere quoddam obstaculum qō obstat de iure communi. alias non daretur restitutio: vt. l. in cause. §. de mino. ideo de eo non potest opponi compensatio donecillud obstaculuz omnino tollatur: sed si aliud directo deberetur per iudicis officium posset in compensationem deduci vt. j. de compensa. l. si ambo. §. penul. et fi. et. l. pecuniam. et infra de furtis. l. si seruus. §. primo.

¶ De conditione sine causa. Rubrica.

1 ☞ Conditio sine causa licet sit generalis tamē est species ab alijs separata.

2 Conditio sine causa qō concurrat cū conditione certi et incerti.

3 Hec conditio quando habeat locum in cōtractibus innominatis.

Set hec. Hec est specialis conditio ⁊ concurrit cum conditione indebiti ob causam: et ob turpem causam. h. d. In text. ibi est et hec species conditionis dicit. species seu conditio per se distincta ab alijs conditionibus: et si queratur in quibus casibus habet locū. Respōdetur si quis sine causa ⁊c. vt in tex. ¶ Oppōsi. quod hec conditio non sit specialis. imo generalis: quia concurrit cum alijs vt hic patet in text. Solu. quod hic dicit est species cōditionis. expone vt dixi quod est species distincta ab alijs. licet hec generalius cōpetat quam competant ille. ¶ Quero vtrū ‡ hec conditio concurrat cum conditione certi. respondeo sic. quando per hanc conditionem petitur certum. vt. l. certi conditio. in princi. supra si certum pe. ¶ Quero vtrum ‡ hec conditio habeat locum in contractib[9] nominatis: et videtur qō sic. vt hac. l. breuiter quando ista conditio concordat cum conditione ob causam non habet locum: sed alias potest habere locuz in contractibus nominatis vt dicam infra. l. proxi. ¶ Venio ad ver. qui autem. et oppo. de. l. si non sortem. §. libertus. §. titu. j. solu. vt in gloss. ¶ Venio ad versicu. siue autem. et opp. de. l. cum filium. §. heres. de leg. ij. glos. non soluit. ru dic qō hic deuenit ad talem finem qui se non compatitur cum principio: vnde parta sunt ab initio non fuisse vel ex postfacto ad talem finem deuenisse: in contrario deuenit ad talē finem qui se compatitur cum principio. ¶ Oppo. §. titu. j. l. fi. Solu. ibi non deuenit ad non causam antequā restitutio petatur.

¶ Debetur. an qō debetur officio iudicis possit deduci in cōpensatione. vide Bar. in. l. etiam. C. de cōpen. ⁊ ibi etiam Bal. ⁊ Bal. in. l. fi. ad fi. eo. tit.

¶ Contractibus. vtrum hec conditio habeat locuz in contractib[9] nominatis ⁊ qualiter formare debeamuo libellū i hac cōditione vide Bal. in l. edita. in xviij. co. ō edē. et qui incumbat onus pbā di cām nō subesse. vide no. gl. ⁊ Bal. i. l. ij. C. de doñ. ante nup.

¶ Hō repetitur. an solutū per sinīz possit aliq̄ casu repeti ꝓditōe sine cā. adō Bart. in. l. j. §. deniq̄. j. qō vi aut clā in fi. et qō not. dixit Bar. in l. senat[9]. in j. q. j. de accu. et oino Bart. et q̄ ibi dixi in l. iulia. verū debitorē. §. ti. j. in fi. vj. colū. adde bal. cōsi. lxxvj. lib. iij.

1 ☞ Conditio sine causa quando detur contra ea que venunt in sententia.

2 Per conditiouem sine causa condicitur estimatio soluta.

3 An soluenti estimationez rei debeat cedi seu reddi actio. remissue.

Si fullo. Si respio qua solui estimationem ei a quo causam habeo ad eū redeat potest agi actione ex eo contractu vel ꝓditione sine causa ad rem solutam. hoc dicit. ⁊ est multum nota. ¶ Opp. solutum per sentē[c] tiam non repetitur[c]. vt. d. l. j. C. de condi. indebi. et. l. si fideiussor. §. in omnibus. j. mandā. Sol. dicit glos. hic fuit conuentus extra iudicium: vel dic qō contraria loquuntur in conditione indebiti. hic in cōditione sine causa. qō not. quia conditio indebiti non datur contra sententiam: sed conditio sine causa sic: ita intelligunt gl. nostre hic: et in legibus contrarijs: et in. l. si sine §. primo infra rem ratam habe. doct. ‡ moderni dicunt aliter et melius qō nulla conditio datur contra ea que venerunt in sententia. vnde si per conditionem dicitur male iudicatum conditio cessat vt. l. prima. C. de conditio. indebi. ⁊ dicta. l. si sine. §. quod si procurator: per iudicem: sed quando per conditionem non dicitur iniusta sententia. sed dicitur quod causa sententie deuenit ad non causam: tūc datur cōditio sine causa: ⁊ hic est casus hic. nam fullo confitetur se condemnatū: et bene condemnatum. tamen de nouo res peruenit ad dominum: ⁊ sic dicit causam deuenisse ad non causam. Sed si veniret contra sententiam non audiretur per conditionem sine causa sicut nec per conditionem indebiti ita not. docto. in. l. prima. C. de condi. indebi. ⁊ bene. ¶ Oppo. conditio nō debet habere locum vbi competit actio ex eo contractu: vt supra titul. j. l. qui inuicem. Solu. ibi in conditione indebiti: hic in conditione sine causa. vel verius dico quod iste actiones competunt ad diuersa. nam ‡ per conditionem sine causa conditur estimatio soluta: vt hic. per actionem ex eo contractu agitur alternatiue ⁊ redi dat rem vel estimationem vt lege

in commodato. §. fi. j. commo. z ibi vt debitis. ¶ Oppo. qō non habeat locum actio personalis sed publiciana vel vtilis in rem. ē. de rei vēdi. l. si culpa. Sol. dicit glo. ibi soluit estimationem[a] ille q̄ a non domino causam habebat hic soluit estimationē ille qui a dño causam habebat. z intelligit Dy. hoc esse verū si post solutam estimationem res peruenit ad fullonem anteqū reuerteretur ad dominū. ita not. ipse extra de regu. iur. c. pro possessore. in. v. q. libro sexto. quod quantū ad l. nostram est diuinare. dicam de hoc in dicta. l. si culpa. tu tamen tene solu. glo. hic positam. z eius ratio est quia ille qui habuit causam a me vt cōmodatarius fullo: et similes: conueniuntur ratione culpe: z ideo soluendo estimationem videtur soluere estimationem culpe et non res: ideo eis nō datur in rem vtilis sed personalis vt hic dicitur: sed ille qui causam non habet a me cōuenitur ratione rei tanq̄ possessor: et ideo soluendo videtur soluere estimationem rei. vt rei. non vt culpe. Ita intellexit Hugo antiqū glossator: licet glos. non referat vt dicebat Jaco. butr. ¶ Quero vtrum debeat actio cedi seu reddi ei qui soluit estimationem rei. glo. tangit hic. et Dyñ. in dicto. c. pro possessore. et in lege is qui dolo. supra de rei vendica. ego autem dixi in. l. in depositi. infra de re in dica. dic vt ibi.

a ¶ Estimationē. sed Bart. in. l. cōmodato. §. fin. tenuit ēt cōpetere vtilē actionē in rē de q̄ vide p bar to. in. l. j. j. p emptore.

Andreas Pomate.

b ¶ Condicit. vide Alex. cōsi. cij. col. iij. volu. j.

c ¶ Repeti. Et de hac materia p bal. i rubr. fol. mat. et ibi quid in dote z q̄d in arris et q̄d in dōatione z taz p mūmonio cōtracto de futuro q̄ p ꝓhendo.

1 ¶ Idem iuris quod est de toto ad totum est de parte ad partē. z nu. 3.

2 Obligatio sine causa quando sit ipso iure nulla.

4 Conditio incerti an sit propium nomen actionis.

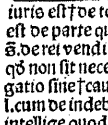

Di sine. causa in totum vel in partē obligatur liberationem condicit[b]. h. d. ¶ No. q̄ q̄d iuris est † de toto quo ad totum idem est de parte quo ad partem vt hic. et ē. de rei vendi. l. que de tota. ¶ Opp. qō non sit necessaria conditio cū obligatio sine † causa sit ipso iure nulla. vt l. cum de indebito. in fi. j. de. pba. So. intellige quod hic fuit causa expressa que in veritate erat nulla: quando autem causa nō expimitur. dicitur in. l. hactenus. j. de consti. pecu. ¶ Opp. et videtur quod † nō sit idem iuris de parte quo ad partem quod est in toto quo ad totum. vt. l. quamdiu. C. de distrac. pigno. gl. non soluit. tu solue qō in his que sunt omnino diuidua idem iuris est de parte quo ad partē quod est de toto quo ad totum. ita loquitur hic: sed in hiis que aliquo modo sunt indiuidua hec regula nō procedit. vt in. l. cōtraria. probatur in. l. in executione. §. pro parte. j. de ver. obli. ¶ Quero vtrum † conditio incerti sit hic propium nomen actionis. glo. dicit qō non: sed exponitur idest sine causa. quod dic vt dixi in. l. sed z si me putem. §. j. ē. titu. j.

a b 1 2 3 4

Nihil refert. Paria sunt ab initio aliquid esse tale vel ex post facto deuenire ad tale. hoc dicit hec. l.

¶ Dos data occasione matrimonij illiciti qō non contrahitur quando possit repeti.

1 Argumentum a contrario sensu non sumitur quādo resultaret planus intellectus.

2 Dos data pro matrimonio illicito de facto contracto quando possit repeti.

3 Iuris ignorantia quando excuset quo ad penam adulterij.

4 Titulus dotis quod sit onerosus.

A Dunculo. Ista est fortis. l. et hoc dicit. Datum ob causam impossibilem de iure causa nō secuta de facto cōditione sine causa repetitur. hoc dicit. Primo loquitur quādo matrimonium erat prohibitum ratione consanguinitatis. secundo quando ratione affinitatis. sed ibi nouerca. ¶ Ista materia habet duas partes. primo quando sponsalia fuerunt facta nec matrimonū copulatum: et de hoc tractat prima gl. secundo quādo matrimonium fuit de facto contractum et copulatum: et de hoc tractat secunda gloss. ¶ Quero ergo et reuoco in dubium casum istius l. videlicet quādo dos † datur nomine matrimonij illiciti quod nō contrahitur. an possit repeti[c]. in gloss. sunt opi. scilicet tres. prima quod possit indistincte repeti siue dans fuerit sciens siue ignorans: et hec fuit opiñ. Also. siue placentini. quod probatur per legem ista. in eo quod dicit vtriusq̄ turpitudinem versari. Si enim fuisset ignorans nulla esset turpitudo. secunda est opinio quorundam que recitatur in fi. glos. quod hic intelligatur de ignorante ius vel factum: nam si sciret ius vel factum non posset repetere. argumen. C. soluto matrimonio. lege si ignorans. sed hec non est vera. nam hic dicit auunculo et cetera. et sic conjuncte persone. vt lege octaui. infra vnde cognati: nec obstat lex contraria: quia ibi † non debet sumi argumen. a contrario sensu: quia resultaret planus intellectus. tertia fuit opini. glossatorum nostrorum vt distinguatur aut sciuit ius et factum et indistincte non repetit: aut sciuit factum et ignorauit ius: et tunc matrimonio nō secuto repetit. hic est casus hic. et in lege prima. C. de conditio. ob causam. et in lege si tutor. de interdic. matrimo. nam quando vterque sciuit non est honestum quod illa possit repetere cuius scelere matrimonium est pronuntiatum nullum. vt supra de conditio. ob turpem causaz. lege. prima. paragrapho finali. et lege sequenti. nec obstat text. qui dicit in delicto par: quia illud refertur ad extrinsecos non ad casus positos in hac lege et istam tenent docto. communiter in lege qui contra. C. de incestu nupt. et in lege prima. C. de conditio. ob turpem causam. mihi videtur quod tam opinio placen.

quam glossarum saluari[a] possit: nam qñq̄ contrahitur sponsalia et dos datur: nec tñ mulier nubit sua sponte: quia non vult. tunc repetit per conditionē sine causa etiam si fuerit sciens ius z factum. hic est casus hic ꝑm opi. glos. pla. z in veritate text. hic voluit hoc dicere dum dicit quaz rationem fortassis ꝛc. Si vero poneremus eam ignorare tunc nullus diceret eā esse in delicto vel turpitudine: z sic argumentum iurisconsulti nō procederet. Preterea in cōditione ob turpem causam dz inspici. prima causa non remota. vt. l. iij. §. fed qō meretrici. ē. de cōdi. ob tur. cau. sed hic si inspicis causam proximam. f. dotis non est turpis: sed magis est nulla: licet matrimonij qō est causa remota si copularetur esset turpe. z ista est rō quā iurisconsultus hic assignat non propter ignorantiam: sed quia causa nō est turpis. Preterea qñ delictū nō perficitur quia quis nō vult cessat pena. vt. l. qui falsam. j. de falsi. fa. de inoffi. testa. l. papi. §. meminisse. et de bo. lib. l. qui cū maior. §. accusasse. z. l. in seruitutem. §. petijsse. eo. ti. sed cōtra hoc facit quia contrahendo sponsalia videtur delictū perfectū. vt. l. si quis tutor. §. Ejusdem. j. de ritu nup. Solu. fateor: qō sponsalia sunt ꝓhibita z sunt nulla sicut matrimonium. nō tñ imponitur illa pena si quis a sponsalibus sponte recedat. ita loquitur hic. Item potest ꝓcedere opi. Jo. si poneremus sponsalia esse cōtracta z matrimonium per verba de ꝓsenti. ita qō fuerit necesse qō p sentētiam epi pronuntiaretur nullū. z sic pars sua spōte nō recessit. Istud ꝓbatur in. l. cū hic status. §. fi. j. de dona. inter vi. z vxo. z ibi glo. paruula. q̄ intelligit in matrimonio cōtracto per verba de ꝓsenti. z quod hic gl. intellexerit sic apparet ex verbis eius dum dicit. quo dotem repetit illa cuius scelere pnuntiatur nullū. z sic presupponit qō matrimonū fuerit cōtractum per verba de ꝓsenti. z pnuntiationē esse necessariam. arg. d. §. accusasse. z. d. §. meminisse. z. d. §. petijsse. ē. alleg. ¶ Ueniō ad ſcdam glo. hic dz: nec nupsit. † quero: quid si nupsit z de facto copulatum est matrimonium: an possit dotem repetere: gl. dicit qō si sciuit factū licet errauit in iure nō potest dotem repetere sed applicatur fisco. vt. l. qui cōtra. C. de incestu nup. ¶ Cōtra hoc op. nā ad impediendā cōditionē ob causam nō sufficit quid de facto sequi. vt. l. iij. §. si liber homo. ē. de cōdi. ob cau. Sol. dico q̄ nō impedit conditionē ob causam. tñ illa non datur mulieri: sed applicatur fisco. cū ipsā reputetur indigna. vt. d. l. qui cōtra. ¶ Item opp. ad predicta. j. de adul. bl. si adulterium cū incestu. Solu. ignorantia † iuris excusat quantū ad penam adulterij z incestus vt ibi: non quantū ad penam amissionis dotis. vt hic. Ego sua iuris cōtraria opi. a glo. z a doc. in ista materia. p cuius euidentia debes scire. qñq̄ dans dotem errat in iure et in facto. z sine dubio potest repetere cōditione ob causam z sine causa. vt. ff. fol. mat. l. si cū dotem. §. fi. et. l. si sponsa. z. l. dotem. j. de iure do. qñq̄ sciuit ius et factū z contrahit incestas nuptias. z tunc sine dubio perdit dotem. z etiā patitur penas de quibus in aut. incestas. C. de incest. nup. z in corpore vnde sumitur. qñq̄ sciuit factum z ignorauit ius. z hic adverte. qñq̄ queritur an error iuris excuset a pena. et videt qō sic. cum distinctione tñ q̄ ponitur in. d. l. si adulterium cum incestu. j. de adul. qñq̄ queritur an excu-

a

¶ Saluari. Sed tu cogita quia istam opi. placentini non video posse saluari. primo quia si mulier solut sciens ius z factum soluit ex causa de iure impossibili que causa licet non sequatur impeditur tamen repetitio. l. dictam. C. de condi. ob cau. z qō no. in. l. si

set a pena contrahentis incestas nuptias. z hic aduerte. quedam est pena qō matrimonium sit nullum. z in hoc nulla est excusatio vt. l. j. C. de interdi. matri. quedaz est pena qō filij sint nō legitimi. z in hoc potest esse excusatio. vt ex parte ignorantis dicantur filij legitimi. vt. j. de ritu nup. l. qui in puncia. §. j. z qō no. in. l. qui contra. de incestu nup. quedam est pena que cōsistit in amittendo lucrum. z hec ignorantia iuris nō excusat. debet enim esse iustissima ignorantia que excuset. vt. d. l. q̄ contra. de incest. nup. sec[s] si esset ignorantia iusta. vt. l. fi. j. de leg. j. ita debz intelligi qō not. de vsufruc. leg. l. vxori maritus. z de his qui. vt indig. l. ij. §. j. quedam est pena in amittendo propria[c]. z istam penam patiuntur soluz scientes. vt de ince. nup. auf. incestas. et in corpore vnde sumitur. in ꝓposito qō mulier perdat dotem est amittere propium: ideo istam penam nō incurrit. nisi fuerit sciens vt. d. auf. incestas. z ibi dicitur expresse. nō ob. l. que contra. quia imo facit pro. si bene aduertatur. nam ibi dicit qō et qui cōtra interdicta legum nuptias contraxerit nil datum nomine donationis ꝓpter nuptias vel dotis nomine acquiratur: in hoc vult dicere qō mulier qñ sibi datur donatio: vel maritus quando sibi datur dos non acquiritur eis dominium. sequitur ibidez statim quod omne lucrum quod ab alio coniuge incestuoso quesiuit applicetur fisco. vnde de eo quod peruenit ad eum vt lucrum perdendo loquitur illa. l. Dos autem non peruenit vt lucrum: quia est † titulus onerosus ergo non perditur nisi a sciente. et in hac opinio. sum pro modo salua meliori deliberatione. et posset etiam forte dici quod in vtroq̄ casu etiam si fuerit sciens ius et factum mulieri competat conditio ob causam: nam ratione turpitudinis non repellitur vt hic in text. ea vero ratione qua est indigna nō potest repelli ab alio nisi a fisco. ita videt text. in lege his consequenter. §. primo. supra famil. erciscun. hoc tamen relinquo sub dubio. ratio quia dicta lex loquitur in hereditate que potest esse damnosa. ideo requritur fici agnitio hic in dote in qua nō potest esse damnum et sic queritur ipso iure. z mulier

b

militē. eo. tit. scdo ꝑ hoc facit multum. l. cui[a] erro rē. de reg. iur. z ista esset risus z mot nū Bart. tō cogita. et de ista materia legit z no. in c. z si necesse. de doñ. inter vi. p Bal. in rubr. j. solu. matri. ꝛc.

c ¶ De adul. ſcdo vide Bal. in d. l. q̄ ꝓra. in. ij. q.

¶ Propa. Ad ḥ ad de bo. glo. isti. ō nup. §. si aduersus. ſz bar. ē. ea l. i ꝗ. itē pōt ꝓducere. vide ſ tenere ꝑ. qi ibi loquit quando sciebat factum et ignorabat ius. sic loq̄tur hic. ſz ꝑ Bar. fa. tex. ēt i. d. l. q̄ cōtra. ibi quo cōmodatum iūcta gl. in ver. dotis. q̄ dixit pro dote ꝛc.

Itē ꝓbat z q̄rit amisso propiū mūmonij nō tñ lucri dū tolatur.

tebatur donatio propter tradita ab vxore viro. de hoc cogita.

a ¶ In re furtiua. ad intellectum huius l. ⁊ libelli fo- a
mandi in conditione furtiua ⁊ que probari requiran-
tur. dic singulariter vt per Bal. in rub. ſi ex fal. instr.
inver. rur-
ſus. ⁊ in ꝓ. agere non posset.
l. ãpliꝰ ⁊c.

b ¶ Infantem. an infans et furiosus possint citari. de 1
infante vide Bal. in d. l. donatarum. C. de acquiren. 2
posset. et vide. ſ. proxi. 3

c ¶ Monachus. an monachus equiparetur filio vel
seruo. ⁊ vltra ista adde gl. ⁊ ibi no. in l. pedius. in fin.
de arbi. ⁊ glo. in l. ſi longius. in ſi. de iudi. ⁊ Bar. in l.
tutor. de bo. poſ. ⁊ in l. cum heredes. ſ. ſi. in gl. de ac- 1
qui. poſ. et in l. cuꝫ his. ſ. ea transactione. de transac.
in l. j. ſ. j. ⁊ ſ. ſi seruus. de ſtipu. ſer. in l. ij. j. de acqui. 2
here. Bal. in l. j. C. qui admit. ⁊ in l. ſi filius. C. de pac.
et in l. cum aliquis. de iure delib. ⁊ in l. cum non ſolū.
in pin. de bo. que lib. adde Bal. no. in l. ſi. in fi. C. qd
cum eo per Bar. in l. j. de vul. ⁊ pup. et in l. iij. de acq.
here. ⁊ C. de here. instit. ⁊ in l. ſi alienam. ff. de hered. 3
instit. in pin. hec ſcripſit poſt ro. in l. j. ſ. item acquiri- b
mus. de acqui. poſ. vide etiã Bal. in l. seruus cõmu-
nia. de succes. vbi dicit qd seruus equiparatur mona-
cho in his que possunt monacho adaptari et non in 1
aliis. Bal. in quodam suo consi. quod incipit mona-
chus quidam. in quo dixit qd tanq̃ volũtate carens 2
equiparetur infanti. pro quo videtur tex. no. in l. ij. in
fi. iuncta. l. idem in pin. s̃. de in ius vocan. Abbas ve-
ro equiparatur patri tanq̃ legitimo administratori.
scõn glo. in l. ſi præses. C. quomodo et quando in-
dex. qd limita vt per Bal. in l. cum nõ solum. de bo.
que libe. ⁊ ex predictis. adde nota. per cano. in c. cuꝫ
olim. de puuile. et. ij. ⁊ Bal. in l. cum proponas. C. de 1
here. instit. ⁊ per doct. maxime modernos. in l. is qui
heres. de acqui. here. ſ. nec filius. ⁊ ibi Bar. in l. j. ſ. 2
per seruum. et l. quicquid. de acqui. poſ. ⁊ Bal. in l. ex c
repudiatione. C. de fideicom. Bar. in l. ij. ſ. ſi. in fi. de
secun. tab. ⁊ Bal. ⁊ imol. in l. filio. in pin. de condi. et
demon. Bal. in l. deo nobis. in penul. col. de episco. ⁊
cleri. Bal. in l. seruus. C. de pac. ⁊ in l. filius. eo. titu. ⁊
in l. ſi liber. de condi. ob causam. Adde cui equipare
tur monachus vel seruo vel filio Ange. late consilio
cxxiij. ⁊ consi. xc. per Bal. an retineat iura suitatis cõ
ſi. cccxvj. incip. montalis. lib. iij.

b ¶ Opem. an prestans opem teneatur cõditione fur
tiua. adde Innoc. in c. querelam. de elec. refert Ang.
in l. j. in principio. de eo per quem factum erit per ſil-
lum tex. ⁊c.

e ¶ De peculio. Adde ⁊ vide ibi Bar.

f ¶ Si pro fure. in hac l. decidit Dyn. quem ſequitur
Bald. quod remittens iniuriam non videtur remiti-
tere iuꝫ consequendi damnum quod ex iniuria paſ- d
ſus est lege ſi vnus. paragrapho ſi a me. ff. de iniur.
et ibi Dynus et notat Bald. in leg. ſi tibi. paragra-
pho primo. de pact et Bald. in lege ſi domus. ff. de e
ſerui. vrb. prædi. vbi dicit plus et fortius quod est de
mente specu. in titu. de accuſa. ſ. primo. verſiculꝰ. ſed f
ſi vulneratus.

Andreas Potuate. ¶ Si pro fure. Not. quod re-

¶ De conditione furtiua. Rubrica.

In re furtiua. [a]Op. de. l. ſed nec legatari⁹. ſ. j. j. e. ⁊ l. interdum. ſ. qui tutelam. de fur. Sol. qd dicit dño subaudi vel qua- ſi. ¶ Oppo. j. de pigno. act. l. ſi pign. Solu. dic vt in glo.

☞ Furiosus ⁊ infans qd ſint neceſſarij heredes.
Citari qd non possit furiosus ſed eius curator.
Contra infantem vel furiosum qualiter agi possit.

Conditione. Qui non potest furti cõmittere potest hac actione ex alterius persona tenari. hoc di- cit. ¶ No. qd furiosus ⁊ infans ſunt neceſ- ſarij heredes. ¶ No. qd cum eis non potest agi. ⁊ ſic no. non valere citationem facta de furioso. ſed de- bere citari curatorem. vt. j. dicam. ¶ Op. primo qd habeat beneficium abſtinẽdi. vt inſti. de here. qua. ⁊ dif. ſ. ſed et his. Solu. concedo ſed hic loquitur ſm rigorem iuris ciuilis non cõſiderato beneficio abſti- nendi. ¶ Quero qualiter possum agere contra in- fantem[b] vel furiosum. Rñ. pro infante cõuenitur tu- tor. vt. l. j. ſ. ſufficit. de admi. tut. pro furioso curator. vt. l. lucinus locuſta. ſ. ſi. de lega. iij.

☞ In obligatione rem reſtitui potest res ipſa peti etiam ſi sit perempta.
Monachus decedens ante hereditatem aditam an illam transmittat ad abbatem vel monasterium. rei missiue.

Si condicatur. In conditione furtiua habetur ratio interesse consistens in lucro. ¶ No. id qd di- cit ſi mortuũ hominem condicat. quia in obligatio- ne rem restitui potest peti ipsa res etiam re perem- pta. dicam de hoc statim. j. eo. l. in re furtiua. ¶ Se- cundo no. qd ſi monachus[c] decedat ante aditã he- reditatem non transmittit ad abbatem vel monaſte- rium. facit. l. inde neratius. in pin. ⁊ ſ. j. ad. l. aquil. et ibi dixi. ⁊ in l. cum non solum. in pin. de bo. que libe. et in l. j. de vulg. ⁊ pupil. ⁊ per canonistas in c. in præ- ſentia. de proba.

Si seruus. Hac actione tenetur dñs ex persona serui ⁊ dak no- ralis in eo qd ad dominum non peruenit. idem in patre ex persona filij. ⁊ qui furtuꝫ non commisit hac actione non tenebitur. hoc dicit cum duabus ll. seq. ¶ Ad hanc l. in princip. op. de. l. ſepe. in ſi. j. de verborum significatio. glos. dat multas solutiones. vna quod ibi loquatur de conditione idest actione personali. et hanc tenet hic. ¶ Alij du- cunt qd non teneatur conditione niſi de eo quod ad eum peruenit. et hanc tenent multi. Alij dicunt qd præstans consilium vel opem[d] non teneatur conditio- ne. vt hic niſi in subsidium committente furtum exi- ſtente non soluendo. et hanc tenet Jaco. de are. hic et videtur probari infra de pecu. [e] lege peculium. ſ. penultimo.

Si pro fure. [f]Decisio in actione fur- ti non præiudicat in con- ditione furtiua. hoc dicit. ¶ Opponitur de lege ſi duo. paragrapho idem iulia. in

pin. s̃. de iureiur. Solu. vt ibi Bar.

Furtiactio. Persecutoria non tollitur per penalem nec econtra sed persecu- a
a toria per persecutoriam[b] bene tollitur. h. d. ¶ Opp.
de. l. apud celsum. ſ. labeo. de doli except. Sol. ibi lo
quitur in pena conuentionali hic in pena legali.

1 ☞ Actio ex delicto quando detur contra heredẽ.
2 Conditio furtiua quod sit ex delicto.

b **Conditio.** [b]Hec actio datur contra heredẽ etiam in eo quod ad eum nõ peru- enit qualitercunq̃ et q̃modocũq̃ res perierit siue quantumcunq̃ hoc dicit. ¶ Oppo. dicitur hic poſt mortem. et sic innuit aliud esse ante mortẽ cuius cõ- trarium dixerat in hoc eodem. ſ. gloſſ. ſe inuoluit. tu dic quod ideo dicit poſt mortem quod omnes alios casus posuerat: ideo hunc volebat ponere. siue ergo seruus viuat siue mortuus sit ante mortes̃ siue poſt mortem: et poſtq̃ peruenit ad heredẽ siue poſt mortem furti anteq̃ peruenit ad heredes̃ idem est. ¶ Oppo. de. l. quedam. ſ. j. s̃. de eden. et. j. eo. l. sed nec legatarius. folu. intellige hic de successoribꝰ vni- 1
uersalibus. ¶ Oppo. factio ex delicto non datur cõ- c
tra heredẽ. [c]niſi quatenus peruenit ad eos. vt. l. j. j.
de puua. deli. et. C. ne ex delic. defun l. j. gloſ. dicit hic
b ideo quia est ex varijs[d] figuris causarum non ex de- 1
2 lic. hanc gloſſ. reprehendunt omnes. vt Bul. hic et
e alij. ⁊ quia conditio furtiua est[e] ex delicto. vt lege ſi
f ambo. ſ. quotiens. [f] j. de cõpen. et. l. ſi mulier. ſ. peñ. j.
rerum amo. et ibi hoc tenet Dy. et leges que dicunt
g de actionibus que oriuntur ex varijs figuris[g] causa- 1
rum loquuntur in aliis casibus. fateor tamẽ quod in
conditione furtiua est hoc speciale quod detur con- 2
tra heredem vltra q̃ ad eum peruenerit.

i ☞ In obligatione rem reſtitui etiam re perempta
res ipsa peti potest et etiam estimatio. 3

h **In re furtiua.** [h]In obligatio ne rem reſtitui demum perempta re succedit obligatio ad interesse. quod est contra furem ẽtum res plurimi fuerit et habetur ra- b
tio fructuum. hoc dicit. ¶ Opponi. et videtur quod
i debeat peti ⁊ ipsa res non estimatio. vt. l. pe. s̃. de cõ- e
di. ob causam. ⁊ l. ſi seruum. in fin. de verbo. obliga.
gloſſ. tua fatetur contrarium quod semper ista res
est in petitione. sed re perempta estimatio erit in so-
lutione. vide gloſſ. Bul. hic ⁊ Dyn. aliter dicunt. vt
no. per Dyn. in l. ſtipul. non diui. in magna distinctio
ne. in. vj. questio. Ego ibi istum passum multum late f
examinaui. finaliter determinaui quod ipsa res po-
test peti tanq̃ perempta vt. s̃. eodem. l. iij. et hac ea-
dem. l. versicu. ſi ex causa. ⁊ j. eo. l. ſi seruus. ſ. bouem. ⁊
rerum amo. l. ſi concubina. ſ. non solum. j. de verbo.
obligatio. l. inter ſtipulantem. ſ. vlti. que iura conclu
dunt ipsam rem posse peti. dico etiam q̃ estimatio
poterit peti. vt hic. nec obst. l. ſi seruum. in fi. de verb.
obligatio. quia ibi loquitur in obligatione rez dari.
et eodem modo. l. pe. s̃. de condi. ob causam. hic ve-
ro in obligatione rem restitui. ⁊ sic in obligatione fa
cti. quod plene dic vt dixi in d. l. ſtipu. nõ diui. de ver
bo. obliga.

mittendo iniuriam non videor remittere damnum quod propter illam passus sum.

¶ Persecutoriũ. Vide ad hoc gl. in l. rei cõmunis. j. pro socio. ⁊ in l. l. C. de fur. ⁊ in l. ſi. C. de codicil. ⁊ bar. in l. j. ſ. vnde queritur. j. de publi.

b ¶ Conditio. Et an actio furti ⁊ conditio furtiua possint eo libello cumulari. vide Bald. quod sic. in l. iij. C. de iudica.

¶ Contra heredem. idem not. i. l. puma. in punc. ff. de actio. ⁊ obli. et inſti. s̃ actio. ſ. j. ⁊ idem dicas ſi nõ fuit furata res mea ſz quasi mea vl mihi obligata. q tunc incerti cõditio datur contra heredem. sed Bald. in l. puma. in

In conditione. Hec actio datur contra he redes pro hereditaria portione. non inspecto ſi ad eos minus peruenit. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. iij. ſ. heres. commo. Solut. heres tene- tur pro hereditaria portione ſi ad eũ minus peruenit. ſi plus tenetur in pl⁹. vt in contrario. facit. l. ſi plures. j. de vi ⁊ vi arma. ¶ Sed contra hoc opp. obligatio rem reſtituꝫ: dicitur contine c
re indiuiduum. vt. l. ſi duo. j. depositi.
sed obligationes indiuidue non diui
duntur inter heredes pro hereditaria
portione. vt. l. ij. de verb. obli. ergo ma
le. Solu. vt dicam in l. j. j. depositi. et
dixi plene. l. iiij. ſ. cato. j. de verb. obli
ga. tangitur per Cy. in l. pro hereditariis. C. de here. act. ¶ Opp. obligationes ex delicto non dantur cõtra he redes niſi quatenus ad eos peruenit. vt. l. j. C. ne ex delic. defun. hic dicit cõ- trarium quare male. Sol. vt dixi in l. ſi pro fure. s̃. eo.

☞ Conditio furtiua competit contra furem manifestum.
Hec conditio quando datur etiam re alienata. 2
Actio furti an extinguatur re alienata. 3

j colum. C. ne ex delict. defunc. argu. l. ⁊ ideo. ſ. nera- tius. j. eodem.

¶ Varijs. ad istud posuit etiam vnũ exemplũ Bar. in l. ſi me et titium. s̃. eodem.

¶ Furtiua est. et ideo dicit hic Bald. quod ſi statu- tum dicit quod de maleficio nõ possit cognosci post mensem certe non poterit etiam de conditione furti- ua. ad id tamen quod dicit Barto. hic vide gloſſ. et Bartol. in l. celsus. alias in l. quod ab alio. infra eo- dem titulo.

¶ Quoties. Adde tex. in l. grece. ſ. sed ⁊ ſi ex delic. j. de fide.

g ¶ Figuris. Adde etiam aliud speciale. j. eo. l. ſi ser- nus. ſ. ſi. et ibi nota.

h ¶ In re furtiua. Sed quid ſi res non est perempta non tamen apparet an succedat obligatio ad eſti- mationem. dic quod ſic secundum Bartolum et do- cto. per illum textum. in fi. de verb. obligatio. quia solute matrimonio. facit lex cum res. ſ. penultimo. de legatis primo. et vltra ista vide Barto. in lege cũ seruus. de conditio. ob causam. et quod notat bona glo. in lege rei iudicate. ſ. primo. solu. matrimonio. quam ibi singu. ponderat Imol.

a Sive manifestus. Hec conditio competit contra furem manifestum: nisi possessio rei ad dominũ sit reuersa. hoc dicit. ¶ Querit glo. vtrũ contra furem manifestum possit dari hec conditio in aliis casibus q̃ in casibus hic positis. Dic. q̃ non. qz semp requiritur apprehensio vt fur dicatur manifestus. glo. tenet cõtrarium. quia sufficit cõtra furem si insurget rumor furti facti et fit visus. vt infra de fur. l. si quis in seruitutem. et ibi dixi. quia potuit esse quod fur cum re subtracta aufugit. z sic posuit hic exempla indubitabilia.

Tamdiu. Hec conditio datur domino et heredi eius non successori titulo singulari z durat etiam re alienata ex necessitate: secus si ex voluntate. hoc dicit vsq; ad legẽ et ideo §. neratius. glos. prima huius §. ponit casum. et ideo non eget recitatione. dic vt in ea. ¶ Opp. extra glos. de. l. huic scripture supra ad legẽ aq̃l. vbi re alienata voluntarie durat actio l. aquil. Solutio. quedam † sunt actiones que non competũt ad rem sed ad estimationem damni vel iniurie occasione rei. et iste durãt etiam de re alienata. vt lege contraria. cum distinctione tamen quam ponit Syn. in lege si tertius. §. si quis pluie. de aqua plu. arcen. et ibi dixi plene. quedã sunt actiones que competunt ad rem ipsam. et tunc extinguuntur re alienata voluntarie. istam distinctionem facit text. in lege quecunq; actiões. infra de actio. et obli. z ex hoc † potest apparere solutio questio. formate in glos. an actio furti extinguatur re alienata] ipsi furi vel alij extraneo: certe non: quia nõ competit ad rem sed ad penam occasiõe delicti commissi in re. arg. j. arborum fur. cesarum. l. fina. ¶ Venio ad. l. sed nec legatarius.

a ¶ Sive manifestus. Adde ad istã. l. bart. in. l. fur est manifestus in princip. de fur. et i lege falsi. in prin. eodem titu.

b ¶ Legatario. Et no. quia dicebat pe. in l. si heredi seruus. de leg. j. quod si ante acquisitionẽ legati etiã post aditã hereditatẽ res legata fuerit furto subtracta nõ competit actio furti legatario. ita intelligebat illũ tex. de quo ibi aliqd p modo. dicẽ tẽ q̃ esset maxima limitatio ad istã materiam.

1 Conditio furtiua q̃ non cõpetat legatario.

2 Actio furti qualiter dicatur cõpetere legatario. nu. 5.

3 Ex assidua contrectatione rei furate absq; mutatione dominij an nascat noua actio.

4 Qui furatus est equum florentie z illum duxit bononiaz quod poterit bononie conuenirt.

5 Diuisio glo. in tres partes.

6 Examinemus. Bar.

Ed nec legatarius. Opponit. quod legatario competat ista actio vt j. de furt. l. si dominium. Solu. dicunt quidam verũ est ex noua contrectatione. vt ibi. non ex antiqua: vt hic. hec sol. communiter non tenetur: quia contra generalitatem istius. l. que solum permittit rei vendic. vnde alij † dicunt quod ibi loquuntur in actione furti que competit legatario: hic in cõditione furtiua que non competit legatario: et hanc tenent omnes. Sed que est ratio differentie inter actionem furti et conditionem furtiuam? gloss. ponit eam hic in fin. gloss. dic vt in ea. ¶ Sed quero † reuoco in dubium vtrũ actio furti competat legatario b et qualiter. in hoc sunt tres opiniones. vna fuit quod legatario competant due actiones furti. vna ex veteri alia ex noua contrectatione. secunda quod legatario competat tantum ex noua contrectatione. ei vero qui succederet titulo vniuersali competant due. vna ex veteri alia ex noua contrectatione. tertia opinio est quod nullo casu ex veteri contrectatione datur actio nouo domino etiam si succedat titulo vniuersali. Examinemus q̃ istae tres opiniões. dico. prima opinio est q̃ legatarius habeat duas actiones furti. scilicet ex contrectatione veteri vnam: aliam ex noua contrectatione. probatur in. l. si dominium. de furt. eo. titu. l. si cum quis in hostium. §. j. hoc etiam probatur per similemam si res subtracta reuersa est ad dominuz. et iterum ab eo subtrahatur competunt eidẽ et contra eundem et eiusdem rei occasione due actiones furti. vt. l. interdum. la. ij. in princi. j. de fur. glo. videtur istam opi. tenere in. l. si abducta. C. de furt. sed in l. si dominium. de fur. et hic reprobat eam. et primo respondet ad simile inductum. de. l. interdum. q: ibi fuerunt duo furta cum possessio apud furem fuerit interrupta. questio nostra loquit q̃ possessio apud furem est continuata. vnde ad propositum non facit illud simile. Preterea contra opi. predictam si verũ esset q̃ legatario daretur ex noua contrectatione actio furti z ex veteri esset contra. l. sed z heres. de ser. cor. z ideo glo. recedit ab hac opi. quidam tamẽ volentes hãc opi. sustinere respõdent q̃ aliud in actione serui corrupti. vt. d. l. sed z heres. aliud in actione furti: sed quicquid ipsi dicant ista opiñ. est contra casum. l. si is qui rem. j. de fur. vbi ex veteri cõtrectatione non datur legatario actio furti. non ob. l. si dominium. quia intelligo dari legatario ex noua cõtrectatione. vt ibi no. ¶ Secũda fuit opi. Baug. q̃ legatario detur actio furti ex noua contrectatione: heredi vero ex veteri tantum quando res esset legata. si vero res non esset legata competeret ex veteri z ex noua contrectatione. z sic haberet heres duas actiões furti. vt. d. l. si dominium. et. l. si quis cum in hostiuz. §. j. j. de fur. probat hoc glo. per similitudinẽ de herede furis qui ex noua ꝓtrectatione teneretur furti. Ista opini. est vera et eam teneatis. ¶ Sed contra hoc quod dixit dari duas actio. fur. op. gl. de. l. et qui. infra de furtis. gloss. soluit multum notabiliter. et dicit † quod ex assidua contrectatione non nascitur actio furti. vt dicta lege et qui. nisi dominium sit mutatum. vt lege si dominium: cum similibus. et illud quod operatur rem ad dominum reuerti. illud etiaz operatur mutatio dominij: quod est valde notandum. vt dicta lege et qui. ¶ Et illud est multum notabile

a notabile ad. q. occurrenẽ quotidie. aliquis † furat est equum in ciuitate Floren. et duxit huc. vtrum possit hic conuenirt. et videtur quod non: quia ab initio est mihi nata actio et accusatio Florentie et assidua contrectatio. non nascitur actio furti noua. vt dicta lege et qui. ergo licet hic contrectetur non poterit hic punirt. cõtrarium videtur verum: nam sicut mutatione dominij assidua contrectatione noua nascit actio furti: ita mutatione dominij hoc est iurisdictionis rei principalis seu mutatione territorij noua nascitur actio criminalis ad vindictam publicam. ar. in. l. q̃ furere. ff. de sta. ho. et ideo tanq̃ de nouo contrectans poterit hic punirt. hoc idem dixi tibi in dicta lege si dominium. de fur. ¶ Cõtra illud quod supra dixi legatario cõpetere actionẽ furti ex assidua contrectatione opp. extra glo. rei hereditarie non possesse nõ fit furti. vt. l. hereditarie. j. de fur. et de vsusca. l. si homo. sed legatarius non possedit rem. ergo non habz furti actionẽ. glo. in. l. si abducta C. de fur. et in dicta lege si homo: dicit q̃ hoc ideo est. q̃a facto furis contingit ne legatarius rem possideret. Tu vero clari pro † declaratione istius passus b dic. quandoq; ille q̃ est dominus rei non possidebat tempore furti facti. sed ante possederat z tunc et cõpetit actio furti. vt. l. falsus. §. si iactum. de fur. quandoq; dictã rem nũq; possederat. z tunc aut facto furis impeditus est quominus possessionẽ adipiscatur. et cõpetit dño actio furti. vt hic vides in herede et legatario vt no. in. l. si abducta z in. d. l. si homo. aut id non contingit facto furis. sed alias casu. vt pura quia tacente hereditate rem subiuit vel post aditam hereditatem et ante possessionem apprehensam vel alio quolibet casu. et tunc aut ista res a nemine possidebatur contemplatione seu respectu dominij: et non cõpetit actio furti. vt. d. l. hereditarie. aut possidebatur ab aliquo cõtemplatione domini. et competit actio furti. vt. d. l. si homo. de vsusca. et ex hoc potest colligi ratio quare dominus contrectando rem pignoratam quam creditor nunq; possedit cõmittit furtum z tenetur furti. Certe ratio est: q: licet non possideat creditor: possidet tamen ipse debitor pro creditore recognoscens istam rem obligatam. vt. l. in actione. in fi. j. de fur. et l. si is qui rem. in prin. eo. ti. ¶ Modo habes expedi tam † glo. in. l. sed nec legatarius. que q: fortis est dz diuidi hoc modo q: primo format contrarium. de. l. si dominium. z illud soluit duobus modis. scõ in secunda solu. subintrat questionem qualiter actio furti transeat ad successores et in hoc recitat tres opiniones: vltimo ponit rationem diuersitatis inter conditionem furtiuam et actionem furti.

1 ¶ In iudicijs fami. ercisc. communi diuidũ. et finium regun. an transferatur dominũ sine traditiõe.

a Resolutio contractus iudicatur eius nature cuius contractus.

3 Dominium in societate vniuersali quod queratur sine traditione ita et in eius resolutione.

4 Si res emphyteotica diuiditur inter fratres an debeat solui laudemium et an possit diuidi dominium requisito.

e Tideo. Assumo gloss. in verbo retineas quia alie pertinent ad declarationem tex. ¶ Oppo. quod hoc nullo modo ineptе hic allega. contrarius per hoc quod dixit in lege si opera. ff. de except. doli. per quod vide eiusdem concor. rlitij. incip. in alto casu.

a ¶ Notabile. Adde bar. et doct. in. l. si abducta. C. de fur. Adde Bal. consi. clij. lib. v.

b ¶ Passus Cõtrarũ tenz Bar. in dicta lege si abducta. et ex istis q̃ hic habent cõcludit bal. in lege sub ptextu. C. de trãsac. la. f. in fine q̃ ex furto cõpetit actio rei p secutoria alteri quã domino licet p idem ita fuit contra l. j. ff. eo. et ibi no.

c ¶ Verum contra facit. l. diuisione placitum. de pac. z i. l. si diuisionũ. C. fa. ercis. et. l. si inter vos. C. cõmunia vtri. iudi. q̃ iura iducas pro te sed ad ista iura respondeo quod loquuntur in pacto q̃ diuidendo quodqui = dem non erat efficax nisi esset vestitũ traditione. sed iste tex. et glo. loquuntur hic in sententia adiudicationis z diuisionis q̃ efficacior est per ea q̃ habentur in §. fi. insti. de offi. iudi. et in. l. ex hoc ture. de insti. z iu. et quod transferatur ex tali diuisione. vide Bar. in. l. cũ solus. j. de vsusca. z hic adde Bald. in. l. j. C. cõmu. vtriusq; iudi. et vide Bal. post glo. in. l. j. in fi. C. de in offi. do. adde Ro. an si de contractu sit soluenda gabella debeat solui de diuisione cõsi. clxxxij.

d ¶ Contractus. vide Barto. in lege de execu. in princip. supra de pact. et in lege in sum. in princip. de condi. inde.

e ¶ Pro socio. vide Bar. in. l. traditionib. C. de pact.

¶ Ultimo teneamus mẽti hãc distinctionem de eo qui aliena voluntarie vel necessarie. qd facit ad multa ꝛ pro batur. j. de dam. infec. l. cũ postulasset. §. fi. et. l. pero. §. prediũ. de leg. ij. Bul. inducit in arg. bad. q. si plures habentes fundum ſ emphyteoticũ cõmunẽ: diuidunt. vtrũ debeatur portio statuta per. l. vltĩ. C. de iure emphy. Istam q. c pcedit alia. f. vtrũ possint diuidere dño irrequisito. et videt q non. qꝛ sicut non possunt alienare alijs ita nec inter se. ar. §. de transa. l. cũ hi. §. sed si pluribus. In contrariũ videtur per. l. volũtas. C. de fideicõ. §. videtur verũ quia ratio ꝓpter quã prohibetur alienare in extraneũ est qꝛ ille extraneus non habet necesse recognoscere dñm. vt no. doc. in. d. l. fi. de iure emphy. que ratio cessat qñ vendit emphyteota socio suo vel fratri suo. pro hoc facit qd ꝗ de feudis que possunt diuidi exceptis quibusdã. vt. x. colũ. de prohibita feudi alie. c. imperialẽ. §. preterea ducatus. nunc ad propositũ an dñs debeat habere portionẽ statutã per. d. l. fi. de iure emphy. dicũt quidã q debꝫ habere a prouocante et non a prouocato. ar. huius. l. Bul. videtur dicere indistincte qd dñs nil debeat habere. ar. l. fi. C. de litigiosis. et in auf. de litt. §. j. facit. l. qui erat. §. fami. ercis facit optime. C. mãda. l. per diuersas. prout loquitur de cessione q̃ fuit inter heredes et socios cũ diuidunt. nec obst. distinctio huꝰ. l. quia hoc ideo. qꝛ poterat sibi prouidere agendo conditione furtiua antequ prouocaret ad diuisionem: sed. ille qui hꝫ cõmunẽ fundũ cũ alio nullo modo potest. putdere vt a cõmunione discedat: nisi per diuisionem. et ideo semper videtur alienatio necessaria.

¶ Conditio incerti est propriũ nomen actionis et competit vbi non cõpetit conditio furtiua. nu. 5.

Conditio incerti qñ cõpetat habenti ius in re et qui non est dñs et de triticaria et conditio. l. si colont.

Contra ementẽ a fure rem a titio. bona fide possessam quo remedio agat. k.

Differentia inter conditionẽ furtiuã ꝛ conditionem incerti.

Neratius. Et qui non est dñs. sed habet ius in re in locũ cõditionis furtiue cõpetit condictio incerti. h. d. ¶ Opp. §. e. l. j. Sed ibi loquitur de directa que datur solũ dño. hic de vtili. vel verius dicꝫ q cõditio incerti est propriũ nomen actionis. et ita cõmuniter intelligũt glossatores nostri. et pro huius declaratiõe

a ¶ Distinctionẽ. ad de War. in l. q̃ rome. §. duo fratres. ꝗ ver. obl. in. x. q.

b ¶ In argumentũ. ibi. §. ꝗ trãs ac. l. cũ hi. vide bart. in. l. pat. §. decem de leg. iij.

c ¶ Andreas Pomate.

c ¶ Hãc. q. vide alex. ꝗ clxxxiij. in. ij. colũ. ij. volu.

d ¶ Ad restituẽdũ ꝗ hoc vide ꝗ bal. ꝛ imo. l. l. scire debemus. de ver. obl. in §. fina. allegat glo. in d. l. hꝫ si me putẽ.

1 ſ gloss. hic et in. l. manifestissimi. §. sed cũ in secdam. C. eo. et in. l. et non tñ. de peti. here. sic distinguũt siquidem subtrahitur res: dño cõpetit cõditio furtiua. vt §. e. l. j. si non dño. et tunc aut habet ius in re vt credit tot. et hꝫ conditionẽ incerti. vt hic. aut nõ hꝫ ius in re sed possideb ꝛ. et cõpetit triticaria. vt. j. tit. q. l. j. in fi. et. l. se. aut nõ habet ius in re nec possidet: sed habet detentationẽ tñ vt cõmodatarius. vel depositariꝰ. et sibi subuenitur per actionẽ in factũ vel conditionẽ ex. l. si colon. C. de agri. et censi. li. xi. vel per officium iudicis. Alij vt Hugo. dicunt etiã in isto casu. cõpetere cõditionem incerti: sed hoc nõ reperitur. l. expiet sum. ideo videtur recurrendũ ad. §. dicta remedia. de quibus dixi. tene menti hanc glo. q etiã non probando damnũ agis cõditione furtiua istis casibꝫ no. in hac glo. ¶ Quero: hec. l. loquitur qñ agitur cõtra furem ad quẽ res peruenit cum vitio. sed quid si peruenit sine vitio ſ vt puta rem a re possessam emi a fure bona fide: istã. q. tangit gloss. in. d. incuilẽ. C. de fur. et in. l. manifestissimi. §. sed cũ in secdam. eod. ti. et Jnno. extra de resti. spo. c. sepe. tangitur in. d. l. et nõ tñ. in prin. de peti. here. et in qualibet earũ dãtur remedia. in ꝓtrariũ fa. qd no. in. l. rem q̃ nobis. de acq. pos. vbi dicit glo. qd pro possessione rei mobilis amisse nullũ ꝓperit possessoriũ: sed intellige sez interdictũ sed alia iuris remedia bene ꝓperunt ad possessionẽ. vt in. l. §. allegata. et dixi plene in. d. l. rem que nobis.

¶ Quero: que est differentia inter cõditionẽ furtiuam ſ et hanc conditionẽ incerti: tñ deo. in cõditione furtiua põt actor cõcludere q̃ reus cõdẽnetur ad restituendã rem. Jtẽ põt cõcludere ad vandũ sibi rẽ qd est speciale odio furis: qꝛ licet actor sit dñs tñ potest petere sibi dari. vt no. insti. de act. §. sic itaq. sed in hac cõditione incerti petet solũ restitutionẽ rei nõ aũt sibi dari cũ ipse actor nõ sit dñs. et ex predictis apparet ſ que ratio est q̃ hic datur cõditio incerti qꝛ alie cõditiones speciales deficiunt. nã vt vidistis in conditionibus que oriuntur ex negotio gesto: de quibus dictũ est in precedenti libro. vbi alie cõditiones deficiunt recurrimus ad cõditionem incerti. l. sed et si me putẽ. §. j. §. n. ij. ita in ista conditione que oritur ex delicto vbi deficit conditio furtiua recurritur ad conditionem incerti vt dictum est.

Xargento. Etiaꝫ species facta ex materia mea venit in hac actione. et in ea habetur ratio melioꝛationis facta etiam sumptibus furis. h. d.

¶ Heres est dominus rei legate. sub conditione. Si ius actoris perit etiam lite contestata iudicio pẽdente. vel res absoluitur.

Res q̃ tantum valeat q̃tum vendi potest: ꝛ quomodo hoc procedat. et nu. 7.

Vendens et promittens pro suo dato et facto tantum quod etiam teneatur pro facto illius cuius est heres.

Exceptio superueniens pendente iudicio qñ prosit reo, remissue.

Res an estimetur tantum quantum vendi potest.

Ea que superuenũt post litẽ contestatam et ab initio impediuissent processum quod impediant reliquam partem iudicij. si reus est paratus statim probare.

a ¶ Si seruus. Et illud qd dicitur hic q̃ res estimat cum consideratione illius dubij euentus conditiõis fallit vbi illa conditio consisteret in morte alicuꝰ qꝛ ibi non estimatur. vt not. Bald. in. l. j. in. ij. colum. C. de pactis.

b ¶ Andreas Pomate.

b ¶ Si actor. vide Franc. cremẽ. notabili suo. xxxj. incip. sepe illud cõtingit. ꝛ. clvij. incip. vnus socius et Aret. cõsi. xviij. colũ. fi. v. volu. vbi idem dicit econtra.

c ¶ Cum herede. hoc not. alleg. Bartol. in l. si seruum §. j. de ver. obliga.

d ¶ Questionem. ꝛ adde qd idez voluit paulus de ca. ꝛ Ludo. in l. stipulatio ista. de verbo. obl. q̃ q̃ Bal. tenet cõtrariũ in. c. j. qui suc. tenean. ꝛ vide ad hoc Ly. in. l. siue. C. de neg. ge. et idem dicit Bald. si esset dictio taratiua ꝛ idem esset contra si quis promisit de suo facto tamen venit etiã factũ sui heredis. pro quo vide etiã no. Bald. in l. fi. C. de empt. ꝛ tex. in. l. stip. ista. de ver. obli. qd no. Adde qd cõsuluit Bal. consi. lij. lib. iij. de eo qui promisit vendere fundum ꝛ non velle teneri nisi pro suo dato ꝛ facto tãtũ ꝛ interim fecit sibi cedere iura vnꝰ mulieris cui ipse erat obligatus ad restitutionẽ dotis ꝛ fecit impensas in fundo an possit retinere fundum iure cessionis ꝛ ob impensas ꝛ concludit quod sic. quia iste promisit de facto suo tantum ꝛ nunc venit tanq̃ nouus homo.

e ¶ Et so. hanc gloss. hic intellige quando ista voluntas defuncti secuta est post factum secus si ante. vt no. Bart. per illũ tex. in. l. si seruum. §. itẽ si homo. de verb. obl. ꝛ adde glo. in. l. qui exceptionem. §. si quis. de condi. indebi. ꝛ similiter alienans dicens se nolle teneri nisi de facto suo. nihilominus tenetur de facto sui successoris singularis. d. l. stipulatio. §. sed si se. et text. optime in. l. si necessario. §. de vendendo. de pigno. actio.

f ¶ Boue. in prin. vide qd per istũ tex. dicit Barto. in l. si pecuniam. §. j. de condi. ob can.

a **Si seruus.** Si actor pendente iudicio desinit esse dominus facto suo vel autoris sui ius extinguit: secꝰ si facto furis. ꝛ res estimat q̃tũ vendi potest. h. d. ¶ Ao. q̃ heres est dñs rei legate sub conditiõe. ¶ Secdo not. q̃ si ius ſ actoris perit pendẽte iudicio etiã lite ꝓtestata sequitur absolutio. ¶ Tertio not. q̃ res tñ valet q̃tum vendi põt. ¶ Oppo. q̃ si actorꝰ pdat dñium absq̃ facto suo nõ cessat cõditio. vt. l. ꝛ ideo. in prin. §. eo. fol. hic vbi perdere facto suo: q̃ ex dispositione defuncti q̃ fingitur esse vna ꝛ eadẽ persona cũ heredẽ. vide gl. ꝛ tene menti ꝛ no q.ꝰ aliquis vendit rẽ ſ ꝛ promisit de suo dato ꝛ facto. certe ipse tenebitur ex persona eius cuius est heres. vt hic. qd tene mẽti. ¶ Secdo op. de. l. inter oẽs. in prin. de fur. fol. ibi loquitur de actione furti: hic de conditione furtiua. ꝛ ista est bona ꝛ notabilis fol. ita habuistis notatũ in. l. siue manifestus. in vlt. glo. §. eo. Alij dicunt q̃ hic desinit esse seruus actoris facto suo: ibi absq̃ facto suo: sed hic sol. nõ procedit in actione furti. sed cõditione furtiua. probatur. j. de ac. ꝛ ob. l. que cunq̃. ¶ Tertio op. xvf q̃ nõ pereat ius actoris quo ad effectũ: q̃ pereat quo ad dñium lite pendẽte vt. l. si post acceptũ. §. de rei ven. Sol. hic loquitur qñ perit facto actoris vel autoris sui. secus in facto rei. vt ibi dicit tex. ꝛ ita loquitur. l. cõtraria. huic ſ aũt passus. qñ. pñt reo exceptio superueniẽs pendẽte iudicio. examinari plene. j. de except. l. j. ¶ Opp. hic vꝫ q̃ res estimat ſ quãtũ vẽdi põt. cõtra. imo vꝫ estimari pnde acsi res legata nõ esset vel libertas sub cõditiõe relicta. vt. l. locũ. §. cõdemnatio. de tab. exhi. solu. ibi non erat ius de presenti sed sperabatur adesse ꝛ recedere in cõditionis eueniũ: hic ecõtra erat ius de presenti sed sperabatur abesse ꝛ recedere in cõditionis eueniũ. rõnẽ diuersitatis dic vt ibi dixi. ¶ Opp. §. ad. l. aquil. in aquilia si deletũ. Solu. vt ibi qꝛ ibi loquitur qñ delictũ cõmissum est culpa. hic qñ dolo. et dixi plene in. d. §. cõdemnatio. ¶ Ultimo venio ad illud notabile q̃ res tñ vꝫ ſ quantũ vendi põt. qd intellige quantũ vendi põt. f. hoc scienti cõditionẽ rei. vt. l. mortis causa. §. fi. ꝛ ibi no. j. de do. cau. mor. Jtez intellige quantũ vendi põt. f. cõiter ꝛ in loco publico intellige quãtũ potuerit vẽdi pluribus ꝛ pluribꝰ die bus nõ vna die vel vno momento. vt. l. pretia rerũ. in fi. ꝛ ibi no. per glo. ꝛ ibi plenꝰ vidi. ff. ad. l. fal. Jtẽ dꝫ intelligi qñ tractatur de estimatione rerũ mobiliũ: sed qñ tractatur de estimatione alicuius rei immobilis fit estimatio ꝑm gloss. postram in. l. ij. C. de rescin. ven. die vt ibi. ¶ Quero: qd si cõditio existerit pẽdente iudicio: dicit text. quod sequi debet absolutio: quero a quo fiet absolutio vtrũ a petitione an ab instantia iudicialiter glo. videtur tenere q̃ ab instantia iudicij. dũ dicit q̃ vlterius procedi nõ debet: quasi dicat hec exceptio impedit processum. qd intelligeꝫ si res est paratus probare statim ꝑm qd dixi. n. 1. nã ꝛ post ea. in prin. §. de iureiur. nam ea que superueniũt post litem cõtesta. que ab initio impediuissent processum impediunt reliquam partem iudicij. vt vidistis in. l. eleganter. §. si quis post. §. de condi. indẽ. ¶ In glo. super verbo quanti emptorem inuenerit ibi. sed arg. contra. j. ad leg. falcid. l in lege falcid. dic ꝛ solu. qd hic recipit sit: debitum nullo casu soluenti ab eo re-

a ¶ Si seruus. Et illud qd dicitur hic q̃ res estimat cum consideratione illius dubij euentus conditiõis fallit vbi illa conditio consisteret in morte alicuꝰ qꝛ ibi non estimatur. vt not. Bald. in. l. j. in. ij. colum. C. de pactis.

b ¶ Andreas Pomate.

b ¶ Si actor. vide Franc. cremẽ. notabili suo. xxxj. incip. sepe illud cõtingit. ꝛ. clvij. incip. vnus socius et Aret. cõsi. xviij. colũ. fi. v. volu. vbi idem dicit econtra.

c ¶ Cum herede. hoc not. alleg. Bartol. in l. si seruum §. j. de ver. obliga.

d ¶ Questionem. ꝛ adde qd idez voluit paulus de ca. ꝛ Ludo. in l. stipulatio ista. de verbo. obl. q̃ q̃ Bal. tenet cõtrariũ in. c. j. qui suc. tenean. ꝛ vide ad hoc Ly. in. l. siue. C. de neg. ge. et idem dicit Bald. si esset dictio taratiua ꝛ idem esset contra si quis promisit de suo facto tamen venit etiã factũ sui heredis. pro quo vide etiã no. Bald. in l. fi. C. de empt. ꝛ tex. in. l. stip. ista. de ver. obli. qd no. Adde qd cõsuluit Bal. consi. lij. lib. iij. de eo qui promisit vendere fundum ꝛ non velle teneri nisi pro suo dato ꝛ facto tãtũ ꝛ interim fecit sibi cedere iura vnꝰ mulieris cui ipse erat obligatus ad restitutionẽ dotis ꝛ fecit impensas in fundo an possit retinere fundum iure cessionis ꝛ ob impensas ꝛ concludit quod sic. quia iste promisit de facto suo tantum ꝛ nunc venit tanq̃ nouus homo.

e ¶ Et so. hanc gloss. hic intellige quando ista voluntas defuncti secuta est post factum secus si ante. vt no. Bart. per illũ tex. in. l. si seruum. §. itẽ si homo. de verb. obl. ꝛ adde glo. in. l. qui exceptionem. §. si quis. de condi. indebi. ꝛ similiter alienans dicens se nolle teneri nisi de facto suo. nihilominus tenetur de facto sui successoris singularis. d. l. stipulatio. §. sed si se. et text. optime in. l. si necessario. §. de vendendo. de pigno. actio.

f ¶ Boue. in prin. vide qd per istũ tex. dicit Barto. in l. si pecuniam. §. j. de condi. ob can.

est. et qui consecutus est totum non potest petere partem: z qui cõsecutus est prẽ põt petere residuũ. h. d. ¶ Nota qõ possum petere rẽ z etiã possuz petere partes rei. ¶ Opp. q nõ procedit petitio partis ꝗ rei. vt. l. in cõmodato. §. duabus. j. cõmo. huius timore hic. §. legitur duob⁹ modis. vno mõ in diuersis personis: q; alius fuit fur bouis alius fuit fur coiij z carnis: q; contra eundem: licet possit agi ad totum. non tamen potest agi pro partibus. vt. l. contraria. z intellige p partibus integralibus vt si vellem petere vnum pedem caput vel cornu. et si: sed si vellem petere partem quotam vt dimidiã vel tertiã. nõ est dubium qõ possem. vt. l. si stipulatus. §. j. j. de solu. hec lec. vera esset donec totũ durat in sui integritate: sed toto dissoluto per partes procedit alia lectu. f. vt iste. §. intelligatur etiam in eadẽ psona. vt cõtra eum possit agi ad partes. non ob. l. ꝛtraria. q; ibi loquitur toto existente in integritate sua. hic facta partiũ separatione. ¶ Scdo opp. ex noua cõtrectatione non nascitur actio furti. vt. l. et qui. j. de fur. ergo noua cõtrectatione coniij. nõ nascitur actio furti. Sol. fm primã lec. hoc operat hic diuersitas personarum. fm secundaz lec. hoc operatur hic diuersitas rerũ: q; alia res est modo corium z carnes cũ esset bos. ¶ Sed cõtra hoc opp. si coiij z carnes videtur alie res ergo solutione facta pro boue non continget liberatio pro corio z carnibus vel e contra: quia nil prodest exceptio rei iudicate quando res sunt diuerse. vt. l. cum queritur. de excep. rei iudi. So. licet res sit diuersa tamen est de ptia. et sic eadem fingitur: z hoc fm istam lectu. ¶ Sed tenendo primam iterũ oppo. quando sunt persone diuerse: non obst. exceptio rei iudicate. vt. C. res inter alios acta per totum. z. d. l. cum queritur. ergo si vnus soluit litis estimationem nullo modo prodest alteri. glo. hoc non bene declarat. tenẽdo istã lect. oportet te dicere quod ille alius habebat causam a fure z erat habiturus regressum contra eum. vt not. in. l. nec vliam. §. primo. ff. de pet. heredita. ¶ Opp. quod exceptio rei iudicate nunq; prosit condemnato. vt. j. de exceptio. rei iudicate. l. euidenter. sed hic dicit quod prodest: quare male. Solu. hic dicit quod fuit condẽnatus et soluit: merito sibi prodest. ¶ Venio ad secundam glos. z oppo. boue ꝗ mortuo non potest peti coiij z carnes. vt. l. mortuo boue. in principio de legatis. ij. Solu. dicit gloss. aliud in boue legato et aliud in boue subtracto. breuiter ista est veritas. quandoq; vnum totum integrale potest a me peti tanq; meum: tunc eo dissoluto potero petere quamlibet eius partem. vt hic. quandoq; possum petere vnum totum tanq; mihi debitum actione personali: tunc eo dissoluto sine culpa debitoris non possum peti partes. vt in. l. contraria. dic vt ibi. ¶ Venio ad penulti. gl. et opp. qui petit plus debet repelli a petitõe totius. vt. l. prima. §. item queritur. de aqua quo. et esti. dicit gloss. hic erat deuentum ad estimationẽ que est diuidua. ibi de indiuiduo loquitur. certe ipe bos quando peteretur dari dicitur diuiduus p quotas vt. l. si stipulatus. §. primo. j. de soluto. ¶ Item oppo. quod debeat perdere causam suam quia plus petit. vt. C. de plus peti. l. prima. z institu. de acti. §. si quis agens. Solut. quando quis ꝗ petit plus debito absq; dolo debet obtinere quod. p. bauit sine dubio⁹; et hoc modo potest hic intelligi. quando vero plus petit dolo: tunc siquidem deliquit in in duobus. scilicet in plus petendo z in plus cautionem exigẽdo perdit totum. vt dicta. l. prima. C. de plus petẽ. alias secus. vt ibi not. per docto. z per canonistas in. c. j. de plus peti. ita debet intelligi. d. §. si quis agens. institut. de acti.

a ¶ Petere. Vide bar. i l. scire debemus. de ver. ob.
b ¶ Dubio. Adde tit. C. de plus petit. z adde. §. si qs agẽs. insti. de act.
c ¶ Secdam partẽ. vide Bar. in. l. si vt certo. §. sed interdum.

Quod ab alio. Liber factus ex veteri contrectatione conditione furtiua non tenetur. h. d. ¶ Dicit gloss. q; ex. §. apparet: quod conditio ꝗ furtiua non oritur ex delicto. quia tunc noxa caput sequitur: tu dic contrarium. vt dixi in. l. si pro fure. §. finali. supra eodem. licet in quibusdam habeat aliquas singularitates inter quas est hec.

Vi furtum. In hac actiõe periculum interitus pertinet ad furẽ indistincte: sed in actionibus descendentibus ex contractu habetur ratio culpe fm naturã contract⁹. h. d. ¶ Oppo: ad secdam partẽ z videtur q; commodatarius teneatur de casu. vt. l. si vt certo. §. ij. j. cõmo. Sol. illud verum si culpa vel mora precessit. mirabile est hoc cum hic presupponamus furtum esse factum. ergo culpa et mora precessit. vt. l. in re furtiua. §. eod. z. j. eod. l. fina. vnde Ja. but. videbatur fateri contrarium: z dic qõ hic dicitur in text. z glo. intelligatur fm naturã actionis cõem cõmodati z depositi nõ referendo nos ad casum positus in text. sed hoc videtur mihi cõtra mentem huius. l. ideo dico. quod etiam in casu huius. l. fragerem commodati vel depositi non haberetur ratio culpe. nam culpa que fuit commissa in vtendo non fuit ordinata ad casum. et ideo non facit commodatarium vel depositarium teneri de casu. vt. l. si vehenda. §. primo. j. ad. l. rho. de iactu. et ibi not. z. l. z in totum. j. de impen. in re. dota. et idem dico in mora. nam ꝗtus sit in mora quo ad conditionem furtiuam non tamẽ est quo ad actionem commodati vel depositi. ¶ Opp. de. l. j. §. si rẽ. j. deposi. Sol. ibi commisit furtum in vendendo. hic in vtendo. Et ibi deliquit circa totam rem. hic tantum circa vsum eius. vt. l. qui tumenta. j. de furt. et ibi nota.

i ☞ Mora furis quod purgetur oblatione et nouatione.
2 Rem meam quod possum stipulari a fure.
3 Mora precedens qualiter per stipulationem purgetur. remissiue.

Arui. a Oblatiõe et nouatiõe purgatur mora ꝗ furis. h. dicit. ¶ Oppo. de. l. qui decẽ. in pun. de sol. So. dico qõ quantũ ad purgandũ moram non refert inter oblationẽ et nouationem: sed ꝗtũ ad liberationem inducendã differt. vt hic no. in prima glos. ¶ Oppo. qõ quis nõ possit rem suam stipulari a fure. vt. l. nemo rem suã. de ver. obli. Sol. dicit glo. qõ hic fuit stipulat⁹ rem suã sibi restitui non sibi dari. vt. l. scire debemus. j. de verbo. obli. Alij dicunt qõ sicut ꝗ quis a fure potest condicere rem suã. vt in. §. sic itaq. insti. de acti. ita potest ab eo stipulari sibi dari. et hoc modo intelligunt. d. l. scire debemus. dic vt ibi. ¶ Opp. qõ sit differentia vtrũ sit res presens vel absens. b vt. l. qui decem. §. idem respondit. de solu. Solu. dicit glo. notabiliter hic stipulatio fuit interposita animo nouandi: quo casu nõ refert an res sit presens vel absens. ibi fuit interposita non animo nouandi. quo casu refert an quis sit presens vel absens. quod satis placet: tamen ista ꝗ materia qualiter per stipulationem purgetur mora precedens est multum difficilis. quam dic plene. vt. l. si rẽ. j. de noua. tangitur plene in. l. eum qui. §. fi. de verb. obliga.

a ¶ Oblationẽ. Vide Bar. i l. scire debemus. de ver. ob.
b ¶ Dubio. Adde tit. C. de plus petit. z adde. §. si qs agẽs. insti. de act.

1 ☞ Creditor falsus accipiendo scienter indebitum quando faciat furtum.

Doniam. c Falsus creditor accipiẽdo scienter indebitũ furtum facit et conditione furtiua soluenti tenetur. hoc dicit. ¶ Oppo. si sit furtum ergo non transfertur dõium. et sic cessat conditio indebiti. quia nemo conditi rem suã z. c. vt. §. vsufru. quẽadmo. ca. l. vlti. merito ergo per hanc. l. totus ille titulus de cõdi. inde. videtur destrui. huius timore sunt multe solutio. finaliter gl. intelligit hic: q; qõ qs. labit in persona. d et sic errat in substantia persone. idem no. in. l. falsus. de fur. sed Dy. in. d. l. falsꝰ: dicit qõ. hoc non est necesse. q; posito q; non transferatur dõium habet tamen locum conditio. quia omnis cõditio de generat contra furem. ¶ Ego ꝗ in. d. l. falsus: dicebã sic distinguendo quãdoq; falsus creditor simulat se creditorem z inducit debitorem ad soluendum sibi. et tunc cõmittit furtum. vt dictur enim soluere sub ea conditione si creditor est. ita intelligatur dicta. l. falsus. et hic. vbi text. sonat hoc. quandoq; debitor sua sponte vadit ad soluendum illo nihil faciente. nisi recipiente pecuniam. et tunc non fit furtum. z dominũ transfertur. vt in toto titulo de conditio. indebi. ratio quia debitor habebat pro constanti qõ esset creditor. et sic illa conditio si creditor est: non inerat. nec potest dici illud quod dicebam in lege si procuratori falso. in vltima glos. §. de condi. ob causam. videlicet quod in ipso actu traditionis committatur furtum: licet postea immediate res incipiat esse creditoris. nam vt hic dicit tex. illud furtum parit conditionem furtiuam. sed postea trãslatio dominio conditio furtiua extinguitur: q; voluntate actoris transfertur. vt lege siue manifestus. paragrapho finali. l. si seruus. in princip. supra eodem. sed impossibile est quod eodem momento conditio furtiua oriatur et desinat. l. titio cum morietur. §. de vsufruc. ergo z. Alia que hic tanguntur in glos. sunt clara.

c ¶ Falsus creditor accipiẽdo. Vide Bar. in. l. falsus. de fur.
d ¶ Falsus. Vide Bar. in. l. j. C. qõ met. cau.

Dlianus. Hec cõditio datur cum adiectione de peculio. h. d.

Icet. e Fur semper est mora ideo ad eum semper spectat periculum interitus. hoc dicit. ¶ Not. quod licet qs sit paratus suscipere iudicium per hoc moram non purgabit.

¶ De conditione ex lege. Rubrica. b

¶ Continua rubricam vt in glo.

1 ☞ Lex ista quod habeat locũ etiã in legibus antiquis.
2 Lex semper loquitur.
3 Ex legis dispositione quãdo oriatur ius agendi.
4 Quãdo lex permittit an ei cui permittitur oriatur ex tali permissione aliqõ ius.
Ex dispositione legis aliquid vetantis ad commodum alicuius et tũc oritur exceptio et quando actio.
Quando ex. l. cõpetit ius agẽdi vtrũ sit actio vel officium iudicis.
Quando ex dispositione legis oritur actio vtrum sit conditio ex. l. an alia actio.
Ex contractu emphyteotico oritur actio specialis ex emphyteosi.
Ex obligatione literarum non agitur conditione ex lege. sed actione ex litteris.
Vbicunq; lex vel consuetudo induceret nouum contractum ex tali contractu oritur actio et non conditio ex. l.
Quãdo ex lege inducitur actio criminalis non dicitur conditio ex. l. sed accusatio ex lege.
Quando lex obligationem inductaz declarat que actio oritur.
Si lex confirmat obligationem inductam an ex ea oriatur conditio ex. l.
Conditio ex. l. quod cõcurrat cũ alia.

Iobligatio. f Nã per legem ciuilem inducitur obligatio immediate. nec expu-

c ¶ Falsus. Vide Bar. in. l. falsus. de fur.
d ¶ Falsus. Vide Bar. in. l. j. C. qõ met. cau.
e ¶ Vel absens. vide p Ang. in repe. l. j. in vij. char. C. de iudi.
f ¶ Nam. et si vis habere intellectũ huius litere in fi. vide q̃ no. bart. in. l. si vẽdidero. §. fi. de fur.
¶ In pso na. istis ad de bonum tex. cũ ibi no. in. l. seruus cum sudã. §. vbi cõdi. inde.
¶ Licet. adde. l. nemo rẽ suã. z q̃ ibi no. §. fi. vbi ver. oblig.
¶ Si obligatio. sed qd differt cõditio ex l. z accusatio ex. l. z vide gl. fin. et ibi bal. in. l. fi. C. vbi litig.

mitur actio. conditiõe ex. l. agitur hoc dicit. ¶ Intereꝫ vitertus procedã. quare exemplia huius. l. glos. ponit quedã exempla de iure antiquo digestorum. vt lege si postulauerit. §. fina. de adul.

¶ Contra istam lect. oppo. quia text. hic dicit ex. l. noua. sed illa est lex vel ergo non est bonũ exemplum. huius timore quidam legunt hic hoc modo. si obligatio noua introducta est lege: scilicet veteri vel noua. et sic illud verbum noua: determinat illud verbũ obligatio: et hec satis bona. Alij dicunt quod etiam. l. si postulauerit. est noua. omnis enim lex post legem duodecim tabularũ potest dici noua. Certe qualiter dicatur lex noua non curo hic examinare. examinatur plene. j. de regu. cato. l. pe. per glo. et Jac. de are. sed verum est indubitanter quod hec l. habet locum ſ etiam in legibus antiquis et etiam in nouis. de antiquis inducit exemplũ in dicta lege si postulauerit. §. finali. et. l. extar. ff. quod me. causa. z. l. fina. ꝗ. de rei ven. secundum illã lec. et in multis alijs legibus. Alij ponunt exemplum in legibus nouis. C. de dona. l. si quis argentum. z. C. de suffra. l. j. et de pet. here. l. fina. de iure delib. l. scimus. §. licentia. et. C. vnde vi. l. si quis in tantam. ita sunt iura p gl. hic allega. tamen sunt in. C. multe alie leges. videlicet de sacro san. eccle. l. iubemus. de paganis. l. christianis. qõme. cau. l. si per impressionem. de arbit. l. ne in arbitris. de fideicomis. l. j. si per vim vel alio modo. l. j. vnde vi. l. nemi nerint. et. l. momentanee. et. l. non abre. et. C. loca. l. si quis conductionis. et de litigio. l. pe. et si. et multe alie leges quas inuenire laboriosum esset porꝫ subtile. In auten. sunt etiam multe alie. vt auf. iubemus. C. de episco. z clerl. ne fiitus pro patre. auf. habita. z ne vxor pro ma. auf. et omnino. z quomodo et quando. in auf. qui semel. et quipo. in pigno. hab. auf. item possessor. z multe alie. Possumus etiam ponere exemplum in statutis ciuitatis et cõstitutionibus regũ et principũ. ¶ Sz contra hoc opponitur quomodo potuit lex antiqua cogitare de futuris legibus. contra legẽ iubemus. in fine. C. de test. Respon. non potuit cogitare specialiter sed generaliter sic. sicut pater potest cogitare de filijs sibi nascituris instituendo eos vel exheredando vt lege Sallus per totam legem de liber. et posthu. et. de testa. milit. l. qui iure militari ꝛc. ¶ Item opponitur: quia hoc videtur contra hanc legem que dicit si obligatio lege noua introducta est. quod est temporis presentis. ergo nõ refertur ad obligationes introductas postea. vt lege si ita. de auro et argento lega. huius timore dicit glo. exponendo hic est. id est erit. glos. ista habuit bonũ intellectum: non tamen est necessaria expositio sua. nam debes scire ſ quod lex semper loquitur et semper est in virtute obseruantia. vt lege arriani. C. de heret. probatur in omnibus legibus incipientibus hodie z cetera. et in autenticis dicunt sed hodie hoc iure vtimur. vt codice de appellatio. auren. hodie. nam illud hodie intelligitur scilicet de illo die quo illa lex vel auten. legitur. ita hic. l. dicit si obligatio lege noua introducta est sufficit quod sit in presenti eadem die qua hec lex legitur quoniam semper loquitur. non obstat lex si ita de auro et argento lega. quia ibi loquitur in testatore qui semel tantum loquitur. ¶ Expediti sumus de apparatu legis nostre: videamus ergo materiam huius. l. hic habemus tria quod ex dispositione legis oritur ius agendi. Item quod illud ius agendi: est actio. Item quod illa actio vocatur conditio ex lege.

¶ Quero ergo post et reuoco in dubium ſ vtrum ex dispositione legis oriatur ius agendi. b et videtur quod sic vt hic. In contrarium infra ad leg. falci. lege puma. in principio. et codice ne fideiusso. vo. den. lege puma. et secunda. et de rebus eorum. lege pma aduerte scitis quod legis virtus cõsistit in quatuor: imperare: permittere: vetare et punire. vt supra de lega. legis virtus. vnde si quidem lex precipit imperando seu precipiendo: et tunc aut precipit aliquid quod respicit commodum tantum eius cui precipitur. et tunc non oritur actio: nisi sicut infra dicam de lege permittente. magis enim est permissio et cõsilium quam preceptum. vt lege sepe. de offic. presi. aut precipit aliquid ad commodum alterius quam eius cui precipitur: et tunc oritur ius agendi. hoc probatur in omnibus interdictis restitutorijs. vt codice de ser. fugi. lege quicunqꝫ. et supra ad legem aquilie secunda cum multis simi. quandoqꝫ lex permittit. et hic aduertere: aut permittit aliquid fiendum ab aliquo in se vel in suo: et tunc non oritur ius agendi: sed efficitur vt ille actus sit validus et impunitus. vt. l. in re mandata. C. manda. et. l. si ꝓstãte. §. si maritus. solu. matri. aut permittit quod fiat aliquid in alieno et oritur ius agendi. vt lege venditor. paragrapho si constat: supra communia predtorum. et lege puma in fine. et lege secunda et tertia. in fine. infra de aqua plu. arcẽ. quandoqꝫ lex permittit fieri aliquid quod non fit in loco. intellige vt loco cohereat: tunc aut illud venit tantum. explicandum infra personam facientis et non oritur ius agendi. exemplum in omnibus legibus que deferunt hereditates ex testamento vel ab intestato. nam non cõpetit mihi ius agendi ad hoc vt habeam hereditatem: quoniam in meipso possum hoc expedire sola voluntate: tamen hereditate adita possum postea agere pett. her. sive rei illud venire explicandum cum alio: tunc aut venit explicandum principaliter propter se. et competit ius agendi. vt puta in casibus in quibus filius potest agere contra patrem vt eum emancipet. vt lege si lenones. codice de episco. audi. vel pater cõtra filium vt partiatur se emancipare. vt lege quidã cũ si

a ¶ Obligationes. vtrũ verba ꝑsentis rẽ poris posita in. l. inducant ad futura. vide Bar. in l. oẽs ppli. in asipe. co. 8 iust. tur.

b ¶ Agẽdi. vtrũ ex dispositiõe legis oriatur ius agẽdi. idem dicit bal. in l. fi. §. pterea. in. j. colũ. de iure do. quãqꝫ autẽ lex noua disponit circa principale facti roborãdo. et actio nascitur ex illo facto. arg. l. ex placito. de certi pmut. aut actionẽ in ducẽdo. et oritur pdictio ex. l. vt l. si qs argẽtum. de dona. quãqꝫ lex noua disponit circa accessoriũ et tunc nõ inducit obligationẽ sed iudicio officium. vide ibi z adde Bal. in rubri. C. eo.

1 2 3

a ¶ Permittit. Vide Bal. in rubri. C. eodẽ. qui aliter loquitur.

b ¶ Hereditatem adire est ius non facultas. et an ei prescribatur vide tamen quod singulariter scripsi in l. suum. C. de iure deliberan. post Bartol. quod faceret tibi honorem adde an iuri adeundi ꝑscribat vide Bal. cõsi. xiij. li. iij.

c ¶ Oppo. Adde bartol. in. l. societatẽ. §. arbitrorũ. in. v. columna. in ver. quero quo iure sententie arbitrorũ. jj. j. p fo.

d ¶ Addendum. Vide Barto. alter dicentem in rubri. C. eod. et in auten. dos data. ad fin. C. de dona. ante nupt. in ver. si affirmando sem p cõpetit iudicio officium ꝛc. Adde bartolo. dicentem in l. j. in principio. ẽ. si quis ius dicen. et bar. in. l. j. §. pretor. ẽ. de post ꝛc. Andreas Pomate.

e ¶ Judicis. vide Felt. in. c. exceptionem. in. iiij. colum. de excep. versi. demũ scias. Jaso. in. l. si forei. C. de colla. Cepol. consi. xij. in fin. Barba. consilio. lj. alias. lij. in. xxvj. colum. in. j. vo. et Jaso. in. l. ea demum. co. ij. C. de colla. vide z Alex. consi. l. col. ij. ad fi. ij. vol. z Feli. in. c. ij. ad fi. post Pano. ibi. de offi.

¶ Directo. adde bonum ter. z ibi Bart. in. l. metũ. §. sed quod pretor. ẽ. quod me. cau.

¶ Judicium. vt. j. commo. l. j. in prin.

lium. z ibi per docto. de verbo obligatio. quandoqꝫ a venit explicandum propter aliud: et tunc ius agendi non competit: sed sufficit quod ille qui debet facere b impleat pro parte sua cũtum potest. hoc probatur p omnes leges que dicunt de oblatione z consignatione. vt. l. acceptam. C. de vsufr. z. l. obsignatione. C. de solutio. z. l. iure ciuili. de condi. z demonstra. ¶ Juxta predicta quero in casibus in quibus ius permittit aliquid non oritur ius agendi. vt. ẽ. dixi an fei cui permittitur dicatur competere aliquod ius ex illa pmissione. an vero sit aliqua facultas facti. pro cuius declaratione debes scire quod dicitur de vsufructu formali z causali. nam vsufructus formalis est ius alienis rebus vtendi et fruendi. vt. l. puma. ẽ. de vsufruc. vsufructus vero causalis non est ius: sed est quedam facultas percipiendi fructus: quia est dominus vt. l. vtifrui. in principio. ẽ. si vsufru pe. Nunc ad propositum quandoqꝫ lex permittit aliquid alicui facere pro conseruatione iuris sui tam quesiti: z illud non est ius: sed facultas quedam. vt dicta. l. in re mandata. z dicto. §: si maritus. quandoqꝫ permittit lex aliquid facere pro acquisitione alicuius iuris de nouo: e et tunc est ius vt ius adeundi hereditatem b. et hoc apparet ex eo quod ei prescribitur vt. l. licet. C. de iure deliberan. Facultati autem que facti est non prescribitur quia leges que loquuntur ſ de prescriptione vt. l. sicut z. l. cum notissimi. de prescriptione. xxx. annorum loquuntur de prescriptione contra iura tantũ: non contra facultates que facti sunt: et ideo docto. in illa questio. vtrum prescribatur iuri offerendi reuoluunt vtrum ius offerendi sit ius vel facultas. de quo f dicam. j. de pigno. actio. l. si rem. §. omnis. ¶ Quandoqꝫ lex vetat. ſ z tunc aut vetat aliquid ad commodum eius vel heredis eius cui vetatur. et oritur ius excipiendi non agendi. vt. l. puma. in principio. j. ad legem falci. z. C. ne fideiuſ. do. dentur. l. j. z. ij. licet solutione facta per errorem competeret conditio indebiti: ille tamen oritur ex illa. l. vetante z inducente exceptionem sed oritur ex quasi contractu qui celebratur solutione. vt. l. si in arca. ẽ. de condi. indebi. quandoqꝫ lex vetat aliquid ad commodum alterius cui vetatur: et tunc sine dubio oritur ius agendi. hoc probatur in omnibus interdictis prohibitorijs. vt. C. ne liceat poten. l. puma. z. ij. z. C. nemini licere signa imponere. cum multis si. z predicta distinctio procedit quando lex prohibet factum. si vero prohiberet expresse ius agendi. vt puta ne actio petitoria detur. g et tunc esset indubitabile quod solum paratur exceptio. vt. l. secunda. §. primo. ad velleia. z ad maced.

c l. j. sed contra oppo. c vbicunqꝫ lex dat ius excipiendi ibi reo competit ius agendi per officium iudicis. vt l. aurelius. §. sticho. de liber. lega. z. l. si contendat. et ibi not. de fideiusso. z. l. iij. C. qui bo. ced. pof. Respon. illud ius agendi non oritur ex illa. l. vetante. sed est ex equitate iudicis propter illam. l. vt dicta. l. iij. C. q̃ bo. cedere pos. z ibi hoc tert. declarat. ¶ Quarto et vltimo lex procedit puniendo. et tunc sine dubio competit ius agendi. vt patet in omnibus legibus punientibus maleficia. ¶ Secundo principaliter est d videndum d eo casu quo competit ius agendi ſ ex. l. f vtrum sit actio vel officium iudicis. vide eiusdem casus in l. quod si minor. in fine. ẽ. de minor. z ex qui. cau. ma. g

a ¶ Permittit. Vide Bal. in rubri. C. eodẽ. qui aliter loquitur.

b ¶ Hereditatem adire est ius non facultas. et an ei prescribatur vide tamen quod singulariter scripsi in l. suum. C. de iure deliberan. post Bartol. quod faceret tibi honorem adde an iuri adeundi ꝑscribat vide Bal. cõsi. xiij. li. iij.

c ¶ Oppo. Adde bartol. in. l. societatẽ. §. arbitrorũ. in. v. columna. in ver. quero quo iure sententie arbitrorũ. jj. j. p fo.

d ¶ Addendum. Vide Barto. alter dicentem in rubri. C. eod. et in auten. dos data. ad fin. C. de dona. ante nupt. in ver. si affirmando sem p cõpetit iudicio officium ꝛc. Adde bartolo. dicentem in l. j. in principio. ẽ. si quis ius dicen. et bar. in. l. j. §. pretor. ẽ. de post ꝛc. Andreas Pomate.

e ¶ Judicis. vide Felt. in. c. exceptionem. in. iiij. colum. de excep. versi. demũ scias. Jaso. in. l. si forei. C. de colla. Cepol. consi. xij. in fin. Barba. consilio. lj. alias. lij. in. xxvj. colum. in. j. vo. et Jaso. in. l. ea demum. co. ij. C. de colla. vide z Alex. consi. l. col. ij. ad fi. ij. vol. z Feli. in. c. ij. ad fi. post Pano. ibi. de offi.

¶ Directo. adde bonum ter. z ibi Bart. in. l. metũ. §. sed quod pretor. ẽ. quod me. cau.

¶ Judicium. vt. j. commo. l. j. in prin.

a ¶ §. pretor. Quod idē sit. vide Bart. per illū text. in l. arriani. C. de here.

b ¶ Videndum per Bal. in rub. C. eo. sed an conditio ex. l. detur pro facto. vide Barto. in. d. l. ex placito. in rcitr. q.

c ¶ Dicunt. contrarius tenet Barto. in. d. l. j. ẕ. j. de pub. iudi. l. j.

d ¶ Emphyteosis. et adde quod cōditio ex l. quādoq; concurrit alia ex diuerso capite. l. quoties. de ac. et obliga. et ibi glos. et no. Bal. in rubri. C. eod. in pe. col.

e ¶ Dicit. ẕ Bal. in rubri. C. eod. tenet opt. glo. ẕ doc. cōtra. barto. ꝛc.

f ¶ Ubicūq; not. et adde bar. in. l. omnes populi. de iust. ẕ iur. in. v. q. pun cip. et in. l. j. de publi. iudi. in pe. columna. ẕ Bal. in rubri. C. eod. vbi tenet quod agatur conditione ex moribꝰ. ẕ Bald. in. l. ij. C. quando li. ab empt. di. ẕ q̄d nō oriat actio fui nominis ex feudo sed cōditio ex. l. vel ꝗscriptis verbis ẕ feudū est cōtractus innominatus. vt no. Bal. in ru. C. de rer. permu. ẕ ad Bar. hic an ex cōsuetudine vel ex moribus vel ex statuto oriatur conditio ex. l. vide Bal. in. l. ex placito. in. r. q. C. de rer. permu. ẕ Bar. in l. de quibus. in fine. deleg. ẕ adde Bald. in. l. fin. C. de leg. ẕ Bar. in. l. omnes populi. in. v. q. pun. ẕ in. d. l. de quibus. ad fi. §. de legi.

ie. vel effu. l. j. cum si. quandoq; verba impersonaliter proferuntur. ẕ tunc cōpetit ius agendi. vt in aut. sacramenta. C. si aduer. vendi. ẕ ibi no. j. de acquiren. rer. do. l. statuas. ẕ de his qui deie. vel effu. l. si vero. §. pretor³. ver. si seruus insciente. cum si. ẕ idem intelligo in statutis eadem ratione. ¶ Tertio principaliter est videndum[b] eo casu quo ex dispositione legis oritur actio ẕ vtrum fit conditio ex. l. an alia actio. Ista est multum intricata materia quā glo. nostre posuerunt in. l. quoties. j. de prescrip. verb. ẕ multum imperfecte Jac. Bald. fecit de hoc magistraliter vnam suam additionem que incipit: turbatus est eorū spiritꝰ. et mirantur ranē ignari ꝛc. Lyn. recitando dicta vltramontanorum examinat hoc in. l. ex placito. C. de rerum permuta. ẕ ibi vltramon. videntur velle loqui subtiliter tamen male declarant. nec veritatem ponunt. Ego tradam vobis hanc materiam per eum modum quem intelligam. Si equidē est cautum quo nomine actiōis agatur. ẕ eo agitur. ẕ hoc non ḥz dubium. ꝛc.

Si vero nō est cautū. ẕ tunc q̄nq; lex obligationē inducit: q̄nq; inductā declarat q̄nq; inductā confirmat. primo casu aut obligationem inducit immediate aut mediante aliquo contractu. vel simili. si immediate aut est lex pretoria et habet locū actio in factum. vt. l. final. in puncipio. de eo per quem factum erit. et instit. de interdi. in fin. aut est ciuilis: et habet locū conditio ex. l. hic est casus in hac. l. et ita posui tibi in summario. Si vero lex inducit obligationem mediante aliquo contractu vel simili: tunc in hoc sunt opi. ẕm diuersas materias. verbi gratia lex ciuilis inducit contractum emphyteoticum nec est cautum quo nomine actiōis agatur. vt. l. j. C. de iu

re emphy. quo nomine tunc actione agatur: Pet. de bella pertica dicit actione prescript. verb. quia illa. l. respicit pun. ipia legis. xij. tabu. Istud est falsum. primo secundum optimo. ipsorum vltramontanorum qui dicunt quod actio prescrip. verb. non oritur nisi ex cōtractibus innominatis: sed contractus emphyteoticus est nominatus: ergo ꝛc. tamen opi. eorum est falsa ideo non curo de ea. preterea istud est contra. l. ij. j. de prescript. verb. quando contractus nullum habet nomen a iure ciuili. vnde alij dicunt[c]. ẕ hoc est cōmunis opi. quod agatur conditione ex lege. l. j. C. de iure emphyteo. sed non placet: quia hec conditio habet locum quā do obligatio inducitur ex lege vt hic: sed ibi non inducitur ex lege sed ex contractu: et modus inducendi ex. l. et inducendi ex contractu differunt in specie. vt. l. obligamur. §. lege. ẕ per totam l. de actio. ẕ obligatio. Preterea regula est quod quoties contrahimus lucri faciendi causa oritur actio ex contractu. vt. l. actionum genera. §. ex contractu. de actio. ẕ obligatio. Preterea dicitur in tex. institu. loca. §. adeo. quod contractus emphyteoticus[d] fit species contractus per se sicut alij contractus iuris gentium: sed contractus nominati iurisgentium: eo ipso quod sunt: actionem producunt vt. l. iurisgentium. in puncipio. §. de pactis. ergo ꝛc. concludo ẕ ergo quod ex contractu emphyteotico oritur quedam actio specialis que vocatur actio ex emphyteosi. et sic denominatur a contractu. sicut actio ex empto ẕ locato ẕ similes. hic est text. in dicta. l. actionum genera. §. ex contractu ẕ cetera. ¶ Aliud exemplum in obligatione literarū. que actio oritur. gloss. institu. de lite obli. dicit[e] quod oritur conditio ex. l. idem doct. in. l. in cōtractibus. de non numerata pecunia. Ego ẕ dico contrarium. nam scitis quod verborum obligatio est inducta de iure ciuili sicut obligatio literarum. Item l. dicit quod non minus obligamur literis q̄ verbis: nec est minoris efficacie vna q̄ alia vt. l. non figura. de actio. ẕ obligatio. j. sed in obligatione verborum habemus expressum quod siquidem venit certū. agitur certi cōditione ex stipulatione. Si incertum agitur actione ex stipulatu. ẕ sic denominatur a contractu. vt institu. de verborum obligatio. in puncip. ẕ. l. si quis certum. §. si certum peta. Ita in proposito si in obligatione literarum[f] venit certum agetur certi conditione ex literarum obligatione. Si venit incertum agetur actione quadam que denominabitur ex eo contractu. vt puta actione ex literis vel ex literarum obligatione. vt sic semper ex contractu agatur non ex. l. vt dicta. l. actionum genera. §. ex contractu de actio. ẕ obligatio. nec obst. iustit. de lite obli. in puncip. vbi dicit ex ea conditio nascitur: nam ibi nō producit actionem immediate ex lege: sed confirmat vel inducit illum modum cōtrahendi literis ex quo oritur actio vt dictum est. Aliud exemplum est in stipulatio largitate que est hodie specialis contractus. vt in auten. vt sponsalia. in puncip. posita. C. de donationibus nupt. autē. eo decursum. dico quod agitur actione ex sponsalitia largitate. vt. d. §. ex contractu. ẕ idē dico ẕ vbicunq; [g] consuetudine vel statuto inducerentur aliqua nouus contractus. vt agatur actione que nascitur ex cōtractu. vnde ex eo cōtractu feudi inducto ex consuetudine dicere ꝛc agendū esse actiōe seu

di seu ex feudo q̄d idē est: et ita intelligo hanc materiam. et ẕm predicta vides q̄d ad arborē Joā. essent addende alique actiōes quas dimisit: ẕ predicta vera quando ex lege inducitur actio ciuilis. nam si inducitur actio criminalis nō debet dici conditio ex lege: sed accusatio ex lege. nam crimina nō puniūtur per actionem. vt instituta de publicis iudicijs. i pin. sed conditio ex. l. est actio. ergo non datur ad punienda crimina. Illi ergo qui dicunt q̄ dānatus crimina liter ex forma statuti est dānatus conditione ex. l. falsum dicit plene in. l. infamē. j. de public. iudic.

¶ Secundus principalis casus est quādo lex obligationem inductam declarat. ẕ tunc aut declarat eā inductam ex equitate alicuius certe legis: aut ex equitate in genere. primo casu agitur in factū actione vel vtili actione descendente ex illa. l.[b] scilicet cuius equitatem respicit. exemplum. [c] §. si qua. pau. fe. di. l. pe. ẕ in actione in factum et vtili a quali. l. item si obstetrix §. ad. l. aquil. et per multas leges illius tituli. et in. l. qui seruandarum. §. j. ij. et. iij. j. de prescript. ver. et sic potest intelligi. l. quoties. j. de prescrip. ver. secundū vnum modum legendi ibi positum. Quandoq; declarat lex obligationem subesse ex equitate in genere. et tunc aut ex delicto aut aliter: primo casu siquidem ex aliquo delicto nominato agitur actione in factū. vt. j. de fal. l. qui nomine. et. j. pro soc. l. nec quicq̄. Si vero est delictum innominatum. tunc si quidem cadit in dolum habet locum actio de dolo. vt. l. ij. C. de dolo. et. §. de dolo. l. j. Si vero cadit in culpā agitur actione in factum. vt. C. ad exhibendum. l. exhibitionis. et. j. de prescrip. ver. l. naturalis. §. sed si dedi. secundo casu quando agitur aliter q̄ ex delicto. ẕ tūc aut ista obligatio est ad reddendum quod quis accepit. et tunc agetur conditione sine causa. vt. l. si ẕ me et titium. §. si cer. pet. et. l. si eum seruum. eo. titu. aut puncipaliter ad dandum. et tunc siquidem ista obligatio[d] oritur ex aliquo gesto verbis. et habet locum actio prescrip. ver. que largo modo potest dici in factum. vt. j. de prescri. ver. per totū. Si vero ex aliquo gesto per aliq̄ factū et tunc habet locū actio in factum. cuius reno: receptus est in varijs articulis iuris. vt. l. sancimus. C. de sac. fant. ec. ¶ Tertius casus puncipalis est ẕ q̄n lex cōfirmat obligationē inductā. et tunc q̄nq; lex cōfirmat obligationē directo disponendo in eā: ẕ tūc nō oritur actio ex lege seu conditio. sed oritur ex ipsa obligatione vel cōtractu. vt. §. dicit. ẕ probatur in. l. legitima[f]. de pac. ẕ j. de ver. sig. l. lege obuentre. Si vero nō disponit directo ẕ ipsam obligationē vel cōtractum. sed ob ipsam vel propter ipsam: tūc ḥz locū cōditio ex. l. vel. l. si quis argentum. C. de dona. ẕ. l. j. C. de suff. nō eis confirmatur: ibi pactum donationis directo sed propter pactum lex producit actionē. Cōtra predicta facit. §. de arbi. l. ne in arbitris. vbi dicitur agentū esse in factū vel condictione ex lege. vel vtili in re prout facti qualitas postulauerit. ẕ in lex tibi inducit seu confirmat obligationes. pro cuius declaratione debes scire q̄d illa lex potest vnum casum q̄n partes ẕ arbitri iurauerint. et tunc agitur actione in factum non generali. vt glo. ibi dicit. sed in factum ex iurcurandonam partes videntur iurare id esse verum quod arbitri dixerint: merito non agitur conditione ex lege. quia non inducitur

Andre. Poma. ¶ Ex lege. adde q̄d in criminalibus propie dicitur accusatio glos. in. l. fi. in ver. recipiat. in fi. C. de legi. declarat Ange. in. l. si quis id q̄d. ff. de iurisdi. om. iudic. Alex. in. l. vtro. in puncip. ff. solu. matrimo.

nouā obligatio. ẕ ita videtur ibi sentire Marti. fil. postea ponit aliū casum quando partes nō iurauerunt sed arbiter solus. ẕ tunc cōpetit actio ex lege: q; ex illa inducitur vtilis in re de qua ibi loquitur: ideo non facit ad propositum: quia actio in rem nō presupponit obligationem. nos autem hic loquimur quando ex lege inducit obligatio: et per hoc etiam apparet[f] q̄d tractatus vtilis actionis que datur ei cui est actio cessa. vl[f] que datur nobis ex contractu alterius. nō pertinet ad hūc tractatū. nam illa est simpliciter datiua non ex obligatiōe. nos autem loquimur q̄n ex lege inducit obligatio. ¶ Ultimo q̄ro an ista factio possit cum alia cōcurrere. B. sideo q̄d sic. ẕ ter. est in. l. quoties. j. de ac. ẕ oblig. et ideo tex. hic dicit eadem lege. quia si alia lege ouretur nō impediret hanc oritr. Et sic hec lex est multum bene examinata.

¶ De cōditione triticaria. Rubri

¶ Glos. cōtinuat rubricam ad precedentia. dic vt in ea. ẕ querit quare appelletur triticaria. dic vt in ea.

Si certum peratur q̄d nō sit propium nomen actionis.

Conditio triticaria quare non competat pro pecunia numerata: sed p alijs rebus sic.

Fratres minores accipiunt oēs alias res preter pecuniam numeratam.

Condicere rem suam quando quis possit.

Quando quis possit cōdicere p hāc actionem vsum fructum vel aliam seruitutem.

Dicertam.

Hec conditio locum habet pio omni re: excepta pecunia numerata. siue certum siue incertum siue dominium siue possessio peratur. h. d. ¶ Primo ẕ quiritur vtrum si certum peratur sit propium nomen actionis. certe non. vt. §. si cer. peta. dixi in rubri. ẕ in. l. certi conditio. in punc. ¶ Secō quero quare hec conditio nō competit pro pecunia numerata sed pro alijs rebꝰ sicꝰ possemus forte dicere q̄d ille qui

b ¶ Ex illa l. not. per actionē factum et quia plene per docto. in. l. ex placito. et ibi Bal. de rerum pmu. et quid differat a conditione ex lege. et an sit datiua vel natiua.

Andreas Pomate.

¶ Exemplū. vide Jas. in. §. actionū. i xxij. col. in sti. de act.

d ¶ Obligatio. ẕ adō Bar. in rubri. de prescri. ver.

e ¶ L. legitima. Adde Bar. in d. l. legitima.

f ¶ Appet. Sz q̄ actō oriatur ex statuto vl cōsuetudi nevrō bar. in. l. si duo §. si q̄ iurauerit. §. de iureiu.

Andreas Pomate.

g ¶ Qui certa. vide Jaso. in add. ad porcū. instit. de ✠. obli. in. ij. colum.

induxit hanc conditionem fuit frater
3 minor ꝗ qui omnes alias res accipiūt
pieter pecuniam numeratam. et licet
iste ordo tempore istius. l. non fuerit.
erat quidam philosophus qui erat ta
lis cōditionis quod pecuniam respue
bat. vel verius ista conditio fuit intro
ducta pro rebus quarū estimatio va
riatur ex tempore de facili. vt videbi
tis infra eodem lege in hac. et. l. fi. sed
estimatio pecunie non variatur de fa
cili. vt. l. nūmis. §. de m lit. turan. ideo
ad illam non porrigitur. ita dicit Bul.
et bene.

Rem autem. Summaut cū precedenti vel magis propie ad hunc. §. summa sic. Nemo condicit rem suam pieter quā a fure et a violēto possessore possessio nem vero suam amissam quilibet con
4 dicit. ¶ Ut declarem hunc. §. opp. ꝗ z videtur quod idem sit condicere do minium a fure. et condicere possessio nem. Si enim habet dominium quid aliud potest condicere nisi possessio nem nudam: cum semel dominus non possit amplius fieri dominus, vt. de acquiren. possesso. l. iij §. ex plurimis. in titu., de legatis. paragrapho sed si rem. et. C. de leg. l. propias. Pro cui us declaratione debes scire quod cō tra furem et contra violentū est indu ctum quod dominus condicendo pe tat rem suam sibi dari oportere. vt in stit. de acti. §. sic itaqs. sed si non, esset dñs non posset petere sibi dari oporte re. sed solum sibi restitui. et hic posset esse vnus intellectus ad hūc paragra phū vel aliter. et melius debemus cō siderare conditionem ex parte actoris et ex parte rei. si ex parte actoris condicit quis rem hoc est possessionez ratione domini rei quod est apud a
a ctorem et hoc non potest fieri nisi cō tra furem raptorem et violentum vt hic z. de vsufructu. quemadmo. ca. l. vltima. z. §. de conditio. ob causam. l. penultima. ex parte vero rei semper condicitur possessio: quia ad aliud restituendum non tenetur nisi ad ipsaz possessionem. cum nec posset aliud dare. vt. l. scire debemus. §. finali. de verborum obligationibus. Quando ꝗs vero. ex parte actoris condicitur possessio non quia dominus. sed quia possidebat et hoc cuilibet permittit. vt hic. z. §. de condit. inde. l. in debi ti. §. sed si nummi. et igi vobis in. l. si quo nec causam. supra. si certum peratur.
5 ¶ Quero vtrum ꝗ vsufructum vel aliam seruitutem quis possit condice re per hanc conditionem. Respond. siquidem ius vsufructus vel aliud ius est promissus tantus hac conditione potest peti. vt supra proximo. si vero est constitutum non potest tunc condici: quia tam condicere rem suam quod non licet nisi in casi bus hic expressis. ita videtur intelligere gloss. hic. qō est notandum. ¶ Ultimo materiam conditōis possessionis vid istis plene in. l. et ideo. §. neratius. §. tit. secundo.

Ihac. Glo. magna hic posita est tota fundata super. l. iij. §. in hac. j. commoda. et ideo solum hic re citabo quantum pertinet ad declaratio nem text. materiam vero totam recita bo in dicta. l. tertia. §. in hac. z hoc dicit. ¶ Si tempore sententie vel tempore mortis res plurimi fuit illud tempus inspicitur. alias inspicitur quanti plurimi fuit a tempore more. hoc dicit. Primo ponit quando certum erat quo tempore plurimi fuit. secundo quando erat dubium: secunda ibi. sed et antea. text. ibi mortis tempore: dic sic certum est quod dictis temporibus res plurimū valuit: sed si dubitetur: inspicitur quanti plurimi valuit a tempore more. z hoc sequitur. sed et antea zc. ¶ Opponi. si res erat frustra tractatur de estimatione. vt. l. fina. C. de fideicōmis. libe. gloss. soluit et dicit intelligē qō hec res extabat tamen debitor non poterat eam perfecte facere meam. vnde peruenitur ad eius estimationem. et hec est satis bona. vel potes dicere quod extabat tēpore sententie: tamen decessit ante factam executionem. et hoc in primo responso huius legis. in secundo vero responso decessit ante sententiam. secundo dicitur hic quod qui tradit seruum deterioratū non liberatur. contra. j. de solu. l. qui sibi. §. primo. glo. dicit liberatur ab actione purna. vt in contrario. sed remanet obligatus actione de dolo. ideo non dicitur liberari. de hoc an ab actione purna liberetur: glos. tractat plene in. l. eleganter. §. nō solum. supra de dolo. et doct. C. ad exhiben. l. exhibitionis. ego dixi vobis in. l. iulia. §. primo. infra de verborum obligatio. et. in dicta. l. qui sibi. §. primo. de solu. tangam. j. commo. l. tertia. §. si reddita. ideo hic non insisto. ¶ Cōtra predicta opponi. et videtur qō liberetur etiaz ab actione de dolo? nam recipiendo rem deterioratam scienter videtur remittere. vt. l. penulti. supra de condi. ob turpem causam. z. l. ij. C. quod metus cau. fact infra titu. j. l. centum capue. sol. dicit gloss. nor. hic vitium erat latens et sic recipiendo non videtur remittere. vel dic. dicit glo. quod hic nō dedit. sed dare voluit. simile in. l. si stipulatus sim damam. infra de verborum obligatio. istum passum examinat glo. in dicta. l. eleganter. §. non solum. de dolo. et Cyn. in lege exhibitionis. alleg. nec tamen allegat istam. gloss. dixi in dicta. l. qui sibi. §. primo. declaraho vobis in dicta. l. centum capue. §. primo. infra titu. j. ¶ Oppo. z videtur qō hec lex sibi contradicat. nam in principio dicit expectandum tempus sententie vel mortis. in fine vero dicit quanti plurimi fuit a tempore more. gloss. magna in princ. ponit varias solu. que possunt esse bone. tu ramen dic clare vt dixi ponendo casus: quia principium loquitur quando certum fuit quod plurimi fuit tempore sententie vel mortis. finis loquitur qn non erat certum: ideo inspicitur quanti plurimi fuit a tempore more. ¶ Oppo. qō debeat inspici a tēpus lit. cōte. z nō tēpus more. vt. l. iij. §. in hac. j. cōmo. huius timore est facta tota glos. mag. hic et ibi. ideo eam ibi declarabo. z omitto hic pro modo.

Ires. De tpe ad locū idem est iudicū. h. d. Ista z. l. habuisti declaratā in. l. vinum. §. si cer. pet. dicit ibi. z qō deficit dicetur in. l. iij. §. in hac. j. commo.

¶ De eo quod certo loco zc. Rubrica.

¶ Glossa cōtinuat rubricam duob? modis. teneas quam vis. z iste titulus est multum difficilis.

1 ¶ Quis quando possit conuenirī alibi ꝗ in loco destinate solutionis vel contractus.
2 Qui ꝗmisit dare certo loco an possit vbiqz conuenirī.
3 Verba generalia quando recipiant restrictionez de e habilitate.
4 Clausula in Jctibus qō quis possit cōuenirī florentie sentis et vbiqz locorum quid operetur. remissio.
5 Remissio de vno loco ad alium an habeat locum in contractibus. remissiue.

a **Alto loco.** Qui ꝗmisit dare certo loco si in eo nō reperiatur potest vbiqz cōuenirī. hoc dicit. b ¶ Primo opp. ad hanc. l. z ꝗ videtur ꝗ alibi nō possit conuenirī ꝗ in loco solu c tionis. vel in loco cōtractus celebrari. vt. l. heres absens. §. fi. de iudi. z. l. eum qui. j. de cōsti. pecu. Sol. locus cōtractus vere est ille locus in quo dz fieri solutio. vt. l. cōtraxisse. de act. z obl. in loco vero vbi verba cōtractus fuerunt apposita non potest conuenirī nisi aliud fuerit actum. ita tenet glo. C. eo. l. j. z. l. iij j. de bo. auto. iudi. poss. z videtur tex. hic. z j. de solu. l. quero. z ibi de hoc dixi. licet glo. de hoc dubitet in. l. eum qui. in. §. i. j. titu. j. ¶ Opp. z videtur quod alibi non possit cōuenirī quia eligendo vnū locum videt alteri renūtiare. vt. l. fi. C. de pact. conuen. Sol. dicit glo. ex hac interpretatione actio redderetur inutilis ideo non facimus eam. pbatur in. l. titia. §. idem rīdit. de ver. obli. ¶ Quero? vtrū possit ꝗ vbiqz conue
b 2 nirī? iste qui certo loco ꝗmisit. videtur qō sic. vt. l. eū
c qui. §. de iudi. z. j. in. j. l. fi duo. §. j. glo. determinat cōtrarium per. l. heres absens. §. fi. de iud. z qō in. l. alle. in cōtrarium dicitur quolibet loco: subaudi. f. idoneo. vt. l. vt gradatim. §. z si lege. de mu. z ho. et hec est cōmunis opi. Ego reperio qō Ric. ma. in quadā
d sua disputatione tenuit cōtrarium? qō possit quolibet loco conuenirī. ꝑpter generalitatem dictarū legum que hoc dicūt expresse. pro hoc facit. l. qui loco certo. §. de cōdi. inde. z hoc ad similitudinem fugitiui. vt. l. j. C. vbi de curialiū vel coarctari. z. l. j. C. vbi causa sta. verū quia reus in hoc grauatur qō vbiqz cōuenitur datur arbitrium iudi. vt habeat in ista actione rationem interesse. ꝑpter locū. vt. j. l. pro xi. z per totum titulum. nō ob. l. heres absens. §. fi. nā qñqs ego formo libellū petens qō quis mihi cōdemnetur ad soluendum in loco destinato solutioni sm formā ꝑmissionis. tūc in ista actione non verteretur iudicis arbitriuz. quia peto qō fiat sm qō ꝗmissum est. ideo nō potest reus cōuenirī. nisi in eo loco vbi dz fieri so

¶ Alio loco. In prin. huius. l. z in materia huius titui vnum scias quod est no. licet quis alibi non posset compelli soluere ꝗ in loco promisso. fallit nisi ab illo loco quis postea esset relegatus vel bannitus cū ibi procuratorem constituere non possit. tex. est multum nō. in
l. vsuras. C. de solu. iuncta gl. quod tene mēti. forte ꝑ hoc posset etiā limitari regula qō actor sequitur forum rei. z not. Bald. in. d. l. vsuras. et ibidem glos.
e que ponit als iustas cās. adde Bal. cōsil. cccxxxvij. vbi ponit an bannitus possit citari ad citiarū a qua est bannitus. iiij. lib.
Andreas Pomate.
¶ Quero. Vide Areti. consi. xcv. col. j. in fi. et consilio. cvj. col. iij.
¶ Conuenirī. vtrum ille qui promisit dare certo loco si ibi non reperiatur possit in quocunqz loco etiaz non idoneo conuenirī. z quod debeat intelligi de loco idoneo. tenet etiam glo. in. l. j. C. eo. flo. dicit ibi ꝗ in hoc dubio vidit alias Bal. cōcor. op. videlicet qō opi. Nico. z Bar. hic procedat in vagabundo iuxta glo. in. l. j. C. vbi de cri. agi opor. sed in non vagabundo requiritur in loco idoneo. pcedit opi. gl. sed istud sibi flor. non placet quia in vagabūdo illud est de iure cōmuni ergo hec lex mihi induceret nouū. sed op. gloss. dicit flor. facere quia si intelligeretur de quolibet loco non idoneo sequeretur absurdum quod ille qui promisit in vno tantum loco soluere: p. esset in pluribus locis conuenirī? quia ille qui simplr ꝗmisit soluere nō pōt cōuenirī: nisi in loco idoneo. z ideo dicit quod verior videtur opiñ. gloss. Et vide tu ad materiam huius legis domi. Maria. fozi. in capitu. dilecti. argumen. ij. questio. secunda. in princi. de foro cōpe. et ibi late.
d ¶ Contrarium. et quia docto. in hoc tenent contra Baldum ideo vide institu. de acti. §. preterea. per Modernos.
e ¶ Iudicio meo. Ad illud quod verba generalia recipiunt restrictionem de habilitate vide in. l. puma. C. de sacrosanc. eccle. z tex. in. l. puma. §. primo. infra de consti. pecu. per quem infert Pau. de cast. ad nor. q. vt. ibi videas per eum. Adde qō Pau. de cast. hic in addi. ad Barto. in verbo frustra dicit imo nō frustra quia videbatur alijs locis non posse conuenirī vt hac. l. per rationes gloss. hic nec est secundū ipsuz conuenienes dicere quod pluribus locis conuenirī possit qui promittit vno loco tantum quum ille qui simpliciter tantum promisit imo ratio dictat contra eum et ideo facta est lex quapropter dicit tenendaz aliam opinionem.

a ¶ Nõ possunt. An i hac actiõe habeat rõ 3 interesse actoris z rei vide p gl. et ibi not. Bal. j.l.j. §. C. eo. tit.

b ¶ Que tz. an debeat inspici locus iudicij vel ꝗctus. Adde no. in l.j. et. ij. C. vbi z apud quẽ i inte. restit. adde bal. in l.j. C. ne fi. pro pat. Paul. de ca. z adde qd ꝗ opiñ. Bart. hic 5 tenet etiaz do. Wari. sozi. i. c. dilecti. ℣ fo. cõpe. arg. iiij. versi. z ex pdictis z Ang. l.l. 1 j. C. vbi cõue. q certo 2 loco dare promisit z videdom. 3 Wari. vbi s. distinguentem.

lege. que videtur pbare qd leges que dicunt quolibet loco restringat. s. idoneo. sed rñdeo ex dictis Jac. de are. z a Oldr. in. l.j. §. nũtiatio. de ope. no. nũ. ¶ nam qñqz dispositio generalis cõtinet concessionem nouiorum actus vel iuris concessionem: tunc recipit restrictionẽ de habilitate seu de idoneitate. vt. d. §. z si lege. qñqz cõtinet iuris iam cõcessi extensionez. z tunc nõ recipit illam restrictionẽ vt. d. l.j. §. nuntiatio. vbi dicitur qd nuntiatio potest fieri oibus diebus. z glo. ibi intelligit etiam feriatis: z non feriatis: alias dicta generalis cõcessio nil operaretur. ita hic si intelligeres qd nõ posset cõuenirl nisi in loco idoneo. frustra paulus iuriscõ. hanc induxisset. cũ de iure cõmuni hoc esset. dico ergo qd põt vbiqz cõueniri. de hoc qñ verbũ generale recipiat restrictionẽ: dixi plene in d. §. nuntiatio. hodie tñ notarij vt cesset hec dubietas apponunt in ptractu ¶ qd voluit posse cõuenirl in tali loco et in tali z vbicũqz fuerit muẽtus. que clausula quid operetur z qualiter debeat cõcipi dicam. j. co. l.iij. §. si quis ita. ¶ Ultimo hic videtur casus ¶ qd in cõractibus nõ sit locus remissioni de vno loco ad alium. nam si remissio posset fieri nõ esset necessaria equitas huius. l. de hoc hic per Bul. z per gl. in. l. heres absens. de iud. z per doc. in aut. qui semel. qũo z qñ iudex teneatur in l. si cui. §. fi. de accusa.

4 ¶ Q̃ tolut posse cõuenirl in tali loco et in tali z vbicũqz fuerit muẽtus. que clausula quid operetur z qualiter debeat cõcipi dicam. j. co. l.iij. §. si quis ita. ¶ Ultimo hic videtur casus ¶ qd in cõractibus nõ sit locus remissioni de vno loco ad alium. nam si remissio posset fieri nõ esset necessaria equitas huius. l. de hoc hic per Bul. z per gl. in. l. heres absens. de iud. z per doc. in aut. qui semel. qũo z qñ iudex teneatur in l. si cui. §. fi. de accusa.

& ¶ In actionib⁹ bonefidei qd actio non sit arbitraria propter locum.

¶ In petenda restitutione in integrum quis locus inspici debeat an locus iudicij an contractus.

Restitutio in integruz qd transeat ad heredes.

¶ In hac actione quando locus in libello sit apponendus.

Et si omittatur qd processus non vitiatur. nu. 5.

6 Accusator qd teneatur in accusatiõe apponere diem commissi delicti.

Arbitraria. In actione arbitraria ꝓpter locũ habetur ratio iteresse actoris et rei. h. d. ¶ Opp. qd actio nõ sit arbitraria propter locum. vt. j. eo. in bonefidei. Sol. ¶ in actionib⁹ bonefidei iudex potest exercere suũ officium ex natura actionis. ideo nõ dicuntur arbitrarie. in actionibus vero stricti iuris iudex hoc nõ posset ex natura actionis. sed quia equitas hoc requirit 3 ꝓpter aliquod extrinsecus accidens cõtra naturam actionis. ideo lex dat iudici arbitrium: vt hic. z ꝓpter hoc dr arbitraria. ita loquitur. hic. dixi in. l. in actionib⁹. §. de in lit. iur.

¶ Opp. duo cõtraria simul stare nõ possunt a. vt. l. hec verba ille aut ille. de ver. sig. z. l. vbi repugnãtia. de reg. iur. sed qd interest actoris z rei simul et semel videtur cõtinere ꝓtrietatem. dicit gl. intelligendo hoc separatim. i. qñqz actoris z qñqz rei. vel potest esse q eodem tpe habet ratio interesse actoris z rei diuersis tñ respectibus vt in exemplo in gl. posito. vt quia actoris interest ꝓpter penam in quã incidit. z rei interest ꝓpter valorem rei debite. z hec est satis bona et per hoc nõ potest dici qd sit repugnantia quia nõ est circa idem nec eodem respectu. ¶ Queritur gl. qd si rei interest non cõuenirl alibi in totũ. quia forte in loco solutionis haberet restitutionẽ in integrum de iure cõmuni. in loco vero vbi cõuenitur nõ potest illam habere de iure speciali illius loci: quid iuris. gl. determinat qd huius nõ est habẽda ratio quia hoc interesse non venit ratione rei sed ratione persone.

¶ No. istã gl. que tenet⁹ in formãdo questionez qd quãtum ad cõcedendam vel denegãdam restitutionem ¶ debeat inspici locus iudicij nõ locus ꝓtractus. hoc videtur cõtra. l. si fundus. j. de eui. vbi in his q̃ pertinent ad decisionẽ inspicitur locus ꝗctus. ꝓpter qd Bul. z alij hic reprobant istã gloss. sed in. l.j. C. de sum. trl. Bul. videtur hãc gl. sustinere. z rñdet ad. l. si fundus. quia inspicitur locus cõtractus quantũ ad ea que veniũt ex natura cõtractus. z que agebãtur a partibus tacite vel expresse. sed in integrũ restitutio non est de his. ergo rc. Ego ibidem teneo cõtrariũ per regulam generalem. l. semper in stipulationib⁹. j. de reg. iur. vbi dicit semper inspiciendum esse locũ cõtractus. z sic sine illa distinctiõe. Preterea in actione que venit ex cõtracu inspicimus locũ. vbi celebratus est cõtractus. eadem ratione in officio iudicis p qd petitur restitutio debemus inspicere locũ vbi gestus est iste actus qui hz mouere iudicis equitatem ad dandam restitutionẽ in integrũ. vnde eadem est ratio in restitutione que in cõtractu. pro hoc facit. l. qui loco certo. §. de cõdi. inde. z qd ibi dixi. z sic videtur qd titulus questionis non ꝓcedat. sustinendo tñ glo. dicamus qd hic minor volebat petere restitutionem ob aliquã negligentiã cõmissam in loco iudicij. vel dicemus qd erat ibi statutũ expressum qd nõ daretur restitutio de gestis ibi vel alibi. z sic ꝓcederet questio. ¶ Nunc venio ad solutionẽ. dicit gl. qd huius interesse nõ habetur ratio. quia venit rõne persone. Si nos intelligimus q̃onem ꝓm primũ modum quẽ dixi. §. glo. dicit verũ. nam cũ negligẽtia sit commissa in loco iudicij quo ad concedendam vel denegandam restitutionẽ locus in quo illa negligẽtia est cõmissa dz inspici. etiam si cõueniretur in loco destinato solutioni. sed si intelligimus scõm modũ scõm: tunc glo. nõ dicit verũ. primo quia cõtradicit sibi in hac eadem gl. naz. §. dixit qd habetur ratio interesse actoris. quia incidit in penam alteri. et hoc est mere personale ad ipm actoriz. ergo in interesse qd venit rõne ꝓne habet ratio. Preterea in integ. resti. non cõceditur mere fauore persone sed rõne etiã lesionis qd apparet. ¶ quia trãsit ad heredẽ. vt. l. nõ solum. §. de in integ. resti. z per Dy. in. c. paulegiũ personale. de regu. iuris. in. vj. Possetis vos dicere quod determinatio gl. est bona alia ratione. nam in integrũ restitutio petitur officio iudicis nobili. ergo de ea non potest haberi ratio in hoc iudicio incidẽte vt. l. necnon. §. exemplo. §. ex quib. cau. ma. z. l. exceptio. in fi. j. de excep. Añ. qd imo in hoc iudicio poterit haberi ratio ea opposita per modum cõtradictionis ꝓm ea que plene dixi in. l. nam z postea. §. si minor: §. de iureiur. ¶ Opp. z videtur qd reus nõ debeat cõdẽnari in plus sine aliqua causa. quia vbi non est culpa nõ dz esse pena. vt. l. aliud. j. de ver. sig. z in regula sine culpa. de reg. iur. in. vj. Sol. dicit glo. intellige hic qd reus erat in mora. alias secꝰ. qd satis placet. z sic ꝓpter moram habetur ratio interesse qd venit ratione loci. nõ autem eius qd venit ratione rẽporis in iudicijs stricti iuris. nisi scõm qd dicã. j. eo. l. qd ephesi. in pun. Itẽ qualiter mora actoris z rei ꝓsideretur in hac actione arbitraria statim declarabo. j. l. pri. §. nunc de offi. vbi glo. tangit.

Siquis ephesi. Locus debet expimi in libello qñ eiꝰ omissio reo est nociua. h. d. iste §. notabilis. ¶ Opp. si nõ potest conuenirl in altero loco detracto altero: ergo nec in tertio detracto vtroqz qd est contra. l.j. §. eo. Sol. dicunt quidaz qd hic dz exponi detracto loco: hoc est detracta loci vtilitate. z sic fnr istos ¶ qñ agitur arbitraria ꝓpter locum dz apponi in libello qd habeat ratio vtilitatis loci. hec lect. non est bona non enim actor hoc cogitur dicere in libello. sed hoc pertinet ad reum. hoc pbatur. §. proxi. in eo qd dicit fieri condemnationẽ minoris q̃z intentatũ est. et sic apparet qd actor totũ simpliciter petit. sed ꝓpter exceptionẽ rei sit cõdemnatio in minori quãtitate. Alij dicũt qd bene potest in tertio loco cõuenirl. vt. §. eo. l.j. sed in libello[a] debet fieri mentio de locis in quibus debebat fieri solutio. ne hoc omittendo auferat loci vtilitatem. ista est vera. ¶ Contra hoc opp. j.l. pri. §. j. ver. quare. vbi nõ est necesse qd fiat mẽtio loci. Sol. vt ibi dicam: ¶ ¶ Quero quid si omittatur locus in libello[a] an vitiabitur processus. Añ. nõ. sed actor punietur tanqz petens plus loco. vt insti. de act. §. loco. et. §. seq. ¶ Ultimo[b] hic videtur casus. q. no. accusator nõ cogitur in accusatione ¶ apponere diem. dicit reus apponendum delicti. quia intendo probare me illa die fuisse rome. an accusator hoc casu cogeꝰ ponere. determinaui qd sic in. l. is q reus: circa fi. de publi. iud: pro hoc videtur casus hic nam qñ omissio loci vel diei aufert reo defensionem: cogitur actor eaz apponere. ita hic in proposito quod dicit ibi dixi tamen hunc tex. ibi non allegaui.

1 ¶ Alternatiua potest esse quadruplex.
2 Casus in terminis posito.
3 In obligatione alternatiua rerũ quid sit in obligatione. remissiue.
4 In alternatiua rerũ cuius sit electio. remissiue vsqz ad quod tempus veniat. nu. 5.
6 In alternatiua rerum altera perempta an teneatur ad aliam precise. remittit.
7 In alternatiua locorum quo ad petitionem electio est actoris.
8 Locus in libello in hac actione arbitraria quando inseri debeat.
9 In alternatiua locorum quo ad solutionẽ electio est

rei ante litem contestatam.

10 potestas iudicis quo ad condemnationem in alternatiua locorum z quãdo actio sit arbitraria z quãdo respectu actoris. nu. 11.

Ordiqz. Materia hui⁹. l. est valdẽ difficilis. h. d. In alternatiuis in rei est potestate qd debeat non an debeat aut equipollens. h. d. vsqz ad. §. si qs ita. Primo ponit vnũ dictum scevole. Scõo ad eius probationem premittit duas regulas z vnã illationem confuse. tertio ꝓdicta declarat per multa exempla. vsqz ad. §. nunc de officio. z in hoc. §. sunt multe glo: ad declarationem text. Tu vero dic clarius ad euidentiam qd in stipulationibus quedã tacite insunt. vtputa electio ĩ alternatiuis. ¶ alternatiua potest esse tripler vel quadruplex. q vel est alternatiua rerum tantum. vel locorum tantum. vel rerum et locorũ. vel personarum. Itez in stipulatione tacite inest tempus intra quod debet fieri solutio. Item locus in quo debet fieri solutio seu in quo debeat peti. Premissis predictis pone casuz in terminis. ¶ queritur vtrum ea que insunt in stipulationibus sint semper in potestate rei. hoc est in eius electione et declaratione. Ad hoc respõdet q nõ vtiqz ea que tacite insunt in stipulationib⁹ sint semper in potestate rei. q. d. quandoqz sunt in potestate rei. quandoqz actoris. quandoqz lex ipsa declarat. quandoqz stipulationem ipsam vitiat. et hoc probat per exempla vsqz ad. §. nunc de officio. Instat querens in ver. fz quid. domine declaretis hoc dictum. respon. iurisco. ad hoc ꝓmitto duas regulas. vnam affirmatiuaz qd in rei potestate est qd debeat. alãa negatiuam. qd in rei potestate nõ est an debeat. z ex his infero vnam conclusionem. f. locum non esse in potestate rei. h. d. ¶ Sequitur versic. qui stichum. Instat querẽs dñe iuriscõ. iste regule z iste conclusiones vestre sunt mihi multum dubie. declaretis eas mihi. Ad hoc rñdet iuriscon. declaro vtramq regulam per tria exempla. primum est in al. ernatiua rerum tantum. nam vtraqz re existente est in potestate rei seu electione ex virtute prime regule que est qd sit in eiꝰ electione quid debeat. fz altera re perempta non est in eius electione quid debeat. ex virtute secunde regule negatiue q̃ est quod in eius electione non sit an debeat. sed hic si haberet electionem posset eligere rem peremptam. et sic

a ¶ Sed in libello. Et qñ reus cõuenit in alio loco q̃z in loco solutiõis debeat apponi locus in libello. ad de tu tex. §. loco. insti. de act. vbi hoc p bakkacit. c. j. de pl⁹pe. z ita etiaz tz. d. Maria. sozi. in c. dilecti. ℣ foro cõpe. ar. ij. vers. iii. subijcit qd vbi qd dz fieri cõmoratio loci in narratiõe nõ aũt cõclusione.

Andreas Pomate.

b ¶ Ultimo Vide Arethin c. qualiter et qñ lo. ij. colũ. iiij. de accu.

esset in eius electione an deberet contra regulam predictā. h. d. ¶ Sequitur versi. quare. instat querens declaretis me circa locum de quo posuistis conclusionem vestram. Respon. iurisconsu. in proposito. f. de loco pone exemplum. promisi tibi dare centuz ephesi aut capue. iste locus potest cōsyderari dupliciter. vno modo quo ad petitionem: alio modo quo ad solutionē. quo ad petitionez non est in electione rei: quia semper variaret. Si enim cōueniretur capue: diceret. cōuenias me ephesi z econtra. z sic perpetuo varia
a ret vnde esset in eius electiōe an deberet. merito non haberet ipse electionem. sed actor potest in altero dictorum locorum agere sine adiectiōe alterius loci. vnde generaliter veruz est actorem in alternatiua locorū habere electionem vbi petat. Si vero locꝰ consyderetur quo ad solutionez: tunc est in potestate rei eligere in quo loco
b ¶ Alternatiuā. de alternatiua locorū ad materiam videtur. in. l. et apud quē §. j. j. depositi.
velit soluere ex ꝓtute prime regule affirmatiue. que dicit qō est in eius potestate quid debeat. z hoc veruz ante petitionem. hoc est ante lit. cōte. h. d. vsqz ad ver. proinde. in quo casus est clarus. Ao. ex hoc. §. regulas quaspo nit iurisco. ¶ Scō no. qō potest agi sine loci adiectione qō qualiter intelligat. j. dicam. ¶ Aduertatis in hoc §. procedam querendo. z circa alterna
3 tuam rerum. † primo quero quid sit in obligatione. dic vt. l. illud aut illud j. de cōsti. pe. z. l. si duo rei. de ver. ob.
4 et ibi plene dixi. ¶ † Scō quero: cuius sit electio: dicit. l. lucius. de leg. ij. et per Dyā. in. c. in alternatiuis. de regu. iur. in. vj. z per Cy. in. l. cū quidam
5 C. de verb. sig. ¶ † Tertio quero: vsqz ad qō tēpus potest reus variare: dic plene. vt. l. eum qui certarum. in fin. de
6 ver. obli. ¶ Quarto quero: i altera re perempta: vtrum ad eaz que superest teneatur precise: dic plene in. l. stichuz aut pamphilum de solu. ¶ Cento ad
b scōm. f. ad alternatiuam locorum circa quem quero. † primo in cuius facul
7 tate sit electio loci quo ad petitionez. Respō. actoris vt hic in tex. ¶ Scō
8 quero † vtrum locus debeat inseri in libello: videtur qō sic. vt. §. l. proxi. in fi. in contrario videtur hic ibi sine adiectione loci z. videte domini. quādo ageretur in loco destinato solutioni z sic actio non esset arbitraria. vt. l. quod ephesi. in princi. non est necesse qō inseratur locus. quia nullam vtilitatem affert. qō intellige nisi agatur ex maleficio. vt. j. de minor. l. ꝓtor edixit. in princ. z. §. de dolo. l. item exigit.
sed in actionib⁹ arbitrariis. vt qñ nō agit in loco destinato solutiōi: vel agit i vno ex locis alternatiue positis. an locꝰ debeat inseri. dic qō in narratione facti preambuli dz inseri locꝰ. hoc est dico qō promisisti mihi dare centū ephesi. aut capue ne loci amissio auferat reo vtilitatē. vt. §. l. pxi. in fi. in petitione vero nō dz inseri locꝰ. hoc est nō habeo dicere peto a te ephesi aut capue. hoc est enim impossibile. sed in vno tantū debet peti. ita loquitur hic. ¶ Tertio quo ad executionem non est necesse quod inseratur locus. vpula peto te condemnari ad. c. solueda mihi ephesi aut capue. hoc enim non est necesse imo possum petere precise qō cogatur ad soluendum in loco petitionis. vt hic. alias non esset actio arbitraria. vt dixi. supra eodem. l. prima. et sic iste tex. qui dicit sine loci adiectione: debet intelligi respectu petitionis vel executionis: non respectu narrationis facti preambuli. vt supra dixi. et hec est vera solutio ad contrarium qō glo. tenet. Si vero locus omittatur: quid iuris sit: dixi in ꝓtrario. ¶ † Tertio quero de potestate rei quo
9 ad solutionem. Respon. potest reus soluere in altero de dictis locis in quo vult ante petitionem. quod est intelligendum secundum glos. id est ante lit. contest. et bene. vt. l. amplius non peti. j. rem ratam habe. et videtur expressum in. l. si ita stipulat⁹ fuero. x. in mele. de solu. quandoqz etiam post lit. conte. datur reo hec facultas. vt videbitis. j. eo. l. qō si ephesi. §. inter
10 dum. ¶ † Quarto quero de potestate iudicis quo ad condemnationem. Respon. vt dixi vobis. ē. §. l. pxi. in princi. arbitrium iudicis vertitur in hac actiōe si reus fuerit in mora. et de mora actoris quid iuris sit dicam. j. §. nunc de officio. vnde in proposito aut reus conuenitur in tertio loco non in aliquo ex his q̄ apposita sunt in ꝓmissione: z tunc sine dubio si reus est in mora actio est arbitraria. vt supra. l. proxi. in fi. et habetur ratio interesse actoris et rei. Si vero cōueniatur in aliquo ex locis in stipulatione positis. tūc quidam dicunt actionem non esse arbitrariā. et hoc est qō dicit tex. hic sine loci adiectione z. z hoc modo tollitur contrarium de. l. precedenti. in fi. z hoc tenebat Nico. mat. nam quando petitio fit in loco destinato: actio non est arbitraria. vt. l. quod ephesi. in princi. infra eodem. sed hoc est huiusmodi: ergo z. Glossato. nostri et Moderni cōmuniter tenent contrarium primo quia alias iurisconsul. non posuisset hic istum. §. in tractatu arbitrariarum actionum. secundo quia actor habet electionem loci respectu peti. ex necessitate quadaz ne sit in potestate rei an debeat. cum ipse reus habeat electionem respectu solutionis. propter conuentionem ergo factam de reo in altero locorum aufertur sibi commoditas loci. merito per arbitriū iudicis eius debet haberi ratio: sed hoc intelligo verum ante lit. contest. reo volente soluere in loco petitionis. secus post lit. contesta. quia tunc non est eius electio in solutione. vt hic in text. Sed contra hoc oppo. mora rei non facit vt non debeat haberi ratio vtilitatis eius. vt. §. l. proxi. in princi. et ibi no. Sol. istud est verum quando conuenitur in tertio loco non destinato solutioni quia conuenitur ex permissione quadam contra ius commune. vt supra eodem. l. j. hic conuenitur in altero ex locis destinato secundum ius cōmune z sm formam cōuen-

11 tionis. ¶ † Quinto quero. vtrum ista actio sit arbitraria respectu actoris et eiꝰ vtilitatis debeat habeti ratio. dicunt quidam q̄ nō. qz ipse agit in loco vbi vult et in loco destinate solutionis. glo. tua super verbo alternationi: determinat contrarium. quod intelli 3
git Jaco. but. quando reus vult soluere in alio loco post lit. cōtest. actore permittente non animo remittendi ius suum: vel quādo ius permittit reo post lit. contest. purgare morā vt in casu. l. quod si ephesi. j. e. nam si ante lit. cōte. reus vellet soluere cū hoc faciat l. permittēte. et nihil sit quod reo possit imputari nō habetur ratio actoris circa eiꝰ interesse. predicta vera quando plura loca sunt posita in stipulatione alternatiue. quando vero plura loca sunt posita in stipulatione copulatiue videbitis. j. proxi. §. quādo vero apponitur vnus locus tantū vel nullus. videbitis j. e. l. quod si ephesi. in princip.

1 ¶ Quando quis promisit posse conuenirri in pluribus locis copulatiue an summa censeatur diuisa per loca.

2 Quando plura loca in promissione ponuntur copulatiue quando actio sit arbitraria.

3 Clausula apposita in instrumento: et pro dicta summa voluit posse conuenirri.

Padue et florentie vt operetur qō debet pontific quā summā totā et integrā promittit soluere florentie et padue et vbicunqz fuerit inuentus.

4 Stipulatio facti quando requirat locum.

5 Dies qui tacite inest stipulationi q̄ nō sit in potestate rei vel actoris sed lex declarat.

6 In alternatiua personarum est electio rei cui soluat in loco destinato solutioni.

a **Si quis ita.** a Iuꝰ plura loca † copulatiue
1 posita videtur summa pro rata esse diuisa. hoc dicit per hunc text. videntur posse destrui omnia instrumenta que fiunt hodie in quibꝰ dicitur quam pecuniam promisit soluere. z pro eavolunt conuenirri Bononie Padue Florentie et vbicūqz fuerit inuentus. Si igitur ista prestatio diuidatur p loca singula deuenietur ad minimuz. quia dicet reꝰ: tu potes me conuenire per oēs terras italie vbi posses me inuenire. Rsid. istam legem intelligo: quādo in stipulatione certa loca limitate sunt adiecta. sed quando omnia loca generaliter sunt adiecta in quibus quis inuenerit. puto quod debeat intelligi quod in quolibet locorum soluat totum quia alias stipulatio esset inutilis. ergo hec interpretatio nō debet fieri
b rb. vt. l. quoties. de reb. dub. Preterea si esset in electione rei nominare loca in quibus diceret se posse inuenirri esset cōtra regulam. ē. eodem. l. j. in principio.

2 ¶ † Secundo quero vtrum quando plura loca ponuntur copulatiue actio sit arbitraria. Respon. si conuenireritur in alto loco non expresso: sine dubio esset arbitraria. Si vero conuenireritur in vno ex locis nominatis pro ea parte que ibi debet solui non esset actio arbitraria. vt. l. quod si ephesi. j. eodem. pro ea vero parte que debebat solui i alto loco bene est actio arbitraria. quia est eadem ratio. ¶ Ultimo quero vtrū iste versicu. faciat aliquid ad dictum scevole positū in principio huius. l. respondeo sic: nam ipse ibi dixit ea que tacite insunt non semper esse in potestate ipsiꝰ 5
rei sed quādoqz esse in potestate ipsius rei. quādoqz actoris. quandoqz legis. z hoc vltimū ostenditur. quia si plura loca sunt apposita copulatiue qualiter debeat intelligi declaratur per. l. vt hic. nec est in potestate actoris vel rei. ¶ † Ultimo scias quod illa clausula que apponitur per notarios in instrumentis. et pro predicta summa voluit posse conuenirri Bononie: Padue: z cetera. modicum releuat. vt. l. si conuenerit. ē. de iurisdi. om. iudi. Sed vt aliquid operetur dicas sic: quam pecuniam totam et integram promisit Bononie soluere Florentie et padue. z vbicunqz fuerit inuentus et tunc poterit vbiqz conuenirri vbi fuerit inuentus. vt hic. z infra de administratio. tuto. l. titium z meuium. §. tutores. et videtur mihi quod Specul. tangit in spec. de compe. iudi. aditione. et ita obseruantur hodie instrumenta. et est text. in. l. lucius et titius sempronio. in princ. j. depositi.

c **Si quis insulam.** c
Qui stipulatur fieri insulam nō adiecto loco inutiliter stipulatur. hoc dicit. ¶ Oppo. et videtur qō † stipulatio facti non requirat locum vt. j. de oper. libe. per totum. et. l. interdum. §. primo. de verborum obligatio. Solu. aliud est stipulari operas. vt in cōtrario: aliud stipulari opus. tunc enim si 4
est tale opus quod solo cohereat requirit locum: alias stipulatio non valet. vt. l. qui insulam. de verbo. obliga. et ibi plene dixi. retigi in. l. si non sortem. §. libertus. ē. de conditio. indeb. d
¶ Ultimoꝰ vides hic qō in stipulatione insulam fieri tacite locus inest de necessitate tamen declaratio respectu loci non est in potestate rei nec actoris. nec lex declarat. sed vitiat stipulationem. et sic adaptatur ad regulam quam posuit scevola. ē. in princ. huius c
l. scilicet qō ea que tacite insunt stipulationi non sunt semper in potestate ipsius rei.

Si quis ita. Si solutio conuertitur in alium locum quaz fiat promisso inest tacite dies qua possit peruenirri ad locum et impossibilitas stipulationem vitiat. h. d. ¶ Opp. de. l. fina. §. si inter eos. de verbo. obliga. Solu. ibi per ea que gesta erant ante stipulationē erat possibile ea die dari carthagini. merito d
valet stipulatio. secus si erat impossibile: vt hic. ¶ Oppo. de. l. si mihi et tibi. §. primo. de lega. j. Solu. vt ibi dixi. ¶ † Ultimo vides qō hic dies q̄ tacite inest non est in potestate rei vel

a ¶ Si qs ita. in pan. hui⁹. §. z. et sequitur do. Jo. de imo. z doc. in. c. j. de iudi.

b ¶ Non dz fieri. ad materiā clausule quam apponunt notarijvez voluit que iuri Florētieveneti⁹ z. vīō tex. in. l. lucius la. j. j. depositi. et ibi bar. z pau. de caf. adde qñ qs voluit vbiqz peuenirri posse si inūtius fuerit ei⁹ pcuraroi i aliquo loco cū mercibusan possit ibi peuenirri: vide Bal. cō fil. cccxvij. j. lib. z tu vide. d. Wari. in. c. dilecti. artic. ij. q. vj. de fo. cōpe.

¶ Si quis insulam. in pn. hui⁹. §. z. hūc tex. intelligas tm sm qō habet in. l. q̄ cōditio. §. j. de ꝓd. et demō.

Andreas Pomate.

¶ Ultio. Vide Panor. c. j. ix. col. de iudi.

a ¶ L. centū capue. Aduerte qd Ang. in. l. si marito. §. ñ. fo. ma. dicebat q̃ ꝗ regulariter accessoriū qd petitur solo officio iudicis extincto principali nō duret. vt. l. iij. C. depo. dicebat ipse qd hoc fallit in casu singulari huius. §. fm suū intellectū et fm eum hic erat hoc specialiter. ne debitor locupletaret cū alterna iactura qd interueniente facto creditoris. ex quadā naturali equitate cēperit officiū iudicis etiā extincto iudiciali. sed gl. Jo. de imol. in. d. l. si marito §. fin. dicit qd si plus plz intellectus Bar. hic ad istū tex. qui est minus exorbitans a regulis iu. ꝛ min⁹ gratiosus. fugiendi aūt sunt q̃ trahūt ius ad gratias seu ad ius gratiosum vt no. Joan. an. in. c. ex pte. extra de testa. cū Bar. trāsit bal. ꝛ pau. de ca. hic ꝛ gl. in. l. iij. C. depositi. sentit idez q̃ Ang. in d. l. si marito.

actoris. sed declarat lex eam diē qua possit peruenirī ephesi. et sic adaptat ad regulam sceuole posita in pm. l.

Item iuliānus. Qui solutio adiecto alibi quā in loco destinato nō liberatur: sed propter interesse loci durat petitio. h. d. et est subtilis et difficilis §. et diuiditur in quinq̃ partes quas videbitis ponendo casum. Primo ponit thema. aliq̃s stipulatus est sibi aut titio ephesi. soluitur tibi alibi. vtrum non obstante hac solutione creditor possit agere. hoc est thema satis facile. vide literam Sequitur et iuli. scribit. hec est secunda pars in qua ponit responsio Juliani bimembris. dicit enim quod illa solutio liberationē nō parit. et hoc primo. Item qd pōt agi ad id quod interest ratione loci. ꝛ hoc secundo. Sequitur ver. marcellus vbi incipit tertia pars in qua ponitur reprehensio iuli. fm marcellum. in p̃mo dicto. nā iul. dicit liberationē nō cōtigisse tali solutione. Marcel. dicit contrariū. qz si ipsi principali creditori solua⁹ alibi contingit liberatio. licet ipse recipere non teneretur: ergo videtur idem si soluatur adiecto in alio loco quod contingat liberatio. Sequitur ver. plane. hic incipit quarta pars in qua ponitur reprehensio iuliani in secundo dicto fm Marcellum. dixit esse q̃ licet liberatio non contingat ad interesse tamē potest agi. Marcel. cōtra quia si liberatio nō contingit: ergo potest peti totum qd prius debebatur. ꝛ hoc probat per simile si pmisisti facere insulam certo loco. ꝛ fecisti alibi: in nullo cōtingit liberatio ꝛ pōt peti totum. ita in proposito. h. d. Sequitur ver. sic. sed mihi. hic incipit quinta pars in qua ponitur determinatio iuriscōsulti autoris legis approbantis Julianum et casus est planus. ¶ Dio declaratione. l. primo quero an Julian⁹ bene dixerit in primo dicto duz dicit liberationem nō contigisse. ꝛ videtur quod non per rationem positam per Marcellum. quia si principali creditori solueretur cōtingeret liberatio. ergo eadem ratione si adiecto. Jurisconsu. hic ad hanc rationem non respōdet. quasi non sit necesse. veritas est iuliānum bene dixisse. et aliud est si soluatur ipsi principali creditori in cuius potestate est sibi ipsi preiudicare. vt. l. centum capue. in fi. j. eodem. aliud si soluatur adiecto in cuius potestate non est mutare locum. vt. l. qui rome. §. calimachus. de verb. obligatio. ¶ Secundo quero in quo differt fabrica insule a solutione pecunie: gl. hic ponit. tu dic clarius. ea que sunt meri facti variantur varietate loci totaliter. vnde aliā est insula que fit in vno loco. alia q̃ fit in alio totaliter separato. sed ea q̃ consistunt in dādo nō variantur varietate loci totaliter. nā cū dare sit dōtiuz trāsferre vnū ꝛ idē dōtiū est qd in te trāsfertur siue det hic: siue capue. bene tñ pōt cōtingere varietas circa quedā accidētia: qz hic valet res plus q̃ capue: vel ecōtra. tñ idē est dōtium. hoc pbatur in. l. qui res. §. mihi rome. de fol. ¶ Hoc premisso veniō ad cōtraria. ꝛ op. qd soluta sorte non possit peti interesse propter locū vt. l. centū capue. in fi. j. eo. Solu. id est verum qñ soluitur ipsi principali creditori. vt ibi ꝛ etiā hic fm intellectū marcelli. sec⁹ si adiecto soluatur alibi q̃ in loco destinato. ita loquitur hic fm Julia. ¶ Iterum oppo. de eadem. l. centum capue interesse venit per officiū iudicis mercenarii. vt. d. l. centū. in fi ergo sorte soluta nō poterit principaliter peti. vt. d. l. centum. et. l. iij. C. depositi. Sol. dicit gl. qd pecunia soluta cedit partim in sorte partim in interesse. ꝛ ideo cū remaneat petitio sortis in aliquo remanet pro ea petitio etiā interesse. vt ibi in. l. fi. j. e. nec ob. qd illa opi. ibi reprobat in tex. quia illud verū qñ principaliter creditori soluitur. sed si adiecto. ꝛ ita pertransit glo. hoc nō est verū quia fm hoc p̃supponitur qd in aliqua parte sortis pringeret liberatio cuius ꝗuum determinat hic Jul. dic ergo qd totū pōt petinō vt totū cōsequat. sed vt cōsequatur interesse. ꝛ ppter hoc dz hic solum interesse potē dum: quia propter solum interesse agitur. simile in. l. iul. §. j. de verb. ob. ꝛ in. l. etiā. de solu. ꝛ in. l. iij. §. si red dita. j. cōmo. ꝛ ex hoc apparet modus formādi libellum in hoc. §. ¶ Ultimo ex hoc. §. apparet ꝗ qd in alternatiua personarum electio est ret cui soluat in loco destinato ꝛ non alibi. ꝛ sic adaptatur ad regulam positam per sceuolam. in pm. l.

1 ☞ Quando agitur in loco non destinato solutioni an actio sit arbitraria ꝛ in quibus casibus.

2 Ratio lucri cessantis an habeat locum in interesse.

3 Modum probandi valorem ꝛ estimationem rerum qd habeatur respectus ad certam ciuitatem.

Nunc de officio. Si agatur in loco non destinato actio est arbitraria: ꝛ in ea habetur ratio interesse actoris ꝛ rei. et tam intrinseci q̃ extrinseci. ꝛ eius qd cōsistit in damno siue lucro. h. d. cum. l. seq. ¶ Opp. aut reus est in mora ꝛ nō debet haberi ratio sui interesse quia damnum qd quis ꝛc. vt in regula iuris damnuz qd quis. aut nō est in mora ꝛ nō potest conuenirī. vt. §. e. l. §. si quis ita. Huius timore glo. hic intrat vnā materiaz. vt videam⁹ per singula membra ꝗ qñ agitur in loco non destinato vtrū actio sit arbitraria circa qd dic. aut reus nō est in mora: ꝛ cessat arbitrium iudicis. vt l. ij. in pm. ꝛ ibi no. §. e. qd est verū pro actore contra reum. sed si ponerentur reum nō esse in mora sed actorem. tunc an actio possit esse arbitraria: quidam dubitant: quia mora actoris non erat destinata ad hoc vt reo noceat imo reo prodest si ab eo non peratur.

ratur. vnde non pōt actori imputare culpā ex qua lucrum sentit. vt. l. cū in fundo. §. q̃ si multeri. §. q̃ si accideritꝗ. de iure do. et hec opi. tangitur hic in fi. glo. sed nō plz. pōt eā esse qd rei intersit. q̃ uit tēpore debito ad locū destinatū. ꝛ in eundo fecit expēsas. ꝛ ibi pecuniā obtulit et cōsignauit. et sic interest sua non accedere iterū ad locū. certe hoc totū venit in arbitrio iudicis. vt. j. e. l. qd si ephesi. §. interdū. qñq̃ contingit q̃ reus est in mora. et non actor. et tunc ista actio est arbitraria. et in ea habet ratio interesse actoris et rei. sufficit eā qd reus gratuetur in hoc: qz pōt alibi quā in loco destinato conuenirī. et releuatur in alio. qz habetur ratio sui interesse vt hic et in. l. ij in pm. §. eod. qñq̃ cōtingit qd est in mora tam actor q̃ reus et tunc dicunt quidā q̃ actio non erit arbitraria sicut qñ neuter est in mora quasi cū mora ꝑpensetur. vt. l. si ambo. j. de cōpensa. Alij dicunt moram actoris nō esse inspiciendā vt dixi. §. ego dico mora actoris esse inspiciendā. non tñ qd mora cū mora cōpensetur. qz ista mora cōmittitur circa diuersa. sed bene cōpensabitur interesse cū interesse. et in eo qd vnū excedit aliud condēnato fiet. vt no. in. l. ij. in pm. §. eod. Predicta vera qñ agitur in loco non destinato. sed si ageretur in vno ex locis destinatis alternatiue vel copulatiue. dic vt. §. hac eadem. l. in princi. et in. §. si qs ita. si vero ageretur in loco destinato qñ vnus solus esset destinatus dicam statim in. l. qd si ephesi. in pm. supra. e. ¶ Opp. dz hic qd interesse excedit legitimū modū vsurarū. et sic duplū. contra. C. de sen. que pro eo qd interest profe. l. j. Sol. vt in glo. in verbo legitimum. ¶ Op. et videtur ꝗ qd nō habeat ratio lucri. vt. l. si sterilis. §. cū per venditorē. j. de act. emp. Sol. dicunt qdā qd hoc est speciale in arbitrariis. ¶ Alij dicunt q̃ imo est regula in eo qui cōsueuit mercari vel lucrari. vt hic dz in tex. qd est notandū. vide tex. ibi qd si merces. quē nor. et maxime propter. l. f. C. de sen. que pro eo qd interest profe. et huius causa But. hic ponit vnā distinctionē. an in interesse habeat rō lucri. quā Lyn. addit ad suā lec. in. d. l. j. ꝛ ibi dixi plene in lege prima. j. de act. empt. et in. d. §. cū per vēditorem. ¶ Ultimo no. modū probandi et estimādi valorē istarū rerū. qz debes te referre ad certam ciuitatem vel regionem. quod tetigi in. l. si seruus. in pm. §. de condi. fur. ꝛ plenius in. l. pretia rerum. in fi. ad. l. fal.

1 ☞ Si agitur in loco destinato solutioni quādo habeatur ratio temporis.

2 Si quis sit stipulatus simpliciter nullo adiecto loco solutionis: et cōueniat reū alibi q̃ in loco promissionis quod actio non sit arbitraria.

3 Arbitratoꝛ quod possit in totum absoluere.

4 Arbitramentum quod sit quēdam transactio.

Quod si ephesi. Istud principiū est subtiliter glossatum. et. h. d. Si agitur in loco destinato solutioni actio nō est arbitraria ꝑpter locum. nec crescit estimatio. nisi aliq̃d vltra fuerit stipulatum. vel interfit rōne tēporis. h. d. Et ptinaꝗ qz d §. locutus est qñ agitur in loco nō destinato solutioni. hic vero loquitur qñ agitur vel qñ. pmissum est in loco destinato. ¶ Op. dz hic si tēporis vtilitas intercesserit. cōtra in actionibus stricti iuris nō veniūt

a ¶ Regula. no. et tene menti. et vide Bar. in. l. j. C. de sen. quē pro eo qd interest. et vide Innoc. in. c. facto. extra de sen. excō. et abb. in. c. cū venerabilis de excē. et in. c. per vestras. de do. inter virū et vxo. adde tu et vide Soz. in cōsi. clvj. in non impressis. colum. vij. ꝛ do. mar.

vsure ex mora. vt. l. j. C. de condi. inde. nec etiā fructus ante lit. contesta. vt. l. cū fundus. in pm. §. si cer. pet. ergo nō debet haberi ratio tēporis. istud contrariū nō signatur in glo. tñ eius timore facta est gl. hic posita que legit hāc l. duobus modis principaliter. primo qd hic sit vna exceptio tñ. et ponatur vel pro etiā. quasi dicat. nō condēnat amplius. nisi ad qd esset stipulatus: et si vtilitas tēporis interuenerit. et hoc sentit gloss. in pm. dū exponit vel pro etiā. sed hoc licet sit verū in se. tñ facit violentiā litere. vnde legitur sēdo modo. vt ponantur due exceptiones. ꝛ sic dictio vel stet proprie. vna si stipulat⁹ est. alia si tēporis vtilitas iteruenerit. tunc ad contrarium rñ. altero de duobus modis. primo. quod ratio temporis facit vt habeatur ratio dāni cōtingentis circa rem ipsam puta si rei estimatio vilior est effecta vt. l. in hac. §. ti. j. non aūt haberetur ratio lucri. nec veniret vsure vel fructus. et sic actio nō esset arbitraria. vel intellige sēdo modo. qd hoc intelligitur vel loquit⁹ in actione stricti iuris. que habet instar bonefidei. vt in actione ex testamēto. vt. l. in minoꝛ. C. in q̃bus cau. in integ. resti. nō est ne. tene quā vis. ¶ Quero dz si aliquis est stipulatus simpliciter nullo adiecto loco. an si ꝗueniat alibi quā in loco promissionis erit actio arbitraria: quidā dicūt q̃ nō. qz solū est arbitraria ꝑpter loci adiectionē. q̃ ratio hic cessat. Alij dicūt cōtrarium vt But. de cu. qz tacite videtur inesse locus. f. promissionis. vt. l. si cū dies. §. si arbiter. §. de arbit. qd non plz. qz fm hoc oīs actio esset arbitraria si agere tur alibi q̃ in loco. pmissionis qd est cōtra mentem huius titul. Preterea nō est verū qd tacite videatur agi de loco. pmissionis: imo qñ locus non ex pumitur intelligit de loco vbi petit. vt. l. vinū. §. si cer. pet. vñ nō erit actio arbitraria. qz locus vbi petitur videt destinatus solutioni: vt hic.

Fel. in. c. cū venerabilis. iij. colum. de excep.

¶ Simpliciter. quis locus videatur destinatus solutioni ex presso aliquo loco vide Bar. in. l. item illa. circa finem princi. j. de consti. pe.

☞ And. Po. ¶ Verū. vide are. qz. tc. in fi. et Maria. in. c. dilecti. filij. col. v. ver. quero igitur. de foro cōpe.

b ¶ Merca ri. vtō aler. l. si constā te. §. quoties. ff. solu. ma. limita p ro. sin. cl. aler. l. cum quid penul. col. ff. si cer. pe ta.

☞ Andreas Pomate.

¶ Ulrio no. vide ancha. in. c. peccati ve nia. versi. vj. quero. de reg. iu.

a ¶ Interdum. in prin. huius §. ꝛc. Istum tex. allegat Bart. in lege prima. C. de iurisdi. om. iudi. in. q. iij. ꝛc. in ver. quero vtrum arbitrator ꝛc. an arbitrator possit in totum cōdemnare et in totum absoluere: adde Bart. in l. furti. §. qui iussu. de infa. et qualiter intelligatur qd arbitramē a
ruz est trāsactio. adde Bar. in l. societatē §. arbitroruz. in. j. q. 3 extra gl. j. pro. socio. ꝛ adō bar. in. d. §. qui iussu. ebal. in lege fi. in. j. oppo. C. ff. trah. b empt. et in rub. C. de re. permu. ad de tu quod Joan. de imo. in. C. si quādo. de c offic. dele. tenz quod statutū faciens mentionem de transactione habz locum in laudo. et vrō Bal. in cōsil. ceeltiij. in j. vol. vbi tenet quod sit transactio.

b ~ Andreas Pomare. ¶ Texrus. vide Bar. l. sub 1 pretertu. l. j. C. de trāsac. Aler. cōsi. cxix. col. ij. vo. ij.

c ~ Andreas Pomate. ¶ Arbitramentū. vide Jas. l. transac. C. de transac. Aleran. consil. xxxij in. j. col. ii. volu. ij. et consi. cxix. colii. ij. in. j. volu. ij. Jaso. §. omnium columna tertia. insti. de act. limita vt per Pau. consilio. lxx.

d ¶ Bonum. adde glo. in. d. l. in minorum.

e ¶ Aliud. adde Bar. in. l. insulam. §. j. j. lo. et Bar. in l. continuus. §. illud. j. de ver. obli.

~ Andreas Pomare. ¶ Aliud. An vltima voluntas equiparetur. Vide Aret. l. iij. §. cato. colum. xiij. ff. de verbo. obliga. vbi ponit notabilem intellectuz huius. l.

f ¶ In bonefidei. in prin. hui⁹. l. ꝛc. adde Bar. in l. j. C. vbi conueniatur qui certo loco dare promisit. ꝛ istū terum allegaui tibi in lege singularia. §. Alcer. peta. in. xiij. columna.

~ Andreas Pomate. ¶ In bonefidei. Vide quid per istum tex. dicat Bar. nota. xlvj.

g ~ Andreas Pomate. ¶ Agenu. vide Alexand. ꝛ Moder. in vlti. col. ibi.

Interdum. [a] Sicut arbitriuz d iudicis versatur i augenda vel minuenda condemnatione ita etiam in totaliter absoluendo e eqtate hoc dictante, hoc dicit. ¶ Si. oppo. de l. j. in princip. j. de vsu. dic vt in glos. et bene. ¶ Quero vtrum arbitrator possit in totum absoluere. vt 4 detur quod non † nam arbitramentū est quedam transactio. vt in. auten. vt diffe. iudic. §. j. et ibi not. et. C. de iudi. aut. si vero contigerit: sed trāsactio nullo dato vel retento non valet. vt. l. trāsactio. C. de transactio. ergo ꝛc. In contrarium videtur hic tex. [b] nā licet hec actio sit arbitraria et etiam cōmittatur in iudicis arbitriū: potest tamē iudex nō solum augere vel minuere: sed etiam in totum absoluere. vt hic: ꝛ hoc verum: et ita obseruatur. Ad argumētum in contrarium. Respond. dum dicitur arbitramentum [c] est quēdā trāsactio: verum est largo modo sumpta. hoc est recessus a lite: vt vidistis in lege secunda. supra de iureiurando. non 1 autem intelligas quod arbitramentū sit trāsactio propria: et stricte sumpta. 2

¶ Actio ex testamento an et in qui 3 bus habeat instar bonefidei.

¶ Actiones arbitrarie quot sint.

Si heres. Actio ex testō ꝛ certi con ditio ex mutuo sunt arbitrarie propter locum. hoc dicit cū. l. seq. ¶ Oppo. q actio ex testamento nō sit arbitraria † quia habz instar bonefidei vt lege in minorum. C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces. et no. §. l. proxi. in princ. ergo non est bonū argumentū. Rñ. actio ex testō dicitur habere instar bonefidei: quo ad fructus et vsuras vt. d. l. in minoz. Item quo ad aliud. [c] vt re soluta non perfecte duret actio prima: sicut in actionibus bonefidei. vt. l. huius modi. §. edes. j. de leg. j. quo ad alia remanet stricti iuris: nisi propter aliquod esset arbitraria: vt hic. ꝛ. l. alias. §. de in lit. tur ¶ † Quero q̄ sunt iste actiones arbitrarie propter locū glos. dicit q̄ tres propriē. scz qñ quis stipulatus est: vt. l. j. et. l. iij. in princi. §. e. et et mutuo vt hic est. et quarta ad exemplum istarū: scz actio de constituta pecunia. vt. l. si dua. j. tit. j. do. Item co. de mat. d. rit in quadam sua disputatione: quod omnis actio stricti iuris propter adiectionē loci pos sit esse arbitraria. hoc probat primo ex rub. que naturaliter loquitur de eo quod certo loco dari opz: et non dicit: nec restringit se ad causam: sic. C. e. in rub. pro hoc supra de condi. in debi. l. qui certo. ad idem supra de iudi. l. eum qui. vbi ille qui stipulatus est factum si agit ad interesse: quod expresse in stipulatione non est deductum agit arbitraria. et istam opinionem puto veram ad idem. d. l. si duo. §. primo. de cōsti. pecu. ꝛ pro hoc quia eadem est ratio que ponitur in lege prima. supra eodem.

¶ Actiones bonefidei quod non dicātur arbitrarie propter locum.

Ratio quare actiones bonefidei non dicantur arbitrarie propter locum.

Dicere arbitraria quod nō sit proprium nomē actionis sed adiectio. 4

Si in stipulatione non sit positus locus solutiōis sz petitionis quod promittens si in loco nō inueniatur possit alibi conuenirī.

In bonefidei. [f] Actiones bonefidei † non dicuntur arbitrarie propter locum: sed actiōes stricti iuris sic. hoc. d. ¶ † Quero quare actiones bonefidei non dicuntur arbitrarie. Respon. quia ex natura ipsarum iudicis officium multum potest. vade non eget ea actione arbitraria: secus in stricti iuris ¶ † Quero vtrum hoc dicere arbitraria sit proprium nomen actionis. dicit glo. quod non sed dicitur quedam adiectio. dicitur enim actio et testamento arbitraria et certi cōditio arbitraria. et si. ¶ † Quero quid si in stipulatione non sit adiectus locus solutionis sed petitionis. verbi gra. tu promisisti mihi dare centū. ꝛ ego promisi a te petere tantum florenie. non reperio te ibi. vtrū potero alibi conuenire virtute actionis arbitrarie ita quod in illa actione vertatur iudicis officium propter locum certe sic. casus est hic fm vnam lectu: ibi cōsiderarum. i. conditione acturū. Sic debet intelligi. l. nemo potest. j. de leg. j. vt illud qd ibi dicit g q agentis alio loco obstat exceptio est verū nisi propter moram rei deueniretur ad arbitriuz iudicis: vt hic quod est valde notandum.

i ¶ Officium iudicis in arbitrarijs exercetur etiaz contra fideiussorem.

2 Mora rei quod non augeat obligationem fideiussoris. et nu. 8.

3 Fideiussor simpliciter acceptus quod videatur intercedere in vsuris.

4 Officium iudicis mercenarū qd non subsistat actione principali sublata.

5 Ex mora fideiussoris qñ possit agi actione arbitraria. Et qñ possit ex sua mora teneri. nu. 7.

6 Fideiussor qñ possit in plus teneri q̄ principalis.

a Centum capue. [a] Arbitraria actiōe fideiussor cōueniturr vt reus. nec ex mora rei ei⁹ obligatio augetur: secus in vsuris. p stipulationem debitis. ꝛ hoc interesse cū officio iudicis mercenario exigatur in tantū durat pro rata inquantū de forte restat soluendū. h. d. ꝛ est famosa ꝛ subtilis lex et diuiditur. q primo ponit vnū dictū. secō aliud dictum. tertio respondet tacite obiectioni. quarto sua responsionē probat. p argumentū. secō ibi nec oportet. tertia ibi: neq; enim. quarta ibi: et⁹. Casus in terminis in prima parte est planus. ¶ Sequitur versi. nec oportebit. ī se ver. legitur in gl. sex modis. ꝛ septimo modo fm Pe. ideo ponam casum in nube ꝛ lectu ras examinabo per cōtraria. ꝛ casum forma sic. vidi qd agitur arbitraria cōtra fideiussorē: quero vtrum iudex debeat habere respectū ad moram ipsi⁹ rei principalis vel ad moram ipsius fideiussoris. rñdetur q ad moram ipsius fideiussoris. nā ex mora ipsius rei principalis q̄ forte fiertit per eum quominus capue solueret nō augeretur obligatio ipsius fideiussoris. h. d. Sequitur in tex. neq; enim. ¶ Ad predicta op. quia si debitor promisit fortem ꝛ vsuras. ꝛ dedit fideiussorem obligatio vsurarū cōmittitur etiā cōtra fideiussorem etiā ex mora rei principalis. ꝛ si mora rei auget obligationē fideiussoris[b]. ad hoc respōdetur qd b diuersus casus est ille de quo opponitur: nā ibi due sunt obligationes ab initio. i. sortis ꝛ vsurarum: vnde fideiussor simpliciter acceptus in omnem obligationē videtur intercedere: sed hic sors debetur iure actionis. interesse vero propter locum nō est in obligatione: sed venit officio iudicis mercenario: quia loco destinato seu tempore debito debitor non soluit: vnde in hoc non tenetur fideiussor ex persona rei. nec hoc videtur promisisse: sed ex persona sua. h. d. ¶ Sequitur ver. eiusq; dixistis quod hoc interesse propter locū venit offō iudicis mercenario. pbetis hoc. Ad hoc rñdet iuris cō. eiusq; differētia ꝛc. Et cas⁹ est planus. ¶ † No. q offm iudicis in arbitrarijs exercetur etiā cōtra fideiussorē. ꝛ hoc in prima ptē hui⁹ legis.

2 ¶ † Secō no. q mora rei nō auget obligationem fi 7 deiussoris. ꝛ hoc in secūda parte. ¶ † Tertio no. q fide d iussor simpliciter acceptus videtur intercedere in vsu
4 ris p stipula. promisisse. ꝛ hoc in tertia ptē. ¶ † Quarto no. q sublata actiōe principali officiū iudicis mercenarū nō subsistit. ¶ Venio ad apparatū. pro cuius euidentia debes scire q̄ hic sunt due glos. mag. vna fuit glo. antiqua. ꝛ illa fuit Azo. ꝛ ista est secunda. gl. super verbo augeri: tamē in illa fuit inserta quedam additio circa finē ipsius que fuit mōidinare posita: vt. j. videbitis. alia est glos. noua Accursij. ꝛ ista est prima gl. magna que recitat opi. oīm et propter hoc multa cōtraria tangūtur etiā in secūda glo. ꝛ oēs iste varietates respicīūt secōam particulā huiⁿ. l. que dicit qō ex mora rei nō augetur obligatio fideiussoris. Ego quālibet particulā legis de per se examinabo.

c ¶ Venio ad primā ꝛ op. q ex mora c fideiussoris nō pōt agi arbitraria. vt j. de fideiuſ. si testō. §. fi. fol. † si re⁹ pōn cipalis nō esset in mora peruenendi ad locū: ex mora fideiussoris nō ageretur arbitraria: vt in cōtrario: sz si est in mora vterq; tā reus q̄ fideiussor: tūc agitur arbitraria cōtra fideiussorē ex mora ipsius fideiussoris non ex mora rei principalis: ita loquitur hic: ꝛ sic opz te intelligere principū quod vterq; erat ī mora. Ex hac fol. habes duo. primo q fideiussor nō tenetur ex mora sua nisi et principalis reus sit in mora. secō qō ipse fideiussor ex mora sua tenet. ¶ Ad primū op de l. mora j. de ver. obl. ꝛ. l. si seruū. §. sequitur. ꝛ. §. nūc videam⁹. eo. tit. Sol. qñqs principalē nō esse in mora, facit diē obligatiōis nō venisse quo ad id qō principaliter in obligatione deducit: ꝛ tūc fideiussor ex sua mora nō pōt teneri nisi p cedat mora rei. hic est casus hic. nam c nisi precedat tps quo re⁹ potuit puenire ad locū dies obligatiōis non venit. vt. l. iij. §. si quis tra. §. e. qñqs reuz principalē nō esse ī mora nō impedit diem obligationis principalis venire d tūc fideiussor potest teneri ex sua mora. vt. d. l. mora. de verbo. obliga. cum si. ¶ Sed cōtra hoc opp. ergo in pl tenebitur fideiussor q̄ principalis cōtra. l. hi qui accessionis. j. de fideiusso. 6 Solu. † fideiussor non potest in plus teneri q̄ principalis in his que puncta liter deducuntur in obligationes: sed in his que ex postfacto ,ppter aliquod factum vel non factum incipiūt deberi potest fideiussor in plus teneri q̄ principalis. vt hic. ꝛ q. §. prox. vtri. ꝛ per hoc dico q. licet principalis nō promiserit penā: ꝛ fideiussor promiserit promittendo penam non vitiatur fideiussio. ¶ Ad secundum opponi † quod fideiussor nullū ex mora 7 sua possit teneri. ⁹ vt. l. si libertus mora. j. de oper. liber. ꝛ. l. cum filius. §. j. de verbo. obligatio. Sol. aut loquēdo ris in obligatiōibus facti ꝛ loquūtur contrarie: quod dic vt ibi: aut in obligationibus dandi: ꝛ tunc aut loquēdo de interesse quod venit propter locum: ꝛ potest fideiussor in plus teneri ex persona sua vt hic: aut ōrīs de vsuris: ꝛ tunc siquidem de his q̄ veniunt

~ Andr. po. a ¶ Centuz capue. Intellectū huius. l. vide per Ange. are. in. §. fi terea. pe. charta. insti. de acti. ~ Andr. po. b ¶ Fideiussoris. vide Bart. in. l. iij. §. fina. §. qd qsqz tur.

c ¶ Ex mora. vide insti. de acti. §. preterea. p Moder.

d ¶ Teneri. adde glos. in. l. sicut reus. j. de fideiuſ.

officio iudicis mercenario in actionibus bonefidei tũc fideiussor non pōt teneri ex sua mora. qꝛ ipse semp tenet actione stricti iuris. f. ex stipulatione. vt. l. blanditus. C. de fideiuſ. z. l. v. §. satisacceptio. de verb. obli. sed si accipe res fideiussorē large. ita qd cōprehenderet mandatorē qui tenetur actione bonefidei: tũc posset teneri adversus ex sua mora. vt. l. mora. §. i bonefidei. b j. de vsur. sed si queris de vsuris q̃ve nunt ex stipulatione. tũc si in sortem tm̃ intercessit adversus nō tenetur. vt l. fideiussores magistratuũ. j. de fideiuſ. sed si promisit simpliciter tũc tenetur tam ex mora sua quã principalis rei: vt hic in tertio responso. z hoc voluit tãgere quedã additio q̃ fuit facta circa fi. scde gl. magne q̃ tamen additio male est signata. z ideo videas eã ne erres in intellectu glo. Ibi videtur etiã q̃ ex sua persona ꝛc. z est addito. nec bene cōtinuatur cũ precedentib⁹ et durat vsq; ibi: hic in sorte tm̃ intercessit ꝛc. z illud hic in sorte tantum ꝛc. debet cōtingi cũ precedẽti parte gl. qꝛ est de glo. veteri. ¶ Venio ad secũdam partẽ z op. ꝗ q̃ ex mora[a] rei augebatur obligatio fideiussoris. vt. l. mora rei. de verbo. obli. glo. j. magna istud cōtrariũ signat simul cum cōtrario de. l. quero. z procedit ad solutionem cōtrarij. de. l. quero. z istud omittit. secunda vero glo. magna in princ. istud soluit z bñ: nam ibi mora rei, nocet fideiussori ad cōseruandã obligationẽ in qua obligatus erat: vt interitu speciei nō iberetur: non aũt auget vt aliquid addat. ¶ Opp. ij. de. l. quero. j. locati. vbi mora rei auget obligationẽ fideiussoris: z facit eũ teneri ad vsuras. huius timore sunt in hoc ver. septẽ lecture quarũ quinq; ponũtur i j. gl. mag. sexta. in. ij. gl. mag. septima tãgitur in quadã gl. parua: q̃ est super verbo p reũ. ¶ Venio ad primã. dico q̃ hic fideiussor intercessit in certa q̃ntitate limitata: vñ nō tenet in plus ex mora rei: in ꝛtrario intercessit simpl⁹: ista lec. ꝛz in fe sit vera p. d. l. fideiussores magistratuũ. tũ q̃ tũ ad hãc. l. nõ. est vera: qꝛ p̃m hoc nō esset. d ꝛia inter interesse rõne loci vsuras: cum cõtrariũ vult hec. l. z ista reprehẽsio tangit. in fi. scde gl. magne tunge dolea vt. §. dixi. vñ alij legũt scdo mõ q̃ hic simpliciter intercessit in oẽm casum ꝛz nõ nõ augetur obligatio fideiussoris: qꝛ sors iã erat soluta: nõ nõ pōt agi p interesse: vt hic in fi. l. z p̃m hoc est d ꝛia inter obligationẽ vsurarũ debitaꝛ ex stipulatione: z hoc interesse: qꝛ sorte soluta vsure possunt adhuc peti. z hoc vult dicere ista l. ¶ Sz cōtra hoc op. de ter. qui dicit nõ augeri cum ens sit soluta obl'o, quo q̃ritur de eiꝰ augmẽto. tũ dicitur q̃ hic p̃sideraut illud qd fuit ante solutionẽ facta. ista lec. cōtinet diuisionẽ nec vt de mẽte huiꝰ lre q̃ in hoc casu sors esset soluta. nã tũc iuriscõ. ponit p cōstanti qd interesse nõ possit peti vt in fi. l. vñ alij legũt tertio mõ. z dicũt qd hic nõ augetur obl'o fideiussoris: quia nõ erat in mora ipse nec ab eo poterat vllo mõ peti, b qꝛ forte reꝰ principalis erat fortior: et citiꝰ poterit puenire ad locũ. fideiussor erat debilior: z sic tardiꝰ potuit puenire ad locũ merito cũ i nullo possit puenire. vt. l. si testõ. in fi. de fideiuſ. obl'o eiꝰ nõ augetur propter rei moꝝ. sed si ponerem⁹ vt q̃ꝛ esse in mora obl'o fideiussoris augeretur ex mora rei per. d. l. quero. ꝛta intelligũt isti. Pe. dicit hãc lec. non esse verã: qꝛ debilitas fideiussoris nõ dz attendi: nam casus superueniẽs in persona eiꝰ qui dz nõ nocet creditori: vt. l. ad diẽ. j. de ver. obl. pōt enim mittere al. ũ si ipse nõ pōt ire. certe dictũ Pet. pōt esse verũ si debilitas superuenit fideiussori post obligationẽ ꝛtracta: sed si tpe obligationis fideiussor esset debitor reo tunc qualitas persone cõsideraretur. vt. l. cõtinuꝰ §. cũ ita. de ver. ob. vel vt ista obiectio petri cesset potes ponere exemplũ. fideiussorẽ nõ esse in mora z p̃ncipalẽ sic ex diuersitate loco ꝛ: qꝛ locus vbi fideiussor promisit magis distabat a loco solutionis. arg. l. eandem. in fi. de duo. reis. z tãgitur in hac glo. circa lect. Jo. quintã. hec lec. cōtinet diuisionẽ. tm̃ vera est in se ẽtum ad casum. l. non inq̃tum cōcedit fideiussorem teneri ex mora rei: si ipse fideiussor non esset in mora: vt videbitis. j. vnde alij legunt quarto modo q̃ hic queniebatur capue. f. in loco destinato solutionis: vnde non est arbitraria. vt. l. quod si ephesi. in p̃n. §. eo. ¶ Contra hoc opp. qꝛ si hoc esset teneretur ad vsuras debitas officio iudicis. si cōueniretur in loco destinato solutionis per. d. l. quero. z ter. hic in sequẽ. ver. videtur velle facere differentiã inter vsuras debitas ex stipulatione: z debitas officio iudicis. Sol. fateoꝛ cōtrariũ si fideiussor intercessisset in cōtractu bonefidei: ꝛz hic ideo in ter. fit mẽtio de vsuris debitis per stipulationẽ qꝛ intercessit in contractu stricti iuris. z ideo. nõ debetur. ista lec. nõ est vera. z continet diuisionẽ. z vt cōtra text. in p̃n. d. dicũ. si alibi q̃ capue petatur ꝛc. vñ alij vt Joan. legũt quinto mõ. z incipit eꝰ lec. ibi vel clarꝰ ꝛc. qd hec. l. loquat in fideiussore q̃ intercessit simpliciter. z qd nõ est soluta sors. z qd fideiussor est in mora. z qd cōueniatur alibi q̃ capue. z sic excludũtur oẽs lec. precedẽtes. Ad. l. quero. respond. q̃ ibi loquitur in vsuris debitis officio iudicis mercenario quod peteruit actionẽ bonefidei. p̃m naturaꝫ ipsius actionis: merito fideiussor simpliciter acceptus ad illas tenetur. c ꝛz Pla. dixerit cōtrariũ: ad cuius rõnẽ plene rñdetur q̃ glo. in. d. l. quero. hic vero loquitur in interesse q̃ venit ꝓpter locum in actione arbitraria officio iudicis. preter naturam actionis, merito ergo ad hoc fideiussor non tenetur. ita loquitur hic. z sic habes notare tres casus: interesse propter locũ vt hic: vsuras debitas ex stipulatione: vt in seq. rñsio. itẽ vsuras debitas per officiũ iudicis in actionibus bonefidei. vt dictũ quero. et hoc clare examinatur in vltima parte huius glo. z hau-

a ¶ Ex mora. An ex mora rei augeat obligatio fideiussoris. adde qd ipse not. in l. fi. j. eo. et Moder. in fi. de act. in §. preterea quasdam. 8 a

b ¶ Peti. ad de Bar. in l. de pupillo. §. si qs ipsi ptori. de ope. nõ. nũ. i. ij. lec.

c ¶ Tenet. Hanc opi. Mar. fil. tz hic Ja. bu. z in. l. si fideiussor. C. de fideiuſ.

opi. tenet Dy. in repe. huius. l. Marti. fil. reprehẽdit hanc lectu. quia pacta incontinenti apposita insunt: et informant actionem vt videantur esse eiusdem nature. vt. l. lecta. si cer. peta. §. sed hic in ipsa stipulatione fit adiectio loci de soluendo capue. et ꝓpter locũ habet iudex arbitrium in hac actione: ergo videtur illud habere ex natura actionis. Pe. etiam in repe. huius. l. damnat rationem Joan. quia si in vsuris tenetur fideiussor simpliciter acceptꝰ: que vsure sunt odiose: et debentur creditori nõ contemplatione alicuius interesse. multomagis in isto interesse deberet teneri in quo cõsideratur dãnum emergens et lucrũ cessans. vt supra eodem. l. iij. §. nunc de offõ. vñ Azo legit sexto modo. et eius lec. ponitur in secunda glo. mag. ibi: sed adhuc videtur in totum teneri. et etiam in summa. C. loca. circa fi. vt dicamus idẽ esse in hoc interesse z vsuris debitis ex officio iudicis. sed distinguamus sic: aut tpe quo intercedit fideiussor vsure debebantur, vel interesse propter locum. z fideiussor simpliciter acceptus tenebit. vt. d. l. quero aut tẽpore quo intercessit non erant vsure debite vel interesse: z tunc ex mora rei non augebitur obligatio fideiussoris. ita loquitur hic. ¶ Cõtra hãc lec. facit. j. eo. l. fi. Solu. dicit Azo. ibi format. q. z non rñdet: vt ibi plene examinabo. z in hac lec. residebãt Marti. fil. z Jac. but. Ista lec. Azo. est contra casum. l. si postea. j. rem pu. sal. fo. vbi fideiussor simpliciter acceptus tenetur ad vsuras que nõ debebant tpe quo intercessit. vnde Pet. legit hanc. l. septimo modo. z dicit qd hec. l. concor. cũ. l. quero. nã nec hic nec ibi obligatio fideiussoris augetur: sed vsura vel interesse per officium iudicis debetur. ista lec. tacite tangitur z reprehenditur hic per glo. paruam super verbo per reuz. qꝛ hec obligatio assumitur large z cōprehendit etiã id quod officio iudicis debetur: z hoc est quod voluit hic dicere iurisconsu. quia officium iudicis hic nõ exercebatur circa obligationem fideiussoris: propter moꝝam rei. Quid ergo dicemus: dico quod opi. Jo. est verissima: quia aliud est in interesse debito propter locum: vt hic. aliud in vsura debita officio iudicis: vt in contrario rationẽ assigno. licet ratio Joan. posset etiam sustentari: tamẽ ratio vera est quã ponit hic iurisconsu. nam illud qd mouet officium iudicis in actione arbitraria ꝓpter locũ nõ est mora nõ solutentis tm̃: z est etiã: qꝛ alio loco petitur: z alio loco quis ad solutionẽ z cogitur: qꝛ si in loco destinato coageretur nõ esset actio arbitraria. vt. §. e. l. qd si ephesi. ꝛz ergo reus principalis sit in mora: apparet q̃ in eiꝰ persona nõ concurrit id qd causat iudicis arbitrium in hac actione qꝛ ab eo non petit: aliquid sed ab fideiussore. qꝛ igitur a fideiussore petitur z a fideiussore fit executio: z sic cum eo agitur ille actꝰ q̃ parit arbitrium iudicis: merito eius pſona inspicitur. z hoc dicit iurisco. in ver. seq. vbi dicit. hic autẽ vna pecunie z credite est circa cuius executionẽ ꝛc. actus ergo agendi ad soluendũ in alio loco est ille qui arbitrium ꝛz iudicis principaliter ꝓducit. q̃ cũ geratur cũ fideiussore merito eius persona inspicit: z hũc intellectũ ad hanc. l. habuit Pau. iurisco. j. eo. l. fi. z ibi declarabo. sed in actionibꝰ bonefidei istud qd causat officiũ iudicis ad vsuras est principaliter natura obligationis pro qua fideiussor intercessit. merito augetur obligatio ex mora rei. z ideo circa hoc haberemus distinguere: sed circa hoc distinguam. j. eo. l. fi. que lex est declaratio huius legis. ¶ Venio ad tertiam partem. dicitur hic q̃ hoc interesse venit officio iudicis, cõtra de. l. stipulationes non diuidũtur. ver. cessus. de ver. obli. z de act. emp. l. j. in pun. z de condi. fur. l. in re furtiua. Sol. ibi loquit in obligationibus facti. z de interesse qd succedit in locũ ipsius principalis obligationis. qd interesse videtur tacite p̃mittisum. hic loquitur de interesse qd venit extrinsecus. vt. l. iij. §. nunc de officio. §. eo. ¶ Venio ad vltimã partẽ z videtur q̃ forte soluta remanet actio ꝓpter illud interesse. vt. §. ea. l. iij. §. item iulia. Sol. z istud cõtrariũ tãgit in j. gl. magna circa pun. quarte lec. dic breuiter q̃ ibi fuit solutum adiecto: hic ipsi principali debitori: vt ibi dixi. ¶ Ultimo oppo. de. l. si pro fure. in princip. §. de condi. furti. Solu. istum passum quomodo et qualiter soluta sorte remanet actio examinabo vobis. j. eodem. l. fina. vbi glos. plenius tangit.

Si qui certo Non pōt creditori multo alibi solui q̃ in loco destinato. h. d. ¶ Opp. §. eo. l. iij. §. z gñaliꝫ. vbi est electio rei vbi soluat ad petitionẽ. Sol. quidã intelligũt hic post lit. cōtest. in dic p̃m gl. q̃ ibi fuerũt plura loca alternatiue destinata. vñ reus potest eligere. vnũ ex illis ante lit. contest. nõ aũt aliũ locũ tertiuz. ita loquit hic. qd intellige nisi offerret quantitatem z interesse actoris propter locum: qꝛ tũc cogeret actor vbicũq; recipere. ar. eius qd no. in. l. qui rome. in p̃n. de verbo. obliga. ¶ Item oppo. quod possit vbiq; solui. vt. l. continuus. §. cũ ita. de ver. obli. Sol. glos. pluribus modis. tene illam qd potest soluere vbiq; soluẽdo sortem z interesse. vt. §. dixi: vel dic q̃ ibi locus fuit appositus gratia rei. z hoc constat. z ideo non debet haberi ipsius loci ratio. vt ar. l. in fideicõmissi. §. cum pollidius. j. de vsu. z. l. si ita relictum. versi. pegasus. de lega. q̃. z. l. cum qui. alias incipit ia bolen⁹. j. de an. leg. z isto casu potest reus vbiq; soluere hoc est sicut posset si locus non esset adiectus. ergo potest soluere in loco domicilij actoris vt videbitis. j. titu. j. l. item illa. Ex predictis potes distinguere aut locus apponitur gratia actoris aut rei aut gratia vtriusq;. Si quidem gratia actoris: vel vtriusq; aut reus vult soluere in altero ex locis destinatis. aut in tertio loco. z si in tertio loco: tunc aut vult soluere sortem tantum: aut sortem z interesse: vt ex predictis patet et dicta. l. qui rome. in princip. de ver. obli. z ibi etiam dixi.

☞ Obligatio fideiussoris simpliciter accepti quãdo augeatur ex mora rei.

Simplex solutio quod nõ cadat in penam que venit contra naturam actionis.

Sorte soluta quando remaneat petitio pene seu interesse.

Creditori recipiendo sortem cum protestatiõe quod vult sibi esse saluum ius super interesse an conseruauerit sibi ius suum. et sic an recipiendo sortem petit dicat sibi in interesse.

Si post moram. Ista lex est magis difficilis quã sit. l. centum capue. §. eo. ⁊ est glo. illius. ⁊ fm Jo. legit vno modo: ⁊ ista subdiuiditur in duas. fm Azo. legitur duob⁹ modis. fm quosdã alios modernos legitur alio modo. ego ponam casum verum fm Jo. postea in prosecutione materie declarabo lec. omnium. ⁊. h. d. Fideiussor simpliciter acceptus non tenetur ad interesse propter locũ ex mora rei etiam precedente: nec admittitur q̃ simplex solutio pro rata sortis ⁊ interesse facta. esse videatur. h. d. ⁊ diuiditur. q: primo format questionem. secundo respondet ad illam inducẽdo similia. tertio circa predicta mouet vnum dubium. quarto illud determinat ⁊ declarat. secunda ibi: adeo. tertia ibi: nisi si q̃s quarta ibi: quod non puto. Casus in terminis. in pi parte est planus. Sequitur ver. adeo. rñdet iurisconsulto adeo hoc est in tantum est hoc verum q̃ illud interesse non est in obligatione in precedẽti casu. vt id est sicut est verũ q̃ sorte soluta: vel si capue petat hoc est in loco destinato cessat arbitriũ iudicis: nec debetur interesse. h. d. vide literã. ¶ Sequitur versi. nisi si quis dicat. instat querens dixistis q̃ sorte soluta cessat arbitrium iudicis: contra sorte soluta simpliciter debet intelligi esse soluta pro rata sortis ⁊ pro rata interesse. ergo remanet petitio eius q̃ restat de sorte ⁊ interesse pro rata. rñ. iurisc. illud q̃ dixi. §. de sorte soluta esset verũ nisi ista opp. obst. sed hec opp. facit me dubitare. hoc dicit iste ver. nisi si quis dicat ⁊c. Et litera est plana. ¶ Sequitur ver. quod non puto. instat querens. quid videtur vobis vñe iurisconsulte de ista oppositione erit ne verum quod videatur solutum pro rata sortis ⁊ interesse: respondet q̃ hoc non putat admittendum. imo totum computatur in sorte ⁊ eam accipiendo videtur penam remisisse hoc est interesse propter locum. h. d. ⁊ habes hanc legẽ fm hanc lec. satis planam. ¶ Pro declaratione huius. l. reuoco in dubium. ver. secunde partis. scilicet ver. adeo. quid velit dicere tenendo istã lec. Joan. respon. potest intelligi duobus modis. vno modo quod respondeant ad. q. vt. §. dixi ponendo casum. ⁊ fm hunc modum variatur intellectus huius litere duobus modis. vno modo: vt ponatur. vt pro sicut: ⁊ sic sit adverbium similitudinis: vt dixi. §. in positione casus. alio modo: vt ponatur: vt ꝓ quod. ⁊ sic sit conunctio: ⁊ erit sensus: vt respondeat sic adeo. idest in tantum. verum est quod interesse non est in obligatione fideiussoris: vt pro quod. nũc soluta sorte: vel si capue petatur cessat arbitrium iudicis: ⁊ sic ex hac positione quod interesse non est in obligatione: sequuntur iste due illationes. scilicet quod sorte soluta non potest peti interesse. item quod si capue petatur non potest peti interesse. innuit ergo a contrario sensu quod si esset in obligatione posset peti etiam sorte soluta: vel si capue petatur. hoc autem est falsum. vt supra eodem lege centum capue. ⁊ lege q̃d si ephesi. in princip. ergo concludit q̃ quod hec litera non posset hoc modo legi: vt ponatur vt pro quod: et sic sit conunctio. et hoc ponit glossa. hic super verbo adeo. que mere respicit lectu. Joann. vide eam. Tu vero dic quod etiam legendo: vt pro quod potest sustineri. primo quia litera dicit. nunc quoq̃ exponendo quoq̃ pro etiam et sic implicat idem a contrario: vnde argumentum a contrario sensu quod glossa. sumit propter quod ab ista lectu. recedit. non potest hic sumi vel aliter: posito quod dictio quoq̃ non implicaret idem a contrario: sed argumentum a contrario posset hic sumi: vt glossi. dicit procederet adhuc hec lectura. non ob. contraria: nam interesse propter locum esse in obligatione potest intelligi duobus modis. primo in obligatione large et improprie hoc est in iudicis officio: et hoc modo non posset hic sumi argumentum a contrario sensu: quia sorte soluta non potest iudicis officium remanere. vt. lege centum capue. supra eodem in fine. sed si accipis obligationem proprie tunc arg. a contrario sensu procedit. nam si est in obligatione. sorte soluta posset adhuc peti interesse. idem si capue peteretur: sicut dicimus in vsuris debitis per stipulationem. vt dicta lege centum capue. supra eodem Alio modo legitur iste versi. adeo. secundum lectu. Joannis quod hic non respondeat questioni: sed rotum sit de questione precedenti. et in versicu. nisi si quis dicat ⁊c. formet aliud dubium. et in fine. versicu. quod non puto. respondeat ad questionem vtramq̃. scilicet quod non puto admittendum: vt fideiussor teneatur. nec pro rata sortis ⁊ interesse intelligatur solutum. et ista lectura tangitur in penultima glossa huius legis. ¶ Sumus expediti de lectura. Joannis. contra quam oppo. ⁊ videtur quod si fideiussor acceptus est post moram teneatur ad interesse. vt supra eodem lege centum capue. secundum lectu. Azo. ⁊ lege quero in princip. infra loca. Huius timore Azo legit hãc legem duob⁹ modis: primo quod hic fideiussor intercessit in certam summam nominatim et secundum hoc tota lex legatur prout. supra dixi. secundum Joan. eo excepto quod hic pono quod intercessit in certam summam specialiter: sed secundum Joan. simpliciter. Ista lectura non est vera. primo quia hec lectu. non haberet dubium: secundo q̃ contra text. q̃ dicit quod fideiussor intercessit eius nomine ⁊ sic simpliciter non exprimendo quantitatem: vnde ipsemet Azo recessit ab ista lec. ⁊ legit hãc. l. alio modo videlicet quod huic q̃stioni facte in prin. non respondet: sed format aliam cui respondeat: ⁊ ista lec. tangitur hic in scda gl. huius. l. ⁊ explicatur clarius in. l. centũ capue. §. eod. in. ij. glos. mag. ibi Iz huic solutioni ⁊c. fm hãc lectu. diuide hanc. l. q: primo format vnam. qõ. cui non respondet. secundo in ver. adeo. format aliam vtrum sorte soluta vel si petatur in loco destinato cessat arbitrium iudicis. tertio in versicu. nisi quis. ad illud q̃ diceret de sorte soluta: facit vnam rationem: per quas ostendit nõ cessare iudi. arbitriũ sorte soluta. quarto in ver. quod non puto. determinat secundam questionẽ dicẽs q̃ soluta cessat arbitrium iudicis. nõ ob. ar. predicta. ⁊ sic ad. j. oõ. non est responsum: si ergo queraẽ quid iuris? Rñ q̃d erit in obligatione fm opi. Azo. vt. §. d. l. centum capue. ⁊. l. quero infra loca. q̃d an sit verum statim dicam. ¶ Circa hanc lec. quero ⁊ reuoco in dubium intellectũ

ver. adeo. Rñ. fm Azo. hic format nouã. q. ⁊ illud q̃d dicit de sorte soluta intelligo a reo vel fideiussore nõ curo. Cũ enim re⁹ si capue esset: nõ posset in plus conuenire: ergo nec fideiussor qui nõ põt in plus teneri ⁊ sic hec. q. nõ referẽ. vt depẽdeat a. q. ꝓposita. ¶ Cõtra istã opi. op. q: fm Azo. fideiussor tenet ad illud interesse iure obligationis ergo etiã sorte soluta ab eo poterit peti Sol. vt dixisti iste ver. nõ referẽ ad p̃mũ casum. tñ si referat idẽ esset. nã cũ principalis habeat iustã causam in se: q̃ sorte soluta nõ teneat ad interesse. ergo nec fideiussor qui in durioẽ cãm non põt teneri. vt. l. hi qui accessionis. de fideiuss. Sed ad huc instatur q̃d in plus tenet fideiussor fm opi. Azo. q: tenet iure obligationis: ⁊ sic efficacius q̃ reus qui tenet officio iudicis. Solu. nõ tenet in pl⁹ aliquo de quatuor modis q̃ ponũtur in. §. plus. insti. de ac. Iz teneatur efficacius. ⁊ istud obligationẽ fideiussoris nõ vnat: vt hic. sicut si intercederet. p obligato natura liter: vt no. in. l. si pupillus. de ver. obl. ⁊ hoc voluit dicere quedã glo. hic posita sup verbo soluta q̃ tota respicit lec. Azo. verũ q: hec lec. Azo. q̃d iste ver. adeo: nõ referat ad precedẽtia vt aliquantulũ repugnare litere. ideo quidã moderni tenẽres lec. Azo. vt. ⁊ q̃ fideiussor simplr teneat ad interesse. legit istũ versic. alio modo. f. q̃d questioni facte rñdeat hoc mõ. f. q̃stiũ est. an fideiussor acceptus post moã nõ teneatur ad interesse: nec sit in obligatiõ: rñdet q̃ hoc est verũ. ver. adeo. hoc est in mũ q̃ sorte soluta: vel si capue petatur cessat arbitriũ iudicis. quasi dicat in istis tñ duobus casibus est verũ q̃ nõ est in obligatione. alias secus. ⁊ sic opi. Azo. remanet vera cetera non mutãtur. Est ne vera ista lec. certe nõ. primo q: vt dixi vobis. §. eo. l. centũ capue. interesse rõne loci nõ causat principaliter a mora rei: sed ex eo etiã q̃d ꝓ cogitur ad solue dũ in alio loco: ⁊ id est ipso officiũ ordinãs cõ cõdẽnationẽ respicere ⁊ executionẽ: vt ibi vidistis: vnde Iz reus esset in mora ⁊ actor veller petere vt dicit text. nõ tñ adhuc petierat. nec litẽ cõtestat⁹ erat: vñ interesse non erat adhuc in officio iudicis. merito fideiussor simpliciter acceptus ad illud nõ tenetur. ⁊ hoc est q̃d vult hic dicere. Pau. iurisconsulto. Idẽ si ponemus litẽ contest. esse. ⁊ post lit. cõtesta. fideiussorẽ acceptũ si tñ esset aliqua equitas que moueret officium iudicis ad factendũ q̃d solueret in loco destinato vt. §. eo. l. q̃d si ephesi. §. interdũ. sed si esset lis cõtesta. nec aliqua equitas esset que illud induceret. tũc cũ iã fundata esset equitas que arbitriũ iudicis inducit ad condẽnandũ super interesse rõne loci dicerem fideiussorẽ simpliciter acceptũ teneri. ⁊ hoc mõ posset esse vera opi. Azo. ¶ Secundo displicet opi. Azo. in alio nam ipse ponit q̃d posito q̃ fideiussor teneatur ad istud interesse tamen sorte soluta non poterit peti. hoc est falsum. nã licet principalis teneatur officio iudicis: quod non potest subsistere principali actione sublata: vt. l. centũ. §. eo. tamen fideiussor teneatur iure obligationis proprie: vt not. j. locati. l. quero. ⁊ ideo sorte soluta cõtra fideiussorẽ posset agi ad interesse: sicut dicimus in vsuris debitis per stipulationẽ: vt. d. l. cẽtũ capue. §. eo. ⁊ hoc est q̃d voluit hic querere iurisconsulto. in ver. adeo. fm quod dictio vt: exponitur pro q̃. vt. §. dixi. nec obst. si dicis. ergo intercedit i durioẽ cãm quã p̃ncipalis. q: nego istã: nã Iz p̃ncipali sorte soluta nõ possit cõuenire: hoc ꝓtingit ex stultitia actoris q̃ sortẽ recepit sine interesse. nõ ex natura obligationis. poterat enim actor non recipere. vnde causa ex hoc nõ dicitur durior. nõ enim debemus presumere q̃d actor sit stultus ⁊ sortẽ recipiat sine interesse. ¶ Teneamus ergo lect. Jo. alij vt do. Hic. de ma. legũt hanc l. alio modo. ⁊ est bona lec. vt hic intelligatur in fideiussore iudi. soluti. et fm hanc pone casum. cũ reus esset in mora peruenendi capuã. ⁊ sic in alio loco vellẽ agere cõtra eũ vel eius procuratorẽ. ⁊ dedissem libellum ipse dedit fideiussorẽ iudicatũ soluti. queritur an illud q̃d accedere põt obligationi ex sententia iudicis sit in obligatione fideiussoris. ⁊ hoc primo. Sequitur ver. adeo. in quo queritur. an hoc casu hoc est cõdemnatione secuta sorte soluta vel si capue petatur ex cõdemnatione an cesset officiũ iudicis: hoc est cesset deberi illa quantitas q̃ accessit seu debetur per officium iudicis. Sequitur versi. nisi si quis dicat hic nõ mutatur casus. Sequitur versi. quod non puto hic respondet ad ambas questiones dicens quod non putat hoc admittẽdum. scilicet quod interesse non sit in obligatione: quia imo est in obligatione. in tantũ hoc non putat. quod etiã non putat admittendum quod sorte soluta videatur remissa pena. hoc dicit secundum eum. ¶ Contra hãc lectu. oppo. quia nemo suo nomine conuenius cogitur satisfacere iudicatum soluti. vt in institu. de satisda. §. si vero. Respon. hic conuenebatur procurator: vel ipse satisfecit sua sponte iudicatum soluti. ¶ Sed cõtra hoc opponit. de text. qui dicit eius actionis nomine. ergo non satisfecit iudi. soluti. Solutio. intellige quod satisfecit iudicatum soluti eius actionis nomine. Item opponi. fideiussor simpliciter acceptus non tenetur ad interesse. ꝓpter locum. vt. §. eo. d. l. centum capue. Solutio ibi loquitur in simplici fideiussore. hic in fideiussore iudicatũ soluti qui in sua obligatione videtur habere respectum ad id quod per iudicem potest iudicari. vt. l. iudi. solu. j. iudi. solu. ⁊. j. loca. l. quero. in princip. ibi ac si fideiussisset in quantum illum condemnari ⁊c. et hec opinio satis vera est in se. ¶ Item opponitur. §. de in ritem tur. in. Jo. l. prima. Soluti. vt ex his que ibi dixi apparet: et ista lectura est satis vera in se. tamen lectu. Joã. magis applauderet litere. ideo eã tene. ¶ Ex p̃dictis ergo ⁊ ex his q̃

a ¶ L. centum capue. Et adde per eundem Bart. in d. l. centum. §. eo.

b ¶ Sorte soluta. Utrum sorte soluta remaneat pena seu accessorium in petitione. Adde quod not. Bart. in l. si cui. §. qui sacrum. de solutio. ⁊ ibi allegat istam legem. et quando pena conuentionalis succedat loco interesse tũc sublata petitione sortis videtur pena remissa. l. predia. de actiõe emp. si vero pena succedit loco contentus. et tunc si primo soluitur res sub moueretur petitio pene non eo extra. l. si duo §. itẽ si duo. §. si ds cautio. l. ita demum. §. de arbit. ⁊ nodocto. post gloss. in dicta. l. secunda. si quis cau. in princip. ⁊ vtrũ accipiẽdo primo videat remissum ꝑ pte vide no. in l. in executione. §. penulti. de verborum obligatio. ⁊. §. l. prima. ⁊ not. in l. secunda. in principio. si quis cauti. quod qui transigit super contractu principali. videtur transigere super pena vt ibi: secus si esset transactum super actione sortis non super contractu secundum Balduz not. in l. quarta. in principio. de fru. et lit. expen. et an qui petit rem videatur renuntiasse petitioni pene. vt de in. l. commissorie. C. de pactis inter emptorem et vendito. Et an maritus qui post moram recepit dotem possit de per se petere fructus et accessiones ad hoc vide Baldum in. l. finali. §. penultimo. C. de iur. dotium. et nota. vide Imolam post Angelum. in. l. si instulam. in penultimo. charta. in versicu. restat. de verborum obligationibus. Adde an soluta sorte possit peti interesse: Balduz consilio. cij. incipiente statuto caueretur. libro. iij. ⁊ an sepius calculata ratione de sorte videatur remissa pena. vide Roma. consilio mihi clvj.

c ¶ Andreas Pomate. ¶ Ultimo. Vide Alexand. consilio. cxc. vlti. colum. volumine. ij. Areti. consilio. ix. dubio. ij.

dixi in. l. centũ capue. §. eo. ¶ Pro declaratione presentis materie vtruz fideiussoris simpliciter accepti augeatur obligo ex mora rei. sic distingue: aut loquimur in vsuris debitis per stipulationem. aut in vsuris debitis per officium iudicis aut interesse. primo casu aut stipulatio vsurarũ precessit obligationẽ fideiussoris ⁊ tenetur. §. eo. l. centũ capue. aut secuta est ⁊ nõ tenetur. ar. l. fi. §. de pac. scdo casu aut mora precessit. ⁊ sic vsure iã officio iudicis debebantur ⁊ fideiussor sine dubio tenet. vt. l. q̃ro in prin. j. loc. ꝑm lec. Azo. aut nõ ꝑcessit: ⁊ secuta est: ⁊ tũc sunt opi. tu tene opi. Jo. qõ etiã tunc obligatio fideiussoris augeatur: quia tales vsure veniunt ꝑm naturã actionis ex officio iudicis. vt. d. l. quero. et l. si postea. j. rem pup. sal. fo. tertio casu qñ q̃rit de interesse: aut q̃rit de interesse q̃ succedit in obligone. ꝑpter moram vt ſ obligonibus facti: ⁊ tũc augeẽt obligatio fideiussoris. vt l. cũ filius. §. j. de verb. oblig. ⁊. l. si libertus moriam. de ope. libe. ⁊. l. stipulatus ea. j. de fideiuſ. ⁊ eo. tit. l. si quis pro eo. in princ. cuz sunt. aut querit de interesse quod venit per officium iudicis ratiõe rei: tunc idem vt. l. mora. j. de verb. obli. et. l. si seruum. §. nuncvideamus. eodẽ tit. aut q̃rit de interesse rõne loci: et tũc aut fideiussor ꝑmisit iudicatũ solui. ⁊ augetur eius obligatio ex mora rei: vt hic ꝑm vltimã lect. ⁊ in alijs. ll. §. alleg. aut fideiussit simpliciter: ⁊ tũc aut ãñ moraã rei ⁊ nõ augetur eiꝰ obligatio. vt. l. cẽtũ capue. §. eo. aut post moraã rei: ⁊ tũc aut post moraã ⁊ ante litẽ. interceſſit. ⁊ idẽ vt hic ꝑm lec. Jo. quã. §. eod. tenut. aut post moraã ⁊ post litis cõtestationẽ. ⁊ tunc ex tali precedẽte mora augetur obligatio fideiussoris: et hoc modo põt ꝓcedere lect. Azo. hic posita. vt. §. dixi. ¶ Venio ad ver. nisi si quis ⁊c. ⁊ quero qualiter fiet ista cõputatio' gl. istã rationẽ calculat vno modo ꝑm Joã. alio mõ ꝑm Martl. q̃libet calculatio est recta ⁊ bona. tñ calculatio Jo. plus plz. qui posuit qõ centũ erat sors. ⁊ hoc ideo. q̃ hec lex est facta ad declarationẽ. l. centum capue. vbi ponitur in text. q̃ centum erat sors. ⁊ quod hec lex sit facta ad illius declarationem apparet: quia illo themate posito pro constanti. querit si post moraã factã quominus capue solueretur ⁊c. vt hic in prin. l. ¶ Venio ad vltimam partem. dicitur hic q̃ simplex solutio nõ põt intelligi facta pro rata sortis ⁊ interesse. ⁊ tra. j. de so. l. j. vbi simplex solutio prius cedit in vsuris q̃ in sorte ⁊. C. de solu. l. j. Sol. ¶ illa regula nõ hz locũ in pena seu sorte q̃ venit cõtra naturã actionis: vt hic qõ est notandum.

b ¶ Ultimo oppo. ⁊ videtur q̃ sorte soluta remaneat pena seu petitio pene. vt. l. si pro fure in princ. ⁊. §. j. §. de condi. furti. ⁊. l. ij. in prin. si quis cau. ⁊. §. eo. l. iij. §. item iuliamus. ¶ Huius timore glo. tua hic vltima distinguit: aut loquimur in penis legalibus ⁊ tunc loquimur. l. si pro fure. qõ plene dic vt dixi in. l. qui eamente. de fur. aut loquimur in penis que veniunt ture obligationis: ⁊ tunc aut loqueris de obligationibus iudicialibus. ⁊ tũc dic vt. d. l. ij. si quis cau. aut in penis cõuentionalibus: ⁊ tunc aut est simplex pena: et tunc distingue. aut fuit dictum rato manẽte pacto aut non. quod plene dic vt. l. qui fidem. §. de transac. aut fuit vsura: ⁊ non videtur remissa solutione sortis l. centum capue. §. eo. aut loqueris de interesse quod venit per officium iudicis. ista est materia nostra. circa quam dic. aut sors soluitur adiecto ⁊ remanet petitio interesse. vt. l. iij. §. itẽ iulia. §. eod. aut soluitur ipsi principali creditori. ⁊ tunc aut soluitur ipsi scienti. et extinguitur petitio interesse. vt. d. l. centum capue. et hic in fine. aut soluitur ipsi ignoranti ⁊ remanet petitio interesse vel actio prima: vel actio de dolo: vel actio in factum: vt habuistis not. §. de tritica. l. in hac. in glo. super ver. liberari. videbitis in. l. iij. §. si reddita. j. commoda. ⁊ in. l. eleganter. §. nõ. solum. §. de dolo. ¶ Ultimo c quero quid si creditor recipiendo sortem ꝓtestatus est saluum sibi esse ius suum super interesse. an per hanc ꝓtesta. tbi ius suũ cõseruauerit. ista questio resider in hoc. an recipiendo sortem perdatur petitio interesse ratione tacite voluntatis vel tacite remissiõis. an ex alia necessitate iuris: quia protestatio recipientis impedit. illud quod veniebat ex sua tacita voluntate seu remissione non aliud. vt. l. at si quis. §. plerique. de religio. et sum. fu. ⁊ nota. in. l. alimenta. C. de negotijs gestis. ⁊ quod ista petitio interesse perdatur ex tacita remissione videtur tex. hic in fi. Jn cõtrarium q̃ perdatur ex iuris necessitate. videtur casus in. l. centum capue. in fi. §. eod. ⁊. C. depositi. l. iij. vbi dicitur q̃ perditur ex necessitate: quia

cum sit officium iudicis mercenarium nõ potest substitere principali actione sublata. Petrus videtur dicere quod nõ possit quis seruare istud ius per protestationem per rationem predictam: quia ex iuris necessitate hoc euenit non ex tacito consensu. mihi videtur dicendum quod si quidem recipiens expresse liberaret soluentem a sorte. protestando q̃ sibi remaneat saluum ius petendi interesse quod tunc petrus dicat verũ. sed si non liberaret sed simpliciter sortẽ soluta̅ reciperet cũ illa protestatione. quod tunc pro testatio sibi prodest in hoc. ſ. qõ non videatur liberatus a sorte: sed remaneat petitio sortis ꝓpter interesse. hoc probatur. §. eo. l. iij. §. item iulia. vbi solutio facta adiecto non liberat a sorte ꝓpter interesse. ⁊ hoc ideo: q̃ deficit cõsensus veri creditoris: ita in proposito per protestationem apparet q̃ deficit cõsensus eius ideo remanet petitio sortis propter interesse vt supra dixi. Possemus etiam dicere in casu precedẽti quando liberaut a sorte: hoc acto quod remaneret petitio interesse: quod si equidẽ reus soluens consensit super interesse posit interesse peti: non ex vigore officij iudicis vel prime actionis sublate. sed noua actione prescriptis verbis que oritur ex quodã cõtractu innominato tẽpore solutionis celebrato. ſ. libere te hoc acto qõ habeã interesse. etiã si soluẽs nõ consenserit. apparet q̃ ego liberaui te soluentẽ nõ liberaturus si credere me nõ posse petere interesse: ⁊ sic eũ ab interesse sis liberatus sine causa posset agi cõditione sine causa: vt reponas te in pristina obligatione: vel possum petere interesse. verum q̃ ipsum interesse erat purũ. petitur ipsum principaliter omisso circuitu. vt. l. si mulier. §. de conditio. ob cau. et quod no. in. l. si quis accepto. e. ti. modo habes expeditam istam l. valde difficilem. vt vidisti.

¶ De constituta pecunia. Rubrica.

1 ☞ Masculinum quod concipiat femininum. ⁊ nume. 3. remissiue.
2 Utilitas huius edicti est quod ex pacto nudo oritur actio.
4 Quãdo tractatur de obligatione inducẽda si nõ valet qõ ago vt ago quod valeat vt valere potest.
5 Factũ pro facto ⁊ factũ pro dato qõ possit constitui.
6 Debitum aliquid esse quomodo intelligatur.

a Ho. tex. ibi quam gratui. ⁊c.

De edicto.

1 Ait pretor. ꝓ femininũ. h. d. ¶ Quero quia verba edicti hic posita sunt imperfecta: q̃ro quid erat vltra in edicto. dicit gl. subaudi soluere cogã. hoc nõ placet: quia ꝑm hoc ex edicto actio nõ daretur: sed iudicis officiũ cũ verba referantur ad iudicem ꝑm doctrinam quam dedi vobis in. l. j. §. de cõdi. ex. l. erãt ergo alia verba. ſ. iudicũ dabo ⁊ si. ⁊ vide plura ꝑba edicti. j. e. l. si dato. §. aut pror. ¶ Quero ad quid est vtile hoc edictum. b Respondeo de iure communi ex pacto nudo non oritur actio. vt. §. de pact. l. iurisgentium. §. igitur nuda. sed pretor in casu isto solo quando quis per pactũ nudũ promisit istud quod alias erat debitum: constituendo illud debitũ se solutũrũ: vult q̃ ex illo pacto hz nudo oriatur actio: ¶ Hoc edicto. in prin. huius. l. sed quid est fides. vide Bal. in. c. j. in prin. de ca. conrad.

b ¶ Edictũ. quid si in dicto cõstituto nudo pacto promittatur pena. dic qõ ad penã nõ oritur actio. l. item. §. eo. ꝑm Bal. in rub. C. eo. in. iij. q.

* ¶ Pacto nudo. Vide Jaso. in §. in personam. instituta de actio. vbi est multũ subtilis. ⁊ allegat Bart. hic contrarium iuxta ea que tradit in. l. j. C. eo. tit. pro quo vide cõcor. eiusdem pcoz. iij.

que vocatur actio de constituta pecunia. vnde si per stipulationem quis promitteret c: non haberet locum actio de constituta pecunia: sed certi condictio ex stipulatione. hoc probatur instituta de act. §. de cõsti. ¶ Quero vtrũ masculinum concipiat femininũ. Ly. tractat de hoc in. l. quicunq̃. C. de ser. fugitti. alij doc. ponunt in. l. j. de ver. signi. ⁊ ibi plene dixi.

De pupillo.

Not. q̃ hec dictio qui: referẽ ad masculos ⁊ ad feminas maiores et minores liberos ⁊ in potestate. h. d. iste tex. ⁊c.

Eum qui.

Hic exponitur verbum cõstituit: licet eius expositionem latius reassumat j. eo. l. qui autem. §. cõstituere. et. h. d. c ¶ Cum tractamus ꝓ de obligatione inducenda si non valet qõ ago vt ago: nõ valet vt valere potest. h. d. ¶ Opponi. de. l. lucius titius cũ haberet. j. depositi. Sol. ibi illud qõ agit valet. vt agit: ⁊ sic non est ꝓ. ¶ Oppo. §. de transac. ⁊. l. post rem. §. fi. ⁊ de pact. l. si vnus. §. pe. Sol. ibi loquit de obligatiõe tollẽda. ⁊ inducẽda liberatione: qõ est fauorabile. h̃ de inducẽda obligatione: qõ est odiosum: et istud biocarditũ examinat Ly. in. l. nõ codicillum. C. de testa. ego plenꝰ quã alij in l. j. §. si qs ita. de ver. ob. dic vt ibi.

An potest.

Hic incipit exponere illud verbũ debitam: ⁊ durat hec expositio vsq̃ ad. l. q̃ autẽ. §. cõstituere. ⁊ ne ꝓcedat in equiuoco hic verbũ pecuniã non exponit: sed pro cõstanti oẽs veteres acceperunt pecuniã ꝓ qualibet re. solũ ergo ad expositionẽ huiꝰ verbi debitã attẽdit ⁊. h. d. Sicut aliud ꝓ alio potest solui: ita aliud ꝓ alio potest cõstitui. ¶ Quero ꝓ vtrũ põt cõstitui factũ ꝓ facto vel factũ pro dato. ⁊ ſ. Jo. dicit qõ nõ. per. l. qui res. §. mihi. ⁊. de solu. Jn cõtrariũ est veritas qõ factum ꝓ pecunia ⁊ pecunia pro facto. ⁊ vnũ factũ ꝓ alio põt solui creditore volente: vt. l. in stipulationibꝰ. §. operarũ. j. de ver. ob. satisfactũ est accepimꝰ ⁊c. vt l. si rem. §. satisfactum. j. de pig. ac.

Debitum.

b Debitũ intelligit q̃ parit ꝓ obligatiõẽ ciuilẽ ⁊ naturalẽ: vel naturalẽ tantũ: vel de iure pretorio.

b ¶ Debitũ. in pn. huiꝰ §. ⁊c. pistũ ter. iuncta l. q̃ aiit. §. fi. j. eo. dq̃ ex duplici et nudo pacto sup. eadem re ex interuallo fctõ semp oriꝯ actio etiã de iure ciuili ptz qz

expimo pacto inducta est naturalis obligatio.l.j. de pac.l.in his.§.imperator.de solu.ex secundo pacto inducitur actio de const.vt hic.z hanc regulam sentit Hostien.in.c.per tuas.de arbit.z ibi clare do. in.c.per tuas.de arbit.z ibi clare domi. Anto.idem sentit in.c. quintaualis.de iu. facit quod not. Bart. in.l. cum scimus. C. de agri.z cen. lib.xi. et que sit ratio qd constitutū non habet locum in ciuili tantuz obligatione. vide not. Bal. in lege penulti. de fideiuss. z fideiuss. accedit: vt not. Barto. in l.ij.ff.de fideiuss. et predictis adō quod imo constitutum nō videt pactum nudum: sed contractus nominat? vt per bartolum in l. iurisgentium.§.igitur nuda.ē.de pac.

rio sine exceptionis obstaculo. ¶ Itē siue sit debitum pure: siue in diem.h. d.vsqz ad.l.eum qui.

Quod si filij. Quero que est ratio quod teneatur ad integra.z. licet minus sit in pec.vt glo.qz exceptionē remittere vt vt l.sed z si qs.§.pe.z fi.si qs cau.ista gl.non dicit verū hoc casu cū noie filij quis ,pmittit nā filio nulla cōpetebat exceptio: sed insolidum tenebatur .vt ē.l.prior.§.sed z si filius ergo et pater constituens pro filio qui insolidum tenebatur tenetur insolidum cū nomine filij constituit.

☞ Tutus exceptione perpetua qd non dicatur debitor.

Tutus exceptione si sciens constituit an videatur donare.remissue.

Que inducunt conditionem indebiti qd impediant constitutionem.

Quod si maritus. [a] Oppo.de.l.nam z maritus.ē.de condi.inde.sol.ibi loquitur in solueute.hic in constituente.ratio ibi patet. ¶ Op.J.prior.§.vbi tutus exceptione constituendo non tenetur. Solu. hic loquitur de exceptione temporali: vt dixi in.d.l nam et maritus. ibi de exceptione perpetua loquitur.

Si quis aut. Not.ter.ibi qz debita iure ꝛc. ¶ No.quod non dicitur deberi quod

a ¶ Quod si maritus.in pnn.huius.l.ꝛc.vide Bar.in l.maritum.j.fol.mat.per Imo.plenius in l.non tantum.in pnn.de re iudi.

b ¶ Destinato.vide gloss.z doct.in.l.heres absens.§. pe.als fi.ē.de iudi.z Bal.in.l.cum archimedoram. C.vt in pos.lega.

c Andreas Pomate. ¶ No.text.Tide Jaso.§.h. iudiciales.in fi.institu.de acti.Feli in.c.ij.colum.iiij. de rescrip.Alexan.l.admonendi.colum.iij.ff.de iure iuran.Paul.de ca.consi.cccxxiij.incip.in causa criminali.Jaso.in.l.pe.colum.pe.C.de institu.z substi. sub condi.facta.

d ¶ Dicit iudex condemno te ad dandū.sicut tui antecessores cōsueuerūt sūia nō est cōditionalis ex quo Bar.in.l.admonēdi de iureiu.infert ad aliam.q. no. de stataro.z de dictione secūdum an factat ad cōditionē vide Bal.in.l.pe.C.de instit.z substi.z hic adde Joan.andre.in addē.spec.in titu.de sen.§.si igitur.in

exceptione perpetua pōt defendi. ¶ Op.de.l.qui exceptionē.ē.de cōdi.inde.Sol.dicit glo.hec.l.debet intelligi pm illā qd hic erat tutus exceptione iuris iurādi z pacti z similiū.sec? si exceptione odiosa.qz tūc idē in soluente qd in cōstituente: qz equiparantur: vt ē.eo.l.j.§.an pōt. ¶ Quero † quid si tutus exceptiōe sciens constituit.dicit glo.videtur donare: verū dicit sed cōtrarū videtur dicere.j.e.l.hactenus.in fin.sed ibi soluam.vide hanc glo que incipit.f.fauorabilem ibi: sed quid si sciens.

Si is qui. Op.debitor in die afi die est tutor fru.leg.cedat.ergo cōstituēdo nō tenetur.Nā.ibi ponit de exceptione perpetua hic de tpali.z sic si bñ ad uertis.ea q inducūt † cōditionē indebiti impediunt cōstitutū: q cōditionē indebiti nō inducūt cōstitutū nō impediūt. ¶ Op.de.l.id qd.j.eo.fol.ibi de debito conditionali hic de debito in diem. ¶ Quero qd si alius z non ipse debitor constituit se solutuum cl. terior die an valeat dic vt in glo.

Dum qui Varietas loci cōstitutionez non impedit.h.d. ¶ Op.de l.si quis in legatione.de iudi.glo.soluit quatuor modis.finaliter approbat primā z vltimam.Jacobu.iungebat eas simul.z dicebat ad hoc vt legatus possit tempore legationis conuenirī rome de cōstituta duo requiruntur.f.qd tpe legationis incipiat deberi.z qd solutio cōferatur in ipsum legationis locum.Istud primum videtur contra istum ter. vbi dicit qd accepit in prouincia.z sic ante legationem cepit deberi.z cōstituendo rome tenetur: nisi dicas qd accepit in prouincia inchoato tempore legationis.z hoc modo posset sustineri hec lect. que communiter tenetur. ¶ Ad scōm dictum oppo.de.l. contrariae. de acti.z obli.z.l.iij de bo.auf.iudi pos. vbi videtur qd in loco destinato [b] solutioni possit conuenirī: quia ibi videtur contrariae.dicit glo. qd ibi videtur contrahere iuris fictione: tamen ibi habet fonum vbiverba contractus celebrantur.istud nō est verum: vt dixi.ē.titu.f.l.j.vbi est casus.et in.l.quero.de fol.dicer go qd hic id co conuenirī non potest propter priuilegium legationis.

Quod erigimus. Sufficit esse debitū licet non debeat qui cōstituit.h.d. ¶ Op.de.l.si pene.§.j.ē.de pdt. inde. Sol.ego intelligo qd hic constituit quis qd ab alio debetur nō tanqz debitū a se: quia tūc nō valeret cōstitutum: vt in cōtrario. ¶ Scōo opp. quia ad illud qd alteri debetur nō potest quis recipiēdo alteri cōstitui vt.l.si stichū.in fi.de noua. Sola. intelligē hoc fieri creditore volente.

☞ Condēnatus ad dandum vnum par caponum scōm qd sui antecessores fecerūt qd non dicatur condemnatus sub conditione.

Verba cōstituti qd debeant referri ad pmittentem.

Julianus Per epistolam potest qs se obligare constituendo pro debito alterius non alium. hoc dicit. ¶ Not.[c] ter.in eo quod dicit scripsi me secundum mandatum: que verba vt vides non faciunt conditionem sed tenetur scribens de constituto simpliciter. quod facit ad questionem dicit iudex [d] in sententia condemno † te ad dandum

vnū par caponū in anno tali pm qd tui antecessores cōsueuerunt: qd ista verba nō faciunt conditionem imo simplr cōdēnatus tenet ad hoc.facit.l.pe.C.de instit.z substi.z qd no.Ly.de cōtrahē.stip.l.secundū. per hoc optime facit qd no.per glo.Ber.extra de offi.dele.c.quoniā abbas.vbi sunt ista verba cōfirmo sentētiā sicut iusta est in actib? dispositiuis.q̄ non faciūt cōditionem vt ibi not. ¶ Scōo habes hic † qd verba cōstituti debēt referri ad pmittētem non ad aliū qd dic vt in auf.vt cum de ap.cog.§.ad hec posita.C.eo.ti.auf.si quādo.qd hic glo.refert.

☞ Verba cōtractus quādo debeāt referri in pcuratore ad ipsum. Et quid in nūtio z quid in administratore generali.remissue.

a **Item si mihi.** [a] Verba cōstituti debent referri ad eū cui fit nō ad aliū nisi ille alius fingeretur idē ratione potestatis vel legitime administrationis.hoc.d.vsqz ad.l.sed z si filio.§.j.

¶ Ho.q in pcuratore verba cōtractus debent referri in persona ipsius pcuratoris: non in persona dñi: in nuntio vero aliter esset.vt.l.z licet.j.eod. ¶ Scōo no.q in persona administratoris legitimi hoc non exigit de necessitate.predicta examina plene z multum late in.lege stipulatio ista.§.si quis insulaz. de verbo.obli.

s **Ed si filiola.**

Si mihi. Adiecto nō potest cōstituti sed principali creditori.z postquā creditor fuerit cōstitutū impedit facultas soluendi adiecto: vel alteri correo credendi.h.d.vsqz ad.l.hactenus.

Actenus. Sufficit ad cōstitutum q̄ sit debitum licet non appareat persona que debeat.h.d.

☞ Constituens scienter plus debito quando videatur donare.

Si quis cētū. Qui plus debito cōstituit se soluturuz tenet vsqz ad quātitatem debitum vltra.h.d. Quero † quid si sciens constituit [b] plus debito.quidam dicūt qd valet iure donationis.vt.C.ad.l.fal.l.fi.glo.dicit contrariū de iure isto quonā donatio non potest valere isto iure pacto nudo.hodie secus vt.lege si quis argentum. §.fina.C.de donatio.contrarium videt tenuisse glo. ē.eo.l.iij.§.fi.tu dic quādoqz aliquid non debet iure exceptionis.z tunc per constitutum factum sciēter tenetur: quia obstaculum exceptiōis tollitur.z actio prima remanet valida.nō qd ouatur actio de constituta.argu.l.si vnus.§.pactus.ē.de pac.sic potest intelligi glos.in.d.l.iij.ē.eo.quandoqz quis constituit illud qd nullo modo est debitum: z tunc tene istā gl.

q **Di autem.** [c] Summaui cum precedenti.

☞ Qui promittit aliquē aliquid facturum ad conseruationē eius qd ipse promittens debet: intelligit promittere se facturum z curaturum.

Si quis con Sufficit qd istud qd in cōstitutum deducitur sit de accessoriis ad debitū: licet per se principaliter non sit debitum.h.d. ¶ Opp.qd nō est debitum non pōt constitui.vt.ē.per totum: sed pignus non est debitum ergo ꝛc.Sol.licet pignus nō sit debitum tū accedit

pnn.adde de hiis verbis pnout tui antecessores pau. de ca.cōsi.cccxiij.z de dictione pm Bal.cōsi. ccxc.j. lib.consi.lxx.iiij.lib.consi.cccxl.iij.lib.

¶ Itē si mihi.in pnn.huius.§.ꝛc.vide ad istū text. in ver.si actor.qd no.Bal.in.l.j.in.iij.col.C.de sen.in ver.si quis.factum alienum quis nō potest promittere. vt.l. stipulatio ista.in pnn.dever.obli.z insti.de inutil.stipu. §.si quis aliuz.sed hic promittit factū alienum.scilicet alium fideiussurū.ergo ꝛc.Sol.dicit glo.hic promisit se curaturum quod alius fideiuberet z sic factum suum. Not.ergo † quod in dubio? quando quis promittit aliquem aliquid facturum ad conseruationem eius quod ipse promittens debet: intelligitur promittere se facturum z curaturum: quod tene menti.

☞ Constitutum celebratur consensu etiam inter absentes per nuntium vel epistolam fit.

Nuntius quando constituit qd conferat verba in personam domini. Et domino acquirit directo.

Nuntius: quod fit quod dam organū

debito. ¶ Secundo oppo.adver.sed qd in syndico. z qñ ex stipulatione pretoris q̄rit vrtis pupillo. vide in l.ij.z ibi est gl. magna C. qñ ex facto tu. z ibi vide Bal. et qd legit et no. in.l. pe.z fi.eo. tit. ibi hoc hz locū ēt finito officio tutoris si in rez pupilli stipulatur. alias

a ¶ Quod si maritus.in pnn.huius.l.ꝛc.z illū ter. cū.l.seq. allegat Bar.in.l.j.in.iij.q.de turis.om.iudi.

b ¶ In dubio.idem voluit Bal.in rub.de cōsti.pecu. in vlti.col.z Ange.z Imo.in.l.inter stipulantem. de ver.obli.Pau.de ca.z Ro.in.l.stipu.ista in punct. de ver.obli.z hoc no.ad limitationē.d.l.stipulatio ista. in pnn.z adde no.per Bal.in.l.si pater.C.de colla.et not.qd si promitto tibi me curaturum qd vnus tale quid faciet qd excusor: si facio quantū in me est qd ille id faciat: z hoc vult Fede.de senis in consil.ccij. qd reassumpsit z sequitur Anto.de bu.in.c.gemma. de sponsa.z Bar.idem in cōsi.suo incip. maritus pmisit.ad quod vide quod not.Bal.in.l.fi.in vlti.col. C.de do.promis. pro quo vide.l. si vehenda.§. idem iul.ad legem rhodiam de iac.in contrariuz facit ista ter.in versicu.quid tamen et cetera.in eo.ver.no.z tene menti.et vide gloss.in.l.quinta.§.primo.de verborum obligatio.Adde ad quid teneatur qui promittit se facturum et curaturum Bald.consilio nonagesimosexto.libro primo.incipien.proponitur quod tutor et consilio.cccxlviij. incipien. premittendum. eo. libro primo.

Andreas Pomate.

d ¶ In dubio.vide Alex.consi.x.col.ij.vol.ij. et idem in promissione facta in sponsalibus Bal.in.l.fi.C.de non nume.pecu.z idem in omnibus alijs spiritualibus pm Anto.et Panor.in.c.literas. de sponsa. are. consi.xcviij.col.ij.

Andreas Pomate.

a ¶ Constituere. vide Alex. in l. quisquis. iiij. colū. c. de procurato.

b ¶ Prestat nudum. vide Bal. in l. j. in, xviij. col. de cōfes. ⁊ per ea que hic habentur dicit no. Bal. in rub. C. de exercitoria. qd p hibit⁹ aliquē subditi tuere pōt explicare per nuntium.

Andreas Pomate.

c ¶ Et ex h. Vide Alex. in rā. ofi. rcj. colū. j. iiij. volu.

d ¶ Mādati. Et qd nō pōt dari ḡnalis nūti⁹ sicut procurator adde bar. i lege. j. C. de iure dominij ipe. p illū text. ⁊ qd ibi di ⁊ Bart. ⁊ Bal. in rubr. C. eo. ti. ij. co. ad de Bal. in l. si pupillu. §. j. d nego. gest. et Bal. in l. 3 multum.

e ¶ Procurator. si procurator facit vt nuntius non valet nec potest ratum haberi ⁊ quomodo cognoscatur an quis contrahat vt nudus minister. Vide Bal. in l. si ex contractu. C. qd cum eo. ⁊ differentiam inter nuntium et procuratorem. Vide in Specu. de procu. §. vt autem. ver. et no. in. c. cū de vsur. in. vj. ⁊ similiter nunq obligatur nuntius vt no. gl. in l. si pupillus. §. j. de neg. gest. et Bal. in l. ei qui. C. qd cum eo. adde Bal. no. in extrauag. de pace constan. vbi habes qd nuntius etiaz ignorans potest statim reuocari. qd no. et vide circa hoc pulchrum dictuz Joan. de imo. in l. qui bona. §. alteno. quem ibi refero. de dam. infect. Adde quod Bald. consilio. cxxxiij. libro tertio. dicit quod dominus qui est solitus ratificare contractus celebratos per nuntium bonafide non potest dicere nullum in alio contractu bona fide gest.

¶ Idonea. per Bar. in extrauag. ad repimendum in ver. per nuntium ꝛc.

vnius ad alium. sicut per epistolam: et sicut aliquis loqueretur per picam aliquam seu buccinum. et hoc modo vocem suam ad aliuz transferret. vt hic in gl.

4 Et ex hoc habes quod nuntius priuati nunq potest esse generalis. ita quod ex virtute illius generalis mandati ipse descendat ad aliqua specialia: sic enim non esset tanq organuz sed ipse per se aliquid faceret vltra id quod dominus dixit: et hoc videtur velle tex. §. de procurato. l. j. et per hec verba q quotidie apponuntur in instrumentis: scilicet talis fecit suum procuratorem: actorem: factorem: et nuntium specialem: prout de nuntio loquuntur non habent effectum: nisi in his que specialiter inferūtur. vt ex predictis patet. ¶ Item ex predictis apparet quod si ille qui est procurator fecit vt nuntius non valet qd agitur: vt. d. l. multū. C. si quis alteri vel sibi. et. §. eodem. l. eum qui. §. iul. Item ex hoc videtur velle pe. et refert Ly. in d. l. multum. qd illud quod quis fecit vt nuntius non possit validari ratihabitione. si mandatum non precessit: non enim fuit pica: vel organuz mandato non precedente: facit ad predicta. scilicet qd speciale mandatum precedere debeat. l. j. in fine. et quod ibi no. j. de contrahen. emptio. Sed contra predicta oppo. de. l. si quis solutioni. j. de vsur. et qd vt aut clam. l. tertia. in princi. et. l. quod meo. §. procurator. de acquren. posses. respondeo quod in illis. ll. non est nuntius quia non precessit mandatum: vel si precessit non erat mandatum speciale: licet in casibus illarum legum ille gesto: negotiorum seu procurator: prestet nudum ministerium: hoc est non acquiritur sibi nec per eum domino sed acquiritur domino directo sicut hic sit per nuntium: non tñ quod ibi sit nūtius: et predicta vera in nuntio priuati. de nuntio autem iudicis non tango hic. quia non est nostra materia. ¶ Quero vtrum requiratur quod persona nuntij sit idonea sicut persona procuratoris. dic vt dixi in lege si is qui pro emptore. de vsucapio. in materia fictionis translatiue de persona ad personam: multa alia essent videnda in materia de nuntio que omitto.

s **Iudio.** Constituendo possunt cōstitui duo rei. h. d.

Sed certo. In constituto potest adici locus ⁊ tempus ⁊ erit actio arbitraria. h. d. ¶ Glo. intelligit hic vbiq seu quolibet loco. scilicet idoneo. ¶ Ego aliter dixi. §. tit. primo. l. prima. nec ob. l. eum qui. in prin. et. §. j. §. eo. quia ibi non poterat conuenirī ꝓpter priuilegiū legatiōis. ¶ Queritur hic Bulticl. quid de eo qui constituit se soluturuz vbicunq fuerit inuentus: dic vt dixi. §. titu. j. l. iij. §. si quis ita.

Ait prætor. In hoc. §. iurisconsul. refert alia verba edicti que sequebant post verba relata supra eodem. l. prima. et sunt verba talia coniungendo cum illis. s. ait prætor qui pecuniam debitam cōstituit: si appareat eum qui constituit nec soluere ꝛc. vt hic in tex. sed quia illa verba nō sunt perfecta: quero quid sequebatur in edicto? dicit glo. satisfacere cogan. vel si. quicquid de re cōtingat. aduerte vt dixi. supra eodem. l. prima. Certe si talia verba essent apposita que dicit gl. non esset actio de constituto. sed officiu iudicis. subaudi ergo

4 priuati nūquam potest esse generalis.

c Procurator q facit aliquid vt nuntius qd non valeat quod agit.

5 Factum a nuntio an possit validari ratihabitione.

d Nūtij persona an debeat esse idonea.

6 **Constituere.** Hic iurisco. exponit verbū cōstituere positū in edicto ⁊. h. d. Cōstitui etiam potest inter absentes interueniente organo: ⁊ nuntius prestat nudum ministerium. h. d. cum. l. seq. et diuide. Primo ponit vnum dictum.

¶ Scdo respondet tacite obiectioni. secunda ibi: ⁊ licet. ¶ No. quod constitutum fit consensu: nec requirit solēnitatem verborum. Ex hoc sequitur aliud notabile quod potest fieri inter absentes per nuntium: vel epistolam. vt. l. consensu. de act. ⁊ obli. ⁊. j. de contrahen. empti. l. j. in fin. ¶ Tertio no. qd nuntius confert verba in persona domini: dicendo sic: tu constituis te soluturuz domino meo: vt hic. in. l. et licet. ibi per quem tibi constituitur ꝛc. nota. per glo. in. l. multum. in fine. C. si quis alteri vel sibi. ¶ Quarto nota quod nūtius prestat nudum ministerium: quasi dicat non queritur nūtio. et per nuntium dño: sed directo queritur domino. nuntius enim est quoddam organū quo mediāte vadit vox

7 quo mediante vox vnius vadit ad alium.

8 Nuntius priuati nūquam potest esse generalis.

9 Procurator q facit aliquid vt nuntius qd non valeat quod agit.

10 Factum a nuntio an possit validari ratihabitione.

11 Nūtij persona an debeat esse idonea.

12 remissiue.

iudicium dabo ꝛc. Item illud qd dicit glo. quicquid de re contingat ꝛc. nō est necesse qd ponatur quia ex verbis predictis bene sequitur illatio que statim ponitur per iurisconsul.

Ergo si non. Periculum interitus pertinet ad debitorem post moraz quā potest purgare vsq ad lit. cōtest. h. d. cum. l. sequen. ¶ Quero vnde veniat illa illatio. ergo si non stetit per actorem periculum interitus pertinet ad reum. Rsid. ex verbis edicti ruditer consideratis. videtur enim apparere reum non dedisse nec fecisse: nec per actorem stetisse: ergo datur in euz iudicium licet res sit perempta. ¶ Scdo quero dicitur hic reo subuenendum: quero qualiter et subuenitur. dicūt quidaz de equitate. licet de rigore sit contra eum: tu dic clarius qd reo subuenitur iusta ⁊ vera interpretatione et declaratione verborum edicti: que declaratio ponitur. j. prior. §. et. l. seq. licet alia verba ruditer considerata facerent contra eum.

Hec autem verba. Istum. §. summa. qui cū precedenti et no. qd ista verba neq dedisse neq fecisse debent intelligi hoc est si in mora fuerit dandi vel faciendi qd est notabile ad multa. Contra hoc oppo. de. l. in illa stipulatione si kalendis. de verbo. obli. Sol. quādo precedit dispositio ex qua inducitur obligatio de aliquo dando vel faciendo: tunc verba illa si nō deberit: vel non fecerit. intelliguntur. i. si in mora fuerit dandi vel faciendi: vt hic. et. j. de verbo. obliga. l. si homo mortuus. ⁊. l. si penum. quando di. le. ce. sed si non precedit dispositio: sed simpliciter ponūtur in vi conditionis tunc verificantur simpliciter ex eo quod non est datum vel factum. vt. d. l. in illa. ⁊. l. hoc iure. infra de verbo. obliga.

¶ Reus qd possit moram purgare vsq ad litem contestatam.

Actor qd si esse in mora qñ recusat recipere sine iusta causa. Et que dicatur iusta causa.

Sed si alia. Continuatur cū precedēti: ⁊ est summata. §. cum. §. ergo si. ꝛc. no. qd reus potest purgare moram vsq ad lit. contes. ¶ Scdo nota quod actor dicitur esse in mora quando recusat recipere sine iusta causa. posset autem esse iusta causa si ei nō offertur pecunia tota: vel offertur sine interesse: quia forte interest eius debito loco vel debito tēpore nō esse solutum. ¶ Oppo. extra glo. illud quod petitur semper potest offerri vsq ad sententiam. ⁊ sequeretur absolutio. vt iusti. de perpe. ⁊ tēpo. ac. §. fi. sed hic petitur ipsa res debita de necessitate: prout nos referimus hanc. l. ad obligationes dandi. dicit enim neq dedisse neq fecisse ergo perpetuo poterit offerri vsq ad sententiam. Solu. illud qd petitur potest offerri vsq ad sententiam. ita loquitur lex contraria. sed oblatio sola purgaret moram ante litem contestatam. vt hic. post lit. vero contesta. non sufficeret sola oblatio: sed requireretur consignatio et depositio. ita qd haberet vim solutionis. ita ergo declaro hanc. l. in. l. si insulam. de verbo. obli. ¶ Oppo. de. l. magnā. C. de contrahen. ⁊ commit. stip. Sol. ibi erat dies ⁊ pena. hic dies et non pena. quod plene dic. vt. d. l. si insulam. ¶ Quero dicitur hic reo subueniendū exce-

¶ Clarius. vel aliter sumitur fm qd intelligitur per doc. in. l. nemo rem. de verbo. obli.

¶ Hec autem verba. in prin. huius adde Bar. in. l. ita stipulatus in. vj. q. de verbo. obli. in eodem prin. no. ad multa. ⁊ vide qd dicit Bart. in. l. opus. j. loca. circa fi. et ad declarationē huius principij vt de hic omnino pau. de cast. ꝛc.

¶ Contra hoc oppo. et vide qd gl. hic in fo bo cōstituti. notat Ly. ⁊ bal. in. l. fi. §. pe nul. in. iiij. colū. C. de iur. do.

Andreas Pomate.

¶ Tūc habē. vid. ad dicta ad Bar. cōsi. viij. Alex. l. j. §. idem si ita. colū. ij. quarto notabili. ff. ad legē fal. ⁊ cōsil. cix. col. penul. in fine. volu. v. et Sozi. late. cl. cxxxiij.

Andreas Pomate.

¶ Sed et si alia. Vide per istum tex. quid dicat Alexā. in. l. diuus col. iij. ff. si cer. peta.

¶ Mora. no. qd debitor tenetur offerre pecuniam totam ⁊ cum interesse ⁊ vide latius Bal. in. l. acceptam. C. de vsuris. in. vj. opp. ⁊ in. xviij. q. ⁊ etiam in. viij. oppo. et in. l. si traditio. et in. l. j. C. de act. emp. in. vij. q. ⁊ in duabus sequen.

¶ Interest eius. idem tenet Pau. de cast. j. l. sequē. circa princi.

¶ Moram. quando sola obligatio sufficiat ad purgationem more. Adde Bartoluz omnino in. l. interdum. §. fina. de verborum obligatio. et no. ad declarationem eorum que not. Bartol. in lege acceptam. C. de vsufru. et hic adde Baldum in dicta lege acceptam in vicesima quarta columna. et in lege si traditio. in septima questio. C. de actio. empt. Adde quando admittatur purgatio more: Paul. de castro consilio. cclxxliij.

a Clarius. vel aliter sumitur fm qd intelligitur per doc. in. l. nemo rem. de verbo. obli.

b Hec autem verba. in prin. huius adde Bar. in. l. ita stipulatus in. vj. q. de verbo. obli. in eodem prin. no. ad multa. ⁊ vide qd dicit Bart. in. l. opus. j. loca. circa fi. et ad declarationē huius principij vt de hic omnino pau. de cast. ꝛc.

c ¶ Contra hoc oppo. et vide qd gl. hic in fo bo cōstituti. notat Ly. ⁊ bal. in. l. fi. §. penul. in. iiij. colū. C. de iur. do.

Andreas Pomate.

d ¶ Tūc habē. vid. ad dicta ad Bar. cōsi. viij. Alex. l. j. §. idem si ita. colū. ij. quarto notabili. ff. ad legē fal. ⁊ cōsil. cix. col. penul. in fine. volu. v. et Sozi. late. cl. cxxxiij.

Andreas Pomate.

e ¶ Sed et si alia. Vide per istum tex. quid dicat Alexā. in. l. diuus col. iij. ff. si cer. peta.

f ¶ Mora. no. qd debitor tenetur offerre pecuniam totam ⁊ cum interesse ⁊ vide latius Bal. in. l. acceptam. C. de vsuris. in. vj. opp. ⁊ in. xviij. q. ⁊ etiam in. viij. oppo. et in. l. si traditio. et in. l. j. C. de act. emp. in. vij. q. ⁊ in duabus sequen.

g ¶ Interest eius. idem tenet Pau. de cast. j. l. sequē. circa princi.

h ¶ Moram. quando sola obligatio sufficiat ad purgationem more. Adde Bartoluz omnino in. l. interdum. §. fina. de verborum obligatio. et no. ad declarationem eorum que not. Bartol. in lege acceptam. C. de vsufru. et hic adde Baldum in dicta lege acceptam in vicesima quarta columna. et in lege si traditio. in septima questio. C. de actio. empt. Adde quando admittatur purgatio more: Paul. de castro consilio. cclxxliij.

a ¶ Venire. istud posset forte limitari: vt dixi not. post Bar. §. de eo qõ certo loco quod si esset verum esset multum notabile. 3

b ¶ Mora. ⁊ sic nota non valere productionem instrumentorum parte nõ citata nisi datus esset terminus ad producendum scõm Bal. in. d. l. quante state. in addi. ⁊ in. l. sanctimus. in ad dito. parua. C. de iudi. et clare Bal. in. l. si qsi. in vltimo. q. C. de testi. et vide hic Bar. ⁊ est text. ibi et Bal. i. l. iudices. C. de fi. instr. ⁊ qõ requirat partis p̃sentia: vel citatio. tenet Ange. p illũ text. in. l. properandum. C. de iudi. in. §. si autem reus. ibi terribilis quod dicit ad hoc esse singulariter no. ⁊c. Adde Roma. const. cluij. ⁊ Bal. consi. ccccxxxvj. j. lib. 6

tur in mora per interpellationem. 12 Quando debitor ⁊ creditor vadũt ad locum destinatum solutionis: quis debet alterum perquirere. 13 Esse eiusdem fori an intelligatur respectu eiusdem ciuitatis an vero eiusdem dominij. Ad hoc vt debitor debeat ire ad domum creditoris. 14 Si emo vinum in genere qõ erpẽsis vendentis debet portari ad domum meam: secus si emo decem salmas vinti de tali vegete vel vinea.

Item illa. Actor dicit esse in mora recipiendi: si tempore debito ad locum solutionis non venerit. hoc dicit. ¶ Ho. oõ actor dicitur esse in mora recipiendi: si die statuta non venit in loco solutionis. ¶ Secundo nota quod licet difficultas excuset reum a mora: vt lege quod te. supra si certum petatur tamẽ non dicitur excusare actorem quin nõ dicatur esse in mora recipiendi: quod apparet hoc in eo quod dicitur de actore valetudine vel tempestate impedito. ¶ Tertio not. ⁊ quod actor debet venire[a] ad locum rei seu ad eius ciuitatem. vt sibi soluatur: vt ibi petitor non venit ⁊c. ¶ Opponi. et videtur quod reus possit soluere ante diem. vt infra de sol. l. quod in diem. Sol. dicit gloss. fateor: sed hic forte dies erat apposita gratia creditoris. vt lege si ita relictum. §. pegasus. de legatis secundo. cum similibus. ¶ ⁊ Ego sic dico si quidẽ queritur an ante diẽ possit solui dico quod sic cum distinctione predicta: aut dies apponitur gratia actoris: aut rei aut vtrusq; ꝗ. ¶ Sed si queritur an ante diem debitam actor sit in mora non veniendo ad locum solutionis: dico quod si sibi fieret denuntiatio quod veniret ad recipiendum solutionem ante diem deberet venire: alias esset in mora[b] vt dicta. l. quod in diem Sed si sibi nõ denuntiatur non est in mora: nec tenetur comparere[c] nisi die statuta. hic est casus hic. ¶ Et hoc est valde notabile. ⁊ puta datus est terminus alicui ad producendum instrumenta: vel ad faciendum iurare testes: certe vltima die: vel vltima hora termini non debet facere requiri aduersarius: quia sibi debet esse et si non est ibi est contumax. vt hic. sed si intra terminum produceret: fateor quia potest producere: tamen debet aduersarium citari facere: non enim cogitur esse ibi ante diem termini: vt hic. nec dicitur cõtumax: si non est ibi: ideo requiritur noua citatio: vt in auten. ei qui. C. de tempo. appel. dixi in. l. qui ante kalendas. de verborum obligatio. tene bene mente text huius legis. ¶ Secundo oppoñ. et videtur qõ difficultas excuset[e] a mora. vt. l. quod te. supra si certum petatur et. l. si vel hẽda. §. idem iuris. infra ad legem rho. de iactu. So. dico ⁊ quod excusat debitorẽ: vt in contrarij: sed non creditorem vt hic. ratio differentie est. quia debitor certat de damno vitando: et ideo vtri non potest sibi imputari culpa nõ dicitur esse in mora: creditor vero certat de lucro hoc est de transferẽdo periculum interitus in reum per cursum diei: merito licet sibi actor non possit imputari culpa: tamen nõ potest imputari etiam reo. ideo de periculo interitus non tenetur: tanquam actore existente in mora. ¶ Quero iuxta hoc ⁊ vtrum post illam diem actor possit constitui in mora. Respondeo qõ sic si ibi reperiretur: et res esset sibi oblata. et ipse sine aliqua iusta causa nollet recipere: tunc enim diceretur esse in mora. eo quod non recepit: licet pteresset mora eo quod non venit: et hoc vult sentire gloss. super verbo ad diem. ¶ Oppo. ad. iij. nota. et videtur quod reus debeat ire ad domum actoris[f] ad soluendum: non actor ad domum rei. vt. l. secũda. C. de iure emphy. et. l. penulti. §. fina. infra de conditio. et demonstratio. Solu. ⁊ quandoqꝫ in obligatione nõ est dies tacita nec expressa: et tunc reus non cõstituitur in mora: nisi per interpellationem. vt. l. si ex legati causa de verborum obligatio. Ista autẽ interpellatio debet fieri per creditorem ipsi debitori vel ad domum eius si non reperiatur alibi. vt l. si dictus. §. fina. de eure. et. l. iij. §. sed domum. de dam. infect et infra de libe. agno. l. j. §. primo. Si vero in obligatione est dies tacita vel expressa: tunc si reus vult soluere: vt euiter commissionem pene: seu more per

diei lapsum vtrum debeat ire ad domum actoris vel non. glos. hic distinguit: aut sunt eiusdẽ fori: et debet reus ire ad domum actoris: alias actor ad domum rei: vt hic dicitur in text. et ita obseruat consuetudo. ita dicit glo. quod no. bene. tu distingue latius secundum Bart. aut solutio debet fieri respectu alicui[a] rei et pro aliqua re: et tunc si quidem creditor est eiusdẽ fori in quo res illa est situata: ⁊ debet ire reus ad domum actoris. vt. l. ij. de iure emphyteo. et. l. forma. §. si vero. j. de censi. et in auk. qui. mo. na. effi. sui. §. si qs igit ex qualibet. Si vero non esset eiusdem fori: tunc non tenetur ire extra locum sui domicilij. arg. huius text. cum gloss. et per hoc dico quod si ille qui debet soluere debitum canonẽ pro re emphyteotica. si dominus esset alterius fori: sufficit quod in die in qua debet soluere ipse in domo sua dicat: ego sum paratus soluere canonem: si esset qui reciperet. et hoc faciat scribi. debet enim creditor ire ad eum: non ipse ad creditorem: alterius fori: vt hic patet. nisi aliter se haberet consuetudo. Si vero soluto que est fienda non fiat respectu rei et pro aliqua re: tunc aut illa solutio respicit tantum commodum persone: et debet ire debitor ad domum creditoris. vt lege quod nisi. infra de oper. li. cum sit. sit respicit commodum burgale et patrimoniale: et tunc aut ex hac solutione volo aliquem mihi obligare: vel aliquid mihi acquirere: et debeo ire ad domum creditoris. [b] vt lege cum quidam. C. de condi. insef. et lege penulti. in fi. de cõdi. et demon: aut volo me exonerare: ne incidam in moram[c] vel penam: et tunc aut creditor est eiusdem fori mecum. et debeo ire ad domum eius: aut diuersi fori: et tunc debet creditor venire ad me: vt hic cũ sua gloss. et ideo in hoc casu sufficit quod debitor in die solutionis dicat in domo[d] sua essem paratus soluere. si aliquis esset qui reciperet: ita dicit Bart. ⁊ bñ. ¶ Iuxta predicta[e] ⁊ quero. hoc est verum quando debitor vult soluere ne incidat in moram: sed qd si reus vult soluere ad purgandam moram in quam tam in cidera: gl. videtur hic intelligere eandem distinctionem esse adhibendam. vide gloss. que incipit in eum locum. Ego dico quod ad purgandam moram semper debet reus ire ad domũ actoris etiam si sint diuersi fori: nã cum reus ex mora sua iam sit obligatus ad penam: vel ad periculũ interitus. istam solutionẽ facit vt aliquid sibi acquirat: nõ vt simpliciter se exoneret. ergo debet ad domum creditoris accedere. vt d. l. cum quidam. ⁊. l. pe. alleg. §. ⁊ eodem modo dico de actore qui semel fuit in mora recipiendi semp debet ire ad domum rei vt purget moram suam: ⁊ rei in mora cõstituat eadem ratione. ¶ Quero pone[f] qꝫ solutio debeat fieri[g] in ciuitate Florentie ⁊ die pascha tis illo die non probat reus se fuisse Florentie ⁊ ad soluendum: nec etiam actor probat se illa die ibi fuisse ad recipiendum: vtrum sit probata mora per curiam diei. Respond. non: vt. l. arbiter si kalendis. §. de arbi. ¶ Quero quid erit postea qualiter debitor cõstituatur in mora? Ad. cum illa dies esset apposita: vel interpellaret pro creditore ex eo quod omisit creditor illa die venire videtur illam interpellationem et instantiam petendi remisisse: vt. l. mora. circa puncti. j. de vsur. ⁊ ideo remanet actio ac si esset debitor sine adiectione diei: vt constituatur in mora per interpel

a ¶ Secundum Bart. ⁊ ad intellectum eorũ que hic dicuntur vide Innocen. et Joan. and. in. c. significãte. de pigno. ⁊ vide Bal. post gloss. in. l. vsuras. C. de solutioni. et quid si soluto est destinata in domicilio debitoris etiam debitor vult soluere in domicilio creditoris. vide Bald. in dicta. l. acceptam. in. xij. questio. ⁊ vsur. et in. xiij. quid si debitor. pmittit soluere ad domũ creditoris qui postea mutauit domicilium. ⁊ de materia vide de ctia p moder. insti. de act. §. preterea quasdã p Bar. Ange. et Imol. in. l. si proprium. ver. nunc videamus: vt l. cum filius. §. fi. de verb. obli. per ro. in. l. de die. §. q̃ mulierem. cui satisdã: cogan. alias quid per Ang. in. l. spatium. §. de eden.

b ¶ Creditoris. an emphyteota debeat portare censum ad domum dñi vide Bal. in l. acceptas. in. xij. q. de vsur. vbi tenet cõtra Bar. pumitte autem ⁊ decime debent portari ad domũ facer dotis. text. est no. xvj. q. j. reuertimini. ⁊ ibi no. quem alleg. Imo. et ro. in. l. fit. ista. §. inter. de verb. obliga.

c ¶ In moram. ⁊ de modo huius constitutionis ⁊ interpellationis in mora: quando sunt diuersi. §. fiñ de verb. obli. ⁊ no. per eundem in. l. si seruum. §. nunc videamus. de verbo. oblig.

d ¶ In domo: vide Feli. in capi. secundo. in. colum. et se. de testi:

e ¶ Iuxta predicta. Si autẽ non fieret ista pteslatio et alio modo nõ probaretur hoc an sufficeret dic qõ sic ita Are. consi. clxij. col. iij. vide Alex. l. nõ hac colij. C. vnde legi. ⁊ consi. cxxxcol. ij. v. volu.

f ¶ Quero pone. Vide Alex. cõsi. xlj. col. ij. iij. vol. et cõsi. lxxij: alias. xvij. alias. clxxj. col. ij. ⁊ cõsi. xc. col. ij. v. vol. Alex. consi. lxxj. in. j. col. volu. ij.

g ¶ Debeat fieri. Vide Bar. in. l. cũ filius. §. fi. de ver. obli. dubito tñ quia videtur qõ etiam isto casu debitor debeat se ostendere in termino ⁊ dicere se paratum soluere. vt supra dixit Bar. nec potuit reddi ratio differentie.

h ¶ Et debitor. addẽ que no. Bar. in. l. nõ solũ. §. monete. in fi. xvij. col. j. de mora. circa puncti.

i ¶ Eadem ratione. Et hoc sequitur Abb. in. c. significante. de pig.

a ¶ Andreas Poma. ¶ Quero quia. Ad huius dicti declarationem vide Alexan. l. vinum. in. j. col. ff. si cer. pet. anan. consi. v. et Bar. ꝛ ibi addita in lege mediterranee. C. de anno. et trib. lib. x.

b ¶ Quam creditor. Adde quod notãt Bal. et glo. in l. ſturas. C de solu.

c ¶ In gñe. an creditor debeat portare rẽ ad domuꝫ suã sumptibus suis vel ſuptib⁹ debitoris per Bal. in. l. acceptã. in xv. q. vsu. et quis debeat solue re gabellã et viõ bal. in. l. fi. C. vbi cõdi. iſſer.

d ¶ Apparet. An emptor dẽat portare rẽ suis ſuptibus. vide quod not. glo. ꝛ bar. in. l. heres dãnat⁹. de vi. tr. oleo le. et in. l. j. de ali. leg. et vide qd habes post Bart. not. in. l. qd legatur. ſ. vbi

e ¶ Qd adiicitur. hũc ter. no. bal. in ru. in. ij. col. C. cod.

eum perquirere per loca absconsa et inusitata: vt. l. hec aut. §. j. et ibi no. ff. ex qui. cau. in pos. ea. ꝛ qñ appel. sit. l. j. §. adeũdi. ¶ Quero qꝫ dictum est. ſ. quando sunt eiusdem fori vel diuersi: an intelligantur eiusdem fori respectu ciuitatis: an eiusdem fori respectu vniuersalis fori: vt puta sub eodem præsidio prouincie: q̃ hz sub se multas ciuitates. Ñi. totus hic tractatus ex bono ꝛ equo pẽdet. vt. l. quod si ephesi. in pn. ſ. ti. j. et. l. si seruum. § sequitur. de ver. obli. et ideo: que dixi. ſ. quod qñ sunt eiusdem fori debet ire debitor ad domum creditoris. sic intelligenda sunt: siveꝛq̃ habitat in eadem ciuitate: nã si debitor habitaret in ciuitate. et creditor in comitatu remoto et tedioso ad eundũ nõ deberet ad eũ accedere. vt. ſ. de arb. l. si cum dies. §. si arbiter. ver. quid ergo. nam cũ in dubio videatur actũ: vt soluat in loco vbi peti põt. vt. l. vlti. ſ. tit. j. et. l. q̃ legatur. ff. de iudi. peti autem potest in ciuitate nõ comitatu: ergo creditor deberet venire in ciuitatẽ ad domũ debitoris nõ ecõtra. Predicta vera nisi conditio persone aliud induceret. quid enim si permiteretur vel legaretur pecunia cuidam magno militi vel prelato habitanti in comitatu certe verosimiliter videtur actum vt debitor ad eum accedat: vt d. l. si cum dies. §. si arbiter. et de lega. j. l. cum res. in princ. ibi: vel vbi verosimile: et ibi no. Sed si vteꝛq̃ habitaret in ciuitate: tunc dz ire debitor ad domũ creditoris: vt hic not. qd semp intellige: nisi ex cõditione personarũ aliud dictaret equitas. vt. l. ad personas. ſ. de iureiurã. ꝛ per ea que dicta sunt supra. Si vero tam debitor quaꝫ creditor[b] habitaret in comitatu: tunc si facilius est debitori venire ad ciuitatem: nõ tenetur debitor ire ad domũ creditoris: q̃ de loco ciuitatis videtur actũ vbi peti põt: vt dictũ est: hz si esset et facilꝰ ire ad domũ creditoris quã ad ciuitatẽ deberet hoc facere: ꝛ haberet locũ qd hac glo. not. nec esset audiendus si vellet agere ꝛ facere eũ attediare: vel facere eũ venire ad ciuitatẽ. ar. ſ. de rei vẽ. l. in fundo. Predicta vera nisi cõditio personarũ aliud induceret vt dixi. Ea vero que supra dixi de his que sunt diuersi fori: cũ possit dupliciter intelligi. ſ. de foro ciuitatis ꝛ de foro prouinciali. vt. ſ. dixi. hz intelligi prout facilius est debitori. sicut dicimus de tempore. vt. l. si ita stipulatus fuero. ꝛ. aut. xv. de verbor. obligatio. totum tamen hoc ex bono ꝛ equo dirimědum est. vt. l. quod si ephesi. ſ. tit. j. Quid enim si essent diuersi fori: tamen essent multum propinqui: vt habitantes in confinibus diuersarum ciuitatum: certe si accederet ad domum creditoris esset facilius q̃ ire ad locum fori: hoc facere debet per ea que dicta sunt. et hoc verosimiliter videtur actũ: hz quo ad aliũ tractatum identitas et diuersitas fori aliter assumãtur. vt. l. fina. de præscrip. long. tempo. Et predicta omnia sunt vera in debitore in genere. ꝛ idem puta rem in debitore alicuius speciei que sine periculo et sine sumptu seu labore portari posset. Si vero esset debitor alicuius speciei: vel alicuius generis subaltern: puta si deberem. ꝛ. salmas vini de tali vegete, sufficit debitorem illam soluere. vbi est: dum tamen dolo ipsius debitoris in locum extraneum nõ sit trãslata: ꝛ creditor suis expensis ꝛ periculo faciat sibi eã portari vbi vult: vt. ſ. de eden. l. pretor. §. finali. et de iudi. l. qd legatur. et. j. de peri. ꝛ cõmo. rei ven. l. j. §. licet autẽ. de lega. j. l. cum res. in pin. cũ si. Ex hoc apparet: quando tu emis vinum vel frumẽtum ⁊ cuius expensis debeat portari ad domum tuam. nã si emeres vinum vel frumentum in genere debeat portari ad domum tuam expensis debitoris: sed si in genere subaltemo. vt decem salmas vini de tali vegete: vel de tali vinea: tunc expensis tuis vel eius secundũ ea que supra dicta sunt.

Prescribens quando sit similis soluenti.

Actus qui peruenit ad eum casu a quo incipere nõ potest quando vtitur.

Actio accedens cum alia principaliter qd nõ sapiat naturam illius cui accedit: secus si subiogatur.

Quod adijcitur. [c] Sufficit debitũ fuisse tempore constituti licet postea debitum esse desierit. hoc dicit. ¶ Nota quod prescribens non est similis soluenti. nam si soluisset actio prima ꝛ actio de constituta tollerẽtur. ¶ Et sic oppo. de. l. si pupillus. §. primo. de administra. tuto. glos. non soluit. Sol. prescribens est similis soluenti quo ad quid: non in omnib⁹: vtra loquitur hic. similis est enim soluenti quo ad damnum creditoris. vt in contrario. nisi ex facto debitoris sibi prouideatur vt hic. ¶ Ad istud oppo. et videtur quod hic non currat prescriptio in actione prima: sed fuerit interrupta agnitione debiti: vt lege sicut. §. sed ꝛ si quis. et lege cum notissimi. in principio. de prescri. xxx. an. cogitabis. ¶ Secundo nota quod non vtiatur aliquid licet peruenerit ad eum casum a quo non potest incipere. cõtra de lege. iij. de his que pro non scrip. ha. glos. non soluit. dic quod hic actus erat perfectus et cõsummatus antequam eueniret casus a quo non posset inchoari: vt no. per Dynum in cap. actus legitimi. de regulis iuris. libro sexto. ¶ Nota. quod actio subiogata non sapit naturam eius in cuius locum subiogatur. nam actio de constituta non tollitur tempore sicut prima: contra. si quis cau. lege si eum. §. qui iniuriarum. glo. non soluit. dic quod hec non succedit in locum alterius imo accedit cum alia principaliter. dixi plene in. l. j. §. hec autem. si qs testa. lib. esse iuſ. fue.

Bene autem. Hec actio est rei persecutoria. ꝛ non penalis. hoc dicit

Detus. Petitione ex hac actione non tollitur actio prima. sed exactiõe sic. hoc dicit. ¶ Oppo. qd electione tollatur. vt. l. qd in heredem. §. eligere. de rub. Solu. quando plures actiones p̃cedunt ex eadẽ causa: vel ex diuersis: contrarijs tamen: tunc electione tolluntur vt in contrario. ꝛ. C. de fur. l. j. sed quando procedunt ex diuersis causis non contrarijs tunc non tolluntur electione vt hic.

a ¶ Oppo. qd actio prima sit sublata[a] per constitutũ cum in dubio præsumatur nouatio secundum hec iura. vt. l. vlti. C. de noua. Solu. illud verum quando interponitur in stipulatione secus in alio contractu: nisi exprimere agatur vt hic. dixi vobis in. l. singularia. ſ. si cer. pe. probat in. l. si mandato meo. in fin. j. mandati.

1 Debitum pure si constituitur sub conditiõe an conditione pendente possit agi prima actione.

2 Quando aliquod onus imponitur p statutũ qd inspiciatur tempus impositionis.

Dquod. Debitum sub cõditiõe põt constitui pure sed suspenditur in conditionis euentum ꝛ debitum pure potest constitui sub conditione. h. d. ¶ Oppo. pendente conditione non est debitum. ergo non potest constitui. glo. dicit licet hoc non sit debitum: fit tamẽ propter debitum: non intelligas glos. propter debitum constitutũ: quia nullum debitum subsistit sed propter debitum: scilicet in conditionis euentum. ¶ Quero quando debitum pure ⁊ constituitur sub conditione. vtrum conditione pendente possit agi prima actio. videtur quod non. vt. l. pecuniam quam. si cer. peta. glo. videtur hic dicere contrarium. quia hic actio prima non sperartur nouari. vt. ſ. l. proxi. in fin. quod est verum nisi appareat qd constitutũ esset factum animo nouandi. vt no. j. eo. l. si quis.

Si pater. Sufficit debitum fuisse tẽpore cõstituti. h. d. Sãc. l. mducit Guil. qd si factum ⁊ esset statutum qd quicũq̃ habet libram mille librarũ teneatur tenere equũ. licet libra postea crescat vel decrescat non est curandum. sed illud quod habebat tempore impositionis solum inspicitur.

Romisso. In cõstitutum põt deduci examinatio seu põtiũ rei perempte post moram. h. d. ¶ Op. qd estimatio nõ est debitum. ergo nõ potest constitui. vt. l. j. §. debitum. ſ. eo. Huius timore dicunt quidam quod re perempta succedit estimatio in obligatione. qd est cõtra. l. si seruum. in fi. de ver. obli. dic ergo qd seru⁹ est in obligatione: licet sit mortuus. tamen quia executio debet fieri in estimatione. estimatio tãquam debita potest constitui. vel dic quod nil prohibet aliud pro debito constitui. vt. ſ. co. l. j. §. an potest.

1 Tempus decem dierum videtur modicum et in constituto videtur tacite statutum.

Si sine. [b] In constituto intelligitur tacite spatium. x. dierũ. h. d. ¶ Nota modicũ tp̃s ſ. x. dierũ. ¶ Sed o no. q tp̃s. x. dierum videtur tacite statutum. ¶ Ad primuꝫ oppo. de. l. si debitor. de iudi. ꝛ. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ſ. ex qui. cau. ma. Sol. modicũ tempus aliter accipitur in materia illa quam in ista. Sed o oppo. qd non debet debitor venire cum sacco paratus. vt. j. de sol. l. qd dicimus. dicit gl. quod speciale est hic. tu dic qd in constituto est hoc speciale quia est limitatũ tp̃s decẽ dierum. qd non est in aliis obligationibus. sed est tp̃s arbitrio iudicis. vt. d. l. qd dicimus. ꝛ insti. de inuti. stip. in fi. sed in neutro debet venire cum sacco paratus. ¶ Op. qd obligatio in dubio intelligitur pura. ſ. quod incontinenti cedat diẽs. vt. l. eum qui kalendis. §. quoties. de ver. obli. dicit glo. speciale est in constituta pecunia: cum enim vnum sit contra eum quod obligetur pacto nudo. aliud est p eo quod non teneatur statim. hoc etiam tangit insti. de verb. obli. §. omnes. tu dic veritas qd ibi ꝛ hic statim venit et cedit dies obligationis. ꝛ tempus. x. dierũ qd hic ponit. nõ hic adijcit obligationi sed miserationis causa indulgetur solutioni. vt pbatur in. l. si cum multi. j. de cõpensa. et hoc est q̃ vult dicere text. hic vt exactio celebret. ꝛc. respicit cũ exactionẽ nõ obligationẽ. vt dixi. istud tp̃s qd miserationis causa indulgetur est in ꝓstituto limitatũ. vt hic. i alijs est arbitrio iudicis. hoc etiã sentiebat Oldra. qd puto verũ. tetigi in. l. ita stipulatus. de ver. obli. in. q. illa qñ cõmittat obligatio pura. ¶ Quero vtrum cursus istius diei constituat debitorem in mora: text. et glos. est qd sic. ſ. co. l. si duo. §. fi.

Constituto. Qui cõstituit se solutũrũ nõ liberatur dando fideiussore vel pignora. secus si cõstituit se satisdaturũ vel satisfacturum. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. pretore. de pæto. stipu. Solu. dic vt ibi plene dixi.

Si post. Cõstitutũ ab herede debet transferri ad eum ad quem hereditas ex postfacto puenit. ¶ Oppo. sufficit debitum fuisse tempore cõstituti. vt lege item illa. §. primo. supra eodem. So. hic desiit deberi huic creditori facto suo. ibi secus. ¶ Opp. de l. si heres pecuniam. ad trebellia. So. intelligas qd hic actio decemat per

a ¶ Sublata. Adde barto. in. l. vbi qs. j. e. ꝛ in. l. j. ff. de noua.

b ¶ Si sine in pn. hus §. ꝛc. ꝛ ite lige hic tẽpus hꝗ elocũ mꝗ psentes fz inter absites est in arbitrio iudicis. l. cõtinuꝰ. §. cũ ita. vbi ꝓ. ob. et bal. in rub. C. e. in. ij. q vide insti. de act. §. i pso nã qd dicatur modicũ tp̃s viõ gl. magnã in cle. j. de ver. eccl. nõ alie. super ver. modicũ. zan istũ tp̃s. x. dierũ sit statutũ a lege vel sit statutũ a iudice ꝛ cuius sit effectꝰ. vtõ tuno. in. l. liberhõ. §. r. hodie. de ver. obli. p bar. i. l. ita stipulatꝰ. i ſ. q. de ver. obli.

a ¶ Mortuus. vide Bar. in l. stipulationes non diuidunt. in. x. op. de ver. obli.

b ¶ Titius. vide Bald. in rub. C. e. in. tij. q. in pin. ibi nihil enim repugnat pro hoc qd no. Bar. in l. nuda rõ. de dona. in vltimo dicto. et faciunt ad hanc. q. no. per barto. in. l. quo eñ. rẽ ra. ha.

c ¶ Quidã et iste cas? est vnicus fm Bal. in auf. si qñ. C. de cõsti. pe. ⁊ sic habes hic casum quod si per epistolam cõfiteor illud qd aliꝰ debituꝫ erat ex tali confessione oritur actio. ñ ꝓsti. quod bene no. et ad id q̃ dicitur in. l. publica. de positi. qd ex cõfessione non oritur actio. a hoc tñ limitat Bal. in d. auf. nisi talis confessio emanaret ab administratore qꝫ inducit tunc b tantũ probationẽ p. l. fi. j. de in sti. ad idẽ quod not. Bald. in. l. cõtractus. in. v. colũ. de fi. instr. vbi vult q̃ si affero mihi debere tibi decem ex causa depositi suppletur p. verbum promitto: et vide quod dixi post Bald. in. d. auten. si quando.

¶ Andreas Pomate. ¶ Quidam. vide Romaff. singu. cccxxxix. Bald. l. si quis in consulendo. in. j. no. C. de epi. et cleri.

b ¶ Qui iniuriam. Istum tex. no. Bal. in. l. j. in pen. co. C. ne ex del. defunc.

cessionem non ipso iure. licet quidam contra et male. quia contra. d. l. si heres pecuniam. et. j. de fideiuſ. l. heres a debitore. in pin. ¶ Oppo. de. l. si tibi. §. cum possessor. ẽ. de pac. Solu. vt ibi. et dixi in. d. l. heres a debitore.

Promittor. Res debita si post moram pereat pōt in cõstituto deduci. hoc dicit. ¶ Op. homo mortuꝰ nõ est hõ. ergo nõ pōt in obligationẽ deduci. l. j. §. debitũ. ẽ. e. vera sol. est qd ꝫ sit mortuꝰ tñ post moꝫã remanet in obligatione. ideo pōt in constitutũ deduci. quidã tñ dicit qd non remanet in obligatione. et male: qꝫ cõtra. l. si seruũ. §. fi. de ver. ob. et fundãt se isti per. l. promittor. ẽ. e. sed dic vt ibi. Item per. l. in re furtiua. ẽ. de adi. edi. sed ibi est in obligatione rem restituí nõrẽ dari. vt ibi dixi. Itẽ fundant se p c l. cum fundus. §. seruũ tuũ impuudẽs. ẽ. si cer. pe. ibi quo ad peculiares numos ꝛc. qui text. facit sequendo op. ibi posita qd habebat locũ cõpensatio. q̃ opi. ibi reprobatur. ideo non obstat. Item pro eis facit. q̃ homo mortuꝰ ad nullum vsuꝫ est. vt. l. principaliter. de lib. cau. Solu. hic nõ dicitur homo esse in obligatione. vt homo tradatur: sed vt estimatio. ideo non obstat.

1 ¶ Epistola quãdo inducat obligationem vel inductam probet.

2 Recipiens epistolam et non contradicens quod videatur consentire.

Titius. b In his que p epistolã possunt geri per eã inducit obligatio. h. d. ¶ Op. ꝗ epistola nõ inducat obligationem: sed inducta. pbat. vt. j. depositi. l. publica. Sol. illud verũ in his que per epistolã geri non possunt. secus in his que possunt per epistolã geri et induci. ¶ Oppo. qd per epistolã non possit cõtrahi stipulatio. vt. l. j. in pin. j. de verbo. obli. So. fateor: sed per epistolam possit probari inducta. ita loquitur hic. nihil enim repugnat quod presens presenti dat vnam schedulam in modum epistole. et inter eos interuenat stipulatio. facit. l. ea que. de dona. inter virum et vxorem. ¶ Oppo. quod teneatur ad vsuras. vt. j. eod. lege quidam. Sol. vt ibi. ¶ Vltimo tene menti hãc legem pro literis mercatorũ q̃ transmittuntur quotidie. ¶ Vltimo q̃ro cũ ad quod libet pactũ et per cõsequens ad cõstitutũ requiratur cõsensus. vt. l. j. §. de pac. quomodo probaut iste ad quem epistola missa est quod huic epistole cõsensit? Respon. eo ipso ꝗ quod eam recipit et non contradicit cõsentire videtur. vt. l. si filius. j. ad macedo. facit qd not. in. l. si absentis. C. si cer. pe. ⁊ dixi in. l. quo eñ. §. j. ff. rem ra. ha. et hoc tenet Bull. hic.

2

Illud autem. Qui constituit se soluturũ vna ex rebus alternatiue debitis alterã soluendo non liberatur. h. d. ¶ Not. qd in obligatione alternatiua vtrumq̃ est in obligatione qd dic. vt. l. si duo. j. de ver. obli. ¶ Op. de. l. si illud aut illud. j. de le. ij. fol. vt in gl. ¶ Op. de l. si ita stipulatus. de fol. Sol. qd. hic dr cõstituꝫ se soluturũ alterã: subaudi tantũ. alias secus vt ibi.

Si iureiurando. Si iuratum fuerit cõstitutum fuisse ex iuramento delato vel relato agi potest de cõstituto. h. d.

Vidam. c Constitutum potest fieri per epistolam. hoc dicit. ¶ Quero vtrum tenetur ad vsuras. dic vt in glo.

c

Trum. Potest quis constituere p debitore muto. Item pro testatio inhibitoria eius actus ad quẽ quis est obligatus nullius est momẽti. hoc dicit. facit ad. q. notatam per glos? j. de fideiuſ. l. fideiussor. Ego dixi in. l. non solum. §. morte. de ope. no. nun. vide ibi.

Vi autem. Interuẽtu noue persone constituentis nõ presumitur nouatio. hoc. d. ¶ Op. quod presumatur nouatio secũm ista tẽpora. vt. C. de noua. l. fina. et instit. qui. mo. tolli. obli. §. preterea. Sol. illud est verũ in stipulatione secus in constituto: vbi non presumitur nouatio: nisi appareat. vt. ẽ. e. l. item illa. §. fina. et ibi dixi. Quo casu: si apparet facta nouatio debitor: primꝰ nõ posset conuenirí saltem ope exceptionis. vt. l. penult. j. de preto. stipu. Bar.

Di iniuriarum. d Actiones ex delicto possunt in cõstitutũ deduci. h. d. ¶ Queritur glo. ad quid teneb̃itur: ille qui teneb̃atur actione iniuriarũ: rñdet q̃ mõstrũ actor iurauerit: intelige hoc vt no. j. de iniu. iniuriarum. ¶ Sed cõtra hoc op. ergo ante iuramẽtum nõ valet constitutũ: cũ non sit debitũ. glo. rñdet et bene qd subest debitũ: licet sit nobis incertum.

d

Iquis duobus. Per solutionem factã adiecto in constituto qui non erat adiectus in principali tollitur actio principalis ope

exceptionis. h. d. ¶ Oppo. ꝗ solutionẽ factã adiecto quis liberat ipo iure. vt. ẽ. e. l. ꝫ si filio. §. j. Huius timore hec. l. intellecta est trib? modis. primo modo q̃ hic fuit adiect? in cõstituta nõ in prima actione: ꝫ hoc duobus modis pōt intelligi. primo modo q̃ soluitur adiecto respectu ꝓstituti seu obligatõis de cõstituta a qua ꝗ solutionẽ liberatur ipso iure: sed ab actiõe prima liberatur ope exceptiõis. Sed huic c ob. tex. qui dicit. ꝓpria actione pecunie cõstitute manet obligat?: ergo ab actiõe de constituta nõ liberatur. ideo gl. volẽs sustinere dicit q̃ hic nõ debẽt esse illa verba. ꝓpria actione: vel si habes illa verba expone. l. certi cõditione q̃ cõpetit noſe pecunie: que postea cõstituta est. sed qꝫ hec lec. facit violentiã litere: nõ aliꝰ moderni volentes sustinere dictã lec. dicũt q̃ hic fuit adiect? solũ in cõstituto: ⁊ qd hic fuit solutũ adiecto respectu prime obligationis in qua nõ erat adiectus. ideo nõ liberatur a cõstituta ipso iure ꝫ ope exceptionis: et sic litera. pcedit plane. Tertij timore huius contrarij diuinant in expõne huius. l. vt dicit glo. do. Jac. but. dicebat q̃ glo. hic voluit facere mẽtionem de opi. Hugo. qui intellexit q̃ hic fuit adiectus in vtraq: tñ ipsi adiecto fuit solutum post prohibitionem factam a domino. ideo nõ contingit liberatio ipso iure: sed ope exceptionis. ista est eius lect. que continet diuinationem. ¶ Preterea non est vera. vt. l. aliud. j. de solu. non enim potest dño prohibere. vt ibi patet.

1 ¶ Habitatio quod possit commodari.

2 Statutum quod de quolibet contractu ex quo alteri d queritur ius soluatur gabella quod soluetur de contractu commodati.

3 Actio prescriptis verbis quando habeat locum pro

¶ Lucius. Istum text. allegat pro singulari Bal. d l. si absentis. C. si cert. peta. ad fin. quod si in instrumẽto nonvalet principale: nec etiam tenet cõfessio accessoria super ea: nec preceptũ guarentigie. vide tñ no. Barto. in. l. certi cõditio. §. si numos. in vlt. colum. ẽ. si cert. pet. ⁊ similiter istum text. ad id quod ẽ. alle. bal. in ru. C. eo. in. q. colum. na. l. l. post legatum. j. de his qui. vt indig. vbi dicitur quod vbi instrumẽtũ est nullum nulla est cõfessio apposita in eo. ⁊ Anno in. c. cum venerabilis. de sen. ex com. in. c. cum olim. de cẽ. facit quod voluit glo. et Bart. in l. ij. C. de bo. pos. fm tabul. ⁊ ad istud dictũ Barto. vt de in simili Bald. in. l. et testamẽto. C. de fideiusso. et Bald. in. c. j. de feudo da. in vicẽ. l. commissarie. ⁊ vide post Bart. in. l. post legatum. de his quib. vt indig. dum Bartol. allegat Innocẽ. in. c. cum venerabilis ꝛc. adde pulchre Ro. consi. cclxxxiij.

¶ Andre. Poma. ¶ Lucius. Vide concordata ad istũ tex. Barb. cõsi. xliij. xiij. col. vol. j. Vlcra. reputat istũ tex. sing. in. l. stipulatus. §. chysogonus. col xiij. ff. de ver. obli. ⁊ in. l. j. §. si vir. col. iij. ff. de acqui. pos. ⁊ vide ad quid allegat istum tex. Barba. consil. xxviij. viij. col. vol. j.

¶ Sufficiens vide Bal. in rub. C. eo. in. iij. col.

¶ Huius edicti. in principio huius vide hic Paul. de castro qui querit quis possit commodare habitationem.

¶ De quolibet contractu. vide Paul. de castro hic contrarium tenet ⁊ contra Bartol. hic etiam tenet Pau. de cast. in. l. res gratiose date per illum textũ. j. eodem.

¶ Commodati. Rubica.

Continua rubricam vt in glo.

Aitpretor. Quero quid fecerit pretor in hoc edicto ꝛc. et dicit qd sequitur. c iniuriꝰ qd hec actio b est pretoria. cõtra. j. eo. l. in cõmodato. c §. sicut. Sol. vt in glo.

commodato.

Huius edicti. c Cõmodari pōt res mobilis ⁊ immobilis ⁊ incorporalis. h. d. ¶ Op. qd habitatio nõ possit commodari. nã habitatio ꝓsumit nec reditur. cũ de natura commodati sit vt reddatur nec trãseat dñiuꝫ eiꝰ vel possessio. vt. d. l. rei cõmodate. j. e. Huius timore exponit hic quidã habitationẽ cõmodari. t. domũ cã habitãdi. nã ista noꝫa verbalia ponũtur q̃ncq̃ pro proprio noſe rei. nã possessio q̃ncq̃ ponitur. p re possessa. vt. l. interdum. j. de ver. sig. ⁊ in vulgari dicimꝰ lectionẽ. t. rẽ lectã. certe ĩ hoc iste ver. vulpianꝰ: nihil adderet precedẽtibꝰ. cũ intẽdat addere ex eo qd dicit amplꝰ. dic ergo qd domꝰ dr cõmodari a dñio seu bonefidei possessore. habitatio dr cõmodari ab eo qui ꝫ solũ ius habitatõis. ⁊ eodẽ modo posset cõmodari vsufructus ⁊ alie seruitutes. ⁊ sic habes quod mobilia ⁊ immobilia ⁊ incorporalia commodari possunt: ⁊ illõ qd cõmodatur dr restitui. in vsu autẽ eius cõsistit donatio. vt. l. in edibus. ĩ pin. de do. ⁊ hoc facit ad. q. dicit statutũ † qd de quolibet cõtractu ex quo alteri q̃ritur ius dr solui gabella. an soluet de cõtractu cõmodati. certe sic facta estimatiõe illius vsus in quo cõsistit donatio vt. d. l. ĩ edib?. ¶ Op. de. l. si gratuitam. j. de prescrip. verb. dicit glo. fateor quod competit actio commodati et etiaꝫ actio prescriptis verbis. vt. l. cõtraria. hoc nõ videt? ve

1

2

3

¶ Andre. Poma. ¶ Lucius. Vide concordata ad istũ tex. Barb. cõsi. xliij. xiij. col. vol. j. Vlcra. reputat istũ tex. sing. in. l. stipulatus. §. chysogonus. col xiij. ff. de ver. obli. ⁊ in. l. j. §. si vir. col. iij. ff. de acqui. pos. ⁊ vide ad quid allegat istum tex. Barba. consil. xxviij. viij. col. vol. j.

¶ Sufficiens vide Bal. in rub. C. eo. in. iij. col.

¶ Huius edicti. in principio huius vide hic Paul. de castro qui querit quis possit commodare habitationem.

¶ De quolibet contractu. vide Paul. de castro hic contrarium tenet ⁊ contra Bartol. hic etiam tenet Pau. de cast. in. l. res gratiose date per illum textũ. j. eodem.

rum. q; actio prescriptis verbis nō cō currit cū alia. j. de pscrip. verb. l. quoties. nec hz locū in cōtractibus nominatis. vt. l. iij. e. tt. 10 dicit Bart. qd hic loquitur qñ cōmodatur ad certū z de terminatum vsum. tunc enim est propie commodatum. secus si ad incertum. vt infra eo. l. in commodato. §. si cut. z ibi videbitis. z tunc haberet locum actio prescriptis verbis. vt in cō tracto.

1. ☞ Pupillus qñ teneatur actiōe cōmodati.
2. Pupillus quando dicatur factus locupletior.

Impuberes. Si cōmodatū ab initio. nu. lo iure cōsistit ex postfacto nō recōuale scit. secus si saltē iure naturali ꝓsistat. h. d. vsq; ad. §. si reddita. ¶ Opp. ad istū rex. de l. sed mihi. hoc eo. ti. hui⁹ timore due hic sunt lect. prima. qd lex sed mihi: corrigat hūc. §. z hoc innuit. dictio sed: q̄ denotat diuersitatē in iure. z hz hec. l. sed mihi: loquatur² eo. casu in quo pupill? fact? est locupletior. idē tñ est si dolū cōmisit. vt. l. j. §. an in pupillū. j. depositi. z ista est vna lec. q̄ tangitur p gl. huius. §. z in princ. gl. super. l. iij. alia lec. est † qd diuerso casu loquatur. l. qd si ab initio non cōsistit cōmodatū iure ciuili vel naturali. qr pupillus erat infans vel a tutore accepit in cōmodatū. tūc nullo casu detur actio cōmodati. qa ab initio non consistit vt in hoc. §. impuberes. z. l. nec l. furiosum. sed si ab initio consistit saltem naturaliter: qr pupillus erat primus pubertati. tūc tenetur vtili actione cōmodati quatenus est fact? locupletior. † vel si dolū cōmisit. vt. l. iij. in princ. z sic nō contingit p̄cedētia. z scōm hanc lec. summam vobis q̄ lec. tangit. in fi. glos. super hac. l. iij. ¶ Quero qñ pupillus dicatur factus locupletior. Rñ. si nō est effectus pauperior. vt dicunt quidam. quos Jo. reprehendit. Sed certe recte intelligendo non est iusta reprehensio. nam illi qui dicunt quod est locupletior cōpso quod non est effectus pauperior intelligūt si nō est pauperior faciendo illud quod ab eo petitur per actionem commodati. vt. l. in pupillo. de solutio. ideo si pupillus habet rem et conuenitur. vt eā restituat tenetur: quia restituendo nō efficitur pauperior. et circa intellectū huius. l. vide infra de fideiussoribus. l. secunda. z quod ibi nota in glos. z ibi dicit.

a. ¶ Loquatur. sed qd si pupillus culpā commisit an teneatur dic qd nō nisi naturaliter glo. est no. in. l. ij. de fideiuss. z ibi vide Bar. 1. Andr. po.
b. ¶ Prima tollat. Vide Areti. ff. lxxxiij. col. ij.
c. ¶ Spectat. vide Bar. in. l. eñ quita. §. pen. de ver. ob.

8. Ed mihi.

☞ Si res redditur deteriorata in actiōibus bonefidei quod non videtur reddi.
Pro interesse deteriorationis rei commodate qua actione agatur.
Libellus quando agitur ad interesse ratiōe deteriorationis rei commodate.

Si reddita. † In actionibus bonefidei non videt res reddita q̄ deterior reddit. ideo actio prima durat. h. d. ¶ Oppo. qd imo videtur reddita. z q̄ actio prima tollatur^b. vt. l. exhibitionis. C. ad exhib. Sol. ibi loquitur in actionibus stricti iuris quibus videtur reddita. nisi prius in alia forma reddatur. vt. l. iulianus. §. sed z si quis. ad exhibend. ¶ † Quero qua actione agatur pro isto interesse deteriorationis glos. hic vacillat. materia ista perfecte ponit in. l. eleganter. §. nō solū. §. de dolo. z doc. in. l. exhibitionis. §. alleg. Sed quantū ad propositū spectat^c dic quandoq; nō soluitur tota res. sed pars rei. z tunc pro alia parte tantū est agendū. vt. l. si stipulatus. §. j. j. de solu: quandoq; soluitur tota res perfecte quantum ad se. sed cum defectu alicuius iuris. vt puta q nō est cautū de euictione: et si: tūc agitur actione prima ad integrā rem: vt. l. etiā: de sol. z. l. iulia: §. j. de verbo. oblig. z ibi dicit. Quandoq; soluitur res sed deteriorata in se. z tunc si equidem erat debita ex pactu bonefidei. z nō videtur reddita: sed durat prima actio: vt hic. z. j. de po. l. j. §. si res. aut actione stricti iuris. z tūc tollitur actio prima. z. agetur actione de dolo: vel in factum. vt. l. eleganter. §. non solum alleg. z dicta. l. exhibitionis. C. ad exhibendum. ¶ † Quero qualiter formatur libellus. Respond. qd secure poterit in libello narrari qd tibi rē cōmodaui. et qd reddidisti deteriorē me ignorante. hoc dico p his que not. in. l. in hac. §. de trifica: quare peto dicta rem. vt cōsequar interesse deteriorationis. vt probatur in. d. l. iulia. §. j. de verbo. obli.

☞ In hac actione commodati iuratur in litem sicut in ceteris bonefidei.
In iudicijs bonefidei vt estimatio crescat inspicitur tempus rei iudicate.
Tempus litis contestationis quo ad estimationem quod inspicitur in iudicijs stricti iuris.
Juramentum in litem quod sit duplex. scilicet affectionis z veritatis. Et de eius forma.
Juramentum in litem affectionis qd non deferit nisi dolum commissum in non parando iudici precipientem rem restituere.
Juramentum veritatis in litem prestatur ppter dolum commissum ante sententiam quandocunq; propter difficultatem probationis.
Estimatio rei cōmodate propter moram non restituentis a quo tempore incipiat crescere.
Estimatio rei commodate. vsq; ad quod tem⁹ crescat. z nu. 14.
Cautio iudicatum solui z damni infecti qd toties cōmittatur quoties interest.
Statutum qd de estimatione damni credatur dānū passo vsq; ad certam summam qd damnum passus debet iurare de damno passo tempore dati damni.
Statutum qd instrumenta guarentigiata habeant executionem paratam.

An instrumentum continens quantitatem frumenti vel olei habebit super estimatiōe propter moram executionē: vbi quod sic.
12 Quod dicitur estimationem crescere post sententiā intellige deducto tempore qnod datur iudicatis ad soluendum.
13 Quod dicitur estimationem crescere a tēpore more vsq; ad sententiam: qd intelligatur nisi mora sit purgata. Item nisi res deperiat extare.
15 Mora actoris qñ faciat estimationem decrescere.
16 Practica probādi estimationem propter moram: ac etiam sententie ferende.
18 In actionibus stricti iuris nunquā venit vsure.
19 In cōditione indebiti illud est in obligatione in quo quis est locupletior.

In hac actione. [2] Iste. §. redditur difficilis propter varietatem literarum. videtur enim quod intellectus nostrorum doc. antiquorū fuerit obtenebrat⁹ in intellectu hui⁹ §. et reperio in hac gl. z i gl. l. in hac. §. de trifi. hūc. §. legi sex modis. Sui. de cu. in. l. vinum si cer. pet. legit eum septimo modo. ego legam eum vobis octauo modo. et ex ista octaua lec. redditur hic. §. facilim⁹. et est iste. §. ita breuis in suis dictis quod non potest summari. habet enim tria dicta. vt videbitis. Casum in terminis propter diuersitatem lect. pono in nube quas lectu. infra declarabo. seu recitabo per contraria. ¶ † Ho. ex prima particula quod in hac actione iuratur in litem sicut in ceteris bonefidei actionib⁹. et ista pars non habet varietatem. ¶ † Ho. ex secunda parte quod in iudicijs bonefidei debemus inspicere tempus rei iudicate. ¶ † Ex tertia parte no. qd in iudicijs stricti iuris inspicimus tempus litis contestationis z he due particule habēt varietates predictas. ¶ Oppo. secundum hoc melioris conditionis erit iudicium stricti iuris quam bonefidei. nā in iudicijs stricti iuris iudex quando deuenitur ad estimationem potest habere respectum a tempore litis contestationis vsq; ad tempus sententie. Huius timore Jo. legit hanc. l. in fi. ꝛa parte hoc modo: quod in actionib⁹ bonefidei inspicitur tēpus rei iudicate: subaudi et etiam tempus more qñ mora precessit. et hoc scilicet subauditum quod a tempore more. ꝓbat per argumentum a minori. cum enim in stricti iuris iudicijs de quibus minus videtur inspiciatur tēpus litis contestationis. ergo multomagis in actionibus bonefidei in quibus exuberantius potest officiū iudicis. et ſm hanc lectu. exponitur quāuis pro cum. et ista lec. tangitur hic in fi. glo. vide glo. ibi. Item qd dicit rei iudicande ꝛc. ¶ Ad istam lec. signant oppositiones que sunt in pūn. gloss. et oppo. et videtur qd inspiciatur tempus obligationis contracte. vt. l. homicidium. j. mādati. Sed. ibi estimatio petitur iure obligationis hic vero ipsa res petitur principaliter. sed estimatio venit officio iudicis. ¶ Secundo oppo. z videtur quod in contractibus stricti iuris inspiciatur tempus more. vt. l. vinum. §. si cer. pe. et l. fi. §. de trifica. Sol. siquidem intelligis. l. istam in quantitate debita actione stricti iuris. tunc inspicitur tempus litis contestationis: vt hic nisi mora precessent. qr tūc inspicitur tēpus more. vt. l. cōtraria. Si vero intelligeres hunc. §. in specie debita. siquidē nulla precessit mora. tūc reddi debet talis qualis est vel qualis esse desiit. vt. d. l. in hac. Si vero fuerit in mora tenetur quāti plurimi fuit a tēpore more. z hz hoc opz te intelligere i specie debita q̄ nulla mora precessit lit. contest. Inquantū vero hic ōi qd hic. §. pōt intelligi in quantitate debita nō procedit. qr sum⁹ in materia cōmodati. et quantitas vt quantitas nō cōmodatur. et ista reprehensio tangitur in. l. in hac. de trifi. in glos. magna. Prout vero loquitur in specie debita: in eo qd intelligūt. l. in hac. de trifi. qd ibi nō precessit mora: hz culpa. in primis tribus casibus illius. l. verū pōt dicere. et erit noua lect. ab ea quā ibi tenui. vt declarabo vobis. j. in questionibus. Inquantū vero hic intelligunt in specie data. et qd mora nō precessit lit. cōtest. dicit verū in se. tñ ſm illam lec. nulla esset differentia inter actiones bonefidei et stricti iur. qd est cōtra text. Preterea exponendo q̄ius pro cū. est violare rex. bñ eñ sciuit propue loqui turisco. qñ voluit. ideo Joā. videns istā lect. impropriare literā legit eā scdo mō. et ista lec. nō ponit hic in glo. sed ponitur in glo. magna. in. d. l. in hac. in distinctiōe q̄ ponit circa fi. eius. ſm Jo. ponitur etiā hec lect. in. l. vinū. §. si cer. pe. et est talis. f. qd puncium loquatur de estimatione q̄ fit p iuramentū in litē. et hoc nō mutat. in ver. z rei. loquitur de fructibus qui in actionibus bonefidei venūt a tēpore more. et hoc est qd dicit rex. inspici tēpus rei iudicāde. hoc est more quo tēpore debuit res iudicari. sed in actiōibus stricti iuris veniunt fructus a die litis cōtestationis nō more. vt. l. cū fundus. si cer. pe. in pūn. ista lect. est vera in se. tñ non ꝓgruit huic. §. qr rex. dicit rei iudicāde tēpus quāti res sit obseruabitur. nota q̄ dicit quāti res sit. z sic loquitur de estimatione rei nō de fructibus. et per hoc Azo recessit hic ab ista lec. ibi dū dicit. sed Azo facit vim in eo qd dicit quanti res sit ꝛc. que verba propie respiciunt reprehensionem dicte lec. Jo. posite in dictis glo. et nō eius q̄ ponitur hic. Preterea dicere qd principiū loquatur de estimatiōe rei: et statim faciat transitū ad fructus vt absonū. ideo ipse Azo legit hanc. l. tertio modo. debetis eñ scire q̄ in faciēda estimatiōe duo tēpora sunt cōsiderāda. vnū est tēs a quo debeat hfi nō melioratiōis z deteriorationis. aliū est tēs vsq; ad qd Jo. intellexit qd hic loquitur de tēe a quo. Azo vero dicit q̄ hic loquit de tēe vsq; ad qd. vñ legit sic in actione ꝓmodati sicut in ceteris

a. ¶ In hac in pūn. hūtus. §. ꝛc. z de intellectu huius §. vide alia quid p bul. in. l. j. in fi. §. C. de vsu. z fru. le.

bonefidei actionibus iurek in litẽ. vt hic in pũn. et ꝗ cõtingit ꝓpter dolũ tñ. vt ē. de in lit. iurã. l. in actionibus. sed qñ nõ est cõmissus dolus sed venit fiẽda estimatio per ꝓbationẽ testiũ. tunc inspicitur in cõtractibus bonefidei quãti plurimi res fuerit a tẽpore more vsq; ad fniam vt hic in scõo dicto. In cõtractibus stricti iuris in quib⁹ nõ iurat in litẽ siue dol⁹ sit cõmissus siue nõ inspicitur quãti plurimi fuit a tẽpore more vsq; ad tp̃s litis cõtestatiõis. vt hic in tertio dicto. et fm hoc in prima parte fuit cõmissus dolus. in scõa culpa. in tertia siue dolus siue culpa non curo. vt hic; in prima gl. huius. §. et hec est lec. azo. hic posita. ¶ Ad hanc lect. oppo. de. l. in hac. in fi. de tritic. vbi dicit inspiciendũ tẽpus more. So. fateor qõ inspiciatur tẽpus more. vt ab eo incipiat. z possit crescere vsq; ad fniam. vel vsq; ad lit. cõte. vt hic. ¶ Secundo op. qõ inspiciat tp̃s obligationis. vt. l. hoiem. j. mãdati. Sol. in speciali casu loquitur. et ita pertrãsit Azo. ¶ Contra predicta op. de. l. iul. scribit si hominẽ. in fi. ē. de rei ven. Sol. intelligo hunc finẽ etiã qñ fuit in culpa non in dolo. ita dicit hic azo. et hoc cõtradicit aliquantulũ gl. prime posite in hoc. §. q̃ intelligit hunc finem siue in dolo siue in culpa. vñ fuisse nere volendo Azo. possumus dicere quod prima gl. non sit sua. ista lect. non est vera in se quia in actionibus stricti iuris crescit vsq; ad sentẽtiam. vt. l. vbi. §. primo. de eden. Preterea fm azo. per lit. cõtest. efficeretur deterior cõditio creditoris contra. l. non debet de reg. iu. et. l. aliam. de noua. et sic videtur necessẽ ista. l. intelligatur de tẽpore a quo mora incepit crescere. vnde remanet contrariũ de. d. l. in hac. que dicit qõ a tẽpore more in stricti iuris iudicijs ꝛc. vnde alij legunt alio modo. que lec. ponitur in gl. magna in. d. l. in hac. ideo redeo ad eã ibi. sed si tẽpus more siue sententie inspiciatur ꝛc. legitur ergo ista. §. quarto modo fm Placẽ. qõ intelligatur simpliciter prout litera iacet vt inspiciatur tempus rei iudicande in cõtractibus bonefidei. in actionibus vero stricti iuris tempus litis. contestationis. non ob. l. in hac: quia loquitur quando actio triticaria proponebatur ex contractu bonefidei. est enim generalis ꝛc. vt. l. ꝑma. de tritica. ¶ Sed ad huc obst. finis illius. l. in hac. vbi dicit inspici tempus more. sed ipse exponit hic. dum dicit tempus rei iudicande id est tempus more. tunc enim res debuit iudicari. Ista lectu displicet glo. da 5 iuris restringit. l. in hac: que generaliter loquitur. ¶ Preterea ista distinctio inter actiones bonefidei et stricti iuris non est vera: quia etiam in stricti iuris inspicitur tempus more. vt. l. vinum. ē. si cer. peta. z. l. fi. de tritica. et. l. quoties in diẽ. de ver. obli. ¶ Unde alij vt Guar. et Hug. intelligerunt hunc. §. in. d. l. in hac. quinto modo: vt distinguatur sic. siquidẽ petatur species inspicitur tẽpus more. vt. l. in hac. si vero petat quãtitas. hoc est id qõ ꝓsistit in põdere: nũero. vel mẽsura: tunc adhibetur distinctio que ponitur in hoc. §. vt in cõtractibus bonefidei inspiciatur tẽpus rei iudicate. in contractibus stricti iuris tẽpus litis 6 cõtestationis. ista lec. reprobatur per gl. nam dicere q. §. iste loquatur in quãtitatibus est falsum. cũ quãtitas nõ cõmodetur vt quantitas. vt. l. e. l. §. fi. Preterea non est vera in se alijs rõnibus hic in gl. positis. ¶ Unde alij. vt Bul. legunt hanc. l. alio modo. quod tunc inspiciatur tempus sententie: qñ cértũ est quod tunc plurimi valuit: vt in hac. l. in princ. Sed si a tẽpore more plus valuisset inspicit tẽp⁹ more: vt. l. in hac. circa fi. z fm istum modum vult intelligere. §. in hac. quod non posset procedere nisi ponendo lect. Joã. supra positam: quam supra vobis reprobaui. ¶ Sũ expeditus de ista glos. l. in hac. vsq; ibi. vt autẽ hoc ad euitandas contrarietates ꝛc. vbi glos. recitat distinctionem Joan. in hac materia: ex qua colligitur secunda lec. Joan. quam supra recitaui et reprobaui vnde adhuc iste. §. remanet dubius. qualiter ergo intelligemus? Bul. de cu. in. d. l. vinũ. ē. si cer. pe. dicit qõ in hac actione: et in alijs bone fidei iuratur in litem: et hoc primo. et qñ estimatio probatur per iuramẽtum in litẽ: inspicit tẽpus sententie: et hoc scõo: q̃ huis in iudicijs stricti iuris inspiciatur tẽpus litis cõtestationis quo ad fructus hoc tertio. ista lect. cõtinet in se veritatem: tñ nõ bene cõgruit litere q̃ partim de estimatione rei: partim de fructibus loquatur. totuz esñ videtur loqui de estimatiõe rei si bene inspiciat. vñ ego lego istũ. §. octauo modo clare z notabiliter. et est practica totius titu. ē. de in lit. iuran. Ad cuius 4 † euidentiã premitto q̃ duplex est iuramentũ in litẽ. quoddã est affectionis: et istud prestatur in actionibus bonefidei z in arbitrarijs. vt. l. in actionibus. ē. de in lit. iu. in pũn. quoddã est iuramentũ in litẽ veritatis: et istud prestatur in actionibus stricti iuris et nõ arbitrarijs. vt. l. numis. et. l. videam⁹. §. plane. de in lit. iur. Hoc premisso pone casum sic. In hac actione et in ceteris bonefidei iuratur in litẽ. hoc primo. ¶ Sed quero que erit forma huius iuramenti. debz ne quis iurare pro quãto noluisset carere retro. an vero pro quãto nollet carere tũc tẽpore sentẽtie. Ññ. iuriscõ: pro quãto nollet carere tunc tẽpore sentẽtie. tẽpus esñ rei iudicãde inspicit: et in ꝗ cõcordo cũ Bul. z hoc scõo. Itẽ quero quid in iuramẽto in litẽ qõ est veritatis. qõ prestatur in actionibus stricti iuris nõ arbitrarijs. ad quod tempus referẽt iuramentum. tñ. q̃ ad tẽpus lit. cõtest. et hoc est qõ vult ibi rex. dicere q̃ huis in stricti iuris iudicijs ꝛc. nõ ergo sufficeret nec valeret si deferretur iuramentũ quãti tua interest hodie: sed debet deferri seu referri ad id qõ interfuit retro. hic est casus hic: et fm hoc totus iste. §. legit vnl formiter cõtra dolosum de rei estimatione seu interesse. videamus rõnẽ de hoc. iuramentũ in litẽ qõ est de affectiõe nũq; deferẽ nisi ꝓpter dolũ ꝓmissum in nõ parẽdo iudici ꝓcipiẽti rẽ restituere. vt. d. l. i actionib⁹. in pũn. et ibi dixi. et de dolo. l. arbitrio. §. j. cũ q̃ alle dolus q̃ causat istud iuramẽtũ ꝓmittat solũ tp̃e suie merito ad tp̃s suie referẽt iuramentũ: nec põt referri ad tp̃s more: q̃ mora istud iuramẽtũ nõ causat: et ideo lex semp̃ dicit quãti ea res est inspici vt hic. z d. l. in actionibus. z. l. arbitrio. §. j. alle. z. l. q̃ restituere. de rei vẽ. et ly hic loquat de actionib⁹ bonefidei tñ idẽ tñ intelligo in actionib⁹ stricti iuris in rem arbitrarijs: in q̃bus deferẽ hoc iuramentũ de affectione per dictas. ll. et rõnẽ predictã. Iuramẽtum † vero in litẽ qõ est veritatis p̃statur ꝓpter dolum cõmissum ante sententiã qñcũq; ꝓpter difficultatem probationis. vt. d. l. in actionibus. §. plane merito istud iuramentũ refertur ad tp̃s dolũ cõmissũ vel more cõmissque est causa huius iuramentũ: z in hoc debet inspici

qñ lit. cõtest. q̃ tũc indubitãter cõmittit. idẽ tñ puto z si ante talis dolus intercesserit. z hoc probãt leges q̃ qñ loquũtur de isto iuramẽto loquũtur de pe 8 tento. s. quanti interfuit die debita factus esse. z si. vt de in lit. iurand. l. numis. Non obstat. l. in hac. de tritica. nec aliqua alie. ll. quia ille loquuntur quãdo estimatio rei vel interesse probatur aliter q̃s per iuramẽtum in litem: sed quando per iuramentum in litẽ habes practicam notabilem ex hoc. §. Expediti de lec. veniamus ad materiã huius. §. z glos. in distinctione quam ponit fm Joan. tractat tria. scilicet prima de rei estimatione seu interesse. secunda de fructibus. tertio de vsuris. a quo tempore veniant. ¶ Incipio a primum. z istud expediam perfecte. quia est mate- 7 ria nostra. z pro euidẽtia primi debetis scire † q̃ estimatio rei seu interesse quandoq; petitur iure actiõis: quia erat in obligatione. quandoq; officio iudicis. p̃mum q̃ quandoq; iure obligationis potest intelligi duobus modis. vel iure obligationis ad hoc principaliter constituere. z tunc sine dubio inspicitur tẽp⁹ obligationis contracte. vt. l. fundum conuelianum de noua. z. l. hominem. j. manda. quãdoq; venit in obli b gatione non principaliter constituta sed subrogata. vt in obligationibus facti. in quib⁹ obligatio ad interesse post moram succedit in obligatione: z tunc dicit hic gl. no. q̃ tp̃s more inspicitur. vt ab eo incipiat quanti plurimi fuerit vsq; ad sentẽtiam. vt. j. de re iudic. l. si kalendis. hoc non placet. nam aut stipulatio cõmittitur ad interesse totale. z nunq̃ nisi semel cõmittitur: nec ex post facto crescit. vt. l. cũ querebatur iudi. fo. z no. in. l. si sic. ij. de verb. obli. aut cõmittitur ad interesse particulare: et tunc toties committitur: quoties interest nec inspicitur tempus sententie. nec limitatur vsq; ad tp̃s sententie. vt. d. l. si sic. de verb. obli. z. j. rem ra. ha. l. si procurator. z. l. nouissima. iudi. solu. nec ob. l. si kalendis. q̃ ipso facit p̃ principaliter intelligendo vt sonat ibi litera. Iz gloss. male intelligat. vt hic Secundo casu principali quando estimatio rei vel interesse venit officio iudicis. aut venit declarandum per 8 iuramẽtum in litẽ aut per alias probationes. primo casu hz locũ hic. §. fm lec. quã dedi. secundo casu aut istius estimationis seu interesse habetur ratio. ꝓter culpã aut propter moram. primo casu aut res nõ prestatur. quia reus forte non potest: res tamen extat. z tunc habetur respectus ad tp̃s condẽnationis vt in l. in hac. in pũn. fm intellectũ positũ per gl. in hoc. §. in hac. z. l. cum res. §. sed si culpa. de leg. j. z. l. si a bonefidei. §. si vero. als est. l. de rei ven. z. l. si culpa. eo. titul. aut propter culpam res desiit extare et semper intelligas nulla precedente mora. z tunc inspicitur tẽpus mortis. vt in. l. in hac. in secundo responso. de tritica. aut res nõ desiit extare statim: sed ex interuallo. vt in seruo mortifere vulnerato. tunc inspicitur tempus commisse culpe vt. d. l. in hac. in tertio responso. et ita intelligit gloss. in. d. l. in hac. qui intellectus est verus. vt dixi. sed si mora precessisset. tunc inspiceret tp̃s more fm quod. j. dicaz. z ita loquitur. d. l. in hac. ver. in vtroq; ꝛc. Secundo casu quando habetur ratio estimationis seu interesse propter moram. hic aduerte. quandoq; mora precessit lit. contesta. z incipit crescere estimatio seu interesse tempore more siue in actionibus bonefidei. vt. l. ratio. §. si per venditorez.

¶ Expediã. aliud de materia per Bal. z Imol. in. l. quoties in diem. de verbo. obli.

¶ Non principaliter. non obst. l. ratio. §. si per venditorem. cum ibi nota. de actio. empt. vb loquitur in actione rem tradi in qua post moram succedit obligatio ad in- 9 teresse. i. j. in princ. z ibi Barto. cod. titu. z tamen crescit vsq; ad sententiaz. secũdo ibi loquit quã do erat vẽdirum genus quo casu non censetur esse in obligatione rem tradi sed dari: vt per Bart. in. l. ex emptione. in princip. eo. titul. ideo tũc nõ succedit obligatio ad interesse: sed officio iudicis. l. vbi autem. §. finali. z. l. i seruum. ff. de verbo. oblig. et in specu. vide Paul. in. l. j. in fi. pun. de act. empt. vbi ergo succedit obligatio ad estimationem seu ad interesse attendẽtur tẽp⁹ obligationis orte ad estima. sive ortu fuerit tpe contractus. d. l. fundum. in fi. siue alio tempore puta solutionis. z illud tempus tantũ inspicitur. exemplum patet in. l. hominẽ. ff. mand. siue ortur tempore mortis. vt in obligatione faciendi: q̃ tempus more tantum inspicitur. d. l. si calende. z. l. stipulationes nõ diuiduntur. ver. celsus. de verb. obli.

etiā postea donec executio fiat. vt. j. de vsu. l. in fideicō. in pin. aut petitur aliq̄d nō iure obligatiōis. sed officio iudicis. z tunc potest crescere vsq̄ ad sententiā. z non vltra. vt. ē. de eden. l. vbi. §. j. ratio quia minoris vigoris est q̄ debetur iudicis officio q̄ illud q̄ debetur iure actionis. vt. l. cū postulassem. in pin. de dā. infec. hoc nō placet: † q: cautio iudi. fol. z cautio dāni infecti petūtur officio iudicis. z tamē iste cautiones committuntur plures quottes interest. vt. l. nouissima. iudi. fol. z. l. nō quasi. §. illud: rem pupil. salfo. z. l. si procurator. rem ra. habe. cuz si. dic ergo quandoq̄ habetur ratio interesse seu estimatiōis iure actiōis, et tamen inspicitur tp̄s quo actio ista committitur. nec vlterius crescit vel decrescit. vt. d. l. vbi. §. j. de edend. z. ē. tit. j. l. id q̄d. §. fin. cū. l. seq. z q̄ dico de interesse intellige quando cōmittitur ad interesse totale. vt. ē. dixi. eo ꝯo casu quo habetur ratio interesse seu estimationis iudicis officio: tunc potest crescere quousq̄ iudicis officium durat quod est non solum vsq̄ ad sentētiam. sed etiam vsq̄ ad executionem. vt. l. in fideicō. in princip. de vsu. z de actio. emp. l. ratio. §. si per venditorē. ¶ Et ex hoc habes notare duo communia. dicit statutum quod emendetur damnum a rusticis. z quod de estimatione damni credatur damnū passo vsq̄ ad certam quā titatem. † nam cum hoc interesse veniat iure actiōis iudex debet deferre iuramentum: quātum damnum ipse est passus tempore damni dati. nec valeret iuramentū si diceret: iuro me tū damnū passum esse ex tali facto. nu si referret se ad tp̄s dati dāni pōt esti esse q̄ hodie interest eius in plus q̄ tpe dati dāni. sed hoc nō debet inspici. vt. d. l. vbi. §. j. de edē. z. l. id q̄d. §. fi. cū. l. seq. de cōsti. pecu. fin. ¶ † Itē ex hoc habes aliā practicā cōem fm statuta z cōsuetudines rusticie. instrumēta cōfessionata in ādātur executionē: z habent vim stile diffinitiue. q̄to ergo q̄si petitur executio instrumenti cōtinentis debitū frumēti vini vel olei vtrū habeat ratio estimationis a tpe more. fm opi. glos. nō habetur. q: offitis iudicis exequētis se nō extēdit ad hoc: sed sup iste fo. solū petitur executio. z tpe facti instrumēti videtur lata sententia. ergo ꝛc. sed fm opi. quā teneo q̄ etiā z post sententiam. crescat estimatio: tūc haberetur ratio huius estimationis. z ita seruatur. q̄ arbitri indubitanter verū fm iura canonica fm q̄ nō possunt peti vsure. et: sic non possunt peti vsure centesime post quadrimestre tp̄s. z semp illud q̄ dixi post cōdēnationē crescere intelligas deducto tpe q̄ datur iudicatis ad soluendū vt. d. l. in fideicō. in pin. j. de vsu. Itē q̄ dixi crescere a tpe more vsq̄ ad sententiam. intelligenisi mora sit purgata: q: tūc nō cresceret a die purgate more vt. l. sed si alia. de consti. pecu. z de peri. z commo rei ven. l. illud. de verb. oblit. l. si seruum. §. sequitur. et §. de illo. Item intellige nisi res deserit extare ante sententiam: q: tunc post q̄ē est perempta nō pōt estimatio crescere. vt. d. l. in hac. de tritic. z not. in. l. vinū. ē. si cert. peta. ¶ † Reassume ergo breuiter vsq̄ ad q̄ tempus crescat estimatio: aut estimatio venit iure actionis. z nō crescit a tempore obligationis. ꝛtracte. vt. d. l. vbi. §. j. de eden. z. l. fundū cornelianum. de noua. z. l. id q̄d. in fi. cū. l. seq. ē. de cōsti. pe. aut officio iudicis. z tūc aut mora fuit purgata: z crescit vsq̄ ad tempus more purgate. z nō vltra: aut non fuit mora purgata. z tunc aut res desiit extare z crescit vsq̄ ad tempus mortis. z nō vltra. aut nō desiit extare: z crescit vsq̄ ad sententiā. z etiā post deducto tpe q̄ datur iudicatis. vt. d. l. ratio. §. si per venditorē. de acti. emp. z. d. l. in fideicō. in pin. de vsu. ¶ Quero vidi q̄ mora rei facit estimationē crescere. quero † vtq̄ mora actoris faciat estimationē decrescere. istam. q. ponit Ly. in. l. in minoru. C. in quib. cau. in integ. resti. nō est necessē. z dicit q̄ Jac. de ra. dicebat q̄ nō: Det. dicit cōtra. per. l. hominē. in fin j. manda. z ponit exemplum in equo debito: text. z glos: licet non alleget: videntur hoc tenere in. d. l. ratio: versic. quod si per empto. de actio. empti. Bieuiter lex que istud declarat z ponit effectum more ex parte actoris est lex. si mora. solut. matrimo. cum glos. sua: nam q̄si debetur species mora actoris facit eū tenere solum de dolo vbi alias tenebatur. de culpa leui: Item non liberat reū a lucro: sed facit ne versetur in dāno: hic est tex. ibi. ¶ Nunc ad propositum specie debita omne lucrū contingēs in ipsa specie debita debet reddi creditori. vnde si equus efficitur melior z carior: nō debet hoc retinere debitor: nec obst. d. l. hominem in j. manda. quia debet intelligi ex distinctione predicta q̄ mora nocet actori quo ad quae dicta sunt. in quantitatibus vero debitis mora actoris facit ne reus debeat esse in dāno. et ideo si ego deberē tibi. x. corbes frumēti quae die debita tu mentissem pro. x. ducatis quae die debita tu noluisti recipere: si hodie cū vis non reperires pro. x. ducatis decrescit estimatione ego reus sim in damno. vt dicta. l. ratio. § si per venditorem. non autē q̄ reus debeat esse in lucro. ¶ Posita theorica addenda est practica primo quo ad formationem libelli. de quo dixi in dicta. l. vinum. si cert. peta. vbi glo. ponit. ¶ † Secundo est videnda practica quo ad modum probandi: z siquidem probetur per iuramentum. dixi quod practica est casus in hoc. §. Si vero probetur alio modo dic vt. l. si seruus in princi. ē. de condi. fur. de probatione vero interesse. dic vt. l. j. de fen. que p eo q̄ interest profe. † Itē est videnda practica quo ad sententiam. z illa colligitur ex formatione libelli quam fecit in. l. si ē. fen. sine appellatione cum. z. d. l. vinū. z dixi in l. si seruum. in fi. de ver. obli. secundo est videndū si de fructibus de quibus dic vt in glossa: plenius in. l. vide amus. §. si actionem. j. de vsur. z dixi in. l. si filius.

Andreas Pomate.

a: ¶ Si cert. peta. Vide Bologj. in addi ad. v. consilium. anan.

§. j. de ver. obli. tertio videndū est de vsuris. et dic: a
18 vt in gl. tene † pro cōstāt q̄ in actionib̄ stricti iuris nūq̄ venūt vsure. vt. l. quoties. de cōdi. ob tur. cau.
19 C. et de cōdi. inde. l. j. ¶ Ultimo no. fi. glo. q̄ dicit † q̄d in cōditione inde. illud est in obl̄one in quo quis est locupletior. q̄d dic vt dixi in. l. q̄d indebitū. et in. l. in summa. §. in frumēto. ē. de cōdi. indebi.

8 **Heres** [a] In obligatione rem restitui in contracibus bonefidei heres tenet vltra hereditariā portionē quatenus rei restituē de habet facultatē. h. d. ¶ Opp. q̄d actiones personales ad speciem nō dantur cōtra heredes. nisi pro hereditaria portione. vt. l. si tibi homo. §. fi fundus. de leg. j. et. l. qui fundū. §. si tu ex parte. ad. l. fal. et. l. pro hereditarijs. C. de heredi. act. So. hic in obligatione rem restitui ex cōtractibus bone fidei ꝓpter equitatē que officio iudicis in hoc versatur. vt hic dicit text. in fin. 3 ibi in stricti iuris. et in obligatione rem dari. et hoc tenet Pe. in d. l. pro hereditarijs. ¶ Cōtra predicta 5 oppo: q̄d etiā idē sit in actionibus stricti iuris. vt. l. in conditione. de condi. fur. ē. et. l. si plures. j. de vi z vi 6 ar. Sol. illud verū q̄si cū illa actione stricti iuris pōt concurrere rei vendicatio. vt no. per Dy. in. d. §. si tu ex parte. quod ego plene examino in lege eadē. §. c cato. de ver. obli.

1 ¶ Filius q̄d in actione cōmodati et in alijs in quibus patri non queritur nec pōt queri vsufructus q̄d possit esse in iudicio sine eius consensu.

b **Si filio.** [b] Ex ꝓtractu cōmodati celebrato cū filio vel seruo ipse tenetur insolidū. z pater vel dñs de peculio. et de dolo ipsorū habebit rō: hoc dicit. ¶ Op. q̄d etiā ipse pater potest conuenirī directo tanq̄ legitimus administrator. vt. l. j. C. de bo. ma. et de bo. que libe. l. fi. Sol. glo. fatetur q̄d hodie posset fieri vel veritus. vt glo. postea dicit. illō est verū. q̄si agitur pro rebus quarū habet pr̄ vsumfructum: et sic est legitimus administrator. secus si 2 alias agatur cōtra filiū. verū tū dicit gl. q̄d omni casu cōsensus patris requiritur. vt. l. cū nō solū. §. necessitatem. de bo. que libe. hoc † aūt nō arbitror fm veram opi. Oto. positā in. d. §. necessitatē. in glos. probat. extra de iud. c. fi. i. vl. pbat etiā p rōnē. nā de iure codicis nō est diminutū ius filij: sed auctū. si ergo 3 fm ista tpa poterat filius esse in iudicio sine consensu patris. ergo z hodie poterit. loqtur ergo ille. §. necessitatē. in casu in quo pater hz vsumfructū. vel posset habere: sed eū repudiauit. z ideo in signum repudiationis eius consensus requiritur. facit quod hoc anno dixi vobis in. l. fi. §. j. de ver. obli.

Nō pōt. Commodatū nō consistit in his que vsu cōsumuntur nisi sic tradātur. z vsu b nō consumantur. h. d. ¶ Quero quid est hoc dictum diuitis gratia ꝛc. Solu. vt glo. vel dic vt quotidie fit c arcipiturpecunia in cōmodatum: vt appareat in cōtractu presens z parata solutio. z sic fingitur soluta. vt. l. singularia. §. si cer. peta.

Si vt certo. In hac actione ex natura officij iudicis. q̄d deseruit actiōi bonefidei habetur ratio interesse loci z temporis. h. d.

Andreas Pomate.

Si quis hac acti. Litis estimatio similis est emptioni. h. d.

¶ Iberes eius. in princip. huius ꝛc. vide de ratione per Baldum. in. l. pro hereditarijs. in. iij. colum. in versi. xij. hic alleg. z Paul. de castr. in. l. si tibi homo. §. si fundus. dicit quod iste text. procedit in actione bonefidei sec⁹ in actione ex testamento que sunt stricti iuris. l. als de in li. iuran. z in §. actionū. insti. de ac. z sic nō habet ita largam naturam preter quam moram et accessiones. l. minoru. C. in quibus causis i integr. restit. l. et litio et feio. §. vsuras. de legatis. j. z subdit q̄ si in casu illius §. fuisset legata reste. stōtis posset ea possidere ꝓ vnuz ex heredibus tū q̄ nedū ꝓ eū insolidum posset agi rei ven. vt dicit ibi Bart. sed etiā actiōe restamētō. q: est ō casibus in quib̄ pōt cōcurrere rei vēdicatio. et ꝓsonalis iuxta ea que leguntur et notantur in. §. sed nostra. insti. de leg. per Bar. hic in fi.

a ¶ Si filio fami. in pin. huius ꝛc. de hac gl. vide imo. in. l. possessor. §. j. de acqui. pos.

¶ Nunc videndum. in pin. z in quantum dicitur q̄d in commodato venit dolus z leuis culpa limita verum nisi commodans dicat: conserua eam tuo arbitrio quia tunc re perdita non tenetur commodatarius. ita dicit singulariter Bar. per illum tex. in simili in. l. j. de fo. q̄d intellige vt ibi dicetur.

¶ Nunc videndum. Limita vt per glossam in lege si mora. et Pau. de castr. in fine. et Jaso. ibi. ff. solutō matrimonio.

a ¶ Plerūq;. Et adde not. in l. si inter. C. de iure do. et q̄ ibi dixi per Bal. in l. si pascēda. C. de pact. ⁊ latis per eū in l. j. j. in pe. et vlti. col. C. cōmo. Jo. an. in. c. j. extra eo. distinguit quod in contractibus de quorū natura est vt transeat dominiū seu estimatio operetur v̄ traditionē: et tunc trā fit periculum. casus est pro hoc l. l. quoties. ⁊ bon⁹ tex. in l. plerūq; ff. co. ti. ⁊ in fundo estimato dato in dotem. in cōtractib⁹ de eorum natura estimatio non facit vēditionem: vt in locato ⁊ cōmodato estimatio non facit plus trāsire in accipientē quā exposcat natura cōtractus ſ̄ o ab. i. tūc estimatio vt sciat pretiū rei: casu quo res pderet vl detertoiaret. et dicit Abb. sicu. in. d. c. j. q̄ ista opinio plus sibi placet: quā opi. Bart. hic ⁊ Accur. pro qua etiā facit: quia interpretatio etiaz d̄z fieri contra eū qui potuit apertius dicere: vt in regula contra eum. de reg. iur. lib. vj. ⁊ in. l. quicquid astringende. de verb. oblig. sed Jo. and. non respondit ad istum tex. hic qui loquitur in commodato sed Abbas ibi dixit quod intelligit hunc tex. quando accipiens expresse promisit se prestaturum estimatio. et ita aperte loquitur iste. §. in fine. secus quando estimatio fuit simpliciter facta. idē dicit quando quis promisisset alternatiue rez vel estimationem per. d. l. plerūq;. ⁊ in contractu dotis quādo agitur vt species red datur estimatio nō facit trāsire periculum casus fortuiti: sed solum detertoiationem rei que fieret dolo vel culpa viri. vt dicta lege si inter virum. cum gloss. et ibi Baldum. C. de iure dotium. ⁊ ibi etiam per Baldum quid si res que seruanda seruari non potest: vt animal vel res que cōsistit in ponderemumero et mensura. et istis adde Bald. in. l. j. in. viij. questio. C. pro socio. Barto. in. l. j. de estima. actio.

nō agebatur. q̄ ergo hic d̄r: de cōtractibus in quibus versatur vtriusq; vtilitas debet intelligi q̄ hoc ab vtroq; principaliter agebatur: alias diceret cōtractus fieri gratia illius tm̄ cuius causa principaliter agebatur vt. d. l. rogasti. in prin. et. l. si quis nec causaz. et. ibi no. e. ti. ¶ Ad scōam op. q̄ propter cōuentionē quis nō teneat de casu fortuito. vt. l. sed et si quis. §. quesitum. s̄. si quis cau. So. vt ibi. ¶ Op. q̄ estimatio non faciat trāsire periculum. vt. l. j. j. de estima. ac. et. l. si inter virum. C. de iure do. dicit gl. q̄ſ de natura contractus veniebat culpa lata ⁊ leuis: tunc estimatio facit venire leuissimā: sed q̄ſ de natura contractus veniebat leuissima estimatio: tunc facit venire casum fortuitū vt aliquid operetur. arg. l. si quando. de lega. primo. ita dicit gloss. hic quam vide. ⁊ signa istam materiam. quid operetur estimatio ponit Lyn. C. commo. l. prima. Bul. ponit eam hic. ego autem in multis discrepo ab eis. et pro declaranda materia opp. infra pro socio. l. cū duobus. §. si in coeunda. et. §. damna. dicit Bul. ibi in p̄cu; societatis in qua non potest conuenirī: vt vnius soliusſit periculum. vt lege si non fuerit. paragrapho primo. eodem titu. merito estimatio non facit transire periculū. hec so. non placet. nam licet non possit

4 conuenirī: vt vnus ex socijs sustineat periculum societatis in totuz: potest tm̄ conuenirī vt sustineat in aliqua certa re: vt. d. l. si non fuerit. §. j. ō Azo in. l. j. de estima. act. intelligit illum. §. damna: p̄m distinctionem huius gloss. vt vbi venit leuis: estimatio faciat venire leuissimam: vbi leuissima: estimatio tunc faciat venire casum fortuitum: quod intellige: vt infra declarabo. ¶ Sed oppo. j. de iure dotium. l. plerūq; §. fi. cum. l. sequen. Sol. dicit Bul. quandoq; estimātur res que de facili consumuntur: ⁊ tunc estimatio facit transire periculum: vt hic. ⁊ l. plerunq;. in princi. et in fin. de iure dotium. ⁊ l. estimate. ff. folu. mat. aut estimantur res que non ita de facili consumuntur: et tunc est adhibenda distinctio. d. l. plerunq;. in fine. vt estimatio non faciat venire periculum detertoiationis: sed perempionis sic. ista distinctio non placet per. d. l. plerunq;. in princ. ibi ponitur dicto maxime: que idem innuit in rebus que de facili non consumū: tur: quod in his que de facili consumuntur. ad idem l. quoties. de iure dotium. dic ergo q̄ in. l. plerūq;. in fi. fuit dictū q̄ redderetur vel estimatio vel res: ⁊ sic alternatiue. hic vero fuit res tradita estimata simpliciter. ¶ Item opp. de. l. si gratuitam. §. j. de preſcri. ver. Sol. dicit Bul. ibi loquitur q̄ſ traditur res estimata et ad quem vsus non transit: quo casu dic sēm distinctionem illius. §. ⁊. l. rogasti in prin. s̄. si cer. peta. ⁊ ibi no. sed si traditur res estimata et ad quē trās fertur vsus: tunc facit transire periculum: vt hic et. d. l. plerūq;. in pun. hoc nō placet per. l. j. in fi. j. de estimato. ac. ideo dic. q̄ſq; res tradit estimata hoc acto q̄ reddatur estimatio non res. ⁊ tunc est emptio: et tunc fine dubio periculum spectat ad accipientez. vt l. necessario. in prin. de peri. ⁊ commo. reiendi. quādoq; datur res estimata hoc acto q̄ reddatur rez non estimatio: ⁊ tunc non facit transire periculum et modicum operatur: sed eius effectuz dic vt. l. si inter virum. C. de iure do. quādoq; res traditur estimata hoc acto q̄ reddatur res vel estimatio. et tunc aut hoc fit in contractu de cuius natura est: vt in re tradita trāsferatur dominium vel vsuscapiendi conditio: ⁊ tunc non facit transire periculum detertoiationis: sed perempionis sic. vt. d. l. plerunq;. in fi. ⁊ hoc operatur natura alternatiue: quia re existente: z̄ detertoiata ipsa potest reddi: sed re perempta non potest reddi ipsa: ideo de necessitate deuenitur ad estimationē. si vero hoc fuit actū in contractu: de cuius natura nō est vt transferatur dñium. ⁊ tunc idem q̄ſ q̄ſ res traditur estimata simpliciter. vt statim dicā. q̄ſq; res traditur estimata simplr ⁊ de reddenda re vel estimationem nil d̄r. ⁊ tunc aut hoc fit in contractu de cuius natura est vt transferatur dñium. vel vsucapiendi conditio: aut non primo casu aut natura illi⁹ cōtractus repugnat q̄ illa estimatio faciat emptionem. ⁊ non inducitur emptio: nec transfertur periculum. vt. l. seruos. s̄. fa. ercis. prætū eñ serui cum nō sit hereditarū nō venit in diuisionē. Aut natura cōtractus nō repugnat. ⁊ tūc videtur facta emptio: ⁊ trāsit periculum in accipientem. vt. l. plerūq;. in princi. et. l. quoties. s̄. a. leg. ⁊. l. estimate. j. folu. matr. fi. ut enim ipsa res pōt esse in dote. ita estimatio ei⁹. q̄ſq; estimatio fit in cōtractu de cuius natura est. vt pro parte transferatur dñium. ⁊ p parte nō. vt in societate ⁊

tunc pro ea parte pro qua transfertur dñium transit a periculum in accipientem. vt. d. l. cū duob⁹. §. dāna. et. §. in coeunda. j. pro socio. pro alia vero parte non transit periculuz. vt. d. §. dāna. nisi p̄m distinctionem b quā dicam incontinenti. sēdo casu q̄ſ estimatio fit in cōtractu de cuius natura nō est vt trāsferatur dominium vt in cōmodato locato ⁊ deposito ⁊ si. ⁊ ista est materia nostra. quo casu distingue altos contractus ab illo contractu innominato. quo res estimata vendenda traditur. vt primo casu in oibus alijs contractib⁹ in quibus dominium nō transfertur sed de natura c̄tractus veniebat leuissima[a] culpa. tunc facit 1 venire casum fortuitū. vt hic in text. ⁊ gl. Si de natura cōtractus veniebat leuis culpa. tūc facit venire leuissimam. vt. d. l. cum duob⁹. §. dāna. prout loquitur e in ea parte in qua dominium nō transfertur. ⁊ no. in 2 l. j. j. de estima. ac. ⁊ hac gl nec ob predictis. l. cū fundus. ⁊. l. quero j. loca. quia ibi insīm nō erat locatū. merito per estimationez in eo videtur facta emptio p̄m gl. ⁊ doc. sēdo vero casu q̄ſ res estimata traditur 1 vendenda. dic aut estimatio refertur ad ipsam rem traditā prout tradita est vel prout reddenda est. aut 2 refertur ad rem prout est vendenda. ⁊ istud cognoscitur ex verbis. primo casu estimatio facit transire periculum in accipientē. vt. l. j. in fi. j. de estima. ac. adhibita tm̄ illa distinctione. aut ex natura cōtractus veniebat leuis. ⁊ facit venire leuissimā. aut venit leuissima ⁊ facit venire casum fortuitum arg. huius l. ⁊ no. in. d. l. j. de estima. act. p̄m opi. Azo. sēdo casu estimatio nil operatur quantū est ad translationem periculi: sed est aduertendum cuius gratia celebretur contractus. vt. d. l. si gratuitam. §. j. de p̄scri. ver. aut est dubium qualiter estimatio fuerit facta. ⁊ in dubio respicit rem prout vēdenda est. nō prout est restituen- b da. vt. d. l. si gratuitam. §. j. de p̄scr. verb⁹. ¶ Ultimo 5 scias q̄ in oibus casibus in quibus dixi q̄ estimatio facit emptionem. est verū q̄ſ estimatio est certa. sed si dicerem sic reddam tibi estimationem simplr: re perempta cōtingeret liberatio. vt. l. quidā. §. ij. de c lega. j. ¶ Ex predictis potes esse certus[c] q̄ſ locato: 6 locat ⁊ tibi ronemū estimatū an estimatio faciat in te transire periculū. ⁊ certe cū ex natura cōtractus non fit. vt transferatur dominium. talis estimatio nō facit emptionem. sed cum ex natura contractus veniat leuis: estimatio predicta faciet venire leuissimaz. vt hac gloss.

1 ¶ Culpa q̄ presumatur q̄ſ quis res commodatas amisit: suas autem saluas fecit.

2 Quando quis h̄z diuersas res cōmodatas a duob⁹ locus est gratificationi quas saluet.

Quod vero senectu.

1 bus. ¶ Ho. q̄ culpa est si res suas saluas fecit: cōmodatas amisit. ⁊ ex hoc solo presumitur culpa. vt. j. de adm. tu l. tuto: sēdo dignitatē. §. nō est ferēdus. ¶ Quere gl. quid si res commodata erat vilior q̄ſ d sua: dic vt in ea. ¶ Quero ⁊ quid si erant equales: 2 vel habebat commodatas res duorum: ⁊ certe tūc locus est gratificationi. vt si non potest vtranq; euadere re: euadat quam vult. vt. j. ad sil. l. iij. §. ij.

3 Aut teneatur custodire tacite idem si expresse agatur.

¶ Leuissima. Vide Specul. de loca. §. nunc dicendum est ⁊c.

Andreas Pomate.

¶ Prescrip. ver. Vide Are. consi. cvij. ale. clxxj. in. xj. col. Roma. consi. cccxiij. ad fi. ⁊ plene Are. consilio lxxxiij. co. ij. ⁊ se. Soz. consilio xciij. co. iij. ad finem.

1 Homo seipsum custodit. Et in eo nō debetur tanta custodia.

Custodiam.

Summari cuz precedentibus. h. d. ¶ Quibus casib⁹ tacite tenetur c de custodia. ⁊ idem est si expresse agatur: et hoc sequitur super verbo indigeret. ¶ Ho. q̄ minus tenetur de custodia[c] in homine q̄ſ in alia re: quia homo ipse scit se custodire: ⁊ ideo nō debetur tanta custodia iudicialis vel conuentionalis.

1 ¶ Si culpa precessit casum q̄s de casu tenetur: ⁊ quando.

2 Positiones ⁊ articuli quō fomentur vt quis teneatur de casu.

¶ De custodia. minus tenetur quis de custodia in homine q̄ſ in alia re ⁊ adde que dicatur fida custodia dicit gl. in. l. j. j. de seruis fu q̄ ille qui ligat diligēter custodit. vide late Jnn. in. c. nuper. in pun. de sen. excō. ⁊ ibi videtur q̄ quis d̄z carceratus cui assignatur vnus locus de quo nō possit exire. ⁊ dicit Bar. in l. fi. C. de decur. lib. xij. q̄ aliud est ponere in carcere ⁊ aliud sub custodia detinere. ⁊ d̄z fida custodia retinere qui de ei⁹ manib⁹ nō aufugit. p. col. de pace tenen. c. si iuder. in versic. secure. ⁊ de hac custodia. vide Bar. post gl. in. l. si pecuniam. §. sed non accepit. de cōdi. ob ꝛau. ⁊ hic no. q̄ tenetur vnus custodire

Andreas Pomate.

¶ Quero. Adde quod sit locus gratificationi. Vide gloss. in. l. cuues. C. de incol. libro decimo. Bald. in l. per agrum. C. de serui. agna. et in. l. fina. C. commi. vel epi. et vide Barto. in. l. admonendi. in. vj. columna. supra de iureiuran. Alexand. in lege si titius. in fine. de verborum obligatio. dum allegat dictū Baldi in. l. de quibus. C. de secund. nupt. Adde contrarium tenuisse Bal. eius quod dicit in dicta. l. de quibus. in autenti. ex testamento. C. de colla. et vide per Alexandrum in lege qui filiabus. §. primo. de legatis primo.

senem q̃ iuuenem ⁊ quãdo quis dicatur carceratus et quando non. vide in l. qui neq; ff. de verb. sig. ante l. bonorum ibi posita; ⁊ per Bal. in l. j. in. viij. col. C. de cõfes. omnino Bal. in l. admonẽdi. in. ix. col. de iureiuran. ⁊ per Ang. in l. qui in carcerem. ff. quod me. ce. u. ⁊c.

a ¶ Sed interdum. [a] Sũma ut cũ precedentibus. ¶ † No. q̃ quis tenetur de casu quãdo culpa precedit casum. ¶ Contra hoc opp. j. ad. l. rho. de iactu. l. fi. §. j. gl. dicit fallit ibi. nec aliter soluit. tu dic clarius q̃ culpa precedit casum. vtrũ quis teneatur de casu. dic fm Bul. sic. aut illa culpa cadit in moram et tenetur de casu. vt. l. q̃ te. ẽ. fi cer. pe. ⁊ l. si ex legati causa. de verbo. obli. aut non cadit in moram. et tunc aut illa culpa non est ordinata ad casum. quia ex illa culpa nullo modo potuisset casus ille cõtingere. ⁊ tunc non tenetur de casu. vt. l. non omne. de sta. lib. facit. l. si alius. §. est ⁊ alia. quod vt aut clam. quandoq; culpa potest esse ordinata ad casum: quia ex ea potest contingere casus. tunc aut casus fecutus est propter illam culpam: et tunc tenetur de casu vt hic. aut casus nihilominꝰ contigisset posito q̃ culpa nõ intercessisset. ⁊ tunc aut culpa fuit cõmissa in non faciendo. ⁊ quis nõ tenetur de casu. vt. l. ⁊ in totũ. j. de impen. aut fuit commissa in faciendo. et tunc aut illud factum non cadebat in delictum. et tunc nõ tenetur de casu. l. fi. §. j. j. ad. l. rho. de iactu. ⁊ l. si q̃ j. de act. et obl. facit. d. l. si alius. §. est ⁊ alia. q̃ vt aut clam. aut illud factum cadebat in delictũ. ⁊ tunc tenetur quandocũq; de casu postea euenente. vt. l. ita vulneratus. ad. l. aqui. fm Bul. tu hoc vltimum subdistingue. aut delictũ committebatur circa rem ipsam. et verum dicit Bul. aut committebatur circa vsum rei. ⁊ tunc secꝰ. vt. ẽ. de cõdi. fur. l. qui furtus. ⁊ ibi vidistis. ¶ † Ex his habes qualiter debeas formare positiones ⁊ articulos. vt concludatur q̃

b ¶ Et tũc. adde bar. in. d. l. qui furtiua. de pdi. fur. p Bald. in l. pignus. in fi. C. de pi. act. p pau. de cas. in l. j. in pnc. ẽ. de eo per quẽ factũ erit.

c ¶ Ascẽdeo. an vẽdito eq̃ videat vẽdita sella. Bar. videatur tenere q̃ sic p illũ tex. in. l. esi q̃. ẽ. nõ soluz. j. de fur. facit q̃ ipse no. in l. de ẽbus. circa fi. ẽ. de leg. ⁊ vt de q̃ dixi in. d. l. eum qui. ⁊c.

¶ Andreas Pomate. 2

d ¶ Seqtur. vide bal. c. trãslato. ẽ psti. quã sequitur Jas. in l. si extraneus. §. fi. ẽ. de cõdi. ob cau. vide aliam. q. hic positam per Jaso. in. l. de quibus rrvj. col. ff. de leg.

e ¶ Interdũ. Adde q̃ no. Bar. in l. pe. §. j. so. mat. et Bar. in l. j. §. neq; castrẽse. de col. bo. ⁊ ibi dixi. ⁊ bal. in. l. cum te. in. l. ⁊ ij. col. C. de dona. ante nup. ⁊ que dixi post Bar. in. l. iij. §. fi. ff. de mu. ⁊ hono. ⁊c.

¶ Andreas Pomate.

f ¶ Tene menti. vide Feli. c. super eo. in secunda colum de testi.

g ¶ Commodatarius. vide Barto. in. l. rogasti. ẽ. si certum peto.

culpa faciat quem teneri de casu. nam quandoq; debet concludi q̃ propter culpam casus euenit quandoq; hoc non est necesse. ¶ Ptẽ ex predictis habes qualiter debeant formari articuli ex parte rei. sez q̃ casus euenisset etiam si culpa non precessisset. vt ex predictis patet.

Deniq; Si commodans nõ patitur commodatarium vti re ad eus vsum ad quẽ commodauit tenetur commodati cõtraria. Si commodatarius aliter vtitur tenetur cõmodati directa. hoc dicit.

☞ Vendita equa an videatur venditus pullus. Et an sella vendito equo. remittitur.

Ascẽdeo. [b] Diligentia debet adhiberi in re cõmodata. ⁊ eius sequelaꝭ. h. d. ¶ Guil. format hic † duas questiones vnam vtrũ vendita equa vel vacca videatur venditus pullus q̃ sequebatur eam. Item nunquid vendito equo videtur vendita sella. de hoc vltimo videbis in. l. ediles §. item sciendum. de edi. edic. j.

☞ Stagialia burse ⁊ cotone quas vir mittit vxori quando eam ducit quod nõ videntur donata. Sed potius commodata.

Cõmodatarius ad hoc vt teneatur de culpa necesse est quod commodatum fiat gratia ipsius. Et forma positionum.

Commodatum in dubio presumitur rogatu cõmodatarij.

Interdum. [c] Si commodatum fiat gratia dantis vel eius oblatione commodatarius de solo dolo tenetur. h. d. ¶ Tene menti [d] hunc casum † q̃ stagialia: burse ⁊ cotone quas vir mittit vxori q̃ ducit eã q̃ nõ videntur in dubio donate: ez magis cõmodate vt hic: vt magis ornate ad virum accedat. ⁊ ppter hoc nõ cõfirmantur morte. nec debent apud vxorem remanere nisi consuetudo aliter se haberet. ¶ Scdo not. † q̃ ad hoc vt cõmodatarius [e] teneatur de culpa est necesse q̃ cõmodatum fiat gratia ipsius. facit. j. depositi. l. j. §. sepe euenit. ⁊ sic sis cautus. de hoc facere positionẽ. q: cõmodasti rogatu recipientis. vel si defendis cõuentionem. tu probare si potes q̃ ille obrulit tibi illam rem. Sed quid si de hoc [f] nil est probatum ex vtraq; parte: respondeo presumitur rogatu commodatarij regulariter. vt. ẽ. ea. l. §. commodatum autem ⁊c.

☞ Qua actione sit agendum quando res mea est per te pignorata.

Contra non luentem rem meam per ipsum pignoratam quando agere potero.

Nunc videndum. Si res data vt pignoretur nõ restituitur cõpetentibus actionibus est agendum. vel actio debet cedi sumptibus ⁊ periculo ipsius cedentis. h. d. ¶ † No. distinctionem q̃ res mea pignoratur per te qua actione sit agendum contra te. quã distinctionem ponit glo. larius. C. co. l. pesi. ¶ † Quero quid si non est appositum tempus j. q̃ luere debet: ego q̃ potero agere contra te. glos. dicit hic si diu steriit q̃ non luit. in. d. l. pesi. C. eo. dicit si ei est lucrio facilius. et non vult luere. die vt ibi.

Si me. Culpa hominis cõmodati cũ re commodatarium non excusat. secus in do-

lo. h. d. ¶ Oppo. ad principium q̃ cõmodatarius non tenetur de culpa ipsius nũtij missi cum re. vt. l. si mei. §. cõmodatum. j. e. Solu. intelligas hic q̃ ego cõmodaui tibi seruũ cum lance: non tũ hoc acto. vt illa res esset in custodia serui. ⁊ ideo tu cõmodatarius teneris de culpa si forte ille seruus non erat ita idoneus q̃ ei debuisset cõmitti: alꝭ si iam idoneus esset cõmodatarius nõ esset in culpa. vt. j. e. l. eum qui. 2 cum. l. seq. ad fi. ¶ Op q̃ dolus serui nõ excuset cõ- b modatarium vt. l. rem mihi. §. in exercitu. j. e. Solu. hic de seruo cõmodato cum re. ibi de seruo commodantis: non commodato cum re.

1 ☞ Per appositionem custodie quando videat remissa custodia.

2 Custos carceris q̃ non liberetur a custodia carcerati recommendati per potestatem licet postea potestas miserit ad custodiam famulos. 3

3 Scholaris quãdo teneatur de custodia roncini locati si locans misit famulum. c

Si de me. Appositio custodie facta ex postfacto nõ remittit custodiam et cuiꝰ res fuerat cõmodata. h. d. ¶ Oppo. † q̃ per appositionem custodis videtur remitti custodia. vt. ẽ. l. pri. ver. plane. Sol. ibi loquitur q̃ custodẽ apposuit ab initio. hic q̃ ex postfacto. ista solutio vera est in se: vt statim dicam. tũ non cõgruit precedenti. §. ibi enim seruus nõ fuit appositus vt custos: sed fuit cõmodatus vna cũ re. ista enim longe inter se differũt. nam ego possum confidere de te magis q̃ de seruo seu famulo meo. ⁊ si cõmodo famulum ⁊ argentum: non tũ per hoc famulum pro custode pono. ita loquitur. §. precedens. ¶ Scdo op. de. l. si soluturus. j. de solu. de acqui. pos. l. quarũdam. Solu. dicit gl. cõtraria loquuntur q̃ custos fuit appositus ab initio hic q̃ ex postfacto fuit appositus: et fm hoc distinctio Labeonis hic reprehenditur per vulpia. et hec opi. fuit Azo. Jo. fuit in cõtraria opi. q̃ per appositionẽ custodis indistincte videatur remissa custodia. ⁊ ista opi. sequũtur quidam moderni per. l. si mei causa. §. j. j. e. nec ob. ver. ego puto. quia non corrigit dictũ Labeo. sed quia labeo solũ de periculo tñ dixit. ⁊ de actione nũ dixit. ideo per vulpia. suppletur ibi. ego puto ⁊c. tu dic q̃ ista est veritas q̃ distinc. Labeonis corrigitur etiam in quantũ dicit de periculo. q̃ patet p illud q̃ dicitur hic nisi aliud nominetur cõuenit ⁊c. Sed apponere custodem nõ est nominatim cõuenire. ergo ⁊c. nõ ob. l. si mei causa. §. j. j. eo. ⁊. l. eũ q̃. in fi. 5 quia ibi fuit appositus custos ⁊ res ablata a commodatario: et data custodi: vnde auferẽdo rẽ a cõmodatario liberatur a custodia: imo a totali obligatione quasi res sit perfecte reddita. ẽ. eo. l. iij. §. si reddita. hic autem fuit appositus custos remanẽte re penes cõmodatariũ: ideo nõ videtur remitti custodia. 8 licet esset ego facia custodire rem mea: nõ per hoc nego quin tu custodias: imo etiã volo te. custodire. ita 9 loquit hic. ¶ Reassume ergo breuiter aut famulus[a] vel seruus cõmodatur simul cũ re: aut apponitur vt custos. primo casu. serua distinctionẽ precedẽtis. §. 10 scdo casu distingue: aut custos fuit appositus ab initio. ⁊ videtur actũ q̃ cõmodatarius nõ teneatur de 11 custodia. ar. l. si soluturus. j. de solu. ⁊. l. quarũdam. de. 12 re. pos. ⁊ de iure do. l. si ego. §. do. ⁊ loca. l. dñs horeorum. ⁊ nau. cau. sta. l. fi. §. j. aut fuit appositus ex postfacto et tũc aut res remãsit penes cõmodatarium: ⁊ non videt remissa custodia: vt hic. aut penes eum nõ remãsit ⁊ videtur remissa custodia. vt. l. eũ qui. §. fi. ⁊. l. si mei cã. §. j. j. e. facit ad id q̃ no. Ly. C. loca. l. ex diui. ¶ Et q̃ dicta faciunt † ad que- b stionẽ potestas recõmẽdauit aliquẽ in carcerib⁹ postea dubitans misit familiam suam ad custodiam carceris. certe per appositionẽ custodis nõ vt a detur remissa custodia cõmẽtariensi: vt hic cũ apud istum cõmentariẽsem in carcere remaneret: secus si familie traderetur. vt. d. l. si mei causa. §. j. j. e. ¶ † Itẽ facit ad questionẽ de locatore rõcini qui cũ rõcino misit famulũ suũ c. vtrũ per hoc scholari cõducenti videatur remissa custodia. gl. videtur dicere q̃ ppter hoc nõ minus scholaris teneatur. vt. ẽ. vsufru. quemad. ca. l. pe. ⁊ ibi no. dic aut cõstat q̃ locauit famulũ ⁊ rõcinum: nõ aũt eum apposituꝭ causa custodie: ⁊ tũc negligentia nuntij nõ excusat scholares: ⁊ dolus vero sic. vt. ẽ. pri. §. q̃ intellige ante b q̃ scholaris reddat rõcinuz. Si enim posteq̃ ei reddidit perijt non tenet. d. l. si mei causa. §. j. aut cõstat q̃ eũ misit vt custodem: ⁊ tũc quia hoc fecit ab initio scholaris non tenetur de custodia: vt patet ex predictis ⁊c. aut nihil apparet: sed locauit rõcinum ⁊ famulum simpliciter: ⁊ tunc in dubio nõ videtur remissa custodia vt. d. l. pe. cum glo. ẽ. vsufruc. quemadmo. ca.

☞ Vsus quando possit haberi pro parte. c

2 In obligatione rem restitui q̃ quilibet teneatur p parte: q̃ insolidũ et q̃ diuidua ⁊ q̃ indiuidua. nu. 6.

Declaratio ad. l. si duo. i fi. j. depositi.

4 Quod idem sit dicere communi periculo et communiter ⁊ quilibet tenetur insolidũ.

Pertus auten. in modo constituendi duos reos vbi est immuratum: sed in modo conuenendi: et sic hic. §. non corrigitur.

7 Obligatio rei tradi q̃ sit indiuidua quo ad obligationem ⁊ solutionem.

Obligatio rẽ dari q̃ sit diuidua quo ad obligationẽ ⁊ solutionẽ. ⁊ quare.

Ex obligationibus que contrahũtur ad reddendum certam speciem qualiter plures teneantur.

Quodãmodo: est nota ipropietatis.

Vsu ando plures tenentur insolidum an ⁊ q̃ dicantur duo rei.

Beneficium platonis. ⁊ q̃ puus cõueniatur ille in quẽ pecunia peruenit.

¶ Aut famulꝰ. An p appositionem custodis videat remissa custodia. Adde Bal. i. l. eodiui. C. loca. ⁊ ibi ẽt an dñs teneat ermia custodia ⁊c.

¶ Ad q̃ nẽ. no. q̃ nem et ad materiaz. vide bart. etiã in. l. j. §. quẽadmodũ. ẽ. libe. agno. et Bal. in d. l. eodiui. C. loca.

¶ Famulũ suũ. Ad de Bar. ẽ. e. l. §. nunc videndũ. i fi. ⁊ Bar. i. l. j. §. nũc quẽadmodũ. de lib. agn. Bal. in. l. edẽ. C. loca. ⁊ Ang. in. l. q̃ rome. §. callimachus. de ꝓbo. ob. ⁊ vt de Bar. in l. j. §. quẽadmodũ. ẽ. alleg.

¶ Ms nō. Dū hic 82 qd dñium nō pōt p̄uenire ad 1 ies insoli dum facit ad. q. si cōcessum est pdtū i em phyteosiz pe. z mar tino cuilibet eoz in solidū qd ipōrat. de quo p bal. in. l. j. in. xj. q. C. qñ nō pet. parz tes. ttē istā regulā i rel lige i dñio irreuocabilē acq̄sito: secus si reuocabiliter 83 bal. z Ang. p illū tex. in. l. si plurib⁹. v leg. j. qd est singlare p̄m eos. vide ibi Imo. in 8. circa p̄dicta dubitatur ꝛc. de q̄ vide Bar. z q̄ ibi post eū l. l. si ita q̄ pro emptore. j. de vsufca. ꝛc. Adde qñ est cōcessa 1 emphyteo a sis pet. et Io. z cuilibet eoz in solidū qualiter i tellig at Bal. 2 sik. xxix. j. lib. z cōsil. c. xj. lib.

quando habeat locum in duob⁹ reis. 13 Qui egit commodati contra commodatarium pro re cōmodata deteriorata vel furto per eum subtracta quādo poterit agere actione. l. aquilie. et numero. 15.

14 Punitus pro vulnere quando possit etā puniri pro cicatrice vel alia qualitate omissa que augeret condemnationem.

16 Una actio quando tollat aliam.

17 Quando correus cōuenitur ex facto coreri qd debeat cedi sibi actio z incūtum. z nu. 19. an fiat cessio etiam si nō habent beneficium diuisionis.

18 Quando conuenitur vnus ex plurib⁹ fideiussoribus semper debet sibi cedi actio contra principalem et etiam cōtra alium fideiussorem.

20 Quilis possessio causat vsucapionē.

21 Emphyteota z similes dicuntur tantum naturaliter possidere.

Si duobus vehicu-

lum. In obligatione p̄uinitiua q̄ ad rei restitutionē cōtrahitur quilibet tenetur pro parte: quia insolidū ad eos peruenire nō potest. In obligatione vero secūdaria que cōtrahitur ratiōe doli vel culpe quilibet tenet insolidū: quia p parte nō potest delinquī. et si agit ꝗ vnū ex facto alterius ei actio cedi debet: quia si ꝗ istū ageretur actio pro rata tolleretur. h. d. ¶ Diuide q̄ primo querit qualiter plures cōmodatarij obligētur obligatione p̄uinitiua que cōtrahitur ad rem restituendam. scdo loquitur qualiter cōtrahat obligatio scdaria ratione doli vel culpe vtroq̄ delinquente. tertio loquitur qñ vnus tantuz deliquit. scda ibi: sed esse verius. tertia in l. vnde queritur. ver. sed si legis. z quelibet istarū partium subdiuiditur in plures: vt apparebit in positione casus. In hac parte primo ponitur thema z questio. z est clara. ¶ † Sequitur ver. z ait. hic arguit qd non² teneatur insolidum: et ponit tantum probationē minoris. vnde forma argumentū sic. obligatio q̄re contrahitur nō potest in plus cōtrahi vltra q̄ꝗ res peruenit. vt. C. de non nu. pe. l. cū vltra. sed dominium vehiculi vel possessio non potest peruenire ad plures insolidum sed pro parte: ergo non tenētur insolidum: sed pro parte. ¶ Sequitur ver nec quicq̄. hic rñdet cuidam obiectioni que fiebat contra obiectionē predictam quā sic. forma plures possunt esse dñi vnius fundi: sed nō sunt domini pro parte: quia nulla pars est quaz quis possit dicere suam. ergo sunt domini insolidum: ad hoc respondet iurisconsultus. qd licet nō sint domini certe partis q̄ possit ad oculum demonstrari. tñ sunt dñi totius fundi. p parte indiuisa. que nō potest ad oculum demonstrari. pro parte ergo sunt domini: nō insolidum. vide literam. ¶ Sequitur ver. vsum autē balnei. hic allegat qd teneātur insolidum. et forma argumentū sic. in cōmodato conceditur vsus nō dominium vel possessio. sed vsus vnius rei potest esse apud plures insolidum. nam platea ego vtor insolidum seu in totū. et tu in totū. z sic de singulis. id em in balneo vel porticu et similibus. ergo plures cōmodatarij obligantur insolidum. h. d. non tñ ponit nisi probationē minoris propositionis. ¶ Sequitur ver. verū. hic iurisconsultus rñdet ad argumentum proxime factum ex quo apparet declaratio questiōis seu eius determinatio. et dicit sic. fateor qd in platea: balneo: theatro z alijs locis amplis plures vti possunt insolidū. sed questio nostra. p ponitur in vehiculo paruo in quo ego sedeo tu nō potes sedere. z sic plures insolidum nō possunt vti vehiculo. ergo remanet qd nec ratione dominij: nec ratione possessionis nec vsus plures tenenē insolidum. h. d. vide literam. ¶ Sequitur versi. sed esse verius. hic incipit scda pars in qua loquitur de obligatione secūdaria ratione doli vel culpe in qua forma casum sic. vidi qd non obligantur insolidum ad rem restituendam sed in commodato z locato contrahitur negligentia seu obligatio ratione negligentie dolive l culpe. an ad istam tenebitur quilibet insolidum. vel pro parte. respondet iurisconsultus. culpaz dolus non potest cōmitti in re pro parte nec diligentia potest adhiberi pro parte. z ideo in ista obligatione quilibet tenetur insolidū. h. d. ex quo infertur q̄ erūt quodammodo quasi duo rei debendi. ex hoc sequitur aliud qd vnus soluto liberat alium. Itē ex predictis sequitur aliud qd vtrq̄ competat actio furti insolidum. quia vtrusq̄ insolidum interest. et altero agente tollitur actio contra alterum. h. d. vsq̄ ad. l. vnde queritur. ¶ Sequitur. l. vnde queritur. in qua formatur vna. q. circa premissa que est clara. z quidā habent in litera cōuenire. z quidam conuenirī. quelibet litera est bona vt. j. dicam. ¶ Sequitur sed si legis. hic incipit tertia pars in qua loquitur qñ vnus tantum deliquit. z diuiditur in tres partes. prima qñ conuenitur ille qui non deliquit. secunda quādo conuenitur ille qui deliquit. tertio ponitur quedam limitatio precedentis dicti. secunda. ibi. nam et si. tertia ibi. nisi forte. Casus in terminis est clarus. ideo videras per ipsum. ¶ Ad primum dictum opponi. z videtur qd vsus pro parte haberi non possit. vt supra de vsu et habi. l. vsus pars. Solu. prout † vsus refertur ad ius non potest haberi pro parte. sed prout refertur ad factum sic. vt hic. ita dicit gloss. hoc non videtur verum quia hic iura incorporalia indicantur diuidua et indiuidua secundum naturam eius quod in ipso iure deducitur. vt lege quarta paragrapho cato. de verborum obligationib⁹. Si ergo ipse vsus secundum factum esset diuiduus eodem modo esset respectu iuris. dic ergo. aut vsus refertur ad personam. z tunc non potest in partes diuidi. vt in contrario. aut refertur ad rem. z potest esse vsus partis rei. ita loquit hic. ¶ Oppo. z videtur qd in parua re

possit esse vsus plurium insolidum. vt. l. riparū. §. de re diuisi. et. j. de via pu. l. viam publicam. So. fateor quod iuris permissione potest permitti vsus plurib⁹ non tamen vtetur quilibet insolidum in re parua. sed quando vsus vnius per vsum alterius in cōmodatur est melior conditio occupantis. vt. l. ij. §. primo. j. ne quid in loco publico. et hoc in rebus publicis de quibus loquitur hic. in rebus vero priuatis qualiter plures possunt vti insolidum. dic vt. l. si edes. §. cōmuni diuī. et per Dyn. in. c. in re cōmuni. extra de reg. iur. in. vj. ¶ Venio ad secundam partem hic in ver. sed verius. dicitur quod tenetur insolidum supra proxime dictum est contrarium. quare male. dicit glo. qd dictum est vsq̄ hic est dictum allegando. et in hoc ver. respondet questioni. et hoc tangitur in secunda glo. huius. §. super verbo. et ait ꝛc. veritaq̄ est quod 6 in prima parte loquitur de obligatione primitiua q̄ contrahitur ad rem restituendam. et ad illam respōdet quod quilibet tenetur pro parte. vt est dictū. hic loquitur de obligatione secundaria que contrahitur ratione doli vel culpe. et hoc statim declarabitur in sequenti contrario. ¶ Oppo. ad istum versiculum. z videtur quod quilibz teneatur pro parte. vt. l. si duo. in fine. j. depositi. dicit gloss. fateor quod quilibet tenetur insolidum ad rem restituendam: tamen si non restituit ad interesse fit condemnatio pro parte tantum. vt in contrario. videas gloss. que est difficilis. et 8 i multis est sumpta ex summa Azo. C. e. et est ista gl. super verbo habebuntur. istud quod glo. dicit quod ad rem restituendam quilibet tenetur insolidum. est contra principium huius. §. vt dixi. nō enim tenetur insolidum nisi fit actum. vt dicitur hac eadem gloss. in fine. et infra deposi. l. j. §. si apud duos. et ibi nor. et est expressus text. C. loca. l. si diuisa. et. infra locati. l. cum apparebit. et lege eandem. de duo. reis. quod apparet. quia ista obligatio ad rem restituendā diuiditur inter heredes pro hereditaria portione. vt supra eodem lege tertia. §. heres. ergo eadem ratio 3 ne diuiditur inter plures commodatarios. dicī ergo ad declarationez dicte legis si duo. que signatur pro contraria quod hic loquitur de obligatione secunda que contrahitur ratione doli vel culpe quo casu quilibet tenetur insolidum vt hic. z in prima parte huius legis. in obligatione primitiua ad rem restituendam quilibet tenetur pro parte. vt. §. dictum est. tamen licet pro parte teneatur: prestatio partis non prestat liberationem. z sic est indiuidua quo ad solutionem. vt dicta. l. si duo. sed si peruenatur ad interesse. tunc erit diuidua etiam quo ad solutionem. vt. l. contraria. ¶ Oppo. z videtur quod in obligatione secundaria quilibet teneatur pro parte. vt. j. eod. l. rem mihi. §. in exercitu. Solu. dicit gloss. z bene ibi fuit actum vt quilibet teneretur pro parte: dixit enim communi periculo. vt ibi patet. ¶ Ex qua † gloss. not. qd 4 idem est dicere communi periculo. z communiter q̄ libet teneatur pro parte vide istam gloss. ¶ Itē oppo. duo rei nō constituuntur nisi hoc agatur vt in au 9 tenti. de duobus reis. in princip. glo. dicit concedo q̄ ista lex est hodie correcta. nec enim tenerenē vt duo 5 rei nisi hoc esset actum: ista gloss. dicit † pessime: nam per auten. illam. nil est immutatum in modo constituendi duoa reos, sed solum in modo conuenendi. qtia inductum est hodie beneficium diuisionis: vt plene dixi in. l. ij. z. l. reos. §. cum in tabulis. de duob⁹ reis. z docto. in auten. hoc ita. C. de duobus reis. vide: ista lex remanet incorrecta. Sed tenendo opinio. gloss. q̄ corrigatur oppo. vt rectem glo. quia auten. de duobus reis: loquitur de his que diuidua sunt qd patet quia inducit beneficium diuisionis. sed ista obligatio rem restitui est indiuidua. quia pro parte solui nō potest. vt. d. l. si duo. ergo hic nihil immutatur. Solu. dicit gloss. illud quod dicitur q̄ hec obligatio est indiuidua est verum si hoc est actum. alias sec⁹. ergo si simpliciter promittitur est diuidua. z sic pōt corrigi per auten. de duo. reis. z in hoc residet gloss. vide eam: z sic videes q̄ sinus huius gloss. contradicit principio. z dicit verius hic prout se refert ad obligationem rem restitui. nam diuidua † est qnō ad obligationem. z indiuidua quo ad solutionem. vt dixi. sed contra hoc oppo. de. l. stipulatio. non diui. in punct. de verbo. oblig. vbi dicitur qd etiam non recipit diuisionem ipsa obligatio. prout loquitur de obligatione rem tradi. gl. hic vt vidistis tenet qd hic fuit actū qd quilibet teneretur insolidum. idem not. in. l. j. §. si apud duos. j. depositi: qd est diuinare. z contra illuz 7 tex. dic ergo † qd obligatio rem tradi est indiuidua quo ad sol. et obligationem. sed obligatio rem restitui est diuidua quo ad obligationem. et indiuidua quo ad so. vt. d. l. si duo. ratio quia † obligatio rē dari est diuidua quo ad obligationem: z sol. quia potest quis precise compelli ad dandum. vnde non potest deuenirī ad illud inconuenienes. scilicet qd vnus soluat partem estimationis alter partem rei creditore inuito. obligatio vero rem tradi vt indiuidua vtroq̄z respectu. ratio quia in ea statim post mortz succedit obligatio ad interesse. vt dicta. l. stip. nō diui. z ideo si vnus traderet partem alter liberaretur soluendo partem interesse. qd est absurdum. vt. l. in executiōe. §. pro parte. de verb. obli. Sunt etiam alie rationes quare dicta obligatio dicat indiuidua. vt dixi. in. d. l. stipula. non diui. sed obligatio rem restitui: est tertia ratione separata ab his. nā in ea potest: quis precise compelli ad restituendum: nec succedit obligatio ad interesse. nisi cum desijt posse restitui. vt. l. in re furtiua. §. de condi. fur. z ibi dixi plenius in dicta. l. stip. nō diui. vnde ex eo qd potest precise compelli ad restituendum dicitur diuidua respectu obligationis: quia non potest deuenirī ad illud inconuenienes: et ex eo qd re peremptā potest succedere obligatio ad interesse dicitur indiuidua respectu solutionis et hoc dixi plenius in. d. l. stipu. non diui. ¶ Op. et videtur qd in obligatione secundaria non teneatur insolidum. vt infra deposit. l. prima. §. si apud duos. Solu. hic loquitur quando vtrq̄z deliquit. ibi quādo alter tantum. Contra oppo. de lege vnde queritur. ver. sed si legis. infra proximo. Solu. ibi alter tantum deliquit faciendo. sed etiam alius deliquit negligendo. vnde quilibet potest dici deliquisse. ideo quilibet tenetur insolidum vt ibi videbitis. ¶ Resumet ergo breuiter in istis obligationibus que contrahunt ad reddendam certam specieni qualiter plures teneantur. aut loqueris de plurib⁹ principalib⁹: aut de pluribus heredibus vnius principalis. primo casu aut loqueris de obligatione p̄uinitiua ad rem restitui

a ¶ Contra istam literam oppo. hic dicitur quod vnꝰ ex reis. vel dicas quod hoc beneficium sit generale idem tenet Barto. in lege. iij. ver. sexto quero. ⁊ ver. septimo quero. de duobus reis. et ibi alij pro qua. l. ponit Barto. esse ter. in lege cum in plures. §. instrumẽta. j. loca. vbi vide et qd̃ not. Barto. in l. bona. de iure fis. in lege: q: poterat. ad fi. j. ad treb. adde q̃ si substituo aliquẽ meo periculo: ipe i aliquo deficit suo defectu nõ teneor. l. ad similitudinem. et ibi Bal. C. de epis. ⁊ cle. et ad bar. hic adde casum singularez in d. l. cum in plures. §. vestimẽta j. loca. ⁊ ibi vide bart. 10 Item in. e. ver. an ex duobꝰ reis ille sit primo excutiendꝰ ad quem pecunia peruenit. vide text. not. et singularez. ⁊ ibi Bar. in. l. cum in plures. §. vestimẽta. j. loca. ⁊c. Adde an primo sit excutiendꝰ ille ad quẽ pecunia peruenit Bo. cõsil. cxiij.

dam. et tunc quilibet tenetur pro parte. nisi sit actum q̃ insolidum teneanꝭ vt hic in prin. et. C. loca. l. si diuisa. ⁊. j. locati. l. cum apparebit. ⁊ de duo. reis. l. eandem in prin. licet teneatur p̃ parte. nisi solutione partis non cõtingit liberatio. l. si duo. j. depositi. Si vero de obligatione secundaria loqueris: et tunc aut est actũ quod quilibet teneatur pro parte. et tenebitur pro parte: vt dicta lege rem mihi. §. in exercitu. j. e. aut q̃ quilibet teneat insolidu: ⁊ non est dubiũ q̃ tenet insolidũ. vt. d. l. eandẽ. in prin. aut nihil est dictum: ⁊ tunc aut ambo deliquerunt ⁊ quilibet a tenebit insolidũ quasi duo rei. vt hic ver. sz esse veri? aut alter tm̃ deliquit: ⁊ ille solus tenet. vt dixi. §. ⁊ dixi in. d. l. j. §. si apud duos j. depositi. Si vero loqueris de pluribus heredibus vnꝰ principalis: ⁊ tũc aut tenentur actione bone fidei aut stricti iuris. qd̃ dicit. l. 12 iij. §. heres. §. eo. ⁊ hec de obligatione primitiua. de obligatiõe vero secundaria dic vt. d. l. j. §. si apud duas. j. depositi. ⁊ in. d. l. si duo. in princip. eo ti.

¶ Circa predicta dubitãt quare ter. hic dicit quodammodo duo rei habebuntur: q: dictꝰ quodãmodo: est no. 10 improprietatis. Nã. q: si expresse esset dictũ q̃libet teneret insolidũ. etiam si vnus tm̃ deliquisset qd̃ als non est. vt modo dixi. ¶ Itẽ dubitãt an semp 11 cũ plures tenent insolidũ dicant duo rei. Nã. si tenẽt insolidũ ex natura rei in obligatiõe deducte. q: individua. non dicuntur duo rei. nisi hoc sit actũ vt. l. rem hereditariam. j. de euictio. ⁊ facit quod no. in. l. ij. §. si tamen hominem. j. de verbo. obliga. per glo. ⁊ doctꝰ. ⁊ effectus est magnus: quia cum non sunt duo rei non habebunt in eis locum que de duobus reis dicuntur. videlicet quod pactum factum vni p̃ sit alteri ⁊ simi. ⁊ quod mora vniꝰ nocet alteri ⁊ simi. ¶ Venio ad versicu. et ambobus. ⁊ oppo. institu. de obli. que ex delit. nas. §. quod de fullone. et C. de furtis. l. manifestissimi. §. sed cuz in secunda. Solu. fateor quod hodie b est in electione domini vtrũ velit agere cõtra furem vel commodatarium. ¶ Venio ad. l. et alteutro. ⁊ oppo. q̃ factum vnius non potest tollere actionẽ alterius. vt. l. si stichum. in fi. de noua. solu. hic sunt quodammodo duo rei cũ quibus insolidum competit actio contra furem. ideo vnius factum tollit actionem alterius. vt. l. ex duobus. j. de duobus reis. ¶ Venio ad. l. vnde queritur. p̃out est in litera conuenire. ⁊ opp. sine actione nemo expeditur. l. si pupilli. §. videamus. §. de nego. gest. Sol. dicit glossa. fateor q̃ hic non poterit agere ille conuentus nisi sibi cessa actione. ¶ Item oppo. de. l. fin. §. sed cũ in scõa s̃. alleg. ⁊. j. locati. l. is qui. Sol. dicit glos. concedo q̃ aget solũ ad interesse suum nõ ad penam quam ille exegit. ⁊ fm̃ hoc aduerte q: actio commodati est illa que ceditur. ¶ Itẽ opp. ad idem qd̃ modo dixi. de. l. si pignore. j. ti. i. vbi ptra creditorẽ agitur etiã ad penam. Solu. aliud in creditore q̃s in cõmodatario. et cõductore. ratio ibi patet. sed p̃out hic est litera conuenire. cessant predicta ptraria. et est similis ad hũc casum. l. si dubitetur. j. responso. de fideiusso. ¶ Sed contra istam literam opponi.[a] hic dicitur q̃ vnus ex reis habet hoc beneficium quod conueniatur pius alter ad quem pecunia peruenit. contra. quia hoc beneficium habent solum fideiussores. per auk. presente. C. de fideius. non autem cõpetit duobus reis. Iuius timore dicit Azo: fateor qd̃ illa. l. si dubitetur: loquitur in fideiussore. hic in duobus reis. ⁊ scõm̃ hoc 12 ista litera conuenire non est bona. tu dic. ⁊ qd̃ imo est bona. et est sciendum qd̃ plures rei quandoq: constituuntur ex conuentione et in illis potest dicere verũ Azo. quandoq: statuuntur ex quadaz necessitate: vt in pluribus tutoribus: ⁊ tunc habent beneficiũ prelationis. nam ille qui non gessit potest petere. vt pius conueniatur ille qui gessit. ita in proposito. nam isti hac obligatione secundaria tenentur ex quadaz necessitate. quia pro parte custodia adhiberi nõ potest j. deposi. i. j. §. si apud duos ⁊ equiparantur pluribꝰ tutoribus. vt ibi. merito habent hoc beneficium q̃ pius conueniatur alter qui egit cõtra furem. vel dic qd̃ hoc beneficium sit generale in omnibus duobus reis. vt si volo dicere cõuenias pius coreum meũ: ad quem tota pecunia peruenit: meo periculo: quod possum audiri vt hic. nec est aliquid qd̃ repugnet. nã contraria loquuntur quando simpliciter petebat diuidi. nec alium coreum cõuenire. nec allegabat hoc. qd̃ ad eum pecunia vel res peruenisset vel qd̃ posset conuenire. et hoc tetigi in. l. iij. §. primo. de duo. reis. ¶ Venio ad tertiam partem. ⁊. ad ver. sed si legis. antecẽs̃ ventam ad contraria. quia. q. formata in prin. non solutur. etiero an cõuento debeat actio cedi. gl. respondet qd̃ sic. et dicit qd̃ cedetur actio. l. aquil. nõ autem actio commodati: quia p̃opio nomine conuenitur. tu dic qd̃ etiam actio commodati potest cedi. vt hac eadem. l. in prin. p̃out est litera conuenire. ¶ Oppo. premisse responsioni et videtur qd̃ factuz vnius[b] alteri commodatario non noceat. vt. j. e. l. ad eos. due sunt solutiones. prima qd̃ hic potuerit precauere nec alter socius[c] hoc faceret alias secus. vt in contrario. et infra loca. ⁊. sed et de damno. Alij dicũt quod hic in damno dato a socio. ibi ab extraneo. hec non est vera per. l. mora in fine. infra de vsuris. vnde tene primam. ¶ Oppont. ad finem. l. nostre. de lege

c

qui seruum.

b ¶ Factum vnius. vide per Ange. ⁊ Imol. in. l. iij. §. caro. in. xij. colũ. de verb. obli.

c ¶ Alter socius. Adde quod idem tz Ang. in. l. iij. §. cato. ⁊ ibi Imo. de verbo. obli.

13 qui seruum. §. fi. de ac. et obli. vbi dicitur † q̃ agit cõmodati non potest agere. l. aqui. in eo qd̃ plus est in repetitione. xxx. dierum. Sol. quidam habent ibi literã affirmatiuã: et sic concordat cũ ista. tũ illa non est bona litera nec cõmunis. et hoc patet ex libris antiquis. ⁊. pandectis. quas ad hoc perscrutatus sum. vnde remanet contrariũ. dicũt quidã hic loquitur de equitate ibi de rigore. fm̃ hanc ista continet equitatem scriptaz corrigeret illã: sed certet potius illa tãq̃ posterior deberet istam tanq̃ anteriorem corrigere. nec patet que equitas magis mouerit iurisconsultũ hic q̃ ibi. vnde alij dicunt q̃ ibi loquitur qñ in scõa nõ est plus q̃ in pria sed hoc nihil est. dicere. Sz ibi ponitur pro constanti quod etiam si esset plus nõ duraret. vnde alij vt Io. dicunt q̃ hic potest agi. l. aqui 16 lia in eo qd̃ plus est ex repetitione. xxx. dierũ. et hanc opinet Pe. que potest esse vera. vt quidam dicũt q̃ ratio est. q: illud qd̃ crescit per inficiatiõẽ venit iure actionis. illud quod crescit ex repetitione. xxx. dierum venit officio iudicis merito non potest durare principali sublato vt. l. centum capue. §. de eo quod eer. lo. hoc est falsum: quia totum venit iure actionis ex expressa dispositione. l. aquil. vt. l. ij. ad. l. aquil. et. l. si seruus seruum. §. tertio autem capite. eodem titu. sed rationem veram do vobis ego: quãdo agitur in 17 eo quod plus est propter inficiationem videtur agi ex nouo capitulo scilicet quia negat de quo in primo iudicio cum actum fuit cõmodati nulla est facta mẽtio merito potest agi. vt. C. de iudi. licet sed quãdo agitur ad id quod venit ex repetitione. xxx. dierum. agitur ex eodem facto nullo superaddito vnde nõ videtur posse agi. vt. l. si cum tibi C. de iudi. ita intelligatur. d. l. si seruus. ¶ Et sic intelligẽdo hec. l. facit. imo videtur quasi casus illius questionis. Si aliqs 18 14 est punitus de eo q̃ aliquem percusserit. nec est facta mentio de cicatrice. an possit iterum procedi ex eo quod in pena plus est propter cicatricem. et idem in qualitatibus similibus. et hic videtur ter. qd̃ sic si de ea non est facta mentio in primo iudicio. hãc questionẽ plene examinaui in. l. senatus cõsult. de accu.

15 ¶ Alij dicunt † quod hic per actionẽ cõmodati consecutus est medietatem: aliam medietatem cõsequi potest actione cõmodati vel. l. aqui. ⁊c. ista est vera in se per. d. l. centum capue. in fi. tamen diuisio est. vnde alij soluunt vt iste ver. nisi forte: referaz ad primam casum huius. §. f. quando agitur cõtra illũ qui 19 non deliquit. quia tunc licet soluat: tamen nõ liberat delinquentem nisi respectu eius qd̃ soluit. et ista etiã potest esse vera tamen facit violentiam litere. vnde quidam alij moderni legũt istam. l. aliter vt dicam? sic. nisi forte quis dixerit subaudi. et male. et quod. j. sequitur in fi. quod habere videtur rationem subaudi. vt socio debeat cedi actio contra consocium ex culpa facto conuenitur: et sic respondetur ad questionẽ positam in princip. huius. §. et secundum hoc cõcordat cũ. l. contraria. f. eum. i. qui seruum. in fi. j. de act. et obli. §. alle. et secundum hoc esset in cõtrarium casus illius. q: quam statim p̃ortime dixi q̃ ꝓpter qualitatem non posset procedi de nouo. tamen cõtrariũ est verum vt dixi in dicta lege senatus. et hanc lec. tenet Dyn. j. de opc. no nuntia. l. in prouincia. i. in distin. magna. hanc etiam tenet Hic. mar. et Richar.

malum. que potest esse vera si dicamus quod loquatur de eo quod plus est ex repetitione. xxx. dierum. secus si intelligis de eo quod plus est propter negationem. vt supra vidistis secundum Ioan. ⁊ Pet. sed dices tu quomodo ꝓpter negationem potest de nouo agi cum non sit negati. non enim est actũ. l. aqi. Respon. actio. l. aquil. non tollitur per precedentem solutionem ipso iure. sed ope exceptionis vt supra dixeruit. l. duobus. §. colonus. et ista exceptio nõ impedit contestationem. ideo poterit esse quod in nouo iudicio. l. aquil. ille negabit. ⁊ ideo in eo quod crescit per istam negationem fiet condemnatio. simile. C. de non nu. pecu. auk. contra qui propriam. Itẽ posses tu dicere quare in eo quod plus est ex repetitione. xxx. dierum non potest agi cum vna † actio nõ tollat aliam nisi in eo quod concurrunt vt lege prima. j. vi bono. rap. et infra arbo. fur. cesa. l. j. Sol. dicit Dy. in dicta lege in prouinciali. in distin. magna quod dicte leges loquũtur quando sunt plures actones eiusdem generis: quia quilibet ex delicto: quod declaratur plenius in lege prima. §. dixerit aliquis. de publi. sed quando sunt diuersi generis: quia vna ex contractu alia ex delicto tunc habet locũ hic. §. et hec sufficiunt pro nunc quantum ad hanc materiã. ¶ Quero dicitur hic quod debet cedi actio. quero † inquantum debet cedi. Respon. inquantum quis cõuenitur ex facto corei debet sibi cedi actio contra coreum: sed inquantum quis conuenitur ex facto suo. non debet sibi cedi iudi. licet sed quãdo agitur ad id quod venit ex repetitione. xxx. dierum. agitur ex eodem facto nullo superaddito vnde nõ videtur posse agi. vt. l. si cum tibi C. de iudi. ita intelligatur. d. l. si seruus. ¶ Et sic intelligẽdo hec. l. facit. imo videtur quasi casus illius questionis. Si aliqs 18 est punitus de eo q̃ aliquem percusserit. nec est facta mentio de cicatrice. an possit iterum procedi ex eo quod in pena plus est propter cicatricem. et idem in qualitatibus similibus. et hic videtur ter. qd̃ sic si de ea non est facta mentio in primo iudicio. hãc questionẽ plene examinaui in. l. senatus cõsult. de accu.

15 ¶ Alij dicunt † quod hic per actionẽ cõmodati consecutus est medietatem: aliam medietatem cõsequi potest actione cõmodati vel. l. aqui. ⁊c. ista est vera in se per. d. l. centum capue. in fi. tamen diuisio est. vnde alij soluunt vt iste ver. nisi forte: referaz ad primam casum huius. §. f. quando agitur cõtra illũ qui 19 non deliquit. quia tunc licet soluat: tamen nõ liberat delinquentem nisi respectu eius qd̃ soluit. et ista etiã potest esse vera tamen facit violentiam litere. vnde quidam alij moderni legũt istam. l. aliter vt dicam? sic. nisi forte quis dixerit subaudi. et male. et quod. j. sequitur in fi. quod habere videtur rationem subaudi. vt socio debeat cedi actio contra consocium ex culpa facto conuenitur: et sic respondetur ad questionẽ positam in princip. huius. §. et secundum hoc cõcordat cũ. l. contraria. f. eum. i. qui seruum. in fi. j. de act. et obli. §. alle. et secundum hoc esset in cõtrarium casus illius. q: quam statim p̃ortime dixi q̃ ꝓpter qualitatem non posset procedi de nouo. tamen cõtrariũ est verum vt dixi in dicta lege senatus. et hanc lec. tenet Dyn. j. de opc. no nuntia. l. in prouincia. i. in distin. magna. hanc etiam tenet Hic. mar. et Richar.

a ¶ Emphyteota. Vide plenius glo. et Bart. in l. iij. §. ex contrario. de acqui. pos.

b ¶ Si rem. in prin. huius ꝛc. idem tenet bar. in lege cũ proponas. C. de dolo. §. sed et si cõsertur.

c ¶ Andreas Pomate. ¶ Sed si dum. Limita vt p Bas. in. l. j. in princ. colum. iij. ff. de eo per quem fa.

o ¶ Cui per eat. adde omnino q̃ dixi post glos. in. l. si finita. §. si iam. ruerũt de dã. infect. et. l. argentum j. eodem. ꝛ quãdo q̃s teneatur ꝰ a mala custodia. vrõ. l. l. ex diui. maxime g bal. C. loca. et per Bald. in. l. dominꝰ horreorũ. j. loca. et istis omnibus adde Bald. in l. is cui. C. de fur. Adde quid si pecunia perea. culpa nuntij postquam illã ad creditorem: Bal. 1 pl. ccccxxvij li. iij. et q̃ quis teneatur de mala custodia pl. ccccxxv. ¶

e ¶ Sine literis. Non credit nuntio si non portat literas vel sine bireto rubeo in capite. Adde Bar. in. l. prohibitũ. C. de iure fiscli. x. ꝛ. no. in. l. l. §. cura. §. de offi. præc. vt. et in extraua. ad repmẽdã. in v. p nũtiũ. ꝛ i ver. p literas. et q̃ ipse no. §. de cõst. pe. in. l. q̃ aũt. et in dicta extraua. ad reprimendã. in ver. literas. Adde vt plene per ipsum Azo. in. c. cum parati. extra de app. et an nuntio iurato credat: Pau. de castro. consilio. cccxxvij.

1 Nuntio sine literis non creditur.

2 Nuntio publico non habenti signum q̃ creditur.

3 Nuntio portanti literas credentiales in quibus creditur, remissiue.

4 Sed si dum. [c] Si res perit culpa nuntij referentis perit periculo domini si eum misit alias periculo commodatarij si nuntium malum eligit. idem si nuntij dolo periert. hoc dicit. ¶ Hic habem videre tria. primo an ille qui perdidit debeat probare se sine dolo et culpa sua amisisse. an vero ille qui agit quod dic vt dicam in lege si qs ex argentarijs. paragrapho finali supra de eden. et in lege si creditor. C. de pig. act. ¶ Secundo ſ est videndum si res periit culpa: vel dolo nuntij: cui peccat. d gloss. distinguit hic optime melius q̃ alibi. aut fuit actum vt per seipsum referres. et tunc eo ipso q̃ remittis per alium es in culpa. argu. lege si procuratorem. paragrapho si tutores. infra mandati. aut nõ fuit actum. et tunc aut fuit in culpa in eligendo nuntium. et perit periculo remittentis. vt hic. ibi. si vero ꝛ cetera. Et intelligendo culpam secũdum naturam contractus. vt hic patet. aut non sint in culpa: et tunc non tenetur vt hic. et lege argẽtum. infra eodem. aut dubitatur vtrum ſ sit actum vel non. vt per seipsum reportet. et tunc ex qualitate personarum et rei hoc perpendetur. et ex eo quod consuetum est. vt lege vt vniuersorum. infra titulo primo. et lege plenum. §. equitij. supra de vsu et habi. et lege continuus. paragrapho cum ita. de verbo obligatio. sic debet intelligi gloss. hic posita. et infra pro socio. l. non ob eam. ¶ Tertio est videndum ſ de nuntio qui mittitur ab eo cui debet referri. et hic aduerte. aut constat q̃ ille erat nuntius domini mittentis. et tunc est diligenter aduertendum. aut mittebat eum: vt sibi traderetur statum tradens est excusatus: vt hic. aut mittebat eũ vt ipsum moneret. vt rem commodatam remitteret: non tamen dicebat quod per eum: ꝛ tunc tradens nõ est excusatus. aut dubitatur vtrum esset nuntius vel non. et tunc aut dominus consueuerat talem nuntiũ destinare ad hoc. et tunc certe potest et credere quia quod. sit eius nuntius. vt lege finali. infra quod cum eo. et lege si quis seruo. et lege fugitiuus. infra de so. aut non consueuerat mittere ad hoc. ꝛ non debet q̃s et credere sine literis et qui credit imputet sibi. vt lege qui hominem. paragrapho si nullo. infra de fol. et de eo per quem fac. erit. lege prima. paragrapho primo. et infra de fur. lege si quis vrou. §. apud labeo. et sic vult sentire hic glo. et hoc est quod tenet Innocen. scilicet non ſ credendum nuntio sine literis. e extra de offi. deleg. c. prudentiam. hoc etiã facit ſ q̃ nõ sit credendum nuntio publico seu pracominuti portet biretum rubeum. vt mos est. tamen in hoc scilicet de nuntio publico standũ est consuetudini. 6 Quid si nuntius ſ portat literas credentie scilicet talis latori presentium in his que dixerit dabitis plenam fidem: materiam istam plene dico in lege lucius. infra fi. 1 aut.

Sis qui. Sis quem questum. Ad eum ad quẽ pertinet rei nõ pertinet primodũ nõ.

a ¶ Cõmmodati. 146

spectabit. hoc dicit. Opponitur ꝛ videtur quod lucrum non sit suum cuius est periculum: quia si quis alteri alienam rem locauit committit furtum: et sic b eius est periculum vt. §. eodem. l. si vt certo. §. interdum. et. §. denique. Solu. dicit gloss. hec regula procedit quando ad aliquem pertinet periculum ex natura contractus. secus si ex culpa sua. vel dic secundum Richar. malum. quod hic non commisit furtum. nam ille qui accepit rem experiendam potest alteri locare. hoc enim est de experientia. vnde videtur vt ad 2 eum vsum ad quem commodata est. vt. §. eod. l. cum b qui. in prin.

Si libero. Error in iure consecutiuo non impedit actionem oriri ex cõtractu. sicut nec error in iure vel in facto antecedente impedit conditionem oriri extra id quod agitur. hoc dicit. ¶ Opponitur quod non habeat locũ actio mandati. vt. l. at qui natura. §. si libero. §. de nego. gestis. Solutio. aut ille cui mandatur putabat se liberum. ꝛ habet locum directa aut putabat se seruum. et habet locum vtilis quia ex necessitate facit. ¶ Quero c pro declaratione textus. que differentia est inter casum huius. §. et casum qui adducitur ad probationem. scilicet de indebito soluto. Respondeo in primo casu nullus erat error in facto circa ipsum contractũ: sed erat error in iure consecutiuo ex ipso contractu non enim putabat obligationem oriri. in secundo casu erat error in facto vel in iure ex quo causabatur solutio. ꝛ sic erat error in antecedente. Item erat error in consequente. non enim putabat obligationem oriri. ꝛ tamen oritur. ergo multomagis in primo casu.

Si seruus. Ex eodem facto due actiones cõtrarie possunt oriri diuersis respectibus. hoc dicit. ¶ Op. de. l. j. C. de fur. Sol. non impedit naturitas vt hic. sed exercitium sic. vt. l. contraria. ratio q̃ iste actiones non cõtrariãtur in origine. nam furtum fit respectu dominij. commodatum respectu contractus celebrati cum seruo sed contrariantur in exercitio. nam exercitiũ est diuitatũ. vnde si agit cõmodati approbat contractum: si agit furti reprobat. sed approbat ꝛ reprobat sunt omnino contraria ergo ꝛc.

1 Predo conuentus quod non possit referre questionem dominij.

2 Depositarius commodatarius creditor conductor et similes quando possint referre questionem dominij.

3 Si cõmodatarius non restituit: ratione harum legũ vtrum estimabitur res vel possessio que pertinebat ad commodantem.

Commodare. Qui cõuenitur ex contractu nõ potest referre. q. dominij. hoc dicit. Quero quid si habens causam [a] a me ex aliquo contractu conuenitur rei vendica. an possit referri mihi. questio. dominij. domi. Irn. an aliquis glossator dicebat quod non. gloss. dicit contrarium et bene. ad contraria responde per ordinem 1 vt in gloss. fallit ſ in predone qui si conuenitur rei vẽdicatio. non potest referre. q. dominij. vt. l. si quis emptiõis. §. sed hec cõtra super illis. C. de prescriptio. xxx. anno. ¶ Op. q̃ depositarius ſ cõmodatarius [b] creditor cõductor ꝛ similes possunt referre. q. dominij. vt. ſ depositi. l. qui rẽ. ꝛ. C. loca. l. qui rem. Solut. aut ego volo agenti ex cõtractu opponere exceptionem. dicendo q̃ nõ es dominus. aut dicendo q̃ alter est dominus. aut dicendo quod ipse qui cõuenitur est dominꝰ. Primo casu nõ possum vt hic. ꝛ. j. de pig. act. l. si pignore §. si predo. aut ego volo opponere q̃ 2 alius est dominus. ꝛ tũc nõ possum. [c]

a Andre. Poma. ¶ Causam. Vide Bar. b. in simili consi. j. xxix. col. vol. j. Bar. in. l. index. ff. de minor. ¶ Depositarius commodatarius. ibi. C. de pig. act. no. Bart. in. l. rẽ alienã. j. de pig. act. ꝛ ibi dixi. ꝛ vide omnino Bart. in. l. qui ꝛ. C. loca.

c ¶ Nõ possuz. Ratio q̃ agenti possit opponi exceptio dñij. vide latiꝰ per Bart. in. l. si alienam. solu. mat. et ibi per Bald. dicentẽ q̃ quãdo agitur actione personali aut nos loquimur quãdo agitur ex quasi cõtractu ꝛ remittit se ad not. in. l. indebiti. §. si numi. §. de cõdi. inde. aut agitur ex maleficio vel quasi. ꝛ remittit se ad not. in. l. ꝛ ideo. §. neratius. de cõdi. furti. sed quãdo agitur ex ꝛtractu. dicit ipse aut dominii ex causa validitatis cõtractꝰ vt in mutuo aut ex causa nullitatis vt in emptiõe rei sue aut ecõtra contractus est causa dñij vt est ꝗctus emptionis regulariter. ꝛ hoc vltimo casu dicit quod non potest opponi exceptio dominij tertij nisi emineat euictio in limine contractus. vt. l. pe. §. fin. de rescin. ven. in aliis duobus: dic vt per Bar. in. d. l. si alienam sed do. Jo. ibi addit q̃ licet forte non admittetur in quasi cõtractu exceptio dominij tertij in. d. §. si tu mi. admittetur tamen forte exceptio dominij propij conuenti. arg. l. bonafides. j. depositi. sed ego in hoc dubito propter text. in. l. si quis conductionis. ꝛ quod not. per glos. ꝛ Bart. C. loca. ꝛ quod not. Barto. hic ꝛ in. l. ei a quo. de vsufca. vbi conducens opponebat exceptio propij dominij contra locatorem agentem conditione ex. l. et sic extra id quod erat actum in locatione ex quodam quasi contractu agebat. ꝛ tamen non admittitur exceptio propij dominij conuenti. ꝛ q̃ in dicta. l. si quis conductionis ageretur ex quasi contractu hoc sentit expresse Bartol. in dicta. l. si alienã. in principio ibi. aut ex ea que descẽdebat ex quodã quasi contractu extra id quod agitur vt in conditio. indebi. vel sine causa ꝛc. tunc eo quod ipse idem petit in ea. l. ibi secundo casu principali quando agitur extra ꝛc. Et sic per predicta credo opi. do. Jo. an. non esse veram. cum nihil obstat ad predicta. l. bona fides allegata per eum. istis adde que not. Bar. in. l. legata. ff. de admen. lega. vtrum aũt si ego ago ptra autorem meum puta contra venditorem. an ipse poterit mihi opponere quod non erat dñꝰ? glos. no. in. l. cum res. C. de probatio. tenet q̃ non quam ibi sequitur Bar. ꝛ Bal. ꝛ supradictis adde not. per Bald. in l. nec creditores. C. de pigno. actio. ꝛ adde no. in. l. cuz res allegata hic ꝛ vide Paul. de cast. hic in fin. adde Pau. de ca. consi. iij.

a ¶ Pōt opponi. ego ꝗ hoc pōderaui casum in.l. pe. in ver. in fr̃e & ibi Bar. & Bal. C. de posi. cui mutuum pōt rñderi & sic Bar. & doc. sunt sibi ipsis contrarij.

b ¶ Aliis ꝗ tractib⁹. idē est in his ꝓnis quae alio nomine tenentur in alijs nōiq; cessaret ratio qꝰ p dene gationē re stitutionis videantur spoliare agentem q̃ fuit ꝓpria ratio illius l. vt p Dy. in. d. c. qui ad agēdū. de reg. iu. i vj. & p Dy. in. l. ij. C. si cer. pet. facit tex. no. in. l. si mulier. §. qui possessionē ã. qō met. cau. quem alleg. barto. in. d. l. si aliena. fol. mat. & adō Dy. i. l. i. ter dicto post glo. j. de vi & vi ar. & contra ea q̃ dicit bartol. hic de delicto. facit. d. l. si mulier nec tex. in. d. l. conductores: loqtur ãs locator nō erat dominus.

c ¶ Contractib⁹ oriũtur. Per Bart. in. l. curatores. C de neg. gest.

1 In actione contraria an veniat dolus & culpa.

Contraria. Actiones contrarie possunt ꝓpriaꝓ incipaliter intentari sicut directe, hoc dicit. ¶ Quero † ex quibus contractibus oriuntur directe. et ex quibus contrarie: glos. dicit plene in. l. consensu. de actio. et obligatio. dic vt ibi. tamen quantum ad propositum dic sic. quandoq; nomē cōtractus variatur ex parte contrahentium vt in emptione et venditione locatione & conductione & similibus. tunc ex vtraq; parte oritur directa secundum nomen suum quandoq; nomen contractus nō variatur nec nomen contrahentium vel quasi contrahentium vt in societate: et tunc idem: quia ex vtraq; parte oritur directa pro socio. quandoq; nō variatur nomen contractus: sed nomen contrahentium. vel quasi. tunc siquidem hec variatio contingit: quia nomen descendit a nomine. vt in commodato deposito et mandato. nam ex vtraq; parte est idem nomen contractus. sed variatur nomen contrahentium: quia vnus appellatur deponens. alter depositarius: vno mandans. alter mandatarius tunc actio variatur in directam et contrariam. directa competit et qui habet nomen propium.. contraria competit et qui habet nomen derivatum. vt hic. & videbitis. j. mandat. et depo. per totum. quandoq; nomen contrahentiꝫ variatur alter q̃ per hanc derivationem vt in contractu pignoris. quia nomen contractus est idem ex vtraq; parte: sed nomen contrahentium diuersificatur: quia vnus vocatur creditor alter debitor. Idem in contractu dotis: quia nomen contractus dotis ex vtraq; parte non variatur sed vnus vocatur maritus, alia vxor. Idem in coatractu tutele. vel quasi tutele. et isto casu variatur similiter per directam & contrariam. vt. j. titulo primo. l. prima. & l. tertia. §. contrarij de contrario iudicio tutele. & per totum. In dote probatur in. l. omnino. j. de impen. & ibi dixi licet glo. aliter sentiat. et competit directa et cuius est res tempore contractus super qua contrahitur. alij cōpetit contraria vt dictis. ll. & per hoc dico quod posita actiōe ex emphyteosi vel ex feudo de quibus dixi. ã. de condi. ex lege. l. j. variabitur in directam & contrariaꝫ. vt directa competat domino cōtraria emphyteote vel feudatario. ¶ Quero vtrum in hac contraria iuret in litem. Rñ. vt dixi in. l. in actionibus. ã. de in litem iuran. ¶ Quero † vtrum in contraria veniat dolus et culpa sicut in principali. Respon. si contractus celebratur gratia vtriusq; idem. esset in vna qō in alia. Sed si contractus celebratur gratia vnius tantum. tunc non est idem. quia cessat ratio. vt. j. eo. l. in rebꝰ. §. item qui sciens. & l. pe. & hoc dico plene in. l. qō nerua. j. depositi.

Si ex facto. Obligatione secundaria quilibet ex heredibus tenetur insolidum: licet sit heres ex parte. facit. j. depositi. l. si duo. ¶ Quero si agitur ad rei restitutionem quod est cōsilium agentis. vt possit esse certus. vtrum consequatur rem vel estimationem. Respon. quod omnes heredes simul litigare cogantur. vt. j. de edili. edict. l. quod si nolit. §. si plures. Preterea si ageret contra vnũ solutio partis nō pareret liberationē donec ab alio soluatur. vel totũ interesse. vel alia pars tota. vt.

1 Directe actiones & contrarie ex quibus contractibus oriantur.

a ¶ Actum vt non veniat dolꝰ futurus nō valet. hoc dicit. ¶ De hoc dic. vt. ã. de pactis. l. si vnꝰ §. illud nulla. & j. de liberatione legata. l. aurelius. §. caio.

b ¶ Ex pluribus rebꝰ separatis potest peti vna non autem pars vnius corporis. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. si seruus. §. boue. supra de condi. fur. dic vt ibi. ¶ Quero † si debes mihi centum an possum petere. xxv. de illis centum. ᶜ Respon. sine dubio possum petere. vt lege cum quedam puella. in fin. supra

c ¶ A precario. idē tenet Bart. l. lege. ij. ã. si certũ petatur. et ad de istis gl. hic allegatam in lege ꝓtracꝰ. de reg. iur. ad de Bal. in. l. ij. C. eo. et dixit Bal. in. l. si in. ij. col. C. de compensa. qō precariũ magis accedit cōmodato q̃ depositio. ita dicit ibi in. iiij. op.

¶ Instrumentum publicum. valet instrumentum in tabulis de ligno vel pappro. et vide speculum in ti. de instru. edit. §. instrumentum. ver. item quod non est inscriptum per do. Ant. in. c. j. de fide instru. et ibi quid si in tabulis eburneis vel eneis. vide bart. in. d. l. j. in prin. adde in secundum tab. et quod valet instrumentum in chartis de pappro et in qualibet alia materia et est text. et ibi bald. in. l. donatio. C. de dona. et hic adde text. in. l. quoniam indignum. in fi. de test. et ibi Bart. et bal. ibi in fi. quid in chartis rasis vide in l. chartis. de bo. pos. secundum tab. & quod ibi bar. limitat Sali in. d. l. quoniam. et ibi etiam per Angel. Adde quod scriptura publica possit fieri in pappro bal. consi. xliij. secundo libro.

¶ Andreas Pomate. ¶ Duabus. vide Alex. in. l. si mihi et tibi. in glo. in ver. nō posse. col. ij. de le. j.

¶ De illis centum. Adde que no. per Barto. in lege quidam estimauerunt. si certum petatur. et Bartol. in lege non est nouum. in fi. j. de actio. emp. et vide et Barto. in dicta lege quidam estimauerunt. Ang. et Jo. de Imo. et Bal. in. l. j. j. de acqui. here. et adde q̃ Bal. etiam tenuit quod iste libellus sustenetur. ita dicit ipse in l. j. j. de acquiren. heredi. cuius contrariũ ipsemet tenuit in. l. si mihi et tibi per illam glos. ibi. de lega. j. tu teneas quod dicit Barto. hic. et in dicta lege scire debemus. & ro quo adde quod not. voluit Innocen. in. c. cum. M. ferrariensis. de const. adde q̃ not. Bar. in lege pretor. §. si plures de iniur. et Ang. in dicta lege cum quedam puella. tamen doct. tenet contra Bart. ideo vide do. Jo. de imo. in dicta lege scire debemus qui conatur eũ sustinere cōtra alios. et adde quod statim dicam. et not. Bart. in. l. non est nouum. in fi. j. de actio. emp. et vide Bart. in aut. qui semel. C. de proba. et ex hac opi. barto. limitatur tex. insti. de acti. §. si minus. vbi etiam probatur cum gl.

l. si nō fortē. §. si centũ. ã. de condi. inde. et. l. si duo. j. a depo. et de ver. obli. l. in executione. §. pro parte.

1 ¶ Contractus ab initio quod sint voluntatis ex postfacto necessitatis.

2 Cōmodatum a precario in quo differat. Et rationē diuersitatis habes. nu. 5.

3 Si equus cōmodatur mihi vt vadã ad villã q̃ insit tacite tempus intra quod possim ire et redire.

4 Quomodo formatur libellus in precario et quomodo incommodato.

6 Si finitum est tempus in quo re commodata vti poteras absq; tua culpa. et non vsus fuisti quod repetã cōmodatum.

7 Instrumentum publicum quod possit scribi in tabulis de ligno et in chartis de pappro.

a **Sicut** rum vtr re ad eum vsum ad quē est cōmodata cōtraria ꝓmodati tenet. h. d. Primo premittit q̃dã preambula ad declarationē. q. scdo ea determinat. scdo ibi: gerit. et inde debet sumi casus in terminis. ¶ No. q̃ cōtractus † ab initio sunt voluntatis ex postfacto necessitatis. ¶ Nota tex. in fi. ad iuuari nos beneficio ꝛc. ¶ Op. j. deposi. l. j. §. pe. So. aliud in deposito q̃ totum fit gratia cōcedentis. vnde et licet mutare voluntatē si vult: aliud in cōmodato qō fit gratia recipientis tantũ. ¶ Oppon. de lege prima. et de le. cum precario. ff. de preca. Solu. aliud in precario. aliud in cōmodato. et vt videamus ratio nem opꝰ videre in quo differt cōmodatum a precario. ᵇ gl. hic. † et in. l. j. circa prin. j. de preca. dicit q̃ cōmodatum datur ad certũ vsum. precarium datur ad vsum incertũ. qō intellige qñ datur ad certũ vsum limitato certo tēpore expresse vel tacite. Si eñ cōmodo † equũ vt vadas ad villã. inest tacite tēpus intra qō possis ire et redire de villa. vt. l. ij. aks. iij. §. si qs ita. ã. de eo qō cer. loco. Si eñ daretur ad certũ vsuꝫ nō limitato certo tē pore tacite vel expresse. tũc esset precariũ. et posset reuocari ad voluntatē dñi. vt. l. lucius. j. de dona. et ibi dixi. tangit per doc. in. l. ij. C. e.

4 ¶ Ex hoc scias in qua actione debes formare libellum nã si misisti pro libro meo. vel pro equo vt cōmodarem tibi nulla adiecta cã. tũc debet agi interdicto illo de precario. sed si adiecisset certam causam vt libum ad corrigendũ glo. vel equũ ad equitandũ ad villã et si. tunc debet agi cōmodati finito vsu. ¶ Ex predictis † apparet ratio diuersitatis nã cũ precariũ datur nō determinato vsu. si nō posset reuocari ad dñi voluntatem videretur propietas inutilis. qō est absurdũ vt. l. iij. §. ne tamen. §. de vsufr. que rō cessat in commodato. quid aũt veniat in precario: dic vt. l.

6 quesitum. j. de preca. ¶ Quero † quid si finitũ est tēpus quo potuisti perficere vsum ad quez cōmodaui absq; culpa tua q̃ forte fuisti infirmus an possum repetere cōmodatũ? gl. dicit quod sic. ne iste casus noceat cōmodãti qui certat de damno vitando & prosit cōmodatario qui certat de lucro captando. vt. l. itez illa. ã. de cōsti. pecu. facit. l. si vno. §. item cū quidã. j. loca. ¶ Venio ad ver. vt accidit. et oppo. de. l. tutori. C. de nego. gest. Solu. vt ibi. † et dixi in. l. si pupilli. §.

7 finali. ã. de nego. gest. ¶ Vltimo ex hoc ver. † ergo

c no. arg. vt valeat instrumentũ publicum: ᶜ si scribatur in tabulis de ligno. vel in chartis de pappro. pro

b ¶ Sicut. in princi. huius. §. quid in mutuo si mutuauit tibi ad certum vsum an antecq̃ fit facta in illũ vsũ conuersio repeti possit: Bal. quod nō in lege secũda. C. eo. per gloss. in. l. si pena. de verbo. obliga. et vide Bald. in. l. iij. C. eo. quando dicatur cōmodatum ad certũ vsum et quando dicatur vsufructus & q̃ not. Bart. l. lege si pena. precaria gata.

d hoc. infra de bono. posse. secundũ ta. lege prima.

¶ Creditor in centum quod de centum possit petere. xxv. Et debitor potest excipere quod tota summa petatur si iudicis iurisdictio hoc patiatur.

Duabus.

e ¶ Respon. sine dubio possum petere. vt lege cum quedam puella. in fin. supra

c ¶ Instrumentum publicum. valet instrumentum in tabulis de ligno vel pappro. et vide speculum in ti. de instru. edit. §. instrumentum. ver. item quod non est inscriptum per do. Ant. in. c. j. de fide instru. et ibi quid si in tabulis eburneis vel eneis. vide bart. in. d. l. j. in prin. adde in secundum tab. et quod valet instrumentum in chartis de pappro et in qualibet alia materia et est text. et ibi bald. in. l. donatio. C. de dona. et hic adde text. in. l. quoniam indignum. in fi. de test. et ibi Bart. et bal. ibi in fi. quid in chartis rasis vide in l. chartis. de bo. pos. secundum tab. & quod ibi bar. limitat Sali in. d. l. quoniam. et ibi etiam per Angel. Adde quod scriptura publica possit fieri in pappro bal. consi. xliij. secundo libro.

¶ Andreas Pomate. ¶ Duabus. vide Alex. in. l. si mihi et tibi. in glo. in ver. nō posse. col. ij. de le. j.

¶ De illis centum. Adde que no. per Barto. in lege quidam estimauerunt. si certum petatur. et Bartol. in lege non est nouum. in fi. j. de actio. emp. et vide et Barto. in dicta lege quidam estimauerunt. Ang. et Jo. de Imo. et Bal. in. l. j. j. de acqui. here. et adde q̃ Bal. etiam tenuit quod iste libellus sustenetur. ita dicit ipse in l. j. j. de acquiren. heredi. cuius contrariũ ipsemet tenuit in. l. si mihi et tibi per illam glos. ibi. de lega. j. tu teneas quod dicit Barto. hic. et in dicta lege scire debemus. & ro quo adde quod not. voluit Innocen. in. c. cum. M. ferrariensis. de const. adde q̃ not. Bar. in lege pretor. §. si plures de iniur. et Ang. in dicta lege cum quedam puella. tamen doct. tenet contra Bart. ideo vide do. Jo. de imo. in dicta lege scire debemus qui conatur eũ sustinere cōtra alios. et adde quod statim dicam. et not. Bart. in. l. non est nouum. in fi. j. de actio. emp. et vide Bart. in aut. qui semel. C. de proba. et ex hac opi. barto. limitatur tex. insti. de acti. §. si minus. vbi etiam probatur cum gl.

sua quod si de centum que mihi promisisti: petij decē coram vno iudice et obtinui vel succubui et postea velim residuum petere coram alio incompetenti in illa ciuitate vel in alia competit tibi exceptio dilatoria quia non teneris respondere nisi coram illo iudice primo q̃ tene menti qi forte prima facie dixissem contrarium: et adō no. istu. de actio. §. si ds absens in. vj. charta. z ad de qō not. voluit bar. in auten. q̃ semel. de proba. z singularit bal. ibi post eū Joan. de imoj. in lege si mihi, de lega. j. et per eundē in lege prima. in fi. de acquirē. hereditē. p bal. nota. in lege edita. in repetitiōe paduana. i xxii. colū. a. in. versicu. nunc videamus. de cu nulla. necessi. per Bal. Angel. Salice. in dicta lege cum quidam. per Pau. de castro. in dicta lege si idem cum eodem. eodem titulo per Bald. Pau de castro. Ro. in lege si idem cū eodem. in princip. de iurisdi. om. iudi. per Bart. Ange. et Jmo. in dicta lege scire debemus. de ver. obligatio. et per eundem Bartol. in lege si vnius §. si cū iudicem. de pac. et. l. si ex toto. §. finali. de lega. j. per Barto. et Bald. in lege prima. in fine. C. de duobus reis per Barto. in lege pretor. §. si plures. ad fi. infra de iniur. et aliquid per Ange. per illum textum in lege age. C. de transact. et per Barto. in lege cum quedam puella. de iurisdictione omnium iudicū. p Salice. in dicta lege cum quedam. quid autē si factor potest consequi intentionem suam faciendo duo iudicia. et illud idem pōt consequi vno iudicio. vide Ly. in lege quo tempore. et ibi Bald. in fine. C. de restit. militi. et hic addē quod no. voluit Barto. in dicta auten. tenti. at q̃ semel. et ibi singularit Bal. z post eū Jmo. in prealleg. l. si mihi et tibi. in principio. per Bald. Ange. et Salice. in dicta lege cum quedam. in fine. z

de iurisd. om. iudic. nec petā. xxv. tanq̃ debita. sed tanq̃ ex cētum debitis. vt lege scire debemus. et ibi per gloss. in fra de verb. obliga. ¶ Sed dubium est an debitor possit dicere volo q̃ petas totum simul. ne distinguas me in plura iudicia. Bull. dicit q̃ potest hoc dicere. arg. §. de procur. l. non tamen. et. l. plane. supra fami. her. et supra de quibus rebus ad eundem iudi. l. prima. et secunda. facit infra de exer. l. ne in plures. z. l. quod si nolit. §. si plures. infra de edil. edic. quod videtur verū si iudicis iurisdictio hoc patiatur. alias secus. vt. d. l. cum quedam. in fi.

2 ☞ Tres actiones cōpetūt illi qui solvit estimationem rei pmodate que reuersa postea est ad dominum.

1 In alternatiuis quo ad actionem electio est actoris quo ad solutionem est rei ante litem contestatam.

3 Culpa quādo estimetur.

Rem commodatam. b

¶ Actio cōmodati contraria competit. vt dominus reddat rem in sui potestatem reuersam vel estimationem acceptam. h. d. ¶ No. quod ista actio competit alternative ad duo. Sz quoro cuius erit electio? glo. hic putat finaliter tenet quod sit in electiōe eius qui accepit reddere quod vult. in dicta lege. vt dicebat doc. Jaco. tres sunt

ad de etiam quod Bald. tenet quod etiam iste libellus sustētaretur. ita dicit ipse in lege puma. infra de acquiren. possessio. cuius contrarium ipse met tenet in dicta lege si mihi et tibi. per gloss. ibi Barto. sing. secutus opi. Pet. tenet quod talis libellus non sustēt

actiones que competunt huic qui solvit litis estimationem scilicet actio ex eo contractu. et hec datur alternative ad duo. vt hic. Item cōditio sine causa et ista datur precise ad repetendū pecuniam data. z. vt lege si fullo. supra de condi. sine causa. Item est rei vendicatio. vt supra de rei vēdi. l. si culpa. sed in actionibus electio est actoris. vt infra de tribu. l. quod in heredē. §. eligere. Rei vero est electio quid soluat ante lit. contest. vt. l. iij. circa pun. ver. et generaliter. supra de eo qō cerlo. vnde quācunq̃ actionem intentet ante li. contest. dominus poterit elige re quod vult. post lit. contest. cogetur soluere secundum naturam actionis in tentate. vel rem si intētat actionem in rem vel estimationem si intentat conditionem sine causa. sed si intentatur actio ex eo contractu poterit soluere quam vult. vt hic sicut in alijs obligationibus alternatiuis. vt lege eum qui certarum. infra de verbo. obligationi.

¶ Vltimo no. fi. huius gl. b ibi hic tū non res. sed culpa fuit estimata. quod est notandum quando agitur actione ex eo cōtractu. secus si ageretur reivēdicatione. dixi in. l. si fullo alle. lz Dy. aliter sentiat in. c. pro possessore. extra de reg. iur. lib. vj.

☞ Culpa leuissima est non facere illud quod diligentissimus paterfami. facerer.

c. facit text. in. l. iam tamen. §. aliud. j. in. sol. vbi dicit text. quod si sunt plures heredes creditoris non cogūtur per vnum litigare. imo quilibet potest agere. qō secus est in heredibus rei quia per vnū tenentur omnes defendere. et sic apparet quod differentia est in creditore et reo. et clarū est q̃ ex persona heredis cōditio obligationis nō immutatur. l. ij. j. de ver. ob. et sic si creditor teneretur petere tota. c. heres similiter cogeretur vt. d. §. aliud. sed ad hoc pōt rōderi. z ideo cōsidera. et tene opt. bar. per quā multū limitat cautela quā ipse ponit in. d. aut. at qui semel. in fin. et ibi dixi. C. de proba. Item per, p certā multū limitatur text. insti. de actio. §. si minus. vbi probatur cum glos. sua q̃ si de centum ꝛc. Addetur vltra predicta doc. Maria. fozi. in. c. dilecti. arg. xxix. q. ij. de libel. obla.

¶ Electio. sed fullo. in. l. si fullo. §. de cōdi. sine causa tenuit q̃ eius electio in rebus cuius est in actione p tex. no. in. l. si legatus seruus. §. cū homo. de. j.

¶ In fi. huius gl. vide imo. in. l. j. §. fi. ver. circa quintum. j. pro emg.

In rebus.

Commodatarius tenetur de leuissima culpa si ipsius gratia fuerit commodatus. nō de casu. nisi culpa p̃cedat. lz si vtriusq̃ gratia fuerit cōmodatum tenet solū de dolo z leui. h. d. ¶ No. q̃ leuissima † culpa dicitur nō facere illud qō diligentissimus paterfamilias faceret: de quo dic vt dixi in. l. quod nerua. j. deposi.

Sine autem.

Pro culpa cōmissa in facien do competit actio ex eo contractu z legis aquilie. h. d.

1 ☞ Expensas paruas factas circa rem cōmodatam commodatarius non repetit.

2 De modico non curatur.

Possunt.

a ☞ Expensas alimentorū vel valetudinis † paruas cōmodatarius non repetit. b sec. in magius. h. d. ¶ Nota istū casum. z no. non esse curandum de modico. de quo per Dy. in. l. si proprietarius. de dam. infec.

1 ☞ Tradens rem vitiosam quod teneatur ad interesse.

Item qui.

Commodans tenetur de vitio rei si sciens fuit. hoc dicit. ¶ Oppo. z videtur q̃ etiam ignorans teneatur. quia in commodato venit leuissima culpa. vt. §. eodē. l. si vt certo. §. nunc videndum. Solu. ibi loquitur ex parte commodatarij cuius gratia celebratus est cōtractus hic ex parte commodantis. merito non tenetur nisi de dolo. subaudi z lata culpa. vt dixi in. l. quod nerua. j. de posi. ¶ Oppo. de. l. sed addes. §. j. j. loca. z de. l. tenetur. §. sed si vas. j. de actio. emp. dicit glo. aliud in seruo vendito z locato. vt in contrarijs. aliud in cōmodato vt hic. tu vero dic. quādoq̃ res traditur ex tali cōtractu ex quo dñs transfert dñtū. z non dñs vsuf capiendi conditionē. vt in emptione vēditiōe: et simulibus. z tunc si tradit rem vitiosam sciens tenet ad interesse etiam extra rem. si tradidit ignoranter tenetur ad interesse. vel quāto minoris. quod dic. vt l. iulia. j. de actio. empt. z dicto. §. sed si vas. in. l. tenetur. eod. titul. quandoq̃ traditur ex tali contractu ex quo non transfertur dominium. z tunc quandoq̃ recipiens exhibet suum officium gratiose gratia dantis. vt in depositario z mandatario. z hic distingue depositum a mandato. nam deponens de omni interesse tenetur vt. j. de furt. l. si seruus cōmunis. §. qō vero. nā cum gratia ipsius contractus celebratur tenetur de leuissima. nec potest negari quin i culpa aliquali fuerit tradendo rem vitiosam vt. d. §. quod vero. ¶ In mandato vero distingue d aut procuratoris seu mandatario potest aliqua culpa imputari: z tunc in nullo tenetur dominus. aut non potest imputari culpa. et tunc aut ei fuit mandatum de certo emēdo: z tunc de omni interesse tenetur dominus. sicut in deposito. aut de incerto. z tunc aut dominus potuit cū certiorare. z tenetur in totum. aut non potuit et non tenetur. nisi vt rem pro noxa relinquat si est res que possit noxam committere: vt. j. mand. l. inter causas. §. sed cū seruus. z. d. l. si seruus. §. quod vero. j. de fur. si vero celebratur contractus gratia recipientis tantum. vt in cōmodato z tunc aut dñs fuit sciens. z tenetur in totum vt hic. aut non: z non tenetur nisi vt p noxa dimittat si pōt noxā cōmittere illa res vt. j. e. l.

¶ Possunt. inducitur iste textus ad questio. de eo q̃ fecit expensas in equo commodato. de quo vide bartolum in. l. diuortio. §. impendia. solu. matri. quid in famulo. vide Bartol. in. l. si cum dotem. §. sinautem in seuissimo. fol. mat. z in. l. leg. j. de alimen. et cibaria. pen. aut contractus celebratur gratia vtriusq̃ vt locatio z conductio: z tunc distingue vas vitiosum ab alijs rebus vitiosis vt. d. l. sed z addes. j. loca. qō dic vt ibi.

☞ Quod potest cōtrario iudicio peti potest in compensationem deduci.

2 Si mihi agenti ad. x. opponis cōpensationem de. xx. que tibi debeo: nō cōdemnabor in alijs. x. nisi agatur per viam reconuentionis.

Quod autem.

Quod † potest contrario c iudicio peti potest in compensationem deduci. hoc dicit. ¶ Hic est casus vnius questionis. tu petis a † me x. ego oppo. compensationem de. xx. c que mihi debes. iudex absoluet me a decem petitis sed vtruz in residuis. x. condemnabit te in eodem iudicio. gl. dicit q̃ non nisi agatur per modum reconuentionis. vt no. in. l. cum papinianus. in secunda gl. C. de senten. z Bul. hic Barto.

Deos.

De damno dato a tertio non tenetur commodatarius vel conductor.

Argentum.

f Si res culpa nūtij pdat: perit piculo dñi si remittēs nō fuit in culpa

d ¶ In mandato. tu vero distingue late Bart. in repetitione. l. qō nerua. in. ij. q. puncipali.

¶ Contrario addeno. Bal. in. l. si tutores. C. de cōpensa. Bal. idē qō hic in. l. cū papinianus. aliqui habent in. l. nemo. in ver. ttē cōpensatio. C. de sen. z idē Pau. de ca. hic. z p hoc alleg. c. cum dilect. de ordi. cogni.

Argētū. hāc. l. limita z intellige in specie nō in genere. sm Ang. no. in. l. si finita. §. si iā fuerunt. de dā. infec. z ibi dixi post Bart. z adde an ista lex habeat locū vbicunq̃ ego sepius miseram famulū pro libro meo: postea vno die: sine mādato venit ad te. p libro et aufugit an ego tenear? vide in auten. cuicūq̃. §. fz et cum fullo in apostilla antiquorū. j. de instit. z ideo dicunt doct. in. l. j. C. depo. z ibi Bal. z cano. in. c. j. de cōmodato. quod furtū factū a conuiuto vel famulo et simi. reputatur casus fortuit?. ar. istius. l. z vide in d. l. eū qui. §. fi. ff. eo. vbi Bar. z no. q̃ nuntius sit pauper. si tñ non erat male fame non dicitur eligens esse in culpa. l. suspectū. z ibi Barto. de suspect. tuto. adde an furtum factum a famulo reputetur casus fortuit?: Bal. consi. lxxxix. lib. j.

a Andre. Poma. ¶ Si cōmodauero. Unde Feli. in.c.auditis.xvij.col.de prescrip.

b ¶ Contra hoc facit. alās est lex quoties. alias lex. q autem.§.j.s.de consti.pecu. vbi omnino vide Paul. de castro.

Andreas Pomate.

c ¶ Non potest. Uide aliquid p Feli.c.literas.col.v. in fi.de prescrip.

d ¶ Intro gl.magnā. siue sit differentia inter pignus pretorium et conuentionale ad de aliam q̄ no.in.l.si finita.§. si quis damni.de damno infecto. adde alias differentiā quā nemo ponit quia in pignore pretorio creditor accipiendo pignus etiam nō idoneū in totum liberat debitorem. vt est tex. no. in.l.a D no a pio.§. si pignore.j. v̄ re iudic.sed cum in pignore conuēntionali. vt.l. creditor qui nō idoneū. s. si cert. pet. adde aliā. nā licet in pignore ꝛ hypothecaria conuentionali requiratur excussio qñ agitur cōtra tertios possessores. in autent.hoc si debitor.C.de pig. secus in pignore cōuentionali ꝛ hypothecaria. ꝛ adde not.in.l.si finita.§.si quis dāni de dā.infec.ꝛ vide nota. in autenti. hoc si debitor.C.de p̄ gn. Adde quomodo possit cōcurrere pignus pretorium ꝛ conuentionale Bal.consilio.cccxxj.lib.iij.

male electionis.h.d.de hoc dic.vt.s. eod .l.eum qui.in fi.

1 2 3 4 5 6

Rem mihi. Postq̄ quis est condemnatus commodati directa pōt agere cōmodati contraria.h.d. ¶ Oppo.de.l.si fullo.j.de condi.sine causa. Solut.dicit glos.fateor quod habet locum actio cōmodati: vt hic. ꝛ etiam sine causa additio: vt ibi. hoc nō placet. q: ibi agēdo cōditione sine causa nō impugno sniam quia ex postfacto deuenit ad nō causam. sed hic agendo sine causa cōditione impugnarē sniam: nam haberem necesse dicere istā causam fuisse iniustā tpe snie. ideo puto q̄ habet locū actio cōmodati. vt text. hic dicit per quā nō dico cōtra sniam. sed peto interesse meū per actionē cōmodati contrariā. ¶ Itē opp. C. de condi. indebi. l.j. ꝛ j. manda. l. si fideiussor. §. in omnibus. Sol. dicit glos. fateor quod hic nō competit conditio indebiti q: solutum est autoritate sententie: et sic concordat. vt in glo. vel aliter hic sententia fuit nulla: quia lata ex falsis instrumentis. sed hoc non est verum. vt dicam in.l.si pretor.§.si marcellus.s. de iudi.

1 2 3 4 5 6

In exercitu. Dolus serui nō preiudicat commodanti licet pro eo noxaliter teneātur.h.d.

Si commodauero. [a] Si res iuratur cōmodatarius ad eum vsum ad quē cōmodata est ꝛ per eat sine culpa cōmodatarij commodatarius non tenetur.h.d.

¶ De pignoratitia actione. Rub.

¶ Dictū est.s. de quibusdā actionib personalibus verū q: pignoratitia est actio etiā personalis sicut alie. Ideo de ea ponit hic in tractatu psonaliū. ꝛ no. j. in tractatu de pigno. Ibi enim tractatur de ac. hypothe. que est realis. vt.l.pignus. j. de pigno. Et q̄ sit differētia inter hypothecariā ꝛ pig. ponit glo. in prima constitutione digestorum.§.iij.dic vt ibi.

1 2 3 4 5 6

Pignus nudo consensu contrahitur etiā si alia res tradatur.

Error in materia pignoris nō impedit cōstitutionē. Dictio preter: quando ponatur inclusiue. ꝛ nu. 7. Differentia inter pignus pretorū ꝛ conuentionale. Debitor q̄ in pignore pretorio debito sublato habeat pignoratitiam vtilem sicut in conuentionali.

Error in nomine quando vitiet contractum.

Pignus. Pignus † nudo consensu contrahitur etiam si alia res tradat. Et error in † materia pignoris cōstitutionem nō impedit. h.d. Primo premittit vnum dictū. scēdo ex eo infert ad solutionē. q. tertio format aliā. q. ꝛ solut. scēda ibi si igitur: tertia ibi: si q̄s tamen. No. q̄ dixi in summario. ¶ Not. hic in fi. q̄ † dictio preter: ponitur inclusiue ꝛc. Ad primum oppon. iura realia solo consensu non constituuntur sine traditione. vt. C. de pactis. l. traditionibus. s. de vsufru. l.iij.§. primo. ꝛ.l. si partē. in princip. qnemadmo. ser. amit. Solu. speciale est in pignore. vt hic. ꝛ.l. si tibi. §. de pignore. et ibi no. s. de pactis. ratio. quia modici preiudicij est. similis ratio in.l. finali. C. que res pigno. obliga. pos. ¶ Contra hoc facit b. l. qui autem. §. primo. s. de constitu. pecu. Solu. ibi quis promisit pignus se daturum. et nō declarauit speciem. vnde non potest c intelligi pignus constitutum in genere. vt videbitis nota. in hac.l. in penul. glos. secus si certa species fuisset expressa quia tunc statim fuisset cōstitutum pignus secundū Bul. ¶ Nunc intro glos. magnam d et oppon. de.l. non est mirum. j. eodem. vbi requiritur traditio. Solut. ibi loquitur in pignore pretorio. hic in pignore conuentionali. et hic sumpta occasione: glossa hic ponit differentiam inter pignus pretorium et conuentionale. quam vide et signa. Tu † tamen dic clarius et latius quod pignus conuentionale a pretorio differt. primo in modo constituendi. nam cōuentionale solo cōsensu contrahitur: pretorium vero traditione. vt dicta. l. non est mirum. In casu tamen non requiritur traditio. vt.l. cum vnus. §. fina. cum.l. seq. j. de bo. auto. iudi. posses. Item in bonis minoris vniformiter constituitur pretorium pignus sicut in bonis maioris. vt.l. apud iulianum. §. primo. quibus ex cau. in posses. ea. et.l. si minor. de bo. auto. iudi. pos. secus est in conuentionali. Nam immobilia non possunt obligari sine decreto. Item differunt in effectu acquisitionis respectu creditoris. Nam in conuēntionali facta traditione trāsit possessio. vt.l. seruiū nomine. j. de vsufru. ꝛ.l. qui pignori. j. de acquiren. posses. et.l.j.§. per seruum corporaliter pignori. eo. titul. Et no. in.l. cū notissimi. §.j j. de prescri. xxx. an. secus est in pretorio pignore vt nota. in.l. tertia. in fine. j. de ac qui. pos. Et ex hoc sequitur alia differentia quod in cōuentionali creditor habet vtile possessorū. sed in pretorio. vt.l. si duo. §. creditores. j. vti pos. Itē in cōuentionali qui prior est tempore potior est in iure secus in pretorio. quod dic vt.l. cum vnus. de bo. auto. iudi. pos. et.l. si et iure. j. qui potio. in pigno. ha. Quilibet tamen creditor habet hypothecariā. et in hoc conueniunt. vt.l.j. et.ij. C. de preto. pigno. Item con uentionale non potest recuperari nisi soluto debito. vt.l. si rem. §. omnis. j. eodē. sed pretorū statim cōuenit ad defendendū. vt in auk. ei q̄ turat. de bo. auk. iudi. pos. quod dic. vt.l. si pecunie. in fi. vt i pos. legato. et dixi in.l. eum qui. j. de priuile. credi. tenigi vobis in.l. is consequenter. §. si filius. s. fami. ercisc. Item differunt quia in conuentionali creditor habet pignoratitiam contrariam. quod secus est in pretorio vt dicit glo. quod non puto verum vt statim dicam. tertio differunt in effectu respectu debitoris. ¶ Nam in cōuentionali venit dolus lata et leuis. vt.l. si vt certo. §. nunc videndum. s. titu. j. In pretorio venit dolus et lata tantum vt lege pretor. §. est preterea. j. de bo. autoru. iudi. pos. ¶ An antē † debitor habeat pignoratitiā actionem in pretorio debito sublato. sicut in conuentionali potest dubitari. Veritas est quod habeat vtilem. vt.l. is cui. §. queri potest. j. vt in pos. lega. Et eadem ratione puto quod competat creditori pignoratitia a cōraria per illam legē ad quod facit quod no. Jaco. de are. in lege vtiq; de dam. infe. licet inter creditorem et debitorem in pignore pretorio pro dura sit actio in factum ex illo edicto pretoris posito in lege pretor. de bo. auto. iudi. pos. ¶ Ceno ad tertium dic. um et opp. b q̄ † error in nomine vitiet contractum. vt infra de contrahē. empt. l. quid tamen in fi. Solu. aliud in pignore: aliud in emptione. et assignat gl. duas bonas rationes. dic vt in ea. ex quibus concludit glo. quod hoc totum stet in voluntate decepti. vtrum contractus valeat vel nō. Cōtra hoc videtur de peri. et commo. rei ven. l. si vina. Solu. ibi nulla fuit deceptio. vnde non est equum q̄ illud quod deuenit in contractu dependeat ex voluntate vnius. sed hic interuenit dolus vnde in fauorem decepti et decipientis odium cōfertur in decepti voluntatem. Simile dicimus in cōtractu cui dolus dedit causam. vt supra de dolo. l. eleganter. in princip. ꝛ quod ibi not. et. C. de transac. l. sub pretextu. ꝛ de ser. pig. da. manu. l. si creditoribus. in fi. ¶ Oppo. et videtur q̄ dictio † preter c ponatur exclusiue. vt. l. nā qd liquide. de penu lega. Solu. qñq; dictio preter apponitur parti cōtentorū sub premissis ꝛ ponitur exclusiue. vt.l. cōtraria. qñq; apponitur ei quod sub p̄missis nō cōtinetur ꝛ ponitur inclusiue. vt hic. ꝛ.l. seio. §. vtrum. de an. lega. ꝛ per Cy. C. de trāsac. l. actione. vbi glo. tangit.

1 2 3 4 5 6 7

Res aliena quod non possit obligari.

Si debitor. Secūdus creditor ex conuentione debitoris non potest in ius prioris creditoris succedere post pignus venditum. hoc dicit. ¶ Nota q̄ † dixi in summario d quod res aliena non potest obligari. ¶ Oppo. C. de his qui in priorum credit. lo. succe. l.j. ꝛ j. que res pigno. e ob. pos. in l. Aristo. Solu. hic erat pignus venditum f et iam bona debitoris extiuerat. ibi adhuc erat in bonis debitoris ꝛc.

1 2 3 4 5 6

Aut putat statim sibi solut non videtur habere fidem de pretio.

a Pignoratitia. ꝛ creditor etiam habet hypothecam in pignore pretorio. l.ij. C. de pretor. pig.

¶ Et opponi. adde Imol. in.l. si id quod aurum. in princip. de verbo. obligatio. ꝛ vide quod ibi scripsi post Bartolum.

Si quasi. c Non videt habere fidem de pretio quod statim quis receptum se putat. hoc dicit. ¶ Not. l. istam † ad materiā qñ dicatur emptor habere fidem de p̄tio non enim videtur habere si putat statim sibi solut. de quo instit. de rerum diui. §. vendite. ꝛ j. de tributo. l. si p cura. in fine.

c ¶ Dictio pter. vide Bar. i.l. si §. qui mutuarium. si quis cautio. ꝛ text. i.l. q̄ bona. §. si quis. quia. ꝛ Ja. de aret. et Imol. de dam. infe. et Bald. ꝛ domi. in.l. actiōe. de transac. et tex. in autē. hoc amplē. et ibi pondera Bal. i.iij. col. C. de fideicom. et plene i dictionario i ver. pter. ꝛ habes i.d. l. actionez vbi dixi plene ꝛ de dictiōe missi. adde Bar. in.d.l. pretor. ꝛ in.l.si tutor. §. fi. de tu. ꝛ ratio. distrahen. p glo. et Bar. in.l. sed he. s. de procura. quid in dictione vltra. vide Ang. in consi. ccviij. de qua etiam per Bal. in.d.§. qui mutuarium. ꝛ Bar. in.l. cum tra. ff. de dote prelega. ꝛ ibi de alijs. ad de plenissime Sidra. de dictione pteter ꝛ multis alijs consi. xlix. et inquantum Alexand. allegat Angel. consilio. ccviij. ego habco cccxij. et de dictione pteter vide etiam Roma. consilio. cccxxviij.

¶ In summario. limita vt no. per Bald. in.l. mater in.j. col. C. de rei ven. ꝛ vide no. in.l. cum res. C. si res alie. pigno. da. sit. ꝛ quare nō possit res aliena hypothecari sed vendi sic. vide Bal. in.l. si sine. C. ad vel. et ibi sin. qō si res aliena est mihi hypothecata non prescribo hypothecam spatio long. tempo. sequitur etiam Bal. in.l. si. ad fi. C. de prescri. lon. tem. adde tu qō res aliena possessa bona fide ꝛ titulo pōt obligari. d.l. si ab eo. j. de pigno. item potest pignorari dño ratificante. l. rem alienam j. eo.

Andreas Pomate.

¶ Si quasi. Uide Alex. in.l.j. col. iij. ff. si cer. pe.

¶ Fidem de pretio. vide Bal. ꝛ Ang. in.l. si cum dotem. §. fi. sol. matri. ꝛ ibi dixi post Bar. ꝛ q̄ no. Bart. late. l. a diuo pio. §. sed ꝛ si emptor. de re iud. ꝛ Bal. in.l. titule. de rei ven. ꝛ.l. si non donationis. C. de contrahen. emp.

¶ Si conuenerit. vtrum valeat pactum de venden-

do pignore. nulla monitione precedente text. est not. secundum vnam lectu. quod sic et ibi Bart. l. tityo. §. tityus. ad mu. per Bal. in l. creditor. C. de distra. pi. et in glo. ibi et hic Bald. in lege finali per illum. text. de iure dominij impe. et quando requiratur denūtiatio vide in lege debitores. ⁊ quod ibi not. C. ō a pigno. latis in lege creditor. ⁊ ibi bald. C. de distra. pig. et in lege finali. C. ō iure dominij ipe. vbi dicit Bal. qō vz pactum b qō pignus vēdatur sine subhastatiō et etiā i vnā hebdomadā et sine certioratione debitoris et vide omnino Angel. et imo. in l. debitoribus. ff. de re iu. et an et qñ vna interpellatio sufficiat. vide Bar. et que ibi dixi in lege de pupillo. §. si quis ipsi tutori. et de ope. no. nun. et in hac l. vide omnino Pau. de cast. quia bene declarat hāc legem. Adde an valeat pactum de posse. semper redimere rem venditam Bald. qō nō cōsi. cclviij. iij. li.

a ✠ Andreas Pomate. ¶ Nota istum casum. Vide Felt. in c. ex literis. colum. vj. versi. sexto fallit de constitu. et post istas tres denuntiatiōes debet expectari per triennium. l. fina. C. de iure domi. vide cepol. in cautela. c. Item valet pactum de vendendo pignore sine villa notificatione Barto. in lege titio. §. tityus. ff. ad muni.

b ¶ Oppo. vide omnino Ange. et Imol. in lege debitoribus. ff. de re iudi.

c ✠ Andreas Pomate. ¶ Quero, vide Felt. in c. ex literis. col. vj. versi. fallit. ix. de cōsti. Bar. consi. j. col. xliij. vol. j. vide ro. sing. cccxxvij.

d ¶ Septus loqut. et sequitur Ro. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretoris de ope. noui nuntia. alleg. glo. fin. in c. ab. in ver. instante. de appel.

e ¶ Una dico. Hic per Paulum de castro. ⁊ istam tenent i cle. quamuis. de appellationibus. ⁊ ibi no. in c. bona. de appellatio. ⁊ in c. lotari[s]. xxxj. q. ij. et Lyn. not. ⁊ domi. Joan. de Imo. in l. cum procur. §. dominus. de ope. no. nun. ⁊ glo. in c. ab eo. in versi. instante. de ap. in. vj.

f ¶ Idem qz. In hac. l. ⁊ in materia. d. l. final. §. j. vide Pau. de cast.

g ✠ Andreas Pomate. ¶ Sed si. Vide Ro. consil. xliij. ad finem.

h ¶ Quamuis. de isto text. vide no. Bar. in l. a diuo. §. sed si illud. de re iud. ⁊ bene facit. l. §. si tabule. ⁊ qō nota. Barto. de sequestro. ff. de ta. exhi. ⁊ ratione de qua hic ad declarationem. vide Barto. in l. sicut. §. illud in fin. j. quibus mo. pig. vel hypo. fol. ⁊ hic Paul. de castr. et vide quod dixit Barto. in l. fina. in princ. j. eo. titu.

1 agitur quod non vēdatur trina denūtiatione premissa vendi pot est. alias secus. hoc dicit. ¶ Nota istū casum. a quia est singularis † quod vbi conuentum est de non vendendo pignore. potest vendi trina denūtiatione pmissa.

¶ Opponi. quod nullo casu liceat vēdere nisi denuntiatione premissa vt. l. finali. §. primo. C. de bo. auto. iud. pos. Sol. olim poterat vendi sine denūtiatione. hodie secus per illam legem. tamen non requiritur nisi vna: qñ nihil est actum de vendendo. ¶ Ad certiū b dictum opponi. b quod liceat vniciqz

renuntiare iuri suo vt. l. si quis in conscribendo. C. de pact. ergo creditor non potest vendere post pactum de non vendendo. glos. respondet quod hoc est propter publicam vtilitatem. alias non reperiretur qui mutuaret pecuniam si pignus vendi non posset. secundum hoc † etiam beneficio huius. l. non posset renuntiari si de eo etiā fieret mentio specialis. ¶ Quero c vtrum possint fieri iste tres † denuntiationes vna vice scilicet solue: solueret iterum solue. glos. dicit qō ⁊ bene dicit: quia tunc non videtur sepius denuntiare. sed sepius loqut. d argumen. j. de leg. secundo. l. meritus. §. eum qui. ¶ Sed quero quot dies debēt esse inter vnam denuntiationem et aliam: glos. dicit quod ad minus vna dies e et sic in tribus diebus potest fieri vt. l. inter accusatorem. j. de publi. iudic. qō satis placet. et hoc tene menti. quia talis regulariter vna denuntiatio sufficit. vt. l. titia. §. vsuras. de leg. ij.

4 ¶ Quero vtrum † post has denuntiationes debeat currere biennium. de quo in. l. vltima. C. de iure dot. impe. glossa dicit quod sic. et bene licet in quibusdā partibus de cōsuetudine tantum annus expectetur. ¶ Quero a quo tpe currit biennium dic vt in glo.

Idemqz f Opp. ⁊ videtur qō talia pacta sint seruanda. vt. l. fina. §. primo. C. de iure do. impe. huius timore dicunt quidam quod hic dicitur. Idemqz iuris et cetera. scilicet vt teneat furti si non denuntiauerit et non seruauerit pacta et sic concordat cum. l. contraria. alij dicunt: Idem iuris et cetera. vt possit fieri venditio non seruatis pactis. si tamen ter denuntiatur. Ad contrarium respōdent quod ibi pacta fuerunt apposita de vendendo certo modo hic de non vendendo. hoc non placet: quia pactum de vendendo: certo modo includit pactum de non vēdendo alio modo. si ergo istud includitur tacite non valeret posset vendere quolibet modo quod est contra illam. l. vnde alij dicunt qō illud pactum est seruādum nisi ter denuntietur vt hic. qō placet cum hac ratione quia beneficium huius. l. est introductum ob publicam vtilitatem. vt creditores possint vendere pignus. Si igitur obseruādo pactū conuentum pignus non posset vendi tūc potest peruenirī alio modo vt hic. Sed si g potest esse creditori consultum seruando pactum debet illud seruare: vt. l. contraria.

1 ☞ Pactum appositum fauore vnius non debet in eius lesionem redundare.

2 Si promisisti soluere centū in paschate vel dare obsides qō possim cogere te precise ad soluendum.

3 In alternatiuis qō electio non sit debentis quando vnum est in obligatione ⁊ aliud appositum ad cautelam creditoris.

4 Creditor quod cogatur ostendere debitori volenti vendere rem mobilem pecus cum pignoratam prestita pius per debitorem cautione et quid in immobili.

5 Debitor quod in domo pignorata potest inuito creditore emptorem domus ducere per cameras.

Damnus. b Creditor non cogitur vendere pignus. sed cogitur venditor ostendere vel debitor vt vēdatur si sibi idonee caueat. h. d. ¶ Ho.

1 qō pactum † appositum in fauorem vnius non debet redundare in eius lesionem. de quo in. l. quod fauore.

2 C. de legt. et in. l. nulla. de legt. §. ¶ Et hoc † inducit

a Bal. ad. q. a promisisti mihi soluere centū in paschate vel dare obsides: seu sufficiēs pignus. ego volo te cogere ad soluendum precise. queritur an possim. iste tex. facit quod sic. quia hoc quod dicitur de dandis obsidibus vel pignoribus est in eius fauorem. ergo non debet redundare in eius lesionem. nec ob. si dicatur in alternatiuis b electio est debentis. quia hoc verum quando alternatiua cadit inter duo quorūvtrū

3 qz est in obligatione ⁊ solutione. hic vero † vnum est in obligatione. aliud apponitur ad cautelam creditoris. Preterea si non posset cogi precise ad soluendū esset in electione debitoris an deberet. Ideo ista alternatiua si intelligi non debebit. vt. l. iij. in princi

4 pio. §. de eo quod certo loco. ¶ Secundo nota † qō creditor cogitur ostēdere rem mobilem debitori volenti videre prestita tamē pius idonea cautione. p hoc. C. de pig. auf. hoc ita. ⁊ in corporeynde sumitur. et. j. de re iudi. l. a diuo pio. §. qō si res. ¶ Quero qd de re immobili dicit glo. certe illa sepsam exhibet. vt. l. ij. C. quando et quibus quarta pars debeatur. et C. de dona ante nup. auf. dos data. quod potest esse

5 verum in predio rustico. sed in predio † vrbano poterit re dominus qui vult vendere domū ducere emptorem per cameras inuito creditore vel ductore vel simili: Dicit quod sic. argumen. l. si ita. §. dominus. de vsu et habi. et. l. prima. §. quod autem att. infra de cloac.

Si creditor. In actione pignoratitia post moram venunt: vsure. quia est bonefidei. hoc dicit.

Si necessarias. Expense facte in re pignorata contraria pignoratitia repetuntur. Si. querit quid in cibarijs: Respondet idem. nam cū creditor non habeat vsum pignoris cessat ratio que est in. l. pignori. §. fi. j. eo.

Si pignori. Si creditor vēdit ⁊ de eniciō ne pro misit ei debet a debitore de indemnitate caueri. h. d. glo. ¶ Opp. qō creditor non debeat cauere. vt. C. cre. emic. pig. non debere. l. j. Solu. vt in glo.

1 ☞ Res tota quod vendatur ratione partis.

2 Emphyteusis an redeat ad dominum quādo vnus ex pluribus heredibus cessauit in solutione canonicis. remissue.

Si vnus. Si cessatur in solutione partis ven ditur totum. hoc dicit. ¶ Not. qō

1 ratione partis venditur totum. et sic facit ad que

2 stionem † qō si ex pluribus heredibus emphyteute vnus non soluit pensiones ⁊ ceteri soluerunt qō tota res incidit in cōmissum. hoc tangit glos. in. l. cōmuni diui. in princ. ff. cōmuni diui. ego plene in. l. fraudati. de publicanis. ⁊ Bul. de cu. tangit hic.

1 ☞ Dictio quaqz: qō importer idem qō dictio oīs.

2 Dictio quisquis est distributiua.

3 Negatiua preposita signo vniuersali qō faciat equipollere suo contradictorio.

4 Verba contractus celebrari inter rurales intelligunt ruraliter grosso modo ⁊ impropie.

a ¶ Ad questionem. nota limitationem qō in alternatiuis non est electio debitoris bene facit quod notat Bal. in. l. fi. in. iij. colum. C. de peti. her. ⁊ cum ista decisione transit Pau. de cast. in. l. iiij. §. si ex conuentione. de re iudi. per illum tex. Pau. de ca. in. l. cum proponas. C. de trāsact. et ad hoc facit tex. in l. causas. §. puelle. j. ō manumissis. ibi qñ manus iniectio. ⁊ facit etiā. l. q. legati. C. vt in poss. le. ⁊ hic ad de que habes p modē. i. d. §. si ex cōuētiō e p pauli de ca. in. l. si fit chū §. idem cel sus. j. ō nona. vbi etiā

5 Oratio indefinita quādo equipolleat vniuersali.

Si annua. Vniuersalis negatiua nō potest dici falsa antecē in quolibet particulari sit impossibilis. Item oratio vniuersalis si in vno est falsa in toto dicitur falsa. Item oratio distributiua verificatur in quolibet particulari distributorum. Item indefinita equipollet vniuersali. h. d. fin glo. ¶ Oppo. de pūnici. ad fi. c Sol. in pun. ⁊ est dictio quaqz: que importat idem quod omnis. vt hic. ibi. quia his verbis omnes pēsiones d ⁊c. et. l. hoc articulo. in fi. de here dit. instit. In fi. est dictio fi qua. que est distributiua. vt. l. qui filiab[s]. §. primo. infra de leg. j. ¶ Sed contra hoc oppo. qō † dictio quisquis sit distributiua. vt. l. qui liberis. §. hec verba de vulgari et pupilla. Solu. ibi loquitur in

2 inducit tex. vt ibi per eum. Adde Feli. plene in. c. inter ceteras. extra de rescrip.

✠ Andreas Pomate.

¶ Ad questionem. Vide ro. cōsi. cxxxix. de materia alternatiue vide barb. consilio. xv. colum. xj. volu. ij. alias consilio. xxv. Jas. l. prima. supra qui satisd. cog. et Jaso. in. §. hoc autem. columna. iij. institu. de act. Felt. in cap. interea. colum. secunda. de rescrip. Alex. in. l. si se non obtulit. §. si ex conuentione. col. j. j. de re iudi. ⁊ in. d. l. j. §. qui fatis. cogan.

b ¶ In alternatiuis. vide per moder. in. l. j. §. qui satisda. cogan. vbi voluit ro. contrarium istud dictū Barto. sequitur pau. in. l. iiij. §. si ex conuentione. per illu. textum. de re iudi. et in. l. cum proponas. de transac. ⁊ facit quod no. Bal. in. l. fi. in. iij. col. C. de peti. here. et cum illa doctrina transit Pau. de cas. in dicto. §. si ex conuentione per illum textum. in ver. quippe. et argumen. dicto. §. puellam. et in. d. l. cum proponas. Adde quādo in alternatiuis electio sit debētis pulchre Bal. consi. xlix. primo libro. ⁊ in alternatiuis in cessione bonorum cuius sit electio. vide roma. consilio. cccxxxix.

c ¶ Ad fin. de dictione quaqz quisqz quisquis ⁊c. facit quod no. Barto. in. l. credito. C. de pact. per Bartol. late in. l. hoc articulo. Ange. no. in. l. si fit chum. §. stipulatio. de verbo. obligatio. dicebat qō dictio quaqz erat distributiua et male. et ibi per Imol. et adde. l. pluribus. §. primo. et ibi per Ange. et imo. de verbo: obligatio.

¶ Pensiones vide ad istum. §. que habentur post glo. et Barto. in. l. si seruus. §. fi plurius. supra si quis cauti. Barto. in extrauag. ad repaiandum in versi. nonnulloq.

dictione quisquis. hic in dictiōe qsqs. ideo quedam gl. que est hic. que dicit qd dicto quisquis est signum vniuersale. aut male loqtur aut corupte est scripta. ¶ Sp. qd hic in punc. non sit oratio vniuersalis z collectiua [a]. imo particularis siue distributiua. nam ne gatiua † prepositra signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio. vt l. legitimos. §. an ergo. de legi. tut. z. l. in beko. §. j. j. de capti. in gl. in verbo nunqs. sed. hic est hmōi. dicit. esn: nisi. hoc est si non sua quaqs die zc. q. d. si non omnibus diebus zc. vt glo. dicit. Sed ista oratio Si non omnibus: ed pollet si aliquibus non. que est eī contradictoria. ergo apparet qd est oratio particularis seu distributiua. Ññ. licet fm propuam significationez hoc sit tamen † qñ ista verba pferuntur a contrahentibus q istas eqpollentias ignorant fm istum modum nō intelligimus: sed stamus rudi z grosso verborum significatu. ita loqt: hic. Has qñqs iuriscō. est ipropue loquit circa istas orationes. vt. l. si seruus. §. si plurium. si qs cauti. ¶ Item opp. oratio vniuersalis si in vno est falsa in totum est falsa. vt. l. si is q ducēta. §. vtrū de re. du. ergo si in puno termino nō solut verū est: dicere q falsa est hec propositio oibus terminis posse solui. lz adhuc oēs termini nonvenerint. arg. de verb. obli. in. l. in illa stipulatiōe si calendis. So. voluit dicere gl. hic potuit verbū pecunie indefinite. q † eqpollet vniuersali. vt. l. si pluribus. de leg. ij. perinde est ergo ac si diceret si oīs pecunia soluta non erit. ergo si est cessatum in puno termino non est verum omnē pecuniā solutā nō esse. licet hoc posset esse verū in se. tñ iuriscon. non est motus propter hoc. qz ideo. qz illa dictio quaqs omnes dies significat. vt dicit hic tex. Et ideo responde ad contrarium qd licet in precedenti stipulatione termini solutionis essent distributi z separati. tñ in hoc secūdo pacto de vendendo fuerunt in vnum collecti p hanc dictionē quaqs. q. d. nisi oibus terminis soluta fuerit. hoc est qd quelibet dictarum pstationum posset fieri in oibus dictis terminis: z sic in vltimo termino poterit soluere oēs istas prestationes. ¶ Venio ad ver. sed oibus. hic dicitur q oibus pensionibus pteritis. si in vna est cessatū poterit vendi pignus. contra. ista oratio fuit vniuersalis negatiua. scilicet si nō omnibus terminis fuerit solutū ergo in aliqua parte est solutum deficit ista conditio. quia sicut ista oratio nō est vera oibus terminis esse solutus: qñ est in aliquo cessatum: ita nō est vera ista. oibus terminis nō esse solutū si in aliquo est satisfactū. vt. d. §. vtrū. ergo cōditio cōuentionis nō est adimpleta. merito pignus vendi nō poterit. Solu. scōm sigaificationem verborum argumentū pcederet. sed quia si pcessit stipulatio qua cautū est qd soluatur oibus terminis. z apparreat qd si in aliquo cessatū est: de mēte cōtrahētium est qd pignus possit vendi: ideo sic intelligitur. Iste enim cōditiones que in penalibus stipulationib ap ponūtur iudicātur scōm qd de mente cōtrahentium potest apparere etiā contra signi ficationē verborū. vt. l. si is qui ducenta. §. cū ita. de rebus dubijs et ibi dicit. ¶ Iterū opp. si ergo cōmittitur stipulatio si in aliquo est cessatū. ergo pcedens oratio nō accipitur vniuersaliter et collectiue cuius cōtrarium dictū est. §. Ññ. duo verba sunt in dicta oratiōe. primo verbū pecunie in quo licet oratio sit indefinita intelligitur vniuersaliter tñ ista vniuersalis intelligitur vniuersaliter z distributiue. q. d. si quelibet pars dicte pecunie soluta nō fuerit zc. z hoc ex mente cōtrahentiuz. vt. §. dixi. Ire in directa of one est dies. dicit eñ sua quaqs die. z ista est vniuersalis co' lectiua. q. d. oibus diebus elapsis. merito anteqs omes dies sint elapsi nō potest dici commissa cōuentio de vendendo. sed postqs sunt elapsi cōmittitur in qualibet parte. p qua cessatum est. ¶ Venio adver. sed si ita est. z opp. hic vt si qua pecunia. et. §. vt si quelibet pecunia fm qd modo intellexit. ergo idē importat qd dictuz est. §. item hic subdit sua die: z sic indefinite loquit de die. ergo equipolletvniuersali z sic cōcluditur qd idē debeat esse in hac cōceptione qd in puma. Ññ. dum dicis qd hec oratio sua die: est indefinita falsum est: imo est particularis. quia ei apponitur signū particulare sua. Est ergo sensus si qua pecunia appropiato termino soluta non erit zc. merito cū in aliquo cessatum est potest vendi z hoc sentit gl. hic posita.

☞ Pactum de vendendo in dubio nō intelligitur personale. remissiue.

Cōditio impleda an trāseat ad heredes. remissiue.

De vendendo. Pactum † de vendendo in dubio nō intelligit personale. h. d. de materia huius. §. dic vt. §. de pac. l. iurisgentium. §. pacta. retigi in. l. si sic. j. de verbo. obliga.

¶ Bull. querit † hic vtrū cōditio impleda trāseat ad heredes qd examinaui in. l. si. x. cū petiero. j. de ver. obli. Ly. in. l. si plures. C. de condi. infer.

Cum pignus. Pignus potest vendi propter debitū et alias accessiones. hoc dicit.

Sirem alienam. Creditori decepto per cōtrarium pignoratitiam succurritur contra debitorem hoc dicit.

Non tantum. Pro omni obligatione potest dari pignus. h. d.

☞ Differentia inter pignus z hypothecam.

Statutum loquens in pignore quod non habeat locum in hypotheca.

Propzie. Setipsum summat. z ponitur differentia † inter pignus et hypothecā [b]. ¶ Oppon. de lege res hypothece. §. peñ. j. de pigno. z insti. de act. §. item seruiana. Sol. quantum ad actionem hypothecariam nulla est differētia inter pignus z hypothecam vt ibi. Sed quantū ad pignoratitiam directam est differētia. quia illa cōtrahitur re. vt insti. qui. mo. re cōtra. obli. in fi. Ideo nisi ad creditorem transeat possessio vel detentatio non haberet locum pignoratitia. ¶ Iterz no. tex. ibi propue pignus zc. Et sic facit † ad. q. qd statuta que loquuntur de pignore [a] non haberent locū in hypotheca. cum scōm propuam significationem [b] debeāt intelligi de pignore quod transit ad creditorem: nō tamen pro hoc constanter ponerem.

☞ Bolus dans causam contractui pignoris quod annullet ipsum ipso iure.

Actio pignoratitia qñ nascatur. z vnde nascatur.

Actio ex stipulatu pro dote qñ z vnde nascatur.

Prescriptio quando incipiat currere contra actionē pignoratitiam.

Omnis. [c] Pignoratitia directa cōtrahitur cū est creditor soluta pecunia vel aliter satisfactum. h. d. ¶ Oppo. de. l. aliena. §. fi. j. eo. Solu. fallit ibi. vt ibi patet. ¶ Ad fi. huius. §. opp. dum loquitur de eo qui est deceptus. de. l. elegāter. in pauca. de dolo. et. l. j. in fi. de ac. emp. Sol. intellige qd sit deceptus re ipsa sui facilitare non dolo aduersarij. nā † cum contractus pignoris sit bonefidei dolus dans contractui bonefidei causam annullaret ipsum iure ipso vt. l. de ture. z ibi no. C. de in integ. restit. et. l. sub pretextu. C. de transac. ¶ Quero † quando nascatur actio pignoratitia. et videtur qd tempore cōtractus. quia re contrahitur. vt insti. quib. mod. re contra. ob. in fin. in contrarium quod tempore satisfactionis. vt hic. Solu. si querimus quando nascatur. nascitur tēpore solutionis. vel satisfactionis vt hic. si querimus vnde nascatur. nascitur ex contractu dudum inito et celebrato et traditione secuta. vt. d. §. fi. z sic nascitur hodie ex materia antiqua. dat glo. pro hoc exemplū in mutuo reconciliato consumptione. quod dic. vt. l. nam et si fur. et. l. si a furioso. §. si cer. pera. Item in actione tutele. quod dic vt. l. si furos. in fin. cum. l. seq. de tut. et ra. distra. Item in actione † ex stipulatu pro dote. et in hoc sunt glo. contrarie quas plene examinaui in. l. si constante. §. j. solu. matrimo. tamen gloss. hic dicit veritatem. probatur in. l. in rebus. §. omnis. C. de ture do. et. j. de do. pre. l. ij. in pan. et de natuita te harum actio. et similium glo. et docto. tangunt et examinant in. l. j. C. de an. excep. facit quod no. §. fini. regun. l. j. z fa. ercis. l. j. in q[illegible]us tractatur quando dicte actiones nascantur zc. ¶ Querit glo. quādo incipit † currere prescriptio contra actionem pignoratiam. Respondet quod a die natuitatis. ante enim non potest prescribi. quia non est nata vt hic. z. l. j. C. de an. excep. [d] in fi. Prescribitur tamen iuri offerendi et soluendi [e] debitum. non ipsi actioni pignoratitie. dicit glo. idem no. in. l. cum notissimi. §. eodem iure. de prescript. xxx. an. et ibi docto. moderni tractāt. Bull. de cu. ponit hic tangitur in. l. pignori. de vsusc. et ibi hoc examinaui.

Isquoqz. Pro re aliena pignorata potest agi pignoratitia. h. d. dic vt. §. tit. j. l. commodati. et. l. seq.

☞ Quando ius intentatum superuenit pendente

¶ De pignore. statutum loquens de pignore non habet locum in hypotheca. contrarium tenet hic Pau. de cast. quem vide.

Andreas Pomate.

¶ Significationem. Vide Feli. in. c. cum aliquibus. de reiudi. Are. cōsil. xxx. co. iij. et consilio cxxxv. colum. ij.

¶ Ois. de materia huius. §. vt. de Bar. in. l. fina. in fi. punc. j. eo. ver. quero qñ nascit pignoratitia zc. ad de glos. in. l. j. C. d ana. except. in glo. magna q incipit sed qñ. z quod ibi bal. z ang. in vlti. col.

Quante. Quando ius intentatum superuenit † pendente iudicio ex causa de preterito potest sequi condemnatio. h. d.

¶ Opp. vt. l. non potest. de iudi. Solu. quantum ad propositum ibi superuenit ius post litt. contest. ex causa de futuro. seu ex causa noua. hic ex causa de preterito deducta in iudicio. facit infra man. l. si mandauero tibi vt a titio. et infra de verbo. oblig. l. si titius. Et ex hoc apparet quod finis huius glo. non est bonus sic simpliciter intelligendo. Si ago rei vendi. et superue

Andreas Pomate.

¶ Omnis. Vide ro. fin. cccccvij.

¶ C. de annali except. de quo vide que ibi habes post Barto.

¶ Et soluendi. adde que habes in. l. j. §. si seruū qui in fuga. de acquiren. possessio. et ibi scripsi post Barto. in dicta. l. pignori hic allegata. z Bar. in. l. j. supra de condi. ex lege. et Bald. in. l. j. in fi. de feu. da. in vicem. l. commissione. adde an prescribatur pignoratitie. Pau. de castr. consilio. ccxcij. et Bal. consi. ccxcij. circa fi. iij. lib.

¶ Qui ante. est princip. huius. §. zc. vide que dixi in dicta. l. non potest. de iu. post Barto. et ista intellige quando superuenit ante conclusum in causa secundū Barto. in. l. mater. §. eandem in fi. de except. rei iud. z ad intellectum huius. §. vide subtiliter Bal. in. l. j. in punct. de except. rei iudi. vbi hoc limitat. item limita istum. §. cum similibus. quando causa penderet coram ordinario. secus si coram delegato. fm Bal. in. l. prescriptionem. in. ix. q. C. si contra ius z etiam limita vt per Ang. in. l. si insulam. de verbo. obliga. et ibi per imo. in. x. colum. et ibi per ro. aliter in. xviij. colū. et ibi scripsi. et vide lu. in. l. si vnus. de verbo. obl. vbi pro dicto Bar. in. d. §. eadem allegat. l. si in rem. §. fi. §. de euic. et ibi etiam dicit Bal. in dicta. l. prescriptionem. et vide Pau. de cast. hic qui allegat Barto. in dicta. l. si mater. et Bald. in dicta. l. prescrip. et impugnat dictum Bald. dic vbi per eum hic z limita hunc textum vt per Bald. in lege. et si post res in vna lectu. quod reputat hic singulare Pau. de castr. et vide que dixi in. l. si insulam. et in lege cum his. de petitio. heredi.

¶ Oblatio facta in iudicio. adde Barto. in l. interdum. §. fi. de verbo. obli. et not. Barto. in l. penul. j. di stra. pig. sed Barto. videtur sentire contrarium in lege si debitor. infra de solutio. intellige z declarat per Bald. in l. inuicem. C. de compensa. et hoc sequitur Bald. in l. cuz apud. C. de communi ser. manu. et Bal. in lege si residuuz. C. de distr. pig. et gloss. et Bal. in l. si pr⁹. C. eo. tit. z gl. in l. si acceptā. in versi. periculo. C. de vsuris. vide tamen ibi Bal. in iij. col. z intellige istō procedere ante lit. cōtest. secᵒ si post vt no. a Bart. in l. sed si alia. de cōstitu. pecu. ff. et caue qsibi loquitur in obligatione extraiudiciali. Adde Bal. consi. xxv. j. lib.

b ✠ Andreas Pomate.

¶ Oblatio facta in iudicio. Vide matthe. notabili ix. et pulchre Alex. consi. clxxviij col. fi. vol. ij. z versi. vltimo. in hoc. §. Adde matthe. no. cxxviii. Ange. in l. sequens. ver. vnum tamē tene menti insti. de actio. adde tamen qō vbi creditor recusat accipere pecuniam qō tunc suff cit oblatio verbalis et multo magis in saccu o. ita omnes docto. per illuz ter. in l. qui rem. in prin. ff. de verbo. obli. Alex. in l. si seruum. §. sequere. colum. j co. titu. et in consi. vij. incipi. eo. modo intelligatur statutum. colum. tiij volu. ij. Alexandrū in l. si insulam. colum. secunda. ff. de verbo. obligatio. Petr. de anchara. consilio. lxxxvij. incip. tamen facilioꝛem solutionem. Alexand. in l. si moa. colum. v. ff. soluto matri.

b ¶ Quemsunt. z per istam l. in verbo sumonata datur cautela qō si debes creditori tuo centum cum pignoribus vel hypothecis et velis ipsa pignora liberare sine solutione qō recipies ab eodem decem et promittes illi soluere et obligare in instrumento antemo nouandi nulla mentione facta prioris pigno. nazz tunc ipso iure pignora liberantur z hic adde quid si debitor vendit pignus creditori. an sibi preiudicet creditori emendo: Bald. consilio trecentesimo octauo. tertio libro.

Solutum. Nouatio necessaria non perimit pignus, secus in voluntaria. nisi contrarium actum sit. hoc dicit. qualiter ea que insunt⁵ in prima obligatione nouata intelligantur reperita in secunda. dic vt in. l. aliam. de nouatio.

Si quasi. Pignoratitia potest agi si principalis obligatio non perficitur vel si perfecta tollatur acceptilatione vel pacto.

✠ Obligatio pignoris quando intelligatur ꝓ vsuris sicut pro sorte.

Pignus quando possit retineri pro vsuris. remissiue.

Si in sortem. Pignoratitia potest agi si id est solutum pro quo tantū pignus fuit obligatum. hoc dicit. ¶ Oppo. C. etiam ob chiro. pecuniam. l. prima. glo. hic inuoluit se multum. finaliter dicit quod hic fuit obligata res pro sorte tantum. Jaco. butri. dicebat quod hic non tractatur an pignus possit retineri pro vsuris. sed dicit quod pignoratitia potest agi. vnde lex illa non contradicit. Duo ergo videnda sunt. primo ⁊ an obligatio pignoris intelligatur etiam pro vsuris sicut pro sorte. Circa quod si equidem vsure. sunt naturaliter tantum debite. et tunc non tenetur ꝓ pignus pro eis, nisi sit dictum specialiter. vt hic in versicu. siue autem. et. C. de vsur. l. per retentionem. si vero sint debite ciuiliter et naturaliter. tunc pignus simpliciter acceptum tenetur etiam pro vsuris. sicut dicimus in fideiussore. vt lege cētum capue. supra de eo quod certo loco secus si pro sorte esset tantum obligatum. vt hic. et infra de fideiusso. lege fideiussores magistratuum. si vero vsure sunt debite per officium iudicis. dic in pignore: sicut dixi in fideiussore. in dicta. l. centum capue. z in. l. quero. infra locati. ¶ Secundo est ⁊ videndum an pignus possit retineri pro vsuris quādo pro eis non fuit obligatum dic vt dicta lege. per retentionem. et in dicta lege prima. C. etiam ob chirogra. pecu.

Si creditori. Nisi omnibus heredibus satisfiat poterit pignus vendi. hoc dicit.

✠ Succedens alteri absqz confectione inuentarij videtur habere ratum quod defunctus sub nomine fecerat.

Soluendo creditori creditoris quando quis liberetur.

Quod fingatur super facto aliquod factum qō nunquam fuit.

Locator an possideat inducta per inquilinum in domo.

Interdictum saluianum quod sit adipiscende.

Interdictum saluianum directum competit pro rebus colon. Vtile pro rebus inquilini.

Tradi quod possit res non tamen animo transferendi possessionem. Primus locator quando habeat hypothecariam contra secundum conductorem.

Inuecta et illata quod possint retineri pro alio debito.

a **Solutam.** Pignoratitia nascit si soluatur a creditori vel alteri pro eo legitime recipienti. vel creditori creditoris. Item inuecta et illata per secundum conductorē tenentur pro pensione ipsius secunde conductionis tantūmodo. z nō vltra. h. d. primo ponit vnū dictum. secūdo ex illo infert ad determinationem vnius. q. tertio format vnā q. circa precedentia. quarto respondet cuidam tacite obiectioni. secūda ibi: vnde si domum. tertia ibi: plane. quarta ibi: videtur autem. in quo respondet tacite obiectioni. nam per liberam personam non queritur nobis actio pignoris seu obligatio. ergo domino locanti non potest queri per conductorē factam a primo conductore. Ad quod respondetur quod ista cōuentio tacite videtur facta cum primo domino. et sic ipsi non queritur ex contractu facto cum primo conductore sed ex conuentione sua propria tacite facta.

1 ¶ Ex primo dicto no. ꝓ ⁊ qui succedit alteri videtur habere ratum quod ille cui successerat: suo nomine fecerat ibi vel ei cuius heres extiterit vt hic. et. l. fina. j. rem ra. habe. in principio quod intellige. nisi successerit facto inuentario. tunc enim non videtur habere ratum. nisi eatenus quatenus bona essent soluendo ne remaneat in damno. vt. l. scimus. §. z si prefatam. de iure delibe. ¶ Venio ad secundam partem. et vide

2 detur quod ⁊ soluendo creditori creditoris non con-

b tingat liberatio ipso iure. vt lege si opera. j. de doli excep. glo. hic non explicat. tu dic clare. aut soluo creditori creditoris qui habet me vel bona mea obliga-

6 ta. et liberor ipso iure: vt hic. posset etiam cogi soluere: vt. l. nomen. C. que res pign. obli. pos. et id eo soluēdo etiam creditori meo multo liberor. vt lege vtruz. supra de consti. pecu. quandoqz ille creditor creditoris nō habebat me vel bona mea obligata. z tūc aut id eo ego teneor creditori meo: quia ipse alij tenetur et possum alij soluere. vt lege si liber homo. de neg. gest. aut causa quare creditor meo teneor est omnino separata a prima. et tunc aut soluo creditori creditoris creditori meo volente. et contingit liberatio sine dubio vt hic in princip. aut eo inuito et non contingit liberatio. vt lege inuito. C. de solu. et. C. de nego. gest. l. fina. cum simi. aut eo ignorante. et contingit liberatio ope exceptionis. vt. l. si opera. de doli excep. z ibi no. z ex his debes aduertere. quod si primus creditor habet instrumētum in quo continetur obligatio omnium bonorum z per consequens iste debitor debitoris seu nomen eius est obligatum poterit. indistincte solui eius creditori vt in hoc. §.

c ¶ Opponi. hic dicitur ꝓ contra primum creditorē potest agi pignoratitia. contra pignoratitia re contrahitur. vt institu. quib. mod. re contrahi. obliga. §. fina. sed ad primum creditoreꝫ res non peruenit nec fuit tradita et ergo non potest pignoratitia conuenirl. dicit glossa notabiliter. licet traditio non sit facta vere. fingitur tamē facta ex eo quod res potest includere pro pensione. vt. l. est differentia. j. ex quib. cau. pig. ta. contraha. et. l. vtiqz. de damno infecto: sic est fingitur facta traditio. vt. C. de donatio. l. quisquis. d

7 ¶ Not. ex hac gloss. ⁊ primo quod fingitur super facto aliquid esse factum quod nunqz fuit. quod examinaui in. l. si is qui pro emptore. ō vsusca. in materia fi

4 ctionis inductiue. ¶ Item ⁊ ex hac glossa colligunt.

a ¶ Solutam. Et facit iste textus: an possum expellere illum qui colonus meus locauit propter pensionē non solutam de quo per Baldum in. l. edē. C. locati. in. ij. col.

b ¶ Contingat liberatio. limita not. vt per glossam z Bal. in. l. j. C. de exce. et vide qō legitur et not. in. l. solutaz. ff. de solu. et adde Barto. in. l. non solum. in fin. solu. matr. vbi etiam limitat.

5 quidam ᵇ quod locator videtur possidere res inductas per inquilinū in domum. alij ex hoc reprehendunt istam glo. nam ⁊ interdictum saluianū quod pro illis rebus competit dicitur adipiscende possessionis. vt institu. de interdi. §. interdictum. si est adipiscende. ergo apparet ꝓ nunqz possedit. Preterea quod locator nō possideat ante inclusionem videtur expressum in. d. l. est differentia. j. in quibus cau. pig. tac. contraha. Pe. dicit locatoreꝫ possidere corpo quod inferuntur in domum. vt. l. j. §. si tuissem. j. de acq. c pos. et. l. quarundam. eo. titu. nō obst. quod interdictum saluianum est adipiscende possessionis: quia illud competit pro rebus coloni predij rustici. nos loquimur in locatōe predij vrbani inter quos est differētia vt ipse Pe. late tractat hic. z Cy. refert eū de verbo ad verbum. C. loca. l. certi iuris. in ij. q. Breuiter ⁊ licet interdictū saluianum directum competeret pro rebus colonitū vtile cōpetit pro rebᵒ inquilini. vt. l. j. in prin. j. de sal. fter. z ibi no. C. de sal. inter. l. j. z sic apparet qō non possidet. Preterea cū locator ignoret res que sint illate in domū. nec eas viderit nec tetigerit. non potest dici eas possidere. vt. l. iij. §. nerua filius. de acqui. pos. preterea deficit animus. Dicendum est ergo qō vere nō possidet: nec ficte. adeo quod ex ista ficta possessione habeat aliquod interdictum retinende vel recuperande possessionis. sed pro tāto fingitur possidere vt gl. hic dicit. quia potest conuenirl pignoratitia si nō patitur inquilinū res suas extrahere. vel vt propᵒ loquar. non dicit glos. qō fingatur possidere: sed qō fingitur ei tradita. potest enizz ⁊ tradi nō animo trāsferēdi possessionem. sicut fit de precario cōmodatario. z depositario. z sili. et hoc sufficit vt possit cōuenirl pignoratitia. Dico etiā ꝓ post iclusionē locator nō possi

c ¶ Contra primū creditorem. z ex hoc vnū dicit not. Bart. per illū rex. qō si obligatur tibi rem mea. z non tradidit. Hz res pignorata pucnit ed te an teneris pignoratitia actione ad restituēdū mihi. z dicit qō sic quod not. in. l. inquilino. j. de dā. infe. adde quid si res pignorata fuit prius capta creditori q. deinde illam recuperauit an teneatur debitori. Bald consilio ducentesimo nonagesimo secundo. tertio libro. dicit quod sic.

¶ Colligunt quidam. An locator dicatur possidere inuecta et illata per inquilinum vel colonum non apprehensa possessione et opinio. Bartoli sequuntur Bald. et Salice. in dicta lege certi. in vndecima collum. C. loca.

a ¶ Quam pro pensione. Et dicit q̃ sic, obstat iſti tex. C. commo. l. ſub pretextu. de cuius. l. intellectu vide Barto. in lege filio. fol. ma. adde quod voluit Bald. consilio. cclxij. lib.

b ¶ Accrt. concordat lex ſi abſitis cũ ibi no. s. ſicer. pe. z ſi ex cauſa. cũ ſimi. C. de rei ven. q̃d ad hoc, vt ex actu meo q̃rat actio alicui tertio eſt neceſſe quod ille actus ſit fact. nomine illius tertij. in dubio tñ ſem per preſumitur q̃d meo nomine, et non nomine illius tertij factus ſit q̃tum ad hoc vt ius ex illo actu et cõtractu acquiratur mihi. lege et magis. ff. de ſolu. et. l. papinia. ff. mã. etiam ſi p̃ceſſiſſet mãdatũ illius tertij. vt p

8 det vere niſi res viderit z tetigerit, vt d. l. iij. §. nerua filius. ¶ Opp. † hypotheca nõ põt eẽ ſine principali. vt. l. res. j. de pigno. et. j. de fideiuſ. l. fideiuſſor obligari. in prin. ſed iſte ſecundus conductor non eſt obligatus primo locatori. ergo nec res eius ſunt et obligate. ¶ Huius timore Pileus fatebatur contrarium, quod res nõ ſint obligate primo locatori. quod glo. reprehendit. quia contra iſtum tex. dicit ergo glo. quod licet ſecundus cõductor non ſit primo locatori obligatus perſonaliter. tamen ei eſt obligat⁹ prim⁹ conductor. et res iſtius ſecundi cõductoris ſunt obligate pro obligatione primi cõductoris. poteſt enim obligare res ſuas pro debito alteri⁹. vt lege aliena. infra eodem. Doc. moderni videtur aliter dicere. videlicet quod primus locator habet obligatũ nomẽ ſecundi cõductoris vnde cũ habeat vtilem perſonalem: et directã habet primus cõductor cõtra ſecũ: etiam habebit hypothecariã que illi accedit. vt. C. que res pig. ob. poſ. l. nomen. et ita dicebat petrus hoc etiam videbatur inter do. Jaco. but. quod licet ſit in ſe verum: tamen quantum ad propositum glo. dicit veritas: quia ſecundum eos primus locator haberet hypothecariam ex virtute conuentionis quam ipſe fecit cum primo conductore. ſed tex. hic in fi. in ver. videl. autem: 1 2 3 4 1 2

batur in l. res ex mãdato. ff. de acqui. re. do. z in l. pigno. §. fi. ff. de vſufca. z in l. iij. §. j. ff. iud. ſolui. z l. poſt mortem. §. j. ff. q̃ ex fac. tuto. z not. Bart. in l. q̃ mihi donatũ. poſt mediũ. ff. de do. in ver. q̃o q̃d in dubio z Bar. in l. poſt dotẽ. ff. fol. mat. z Bal. in rubr. C. de cõtrahen. emp. in. xvj. q. z no. doc. in l. q in aliena. §. ſi is q. ff. de acqui. here. z Ange. in l. ſi pupil⁹. §. j. ff. de neg. geſt. cũ ſimi. imo etiã nõ crederetur teſtib⁹ dicẽtibus q̃ ſucceſſiue p illa tpa q̃bus in tali loco fui cuz illo tertio nõ potuiſſem illũ actũ facere vel cõtractũ niſi noſe illi⁹ tertij. q̃ ſi ipſi vidiſſent z audiuiſſent tanquã ſatagẽtes p̃bare negatiuã nõ p̃babiliter p̃tractã p. c. cũ eccleſia. cũ ibi no. per Joan. de cauſa poſſe. et expreſſe Cy. in l. actor. in. iij. q. ad fi. de p̃ba. z idez ibi Bal. in. iij col. z Dy. z Bar. in. l. j. in. §. hoc interdicto. ff. de itinere actuq̃ priua. z Bald. in. l. cũ hi. §. j. de tranſactio. z in capitulo moribus. in. §. ſi quis per xxx. in titul. ſi de feud. fue. controuer. inter domi. et agna. vaſal.

~ And re. po. ¶ Summario. Vide ad hoc Bald. in l. ſi cu m mutua. C. de exerci.

4

ponit quod tacite videtur, ſecundus conductor obligare primo locatori inuecta z illata. et ſic obligat p obligatione primi conductoris vſq̃ ad quantitatem qua ipſe ſecundus conductor tenetur. ¶ Opponi. ſi primus locator habet bona ſecundi cõductoris obligata ipſe poſſet conuenirl pignoratitia. ſed tex. dicit primum conductorem cõueniri. ergo male. Solu. dicit glo. ideo primus locator non conuenitur: quia cũ non habeat ſecundũ conductorem perſonaliter obligatum non poteſt agere, nec videtur ei facta traditio. z ſic non oritur pignoratitia que re contrahitur. Iſtud quod glo. dicit non placet. nam iſta ficta traditio non colligitur ex iſta obligatiõe perſonali. nec ex eius equitate. ſed ex eo quod includit nec patitur inquilinum cum rebus ſuis recedere. ſed primus locator habet poteſtatem includendi ſicut ſecundus, ergo etiam ipſe poterit pignoratitia cõuenirl. z hoc vult iſte textus in fin. in eo quod facit quod cum ipſo primo locatore videtur contractum pignus. nec ob. text. qui dicit conuentendum primum conductorem pignoratitia, quia concedo quod poteſt cõuenirl primus locator. item ſecũdus. quicunq̃ enim prius includit nil repugnat z c. ¶ Aemo ad ver. plane z opp. de l. ſi gratuitam. j. in qui. cau. pigno. ta. contra. Solu. ibi domus fuit data ſecũdo habitanti gratis. Item oppo. de l. ſi in lege. §. colonus infra loca. Sol. aliud in prediõ ruſtico. vt ibi. aliud in prediõ vrbano vt hic, quod dic vt lege certi iuris. C. loca. ¶ Vltimo no ani illata z inuecta poſſint retineri pro alio debito. quaz pro penſione: doc. dicunt quod ſic vt. l. j. et. ij. in quibus cau. pignus tacit. contra. et. l. j. C. etiam ob chirogra. pecu.

¶ Obligatio pignoris q̃d non acquiratur p liberam perſonam: ſed eius poſſeſſio ſic. z nu. 4.

Dominus quod non obligatur per procuratorem quando per procuratorem non acquiratur dño.

Per tutorem que actio acquiratur pupillo.

Hypothecaria quando queratur domino per procuratorem.

Per liberam. Per liberam † perſonam nõ acquiritur nobis actio ſiue obligatio pignoris. licet eius poſſit poſſeſſio acquiri⁵. hoc dicit. primo ponit dictum. ſecundo reſpõdet tacite queſtioni. ſecunda ibi: ſed. ¶ No. quod dixi in ſummario⁶. ſecundo not. † q̃d in illis caſibus in quibus per procuratorem non queritur dominio. in illis etiam non obligatur dominus per procuratorẽ: neq̃ eum obligat. ſed ipſe procurator conuenitur vt patet ex eodem text. q̃d examinabitur infra de act. emp. l. iul. §. ſi procurator. et. l. procurator qui pro euictiõe. de procu. ¶ Oppo. s. priori. §. in fin. Solu. vt ibi patet in tex. ¶ Oppo. ſecundo † q̃d per tutorem queratur pupillo. vt. C. quando ex fac. tu. l. ij. et. l. euz qui. §. ſi actor. s. de conſtitu. pecu. Sol. non queritur directa. vt hic. ſed vtilis ſic. vt ibi. vel dic q̃d hic tutor: cõtraxit in his que nõ pertinebant ad eius adminiſtrationem ideo nullo modo querit. z hoc tenẽt gloſſ. et doct. quod intelligo niſi in ſubſidium. ſicut quolibet extraneo contrahente. vt. l. filie. infra de ſolu. et ibi dixi. ¶ Opponi. de lege prima. C. per quas perſonas acquir. ſolu. ibi loquitur in poſſeſſione † et dominio que poſſunt queri per liberam perſonam hic in obligatione

4 5 6

¶ Quod in mandato. Nota quod in mandato generali venit illud quod dominus erat conſuetus facere intelligo ordinarie. ſecus extraordinarie. tex. eſt nota. z ibi Barto. in dicta lege ſeio. §. medico. de an. legat. z ideo facit iſte tex. quod licet alias donare nõ poſſit. l. pro curatore tutore. s. de procu. tamen ſi dominus eſt ſuetus donare. vel ẽ hoc erat ibi cõſuetudo poterit facere ẽ hoc tex. optim⁹ in. c. tertio de donat. ſed glo. in c. ij. eo. † titulo videtur expreſſe tenere cõtrarium. et adde pulchre ange. in lege bene a zenone. de quadri. pie ſcrip. et vide Barto. in lege ſi fraudator. z quod ibi dixi. que in frau. cred. adẽ quod ille qui mãdatum habet in vno actu poteſt apponere omnes clauſulas z penarum adiectiones que per ipſos mandantes in ipſis actibus ſolite ſunt apponi. et ita no. Ange. in lege ſi quis ita per heredem in fi. C. de inſti. et ſubſti. etiam ſi tales clauſule requirerent ſpeciale mãdatum. allegat caſum. d. legis bene a zenone. Et ideo ſi ambaſiator habeat mandatum. ad faciendum pacem videtur habere mandatum ad promittendum penam facit optime tex. iuncta glo. in lege finali. infra quod cum eo. z ideo videtur quod licet ad iurandum requiratur ſpeciale mandatum. l. iuſiuran. §. ſi procura. ſupra de iureiur. nor. in. c. qui ad agendum. de procura. in. vj. ſi tamen mãdatum fuerit contractum geri poſſit etiam iurari p obſeruantia contractus et ſic limita not. per Barto. in lege qui bona. §. ſi alieno. in. iij. q. in fine. de dam. infec. faciunt etiam que habentur in. l. ſi prius. §. primo. de aqua plu. arcen. et quod poſſit quis promittere penam que venit ex natura contractus alieni. tenet Bald. in rub. C. de conſti. pecu. fallit in procuratore fiſci qui nullo modo promittere poteſt. l. ſi procurator. in princip. ff. de iure fiſci. et ibi per Barto. ſubdit ibi etiam bald. an officialis publicus poſſit bonam fidem agnoſcere. Adde que dicit Abb. ſicul. in. c. iij. de preca. not. hic argu. quod rector eccleſie poteſt cõtractum initum nomine eccleſie conualidare cum appositione pene. dummodo contractus ſit rationabilis: ad idem facit tex. in. c. dilectus. in fine. de arbi. q̃d non eſt notandum ſecundum eũ pro adminiſtratoribus ſimpliciter datis et pro ambaſiatoribus ad pacẽ componendam vt licet non habeant expreſſuz mãdatum nihilominus poſſint opponere penam z obligare cõſtituentes p obſeruatione eius q̃d gerunt. pro quo bene facit dicta lex bene a zenone: et dicta lex ſi procurator iure fiſci. faciunt que not. docto. in. c. nulla. de rebus eccle. non alie. vbi rector eccleſie poteſt ſine conſenſu ſuperiorum generaliter obligare bona eccleſie pro obſeruãtia contractus. licet ſpecialiter obligare non poſſit et ibi colligitur quod eſt notandum ſecundum Abb. Caue tamẽ in predictis per ea q̃ habentur in lege ſi procurat. de condi. inde. z vide bal. in. l. bene a zenone. et vide Ang. in. l. ſi q̃s prohibuerit. ff. de publica. et adde ad materiam ludo. in ſuo ſingulari. xj. qui dicit quod poſſum etiam quo ad preiudicialia ſi dominus erat ſolitus z c. q̃ dicit not. in lege qui remiſ. j. de vſu. Et an habẽs generale mandatum ad locandum predia z c. poſſit locare domos contiguas ipſi z c. iſtud dictum lap. q̃ not. in ſuis allegationibus allegatione. xij. quod alias Ludo. in ſuo nota. xij. poſuit. Adde quod in mandato generali veniunt ea que dominus erat ſolitus facere: bal. pulchre conſi. cccexxij. ij. lib.

~ Andreas Pomate. ¶ Consuetus. vide Ang. in lege ſi negotia. s. de nego. geſtis Alex. cõſi. cxviij. columna fina. vol. v.

~ Andreas Pomate. ¶ Si cum. Vide Alexand. conſilio. x. incipien. videtur fortaſſe. in primo volumine. columna prima.

1 2 3 4 5 6

a ¶ C. ad exhibendum. vide Baldum in lege prima. in. v. colũ. C. per quas per. nob. acquir. et per Imol. in dicta lege stip. istã. §. si stipu. in penu. col. et quod ibi Bar. in. v. et. ix. fallentia.

b ¶ Procurator domini. Adde no. in lege si pignoris. sup. a fami. ercis.

c ¶ §. si qs insulã. In ꝓtrariũ fa. quod ibi dixit in. v. fallentia. per l. j. C. p q̃s perso.

d ¶ Culpa leuis. z no. quod bal. in lege acceptam. C. de vsur. in vj. questione allegat glo. hic qd̃ appellatione culpe venit leuis tãtum. z qua aliter probetur culpa leuis et leuissima per Bal. in lege solum. in. v. col. de testi. et quid ventat appellatione culpe. vide glo. no. in. l. in vendictione. j. de bo. autori. iudi. pos.

e Andre. Poma. ¶ Ea igitur. Vide alex. cõsi. cij. j. co. vo. ij. z cõsi. xlviij. col. j. vo. j. z xlviij. co. fi. vo. ij.

f ¶ Si dolus interuenit. q̃ culpa veniat in pignore. p bal. in. l. pignus in. xiij. col. C. de pig. act.

g Andreas Poma. ¶ Si conuenerit. Limita istã legem vt per Alex. in. l. de dicta. §. acceptis numis. j. et. ij. col. ff. ad trebel.

h ¶ Quantitatis ad quãritatem. vide Bar. in. l. diuortio. §. ob donationis. soluto matrimonio. et aduerte f dum dicit hic. cum similibus dicitur quod speciei ad quantitatem non admittatur compensatio. l. fi. C. de compensa. cum similibus: quia intelligas hoc esse verum quando agitur de compensatione fienda. in iudicio ex dispositione legis altera parte inuita. secus aũt in compensatione fienda. ex presumpta mẽte disponentis qui potuit disponere prout voluit quod tunc etiam habebit locum compensatio speciei ad quantitatem. arg. eorum que habentur in lege cum questio. C. de leg. et in paragrapho disponit. in aut. de nup. ita dicit do. Joan. in lege si cum dotem. paragrapho si mater. soluto matrimonio. videtur probari hoc ibi in text. cum ibi nota. in fine. et similibus iuribus. quod nota. sed aduerte quod licet predicta mihi placeant. tamen Bartol. in lege huiusmodi. §. g cum pater. tenet contrarium per legem si pater pro filia. de colla. do. licet do. Joã. non faciat mentionez. et idem Bal. in lege quoniam in priorib. in penul. columna. C. de inoffi. test. et in lege si vxor. codice de

est speciale propter singularia precepta pecunie. In l. pe. C. ad exhiben. interponitur pactum super re tradentis que durat eius sed quãdo apponitur super re tradentis que desinit esse eius: tũc nõ queritur actio alteri regulariter: nisi in casu speciali donationis: vt lege quotiens. de donati. que sub modo. vbi text. hoc expresse dicit. ¶ Dicam⁹ ergo hic esse speciale. z sic fuisse rescriptum per principem: vt hic dicit text. vel aliter per procuratorem queritur domino actio ex cõtractu interposito super re domini et ex re ipsius. vt lege quod procurator. §. de procura. sed creditor videtur procurator domini in vendendo. vt lege non est nouum. j. de acqui. re. do. et institu. quibus alie. licet in princi. ergo ex eius pacto queritur debitori. ex re enim sua et super re sua pactum interponitur. ad predicta. facit quod dixi plene in. l. stipulatio ista. §. si quis insulam. c circa fi. de ver. obli.

Venit. In hac actione venit dolus lata culpa et leuis d non casus fortuitus. hoc dicit. Illud quod dicit sicut in ꝓmodato intellige vtriusq; gratia contracto. vt in glo.

Practica probandi leui culpa et leuissima.

Nigitur. e Not. hãc. l. † docet essi pracitur culpa leuis. certe probatur quando quis omittit facere ea que diligens paterfamilias faceret vel facit ea q̃ diligens paterfamilias nõ faceret. In culpa leuissima inspicitur illud quod diligentissimus faceret. vt lege in rebus. §. titu. j.

c

Reditor. Creditor cũ reddit pignus debet cauere de suo dato z facto et neglecto. hoc dicit.

Vtor. Tuendus est creditor in pignore dato a tutore vel curatore legitime. hoc dicit. ¶ In tex. ibi tuend⁹ erit in pignore creditori. vel. f. ne teneatur cõtraria pignoratitia. vel tuendus erit quando cõuenitur tutele actione.

Contrariã. Si creditor decipiatur i pignore dolo vl̃ culpa debitoris hz cõtrariã pignoratitiã ad interesse poterit etiã stellionatus crimine accusare si dolus interuenit f h. d.

Etiam. Fundus vectigalis vel emphyteoticarius potest obligari saluo iure domini. hoc dicit. Et ideo finito iure emphyteotico finietur ius creditoris. vt. l. lex vectigalis. j. de pigno.

Cõpensatio quãtitatis ad quantitatem qd̃ admittatur non autem speciei ad quantitatem.

2 Actio iudicatur mobilis vel immobilis secundũ naturam eius quod in ea deuenit.

3 Qui habet nomen obligatum quod agit actiõe vtili competenti obligãti.

4 Quando agitur contra debitorem quod tutius est quod fiat discussio.

Si conuenerit. g Nomen debitoris potest pignori obligari. et quod inde redigit. vel compensatur pro pignore tenetur. hoc dicit. ¶ Nota quod † admittuntur com-

bo. auto. iud. pos. in eo. ver. ibi licet in veritate actio non sit. z c. ad hoc autem vt videatur mobilis secũdũ materiam illius in quo adducitur adde ad hoc glos. in. l. fi. C. in quib. cau. in integ. resti. z Bart. in. l. pater. de auto. tuto. z in. l. si fic. de leg. j.

Andreas Pomate.

a ¶ Ad quã a titatem. vi Pau. de ca stro. consi. b ix. declarãdo vt ibi per eum.

Andreas Pomate.

b ¶ Iudicatur mobilis. Vide Alexã. consilio. cxj. co 3 lum. pe. volu. iiij.

Andreas Pomate.

c ¶ Quero. 4 Vide are. c cõsil. cxxxvij. col. fin.

d ¶ Reperitur mutatum. Vide quod dicit Bart. in. l. iul. in fi. de verbo. obligatio. ad materiam huius. l. vide Bald. in. l. iij. C. de acquiren. heredita. et aliqua per Paul. de ca. hic.

e ¶ Si nuda. In principio huius z c. Quando prouincia regno adijcitur an gaudeat priuilegio regni. adde quod in hac materia not. gloss. z Barto. in. l. damni infecti. in. §. si is qui edes. z quod ibi dixi de dam. infect. z ista facunt ad not. q. quando vnus de collegio eo quod non potest adesse in collegio in vna electione committit vicem suam ei qui etiam est de collegio. Quero an is cui facta est cõmissio posset istas voces diuidere. scilicet vocem suam et aliam vocem sibi commissam dando vni vnam et alteri alteram z dicendum est quod non. quia ceteris omissis videtur tex. multũ sing. in. c. si quis iusto de elec. qõstene mente ꝓpetuo. et facit qd̃ in materia not. Bart. in. l. fin. j. de colle. illici. Itẽ facit si vn⁹ est bãnitus de vno loco an videat bãnit⁹ de loco illi adiũcto. de quo ꝑ Bal. in dicta. l. etiam. C. de iure dotium. Item facũt ista ad no. q. de qua per Jo. and. in titu. de emp. z vendi. §. restat. in additione que incipit: cõiungam quoq; de statutis quod si statutum dicat quod vendens p dium trium tornaturarum nõ tributarium compellatur vendere vicino habenti magnum predium. quia si iste emit vnum fundum tributarium vicino suo p uo. prima facie videtur quod vendere compellatur eo quia pars vnita cum altera facit vt intelligatur

effectus vnus fundus. et hac ratione augmentum vadat cum primo fundo et eius conditionem sequatur. l. si ex toto. in principio. de legatis primo. z. l. in rerum. §. si quis post. eodem titulo. z in hoc per text. in l. si finita. §. ex hoc edicto. in versicu. item quid dicemus. z ibi per roma. de dam. in fecto. contrarium tamen est verum ꝑ. d. §. ex hoc edicto. versicul. item quid dicemus. nam posq̃ vna pars ab alia diuisa est z separari potest quod statutum erit in vna parte non habebit locũ in alia. bene facit. l. fundus in fi. fami. ercisc. z facit ad qd̃. Bal. in. c. prio. §. pignor. sed solum reperitur mutatum⁹ quando agitur cõtra pignoris possessores. vt in autenti. hoc si debitor. C. de pign. et in corpore vnde sumit. §. si neq; qd̃ ergo non mutatur quare statuta prohibetur: vt. l. precipimus in fin. de appel. Ad argumenta in contrarium responde. vt not. Cyn. in. d. l. nomen. Preterea ratio differẽtie est manifesta. nam si per hypothecariã res euinceretur a possessore: ipse haberet necesse venire contra autorem suum: et ideo vult lex quod prius excutiat debitorem: causa minuendarũ litium: sed quando agitur contra debitorem: solue do creditori ipse liberat: nec aliud litigium consurget: ideo cessat ratio quare inducta fuit discussio: z istud tenuit Jac. Bal. Odof. z Alber. papi. z etiam Aico. mar.

b pign.

c ¶ Quero. 1 Vide glossam in. c. capella. de priuile. et ad decisionem Bar. in. d. §. si nuda. vide quod voluit Joan. andre. in addi. Specul. in titul. de treuga et pace. Bald. in. l. cunctos populos. C. de sum. trinit. ta ducatus. de prohi. feu. aliena. per Federi. z. si marchionibus concedantur noua castra vtrum intelligãtur esse de marchia. et sic non possint diuidi. et dicit quod non. sed si vniatur marchie. vt infra de pac. dota. l. iure. §. cum inter. Item per domi Joan. in. l. prima. §. si coheredes. ibi post no. per Barto. ff. ad legẽ falcidiam. per Baldum in. l. etiam. C. de iure dotium. Et vtrum postea quesita castra per superiorem subtaceant primis statutis: Bald. quod sic in. l. cunctos populos in secunda columna. z in dicta. l. etiã. z Barto. hic et per Barto. in tractatu alluuionis quẽ omnino vide per Gul. de cug. in dicta. l. ingenuum. ad fin. ff. de statu homi. z Bartol. in repeti. l. secunde. in penul. colum. C. que sit longa consue. per Roma. in. l. si eum. ff. si quis cau. adde Baldum in. l. secunda in principio. de origi. iur. z Roma. in cõsi. ccxv. per Barto. in. c. translato. de constitu. et per Ange. in. l. de quibus. circa penulti. colum. de. ll. per Inno. z alios in. c. cum ex iniuncto. de oper. no. nunt. z glo. in versi. quicquid. per Alberi. in prima parte statuto. qd̃. cxxx. An autem statuta ciuitatis trahantur ad castrum excmptum vide docto. in. c. j. de constitu. in. vj. his adde Anto. de butri. in. c. final. in penulti. char. de consue. per Barto. hic. vide glossam in. c. capella. de priuile. et ad decisionem Bar. in. d. §. si nuda. vide quod voluit Joan. andre. in addi. Specul. in titul. de treuga et pace. Bald. in. l. cunctos populos. C. de sum. trint.

et text. meliorem de corpore. institu. de satisdatio. §. fina. et quod in simili habetur in. c. cum olim. de censi. et in fi. in. c. de his. xij. questio. in quibus dicitur q̃ ecclesie inferiores debent regi et gubernari secundũ consuetudinem et ius ecclesie metropolitane. ergo eodẽ modo prouin a cia que ad 2 ijcitur re b gno. facit 3 text. in. c. translatio. de constit. vbi dicitur quod trãslato sacerdotio ne c cesse est vt translatio legis fiat. ergo eodẽ modo trãslata prouincia in regno debet regi secundum iura regni. omnis enim disputatio recipit a iure illam restrictionem. s. rebus sic stantibus et remanentibus. secus si transit in aliam dispositionem ꝛ legem. vt est text. nota. in c. cum. p. de renuntia. per quem textus dixit dominus Ant. quod si quis accepit examen priuatum hic bonorie. ꝛ iurauit non accipere conuentum alibi quod istud iuramentum recipit illam restrictionem. s. rebus sic manentibus quia que de nouo emergunt nõ indigent auxilio: ad duco quod voluit Bart. in. l. prima. §. coheredem. ff. ad legem falcidiam. C. de metropoli. de. libro. x. Innocen. in. c. pastoralis. de priui. glossa. in. c. primo. ne sede vacan. et in. c. recolentes. de sta. mona. ꝛ. c. temporalis qualitas. xxvj. questio. b prima. Bald. in. l. etiam. C. de iure dotium. et quod voluit pleni? Bart. in tractatu de alluuio. in rub. de c insula. in questio. que incipit sed quero. et facit quod voluit Roma. in consilio. ccxv. incipiente presens casus duplicem habet dubitationem. et facit text. valde sing. in capitulo primo. de postul. prela. vbi si pax facta sit cum rege Francie ꝛ terris suis videntur cõprehendi terre adherentes. ergo multo fortius terre que adijciuntur regno. ꝛ quod voluit Innocen. Jo. andre. ꝛ alij. in capitulo apostolice. de re iudic. in. vj. vbi dicunt quod pax facta cum ecclesia romana videtur facta cum adherentibus. ꝛ facit quod habetur in dicta. l. etiã vbi illud quod adijcitur territorio censetur esse eiusdem iuris cuius est ipsum territorium. et ideo banitus de castro: quod accedit territorio d bononiensi videtur banitus etiam de territorio bononiensi. secundum Bald. ibi. Adde an ciuitas adiecta regno debeat vti constitu. regni. Abba. consilio lxi. ij. lib. et ibi etiam an si due ciuitates sibi inuicem concedunt priuilegia illa debeant seruari ipsis effectis subiectis. An autez facta pace inter duos dominos dicatur facta ꝛ pro adherentibus. vide Ang. cõsi. ccvj. ꝛ. cclxxix.

a: ¶ Guil. de cug.[a] querit hic si regnũ †augmentatur vtrum illa prouincia[b] augmentata debeat regi constitutionibus regni. videtur quod sic. vt hic. cum similibus. In contrarium quia res transit cum sua causa. vt infra. primo. §. et. l. via. §. si fundus. de seruit. rustico. predio. ꝛ hoc tenet ipse argu. l. predijs. §. titio. de legatis tertio. et l. seie. §. tyranne. j. de fund. instructo.

¶ Breuiter[c] q̃ q̃ prouincia adijcit regno vel castro: vel villa adijcitur comitatui accessione: ita quod sit vnus regnum cum primo: vel vnus comitatus: et tunc regulatur secundum regulas primi cui accedit: et ijsdem legibus: et ijsdem priuilegijs est gubernanda quibus regnum: quia † regnũ est quid vniuersale. ergo ꝛc. vt. l. peculium in principio. j. de legatis secundo. ꝛ. l. grege. de legatis primo. Probatur. x. colla. de prohib. feudi alie. c. imperialem. §. ducatus. ꝛ de hoc est gloss. extra ne sede vacan. c. j. que ita determinat: quando q̃ prouincia non adijcitur regno accessione nec castrum comitatui. exemplũ. Regi Frãcie fuit datus comitatus tholose: ita q̃ ipse est rex et comes[d] non quod comitatus tholosen. efficiatur de regno: sed nisi aliud ostendatur. ita Bald. in. c. cũ olim. auten. de prescrip. primo tamẽ vide text. ꝛ ibi Bal. in. c. trãslatum. extra de concef. preben. Lyn. in. l. fin. C. de iure do. glo. Jnno. ꝛ Bal. in. c. cum dilectus. de consue. vide in. c. j. ne se. va. ꝛ in. c. ij. de relig. do. ꝛ in. c. sicut. de excef. prela. xv. q. c. iunctum. xxij. q. ij. ꝛ. c. nõ est culpãdum. no. in. l. j. §. j. C. de rei vxo. act. ꝛ in. l. ij. C. communia de leg. Bald. ꝛ ibi melius Ange. in. l. rem. §. item quecunq̃. supra de rei vendi. vide tex. in. l. plane. j. de oper. liber. text. in. l. adulter. §. final. infra de adulter. Adde Abba. consilio. lxij. ij. lib. vbi ponit quid si non constat in cuius diocesi sit ecclesia cui applicabitur.

Andre. po. ¶ Illa prouincia. Vide ro. consilio cccl. xxxij. ad fi. et Sozi. consi. xciij. col. vij.

Andre. Poma. ¶ Breuiter. Vide Feli. c. translato. col. iij. de consti. Jaso. in. §. in personam columna iij. instit. de act. Roma. consil. ccxv. et consilio. clxxv. ij. colum. volu. ij. Jaso. in. l. si eadem. iij. notabi ff. de offic. assessoris. Barba. consilio. iiij. columna. vij. volu. primo. Alexã. l. j. colum. v. ff. de lega. j. Aret. l. si ex toto. j. colum. eodem titu. Alexand. consilio. cxiij. vltima colum. volumi. iiij. prepositus in. c. ius ciuile. colum. ij. j. distinc. ancha. c. canonum. colum. iiij. Barb. in. d. c. translato. colum. ix. cardi. in clemen. statutum colum. ij. in fin. de elect. areti. l. si pater. §. filio. de vulga. bonum text. ca. fin. §. j. et ibi gemi. de concef. preben. lib. vj.

¶ Quod ipse est rex ꝛ comes. Vide Bartol. in. l. si quando. C. de appella. et ibi scripsi et vide quod dicit Barto. in. l. j. §. si coheredem infra ad. l. falcid. sed quid dicendum est in tali casu. statutum est. Laude imponens penã mulieribus nubentibus cum heredi tate extra iurisdictionem cõmunis Laude ꝛ si nupta fuerit extra iurisdictionẽ non succedit alicui de iurisdictione communis Laude vel illa hereditas peruenit at in agnatos proximos: vel alios propinquos et hoc siue prouenat ex testamento: siue sine testamẽto: ꝛ certe istud statutum videtur velle q̃d mulier que nubit extra iurisdictionem communis Laude perdat successionem etiam sibi delatam vel acquisitam alias nihil operarentur illa verba statuti: dum in eodẽ nulla mulier ꝛc. et verba debent interpretari: vt aliquid operentur. c. si papa. de priuile. in. vj. l. si quando. de le. primo. ꝛ quo in statuto notat Bartol. in lege quarta. §. pretor. de damno infecto. et in lege secunda. ff. de vsucap. capi. pastoralis. in principio. et quod ibi docto. maxime dominus Abbas de appella. et dominus Anto. in. c. primo. de rescript. et in. c. causam. de dolo et contuma. et quod no. Bald. in rubrica. C. de contrahen. empt. in. ix. questione. cum similibus. dico tale statutum valere. facit quod dixi in lege titio centum. paragrapho titio genero. de condi. et demon. vbi dixit quod valet statutum quod filia dotata non succedat. nã per statutum potest quis a legitima excludi. et quod valeat istud statutum videtur presupponere Pert. de anchara. in repetitione. c. canonum statuta. de constitu. versicu. sed pone per statutum vbi transit cum decisione quam ponit Bald. in lege si matre. codice de suis et legit. Raphael cuma. et Roma. in lege heres per seruum. ff. de acqui. heredi. idem tenet Bal. in lege si ipsis. codice vt in pos. lega. vbi querit si statutum dicat quod filie nupte extra territorium non possit relinqui an valeat adeo quod non possit et relinqui et concludit statutum valere et excludere dictam filiam nuptam extra territorium et illi relinqui non posse et sic videtur tenere ibi Bald. contra id etiam quod ipse tenuit in lege finali. in quarta colum. C. de pact. et melior videtur oppo. in dicta lege si ipsis pro qua bene facit text. in. c. primo. de filijs natis ex matri. ad morga. contracto: et lege hac edicta li in puncipio de secundis nuptijs. et ita etiam videtur esse de mente Bald. in dicta lege cunctos populos in. xvj. col. in versic. diti: de statutis. vnde Romani. in lege stipulatio hoc modo concepta. in quinta columna. de verborum obligationibus. datinat Bald. in lege finali. codice de pact. per legem cum ita leui. ff. de conditio. et demonstratio. et quod valeat dictum statutum quo ad successionẽ est de mente Ange. in. l. j. §. ius naturale. ff. de iust. et iur. in versicu. tẽ facit ad aliam q̃stionẽ. adde an valeat statutum an valeat statutũ quod mulier nupta extra territorium non succe. Bald. consilio. cccvij. quarto lib. vbi consuluit super statuto mediolani vbi viget tale statutum et an per statutum possit tolli legitima. quia hoc non est materia. vide pro nunc Bald. consilio. cxxvij. iij. lib. in fi. consilij.

Andreas Pomate.

a ¶ Et tunc debet. Vide Alexand. consilio. clj. columna secunda. volumine. ñ. vbi per hoc dicit quod castrum exemptum a ciuitate regitur secundum statuta ciuitatis quibus prius regebatur.

Andreas Pomate.

b ¶ Si fundus. Vide Romani. consilio. cxxviij.

c Andre. Poma. ¶ Si vero. vide cepol. consi. vij.

1 comitat[a] regni. ꝛ tũc debet[a] regi fm leges ꝛ cõsuetudines suas. casus est. C. de appellatio. l. si quando vulgo. facit quod no. in. d. c. j. alleg.

b **Si fundus.** [b] Res transit cũ sua causa. h. d. §. j. j. de pig. Sol. vt ibi. ¶ Oppo. de. §. j. proxi. So. vt statim ibi dicam.

1 ☞ Compositum quod differat a suis compositis realiter.

2 Si materia transit in materiatum quãdo pignus extinguatur. et nu. 5.

3 Si res in qua quis habet vsumfructum trãsit in aliã materiam vsusfructus extinguitur.

4 In dñio tam questio super re q̃d nõ extinguatur dominium si res transit in aliam formam.

6 Creditor an possit prohibere ne sylua cedatur.

Si quis cauerit. Quando materia ꝛ materiatum transit. pignus extinguitur seu eius obligatio. hoc dicit. ¶ Not. q̃d

1 † compositum differt a suis partibus realiter secundum opinio. Arist. que est contra opi. otto. ¶ Opp.

2 supra proxi. §. sol. ibi partus † producit ab ancilla immediata nec transit in aliud materiatum. ita: hic arbores que excidunturꝛ a sylua sunt obligate sicut fructus cuiuslibet rei obligate. vt. C. in qui. cau. pig. ta. contra. l. q̃uis. Sed quando de materia fit species: ꝛ sic in materiatum transit. incipit alia res esse. ideo extinguitur pignus: vt hic dicit tex. ¶ Opp. de. l. seruũ filij. §. si pocula. de lega. j. Solut. ibi dicit gloss. iam cesserat dies legati: et sic dominium erat iam quesitum legatario. certe istud in se est bene dictũ. tamen ille tex. aliqualiter repugnat: vnde pro declaratione materie dic secundum Jaco. but. quandoq̃ queritur

3 de vsufructu: et tunc si res transeat in aliam formã. siue sit reducibilis ad primam materiam siue nõ extinguitur vsufructus: vt lege quivsumfructũ in prin.

4 de vsufru. Quandoq̃ tractatur † de dominio tam questio: et tunc si res trãseat in aliã formã: siue res sit reducibilis ad primã materiam: siue non. dominium non extinguitur: q̃ quicquid ex re mea superest meũ est vt. l. si seruus. §. boue. §. de condi. furti. ita intelligitur. d. §. si pocula. quod intelige secundũ no. in lege adeo. §. j. j. de acqui. re do. si vero[c] † queris de in-

c

5 re pignoris: tunc putat ipse distinguendum aut res q̃ trãsit in aliam formam est reducibilis ad primã materiam. et non extinguitur. aut non est reducibilis: et tũc extinguitur vt hic. et. l. quesitũ. §. illud fortasse. j. de leg. iij. aut queris de iure do. querendi in futurũ. ꝛ tunc est adhibenda distinctio: vt in prealleg. §. illud fortasse. licet huic cõtradicat ille. §. si pocula: sed dic vt ibi dicam. ¶ Oppo. q̃ res efficitur specificantis: vt. l. adeo. §. cum quis. de acquir. re do. ergo non cadit in obligatione etiam expressa cõuentione. q̃ res aliena non potest obligari. Solu. intellige hic quod fit specificatio ab ipso creditore vel debitore. ¶ Que

6 rit hic † Guil. vtrum creditor possit prohibere ne sylua cedatur. Respond. creditor debet vti re pignorata. vt bonus paterfam. supra eodem lege ea igitur. vnde aut sylua erat cedua: aut nõ. si cedua: potest cedere ꝛ non prohibetur. alias sic. vt. l. item si fundi. in fine. supra de vsufruc. et lege cum tabernam. in principio. j. de pigno.

nubit extra iurisdictionem communis Laude perdat successionem etiam sibi delatam vel acquisitam alias nihil operarentur illa verba statuti: dum in eodẽ nulla mulier ꝛc. et verba debent interpretari: vt aliquid operentur. c. si papa. de priuile. in. vj. l. si quando. de le. primo. ꝛ quo in statuto notat Bartol. in lege quarta. §. pretor. de damno infecto. et in lege secunda. ff. de vsucap. capi. pastoralis. in principio. et quod ibi docto. maxime dominus Abbas de appella. et dominus Anto. in. c. primo. de rescript. et in. c. causam. de dolo et contuma. et quod no. Bald. in rubrica. C. de contrahen. empt. in. ix. questione. cum similibus. dico tale statutum valere. facit quod dixi in lege titio centum. paragrapho titio genero. de condi. et demon. vbi dixit quod valet statutum quod filia dotata non succedat. nã per statutum potest quis a legitima excludi. et quod valeat istud statutum videtur presupponere Pert. de anchara. in repetitione. c. canonum statuta. de constitu. versicu. sed pone per statutum vbi transit cum decisione quam ponit Bald. in lege si matre. codice de suis et legit. Raphael cuma. et Roma. in lege heres per seruum. ff. de acqui. heredi. idem tenet Bal. in lege si ipsis. codice vt in pos. lega. vbi querit si statutum dicat quod filie nupte extra territorium non possit relinqui an valeat adeo quod non possit et relinqui et concludit statutum valere et excludere dictam filiam nuptam extra territorium et illi relinqui non posse et sic videtur tenere ibi Bald. contra id etiam quod ipse tenuit in lege finali. in quarta colum. C. de pact. et melior videtur oppo. in dicta lege si ipsis pro qua bene facit text. in. c. primo. de filijs natis ex matri. ad morga. contracto: et lege hac edicta li in puncipio de secundis nuptijs. et ita etiam videtur esse de mente Bald. in dicta lege cunctos populos in. xvj. col. in versic. diti: de statutis. vnde Romani. in lege stipulatio hoc modo concepta. in quinta columna. de verborum obligationibus. datinat Bald. in lege finali. codice de pact. per legem cum ita leui. ff. de conditio. et demonstratio. et quod valeat dictum statutum quo ad successionẽ est de mente Ange. in. l. j. §. ius naturale. ff. de iust. et iur. in versicu. tẽ facit ad aliam q̃stionẽ. adde an valeat statutum an valeat statutũ quod mulier nupta extra territorium non succe. Bald. consilio. cccvij. quarto lib. vbi consuluit super statuto mediolani vbi viget tale statutum et an per statutum possit tolli legitima. quia hoc non est materia. vide pro nunc Bald. consilio. cxxvij. iij. lib. in fi. consilij.

Andreas Pomate.

a ¶ Et tunc debet. Vide Alexand. consilio. clj. columna secunda. volumine. ñ. vbi per hoc dicit quod castrum exemptum a ciuitate regitur secundum statuta ciuitatis quibus prius regebatur.

Andreas Pomate.

b ¶ Si fundus. Vide Romani. consilio. cxxviij.

c Andre. Poma. ¶ Si vero. vide cepol. consi. vij.

☆ ¶ Ratum habentis. Bar. videtur cõtrarius. in. l. cũ vir. circa fi. ff. de vsufca. pro quo vide concordantias eiusdem concor. rlvj. incip. insurgit.

a ~ And. Poma. ¶ De. l. fi. Nõ presumitur ergo donatio. vide Alex. consi. xviij. col. j. iij. vol.

b ¶ Tibi nõ obligor. ad de. l. lib. hõ in pun. de ver. obli.

ditor. ¶ Opp. j. que res pig. ob. pos. l. j. §. j. Sol. vt in glo. quia h:c agebat negotium peculij. ibi secus.

1 ☞ Res aliena qñ possit pignorari.

2 Ratihabitio an retrotrahat vt videat pignus res altene retro valuisse.

r

Aliena res. Res † aliena potest dño volente vel ratum habente pignorari. h. d. De hoc habes rubri. si res alie. pign. data sit. ¶ Opp. de. l. rem alienam j. de cõtrahen. emp. solu. aliud in venditione aliud in pignore. vt hic. dic vt ibi. Secundo oppo. quod dominus non possit habere ratum. quia eius noie non est gestum vt. l. si pupilli. §. i. sed et si ego. §. de neg. gest. fo. qõ meo noie nõ est gestum non possum habere ratum vt per ratihabitionem negotium traham ad me et meum sit. et mihi competat actio ex illo negotio gest. tta loquitur lex contraria. sed ḡntũ ad mei preiudicium vt pignus in ualidum cõfirmetur. bene possum habere ratum. vt. l. si fundu s. §. pmo. j. de pig. et hic.

1 a

2

e ¶ Questionem quotidianã. questio quotidiana si fui iterlocutorie cõdẽnatus in expẽsis postea obtinui in diffinitiua. z etãsi in expẽsis an recuperẽ pumas expẽsas. Et tsa cõdẽnatio in expẽsis qñ fieri possit vrõ bal. in. l. pperãdũ §. finau tẽ vicr. C. de iudi. et ibi pono in fi. illr. l. et p hoc adduco q̃ ponit Bar. in l. j. ad fi. pñ. j. ẽ ope. no. pdũ dicit dãniz qõ qs sua culpã. vide q̃ dixi post Bar. in d. l. ab executõe. in v. colũ. de ap. fz Jnn. z ad bart. hadõ. bar.

¶ Quero vtrum ista † ratihabitio retrotrahatur. vt videatur pignus retro valuisse. glo. dicit quod sic. vt. d. l. si fũdus. j. de pig. et. l. bonatiões. C. de donatio inter vi. et vxo. et ad mace. l. fin. quod intelligit Bal. in preiudicium ratum habentis. non in preiudiciũ alterius. vtputa si dominus medio tempore. s. post illam obligationem factã ab extraneo. et antecẽs ipse ratam habeat vendiderit alij vel obligauerit. ratihabitio sequens nil iudicaret illi actui medio. ar. in. l. si partem. §. si per fundum. quemadmo. serui. amit. et. j. qui po. in pig. ha. l. potior. §. j. hoc etiã tetigit Ja. de are. in. l. cum decem mihi. §. j. j. de solu. hoc etiam tangit glo. in lege si indebitum. §. fi. j. rem ra. ha. et ibi dixi.

☆

Si pluribus. Qui pares sunt in tẽpore: sunt pares in iure. h. d. vides ergo qõ res põt esse pluribus obligata. nõ tñ põt esse pluriũ respectu diffij. vt. §. cõmo. l. si vt certo. §. fi duobꝰ vehiculum. rõnem dixi in. l. iij. §. ex plurimis. de acqui. pos.

Si per creditorem. Se ipsum summat. h. d.

Interdum. Contra agentẽ pignoratitia potest exeipi de emptiõe rei postea facta. hoc dicit.

Omo. Quod ex re obligata superest obligatũ est. h. d. ¶ Oppo. in fit. de vsufr. §. fi. glos. nõ soluit. dic aliud in vsufruc. qr rei mutatione perimitur. vt. §. quẽ ad. ser. amit. l. repet. aliud in pignore. vt dixi. §. e. l. si cõuenerit. §. si quis cauerit.

1 ☞ Predo agit pignoratitia ad rem z fructus.

2 Agenti pignoratitia non refertur questio dominij.

3 Predo qui lucratur fructus an teneatur illos restituere.

1 **Si predo.** Etiaz predo † potest agere pignoratitia ad rem et ad fructus. h. d.

2 Ao. qõ † agenti pignoratitia b nõ põt referri qõ dñij.

b qõ dic vt. §. tit. pignt. l. cõmodare. ¶ Quero quid si

3 creditor fuit malefidei possessor. item quero † vtrum predo qui lucratur istos fructus teneatur restituere eos domino dic vt in glo.

1 ☞ Si debitor non restituit pignus creditori quod cõduxit quod cõtrario iudicio tenetur ad interesse.

2 Creditor volens agere cõtra debitorem ad restitutionem rei: pignoratae qua actione agat.

3 In contrarijs iudicijs quod iuretur in litem quãdo agitur de fide rupta.

1 **Si poli.** Si debitor † pignus qõ cõduxit non restituit ad interesse cõtrario iudicio cõuenitur. h. d. ¶ Quero ad quid detur istud contra riũ iudicũ. dicit glo. ad interesse. simile videbitis in

2 l. cũ debitore. j. eod. ¶ Quero † si vellet petere restitutionẽ rei: qua actione agere dicit glo. qõ hz interdictũ de precario. z vnde vi. qr videtur cũ vi expellere nõ restituendo ei. vt. l. colonꝰ. de vi z vi ar. ¶ Quero † vtrũ in isto cõtrario iudicio c iurabitur in litẽ. gl.

c dicit qõ sic. qr hic de fide rupta agitur. z etiã cõdẽnatus efficitur infamis. vt. l. furti. §. mandati. §. de his qui not. infa. quam gl. no. per quã sic dz terminari qõ

1 not. in. l. in actionibus. de in litem iurand. vbi dicitur

2 nõ iurari in contrarijs iudicijs. qi est verum nisi agatur de fide rupta. vt hic.

1 ☞ Nõ est in culpa q̃ facit illud qõ cõsuetũ est fieri.

2 In clausulis pmissionibus z renũtiationibꝰ que cõsueuerunt poni in instrumentis vsus attendiur.

3 Allegans in contrariũ cuius non esset postulaturus quod non audiatur.

Si creditor. Si creditor vendens pignus promittit duplũ. ex consuetudine vel aliter vtiliter gesserit: quod hoc nomine prestiterit contrario iudicio repetet: alꝰ nõ vltra debiti summã. ttẽ si ex stipulatione he euictione duplũ prestiterit sortẽ z vsuras consequitur: si simplũ sortẽ tan

1 tummodo. h. d. cũ. l. seq. ¶ Ao. qõ nõ est † in culpa q̃ facit illud qõ ꝓsuetũ est fieri. z sic no. esset qõ in istis

2 promissionibus de euictione ex in istis renũtiationibꝰ et similibus clausulis † que consueuerunt in instrumẽtis apponi debemus inspicere vsum vt hic. z. l. quod si nolit. §. qi assidua de edil. edic. z. l. si pius. §. j. de aqua plu. arcen. ¶ Secundo not. distinctionẽ. §. sed si stipulatio. qr singularis est. ¶ Opp. qõ neutro casu vsure debeantur cũ habuerit vsum pretij. Solu. non videtur habuisse ex eo qõ duplũ prestitit. ¶ Quero quid si minus est in duplo quã sit vsura. glo. dicit forte non consequetur illud quod est vltra. tu dic sicũ

1 ¶ Querit glo. a vtrũ illud qõ per cõditionẽ † incerti

2 ꝓsecuꝰ est creditor a debitore imputet in debito gl.

se inuoluit. veritas est qõ si equidẽ creditor cõsecuꝰ

est rẽ illã dz restituere. sed si cõsecutus est estimationem secus. qr ad illã estimationẽ pignoratitia nõ datur. ¶ Ita dz intelligi in punc. glos. magne hic. z in alia glo. in verbo imputabit.

1 ☞ Predo agit pignoratitia ad rem z fructus.

2 Agenti pignoratitia non refertur questio dominij.

3 Predo qui lucratur fructus an teneatur illos restituere.

1 **Si predo.** Etiaz predo † potest agere pignoratitia ad rem et ad fructus. h. d.

2 Ao. qõ † agenti pignoratitia b nõ põt referri qõ dñij.

b qõ dic vt. §. tit. pignt. l. cõmodare. ¶ Quero quid si

3 creditor fuit malefidei possessor. item quero † vtrum predo qui lucratur istos fructus teneatur restituere eos domino dic vt in glo.

1 ☞ Si debitor non restituit pignus creditori quod cõduxit quod cõtrario iudicio tenetur ad interesse.

2 Creditor volens agere cõtra debitorem ad restitutionem rei: pignoratae qua actione agat.

3 In contrarijs iudicijs quod iuretur in litem quãdo agitur de fide rupta.

1 **Si poli.** Si debitor † pignus qõ cõduxit non restituit ad interesse cõtrario iudicio cõuenitur. h. d. ¶ Quero ad quid detur istud contra riũ iudicũ. dicit glo. ad interesse. simile videbitis in

2 l. cũ debitore. j. eod. ¶ Quero † si vellet petere restitutionẽ rei: qua actione agere dicit glo. qõ hz interdictũ de precario. z vnde vi. qr videtur cũ vi expellere nõ restituendo ei. vt. l. colonꝰ. de vi z vi ar. ¶ Quero † vtrũ in isto cõtrario iudicio c iurabitur in litẽ. gl.

c dicit qõ sic. qr hic de fide rupta agitur. z etiã cõdẽnatus efficitur infamis. vt. l. furti. §. mandati. §. de his qui not. infa. quam gl. no. per quã sic dz terminari qõ

1 not. in. l. in actionibus. de in litem iurand. vbi dicitur

2 nõ iurari in contrarijs iudicijs. qi est verum nisi agatur de fide rupta. vt hic.

1 ☞ Nõ est in culpa q̃ facit illud qõ cõsuetũ est fieri.

2 In clausulis pmissionibus z renũtiationibꝰ que cõsueuerunt poni in instrumentis vsus attendiur.

3 Allegans in contrariũ cuius non esset postulaturus quod non audiatur.

Si creditor. Si creditor vendens pignus promittit duplũ. ex consuetudine vel aliter vtiliter gesserit: quod hoc nomine prestiterit contrario iudicio repetet: alꝰ nõ vltra debiti summã. ttẽ si ex stipulatione he euictione duplũ prestiterit sortẽ z vsuras consequitur: si simplũ sortẽ tan

1 tummodo. h. d. cũ. l. seq. ¶ Ao. qõ nõ est † in culpa q̃ facit illud qõ ꝓsuetũ est fieri. z sic no. esset qõ in istis

2 promissionibus de euictione ex in istis renũtiationibꝰ et similibus clausulis † que consueuerunt in instrumẽtis apponi debemus inspicere vsum vt hic. z. l. quod si nolit. §. qi assidua de edil. edic. z. l. si pius. §. j. de aqua plu. arcen. ¶ Secundo not. distinctionẽ. §. sed si stipulatio. qr singularis est. ¶ Opp. qõ neutro casu vsure debeantur cũ habuerit vsum pretij. Solu. non videtur habuisse ex eo qõ duplũ prestitit. ¶ Quero quid si minus est in duplo quã sit vsura. glo. dicit forte non consequetur illud quod est vltra. tu dic sicũ in. d. §. cum parietem. in fine. z adde quod Bald. in l. non ignorat. C. de fru. z lit. expen. dixit quod si aliqs commisit temeritatem ante sententiam z post vincit in puncipali q̃ non potest illas expensas recuperare. alleg. text. in. l. quod a quocunqs. de regu. iur. z qõ nota. tenet Barto. hic tenet glos. etiam Salice. in. l. perandus. §. finautez alterutra ẽ iudic. vide Bald. in. l. omnes. §. cautiõe. de appella. in fine.

d Richar. mal. d q̃ imo cõsequetur. sicut enim sentit damnum. si duplum est plus quam vsura: ita sentiat lucrum: si vsura est plus quã duplũ. vt in regula tur. secundum naturam. z in regula q̃ consentit. eo. tit. z qr † non auditur allegans id cuius cõtrarium nõ esset postulaturus. vt. l. pe. C. de fol.

☞ Pignus extinguitur qñ res pignorata efficitur creditoris.

Re euicta nõ agitur prima actione. sz vtili ex empto ad interesse. Et potest ad compensationem deduci.

Datio insolidum est similis emptioni.

~ Andreas Pomate.

¶ Querit glos. Vide Alexan. l. si patroni. §. qui fidei commissaria. j. ad trebel. col. iij.

¶ Agenti pignoratitia. hoc nõ procederet vt si quis ageret vigore naturalis hypothece non specialis vt nota. dicit Salice. in l. cum res. C. in quibꝰ cau. ta. pi. contraha. vide not. institu. de acto. §. ttẽ seruiana. z c.

¶ Contrario iudicio. vide Bartolus in. d. l. furti. §. fi.

4 ¶ Cautela vt in datione insolutũ appo a natur clausula qõ si res euincatur rẽ maneat actio in pristino statu.

Factũ iudicis nõ dicitur factũ partis sed factum principis sic.

Actio. mihi cõpetens pro damnis pteritis quod non tollatur licet res detur insolutum.

Leganter. Re insolutus data a iudice vel a parte euicta nõ agitur pumitiua. sed vtili ex empto ad interesse qõ etiam in cõpensatione deducit. h. d. ¶ Ho. primo † qõ si res pignorata efficit creditoris pignꝰ extinguitur. ¶ † Secõ no. qõ re euicta prima actiõe nõ agit.

e ¶ Tertio no. c quod agit vtili ex empto ad itereresse. Altio no. q̃ põt ad cõpẽsationẽ deduci. ¶ Ad primũ opp. de. l. debitor in puncipio. j. ad trebel. Solu. vt in glo. quia tunc pignus extinguitur quãdo res irreuocabiliter efficitur accipientis. ¶ Ad idem op. de. l. ex fortante. §. latinus de except. rei iudi. fol. dicit glo. ibi non fuit trãslatum dominium in creditorem. quia res non fuit data tanq̃ dantis. quod est contra principũ illius. §. dic ergo eodẽ modo quo dixi in precedenti cõ c trario. quia ibi non fuit effecta perfecte z irreuocabilr creditoris. ideo pi et vide Bart. in. l. j. C. depositi. z in. l. e apud quem in punct. j. deposi. z glo. z ibi Bar. in. l. furti §. fina. §. de his qui not. infa.

~ Andr. Poma. ¶ Richar. mal. Vide addi. ad pa nor. in. c. constitutus de penis.

e ¶ Tertio nota. Vide areti. consi. cxvj. vij. col. Jmo consilio. xij.

a ¶ Pro damnis preteritis. quod est not. adde text. expressum in. l. fi. ff. arbo. fur. ce.

b ¶ Andreas Pomate. ¶ Qui reprobos. An falsus denarius sit denarius vide Barto. consi. xlij. colum. ij. volumi. j. Alexand. hic in apostil. et an cudens monetam reprobatam incidat in penam vide Alexā. consi. clxxxiij. in. j. volumi.

¶ Qui reprobos pistum. text. 3 dicit Bal. in. l. prima. in prima colum. C. de conditio. indebi. qō soluēs sciēter cū frau- 4 de nunq̄ presumitur donare. ff. requiritur liberalitas mera: et iō statutū loquens qō si quis falsificauerit monetam: puniat pena suspensionis ignis. confiscationis bonorum. nō habet locū. in falsificāte vel fabricante monetam reprobatam in loco in quo falsificat. et ideo vidi de facto ferrarie vbi est predictum statutum et aliquis sibi fabricat bagatinos. que falsa dicitur. moneta rāq̄ facta ab eo qui non habet potestatem vtrum puniri debeat pena suspensionis. vel ignis etiam confiscationis bonorum. et dicebatur quod non per illum text. tunc ta glōsa adducebatur vltra. quia statutum loquens de moneta vsuali et expendibili in loco statuti. vt voluit Specu. in titu. de solutio. §. nunc aliqua. versi pone vbi dicit statuto cauetur quod pro tali delicto soluantur decem libre. intelligitur de vsuali pecunia et currenti in loco. et facit. c. secundū de decimis. vbi si alicui conceditur decima beneficiorum. intelligitur de pecunia vsuali et currenti. facit quod. ibi voluit Paul. de lea. 3. et Joan. andre. in additio. Specu. in dicto versicu. pone. et Lyn. in. l. in minorū. in quibus causis in integrum restitutio. et dominus Antonius. et alij. in. l. quando de iureiuran. Barto. in. l. paulus. de solutio. et Barto. hic moneta etiam potius consideratur respectu vsus et cursus quam alio respectu. c. venens. lxxxiij. distinc. facit glos. et Bull. de monte lauduno i. d. clemen. j. de decr. et quod. habetur in. c. ij. de male fi. et Bald. in. l. accepta. C. de vsur. et in. l. illud. C. de sacrosanct. ecc. et in. l. si quis. C. de dona. et in. l. ij. C. cōmunia de lega. et in. l. quecūq̄. C. de ser. fugi. et quod voluit Ildra. in consilio. xxij. et in consilio cccl xij. et roma. in consilio. cxx. incipien. circa primum dubium. et quod. voluit Petr. de ancha. in. d. clemē. ti. ij. de decr. vbi allegat. quod cōsil. Bal. et quod ipse voluit in dicto capitulo cum olim. de censi. vbi allegat. consi. Aldr. ergo cum tale statutum loquatur de duplici pena debet restringi. vt dixit Salice. in. l. secunda. C. de fal. mo. quod falsificās monetam regis: vel alicuius ciuitatis vel baronis puniatur pena capitis. vt in. l. prima. C. de fal. mo. et hāc penam capitis interpretatur glos. non capitis materialis. sed ciuilis. qui deportatur. vt. l. fineli. §. de vete. nu. pot. libro. ij. et idem voluit Joan. cremonensis in contingentia fa- et liberandi quendam qui falsificauit monetam ciuitatis bononie ab amputatione capitis. vt refert Jo. andre in. c. quanto de iureiuran. et si quantur omnes scribentes ibi dicit glos. fina. in. l. secunda. C. ne chustia. manci. quam allegat pro singulari. Imo. in. l. secunda. de publi. iudi. in versi. capitali. vbi dicit glos. quod appellatione sententie capitalis venit exilium.

rum permuta. ¶ Circa istā materiā distinguit Lyn. in d. l. libera. C. de senten. et ego latissime in. d. l. si quis aliā. j. de solu. ¶ Ad tertium. oppo. et videtur quod non agatur ad interesse. sed solum ad pretium et vsuras. vt. l. si pl?. §. j. primo. j. de euict. soluti. hic impetrauit a principe. ibi ab alto inferiore iudice. et est ratio. s. beneficium cessaris. argumen. l. fin. de constitu. princ. ¶ Ulides ergo ex ꝑdicta solu. quod illud quod fecit iudex non videtur facere pars omnino. sed illud quod facit princeps omnino equiparatur facto partis vt hic. ¶ Cenio advirtimū responsum. et quero quomodo potest in compensationem deduci. text. videtur dicere si. conuenitur pignoratitia vel ex alia causa. puta. l. aquilia. si dānum dedit in re. ¶ Ex quo no. quod licet dem. tibi rem insolutum. tamen non tollitur mihi actio cōpetens pro damnis preteritis.

Soluens pecuniam reprobata. quando liberetur. licet campsor eam approbauerit.

Si recipiēs pecuniā reprobatā: illam expendit qō soluens non fit liberat?. Si cōdemnato debebat extrahi oculus dexter et extrahatur sinister quod non debet extrahi sinister fm formam condemnationis.

Expendens falsam monetam. an sit falsarius. remissiue.

Qui reprobos. Solu. pecunie reprobe soluentem non liberāt. sed non cogitur soluere debitum nisi pecunia.

et facit. l. eos. paragrapho super his. de app. vbi interuenit fideiussor. ergo non intelligitur de amputatione capitis. et fa. textus in lege qui cum maior. paragrapho demum. de bo. libe. et glo. in lege hos accusare. paragrapho omnibus. de accu. et fa. textus in lege presentis. C. de his qui ad eccle. confu. et ibi fulgo. allegat o. ldr. dicentem assessores dicere talem cōdemnatus puniēdum pena capitis ciuilis. sicut est deportatio: maxime in dispositione statuti ex orbitātis. prout in casu nostro. et ideo dicit. Bal. fin. d. l. secunda. de falsa mone. quod si falsificatur moneta alicuius non recognoscentis superiorem quod puniatur pena capitis. scilicet ciuilis non naturalis. et loquitur illa glos. quando quis falsificaret monetam regis in loco ipsius regis accedit ad predicta quod dicit Jo. andre. in addi. specu. in rubrica. de fal. vbi refert vbertum de bobio disputasse de duobus ludentibus ad par et impar. puta faciendo cumulum vel postam alicuorum denariorum. et vnus dicebat quod erat par alius quod erat impar: conuenerunt quod qui verū dicit illos lucretur reperī? est vnus denarius falsus propter quem si non deberet computari in numero numerus esset impar quis obtinebit? Respon. quod qui dicit impar quod numerus falsus non debet cōputari in numero per textum istum distinguit tamen an faciens postam sciebat denarium falsum. vel non prout hic ego allego glos. valde elegantem ad hoc in lege secunda. codice de here. que dicit quod falsus denarius non est denarius. et per illam glossam dicunt scribentes quod statutum loquens de denario non habet locum in denario falso et reprobato. ergo ita in casu nostro non debebat ille furca suspendi nec igne cremari: quia bagatinos in ciuitate Ferrarie falsificasset: quia in illo loco illa moneta nō curebat nec expendebatur: neq̄ obstat si quispiam diceret quod licet Ferrarie non expendatur nihilominus est expendibilis qui posset eam dare campsori vel mercatori pro minori pretio. vt eam transmitteret Venetias. vbi bagatini expenduntur: quia respōdeo quod ad hoc vt pecunia dicatur vsualis: populo non sufficit quod vnus de populo prout est campsor adaptet eam. quia lex adaptatur ad id quod frequentius accidit in dicto capitulo quia sepe. de restitutione spoliato. vigesima septima distinctione capitulo de syracusane. capitulo cum olim. de cle. conjug. lege prima. §. sed si quis. C. de latl. lib. tol. et quarta questione quinta. capitulo deniq̄. institu. de rerū diuisio. §. illud. l. nam ad ea. ff. de legib. et si dicatur quod etiam adaptatur ad id quod raro accidit. l. antiqui. ff. si pars here. peta. respondeo vt dixi in dicta lege nam ad ea. ergo cum tempore statuti dicta moneta bagatinorum non erat vsualis in ciuitate illa. sequitur quod de illa non censuerunt statuentes. et ideo dicit dominus Andreas. dicto capitulo quanto: q statutū loquens de certa moneta: illa moneta mutata videtur mutatum statutum vt ad nouam monetam videatur mutatum. allegat Speculator: in dicto titulo de solutionibus. §. nunc aliqua. ad finem. et l. penultima. ad fin. C. qui admitti. et in lege secunda C. de questionibus. et in autentica de non alienan. §. vt autem. et facit capitulū translato. de constitu. ergo multo fortius quando pecunia illa non erat vsualis. vbi tempore conditi statuti. quia de illa non intellexerunt. facit etiam similiter quod ponunt omnes scribentes in auten. sed nouo iure. C. de seruis fugitiuis. quod si statutum dicit quod committens certū homicidium puniatur in amputatione manus quod non comprehēditur manus arida que est inutilis delinquenti. facit glos. valde singularis in lege final. C. de plagia. que dicit quod mulier dicitur vidua si habet maritum inutilem. et textus etiam dicit ibi pater coniuncta glos. quod pater dicitur esse orbatus filio si habet filium inutilem: ita ergo in proposito statutum loquens de moneta non intelligatur de moneta que in communi est inutilis. facit in simili text. singula. in lege secunda. C. de eunuch. et ibi Bald. colligit ex illo textu quod statutum disponens quod de contractu soluatur gabella: non habet locum in contractu nullo et inutili. idem voluit Baldus in lege non dubium. C. de legi. et Bartolus in lege non potuit. §. nō queuis. de contractibu ergo sequitur quod fabricans monetas falsas cuiusq̄ generis aut speciei vel materiei cunei vel forme prout dicit statutum ferrarie non comprehendetur in statuto quia talia verba ita prēgnantia non comprehendunt monetam alienas. verba enim prēgnantia copulantur ad maiora expressis hic de quibus est maior ratio et non minor. glos. in clementi. prima de re iudica. glos. in clemen. ne romani. de elect. glos. in clementi. prima. de iudi. glos. in lege cum pena. de arbi. verba enim generalia restringuntur ad habiles glo. in. l. prima. iuncto text. que est glos. parua. de sacrosan. eccle. inver. omnes. et glos. in lege inter omnes. qui fatisda. cog. que dicit inter omnes scilicet sapientes. et lege vulgaris. de fur. et Barto. post Jaco. de are. in lege prima. §. nuntiatio. de oper. noui nunti. et glos. in lege prima. et quod ibi Bald. C. communia de lega. dum saluat instrumentum et Bal. in lege prima. §. huius studij. de iustitia et iure. glos. in capi. fine. de senten. excommunicatio. que dicit omnes scilicet loquentes de materia. et glos. prima questione sexta. si quis omnem. et capitu. ne vt. de simo. et glos. in capi. primo. de consti. in. vs. ab omnibus. et que in fine habentur in dicto. §. nuntiatio. fallit hic quando statutum tale loquens per predicta verba prēgnantia loquetur conditione implicatiua cum signo vniuersali amplatiuo. videlicet quia diceret vel alia queuis moneta. ita est illa glo. in dicta clementina prima. de re iudicata. et in dicta clementina ne romani. nec obstat si aliquis opponat quod cudere monetam est prohibitum vt not. plene in dicta lege secunda. de fal. mo. cuz similibus supra allegatis. ergo in his debet per statutum posse grauius puniri quam puniatur de iure communi ita not. in lege cunctos populos. C. de summa trinitate. et in capit. vt animarum periculis. de constitu. et in capitulo primo. de recto. quinimo plus dicit text. in lege fin. ff. de decretis ab ord. fac. videlicet quod statutum potest facere quod illud qō formaliter de se et essentialiter non est delictum sit delictum ergo potuit statutum imponere penas furcarum et ignis cudent i in suo territorio monetam alterius dominij. quia respondeo ex quo statuentes

non expresserūt de qua moneta in dubio intelligitur vsuali in illa ciuitate. c. maiores. de bap. c. ad audientiam. de decimis. l. prima. ff. si mens fal. mo. dix. lege prima. paragrapho ne autē. de cad. tollen. puta. vbi cunq; statutum prohibet aliquid fieri imponit penā quantumcūq; loquatur generaliter nunq̄ comprehēdit vt. l. ultima. ¶ Et si res in principio. §. Item adde que no. Bartolus in. l. prima. §. non autem. et que ibi dixi supra de dolo ꝛc.

Andreas Pomate. ¶ Et si res. Vide Roma. sing. cccclxxj.

b Andre. Poma. ¶ Et per hoc. Vide are. in. c. monachus. in. j. notabili de accusa. Ipso. in. l. conuēctorum. colum. j. ff. de pac.

reproba reddatur. hoc dicit. nota istū casum. ¶ Opponitur quod reproba pecunia non debet reddi. quia ille qui solut: soluit scienter indebitum: ergo videtur donare: vt lege prima. supra de condi. indeb. et lege cuius per errorem de regu. iur. Solu. hic apparet q̄ non habebat animum donandi sed decipiendi. similes infra de sol. l. si cum aurum. et ibi dixi. ¶ Querit † glo. q̄d si illa pecunia fuit approbata a campsore. cum tamen in veritate esset reprobata. glo. arguit pro et contra. Finaliter tenet et bene quod talis solutio nō liberet soluentem: quia erratur in facto. quod intellige si ipse creditor recipiens fuit ignorans. secus si sciens vt. l. tutor. versicu. sed si sciens. supra eodem. ¶ Secundo † quero quid si ille qui reprobam pecuniam accepit eam expendit pro bona: vtrum soluens sit liberatus. glos. dicit quod non: quod tenent docto. contra hoc facit supra de condi. indebi. l. indebiti. §. sed si numi. Sol. ibi numis alienis solutis accessit creditori dominiū prescriptione. et sic accessit aliquid circa ipsam rem. hic vero expendendo lucratus est ex sua negotiatione: vel ex sua remora autem aliquid accessit rei: vel circa ipsam rem: vt. l. debitor. in fine. ad trebellia. et ad legem falcidiam. l. iij. Possumus etiam dicere quod etiam ipse nil est lucratus: quia alijs tenetur quibus soluit reprobam pecuniam. ¶ Ultimo † per istum textum fuit decisa questio. quidam fuit condemnatus: vt extraheretur sibi oculus dexter. per errorem executor extraxit sibi sinistrum. queritur vtrū potestas debeat sibi facere extrahi dextrum secundum formam condemnationis: et fuit decisum quod non. nāta demum posset hoc facere si posset sibi restituere sinistrū: sed hoc est impossibile: ergo ꝛc. ¶ No. etiā vtrum expendere monetā falsam sit crimē falsi: dic. vt in. l. saccularij. j. de extraor. cri.

☞ Creditor potest vendere pignus ꝛ habere fidē de pretio.

Procurator vendens rem domini quando possit habere fidem de pretio. remissiue.

Si vendiderit. Ad id quo pl⁹ debito pl⁹ agere debitor. vt sibi soluatur vel actio cedatur. hoc dicit. ¶ Not. quod † creditor potest vendere pignus et habere fidem de pretio quod est not. licet videatur facere tanquam procurator domini. In alio † vero procuratore quid sit tangunt docto. in lege inciuile. C. de re vendica. ego dixi in lege a diuo pio. §. si post. de re iudica. ¶ Opponitur infra eodem lege penultima. Solu. vt ibi. ¶ Tertio opponitur de lege quesitum. in fine. infra de distract. pign. Solu. vt in gloss.

☞ Creditor q̄d non debeat male tractare seruos pignoratos.

Si. pmisi aliquē nō offendere q̄d si postea bannitatur q̄d potero eum offendere non obstante pace. Et Quid si erat bannitus q̄n feci pacem. remissiue.

Et sires. a Si creditor res pignoratas male tractauerit tenetur pignoratitia nisi iure permittente fecit. hoc dicit. ¶ Videes hic quod licet † creditor teneatur non male tractare seruos pignoratos. hoc intelligē nisi deliquerint. Et p hoc † determinatur questio si feci pacem cum aliquo et promisi non offendere et postea est bānitus propter aliquod delictum: ita quod potest impune offendi secundum formam statuti: quod ego potero eum offendere non obstante pace: ita decidit Aldra. et Jaco. de bel. per hanc legem et legē quid ergo. §. si heres hominem. infra de legatis primo. et lege qui seruum. et ibi dixi. de verborum obligatione. ¶ Quid autem de eo qui fecit pacem cum eo qui iam erat exbannitus? istam questio. ego disputauit et incipit statuto lucane ꝛc.

☞ Faciens illud q̄d dominus facere incipit q̄d videtur facere voluntate domini.

2 Creditor q̄n possit perficere edificium per debitorē a inceptum in re pignorata.

3 Artificium necessarium in homine dicitur ex quo potest impensa percipi.

4 Ex duobus contrarijs eligitur optimum temperamentum.

a **Si seruos.** a Expense necessarie vel vtiles debent restitui creditori si modo debitori non sint onerose: quod arbitrio iudicis estimabitur. hoc dicit. ¶ No. q̄d † qui facit illud quod dominus facere incepit videtur facere eius voluntate. ¶ Contra hoc oppo. supra de vsufruc. l. vsufructuarius. §. edificiū. Sol aliud in vsufructu. quia rei mutatione extinguitur. ¶ Item oppo. de. l. prima. §. si defunctus. infra de rebus eorum. Sol. ibi presumptioni tacite voluntatis non statur fauore pupilli: q̄ forte sibi esset inutile vendere: aliter enim scuisset vendere defunctus: et aliter pupillus. ¶ Et ideo puto † quod in casu huius. l. si dominus: incepisset edificium in fundo tempore quo erat diues: et propter casum sibi obuenientem factus est pauper ita quod non posset perficere: quod creditor perficere potest: vnde predictum notabile intellige rebus remanentibus in eodem statu vt. l. cum quis infra de sol. ꝛ lege si cum cornelius. in fine eodem titulo. ¶ Secundo not. quod † artificium necessarium in homine dicitur ex quo potest percipi expensa: vt hic dicit text. et gloss. super verbo necessarijs. ¶ Ultimo not. † text. in fine. quod ex duobus contrarijs elicitur optimum temperamentum: vt in glo.

1 ☞ Jussus iudicis et testatoris equiparantur.

2 Pignus quod possit constitui in testamento.

3 Tacita hypotheca an de iure antiquo erat inducta pro legato.

4 Pignus pretorium quod non constituatur nisi quis mittatur in possessionem.

b **Non est mirum.** b Pignus pretorium non cōstituitur: nisi quis in possessionē mittatur c. hoc dicit. ¶ No. † equiparari iussum iudicis et testatoris. ¶ Secūdo not. † q̄d in testamento potest constitui pignus: ex quo quidā dicunt quod † de iure antiquo pro legato non erat inducta tacita hypotheca: quod videtur sentire gl. in. l. is cui. §. qui legatorum. j. vt in pos. leg. q̄d est contra. l. si creditores. j. de separa. ¶ Ultimo not. † q̄d pignus pretorium non constituitur: nisi quis mittatur in possessionem. fallit in casu. l. cum vnus. j. de bono. auto. iudi. pos. dic vt ibi.

Petenti. Si creditor rem sibi datā vt pignoret pignoravit et luit: conuentur vt reddat: alias conuentur vt luat. h. d. glos. laborat hic multum in expositione tex. ¶ Opp. ꝛ videtur q̄d solutione facta primo creditori res sit liberata a secundo: vt. j. e. l. debitor. in fi. Sol. vt in gl. quia ibi creditor pignoravit pignus datum sibi: sed hic rem sibi datā ꝛ vt pignoret. ¶ Quero: hic dicitur in fi: propria actio: que est ista actio: dicunt quidam prescriptis verbis: cum incertū sit de nomine contractus. glos. dicit q̄d potest agi cōmodati: quod satis placet: vt supra titulo primo. l. si

a ¶ Si seruos. In prin. huius. l. ꝛc. an habens pignus conuentionale teneatur facere expensas in reficiendo. vide Barto. in. l. si finita. §. si quis damni. de dā. infec. et adde quod si creditor habet roncinum et illi prestat expensas si eū dem commodat ad aliquas vecturas computantur in sumptus ꝛ sortes: ita no. Bal. per illum tex. in l. ij. C. de partu pig. Andreas Pomate.

b ¶ Nō est mirū. Alide Imol. et Panor. in. c. cū alij quibus de sentē. et re iudi.

¶ Nō est. Et ad intellectū huius. l. vide Bartol. in l. j. in principio. i penultima columna. in versic. sed q̄d si executor ꝛ q̄d ibi scripsi. ff. de acq̄r. possessio.

Si creditor. Qui litis estimationē soluit creditori repellit debitorem vendicantem: nisi estimationem solutam offerat. hoc dicit. ¶ Querit gloss. an iste soluens habeat actionem contra debitorem ad repetendum vel exceptionem solam. dicit gloss. q̄d habet forte actionem. argu. l. que vtiliter. in fi. de neg. gest. q̄d poederet si nomine debitoris soluisset: sed hic soluit nomine suo proprio: merito non habet actionem nego. gest.

Si seruus. Hec actio datur contra dominum de peculio. hoc dicit.

☞ Possidens rem alienam titulo ꝛ bonafide q̄d possit illam pignorare.

in princip. huius. l. ꝛc. sententia iudicis equiparatur vltime voluntati: per Barto. in. l. centesimus. §. ff. de verborum obligationibus. et etiam est tex. in. l. secūda. et ibi Bald. de diui. tute. sed q̄d equiparetur contractui tenet Bald. in. l. ab executore. C. quorum appel. in tertia columna et Barto. in. l. prima. in antepenulti. colum. in versi. sed et eis induci. C. de senten. et vide. text. et ibi Bartol. in. l. seruus. de manumis. testi. generaliter et adde Barto. in lege si expressim. in principio. infra de appellatio. vbi dicit quod est strictū iuris et quod equiparetur vltime voluntati. habes gl. in lege tertia. in principio. infra de alimen. et cibaria. lega. et vide not. in lege qui testamento. §. eum qui. de testamen. Adde quod sententia sit strictū iuris: Paulum de castr. consilio quadragesimo nono. et Ange. consilio. cccxxv.

Andreas Pomate.

c ¶ Mittatur. Vide Felinum in rubric. de iudi. in fin. Alexand. in. l. impossibiles. vltima colum. ff. de verborum obligatio.

¶ Ultimo not. quod pignus: Fallit vt per Bartolum in. l. si finita. §. iuliano. in. xiij. colum. de damno infec.

2 Precarium quando remaneat creditori extincto iure pignoris.

3 Lex si quis conductionis. C. locati. q̄ habeat locum in alijs cōtractibus q̄ in contractu locationis.

SI rem alienaz. Si dominium pignoris cepit esse creditoris pign⁹ extinguitur: z eius possessio debitori nō prodest. sed precarium a debitore rogatū durat. h.d. hec est notabilis lex.

a ¶ Oppo. hic dicitur[a] desinet pign⁹: et sic innuit q̄ ab initio fuit pignus. Contra. res aliena sine domini voluntate non obligatur: vt. s. e. l. ij. z. l. aliena. in prin. Sol. ibi loquitur in re aliena simpliciter. sed hic ille qui obligauit habebat titulum et bonam fidem et sic publicianaz merito potuit obligare respectu iuris sui: vt. l. si ab eo. j. de pigno. et. s. eo. l. tutor. §. fi. cū. l. seq.

a ¶ Andreas Pomate.

b ¶ Quero qd. Vide Bald. in. l. etiā. co. iij. C. de execu. rei iudica. Alex. in. l. nō hoc. ij. notabili. C. vti legitt. z in consilio cxxxvij vol. ij. z Jaso. d. l. non hic. vl. col.

c ¶ Ad interesse. no. libellus in pignoratitia p Bal. in. l. creditor. q̄ fundos. §. e.

SI rem alienaz. Si dominium pignoris cepit esse creditoris pign⁹ extinguitur: z eius possessio debitori nō prodest. sed precarium a debitore rogatū durat. h.d. hec est notabilis lex. ¶ Oppo. hic dicitur[a] desinet pign⁹: et sic innuit q̄ ab initio fuit pignus. Contra. res aliena sine domini voluntate non obligatur: vt. s. e. l. ij. z. l. aliena. in prin. Sol. ibi loquitur in re aliena simpliciter. sed hic ille qui obligauit habebat titulum et bonam fidem et sic publicianaz merito potuit obligare respectu iuris sui: vt. l. si ab eo. j. de pigno. et. s. eo. l. tutor. §. fi. cū. l. seq. ¶ Scdo oppo. pō pignus non extinguatur: vt. l. debitor. in prin. ff. ad trebel. z. l. ex sextante. §. latinus. de excep. rei iudi. Sol. vt hic in glo. z. s. e. l. eleganter. in prin. ¶ Tertio opp. † extra glo. dicitur hic precarij rogatio superest. cōtra. precarium. debitoris finitur finito pignore: vt. l. si debitor. j. de preca. Sol. quādoq̄ pignoris obligatio finitur solutione: vel alia congrua satisfactiōe que pareret debitori pignoratitiam fm. l. si rem. §. omnis. s. eod. tunc finitur precarium: vt in. l. contraria: quia videtur sic actum: quandoq̄ pignus finitur alia iuris necessitate: vt quia creditor efficitur dñs: tunc precarium superest. casus est hic. quod tenementi ad multa. Contingit enim sepe fieri statuta ppter que creditor cadit a suo debito. certe tunc non extinguere p̄carij rogatio in pignore. ¶ Ad fi. oppo. et videtur q̄ possessio creditoris prodest debitori ad vsucapionem: vt. l. serui nomine. j. de vsucap. z l. qui pignori. de acqui. pos. Sol. illud verū nisi mutetur causa possidendi: quia incipiat possidere vt dñs. p hoc j. de vsucap. l. et a quo. ¶ Quero hic dicitur q̄ sola precarij rogatio superest: an habeat creditor aliam actionē ē interdictum de precario. glos. dicit q̄ sic et bene. s. rei vendicationē. item conditionem ex. l. si quis conductionis. C. loca et sic vides q̄ glos. firmat † q̄ illa. l. si quis conductionis: nō solum habet locum in contractu locationis z conductionis: sed etiam in alijs similibus contractibus. dicit. s. commo. l. commodare. ¶ Quero quid[b] si iste debitor solueret pecuniam creditori an precarium extinguatur puto q̄ sic: quia tacite videtur actum: vt. d. l. si debitor. j. de preca. nam si ipse creditor possideret: et precario non cōcessisset debitori cogeretur possessionem dicte rei restituere per conditionem ex. d. l. si quis cōductionis: vel per conditionem triticariam. non autem posset conuenire pignoratitia: quia posset creditor opponere exceptionem proprij dominij: vt dixi in dicta. l. commodare. s. commoda.

b ¶ Quero hic dicitur q̄ sola precarij rogatio superest: an habeat creditor aliam actionē ē interdictum de precario. glos. dicit q̄ sic et bene. s. rei vendicationē. item conditionem ex. l. si quis conductionis. C. loca et sic vides q̄ glos. firmat † q̄ illa. l. si quis conductionis: nō solum habet locum in contractu locationis z conductionis: sed etiam in alijs similibus contractibus. dicit. s. commo. l. commodare. ¶ Quero quid[b] si iste debitor solueret pecuniam creditori an precarium extinguatur puto q̄ sic: quia tacite videtur actum: vt. d. l. si debitor. j. de preca. nam si ipse creditor possideret: et precario non cōcessisset debitori cogeretur possessionem dicte rei restituere per conditionem ex. d. l. si quis cōductionis: vel per conditionem triticariam. non autem posset conuenire pignoratitia: quia posset creditor opponere exceptionem proprij dominij: vt dixi in dicta. l. commodare. s. commoda.

DI ratiario. Pignus vl abreptū est periculo creditoris, vl capientis: nisi ex potestate sibi a debitore cōcessa rapuerit. h.d. ¶ Dicitur hic si debitor sua volūtate concessit: quero q̄n interuenit ista volūtas: potest intelligi tempore raptus: vel dic tempore conuentionis. et secundū hoc erit casus q̄ pactum manus iniectionis in pignore potest exerceri etiam debitore inuito: vt. l. creditores. C. de pign. quod dic vt ibi dixi in repetitione illius. l. quam feci. et omnia que dicuntur ibi possent hic dici.

SI seruus. Delictum serui obligat debitorem ignorantem vsq̄ ad noxe deditionem. scientem vero insolidum. h.d. ¶ Oppo. q̄ aliud sit in seruo deposito: vt. l. si seru⁹. §. quod vero. j. de fur. Sol. vt in glos. et dixi plene in l. in rebus. supra commodati. in. §. item qui sciens. Barto.

☞ Pignoratitia contraria agit creditor ad interesse et in quo consistat istud interesse.

DIm debitore. Qui obligauit rē alienam tenetur contraria pignoratitia ad interesse. hoc dicit. ¶ Quero ad quid agatur † pignoratitia. glos. not. dicit ad interesse[c]. et si dicis in quo cōsistit istud interesse? Respon. quia interest nostra potius pignori incumbere quā in personam agere: vel quia est periculum ne debitor efficiatur non soluendo. Istud autem est: habitur hoc modo quanti minus valet illud nomē propter defectum illius pignoris. argumen. l. puma. §. si heres. ad trebellis. vel potest interesse. quia erat aliud debitum naturale: propter q̄d poterat retineri. C. etiaz ob chiro. pecu. l. prima. vel forte debitum pro quo erat obligatum erat naturale. Alij dicunt q̄d debet agi vt alia res eque bona pignori tradatur. argumen. l. si heres generaliter. de lega. primo. z supra de consti. pecu. l. qui autem. §. primo. doc. dicunt quod verum est quod liberatur dando pignus eque bonum. argu. l. si quis domum. infra loca. non autez quod ad hoc agatur: nec obst. dicta. l. qui autem. §. primo. quia ibi promiserat generaliter se daturum pignus: a qua obligatiōe nō fuit liberatus dando rem alienam: hic vero rem specialiter obligauit: vnde non est in obligatione quod aliam rem pignori det. tene menti hanc legem cum glo. sua. ex qua habes modum agendi pignoratitia contraria.

c ¶ Ad interesse. no. libellus in pignoratitia p Bal. in. l. creditor. q̄ fundos. §. e.

☞ Pignus pretorium q̄o vocetur. Et pro eo habeat locum pignoratitia.

SI pecuniam. Si pignus est datum licet sub alterius nomine habet locum pignoratitia solu

ta pecunia. h.d. secundum glo. quidam moderni dicunt z melius q̄d † antiphona d: pignus pretorium: vt. l. si is. §. j. j. de pign. z fm hoc est casus q̄d pro pignore pretorio hz locū pignoratitia. Cōmuniter est pignus pretorium non vocatur pignus. sed vocatur tenura. Alij dicunt tenera: vt pisani nō curo qualiter vocetur. Alij etiam alijs diuersis nominibus vocāt scōm diuersas cōsuetudines. Ista ergo varietas nominum non facit quin sit pignus.

☞ Pactum factum quod non soluta pecunia intra certū tēpus pignus sit solutū pro debito an valeat. Et de ratione quare non valeat incontinenti.

ITitus. Pactum q̄d pignus fit solutum pro debito: factum ex postfacto valet. h.d. glo. legit istam. l. in duab⁹ personis vel tribus nō curo z c. ¶ Opp. extra glos. † C. de pact. pigno. l. j. vbi istud pactum improbatur: quia simile pacto legis commissorie. Sol. illud verum[a] q̄n pactum ponitur ab initio vt si pecunia soluta nō fuerit pignus sit solutum: pro debito. sed si fiat ex postfacto valet: ita loquitur hic. z in. l. ij. z fi. C. de pact. pig. c fm vnam lec. ratio differentie est: quia ab initio cum debitor eget pecunia faceret creditori omne pactuz quod vellet vt pecuniam habeat. ideo reprobatur. Continet enim in se quandam asperitatem z violentiam: vt. l. fina. C. de pac. pigno. que ratio cessat quando istud pactum apponitur ex interuallo z c. ¶ Opponit. de. l. quamuis. alias incipit callipodius. de solu. Sol. vt in glos. hic. ibi plene hanc materiam examinaui.

DIma sortis. Pecunia redacta ex venditione pignoris primo in vsuras deinde in sortem cōputatur. h.d. ¶ Opp. de. l. paulus. §. paulus. j. de solu. Sol. ibi loquitur in pecunia soluta. hic in pecunia ex venditione pignoris redacta. z circa istam materiā plene distinxi in. l. cū ex pluribus. j. de so. circa fi. tt.

Pignus. Pignus creditori possidet et ab eo debitor potest cōducere z precario rogare. h.d. ¶ Opp. imo etiam transfertur obligatio pignoris. q̄d prosequere vt in glo.

SI quis in pignore. Si p pignore cōstituto aliud submittatur furtum cōmittitur secus si in constituendo aliud pro alio submittatur: quia tunc stellionatus crimen committitur. hoc dicit.

1. ☞ Ratio quare pignorans rem duobus non incidit in falsum sicut vendens.

2. Debitor modice quātitatis nō repellitur a tutela.

b **Sed z si quis.** [b]Qui obligat rem alienam vel alteri obligatam stellionatum cōmittit: nisi res cuilibet creditori sufficiat p vtroq̄ debito: h.d. ¶ Querit Bul. † que est ratio q̄d si res pignoratur seu obligatur duobus nō committatur falsum. secus si vendatur: vt. l. qui duob⁹. j. de fal. dicit ipse. quia q̄n duobus obligatur vere est duob⁹ obligata. valet ēm obligatio: vt. l. si aliena. §. si pluribus. s. eo. sed q̄n pluribus venditur nō potest esse duorum dominium. ista ratio nō placet: quia ad substātiam venditionis nō requiritur translatio dominij. sed sufficit obligatio p̄sonalis. hinc est q̄d qui

a ¶ Illud verū. Vide Bart. in. l. iiij. C. de pigno. in. iij. col. in fi. in versi. vl. ter. ius iuxta predicta quero z c.

b ¶ Sed z si quis. In prin. huius. §. z ad istū tex. Adde tex. no. in. c. que predictū. C. si res alie. pigno. da. sit. ✠ Andre. Poma.

c ¶ Vltimo. Vide Jas. in. l. scienti. col. iiij. ff. q̄ fatisdcogan.

d ¶ Laius. in prin. huius. l. z. c. et istaz. l. no. allegat gl. in. c. quāto. de hieg. fi. a pla. si. cōsen. ca. z vt de Bart. no. in. l. sicut. §. nōvl det. q̄ mo. p. g. vl hypo. fol. in eodem. in prin. no. de p̄sumptione resultāte ex p̄sentia z patientia. ꝛnū vl det. tenere Bal. post Imol. in. l. iij. q̄ si actor. de iura. calum. Adde an subscribēs videat tuz approbare vide Paulū de cast. consi. cccxxx. et cccxxx. et cccl.

rem alienam vendit non cōmittit falsum: licet dominium trāsferre nō possit. Preterea si ratio Bul. esset vera sequeretur idem esse in oībus cōtractibus ex quibus dominium trāsfertur. q̄d videtur falsum: vt. j. de cri. stel. l. iij. §. j. Dico ergo q̄d ratio quare vendendo duobus cōmittitur falsuz est. quia hoc fuit expressum in capitulis. l. cornelie de falsis. vel fuit declaratum per rescriptum principis: q̄d non reperitur in alijs cōtractibus. z potuit esse ratio motiua. s. frequentia cōtractus: vt no. in. l. ij. in princip. j. pro emptore. ¶ Vltimo[c] † hec lex facit in argumentum ad. q. q̄d debitor vel creditor in modica quantitate nō repellitur a tutela: vel cura. q̄d tenet in aut. minoris debitor. C. qui da. tu. pos.

SI mihi pignus. Per conductorem pignoris a debitore creditor retinet possessionē. hoc dicit.

PUpillo. In recipiendo pignore ē necessaria tutoris autoritas: vt pupillus possit cōuenirī pignoratitia.

☞ Presentia z subscriptio quod nō preiudicet etiam vt in eo onus p̄bandi transferatur.

☞ Presens actui quando habeatur pro consentiente.

AIus. [d]Qui se testamēto subscribit: vt testis non videtur approbare que in testamento apponunt. hoc dicit. ¶ No. q̄d presentia † et subscriptio non preiudicāt. ¶ Secundo not. q̄d non solum non preiudicat ad plenum preiudicium: sed etiam non transfert in presentem et patientem onus probandi. quod apparet ex eo quod dicit cum nullum instrumētum venditionis proferatur. ex quo etiam patet quod ex hac presentia z patientia nō insurgit presumptio ex qua possit insurgendum deferri. quod est not. ¶ Oppo. de. l. fideiussor. §. pater. infra de pig. Sol. vt in glo. qua hic adhibetur vt testis ibi ad substantiam contractus. et ista est satis bona. dantur etiam in gl. plures alie solutiōes.

Andreas Pomate.
¶ Finaliter gl. Vide Feli. in. c. cum. W. iij. de cōstit. Alex. consi. j. incip. viso processu colum. iij. vol. iij. Feli. in. c. quoniam contra. xxiij. col. de proba. Barba. consi. ccvij. ⁊ consi. vj. vol. j. Feli. in. c. cū bertholdus. iij. col. de re iudica. a Barb. ꝓsi. 2 xj. xxiiij. coli. volu ij. et cōsi. xv. iiij. col. eodē volu. et cōsil. xviij. et cōsi. liij. col. xvj. ij. volu. Ro. ꝓsi. lxxvij. Pau. d ca. ꝓsi. lxxiiij. col. iij. vbi dicit qd ꝑlati regni attestātes se fuisse ꝑsentes donatiōi quā fecit rex d aliqd ter rts regni non p hoc videnk affirmare q cōsenserit tali donationi. vide p et cōtra Barba. c. 1 sup eo. col. v. de offic. 2 dele. vide Alex. cōsi. 3 cxviij. col. ij. volu. v. 5 vbi ponit de sciēte ⁊ 6 patiente.

Andreas Pomate.
b ¶ Superuenerit debitori. vide pulchrum casuz per Alexand. consilio. j. colum. x. volumi. v. vbi videtur limitare.

Andreas Pomate.
c ¶ No. istam. Vide Alexan. consi. cxxxij. col. j. ij. vol. et plenius in consi. seq.
d ¶ No. istam glo. que tenet. Ibi tu dic clarius qd ad hoc vt competat directa hypothecaria. Istis adde singulariter Bar. in. l. ⁊ que nondum. §. qd dicitur. ē. de pigno. hic alle. ⁊ in. d. l. cum res. ⁊ ibi per Bal. ad fi. ⁊ vide omnino que dixi post Bart. Adde que sint probāda volenti obtinere in hypothecaria Bal. cōsi. lv. ⁊ cxlvj. ⁊ xxix. j. ii. ⁊ consi. xxxvj. iij. lib.

7 Hypothecaria qsi extinguatur rei peremptione.
8 Ñ quis possit conuenire hypothecaria pro priore possessionis qd habebat debitori in alicua re.
9 Creditor qd pro auocanda possessione quaz debitor perdidit in qua habebat hypothecam quod interdictum intentabit.
10 Narratio libelli in hypothecaria.
11 Consuetudo admittit libellum in rei vendicatione qd quis dicat rem ad se spectare ratione dominij vel quasi.
12 Conclusio in libello in actione hypothecaria.

Rem alienam. Si dominū rei superueniat debitori confirmatur obligatio. secus si dñs debitori succedat. h. d. diuiditur in duas partes. prima qsi dominium superuenit debitori[b]. secunda qsi debitum superuenit dño: quia dominus successit debitori. itē hec secunda subdiuiditur in duas. prima quādo res fuit obligata simpliciter. secda: qsi ille qui obligauit expresse se asseruit esse dominum. secunda ibi: sed si conuenisset ⁊c. ¶ Not. ex † puncti. huius. l. quod ius superuenienes autori nostro prodest nobis. ¶ Secūdo not. † qd si dominus succedit autori nostro nobis non prodest. ¶ Tertio not. † qd heres nō potest redarguere mendacium defuncti. ¶ Ad primam cpo. de pign. l. j. Sol. ibi creditor ab initio sciuit rem alienam. hic ignorauit. rationem huius solutiōis vt debis in sequenti contrario. ¶ Oppo. infra qui fet a quibus. l. si seruo. Sol. dicit glos. qd ideo difficilius confirmatur libertas: quia difficiliuz reuocat. Istud nil est dicere. tu dic quod hic si pignus non valeret, ille qui dedit esset obligatus creditori contraria † ignoratitia. et ideo ius superuenienes ei confirmat pignus creditori: quia eius interest et ex sua persona obligatus est. In. l. contraria. ille qui dedit libertatem non erat obligatus seruo manumisso. ideo ius ei superuenienes seruo non prodest. et ista solutio tangitur in lege cum vir. de vsusca. que est vera. ⁊ ex hoc apparet ratio solutionis precedentis contrarij. qd ta hec lex loquitur quando creditor ab initio fuit ignorans. secus si fuisset sciens: vt. l. prima. infra de pignoratio quia tunc debitor non teneretur contraria pignoratitia: vt. l. tutor. §. sed si sciens. supra eodem. et istum passum qualiter ius superuenienes autori nostro prosit nobis plene examinaui in dicta. l. cum vir. dic vt ibi. ¶ Oppo. hic dicitur qd superuenienes dominium sufficit. contra imo ad hoc vt cōperat pignoratitia debet probari qd res fuit in bonis debitoris tempore obligationis contracte: vt. l. et que nōdum §. quod dicitur. de pig. Sol. dicit glo. hic possidebat bona fide debitor. et cum titulo. et sic videtur esse in bonis nostris: vt. l. bonorum. de verborum significa.
c ¶ No. istam[c] glo. † que tenet[d] quod in hypothecaria sufficit probare qd debitor possedit bonafide. et cum titulo tempore obligationis contracte. sed in. l. cum res. C. si alie. res pig. data sit. vbi est idez casus. tenet gloss. quod sufficit probare possessionem bona fide. alibi scilicet in. l. j. C. de sal. interdic. et instit. de act. §. item seruiana. tenet quod debet probare dominium debitoris. Quid dicemus? Dy. tangit in. d. §. item seruiana. et Cyn. in dicta. l. cum res. tu dic clarius. qd ad hoc vt competat directa hypothecaria

est necesse qd probetur debitorē pignoratēm tēpore a obligationis contracte habuisse tale ius quo ipse potuisset rem a possessore vendicare. vnde habeo necesse probare ipsum fuisse dominum directo. et hoc sine dubio sufficit: vel debeo probare ipsum fuisse dñm b vtiliter. vt puta emphiteotam vel superficiariuz: vt. l. tutor. §. fi. ē. eod. et. j. de pigno. l. lex vectigalis. vel habeo necesse probare ipsum fuisse quasi dominum h hoc est possedisse bonafide et. cum titulo. ita quod habeat publicianam. ita potest intelligi hec gloss. et ē. eod. l. si rem alienam. j. de pig. l. si ab eo. vbi est expressum. sicut enim pretor tuetur debitorem agentez publiciana: ita tuebitur creditorem agentem hypothecaria: et per consequens ois qui repelleret ipsum c debitorem a publiciana repellet istum creditorez ab ista hypothecaria; vt. d. l. si ab eo. ⁊ predicta sunt vera si aliquis agit hypothecaria ex speciali obligatione. si vero ex generali: tunc sufficeret ad directaz hy e pothecariam quandocuncz post debitum contractum rem esse effectam in bonis debitoris: vt. l. final. C. que res pig. obli. pos. idem si esset contracta obligatio specialis sub conditione si res debitoris fuerit effecta: vt. l. si fundus. §. aliena. j. de pigno. alias a autem si quis[a] ageret ex speciali hypotheca non sufficeret ad probationez hypothece directe rem posita in bonis debitoris superuenisse: sed sufficeret ad vtilem hypothecariam: vt hic. et. d. l. cum res. C. si alie. res pig. da. sit. sed si aliquis nollet agere hypothecaria vtili vel directa: sed interdicto saluiano: tūc sufficeret probare possessionem debitoris: vt. l. prima C. de saluia. interdic. et ibi not. et in. lege prima. j. de saluia. interdi. ¶ Et sic ex predictis patet quod probare possessionem debitoris tantum nullo casu sufficit ad hypothecariam: nec etiam res dicitur in bonis: nisi possidentes habeamus exceptionem: ⁊ non possidentes habeamus actionem: vt. j. de acquirendo rerum dominio. l. rem in bonis. hoc tamen intellige b vt infra dicam. ¶ Quero circa istam partem[b] dixi c supra quod debet probari[c] dominium directum vel g 6 vtile: vel quasi dominium debitoris. quero † qualiter probabitur? Ñ. siquidem agitur contra ipsum debitorem sufficit probare eius possessionem. j. et hoc videtur velle quedā glo. j. hic in fi. ⁊ hoc modo pōt h sustineri glo. in. d. l. cum res[d] alle. nam ipse debitor. q. dominij referre non potest sicut nec creditor: debitori: vt. l. si pignore. §. si predo. ⁊. §. si creditor. ē. eodem. et. l. commodare. cum. l. seq. ē. ti. j. nec obst. precedentibus. nam non dico hic quod probatio[e] possessōis e f sola sufficiat: imo dico quod requiritur probatio[f] dominij: sed probando possessionem contra ipsum debi g torem[g] presumitur quod sit dominus cum non possit referre questio. dominij: et sic aduocatus debet esse cautus quod ponat ipsum debitorem fuisse dominū quod probabitur contra eum possessione probata: vt dictum est: sed si hoc non poneret: succumberet. si vero agitur hypothecaria contra extraneum tunc dicunt quidam et hoc videtur sentire Cyn. d. l. cum res. qd siquidem ille extraneus hz causam a debitore aut habet titulū lucratiuum. ⁊ idem in eo quod in debitore est dictum. aut oneroſum ⁊ tunc secus: vt. l. apud celsum. §. de autoris. j. de doli except. hoc non placet quia distinctio illius. §. de autore: habet locū.

Andre. Poma. ¶ Autem si quis. Vide Alexan consilio. cxxxvij. j. col. vol. ij. ⁊ seq. in. j. col. qd consilium est Ang. are. ⁊ Alex. consi. xcviij. volu. ij. col. ij. ⁊ cōsi. j. col. ij. vol. v.

Andreas Pomate. ¶ Istam partem. Vide Alexan. consi. xciij. ij. volum. et in l. non hoc. in. j. colum. C. vnde legi. ⁊ consilio. xcij. in princip. volu. j. ⁊ consi. xxxv. colū. ij. volu. v.
¶ Quod debet probari ⁊c. ⁊ dixi remissiue in. l. rem que nobis. j. alleg.
¶ L. cum res. pro hoc est gloss. no. ibi ⁊ do. in. l. cum res. C. de proba.
¶ Quod probatio. istud non procederet in generali hypotheca: vt nota. dixit Salice. in dicta. l. cū res. p quo vide text. institu. de actio. §. item seruiana. et ibi per domi. meum.
¶ Requiritur probatio ⁊c. ex lit. enim presumit bona fides. l. penul. C. de euictio. l. apud antiquos. C. de fur. ⁊ plenius no. in. l. super longi. C. de pscriptio. longo tempo. ⁊ in. l. celsius. per doct. C. de vsusca. ⁊ in. c. vigilante. ⁊. c. si diligenti. de pscrip. requiritur enim qd bonafides allegetur ex quo non sufficit probare de titulo: ita voluit Ange. in. l. eum qui. §. fi. de publica. et in. l. super longi. C. de pscrip. long. tempo. ⁊ Bal. in c. moribus. in. §. si quis per. xxx. si de feu. fue. controuer. inter domi. ⁊ agna. per. l. si adultertum cum incestu. §. idem politori. de adulte. ⁊ faciunt no. per Bar. hic dum vult qd vbi ex possessione presumitur dominium non sufficit allegare ⁊ probare de possessione: nisi opponatur ⁊ allegetur dominium: vt idem nor. Bal. in. l. etiam. ij. col. C. de execu. rei iudi. et Salt. in l. certi. C. loca. ⁊ sic videntur concurrere omnia requisita ad prescriptionem longi temporis ⁊c.
¶ Contra ipsum debitorem. Nunc ex possessione presumitur dominium nisi allegetur. adde Bal. in. l. etiam. in. ij. col. C. de execu. rei iudi. et cum Bart. hic transit Salt. in. l. certi conditio. C. loca.
¶ Titulo singulari. Bal. in. d. l. de rebus. C. de donationē nup. et videtur tenere opi. Cy. in habente titulum lucratiuum a debitore: quod tamen ibi limita. ⁊ vide etiam ibi Barto. et Cy. et Barto. ibi in. d. l. cum res. C. si res alie. pig. tenet opi. Cy. licet ipsemet hoc reprobet. ⁊ Salt. etiam in dicta. l. cum res. tenet opi. Cy. et vide etiam insti. de acti. §. item seruiana. vide per Specu. in titu. de obli. et sol. §. primo. versic. sed quid debet creditor probare cum. iij. ver. seq. Adde tu. Et vide ad probationem dominij domi. Alexan. de imol. in consil. iij. colum. v. ver. verum quia. in. ij. colum. et in consi. xxxix. col. ij. ver. quantum ad restitutionem. et in consi. lxxxviij. in. iij. colum. eo. volu. et in consi. j. col. ii. et consi. xi. colum. pe. et seq. in. iij. volu. et ibi an per solum instrumentum an per locationem: et an per instrumentum contractus emphyteutici. Et adde an in factis antiquis sola cōmunis opinio et fama sufficiat ad probandum dominium. Et vide per eundem Alexan. in consi. xxiij. col. pe. ver. accedit in. v. volu.

a ¶ Vel saltẽ. An creditor hãti obligata bona debitoris sufficiat probare quod illa bona possidebantur per debitorem vt per hypothecariam possit auocari: postea per creditorem a quocunq; detinente vt cõsequatur creditor debitum quod debet habere. et iõ semel vidi dubitatũ. pone Titũ erat debitor sempronij: qui sempronius habebat obligata bona Titij post obligationem fuerũt ob aliã causam descripta bona Titij assignata Lucio ꝗ qua descriptiõe z assignatiõe reperiebat instrumentũ quod dicebat taliabona esse de bonis titij repertis in domo z habitatiõe titij que bona fuerunt descripta et deposita penes dictum Lucium confitentem se ea habere et promittẽtem ea restituere cui vel quibus venient de iure restituenda. nam illud relatiuum que: z illud relatiuum ea: facit relationem precedentis seu antecedentis cum omnibus suis qualitatibus vt declarat Bartol. in lege si quis seruum. §. finali. ff. de legatis secundo. in versiculo. sed quero testator reliquit alicui partem bonorum z cetera. per legem a filia. §. testator. et in. l. prima. in fine. ff. si fa. fur. fec. di. et sic videtur latius fateri bona illa fuisse de bonis titij seu penes eum existẽtibus et in domo habitationis titij repertis, et verba talia instrumẽti etiam si enuntiatiue prolata sint probant contra lucium: quia cum lucio cõfectum fuit instrumentum. l. optimam. C. de contrahenda z committen. stipula. l. quidam. infra de probationibus. l. publia. §. finali infra depositi. que qualitates important dicta bona fuisse in dominio vel quasi dicti Titij seu ab eo possessa. l. secunda. §. in locum. ff. de re. z sumpti. fu. lege bonorum appellatio. §. in bonis. et. l. penes. ff. de verborum significationibus. et dato qõ referantur etiam ad bona que detinebantur per dictum Titium tamen ex detentione presumitur possessio: vt not. glossa quinta questione prima. §. quod pontifices. et quod colligitur ex not. per glossa. z. in. l. ob maritorum. C. ne vxor pro mari. quam ad hoc allegat Angelus in. l. qui vas. §. primo. ff. de damno infecto. et not. per Innocen. in. c. secundo. vt lite pendẽte ꝑ aul. de leg. 3a. in commento. c. in literis. in. ẋ. colũna. de restitu. spolia. z Bald. in titu. de pace constan. in versic. recuperauerit quoquo modo. z in. l. iij. in. v. colum. C. vbi in rem actio. z in sua disputatione incipiente accusatus de vi turbatiua. in penulti. colũ. et est ꝗ mẽte Barto. in. l. stipula. §. hoc quoq;. de verbo. ob. et Imo. in. l. a diuo pio. §. fi super. de re iudic. ergo sufficere ꝗ Sẽpronio creditori probare de possessione dicti Titij vt postea licitũ sit Sẽpronio per hypothecariã auocari bona a Lucio: z licet de hoc varie sint opi. glo. z doc. hic. z in. l. cũ res C. si res alie. pig. da. fit. cum suis concor. tamen quantum ad casum nostrum sufficit de dicta possessione Titij probari. vt supra dictum est qõ no. hic Bar. dũ dicit quod quando omnia bona debitoris sunt obligata creditori z debitor possidebat rem si eam non desijt possidere ẽ̃ quis reperiatur per alium detineri: tamen per hypothecariam auocabitur dicta possessio ab illa detinentem: quia illud ius possessionis debitoris fuit obligatum creditori. sed ita est qõ dictus Titius nõ desierat possidere dicta bona ẽ̃ quis essent de mandato judicis et superioris descripta et sequestrata apud lucium causa custodie: vt. l. interesse. de acqui. pos. cum ibi no. per Jac. de are. z Bar. et no. per doc. z glos. in. c. examinata. de iudi. et late per Bar. Cy. post antiquos. in. l. vnica. C. de phi. seque. et Bal. z Bar. in. l. licet. ff. de postu. z no. doc. in cle. de sequest. pos. ergo ꝛc. Item etiam sufficit Sempronio creditori probare qõ Titius suus debitor possideret bona dicta ad hoc vt Sẽpronius creditor habens omnia bona Titij hypothecata possit per vile interdictum possessorium Salutianum auocare dictam possessionem bonorum postea consignatorum apud Lucium: vt no declarat hic Bar.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Possessionem. Vide Alex. consi. iiij. colum. iiij. volumine secundo.

1 poneres † quod illa res pertuenisset ad quendam cõmodatarium conductorem vel similem qui possunt conuenirri hypothecaria: vt. l. officium. C. de rei ven. et. l. si ventri. §. pe. de priui. cre. tunc satis puto quod posset hypothecaria conuenirri pro illo iure possessionis. tranffert enim in creditorem[a] quãtum in eis est: scilicet eam detentationem quã habet: sicut dicimꝰ in rei vendicatione. ¶ Item oppo. contra predicta. nam si debitor possidebat et perdidit possessionem ipse posset eam auocare aliquo interdicto. ergo etiã creditor qui habet obligata omnia bona sua: et sic b iura et actiones. [b] vnde sufficeret probare debitorez 9 possidere. Nã. † quod istud est verum: tamen non intentabitur tunc hypothecaria de qua loquimur: sed intẽtabit vtile interdictũ qõ directũ ꝓeteret ꝗbitori: vt. l. nomen. C. q̃ res pig. ob. pos. Ex predictis liquet quid sit probandum ad hoc vt cõcludatur in hypo 10 thecaria. liquet eñ ex predictis quid sit † narrandũ in libello. nã vt dixi eo modo tuetur pretor agentem creditorẽ hypothecaria sicut tueretur debitorẽ agẽ 11 tem actione sua. † et ideo sicut hodie de consuetudine in rei vendicatione admittitur libellus in quo quis dicit rem ad se spectare iure dominij vl quasi: vt no. f instit. de act. §. alie. z est tex. in. c. abbate sane. de re iudi. in. vi. ita in hypothecaria poterit dicere creditor rem pertinuisse et pertinere ad debitorẽ iure domi c nij vel quasi: nec habebit circa hoc[c] expimere causã dominij vel quasi sicut nec ipse debitor si vẽdicaret: vt lege et an eandem paragrapho actiones. de executione rei iudicate. item habet narrare istam rem fuisse sibi obligatam et debet expimere certum debitum pro quo obligata est: quoniam pro pluribus debitis potest esse obligata: sed dominium non potest esse nisi vnum: vt. d. l. et an eandem. §. actiones. d et ibi no. per glo. paruam. vidimus ergo[d] narrationẽ 12 libelli. ¶ † Quero qualiter cõcludatur in libello qui formatur in hypothecaria. text. in. l. si cum venditor. in pun. j. de euic. videtur velle qõ solũ cõcludatur qõ possessor condẽnetur ad restituendam possessionez. Quidã doc. velle videntur qõ sicut in rei vendicatione actor petit rem declarari ad se pertinere iure dominij vl quasi: ita in hypothecaria creditor petat declarari rem sibi obligatam esse et possessorẽ cogi ad restituendã: qui libellus satis placet: tamen consuetudo cõmunis est quod concludatur sic. quatenꝰ peto dictum possessorem cogi ad tradendã possessionem dicte rei detinendã in causam pignoris ꝑ quantitate predicta donec mihi fuerit satisfactum: qui libellus etiam optime procedit per. d. l. si cũ venditor. in pun. nam etiam in rei vendicatione procederet si quis peteret possessorem simpliciter condemnari ad restituendam. vt. l. j. in pun. s. de rei vendi. et ista forma magis est cõmunis et plus placet. Possemꝰ etiã concludere hoc modo. f. quare peto eum cõdemnari vt dictam possessionem restituat: vel totum debitũ soluat. et videtur ꝑ hypothecata posse pignorare. z ꝛc. tangitur etiam modus formãdi libellum in hypothecaria in. c. ex literis. eẽ de pig. vide ibi. ¶ Cũ tamen[e] nolo omittere † quod in hypothecaria 13 est probandum quod debitor fuerit in mora solũdi debitum. vt lege si debitor. C. de pig. et ibi no. debet etiam precedere discussio in bonis debitoris. et hoc

a ~ Andreas Pomate. ¶ In creditorem. vide Are. consilio. xxxij. col. ij.

¶ Iura z actio. Bonũ cõsiliũ et sic ita potius agis possessorio q̃ hypothecaria. sed an in obligatione bonorꝫ veniãt res in q̃bus debitor hz tãm possessionẽ adeo qõ si possessio ad aliũ sine vitio quenit possit creditor ꝗ eũ ad possessionẽ agere. vide Cy. Salic. z alios in. l. cũ res. C. si res alie. et no. insti. de ac. §. itẽ seruiana: adꝗ an † obligatiõe bonorꝫ veniat offm iudicis. Bart. cõsi. xcv.

b ~ And. po. ¶ Circa b vide Feli. ps. cxxxiiij. in pun.

c ¶ Vidimꝰ ergo. ꝑ specu. in ti. de act. z ꝑ. §. sequit. ver. ceterũ.

d ~ And. po. ¶ Cũ tãm vide Alex. cõsil. xviij. vol. v. vbi ipse de ẽ tractat.

e ~ And. po. ¶ Itẽ op. vide Alex. in. l. si here dis. col. ij. j. de le. j. et cõsil. xviij. co. iij. ij. dubio. vol. v.

qualiter fit est multum notum. ideo in hoc non insisto. ¶ Cenio ad secundã 14 partem. hic dicitur † quod si dominꝰ succedit debitori pignus nõ confirmatur. contra. infra de pign. l. si titio. Solu. ibi loquitur de pignoratitia hic de hypothecaria. vel dic plenius vt ibi dicam ꝛc. ¶ Secundo oppo. de exce. rei vendi. l. prima. secundo responso. z C. de rei vendi. l. cum a matre. et de rebus alie. non alienan. l. vendictici. Solu. dico quod non confirmatur pignꝰ quo ad actionem: non enim ex hoc potest creditor agere: sed quo ad exceptionem confirmatur: quia si ipse agaret repelleretur exceptione: vt in contrarijs. ¶ Item opp. f extra glo. quãdo aliquis succedit alteri videtur habere ratum quod per illuz factum est: vt lege solutum. paragrapho solutam supra. e. et. l. fina. in pun. infra rem ratam habe. sed per ratihabitionem domini confirmatur pignus: vi. l. alienã. supra eodem. ergo et per successorem. Solut. successio habet vim ratihabitionis in his que defunctus gessit nomine succedentis vel pro eo promisit de rato: vt in contrario. alias: secus. et istam materiam quando dominus rei succedit autori nostro: quid operetur plene examinaui in lege cum vir. de vsusca. dic vt ibi. ¶ Cenio ad vltimã 15 particulam † quero de intellectu istꝰ versicu. sed si conuenisse. quia text. dicit vt ex suo mendacio z cetera. ista dictio suo: potest intelligi suo. scilicet heredis. item suo. scilicet defuncti. et variatur lect. huius versi. vt primo intelligatur suo. scilicet heredis qui ex post facto consensit pignori vel etiam ab initio. Sed certe licet ista lect. in se sit vera. tamẽ ratio posita in tex. nõ esset necessaria: non enim repellet agentem propter mendacium: sed quia ius pignoris est constitutum: et sic res in veritate est obligata: vt supra eodem lege aliena. Alij dicunt quod hic loquitur de mendacio defuncti: quia hic defunctus asseruit rẽ esse suam. in precedenti responso simpliciter obligauit: vnde non licet heredi arguere mẽdacium defuncti: vt. C. de ser. pig. dama. l. si creditor. et ista est lectu. vera et notabilis magis quam glo. tenet et etiam Lyn. eam tenebat et vos eam etiam teneatis.

a ~Andreas Pomate. ¶ Titius, vide Alex. consi. cclxxxix. col. j. vo. ij. et in lege prima. xiv. co. ff. de. ma. Felt. in. c. que in ecclesiarum. colum. x. de consti. Alexand. consilio. cl. colum. ij. voluminis. ij. Sozi. consilio. cclxvj. col. xx.

b ¶ Data mercede. Adde tex. et ibi Bal. in lege. ij. C. de his q̄ pro pre. li. ac. hic alle. z Jo. and. in titu. de execu. sen. in fi. in addi. Specu. Ang. in cōsil. cxxxvj. Bal. in dicta lege itē si liberatū. Pau. de ca strr. in lege sciendū. de ope. no. nū. z adō bar. in. l. subemus nullā. C. de sacro san. eccle. adde Bo. cōsi. cccx.

c ¶ Alius p sona. Et se quūtur omnes docto. But. Rap. z Bal. hic. z bal. i. l. fi. i. fi. C. de execu. ret iu. vbi limitat in religiosa. et honesta persona.

d ¶ Huius edicti. et vide ad materiā huius titu. multa pulchra per Bal. in rub. C. eo.

e ~Andreas Pomate. ¶ Magistrū. vide Paul. de f ca. z Bal. in. l. in cause. §. ista. ff. de procu. archi. z Jo. and. c. qui ad agendū. de procu. lib. vj. et Jmol. in. c. inter dilectos. de fi. instru. et. c. in nostra. de procur. et in. c. cū in iure peritus. de offic. delegat. et in. c. ex parte decani. de rescriptis.

f ~Andreas Pomate. ¶ Magistrum. vide Rosi. g consi. sing. ccccclxvj.

g ~Andre. Poma. ¶ Scō no. vide Alex. cōsi. clvj. col. ij. circa med. vol. ij. et consil. lxxx. penul. col. volu. iiij. et cōsi. xliij. col. ij. vol. ij.

h ¶ Non aūt. vide Bar. in lege habebat. j. de institu. in principio huius. §. no summe istum. §. pro libello in hac actione. et iste tex. in ver. vnde querit offitius. inducitur hic per But. z Bal. ad qō. de qua per Bar. z dos. in. l. cetera. §. fi. de leg. j.

Creditor. Creditor q̄ pignus debet superfluū pretij restituere nō debitorē delegare. h. d. ¶ Oppo. de. l. elegāter. §. si vēdiderit. s. c. glo. dat plures solutiones. prima qō hic exegerat pretiū: ibi nō. sed certe si exegisset pretiū si ustra tractaremus de delegatione eius cū non sit debitor: vel dic qō debitor vult expectare die hic: ibi non. ista est quedam divinatio. sequēs glo. laborat eodem morbo. vnde soluit glo. aliter qō hic vult delegare: ibi mādare. ita gl. dicit cōtrariū eius qō deberet dicere: vt apparet ex tex. l. cōtrarie: dat gloss. aliā solutionē qō ibi creditor nō fiat in culpa. nam quilibet diligēs perersanitas sic vēdidisset. nā propter dilationem plus vendidit. et ideo pōt delegare vel mādare. ita loquit hic. ar. l. si pignore. §. fi. s. eo. et hanc tene.

Pro dānis et interesse agit pignoratitia etiā nō soluta pecunia.

Ignori. Si creditor fuit in culpa restituendi instrumenta pignoris debitori tēpore debito tenetur ad interesse: secus si ei culpa imputari nō posset. h. d. ¶ No. casus in quo etiā ante solutā pecuniā potest agi pignoratitia. t. pro aliis dānis. qō ergo dicit in. l. si rem. §. ois. s. e. intelligitur de pignoratitia q̄ intētatur ad rei restitutionē. itez puto quod creditor hic tenetur. et habere istrumētū: nisi sibi idonea cautio offeratur fm̄ romā. l. ēpus. s. eo.

Officialis propter publicam vtilitatem accipit rem priuati.

Alinum priuati accipit iudex pro faciendo portare malefactorem ad iustitiam.

Vilis persona pōt cogi vt suspendat malefactorem.

Titius. Damnū in pignore datum autoritate curie nō pertinet ad creditorem qui in culpa nō deprehenditur. h. d. ¶ No. ex hac. l. quod ppter vtilitatem publicā pōt officialis accipere res personarū priuatarū. qō de iure debet intelligi data mercede de publico: vt. C. de his qui pro pre. lib. accipi. l. j. et. ij. et de rei ven. l. ītē si verberatū. §. j. et. s. quēad. fer. amit. l. si locus. §. fi. et ibi no. licet non seruetur: vt dicit ibi glo. et sic apparet qō qñ officialis vult facere aliquā iustitiā pōt accipere alinū priuati vt portet malefactorē. ¶ Sed quero an possit capere hominē ad decapitandū vel suspendendū aliquem. videtur q̄ non. C. ne liberi aut ingenui. z. l. j. et ij. lib. xj. et ne opere a colla. exigen. per totū. et ne rusti. ad vllum offi. reuo. per totū. Doc. dicit cōtrariū si est vilis psona: c q̄ ppter vtilitatē publicā pōt agi. arg. de sanctissimis ēpis. §. si monachus. igitur.

¶ De exercitoria actione. Rubrica.

Hoc edicti. Dominus tenetur ex facto magistri per eū ppositi: sicut dñs ex facto institoris: cū sit eadē ratio in maiori. h. d. ¶ Glo. signat vnum contrarium et non soluit: videas eā ibi. ar. cōtra. C. de temp. in inte. resti. l. superuacuā. Solu. dic ibi ex varietate locorū vel temporum nō inducitur varietas rationis. hic sic.

Magistrū. Magister obligat dñm ex eo omni facto ad q̄ preponitur decōditione ipsius persone distinctiōe nō habita. nam te vero ex solo debito dominum obligant. h. d. vsq̄ ad. §. magistrum.

Prepositus negotiationi vniuersali qō possit alium substituere sine speciali mandato.

Qui patitur aliquid videtur alium pponere.

In negotiatione nauali prepositus potest alū substituere contra dñi voluntatem.

Magistrum. Magister habet autoritatem alium substituendi etiā si sibi fuerit interdictum. z ex substituti persona obligatur dominus. hoc dicit. ¶ No. quod prepositus negotiationi vniuersali potest alium substituere sine speciali mandato. ¶ Secū do not. quod q̄ patitur aliquem. videtur illum pponere. ¶ Tertio not. speciale in negotiatione nauali q̄ prepositus pōt substituere cōtra dñi voluntatem.

Cōtractus vt fiert in rem in qua quis est ppositus: siue illud fiat directo siue accipiat pecunia mutuo vt illud fiat: vel vt soluatur primo mutuati.

Qñ sufficiat q̄ causa exprimat ab accipiēte mutuū ad hoc vt alius obligetur.

Non autem. Hic est valde not. §. et hoc dicit. Si magister contrahit in rem in qua preposit? est tacite dñs obligatur si in hac causam se cōtrahere exprimat hic primo. Item si cōtrahit simpliciter nulla causa expressa dñs non tenetur nisi in eius vtilitatē versum appareat. item si cōtrahit in causa in qua expresse prohibitus est sufficit tūc expressio: licet vera nō fuerit. h. d. z sic habz tres partes. secunda ibi: qō si ab initio. tertia ibi: sed et si in pretijs. item prima subdiuiditur: q̄ primo ponit vnū dictum: z illud exēplificat. scō mouet vnū dubium circa illud z declarat. secunda ibi: queritur. et vsq̄ ad ver. sed si in pretijs. pone casum per te. Azo in summa huius ti. intelligit q̄ magister ad pecuniā suscipiendam z ad merces emendas erat specialiter prepositus. pone ergo casum quod magister prepositus specialiter ad predicta emit merces pro. x. iuit ad creditorem z dixit se emisse merces pro. xx. et accepit mutuo. xx. certe obligat dominum. h. d. ita etiā intelligit Jaco. de are. ¶ Not. q̄ cōtractus dicitur fieri in rē in qua quis prepositus est sine directo fiat illud: vt in prin. huius. §. siue pecunia mutuo accipiatur ad illud faciendum: vt in ver. quid si mutuum: siue pecunia accipiatur mutuo ad soluendum primo mutuanti: vt ver. quod si ab alio. ¶ Secundo no. q̄ sufficit cause expressio facta ab accipiente mutuum z c. ¶ Contra hoc oppo. a j. e. l. fina. in princ. Sol. quā doq̄ quis accipit pecuniam mutuo in eam causam in qua prepositus est tacite: vt quia venit in cōsequētiam mandati sibi iniuncti: tunc ad hoc vt dominus teneatur requiritur q̄ sit expressum in hanc causam accipere mutuo: vt hic. Item quod dicta causa sit vera: et quod credit eam fuisse tempore contractus: vt. j. e. l. fin. in prin. quandoq̄ quis accipit pecuniā in eam causam simpliciter hoc nō exprimendo: tūc non obligatur dñs nisi probetur in eam causam esse versum: vt in ver. quod si ab initio. qñq̄ quis accipit pecuniam in eam causam in quam prepositus est expresse. et isto casu sufficit sola cause expressio: licet causam se vera non sit: vt dñs obligetur: vt hic. in ver. sed si in pretijs. ita intelligit Azo in summa huius titul. et Jnno. in. c. vlti. extra de fideiuſ. z sentit glos. j. eod. l. fin. ¶ Ad predicta oppo. j. de in rem verso. l. iij. §. quid tamen. Sol. predicta loquuntur qñ quis cōtrahit cū habente mandatū. cōtrariū loquitur qñ cōtrahitur cū eo qui nullū habet mandatum. vnde creditorz esse magis cautus: vt in vtilitatem dñi seu in causam domini conuertatur. ¶ Opp. de. l. sed tullianus. §. sed si ab initio. j. ad macedo. gloss. non soluit. So. ibi mutauit propositum in melius vnde sufficit bonus euentus.

Itē prepositio. Modus preponendi est cōsiderandus qui si excedatur dominus non obligatur.

Si plures. Ego repetij istum. §. solenniter primo anno quo legi. ff. de verbis. et est notabilis. §. si pluribus vniuersalis administratio cōcedetur vt possit eēdi insolidū nisi aliud sit expressuz. h. d. ¶ No. primo q̄ dixi in summario. nam sec? est si mandatur aliquid speciale. qz nō intelligitur insolidū nisi sit dictum: vt. l. pluribus. s. de procu. ¶ Alii. no. qñ est dictū q̄ vnus non faciat sine consilio alterius non tenet q̄ alter faciat solus in preiudicium mandantis propter quod examinaui hic totam materiam de cōsilio: vt videbitis in repetitione huius. §. si plures. sequitur repe. §. si plures.

Duo procuratores simpliciter cōstituti quando videantur cōstituti insolidum.

Quid in pluribus institutoribus.

Quid in pluribus officialibus vel delegatis.

Consilium alterius quando quis requirere teneatur.

Consilium alterius qō quis tenet requirere quando teneatur illud sequi.

Dictio de: q̄ denotet causam primā et materialem.

Dictio cum quid importet qñ ponit vt aduerbium quando vt conuinctio et quando vt prepositio.

Quando aliquis non habens plenuz intellectum debet aliquid facere cum consilio alicuius intelligitur id est cū consensu. z nu. 7.

Guardianus fratrum minoruz quod non possit esse executor testamenti.

Quid agendum quando ille qui debet dare consilium non vult illud dare vel non potest.

Cōsilium malum illius qui debet cōsilium dare non est sequendum.

Actus expediendus consilio alicui? quādo debeat vl? possit expediri sine consilio quando cōsilium esset malum.

Snia lata sine psilio sapientis stante statuto qō iudex ferat sententiā cum consilio sapientis quod sit nulla.

Omissio leuis solennitatis quādo vitiat.

Qñ causa est cōmissa alicui consulenda si omittit dare consilium quod sit alteri committenda.

Compromissum est factum in aliquē q̄ ferat sniam secūdum consilium sapientis quod valeat.

Verbum placet: q̄ intelligatur de arbitrio boni viri.

Verbum videbitur: q̄ importet arbitrium boni viri.

Si partes consentiunt vt iudex ferat sniam prout talt sapienti videbitur z iudex hoc faciat an valeat.

Iudex habet suam potestatem limitatam z obligatam legi z equitati.

Si dicatur q̄ iudex sniam ferat cum consilio z arbitrio alicuius incerte psone an valeat.

a ~Andre. Poma. ¶ Cōtra hoc op. vide Alex. cōsil. xliij. in. ij. col. z seq. vol. ij.

¶ Cause expressio. vide no. p Bal. in. l. fi. in vlt. col. C. quod cum eo. z in rub. C. eo. in. vj. col.

b ¶ Causa in se vera nō fit. p Jnn. cuius dicta clarius refert bal. in rub. C. e. in. vj. colū. hoc etiam alleg. Barto. i. l. si pupilli. §. j. de neg. gest. z Bart. in. l. ciuitas. ficer. peta.

c ¶ De i rē ver. l. iij. ad de Bar. in l. doli mali. in. ij. col. C. de noua. z in. l. fin. j. eo. z Bal. i l. cetera. §. fi. de leg. j.

d ~Andr. po.

e ¶ Itē prepositio. vide ro. sing. dcxxxix. et sing. xxiij. Iste tex. allegat i versi. vel si ad locandū p Bo. consi. ccccl. xj. i. j. col. qō habēs māda tū ad ppa ratorū actus nō cēsetur semp habere mādatum ad ipsi? actus explicationē. z ibi plura ad ducta ad hoc.

~Andr. po.

f ¶ Si plures. Vide Alex. cōsi. clvij. ij. vol. Cremē. sing. clxv.

a ¶ Remanet contrariū. vide Bar. in l. i. §. de offi. cōsul. z in l. pluribus. §. de procu. z in l. creditor. §. duobus. j. manda.

b ¶ Distingue. Qñ pluribus mandatur idē officium: an vnus faciet sine alto bene facit qd infra scripsi in titj. qd. fm Innocē. et quod not. Bartol. in l. fina. j. vti possi: z de executoribus vide q habetur per Bulgo. de fuga. in. l. nulli. C. de episcop. z cle. et Bartol. in consilio factum tale proponiturmutus fecit testm. z vide bal. in rubri. C. eo. in. viij. col. z dicit Ange. per illum text. in. l. imperatores. §. si magistratus. de ap. oō. si duo sunt executores testamēti: z vnꝰ recusat: alter insolidū exercebit officium si autem ambo recusēt dioecesanus prouidebit l. nulli. C. de epis. z cleri. z. l. si quis ad declinandā. z adde istis qd not. Bald. in. l. j. C. si vnus ex plu. tu. ex cuius verbis supplet doctrina Bart. hic. adde pluribus executoribus qualiter vno nolente vel non potente ceteri exequantur Bald. consilio. lxxvij. z cccxcij. ij. libr. z. clvij. tiij. libro.

→ Andreas Pomate. ¶ Distingue. vide Aret. consi. lxvj. col. iij. Panor. c. prudentiam. col. v. de offic. dele. et in consilio. lvij. colum. iij. volu. j. z consi. lxxvij. iij. colum. volu. ij.

c ¶ Tertio casu: Adde tz aduerte quia Bartol. hic sentit quod officium procuratoris sit autoritate z vtilitate publicum. Adde quod hoc idem tenet Abb. in. c. prudentiam. colum. iij. in princi. de offi. deleg. z c. obst. l. creditor. §. duobus. quia fuit expressum: vt ibi not. z. d. l. pluribus. vñ ad huc remanet contrariū qd dicemus: dico q aliud in magistris prepositis negotiationi nauis vel institoribus prepositis alij negotiationi: quibus videtur mandari insolidum: vt hic. aliud in procuratoribus vt in contrario. ratio differentie est quia in istis qui preponitur certe negotioni: z sic actui vniuersali videtur cōcessum plurimū iuris: z in eis quodāmodo plena administratio trāsfertur: vt quicquid gerāt in illa administratione intelligantur facere pretextu officij licet non expimatur: vt. j. tit. ij. l. fiū. z obligāt dñm directa: vt hic. ea. l. in prīo. z. j. tt. ij. l. j. z per totū. in procuratore vero nō transfertur ita plenū ius. cum semper nomine dāri debeat cōtrahere. z sic nō videtur ordinarius administrator z dominū non obligat directe: vt. l. iuli. §. si procurator. j. de actio. emp. Similiter si pluribus concediturtiurisditio ordinaria cuilibet cōpetit insolidum: vt. §. de offic. procon. l. j. sed si pluribus cōceditur iurisditio delegata tunc secus: vt. j. de re iudi. l. duo ex tribus. et not. eo. tit. in. l. pomponius scribit si vni. et quod illa equiparatio procedat patet ex modo cōstituendi: z ex effectu constituti. nā iurisditio ordinaria est illa' que coheret loco vel certe administrationi: vt. l. j. §. cum vibem. §. de offic. prefec. vr. z. C. vbi z apud quem. l. fi. idē in magistro vel institore qui preponuntur certo loco vel certe administrationi seu negotiationi: vt. j. de instito. l. institor. Item ex effectu constituti. nam iurisditio ordinaria nō finitur morte concedentis sed delegata sic: vt. §. de iurisdi. om. iudic. l. et quia. sic etiam mandatum institoris non finitur morte: sed procuratoris sic: vt. j. de instit. l. sed et si pupillus. in princ. z. l. si quis mancipū. §. si impubes. eod. titu. ¶ Secundo op. de. l. parui. als incipit pedi. §. de arbi. quam glo. allegat pro cōcordanti. Sol: ibi loquitur in arbitris qui equiparantur iudicibus delegatis. ergo z: vt. §. dictum est. vel aliter ibi loquitur de in arbitros assumptis inter duos litigatores: vñ partes nō fuissent confise de vno solo. z idē dicerem si plures institores vel exercitores essent preposita a duobus litigantibus: vt exerceant negotiationem legitime pendente iudicio. arg. illius. l. ¶ Aut igitur liqueat materia: distingue b tres casus qñ pluribus mandatur idē officiū: aut est officiū publicum autoritate z vtilitate. aut publicū autoritate: sed vtilitate priuatum: aut vtroq priuatum. primo casu aut est iurisditio seu administratio ordinaria: et tunc cōpetit cuilibet insolidum: vt. §. de offi. procon. l. prima. et. j. ad munici. l. imperator. aut est administratio delegata. et tunc secus: vt dicta. l. duo ex tribus. de re iudic. nisi forte esset talis delegatus qui pro ordinario habeatur: vt. d. l. pomponius scribit si vni. de re iudica. secundo casu distingue eodē mō. aut est administratio principalis z ordinaria: vt in pluribus tutoribus et curatoribus: z tunc cuilibet insolidum competit. C. de auto. prestan. l. fina. z. C. si vnus ex plur. l. j. aut est administratio accessoria z quodammodo delegata: vt plures actores vnius tutoris: et non intelliguntur insolidum nisi sit dictum. argu. eius quod. §. dictum est de iudice delegato. Non obst. l. decreto. in fin. de admi. tu. quia ibi administratio fuit demandata vni ex plurib. tutoribus. tertio casu c aut plures prepo-

Si plures. Iste. §. hz tres partes principales. Primo loquitur qñ plures magistri sunt prepositi simpliciter. secdo qñ diuisim. tertio qñ cōditione adiecta. secda ibi: sed si diuisis. tertia ibi: sed z si. z. h. d. Administratio priuata z vtilis ordinaria z pluribus simplr cōcessa intelligitur insolidū: secꝰ si diuisim vel alios sit expressum. h. d. vsq ad. §. exercito rē. z cessant oia cōtraria. casus in termino satis patet. ¶ Op. ad primā partē. z vr q qñ plures procuratores dātur nō videtur dari insolidum: nisi hoc expimatur: vt. §. de. pcu. l. pluribus. z ibi not. facit. §. de neg. gest. l. cū alteri. in fi. Sol. fm Ja. de bel. in quadā. q. quā disputauit an duo rei cōstituātur tacite quā ponit fauē. de duo. reis. z tenet q duo seu plures procuratores simul cōstituti videātur cōstituti insolidū etiā si nō expimatur. z ita intelligit. d. l. plurib. arg. j. mādā. l. si mādato titū. §. paulus. z. l. creditor. §. duobus. ad. l. cū alteri. §. de ne. ge. rñ dē q loqtur in plurib gestoribꝰ sine mandato: z est ratio: q dñs mandans vñ solū vniuscuiusq fidē insolidū sequ. fm eū et est opi. ista vera: et illa lex cōcordat cū ista. z idē tz Jac. de are. Sed certe glo. in. d. l. pluribꝰ. tenet cōtrariū. cuius opi. est hodie canonizata. extra de pen. c. si duo. li. vj. quā puto verā. nō ob. lex si mandato titū. §. paulus. quia loquitur in pluribus pro alto interuenientibus insolidum: vt. j. de fideiuf. l. si plures. §. j. et C. eod. tit. l. nō recte. z ita intelligit gl. sed lex ista. z. l. pluribus: loquuntur in mandatarijs non mandatoribus. nec

a nuntur a pluribus inuicē litigātibus z nō intelliguntꝰ insolidū nisi dicat. ar. d. l. parui. als pedius. §. ō arb. aut preponunt abvno seu a pluribus z nō litigātibꝰ: et tunc aut certe et vniuersali administrationi. ita qōibus administratio ordinaria videtur cōcessa vt in institore z magistro tūc quilibet pōt insolidū: vt hic aut sunt alij administratores et nō pōt vnꝰ sine alio: vt. §. de procu. l. pluribus. fallit si essent plures procuratores in re speciali: vt. c. si duo. § fane. de. pc. in. vj.

a fallit etiam in pluribus[a] executoribus vltime voluntatis: vt in. c. si. extra de testa. in. vj. sed de iure uostro de hoc cōsueuit dubitari z c. ¶ Tertio oppo. ad rem b iam particulam quia secda est clara. z videtur q vnꝰ possit sine alto gerere nō obstante quod aliud sit dictum a preponēte: vt. j. de admi. tu. l. quidā decedēs. §. papi. als incipit pater. Solu. vt hic habes in glo. vel die melius ad propositum quod duo fuerūt hic assumpti pariter officiales hoc acto quod vnus non posset agere sine alio. ibi autem fuit assumptus vnꝰ vt officialis: alius vt consultor: vt ibi. et probatur eo. ti. l. titium. in prin. et. j mandatu. l. idemq. §. si q̄s ea. et in. l. qui in alienā. §. quāq. §. de neg. gest. ¶ Quar

2 to oppo. contra dictam solutionem fortissime † quod idem sit quando assumitur vt consultor: vt. j. mādati l. idemq. §. si quis ea. So. ille. § non dicit q illius cōsultoris consilium quis debeat sequi vel nō. vnde de hoc quid iuris sit. j. dicam. sed dicit quod consilium debet requiri: quod est contra. d. l. dic ergo q ad illū §. bene pōt adaptari solutio glo. nam. §. si quis: loqtur in eo qui assumebatur vt consultor: z licet nō esset officialis tamē esse poterat: sed lex quidaz decedēs: loquitur in muliere assumpta. vt consulat que non erat tutrix: nec esse poterat. Et ista solutio est vera in se quantum ad. d. l. quidā decedens. ratio ne quod vna via prohibetur z c. vt. j. de sponsa. l. oratio. et. j. ō tut. et curato. da. ab his. l. scire. §. j. et istam tenet Ja. de are. et Cyn. tractat in. l. id qd pauperibus. in. xiij. q. C. de epis. et cle. sed ista solutio non est bona ad. l. titium et meuium. in princip. vbi in masculo esset idē quod teneatur requirere nec sequi consilium ipsius de necessitate: et illud sentit glo. ideo pro declaratio ne huius contrarij oportet te scire quod tutoris potestas est a. l. tributa. licet testato: euz nominet: vt. j. de tu. l. j. ibi iure ciuili data z c. et. C. de iur. cal. l. ij. §. q observari ibi. aut legitima z c. procuratoris vero potestas pendet ex arbitrio constituentis: vt infra mādati. l. diligenter. aut ergo hec conditio quod faciat cum consilio alterius apponitur ab homine z qui habet potestatem a lege: et tunc non cogeretur quis eī cōsilium requirere: nec sequi nisi sit quis collega officij: vt. d. l. titium et meuium. in princ. Ratio ne potesta legis pendeat ex alieno arbitrio. ar. j. de testa. l. iij. et quod ibi not. de heredi. instit. l. illa institutio. in c collega vero officij ratio est: quia hoc est proximum et quasi de iure: vt. l. consilio. j. de cura. fu. aut et qui c habet potestatem ab homine dicta conditio ab homine apponitur: et tunc de necessitate debet eius cōsilium exploare. ita loquitur. §. si quis ea. et. j. titu. ij. l. sed si pupillus. §. conditio. cum §. ita eadem ratione dico in eo qui habet potestatem a. l. si ei talis conditio de habendo consilium apponitur a. l. debet de necessitate consilium requirere: vt in autenti. de non

Woder. in. c. post cessionem. col. xij. de probationib.

a ¶ In pluribus. De hoc per Bal. in lege nulli. ad fi. de episco. et cleri. et ibi quid si vnus decessit. et quid si vnus abest quid aūt in pluribus tutoribus vno decedente. vide Bald. in. c. cum magistratus. C. quādo prouo. z ibi etiam quid si tutores sint discordes et si an isti possint animi sui motum alteri cōmittere vez cōsocio. quid si vnus est est pupillaris vide Bal. in aut. hoc amplꝰ. in vj. colū. C. de fideicō. et qd vnus non possit sine alio. ponit Bal. in. l. fina. in prin. C. cōmuna de lega. ad de quid ō pluribus tutoribus bal. cōsilio. clv. ij. lib.

→ Andreas Pomate.

¶ In pluribus. vide Pali. cōsili. cx. volu. ij. Aret. cōsi. xcviij. colū. j. et iij.

→ Andreas Pomate.

b ¶ Aut ergo liqueat. vide Felli. i c. quoniā cōtra falsam col. v. de proba.

¶ Venio ad. q. vide bar. in. l. si cōuenerit. de re iu. et Woder. in. l. j. §. j. de app. fed ibi tractat de iudi. et vide oino Cy. z Jo. in. l. cū tale. §. si arbitra. de pdi. z demō. z ibi distinguit an dicat cū consilio aut cū consilio z cōsensu: an dicat arbitratu talis. z hz in. c. cū in veteri. de elec. per Jo. an. in regula nullꝰ ex consilio. an sit differētia si dicat cū cōsilio cōsensu vel licētia. vide bal. C. e. in rub. in. q. vij. z ibi et qd si dicat sine cōsiē

tia. et Adde que not. Bal. in l. j. in fi. C. de indicta li. tollẽ. adde vt per bal. ps. cxxxij. inc. viso testõ. iij. lib.

a ~ Andre. Poma. ¶ So casu. vide vnum verbum Felt. c. fcifitatus. colũ. vj. de rescrip. et in. c. cum oẽs. col. xij. de const. Barba. cõsi. j. col. xxxj. vol. j. Felt. in c. iij. v. z. vj.

de re iudica. Panor. in. c. cũ a olim. de arbi. z in. c. cũ ij veteri. co. b ij. z col. vj. de elec. anania. consil. xv. Paff. in c. pe. et ibi Barb. z Felt. de cõsti. Paff. in. c. iij. de of. delegat. Felt. in. c. j. col. xij de sponsa.

b ¶ De consilio. De dictione de: z cum p Joan. in regula nullꝰ ex consilio de regu. iu. in mercu. per Archi. in. c. cum olim. de arbi. et in. c. si. p de bilitate. de offic delega.

c ~ And. Poma. ¶ L. titũ: videt mihi tñ vt ille tex. habeat aliũ intellectũ vide Sozi. cõsi. xl. col. j vbi po nit aliqua q̃bus colligit q̃ dicat particeps officij.

d ~ And. Poma. ¶ Cũ cõsi. vide Ang. cõsi. clxxxiij. z ps. cxxiij. et psi. clvj. Ang. in. §. seqns. inst. de susp. tu.

e ¶ Seruanda est. Nota pro cõmissionibus testatorum dicentiũ. nolo q̃ sis executor meus neq; exequaris sine licentia guardiani fratrum minorum non va let: o q; non est capax: et non valet eius consensus: quod no. ad ea que dixi post Bar. in. l. bonorum. C. q̃ admittit. et ad hoc adde Bald. in auten. ingressi. in. j. col. C. de sacrosan. eccle. et Bart. z que ibi dixi in lege quidam decedens. §. pater. de admi. tu. et Bal. in. d. aut. ingressi. in pe. et vlt. colũ. et adde omnino Bal. in. l. id quod pauperibus. in. iiij. colũ. de epis. et cle. et Bal. in rubri. C. eo. in. iiij. col. et ibi cõtra Barto. etiã et an debeat saltem requiri consilium fratris minoris in exequendo secundum voluntatem testatoris: Bar. in tractatu minoricerũ. lib. iij. tenet q; aliquo casu sic: vt ibi. z Pe. de anchara. expresse in cle. et iul. de ver. sig. tenet quod nullo casu debz requiri ex no. per Bald. in. d. aut. ingressi. adde an tunc si minor possit aliũ substituere. Pe. de anch. cõsi. cciij.

3 nos vidimus † an aliquis teneatur requirere consilium. nunc quero an eo casu quo tenetur requirere teneat ipm sequi. quidam vt Bar. sp. dicunt. aut fuit dictum cum consilio: aut de consilio b. primo casu non tenetur sequi. secundo sic vt dicit Ly. C. de epis. z clerl. in. l. id quod pauperibꝰ. in. xv. q dicq̃ ista distinctio non probatur aliquo iure canonico vel ciuili. et iõ nescio quare hoc dicat. breuiter ratio que mouit martinum est: † quia dictio de: denotat causam proximam z materialem: sicut dicimus de dictõe ex: vt. C. de legat. l. non dubium. z. l. j. C. si seruus extet. z de pec. l. eo tpe. in fi. expressius de 6 hac dictione de: habes. ff. de cõtin. cũ eman. lib. eius. l. j. §. nunc videamus. z sic cum dicit de cõsilio. perinde est ac si diceret consilium sit de materia eiꝰ quod fit: sicut dicimus. lignum est de materia vegetis: que ratio cessat cum dicitur cum consilio. ista distinctio nullo modo placet: nec eius ratio: q; quãdoq; † ista dictio. cum: ponitur vt conjunctio: quãdoq; vt aduerbium: z tũc significat tempus seu signum conditionis secũdum ea. que no. in lege qui promisit. de conditio. indebi. et in lege quod cunq; §. fi. de verbo. oblig. et 7

hoc nil ad propositum. quandoq; ponitur vt propositio: vt in casu nostro: et tunc quãdoq; habet vim copule: vt de leg. j. l. titte textores. §. nihil. et lege si ancilla. et de ver. sig. l. triplici. z si diceres quod isto modo ponitur: tunc importat quod consilium debet sequi. verbi gratia. volo quod procurator meus agat negotia mea cum consilio titij: quasi dicat gerat negotia mea secundum consilium titij: quandoq; ista propositio cum: denotat causam efficientem seu instrumentum quo mediante aliquid fit. verbi gratia. Titius interfecit hominez cum cultello: vt infra de sicariis qui cum telo. vnde cum dico cum consilio: quasi dico quod consilium Titij sit instrumentum quo mediante negotium fit: sed si non seruaret consilũ: tunc non esset cum consilio. ¶ Vides ergo quod considerata propria significatione istarum dictionum: idem important quantum ad propositum. vnde distinctio non procedit: et contra distinctionem predictam solet allegari. l. impuberibus. de suspec. tu. z insti. de suspec. tu. §. impuberes. vbi est dictio ex: que idem importat quod dicto de: vt dictum est. sed certe illa lex non facit. nam dico † quod quandoq; consilium adijcitur eisqui non habet plenum intellectum: vel ratione etatis vel prodigalitatis vel simili ratione: et tũc verbum cum consilio debet intelligi. idest cum consensu: alias cõsilium nihil operaretur. ita loquitur. l. impuberibus. et pro hoc est gloss. ordi. extra de offi. delega. c. per venerabilem. vnde id non est tunc ex significatione illius dictionis ex: sed ex mente proferẽtis. ¶ Ut ergo liqueat hec materia sic distingue: aut dicitur quod aliquid fiat cum cõsilio simpliciter: aut cum consilio et consensu: vel cum consilio et voluntate: et similia verba. primo casu: aut non debet requiri de necessitate: et tunc non debet sequi necessario: vt dictum est supra. aut debet requiri secundum predicta: z tunc † aut ista adiectio cum consilio: est facta ei qui non habet intellectum plenum: et tenetur sequi. vt dicta lege impuberibus. et. d. c. per venerabilem. in gloss. aut et qui habet plenum intellectum: et tunc aut ille qui debet prebere cõsilium est particeps officij: et tenetur sequi consilium: vt dicta lege titium. c conjuncta. l. consilio. in fine. de cura. fu. aut nõ est particeps officij: et tunc sufficit quod requiratur nec sequi tenetur: vt extra de arbi. c. cum olim. et infra mãdati. l. ij. in fi. sic debet intelligi. l. sed et si pupillus. §. conditio allega. et dicto. §. si quis ea. secundo casu quando dicitur cum consilio et consensu: vel cũ consilio et volũtate: et tunc aut ille qui vult consulere nõ potest esse particeps officij: et non tenetur sequi etiã si sit dictum: ne quod vna via ꝛc. vt dicta lege oratione sponsa. et de regu. iur. c. cum quid. in. vj. et argu. l. quidam decedẽs. §. papi. de admi. tut. aut potest esse particeps officij: et tũc aut ista adiectio fuit facta ab homine et qui habet potestatem a lege et non tenetur sequi consilium: vt dicta lege titium. vbi dixit testator: et si aliter fiat non valeat: et tamen si non est particeps officij non tenetur sequi: ad quod facit. l. j. in principio et. l. ij. in fine. vbi pu. edu. debeat. vbi non solum a consilio extraneiꝰ: sed etiam a consilio testatoris receditur: aut adijcitur a lege vel ab homine et qui habet potestatem ab homine. et tunc debet requiri. et sequi quia talis conditio apposita seruãda est:

vt. l. sed z si pupillus. §. conditio. j. tit. ij. z autenti. hoc a ius porrectum. de sacrosan. eccle. z de nup. l. si vt pro ponis. C. et eo. tit. l. in conjunctione. et extra de elect.

a c. cum in veteri. z per hoc dico quãdo quis facit aliquem executorem in testamento sue vltime voluntatis de consilio et consensu guardiani fratrum minorum † quod talis adiectio nihil releuat per decretalem eius de paradiso. extra de verbo. signific. in cle. nam non potest esse particeps officij. de quo officio omisso multum dolent. ¶ † Quero secundo quid si b ille cuius consilium debetur requiri non dat consilii: vel quia non vult: vel quia non potest: in hoc distingue. aut est assumptus vt consultor: ex legali dispositione. aut ex dispositione hominis. primo casu siquidem est presens in tali actu quod potest prebere cõsilium: tunc cogetur per iudicem: vt. C. de bo. que lib. l. fina. §. necessitatem. et facit. C. de decurto. l. si quos libi. z. aut non est presens in tali actu. quod possit cogi. z forte mora est periculum allatura: et tunc potest ille actus exercere eius consilio vel consensu non expectato: vt. §. de iudic. l. si longius. §. fina. de iure do. l. si ego. §. primo. in fine. et. ff. solut. matrimo. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. versicu. sed si laturet. et est hodie casus. extra ne sede vacan. c. primo. in. vj. si vero ex dispositione hominis: et tunc non potest cogi suum consilium prebere. argumẽ. §. de arbit. l. iij. z ideo an possit actus ille geri distingue sic: aut erat talis cuius consilium debebat requiri tantum: aut requiri et sequi. primo casu si. est in mora dandi consilium poterit ad actum proceditelius consilio preter missio: vt dicto. c. cum olim. extra de arbit. facit. j. de verborum obligatio. l. qui rome. §. coheredes. et. l. fina. C. de iure empti. secundo casu aut fuit assumptꝰ consultor: inter viuos: et tunc sine eius consensu vel voluntate non valet quod agitur. argu. j. de verbo. obliga. l. si quis arbitratu. z. C. de contrahen. empt. l. fina. Si vero in vltima voluntate: et tunc si non potest vel per annum distulit: tunc poterit sine eius consilio vel consensu proceditad actum: vt. C. communia de lega. l. fina. §. sed et si quis. ¶ Tertio quero quid c si dat consilium malum c ille † cuius consilium debet e

10 sequi certe illud verbum consilium: debet intelligi arbitrio boni viri: vt dicta. l. titium z meuium. ij. responso. §. allega. et ideo si dat malum cõsilium illud non est sequendum: vt. j. de contrahen. emptio. l. hec venditio. et de lega. iij. l. fideicommissa. §. quanq; et d. de lega. ij. l. prima. z ideo id quod dicitur quod eius consilium tenetur sequi: intelligitur si est equũ. ¶ Sz

11 de vno dubitaut † quid fiet an procedetur ad actum eius consilio spreto vel non: ad hoc dic. aut est talis casus in quo nullo dato consilio actus vitiatur: vt e quando ex dispositione hominis is qui habet potestatem ab homine debet alterius consilium sequi et requirere: z tunc aut talis potestas vel voluntas dependebat ex potestate seu voluntate vnius: vt puta constituentis procuratorem vel similis: et non potest vltra procedere: et imputet sibi quod tam indiscrete constituit. argumento §. de minoribus. l. cum mandato in fin. facit. j. eadem. l. §. eit. quam. facit optime extra de electio. c. j. in fin. in. vj. aut pendet ex voluntate duorum contrahentium: et tunc illud iniquum d consilium reducitur ad arbitrium boni viri. z sic p-

~ Andre. Poma. ¶ Per hoc. vide Alexan. consil. lvij. col. iiij. volu. ij. Felt. in c. ex parte. vltt. col. de constit. Bar. in trac. minori. lib. iij. in. iij. diff. Curtius cõsil. lxij. col. fi.

~ Andre. Poma. ¶ Quid si. Vide Pau. consil. v. b colũ. ij. volum. ij. Felt. l. c. pe. ij. col. de const. Panor. c. cum inuenerit. iij. col. de electio. Barba. in c. ex parte. colũ. v. de cõsti. aret. consi. xxvj. colum. iiij. versicu. iij. quero vide limita. per Felt. in. c. cum venerabilis. colum xv. de except.

¶ Cõsiliũ malũ. Ibi. et ideo si dat. contrarium videtur velle Bart. in. l. si conuenerit. de re iudica. vide quod dixi ibi post Imol.

¶ Quarto quero dicit statutum e ~ Andreas Pomate.

¶ Consilium malũ. Vide limitata per Felt. in. c. cum venerabilis. de except. col. xv. z seq.

~ Andre. Poma. ¶ Iniquum consilium. Vide in simili per Felt. in. c. ex literis. colũ. vlt. de const. z in c. venerabilis. colum. xviij. de except. Panor. in. c. iij. col. fi. de offic. delega. Jaso. in. l. admonendi. colũ. xv. §. de iureiuran.

~ Andre. Poma. ¶ Dicit statutum. Vide Alexã. consi. lix. volu. iiij. Felt. in. c. ex parte. col. j. de constit. Alexan. l. si quis mihi bona. §. si coram. de acquiren. heredi. col. j. z in. l. j. colum. iij. ff. de liber. z posthu. et consilio. lix. colum §. j. volu. iiij. Rapha. cuma. consi. lv. et vnum verbum Fel. in. c. ecclesia sancte Marie. de constit. colum. viij. Fulgo. consil. cxl. Cardi. in cle. j. xl. q. de offic. delega. Pau. z ibi altos. c. primo. de offic. deleg. Hec tamen limita vt per Areti. in dicto. §. si coram. colum. pe. vide Alexã. extendentem consil. cxiv. colum. fi. et si aliud statutum diceret q. sententia iudicis aliqua de causa non posset dici nulla nã hoc

non obstante, vigore statuti. de quo hic per Bartolū potest dici nulla. vide Felinum in c. ex tue. de simo. Sozi. consilio. xcvj. columna. v. et an si sententia lata est sine consilio sit ipso iure nulla. Vide Alexan. consilio. liij. volumine. iiij. consilio. cxlv. volumine. v. et consi. cxxl.

in fine. vo- 12 quod iudex † ferat sententiam cum cō-
lumine. iiij. a silio sapientis [a] iudex tulit sententiam
Et aliquid sine illo: an valeat sententia, videtur
per Alex. quod sic: quia leuis omissio solennita-
hic in apo- tis non vitiat: vt. l. puma in fine. de
stillis.

a ¶ Cū consilio sapientis. Si sententia fertur sine consilio sapiētis an valeat. ex quo dixit singulariter Joan. andre. in. c. non est. de consue. in. vj. in nouella quod si iudex committit causam alicui cum hoc quod non ferat sententiam sine consilio talis sapientis viri quod si lata est sine consilio est nulla ipso iure sine appellatione et in hac materia: de consilio. ⁊ an iudex committēs causam possit committere eam cum hoc quod nō ferat sententiam sine suo consilio. an valeat et si. Vide Innocen. in capitulo si pro debilitate. de offi. delega. sed circa hoc dicit hic Barto. considera. propter id quod dixit Bartolus in. l. puma. ⁊ ibi dixi. C. de rela. ⁊ ad predicta vide Barto. in. l. item si vnus. §. idē pomponius. s̄. de arbit. ⁊. j. proxima. l. et in materia consilij sapientis. vide vnum verbum Bald. in capi. primo. de controuer. inuesti. et Bald. in. l. secunda. C. de legibus. ⁊ Bald. in repetitio. §. qui prouocauit. et Ange. in. l. ad principem. infra de appellatio. ⁊ Bartolus in. l. ille aut ille. §. cum in verbis. de legat. iij. et de consilio auten. vide Bald. et Ange. in. l. puma. C. de tuto. ⁊ curato. illustru. perso. et nota singula. Bartol. in. l. in bonorum. de bono posses. vbi videtur posse dici de istis vicarijs castrorum qui non tenentur esse periti vt si sequantur consilium malum non teneātur in syndicatu. Item istis adde Baldum in. l. puma. C. ne lic. ter. prouoca. et ibi ponit Barto. de questione hac item ponit an si in sententia non apparet de consilio. an presumatur. et adde hic Bald. in. l. si quis. m. hi bona. §. si coram. de acquirenda hereditate. et in materia adde quod dixit Innocen. in. c. si. p debilitate. de offic. delega. quid si contra substātiam compromissi est quod arbiter debet ferre laudū sīe cundum consilium sapientis et quid si cum requisitione consilij. de quo per Balduz in. l. illa institutio. de heredibus instituendis. quid autem in arbitratore. vide per Bald. in. l. finalt. in. xij. questione. C. de contrahenda. emptione. et vide infra proxime p Bartolum in. l. item si vnus. §. titio. supra de arbitrio. ⁊ vide in hac materia Balduz in rubrica. C. eodem. in. iij. columna. et Joan. andre: in regula nullus ex consilio. et quod legitur et notatur in capitulo ad nostram. de consuetudi. de questionibus. Barto. vnum adde quod singulari. dicit Innocen. in capitulo nec episcopi. de tempo. ord. quod. si eligantur plures ad consulendum in causa et sint. discordes quod iudex potest sequi maiorem partem. ⁊ Bartolus hic tenet. quod iudex non tenetur sequi. et istud dictum Innocentij facit ad notā. per Bartolum. supra eodem. §. in secunda columna. et per Ludo. in rubrica de arbitris in. vj. ⁊. vij. char. vbi de hoc. et simi. in hac materia. et ad dictum Inno. in. d. c. nec episcopi. vide p Woder. ff. de appel. l. a principe.

¶ In eodem verficul. quarto quero dicit statutum ⁊ cetera. ibi cum consilio sapientis. Et vidi de facto annullari quandam sententiam latam. nōdum spectato consilio sapientis postēq̄ fuerat, missus processus ⁊ maxime quia statutuz erat in ciuitate illa quod non valeret sententia nisi ferretur secundum consilium sapientis. nam dicebatur sententiam ipso iure nullam esse non expectato consilio sapientis. etiam si expresse statutum non annullaret. ex quo etiaz de iure commum est prouisum q̄ debet spectari cōsilium postēq̄ processus missus fuit per not. per Bartolum. hoc fecit text. in capitulo cū in veteri. de electio. et in capitulo cum olim. et ibi expresse notāt dominus Antonius et Imol. de arbitris. Barto. in. l. titium jet mentum. in principio. ff. de administra. tuto. et Joan. andre. in capitulo nec episcopi. de tempo. ordi. post Innocen. et Hostien. ibi. et Bald. in. l. ex illo. C. de appella. et in. l. puma ad finem. C. de manumis. vin. et in. l. puma. C. ne lice. ter. prouoca. et clare firmat Joan. and. in addi. ad Specu. in titu. de requisi. consilio. §. j. super verbo: vt autē referens. ita tenuisse gloss. ⁊ Oldra. et quod no. Jo. andre. in capitulo non est de consuetu. in. vj. in nouella. et in capitulo si pro debilitate. de offic. delega. ⁊ in dubio etiam non presumitur quod interuenit dicta solennitas consilij a statuto requisita: vt elegāter probat Bald. in dicta. l. puma. C. ne lic. ter. prouoca. reprehendens Goffre. qui contrarium tenet. ⁊ cū Bal. transit etiam Pet. de anchara. in repeti. c. canonum. de constitu. in versicu. sim. lem. q. ponit Joan. andre. ⁊c. ⁊ licet Specu. in titu. de requisi. consil. §. primo in versicul. si vero non est videatur velle q̄ tale statutum vel consuetudo arctans iudicem ad requirendū et sequendum consilium sapientis non teneat per. c. ad nostram. de consuetu. tamē communiter tenetur contrarium: vt not. Joan. and. in. d. §. j. in addi. quam ponit super verbo vt autē. ⁊ est de mente Bart. ⁊ docto. in. l. si. conuenerit. de re iudic. ⁊ Innoc. clare in. d. c. si pro debilitate. ⁊ Bal. in locis. s̄. proxime allegatis. nam sicut valet conuētio partium q̄ iudex teneatur iudicare secundum conscientiam. talis. d. l. si conuenerit. cū ibi not. ita oportet valere statutum: quia q̄d fieri potest per pactum potest per statutum tāto fortius: vt not. gloss. in. l. neq̄ ex precepto. ⁊ in. l. neq̄ pignus. §. pluratorum. ff. de regu. iur. ⁊ in rubri. C. de decre. decurt. ⁊ in. l. ij. que sit longa cōsuetudo. et ibi Bal. Adde quot modis consilij requiratur et an iudex teneatur. cām cōmittere cōsulendam ⁊ illud consilium sequi. splendide Paul. de cast. consi. lxxxvij incipien. pro declaratione. et aliquid consilio. ccij. per Ange. consi. cxxxvj. et qualiter intelligatur statutuz quod causa committatur intra certum tempus per eundem consi. clxxxvj. et. clx. et ibi etiam an iudex cōfessatem a lege municipali ciuitatis. et. l. illa ciuitatis dicat consilium debere requiri: tunc debet requiri de necessitate: vt dictum est: alias actus non valet. Non obst. contrariū. quia debes scire secundū Old.

13 quod quedam est solennitas propter quam substātia facti nō potest mutari. et ista dicitur leuis solēnitas. et omissa non vitiat: vt dicta lege puma. in fine. ff. de d
ven. inspi. quedam est solennitas per quam facti substantia potest mutari si omittatur. et ista non dicitur
a leuis solennitas. [a] argu. in lege cum hi. §. si pretor. s̄. de transac. sed in casu nostro consilium sapientis potest trahere iudicem in contrariam sententiam: vt. l. item si vnus. §. principaliter. et. l. seq. s̄. de arbi. ergo

14 non est leuis solēnitas. ¶ Quinto quero iurta predicta. quedam causa est commissa alicui consulenda: ille consultor omittit dare consilium an sit alteri cō mittenda. vel iudex procedat alterius consilio nō requisito. quod videtur per ea que dicta sunt in. ij. q.

¶ Credo tamen alij cōmitti per. l. in cōiunctione. C. de iuri. non ob. que dicta sunt. s̄. in. ij. questione: quia illa vera quādo in dispositione persona apposita est cuius consilio quis debet vti. In questione autē nostra loquimur quando statutum generaliter loquitur quod feratur cum consilio sapientis: quod consilium in genere perire non potest: vt lege incendium. C. si cer. pe. er. l. quod re. s̄. si certum petat. et infra ad legem falci l. in ratione. §. tam et si. et. §. diligenter. ⁊ e
circa predicta vide multa verba que ponit Specul.

b in titu. de requisito. consi. [b] ¶ Sexto quero quid si
15 cōpromissum esset aliquē. quod ferat sententiam se
c cundum consilium alterius sapiētis an valeat [c] videtur quod sic: quia in iudiciarijs contractibus et in vltimis voluntatibus potest talis conditio apponi: vt supra vidistis. In contrario videtur casus. l. item si vnus. §. idem pompo. de arbi. Solu. dicunt. quidam quod valet per ea que dicta sunt. non ob. d. l. item si vnus. §. idem pomponius. supra de arb. quia ibi fuit dictū quod pronunciaret prout titio discepratori placeret: ideo non valet: quia omnis potestas collata videtur in placitum tritij. siue equum siue iniquū dicat. ideo non valet: quia remanet arbiter solo nomine. argu. j. titu. ij. l. sed ⁊ si pupillus. §. sed si in totum. sed si dixisset fm arbitrium. vel consilium. tritij: tunc valeret: quia intelligitur consilium tritij: secundum arbitrium boni viri: vt. s̄. dictum est. et sic intelligitur. §. c
sed si ita. qui sequitur statim post. §. idem pōnit. argumen. j. de lega. iij. l. fideicommissa. §. quamquā. et ita dicebat Oldra. et refert quod erat intellectus Hostiē. sed certe nostri glossatores aliter intelligūt §. sed si ita. nec dicta opi. placet: nam verbum placet

16 seu placebit idem importat quod verbum arbitratur: vt intelligatur de arbitrio boni viri nō de libera voluntate. casus est de fideicommiss. liber. l. lucius titi testamento. et sic inducendo. relictum libertatis collatum in liberam voluntatem grauati non valet. vt l. fideicommissaria libertas. ij. respon. j. de fideicom. libert. et si ita relinquatur libertas: si heredi placebit: valet. ergo manifeste concluditur quod verbum placet: debet intelligi de arbitrio boni viri non de libera voluntate. ergo idem est dicere arbitratu tritij f
cōtum dicere de consensu et consilio titij vel beneplacito tritij. Nam de vtroq̄ intelligitur dictuz arbitriū. silium sequi teneatur. et per eundem consil. clxxxvj. ⁊ clxxj. vbi dicit quod imperito non est turpe sequi cō silium imperiti. per Bald. consilio. cccxx. l. libro. Et quid si consilium sapiētis sit presentatum extra tempus et iudex confirmauit an valeat per eundem consil. cliij. et clvij. iij. li. et quod cō silio imperiti non sit standū per eundē consil. cxcvij. Et quid si cōsultor sit per pluribus articulis aliquos sibi reseruauit an valeat consilū per eūdem cōsil. cccxxxvj. iij. libr. Et an corā cōsultore possint pduci instrumenta per eundem cōsil. lxxvj. j. lib. Et p Roma consil. ccxxviij. an sed consilium iudex teneatur. Et an per petitionem consilij ita suspendatur sententia sicut per appel. per eundez consilio. ccxxv.

~ Andreas Pomate.

a ¶ Leuis solēnitas. Adde que dicatur leuis solēnitas per Alex. consi. xcviij. in. iij. volu.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Cōsi. vide in materia Barb. cōsi. xj. col. vij. vol. j.

c ¶ An valeat. Compromissum quod sententia feratur fm consilium sapientis. vide Ludo. in repeti. rubrice. ff. de arbi. in vlti. charta. in versi. vlterius queritur si compromissum sit per docto. in. c. cum olim. de arbitris. per doctores in. l. illa institutio. de here. insti. post gl. Quid autē in arbitratore: vide p Bal. in. l. si. in. xij. q. C. de cōtrahen. emp. ⁊ vide Bar. in. l. si vnus. §. iij. s̄. de arb. ⁊ vide ibi hanc materiā. et Bal. in rubr. C. eo. in. iij. col. ⁊ Joan. and. in regula nullus ex consilio. et quod legitur et no. in capi. ad nostram de consuetu.

~ Andreas Pomate.

d ¶ Premissa. vide Lanfr. in trac. de arbi. char. xxij. in verbo multis. Raph. cuma consi. lv.

e ¶ Quod. glo. vide Bal. in. l. j. C. de arbi.

f ¶ Videbitur. not. de verbo videbitur et placebit. vide Barto. in. l. si cui. de legatis primo. et vide. s̄. in priori. colum.

tiunt in iudicem ordinarium vt ferat sententiam prout videbitur tali sapiẽti: z iudex hoc fecit an valeat: z videt q̃ non per ea q̃.s. dicta sunt de arbi. ar. l. j.s. de arbit. Contrarium dico per. l. si conuenerit. de re iudic. z ideo aliud in iudice: qui nõ habet ꝓ ita liberã potestatem sicut hz arbiter. imo hz ipsaz limitataz z obligatã. l. z eqtati. vt i aut. iusiuran. qõ ꝓsta. ab his p totũ. z. j. de penis. l. hodie. z inst. de offi. iudi. i pn. z sic non est contra sniam iudicis: seu eius substantiam. An autẽ teneat̃ seq̃ de necessitate ptz ex his q̃.s. dicta sũt.

Andreas pomate.

a ¶ Ultimo q̃ro qd si dicatur[a] qõ ferat sniam cũ consilio z arbitrio alicuius incerte persone. an ista adiectio aliqd operet̃? distingue aut loqueris in extraiudicialibus: aut in iudicialibus z his q̃ sapiũt naturã iudiciorũ vt arbitria. primo casu aut illius incerti electio cõpetit pluribus. et regulariter non valet qõ agit̃ q: possunt in eligẽdo dissentire vt. l. si merces. in pn. j. loca. z ibi not. fallit in casu. l. si fundus. in fi. j. de pigno. et in casibus in q̃bus valet pro missio icerta. vt. ff. de iur. do. l. cũ post §. gener. et ibi no. dixi in. l. ita stipulatus: de ver. obli. si vero ꝓpetit vni tũc vz q: cessat ratio predicta. ergo ꝛc. ar. l. adigere. §. ꝗuis. de iure patro. sc̃o casu qñ in iudicialibus: tunc valet iudicis interlocutio: q̃ partibus discordantibus vel ipse eligit vel partes ad cõcordiã coger. vt. s̃. de arbi. l. item si vnus. §. principaliter. et. s̃. de mercturã. l. iusiurãdũ. §. si de qualitate. z de bo. auto. iudi. posi. l. in vẖditione. in fi.

Andreas pomate.

b ¶ Dissentire. vide Felt. in. c. qm̃ ꝗ. de. pba.

c ¶ Si plures. de isto ter. z materia vid̃ plene p Bar. in. l. z an eã dẽ. de duo. reis. et ad istũ ter. et vide. l. tam tñ. §. si plures. iud. so.

Andr. po.

c ¶ Si plures. Vide Cremẖ. singu. clxiij.

d ¶ Si tñ. vide i. l. et an eãdẽ. C. de duob. reis. z Bald. in rub. C. eo. ad fin.

Exercitorem. Supra dixi quis dicatur magister. hic declaratur quis dicatur exercitor. hoc dicit exercitor dicit ad quem omnes reditus veniunt. nec p sone conditio inspicitur: nisi sit minor: quia tunc tutous vel curatous autoritas inspicitur. h. d.

Est autem. Cõtrahẽtes possunt eligere exercitorem siue magistrum: sed exercitor non potest eligere cõtrahentes nisi in subsidium. h. d. ¶ No. q̃ magister siue exercitor potest conuenire ex cõtractu suo: quod qualiter intelligatur vt debitis. in. l. fi. j. tit ij.

Cõtractus fact̃ per seruũ volũtate dñi quando obliget dominum.

Voluntas patris circa cõtractũ filij q̃ non semper obliget patrem.

Si is qui nauẽ. Cõtinua primo ad precedentia. s̃. dixit q̃ tenetur exercitor: siue institor: siue sit sui iuris: siue filius vel seruus. Sed vtrum ex persona institoris q̃ est in potestate alterius teneatur pater vel dominus. ponitur in hoc. §. diuide. primo ponit verba edicti. secundo ꝓsequitur edicti expositionẽ respondẽdo cuidam tacite obiectioni. tertio ponitur quedam alia questio. ex premissis descendens. secũda ibi: licet. tertia ibi: sed si sciente. z. h. d. Qui exercitorẽ hz in potestate si fuerit volens in merce dñica z nauali obligatur insolidũ: sed in peculiari tributoria obligat̃: idez in nauali si sola scientia interuenerit. h. d. ibi iudiciũ datur. hec sunt verba edicti: q̃ postea sequitur est expositio edicti. ¶ Opp. ꝗ̃ in quolibet cõtractu si cõtrahit dñi voluntate dño teneatur insolidũ ex tit. qõ iussu. vt. j. qõ iussu. l. j. §. sed z si mandauerit. z. §. si ratũ. Sol. dicit glo. verũ est̃ qñ vult agere qõ iussu. sed hic loquitur qñ vult agere tributoria. Tu dic scõm Martt. q̃ in actione qõ iussu: requiritur q̃ dñs sciat speciem cõtractus: sed in hac sufficit q̃ sciat cũ negotiari: licet speciẽ cõtractus ignoret. z ideo dic. ut filius vel seruus negotiatur domino multo vel ignorante: z tunc dñs tenetur solũ de peculio per titulum j. de pec. per totũ. aut ꝗ̃ hit dño sciẽre tñ: et tũc tenet tributoria siue i mercede nauali siue in alia. vt hic in ver. sed si sciẽte. z. j. de tributo. per totũ. aut cõtrahit dño volẽte: z tunc aut vult certam speciem cõtract̃ z tenetur insolidũ per titulum qõ iussu: aut vult eum negotiari generaliter: z tunc in merce nauali tenetur insolidũ: vt hic. in merce non nauali tenetur tributoria: vt hoc. §. ver. at institoum. z j. de tribu. per totũ. vide glo. qõ volũtas ꝓ patris circa cõtractum filij nõ semper obligat patrem insolidũ. p hoc habetis ter. no. in. l. lucius tritius caium seium. j. de admi. tut. z q̃d importat hoc. s. cõtractum fieri de mea voluntate examinaut plenissime. j. solu matr. l. post dotem.

In potestate. Habuisti. s̃. expositum verbum ex voluntate. hic exponit verbum ex potestate. h. d. Verbum ex potestate: accipitur pro patria z dominũ: z etiam pro ea quaz habet qui iuri alterius est subiectus. h. d.

Quãquã. Hic exponit verbum magistro positum in edicto.

Hec actio. Exercitor z magister tenenẽ insolidum: sed vnius solutio alium liberat.

Si plures. Si plures nauem exerceant p tertium liberum vel seruuz: vel per vnum ex ipsis quilibet tenetur insolidu: secus si simul exercent. h. d. z est valde notabilis et tota die occurrit. hic ponitur casus in naue. ¶ Opp. s̃. nau. cau. sta. l. fi. §. si plures. Sol. licet gl. multa dicat: dic q̃ ibi de actione que venit ex delicto: hic de ea q̃ venit ex contractu: vt ibi no.

Plures exercentes vnam mercantiam simul siue per se siue per alium qualiter teneantur.

Ita tamen. Oppo. ad puncipiũ huius. l. z videtur q̃ innicez sint sibi magistri. vt. l. eius qui in puincia. vt. s̃. si cer. peta. glo. non solut. dicit Jaco. de are. z est not. dictum. ibi quilibet gerebat separatum ad communem vtilitatem: ideo quilibet tenetur insolidum per rationem ne in plures ꝛc. fact. C. de fabricen. lege iure prouisum. lib. x vndecimo. hic vero

omnes gerebant simul. Et ideo reassume[a] breuiter

1 ꝗ̃ plures faciunt vnã mercantiam: aut eam exercent per tertium: z eius facto quilibet insolidum tenetur. aut eam exercent per seipsos: z tunc aut eam cõmittunt vni: z tunc idem: quia ex eius facto quilibet tenetur insolidum: aut omnes gerunt eandem mercantiam: z tunc aut omnes simul: z tunc quilibet tenetur pro parte. istorum omnes tres casus sunt hic in text. aut quilibet gerit separatam: quia vnus in vna terra: alius in alia: vel vnus mercantiam lane: alter pãnorum: vel alter inter ipsos diuisserunt: z tunc videntur sibi inuicem esse prepositi. arg. d. l. eius qui in puincia. z quod. §. proxime dixi fm Jaco. de are.

Andreas pomate.

a ¶ Reassume. vide Alex. consi. cxxxix. alias. cxxxiij. col. j. volu. v. z consi. cxlvij. volu. ij.

Si seruus. actio in dominum h. d.

Hę actiones. Vide glos. ibi hec actio. Nota q̃ licet appellentur actiones: tamen sunt adiectiones: vt gl. dicit. j tit. ij. l. cuicunq̃. §. non tamen. z de pecu. l. iij. §. cui congruit. et de in rem ver. l. filiusfa. in fi.

Ita tamen. Tenetur exercitor: licet inter magistrum: et contrahentem secum non cadat obligatio. Et dñs magistri serui tenetur actiões sibi questas exercitori cedere. h. d.

Item si. Tenetur magister cõtrahenti secum: licet inter exercitorem et eum non cadat obligatio. h. d.

b Vtuans magistro hz exercitoriam quatuor concurrentibus. s. cause veritas. ꝓpositionis z cause sciẽtia et credulitas. congrua quantitas z loci congruitas: idem in institoribus. h. d. vsq̃ ad fi. ti.

b ¶ No. mirabilem. l ad quam opp. z videtur q̃ debeat prouari directo pecuniam esse cõuersam in domini vtilitatem vt. C. si aduer. credi. l. ij. z. §. si cer. peta. l. ciuitas. Sol. illa iura loquunt̃ in personis priuilegiatis.

¶ Oppo. de in rem ver. l. quod si seruus. §. sed si sic. Sol. ibi contrahebatur cum eo qui nullo modo habebat mandatum. ¶ Oppoñ. z videtur q̃ sufficiat

e sola assertio magistri etiam si iste presumptiones non probarentur: vt. s̃. eo. l. j. §. non autem. ver. sed si in pietijs. glo. dicit q̃ ibi non potuit adhibere diligentiam hic sic. tu dic q̃ ibi erat prepositus expresse ad pecuniam accipiendam mutuo. hic non fm Azo. et Bull. de cu.

c ¶ Andreas pomate.

b ¶ Lucius. In prin. huius ꝛc. no. hic quomodo ꝓbetur esse conuersum in vtilitatẽ alicuius. Adde Bal. in. l. j. C. si aduer. credi. Adde Pe. de ancha. ꝓsilio vltimo.

Ad legem Rhodiam de iactu.

Rubrica.

¶ Glo. continuat: dic vt in ca.

1 Domus destructa a vicinis ne ignis vltra trãseat debet a vicinis emendari.

2 Babella q̃ non debet solui de annulis quos q̃s portat in digito: nec de vestimentis pretiosis que secum defert.

3 Babella quod non soluatur de his que quis vsus fuit causa portat.

4 Tempore necessitatis omnia sunt communia.

Si laborante. Domini iactarum mercium habent actionem cum magistro: z magister cũ certis non solum habet actionem sed etiam

c ¶ Vtuans. vide Bal. in. l. j. C. eodem.

d ¶ Oppoñ. de quo vide institu. de acti. §. actiones. et vide not. per Bart. in. l. si cum dotem. §. primo. j. soluto matrimo.

e ¶ Sola assertio. Vide Bartoliz supra lege prima. §. non autem. vbi bene expedit hoc contrarium et Bart. in lege a diuo pio. §. sed sciendum. ff. de re iudicata.

f ¶ Debeat ei emendari. addẽ Barto. in. l. si alius. §. est autẽ. supra quod vi aut clam. z illud tenuit Bull. et consuluit Angel̃. et per hunc tertum dicit etiam Bull. hic quod si miles vadit ad bellum pro defensione patrie et ei equus suus sit interfectus quod ciuitas tenetur emendare damnum: et hoc verum ff fiebat illud gratis: alias secus. vide quod dixi post Bart. in lege legatis. de lega. tertio. et vide text. ad hoc not. in lege mulier infra de capti. quem not. allegat Bull. et ibi Barto. in. l. prima. in fine princip. de iustitia et iure quid si miles qui feudum liberum et francum tenebat a barone requisitus fuit ab eo vt iret cum eo ad exercitum queritur an teneatur: et an eius sumptibus et an baro possit ab eo exigere subsidium pecunie vide Bal dum referentem Oldra. in capitulo primo. de capitaneis qui curiam vendidit. in fin. princip. et si vocatus ad bellum perdidit arma an recuperet et a quo vide Innocentium in capitu. sicut. el tertio. de iureiurand. et quod no. Bald. in lege quoniam. C. ad legem iuliam de vi. bene facit lex finalis. et quod ibi dixi in apostilla. C. de statuis et imaginibus et si laborator meus rumpit ferrum in laboratio non teneor secundum glossam et Bald. per istum textum in. l. quoniam. C. de testib. et est text. hic in. §. conserua. et not. Imol. in lege stipulationes commodissimum. de verborum obligatio. et ita etiam videtur determinare Floriannus in lege si locus. §. cum via. ff. quemadmodum ser. amit. z ad hoc quod not. gloss. multum not. in. l. si finita. §. si q̃s damni. de damno infecto. in verbo fouet et vide q̃ legitur et not. in. l. ne quid. in princip. ff. de incen. rui. nauftag. Adde quod hec apostilla est contra de verbo ad verbum in. §. si libertus. supra de conditione indebiti.

a ¶ Deprecatio. istum tex. alleg. Bart. in l. j. in fi. ē. de iurisdi. omnium iudi. et hic habes quod imperator dominus totius mundi. quod qualiter intelligatur vide per eundem in l. prima. §. per hanc. ē. de rei vendi. et. ē. in proe. in punct. ⁊ Bal. ⁊ Ange. in l. bene a zenone. de qua. p̄scrip.

Andreas Pomate.

¶ Deprecatio. circa regulas huius. l. qō imperator est dñs. vide Pe. de anch. cōsi. cccxj. incipiēte: tres magnifici domini ꝓ si igit iste, christi igitur noie. ⁊ Ro. consi. lxxxj. in vltima colū. Bolog. in sua theodosiana char. v. colum. ij.

Andreas Pomate.

b ¶ Si vebēda. Vide Ro. singu. ccccclxxiij.

Andreas Pomate.

c ¶ Idē iuris. Vide qd p istus texum consuluerit Fede. consi. cxxij.

d ¶ Equū. In princ. hui⁹ legis. limita nota. per Bal. e in l. cum per eos. C. si quis alte. vel si.

e ¶ Absens. Add de Bar. in l. dominus. de conditio. ⁊ demon. ⁊ Bar. in l. diuortio. in fi. ij. col. solu. matr. Et qō notatur in l. damnio. §. fi. de dam. infec.

Andreas Pomate.

f ¶ Sine cessione. Vide Ro. consi. ccccxliij. col. iij.

g ¶ Institor. Ad hoc vide gl. in l. iulianus. et. §. si procurator. j. de actio. emp. ⁊ vendi.

Andreas Pomate.

¶ Institor. Vide Panormita. consilio. lxxiiij. columna. iij. volu. ij.

h ¶ Procurator vocabitur. Et adde qō dicit Bal. in l. j. C. de exer. q̄ ea que statuta sunt in exercitoria habent locum in institoria. ⁊ hic adde Bar. in l. si institorem. §. si tibi. si cer. peta. ⁊ plenius per Jmo'. post alios. in c. penul. de fideiuſ.

derit voluntate mercatorum vel alio iusto metu. h. d.

Cum in eadem. Domin⁹ nauis et domini omnium rerum in ea existentium excepto libero corpore ⁊ cibariis pro portione estimationis cōtribuūt. ad quod magister ex locato tenebit. a hoc dicit. ¶ Iste tex. est argu. † quod annuloruū quos quis portat in digito et vestimentorū pretiosorū trāsiens b debeat soluere gabellam. Cōtrarium tamen est verum in his † que vsus sui causa portat: vt. l. in lege cēsoria. j. de verbo. signi. ¶ Ultimo not. † qō temporis necessitatis omnia sunt communia: vnde si tu haberes de pane ⁊ ego non in necessitate licitum est mihi auferre a te. ⁊ hoc de iure diuino ⁊ humano. vide gl. super ver. conferret. c

Si nauis. Pretium redēptionis est ab omnib⁹ cōferendum secus in pretio rerū perditarum. h. d.

Nauis. Si perit scapha cuī merciū⁹ causa leuande nauis extractis habet locum cōtributio: secus si nauis pereat ⁊ scapha salua remaneat. hoc dicit.

Sed si nauis. Jactātibus 1 fit contributio ex mercibus recuperatis ex naue postea perempta: sed recuperantes d ex iactu in naue non contribuunt. hoc dicit.

Cum autem. Pro rebus deteriorātis pre-
sente pretio fit collatio iactū-
tibus. ipsis vero deteriorātis ratione loci nō confer
tur: sed si ratione aspergīnis ipsis confertur ⁊ confe
runt damno deductis: siue plus siue minus sit in dā-
no quam in collatione. h. d.

Nauis aduersa. Non fit collatio ꝗ impensis que ad instruendam nauem facte sunt. h. d.

Si leuande. Jactata indubio nō relicto: nisi ex modo iactus aliud presumatur. h. d. cum glo.

Deprecatio. a Valet consuetudo cui lex nō aduersatur. hoc dicit.

Si vehenda. b Ad pensionem consequēdā sufficit impositum esse nauti: nisi aliud actum sit. hoc dicit.

Si ea. Casus superueniens excusat a pena precedentis culpe: vbi actio nata non poterat intentari. h. d. ita intelligit Dy. j. de impensis. l. ⁊ in totum. de quo per Ly. C. manda. l. ad comparandas. Barto.

Idem iuris. c Difficultas superueniēs excusat a pena. h. d. de hoc dicit. ē. si cer. peta. l. quod te. plenissime. in l. continuus. §. illud. de verbo. oblig.

Si conduxisti. Signum sufficit ligni capacitas. si refertur ad onus inspicitur mensura ponderis. hoc dicit.

¶ De institoria actione. Rubrica.

☞ Quando ille qui tenetur mihi cedere actionem non reperitur lex vera mihi cedit.

Quum. d Dominus ex facto institoris obligatur: item agit si eius seruus est institor. nō alias. nisi cessa actiōe. nisi in subsidium. h. d. ¶ Ro. qō † vbi nō reperitur ille qui mihi tenetur cedere actionem: quia forte lōge est absens e vel latitat vel est mortuus sine herede. lex dat mihi actionē vtilem sine cessione f. vt hic. ⁊ C. de ac. ⁊ obl. l. j. ⁊ C. ad trebel. l. sancimus. §. j. no. j. de dam. infect. l. damni infecti stipulatio. §. fi.

Institor. g Institor est ille qui alicui negotiationi questuarie ꝓponitur: etiam certo loco non designato. ⁊ obligat dominum cuiuscunq; conditōis sit negotiatio questuaria: secus si certe rei vel negotiationi non questuarie preponatur. rūc enim magis procurator vocabitur h. hoc dicit. vsq; ad. §. non tamen.

☞ Negotiatio questuaria non dicitur in agris p̄pūs.

Qui patitur aliquem facere qō videtur ipsum institorem preponere.

3 Litere credentie an preiudicent dño. remissiue.
4 Procurator datus ad vendendum an possit vendere habita fide de pretio: remissiue.
5 Mandatum vniuersale quod non finitur morte.

Dicunq; Summaui. ē. cū. l. institor. in texto ibi agris colēdis. intellige de alienis causa questus faciēdis: in
1 sus enim † non dicitur negotiatio questuaria sēm Jmo. vt ipse no. in. c. fi. extra de fideiuſ. ita intellige precedentia exempla et sequentia. et probatur. j. eo. l. si cum villico. facit quod no. j. eo. l. in eum. ¶ Not.
a ibi si permisit ⁊ ita dari a ⁊c. qō sufficit qō passus sit
2 illum ita facere: videtur enim ipsum proponere suū institorem. simile videbitis. j. eo. l. sed et si pupillus. §. l. et. j. quod cum eo. l. fina. In tex. ibi si procurator. dic ad imperandum et corrigendum discipulos. In tex. ibi sin vero quasi. sic enim commisit totam causam. vt supra eodem. §. sed si in mensa. Ego allego
3 hunc ver. plane ad materiam † literarum credentie que hodie sunt in vsu: que dicunt tali latori presentiū dabitis plenam fidem in his que vobis dixerit qō ex hoc preiudicetur domino de quo scripsi latissime. j. de fideiusso: Lucius.

Non tamen. Dominus tenetur ex contractu institoris: circa id ad qō e
preposituſ est expresse vel tacite: nisi forte ꝓpositio
ne repugnet. h. d. ¶ In tex. ibi: si ei. no. argumentum
4 quod † procurator datus ad vendendum potest vendere bona habita fide de pretio: de quo per Lyſi. C. de rei ven. l. inciuile. per Bart. hic ego plene examinabo. infra de re iudica. l. a diuo pio. §. si post aditū. in fine.

Si ab alio. Si institor preponatur a defuncto obligatur heres. sīa legitimo administratore obligatur ille cuius negotia geruntur: si a procuratore obligatur dominus ⁊ proponens: idem in gestore ratihabitiōe secuta. hoc dicit. b
5 ¶ Et sic no. † qō morte non finitur mandatū vniuersale: vide glos. in ver. maxime. Jac. de are. dicit qō si c
habet speciale mandatum solus dñs tenetur. argu. ē. qō quisq; iur. l. iij. §. j. si generale tunc tenetur vtiq; ita dicit ipse.

Sed et si quis parui. De conditione persone institoris non curatur: nec etiā preponentis: sed si est minor administratoris autoritas requiretur. h. d.

Sed si pupillus.

d **De quo palam.** b Qui preponit aliquem certo loco: videt permittere cum eo contrahi: nisi contrarium literis publice c et legitime prescribat contra quam scripturā nō e
cadit ignorātia donec durat: secus si fuerit extincta: nisi dolus contrahentis affuerit. hoc dicit vsq; ad. §. conditio. signa tex. in ceterū quippōsuit ⁊c. ¶ Ro.
d ad questio. d qualiter debeat fieri reuocatio procuratoris generalis. de qua per Lyſi. C. mandati. l. mandatum.

Conditio. Conditio et forma prepositionis institoris inspicitur: que si non seruatur dominus non tenetur: nisi possit variatio im-

a ¶ Ita dari. quando quis videatur preposituſ institor. et adde Bal. no. in rubr. C. de consti. pecu. in. iij. colum. vbi querit an discipulus ex contractu obliget magistrum suum: ⁊ quod not. Bal. in auten. hoc ius porrectum in. v. colum. de sacrosan. eccle. ⁊ Bar. in l. eandē. de duo. reis. putari. hoc dicit.

Item si. Proposito vno de contrariis aliud cessat: itē qui succumbit per actionem ineptam recurrit ad aptam. h. d.

Si a seruo. Tenetur proponēs: licet inter contrahentem ⁊ institorem nō cadat obligatio: ⁊ dñs serui tenetur proponenti de peculio. h. d.

☞ Accusator licet non teneat apponere diem commissi delicti tamē si ponat ⁊ non probet: succumbit.

1 Si contraxi tecum respectu vni⁹ mandati quod credebam te habere quod possum agere ex virtute alicuius mandati quod vere habeas.

Habebat. c Qui se astringit ad vnam causam si nō probat succumbit: nec iterum eadem actione etiā si

oppositione. C. mandati. et ibi etiam dicit qō constitutus ad vnum actum nō est propie institor. Adde quis dicatur institor et qualiter conueniatur. Abba. consilio. lxxiiij. libro. ij. Ange. consi. cclxxxv. Alex. cōsilio. xliij. lib. j.

Andreas Pomate.

¶ Ita dari. Vide Aleran. consi. xlix. colum. iij. et sequenti. volu. ij. et per totum.

¶ De quo palam. in principio huius ⁊c. vide Bart. in l. j. C. de satisdatione.

¶ Literis publice. Ecce quid operatur aliquid fieri in publicū ⁊ publicatio facit quia facit rem esse notam: ⁊ facit presumi rem peruenisse ad notitiam: quē que publice fiunt presumuntur scirī ut hic. ⁊ in. c. j. de postula. prelat. et in. c. in tua. qui ma. accu. possunt. et c. quod dicitis. xvj. distinc. glos. in l. si tutor. C. de peri. tu. glo. in. c. cognoscentes. de constitu. et. ff. de oui. iur. in versi. pro rostris.

Andreas Pomate.

d ¶ Ro. ad questionem. Vide quid dicat Felin. in capi. ij. feltima colum. de constitu. Areti. consilio. xcij. columna secunda.

¶ Habebat. Et hanc. l. nota. declarat Bal. in. l. fi. C. quod cum eoum. viij. col. ⁊ dicit Bal. in. l. j. C. vt in pos. lega. in pun. qō vbi diuersificatur res causa vel actio non potest subsequi cōdemnatio vel qualitas ex qua variatur actio competens ex simplici propositione per hanc legem.

Andreas Pomate.

¶ Habebat. Vide Aleran. in. l. diuus. ff. de re iudicata. ⁊ in. l. quidam estimauerunt. ē. si cer. pet. et consi. lvj. colum. j. volu. ij. Roma. consi. cx. et Alex. consi. lxxij. colum. iiij. volu. j. Aret. consi. cl. col. vij. ⁊ Alex. consi. xc. col. iij. volu. iij.

a ¶ Si non probat. Ad idem text. in. c. ex parte. et ibi Inno. de pauile. ⁊ no. Bar. in. l. j. ff. de eden. ⁊ Bal. in l. edita. C. eod. titu. et in. l. hereditas matertere. C. de petitione heredi. ⁊ per istam doc. dici potest q̄ quando vnum est deductum in inquisitionem si illud non probat ꝗ probat aliū diuersum. nō pōt seq̄ cōdēnatoria. facit. l. iij. §. dotē. vt bon. rap. no. gl. in. l. j. §. diuus. inuersi. absoluī posse. ff. d̄ sica. ⁊ Inno. in. d. c. ex parte. ⁊ Bart. in. l. denūtiasse §. q̄ tñ. de adulter. et pulchre Bald. in. l. hec verba ff. de insa. vbi dicit q̄d si quis inquisitus est q̄d mādauit delictū cōmittere ⁊ probatū est q̄d instigauerit. vt delictū cōmitteret non poterit condemnari. Adde scripta per Angelū consilio. ccxlvj. et Bar. consilio. ccix. et Baldum con l. filio. cclxiij. libro. iiij.

b ¶ Andreas Pomate.

b ¶ Item no. Adde Alexan. cōsi. xlvj. col. vij. volu. j. Felt. c. inter ceteras. col. iiij. de re iudi. Barba. consi. xxxvij. col. xiiij. volu. ij. Ro. late. consi. cccclvj. Felt. c. cum super. de offi. deleg. Alexan. consi. cxlvj. colum. i si volumi. v.

c ¶ Contraham tecum. Adde Bar. in. l. ambitiosa. j. de decr. ab or. fa. in fi. ⁊ vide omnino Bar. in questione sua incipiente adunantia generalis.

d ¶ Si duo. Aide Bar. in. l. iij. §. j. in. ij. q. de duo. reis.

¶ Andreas Pomate.

e ¶ Si impubes. pro intellectu huius. §. vide Alexā. in. l. eius qui. ff. si cer. peta.

f ¶ No argumētum. per Bal. in. l. mādati. in. iij. op. C. māda. ⁊ Bar. in. l. ij. §. sed ⁊ si quis. j. de do.

g ¶ Si dominus. alleg. no. Bal. in. l. mādatum in iij. op. C. manda.

¶ Taberne. iste tex. no. allegatur in. l. heres. §. si seruo. de fideiuſ.

re in libello q̄d merces mutuauerit. tamen quia hoc dixit videtur se astringere ad probandū: ⁊ ideo si non probat[a] succumbit. per quod dicebat Richar. mal. † quod licet in accusatione non requiratur dies commissi delicti: tamen si ponatur videtur se astringere ad illud probandum: et si non probat succumbit. de quo dixi in. l. is qui reus. de publi. iudic. facit optime extra de proba. ca. licet causam. et plene dixi in dicta. l. diuus. de re iudica. ¶ Item no.[b] quod licet contraham tecum[c] respectu vnius mandati q̄d te habere credebam: tamen ego possiz agere ex virtute alterius mādati: quod vere habebas: licet ignorarem tempore contractus. facit quod dixi vobis in lege secunda. §. primo. supra de iudic. ¶ Opposi. q̄d possit agere ex vigore illius mandati: quia pecunijs mutuis est prepositus de iure stricto. nam cum agat ex alia causa. non obst. exceptio rei iudica. vt. l. cum queritur. infra de except. rei iudica. Ponit gloss. plures solutiones. Pet. dicit aliter. et melius hic tam in prima quam in secunda erat eadem actio licet adiectiones essent diuerse: ideo non potest agere noua actione nisi petita prius restitutione ex causa iusti erroris ita dicit Petr. C. de iur. et facti ignoran. lege error. in vltima opposit. hanc lecturam ponit gloss. tua. supra de in integrum restitutio. l. secunda. in vlti. gloss. patua.

Meminisse autem. Nouatione dominus liberatur. hoc dicit.

Si duo. [d] Si plures eiūdem institorem preponunt. quilibet tenetur insolidum si inter eos pro socio vel cōmuni diuidundo agatur quibus iudicijs cessantibus quilibet tenetur pro parte. h. d. cum. l. sequen. de hoc dixi plene in. l. j. cum. l. seq. supra de exerci.

Si cum billico. In negotio non gestuario cessat institoria: alias secus. h. d.

Si quis. Venditio institoris obligat dominum vt tradat. et etiā redhibitoria. hoc dicit.

☞ Procurator constitutus a pupillo cū tutoris auctoritate quod tutela finita non finitur.

e **Si impubes.** [e] Mandatum institoris non finitur morte mandantis. h. d. de hoc. §. si certus petatur. l. eius qui in prouincia.

¶ No. argu.[f] quod si pupillus facit † procuratorem cum auctoritate tutoris quod finita tutela nō expirat mandatum.

Proculus. Prohibitus contrahere si agat nisi in quantum preponēs factus est locupletior. hoc dicit. facit ad questio. gloss. que est in. l. soluendo. supra de nego. gest. de qua per doct. in lege fina. C. de nego. gest. licet contraria gloss. sit infra de noua. l. sit chum. §. fina.

Nam. Si actus non potest propter negotiatio habet locum vtilis institoria. h. d.

g **Si dominus.** [g] Mutatione status institoris non reuocatur mandatum. hoc dicit.

a **Taberne.** [a] Adiectio alterius obligationis in institoriam non extinguit.

Seruus. Institor nō obligat dōm nisi ad id ad q̄d est prepositus. h. d.

☞ Si aliquis cōtrahit tanq̄ institor an teneatur.

b **Lucius titius.** [b] Contrahens ne officij in dubio cōtēplatione officij cōtrahere videtur: et institor finito officio non tenetur. hoc dicit. no. quod sufficit[c] quod quis dicat talis procurator: licet non adijciat procuratorio noīe. simile in. l. cū post mortē. j. de admi. tut. et quod not. in. l. post mortē: q̄ ex facto tutorū. ¶ Quero † vtrū q̄ aliquis cōtrahit tanq̄ institor teneatur. ¶ Quidā dicunt q̄ hic est casus q̄ nō. et per hoc reprehendunt glo. in. l. procurator qui pro euictōe. §. de procu. Jn cōtrariū videtur casus. §. de exercitoria. l. j. §. est aūt. et. §. nau. cau. stabu. l. licet. §. possumus. et. §. e. l. sed et si pupillus. §. fi. et. l. si quis mancipijs. §. j. Non ob. hec. l. q̄ hic non cōtrahit sed solū stipulationē fecit cōtinentē verba enūtiatiua de preterito: et hoc in dubio videtur esse factum ad fidem in se ostendendā. Jsta tamen verba in alio quā in institore inducerent contractum cōstitute pecunie vt. l. quidam. §. de consti. pecu. et ibi glos. hoc videtur velle. Alij dicunt q̄d institor tenetur durante officio non eo finito: et sic posuī vobis summarium. q̄d non placet per dicta iura. quod tamen relinquo maiori declarationi.

d ¶ De tributoria actione.[d] Rubrica.

¶ Glo. continuat.

Diuus quoqz. De eo q̄d est in merce peculiari cum eo qui est in alterius potestate eo sciente cōpetit tributoria: ⁊ verbū merces: accipitur generaliter. ⁊ verbū peculiare nulla facta deductiōe. ⁊ verbum sciētia pro patiētia: ⁊ verbū ptātis seu ptāre etiā generaliter accipit. h. d. No. glo. super verbo adoēs. Not. q̄ ex vno contractu vnus dicitur negotiator: de quo dixi in. l. legatis. in prin. de leg. iij.

Sed si seruus.

Quod si alter. Vnius scientia nō iudicat ignoranti. item actionis natura facit insolidum scientem etiam deducere. h. d.

Si seruus. Ad euidētiam huius. §. scias q̄ hoc edictum habet duo capita. primum prouidet contra scientem tantum. secundum contra dolosum. ⁊ incipit secundum caput in. l. illud. §. si cuius. j. eo. sed hic. §. tractat de vtroq; mixtim. ⁊ h. d. dolus tutoris et curatoris non nocet his quorū negotia administrant nisi quatenus fiunt locupletiores: et tūc tenentur cedere actionem sed ipsorum administrantium scientia sufficit ad hanc actionem: pupillorum vero et adultorū dolus ipsis nocet sed scientia non sufficit: procuratoria vero dolus ⁊ sciētia nocet. hoc dicit.

¶ Andre. Poma. ¶ Taberne. vide Bar. in. l. mandatum. C. quod cum eo. vbi dicit istum tex. singu.

b ¶ Lucius titius. hanc. l. intellige quod hic non obligatur institor. quia non promisit sed solum confessus est. et iste est verus intellectus secundum Bald. C. de consti. pecu. in rubric. in. iij. colum. ⁊ latius p̄ euz in auten. si quādo. de consti. pec. et istum textum alle. not. Bald. in. l. j. in. iij. colum. ⁊ in ver. quero quid in syndico. C. de sen. ⁊ Ange. in. l. possessio. §. fi. j. de acq̄r. pos. vbi et allegat no. p̄ Ly. in. l. ei q̄. C. q̄d cū eo. et limita vt p̄ Paulū de cast. in. l. j. §. exercitorē. et vide hic Bar. in. l. j. §. nūtiatio. d̄ opere. no. nūtia. ⁊ in. l. post dotem. in. vj. lect. By. j. solu. mat.

¶ Sufficit. Jbi talis procurator. adde gl. in. l. cū q̄s. ff. de p̄cura. quaz alle. Bal. in. l. prima. in fine. C. de senten. vide plene in. l. prima. §. nuntiatio. de operis noui nuntia.

¶ Andreas Pomate.

c ¶ De tributoria actione. Pro intellectu huius titulli. vide Alex. in. l. post dotem. col. vij. ff. solu. mat.

¶ Andreas Pomate.

d ¶ Si plures. Aide Roma. sing. ccccclxxj. vide allegata pulchre per Are. consi. lvij.

e ¶ Plane. Aide gl. in. l. q̄d quis. de priui. credi.

Rocuratoris.

Si vicarius. Si sint plures quorū vnus est dōs: altus quasi dōs vtriusq; scientia et ignorantia contemplatur: vt inducat hanc actionem. h. d.

Mercis nomine. Cōtrahentes in ptāte deducunt debitum eis etiā extra cām mercis: nisi creditores rōne pignoris preferantur: et sole merces: vel q̄d ex eis est redactū veniunt in tributum. h. d. vsq; ad. §. si plures.

Si plures. [e] Si plures sint negotiatōes vna sed plura loca: plures ⁊ separate fient contributiones. h. d.

Plane. [f] Creditores habentes personales actiones vocantur in tributum: ⁊ habentes reales suum integrū consequuntur. h. d. vide glo. que est super verbo venire. ⁊ not. eam. ⁊ adde in ff. ibi: qui nauē. dic sed ibi fuit pecunia ad emptionem specialiter numerata hic secus fm Butl. et Pet. ⁊ no. per Ly. C. qui poti. in pign. ha. l. licet. ⁊ per glo. in. l. j. C. de rei vē. et ibi etiam per Ly.

Tributo. Creditores accipientes cauent se reddituros alijs creditorib̄ emergentib̄: et etiā ipse qui petit si vult peculio renuntiare. h. d. cum panc. l. seq. vsq; adver. si cuius dolo.

Aliud quoqz.

Si cuius dolo. Vbi iurisconsultus incipit tractare de secunda parte edicti: scilicet quando actio tributoria datur propter dolū domini com-

a ¶ Eligere. et materiam huius. §. quam hic no. vide satis no. examinatam per Bart. post Dy. in lege prima. §. non qritur. j. de pub. et in lege edita. C. de edē. et ad de q̄ si eligat vnam actionem cui est prescriptū nō impeditur; redire ad aliam cui non sit prescriptū secundum Bald. in lege si pdiū. de edil. ac. in. iij. colū. et ad hoc not per gl. vrō no. bal. in materia. l. j. maxime in. iij. opp. C. de fur. et de materia huius. §. vi de per Dy. in lege in prouinciali. de oper. no. nuntia. in. §. j. ad de vt p ro. pf. cxxxiij.

missum in male contribuendo. et hoc dicit. Ex dolo cōmisso in male vel nihil contribuendo quis hac actione tenetur. hoc dicit. ¶ No. tributoriā dari propter dolum: sicut in precedentibus datur propter scientiam. ¶ Itē no. quod minus est: nihil est: tamē ista locutio est impropria: quia comparatiuum istud nō relinquit positiuum in extremis.

Hec actio. Actio ista non est perpetuo: sed est propter dolum: ⁊ purgatur per actionem ex contractu. ideo heres tenetur in ꝯtum ad eū peruenit. hoc dicit.

a **Quod in heredē. Eligere.** [a] Quādo ad idem cōpetunt plures actiones cogit q̄s eligere vnā: nec poterit postea redire ad aliā secus si plures actiones cōpetunt ad diuersa. h. d. Ex hoc colligitur p Dy. et per glo. vna regula de regulis que impediunt cumulationem vt no. per glo. in. l. edita. C. de eden. et per Dyn. in. c. nullus pluribus. de reg. iur. in. vj. hoc aūt q̄d hic de electione dicitur est verū: nisi actor reddatur incertus ex facto rei nolentis eum certificare. vt ibi. colū. j.

✠ Andreas Pomate. ¶ Eligere pro declaratione vide Are. cōsilio. xix. co. xiij. Alexā. in lege cuz proponas. post Bar. ibi. colū. j. C. de transac. idem Alexan. in lege edita. in. iij. ⁊. iiij. columna. de eden.

b ¶ Rubrica. Quod cum eo. An iste tit. hodie sit correctus. vide Angelum et Imol. in. l. exheredatum. de re iudi.

c ¶ Grauauerat filium. sed quid si creditor est pauperior: vtrum filius tenebitur inquantum facere potest: videtur quod insolidum sicut dicimus in marito et vxore: vt tenent Barto. ⁊ docto. in. l. maritum. sol. matrimo. in contrariū facit: q̄ cum creditor in vno sit releuatus videlicet q̄ restituitur sibi actio vtilis cōtra filium. vt dicit hic Bartol. ergo debet in alio grauari. argumen. in. l. eum qui. de iureiur. ⁊ hoc vltimum sequitur Bald. in. l. ij. C. quod cum eo. quod no. ⁊ fuit in vxore ⁊ marito dictum Guill. in. l. diuortio. de nego. gest. tenet quod tunc non habet priuilegium. sed Jac. de bel. in sua. q. disputata incipiente lex dicit soluto matrimo. ⁊c. dicit quod si marit⁹ ⁊ vxor est pauper dicit ipse puto. sed territus loquor tamen sic iudicarem q̄ debeat maritus: vel eius liberi pro dimidio condemnari.

¶ Interdum in prin. huius. §. vide Bar. in. l. si dubitetur. §. j. j. de fideicom.

l. j. §. q̄d autem. j. quorū lega. Item q̄d infra subjicit q̄ non potest habere regressum ad aliam. intellige nisi per restitutionem in integrum ex causa iusti erroris. vt. l. habebat. §. tit. j.

Si seruo. Tenetur heres qui seruo dedit libertatem sine cautione vel deductione: et ex hoc suo dolo tenetur insolidum. hoc dicit.

Aliquando. Secundum diuersa accidētia q̄ficq̄ melⁿ est intentare actionem de peculio; quam tributoriam. h. d.

Alius dūtaxat. De peculio deducitur id ad q̄d quis ex dolosa distributione tenetur. hoc dicit.

¶ Quod cum eo⁶ ⁊c. Rubrica.

¶ Ad euidentiam huius tituli debes scire quod secundum rigorem iuris ciuilis filiusfamilias contrahens obligatur: vt lege tam ex contractibus. supra de iudi. propter causam tamen euancipatus: vel alter a potestate patris liberatus propter status mutationem videtur; quodammodo nouus homo ⁊ ab illa obligatione de rigore iuris liberatur: verum pro videnda contrahentem cum filio esse deceptū propter istam capitis diminutionē restituit cōtra ipsū filium vtilem actionem et hoc fecit supra per titulū seu in titulo de capitis diminutione: postea p̄tor considerauit quod multū grauauerat filium[c] restituendo contra eum vtilem ideo suum edictum in hoc titulo limitauit: vt illa vtilis restituta in sex casib⁹ qui ponuntur in hoc titulo non detur insolidū: sed quatenus facere potest: vt videbitis in. l. ij. ⁊ per totū hoc eodem titulo.

Omnia. Jurisconsultus hic se constituat.

Ait prætor. In casibus hic expressis filiusfamilias. sui iuris effectus tenetur inquantum facere potest. hoc dicit.

Sed an hic. In hac actione deducitur quod debetur creditoribus priuilegiatis vel postea cōtrahentibus non aliis. h. d.

Sed a si ex parte. Institutus ex parte nō medica potest conuenirī insolidum. vel pro hereditaria portione: et interdum habet beneficium ne conueniatur vltra quam facere possit. hoc dicit.

Interdum. [d] Propter mendacium perdit quis beneficium: item in actionibus descēdentibus ex edicto cessat hoc beneficiū. hoc dicit.

Soli autem. Beneficium huius edicti non transit ad heredem filij. hoc dicit.

Sed an etiam. Iste. §. intelligitur duobus modis tene primam lect. secundum

lect. fin quam. h. d. ¶ In hac actione tēporis ratio habetur et sententie tempus inspicitur. h. d.

Is qui de peculio. Qui semel egit non potest iterum eadem actione ex noua adiectione agere nisi prehabita restitutione ex causa iusti erroris. hoc dicit. q̄d dic. vt. l. habebat. §. titu. ij.

1 ✠ Filiusfami. effectus sui iuris contra quem petitur executio instrumenti per eum celebrati tempore quo erat in potestate q̄d poterit opponere exceptionem et beneficium huius edicti.

Si filius. Beneficium huius edicti hz locū etiam cōtra actionem iudicati. hoc dicit. ¶ Not. † quod filiusfami. cōtra quos petitur executio istrumenti sui iuris effecti possunt opponere beneficium huius edicti in casibus supra expressis. ¶ Sed quero quid si statutum dicat[a] quod contra instrumentū non possint opponi: nisi certe exceptiones: an ista poterit opponi[b] Respond. aduertendum quod hec exceptio non opponitur contra instrumentum: sed contra executionem. nam non impugnat instrumentum sicut nec sententiam: sed limitat executionem. vnde ponderanda essent verba statuti: an dicant non possit opponi contra instrumentum: an vero dicant contra executionem instrumenti. hoc etiam verum videtur propter cessionem bonōrum. nam si statutum dicat quod non possit opponi contra executionem nō admitteretur cessio.

Si vero filio. Fideicōmissarius[c] vniuersalis in effectu heres esse videtur. hoc dicit.

Dum qui. Propter mendacium perditur istud beneficiū. hoc dicit.

1 ☞ Licet conuentus non teneatur nisi inquantū facere potest: tamen libellus admittitur si petatur insolidum.

Pater filio. [d] Potest agi contra heredes pro hereditaria portione. vel contra filium insolidum: sed in condemnatione filius habebit huius edicti beneficium. hoc dicit. ¶ No. † quod licet actio[e] detur ꝯtum quis facere potest: tamen admittitur libellus si petatur insolidum. Ille autem qui conuenitur debebit excipere de suo beneficio.

1 ✠ Quis videt ex sola patientia institorē ꝓponere.

2 Sententia quod possit confirmari ex noua causa.

Titianus. † Ex sola patientia[f] videtur quis institorem preponere. ītē iudex appellationis potest sententiam confirmare ex noua causa. hoc dicit.

1 ¶ Not. primo q̄d ex patientia[g] videtur quis aliquem preponere. vt. §. de exercito. l. j. §. j. ¶ Scō no. † q̄d

2 sententia potest[h] confirmari ex noua causa.

1 ☞ Prefatio denotat mentem et rationem legis cōdentis.

2 Senatusconsultum macedonianum quod nō tollat actionem ipso iure sed paret exceptionem.

3 Quid est dicere quando apponitur in contractu pro mutuo bonum nomen facere.

✠ Andre. Poma. ¶ Statutū dicat. vide Feli. in. c. exceptionē. col. xiiij. ver. item fallit. de excep. Ro. consilio. ccc. Sozi. consi. cxxxj. col. v.

b ¶ Poterit opponi. vide per doc. in. l. j. C. de iur. et facti igno. et vide Ange. et Imo. in lege si fideiussores §. idem respondet. j. de fideiuss.

i ¶ Ad senatusconsultum[i] Macedonianum. Rubrica.

¶ Glosa continuat.

c ¶ Fideicommissari⁹ vniuersalis habetur loco heredis. in. ei lige tamē vt p Bal. in autē. circa. xij. colum. de libe. prete. et dixi post Bart. in lege prima. paragrapho de isto. ff. ad trebel. ⁊ per Bal. in reper. c. si pater. de resti. in. vj. et in. xviij. colū. et vide hic per pau. de castro.

Verba senatus. [k] Primo incipit ponere verba senatusconsul. ¶ Not. ex hac prefatio

k ✠ Andre. Poma. ¶ Pater filio. vide Lepo. cautela. xv. incipiente si quis filius.

¶ Licet actio. per Bar. in. l. si dubitetur. in. §. si filij⁹. ff. de fideicōmis.

¶ Ex sola patientia. vide in. l. quicūq̄. de insti. Bal. in. l. ij. C. ad macedo. et in rubri. C. de exerci. in. vj. col. et in rubri. C. de consti. pecu. in. iij. col.

g ✠ Andreas Pomate. ¶ Ex sola patientia. Vide ad declarationem Alexan. consi. xliij. col. ij. volu. ij. et consi. cxx. col. ij. volu. v.

¶ Patientia. Intrellige ac singulariter limita. vt per Bald. in. l. si is ad quē. de acqui. here. et Wod. er. iusti. de acti. § curare. Item limita: vt per Bal. in. l. j. C. de condi. indebi. et dixi post Bar. in. l. diuus. j. de regu. iuris. et vide Jnno. ē. de appel. c. bone. quod not. Barto. in lege si expressim. in prin. in vltima colūna. j. de appel. et nunc de forma sentēte vide que dixi in lege per hanc. de tempo. appella. vide Bart. in lege si is ad quem. et quod ibi dixi videlicet quod iudex potest ratificare primam sententiam que fuit lata ex causa incongrua: secus si ex falsa. limita hanc. l. procedere: nisi prius processus fuisset ineptus seu nullus secundum Bal. in. l. ij. in. xiiij. q. de refcin. ven.

✠ Andreas Pomate. ¶ Sententia potest. Vide Oldra. consilio. cxxx. ad finem. Feli. in. c. cum causa. col. ij. de re iudic.

i ✠ Andreas Pomate. ¶ Ad senatusconsultum Limita istum titu. per Jasonem. in lege frater a fratre in gloss. j. mag. ff. de condi. indebi. et ad declarationē huius titu. vide Jasonem in. §. actiones autem. inst. de actio. et an huic beneficio possit renuntiari. vide Barto. in lege si quis pro eo versiculo quarto dico. ff. de fideiusso.

¶ Verba senatus. In quibus casibus non habet locum iste titulus. vide. C. eodem. l. ij. ⁊. iij. et signanter Bald. in. l. macedontani. et quasi per totum vnā no. ad declarationem huius titu. quod posuit Jnnocē. in. c. quia plerique. circa finem comment. de iure immuta. vbi voluit singulariter quod licet filiusfami. contra creditorem competat hec exceptio macedo.

quod tamẽ si in veritate mutuasset creditori propter necessitatem filij peccaret moraliter filius quod exceptione se defenderet.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Senatusconsultum. vide Alex consi. cxix. col. ij. volu. v. vbi loquitur in inuestitura. et consil. cxxiij. in a fi. eo. volu.

~ Andreas Pomate. b ¶ Prefatione. vide Barba. ꝓl. v. j. col. vo. j. et consil. lvj. in ante penul. col. vol. ij. ⁊ ꝓl. lix. col. xij. vol. ij. Wo der. in. l. j. §. fubiata. ff. ad treb.

c ¶ Existis verbis. Et adde bar. in lege prima. in. iij. colum. supra de cõdi. ex lege.

d ¶ Si pẽdeat. vide Bal. in. l. fi. in. vj. co. in ver. vento ad secundum. C. de sen. paſ. et resti.

e ¶ Si quis patremfami. Sed quanto tempore requiritur quod gesserit se pro patrefami. dic quod per decennium secundum Bal. in lege secunda. C. si aduer. rem iudi. quod not. per Barto. in lege labeo. ff. de supel. le. et ibi vide Bald. in dicta lege secunda. vbi ponit not. per quos actus probetur ipsum se gerere: vt patremfamil. vel vt emancipatum ad quod bene faciunt etiam not. per Baldum. in lege prima. ad finẽ. C. qui et aduer. quos. et adde ad hanc legem not. per Bald. in. et ibi etiam est text. in lege prima. C. eodẽ. et vide Bald. in lege secunda. C. eodem. quid si filius consueuit accipere mutuum et pater erat consuetus restituere: an cogatur in futurum pater restituere: et tenet quod sic. et ad istum textum. in proposito vide quod not. Bald. in lege secunda. in vltima columna. C. de sen. adde ad propositum quod voluit Bald. cõsilio. clxxiij. libro. iij. quod si dominus solitus erat ratificare contractus celebratos per nuntium suum q̃ in futurum tenebitur ratificare.

~ Andreas Pomate. ¶ Si quis patrẽfami. vide l. secundam. vlti. colum. C. si aduer. rem iudi. Alexã. et alios in. l. est receptũ. ff. de iurisdi. om. iud. ⁊ Alex. consi. lxxxv. col. pe. vol. ij.

f ¶ Item si duos. vide Bal. no. in. l. j. C. e. quid si duo rei credendi mutuauerunt simul filiofa. vnus solutit eum filiumfa. et alter ignorauit an sententia vni⁹ noceat alteri decidit per illũ text. vide ibi: et quod not. Bar. in. l. et duobus in fine. de duo. reis. allegat etiã Bal. in. l. fi. C. eo. et vide hic Pau. de cast.

1 ne: q̃ senatusconsultum[a] non est factũ principaliter in fauorem filiorũfamil. sed in odium feneratorum: vt colligit ex hac prefatione: b et sic no. quod ⁊ ex
1 prefatione legis colligit ratio ⁊ mens
2 condentis. facit. ff. de here. institu. l. finalt quod est multum vtile pro statutis reformandis. ¶ Secundo no. ⁊ ex
3 istis verbis[c] ne actio petitioq̃ darentur: quia non tollitur ipso iure actio: ⁊ paraſ exceptio: vt patet ex verbis hic
4 positis: et per omnes leges huius titulũ. et infra ad velleia. l. ij. j. ad trebe. l. j. §. primo. et hoc verum in ciuilib⁹:
1 sed in criminalibus hec verba important vt res accusandi sit ipso iure sublatum. vt lege prima. de aleato. facit. l. si seruus. C. de his qui ad eccle. confu.
2 ¶ Ultimo not. illa ⁊ verba bonum nomen ꝛc. et quod facit pro verbis que apponuntur quotidie in contractu cessionis si promisit bonum nomen facere ꝛc. quod hic sumitur.

3 ¶ Nunc incipit iurisconsultus exponere verba edicti.

Certe si arrogatus. ¶ Quero que est ratio differẽtie inter hunc casum et precedentem. Respondeo quod postliminium fingit retro quem fuisse sui iuris restitutio in integrum non fingit retro: sed de nouo inducit. hoc probatur hic et gl. h. d. in. l. gallus. §. et q̃d sitãtum. de lib. et posth. in fi. magne glo.

☞ Communis opinio quod excuset aliquem. In scientẽ quem esse filiumfamilias cum mutuat habet locum edictum.

Modus articulandi et probandi quem se gessisse pro patrefamil.

4 Ignorantia facti presumitur in pupillo et minore.

Si quis patrẽfami. Nomen ⁊ opi. quem excusat. item in pupillo ⁊ minore presumitur ignorantia. hoc dicit. ¶ Hoc primo quod licet simpliciter loquatur ⁊ de eo qui mutuat filiofami. tamen debet intelligi de eo qui scienter hoc fecit. vt lege penultimo infra eodem. huius ratio est: quia hec exceptio est inducta in odium feneratorum: si enim ignoraret cesseret odium: secus si exceptio esset inducta in fauorem filij: quia tunc sufficit quod decipiatur. licet aduersarius ignoret. vt lege secunda. §. verba. infra ad vellei. et. C. si tm. se mandarit. l. j. et. ij. quod est notandum. ¶ Secundo no. istum textum ex quo collige modum formandi articulum ad probandum quod quis se publice gerebat vt paterfamil. ¶ Tertio not. ⁊ ver. proinde quod in minore et pupillo presumitur ignorãtia facti quod tenementi.

5 **Filiusfamilias.**

Si a filio. Tempus numerationis non tempus stipulationis seu mutui inspicitur. hoc dicit.

Item si filiusfami. Filiusfamil. fideiubendo obligatur: nisi fuerit factũ in fraudem: idem. in constitutione duorum reorũ. hoc dicit.

5 **Ed iulia.**

Sed et si filiusfami. Filiusfami. potest mutuum in causam patris accipere: licet non possit res patris obligare. hoc dicit.

Mutui datione. In hoc senatusconsulto verbum pecunie: accipitur stricte nisi fraus interuenit. h. d.

Non solum. Hec exceptio est in rẽ ex parte eius cui opponitur. hoc dicit.

Item si duos. In duobus reis debendi inspicitur conditio eius a quem pecunia peruenit. h. d.

Quãquã autẽ. Hec exceptio cõpetit filiofamil. et successoribus

eius non tamen ei qui institorem preponit tacite vel expresse. h. d.

a **Proinde.** [a] Si pecunia in rem patris vertatur vel in probabilem subditorum causam hec exceptio cessat. h. d. ¶ No. text. ibi: idem ait ꝛc. ⁊ q̃ ex eo quod quis postea facit presumit animum ab initio habuisse.

1 **Si filiusfami.** Hanc exceptionẽ cessare facit in necessariaꝫ causaꝫ exceptio ⁊ patris solutio ⁊ pignoris datio vsq̃ ad pignorum quantitatem. h. d.

Ed si paterfami.

Si ab alio. Filius pōt soluere mutuanti pecuniã ad hoc sibi donatam: secus in donata simpl̃r. h. d. ¶ Not. casum istum: facit ad id quod not. in. l. iij. §. nihil de manumissis.

b **Hoc senatusconsultum.** [b] Hec exceptio cõpetit filijs vtriusq̃ sexus etiam pecunia extãte: hoc dicit.

Non solum. Hec exceptio competit filijs ⁊ eorum intercessoribus nisi alio donandi intercesserint: ⁊ quia est odiosa solutum indebite non repetitur. h. d.

Quãquã tamen si. Hec exceptio pōt opponi etiã post sententiã. h. d. ¶ Hoc q̃ hec exceptio[c] et exceptio velleiani possunt opponi post sententiam. huius ratio potest esse in macedonia. quia hec exceptio cum sit inducta in odium feneratorum non potest filius et renuntiare. [d] vnde eam poterit opponere post sententiam: ⁊ idem puto q̃ si paterfamil. factus litigauerit: ⁊ hanc exceptionem nõ opposuit quod eam non possit opponere post sententiam. In velleiano vero est ratio: quia ipsa sententia intercessio est. argu. l. si mulier in iure. j. ad velleia.

Creditorem. Mutuo filiofamil. qui mutuum accepit: dũ erat in potestate pro illa obligatione non potest accipi fideiussor. h. d. quod dic vt in glo.

e **Filium habeo.** [e] Dictum in filio extendit ad nepotem. h. d.

f **Filiusfami.** [f] Ratione cõiunctionis q̃ epistolã recipit videt approbare quod in epistola continetur. h. d. de hoc plene dixi. j. rem ra. habe. Quo enim. §. j.

g ¶ De peculio. [g] Rubrica.

1 ☞ Peculium est quedam vniuersitas sed propriẽ est quedam parua pecunia quã filius vel seruus parcimonia acquisiuit.

2 Id quod donat pater filio bene merenti efficitur peculium aduentitium: ⁊ eius proprietas est filij.

3 Pater in aduentitijs conuenitur tanq̃ legitim⁹ administrator filij.

¶ Proinde. Et ita allegat Inno. q. Bar. in. l. cetera §. fina. de lega. j.

~ Andre. Pomate. ¶ Proinde. Ergo ex sequenti actu presumitur qualitas precedẽs. pro quo vide roma. consilio. cccliij. colum. j. Pau. de cast. consi. lxxiij. j. volu.

4 Peculium quod sumatur octo modis ⁊ quot modis filius possit habere peculium.

5 Filius dicitur dñs rerum paternarũ propter spem successiõis. Et quia de eis alitur.

¶ Vento ad rubricã de peculio. ⁊ istã rub. gl. cõtinuat ad ti. de exerci. tu potes continuare ad ti. tm. §. proxi. Dictũ est. §. q̃ ex contractu filij pater non

b ¶ Hoc senatusconsultum. [b] Hoc senatusconsultum. de isto text. vide not. Bald. in. l. macedoniani. C. eod. quem allegat hic Paul. de cast. vt hic per eum.

c ¶ Hec exceptio. vide quod not. Bal. in auten. si qua C. ad velleia.

d ¶ Non pōt filius ei renuntiare. vide q̃ ponit Bar. in. l. si testamento. §. pe. de fideiuſ. ⁊ limita vt per do. Jo. in. l. nemo potest. de lega. j.

e ¶ Filium habeo. hec lex est multum nota. ⁊ de eius materia: vide Bal. in. l. si promittente. C. eo.

~ Andre. Poma. ¶ Hec. l probat q̃ l penalis ⁊ odiosa extenditur de vna persona ad aliam propter idẽtitatem rationis: vide concordata per Ro. cõsi. cccxcij. ij. dubio. vbi dicit quod. l. minorans penam in psonam vnius extenditur ad aliam in nõ expressa dato quod exceptiue loquatur.

f ¶ Filiussa. et adde Barto. in. l. cum tabernam. §. pe. in fin. j. de pig. idem in recipiente ambassiatam secũdum domi. Joan. and. in. d. §. mortẽ ⁊ ibi dixi in. vij. colum. et vide que no. Bal. in autẽ. qua in prouincia. in vlti. col.

~ And. Poma. ¶ Filiussa. Circa materiam huius tacitumitatis ⁊ quid operetur vide multa per Panor. consi. lxxxj. incipien. prima facie dicendum et quomodo possit extorqueri pcessio ab aduersario vide mat. not. xxj. incipien. no. mirabiliter modum de probatione autẽ epistolarũ cõtra scribentes pro illis quibus scribit vide Raph. cuma. cõsi. clxxvij. incip. recipies literas. colum. iiij. de intellectu huius. l. vide Alexã. in. l. nõ solum. §. morte. col. xj. de no ope. nun. ff. ⁊ Alexan. consi. clxvij. col. iij. vol. ij. Fel. in. c. nonne samaritanus. iiij. co. versi. fallit. iiij. de p̃sump. Barba. cc. consil. vj. colum. vj. volu. j. ⁊ consil. xxxvij. colum. iij. volu. j. ⁊ consi. xl. col. iiij. vol. ij. ⁊ consi. xv. colum. iiij. co. vo. Alexan. consi. xxviij. volu. j. vide addi. ad pano. c. ij. de fide instru.

g ¶ De peculio. Affi. ad intellectũ toti⁹ tit. vide Bar. post glo. in. l. pater qui castrense. j. de castren. pecu. et in. l. si finita. §. si de vectigali. in fi. de dam. infec. ⁊ formam libelli in actione de pecul. vide per Ly. in. l. pe. C. quod cũ eo. ⁊ glo. in. l. j. ff. si pars here. pet. in versi. vendicabit. ⁊ vide quod not. Bal. in. l. fi. in fi. C. quod cum eo. in vlti. col.

~ Andreas Pomate. ¶ De peculio. Et de quo peculio loquatur iste titulus. vide Areti. in. l. cum fund⁹. §. seruum tuum. ff. si certum petatur. Cepo. cõsil. xxj. columna. iij.

obligatur: sed q̃ aliquando pater cōuentitur de peculio vt qñ filius nō est mutuatus ideo ponitur rubric.
1 de peculio. ¶ Et pro huius declaratione. primo † q̃ro quid sit peculium. Azo dicit quod est vniuersitas q̃dã res in ea possunt esse mobilia ꝛ immobilia: ꝛc possibilia ꝛ incorporalia. vt ipse no. C. quod cum eo. circa medium. tij. colum. sed sua diffinitio procedit largo modo sumendo peculium. vt. j. videbitis. Nam quatuor sunt nomina vniuersitatis. s. hereditas: bona: peculium: ꝛ patrimonium: sed stricto modo sumēdo prout loquitur ti. noster. dico q̃ peculium est q̃dã parua pecunia quam seruus vel filius per parsimoniam acquisiuit. vt. l. peculium ex eo. j. eod. vel dominus vt merenti seruo dedit. i. quod sit questũ in peculio habere permissũ filio vel seruo. vt. l. peculium est. in princ. j. eod. ꝛ extra de fimo. c. de simonia ce. Pone exemplum: contingit enim plerunq̃ quod habentes seruos gastaldos dant eis pro eorum victu pouo singulis mēsibus quinq̃ florenos si quidē ergo seruus fidelis posset transire victũ suũ cum tribus florenis duos parcumoniasset: ista parcumonia p̃ cumoniatio appellatur: ꝛ exemplum istud in filio ꝛ in seruo procedit: ꝛ hoc totum peculium efficitur quotiēs dñs hoc agit: vt serui vel filij peculium efficiat. Secundũ exemplũ cum benemerenti dñs vel pater peculiũ concedit: sine dubio in seruo procedit sed in filio nō videtur procedere ꝑm iura. C. seu auten. Sz ꝑm iura ffozũ. procedebat sicut in seruo: qm illud
2 est peculium q̃ hz filius a patre cui? ñ administrationē non proprietatē habet: sed † pater filio merēti donat quatenus ascendunt merita filij eatenus filius capit vt extraneus: vt statim fiat dñs et illud trãsit in peculium aduentitium: cuius proprietas est hodie ipsius filij. ꝑmũ probatur in. l. si donatiōe. ꝛ ibi not. per dosto. C. de collat. ꝛ in auten. vnde si parens. C. de inoffici. testa. ꝛ. j. de castren. pecu. l. si forte. scōm probatur in. l. cū nō solum. ꝛ in. l. cū oportet. C. de bo. quesit. hz olim esset secus: q̃ aduentitia erant patris
3 pleno iure. ex his ergo pater † q̃ pater non de peculio: sed vt tāq̃ legitimus administrator conuenitur. vt no. in. l. pater qui castrēse. de castren. pecul. ꝛ. ē. de cōdi. vnde. l. f. pater a fratre. facit et. ē. q̃ not. j. de fide iusso. in. l. si quis pro eo. §. j. ꝛ no. instit. de act. §. fi. ꝛ in l. j. C. de bo. mf. dicam plenius. j. eo. ri. l. j. §. hec verba.
4 Item q̃ritur glos. † quot modis sumatur hoc nomē peculium: ꝛ dicit quod octo modis. primus secundũ tertius quartus quintus sextus septimus ꝛ octauus sunt clari. ¶ Sentio igitur ad tertium dum de castrē sive. quasi castrensi loquitur. ad cuius declarationem debes scire quod filiusfami. multis modis potest habere peculium. primo pecuniam paternã quã de patris arca accepit: puta quia administrabat bo
5 na patris: nam licet filius † dicat. vt dominus. rerum paternarum. vt. l. in suis. de libe. ꝛ posthu. et institu. de here. qua. ꝛ diffe. §. fin. hoc ideo dicit quia de eis aitur et propter spem future successionis. Item potest habere castrense peculium quod acquiritur in castris vel more castrorum. vt. C. de castren. pecu. l. j. ꝛ. j. de castren. pecu. per totum. Item potest habere quasi castrense peculium: vt si filiusfamil. haberet pecuniam ex publico in aliqua administratione constituta. vt. C. de assess. l. veiur. et in his duobus peculijs loco patris familias habetur. vt. ē. ad macedo. l. ij. ꝛ. C. de inoffi. testa. l. fi. Item pōt habere peculiũ aduentitiũ quod filius acquirit ex bonis maternis: vel aliunde quam a patre: ꝛ in hoc olim pater dominium pleno iure: hodie vero tantum habet vsumfructum et legitimus administrator. vt. C. de bo. mater. l. j. ꝛ in. d. l. cum oporet. ꝛ vtrobiq̃ not. quod est verum quando hoc peculium fuit quesitũ volũtate patris: alias pleno iure est filij: et datur tunc filio curator: in hoc peculio. vt. l. fina. C. de bo. que libe. item potest habere peculium profectitum quod conceditur sibi a patre. vt. j. eodem. l. depositi. §. fina. vel ab alio cōtemplatione tamen patris. vt. j. de vulga. substitu. l. sed ꝛ si plures. §. in arrogato. de vulgari et pupillari. ꝛ de isto loquitur hic titul. vt in parma questio. dicit. ꝛ oēs istos modos peculij ponit glos. in. l. frater a fratre. §. allega.

1 Modo iuris inspici debet.
2 Legitimus tutor an preferatur datiuo.
3 Actio de peculio datur inquantum vires peculij patiuntur ꝛ est naturalis. m. §. ꝛ nu. 13.
4 Illud quod est maioris ponderis ꝛ valoris premittendum est in his que sunt minoris.
5 Actio habet duas causas.
7 Actio de peculio in quo differt ab actione exercitoria vel institoria. ꝛ nu. 9. ꝛ. 10.
8 Quare datur potius hec actio de peculio contra patrem vel dominum: quam illa que descendit a iure ciuili.
11 Actio de peculio in quo differat ab actione tributoria.
12 Actio de peculio quod sit personalis.
14 Actio de peculio quod oriatur ex obligatiōe ciuili.
15 Obligationes que oriuntur ex rescriptis principum vel ex edicto prætoris q̃ habeant etiam effectũ naturalis ꝛ prodeant actionem.
16 Actio de peculio quod sit stricti iuris.
17 Actio que competit contra filium ꝛ datur contra patrem quod sit vna ꝛ eadem.
18 Pronomen hoc: quod sit demonstratiuũ tam ad oculum intellectus quam ad oculum corporalem.
19 Testis examinatus in palatio capitanei si deponēdo super articulo quod contractus fuerat factus in palatio episcopi dicat contractum factum in hoc palatio quod sustentetur dictum quia. refert ad oculum intellectus.
20 Qui agit de peculio q̃ non agat de in rem verso.
21 Quod in rem domini est versum quando dicatur esse in peculio.
22 Pater quando teneatur de peculio de quo peculio intelligatur.
23 Pater qualiter teneatur de peculio mortuo filio.
24 Masculinum quomodo concipiat femininum.
25 Quando masculinum concipit femininum an sit de proprio si gnificato.
26 Statutũ: quod si quis vadit de nocte puniatur in. x. quod comprehendit feminam.

Rdinarium. Illud principiũ vsq̃ ad §. potest status diuidit in quatuor partes. primo enim ponitur continuatio: secundo quadrupliciter agitur ex hoc edicto. tertio

ponuntur verba edicti. quarto illa incipit exponere. secũda ibi: est autem. tertia ibi: verba autem. quarta ibi: de eo loquitur. et hoc dicit. Sicut se habet patrimoniũ ad liberũ: ita se habet peculium ad seruũ vel filium vt pater vel dñs de peculio teneãtur. h. d. ꝑm
1 Iaco. but. ¶ Aemo ad primam partem ex † qua no. iuris ordinē esse inspiciendũ. ad q̃d. l. ij. §. de sta. ho. ꝛ habuistis no. in glo. rubri. §. de eo per quē fac. erit.
2 quod valet. ad. q. ibi notatã. nam. q. † fuit de facto an legitimus tutor excluderet a iudice confirmatũ. ꝛ. d. Mar. fl. disputauit hanc questionē in scholis. et determinauit confirmatum a iudice legitimo preferēdum: quia lex dicit omnino confirmandum. et quod hoc lex velit. dicit ipse patet ex ordine tituloꝝ. primo enim ponit de testa. tute. postea de confir. tuto. tertio de legi. tuto. vnde concludit: quod preferend? sit confirmatus: cum de eo prius disponat: et allegat pro casu huius. q. l. de creationibus. C. de episco. audi. nam dicit ipse tutorem filio furioso datum a patre in testamento preferendum legitimo qui eget cōfirmatione. vt. C. de testa. tute. l. penulti. in fine. l. iure nostro. infra de testa. tute. et. l. penulti. infra de cura.
3 furi. de qua. q. die vt ibi. ¶ Secundo not. † q̃d actio exercitoria et institoria dãtur insolidum ista vero in
4 q̃tum peculij vires patiuntur. ¶ Tertio not. q̃ † est premittendum illud quod est maioris ponderis et valoris potius q̃ quod est minoris. Item not. quod ipse contractus est ille qui tribuit actionem. tu dic q̃ contractus tribuit obligationē: obligatio vero actionem: vnde † actio habet duas causas vnam mediatam vt cōtractum. aliam immediatam vt obligationem. vt lege licet. paragrapho ea obligatio. de. pc.
6 ¶ Item not. quod † ista actio est datiua et non natiua: sed contrarium infra dicam. ¶ Oppo. quod ex hoc edicto agatur insolidum sicut ex alijs superiori-
7 bus titulis. de instito. et exercito. Solut. † ex hoc edicto agitur tripliciter. primo de peculio: et tunc predicti tituli ab isto differunt in duobus. nam in illis datur insolidum: hic de peculio. secundo differunt quia illi habent locum quando est determinatum certum genus negotiationis: hic quando nullũ. secundo modo agitur de in rem verso. et tunc differunt illi tituli ab isto: quia illi insolidum: hic in q̃tum est versum. ¶ Item illi quãdo est certum genus negotiationis hic quando nō est certum. tertio modo agitur quod iussuiet tunc illi ab isto non differunt nisi in vno. nam illi habent locum quando est certum et limitatũ genus negotiationis. hic quando incertum: sed conueniunt in alto: quia sicut illi insolidũ ita hic: ita debes intelligere glo. tuam. ¶ Extra glos. oppo. et videtur quod ista non possit aliquo modo competere: q̃ lex dicit quod contra nos agitur: aut ex contractib? per nos initis: aut ex quasi contractibus delicti: vel quasi delictis: aut ex varijs figuris causarum. nam pro his competunt actiones que personales dicũtur ex eo quod personas imitantur eorum qui contrahunt. vt institu. de acti. §. omnium Sed hic dicitur quod pater vel dominus conuenitur ex contractu filij vel serui. ergo ꝛc. Item alia ratione nam alteri per alterum non debet in qua cōditio afferri: vt in regula iuris non deber. infra de regu. iuris. sed hic si pater cōuenitur ex contractu filij vel dominus ex contractu serui videtur eis iniqua conditio afferri. Solu. dico quod hoc est de rigore iuris ciuilis et eius subtilitate: procedunt tamen de equitate prætoria. scilicet q̃d pater vel dominus conueniatur ex contractibus filij vel serui: quatenus est in peculio: idcirco dicit hic ter. prætor arbitratus est. igitur hec actio que de peculio dicitur est quedam cognominatio a prætore inductaꝛ vt hic patet. ¶ Sed circa hoc † quero quare datur potius ista actio: que a prætore descendit in dominum vel patrem: quam illa que descendit a iure ciuili. Respondeo breuiter omnis contractus qui a iure prætorio descendit et omnis prætoris intentio seu inuentio summa nititur equitate: vt est casus in lege puma. et secunda. infra si quis test. liber esse iuf. fitie. et hoc probatur in bo. pos. contra tabu. et alijs multis similibus que filijs emancipatis competunt. fuerunt enim inducte a iure prætorio: qui filij emancipati tanq̃ penitus extranei per emancipationem facti si pretertebantur a patre suo non poterant dicere testamentum nullum sicut quilibet extraneus pretertitus non potest dicere nullum: quia emancipatus de iure ciuili censetur omnino extraneus. sed prætor nitens equitate hoc solum nō attendens quod p emãcipationem a patre quis extraneatur: sed considerat solum naturalem actum: quia q̃nis emancipatus sit a patre: puer a patre suo procreatus est: et ideo subuenit ei per contratabulas sicut ius ciuile subuenit in potestate positis per ius dicēdi nullum. Et sic vides quod omnis contractus prætoris procedit a summa equitate. modo ad propositum. Si pater vel dominus concedit filio in potestate vel seruo certã pecunie quantitatem vt negotietur non exprimendo certum genus negotiationis: quia tunc haberet locũ institoria: fuit equum prætori visum quod ex quo pater filio vel dominus seruo concedit certam pecunie quantitatem: vt negotientur: quod ex contractu filij vel serui pater vel dominus conuenirī possint in q̃tũ ipsi in peculium concesserunt non attento quod pater vel dominus re contrahant sed attento eo solum quod equum est ex quo filius vel seruus, domini vel patris voluntatem habent: nam ex illa eorum voluntate videntur ipsi contrahere lz nō actualiter contrahant: nam tunc conuenirentur insolidum. et de rigore et de equitate. item ista equitas habet in se quandam aliam equitatem annexam. scilicet quod nō simpliciter et insolidum pater vel dominus teneantur: quia non simplex et absoluta fuit voluntas eorum ex quo certam et limitatã quantitatem concesserunt: vt detur enim illa voluntas limitata respectu quantitatis concesse filio vel seruo: ꝛ sic procedit hec equitas et a prima causatur: nam hoc est equum quod pater vel dominus conueniatur ex contractu filij vel serui propter eorũ voluntatẽ que est dum cōcedunt peculium a iure presumpta: et q̃d ipsi eatenus tenẽtur et non in plus se extendat obligatio: nisi quantũ est in peculio. ergo ꝛc. ¶ Tertio op. q̃ nunq̃ actio de peculio habet locũ que datur in q̃tum est in peculio: nam peculiũ est deducto eo quod patri vel dño debetur: vnde lz actualiter sit peculiũ tamẽ in substãtiali appellatione nullũ peculiũ esse censetur. vt. l. peculiũ. §. si ere. j. eo. q̃ etiam in dote et ceteris vniuersitatib? contingit. vt lege quod dicitur. infra de impensis. ꝛ. l.

si is.§.qd dicitur.j.de iure do.et.l.meuio.§.a me.de le.ij.et.l.ñ.in pun.j.de dote prele.cū si. item peculiū est:vt dixi qd volūtate dñi vel patris filius vel seruꝰ habet separatum a rationibꝰ dominicis.vt lege depositi.§.finali j.eo.Sed si in eo filius vel seruus patris vel domini debitores efficiūtur quomodo ergo de eo peculio pater vel dominus conueniuntur. vt.l. eo tempore.in pun.j.de pecu.Solu.dū dicis q in eo debitores efficiuntur:hoc intelligo non in casibus.l. peculium ex eo.j.eo.nec in his terminis.nam cum sic dar.scilicet vt sit peculium manifeste apparet nō sic dari:vt obligetur ad illud recipiens quia sic nō esset peculium.¶Sed contra istam solutionem op.nam hoc peculiuz.est in dominio patris vel domini:ergo qui illud tenet hoc ipso obligatus est:vt insti.de act. §.primo.Sol.ista obligatio est impropria ad tractatum de peculio non pertinens: lex enim de naturali obligatione loquitur.vt lege si noxali.in fine.infra.e. et.l.nec seruus.et insti.qd cū eo.§.cum aūt. vel dic q illa obligatio contra illum qui meum tenet: tunc est quoties ego destino rem petere:non quādo destino non petere:vt est in peculio: sed dominus adimeret eo ipso seruum sibi obligatum ad peculium restituendum:quapropter peculium esse desinit: nisi dolo faciat:tunc enim licet deficiat:rāmen fingitur non deficere: vt lege summa cum ratione. infra eodem. ¶Meuio ad questiones:et primo quero: cum hic dicatur quod actio de peculio differt ab actione exercitoria in vno. f.quod illa insolidum.hec de peculio.
9 nunc quero tan sint alie differentie. Respon.sic.nam illa habet locū quādo preponitur certo generi negotiationis:hec non.item illa habet locum quando filius vel seruus contraxit in merce nauali voluntate dñi vel patris:hec in patre vel dñio ignorante vel cōtradicente.vt.l.si quis seruū.§.etiam.j.eo dūmodo filius contrahat in peculiari merce.ad hoc facit.j de ver.obl.l.seruus verante.Item est alia differētia: nam qñ pater vel dñs conuenitur de peculio ex cōtractu filij vel serui pater vel domiꝰ si habet in aliquo obligarū filiū vel seruū quocūq modo vel quocūq iure ante omnes alios creditores deducūt qd eis debetur si ipsi cōueniantur ab alijs creditoribus actione de peculio ex cōtractu filij vel serui.vt.l.si quis seruum.§.etiam.j.eo.et.l.dāni.in pun.eo.tit. sed qñ intentat exercitoria nō habet locū ista predeductio: q tunc pater vel dñs tenentur insolidū. vt.s.dixi. q cū obligatio questra contra eos nō respiciat peculiū tenentur vsq ad interulam:nihil ergo possunt tūc prededucere. ¶Item quero in quo differat ab institoria. ¶Respon.in multis:nam illa insolidū hec de peculio vt hic:item illa quando filius vel seruus preponitur alicui negotiationi certe:hic quādo nulli certe negotiationi:sed simpliciter dominus vel pater filio vel seruo peculiū pecedit vt negotietur:item illa quā do interuenit scientia et consensus patris in genere vel domini circa alias res quam venales:hic vero quando ignorante et inuito domino vel patre seruꝰ vel filius super merce peculiari contraxit. vt dicta lege si quis seruum.§.etiam.infra eod. ¶Item quero in quo differt hec actio ab actione tributoria:Respon.actio tributoria impedit patrē vel dñm prededucere id qd naturaliter sibi debetur a filio vel seruo sed vocantur pater vel dñs duni aliquid debet eis a filio vel seruo in tributū simul cū alijs creditoribus ad id q̄ in peculio reperitur:vñ eligit quēdā via media vice actiōis exercitorie et de peculio et ipsam actionem tributi.ītē illa habet locū qñ interuenit simplex scientia dñi vel patris filio vel seruo cōtrahēte. vt.l.j.§.scientiā.ff.de tribu.hec autē qñ ignorāte vel sciente et contradicente patre vel dño filius vel seruꝰ contraxit. et ista sola scientia est illa que tollit patri vel dñio predeductionem in tributoria qd secus est in actione de peculio in quo pater vel dñs deducunt primo qd eis debetur a filio vel seruo ꝛc. ¶Itē illa cōpetit etiam si nil sit in peculio.vt.s.de tribu.l.j.§. merx.ista vero secus. Item alia differentia ponitur
12 in.l.de pecu.ff.de tribu. ¶Itē quero an actio de peculio sit in rem vel in personā. quidam dicunt q est in rem vt ostendant qd nulla obligatione presupponant:et sic pater per filiū vel dñs per seruū nō obligatur:qd probatur:quia re perempta dñs non tenetur sicut in reali.vt.l.quesitū.in pun.j.e.z pro eis argunt q ille ad quē transit peculiū potest conuenirī.vt.l.et ancillarū.§.si seruus.j.eo.quod non est in actionibꝰ personalibus.vt.l.j.§.si heres.ad trebe. et.l. fideicōmissum.§.tractatū.ff.de iudi. Preterea cedendo peculium liberaretur vt.l. sed post.ff.cōmuni dividun. in fi.quod non est in actionibus personalibus.vt.l.fī cū fructuarius.ff.de vsufruc.item datur contra dñm vel patrē mēsium ad eos peruenit de peculio et sequitur rem. Si rem ergo est realis qd est contra naturam personalis que sequitur personā. vt.l.oēs.de act.et oblig.pro qua optime facit.l.quesitū.§.is qui. j.eod. In contrariū est veritas pro qua est opi.gloss. in.l.depositi.j.e.et ita videtur sentire Ja.de are.j.ti. primo.in.l.puma.nā et fideiussor accedit.vt.l.creditorem.ff.titu.j.et.l.eo tēpore.j.eo. sed obligatio fideiussoria requirit obligationem.vt insti.de fideiuſ.§. fideiussori.in pun.sed obligatio respicit personales actiones.vt insti.de act.§.j. Preterea tex. videtur expressus in.l.j.j.de custo.reorū.et.in.l.iij.in fi.j. e. et.l. summa cum ratione.j.eo.et insti.de act.§.in personā quicquid dicat Lyn.in lege dominum. C. quod cum eo.qui dicit quod est actio personalis cum adiectione in rem:quia leges predicte loquuntur de ipsa actione cum adiectione de peculio:nec potest separari dicta adiectio quin aliqd remaneat sicut qualitas a suo subiecto: vt lege secundā supra de vsufructu. contraria non obstant.nam video quod in personalibus quia re perempta liberatur:vt in debitore specet:vnde video quod ille ad quem res peruenit titulo singulari:tenetur actione scripta in rem:vt lege de eo.in fine.supra ad exhiben.et lege puma. paragrapho penul.infra de interdi.et hoc casu liberatur cedēdo rem bonafide:vt.d.l.sed postq̄.in fi. ¶Itē
13 quero posito quod sit in rem scripta quod tamē nō est verum an sit datiua vel natiua:quod est quando nascitur ex matre obligatione. Ly.in dicta lege dominum circa fi.dicit q est datiua.tenetur enim pater vel dñs propter contractū filij vel serui nō ex aliqua obligatione:sed quia lex dat hanc actionē.facit tex. j.hac ea.l.ver.est autem. Sed hoc est falsum et contra text.plurium legum. primo contra.l.depositi.in princip.cum lege tertia.§.si filius.et.§.iulianus.z §.

sed z si filius.j.e.z.j.ti.j.l.j.ideo cōcludo q sit natiua et oriatur ex matre obligatione ad qd facit.l. si quis cū filio.j.eo.ibi debitores ꝛc.l.eo tēpore.§. si creditores.j.eod. ¶Item quero tan oriatur ex obligatione
14 ciuili z naturali.an ex ciuili tantum.in hoc sunt opiniones quas refert gloss in.l.frater a fratre.ff.de conditio.in debi. Azo z Hugo. dicunt quod est sola ciuilis obligatio que tamen habet effectum naturalis.z pro eis facit:q deficit cōsensus:imo obligatur pater vel dominus inuitus:vt.l.si quis seruum.§.etiā.j. eo.vbi dicitur q pater z dñs tenētur ciuiliter.alij dicūt qd est ciuilis z naturalis:quia sola naturalis et sola ciuilis non est sufficiens ad producendam actionem.vt no. insti.de obliga.circa princ. Breuiter opi.Azo. puto veram:nam obligatio naturalis dicitur de iuregentium:vt.l.stichum.§.naturalis.de solu. et.l. partetez: ff. de seruitu.vrba.predio. Sed qd pater vel dñs teneantur de peculio non est de iuregentium. ergo ꝛc. ¶Item non est hic consensus qui naturalem obligationem inducat.ergo ꝛc.non obst. si dicatur ergo nō est sufficiens ad producendā actionē:q debes sci
15 re qd quedam sunt obligationes ciuiles que habēt effectum naturalis:vt dicit Azo. ppter autoritatem statuentium:vt obligatio que descendit ex rescripto principis:vel ex edicto pretoris:vt in casu nostro que producunt actionem. Possumus tamē dicere q hec est ficta naturalis:quia illud quod facit iudex vel cōdictor legis videtur facere pare:vt.l.si ob causam.C. de euict.z not.in.l.j.§.hec verba.ff. ne vis fiat et.z.l. puma.de legt.z hoc est quod voluit dicere habet effectum naturalis. ¶Item quero an hoc sit proprium nomen actionis.hoc tangitur in.l.iij.§.iulia.j.eod.et
16 ibi dicam. ¶Item quero tan actio de peculio sit bonefidei vel stricti iuris.dico quod semper est stricti iuris ēquis illa que cōpetit p filium sit bonefidei:vt l.moia.§.in bonefidei.j.de vsuris .ita dicit Guil.in
17 d.l.iij.§.iul. ¶Itē q̄ro tan actio q̄ cōpetit contra filium:z que datur cōtra patrē vel dñm sit vna z eadē: an vero sint due.s. vna que competit contra filium: alia que cōpetit cōtra patrem. Rñdeo q vna est z eadem:vt.l.iij.§.sed si filius.versi.nec interesse.j.eo.et ita tenet dñs Joan.in.l.cū filius.j.de verb.obl. nam si diceres q essent due:esset de necessitate dicendum q actio que competit contra patrem haberet aliam causam quā actio que cōpetit cōtra filiū:q si esset verum sequeretur q ex vno cōtractu orirenē due actiones:qd est falsum:nā vnus est ꝓtractus z nō plures: vt.l.si cū filio.j.de compen. Sequeretur etiā q plures obligationes oriūtur:qd dicere est absurdum. sed licet sit vna z eadem:tamen qualitas eius mutatur.q nō fit condēnatio insolidū cōtra patrem sicut cōtra filiū:vt est text.not.qui hoc probat in.l. tam ex contractibus.ff.de iudic.q etiam optime vidistis in l.in delictis.§.si detracta.ff.de nora. Et ex hoc sequitur effectus quod interitu speciei sicut liberatur filiꝰ liberatur etiam pater vt.l.si homo.j.de verbo.obligatio.dicam in.l.si ex duobus.§.in hoc autem. j. eo. ¶Meuio ad secundam partem.s.ad ver. est autem. ex quo not.text.ibi.dum dicit hinc oritur actio z not. ad illā questio.an actio de peculio sit natiua vel datiua.de qua dixi.ff. ¶Opponi.ad id quod intendit quod istud edictum sit triplex.imo videtur quod nō sit nisi vnum:vt.j.proxi.§.cum suppletione glos.j. ibi posite.huius timore gloss.exponit triplex. t. triplicīter agitur. q. d. vnum tantum est sed tribus modis agi potest. ¶Itez oppon.dicitur hic quod hoc edictum ꝛc. sed hoc non potest procedere: quia certum est quod hoc pronomen hoc est demōstratiuum ad oculum:vt.l.nemo.j.de heredi.instituen.et ibi not.z quod not.in.l.si ita stipulatus fuero hanc summam. de verbo.obligatio.sed nullum apparet edictum:ergo non conuenit istud pronomen. Solu.istud
18 pronomen hoc: est demonstratiuum etiam ad oculum intellectus.vt.l.meuius.§. duobus. j. de legatis secundo.ergo hic legislator voluit demōstrare id qd habebat in mente: et sic refertur ad intellectum: non autem ad oculum:z ad istam solutionem facit vbicū q in iure habes pronomen hoc:tam ad demonstrationem corporalem: quam ad intellectualem est demonstrabile:vt.l.hec actio. supra de calum. et.l. prima.§.hec actio.supra de his qui dete.vel effu.z.l.hec actio.supra de eden.et.l.puma.ff.de seruitu.rustico. predio.cum simi.quia certum est ibi ad oculum non posse demonstrari:cum sint incorporalia.ergo z cetera.et de hoc not.domi.Francisc.de pisis in.l. puma de operis noui nuntia.z in dicta.l.meuius.§. duobꝰ.
19 de legatis secundo.per quod videtur posse sustineri dictum testis qui super vno articulo in palatio capitanei dixit contractum celebratum in palatio episcopi.et super alio capitulo dixit in hoc palatio:nam refertur ad oculum intellectus hoc verbum in hoc palatio.scilicet episcopi:de quo supra dixerat: nō ad oculum corporis.argumen.extra de testib.c. cum tu. nisi causa conuertatur z intelligeremus quod demōstraretur res corporalis per ea que not. in.d.§. duobus.et in.j.constitutione.C.z ffonum. ¶Item quer:t
20 hic glos.an qui agit de peculio videatur agere de in rem ver.quidam dicunt quod sic.per istuz tex. pro quibus facit.§.in rem autem.versi.licet enim.insti. quod cum eo.z.l.filiussa.j.titu.ij.Item quando agit contra patrem vel dñm de peculio istud cōputatur et censetur esse in peculio:quod pater vel dñs debēt filio vel seruo.vt.l quā tuberonis.§.sed z id qd.j.eo. et istud nil aliud est diceremisi qd pater vel dñs tenētur ppter id qd versum est.vnde cōcludūt qd q agit de peculio agit de in rē verso.in cōtrariū determinat hic gl.qd q agit de peculio nō agit de in rē verso. p qua vr tex.expressus in.l.iij.§.si filiꝰ.ver.quicquid.j. eo.z.l.z ancillarū.ij.rūso.j.eo.z ad istū text.rñdet.q illud qd hic dicitur qd agit de in rē ver. dic.sez intelligū de in rē vers. vt ibi.interdū de peculio. vt hic. qd pt:q ponit eas distincte.Sed ad primū nō rñdetur dic q nō obst.§.in rē ver.iz.q qd ibi dicit qd vna est actio de peculio:intellige qd ille qui.pponit actionē de peculio sequitur effectū semper z interdū de in rem ver.vt qd dñs dz aliquid seruo.vt.d.§. sed et id
21 qd. ¶Aduerte tñ qd non semper illud qd est versum in rē dñi censetur in peculio. nā tunc in peculio censetur qd in rē dñi versum est quoties seruus dñi naturaliter sibi obligat. z hoc tunc demum est cum vertit in rem dñi animo repetēdi nō alio donādi:nē si cōsumptū sit illud qd versus erat:vt q: granum vinum z oleū quod mutuo acceperat dederat familie dñi z ab ea fuit subtractum: non quod granū vinum

vel oleū est in peculio: z tñ in rem dñi versum est: tē si seruus debet dño vl- b tra quā vertent. si de inrē verso dñs cōuentatur. nō deducit sibi debitū. i actione de peculio deducturus. ꝛ sit arg. cōtra. j. de in rē ver. l. quidā. z ꝑ- ter istos effectus necesse est dicere actionē de peculio ab actiōe de in rē verso discrepare. vt. l. j. j. titu. j. z vidi- c stis. s. de differēciis inter istā actionē et illā. z eodē modo respōde ad. l. fi- lius. j. tit. ij. de quo articulo not. in. d. §. in rē aūt. institu. qd cū eo. ¶ Venio ad tertiā partē. q̄ est in versi. verba. q̄ pōit ba edicti. z gl. supplet sicz actio nē in dñm vel patrē. Sed pro decla- 22 ratione † q̄ro hic 1. q̄ ꝑ ex cōtractu filij tenet de peculio: q̄ro de quo pe- culio possit intelligi cū filiusfa. possit habere plura peculia. vt dixi. s. in ru- bri. gl. in. l. pater qui castrense. j. de ca- stren. pecu. mirabiliter ridet q̄ de iu re antiquo pater tenet de peculio. ꝑ- fectitio q̄ ipse filio concessit: z passus est eū habere. Itē de peculio aduēti- tio q̄ de iure antiquo non distingue- batur peculiū aduēritiū a ꝑfectitio: cū quicquid q̄rebat filij q̄rebat patri. de castrensi vero peculio nō tenet pa ter filio vtio: sed ipse filij cōuenit. vt l. iiij. §. j. de castren. pec. Itē hodie in aduēritio peculio ꝑ nō tenet actiōe de peculio: sed pōt cōuenirī vt legitimus administrator filij. vt. l. j. C. de bo. mater. quod not. q̄ per hoc habes in- tellectū totius tituli de peculio: z hec 23 vera vtio filio. ¶ Sed quid † mortuo filio e' qualiter tenetur pater de pecu- lio? Rñd. de iure antiquo de peculio aduentitio z profectitio tenebatur in tra annū per titulū qñ actio de pecu- lio est an. de peculio vero castrēsi. si q̄ d̄ pater occupauit iure peculij inci- pit assumere post mortem vires pe- culij profectitij. ideo tenet de peculio ultra annū. vt. d. l. parer qui castrense. secus. si vt heres occupat. hodie vero indistincte pater occupat vt heres in aduentitio castrēsi vel quasi: ideo nō tenebitur de peculio sed ciuili perpe tuo. Sz cōtra hoc facit: q. ipse succe- dit filio: quo ergo pōt teneri de pecu lio. nam pater qui tenetur de peculio habetur vt fideiussor. vt. l. cū filius. j. de ñ. ob. z no. gl. in. l. sed si dānū. §. ſz ſi creditor. als est sub. l. peculiū. j. e. sed si fideiussor succedit principali ex tinguitur obligatio fideiussoria. vt. l. heres a debitore. §. qd si idem. j. de fi deiuſ. vbi istā oppositionē facit glo. z solut in d. l. pater qui castrēse. de castrēsi pecu. ¶ Venio ad quartā partē. e.

a. ¶ Ex contractu filij. z vide quatuor casus no. p gl. in l. cū ancilla. C. qd cū eo. in quibus pater vel dñs nō tenet de peculio nisi i- ꝗtū locupletior facius est et Bald. qui addit q̄ntū in. l. si filius famī. s. de iudi.

Andr. po.

b. ¶ Contra hoc. vide Alex. cōsi. lxxx. col. ſi. vol. j. z ꝛ ſi. xxiij. co. ij. vol. ij. z cōsi. cxv. col. ij. vol. ij.

c. ¶ Aut masculinū. qñ masculinū cōprehendat feminū vtō bar to. in. l. j. j. 8 verb. sign.

Andr. po.

d. ¶ Et tūc. vide Alex. cōsil. cxiij. ij vol.

Andr. po.

e. ¶ Indifferēcis, vide Are. consi. xxxix. co. ij.

24 in ver. de eo ex quo' not. † q̄ masculinum concipit fe- mininū. Cōtra hoc oppo. de. l. si ita relictū. in princ. de leg. ij. z. l. qui duos. de leg. iij. l. lucius. §. quesitum. Solu. vt per Ly. in. l. quicūq; de ser. fugi. z ibi etiam Odof. z in Spe. de disputa. a duoca. §. j. Docto. in. l. j. j. de verbo. signifi. de quo est hodie glo. in. c. generali. de elec. in. vj. z plenissime per do. Franci. de pisis in. d. l. j. de verbo. signi. tetigi etiam in. d. l. si ita relī- cum. vnde potes dicere q̄ aut masculinum pronun tiatur per nomen proprium: z tunc non cōprehendit femininum. aut per appellatiuū: z tunc aut pronūtia tur substātiue aut adiectiue. primo casu aut tale sub- stantiuum est generis cōmunis: z tunc masculinum. nō cōcipit femininū: q̄ pronuntiatio fit in vtroq; ge nere. arg. de vulg. z pupi. l. cū ex filio. §. j. z quia quod cōmune est ita se hz ad masculinū sicut ad femininū. vt. j. de verb. signi. l. hominis. aut est generis masculini: vt nomen filiorū libertorū z fratrū: z tunc aut ser mo ex cōuenientia rei de qua loquimur nō. est ada prabilis ad vtrūq; genus: vt si dico liberti sunt mar ti vxorū. z tunc nō continentur femine: z hoc non ex ni nominis sed rei. i. materie. aut cōuenientia sermo nis potest adaptari vtriq; generi. z tunc aut loq̄mur in materia que recipit interpretationē extensiuam: z tunc masculinū cōprehendit femininum: z ita loquū tur. l. qui duos. z. l. lucius. §. quesitū. z. l. si ita relictū. aut in materia que non recipit extensionem seu inter pretationem extensiuā z tunc nō concipit femininū. vt. j. de ven. in pos. mit. l. j. §. quare hanc. doc. not. tra dit. l. iusto. j. de verb. sig. si vero pronuntiatur sermo masculinus adiectiue. z tunc aut substantiuā in sub stantiuo generis masculini z tunc aut in materia ex tensibili z cōprehendit femininū. vt de verb. signi. in l. quisquis. aut in materia non extensibili z tunc sec?: aut substantiuatur in substantiuo generis cōmunis. d vt puta quisquis homo. z tunc ex vi accidentis. i. ad iectiui nil importatur: q̄ accidens est ad substantiaz cui coheret signum. non enim proprietas z significa tio: sed ex vi substantiui oratio significat vtrunq; se xum. vt. j. de iure fis. l. ait diuus. z. j. de verbo. signifi. l. j. z. l. j. j. de reg. iuris. z vide quod not. in clemen. j. de 25 electio. in. ij. glo. ¶ Sed quero † in casu in quo masculinum concipit femininum: an sit de proprio significato. verbi. Jacob. but. hic dicit q̄ non: sed potius ex quadam interpretatiōe. z hoc probat per istum tex. nam si esset de proprio significato verba prolata in masculino intelligerentur in femININO: quod hic est se cus. sed mihi videtur q̄ nec ex ꝑpio significato nec ex interpretatione masculinum concipit femininum: et quod nec possit procedere istud Bocardicus: quia vbi cūq; tu dicis quod masculinum possit concipere femininum: non est bene dictum: quod istud sit ex vi verbi masculini: imo dico. ex vi rationis: quia indifferens est ratio: quod probo per tex. istum qui dicit ex hoc edicto in femininum sexum actio datur. non au tem dicit ex verbi interpretatione: q̄ non vi interpre tatiōis sed vi causē rōnis q̄ indifferēs est ad vtrūq; sexū. sic in. l. ſz z si pfīa. §. hoc senat?. s. iti. j. excēptū. in 26 statuto quo † cauet q̄ si q̄s vadit de nocte puniat? in r. z loq̄tur de ꝑbo masculini generis. dico ergo q̄ sta tutū cōprehendit femininū genus: nō vi verbi sed vi rationis indifferentis. sed si statutum diceret sic. si. e.

quis rapuerit virginem vel moniales puniatur in. r. isto casu statutum non comprehendit femininum: q̄ nō est indifferens hec ratio. nam statutum qd̄ habet locū in masculo non hz locū in femina. z sic de simili.

Et cum impubere. Ex contractu ser- 1 uiuel filijfamilias minoris pater vel dominus non conuenuntur nisi in ꝗtum locupletiores facti sunt. vel vi vertius dicā: nisi inꝗtum locupletatum est peculiū. h. d. ¶ Opp. et vi- detur q̄ imo inꝗtum est in peculio. vt. s. e. l. in pin. So. speciale est hic. ratio specialitatis potest esse. nā 5 ex quo grauatur pater vel dñs in vno: ſcz q̄ si seruus vel filiusfa. minor lederentur propter eorum facultā tem non restituerentur: vt. l. iij. §. ii. s. de mino. releua 6 tur in. hoc quod non teneatur de peculio sed inꝗtum peculiū est locupletatum. arg. l. eum qui. in pin. s. de iureiur. ¶ Item querit hic glo. an isto casu pater vel dominus deducet sibi debitum sicut si conuenirē de peculio. et dicit q̄ sic.

1. ¶ Verbum habeo: q̄ non denotet dominium.
2. Bentiuū qñ denotet dñium et qñ possessionem. 1
3. Statutum quod accipiēs rem alteri? puniatur in. r. quomodo intelligatur.
4. Cōmunis vsus loquendi q̄ attendatur in statutis. 3.
5. Quod actio de peculio sit pretoria.
6. Id quod est cōmune q̄ sit meum.

Potestatis. Jurisconsul. hic exponit verbū 1 potestatis positu z in edicto. et primo dicit q̄ istud verbū potestatis: refertur tam ad filium ꝗ ad seruum. secō dicit q̄ seruorū appella tione continentur nedum propij: sed hi quos bona 2 fide possidemus tantūmodo. et q̄ appellatione ser uorum cōmentur non solū proꝑij sed cōes. z hoc di cit. verbū potestatis: assimitur large vt cōprehēdat 3 seruos proprios et cōes et etiā bonafide possessos: z eos in quos habemus vsum fructū et hereditartos. et cōprehendit dños vtriusq; sexus minores et furio sos. h. d. cum. l. seq. ibi ex ea causa. ¶ Not. q̄ † verbū habeo: verificatur siue res sit mea siue non: adeo qd̄ de necessitate nō denotat dñi existentiā. ad quod. l. j. 2 §. quod autem. de vi z vi arma. ¶ Secō no. † q̄ ge nuiꝰ verificatur ratione possessionis. Contra hoc op. z videtur q̄ genitiꝰ habeat significare dñium. vt. l. seruū titij. j. mandati. z. l. si heredis seruus. de le ga. j. z. l. si seruus cōmunis meus. j. de stipu. ser. Sol. fateor q̄ genitiuus habet dictā significationē z etiā alias significatiōes: vt hic. vbi ponitur in. l. debet sum: put magis aptus est in materia in qua ponitur. vt. l. quoties in stipulationibus. de verb. obli. vbi ex presse ponit hoc exemplum. dum dicit liber Aristo telis. z. l. quoties idē sermo. de reg. iur. z l. libroiū. §. 3 j. z de leg. iij. ¶ Sed pone. † dicit statutū q̄ quicūq; acceperit rē alterius puniatur in. r. quero quid signi fica illud rē alterius. an dñium an vero possessionē. z videtur q̄ significat dominiū: ita q̄ nō possessiocē. vt. l. ij. post pin. s. de reli. z sumpt. fu. In cōtrariū qd̄ verificetur nō tñ in dñio sed etiam in possessione: vt hic. Item si habeo rem commodatam vel depositā apud me dicitur esse in potestate mea: vt. l. j. in pin. et. l. ait pretor. cū. l. seq. s. nau. cau. sta. dic quod de. p pto z stricto significato significat dominium. vt. d. l. ij. sed de significatiōe magis larga z impropria cō prehendit etiam possessionem z detentationem: vt hic. vnde generaliter antiqui dicebant q̄ genitiuus quandoq; regitur ex natura eius quod est alterius: quandoq; ex natura possessionis. in statuto vero licet debeamus accipere propriam significationem vocabuli. vt. l. non aliter. de legat. iij. tamen propter 4 communem vsum loquendi accipiā hoc secō modo. vt. l. libroiū. §. quid ergo. z ibi not. de leg. iij. z. l. lucius. et quod ipse communis vsus loquendi attendatur. facit qd̄ not. in. l. ij. §. tulerunt. in glo. no. arg. s. de ori. iur. ¶ Secō no. q̄ † iste actiōes sunt pretorie: vt hic. in. l. ex ea causa. ibi: honorarie z. ad qd̄ facit. l. j. in pri cip. s. eo. l. pretor arbitratus. j. eo. z. l. titius. de ac. et oblig. ¶ Tertio no. q̄ † id q̄ cōmune est meū est. de quo per Dy. in. l. serui electione. de leg. j. z per Ly. in l. j. C. qui testa. fa. pos. z per Dy. etiam in. c. in re comuni. de regu. iur. in. vj. z per do. Fran. de pisis in. l. sed si hac. §. qui manumittitur. de in ius vocan. z in. d. l. j. C. qui testa. fa. pos. in simili. z ego tetigi in. d. l. serui electione. plenius ꝗ alibi.

¶ Actio de peculio: an sit data vel remissiue. 2
Verba edicti absolute posita qd̄ verificentur etiā in eo qui in nullius est potestate.
Hereditas iacens quantum ad hunc titulum qd̄ nō dicatur domina.

Licet. Istud pin. summaui cum prece- dentibus. z adhucvenit ad expo sitionem illius verbi potestatis positi in edicto. ¶ Ho. q̄ † ista actio est. data: vt hic in tex. ibi: politeatur z. c. ibi: dari de peculio. de quo dic vt dixi. s. eo. l. j. ¶ Tres no. qd̄ † verba edicti absolute posita in eo qui est in potestate alterius ve rificantur etiam in eo qui nullum habet dominum: vt hic. ibi: in nullius potestate z. c. ¶ Itē not. qd̄ † he reditas iacens quantum ad hunc titulum non dicit domina: licet in alijs secus. vt. l. hereditas. j. de acq. re. do. Nam hic requiritur dominum personeviuen tis nō ficte. z est ratio: quia in cōstitutione peculij re quiritur cōsensus: sed hereditas nō potest consen tire. ergo z. c. sed tñ ex equitate verificatur etiā in per sona representata a iure: vt est heres qui ab hereditate iacente representatur.

Unde labeo. Hic Jurisconsultus declarat plenius qd̄ dixerat in princ. l. adducendo dicta Labeonis. ¶ Ho. q̄ verba edicti que dicūt: que in alterius potestate z. c. verificatur in vna z eadem persona. ¶ Oppo. hic 1. q̄ seruꝰ liber factus ꝑuenitur de eo q̄ gessit in seruitute. ꝗ de lege j. C. an ser. ex suo fa. z per totū. Sol. vt in gl. ¶ Item opp. 2. hic seruum liberum factū teneri de peculio. ꝗ imo videtur q̄ insolidum: nā ex quo est liber z heres censetur liber factus a die mortis testatoris: z sic videtur nōvt seruus ꝗrisse. vt. l. omnia fere. j. de reg. iur. z. l. heres qñq; j. de acqui. here. Glos. sol. sed sua solu. esset vera quādo esset institutus pure liber z he res: sed hic non fuit institutus pure: sed fuit vulgariter substitutus. vt patet in tex. ibi: mox repudiārit? z. c. que substitutio est conditionalis institutio. vt no. in. l. gallus. in pin. de libe. et posth. et. l. in ratione. §. si filio. ad legem falci. et. l. qui liberis. de vulga. et pupil. et ideo in medio tempore non dicitur esse he res: nisi fictione iuris.

1 ☞ Uerbũ alterius cõprehendit masculinum et femininũ.
2 Tutor et curator equiparantur.
3 Si agitur cõtra furiosum libellus formatur in persona procuratoris.
4 Constitutio seu demandatio peculij non finitur morte.
5 Pupillus etiã cum tutoris autoritate non constituit peculium.

Parui autem. Hic iurisconsultus exponit verbũ edicti qui in alterius ꝛc. h.d. verbũ alterius: cõprehendit vtrũq; sexum minores et furiosos. h.d. ¶ Ho. 1 qõ dixi in summario † istud verbũ alterius: cõprehendit masculinũ et feminiũ. ¶ Ho. tex. q; dñs est obligatus. ¶ † Ho. in ver. in furiosi. tutorem 2 et curatorẽ equiparari. ¶ Itẽ no. † q; 3 qñ agitur ꝓtra furiosum debet formari libellus in pſona curatoris. ¶ Op. q; dñs dicitur fideiussor serui, vt. l. cũ filius. de ver. obli. et no. in. l. sed si dãnum. §. sed si creditor. als est sub. l. peculium. j. eo. sed mulier non potest intercedere: quia habet exceptionẽ velleiani. ergo ꝛc. Sol. hic in re propria. ad qõ facit. l. de die. §. j. ſ. qui satisda. 4 cog. ¶ Item nor. † q; ista demãdatio seu cõstitutio peculij non finitur morte mãdantis seu ꝓstituẽtis ꝛc. ¶ Ho. 5 etiam pupillus † cum tutoris autoritate non posse constituere peculiũ: ꝛ idẽ si esset furiosus.

a ¶ Si filiuſka. vide doct. in. l. si et duob⁹. §. j. ſ. tibi omnino ange. ꝗ duo. reis.

✱ De peculio Bart. alĩ. hic contrariꝰ: ꝓ quo vide eiusdẽ concor. Bar. cõsi. xiij. incipi. longe subtilius.

1 ☞ Interrogatus de duobus pot simul in diuersis orationibus rũdere.
2 Ne iuris ordo in rũdendo peruertat cõgrua debet fieri rũsio.
3 Intercessio dicitur officium.
4 Actio de peculio an sit propriũ nomẽ actionis.

a **Si filiuſka.** Hic exponit vltimũ verbũ edicti scilicet negotium gestum, est ꝛc. et incipit: declarare quando dicitur negotium gestum: ꝛ primo de negotio extraiudiciali. ꝛ glo. diuidit. tu dic q; iste est ꝓprie. §. vsq; ad. §. ex furtiua. et diuiditur in tres partes principales. primo format tres questiones in persona duorum. f. serui ꝛ filij. secũdo incipit ad illas respondere circa pſonam serui. tertio circa personam filij. Secunda ibi: ꝛ est verius. tertia ibi: sed si filius. Item secunda pars diuiditur in. vij. partes. nã primo iurisconsultus respondet ad primam. q. dum seruus fideiussit: quia ita demum obligat dominum si fideiussit in causa peculiari: secus si extra causam peculiarem. Secundo respondet ad tertiam questionem dum seruus mandauit. ꝛ similiter ibi distinguit in causa peculiari vel nõ et tene primam lectu. gloss. tertio dicit q; distincto ad hibita in mandatario serui nõ admittitur in fideiussore filij: sed indistincte dicit patrem de peculio teneri. quarto dicit distinctionem ad hibitam in mandatario serui habere locum: etiaꝛ in fideiussore ipsius serui. quinto quod est dictum in fideiussore filij: dicit habere locum etiam in mandatario ipsius. sexto qõ dictum est in fideiussore ꝛ mandatario filij q; agunt de peculio dicitur habere locũ qñ fideiubet vel solut patri creditori: alias mandatarius soluens solutum cõdicit: ꝛ fideiussor dato a filio contra patrem succurritur: ꝛ fideiussor exceptione doli tuatur. septimo dicit dñm obligari ex facto serui extraiudiciali: secus ex negotio iudiciali: siue iudicii agitetur coꝶ arbitro. siue coram iudice. secunda ibi: iulianus quoq;. tertia ibi: cui ꝓgruit. quarta ibi: idẽ accipiꝰ. quinta ibi: idemq;. sexta ibi: qõ si filius. septima ibi: si seruus. Item tertia pars principalis diuiditur in duas partes: ꝛ primo dicit q; filius fideiubendo: vel mandando indistincte obligat patrẽ, non distinguendo in causa peculiari vel non. secõ qõ dictum est patrem obligari ex facto filij extraiudiciali indistincte habet locum etiam in iudiciali: siue iudicium agatur coꝶ arbitro siue coram iudice. item qñcũq; ꝛ quotiesq; in iudicio interueniat. secũda ibi: quare ex cõpromisso. ¶ Uenio igitur ad secundam partem principalem: quia prima est clara. ꝛ examinemus hunc. §. per partes. ꝛ ista secunda pars. h.d. Seruus fideiubẽdo vel mãdando extra causam de peculio nõ obligat dñm de peculio: sed fideiussor dato a filio contra patrem hac actione succurritur si ipse est creditor: alꝰ mãdatarius totum condicit ꝛ fideiussor vtitur exceptione. h.d. ¶ Ho. qõ † de duobꝰ interrogatis simul potest in diuersis orationibus responderi. Secõ nor. † qõ congrua debet fieri responsio: ne iuris ordo in respõdendo peruertatur. ¶ Tertio no. † qõ intercessio dicitur officium ad qõ. l. j. in prin. j. ad velleia. ¶ Glo. 4 et Bull. querunt: hic an actio de peculio sit propriũ ✱ nomen actionis: dic vt hic per eos pro quibus facit tex. in. l. titius. j. de rescin. vendi. ꝛ insti. qõ cum eo. §. ita. et. §. ie quoq;. ꝛ videtur tex. in. l. si tamen. §. fili. ſ. de exercito. ꝛ ibi glo. no. de hoc vt per Bull.

1 ☞ Qui non obligatur in iudicio obligatur cõpromisso in arbitratorem: secus in arbitro.
2 Laudum latum per arbitratorem quod sit quedam transactio.
3 Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum.
4 Ueniens contra laudum nullum qõ non incidat in penam.

Si seruus. Hec est septima pars. et hoc dicit. Qui nõ obligatur iudicio nõ obligatur cõpromisso. h.d. ꝛ intelligo hoc verũ ꝛ † in compromisso in arbitrum secus in arbitratorem. nũc 1 † enim est quedam transactio. vt in auf. vt diffe. iudi. §. si vero contigerit. Et sic quidam contractus: sicut ergo obligat dñm de peculio cõtrahendo ita ꝛ in arbitratorem compromittẽdo. quod no. ¶ Ho. quod sicut seruus non potest esse in iudicio. vt l. seruus. C. de iudicijs. ita nec compromittere quoniaꝛ ꝛ arbitria 3 sunt redacta ad instar iudiciorum. vt. l. j. C. de arbitr.

4 ¶ Item no. qõ qui † venit cõtra laudum[a] qõ est ipso a iure nullum in penam nõ incidit. ꝓ quo facit text. et gl. in. l. apud celsum. §. itẽ queritur. de doli excep.
1 ☞ Filius fideiubendo cõpromittendo ꝛ cõtrahendo quod obligat patrem de peculio.
2 Illa obligatio qua tenentur pater ꝛ filius qõ sit eadem numero.
3 Iudigo actionis quod non attendatur.
4 Filius qõ possit compromittere sine patris cõsensu.
5 Arbitria in quo sunt redacta ad instar iudiciorũ ad hoc vt filius possit agere sine patris consensu.

Sed et si filius. Hec est tertia pars principalis. ꝛ. h.d. ¶ Filius 1 † fideiubendo cõpromittendo ꝛ contrahendo patrẽ c obligat de peculio. h.d. ꝛ in hoc differt a seruo. quaꝛ differentiam no. ꝛ istam ꝛ alias differentias habes 2 plene. C. qõ cum eo. in. l. nulla res. ¶ Ho. qõ † eadem obligatio est numero illa qua tenentur et pater et fi- 2 lius. ¶ Item no. † q; oligo actionis non attenditur. 3 ¶ Item not. q; licet † filius in iudicio esse non possit 4 sine cõsensu patris. vt. l. fi. §. necessitatem. de bo. que libe. tamen cõpromittere potest. vt hic fm Bull. sed ego dico qõ de hoc est gl. in. d §. necessitatẽ. ¶ Sed cõtra hoc oppo. de leg. j. C. de arbi. vbi arbitria sunt 4 redacta † ad instar iudiciorum. dicit glo. qõ est verũ. interdum tñ fallit. vt patet in. l. quid ergo. §. ex compromisso. §. de his qui no. infa. ꝛ. l. si dictũ. §. j. de eutcto. Alli dicunt qõ hoc est verum: qñ ex sententia arbitri oritur actio. tu dic ꝛ melius: aut agitur ex sententia arbitri tanq; ex iudicio: et tunc debet consentire. vt. l. cum antea. et. l. ne in arbitris. C. de arbi. aut agitur ex contractu ꝛ tunc secus: quod no. multum. huic etiam adde. l. post legatum. §. si filius. de his qui. vt indignis.
1 ☞ In iudicio quasi contrahitur ꝛ an celebretur ex sententia vel litis contestatione: ꝛ nu. 6.
2 Ex sententia oritur obligatio.
3 Iudicia sunt quasi cõtractus et iudicia et stipulationes equiparãtur. ꝛ nu. 16. vbi in quibus differant.
4 Actio qõ non sortiatur naturam in cuius locum surrogatur.
5 Actio de peculio nõ est propium nomen actionis.
7 Ante litis contestationem super principali negotio non proceditur ad diffinitiuam.
8 In emergentibus ante lit. contesta. quod quasi contrahatur.
9 Arguere de contractu ad quasi contractum qõ possit et nu. 12.
10 Arguere de sententia ad vltimam volũtatem quod liceat.
11 Factum iudicis dicitur factum partis.
13 Actio iudicati quod oriatur ex obligatione que causatur ex sententia.
14 Actio iudicati seu in factum ex ſnia qõ sit natiua.
15 Ex sententia interlocutoria quod oriatur actio in factum sicut ex diffinitiua.
17 Iudigo actionis an attendatur.
18 Si per statutũ pro crimine in quo pena sanguinis euenire imponẽda imponatur pena pecuniaria an poterit transigi super tali crimine.
19 Si pro homicidio imponitur pena pecuniaria an poterit in dicto casu interuenire procurator.

a ¶ Uenit contra laudum. Ueniens contra laudũ nullum non incidit in penam: imo dicit tex. no. in. c. examinata. de confir. vtil. vel inutil. qõ etiam non potest emologari laudum super quo non procedit compromissum. Item ad hec facit glo. no. in. l. si patronus. j. si quis in frau. pa. et p istũ text. dicit Bal. in. l. ij. in. j. co. C. de excep. rei iudi si ꝗ laudum nulla pot opponi exceptõ poterit opponi exceptio q; cõpromissuꝫ est nulluꝫ facit. l. diuus. et ibi Bar. de testa. mi. Ad de an incidat in penã q; ꝓtrahenit laudo nullo. Bal. cõsi. xxvij. libr. iij. ꝛ an laudu possit emologari nullo p̃ cedente cõpromisso. Pet. de anch. consi. cclxij.

b **Idem scribit.** b Istũ. §. discedentibus. et. h.d. In iudicio quasi cõtrahitur: ꝛ ideo iudicati pater tenetur primo actionis origine non inspecta. h.d. ¶ Not. † qõ in iudicio quasi contrahitur. ¶ Itẽ no. qõ iste quasi contract⁹ celebratur[c] ex ſnia: et ponit eũ glos. iudicio. i. sententia. alibi dicit qõ iste cõtractus celebratur lites cõtestatione: vt no. in. l. ij. in fi. de preto. stipu. dic vt ibi. ¶ Item no. † q; ex sententia oritur obligatio qõ dic vt dixi in. l. iulia. verũ debitorem. §. de condi. inde. 3 ¶ Item no. qõ † iudicia sunt quasi cõtractus. qõ valet ad materiam morte ꝛc. ¶ Item no. qõ iudicia ꝛ stipulatio- 4 nes equiparantur. ¶ Item not. † qõ actio non sortitur eius naturam in cuius locum subrogatur. ¶ Item no. q; 5 † actio de peculio non est propriũ nomen actionis. ¶ Uenio † ad primuꝫ ꝛ 6 op. hic dicitur qõ in iudicijs contrahitur. et glos. exponit id est in sentẽtia. contra imo videtur qõ in lit. contesta. fiat quasi contractus. vt not. in gl. magna. in. l. ij. de preto. stipula. Solu. in iudicio sunt duo quasi contractus. vnus est qui fit per lit. contesta. et ille

Idem scribit. Istũ. §. discedentibus. et. h.d. In iudicio quasi contrahitur: ꝛ ideo iudicati pater tenetur primo actionis origine non inspecta. h.d. ¶ Not. † qõ in iudicio quasi contrahitur. ¶ Itẽ no. qõ iste quasi contract⁹ celebratur[c] ex ſnia: et ponit eũ glos. iudicio. i. sententia. alibi dicit qõ iste cõtractus celebratur lites cõtestatione: vt no. in. l. ij. in fi. de preto. stipu. dic vt ibi. ¶ Item no. † q; ex sententia oritur obligatio qõ dic vt dixi in. l. iulia. verũ debitorem. §. de condi. inde. ¶ Item no. qõ † iudicia sunt quasi cõtractus. qõ valet ad materiam morte ꝛc. ¶ Item no. qõ iudicia ꝛ stipulationes equiparantur. ¶ Item not. † qõ actio non sortitur eius naturam in cuius locum subrogatur. ¶ Item no. q; † actio de peculio non est propriũ nomen actionis. ¶ Uenio † ad primuꝫ ꝛ op. hic dicitur qõ in iudicijs contrahitur. et glos. exponit id est in sentẽtia. contra imo videtur qõ in lit. contesta. fiat quasi contractus. vt not. in gl. magna. in. l. ij. de preto. stipula. Solu. in iudicio sunt duo quasi contractus. vnus est qui fit per lit. contesta. et ille cedente cõpromisso. Pet. de anch. consi. cclxij.

✠ Andreas Pomate.

¶ Contra laudũ: De quo vide aliquas remissiones in. l. pacta que contra. C. de pac. ꝛ consi. xxxij. volu. ij. vbi declarat.

b ¶ Idem scribit. et adde qõ Bar. in. l. si finita. §. si de vectigalibus. de dam. infec. in vl. col. intelligit istum tex. habere locũ qñ in certa quantitate cõdẽnatur filius ꝛ nõ in publicatione bonorũ. item qñ nec cõdemnatur in absentia. qõ intellige qñ semꝗ fuit absens. secus si fuit litem cõtestatus ꝛ postea se absentauit: quia tenetur ꝓpter quasi cõtractũ initum in cõtestatione. per no. in. l. ij. j. de pto. stip. per gl. ꝛ doc. licet si in absentia cõdẽnetur tenebit pater: sed hoc vltimũ nõ est sine scrupulo. primo quia vbi alias ſnia nocet tertio nunq; nocet qñ fertur in absentẽ. licet sit cõtestatus iuxta no. in. l. qui repudiantis. j. de inoffici. test. et p Bar. in. l. cũ filius. de ver. obl. Itẽ quia iste qui loqtur in quasi cõtractu sententie q; immediate ordinat ad id qõ immediate deuenit in ſnia: q; ratio cessat in quasi cõtractu qui fit per cõtesta: ꝛ vide Jo. de imo. in. d. §. si de vectigalibus.

✠ Andreas Pomate.

c ¶ Celebratur. vide ad hoc Feli. rub. de re iudi. col. ij. ꝛ in. c. qõ ad cõsultationem. col. ij. eo. titu. Barba. consi. xliij. ij. volu. Bal. consi. cccx. in. ij. parte.

obligat me ipsi instantie iudici. ⁊ operatur effectum. vt postmodum iudicii in sequentibus actibus possit agitari: adeo qō post lit. contest. iudex potest procedere me absente. quiquidem iudex hoc facere non posset ante lit. contest. quia ante lit. contest. super negotio principali non pōt proceedi ad diffinitiuam vt no. in auk. qui semel. qūo et quando iud. fm communem opini. et extra de dolo et contu. c. causam q̄. ⁊. c. prout nobis sed proceditur ad captionem pignorum ⁊ ad missiones in possessionem pro mensura debiti declarati. vt. l. cū proponas. ⁊ auk. ei qui. C. de bo. auk. iud. possi. ⁊ ad alia remedia de quibus in. l. j. de suspe. tuto. j. ⁊ in. l. j. §. si quis ius dicen. non obtemp. Alius est quasi cōtractus qui fit in iudicio per sententie prolationem: ⁊ ita loquitur hec gl. ⁊ iste quasi contract⁹ qui fit per actum sentētie obligat me non instantie: quia iam est finita p sententie prolationem. vt. l. terminato. C. de fruc. ⁊ li. expen. ⁊ quia sntia imponit finem cōtrouersie: sed obligat me stare ei qō in sententia cōtinetur: hinc est qō ex ista sentētia oritur quedā actio iudicati seu in factū: qō idez est. vt. C. de rebus cre. l. actori. Logo: esn observare qō in sententia cōtinetur. ⁊ sic bene obligo: sicut quocunqz ptractu. ¶ Sed † circa hoc quero[a] dixi quod per lit. cōtest. quasi cōtrahitur. quero quid in his que emergunt ante cōtest. li. an in his dicatur quasi cōtrahi. Dico qō sic: nam q̄tus in eis nō cōtestetur lis expresse. tñ quasi cōtestatur. vt no. in. c. prudentiam. §. iij. de offi. dele. si ergo quasi cōtestatur: ergo quasi cōtrahitur: qō multū no. de hoc est ter. expressus in. l. de etate. §. qui interrogatus. de interro. act. nā in ipsa interrogatione ⁊ rñsione quasi cōtrahitur: et tñ fit interrogatio ante lit. cōtest. vt eo. tl. l. j. ⁊c. ¶ Itē circa istud q̄ro quare gl. exposuit hic cōtrahi. i. quasi contrahi. Rñ. ideo sic exposuit quia quando aliquis quasi cōtrahit vtriusqz cōsensus non est necessarius. vt est videre in negotiorum gestore qui ignorante dño imo etiam inuito gerit. vt. l. solendo. §. de neg. gest. Si aūt vtriusqz cōsensus esset necessarius esset verus cōtractus: vt. l. j. §. de pac. Sed cōtra istud opp. tu dicis q̄ hic nō est cōsensus. cōtra. naz lex dicit q̄ ex sententia oritur actio in factū: vt. l. actori. C. de re cre. ⁊ hic. Sed actio pūpponit obligationem ciuilem ⁊ naturalem. nā ex sola ciuili nō oritur: vt no insti. de obl. in prin. sed ex tracqz: vt no. in. l. iur: sgētili. §. quinimo. de pact. ⁊ in. l. fideiussor. §. fideiussor. de fideiuß. sed hic est ciuilis tantum ex sententia: quia sententia est actus ciuilis: vt. l. actus legitimi. de reg. iur. qui actus ciuilis alium actum ciuilem inducit nō naturalem: nō autem est naturalis qñ consensu causatur: vt. l. j. §. de pac. hic autem nō est cōsensus vt dicis: sed potius dissensus: quia iudicii reddit in multum: vt. l. inter stipulātem. §. j. de verb. obli. ergo ⁊c. Pe. soluit istud contrarium ⁊ male dicit. dicit esn qō hic est quedā tacita obligatio ex qua oritur actio ex re iudicata. Alij dicunt q̄ hic est verus cōsensus ex quo causatur naturalis. nam in iudicio quasi cōtrahitur vt hic. sed oīs cōtractus hz in se cōsensuz: vt. d. l. j. de pac. ergo ⁊ quasi ꝛctus: ⁊ per pñs obligationē naturalem. nam † arguitur de cōtractu ad quasi contractum: vt insti. de ac. §. j. ⁊. l. impuberes. j. de auto. tu. ⁊. l. si ex duob⁹. §. de neg. gest. cū si. item ille vī cōsentire qui causam cōtradicendi nō habet. j. fol. ma. l. ij. §. volūtate. sed lata sententia declarat q̄ ille qui condēnatus est nō habuit bonā causam vel iustam cōtradicendi: ergo videtur cōsentire: ⁊ ex illo cōsensu nasci naturalē ex snia ⁊ ex quasi contractu iudicij. item coactavolūtas: volūtas est: vt. l. j. C. ex qb⁹ cau. insa. tr̄ro. ⁊ in. l. si mulier. §. si metū. §. qō met. cau. ergo ⁊ cōsensus a quo causatur naturalis. item licitum est † arg. de sentētia ad vltimam volūtatem: vt. l. nō est mirum. §. de pig. act. sed ex vltima volūtate ouk actio: ergo ⁊c. Item ille qui nō appellat videtur consentire iudicatis: vt. l. hi qui ad ciuilia. C. de app. ⁊. l. ab eo. C. qūo ⁊ qñ iud. ⁊ dixi in. l. interdum. §. de condi. inde. do. Fran. de pisis dicit aliter et melⁿ q̄ hic nō sit tacita obligatio: vt voluit Pet. nec expressa vt alij voluerūt: vt. §. dixi. imo potius sit ficta. qō videt satis suadere qō hic vī qō in iudicijs quasi cōtrahit a quo causatur naturalis obligatio. nam etiā video in quasi cōtractu q̄ tutor gerit negotia infantis: et obligatur actione tutele ex quasi ꝛtractu: ⁊ sibi obligat infantem qui nullū hz cōsensum: hoc etiā video in negotiorū gestore qui gerit negotiū furiosi q̄ nullum hz cōsensum: vt de vtroqz pbatur insti. de obli. que ex quasi cōtractu. §. j. et. ij. Preterea ter. est expressus insti. de obliga. que ex quasi cōtractu. post pūc. qō in quasi cōtractu non est consensus. Preterea de necessitate quasi cōtractus nō est qō quis cōsentiat: vt probatur in omnibus legibus que ex quasi ꝛtractibus loquūtur. nam cōsensus dicit mecum actū simul fieri: vt. l. cōsensu. de acti. ⁊ obli. et. l. j. §. de pact. siue ergo accipiam cōtractum negotiorum siue tutele siue cōmunionis: ita qō incido in cōmuni diuidundo nō est dare simul consentire. nam si ego gero absentis negotia certe nil sentit mecum simul: sed bene dico qō ibi est sensus: quia ibi vnus agit: et sic sentit. item probatur in cōditione indebiti que dicitur obligatio ex quasi cōtractu: ⁊ tamen cōstat manifeste inter solientem ⁊ recipiētem cōsensum nō interuenisse: sed potius errorem qui cōsensuz impedit: vt. l. si per errorem. §. de iurisd. om. iudi. et tamen video qō obligatur condictione indebiti. nam licet cōsentiat soluēdo errat tñ in causa solutionis circa qō vide glo. in. l. j. in prin. §. de condi. indebi. Item in aliis vbi dicam istum consensum fictum ⁊ fubauditum a lege ex quo possit naturalis obligatio procedere. et iste est

a. ¶ Circa hō q̄ro. per li. pref. quasi ꝛhik: hz qd de his que fiūt asi lit. pte. an qua si ꝛhak. ad de not. per Bar. post gl. i. l. ij. §. j. de pto. stip. ⁊ qd i his in qb⁹ lis nō ꝛtestat. vide Bar. i. l. nihil. §. de p cu. ⁊ quod ibi dixi. idē dicas in in rameto. vt l. depositi. j. eo. §. j. et adde qō p snia ⁊ etiaz quasi ꝛhik si sit cōdēnatoria: se cus si absolutoria fm Bal. i l. fi. C. si plu. vna snia. ⁊ i l. eos. C. ne temere. in fi. C. de ap. Et ista faciūt an in iudicii vel emergēti sit lis cōtestāda. de q̄ p Bal. in auk. si qs. i iij. col. C. de testi. ⁊ i l. ij. C. de or. cog. et ibi etiaz dicit Bal. q̄ in exceptiōibus nō q̄ si ꝛhik: et sic lis nō ꝛtestat: quia exciptēdo nemo obligatur.

7 ⁊c. ⁊ iste quasi contract⁹ qui fit per actum sentētie obligat me non instantie: quia iam est finita p sententie prolationem. vt. l. terminato. C. de fruc. ⁊ li. expen. ⁊ quia snia imponit finem cōtrouersie: sed obligat me stare ei qō in sententia cōtinetur: hinc est qō ex ista sentētia oritur quedā actio iudicati seu in factū: qō idez est. vt. C. de rebus cre. l. actori. Logo: esn observare qō in sententia cōtinetur. ⁊ sic bene obligo: sicut quocunqz ptractu.

8 ¶ Sed † circa hoc quero[a] dixi quod per lit. cōtest. quasi cōtrahitur. quero quid in his que emergunt ante cōtest. li. an in his dicatur quasi cōtrahi. Dico qō sic: nam q̄tus in eis nō cōtestetur lis expresse. tñ quasi cōtestatur. vt no. in. c. prudentiam. §. iij. de offi. dele. si ergo quasi cōtestatur: ergo quasi cōtrahitur: qō multū no. de hoc est ter. expressus in. l. de etate. §. qui interrogatus. de interro. act. nā in ipsa interrogatione ⁊ rñsione quasi cōtrahitur: et tñ fit interrogatio ante lit. cōtest. vt eo. tl. l. j. ⁊c. ¶ Itē circa istud q̄ro quare gl. exposuit hic cōtrahi. i. quasi contrahi. Rñ. ideo sic exposuit quia quando aliquis quasi cōtrahit vtriusqz cōsensus non est necessarius. vt est videre in negotiorum gestore qui ignorante dño imo etiam inuito gerit. vt. l. solendo. §. de neg. gest. Si aūt vtriusqz cōsensus esset necessarius esset verus cōtractus: vt. l. j. §. de pac. Sed cōtra istud opp. tu dicis q̄ hic nō est cōsensus. cōtra. naz lex dicit q̄ ex sententia oritur actio in factū: vt. l. actori. C. de re cre. ⁊ hic. Sed actio pūpponit obligationem ciuilem ⁊ naturalem. nā ex sola ciuili nō oritur: vt no insti. de obl. in prin. sed ex tracqz: vt no. in. l. iur: sgē

9 C. de bo. auk. iud. possi. ⁊ ad alia remedia de quibus in. l. j. de suspe. tuto. j. ⁊ in. l. j. §. si quis ius dicen. non obtemp. Alius est quasi cōtractus qui fit in iudicio per sententie prolationem: ⁊ ita loquitur hec gl. ⁊ iste quasi contract⁹ qui fit per actum sentētie obligat me non instantie: quia iam est finita p sententie prolationem. vt. l. terminato. C. de fruc. ⁊ li. expen. ⁊ quia snia imponit finem cōtrouersie: sed obligat me stare ei qō in sententia cōtinetur: hinc est qō ex ista sentētia oritur quedā actio iudicati seu in factū: qō idez est. vt. C. de rebus cre. l. actori. Logo: esn observare qō in sententia cōtinetur. ⁊ sic bene obligo: sicut quocunqz ptractu.

10 ¶ Sed † arg. de sentētia ad vltimam volūtatem: vt. l. nō est mirum. §. de pig. act. sed ex vltima volūtate ouk actio: ergo ⁊c. Item ille qui nō appellat videtur consentire iudicatis: vt. l. hi qui ad ciuilia. C. de app. ⁊. l. ab eo. C. qūo ⁊ qñ iud. ⁊ dixi in. l. interdum. §. de condi. inde. do. Fran. de pisis dicit aliter et melⁿ q̄ hic nō sit tacita obligatio: vt voluit Pet. nec expressa vt alij voluerūt: vt. §. dixi. imo potius sit ficta. qō videt satis suadere qō hic vī qō in iudicijs quasi cōtrahit a quo causatur naturalis obligatio. nam etiā video in quasi cōtractu q̄ tutor gerit negotia infantis: et obligatur actione tutele ex quasi ꝛtractu: ⁊ sibi obligat infantem qui nullū hz cōsensum: hoc etiā video in negotiorū gestore qui gerit negotiū furiosi q̄ nullum hz cōsensum: vt de vtroqz pbatur insti. de obli. que ex quasi cōtractu. §. j. et. ij. Preterea ter. est expressus insti. de obliga. que ex quasi cōtractu. post pūc. qō in quasi cōtractu non est consensus. Preterea de necessitate quasi cōtractus nō est qō quis cōsentiat: vt probatur in omnibus legibus que ex quasi ꝛtractibus loquūtur. nam cōsensus dicit mecum actū simul fieri: vt. l. cōsensu. de acti. ⁊ obli. et. l. j. §. de pact. siue ergo accipiam cōtractum negotiorum siue tutele siue cōmunionis: ita qō incido in cōmuni diuidundo nō est dare simul consentire. nam si ego gero absentis negotia certe nil sentit mecum simul: sed bene dico qō ibi est sensus: quia ibi vnus agit: et sic sentit. item probatur in cōditione indebiti que dicitur obligatio ex quasi cōtractu: ⁊ tamen cōstat manifeste inter solientem ⁊ recipiētem cōsensum nō interuenisse: sed potius errorem qui cōsensuz impedit: vt. l. si per errorem. §. de iurisd. om. iudi. et tamen video qō obligatur condictione indebiti. nam licet cōsentiat soluēdo errat tñ in causa solutionis circa qō vide glo. in. l. j. in prin. §. de condi. indebi. Item in aliis vbi dicam istum consensum fictum ⁊ fubauditum a lege ex quo possit naturalis obligatio procedere. et iste est

11 propiori modus loquendi qō lex fingat istum cōsensum q̄ si dicatur tacitus vel verus vt illi dicere voluerunt. ⁊ idem dicam in aliis quasi ꝛctibus in quib⁹ dicam istum cōsensum fictum ⁊ subauditū a lege ex quo obligatio naturalis possit procedere. vnde cōcludo qō ex sententia oritur obligatio naturalis causata a cōsensu ficto qui dicitur esse in illo quasi contractu iudicialis: ⁊ iste oportet te intelligere. ¶ Item † illud qō facit iudex videtur facere pare: vt. l. si ob causam. C. de euict. ⁊ no. in. l. j. §. hec verba. ne vis fiat et. Preterea de nouo non est mirandum qō lex pūmat cōsensum. nam si lex facit qō pūsumatur contractus vbi nō est. vt. l. vnica. C. de rei vxo. act. multomagis potest pūmere cōsensum. facit. l. vēdicantem. §. j. de euic. nec potest ꝛpedere illud quod Pet. dicit qō est tacita obligatio ex qua oritur actio: quia lex dicit q̄ extra id qō agitur tacita nascitur obligatio. et ideo non est verū qō tacite nec expresse agatur. vt. l. si is q̄. §. si libero. §. cōmodati. nō est ergo verū dicere q̄ sit tacita obligatio: q̄ tacita obligatio: siue loquamur in personalib⁹ siue in obligatione bonorū siue quomodocūqz semper resultat ex eo qō licet nō sit expressum tacite tñ pars cōsentit. vt. l. post cōm litt. C. de pac. sed tñ. d. §. si libero: dicit extra id qō agitur. et inter ipsos nō agitur tacite vel expresse: sed agitur vt dixi. ad id qō alij dicebāt qō hic est verus cōsensus: probant ipsi qō in iudicio quasi ꝛhitur ⁊c. Rñ. qō hoc nō prēdit: nā nō sequitur. oīs ꝛctus hz in se consensum: ergo ⁊ oīs quasi ꝛctus: quia hoc est falsum: vt patet insti. de ob que ex quasi ꝛctu nascuntur. circa pūn. et per totū. ⁊ si nō est ibi cōsensus: nō est mirum si non

12 sit ibi naturalis. nec ob. † qō possum⁹ arguere de cōtractu ad quasi ꝛctum: q̄ id est verū: nisi diuersitas causarum inducat obligationem: sed diuersitas causarum est. ergo ⁊c. ⁊ qō sit diuersitas causarū patet: quia obligatio naturalis ex cōtractu causatur a cōsensu: sed in quasi cōtractu nō est consensus. ergo in hoc nō sunt pares. vt dixi. et si tu dicis nōne actio et obligatio ex quasi cōtractu reperiūtur per totū titulum de obliga. q̄ ex quasi ꝛctu. Sol. dico qō non sequitur est dare obligationē ex quasi cōtractu. ergo ibi est dare cōsensum: quia dico q̄ ibi est naturalis: sez ficta: q̄ licet in veritate nō habeat cōsensum: tñ in veritate lex fingit: sed si esset cōsensus verus vel rectus nō diceretur ficta sed pūsumpta obligatio causata a cōsensu pūsumpto. ⁊ sic est arg. in. §. nostro. qō in quo liber quasi cōtractu sit dare obligationem fictam. Item ad illud qō dicunt qō qui nō habet causam cōtradicēdi per. §. voluntatē ⁊c. Rñ. qō non est verū quia ibi loquitur in casu specialissimo. vt no. in. l. qui ad certū. j. locati. conuncta. l. dotem. folu. mat. Preterea posito qō sit argumentum verum. tñ tunc nō est cōsensus tacitus vel pūsumptus sed fictus. cuz ter. ibi dicat videtur. q̄ verbū videtur: hz impropriatem denotare ⁊ fictionez: vt. l. naturaliter. in pñ. de acqui. posse. Item ad aliud qō dicū qō coacta volūtas: volūtas est ⁊c. Rñ. ⁊ dico qō in iudicijs nulla est voluntas etiā coacta: sed omnino in mutum reddūtur. est enim voluntas ficta: ⁊ nō vera: siue dicas esse liberam vel coactā. ⁊ si tu dicis: veritas ⁊ fictio equiparantur. vt no. in. l. si filius. §. si cer. pet. ergo sicut vera voluntas ⁊ verus cōsensus inducunt obligationē

ita ⁊ ficta debet inducere. fateor argumentum istud qō idem inducunt: sed disputatio nostra in qua sumus est solum de causa inducente obligationez naturalem sez an sit cōsensus verus an fictus an pūsumptus seu tacitus: ⁊ dico qō fictus. vt. §. dixi. Sed tñ circa hoc dicerem qō non est consensus verus nec tacitus nec fictus. Ad cōtrarium tñ fideor ⁊ dico qō hic est ciuilis sola que habet effectū naturalis. ppter aut oritatez statuentis. vt dicimus in rescripto principis ⁊ in edicto p̄tonis et si. ⁊ hoc est qō volunt dicere Azo in l. frater a fratre. §. de condi. indebi. dicens qō illa ciuilis habet effectuz naturalis. ¶ Sed circa hoc ego quero vnde ista factio iudicati seu in factuz oritur: text. h. d. qō ex re iudicata. qō intelligē qō oritur ex sententia non immediate: sed ex obligatione que causatur ex sententia tanqz ex materia vt hic fm Bul. ad qō facit. l. iij. §. solusse. de re iudic. ⁊. l. chirographus. §. labeo. de admi. tut. qō not. quia accidit

14 q. † an ista actio sit natiua vel datiua: nam videtur natiua: qñ vbicunqz est dare materiam ex qua nasci possit actio semper est natiua. vt. l. iurisgētiū. post pūn. §. de pac. sed hic habes expressum qō est obligatio ex quasi cōtractu: et sic est natiua et non datiua.

¶ Item † quero an ex sententia[a] interlocutoria oriatur actio in factuz sicut ex diffinitiua. dic qō sic. vt. l. j. §. si quis ius di. non obtem. ⁊ l. cū nō solū. §. j. de bo. que libe. et vide que dixi. §. de tutetur. l. nā ⁊ postea. §. fi. ¶ Quero an qō hic dicitur habeat locum in sententia arbitri. vide de hoc. j. de re iudi. l. j. ¶ Cento ad secūdum † notabile in quo dixi q̄ iudicia ⁊ stipulatiōes equiparātur ex hoc collige arg. ad. q. offertur libellus cōtra principalem: ⁊ procurator rñdet. qō litis cōtestatio videtur inutilis: ⁊ quicquid ex ea sequit nō valet: sicut esset inutilis stipulatio si vnⁿ interrogaretur ⁊ alter rñderet. illa enim persona intelligitur in stipulatione que fuit expressa et nulla alia: vt. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. de verbo. obli. posset tñ defendi: quia licet nō ageret procurator nisi dño presente: in iudicijs tñ sic. vnde magis videtur idem factū fuit ⁊ procuratoris in iudicio q̄ in ꝛctu: vt. §. de pcura. l. in cause. §. fi: facit. §. si quis cau. l. pe. Itē alibi ꝛ alium offertur libellus ⁊ alter rñdet ⁊ valet iudicū: vt in auk. causa que fit cū monacho. C. de cpi. ⁊ clerī. ⁊ C. de bo. ma. l. j. nō ob. hec similitudo: quia in multis est differētia cū redda-

a. ¶ Quero an ex snia. vide bal. in. l. j. in fi. C. cōmi. vl episto. et Bal. post glo. in. d. l. cū nō solū. §. necessitate. i. iij. col. in ꝛhi. sequit. de bo. q̄ lib. ⁊ ibi etiaz p Bar. ⁊ plenⁿ p Bar. i. l. a diuo. in pñ. in vlti. q. de iud. ⁊ ibi p alios. et p imol. in. l. qō iussit. in vlt. col. co. titu.

tur iudicium in inuitum ⁊ non stipulatio. item in stipulatione ꝓhimus were in iudicijs quasi ꝓhimus vt hic. qd est notandū. ¶ Venio ad tertiū notabile ſcz qd actio non fortitur naturā ei⁹ in cuius locū subrogatur. qd examina vt per Dy. in l. ſi eū. §. qui iniuriarū. ſi quis cau. ¶ Venio ad quartū notabile qd † origo actionis nō dz attendi. de quo hic per glo. ⁊ Bul. & quo no. arg. † ad qōnem super crimine qd ingerit penam ſanguinis pōt transigi: vt l. transigere. C. de transac. ſi fiat ſtatutum qd imponatur pena pecuniaria: non videtur qd poſſit transigi vt hic: quia non origine ⁊c. ad qd facit. l. qd ad ſtatum. j. de penis. Item facit † ad. q. dñi mei in l. pe. §. ad crimen. j. de publi. iudi. ſi ſtatutū imponit penā pecuniariā. p homicidio an poſſit interuenire. pcurator: ⁊ ſi attēdimus originem nō poſſet: vt l. cuius. C. de adul. et ibi no. ſecus ſi nō attēdimus originem vt hic. tū in hoc debem⁹ ſeruare conſuetudinem: vt l. cum in fundo. §. ſi fund⁹. j. de iure do. ⁊ vide de hoc etiā per dñm meum in l. ſeruū quoq;. §. publice. §. de pcur. ¶ Venio ad quintū notabile qd dixi ex ſentētia ⁊c. ad qd facit l. iij. §. ſoluiſſe. et. l. intra. de re iudi. qd examinaui. §. in primo notabili. ¶ Ad qd tū oppo. glos. de. l. ſi. C. de vſu. rei iud. ⁊ nō ſoluit. dic qd ideo ibi: quia odio vſurarum: quia vſure cētesime non currunt.

17 a ¶ Ex furtiua cā. Sz qd in delictis. an pr̄ teneat. p filio de peculio. vide text. no. i l. quoties. la ij. cum ſeq. ⁊ ibi p barto. ff. de no ra.

18 b ¶ Peculiū materia hui⁹. l. vide Bal. in l. ſi. in. ij. colum. cū ſe. C. qd cum eo.

c ¶ Si opē. in ꝓ. opp. ⁊ h̄ aduerte: q; forte eſt. nā debes ſcire ibiq; ferēs opez furto ⁊c. Adde q̄ not. in. l. iij. cū ſeq. §. de condi. fur.

19 **Ex furtiua causa.** [a] Ex maleficio nō datur hec actio niſi inquantum locupletatur peculium. h. d. alios caſus vide: vt no. in. l. cū ancilla. C. qd cum eo. ¶ Sed cōtra iſtum. §. oppo. de. §. §. prox. Sol ibi pater nō conuenitur ex delicto filij: ſed ex quaſi contractu. ⁊ ſic nō obſtat. demum ergo filio cōdēnato actione ex maleficio pater cōuenitur de peculio. Pone ergo filium cōuenri cōdictione furtiua vel l. aquilia. ⁊ eſt cōtumax. querit primo: nunquid poſſit fieri miſſio in bonis filij. videtur qd nō: quia filio agenti et fugienti. i. conuento pater dz cōſentire: ſed hic nō cōſentit: ergo ⁊c. ſed circa hoc dico qd interdum filius fugiēdo facit aliquem actum: et tunc pater cogitur cōſentire. Interdum fugiendo nō facit aliquem actum: ⁊ tunc nō cogitur ei cōſentire qd non eſt: vt. j. de euic. l. ſi dictum. §. penul.

1 ☞ Maius delictum eſt in committendo q̄ in omittendo.

Si filius fami. Qui obligatur ſaluā facere rempublicam nō obligatur de quolibet ſingulari. h. d. ¶ No. qd pater obligatus eſt ⁊c. de quo dic vt. §. in. l. j. Not. qd non eſt recta allegatio de delicto in cōmittendo ad delictum in omittendo. ad qd facit. l. ⁊ an in totum. §. fi. j. de impen. in rebus do. fa. et l. ſi mota. j. ſolu. mat. In cōtrarium facit. l. iniuriarū. §. ſi quis de honoribus. j. de iniur. ⁊. l. imperatores. j. ad munici. Sol. vt no. in illis. ¶ No. † qd maius eſt delictū in cōmittēdo q̄ in omittēdo. ¶ Oppo. de. l. quoties. j. ad muni. vbi teneē inſolidū. Solu. aut pr̄ dicit expreſſe: ⁊ nō teneē niſi de peculio. vt h̄. aut nō: ⁊ tūc teneē inſolidū vt in cōtrario: qd eſt eo ipſo qd ſcit eum eſſe decurionem ⁊ non contradicit. ¶ Sed cōtra hoc op. de. l. lucius. j. de admini. tuto. Reſpon. ſu pradicta procedunt in officio publico autoritate et vtilitate. Sed lex cōtraria procedit in officio publico autoritate ſed vtilitate priuato. ¶ Sed cōtra hoc oppo. inſti. de excuſa. tuto. in. § j. fol. aut tutor a iudice daē et tūc qualitercūq; pater approbat teneē ⁊c.

☞ Remittere eſt dare quod valet ad multa.

Peculium. [b] Hucuſq; iurisconſ. expoſuit verba edicti ex quo agitur tribus modis ſcz de peculio et de in rem verſo. et qd iuſſu. modo eſt videndum quid ſit peculium. ⁊ iſta. l. diuiditur in quatuor partes. nam primo ponit dictum. ſecundo rationem dicti. tertio illam probat. quarto illam limitat. ſecunda ibi: nam cum. tertia ibi: ſed hoc. quarta ibi: ſi ꝓ. breuiter hoc intendit. Peculium ſola volūtate domini conſtituitur. interueniente traditō ⁊ vera vel ficta: ſecus ſi nulla traditio interueniat. h. d. ¶ No. generalem diffinitionem peculij. no. qd illius eſt conceſſio cuius eſt ablatio vel diminutio. ¶ Item no. ⁊ qd remittere eſt dare. ad quod. l. ſi mulier. §. de conditi. ob cau. No. qd conſtituere ſe debitorem alterius nō eſt dare. quod valet ad multa. ¶ Venio ad apparatum et oppoſi. de lege non ſolum. et. l. quam tuberonis. §. ſunt quidam. j. eodem. ſolu. vt in diſtinctione quam ibi feci.

Ex his. Hic ponitur concluſio ſupradictorū. ⁊ hoc dicit. Peculium non poteſt conſtitui dño ignorante: licet poſſet diminui ſi ſeruus etiā ex delicto eius debitor conſtituatur. h. d. et hz duas partes. nam ponit primo qd peculium ignorante domino conſtitui non poteſt. ſcdo qd ignorante dño diminui poteſt. ſecunda ibi: ſed ſepe ⁊c.

Si opem. [c] Iſte. §. cadit in ſummariū precedentis. §. nam ſicut. §. diminuitur peculium ex furto ſeruitis et quando opem ipſe facit in eo qd a fure conſequi non poteſt. No. qd de peculio dominus non deducit hoc qd aliunde conſequi poteſt. ¶ Oppo. et hic aduerte: quia forte eſt nā debes ſcire qd dominus non deducit penam: ſed ſimplicem rem a ſeruo ſubtractam. vt. l. ſed ſi damnū. §. ſed eſt queſt. alia eſt ſub. l. peculium. j. eo. ¶ Ytez debes ſcire qd ferens opem furto non tenetur. conditione furtiua. hic autem dicitur qd ſeruus opem ferens conuenitur in eo quod non poteſt conſequi a fure. ergo ⁊c. Solu. gloſſ. duobus modis. tu dic melius: vt ibi dixi ⁊c.

Si ere alieno. Hic dicit quod ſicut diminuitur peculium ignorante dño: ita etiam augetur: et breuiter hoc intendit. Licet ipſum ius vniuerſale diminuatur: corpora tamē diminui non dicuntur. h. d. de hoc dixi plene. j. de impen. in rebus do. fa. l. quod dicitur. gl. hic format vnā q. dic vt in ea ⁊c.

Non ſolum. In peculio vicarij domini ⁊ ordinarij voluntas inſpicitur ⁊c. hic non ſunt alia ⁊c.

Depoſiti. In negotio geſto cōpurantur cōtractus depoſiti et precarij: et iuramenti delatio a filiofami. facta. h. d. ⁊ in. §. peculiū: qui ſequitur ponit deriuatio nois peculij ⁊c.

Diffinitio. Hic incipit proſequi verba diffinitionis: et hoc pro ſequit p duas chartas: et primo exponit qd eſt dictum permiſſu domini ⁊c.

Quam tuberonis. Infortunis patientia[a] habetur pro cōſenſu in his que ſunt modici pretudicij: ſecus ſi magni. hoc dicit. et de his verbis habes quod hec verba permiſſu dñi: nō requirunt expreſſam permiſſionem: ſed tacitam directo vel per conſequentiā vel per quādam patientiam ⁊c.

Pupillum. Hic exponit verbum ſeruus poſitum in diffinitione ⁊c.

1 ☞ Nomina et actiones ſunt tertium genus rerum per ſe.

In peculio. Hic exponit verbū quod poſitū eſt in diffinitione. ¶ No. ⁊ q̄ no mina et actiones ſunt tertium genus rerum per ſe: vt. l. mouentiū. j. de verbo. ſigni.

On ſtatim. [c] Hic exponit verbum ſeparatū a rationibus dominicis poſitum in diffinitione.

Ed ſū damnum.

Peculium. Hic exponit verbum deducto eo vide ⁊c. ¶ Nota q̄ peculiuz intelligitur deducto eo qd debetur. facit qd creditor eo ipſo qd ſuccedit debitori ſuo videatur ſibi ſoluiſſe de vniuerſis bonis. facit. l. ſi et cui. j. de euic.

Si noxali. Si dñs noxali conuent⁹ pecuniā preſtiterit deducitur de peculio: ſecus ſi ipſum ſeruū ex cōtractu vero vel quaſi indiſtincte deducit: quod de natura: i debito intelligitur: ad quod per deductionem liberabitur ſeruus ⁊c.

Eſt autem queſtionis. [d] Qd ſemel deducū fuit verbo ⁊ re: iterum non deducitur: ſecus ſi verbo tātum deductio facta fuit. h. d.

Quod autem. De peculio non deducitur q̄ aliunde quis cōſequi poteſt alia actione: excepta actione de peculio in qua deductio pro actione ſuccedit ⁊c.

Non ſolum. Vbi eſt communio ſerui et peculij deducit vnus ſoci⁹ quod alteri debetur: alias ſecus. hoc dicit. vsq; ad. l. ſi ſeruū.

C Patientia. vide Bart. in. l. cum de in rem verſo. j. de vſu. ſeruo autem manumiſſo an videatur peculiū ademptum ⁊ contra quem agatur. vide Bal. in. l. ij. C. an ſeruus ex ſuo fac.

b ☞ Andreas pomate. ¶ Quod nomina. vide Cardi. conſilio lxvj. col. ij.

Si ſeruus. Si agit de peculio vicarij deducit quod ipſe debet domino vel ordinario. Item qd ordinarius debet domino ſec⁹ de eo quod ordinarius debet vicario. Itē dñs non tenetur de debito vicarij nō habentis peculium ⁊c.

Inc queritur. Maritus tenetur de peculio ſerui dotalis ſimpliciter ſiue ad ſe ſiue ad vxorem pertineat. fructuarius vero vel dñs ſimpl⁹ non tenetur ſed pauo cōueniendus eſt ille ad quē negotiū pertinet ⁊ in ſubſidiū deuenitur ad alium. Idē in pluribus bonefidei poſſeſſoribus. h. d.

Interdum. Fructuarius poteſt agere cōtra dñm ⁊ e conuerſo ſi peculium ad eum ſpectās non ſufficit ad ſibi debitū ⁊c.

Summa. [e] Hec actio cōpetit de eo qd dolo conuenti in peculio eſſe deſijt: qui dolus preſumitur ſi ademptio intricatio vel in alium translatio indebite facta fuerit. h. d. ¶ No. iſtas p̄ſumptiones dolī de eo qui intricat peculium qd prodeſt ad multa. ¶ Scdo no. de eo qui tranſfert ad alium cū ſuſpicatur aliuz acturum: quia preſumitur dolus qd facit cōtra debitores qui tranſferunt poſſeſſionem rerū ſuarū ad alium ⁊c.

Si dolo. Ex dolo adminiſtratoris teneē quis inq̄ tum eſt factus locupletior. h. d.

Tancillarum. Nomine ancillarū ⁊ filiorū datur actio de peculio.

Conſtat. Heres deducit qd ſibi debetur. h. d.

C Patientia. vide Bart. in. l. cum de in rem verſo. j. de vſu. ſeruo autem manumiſſo an videatur peculiū ademptum ⁊ contra quem agatur. vide Bal. in. l. ij. C. an ſeruus ex ſuo fac.

b ☞ Andreas pomate. ¶ Quod nomina. vide Cardi. conſilio lxvj. col. ij.

¶ Nō ſtatim. ⁊ quid operet iſta ademptio peculij. vide Imol. poſt Bar. ⁊ docto. in l. ſi filio. la ij. ſolu. matrimo.

¶ Eſt autem q̄ſtio. Reſpō deo ad. §. denicq;. vide que no. Bal. in. l. ſi. in penul. ti. co. C. qd cum eo.

¶ Sūma. cū ratione et hūc tex. in verbo vtricarie: allegat Ange. in ſi. de ſtipu. ſer. ⁊ p ſingulari allegat etiam in. l. oēs. §. lucius ō hiq̄ in frau. cre. et in. l. marcellus. §. res q. ff. ad treb. et in. l. iij. ad l. fal. ⁊ in. l. ij. C. de repu. hered. dicit nō eē alibi qd alienatio rerum pretiosarum facit preſumere alienationem fraudulentam. quod no. ad. l. omnes. §. luci⁹. que in frau. credi. et quod no. Barto. in. l. ſocietatez. §. arbitrorum. in. v. colum. in. q. an poſſit renuntiare reductioni. infra pro foc. ⁊ Ange. in lege marcellus. §. res que. ad trebellia. et in. l. quartam. ad legem falcidiam. et quomodo hic poſſit admitti peculium in preiudicium creditorum et quando preſumatur in fraudem. vide Imo. poſt gloſſ. et Bald. in. l. ſi filio. la. ij. ſoluto matrimo.

a ¶ Si cũ herede. vide. §. Bar. in l. frater a fratre. ma xime. in. xv. col. de cõdi. inde.

b ¶ Andre. Poma. ¶ Si ex duob⁹. ad intellectũ huius. l. vide pau. de ca. et Alex. in. l. cũ fundus. §. seruũ tuũ v. colum. ff. si cer. pet.

c ¶ Venditor. vide Bart. in. l. frater a fratre. de condi. indebi. et iste est mirabile casus secundum Bal. in. l. et qui. C. qd cum eo. ꝛ ibi allegatur in glo.

¶ Andreas Pomate.

c ¶ Venditor. vide q̃ no. Pau. de castro in si mili consi. cxxxiij. incip. notandum est.

d ¶ Eo rẽpore, allegauit tibi in q. no. quaꝛ vide in l. ij. de requirẽ. reis. et eaꝛ no. etiã allegat bal. in. l. nõ dubium. in vlti. questio. C. de legi. ꝛ eam no. allegat Bal. in. l. fina. in pe. colum. C. quod cũ eo.

e ¶ No. istã differẽtiã. Differẽtia inter dictionem ex. propter ꝛ ob. et ideo vide que dixi fm Bald. in. l. sed si vnus. in. ij. col. de iniur.

f ¶ Quod debetur. Nota quod cedendo quis actionem liberatur quod nunq̃ habet locum si tibi obligatus essem ex culpa vel delicto meo. quia etiam cedendo actiones non liberoꝛ ita dixit do. Ioan. ad in tellectũ huius ter in. l. si constante. §. si vrot. fol. ma. licet glo. ibi contra tenea. ꝛ pro sententia. d. Joã. est

Si seruus. Extraneo contra emptorẽ actio de peculio competit pro parte et insolidum: sed ipsi venditori de eo quod sibi vel seruo eꝰ debetur non competit contra emptoꝛem. emptor vero competit contra venditorem facta prius de suo peculio deductione. h. d. ꝛc.

Si quis cũ seruum. Vbi est cõmunio serui et peculij quilibet cõuenitur insolidũ: et etiam respectu peculij qd est penes alterum. et qd prestiterit ab altero cõsequit. h. d. habuisti. §. eo. l. si noxali. cũ seq.

Delitum. Quid in peculio rẽ indicate inspicitur. hoc dicit.

Si cũ herede. [a] Hec actio contra heredem datur quatenꝰ ad eũ ex peculio peruenit: sed filius cũ quo contractuꝫ est: si est heres tenetur insolidum et sibi contra coheredem actio est cedenda ꝛc. hic non sunt alia.

Si annua. Exceptio que cõpetit actori nõ trãsit ad successorem si in eius psona causa cedende actionis deficiat: alꝭ sec⁹. h. d. Ad euidentiã not. q̃ actio de peculio competit intra annum cõtra eũ qui desiit esse dñs.

In dolo. Replicationes sunt tẽporales sicut actiões. d hoc dicit.

Si ex duobus. [b] Electione vnius ex pluribꝰ non habẽtibꝰ cõtionẽ serui ꝛ peculij alij liberãtur: hꝫ eqtate i re siduo ceteri tenebunt ꝛ ẽqtũ sit i peculio hic et tempore inspicitur. h. d. ꝛc.

Venditor. [c] Si p peculio p̃. nũ expresse nõ fuit cõstitutũ hic cõuenit apud quẽ peculium reperitur: alꝭ hic qui pro peculio pretium nominatum recepit. h. d.

Non bone fidei. In cõtractib⁹ bonefidei pater ꝛ nõ solum de peculio sed etiã de eorũ propio dolo tenetur. h. d.

Si creditor.

Si seruo. Si quãtitas petitur quãtitatẽ nõ admittit cõpensatio. h. d. hoc aũt qualiter procedat. dic vt ibi dixi in. l. cũ fundus. §. seruum tuum imprudens. §. si cer. peta.

Si seruum communem. Si cum vrioagatur eius peculij quod fuit apud eum qui quondã fuit socius ratio nõ habetur. itẽ. si agatur cõtra emptorẽ post annũ non habetur ratio eius qd est penes venditorem: secus si intra annum ꝛc.

Depolui. Vbi non est peculium non potest actio de peculio intẽtari. sed est ad alias actiones cõgruas recurrendum. h. d. ꝛc.

Si nuptura. Liberatio ab obligatiõe dote sol. matrimo. absq̃ alia conditione deducitur. h. d. ꝛc.

Si stichus. Quod debet dñio seruus vicarius qui non habet peculiuꝫ ex peculio ordinariũ non deducitur. h. d.

Seruo. Contractus qui celebratur vẽditione serui perfecta ad peculium qd penes venditorem remansit non pertinet. h. d.

Ibera. Not. istam. l. facit. l. cum quis. ff. de sol. ꝛ. l. si cum cornelius. in fi. eo. titu. ꝛc.

Non solum. No. istum casum not. qd nuda ratio nõ constituit quem debitorem: ꝛ intelligas nuda ab insertiõe causeꝛ: hoc innuit ter. hic vel nuda a presentia partium. de quo dic plenissime in. l. nuda. ff. de dona.

Et tempore. [d] Primũ decretũ non potest iterponi occasione debiti qd certum est non posse exigi de presenti: licet possibile sit debitũ iri. nẽ pro futuro debito potest accipi fideiussoꝛ. h. d.

Etiam. Lite contestata in actione de peculio naturale debitum potest solui: ꝛ p eo potest fideiussoꝛ accipi. h. d.

Differentiam inter ex ꝛ propter hic vide.

Seruus. Pro eo qd p libertate dãda accipit bone fidei possessoꝛ actione de peculio nõ tenetur ipse: sed verus dñs qui eum potest vendicare. ¶ No. istam [e] differentiam inter ex ꝛ propter: quia ex: denotat causam. primam. propter: causam remotaꝫ. simile. C. si seruus extero. l. ij. similis est differẽtia inter ex ꝛ ob. vt. l. nõ dubium: C. de legi. et eadẽ est differẽtia inter de ꝛ ex. vt. l. ij. §. nunc videamus. ff. de coniungen. cum emancipa libe. ꝛc.

Dod. [f] Dubius est iuris cuentus: et qui ideo tenetur quia actionẽ hꝫ: eam cedẽdo liberatur. h. d. ¶ Not. ꝛ regulã primã quam

quam probat gloss. l. ab anastasio. C. mandati. ꝛc.

1 ¶ Monasteriũ vendẽs monachũ et obtinens cũ patrimonio tenetur vtili actione de peculio.

Ex facto. Cũ pater vel dñs actione de peculio personali conuenitur in deducendo omni priuilegio anteponi: secus si realiꝫ inter creditores peculiares ille qui habet priuilegium preponatur. Item sufficit quẽ esse dñm cũ de peculio cõuenitur. item patrimonii eius q̃ se gerit pro libero pro peculio reputatur. hoc dicit. primo ponit regulã et. iij. q. fõo ad eas respõdet per ordinẽ. ¶ Not. ter isto volo qd ergo ar. q̃ si aliquis se gerit pro libero et postea monasterii aliquod eũ vendicat in seruũ cũ toto patrimonio qd monasterii tenetur de illo patrimonio vtili actione de peculio: vt hic ꝛc.

Si filius. Si is de cuius peculio agitur lite pendente decedat ẽqtũ sit in peculio mortis tẽpore inspicit. si ei legeꝫ peculiũ tũc inspicit quo dies legati cedat cũ omni incremẽto: sed si legeꝫ extraneo rerũ tantum incrementũ accedit ꝛc.

Vt ex heredibus. Ie cui legatur seruꝰ hereditarius domini pro debito domini non tenetur. hoc dicit.

¶ Si actio de peculio est annalis. Rubrica.

Retor ait.

Quesitum. Alꝭ est. l. et est notaj. ad duo. si in libello preponant due actiones q̃ electione tollunt procedit iudiciũ si nõ opponat. Itẽ ertor[a] in quem quis deducitur assertiõe aduersarij potest corrigi post diffinitiuã sniam. h. d. et sic pone casum fm tertiã lec. hic positã. et ireligge hoc per in integrum restitutionem ex causa iusti erroris: vt. §. qd cũ eo in. l. sed si. in fi. et dixi in. l. habebat. in pin. §. de insti. et. j. de cõfe. l. cũ fideicõmissum. in pin.

¶ De in rem verso. Rubrica.

Si hiqui. Actio de in rem verso est necessaria vbi deficit actio de peculio. Itẽ est vtilis: vt si pcurrat cũ agẽtibus de peculio preferat. Itẽ si agens de peculio pcuperet. actio de in rem verso extinguitur si qd versum est solutum: alꝭ secus ꝛc.

q **Vinumis.** Datũ pro libertate nõ si quatenus excedit serui pretium. h. d. ista lex.

q **Vod si.**

Si mutuatus. Sufficit negotium vtilibus ex eadẽ causa competit hec actio: melior est cõditio occupãtis ꝛc.

tex in. l. etiã. §. si. iunctis pcedentibus fol. ma. Itẽ fallit si qs velit cedere actionẽ quã hꝫ cõtra ipsum mer agentẽ eadẽ actione q̃ cũ fieri nõ posset nõ liberat fm Dy. et Bar. in. l. si filio la. j. in pin. fol. ma. Itẽ est verũ si culpa ei nõ põt imputari quare nõ exigit: alꝭ secus. l. si titio fundꝰ et ibi no. ff. cõdi. ꝛ demõ. et hic adõ qd no. bar. in. l. in lia. §. pe. q̃ incipit si vẽditor. ff. de act. emp. ꝛ glo. in. l. ij. §. itẽ labeo. in ver. expertaris. ff. ne qd in loco publico.

¶ Error in quẽ. Et intelligit bal. in. l. j. in. ff. co. C. de cõdi. inde. hꝫ aliq̃ ibi aliter intelligãt istum ter.

¶ Quidã. in pn. l. sup ꝓbo de peculio ꝛc. no. istũ terr. p quem bar. decidit no. q. in. l. si cũ dotẽ. §. si. i fi. ff. fol. ma. et in eodẽ ponit casũ Bal. in. l. si in reb⁹. in ũ. co. C. de iure. do.

Res. In rebus non necessarijs verum pretiuꝫ: in necessarijs pretiũ cõuentum inspicitur. hoc. d.

Placet. Diuiditur in duas partes. Primo quando seruus gessit ab initio negotium peculiare. secundo quando ab initio gessit negotia domini. secunda incipit in lege. et ideo. ver. plane. et breuiter hoc dicit. Si seruus ab initio peculiare negotium gerat actio de in rem verso locum habet si seruus in rẽ domini vertat animo dominum obligandi: secus si facto domini vel alterius seu facto serui non animo dominum obligãdi. sed si ab initio gerit negotium domini cum quocũq̃ modo in rem dñi vertatur hec actio locum habet ꝛc.

s **Pro patre.**

Versum. Non videtur versum si nõ duraturversũ. h. d.

Si domini. Si pater vel dominus soluit debitũ nõ videẽ in rem eius versum: ei pẽ vel dñs cedat: desinit versũ. sec⁹ si donet nũ animo remunerandi. h. d.

Idemq̃. Euanescit actio ꝰ in rem verso si dominꝰ cedat seruo et remanet actio de peculio: nec reconualescit si postea seruus cedat ꝛc.

Idẽ tractat. Si filius vna cũ patre coreus soluat: vt in rẽ pẽtis vertere quatenus de pecunia ad patrẽ peruenit. h. d.

Si in rẽ. Eo casu q̃ vnꝰ ex socijs põt p peculio qd est apꝰ alterũ actiõe de peculio cõuenire: eo casu: põt pueniri. p eo qd in rẽ alterius versũ est: si cessat actio de peculio ꝛc.

s **Filiusf.** Filiꝰ cõstituẽdo nõ ꝰ in rem patris vertere nisi soluat. h. d.

Vidã. Qui agit actione de peculio cõsequit q̃ sup est deducto eo qd dño debet: sed q̃ agit de in rem verso cõsequitur qd superest in eo qd dñs dedit pro re. h. d. ꝛc.

s **Erũ.** Ad hãc actionẽ sufficit negotũ vtilit ceptum: sicut in actione mãdati negotiorum gestorum.

Cum sticho. De eo qd̄ dari
carto si in rē dñi
vertatur agitur hac actione ꝓ ei⁹ na
turā. Si vero peculiū ordinariū sit cō
uersum respectu ordinariū habet hāc
naturā respectu dñi naturam actiōis
de peculio. h.d.

Damuis. Actio de in
cōpetit ei qui principaliter contrahit
vt in rem dñi vertatur. h.d.

Andreas Pomate.

Si filius fa. Si filius
sibi necessariam et ex tūc ip
sam rē pater in ipsius filij. fi
nus conuertit in rem eius versa videt.

Itē in actione de peculio venit qd̄ in
rem est versum: et sic post annū hec ac
tio est necessaria. h.d. Primo ponit
duo dicta Neratij. vsq; ibi: at quin. ibi
Paulus reprehēdit neratiū in primo
dicto ostendens ex die emptionis: nō
ex die funeris videri in rem versum.
vsq; ibi: funus enim. ibi: Juris cōsultus
ꝗm glos. ponit vnū dictū per qd̄ rādet
tacite obiectionis: scz q̄ in funerādo nō
desinit versū. vel pone casū in q̄ dictū
Neratij posset esse verū ꝗm aliā lectu.
vsq; ibi: factus. ibi rādet notatis in se
cundo dicto dicens hoc casu actionē
de peculio posse habere locū: scz res de
sierit extare absq; dolo. Aliti. no. q̄
omnes iste formule: scilicet de exerci
toria et institoria: de peculio: et simi.
sunt adiectiua nō principalia nomina
actionum. vt hic in fi. que tamen adiec
tio est necessaria. rc.

Pater p filia. Si filia mutuū in alimē
ta cōuertit: tenetur pater
de in rē verso si onus ali
mentorū ad patrē spectabat. h.d. istō
principiū. et. l. penul.

Seruus. Promissio tutoris nō
tollit actionē de in rē
verso. cōtra pupillum. h.d.

Sequit rub. qd̄ iussu. in q̄ nihil scri
bo: sed procedo ad libū sequentē.

a Ad velleianū senatuscōsul. [a] Rub.

Velleiano. Per
velleianū mulieribus inter
cedentibus parat exce
ptio: et in veterē debito
rem restituit seu instituit actio. h.d. cū
seq. in quibus Jurisconsultus summa
vsit totū titu. et ponit hic casus in qui
bus ti. locū non habet. rc.

In consilijs primo preponitur: secundo consul
tur: tertio fit reformatio.

Ista verba actio nō detur qd̄ in ciuilibus non impe
diant actionē licet in criminalibus impediant ipso
iure. sed inducunt exceptionem.

An impediant litis contestationem.

Et primo. Hic ponit ordo qualiter
deuentū est ad hoc senatus cōsultū: et ius verba recitant. h.d. Mu
lieri intercedēti paratur exceptio per sena
tusconsultū velleianū: cuius verba hic referunt. h.d.

Et no. hic modū et ordinē in ꝓsilio: primo enim
fuit ꝓposita q̄stio: scdo cōsulitur super ea: tertio fit re
formatio. et ita fiūt hodie reformationes: de quo di
xi in. l. iij. C. de decu. et in. l. oēs populi. §. de iusti. z iu.

Itē no. q̄ ista verba ne actio petitione detur: nō
impediūt actionē ipso iure: sed exceptionē inducunt.
simile in. l. j. §. ad macedo. et in. l. j. §. j. j. ad trebel. et
ibi dixi qd̄ est verū in ciuilibus: in criminalibus im
pediunt ipso iure. vt. l. j. §. fi. §. de alea. Itē dicūt quī
dam q̄ propter ista verba actio rc. q̄ talis exceptio
impedit litem cōtestari. tangit Bul. in. l. elegāter. §.
si quis postea. §. de condi. tinde. rc.

Prouisio facta fauore alicui⁹ perditur propter
eius dolum.

Verba itaq; No. q̄ prusio facta fauore
alicuius perdit ꝓpter dolū
eius: ad qd̄. l. j. z. ij. C. si minor se ma. dixe. z. l. auxiliū.
§. de mino. qd̄ no. quia pōt valere ad multa rc.

Omnis. Verbū intercedere: cōprehēdit omi
nēm obligationē omnino quā quis
pro alio suscipit. h.d.

Debet scirī id q̄ est causa exceptionis ad hoc vt
creditor teneatur exceptione.

Cōtrahens cū muliere vl minore q̄ non iuuatur qñ
scit eorum condēnationem.

Statutū q̄ si ciuis fideiusserit pro forensi q̄ reus cō
uentiatur principalis non obstantibus renuntiationi
bus q̄ non habebit locum quando creditor ignoraue
rit intercedentem esse ciuem.

Ed ūego. Mulier intercedendo
velleiano iuuat si de
bitor intercessionē sciuerit: secus si igno
rauerit: itē mulier solucs vel donās nō
iuuatur. h.d. quā. l. no. q̄ limitat multū
verba senatuscōsul. No. ad hoc vt creditor repel
latur exceptione oportet q̄ ipse sciuerit id q̄ est caus
a exceptiōis. Opp. minor iuuat ꝓpter etatē: nec
est necesse q̄ ille qui cōtrahit cū minore sciuerit eum
esse minorē: qd̄ patet. q̄ beneficū resti. in inte. est scri
ptū in rem: et datur cōtra eū qui omnino ignorauit. b
vt. l. in cause. §. fi. de mino. Sol. qñq; lex puidet alī
cui in odio alterius: et tūc nō est necesse q̄ ille q̄ cōtra
hit sciat id q̄ est causa odij. sicut in macedoniano. vt
l. iij. in pim. cōuncta. l. j. §. ad maced. qñq; lex puidet
alicui in sui fauorē: et tūc aut lex prouidet simpliciter
et super omni gesto: et tunc nō est necesse creditorē
hoc scire. vt. l. ait pretor. in prin. iuncta. l. in cause. §.
interdum. §. de mino. qñq; lex prouidet alicui fauore
psone super certo cōtractu. et tūc est necesse q̄ ille in
cuius preiudiciū vertitur. prusio ista sciuerit istū cō
tractū. vt hic. et. l. si mulier. j. e. et nisi sciuerit creditor.

Nam mulierē intercedere cessat velleianū: z ista sunt a
vtilia ad multa statuta. pone. vnum statutum [a] est
hic q̄ ꝗ aliquis ciuis intercessit pro forensi debeat pri
mo principalis discuti nō obstātibus aliquib⁹ renun
tiationibus factis in instrumentis: certe ciuis nō habe
bit istam exceptionē nisi probauerit creditorem sci
uisse intercedere istum. quod no.

Si fideiussores. Mulier si fi
deiubet: vl
alium fideiubere mandat: iuuatur vel
leiano si recipiens hoc sciuerit. hoc di
cit. cum. l. sequenti quanquam. Not.
quod in facto proprio non est tolerabilis ignorātia.
Not. quod mandatum inutile non impedit actionē
nego. gesto. rc.

Damuis. Liberatio pignoris non
est intercessio. hoc di
cit.

Si mulier. Si mulier alicui ꝓmittit indēni
tatem nō est intercessio. h.d. qd̄
dic plene vt in. l. tuto. j. eo.

b **Si mulier.** [b] Mulier iuuatur velleiano ad
uersus primū creditorem: z ad
uersus eum cui est delegata: Iz Marcellus aliter di
stinxerit. h.d. z no. gl. mag. que non tendit nisi ad po
sitionem casus. z opi. Julia. est vera rc.

c **Interdum.** [c] Mulier intercedēs siue soluat
siue deleget debitorem repetit
si alium deleget exceptione iuuabitur. h.d.

b **Quoties.** [b] Hic loquitur de alio remedio Ju
risconsul. z dicit quod mulere ex
clusa actio restituitur in veterem debitorem: licet li
beratus sit contemplatione obligationis suscipiēdē
per mulierem rc.

Si conuenerit. Paria sunt nullum dare
expromissorem vel dare
mulierem. h.d.

e **Marcellus.** [e] Acceptilatio facta mulieri tu
te velleiano non liberat debi
tor: sicut nec soluendo: nisi sic soluerit q̄ repetere ne
queat rc.

Quamq̄. Muliere subducta actio restitui
tur in omnes qui per eius obli
gationem fuerunt liberati non autem omnibus. hoc
dicit.

Si mulieri. Si creditor succedit mulieri ni
hilominus actio restituitur in f
veterem debitorem: sed si mulier debitor: non est re
stitutio necessaria. h.d.

Si cum essem. Muliere ab initio cuz alio
contrahente actio restitui g
tur in veterem debitorem. h.d.

f **Illud videndum.** [f] Muliere subducta
actio non restituitur
in eum qui ab initio non potuit obligari ipso iure vel
in effectu. h.d.

Eactiones. Restitutorie actiōes
z institorie dātur con
tra heredem z in heredem. h.d.

g **Jmulier.** [g] Mulier non habet velleia
num si creditor ignoraue
rit eam intercedere. h.d.

Statutum. In fi. huius. l. rc. et ista sunt vtilia ad
multa statuta si statutum vult fieri excussionē in bo
nis principalis non obstante etiam aliqua renuntia
tione facta non habebit locum si creditor ignoraut
intercessionem. set adde not. hic per gloss. magnam
vide Bar. in. l. que do
tis. fol. ma
trimo. ma
xime in. ij. columna. z
que not. in
l. cum quid
si certum
pet.

Aliquando. Si obli
gatio in effectu speciat
ad mulierem: licet sit in
tercessio velleiano nō iu
uatur. h.d.

De pignoribus. Nouatio que
in effectu non valet: non permittit ius
pignoris. h.d.

b Si mulier. Vide Baldum i
l. si mater. C. eod. hic al
legat in gloss. z per
ea que ibi
er hic habentur di
xit Bald. quod si mu
lier ꝓmiti
tit alicui de
bitori sibi
soluere id
quod ipse
debet alte
ri nūcq̄ ha
bet locum senatuscon
sultū. qd̄ not. ad materiam huius. §. istū text. alle. no.
Bal. in. l. ij. in. ij. col. C. de execu. rei iudi.

Sub conditione. Fru
stra
expectatur conditio cuius euen⁹ ni
hil operatur.

Si mulier. Muliere
ubducta
restituitur actio in veterem
debitorem et eius fideiusso
rem. h.d.

Si mulieri. Si mu
lier promittit alium ra
tum habiturum qd̄ ipsa
gessit non iuuatur vellei
ano.

Jmulier. Mulier nō
iuuat vel
leiano si debitor sibi soluit
quod promisit. h.d.

Interdū. Vide istū text. alle. per Bart. in. l. si vn⁹.
§. pactus. in pim. tit. j. col. §. de pact.

Quoties. No. q̄ si re debitorē libero p acceptila
tionē cū: hoc q̄ tu facias q̄ Berta p te intercedat Iz
Berta intercedat tñ acceptilatio nō vz z debitor ob
ligatus remanet. quod no. z adde Bald. in. l. j. C. eo.

Marcell⁹. Vide Bal. in. l. iij. C. eo. quid aūt si mu
lier soluisset: vide. j. eo. in. l. penul.

Illud videndū. No. ergo q̄ mulier ipso iure non
obligatur. z ita vz intelligi glo. z ibi per doc. in. l. j. C.
de repu. que fiunt in iu. vide in auten. si qua. C. eod. z
in. l. antique. §. ne autem. C. eo.

Si mulier. Not. tamen ad intellectū q̄ Iz mulier
in contractu se principaliter obliger si maritus fide
iubet presumitur cōlor quesitus: z mulier nō obligā
tur: ꝗm Bal. no. in auten. si qua. C. eo. nisi ꝓbetur pe
cuniā erpensam in vtilitatem mulieris. z ibi etiā vi
de quid si maritus z vxor se principaliter obligāt in
eodē instrumēto: an valeat. z ibi etiā querit an mari
tus possit se obligare pro vxore: z tenet q̄ sic. Adde
vt per Bal. cōsi. ccxix. ij. lib. z consi. viij. tij. li. z qñ mu
lier cōfiteur pecuniā versam in suā vtilitatem: an si
bi preiudicet: z qñ possit se z sua obligare: vide Pau.
de cast. consi. ccxix.

a ¶ Si ab ea. No. q. nō est alibi: sm Bal. in l. j. C. e. q. si fideiussor pro me nō rogat? intercedat: nū exceptio huius senatusconsult. competit sibi.

b ¶ Si mulieri. Mulier q̄ ex intercessione si dānificatur tenetur: sed qd si mulieri pmissum est de indēnitate vel sei data sunt a pignora? dic qd non tenetur. fz iuuat. cas? est not. j. e. l. qdā. z no. Bal. in l. j. C. eo. tituł.

e ¶ Si mulier. iste tex. est nota. in muliere q̄ adiuit hereditatem dānosaz. z vide bal. i l. j. C. e. quē all. Pau. ō ca. z ibi p eum.

d ¶ Quidā. No. istum tex. not. ad limitatione nē. l. si mulieri. §. e. et ibi dixi. et est tex. no. sm Bal. in l. j. C. eo.

e ¶ Si decipiēdi. quō ꝓbetur q̄ mulier voluerit decipere: vide Bart. in l. feminis. C. eo.

f ¶ Si mulier. Vide Bal. in l. j. C. eo.

Si ab ea. [a] Mulier z fideiussor eius velleiano iuuatur z in primum debitorez actio restituitur. h. d. b

Vir vxori. Nō sufficit credere mulierem in rē suaz intercedere qñ pro alio promittit nisi diligentius perquisiuerit. hoc dicit. c

¶ Dos q̄ nō possit solui mulieri cōstante matrimonio.

Si mulier. Si mulieri cōsentienti obligationi rei sibi obligate pecunia soluitur: velleiano non iuuatur: als? secus. h. d. qd no. per istum. §. dicebat Jac. de aret. q̄ † si dos solutur mulieri pstante matrimonio maritus liberatur. qd̄ examinat Ly. in l. j. C. si dos cōstan. mat. sol. fue. cōtrarū tamen est veritas: qz ei non potest solui nisi ex causa. vt l. mutuo. §. manente. j. de iu. do. z. j. fol. ma. l. q̄tuis. z est expressum. j. de iure do. l. si. no. p glo. j. fol. mat. l. ij. circa fi. glo. ij. nō obst. iste. §. qz dz intelligi q̄ hic solueba tur muliери iam soluto matrimonio. vel si constante: intellige in casibus permissis. ¶ Opp. de. l. etiā. et. l. iubemus. C. eo. Solu. z hec vera: quia aliud est in liberādo pignus qd̄ potest. mulier: vt in contrariis. aliud est consentire quod alij obligetur. et istud non potest: quia est intercessio: vt hic zc. d e

Mulier. Si mulier cū alio mutuū vt duo rei accipiunt in causam necessariā velleiano nō iuuatur: sed si in causam voluntariaz: eatenus iuuat quaten? ad aliū pecunia peruenerit. h. d. pulcher est. §. z inducitur ad: q. per gl. an duo rei videā tur inuicē fideiubere. z glo. ponit hic totā questionē disputatā: z melꝰ quā alibi in aliqua parte mundi. doc. examinant in. l. j. C. de duo. reis. dixi in. l. reos. in prin. de duo. reis. f

Vtor pupilli. Si mulier alicui propria obligatione indēnitate, pmisit intercedere nō videtur: secus pro obligatione alterius zc.

Cum heres. Creditor delegat? a muliere intercedente anteqū soluat tuꝰ est velleiano: z si agat exceptiōe velleiani repellit. h. d. Bl. reuocat i dubiū q̄ sit veri? dictū vel Aphricani vel Julia. z bieuiter distingue vt in glo. zc.

Si pro aliquo. Mulier si intercedit in rē suam alio nouandi non iuuatur velleiano zc. g

Si mulieri. [b] Mulier q̄ ex intercessiōe non dānificatur: velleiano iuuatur. h. d. h

Si mulier. [c] Mulier que scienter vez nō rēdet velleiano non iuuatur: secus si ignoranter zc.

Debitrix. Ista. l. dicit idē q̄. l. si mulieri. §. eod. z aduerte: qz ratio tex. declarata per gl. nō videtur bona: qz si vere intercessisset nō esset liberata a debito: z sic dānificari non poterit zc.

Si senatus. Per senatusconsultū actio restituitur in pristinū debitorem in eo statu in quo erat. h. d. i

Si domina. Jussus non est intercessio: sed. est. fideiussio. hoc dicit. j

Bona. Velleianum non preiudicat ei q̄ non putat mulierez intercedere. hoc dicit. k

Cum serui. Mulier ꝓtrahens cū seruo velleiano non iuuatur. h. d. l

Vxor. Mulier que intercedit in rem suam velleiano non iuuatur. h. d. m

Eta. Verba enuntiatiua a testatore pro lata creditoribus non preiudicāt. hoc dicit. n

Fundum. Mulier que rē suā obligat vt pecuniā pro alio soluat iuuatur velleiano aduersus creditorem scientem. h. d. o

Vidam. [d] Mulier intercedēs iuuatur velleiano z actio restituitur in principalem debitorem. z pignora. hoc dicit. p

Si decipiendi. [e] Mulier decipiēs nō iuuatur velleiano. h. dicit. q

Si mulier. [f] Adeūdo non videtur q̄s intercedere nisi fraus creditoris intercesserit. h. d. r

Si mulier. Velleianum prodest aduersus eum cum quo contraxit mulier z successori eius ad rem z ad fructus zc. s

Item si mulier. Si mulier vendidit fundum pro alio iuuat velleiano. hoc dicit. ¶ Oppo. C. eo. l. senatus. in fi. Sed ibi nec maritus emit: nec aliuz interponit: sed mulier ipsa emptores inuenit subaudi z donauit: z pecunia non intercessit. hic autem fuit color quesit? vel a creditore: vel a marito creditore sciente. ita dicebat do. Jacob. ¶ Oppo. de. l. q̄tuis. §. plane. §. eo. Sol. ibi voluit delegare. hic intercedere: sed quare secus: Respon. dicit domi. Jaco. q̄ nō est ratio que est. j. pri. §. et ideo dic q̄ hic fuit color quesitus. z. ita quidam habent hic glo. z c.

a ¶ Si mulier. Exceptioni velleia. an possit renūtiari. aduerte: quia Barto. dicit q̄ consuetudo indistincte obseruatur quod possit renuntiari. ad de tamē qd̄ si sit mulier certiorata pmuniter obseruatur in beneficio velleiano. qd̄ renuntiari possit. dixit tñ hic not. Albe. ō rosa. quod si reperiātur in istrumēto notarij ista verba certiorata velleia. renūtiauit q̄ non obstātibus hiis verbis poterit fieri i terrogatorium notario quid si velleianuz et si dixit se nescire mulier poterit vti vel leia. p quo optime facit gloss. in lege generalitē. C. de tab. lib. x. dum que fuit an notarius debet scire leges: z si diceretur notariuz esse loco testis. Respon. q̄ testi fiunt hec interrogatoria: etiam sm Bar. in lege prima. supra si certet. et istud dictum hic etiam refert Fulgo. et de ista materia vide que scripsi post Roma in. l. scīendū. de ver. obli. et adde q̄ quando renuntiatio fit de cōscientia legis. vt in casu auē marri et aute. non requiritur certiorātio sm Bal. no. in. l. j. ff. si quis in ius voc. non ie. et adde istis Bald. in. l. j. ad si. ff. si quis in ius vo. non ierit. et Bal. in addi. Spe. in ti. de renū. et cōdu. in vlti. colū. et Fulgo. et Pau. de castro. hic. et qd̄ no. docto. in. c. fi. de pac. in. vj. et Bal. in. l. si mulier. la. fi. C. eo. Et adde quod. magistraliter dicit Joan. andr. in. c. q̄tuis. de pac. in. vj. in quacūq̄ renuntiatione requiritur certiorātio: de quo vide in. l. ff. §. idem quesit. post Barto. supra de condi. inde. Adde qd̄ mulier sit specifice certiorānda: tenet Bal. consi. iiij. ij. ll. et consilio. xlvij. lib. iij.

b ✠ Andreas Pomate. ¶ De cōpensationibus. In materia compensationis vide Feli. in. c. sublata. j. columna de re iudi.

Si mulier. Si alius mādato mulieris intercedit exceptioni velleiani est locus si creditor hoc sciuerit: alias secus. hoc dicit. vnde vide quādā glos. que incip. quō quidj zc. fz quomodo cūj tūc ignorantia esset in facto proprio. vt lege si ego. supra eodem. dic quod ex aliqua iusta causa credebat eam intercedere in rem suam. vt in gloss. et quidam habent in gloss. et videtur quod debeat iuuari. vt lege si tityus. infra de fideiuss. et supra eadem lege si decipiendi. sed dic quod ibi fuit color quesit? hic non. z cetera. 1

¶ An valeat renuntiatio velleia. facta per mulierem.

Si mulier. [a] Si mulier in iudicio exceptioni velleia. renūtiat velleiano non † iuuatur. hoc dicit. ¶ Not. quod exceptioni velleiani potest renuntiari: vt obseruat consuetudo: tamen in contrarium veritas. beneficium enim velleiani est inductum propter fragilitatem sexus muliebris. vt. l. iij. supra eo. nā eo ipso quod renūtiat decipitur. vt lege interdum. supra de minori. et quod not. in lege iubemus. C. eodem. ad quod lex doli. §. diuersum. infra de noua. ita tenent doc. in. l. finali. C. e. nō ob. hec. l. q̄ spāle est i renūtiatiōe fctā i iudicio: h̄ eñ renūtiauit i iudicio z ex postfctō. b

¶ De cōpensationibus. [b] Rubri.

c ¶ Verum est. Vide Bal. in. l. tam mandatori. in. iij. col. C. de non nume. pecu. z glo. in. l. eius. C. eo.

d ¶ Et tollat debitum. Quid autem si tres erant creditores et vnus promisit curare cum effectu ne talis vl̄ molestia inferat: an ipse possit opponere exceptionē cōpensationis si conuenitur ex alia causa: certe non: qa qui opponit exceptionem cōpensationis dicitur agere l. amplius non peti. rē ra. habe. c. cū. ō ex cep. et si. p. misit quod alij nō agerent. ipsi et non debēt agere. l. vē dicare. j. ō euict. cum seq. l. j. §. q̄ autem ait. de superfi. ita limita istum text. vide in fi. quod d. xit Bal. z Ful. in. l. filie licet. C. ō collatio. de excep. intrinseca.

✠ Andreas Pomate.

¶ Compensatio an tollat debitum ipso iure.

Compensatio ad hoc vt tollat obligationem satis est quod notificetur extra iudicium. c

Verum est. Fideiussor pōt cōpēsare quod debetur reo principali z sibi. hoc dicit cum l. sequē. que incip. si quid. vides hic text. qui videtur velle † quod cōpēsatio fiat z tollat debitū ipso iure. Simile insti. de act. §. in bonefide. qd̄ oēs glo. intelligunt verū, si opponatur ab hoie. vt. l. j. §. eo. ibi: si paratus est zc. et in hac. l. si quid. ibi: cōpensare zc. Requiritur ergo voluntas debitoris cōpēsantis. [c] z ex hoc dico vobis q̄ non est necesse [f] ad extinguendum debitū ipso iure † q̄ cōpēsatio opponat in iudicio sed vbicūq̄ notifico tibi qd̄ volo debitum cum credito compensare ipso iure tollitur obligatio. et hoc colligitur ex istis. ll. dum dicunt ipso iure quasi non requiratur ministerium iudicis zc. 1

Sententia lata sup principali nō preiudicat in incidenti quod potest p se stare. 2

Exceptio rei iudicate quod possit opponi contra succumbentē in exceptione quādo. id in modum actionis intētat. et qñ non nume. z. 3

¶ Cōpēsantis. vide Flex. cōsi. cxlix. volu. ij. in. ij. co.

e ¶ Non est necesse. vtrū ad hoc qd̄ per cōpensationē tollatur debitū requiratur qd̄ opponatur in iudicio. Et adde not. et bonum textum in. l. rei iudica. §. j. j. solu. matri. vbi videtur velle tex. quod absq̄ oppositione fit nihilominus obligatus debitor. et sic debitum tollit. vide late post glo. per Bal. in. l. si constat. eodem titulo. z ibi multos casus in quibus fit ipso iure. et quod ipse no. in lege prima. C. eo. Adde Bald. in. l. tam mandatori. C. manda. et ad de Bart. in lege quod dicitur. in fi. j. de impen. et si permittitur fideiussori opponere exceptionē cōpensationis eodem modo vni ex reis et prodest omnibus. ita dicit bal. in. l. ex duobus. xiij. q. j. de duob. reis. per. l. sed iulia. §. idē ait si duos. ff. ad macedo. nam qñ res vel quātitas peruenit ad aliquē ex coreis oēs dicuntur adinuicem fideiubere. l. vir vxo. §. fi. et ibi nō. ō. ad vellei. l. si pro parte. §. finali de in rem verso. et plene Bar. et alij in princip. in lege reos. de duo. reis. et sic per

istum tex. licet regulariter quando vnus est creditor creditoris sui non fiet ipso iure compensatio. sed requiritur quod opponatur exceptio vt hic. et. l. quod labeo. j. eodem. et plene no. et legitur in lege si constat. C. eo. tamen quando vn⁹ esset debitor ipsiusmet et sic vnus 2 idem eēt a debitor et creditor. tūc ipso iure fit cōpēsatio seu distinguūt a cito: quia ē impossibile debitum et creditus esse i eodē subiecto. l. heres a debitore. §. q si stipulator. et ibi gloss. in verbo perimit. et. l. viannius. in pn. de fideiusso. l. stichum. §. adtio. de solu. vt videam⁹ in simili quod extinguitur debitum quando debitor creditori succedit. l. si debitori creditor. ff de fideiusso. et dicto paragrapho quod si stipulator. cum sim. nam homo non potest cum effectu hanc fictionem inducere. l. si forte. de castrensi pecu. Bart. in lege si is qui pro emptore. in. j. q j. de vsucap. l. si quis in fundi. de lega. j.

a ¶ Quod in diem. Et ad istum tertum. vide etiam Barto. in extrauagan. ad repumen. in verbo summa rie. in vlti. char.

b ~ Andreas Pomate. ¶ Sed si cū filio. Ad istum tex. vide Aler. in. l. non solū. co. j. ff. solu. mat. et in. l. fi. ver. procuratori. in apostil. ff de solu.

c ¶ Iambo. De materia huius. l. vide per Dy. in. l. viro. j. solu mat. et in regula iuris in. vj. et vnum adde quod nunq̄ dolus cum dolo compensatur: quando secundus dolus vel secundum delictum deberet attendi vt in casu. l. si quis a se fundum. C. ad. l. iul. vn de vi. et omnino no. do. Joā. in dicta lege viro. post Dy. ibi reliqua dic vt ibi per eum vbi querit an ipso iure hoc fiat. de materia huius vide per Janocen. in c. intelleximus. de adul. quam. allegat: Bart. in lege cum mulier. solu. matri. et ibi dixit Innocen. quod de pari culpa ad parem fit compensatio: secus si de impari ad imparem. Quid etiam in dolo. vide Bald. in lege prima. C. vnde vi. in ij. charta. in repetit. et ibi Barto. in fi. et quid si tu promisisti instrumentū debiti contra me et falsum. Ego produco contra te instrumētū solutiōis: et falsum dicit Bal. in rub. de fi. instr. in. xv. co. in ver. incidēter: etiā cōto q vterq; punit: et q̄uis licitū sit, mihi negare verum si tu habes malā cām cōtra me. no. in. c. cupientes. in prin. in ver. malignātum. de elec. in. vj. et canonisti in. c. j. de inu. stip. tū istud est verū nisi falsa probatio imiscearur. c vide qd no. Bal. in. l. fi. in. v. oppo. C. eo. et de hac materia etiā plene per Bal. et Jmo. in. d. l. cum mulier. et in. d. l. viro. Adde qd exceptio doli tollatur replicatione doli. Pau. de cast. consi. cccxvj.

1 fuit de incidenti plene cognitum: hic vero nō fuit cognitum super cōpensatione: vel aliter. ibi fuia super principali non poterat esse vera intelligatur pronuntiatū super incidēti: hic secus. istae solutiones videtur tangere gl. §. de his q̄ sunt fui vel alie. in r. l. pe.

¶ Ad secū opp. qui succūbit in exceptione nō repellitur si illud idē ꝓponat in modum actionis. vt. j. de eui. c. l. vendicantē. et. l. seq. Sol. † q̄ ꝓponitur in modū exceptionis tendit ad eundē finē cū eo qd ꝓponitur in modū actionis. et tunc si succūbit in exceptione op. excep. rei iudi. vt hic. quandoq; tendit ad diuersum finem. et tunc si succūbit in exceptione nō ob. exceptio rei iudi. vt in contrario. ita no. doc. C. senten. rescin. nō pos. l. peremptorias. ego latius dixi in lege qui rome. §. duo fratres. j. de verbo. obli. tertij. in. l. ex diuerso. §. de rei ven. ꝛc.

3 ¶ Dod in diez. Si rationem. Sent entia lata † sup principali non preiudicat in incidēti quod potest per se stare. Item et qui succūbit in exceptione opponitur exceptio rei iudicate: si illū idē in modū actionis intentat. quod multum not. cōcordat. l. si naut em. §. j. §. de neg. gest. dic vt ibi dixi. ¶ Oppo. C. de ordi. iu. l. j. vbi sententia lata super principali fecit preiudicium in incidenti. Solu. ibi

¶ In compensationem. Debitū litigiosum pōt in compensatione deduci. h. d. ¶ Opp. de. l. vbi ceptū. §. de iudi. Sol. sup. eadē re nō possent pendere duo iudicia per modū actionis. vt. l. vbi ceptū pteallegata. tū possent pēdere duo iudicia: vnū p modū actionis: aliud p modū exceptionis ¶ Item oppo. de. l. fi. C. eo. vbi de debito non liquidato non pōt oppo. cōpensatio: Solu. licet lis esset contestata: intelligitur q̄ debitū erat liquidum: vel de proximo liquidandum: alias non posset opponi cōpēsatio. vt in contrario ꝛc.

¶ Icum filio. Illud quod peti poterat cum adiectione de peculio deducitur in cōpensatione fm. glo. fortis est hec. l. ꝛc.

b ¶ Sed si cum filio. Filius potest obijcere compensationem de eo q̄ debetur patri si de rato cauet. hoc dicit. ¶ Opp. ad pun. hi: us. l. et videtur quod ex persona filij pater non conueniatur nisi de peculio. l. puma. per totā. l. §. de peculio. Solu. verum est si contra patrē agat: secus si excipiatur. simile no. in. l. et ideo. j. rerū amo: sed hoc vt intradbile. nō enim pōt opponi compensatio nisi de debito liquido. vt. l. fi. C. eo. Item non potest opponi compensatio de eo quod potest elidi per exceptionem: sed illud quod pater debebat non erat liquidum. Item si conueniretur pater non teneretur nisi quantum vires peculij patiuntur. ideo Jaco. de are. et Richar. legum aliter quod principium loquitur quando agit pater vel dominus actione pro socio sibi questa forte ex contractu filij vel serui quem ratum habuit, vnde socius ꝛ societati simul debetur. et secundum respansum ibi quis. si ageremus: loquitur quando pater vel dom. nus nunq̄ egit vel ratum habuit. nec ob l. et ideo. j. rerum amo. quia ibi agebat adiuncta persona filij: hic non. et secundum hoc vna est ratio que apponitur in. §. proximo. ibi: quia vnus contractus est. ideo agendo videtur approbare et ratificare ꝛc.

¶ Iambo. Negligentie ad negligentiam admittitur compensatio. Item debita ex paribus casibus compensantur. hoc dicit.

¶ Condictio furtiua oritur ex delicto.

1 Quoties. Debitum ex delicto compensatur. a h. d. Not. † quod conditio furtiua oritur ex delicto: licet glo. aliter dicat in. l. si pro fure. §. de condi. furti. et. j. rerum amota. l. si mulier. §. fi. et ibi dixi.

a ¶ Dm alter. Quo ad impediendum cursum vsurarum fit compensatio ipso iure etiam si non opponatur ab homine. h. d. cum. l. seq.

Dod labeo. Una causa non potest operari circa diuersos effectus. h. d.

b ¶ Decunq̄z. Queritur vtrū ad deliquitus possit opponi cōpensatio. gl. videtur tenere, q̄ nō p hāc. l. qd determinat p̄ Ly. in. l. ex causa. C. eo. dixi in. l. procura. ad exhibendum §. j. j. rem ra. habe. ꝛc.

¶ Ecuniam. Debitum certo loco potest vbiq; cōpensari habita ratione interesse propter locus. hoc dicit. ¶ Not. q̄ non valēs ratione loci agere non prohibetur compensare ꝛc.

¶ Icum militi. Non potest vni heredum compensatio opponi de eo quod ad alterum peruenit. h. d.

c ¶ Cum intra. Dies qui miserationis causa adijcitur solutioni compēsationem non impedit. h. d. opponi. de. l. quod in diem. in princip. §. eod. Solu. hic tex. fouit. quē tex. nota multum qd ibi loquitur in die qui adijcitur obligationi. hic indulgetur, solutioni miserationis causa de quo facio magnū festum in. l. ea stipulatus. j. de ver. obli. in illa. q. vtrum in obligatione in diem ante diem fit nota actio ꝛ obligatio.

1 ¶ Condemnatus in mille ꝛ in quarto pluri si non soluit intra decem dies quod possit illud quartum cōpensare.

¶ Deo. Pena delicti commissi in annona ex causa annone potest cōpensari. h. d. quod no. ¶ Ho. arg. istius. l. q̄ ille q̄ est condemnatus ex forma † statuti de homicidio in mille ꝛ quarto pluri: quia non solusit intra decem dies. illud quartum potest compensare: quia non dicitur pena homicidij: sed pena solutionis non facte. ad idem. §. de in lit. iur. l. j.

¶ In rem suam. De debito cesso potest quis obijcere cōpensationē: secus si non fit cessum licet alius creditor velit ꝛc.

Debitor. De eo quod potest peti actione de peculio potest obijci cōpensatio.

¶ Bnegotium. Debitū ex causa victuali non compensatur. h. d. Nota hic glo. que ponit tibi casus in quibus non admittitur compensatio ꝛc.

Postq̄ Procurator qui obijcit compensationem non debet timere debitum.

¶ Cum alter. vide de hac materia Bart. eleganter in. l. fi. de condi. inde. vbi querit an quod officio iudi. debetur possit compensari.

¶ Quecunq̄z. vide omnino Barto. ad istam legem in. l. si pene. §. de condictio. in debiti. et. l. qui inuicem. in fine. eo. titu.

¶ Cum intra. et vide per istum textum. dixit Barto. in. l. si donaturus. §. j. de condit. ob cau.

~ Andreas Pomate. ¶ Cum intra. Vide Felin. in. c. suborta. in j. colum. de re iudica. et Alexan. in. l. intra dies. ff. de re iudi. ¶ Condēnatus. quādo dubius penale possit deduci in compensationem. et vide singulariter Bald. in. l. j. C. eod. et. l. fina. in. v. opposi. C. eodem.

¶ Si debes ꝛc. de hoc latius Bar. post glo. in. l. seruus cōmunis. §. idem dicendum. de furtis.

¶ Si quis seruum. Istum tex. ꝛ si. limitat Bar. in. l. si pecuniam post medium. de condi. ob causam. ꝛ in. l. naturalis. §. ar cum do. de preseri. verb. ꝛ vide quod not. Bar. in. d. l. si quis autem. de acqui. pos. per istū tex. idem dicit Bald. in. l. peteus. in pe. col. C. de pac. quod valet. arg. de cōtractu nominato ad innominatum. ꝛ not. Barto. in. l. cū proponas. C. de delo. ꝛ ad primam partem summarij. vide Barto. in. l. ij. C. locati. adde Bal. consil. clxvij. lib. iij.

~ Andreas Pomate. ¶ Si quis seruū. vide Marhesi. notabi lxvj.

~ Andreas Pomate. ¶ Innominatus. vide Ro. consi. lxxxvj. in prin.

¶ Quod si rem. vide Bal. in rub. C. e in. v iij. q.

~ Andreas Pomate. ¶ Quod si rem. vide Panor. p illum text. in. c. sicut dignum. versicu. eos. de homici. Barto. consi. cxxxvj.

a ¶An in pupillum. Ad huius intellectum vide glo. no. in l. ij. z quod ibi Bartol. j. de fideiuſ. z quod not. in l. iij. §. commo.

b ¶Item ſcribit neratius: facit iſte text. quod ſi egi rei vendicatione in libello. et nullam mentionem feci quod aduerſarius poſſideret vel deſiſ- 1 ſet dolo poſſidere 2 quod poſſit in poſitionibus h̃ reparari: ita vidi ad hoc text. allegatũ iſtũ ad quod vide Bal. in l. edita. C. 1 de eden. et vide inſtit. de act. §. ſi minus. in pen. char. z quod no. gloſſ. in §. ſi quis argentum. j. e. l. z Bart. in. l. i actione. de furt. poſt gloſſ. ibi. et vide omnino q̃ dixi l. publica. §. fin. j. eod: ſm Speculat. et ex hoc etiam infertur quid ſi in accuſatione omiſſus eſt locus vel tempus vtrum in probationibus poſſit ſupplere. vide per Speculu. in titul. de libel. concep. §. ad huius titu. verſic. cautus. z in titu. de ac. et peti. §. primo. verſicu. ſed hoc quoq; premittendam cum pluribus. §. ſequen. vſq; ad. §. item ſcias. et Bald. in l. prima. §. ſi menſo: fal. mo. dixe. qui videtur tenere q̃ non cogita per prealegatu gloſſ. in. l. prima. §. ſi ds argentum. j. eodem. quam videtur confirmare Innocen. in. c. ſecundo. de ordi. cog. facit quod no. Barto. in. l. denuntiaſſe. §. ẗum. de adulte. z not. domi. Ioan. in. l. non ſolum. §. ſed vt probart. de ope. n. nuntiatio. et ibi refert domi. Raph. conſuluiſſe quod ſi in accuſatione accuſans non poſuit maleficium eſſe commiſſum tempore punibili: pout not. Barto. in dicto §. ſed vt probart. licet poſtea illud probat nõ ſufficit ad condemnationem: quia probatio ſuper inepto libello non validat proceſſum. ita; refert tenere Ange. in. l. eum actum. de nego. geſt. z per Speculat. de offic. iudi. §. de ſeruitute. verſicu. quid ſi libellus. et Specu. in titu. de ſen: piola. §. qualiter. verſic. quid ſi ita. z firmat Innoc. in. c. examinata. de iudi. z Bal. in. l. prima. §. de iuriſdi. omnium iudic. z per alia. §. allega. et Angel. in. d. l. ſi eum actum. in fin. z Bald. in dicta. l. j. ſi menſ. fal. mo. di. tu cogita. Adde Bald. in c. primo. de mili. vaſallo qui contu. eſt. vbi dicit quod iudex nõ poteſt ſupplere ſi plus eſt probatum q̃ petitum. allegat gloſ. in l. verbum oportere. d. ff. ſi. z vide q̃d no. bar. in. l. libellorum. de accu. §. q̃d ſi libelli. et ob hoc dicit. Bal. in l. generaliter. in. ij. colum. C. de epiſ. z cler. quod licet in libello non deducatur conſuetudo poteſt in proceſſu deduci z probari. et quod poſitiones ſint traden de libello. tenet gl. in clemen. ſepe. de verbo. ſignifi. z Bald. in l. ij. q̃d obſeruari. de

a ¶Actio depoſiti q̃n naſcatur ante q̃ dolus committatur.

2 ¶Obligatio fideiuſſoris quando remaneat defuncto principalis ſine herede.

Idem pomponius.

Si res iuſſu meo depoſit̃ apud aliũ recipientem pro me ego teneor depoſiti alias tenetur recipiens: et nõ ego niſi hoc expreſſerim vel fideiuſſerim. et tunc obligatio durat etiam principali ſine herede defuncto. hoc dicit.

¶Not. hic q̃ naſcitur actio depoſiti anteq̃ committatur dolus: quod declara plene. vt. l. ſi ſtipul̃: tus ſum mihi. §. j. j. de ſolu. ¶Secundo not. q̃ principali defuncto ſine herede remanet obligatio fideiuſſoris. Ad idem in. l. ſi ſine here. in princip. j. de admi. tut. z. l. ſtichum aut pamphilũ. in princip. z. §. j. de ſolu. ¶Ad hos oppo. de l. poſtq̃. in prin. j. vt lega. no. ca. Sol. hec eſt vera debes aduertere q̃ quãdoq; obligatio fideiuſſoria. eſt cõmiſſa anteq̃ principalis pſona extinguatur: qñq; eſt cõmittenda. poſt. primo casu fideiuſſor remanet obligat̃ quoq; modo principali ſubducto. vt in. l. hactenus. §. de cõdi. pecu. ſecũdo caſu diſtingue aut loquimur in defunc: z durat obligatio z põt cõmitti: vt hic. lz nõ ſit cõmiſſa. rõ q̃ eſt hereditas q̃ repreſentat perſonã defuncti: aut eſt captus ab hoſtibus z tũc ſec̃. vt in. l. poſtq̃. in prin. vt le. no. ca. ratio quia non eſt hereditas neq; perſona repreſentata ꝛc.

An in pupillum.

a Pupillus tenetur de dolo etenus quateñ locupletior factus eſt:

Si apud.

In ſeruũ manumiſſum nõ dat actio ex cõtractu ante facto: ſed ex delicto ſic. h. d. Not. q̃ dolus qui purgatur per actionẽ deſcendentẽ ex cõtractu non facit teneri ſeruum. ex quaſi cõtractu ſecus ſi purgetur per actionẽ deſcendentem ex delicto. ꝛc.

Idẽ ſcribit neratiꝰ.

b Que poſt litem conteſtatam accidũt venunt in hac actione. h. d.

Eſt autem.

Depoſitariꝰ ſtatim põt cõuentri ad rei reſtitutionem niſi cauſa de nouo emergat. h. d. iſte. §.

¶Dolus cõmiſſus in vendendo rẽ quod non purgetur eam redimendo. Actione depoſiti quis non tenetur p ſolum contractum ad hibitus circa rẽ depoſitam.

3 Emphyteota qui rem ſine licentia dñi vẽdidit z poſtea recuperauit an incidat in cõmiſſum.

a 1 Si rem. purgatur rẽ redimendo. h. d. ¶Opve. l. ſequitur. §. idem labeo. j. de vſucap. et. §. de alle. iudi. mu. cauſa facta. l. ex hoc edicto. §. ſi quis: Solu. glo. q̃d hic vendidit et tradidit. in contrarijs ſolũ vẽdidit. Iſta ſol. eſt vera in ſe. et no. † eam quod per ſolum contractum ad hibitum circa rem depoſitã q̃s non tenetur depoſiti. alij dicunt quod ibi recuperauit poſſeſſionem hic ſolum redemit. hec ſolutio non eſt vera: et eſt contra iſtum textum qui dicit ſemel dolum fecit: alij dicunt et eſt vera ſolu. ibi quo ad alia excuſatur non quo ad interitum. iſtam tenent docto: 2 et facit ad queſtionem de emphyteota qui vẽdidit rem ſine licentia domini: et poſtea recuperauit an incidat in commiſſum. de quo per gloſſ. in lege iuriſgẽtium. §. ad eo. §. de pact. et per Dy. j. de vſucap. l. ſequitur. §. idem labeo. z ibi dixi. et vide mihi quod de hoc habemus vnicam Rubri. in. x. colum. de vaſal. q̃ feu. ven. et rede. ꝛc.

Non ſolum.

Ex depoſito facto per ſeruum noſtrũ in quo habemus vſum fructum queritur nobis actio. h. d.

b Si rem a ſeruo. bQui depoſitum reſtituit domino putatiuo liberatur niſi ſciens fecerit. h. d: 1

c Eleganter. cQui quaſi de ſuo ſoluit non videtur depoſitum reddere: h. d.

¶Ad. hic quod ſi ſoluerit tanq̃ ſuum non liberatur 2 et dñs poterit agere depoſiti pro eo quod habet: q̃d videtur abſurdum. Huius timore dicit gl. q̃ hic dominus conſumpſit pecuniam ſibi ſolutam: et ſic recõciliatur conſumptione. vt. l. non omnis. §. fi. §. ſi cerpet. iſtud non videtur verũ: qñ cũ ſoluitur pecunia que eſt recipientis non cadit recõciliatio nec cõſumptio. vt. l. ſequitur. §. lana. j. de vſura. arg. l. ſi filiusfamilias. §. ſi cer. pet. ¶Dicendũ eſt ergo q̃ hic pecunia fuit depoſita et numerata: vnde fuit translatum dominũ in accipientẽ: ideo illud q̃ fuit ſolutũ erat 1 dicti accipientis ꝛc.

Sepe.

Conuentio z ſpõtanea oblatio faciũt depoſitariũ teneri de culpa leuiſſima. h. d.

¶Alde in rex. ibi: z cuſtodiã. l. vt teneatur de culpa leuiſſima. vt no. j. de reg. iur. l. cõtractus. in fi. gl. que inci. nota illos quinq; caſus. vbi nõ facit eũ teneri de caſu: ſed de culpa leuiſſima. eſt z textus qui ponitur hic in tex. ibi: ſed ſi obiulit ꝛc.

1 ¶Res indiuidua dicitur que tantam vtilitatẽ preſtat in parte reſpectu partis ſicut tota in toto reſpectu totius. f

d Si pecunia. dSi depoſitum eſt diuiduum vnt ex heredibus repetẽti ſolũ tur pro parte. ſi indiuiduum in ſolidum ſiquidẽ. ipe caueat: als deponetur. h. d: ¶Que cauſam non quia multum all. in. l. ſtipulationes non diuiduntur. j. de ver. obli. dũ tracto materiã diuidit z indiuidut: quia 2 illã dicitur res indiuidua que tantã vtilitatẽ pſtat in parte reſpectu partis ſicut tota in toto reſpectu totius: nam idem eſſet in pecunia.

Apud iulianum.

Si duo ſe heredes cõtendunt licet debitor

¶Si rem. Intellige iſtum text. vt not. in. l. qui furtum. l. fin. §. de condi. furti. z ad ipſum vide glo. z docto. in. l. cũ quis. §. cõductor. de acquir. poſ. Item facit ad aliam q̃ſtionem de qua per Bar. in. l. ſi inſulam. in. vj. q. de verbo. obli. z ad aliam queſtionem de qua in. l. ſi quis libellus. C. de apo.

a ¶Si rem a ſeruo. no. illum text. et facit ad no. p Bar. in. l. ſi vi bona. §. de cõdictio. inde bitt. de prelato.

Si quis tabulas.

Op. de. l. itaq; fullo. j. de fur. Gloſſ. ſol. vno mõtu dic vt ibi plene dixi ꝛc.

Si quis argentum.

e Qui petit ſpeciem argenteam debet in libello inſerere ſpecie z pondꝰ niſi ſe ignorare iurauit. h. d. illud q̃ hic dicitur iurãti ſuccurrat. Gloſſ. intelligit q̃ũ ad hoc vt admittatur libellus non quo ad ſententiam: ſed poſtea dz pbari. tu autem hoc intelligas vt dicam in ſed. §. Querit gloſſ. quid de eo qui dubitat de ſpecie certe nõ admittitur vt in glo. ꝛc. d

¶Libellus quando agitur vtciſta ſigillata depoſita reddatur quomodo formatur.

Res fuiſſe in ciſta depoſita ſigillata quomodo probetur.

Si ciſta.

f Qui vas plenum et ſigillatum deponit: res oſtẽdit de rebus ſingulis aget depoſiti: et ſi non oſtenderit: ſimiliter e agere poterit. h. d. Aliu autem ego debeo pbare in illa ciſta ſignata tot res fuiſſe. glo. dicit q̃d ſic. que pbatio eſt valde dura. ¶Pro declaratione: primo quero q̃ſi ciſta vl aliud vas ſignatum depoſitus repetitur qualiter debeat formari libellus. Reſpondeo q̃d propter hoc fact̃ eſt iſte. §. in quo diſtingue: q̃d aut fuerũt ſingule res. de all. bal. in. l. ij. in ff. ſed nũqd. C. de ſen. q̃ ſine certi. z no. Bart. in. l. ſi in rem. in fi. §. de re vendi. vide Dy. in. l. edita. in. v. col. in ver. nunc reſtat videre. de eden. z Spe. in tit. de libel. cõcep. §. iuxta. ver. ſed in quo prodeberit. cum precedenti:

¶Si ciſta. ſi depoſui ſaccũ vel ciſtam an debeam pbare. plene de oſibus reb̃ ibi poſitis: z adde q̃d per iſtũ tex. no. dicit Bar. in. l. cũ ſeruus. de odi. z demõ. in fi. bene facit q̃d no. Bar. in. l. in actione. j. de fur. z in. l. inter ſtipulantẽ. §. j. de ver. obli. z in. l. nõ ſolus. §. ſed vt. pbart. de ope. no. num. In eo: §. ibi: ſed qualiter hoc pbare debeat: ter. hic iſtud nõ dicit in. c. fin. extra q̃d me. cau. ꝛc. idem videtur firmare Specu. in titu. de fur. ver. quid ſi res. et vide not. per Barto. in. l. eos. ad fi. fur. aduer. nau. caupo. et Bald. in rub. C. eo. in prin. et in. l. j. C. locati. Adde vt per Pet. de ancha. conſi. cclxxxix.

posite assignate: et tūc singule sunt pe
tende. vt in versi. q si res, aut nō sunt
assignate. et tunc sunt opinio, nā Tre
batius ait cīstā repetendā: et de singu
lis rebus non agendū. Labeo idē qd
de necessitate de singulis reb⁹ agi nō
potest. Autor legis dicit q hoc pōt
fieri nō tñ q si necesse. Itē dicitur hic
2 q debet pbare † res esse amissas: sed
qualiter hoc pbare debeat. ter. h istū
non dicit. Inno cē. in c. fi. extra qd me.
cau. hoc declarauit: vbi distinguit: aut
cista nō restituitur signata dolo depo
sitarij: et tūc que res in ea erant pba
bitur per iuramentū. vt. l. fi. als si qñ.
C. vnde vi. z. j. e. l. in deposi. et. §. de in
li. iuran. l. in actionibus aut nō restitui
tur signata ppter aliquā culpā vel ca
sum: et tunc debet pbare plene, ita de
bet intelligi glo. et ita intelligit. §. pre
cedens. et qd ibi not. pōt ēm intelligi
qd. §. dicitur q iuranti succurratur. scz
iuranti in litem qñ per dol. m nō resti
tuitur. hoc tangitur per Roffre. in li
bellis suis in titu. de actionibus in fa
ctum ꝛc.

a ¶ Si apud duos. In prin. huius §. sup ver. deposita ri j. et vide Bart. in l. reos. in fin. titj. q. j. de duo. re. et not in l. i tij. §. j. in. ij. q. eo. ti.

✠ Andreas Pomate.

b ¶ Itē fal lit. Ad cōfirmationem Felt. in c. consti tutus. i fi. de testib. z Alex. in cōsi. ciij. colū. tij. vol. j. et in. c. cū J. z Al. de re iudica.

Si apud duos. [a] Plures deposita rij ad rei restitutionē tenenē insolidū: et etiam de dolo si omnes dolū cōmiserint: secus si alter tantū. h. d. ¶ Ho. ad euidentiam quod in actione depositi: locati: et similibus: cōtrahitur duplex obligatio. vna est primitiua: hoc est quando contrahitur ad rem restituendam: alia est que dicitur secundaria que contrahitur ratione doli vel culpe. modo pone casum in. §. isto ad materiā istū. §. declara bñ vt dixi i. l. fi. vt certo. §. si duob⁹ vehiculis. §. ꝑmo. ꝛc.

Sed si duo. Plures deponētes possunt insolidū agere: si est actū qd vni possit solui: als pparte tñ. h. d. quē. §. no. multū. ¶ Ho. q qñ agit vt cuilibet possit solui totū: videtur q cuilibet possit petere totū: z eodē modo alibi qñ committitur officiū duob⁹: vt scz insolidū possint administrare vel agi vt quilibet teneatur insolidū. vt. l. pe. de cur. bo. dā. Querit glo. quid in dubio? dicit glo. in dubio pro parte ꝛc.

Si deposuero. Potest qs repetere de positū añ temp⁹ statutū. h. d. ¶ Sp. de. l. in cōmodato. §. sicut. §. cōmo. et l. sicut. C. de act. z obli. Sol. post obligationē cōtractus nō licet mutare voluntatem circa id ad qd quis est obligat⁹ alter: sed si deposui apud te pecuniam reddendā post tēpus nō sum tibi obligatus nō repetere ante tpe: ideo possum voluntatem mutare ꝛc.

Quod autem. Depositarius non tenetur nisi de dolo z lata culpa: et ideo re vendita per heredem abiqz dolo nō tenetur nisi de eo q ad eum peruenit. h. d.

Si apud quem. In cōtraria deca. in litē. h. d. vel sic. In actionibus cōtrariis in quibus de fide rupta non agitur: nō efficitur quis infamis. h. d. ¶ Quero quid si in actionibus cōtrariis ageretur de fide ruptā: an iurabitur in litem: habuisti glo. in l. si pignore. §. si post. §. de pigno. actio. ꝛc.

In sequestrum. Contra sequestrum habet locum actio qua tenetur rem exhibere in loco conuento vel in altero ex his ꝛc.

Si velit. Sequester non potest officiū suum deponere sua sponte nisi ex causa et tunc iudice interueniēte. h. d. ¶ Quero que est iusta causa. Rñdeo: forte erat abfuturus vel aliqua ex his causis interueniebat que ponunt in. l. filius familias. §. fi. cum. l. seq. §. de procur. z. l. post litem. cum. l. seq. ¶ Itē quero: dicitur hic qd cito debet restitui: quero quādo dicitur cito. Respondeo: per. l. si oleum. in prin. §. de dolo. quod no. ꝛc.

Propte. No. hoc qd dicitur a pluribus: secus si ab vno. vt. l. si gratuitam. §. fi. de præscrip. ver. cum. l. seq. nota bene ꝛc.

Si hominem. In re aliena intempestue iniuriam exercere dolus præsumptus est. hoc dicit.

Datur actio. Q si dolus defuncti purgatur per actionē descendentem ex cōtractu heredes tenētur insolidum nō attento quātum ad eos peuenerit. h. d. quē. §. nota. ¶ Sp. po. insti. de perpe. z tempo. act. §. aliquando. Glo. dicit qd ista regula fallit in certis casibus quos ponit hic. Primus est in. d. §. aliqñ. sed hoc non est verum: nam ibi dolus dedit causam cōtractui: z sic cōtract⁹ fuit ipso iure nullus: vnde non potest purgari per actionem descendentem ex cōtractu. merito cōtra heredes nō datur insolidum. ergo ꝛc. Item fallit in actione in factum que datur cōtra mensorem. vt. l. iij. §. penul. §. si men. fal. mo. dixe. sed certe nec ibi fallit: quia non est de contractu: sed ex delicto mensoris. Item fallit in tributoria: vt. §. de tributo. l. illud. §. fi. Certe nec ibi fallit: quia ibi non datur ex dolo adhibito in contractu: sed adhibito in dolosa distributione. Item fallit[b] in actione in factum de edendo. vt. l. fi. §. de eden. Certe nec illa nascitur ex contractu: sed datur a lege: vel nascitur ex delicto commisso in non parendo iudici: quod est verius. Item fallit. dicit gl. in stipulatione iudicatum solui interposita. vt. l. si cū. §. qui miriariam §. si quis cau. sed certe actio ex cōtractu erat accessoria ad actionem ex delicto. Preterea ibi post mortem desiit interesse de p̄tento. Itē fallit in actione in factum de precario. vt. l. quesitum. §. fi. j. de preca. Ratio est. dicit gl. quia precarius ad heredem non transit. ista ratio nō videtur bona: nā

mandatum neqz societas non transit ad heredem: z a tamen datur contra heredem insolidum. vt. l. ex depositi. j. de ac. z obli. dic ergo qd ratio est: quia actio de precario non oritur ex cōtractu: sed est datiua. datur enim a pretore. vt no. in. l. cū precario. §. j. de preca. secus si ageretur actione p̄scriptis verbis que cōtinet vim precarij. vt. l. ij. §. j. j. de preca. quam certuz c est oriri ex contractu. vt. l. iurisgentium. §. primo. supra de pactis.

Quoties. Quādo nummularij foro cedunt vsuras non recipientium: z inter eos qui pnor est tēpore non est potior in iure. h. d. vel sic. Causa depositi præfertur ceteris etiā priuilegiatis nisi deponens vsuras receperit. h. d. cum. l. sequen. et fi. huius. l. in versi. plane. intelligo de expensis que fiunt in conseruatione bonorum et venditione. vt lege scimus. §. in computatione. C. de iure deliberan. et. l. prima. j. ad legem falci. ꝛc.

In depositi. In actionibus bone fidei quilibet heredū tenetur insolidum ex dolo seu facto. pprio. ex facto autē defuncti p hereditaria portione. hoc dicit. hoc est verum in actionibus bone fidei: secus in actionibus stricti iuris. vt. l. ij. §. fina. et l. eadem. §. cato. infra de verborum obligatio. et ibi plene dixi.

1 ☞ Monacho aliquid deponenti: an solui possit sine abbate.

a **Quod seruus.** [a] Licet per cōtrahentes alteri quæratur actio: tamen ei potest solui nisi sit cā iusta credendi eum ad quez pertinet permissurum non fore. h. d. quam l. non multum curo

1 quia valet ad monachos qui deponūt aliquid: nū c quid possit eis solui cum sit questa actio abbati. ad quod. l. si vnus. supra de pactis. et. l. si seruus. j. de solutionibus. ꝛc.

Si in asia. Quod est fiendū in re deposita in dubio intelligitur expensis deponētis: nisi aliter sit actū. hoc dicit.

b **Depositum.** [b] Res ibi dz restitui vbi deposita est nisi alibi expensis petentis petatur ꝛc.

Cum sequestro. Actio depositi sequestraria datur cōtra heredes. hoc dicit.

Quemadmodum. Post litem cōtestatam rei periculum pertinet ad depositarium. h. d. Hic glo. facit mētionem de opi. Jo. et Mar. vtrum debeat distingui an res erat peritura penes actorem vel non. videbitis. statim in. l. si plures. j. eo. titu.

1 ☞ Comparens vel heres vel procurator vt constituat debitorem in mora debet per instrumentū ostēdere se esse talem.

2 Litigans vsqz ad aperturam testium vel productionem instrumentorum potest habere iustam causam litigandi.

Et ideo ante non condemnatur in expensis.

¶ Quod seruus. Utrum possit solui monacho: ad de Bar. in l. filius. C. de pac. z quod no. Bart. in l. si qui ita. §. qui sibi. j. de ver. obli. Et dicit Bal. in auk. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccle. qd si mutuo sacerdot: licet non conuertat in vtilitatem ecclesie tenetur ipse sacerdos: et qualiter contra monachū vel mōasteriū

Si qs inficiat⁹. [c] Ab ea die q qs cepit hre iusta causam litigādi videt: et qua via agatur: vide in auk. causa que fit cū monacho. Et ibi Bal. C. de episc. z cle. z dicit Bal. in l. non solum. C. de rei ven. qd si seruus vel monachus detinet rem dñs z abbas debent cōuenire: z vide Innoc. in c. quanta. in glo. in ver. monasteria. de offi. ord. an autem ex cōtractu prioris claustralis: guardiani vel castaldi ecclesie obligētur: vide Bal. in rub. de exerci. Sed quid si mulier mutuat vel delinquat an prius dicet marito in dote: vide Inno. qui no. alē istū tex. in arg. in. c. per vestras. de dona. inter vi. z vxo. z ad q. Bar. hic. vide Bal. in. l. j. C. qui. res iudi. nō no. z in rub. C. eo. in. ij. q. z vide sing. Bar. in. l. filie. j. de sol. z Pau. de cast. hic. z Bal. in. l. cum filius. in fi. §. si certa. vbi hoc limitat procedere in vera solutione: secus in ficta: per. l. fugitiuus. z de solutio. Adde quādo monachus obliget abbatem ex mutuo. Abba. consi. lxxxviij. libro. j.

✠ Andreas Pomate.

¶ Quod seruus. Vide Alexan. consi. ciij. vlt. colum. volumi. iiij.

✠ Andreas Pomate.

¶ Depositum. Pro declaratiōe istius. l. cū seq. vide que addidi ad Bar. in l. fraudato. j. de publi.

¶ Si quis inficiatus. Alleg. no. Bal. in rub. C. eo. in. j. qūm versi. ex hac lege. anno isto collegi tibi duas practicas ꝛc. Ista limitat Bal. in. l. si legatum. §. de edendo. z aduerte quia Barto. in. l. de pupillo. §. qui procuratorio. in. j. opp. z ibi clarius Jmol. j. de oper. no. nun. dicit hoc esse verum quando instrumentum ostenditur in publica forma in iudicio z datur copia vt possit deliberari. naz si postea nulla causa alleget. iusta contra instrumentum: licet instrumentum negetur verum non obst. et releuat procuratorem ostendentem tale instrumentum ab omni satisdatione derato: perinde ac si ipse dominus tale actum faceret: secus ex sola ostensione instrumenti extraiudiciali: quia tunc non redditur ius certum. si negetur instrumentum verum: quia multa possunt obici contra instrumentum, ita intelligatur tex. et quod ibi dixit Barto. in dicto. §. procuratorio. secundum vnam lecturam ad quod facit quod not. in lege nomen. C. que res pig. obli. poss. et ista faciunt ad intellectum eius quod alibi dicit Bartok. quod instrumentum facit rem manifestam: vt ipse dicit. infra de operis noui nuntiatio. in lege prima. in princip. in ver. venio ad questionem: adde tamen quod dixit gl. multum singu. in cle. causam. in ver. appellanti: de elect. hanc gloss. alleg. Barto. in. l. non solum. §. morte maxime. in. vol. colum. de operis no. nun. que videtur velle q in casibus in quibus requiritur propria z vera scientia domini non sufficiat si sit denuntiatum, procura-

tori etiam cum speciali mandato ⁊ illud etiam ostendat: qđ no. ⁊ qđ requiratur vera scientia dñi: ⁊ qđ nō: et qđ procurator preiudicet: vide in l. procu. in princ. de tribu. ⁊ in l. apud celsum. §. quesitum. j. de do. excep. ⁊ qđ no. bar. in d. §. morte. in fi. rij. col. ⁊ no. Bar. in l. pf. §. ex quo. j. đ adm. tut. Adde roma. consi. cclxxxviij. vbi vtū an requiratur scientia in dño: et an sufficiat q̃ procurator sciat.

a ¶ Anno ifto qđ aliquis protestatur alicui tanq̃ heres vel procurator đz illi facere fidem per instrumentum qđ sit procurator vel heres: vide Alex. consi. xij. ij. col. volu. iiij. ⁊ consi. xcv. als. lxxv. vbi plene penul. col. Feli. in c. exceptionem. col. penulti. et de except. Alex. consi. ccl. in vlti. col. volu. ij. ⁊ consi. cctrr. vol. ii. Ioase. sing. suo incip. procurator. Aller. in l. de pupillo. §. qui. pcuratorio. ff. de no. ope. nun. Bal. in. c. eam te. colum. ij. de restitu.

b ¶ Iustam causam. Ad hoc qđ notat Bal. in aut. generaliter. C. de episco. et clerī. ⁊ omnino adde qđ no. Bar. in d. l. qui in alterius. de reg. iur. vbi pulchre. et in l. properandum. §. finautem alterutra. de iudi. ⁊ in l. si rem. §. fi. de pigno. act. et quid in criminalibus: vide Bar. in l. j. in princ. j. ad turpillia. in ver. vento. ad ver. queri potest ad p̄dicta. adde Bar. in d. §. finautem alterutra. sed istud consilium est sane intelligendum nisi sibi fieret notum per instrumēta vel testes deponentes de facto proprio ipsius litigantis: quia ipse presumeretur fuisse in dolo vel saltem in lata culpa. l. quam q̃. ad velleia. ⁊ ideo non debet euitare cōdemnationem expensarum. l. eum quem temere. de iudi. instit. de pena teme. litī. §. primo. cum simili. et eodem modo debet limitari ista doctrina qđ vbi in causa appellationis feratur sententia ex nouis actis victus debet absolui ab expensis. de qua per Bart. in d. §. finautem alterutra. ⁊ illud no. domini de Ro ta conclusione. cclx.

¶ Andreas Pomate.

c ¶ Et ideo. Circa hoc consi. vide Alexand. consilio cccx. v. col. vol. ij. ⁊ consi. xcv. colum. v. eodem volu. Luma. consilio. lxxiij. colum. ij. Feli. in capitu. quoniam contra. in. ix. colum. de proba. et in capi. fraternitatis. j. colum. de testi. et in c. exceptionem. colum. xv. versicu. subdit Bald. de except. et Feli. in c. pastoralis. in fi. de iudi. Alexan. consilio. xc. colum. fi. volumi. ij. alias. lij.

d ¶ Perijt eo modo. De intellectu vide per Imol. in l. cum res. §. j. de legat. j.

e ¶ Non consistit. Limita hanc. l. per. l. certe. §. fi. j. de pręca. et no. hic in glo.

f ¶ Commodati. Vide late Bar. in l. si aliena. j. soluto matrimo.

b quis habuit iustam causam[b] litigandi vsq̃ ad aperturam testium vel ad productionem alicuius instrumenti: ⁊ ex tunc incipit habere iustam causam litigandi: quia forte ex dictis testium vel ex instrumēto cognoscet actorem habere iustitiam qđ prius pba

c biliter ignorauit: ⁊ ideo[c] condemnabitur in expēsis factis ab illa die in antea nō in factis retro. casus est hic. et ideo. l. volens dare consilium consului. qđ statim cum aliqui est notum in iudicio se non habere iustitiam desistat a lite: ⁊ per hoc excusatur ab expensis: et a calumnia. vt. l. destitisse. supra de iudi. et ibi dixi. et ideo producas instrumentum quanto citius poteris ⁊c.

Competit. Pro re deposita non cōpetit cōdictio anteqũ cōmittatur dolus. h. d. ¶ Oppo. §. eo. l. j. §. idem pomponius. versi. quid enim. et. §. est autem. Sol. actio depositi cōpetit statim ante dolum commissum: vt hic. conditio furtiua non: vt ibi. et de hoc dic plene vt in. l. si stipulat? fum mihi. §. j. j. de solu.

Si plures. Debitus est reddendum maiori parti heredum. h. d. ¶ Oppo. §. eo. l. j. §. si pecunia. Sol. aut res est indiuidua: ⁊ tūc vni soli occurrenti est restituenda: vt ibi. aut est diuidua: ⁊ tunc đz locū distinctio. l. nostre. quia aut venit maior pars ⁊ ei restituitur tota: vt hic ⁊c.

d **Siue autem.** Si res deposita perijt eo modo quo esset peritura apud deponentem: depositarius liberatur. h. d. Iste text. fact multum pro opi. Bar. contra Io. de quo plene in. l. quod re. §. si cer. peta.

Ille q̃ quem agitur actione depositi vel cōmodati qđ posit opponere exceptionē proprij dñij.

1 Iste q̃ quem agitur actione depositi vel cōmodati qđ posit opponere exceptionē proprij dñij.

2 In remedio. l. si quis conductionis. C. loca. quod nō admittatur exceptio proprij dominij.

Oblitum. In re propria non psistit[e] deposito: ideo depositi agi nō potest idem in commodato et precario. hoc dicit. ¶ No. ⁊ qđ ille contra quē agitur depositi vel commodati potest opponere exceptionē dominij. contra. §. commodati[f]. l. ita vt si fur. C. loca. l. si quis conductionis. et. l. j. §. si predo. §. eo. Sol. si volo opponere exceptionem de dominio alterius non possum. quia per hoc non impeditur cōtractus commodati potest enim commodari res aliena. vt dicta. l. ita vt si fur. idem in deposito. vt. §. eod. l. j. §. si predo. sed si volo opponere exceptionem de dominio proprio: tunc si agitur depositi: commodati: vel simili actione ex cōtractu: possum opponere vt hic. quia dominium proprium impedit cōtractū: ⁊ per cōsequēs obligationem ⁊ actionem ex cōtractu: vt hic. cum si. ⁊ sed si ageretur conditione ex. l. si quis cōductionis C. loca. non possum opponere exceptionem dominij proprij: vt ibi. Contra. Ille qui scienter rem propriam recipit in commodatum vel conductionem videtur eam donare. vt no. in. l. si rem aliquam. j. de acquirē. posset. ergo non potest opponere exceptionem dominij proprij. huius timore haberemus intrare in illam materiam difficilem. l. si rem aliquam. sed ibi plene dixi. Cyn. tangit aliqualiter in. l. qui rem. et. l. ad probationem. C. loca.

Si is apud quem. Deponens a puno? nō hz actionem cōtra tertium depositarium nisi b prius ei fuerit concessa. h. d.

Licet deponere. Apū sequestrū plures tantum deponunt et tunc possessio amittitur. h. d. ¶ No. qđ rei sequestrate perditur possessio. qđ intelligunt doc. qđ depositum fit ex consensu vtriusq̃ partis: vt hic. ⁊ l. interesse puto. j. de acquir. posse. secus si fieret autoritate iudicis contra voluntatem eius qui primo possedit. ar. l. iij. de acqui. pos. ita tenebat Iaco. butr. et Iaco. de are. et Cyn. C. de probi. sequestra. l. j. in. ij. q. dixi plene in dicta. l. interesse puto ⁊c.

De eo quod. Actio depositi in q̃tuor casibus cōtra heredem ex dolo defuncti datur in simplū: et intra annum. ex dolo heredis p̄m suam naturam. h. d.

Si apud filium. Emancipat? tenetur de deposito ante sibi facto idē in seruo manumisso. h. d. ¶ Opp. de. l. pomponius in negotijs. §. de nego. gest. ⁊. l. j. §. fi. apud. §. eo. Glos. ponit plures solu. ego credo illam veram: scz qđ seruus nō teneatur depositi: sed rei vendicatione vel conditione furtiua ⁊c.

Si duo heredes. Si plures heredes depositarij separatim dolum cōmittunt quilibet tenetur pro parte. vbi vero cōmuniter quilibet tenetur in solidum: sed si ad rei restitutionem agitur cōdemnatio fit pro parte. h. d. p̄m lec. quam teneo. et diuiditur in tres partes. primo loquitur qđ dol? fuit cōmissus pro parte. Scdo qđ dolus fuit commissus in solidum. ⁊ sic in istis duabus partibus queritur de obligatione accessoria que contrahitur ratione doli vel culpe. tertio loquitur de obligatione primitiua q̃ cōtrahitur ad rem restituendam. Scdo ibi: qđ si. ter tia ibi: plane. Glos. no. ex isto fi. qđ actio proponitur in solidum: ⁊ qđ cōdemnatio fit pro parte. ⁊ sic intelligit istum versi. plane qđ loquitur in casu precedenti. hec lec. non placet: quia obligatio principalis que cōtrahitur ad rem restituendam non transit ad heredes nisi pro parte. vt. l. iij. §. heres. §. commoda. non ergo est dicendum qđ libellus datur in solidum: nisi dicamus vnum heredem conuentum rem in solidum possidere. vt. d. §. heres. tunc fieret petitio: ⁊ condemnatio in solidum. dic ergo qđ iste versic. plane: loquitur alio casu q̃. §. dixi: vt dixi. §. diuidendo literam. nam. §. loquitur de obligatione secundaria que contrahitur ratione doli vel culpe: in qua quādo dolus committitur communiter tunc quilibet tenetur in solidum. vt. §. eo. l. j. §. si apud duos. et. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. §. commoda. hic vero loquitur quando quis conuenitur ratione obligationis primitiue que contrahitur ad rem restituendā in qua quilibet tenetur pro parte et pro parte cōdemnatur: nō tamen solutione partis liberatur. simile in. l. ij. §. j. j. de verb. obliga. vnde ista obligatio est diuidua quo ad obligationem et condēnationem: indiuidua quo ad solutionem. ¶ Sed ad hoc oppo. de. l. si stipula-

¶ Admittitur. Vide Bald. in. l. si quis. in penul. q. C. eodem.

¶ Commendatiuum. Per illum tex. dicit not. Bal. in rub. C. de consti. pecu. in. ij. colū. qđ si locus conuenienti est in electione creditoris potest vbiq̃ eligere dūmodo ibi inueniat debitorem.

tus. in. j. charta. j. de solu. vbi obligatio speciei dicit diuidua quo ad obligationem ⁊ solutionem. Sol. ibi quādo est in obligatione rem dari. hic qđ c est in obligatione rem restituī: et eodem modo dicitur indiuidua obligatio rem tradi. vt. l. stipulationes nō diuiduntur. in princ. j. de ver. obli. quod plene examinaui: vt ibi in q̃stionibus quas feci de obligatione rem tradi et rem restitui ⁊c.

Actione. In hac actione admittitur computatio expensarum. h. d.

Commendare ⁊ deponere idem sunt.

In contractu bone fidei veniunt vsure a tempore more.

Item veniunt ex nuda conuentione.

Dolus. Commendatiuum et depositum idem sunt: item in actione depositi vsure veniunt a tempore more: etiā si pecunia numerata deponitur: licet depositi terminos egrediatur. h. d. ¶ No. illa verba promissionis quos qđ voles: ⁊ vbi voles cōfestim tibi numerabo. facūt ad ea que dixi vobis. §. de eo qđ certo loco. l. iij. §. si quis ita. ¶ Secundo no. ⁊ idem esse commendare et deponere[c]. Pisani dicunt eo. ratione qđ commēdare aliū est q̃ deponere. ¶ Tertio no. ⁊ qđ in cōtractu bone fidei veniunt vsure a tempore more. item veniunt ex sola nuda conuentione. simile in. l. cum quidā. §. ex locato. j. de loca. et condu.

De spōsalitiū. Qui me presente rem meam recipit depositi actione tenetur. h. d. ¶ Oppo. de neg. gest. l. fideiussor. §. ignorante. Sol. ibi puella non fuit presens vnde non potest dici depositum. hic erat presens.

Qui pecuniam. In deposito pecunie numerate veniunt vsure a tempore more.

Ex pacto apposito in traditione d rei mee que mea durat quod alteri queratur vtilis actio si moriar. et numero. 3.

Commendo idem est qđ depono.

Et deponere. ad de qđ dicit Ang. in cōsi. xxxv. in ci. qđ nobilis hō. p id ⁊ bū vi det cōmissa custodia ⁊ ille đz nudus minister. ⁊ istuz text. a leg. Inn. et de elect. c. duū. el. ij. in glo. in ver. ꝓcessionē. qđ neq̃ in ecclia neq̃ in fi uctib? aliqđ mēqđ rat illi: sed sola guberna tio. ad đ ter. in. l. cū hereditas C. deposi. ⁊ ibi Bar. non ist hec ⁊ ba inducūt mādatū. vt not. gl. in. l. j. j. māda. ⁊ vt de Io. de placa i. §. sequēs. in fi. de act. ⁊ hic ad de text. et ibi Bart. in. l. publia. in princ. j. eo. ⁊ no. Bal. in l. si quis. in fi. j. eo.

¶ Die spōsalioz. Ad de Bart. i. l. qui mihi donatū. in

j. colū. de bona. et qō no. Bald. in. l. incendium. C. si certum petatur.

a ¶ Ex pacto. Vide qō no. Bald. in. l. j. in. v. col. C. per quas perso. z in. l. cū patre. in. j. col. C. de iu. dot.

Andr. Poma. ¶ Ex pacto. huic tñ videt obstare nō sit bona cōsequētia: tu debes mihi restituere. x. ergo habeo actionem p̄te. per hoc qō voluerunt pe. z Ly. l. ad phationē C. de. pba. qō si deposuero pecuniaz apud te recessurus cū hoc qō tu redderes illaz Titio portāti tibi talia signa q̄ si Titi cū signo venerit qō debes illā sibi restituere q̄ tñ ille nullam hz actionē ad eā petēdā: vt videtur ex. in. l. bonafides j. eo. titu.

4 Ista verba si deus fecerit aliud de filio meo: qō intelligantur si moriatur.

1 a 2 3 b 4

Oblia mentia.

† Ex pacto[a] appositō l tradittōe rei mee que mea durat alteri queritur vtilis actio. h. d. qō no. ex hac. l. ¶ Not. illud qō dico de verbo commendo: qō induct depositum. vt. l. luctus. §. eo. ¶ Item not. illud qō dicitur si mihi aliquod humanum[b]. qō † intelligendum: si moriar. q̄ faciat ad questionem quam vidi probatur quod dā testamentū per testes quo continebatur q̄ testator dixit: † si deus faceret aliquid de filio qō bona deuenirent ad talem: qō intelligat hoc est si moriatur. ¶ Opp. ad hanc. l. de debitor. in fi.[c] j. ad trebel. vbi ex patro matris nō queritur actio filio. Solu. hic fuit pacta mater super re sua q̄ semper durat sua. idem in. l. penul. C. ad exhibē. Si vero non duraret sua tunc non queritur alteri actio nisi in duobus casibus vt in mutuo. vt. l. certi conditio. §. si nummos. §. si cer. pet. Item in donatiōe. vt. l. quotiēs. C. de dona. que sub mo. dixi in. l. stipulatio ista. §. si quis insulam. j. de ver. obli. et verum est hic qō videtur actuz de donatione qō non videtur actū in extra

1 a 2 3 4 b c d e f g h i

§. pactis. ff. de pactis. quem retuli in. l. j. post Bar. ff. quod vi aut clam. z quod no. dixit Bald. in. l. deo nobis. in princ. C. de episco. z cle. confessio enim et iuramentum non est species proprie probationis: sed est releuatio a probādo. l. eum qui. §. de in litem iuran. neo. vt. l. donationes. §. penul. de dona. ꝛc.[d]

Lucius.

In cōtractib[a] bone fidei ex solo pacto nudo debentur vsure. h. d.

Clausula pl[b] minusue apposita in cōtractu qō nihil plus imponet.

Verba enūtiatiua in ōtibus qō inducant probationem non obligationem.

Epistole nō statur in fauorem scribētis nisi per aduersarium approbetur.

Si producitur instrumentū cōtmens plura capitula qō possum acceptare q̄ faciunt pro me et refutare que faciūt contra me.

Titius sempronio.

Verba enuntiatiua[c] nō inducit obligationem in cōtractibus: sed pbationem. Item priuata scriptura[f] fidē facit contra producentez: nō pro eo nisi ab aduersario fuerit approbata. h. d.

¶ Primo not.[g] ex isto. § † i'la verba plus minusue[h] que multū sunt in vsu que nihil plus important: nec aliquid diminuunt de confessione nisi aliud probetur: vt hic. facit lex cum furti. supra de in litem iurādo. et lex hec venditio. §. fina. j. de contrahen. emptio.

¶ Secundo nō. † qō verba enuntiatiua in contractibus inducunt[i] proba-

1 a 2 3 4 b c d e f g h i

no. in. c. bone memorie. §. elec. no. Bal. in c. vasall[a]. si de feudo fue. cōtrouer. inter do. z agna. z in. l. luci[b] ff. de cōdi. et demon. Et not. qō nūq̄ intelligū pclusa via probādi p rei euidētiaz. vt no. bal. in rubr. C. de. pba. in v. col. et in l. ōnegantem. C. ad legē aqui. et mel[h] in dicta rub. in. iij. colū. vbi dicit q̄ confessio z facīm non est ppte pbatio: z releuatio: z licet sit renuntiatum probationi z conclusum non extenditur ad confessionem. Spec. in titu. depositi. §. iiij. versi. sed quid si. z Bald. in auk. qui sed mel. in. iiij. col. C. qūo z quādo iudex. z istis adde qō no. Bal. in. l. ij. §. quod obseruari. in fi. C. de iuramentum. calum. et in. l. si quis. in fi. C. de testi. z in. l. j. C. sententiam rescin. non posse.

¶ Primo no. Vide Alex. consi. viij. in fi. vol. iiij. vbi dicit id em esse in dictione quantū cunqz. z in. l. actione. j. de furtis. in apostillis. et in. l. posteq̄ iudex. pen. col. versi. postremo quero. j. de re iudi.

¶ Minusue. Verba plus minusue: vide oīno Bart. in. l. actione. ff. de furtis. z facit festum Bal. in rubr. C. depositi. in. vj. q. sed quid si testis dicit: vidi talem numerantem mille tali loco z tpe et fallo: vtrum per ista verba derogetur dicto suo? dic qō non. ita dicit Bal. in. l. j. de iustitia z iure. per illuz tex. ibi: ni fallor. et in. l. j. ff. de origi. iuris. z Bart. hic. z vide Bal. in. l. edita. in. xxiij. col. de eden.

¶ Inducunt. Verba enuntiatiua in cōtractibus inducunt probationem. ista faciunt ad id quod not.

dicit Specu. in titu. de teste. §. primo. versicu. sed pone egi. quod si deduco mutuū in petitione quod mutuum tu fuisti confessus extra iudicium etiam parte presente quod si de tali confessione in libello non fecit mentionem: quod probatio confessionis facta postea in processu nō p̄ dest actori quia talis cōfessio operat obligationem non probationem. dic latius vt ibi per eū. facit ad ea que dixi in. l. p̄ma. §. vnde scribit supra eodem. et ad not. per Barto. in. l. triticum. j. de ver. ob. et de die. Specu. vide istud limitatum per Joan. de imol. in. l. si ita quis. §. chrysogonus. j. de verborum obliga. quod etiam facit ad no per Bart. in. l. ij. §. fi. supra si cer. peta. et cum dicto Specu. videtur cōcordare per do. Anto. in. c. examinata. de iudi. licet ibi Innocen. contra quod retuli post Barto. in. l. si confessus. de custo. reo. et per do. Anto. in. c. si cautio. de fide instru. insti. de actioni. §. si quis agens. et sequit Specu. Bald. in lege finali. in penul. col. C. eo. et vide institu. de actioni. §. sequens. In eodem versicu. inducunt probationem ꝛc. vide de verbis enuntiatiuis in contractibus z in vltimis voluntatibus. z semper alle. iste tex. quod due confessiones extraiudiciales vel vna non inducunt obligationem sed probationem: vt hic. et arg. l. sempronius proculo. de lega. ij. et not. Barto. et alij in. l. ityum de verbo. obli sed dubium est quid si super istis confessionibus est adiecta stipulatio: vtrum tunc oratur obligatio. exemplum: reperitur instrumentum in quo quis cōfitetur se teneri Tityo in mille ex causa depositi et promisit per stipulationem, restituere: an tunc propter stipulationem sequentem sit dicendum quod ex tali confessione ex causa depositi non tantum inducat probatio: sed etiam obligatio: et dicendum videtur etiā quod non: quia stipulatio illa est accessoria ad ipsaz confessionem: ideo non mutat naturam principalis. l. si stipulatus. in pin. de furtis. l. prima. §. si quis sub conditione. ff. vt leg. nomi. cauea. l. damni infecti quidam. in principio. de damno infecto. l. si legatis seruo in diem. de legatis primo not. in. l. si quis cum alter. et in. l. qui rome. §. duo fratres. de verborum obligationibus. in secunda questio. principali. facit regula accessorium. de regulis iuris. secundo quia inspici debet quod principaliter fit. l. rogasti. in principio. z. l. si quis neqz causam. supra si certum peratur. et lege qui exceptio. in principio. de conditio. indebiti. quo argumen. etiam in simili vtimur: alias in dicta. l. triticum. bene facit quod dicit Innocentius in capitulo si cautio. de fide instrumentorum. post medium. vbi tractans articulum: an promissio sine causa sit efficax. refert hic plures difficultates. et concludit qō vbi fit promissio per stipulationem sine causa accessorie ad confessionem sine causa: vt quia quis se debere confitetur centum Titio que per stipulationē reddere promittit. tunc clarum est quod pmissio sine stipulatione non obliget cum confessio sine causa non valet. in dicto capitulo si cautio. cum ibi nota. z plene in. l. generaliter. C. de non numerata pecunia. non valebit etiam promissio accessoria illi facta dicta regula accessorium. textus est cum glos. in lege cum de indebito. §. fina. de probationibus. z ideo licet Barto. in dicta. l. triticum: velit quod quando due sunt stipulationes facte ab eodem intelliguntur in dubio de diuersis summis z cetera. l. quinquaginta. de probationibus. quia alias stipulatio redderetur inutilis. l. q̄ bis idem. de verborum obligationibus. tamen intelligitur quando ille stipulationes sunt per se principales: secus si accessorie per predicta. si enim stipulatio esset adiecta confessionibus mutui vel depositi: tunc diceretur pars principalis: per not. in lege si tamen stipulatus. §. chrysogonus. de verborum obligatio. vide gloss. in. l. nec casum. C. de excusa. lib. x. z que ibi dixi in. l. sempronius proculo. de legatis secundo. illud tamen qō dixit Bart. in. d. l. triticum. de duplici confessione de decem. in versic. eo. reputo qō si quis ꝛc. limitatur quando summa esset diuersa et diuersō tēpore vna facta ad aliam. vt dicunt docto. in. l. quinquaginta. de proba. z hoc scripsi in. d. l. sempronius. neqz ad hanc limitationem ob. l. si diuortio. de verborum obligatio. et quod no. Barto. in. d. l. triticum. in versic. quod si mutuaui centum ꝛc. quia ibi loquitur quando processit vnus contractus vnius speciei: puta dotis vel mutui in centum. deinde debitor. promisit per stipulationem quinquaginta ex illa causa dotis vel mutui: secus quando prima promissio sine causa fuisset eiusdem speciei cum secunda valet: sed si prima promissio fuit ex causa stipulationis: et secunda etiam ex causa stipulationis bene: tūc censetur diuersa ne secunda reddatur inutilis. l. qui bis idē. de verborum oblig. non ob. d. l. sempronius. quia ibi loquitur in duabus scripturis vnius testamenti facti eodem tempore et exemplificandi causa: vt ibi dicit litera. secundo limitatur decisio Barto. in dicta. l. triticum. nisi ambe confessiones facte fuissent per scripturam: quia tunc inducit obligationem. vt not. in. l. nec casum. C. de excusa. lib. x. Tertio ista lex inquantum vult qō tales confessiones non inducant obligationem vel probationem limitatur qñ interuenit stipulatio. ita videtur de mente Bart. in. d. l. triticum. versi. sed primo. nec ob. qō stipulatio est accessoria: quia dico qō ante est adiecta contra confessionē mutui principalis cōtractus. tex. est in. l. si ita fuero. §. fi. cum. l. sequen. de noua. z idem etiam in cōtractu depositi cum sit cōtractus qui etiaz re perficitur sicut in mutuum. vt Ja. de are. in. l. singularia. in. vj. speciali. preterea quando iurta confessionem apposita stipulatio occultatur confessio: z oritur actio ex stipulatione. sicut in. d. l. si ita fuero. z insti. de litera. obli. in pin. preterea quia accessorium non sequitur naturā sui principalis quando in accessorio non est eadē ratio que in principali. l. ex placito. z de re. permu. et in. l. et si res. de pedi. mino. z ibi Bar. z glo. in. d. l. non dubium. ad fi. C. de legi. sed in stipulatione que est accessoria est diuersa ratio: quia stipulatio cum producat obligationē: obligatio est ꝓtractus stipulatōis

multiplicari non potest circa idem: quia nostra non interest. dicta lege qui his. & lege stipulatio. paragrapho alteri. de verborum obligationibus merito vt actus valeat intelligitur facta secunda stipulatio de alta quantitate. iuxta. l. quoties. institu. de verborum obligationibus. Et cõ 3 fessio cum indicat p bationẽ ratio probatio bene potest multiplicari. d. l. sempronio. et dicta lege si pupillus. in prin. de noua. et in hoc videtur potissime fundata ratio Bartol. in dicta lege tritticum. Quarto limita quando i dictis stipulationib⁹ interuenisset tuus ramentuꝫ. pone enim primo precessisse instrumentũ stipulationis qualiter Titꝰ promisit Sẽ promio restituere mille ex causa depositi. certe istud primum producit obligationem si postea fuit factũ aliud instrumentum continens solum instrumentum depositi in minori quantitate: et est ibi incerta stipulatio qualiter per stipulationes promittit restituere: et interuenit iuramentum: operatur tale iuramentũ vt partes videantur voluisse quod ibi actus accessorius valet vt principalis si in vim principalis valere poterat: vt egregie dicit Barto. in. l. si quis pro eo. in viij. membro. de fideiusso. & sequitur Ange. in. l. hi q. eo. tit & Cano. in. c. cum contingat. de iureiuran. per id q habetur in. l. cum pater. §. filius matrem. de le. ij. Adde quod de hoc plene dixit Alex. in locis ordinarijs. & ibi posui quare non bene videtur membranas occupare.

Andre. Poma. ¶ Inducunt. Vide Mathesi. nota. lxxx. & Joan. baptistã de sancto Seuerino in repeti. l. admonendi. col. xij. ff. de iureiu. Jmo. consi. xxxviij. Arett. consi. xiiij. col. v.

a ¶ Si plures res. Adde Ly. in. l. ij. C. de dona. ante nupt. & per Bal. omnino in. d. l. j. in. ij. charta. C. de cõ no. q† ei quod quis scribit sibi in epistola non statur nisi per aduersarium approbetur. vt hic. in fine cum sua gl. ¶ Ex quo habes † q̃ si plures res a sint scripte in vna charta: possum acceptare illũ q̃ facit p me: & illũ q̃ facit ꝗ me refutare. q̃ examina. vt not. Ly. C. de pfes. l. j. in. xiij. q. dixi. j. de li. lega. l. aurelius. paragrapho penulti. quod facit ad ea que tota die fiũt producto illud instrumentum in ẽptum facit pro me: quod an possit fieri. patz supra vbi remisi. &c.

b Scius tityꝰ. b Licet non valeat quod in veritate agitur: tamẽ valet quod simulate concipitur. hoc dicit. ¶ Oppo. si non valet q̃ agitur q̃ est plus: nõ debet valere q̃ simulate cõcipitur q̃ est minus. vt C. plus vale. q̃ agi. &c. per totũ. Sol. quandoq̃ aliquid agi simulatur: & tamen in veritate nihil agitur: et tunc sine dubio non valet q̃ agitur: nec q̃ simulate concipitur. c vt in. d. titu. quandoq̃ vnum agitur et aliud agi simulatur: et tunc quandoq̃ illud quod agitur in veritate est de iure validum: et tũc illud quod agi simulatur: valet: q̃ vnus contractus transfertur in alium. vt no. hic. & in lege singularia. §. si cerpeta. et. l. si ex pretio. C. si cer pe. quandoq̃ illud quod agit nullo modo est validũ: & tunc non valet illud q̃ simulate concipitur. vt. l. j. C. de condit. ob cau. quandoq̃ illud q̃ agitur est inualidum eo modo quo agitur: sed validũ eo modo: vt hic. vbi non valebat dotis constitutio q̃ in veritate agebatur: sed obligatur recipiens ad restituendũ sine causa. vt. C. de cõdi. ob cau. l. j. & §. de condi. sine cau. l. auunculo. & tunc valet q̃ simulate concipitur: vt hic. & illa obligatio que nascebatur preter propositum contrahentium transfertur in actionem depositi. ita loquitur hic. & hic habetis vt dixi vobis q̃ exceptio simulationis: tũc obstat q̃ si in veritate nihil agebatur: vel agebatur aliquid inualidum vel turpe: secus si in veritate aliquid agebatur: licet caderet in speciem alterius obligationis &c.

Dintus. Qui pmittit prouidẽtiam pecunie deposite tenetur ad vsuras si eas perceperit vel in suos vsus conuertit. h. d. ¶ Oppo. q̃ propter pactum debeãtur vsure simpliciter. vt. §. eo. l. publica. §. j. et. l. lucius. Solu. ibi promisit vsuras. hic vero promisit quod prospiciet. ideo non tenetur ad vsuras simpliciter: sed in duobus casibus hic expressis &c.

☞ Equitas cõsideratã mixtum habito respectu ad ius ciuile & pretorium.

fes. & adde q̃ aliqui faciunt differentiam inter epistolam & libum rationum: vtrum in epistola possimus acceptare partem dicentem: q̃ dedi tali: & resultare aliam dicentem: q̃ tu reddidisti: vt hic. secus in libro rationum vbi sunt data & accepta que dicuntur tra cõtiguaꝫ nõ possint separari. l. q̃dam. §. fi. et ibi not. ff. de eden. facit eodẽ titu. l. si q̃s ex argentarijs. §. rationem. et q̃ ibi not. b Lucius titius. In princip. hius l. &c. vt de Bar. in l. qui mihi donatũ. in princ. j. de donati. q̃ no. Bal. in l. incẽdiuꝫ C. si certuꝫ peta. ¶ Simulate concipit. An et q̃si si nõ vꝫ q̃ agit: vꝫ quod simulate concipitur: adde late bartolum. in cõsi. incipiẽte: petrus nicole. & Bartol. in. l. j. C. plus valere. & in. l. si sub specie. C. de postulan. et in. d. l. ex pretio. et vide Baldum in lege cum precibus. C. de probati. et illud not. sequitur Bald. in rubri. C. eodem. in quinta questio. et not. quod ad hoc vt quid dicatur simulatum oportet quod ab initio partes conuenerint de simulando: secus si ex postfacto. vt not. Bald. in. l. puma. in decima questio. C. si ser. extero. et qualiter probetur simulatio: vide Bartolum et Baldum in. l. multum. in casu illius legis. C. si quis alteri vel sibi. de hoc an et quando si non valet quod agitur valeat id quod simulate concipitur: adde late Bartolum in consilijs consilio quod incipit: petrus nicole. et Bartolum in. l. j. plus valere quod agitur. et in. l. sub specie. C. depositi. et in. d. l. expressio. et vide Baldum in l. cum precibus. C. de proba. et istud sequitur in rubri.

Andreas Pomate.

¶ Vt dixi vobis. Vide Alexan. consi. xxviij. vol. ij. ne. v. Salicetum in. l. ex pretio. allega. hic per Barr. C. si cer. peta. & in. l. penul. ad finem. §. depositi. Paul. de cast. consi. ix.

Quando

a Andr. Poma. ¶ Deponenti. Vide vnũ pulchrũ casum per Bal. cõsi. cccxx. in. ij. parte. col. iiij.

b ¶ Nota quod equitas. Nota et vide Barto. in lege si fideiussor. §. quidam. j. mandati. Et adde Baldũ in lege ementis. in secunda questione. C. de trahenda emptione. et ad 2 hanc legẽ. et quid sit equitas. vi 3 de Anto. ỗ butrio in. c. in literis. ỗ restitu. spoliato. & bal. 5 in. c. j. §. ad hec. de pace iuramẽ. firman. et secũdũ Jaco. ỗ bel. equitas sumitur qua 1 uor modis: b vt ibi per eum: & quod i not. i lege finali. C. de fructibus & litis expensis. & Bar. in lege pri 3 ma. in fine. d C. de legi. Andreas Pomate. ¶ No. q̃ equitas. vi de Alex. cõsi. xxx. j. inci. viso. pcessu. vlt. col. j. vol.

c Andreas Poma. ¶ Non respondet. Adde glo. l. qui filium. §. fabinus. ff. ad trebellia. limita quod nõ quia in practica sepe solet dici quod dum per aliquẽ docto. plures opinio. referuntur qui aliquam ex eis nõ approbat quod in dubio vstima scienda est. quod intellige verum nisi prima opinio loquereturꝫ eqtate. secunda saperet rigorem glo. renẽda memorie. e l. si cũ exceptione §. sed et si quis. in ver. labeo. ver. omnimodo. ff. quod metus causa. quam pro singu. sequitur Areti. consilio. clxiij. incipien. diligenter & mature. columna. iiij. Et de hac materia vide Alexand. consil. clxiij. colum. j. volu. ij. et consi. lij. col. ij. iiij. vol. et consi. xxix. colũ. j. iij. vol. et consi. lxxvij. columna. ij. volumi. ij. Bald. et Ange. in auc. et testamento. C. de colla. colũ. j. docto. l. cum fundus. §. seruum tuum. ff. si certum peta. Alex. l. non amplius. §. fi. col. j. de leg. j. Bald. l. si mater tua. C. de sta. defun. docto. l. si idem cum eodem. vbi Jaso. ff. de iurisdi. omnium iudi. alex. consil. clxxv. columna. ij. volumine. ij. et consilio. iij. vltima columna. iiij. volumine. et consilio. xxxij. colũna. ij. volu. iiij. et consilio. lj. iiij. colũ. eo. volu. Panor. consilio. xlij. prima columna. volumine. ij. Ange. are. §. responsum prudentum. prima columna. inst. de iu. natu. gentiũ. in paragrapho item pretium. columna prima. de empt. et vendi. institu. Alexand. consi. x. in fi. volumine. v. Feli. c. j. columna vltima. de constitu. Barba. consilio. iij. alias. xxx. viij. columna. volumine primo. Panormi. c. at si clerici. iiij. colũna. de iudi. Bemi. c. ij. columna prima. de penis. Bard. c. examinata. colũna xxiiij. de iudicijs. Panormi. c. cũ dilectꝰ. columna antepenul. de ordi. cog. et. c. finali. col. iiij. de fo. compe. Rosi. cõsi. cccxxviij. columna. iij. Alex. l. iuliani. in fi. de lega. j. Cardi. cõsilio. xxiij. Aret. in auten. ex testamento. col. iiij. C. de coll. Host. et Jo. and. c. j. de sen. excõ. li. vi. Roma. l. iij. §. nerati ff. de acqui. posses. Jmo. c. fi. penul. charta. de pscrip. Bal. c. j. Alex. consi. lvj. col. xv. vol. iiij.

d ¶ Impedit. Et no. Bar. in lege si alienam. et ibi de intellectu huius. l. j. solu. matri. et alle. no. Bald. in rubri. C. e. in. viij. & viij. q. et bal. post bar. in. l. si quis pdictionis. et ibi glo.

e ¶ Quod nerua. In prin. huius. l. declara hãc literã. vt p bal. in. l. pignus. in. v. col. C. de pig. act.

f ¶ Est idem. Et adde quod dicit bal. in. l. curatoris C. de nego. gesto. quod illud dicitur simile in quo est aliqua differentia: tamen secum plurimam habet cõuenientiam. alle. no. in. l. de quibus. in prin. §. de legi. alibi etiam vide quid dicatur simile in. l. gallus. §. et quid si tantum. ff. de libe. et posthumis. et in. l. qui liberis. in prin. vbi tex. et glo. et doc. j. de vulga. et pupil. et gloss. in. c. capitulum. in ver. consilij. de reseri. in quibus locis habetur qualiter intelligãt illꝰ q̃ hic dicitur nullum simile &c. & melius declaratur quid sit simile in. d. l. qui liberis. quam alibi fm Bal. et ang. ibi. et per bal. in. l. neq; ff. de legi.

Andre. Poma. ¶ Simile est idẽ. vide prepositum c. humanũ genus. j. colum. distin. j.

lum esse exponendi est dolo cōparari. et sm hoc allegatur ista l. cōmuniter: quod lata culpa dolo comparatur. sed certe hoc nō dicitur hic: vt statim ostendā sed hoc dicunt. ll. cōtrarie: quod quomodo intelligatur scribo hic. et glo. tangit in lege in actionibus. de in litem iuran. ¶ Et vt ostendam istam lectu. gloss. oppo. lata culpa est non intelligere: quod omnes intelligunt. vt infra de ver. sig. l. late. Si igitur intelligis prin. huius l. in lata culpa: male sequitur text. qui concludit: quod fraude non caret quoniam fraus venit ex animo. vt. l. j. §. de dolo. lata culpa ex ignorantia. Huius timore glos. super illo ver. fraude: exponit. idest lata culpa. istud non est verum per literam que sequitur: non enim salua fide ꝛc. nam ille qui est in lata culpa habet fidem saluam. vt. l. sed et si lege. §. scire autem. §. de peti. heredi. ideo glo. recessit ab ista expositione: et exponit fraude. f. presumpta. que expositio est vera legēdo prout ego legi quod loquitur de culpa latiori propue. dico ergo quod hec. l. ita debet intelligi. nam debetis scire quod quidam est dolus verus: et iste appellatur culpa latissima. et est dolus presumptus: et iste appellatur culpa latior: vt hic est culpa lata in qua non est dolus verus nec presumptus cuius finis est non intelligere. vt. j. de ver. signi. l. late. Est etiam culpa leuis: leuior: et leuissima: qō non prosequor. dixi plene in repeti. huiꝰ. l. ¶ Opp. hic intelligitur duobus modis. q̄ quis est minus diligens in suis ꝛc. vel est plus diligens. prout intelligitur de eo qui est minus diligens. minus q̄ si ita est diligens in alienis sicut in suis non punitur. Contra j. solu. matri. l. si constante. §. si maritus. vbi in alienis punitur: licet non in suis. Sol. dicit glo. fatetur qō punitur per. l. illam: non per istam. et optime dicit secunda lectu. quā teneo. nā hic tractatur de culpa latiori que est fraus presumpta: que presumitur ex eo q̄ nō est diligens in rebus alienis sicut in suis: ꝫ vbi in suis et alienis esset negligens: cessaret ista presumptio fraudis: nec punitur per hanc. l. sed si est tāta negligentia que cadat in culpā latā punitur per altas leges que tractant de lata culpa. ¶ Itē oppo. prout hic intelligitur de eo qui est plus diligēs quā sint cōmuniter homines diligentes in suis rebus. ergo videtur q̄ diligētia sua sit sibi dānosa: quia si est minus diligens in alienis tenetur: et sic de certoria cōditionis est iste q̄ minus diligēs. cōtra. l. non solum. §. de nox. Huius timore Io. de bloueso quī prim⁹ tractauit hanc materiā multū fertose in materia quā fecit super titu. de actioni. non tenebat istā opi. de eo qui erat plus diligens. Alij Moder. tenent et est verū. nā eo ipso q̄ non est ista diligēs in alienis sicut in suis fraude non caret: nec dicitur q̄ sibi noceat diligentia sua: quia est falsum: imo nocet dolus suꝰ presumptus: q̄ nō est ita fidelis alteri sicut sibi. ¶ Op. extra glo. hic dicitur: q̄ non adhibere eam diligētiā in rebus alienis q̄ in suis: est lata culpa. Cōtra: quia imo videtur culpa leuis. vt. §. fami. ercti. l. heredes. §. non tantū. et. j. titu. ij. l. socius socio. Sol. hic loquitur de rebus alienis simpliciter. ibi loquitur de rebus cōmunibus. ratio quia non ita de facili presumꝯ dolus in rebus cōmunibus ex negligētia cū ad eū pertineat cōmodū ꝛ incōmodum sicut in rebus alienis. ¶ Oppo. §. cōmo. l. si vt certo. §. q̄ vero senectute. ꝛ. quod ibi no. Sol. ibi fuit magis diligens in propriis ex causa: quia res proprie erant pretiosiores: nec poterat ambas saluas facere: et sic cessat fraudis presumptio ꝛ et sic non potest dici culpa latior. hic vero nulla erat causa que euꝫ excusaret. Cōclude ergo q̄ aut loquimur in rebus cōmunibus: et tunc non adhibere eam diligentiam quā in suis: non est latior culpa: sed culpa leuis: aut loquimur in rebus alienis: et tunc est culpa latior: vt hic. nisi sit aliqua presumptio per quam excusatur. ¶ Nūc haberemus videre materiam culpe. et primo quid sit culpa in genere: secundo quotuplex sit culpa: et sic de natura cuiusliberꝫ culpe per quod haberemus modum probandi culpam. tertio haberemus dicere qualiter culpa veniat in cōtractibus. que omnia examinaui hic plenissime in repeti. quam feci super. l. ista. et potest hic scribi ꝛc. hic non sunt alia ꝛc.

☞ Fraus et dolus idem sunt: et fraus inest dolo.
Nullum simile est idem.
Lata culpa est non intelligere qō oēs intelligunt. et quid sit lata culpa. nu. 16.
Bonus representatur in qualibet sua specie: licet species inter se differant.
Fraus presumpta quod non sit si adhibetur maior diligentia in propriis q̄ in cōmunibus.
Culpa quid sit.
Ignorantia legum q̄ sit lata culpa.
Culpe species q̄ sint quinq̄.
Promittens emendare damnum cōmissum culpa fa multi q̄ tenetur de furto facto per famulū.
Dolus q̄ sit culpa leuissima. et nu. 11.
Dolus quid sit.
Culpa latior quid sit.
Dolus verus: et dolus presumptus: quomodo induitur: et ex quibus probetur.
Dolus verus et dolus presumptus: quō differant.
Medicus et messor negligens in arte sua quod dicatur lata culpa. et nume. 18.
Error iuris in quolibet literato an sit lata culpa.
Lata culpa an equiparetur dolo.
An quo ad infamiam irrogandam.
Quo ad iuramētum. in litem lata culpa non equiparatur dolo.
Restitutio in integrum competit aduersus latā culpam non aduersus dolum.
Lata culpa non inducit malam fidem: dolus sic.
Lata culpa non impedit acquisitionem fructuum licet dolus sit.
Leuis culpa quid sit.
Leuissima culpa quid sit.
Inter leuem culpam leuiorem et leuissimam q̄ non sit differentia.
Leuissima culpa in q̄bus equaparat late et leui culpe.
Lata culpa leuis et leuissima: quomodo veniant in actione depositi.
In mandato quomodo et quando quis teneatur de culpa: et de qua.
Aduocati et medici seruiunt gratis vt homines ad eos accedant.
In actione tutele que culpa veniat: et quō tutor an reminear moueatur propter leuissimam culpā.
Negotiorum gestor pro qua culpa teneatur.

35 In actione pro qua culpa. quis teneatur.
36 In precario qua culpa veniat.
37 In contractibus quando ꝛ que culpa veniat.
38 In actione ex testamento que culpa veniat.

Bonus nerua. Lex ista posita est. ff. depositi. ꝛ est difficilis in seipsa: ꝛ habet sententiā et materiam difficillimam: ꝛ subtilissimam: et quotidianam: et a nostris doctoribus male explicatam: in cuius repetitiōe teneo ordinem consuetum. Et lex ista legitur duobus modis. vno modo secundum nostros docto. alio modo sm modernos quorum opinionem hic sequor. ꝛ secūdum lectu. quam intendo tenere. breuiter hoc intendit. Latior culpa est dolus seu fraus presumpta ex eo quod minorem diligentiam in rebus alienis adhibet q̄ in suis. hoc dicit. Et lex ista diuiditur in partes tres. primo ponit vnum dictum in quo ostendit dictum Nerue esse verissimum: vsq̄ ibi: nam ꝛ si q̄s. Secō ponitur. probatio seu rō p̄cedētis dicti: vsq̄ ibi: nec enim. Tertio ibi ponit ratio rōnis: vsq̄ ad fi. Casum in terminis sic forma. Ego deposui apud titiuꝫ libum meum: ipse non adhibuit eam diligēniam in re deposita quā adhibet in sua. ꝛ inuenio quod Nerua dixit: quod adhibere minorem diligentiam in rebus alienis q̄ in suis est latior culpa: quod idem est quod dolus: ꝛ sic depositarius tenetur. ¶ Quero an bene dixit Nerna? Respondet iurisconsultus quod dicum nerue displicebat Proculo. ꝛ sibi videtur verissimum. h. d. primo. ¶ Antecō ad secundam partem
1 veniam premitto ad euidentiam † quod fraus ꝛ dolus idem sunt. vel quod fraus inest dolo sicut species in suo genere. vt. §. de pact. l. turisgentiū. §. sed si fraudandi. ꝛ ibi no. secundum diuersas expositiones. ꝛ expressius. §. de his qui notātur infamia. l. puma. Hoc premisso in hac secunda parte sic forma casum. Instat iuuenis querens: qua ratione mouetur Iurisconsultus ad hoc dicendum? Respon. Nerua intellexit latiorem culpam quando quis adhibet minorem diligentiam in rebus depositis q̄ in suis: sicut hominis communis natura exigit: hoc est plus vel minꝰ, non curo secundum diuersas expositiones gloss. Si tamen non adhibet tantam diligentiam in rebꝰ depositis, sicut in suis non caret fraude: si nō caret fraude et fraus idem est quod dolus. ergo manifeste cōcludo: quod latior culpa est dolus presumptus. vt. j. dicam. hoc dicit secunda particula. Instat querens probetis quod non caret fraude. Respondet iurisconsultus adhibere minorem diligentiam in rebus depositis q̄ in suis non potest fieri salua bona fide. subauditur ergo si deficit bona fides adest dolꝰ seu mala fides que est ius contrarium. h. d. ꝛ probatur ista conclusio. C. de rescin ven. l. si dolo. ꝛ j. de verb. sig. l. hec verba. ¶ Expedito ter. ꝛ exposito: vt apparet ex predictis notabilia collige per ceipsum. vid. es ergo secundum predictam lectu. quod illud quod ter. dicit culpam latiorem: stat proprie: quod est idem q̄ est dolus presumptus. sed gloss. exponit culpam latiorem. l. latam. ꝛ male: vt. j. dicam. ¶ Oppo. † nullū
2 simile est idem[a]: sm philosophum. ꝛ probatur. §. de legi. l. non possunt. C. de episco. ꝛ cler. l. ad similitudinem. ꝛ. C. de codicil. l. si idem. sed lex dicit q̄ lata culpa dolo assimilatur: ergo non est idē. vt. §. si mens. fal. modum dixe. l. j. j. si quis testa. libe. esse iussus fuerit. l. j. §. ij. ꝛ. j. ad treb. l. mulier. §. sed enim. Si assimilatur dolo: ergo non est idem q̄ dolus. sed text. hoc dicit. ergo male. Sol. dicit glo. expone hanc latiorem culpam: idest latam. ꝛ quod dicit dolum esse: exponendo idest dolo comparari. sicut enim opere diuersorum hominum sepe omnimodam similitudinē habere videntur: et dicuntur eedem. argumentum infra de duobus reis. l. nemo est qui nesciat. ita hic propter omnimodam similitudinē lata culpa dicitur esse dolus: tamen vere ꝛ proprie nō est idē. ita lec. glo. nō videtur vera. nā sm hoc illa. probatio que sequitur ibi: nā si quis ꝛc. nō bene cōcluderet. dicit enim fraude nō caret. ꝛ hoc nō cōcludit qō est lata culpa q̄ dolo comparatur ꝛ sic est male locutus iurisconsul. huius timore glos. q̄ est super ver. fraude exponit. i. lata culpa que dolo equiparat: ꝛ sic bñ cōcludit litera. adhuc ista expositio nō est vera. nā sm hoc probatio rōnis ibi nec enim: nō poluderet. adipremissa. huius timore glo. recedit a dicta expositione ꝛ exponit fraude. f. presumpta: ꝛ sic litera nec enim: bene sequit. ꝛ ratio cōcludit ad p̄missa. hic vero est in fraude presumpta. ꝛ per cōsequēs vbi lata culpa ibi fraus presumpta. ꝛ ecōuerso. ita dicūt illi q̄ volunt sustinere lec. glo. sed illud non videtur bñ dictum. nā lata † culpa est nō intelligere q̄ oēs intelligunt. vt. j. de ver. signi. l. late. ꝛ hic no. in prin. gl. Si ergo lata culpa venit ex ignorantia: ergo patet q̄ lata culpa non est fraus presumpta seu dolꝰ presumptꝰ qui puenit ex animo. vt. §. de dolo. l. j. ¶ Illi qui volunt sustinere gloss. dicunt quod quando lata culpa cōsistit in eo quod minorem diligentiam adhibet quis in rebus alienis q̄ in suis: tunc est fraus presumpta. ita loquitur hicalis secus. vt. d. l. late. ꝛ ita pertrāsiunt. mihi videtur qō glos. non possit sustineri: ꝛ ista non sit vera lec. primo propter violentiam quam facimus litere exponendo latiorem. i. latam. et dolum. i. dolo comparari. nam si possumus non debemus a verbis legum recedere: vt. l. j. §. si ego qui nauez. §. de exerci. et. j. de leg. iij. non aliter. Preterea gloss. intelligit prin. huius. l. in lata culpa. de qua loqtur. l. late. quod certum est sm omnes non cōtinere in se fraū dē presumptā: vt dictum est. et ideo qō postea sequitur nō bene poluderet qō fraus presumpta: vel dolus

Andreas Pomate.
a ¶ Est idē. Huic regula adde feli. c. c aptiu lū. in gl. j. d rescrip. vbi circa vnuꝫ verbum p Card. alexā. in. c. hu manū genus. col. ij. in fi. j. dist. et vide gl. c. capituli. in gl. j. ꝛ ibi Barb. de rescri. ꝛ Bemnia. c. j e nul. de pie bē. in. vj. et gl. ij. c. de testaq̄. vij. q. j. ꝛ Alexā. vbi ponit pulchram q cōsi. cxiv. col. ij. vol. ij. Sozi. cō si. ccc. co. ij.

a ¶ Scõm aliam. Vide Bald. in l. pignus. in. xv. col. C. de pigno. actio. in contrarium. ⁊ Bal. in l. si cõstante. §. si maritus. prealleg.

Andreas Poma. ¶ Secundum aliam. Vide Alexan. l. etiam. §. j. in tertio notabili. ff. solu. mat.

b ¶ Culpa in genere. Et de hac materia Bald. ⁊ alii late in l. si cõstante. §. si maritus. j. solu. matr. post And. de pisis ibi querendo. qd sit lata culpa: et quid latior. ⁊ qd dolus verus. ⁊ quid pſumpt⁹. ⁊ quomodo etiã quilibet bonum probẽt qñq; vere et quandoq; pesumptiue refert et Ly. dixisse quod diligens nõ tenetur de leui quod reprobatur p ea que habẽtur in l. in rebus. j. de iur. do. ⁊ vide vnũ modum p bandi dolum re ipsa si est lesus vt retuli post Bart. in l. metũ. qõ met. cau. allega. do. Bal in l. decernimus. ⁊ de modo probandi dolũ ⁊ latam culpam leuem ⁊ leuissimã per Bald. in l. folũ. in. v. col. C. de testi. ⁊ quid sit dolus p Bal. in l. pignus. C. de pigno. act. ⁊ qñ lata culpa equiparatur dolo. late p Bal. ⁊ Ang. post glo. in l. si mora. solu. mat. post Barto. in l. j. §. nõ aũt. j. si de testa. liber. in viij. col. Itẽ limita fm Bal. ⁊ Ang. l. sicut. ad ff. C. de pescri. xxx. an. qõ iuris ignoratia excusat a pente dolẽ nõ late culpe item probatur dolus si quis id quod promisit ⁊ de quo recepit preceptũ: guarentigie non facit. l. qui restituere de rei ven. secundũ Bald. in l. j. de sentẽ. que p eo qõ interest. in. ix. col. in ver. mercatores. ⁊ de istis pbationib⁹ p Bar. in trac. de teste. ⁊ vide in l. dolum. C. de dolo. casus fortuitus est cui prouideri nõ potest. Adde Bal. in. d. l. fortuitus. ⁊ latius.

presumptus nõ sit dolus: sed equiparatur dolo quod falsum esse ostendo. ¶ Debetis scire qõ dolus est genus et cõtinet sub se plures species. nã alia est dolus bonus: alius est dolus malus. Itẽ alius est dol⁹ ver⁹ ⁊ manifestus: ⁊ alius dolus presumpt⁹. vt probatur. §. de dolo. l. j. ⁊ j. tit. j. l. si procuratoẽ. §. dolo. ⁊ l. dolus. Modo si diceretur q; species edparetur generi: vt homo edparatur animali: hec nõ est bona locutio. imo dz dici hõ est animal. ſnã genus representatur in qualibet sua specie. lz species inter se differant. vt. l. si qd earũ. §. interemptuz. j. de lega. iij. ⁊ vnde legi. l. inter agnatos. ⁊. §. de pac. l. j. §. cõuentiõis. vere ergo possum⁹ ⁊ debem⁹ dicere dol⁹ pſumpt⁹: ⁊ sic est. ppte dol⁹: ⁊ fm hoc litera pcedit plane sine violẽtia. ⁊ ista opi. fuit Jo. de bro. antiqui doc. vltramonta. vt patet in libello super titulo de actio. insti. Idem tenet pe. And. zaffi. de pisis. vt dicit Ly. vt ab eo audiui super hac. l. ¶ Secundo opp. dicitur hic in scdo responso. fm vnã expositionẽ qõ si in rebus suis est min⁹ diligens qõ hominum cõmunis natura desiderat qõ deberet adhibere tãtam diligentiam in rebus depositis quantam in rebus suis. Sed cõtra q.

etiã tunc qñ adhibet tantã diligentiã si in suis est negligens punitur. vt. l. si constante. §. si maritus. solu. mat. dicit gl. qõ. tũc punitur. qr est lata culpa. sed hoc per. l. illam non per. l. istam: credo gl. optime dicere. nam hic tractatur de culpa latiori. ⁊ de dolo presumpto quo non presumitur si tantã diligentiaz adhibet rebus alterius quantam suis: sed si in suis esset ita negligens quod cadit in culpam latam punitur nõ perhãc. l. sed per illã. l. si cõstante. §. si maritus. cõuincta l. j. C. eo. nã in deposito venit verus dol⁹ ⁊ presumpt⁹ hoc est latior culpa: vt hic. ⁊ etiã lata culpa. vt. §. eo. l. iij. ¶ Tertio oppo. dicit hic fm aliam: ª expositionẽ quod si in rebus suis est plus diligens q̃ communis hominũ natura desiderat: qõ tenetur tantam diligẽtiam prestare rebus depositis quantã rebus suis alias est in fraude presumpta: fm hoc videtur q; diligẽtia sua sit sibi damnosa: ⁊ sic stultus erit meliore conditionis q̃ peritus. cõtra. l. nõ soluz. de nora. ⁊. l. quod seruus. j. quod. vt aut clam. Iratus timore dicebat Jo. de bro. quod ista expositio hic posita non est vera sz debemus tenere expositionem positam. §. quando minus est diligens q̃ cõis hoim natura desiderat. Pet. tenet glo. ⁊ mihi videtur qõ glo. dicit veritatẽ. ¶ Ad cõtrarium. fideo sua diligentia non debet sibi esse damnosa cõcedo. sed hic sua diligentia nõ est sibi damnosa: sed suus dolus presumpt⁹ ex eo quod minorem diligentiam adhibet quam in suis q; absqz bona fide est. simile videm⁹ in furioso qui delinquẽdo non obligatur. secus in homine sane mentis: nec propter hoc discretio sua est sibi damnosa: sed suum delictum qõ cadit in hominẽ sane mentis ⁊ nõ furiosum. vt. §. de offic. presi. l. diuus. ⁊ ad. l. come. de sica. l. infans. ¶ Quarto oppo. hic dicitur qui non adhibet eã diligẽtiam in alienis rebus quam adhibet in suis est in latiori culpa: ⁊ sic in fraude pſumpta. Cõtra quia hec reputatur culpa leuis: vt probatur. §. fami. ercisciun. l. heredes. §. non tantum. mistit: de satisda. §. fi. Solũ. illud qõ hic dicitur qõ est fraus pſumpta intelligitur in rebus alienis prorsus ibi vero loqtur in rebus cõmunib⁹ vbi nulla presumptio est fraudis: qr res peritcõiter perit mihi ⁊ socio. vnde non est verisimile q; ego voluerim in dammũ meũ ⁊ suũ perdere. vt. j. de proba. l. cũ de in debito. ⁊ ibi non inducitur fraus presumpta a iure: sec⁹ in re pstis aliena: ita loquitur hic. ita intelligo: nisi aliquid interueniat quod faciat presumptionẽ dolꝰ cessare: vt. j. vi debitis. ¶ Quinto opp. ad idem de eo quod non. mi. l. si vt certo. §. quod vero senectute. §. commoda. vbi qui res suas pretiosiores facit saluas ⁊ cõmodãtas dimisit non tenetur: ⁊ sic non adhibuit eam diligentiam in rebus alienis quam in suis. Sol. eodẽ modo ibi non potuit omnes saluas facere: tamen sibi licitũ fuit suas pretiosiores saluas facere ⁊ preferre ppter quod cessat presumptio fraudis. ¶ Alia ergo pſumptio tollit aliam presumptionẽ. Distingue ergo aut loquimur in rebus cõmunibus: ⁊ tũc adhibere maiorem diligentiam in suis q̃ in rebus cõibus non est fraus presumpta: vt hic. nisi sit alia presumptio que illã presumptionẽ eludat. ¶ Ex predictis contrarijs venio ad materiam nostre. l. examinandam per questiones ⁊ eã intendo summa diligentia pertractare.

¶ Primo igitur quero ⁊ quid est cu'pa in genere.

dicit pe. culpa est deuiatio a legis dispositiõe: quod sic probatur lex ab oibus scirĩ dz ⁊ obseruari. ergo q̃ id quod precepit lex nõ obseruat: est i culpa. vt. C. de legi. l. leges. Ista diffinitio non placet. nã nõ cõprehendit nisi latã culpã cũ eẽ lata culpa sit ignorantia illus qõ ab oibus scirĩ debeant. vt. l. late. j. de ver. sig. et. j. dicetur. ergo qui deuiat a iure ordinario est in
7 culpa lata. hinc est q; nũ doc. dicũt ⁊ q; ignoratia legum est lata culpa. no. per Bul. de his q̃ no. infa. l. liberorũ. §. notãtur. ego vero sic diffinio. Culpa est deuiatio ab eo qõ bonũ est qõ per diligentiã hois potuit preuideri. credo qõ ista sit bona diffinitio. nã eo ipso qõ deuiat ab eo qõ bonũ est siue i faciẽdo malũ siue in omittendo bonũ sciẽter vel ignoraẽter ista est culpa: vt apparebit. z iõ dixi qõ p diligentiã hois ꝛc. ad differentiã casus fortuiti qui prouideri nõ põt. vt C. de pig. actio. l. que fortuitis. et. j. de reg. iur. l. cõtractus. in fi. ¶ Secundo quero que sint species culpe
8 ⁊ quotuplex sit culpa. glo. cõmuniter dicunt q; sit triplex. l. lata leuis et leuissima. vt. §. cõmo. l. si vt certo. §. nunc videndum. C. arbi. ture. l. quicqd. de neg. gest. l. tutoꝝ. ad. l. aquil. l. in lege. de reg. iur. l. contractus. et hoc etiam probat q; lex dicit q; a procuratore omnis culpa exigit. vt. §. mandati. l. a procuratore. Istũ ergo signum vniuersale et collectiuum omnis: requirit ad minus tria. vt. l. neratius. j. de verb. signi. et sic erũt tres culpe. alij moderni dicunt q; sint quinq; species culpe et melius. l. latissima: vt dolus manifest⁹.
9 latior: vt dolus presumptus ª de qua dicitur hic. et. j. de ver. sig. l. magna. Item lata leuis et leuissima de quibus. j. videbim⁹. et q; hec opi. sit vera. reduco ad
9 practicam. Scholaris ⁊ accepit famulũ et pro eo accepit expromissorẽ qui promisit scholari reficere oẽ damnũ qõ ei cõtinget culpa famuli: idemũ famulus fecit furtũ queritur vtrũ expromissor teneat: ⁊ videt q; nõ scõm cõmunẽ modum loquẽdi nostrorũ gl. nã aliud est culpa aliud est dolus. de quo dolo hic non fuit pmissum. sed in cõtrariũ est veritas qõ expromissor
10 tenetur: ⁊ qr dolus est culpa latissima. vt. §. dixi. quod arbitror esse verum quia dolus continetur sub appellatione culpe. nam ille q; committit dolum deuiat a bono. ergo ꝛc. pro hoc quod dolus est culpa est glos. §. de mino. l. si ex causa. §. si mulier. ⁊. j. de regulis iuris lege quod quis sua culpa. prout ibi glossa exemplificat in furto ⁊ delicto: vt hic. et patet. §. de peti. hereditatis. ⁊ non tantum. §. veniunt. in gloss. super ver. predio. nec ob. quod videtur poni copula et: inter doluz et culpã. vt. d. l. si vt certo. §. nunc videndum. et de regulis iuris. l. contractus. cuz si. per quod videntur diuersa. vt. nota. j. de iur. ⁊ fac. igno. super rubr. quia in
a illis legibus culpa ponitur pro leui ⁊ leuissima. et sic prout species distincta a dolo que est culpa leuissima. sed accipiendo culpam in genere contin. t sub se species culpe. vt. §. vidistis ¶ Tertio videndum est
11 de qualibet culpa per se. ¶ Et primo ⁊ quero quid est culpa latissima? Respon. cum culpa latissima sit idem quod dolus manifestus diffinitionem eius habemus sicut de dolo. vt. §. de dolo lege prima. Do-
12 lus autem ⁊ est machinatio ad decipiendum fallendũq; alterum adhibita manifeste. Illud quod dico manifeste dico ad differentiam doli presumpti qui est culpa latior. de qua statim videbimus. et de hoc

13 b vbi diligẽtissimus p uidisset. nõ est casꝰ fortuitus. j. d. c. Joan. et ideo dicit ibi quod licet glosse iuris ciuilis sint varie in. q. an furtum sit casus fortuitus ipse concludit qõ aut fit per violentiam ⁊ cessante culpa tua q; nõ iussisti in locũ periculosũ ⁊ sit fortuitus. aut fit clandestine et tũc si ab ea persona a qua etiam diligentissimus nõ pcauisset: vt ab vxore ⁊ filio ⁊ sit casus fortuitus. alias non allegat que habentur in. l. que fortuitus. de quo etiam vide per Moder. in paragrapho sed iste. inst. de act. et Salice. in lege cũ duobus. paragrapho dãna. pro socio. et ibi gloss. Et vtrum mors sit casus fortuitus. vide Bald. in lege prima. C. de his qui ad. liber. perue. non pos. ad finem. Et qd differt a casu in prouiso. vide singu. Bald. in lege prima. C. de sica. et de furto et latrocinio. vide per glo. et Bald. lege prima. C. eodem. et ibi per Bal. quid de incendio et videtur text. in lege eum qui. in princip. ff. de fur. quod furtum sit casus fortuitus.

¶ Dolus presumptus. Dolus est latissima culpa. ad de Bar. in. l. pignus. in. ix. columna. in ver. sed dubitatur. de pigno. act. et vide. j. proxi. colum. sed an dolus sit crimen: Barto. per illum textum quod sic in lege prima. ff. de fideiuſ. coniuncta gl. adde tu ad bar. hic Cardi. in consilio. v. co. ij. qui hec dicta Bar. in latissima et latiori culpa sequitur.

¶ Culpa latior. Bal. in lege pignus. in v. columna. C. de pig. act. et ibi vide differentiam inter latam et latiorem.

Andre. Poma. ¶ Culpa latior. vide Alex. l. etiã §. licet in vocabilus. col. iij. ff. fol. ma. Lepol. consilio xviij. j. dubio. vide Lar. consi. v.

a Andreas Pomate. ¶ Illa prolata. vide Alexā. consi. clij. co. v. vo. j.

b ¶ Culpam latiorem. vide que dixi supra in. iiij. col. post Barto. Jaco. but. et Andr. in. l. ij quis id quod §. de iurisd. om. iu. §. in dolo. dolus presumptus dicitur esse idē quod lata culpa. ⁊ vide. §. pro. ri. columna.

c ¶ Clariores. ⁊ do. Anto. in. c. ij. de censi. videtur velle cōtrarij vbi dixit q̄ si in criminalib⁹ lex expresse requirit dolū ad penam imponendam quod sufficit latissima culpa pro qua inducit dolus presumptus: sed Joā. ibi refert Bart. tenere contrariū hic: et melius nisi talis probatio expresse esset a iure probata. lege si qs adulterij. C. de adult. ⁊ ad de. qō dixi §. in. q. an lata culpa equiparet dolo. vide bar. in lege prima. §. nō autem. j. si quis testa. liber. et qō ibi dixit bal. in. l. pign⁹. de pig. act. in. ix. co. inver. ⁊ si dubitet. vbi ⁊ q̄ maria cpa sit dol⁹. ⁊ bar. §. pr. co.

d Andreas Poma. ¶ Quid est lata culpa. Et dicta Bar. circa ista diffinitiones dicit cōmuniter. vt de Panor. consi. lxxxij. co. ij. vol. ij.

e ¶ Eiusdem professiōis. ¶ Quid si quis temere aliquid affirmat an dicatur in dolo vel lata culpa. vide ea que dixi in. l. ij. C. quod cuiusq; vniuer.

et nullus dolus est manifest⁹. Rñ. quedam sunt indicia manifesta. et illa probata⁹ inducunt dolū manifestū. vt. d. l. dolum. quedā sunt indicia seu presumptiones non ita manifesta. nec omnino dolum concludunt. et ista de necessitate non inducunt dolū sed presumptiue. vt. j. ti. j. l. si procuratorem. §. dolo. et. l. dolus. cum si. et hoc esse verum patebit ex his que infra dicam. ¶ Iuxta hoc q̄ro ⁊ que est differentia in effectu inter verum dolum et presumptū: vel culpa ⁊ latior. ⁊ rñ. primo q̄ differunt. q. minora vero dolo nō excusat: a dolo presumpto sic. vt. §. de eden. l. e vbi. et no. j. de ope. no. nun. l. j. §. adiersus. et ibi de hoc per Dy. Item a vero dolo nulla est excusatio. a presumpto sic: vt si sit alia presumptio que illam tollit: vt si res erat cōmunis ⁊ alie res depositarij essent pretiosiores. vt dixi supra in duobus vltimis contrarijs. Item quia in causis criminalibus requiruntur luce meridiana clariores probationes. vt. l. sciant. C. de proba. ille talis dolus non sufficit: quia nō debet quis ex presumptionibus damnari. vt. j. de pents. l. absentem. nisi forte hoc expimeret in iure ex aliqua causa. vt. C. de adul. l. si hi qui adulterij. et in aut. si quis et. ¶ Item quero. quinto ⁊ quid est lata culpa? et vt mihi antiquitatis remaneat incognitum. scēdum est quod nostri glo. sic diffiniunt. lata culpa. est non intelligere q̄ omnes homines intelligunt. vt. d. l. lata. infra de verb. signi. ita not. institu. quib. mo. re. tratur. ob. §. pe. vbi glo. voluit deserti bere omnes culpas. hoc etiam sentit gloss. super hac lege. Verre hec. diffinitio non est bona. non enim conuertitur cum suo diffinito. ergo ⁊c. vt lege prima. paragrapho primo. supra de dolo. Ecce. furiosus non intelligit q̄ omnes intelligunt: et tamen constat quod non est in lata culpa. vt lege di-

mus. de offi. pres. et. l. illud. §. primo j. de iniurijs. qui enim sensu carent non possunt committere culpā vt lege prima. §. primo. si quadru. pau. fecit. dicē. Alij vt Jo. de bro. sic diffiniunt. lata culpa. est quedā negligentia que consistit in eo quod quis minorem diligentiam adhibet in rebus alienis q̄m in rebus suis. et communis hominum natura desiderat. probatur in dicta lege late. et facit hic. et ista non est bona: ecce secundum cōmunem hominū naturam quis ignorat medicinam. Item quis nescit esse mensor? seu mēsurator agroū. tamen medicū vel mensorem nō esse

17 non est lata culpa. licet in arte sua medicus ⁊ vel mensor negligēs sit in lata culpa. vt. l. illicitas. §. sicuti. supra de offi. pres. et de reg. iur. l. imperitia. et si men. fal. mo. dixe. l. j. §. j. Videz ergo q̄ lata culpa non semper consistit in eo quod hominum communis natura desiderat. Unde tertij vt Pe. diffinuit. lata culpa est negligentia magna ex faturitate procedens que consistit in eo quod minorem diligētiam quis adhibet quā hominum cōmunis natura desiderat qui sunt eiusdem professionis^c et conditionis. per ista enim verba que sunt vltimo loco posita tollitur obiectio que fit de medico vel mensore et alijs artibus. ista diffinitio mihi videtur imperfecta. vnde ex eo quod dicit lata culpa est magna negligentia. primo videtur asserere ipse quod lata culpa non committitur nisi in negligendo sed certe imo committitur etiam faciendo quod facere non debet. vt lege si seruum. §. prio. j. de verb. obli. preterea dicit ipse ex faturitate prouenientes ⁊c. Faturitas enim est illa que cadit in furiosi ⁊ mente captum. vt supra. de postu. l. fatuo. in quo nō cadit culpa lata. vt. §. dictū est. Ego autem sic diffinio. lata culpa est deuiatio. ⁊ circūspecta ab ea diligētia quam communiter habēt homines qui sunt eiusdē professionis et conditionis. credo quod ista breuis diffinitio omnia comprehēdat. ¶ Quod enim dico deuiatio. istud est nomen generale ad omnem culpam: vt patet supra in diffinitione culpe in generali. Item est nomen cōmune culpe in faciendo et culpe in non faciendo. Ponitur ergo hic istud nomē vt genus. Incircunspecta. hoc dico ad differentiam doli vel et presumpti hoc est ad differentiam culpe ⁊ latissime et latioris que veniunt ex animo manifesto vel presumpto. sequitur ab ea diligentia quam communiter habēt homines. hoc probatur in dicta lege late. et hoc dicitur ad differentiam culpe leuis leuioris et leuissime que circa aliud consistit. vt. j. videbitur.

18 tis. Sequitur: eiusdem professionis. et hoc propter medicos et alios qui in arte sua dicuntur cōmittere latam culpam. vt. §. dictū est. vt. l. j. §. j. ff mē. fal. mo. dixe. Sequitur et conditionis. hoc est dictum ad excludendum eos qui habent iustam causam ignorantie. Quid enim si aliquid publice dicitur et preconizatur in ciuitate: tunc cōmuniter omnes illud sciunt q̄ sunt presentes. sed qui sunt fatui vel furiosi dicuntur a mente sua alienati. et licet sint corpore presentes tamen non animo et sic partes conditionis sunt absentes. eis ergo non preiudicat ignorantia talis: quia in eis non cadit lata culpa. vide ergo hanc diffinitionem bonam que consistit ex genere ⁊ differentijs. nō ergo quelibet imperitia artificis est lata culpa. sed si erratur in eo quod cōmuniter sciunt omnes erit lata

a Andreas Pomate. ¶ Iuxta predicta. Quero d an error iuris sit lata culpa. vide Alexan. l. ij. colum. ij. ff. quod quisq; iuris. Ancha. c. canonum. columna iv. ad fin. ⁊ sequen. de constitu. Alexand. consilio. lxv. colum. fina. volumi. primo. et consilio. lxxvij. volumi. iij. colum.

ij. vbi pot pulchri casum. Felli. c. secūdo colum. secunda. de constitu. lii amita vt Bal. l. qō fe. supra si certum petatur. quādo ius procederet p regula. ⁊ seius si per fallentiam. c Adde alexan. consilio. lxvj. in prima columna. iiij. volumine. et consilio lxxvj. peñ. colum. iij. volumine. Roma. cōsilio. lix. et consil. cclj. quod intellige in statutis clausis in corpore statutorum. secus si sunt extrauagantia. vt p Areti. consi. clxiij. columna prima. et de ista questione vide Imolam. consilio. xxxiij. et consilio. lxxxj. als. lxv. columna. iij. volumine. iij.

b ¶ Illiterato. et not. quod iuris ignorantia excusat a pena doli non a pena propter laram culpam secundum Anto. in. l. sicut. C. de prescript. xxx. anno. ad fi. et adde Bald. in. c. j. §. iudices. de pace iura. fir. dicebat quod error iuris in illterato esset dolus presumptus sed Barto. et Bald. in rubri. C. de pe. iudi. ⁊ me limus dixi post Bal. in. d. §. iudices. Et an error iuris sit lata culpa. et an iuris ignorantia excuser a dolo vel ro an ex presumpto. vide que dixi in. l. si quis id qō. de iurisd. om. iudic. et ibi etiam quid in errore iuris naturalis.

c ¶ Est gloss. vide per Bald. in dicta. l. leges. ⁊ Bart. in. l. non fatetur. et que ibi dixi de confes. et de modo probandi iuris errorem vide per Bald. in. l. venditionis. C. pro emptore. per Bart. late in. l. non fatetur. de confes.

d ¶ Opiniones docto. vt. l. dos a patre. bene facit qō not. Barto. in. l. fina. C. de pena iudi. qui male iudi. ⁊ not. Bald. in. l. conditionis. C. pro empto. et dixi post Bartolum. in. l. non fatetur. in penult. colum. ff. de cōfes. et Adde Baldum in. l. cum quis. C. de iuris ⁊ fac.

ignoran. ~Andreas Pomate. ¶ Et tunc talis. Qō in errorem facti. vide Alexan. cōsilio. cij. j. colum. ij. volumi. et colum. iij. et. v. ⁊ are. consil. xxxviij. colū. ij. quem vide.

e ¶ De errore an liceat ignorare ius municipale. et qō sit lata culpa. Adde oino Barto. in. l. omnes populi. circa fi. de iustitia et iure. vbi pulchre loquitur et quod not. Bald. et Bartol. in l. cunctos populos.

f Iuxta predicta. b vtrum error iuris sit lata culpa in quolibet illiterato? b et videtur quod non nisi in his qui sunt eiusdem professionis vt patet ex diffinitione predicta facit quod quisq; iuris. l. ij. contra videtur quod sic. quia omnes iura scire debent. vt. l. leges sacratissime. C. de legi. hoc ergo ignorare est lata culpa. vt. d. l. late. ⁊ §. in diffinitione.

g pro hoc est glos. c §. de his qui notantur infamia. l. liberōrum. §. notantur. ⁊ nota. instit. de suspec. tuto. §. suspectus. pro hoc videtur text. j. de iur. et fact. ignoran. l. regula. §. peribi. nec stultis ⁊c. nam errantes in iure appellat stultos. ego puto sic dicendum aut loquimur de ignorātia iuris cōis. aut iuris specialis aut municipalis. primo casu aut est ius certum et limitatum. quia de hoc est casus. l. et talis ignorantia est lata culpa. vt dicta. l. regula. §. penulti. et dicta. l. liberorum. §. notatur. et. §. suspectus. cum glo. et. j. de verb. signi. l. late conuncta. l. leges. C. de legibus. aut dubium est ius quia tunt opiniones doc.^d vel quia de hoc non habemus. l. expressam. sed argumen

h 20 vtrum lata ⁊ culpa equiparetur dolo. glo. nostre hoc expediunt per regulā et exceptionem. nā dicunt. regula est quod lata culpa equiparetur dolo: vt hic. cum si. fallit in duobus casib⁹. vt in dicta. l. j. §. j. §. si mēs. fal. mo. dixe. et. j. titul. j. l. fideiussor. §. j. ⁊. j. folu. matrimo. l. si mora. alibi dicit gloss. quod fallit in tribus casibus. vt not. in. l. in actionibus. in princi. §. de in litem iuran. Illos enim tres casus examine-

ta verisimilia. ⁊ tunc talis^e ignorātia non est simpliciter lata: sed debet iudicari lata culpa leuis vel leuissima si e cut de ignorantia facti. vt. j. de iuris et facti ignorantia. l. secunda. ⁊ ibi gl. hoc videtur sentire firmiter. facit. §. de legi. l. non possunt. cum gloss. secundo casu quando queritur de errore iuris municipalis. et tunc aut loquimur in omnibus eiusdem municipij. ⁊ idē quod supra eadem ratione si sint eiusdem conditionis. et si sint presentes. vt. j. de decre. ab ordi. fa. l. final. aut in hominibus alterius municipij. ⁊ tunc est idem quod in errore facti. vt extra de constit. lib. vj. c. j. non obstat. quod

f omnes non sint eiusdem professionis. quia omnes homines sunt iuriste. q̄ illa scientia que est in iurisperitis videtur esse in quolibet vulgari. quia periti possunt consulere. ⁊ istud faciunt communiter omnes. vt. j. de bon. possessio. l. in bonorum. ¶ Item quero

in. xxiij. colum. in versicu. circa maleficia. de summa trinita. et Bald. in. l. antepe. C. de legi. Adde tamen quod in principe presumitur ignorantia statutorum et consuetudinum. vt in. c. primo. de constitu. in. vj. secundum Bald. in. l. fina. in. ij colum. C. si contra ius. Et hic adde Bal. in. l. ius curie. in finalibus verbis. de iustit. et iure. ⁊ vide Barto. in. l. omnes populi. circa fin. Item rustici presumuntur ignorare iura. glo. est quā no. Bal. in. iiij. col. in. l. cū allegatur. C. de vsu. et istud primū capitulū alleg. Bar. in. l. de quibus. in prin. iiij. col. §. de legi.

g ¶ Non obst. vide ⁊ limita vt per Bald. in. d. l. bonorum. ⁊ an sufficiat vnum vel plures consulere que dixi in. l. properādum. §. finautem alterutra. C. de iudi.

h ¶ Item quero. an lata culpa equiparetur dolo. Ad de tu aliqm fallentiam quam ponit Ric. de mariha. in. l. etiam. §. licet. ff. soluto matrimonio. ⁊ dicit Bal. in. l. secunda. C. de probatio. quod si in libello deducto dolum. ⁊ probo latam culpam non obtinebo. ⁊ vide que dixi. §. ⁊. j.

a ¶ Descendunt ex delicto. ad hoc vide Bald. in rub. C. de pena. iudi. qui ma. judi. vbi hoc idem t3, l3 ꝑtū c teneat in. l. hoc edicto. §. quod quisq; iure. z in. c. j. §. iudices. de pace iura. fir.

b ¶ Gloss. an dolus z lata culpa equiparentur. ¶ sed dominus Anto. in. c. secundo. de constitu. dicit quod si pro pena cuniaria in criminalibus lex requirat dolum ad penam imponiendam z qd sufficit lata per quā dol⁹ est inductus p̄ sumpt⁹ ꝗ secundum domi. Jo. ibi illud videtur. falsum. z contra. l. ij. §. ī hac actione. vi bon. rapto. sed contrariuꝫ not. hic. ꝗ secundum b eum dictū domi. Anto. poterit procedere in contractibus omnibus in quibus lata culpa equiparatur dolo. l. j. ff. si mensor fal. mo. dixe. et dicta. l. quod nerua. z adde qd dixi. §. eodem. iiij. q. z de materia per Salic. in. l. j. C. depositi.

c ¶ Et ideo. sic diffinitur culpa latior et ibi doli manifesti z cetera. de differentia inter dolum verum et presumptum vide Paul. de castro in. l. vbi. in princi. §. de eden.

d ¶ Equiparatur dolo. z primo quid sit lata culpa. de hac vide not. per Bal. in. l. pignus. in. vj. colum. C. de pigno. actio. z Bald. in. l. si constante. §. si maritus. j. soluto matrimo. z quod equiparentur dolo hic limita not. nisi esset in risperitus quia peritus in iure non poterit allegare suam imperitiam ad excusandum se dolo. ita dicit Ange. probari in. l. secunda. §. quod quisq; iuris. quod dicit esse mirabile ad limitationē. l. si quis id quod de iurisdi. om. iudic. an quod sit vide que dixi in d. l. ij.

e ¶ Ad malam fidem. et appellatione culpe de qua intelligatur vide in. l. in venditione. §. primo. de bo. auto. iudi. poſ.

furti et similium. ita nota. infra de verbo. significa. l. magna. et istud est multum notandum. et ideo c vt iste passus tibi breuiter liqueat. distingue aut loquimur in actionibus descendentibus ex contractu. vel quasi: et lata culpa equiparatur dolo. vt hic: cum similibus determinationibus que nota. in dicta lege in actionibus. aut loquimur in actionibus seu accusationibus descendentibus ex delicto. et tunc aut q̄ris quo ad penam corporalem. et lata culpa non equiparatur dolo. vt lege tertia. §. primo infra ad legem come. de sica. et not. in dicta lege in actionibus. Aut quo ad penam pecuniariam. et tunc aut lex siue statutum requirit expresse dolum: aut loquimur simpliciter. primo casu non equiparatur dolo. lege prima. §. si quis. infra ne vis fiat et. vi bonorum raptorum. l. secunda. §. hac actione. et quod nota. in dicta lege magna negligentia. secundo casu equiparatur dolo. d vt infra si quis testamen. liber esse iussus fuerit. l. prima. §. non autem. et supra si mensor fal. mo. dixe. lege prima. §. primo cum similibus. z sic intelige glos. in dicta lege magna negligentia. Dicetis vos. istud videtur contra. l. j. §. non autem. nam ibi verba edicti requirebant dolum. vt patet in princip. l. et tamen lata culpa equiparatur dolo. Respondeo. quod verba posita in princip. l. non sunt verba edicti. sed iurisconsulti. in edicto enim. non fiebat mentio doli. vel si. vis dicere quod essent verba edicti. dic quod ille. §. non autem: procedit ex declaratione expressa iurisconsulti per rationem. que ponitur in eadem. l. prima. § primo. sed. si iurisconsultus hoc non expressisset. secus esset de iure. Secundo gloss. in dicta. l. in actionibus. supra de in litem. iurando. dicit quod lata culpa † non equiparatur dolo quo ad infamiam irrogādam. vt institu. de suspec. tuto. §. suspectus. et ibi etiā not. idem tenet glo. infra. soluto matrimonio. l. si mora. expressius. C. de suspec. tuto. l. suspectos. Itē Ly. C. de suspec. tuto. l. fina. in. tertia questio. licet quidaꝫ aliter dixerint. vt not. in dicto. §. suspectus. Ato vero circa hoc processi distinguendo. nam aut loquimur de infamia que infertur per sententiam et tunc lata culpa non equiparatur dolo. vt in predictis iuribus. aut de infamia que infertur ipso facto. et tūc dolo equiparatur. vt supra de his qui notantur infamia lege liberorum. §. notantur. et in dicto. §. suspectus. in glossa magna: ratio potest esse certa. quia in illis casibus in quibus infamatur ipso facto lex tantum abhoret ista facta quod factum magis notat quaꝫ consilium. vt infra de ritu nuptiarum. l. palam. §. penultimo. et ista opinio placet. ¶ Tertio dicit glossa. 22 † in dicta lege in actionibus fallit in iuramento in litem quod defertur propter dolum non propter culpam latam. idem nota. in dicto. §. suspectus. et hoc tenent doctores. et puto verum. quia iuramentum. in litem defertur propter dolum seu contumaciam. seu delictum. et lex expresse requirit dolum. vt dicta. l. in actionibus. ergo z cetera. vt supra proxi. dictum. 23 est in delictis. ¶ Quarto † fallit in petendo restitutionem in integrum que non petitur aduersus versi. dolum. sed latam culpam sic. vt dicta lege vbi supra. de edendo. et ibi nota. z. C. si aduersus delic. l. prima. 24 et supra de minoribus. l. si ex causa. §. nūc videndum.

e ¶ Quinto fallit † quantum ad malam fidem c in.

ducēdam. nam dolus inducit malam fidem. lata vero culpa non. vt supra de pett. heredi. l. sed et si lege. a paragrapho scire. vbi dicit de ignorantia iuris quod b 25 est lata culpa. vt supra dictum est. et ex hoc † sequitur casus sextus quod lata culpa non impedit fructuum acquisitionem licet dolus impediat. vt infra de vsucapio. lege si fur. paragrapho primo. et not. per Dynum. extra de regulis iur. c. possessor. libro sexto. ver. item queri potest si erratur in iure. nec obst. quod dicitur in dicto paragrapho scire. vbi dicitur quod tenetur restituere inquantum factus est locupletior. qꝫ c illud verum in quolibet bonefidei possessore conuento iudicio vniuersali. Secus si cōuentur iudicio singulari: quia tunc de consumptis nullo modo tenetur d secundum glossam. supra de reivendi. l. ex diuerso expressius per Dynum. C. de rei vendi. l. certum. ¶ Sexto † principaliter quero quid est lewis culpa a diuer- 26 a si diuersa loquuntur. nam gloss. institu. qui. mo. contrahi. obli. dicit quod lewis culpa est negligentia et desidia. ista nō est bona diffinitio nec descriptio. nā desidia et negligentia potest esse tanta quod cadat in latam culpam. vt patet ex predictis. Item potest cadere in leuissimam. vt infra videbitis. ¶ Alij vt Joan. de bro. dicunt. lewis culpa est negligentia ex fatuitate procedens que consistit in eo quod ꝗ quis parem] diligentiam rebus suis sicuti alienis adhibet secundum quod cōmunis hominum natura desiderat. non tamen talem adhibet qualem in preterit ritum consuevit adhibere. probatur institu. pro socio. §. fina. istam diffinitionem tenebat Dynus. vt audiui ab eo super hac. l. certe ista diffinitio non est generalis. solum enim concludit in rebus communib⁹ ex conuentione. vt infra patebit. Petrus vero sic diffinit. lewis culpa est negligentia: que non in magna fatuitate consistit. sed in eo quod aliquis minores diligentiam adhibet quam secundum communem naturam hominum diligentium et diligentissimorum adhiberi debuit: nec allegat iura. ista diffinitio est defectiua in eo quod dicit fatuitate. item in eo quod dicit negligentia. vt. §. dixi in diffinitione late culpe. g item est falsa in eo quod dicit hominum diligentissi- b morum z cetera. nam ista est leuissima culpa. b. vt expresse probatur infra de actio. et obligatio. l. prima. §. is quoq; et institu. quibus modis re contrahi. obli. §. at his. Preterea ad leuem culpam sufficit non facere qd diligens faceret vt statim patebit. ¶ Quaꝫ liter ego diffiniemus. mihi videtur quod lewis culpa veniat tripliciter consideranda. nam lewis culpa assumitur aliter in rebus proprius alienis. aliter sumitur in rebus communibus incidenter. aliter in rebus communibus ex conuentione et sic tripliceni diffinitionem requirit. ¶ Ad primum dico quod lewis culpa in rebus alienis est deuiatio incircumscripta ab ea diligentia quam adhibent homines diligentes eiusdem conditionis z professionis. Item quod dico deuiatio ab ea diligentia. dic, vt supra circa latam culpam dixi. Item dixi ab ea diligentia quaꝫ adhiberent diligentes. probatur supra de pigno. actione. l. si conuenerit. in fine. cum lege sequenti. et. §. ad legem aquiliam. l. si putator. que leges hoc expresse probant. Quod dico eiusdem conditionis et professionis dico propter artifices. vt lege prima. §.

¶ Lewis culpa. vide Bal. in. l. pignus. de pig. actio. in. ix. col. z ibi de exemplis.

Andreas Pomate. ¶ Leuissima culpa. Vide Alexand. l. mora. x. columna. et ibi Jaso. colum. xiiij. ff. soluto matrimonio. Alexan. consilio. ccxix. columna. iiij. vol. ij. et consil. l. columna penulti. in pici.

primo. supra si mensor fal. mo dixe. qd dixi in rebus alienis. idem intelligo in rebus propriis que sunt alij restituende. vt in dotalibus. vt. j. de iure dotium. l. in rebus. c possunt etiam di c ci aliene. vt. l. cū suis. j. de iure dotium.

¶ Ad secundum vento. lewis culpa in rebus communibus d incidenter est deuiatio incircumscripta ab ea diligē tia quam ipse deuians tunc temporis in rebus propriis adhibet. hoc probatur in. l. heredes. §. non tantum. §. fami. erciscun. Sed pone quod in rebus suis nullam adhibet diligentiaꝫ sed omnino est negligens. vtrum te- d neatur credo quod sic. quia tunc talis lewis deuiatio caderet in latam culpā vt. §. dixi. ista ergo diffinitio loquitur de eo qui est in suis non omnino sed aliqualiter negligens. facit ad predicta. l. si constante. §. si maritus. j. solu. matrimo. ¶ Ad tertium c dico quod lewis culpa in rebus communibus ex conuentiōe est deuiatio incircumscripta ab ea diligētia quam ipse deuiāc tunc temporis in rebus propriis adhibere solebat quando cōtrahebat seu ante contractum: istud probatur §. pro socio. l. socius socio. z institu. pro socio. §. fin. ¶ Nunc videamus rationem diuersitatis que est quod aliud in re aliena: aliud in re communi. Respondeo quod mea z aliena sunt extrema: communis est medium. g modo ita est quod in re mea non tractat de culpa que est impunita. C. manda. l. in re mandata. sed in aliena culpa puniturꝫ nec sufficit quod quis faciat id quod facit de suis. si enim in suis est negligens in alienis debet esse diligens. vt. j. solu. matrimo. l. si constan- Andr. po. te. §. si maritus. In re vero communi e que tenet medium inter meū z alienū. Ad tertium. vide eligitur quedā media via ne culpa totaliter sit impunita. sed sufficit eā diligentiā adhibere quam in suis adhibet. Itē videnda est ratio diuersitatis inter cōmunem re ipsa incidenter f et communē ex cōuentione. Rñ. qꝫ si cōtrahitur societas per me cū aliquo pignus. C. de pig. act. in materia lewis culpe.

¶ Ad malam fidem. vide Alexā. consilio. xlvij. col. iij. volu. j.

¶ Quādo contrahebat. ista reprehendit Bald. in. l.

¶ Quādo. g ¶ Est medium. ita nisi res sit commissa arbitrio accipientis. ita singu. dicit Bartol. in. l. j. de solu. per illum extum.

a ¶ Leuissima culpa. et not. quod licet regulariter de iure quis teneatur de damno dato culpa leuissima. vt in lege. l. aquil. §. ad. l. aql. tñ in foro conscientie nō tenetur. ita dicit Jnn. in. c. sicut dignū. de homi. qō no. et vide p bal. in. l. pignus. in. x. col. de pig. act.

b ¶ Ex predictis. ad probandū culpam. si pia dicuz est ad eam autē repobandam vide que no. Bal. in lege pignus. in vlti. col. de pigno. act. z adde q̄ not. bar. in lege si vt certo. §. fz interdū. ff. cōmo. et q̄ dixi in. §. nunc videndum et ad probandū culpam leuem et leuissimam. vide bar. in. l. si cum venderet. de pig. act. et Bald. in lege solum. C. de testi. et in lege si constante. §. si maritus. fol. ma.

c ~ Andreas Pomate. ¶ Utrum culpa. vide Aret. consi. xxxviij. co. iij. et quomodo quis excusetur a culpa. Ro. consi. cccxcv.

d ¶ Leui seu lata. per Bal. in. l. pignus. de pig. ac. per Salt. in. l. si nulli. in fi. e. ri. hic adde glo. pe. in. l. si mora. et ibi doc. so. ma. quā voluit allegare hic Bartol. Jmo. in. c. j. cōmo. in. ix. col. de hac culpa legis aquilie tangunt moder. in. l. domus. ff. de leg. et alle. bar. hic vide in. l. si quis ex argentariis. §. pe. per que ibi dixi. §. de eden. et in. l. si mora. so. ma. et modū probādi culpam z casum vide in. d. l. si quis ex argētariis.

e ¶ Adhibere custodiā. maior culpa in faciēdo quaz in omittendo. l. si seruū. §. sequitur. de verb. oblig. et not. in. l. si mora. solu. mar. in. d. l. si pignus. in. x. colū.

f ¶ Venium. que culpa veniat in actione depositi. ad de specialem casum in. l. iij. ff. nau. cau. sta. qō intelige vt ibi per Bart. vide bal. plene in d. l. pignus. de pig. act. de infra scriptis z ibi etiam q̄rit q̄ culpa veniat in officijs vt in magistratib⁹. in executoib⁹ vltimarū volūtatū z similiū. z q̄liter veniat in pignorib⁹ in societate i dore z in delictis. in societate vrō in. l. so cius. j. p soc. q. d i ōctu locatiōis vide in. l. q̄ mercedē j. loca. qd in fami. erc. z cōi diuid. do iudicijs. vrō in l. heredes. §. non tamen. ē. fami. ercis. z qō ibi Baro in pe. colum. C. communi diui. z qō no. Bart. ē. pri. col. tex. in. l. contractus. de regu. iur. quid in aduocato vide Ly. z Fulg. in rubri. C. de procu. quid in filio administrante peculium profectitium de qua culpa teneatur. vide Bal. in. l. cū opz. §. nō aūt. de bo. q̄ libe. qd in notario p doc. in. l. vbi i pn. p illū tex. ff. de edē.

ego inspicio eam diligentiam quam ipse solitus est adhibere in suis :z sic ipse de me, et de diligentia tali adhibēda videtur inter nos actū. sed illud non potest dici in re ipsa communi incidenter. et ideo inspicitur ea quam in suis rebus tunc adhibet. ¶ Septimo de que no. principaliter † quero quid est leuissima culpa. a glos. insti. quibus mo. re contrahi. oblig paragrapho pen. dicit quod leuissima culpa est quādo alī quo modo preuideri potest. Aut dicere quod si aliqua ,putsio potuit fieri ne euenirat et est omissa illud est leuissima culpa. credo quod gloss. habuit bonum intellectum. tamen ista non potest dici diffinitio. quia competit culpe et leui et late. ¶ Alij et Joā. de bro. et Petr. licet diuersis verbis vtantur inclinant in vnam sententiam. et dicunt sic. leuissima culpa est media negligentia ex fatuitate procedens que consistit in eo quod quis minorem diligentiam habet quam ille qui est diligentissimus. ¶ Ista diffinitio laborat eisdem morbis quib⁹ alie diffinitiones posite supra in alijs culpis. vnde ego sic diffinio. Leuissima culpa est deuiatio incircunspecta ab ea diligentia quā habent homines diligentes et diligentissimi eiusdem cōditionis et professionis. omnia verba in hac diffinitione posita expone. vt supra nota. z quod dixi diligentes et diligentissimi: probatur infra de actioni. et obliga. l. prima. §. is quoq̄. institu. quibus mod. re contrahi. obli. §. at hi. et. l. in rebus. in princi. ē. commo. z per hoc differt a culpa leui que est deuiatio ab eo quod facium diligentes. Item per hoc differt a lata culpa que est deuiatio ab ea diligentia quam communiter habent homines ꝛc. ¶ Ex predictis bergo sufficienter potest colligi qualiter debeant formari positiones quando quis vult probare aliquam ex predictis culpis. ¶ Iuxta predicta quero quare non facit culpam leuem leuiorem et leuissimam. sicut latam latiorem et latissimam. Respon. licet † quis hoc potest facere. vt diceret quis quod deuiatio ab ea diligentia quam adhibent diligentiores sit culpa leuior. ab ea vero quam adhibent diligentissimi sit leuissima. tamen quia inter has non reperio vllam differentiam. ideo totum posui sub vna specie et appellaui culpam leuissimam. ¶ Item quero vtrum culpa leuissima in aliquo casu equiparetur leui seu late. Respon. quod sic. quia culpa leuis seu leuissima in faciendo equiparatur late culpe in non faciendo. ita nota. per gloss. infra soluto, matrimonio. l. si constante. §. si maritus. et in. lege si mora eodem titulo que allegat legē in lege supra ad legē aquil. que lex hoc modo facit. ibi dicitur quod in lege aquil. venit leuissima culpa. Si ergo quilibet extraneus tenetur de leuissima: multo magis ille qui ex vigore alicuius contractus vel quasi tenetur adhibere custodiam facit ad predicta lex si constante. §. si maritus. et quod ibi nota. infra soluto matrimonio hoc videtur tenere Bynus et est notandum z est verum. argumentum pro hoc supra commoda. lege in rebus paragrapho siue autem secundo loco quando quis est diligentissimus in suis tunc leuissima culpa est deuiatio ab eo quod facium diligentissimi vt supra dictum est. et equiparatur leui culpe seu late. ita videtur sentire glossa supra de iure dotium. lege in rebus. in principio. hoc non puto verum. quia quando quis in suis est diligentissimus tunc omissio talis diligentie est culpa latior seu dolus presumptus. vt hic: et sic est falsum quod leuissima culpa fit. nec potest dicere quod ei competat diffinitio culpe leuissime que est deuiatio incircunspecta et certa. quia in hoc casu lex presumit quod veniat ex animo. et sic non potest dici incircunspecta: sed prouisa. ¶ Octauo principaliter quero qualiter iste culpe principaliter veniunt in contractibus :z et quasi contractibus et primo in † actione depositi in cuius materia sumus et omissis allegationibus distingue aut depositum fit gratia deponentis tantum: quod est regulariter. aut gratia depositarij: aut gratia vtriusque. primo casu aut queris de actione depositi contraria et in ea venit leuissima. vt. j. de furtis.

a l. si seruus a. §. idq̄ euidentius. vbi deponēs tenetur habere illam diligentiā quā adhibent diligentiores que est leuissima culpa. vt. ē. dictum est. et ita sentit Azo in summa. C. eod. titu. in fi. facit quod not. ē. de pig. act. l. si seruus pignori. aut de directa z tunc aut depositarius se obtulit z tenetur de leuissima. vt. ē. eodē. l. j. §. sepe. et nota. in. l. contractus. j. de regulis iur. cum sim. si non obtulit se tenetur de culpa latiori vt hac. l. id est de culpa lata. vt. l. j. C. eod. secundo casu quando gratia depositarij tantum. de depositari est obligatus actione directa tenetur de leuissima: vt. ē. si cer. per. l. si quis nec causam. secundū veram opi. Deponens vero contraria tenetur solum de lata. arg. l. si vt certo. §. nunc videndum. ē. commoda. tertio casu quando gratia vtriusq̄: tunc vteroq̄ de leui tenetur. vt dicta. l. j. §. sepe. Eodem. ¶ Nono quero b quid in actione mandati quod fit gratia mandantis tantum regulariter respondet Bar. siluma. videtur distinguendum sicut in alijs contractibus cuius gratia fit. sed alij nostri glossa. dicunt indistincte in actione mandati venire leuissimam culpam. vt. C. manda. l. a procuratore. z. l. in re mādata. z no. j. titulo. j. l. ij. §. mca tantum. de regulis iuris. l. contractus. hoc sequitur Dyn. extra de regu. iur. c. contractus. lib. vj. z Cyn. in. d. l. a procuratore: assignat c rationem q̄ suscipiendo mandatum videtur se asserere industriosum cum propter industriam eligatur procurator: et sic communiter pertranseunt omnes d moderni. Dn vero sic distingue. in mandato quod fit gratia mandantis tantum. aut queris de actione mandati contraria: et in ea venit leuissima culpa. vt j. de fur. l. si seruus. §. quod vero. et. §. sequen. vbi patet quod ipse tenetur facere id quod faciunt homines diligentes vel diligentiores quod est leuissima culpa. vt. ē. dictum est. aut de actione mandati directa: z tunc aut in isto mandato venit id quod modeam vel quasi nullam requirit industriam. vt in mandato facto fideiussori vt soluat et simili. et tunc ipsi mandatario imputatur solum dolus z lata culpa sicut dictum est de depositario. vt probatur expresse. j. titulo. j. l. si fideiussor. in pun. §. j. aut in mandato venit aliquid quod non requirit magnam industriam. sed requirit aliquid diligētie. vt emere aliquid gerere negotia et similia. et tunc quicq̄d dicat e glossa venit dolus lata culpa z leuis. videtur enim se asserere diligentem. sed vbi quis tenetur facere illud q̄ homines diligentes: vel tantū de leui culpa tenere. vt dictū est. illud. pbatur. C. mādati. l. in re mādata. z. j. ti. j. l. si procurator. §. fi. de reg. iur. l. cōtractus aut in mādato venit aliquid quod requirit exactissimam diligentiā z industriam. vt in procuratore ad f item z similib⁹. z tunc tenetur de leuissima. vt. d. l. a procuratore. C. mandati. z tū hz locū ratio Dy. posita in. d. contract⁹. Dy. opponit de mēsore in quo cadit industria z tamen non tenetur. nisi de lata. Respond. illud ideo cum nulla ciuili actione teneatur. pretor voluit enim minus grauare. vt lege prima. §. primo. supra si mensor falc. mo. dixe. quod not. per per gl. j. de reg. iur. l. cōtract⁹. z. l. imperitia. z Dy. in. c. nō est sine culpa. extra de reg. iu. lib. vj. Itē poites dicere cū q̄s operas suas locat quare nō tenetur de leuissima cū videatur se asserere peritum. vt. j. lo-

¶ Seruus. ad hoc idem text. est singu. fm Bart. in ver. nono quero q̄d in actione mandati ꝛc. adde bar. in. l. in rebus. §. item qui. ē. commo. per Bal. in. l. pignus. in. xiij. colū. C. de pig. act. vbi tenet quod semp veniat leuis culpa in leuissima. z Bar. adde in. l. euzqui. §. fina. ca. si quis fundū. §. celsus. z. l. itē queri tur. §. si gemma. z no. p glo. in. d. l. imperitia. z p Dy. in. d. c. non est sine culpa. z sic p dicta vt falsa ratio. Ad ideo ideo magis imputat mandatario. q̄ cum mandatum sit gratuitu hz vim cuiusdam actionis se ingerēdo. sicut 32 videmus in aduocatis i medicis q̄ faciunt gratis. vt homines adi eos accedant. z homines eis magis confidāt z decipiantur. fz q̄n sit pecunia accepta est locatio. z tunc homes magis cogitāt. nec videtur quis se ingerere. z ideo sibi non imputatur illud q̄d vt h se asserere peritu. ¶ Decimo quero b quid veniat in actione tutele cuz gra- 33 tia pupilli † tñ gerantur negotia. Ad: b venit dolus lata culpa z leuis. vt. C. arbitute. l. quic. qd. z. j. de reg. iur. l. cōtractus: fallit in duob⁹ casib⁹: C. arbitute. l. noia. z. j. de admini. tuto. l. tutor qui. §. competit. in quib⁹ nō tenet nisi de lata culpa tantum z scdm hoc glo. forte que est insti. de suspe. tuto. §. suspectus. que videtur velle quod tutor c remoueatur propter leuissimam non bene dicit. melⁿ sentit j. de suspe. tut. c

arbitrio tuo aliqd an teneat vt depositari: an vt cōmodatarius. vide Barto. in. l. j. ff. de solu. z Lud. in suo no. cclxij.

d ¶ Distingue in mandato: per bar. in. l. eum qui. §. fi. ff. de fur. vbi oino vide ad materiam.

e ¶ Bl. adde quod no. bar. in. l. in rebus. §. idez qui. ē. commo. Bal. in. l. pignus. in. xiij. colū. C. de pign. act. vbi tenet q̄ semp veniat leuis culpa in leuissima ista cū bar. cui adde no. p eundem in. l. eum qui. §. fin. de furtis: Quid i nūtio z aduocato. z vltra superius dicta. adde hic pe. de anch. in. c. bona fides. depositi.

~ Andreas Pomate.

f ¶ Et tūc tenet. Vide Alex. consi. xlj. iij. col. volu. iij.

~ Andreas Pomate.

g ¶ Ideo magis. Vide Felt. c. quia in dicante colū. j. de prescrip.

h ¶ Decimo quero: de qua culpa teneatur tutor. adde Bal. in. l. pignus. in. xiij. col. C. de pig. actio. z ibi etiā quid in curatore ad lites. adde tamen q̄d heres tutoris non tenetur pro leui culpa. tex. est in. l. j. cū ibi plene no. C. de here. tuto.

~ Andreas Pomate.

¶ Decimo quero. Vide addi. ad anna: cōsilio. viij. z Alexan. consil. xlv. col. v. vol. j.

¶ Suspect. tuto: Bal. in dicta. l. pignus. tenet quod i isto casu poterit tāq̄ insufficiens remoueri p. l. iij. in fi. de suspec. tuto.

a ¶ Decimotertio quero.per Bald.in.d.l.pignus.in
x.q.C.de pig.actio.
b ¶ Innominatis.in actiõe ex testamẽto.adde Bar.
in.l.cum res.§.culpe.de leg.j.
c. ~ Andre.Poma.¶ Decimoquinto.Adde Bar.et
ibi additt.
cõsi.xvj.et
Alex.in.d.
l.mulier.ꝛ
de.§.cul-
pa.
d ¶ Actionẽ ex testa
mẽto.per
Bald.in.l.
pignus.in
penul.col.
C.de pig.
act.p bar.
etiaꝫ in.d.
§.culpa.p
Ange.ꝛ a-
lios in.d.l.
mulier.§.si
heres.ꝛ cũ
bart.trãsit
de.de an-
cha.ẕimo.
in.e.bona-
fides.de
posit.sed
qd in exe-
cutore.vi-
de p Bar.
et post euꝫ
in.l.alio.
circa fi.j.d
alt.ꝛ ciba.
leg.
e ¶ Obli-
gatio.i pn
ci.huius.l.
ꝛc.per que
verba fiat
mandatũ.
vide glo.ꝛ
Bart.in.l.
pma.C.de
eden.ꝛ.l.quedam.in prin.eo.tit.ꝛ quid si mandat alicui ad quod de necessitate tenetur.vide Baldum in dicta lege prima.C.de eden.et ibi Bart.adde nota. quod nunq̃ per verba conditionaliter prolata inducitur mandatum.ita not.dixit Barto.in.l.si pupilꝰ. §.videamus.in fin.de negot.gest.quid autem si alicui quis facit voluntate mea aliquid:an videatur habere mandatum vide late Bartolus post alios in lege post dotem.j.soluto matrimonio. Quid si dicatur fac quod sentiam noua ꝛc. an videar mandasse dic quod sic secundum Bart.not.in.l.si quis mihi bona §.pater feto.de acqui.here.vide not.per Bartolum in.l.non solum.§.mandato.de iniu.in prin. Et adde quod subscribens videt mandare.l.enam.ꝛ ibi gl.ꝛ

l.j.§.pe.sed possetis vos dicere nõne a
tutoꝛ creatur propter industriam ꝛ bo 36
nos mores:vt.j.de tut.et cura.da.ab
his.l.scire oportet.§.pe.ergo dꝫ tene
ri de leuissima:vt dixi in mandatario.
Respondeo hoc ideoꝛq̃ tale officium
sumitur ex necessitate.argu.j.de his
quibus vt indig.l.post legatuꝫ.§.ad
uocatum.facit quod not.s̃.de procur.
l.procuratoꝛ qui pro euictione. ¶ An
decimo quero† quid in actione ñego 34
tiorum gestorum.Respondeo distin-
gue.vt no.s̃.de neg.gest.l.ij.§.inter-
dum.ꝛ si dicis quare non teneꝫ de le-
uissima cum pretium non recipiat.ꝛ vi
detur se ingerere.vt.s̃.dictum est in
deposito ꝛ mandato. Respondeo vt 37
facilius accedant homines ad geren-
da negotia absentium que alias peri-
rent.vt.j.de act.ꝛ obl.l.ex maleficijs.
§.j.et insti.de obligatio.que ex quasi
contractu.§.j.¶ Duodecimo† quero 35
quid in actione commodati licet lex
videatur facere differentiam inter cõ
modatarium ꝛ depositarium.vt.s̃.cõ 38
moda.l.si vt certo.§.nunc videndũ.et c
de regu.iur.l.contractus.tamen hoc d
ideo facit quia inspexit ea que cõmu-
niter accidunt.s.quia depositũ fit gra
tia deponentis:cõmodatum fit gra
tia recipientis.tamen particulariter
inspiciendo videtur quasi eadem dis-
tinctio.nam aut commodatũ fit gra-
tia recipientis:aut commodantis:aut
gratia vtriusq̃.primo casu aut queris
de actione commodati contraria.ꝛ in
ea venit dolus ꝛ lata culpa tantuꝫ.vt
s̃.commoda.l.penul.ꝛ.l.fi.aut de dire
cta:ꝛ tũc aut commodans vltra se ob-
tulit ad commodandũ.ꝛ commoda-
tarius non teneꝫ nisi solũmodo de do

lo ꝛ lata culpa.vt.s̃.cõmoda.l.si vt certo.§.interdũ.
in fin.secundum veram lecturam.aut se non obtulit
sed fuit a commodatario requisitus: ꝛ tunc venit le-
uissima.vt.l.si vt certo.§.nunc videndũ.ꝛ.l.in rebus.
Secundo casu venit sola lata culpa:vt dicto.§.inter-
dum.Tertio casu venit etiam leuis.arg.dicto.§.nũc
videndum.¶ Decimotertio quero[a] quid in precario[a]
Respondeo:aut † queris ante moram.ꝛ venit dolus
ꝛ lata culpa tantum:vt.j.de regulis iuris.l.contra-
ctus.ꝛ de precario.l.quesitum.§.illud.aut post mo-
ram:ꝛ venit leuissima.vt.l.quesitum.§.ex hoc.et.§.si
seruitute et si queris que est ratio diuersitatis.quod
in commodatario venit leuissima:in precario dolus
et lata culpa cum vtercꝫ celebretur gratia recipien-
tis.Respondeo precarium potest reuocari quando
libuerit.ꝛ sic ab initio et ex postfacto pendet ex liber
tate domini.ꝛ sic in hoc grauatur recipiens: ergo re
leuatur in hoc vt solum teneatur de lata culpa.sed
commodatum non potest reuocari nisi finito vsu.et
illud voluit dicere tex.in.l quesitum.§.illud.infra de
preca.ꝛ.s̃.commoda.l.in commodato.§.sicut.et ex-
pressius per Rof.in libellis suis in titu. de precario.
¶ Decimo quarto † quero quid in contractibus in
nominatis.[b] Respondeo de hoc nõ potest tradi par
ticularis doctrina.sed do talem doctrinam quod cõ
tractus innominati iudicantur secundum naturam
contractuum nominatorum quibus assimilantur.
quod est,nota,et probatur.s̃.commoda.lege eum
qui.§.si rem inspectoꝛ.ꝛ.s̃.eodem.l.j.§.si quis ser-
uum.et.j.de prescriptis ver.lege naturalis.§.finali.
¶ † Decimoquinto[c] quero quid in actione ex testa
mento.[d] certe in hoc gloss.variare videntur.infra de
leg.j.l.cum res.§.culpa.ꝛ.l.si seruus.§.cum quid.et
ad trebell.l.mulier.§.sed enim.veruntamen distin-
gue secundum Pet.in dicta.l.cum res.§.culpa.quia
aut ex vltima voluntate heres percepit modicaꝫ vti
litatem legatarij seu fideicommissarij magnam.et
tunc solus dolus ꝛ lata culpa venit.vt dicta.l.mulier
§.sed enim.ad trebel.aut econtra heres magnaꝫ vti
litatem legatarij vel fideicommissarij : paruam.et
tunc venit leuissima culpa.vt dicta.l.cum res.§.cul-
pã.aut vtercꝫ magnam vtilitatem seu equalem opu
lentiam.ꝛ tunc venit leuis culpa sicut in contractib⁹
qui vtriusq̃ gratia celebrantur.vt.j.de lega.j.lege si
seruus.§.cum quid.coniuncta.l.si vt certo.§.nunc vi
dendum.s̃.commoda.Bar.

Seruus. Depositio serui apud seque-
strum non impedit dominum
agere.h.d.

p **Otes.** Qui recipit pecuniam vt red dat de
positum : depositi conuenitur. hoc
dicit.

¶ Mandati vel contra. Rubrica.

¶ Verbum voloian inducat dispositionem.

Bligatio. [e] Querit gloss. super ru
brica quid sit mandatũ
dic vt in ea. Iste leges non recipiunt con
gruum summarium. ¶ Nota de isto

1 verbo † volo.an inducat dispositionẽ et videtur qd
sicvt hic.cõtrarium no.in.d.l.serui electione.j. de le-
ga.j.l.in ementis.C.de contrahen.emp.de quo plene
in.l.cũctos populos.C.de sum.trꝫ.ꝛ fide catho.in re
petitione quã feci de illa.l. ¶ Opp.de.l.idemq̃.§.si
quis ea.j.e.Sol:qd hic dicitur quocũq̃ verbo.intel-
ligitur.scꝫ idoneo;vnde si esset admonitorium vel cõ
mendatorium vel persuasorium nõ induceret mãda
tum.ita dicit glo.certe omnia ista verba referuntur
ad eum qui alias esset facturus si,bene inspiciatur. f
¶ Op.j.de prorenetis.l.ij.Sol. ibi cõstat quod nõ
habebat animum obligãdi quia intercedebat.vt vi
deretur proreneta ꝛc.hic non sunt alia.

1 Officiũ est qd homo homini debet in genere.
2 Amicitia hodie est inter paucos.
3 Mandatum potest dupliciter considerari.
4 Tutoꝛ quandoq̃ potest salarium constitui.

Mandatum. Quid vult dicere iurisconsul.
1 spon.officium † est qd homo hominiꝭ in genere.vt
a l.j.s̃.de neg.gest.ꝛ.l.officio.[a] ꝛ ibi gl.C.de neg.gest.
2 et hoc in vnoquoq̃ de mundo.Amicitia † est in spe-
cie que hodie inter paucos est.vt.l.late.§.amicos.j.
de ver.signi. ¶ Opp.igitur hodie nullus dicitur pro-
curatoꝛ.cum communiter accipiant pecuniam.So-
lu.mandatum † potest cõsiderari dupliciter. Primo
respectu mandantis ꝛ mandatarij ꝛ isto casu si non
esset gratuitum non dicitur mandatum vt pariat ac-
tionem mandati.vt hic. ¶ Secõ modo potest cõ-
b siderari[b] respectu illius contra quem agitur seu re-
spectu illius contra quem quis est factus procuratoꝛ.
et tunc non curo vtrum mandatum sit gratuituꝫ vel
non:nam quantũ ad istum sufficit qd procuratoꝛ ha
debat dominiꝛ voluntatem siue per pecuniã siue quo-
cunq̃ modo.hoc probatur in.l.naturalis. in fi.j. de
prescrip.ver. ¶ Quero quid in tutore dicit gl.idem
quia tutoris officium debet esse gratuitum. breuiter
4 tutoꝛ potest † quandoq̃ constitui salarium.vt.l.a tu-
toribus.in fi.j.de admi.tuto.et.l.j.§. si pupillis.j. de
tute.et ra.distra.ꝛc.

1 Aduocatus si dederit malum consilium nõ te-
netur nisi de dolo.

c **Mandatum.** [c] No.qd nemo ex consi-
lio obligatur. intelligit
nisi fuerit dolosum.vt in glos.ꝛ per Dy.in.c.
nemo ex cõsilio.extra de reg.iur.lib.vj. dixi in.l. non
solum.§.si mãdato.ꝛ.§. proculus.j. de iniur. et facit
2 ad questionem † quod si aduocatus dederit malum
d consilium nõ tenetur nisi dolo fecerit[d]. quod tangit
Spec. in ti.de requisitione consilij.

Reterea. In mãdato indeterminato sufficit negotũ vtiliter
esse gestũ.sed si fuit determinatũ in excessu vel deterioratiõe vel diminutiõe quãtitatis in preiudiciũ mãdantis nõ datur actio mãdati e
nisi ad fõmã debitã reducatur si in alia specie excedatur mandatũ nõ impletur. si vero ad cõmodum
mãdantis quãtitatis diminutio fiat mãdati actione f
e non impedit.h.d.vsq̃ ad.l.diligenter.in fi.ꝛc.

Iremunerandi. Quod dat re
munerationis
causa nõ impedit actionem mandati.h.d.

Bal.C.quod cum eo.et vide in materia Bal.in.l.j.in
iij.col.C.de ser.fugi.Adde Pau.de cast.cõsi.ccxij.
ad vlti.verba apostil.Et an pater annuendo filio vo
lenti committere maleficium dicatur mãdare.vide
Bal.consi.cxxiij.lib.j.

a ¶ Et.l.offi-
cio.vide
differẽtiã
que ponit
inter quos
dicat obse
quiũ:ꝛ pie
tas ꝛ de re
ligione.vi
de gl.in.l.
ij.de inoff.
testa.

Si cui. Illa est vera causa qua
existente res existit.ꝛ ea
deficiente res deficit.h.d.

Si passus. [f] Qui patitur al-
quez facere quod
ad sui commodum spectat mandare
videtur.ꝛ sic mandati tenetur.h.d.vi
de in.l.qui patitur.j.eo.ti.

g **Rei turpis.** [g] Id qd hic dici
tur mandatum
nullum est.i.contractus mandati nul
lus est.ꝛ nullam habet vim.id est nul b
lam producit obligationem.nõ enim
qui suscipit implere videtur sed si im
pleuerit punitur mandans ꝛ manda-
tarius tanq̃ delinquẽs.vt.l.liber ho
mo.s̃.ad.l.aquil.et.l.non solũ.§. si mã
l.quedam.in prin.ff.eo.titu.de eden.ꝛ adde Barto.
in.l.j.in fi.princ.s̃.de procurato.ꝛ Bal.in rubr.C.de
procura.et adde no.per Bart.ꝛ doc.in.l.litem.C.de
procurato.et vide.l.si remunerandi.in princ.j.eo.et
ad istum text.et similes dum dicit pecunia interue-
niente contractum transire in locationem: intelligę
vt per Barto.in.l.hoc iure.§.primo:et in.l.qui faxũ.
infra de dona.

c ¶ Mandatum.in princ.huius ꝛc.sed que verba im-
portent consilium et que preceptum vide late domi.
Anto.in.c.nam et concupiscentiam.de consti.in eo.
princ.limita istum text.nisi tale mandatum quod po
tius consilium hic appellatur fieret super re mãdan
tis.quia tunc est obligatorium mandatum.vt est ca
sus no.fm Ange.in.l.si fundus.s̃.de pact.ꝛ ibi satis
videtur velle Barto: et an quis teneatur interdicto
vnde vi.ex consilio spoliandi.vide Bal.quod nõ.in
l.ij.in.j.colum.in.v.q.C.de serui.Pau.de cast.in.l.pe
nul.C.de pac.dicit qd sicut arbitrator vel arbiter qui
eligitur de consensu partium non teneꝫ nisi de do
lo ꝛ lata.vt.l.j.§.ij.si mensor fal.mo.dix.ita debet es
se in consultore electo a iudice ꝛ in teste ꝛ notario.l.si
quando.C.de testibus.et.l.j.ꝛ ibi Bar.C.de discul.li.
x.Adde vt per Pau.de cast.consi.cclxij.
~ Andreas Pomate.

d ¶ Dolo fecerit.Vide Roma: consilio centesimo vi-
gesimo nono incipien. pro plena: consilio ducentesi
mo vigesimo octauo.Alexandri in rubrica.C.de procu
ra.in fine.

¶ Diligenter.in princip.limita vt per Bald.in.l.
cum mandati.C.eo.
~ Andreas Pomate.

f ¶ Si passus.vide Matthe.notabi.xxv.incipi.not.
quod si permitto.
~ Andreas Pomate.

g ¶ Rei turpis.vide quid per istum tex.dicat Bar.l.
pretor ait,in fi.ff.de no.ope.nun.

Andreas Pomate.

a ¶ Si tibi. In actione ergo mandati venit damnu. ad interesse. vide Alexan. consilio. xlj. colum. ij. volumine. iij.

b ¶ Glos. reprobat ꝛc. per Bar. in. l. stipulatio ista. §. 1 a. eri. de ver. obli.

c ¶ Procurator. vide in. l. tutor. ad fi. ff. de nego. gest.

d ¶ Maurus. no. qd licitum est accipere p fideiubendo. ꝛ an cōputetur in sorte vide singul. per Bald. in. l. antique. in prin. C. eo.

e ¶ Actio. adde. l. ij iure. et qd ibi bart. §. j. de dona.

f ¶ Prescriptiōi. vide Bart. in. l. fi. §. j. j. de diuer. ꝛ tēpo. ꝓscrip.

g ¶ Mētionem. vltra alios etiaꝫ vide text. in. l. fina. §. seruoru. §. nau. caup. stab. facit quod not. Bald. in. l. si iequi. ad fi. C. de fur. vide bar. in. l. cum filius. de ver. obli. ꝛ in. l. si procurator. l. ij. eo. de condit. indeb. 1 iste casus est no. qd si duo tutores vnus potest facere procuratorem alium in negotijs pupilli: et sibi committere vices suas. secundum Bald. not. in. l. qui pupillo. C. de nego. gest. et adde Barto. in. l. si procurator. in. ij. colu. supra de condi. indebi.

3 b

dato. ꝛ. §. proculus. j. de iniur.

Si tibi. [a] Ex mandato qd non fit gratia mandatarij oritur actio. aliꝯ secus. nisi interfit eius. vel alias facturus nō esset. h. d. 1 hic est litera negatiua non intererat.

¶ Opp. j eo. l. si procurator. §. si mandauero. fol. dicunt qui dam non intererat ab initio sed postea cepit interesse: quia sum effectus heres eius. scilicet mandantis cuius intererat. vnde reconualescit mandatum si postea incipit interesse. qd no. facit quod no. in l. pacta successorum. per Ly. ibi. C. de pac. dat glo. alias solutiones. sed ista est notabilior. vlti. Pla. ex hoc. §. fundabat duas suas opiniones quas gl. reprobat ꝛc. b

Apud iulianum. In mādato speciali non deuolutur mutuum. secus in generali. h. d. ¶ Oppo. vnum 1 debitum deuolutur in actione mandati vel negotiorum gestorum. vt. l. diuortio. §. de nego. gest. et hic in versi. plane. sed hic in princi. dicitur contra quare male. Respon. per distinctionē huius. §. declarātur omnes leges de hoc loquentes. nam si aliquis est procurator specialis ad vnam rem in ista 1 actione mādati non deuolutur aliud debitum: vt hic in princ. sed si est procurator [c] generalis vel negotiorū gestor vniuersalis tūc quiq debet exigere a seipso vnum debitum deuolutur in actione mandati vel negotiorū gestorum: vt in contrario. ¶ Sed opp. et videtur quod hic in prin. habeat locum actio mandati etiam si in aliud mandatum non deuolutur nam hoc ipsum fuit principaliter mandatum. vt pecuniam sumeret et feneretur. ergo habet locum actio mandati. Sol. hoc mandatum non fuit gratuitum. quia fuit dictum: vt si plus posset fenerari sibi haberet. merito non hz locū actio mandati. 1

☞ Pactum de quota litis qd priuet procuratorem actione mandati.

Maurus. [d] Procurator qui est pactus de quota litis pactus non fuerit licet pretium fideiussionis receperit. h. d. No. istū. §. † qd pactum de quota litis priuat procuratorem actione mādati. ¶ Quero hic dicitur vtilis actio ꝛc. que est ista vtilis actio. glos. dicit vtilis id est efficax. breuiter non intelligas qd sit actio mandati. quia nō fuit gratuitum. vt. §. eodem. l. prima. in fi. sed magis fuit actio [e] praescriptis verbis que resultat ex cōtractu innominato. do vt fideiubeas. vt. l. hoc iure. §. primo. j. de dona. ꝛc.

Salarium. Salariū pacto nudo pmissuz officio iudicis exigitur nisi sit pactum de quota litis. h. d. Bio. hic intrat questionem qualiter petāt salarium aduocati ꝛ procuratores. de quo dic vt no. per Ly. C. eo. l. j. ꝛ. l. salarium. ꝛc.

Si procuratorem. Procurator vt instrumē sta sibi data red dat tenetur actione mandati non depositi. idem si per collusionem passus est se vinci. hoc dicit. de hoc quod dicit de collusione procuratoris: dic vt. l. eleganter. §. penulti. §. de dolo.

☞ Procurator ad iudicia ante litem contestatam non substituit.

2 Procurator ad negotia substituitur quando non est electa industria persone.

Si quis mandauerit. Procurator potest alium substituere secus in procuratore ad iudicia qui non potest substituere nisi lis fuerit contestata. h. d. duo dicit hic iurisconsultus. primo † quod procurator ad iudicia non potest substituere antelitem contestatam. Sed ō qd † procurator ad negotia potest substituere. ¶ Ad primum opp. de. l. illas. C. de dona. Sol. ibi loquitur de procuratore in rē suaz. hic in procuratore simplici. ¶ Ad scōm opp. j. de diuer. ꝛ tempo. prescrip. fl penul. § ij. vbi etiam ad negotia non potest substituere. Sl. hic ꝛ dicit multas solutiones inter quas ponitur vna quod ibi erat electa industria persone: hic secus. vnde ibi est eadē ratio que in iudicijs vt refert Ly. in. l. quod quis. C. de procura.

☞ Quando aliquis tenetur facere aliquid: ꝛ illud mandat: si mandatarius non facit: non excusat mandans.

2 Si dominus citatus misit procuratorem ꝛ procurator non comparet dominus est contumax.

3 Casus superueniens in persona procuratoris excusat dominum.

Si tutores. Si tutor mandauit contutori quod ad pupillum non pertinet est actio mandati vel tutele. Item negligentia mandatarij non excusat tutorem. h. d. ¶ No. ver. nō sunt igitur ꝛc. de quo feci mētionem [g] in. l. prima. §. si quis ius dicen. non obtempe. nam † quando aliquis tenetur facere aliquid et alii mandat si mandatarius non facit non excusatur mandans. de quo plene

2 in. l. cum filius. j. de ver. obli. facit † qd si dñs est citatus qui misit. pcuratorē et. pcurator nō cōparet non b dicitur cōtumax. pcurator sed dñs. vt ibi dixi in. d. l. cū filius. ¶ Oppo. de. l. cū a matribus. C. qui pe. tuto. [a] Sol. casus † superueniens in persona curatoris 3 excusat dñm vt ibi. et extra de procura. c. significasti. secus. in negligentia vt hic ꝛc.

Si liber homo. Si apparet emptionem factam meo noie non valere tenetur procurator nisi cedat actionē si quā habet efficacem. alias secus. h. d. ꝛc.

b **Mandati.** Actio [b] mandati dat ad interesse et ideo si non interest non datur. hoc dicit ꝛc.

1 ☞ Fideiussor quod possit soluere et. de substantia principalis.

2 Unus ex pluribus heredibus debentibus certā speciem potest soluere partem alterius.

3 Fideiussor an teneatur appellare et appellationem prosequi.

4 Paupertas quod prosit.

Si ignorantes. Fideiussorē omittentem exceptionē excusat ignorantia. omittentē vero appellare excusat paupertas et denūtiatio facta principali. h. d. ¶ No. principaliter [c] ex hoc. §. ibi ex substātia. ¶ No. † quod fideiusso c res possunt soluere ex substātia debitoris [d]. ita dicit d glo. in. l. venditor. in prin. §. de iudi. et idem dicit Ja. de are. et Richar. malum. per istum tex. alleg. C. vbi de cri. agi. opor. auf. qua in prouincia. licet gl. ibi aliter intelligat. pro hoc facit. C. de episco. et cleri. auf. si 2 captiui. et per hoc † dicebat Jaco. de are. et ego refero in lege eadem. §. cato j. de verb. obli. quod quando sunt plures heredes qui tenentur ad certam speciem quia neuter solutione partis liberat: potest vnus soluere partem alterius. sic etiam fideiussor potest 2 remittere possessionem rei principalis quam soluere tenebatur per istum tex. quem tene menti. ¶ Secundo not. † quod fideiussor tenetur appellare non autē 3 prosequi: sed contra hoc instatur. si enim tantum appellare cogitur non autem prosequi quomodo propter paupertatem excusari potest cum appellare vilia voce sufficiat? Ideo dicebat Jac. but. qd fideiussor nō solū cogitur appellare. sed etiā prosequi: nisi e excusetur paupertate: [e] vt hic. ꝛ vt tollatur cōtrariū. d de. l. inuitus. C. de procu. dicebat ipse sic qñqz qs dānatur nomine alieno. ꝛ tūc tenetur appellare non prosequi. vt. l. inuitus. C. de procu. qñqz condēnatur nomine suo tñ hoc tendit ad incōmodum alienū. ꝛ tūc cogitur appellare ꝛ prosequi nisi excusetur ex causa hic posita. Sic etiam debet intelligi. l. herennius. §. 4 cata. j. de euic. ¶ Ultimo † not. quod paupertas prodest de quo plene in. l. si quis ad declinandam. C. de episc. et cleri. ꝛc.

Dolum autem. Procurator tenet de dolo ꝛ culpa ꝛ. eo quo ad eum pertinet. h. d. not. text. in ver. ff. sed si dolo. quod omisso facta gratia alterius eius qd fieri debet dicitur lata culpa. ¶ Item no. text. ex quo fiunt quotidie instrumenta. facto procuratorem in rem suam. et pono eum loco mei et quod non teneatur de euictione. ꝛ promittatur pro eo pacto. quod sit obligat? ex

a ¶ Petunt tutores. vide Bar. in. d. l. cum filius.

b ¶ Mādati. actio. adde lare Bal. in. l. ad ppatādas. C. eodem.

Andreas Pomate. ¶ Mandati. Vide Imol. consilio. vj.

facto suo ꝛc.

Idemq;.

Si procurator. In actione mandati veniunt vsure: hoc dicit.

Si quis titio. Si alias cōtrahēdo mādatū perficitur actio mandati extinguitur ꝛ ex nouo cōtractu agitur. h. d. ¶ Oppo. §. deposi. l. j. §. si te rogauero. ꝛ. §. seq. fol. hic recipiendo mutuuz perfectū ē mādatū: ubi secus. Preterea hic ex forma mandati apparet qd voluit transire in formam alterius cōtractus. dicit enim quod acciperet pecuniam mutuam ecce nomen contractus sed si dixisset simpliciter qd acciperet pecuniam non adtecto nomine cōtractus vt quia nō dixisset mutuuz nec aliter expressisset tūc actio mādati cōpeteret. vt. l. contraria ꝛc.

Idem papinianus. Qui fideiubet pro pcuratore habet actionem cōtra dominum. h. d.

☞ De actiōe quā mihi debes cedere debes facere quicquid ego volo.

2 Si mulier adhibet cōiunctam personam ad stipulandā dotem an videatur donare.

3 Si aliquis adhibet ad stipulandū eū a quo donationē receperat an videatur donare.

4 Consulto: qui imperite cōsuluit tenetur tantum de dolo.

Andreas Pomate.

c ¶ Not. principaliter. vt de Alexā. cōsi. cxviij. colum. iij. volumi. ij. limita tamen quando fideiussor non habet modū soluēdi de suo ppio alias secus Fz. Angel. in auf. vt oēs obed. iud. col. iij. ite limita non pcedere i fideiussore q promisit indēnitates. Bart. in. l. si seruus. §. plurū. ff. si quis cau. Bal. i auf. qua in prouincia. C. vbi de crimi agi. aliqd p bar. i sili. i. l. ij. §. ex hac col. ij. ff. de ꝓb. obli.

¶ Substātia debitoris. no. qd fideiussores possunt soluere ex substantia debitoris ꝛc. fideiussor pōt soluere de bonis prin. si non habet de suo fm Bald. in. d. auten. si captiui. post. Bar. ꝛ vide omnino. Bar. in. d. auf. qua in prouincia. ꝛ ibi Bal. ad fi. ꝛ idem dicit. Ange. in defensione sine mandato. cōdemnato vt peum in. d. l. plautius. §. de procu. vbi dicit hanc. l. esse singularem. de procuratore.

¶ Paupertas. paupertas. excusat ab appellando. et ideo dicit Baldus in lege finali. C. de conditionibus inserendis. quod non prosequenti appellationem propter paupertatem non currunt fatalia. ꝛ ad de Baldum in lege finali. in principio. supra quod quisqz iuris. et in lege illicitas. §. veritas. ad materiam. supra de officio presidis. et vide Ludouicum in paragrapho de viro. in fallentia propter paupertatem. Adde quod Bald. idem consuluit consilio quinto libro. iij.

a ¶ Si cui: in prin. huius. §. ꝛc. ideo dicit Bal. per illũ tex. in l. cum per eos. C. si quis alteri vel sibi. qõ actione qua mihi teneris cedere cogeris ad meam petitionem in iudicio mouere.

b ¶ Si quis ea. vide Barto. s. eo. in. l. ij. et in. l. ex maleficijs. §. si iuder. de act. ꝛ obli.

Andreas Pomate.

c ¶ Idẽ labeo. Aide Alex. cõsi. cxcvij. als cxlvij. co. j. vol. ij. bal. i. c. duo genera. i. pn.

d ¶ Dicantur inhoneste. viõ hrc Alex. cõsi. xxxiij. col. ij. Roma. sing. ccccclv. incip. lex vendit. Bal. in l. lex quoties. C. de prec. impe. offe. Inno. in. c. qm. frequenter. vt lit. non contest.

e ¶ Defendit alium. vide Bartol. in lege prima. infra iud. fol. et Barto. in. l. vertz. in puncip. j. pro soc. ꝛ per docto. in. l. sunt q. dere iudi. ꝛ not. Bal. in. l. secunda. in. ij. colum. in versicu. quero quid si debitor. ẽ exe ecu. rei iudica.

f Andre. Poma. ¶ Donandi. h. d. vide Alex. cõsi. xlvij. in fi. vol. iij.

g ¶ Idem papinia. Et circa not. hic p Ly. vide Bal. in. l. eam quam. in. xiiij. col. in fi. C. de fideicom.

Si cui. [a] Qui mihi tenet actionem cedere potest cogi debitorem liberare: vel alteri delegare ad mei petitionẽ. hoc dicit. ¶ Ho. † quod. de actione que debet mihi cedi debes facere quicquid volo. ¶ Secundo no. finem huius. §. qui videtur contra duas regulas positas per glo. nostras: prima † qõ si mulier adhibet ad stipulandũ dotem coniunctam personam videtur donare. quod est cõtra casum hic. vbi filia adhibuit matrẽ. dixi in. d. l. que dotis. j. folu. ma. secunda videtur contra aliam regulam que est † quod si aliquis adhibet ad stipulandum eum a quo donationem receperat videtur donare. vt. j. eod. l. si vero. §. idem papinianus. quod videtur falsum in dote vt hic. ibi q̃uis et ipsa sit que dotem dedit. licet enim hic mater dotauerit filiam: tamen si filia adhibet eam ad stipulandum non videt adhibere aio donãdi. q̃ plene dic vt dixi in. l. q̃ dotis. j. folu. matri.

1 2 3

Si quis ea. [b] Adhibitus vt consultor non tenetur mãdati. sed solum de dolo si dolus itercessit. h. d. quod no. facit quod † consultor qui imperite consuluit non teneatur nisi de dolo. Spec. tangit in titu. de requisi. consilij.

4

Si mandauero. [c] Procurator tenetur restituere id quod ad eũ ex mãdato venit. h. d.

Idem labeo. [d] Procurator põt dõo imputare quicquid licite impẽdit. h. d.

Exceptiones inhoneste que dicantur.

1 Quis potest alium defendere ex oppositionibus competentibus ex sua persona.

2

Generaliter. [e] Omissio exceptionis inhoneste non impedit actionem mandati. Item qui alium ex necessitate defendit exceptionibus ex sua persona vti potest. hoc dicit. ¶ Quero † que est ista exceptio inhonesta. de qua dicit text. dicit gloss. si actor ius iniquũ impetrauit: vt propter suum delictum non debet audiri: quod tenementi pro exceptionibus que tota die emanãt ex forma statutorũ vt quis nõ audiatur. q. nõ soluit collectas ꝛ similia. vt iste exceptiões dicãtur inhoneste. o Scdo nor. † qõ ille qui defendit aliũ põt opponere ex persona sua. de quo in. l. venditor. s. de iudi. Contra. de. l. minor. xxv. annis. §. defensor martti. s. de pecura. Sol. ibi loquitur in defensore voluntario. hic in defensore necessario. ad quem spectat commodum ꝛ incommodum. dixi vobis in. l. sed si lege. §. item si rẽ distraxerit. s. de peti. here. ꝛ. l. procurator ad exhibẽ. j. iudi. fol. ꝛc.

1 2

Si fideiussori. Acceptilatio facta causa remunerãdi fideiussori tribuit actionem mandati. secus si simpliciter causa donandi. h. d. [f] ¶ No. hanc differentiam inter remunerationem ꝛ simplicem donationem. ¶ Scdo not. q̃ in dubio donatio causa mortis ꝛ legatum presumit causa remunerationis. ¶ Op. j. eo. l. pro xi. §. j. Sol. ibi videbitis incontinenti.

f

Si vero.

Marcellus. Una fictio circa idẽ ꝛ admittitur non autem plures. hoc dicit. cum seq. versicu. plane. secundum Bul. vt not. per eum. supra de pact. l. ab emptione. ego intelligo istum. §. alter vt dixi in lege si is qui pro emptore. infra de vsucap. in fine.

Si filiofamilias. Conditio potestatiua retro non trahitur. et ideo tempus existentis cõditionis inspicitur quo ad inquisitionem. hoc dicit. ¶ Opponi. de lege si filius. infra de verborum obligationibus. Gloss. soluit sue modo. tu dic quod ibi loquitur in conditione casuali que existens retrotrahitur ad tempus cõtractus merito tempus contractus inspicitur. hic in conditione potestatiua que conditio existens retro non trahitur. vt lege potior. et lege qui balneum. infra qui potiores in pign. habean. dixi plene in. d. l. si filius. j. de verbo. obli. ꝛc.

Idem papinia. [g] Unus actus donationis facit aliam donationem presumi. hoc dicit. hoc fallit fauore dotis. vt supra eodem. lege idemq; paragrapho si tibi mandauero. de quo plene dixi in. l. que dotis. infra folu. matrimonio. ꝛc.

Si mihi. Procurator ad emendum potest repetere pretium quod soluit et si aliquid amplius impendit. h. d.

Si adolescens. Qui fideiubet pro minore actionem mandati nõ habet. hoc dicit. ¶ Opponi. de. l. ij. §. necnon. s. de in rem verso ibi loquitur in maiore hic in minore. ¶ Oppo. de. l. si quis cum sciret. j. de vsucapio. pro emptore. Solu. vt ibi. et dixi in. l. is cui bonis. infra de verbo. obliga. ꝛc.

Cum quidam. Verba recommẽdatoria non obligant. h. d.

Si quis. Si mutuetur filio non contra senatusconsultũ macedonianũ: velcum de hoc

de hoc dubitatur tenetur mandati. hoc dicit.

Si post creditam. [a] Mandatum nõ potest interuenire pro eo quod est factum sed pro eo quod est fiendũ ꝛc.

Si mandauero. [b] Mandatum potest reuocari ad petitionẽ mãdantis. hoc dicit.

a b

1 Mandatum quando morte finiatur.

Idem marcellus. Mandatum quod cõfertur post mortẽ nõ finitur morte. Item mandatarius potest agere vt sibi detur pecunia pro executione mãdati necessaria. ¶ Oppo. infra eodem lege inter causas. in princip. Solu. hic mandatum fuit collatum post mortem. ibi non. ¶ Ad hoc [c] oppo. de. l. cũ pater. [d] paragrapho meuio. infra de le. ij. dicit gloss. ibi mãdatum fuit collatum in vita. tu dic quod tres sunt casus. quandoq; mandatum et effectus mandati confertur in vita et tũc finitur morte. vt dicta lege inter causas. infra eodem. quandoq; mandatum et effectus mandati confertur post mortem et nõ finitur † morte vt hic. quandoq; mandatum confertur in vita. sed effectus mandati confertur post mortẽ. et tunc adhibetur quedã distinctio sciente et ignorante. vt dicta lege cum pater. paragrapho meuio. j. de leg. ij. ¶ Oppo. de lege finali. infra de solu. Sol. vt ibi not. et nõ obstat ꝛc.

c d

1 Hereditate vendita quod non transeant nisi actiones.

2 Clausula cedens quod habet et habere speratur qd importet.

e

Heredem. [e] In emptorem hereditatis non transeunt actiones nisi que tunc temporis ꝛpetebant. ¶ Ho. istud princip. † cum gloss. quod hereditate vendita [f] non transeunt nisi actiones tunc temporis competentes. ideo hodie † apponitur in contractibũ emptionis et venditionis quod cedit omne ius quod habet ꝛ habere sperat vel posset [g] habere. quia propter verbum sperat: videntur cesse actiones quas posset habere ꝛc.

1 f 2 g h

Si mandassem. [h] Revocatio mãdati non prejudicat procuratori si ad eius notitiã non peruenerit. hoc dicit.

h

Si quis. Si mandasti mihi vt in meo edificem ad vtilitatem tertij. in tantum competit mihi contra te actio in quantum interest mea. hoc dicit.

k

Si mandauero. Actio superueniens pendente iudicio ex causa de preterito prodest actori ad condẽnationem. h. d.

Si tibi mandauero. Qui fideiubet vel soluit ante diem non potest agere nisi aduenientedie. hoc dicit.

i

Interdum. [l] Quando mandatum respicit commodum meum et alienum

a ¶ Si post creditam. mandatum respicit futura. et ad hoc Bal. in lege ob hec verba. s. de fal. post Ja. de are. alleg. glo. fing. hic et vide quod no. Angel. in l. iulia. circa. j. colũ. s. qui satisda. cog.

Andreas Pomate. ¶ Si mandauero. vide aliqd p barb. c. iij. ꝗ offi. delega.

Andreas Pomate.

b

Si mihi. Valet mãdatũ de re mea emenda a tertio de iure vendente. hoc dicit. ¶ Oppo. C. si seruus extero: l. j. folu. dicunt quidam qõ hic de equitate consistit mandatum. vt dicit text. non de rigore. vt ibi. Alij dicunt quod ibi fuit mandatum de re mea emenda a me. hic de emenda a tertio vẽdente de iure. quod dic vt ibi not. per Lyn. in. iij. oppo. alias in prima questione et facit ad istam. l. j. de publi. l. cotẽ. §. pe.

c d

Julianus. Consistit mandatum de re emenda que est mandatarij pro parte. h. d. j

Is cuius bona. [k] Qui retinet ea q̃ sunt iurisgentium ex contractibus iurisgentium habet actionem eiusdem. hoc dicit. Facit ad hoc. infra de re iudi. l. si victum. et quod ibi no. et ibi dixi materiam istius paragraphi. ꝛ cetera.

k

Qui eidem. Mandatum rei turpis nullũ est. hoc dicit.

1 Quis non põt eligere seipsum.

¶ Heredẽ in prin. huius. l. singularis est ꝗ lex secũdũ Bald. in lege si insolutum. C. ꝗ act. et obli. et adde q̃ not. Bart. in lege qui Rome. §. duo fratres. in. vj. q. de verbo. obliga.

Andreas Pomate. ¶ Hereditate vendita. Ergo argumentum intelligitur. de rebus presentibus non autem de futuris. vide Alexand. consilio. xxxiij. volu. ij. col. ij.

f

¶ Posset habere. facit ad no. per bal. in. l. heredem. in. j. col. de here. act.

g

¶ Si mandassem. plene per bal. in. l. mandatum. in penul. col. C. eo.

h

¶ Interdum. not. Bart. et Imo. in. l. qui his. de verbo. obliga.

¶ Is cuius bona. Et vide bart. in. l. vlt. colũ. de bodam. et hic vide quod in publicatione venunt presentia tantum. ꝛ ita allegat bo. Jo. in. l. ex facto. in fi. de vulg. et pupil. et ideo iura conditionalia non venunt iuxta ea que dixi post Bart. in. l. nam ad ea. in fi. de condi. et demon. ad hoc etiam alleg. Bal. in. l. fi. in fine. C. que res pig. et ad ista an deportatus possit acquirere vide plene Bal. in. l. ij. C. de bo. ꝗscript. adde quod iura conditionalia non transeũt in fiscũ. Bal. consi. xxiij. lib. ij.

Andr. Poma. ¶ Is cuius bona. vide Frãc. cre. sing. cxlvj. et quod in casu huius. §. venunt tantũ bona presentia. vide Hel. de sancto Bemi. in trac. bãnito. in j. parte secundi tẽpons. ccccxviij. Alex. consil. xv. in fi. in. j. volumine.

a ¶ Si tibi centum in prin. huius ꝛc. vide in l. ab omnibus. de leg. j. et Bal. nor. in l. o. ordo. in ij. colum. C. de execu. rei iudi. et ideo dicit Bald. in l. si is qui. C. de fur. quod si do tibi pecuniam vt des cui vis quid debes facere deciditur hic secundum eum.

Andreas Pomate.

Si tibi centum. [a] Qui rē in vsus suos citra formam mandati conuertit etiam furti tenetur et non potest quis eligere seipsum. hoc dicit. ¶ Not. † quod quis non [b] potest seipsum eligere. de quo tangit glos. extra de elec. c. j. et. c. cum in iure. ꝛ no. quod cuiusq; vniuer. l. plane.

Si mandauero. Sol. fa. cta & pecunia creditoris vel eius nomine accepta: nō liberat debitorē. h. d.

Fugitiuus. Si res empta a suo alteri et mandato traditur venditor liberatur: alias secus.

b ¶ Nō de non. vide Ro. consilio. ccxxviij. in. iij. col. et Bal. cōsilio. cclxxxvij. vol. iiij. bal. ꝛ alios doc. c. cum in iure. et Pau. de casto. consi. cxlvij. col. ij. ¶ Calde. consi. xxxj. in ti. de testi. vbi ponit an ille qui habet distribuere possit propijs filijs distribuere. et consilio. xxxix. et ancha. cle. j. de testa. colū. pe. Bēni c. religiosus. §. sane. colum. iij. de test. in. vj. ancha. consil. lxxxiij. Et Flor. l. altius. ff. si ser. vendi. et Ꝑ dos. et marti. silla. hic qui omnes tenent quod non possit. card. dicta cle. j. de testa. cccxxij. pa nor. in. c. j. de coha. cle. et multe. Sozi. consilio. xj. vide etiam aliqua per do. Feli. c. ceterum. colum. pe. in prin. de offi. ordi.

c ¶ Si curator in prin. huius. §. ꝛc. dic plene vt no. per glo. et doc. in. l. si mandatū. C. de neg. gest. et glo. plenius in. l. si pupilli. §. si quis ita. de neg. gest.

d ¶ Sicut autem quando mandatarius potest renuntiare mādato. et vide infra eodem. l. si quis alicui. §. qui mandatum.

e Andreas Pomate. ¶ Inter causas. vide Alex. post Bart. l. eius qui in prouincia. in. vij. columna. ff. si cer. peta.

f Andre. Poma. ¶ Facit ad. vide Feli. c. j. de test.

g ¶ Papinianus. hec est melior glo. quē sit in iure. Pm Bal. in. l. j. in. ij. col. C. de act. et obli.

h Andreas Pomate. ¶ Si fideiussor. vide Alex. ad istum textum et similes consilio. lviij. in prin. j. vo.

i ¶ Quedam. in prin. huius. §. item potest poni exemplum in hoc. §. si fideiussor non opposuit exceptionē excussionis per glo. ordi. in. l. si mancipium. §. fi. communi diui. j. de euic. et ad Bartol. hic vide Alre. in. c. dilecti. col. iij. de iudi.

k Andreas Pomate. ¶ Not. quod. vide Bal. c. j. in. x. col. de consti.

l Andre. Poma. ¶ Facti veritatē. Vide cur. l. singularia prope fi. s. si certum petatur. Alex. l. placuit. C. de iudi. in fi. et consilio. xlj. in j. colum. in iij. vol. vide etiam per Feli. c. cum ventilent. iij. colū. de testi. in versi. fallit ista conclusio. Feli. c. nullus. de presump. et. c. fi. vij. colū. de prescrip. Barb. cōsi. vij. in. xij. colū. l. h. volu. et consil. xxix. als. xxviij. in. iij. ꝛ iiij. colum. ij. volū. ꝛ et consilio. xxxj. in secunda columna. ij. volū. ꝛ consil. xxix. als. xxviij. in. iij. ꝛ iiij. colum. ij. volumi. et consilio. xxxj. in secunda columna in secundo volumine. Roma. consilio. xciij. et consilio. xciij. ꝛ consilio cxciij. Imo. consilio. cxlj. ꝛ consilio. cxlvj. in. iij. colum. et Cardi. cōsil. cxxxiij. colum. fina. anan. consilio. lij. a et Bald. c. cum adeo. colum. fin. de rescrip. Bal. c. iij. iij. colum. de offic. delega. ꝛ are. l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. obligatio. et Alret. cōsilio. cxj. columna pe. vbi dicit quid importet ista clausula qō verba intel ligantur secundū puram et bonam fidē. vide etiam Alre. consi. cxxvj. ꝛ sequen. Alexand. l. mutuo. C. de testamen. milt. ꝛ vide vnū verbum ad hanc. l. col. ij. ꝛ Bal. c. cū venissent in fin. de testi. Sozi. cōsi. cxxxj. col. viij. vbi ponit an ꝓpter hoc qō agatur de bono ꝛ equo possit admitti probatio que alias nō foret admittenda. ꝛ consi. cxx. vide etiam Ro. cōsi. cxlix. col. ij. vbi ponit an in tali curia posset opponi exceptio prescriptionis. ꝛ cōsilio. cccccxvj. in. j. dubio. ꝛ consilio cccccxxx. vbi loquitur in exceptione excussionis ꝛ sic ordines.

a ¶ Ad iura ciuilia. vide. j. eo. in. l. quintus. ꝛ que not. Bar. in. l. si fideiussor. in fi. j. de fideiuss. ꝛ singulariter per Bal. in. l. si ea. in vlt. colum. C. eodem. ꝛ ibi etiam an possit opponi excepto non solute gabelle ꝑ Sal. in l. placuit. de iud. C. Adde Ro. consi. cccccxxx. vbi dicit quod vbi proceditur secundum equitatem non admittitur excepto excussionis quia illa est de apicibus iuris.

b ¶ In omnibus. in prin. huius ꝛc. istū tex. limita ꝛ similes vt per Bart. in. l. j. §. de mōs. in fi. j. quod vi aut clam. item fallit in casu. l. si sponsus. §. si vxor. j. de donationibus inter virum ꝛ vxorem.

c ¶ Not. quod ille, ꝛc. vide latius per Bal. in. l. j. C. de condi. inde. in versi. ij quero. ꝛ in versi. vltt. aduerte. ꝛ l. sub specie. C. de re iudi.

Andre Poma. ¶ Quod ille. Circa istum tex. vide Felin. in. c. subiecta. v. colum. cū sequen. de re iudica. vide Roma. consi. cv. in. ij. col. ꝛ Imol. consil. cxlvij. in. vij. col. Pau. de castro. consil. cccxxj. incipit. in causa q̄ vertit par me Bal. l. j. colum. iij. C. de cōdi. indebi. quē sequitur alexan. l. si qs duobus. in apostil. j. de falsi. et Bald. l. si tibi. C. de libe. cau.

¶ Si. ij. Vt de ꝑ Imo. in. l. imperatores. de re iudi.

¶ Fideiussor. Vtruz interruptio facta cōtra principalē operet cōtra fideiussores ꝛ qd in duobus reis. ꝛ istas glos. reducas ad cōcordiam secundum Bald. in. l. tam mandatori. C. de non nume. pecu. quia ista loquuntur in fideiussore indicatum solut. alia in fideiussore cōtractus. ꝛ hoc ponit ibi in penul. col.

¶ Si hominem. not. q̄ procur. ex causa prouocat eorem domini. ꝛ ta allegat Bal. in. l. error. in vltt. ver. in. xv. col. C. de iur. ꝛ fac. igno. ad de Bar. in. l. nō solū. §. morte. j. de ope. no. nū. ad fi. huꝰ. l. ad de Bar. in. l. quoties. in fi. de opti. lega. ꝛ Bart. in. j. consti. C. in. §. hec igitur. bar. in. l. ambitiosa. in pun. iiij. co. ꝛ discurre ꝑ illam. l. j. de decre. ab ordi. fa.

ADDE que posui in consti. C. post Alexan.

Andreas Pomate. ¶ Si hominem. vide quid per istum text. dicat cre. singu. cl. ꝛ Roma. sing. cccccxcix. et Ro. consi. cccccxxxiij. ꝛ infinita per Feli. c. primo in xv. colum. cum duabus sequen. de consti. ꝛ in. c. de cetero. colum. ij. de re iudicata. et vide Alexand. in tubul. de offic. eius. ff. in tertia columna circa fin. Jas. l. non solum. §. morte. xxv. colum. ff. de no. opc. nuntia. Alexan. l. nemo potest. de legatis primo in prima colum. ꝛ consi. ccxlviij. in quinta colū. Et vide concordat. p corse. singu. in verbo iuramentum per Barba. consi.

Si curator. [c] Et ad quēs negotium spectat datur actio mandati si intercessit vel actio nego. gesto. si eius contemplatione est gestum alias habet actionem in factum ꝛc.

Sicut autem. [d] Qui mandatum suscepit non implet vel intempestiue renuntiat tenetur mandati ad interesse nisi ex iusta causa fuerit excusatus ꝛc.

Inter causas. [e] Morte mandantis soluitur mandatum: sed effectus durat si mādatarius ignorauit. h. d. Nō q̄ licz morte finiatur mandatum: tū si post mortem impleatur a mandatario ignorante sufficit ad actionem et liberationem.

Abesse. Fideiussor de legans debitorē etiā non soluēdo soluisse videt: hoc dī. ¶ Spp. infra de iu. do. l. promittendo paragrapho si a debitore. solu. intellige hic quod creditor sciebat debitorem non esse soluendo ita dicit gl. hic. contrariū no. j. de fideiuss. l. iij. Dy. approbat ibi, istā glo. dic vt ibi per eum ꝛ cetera.

¶ Ambasiator derobatus in via an debeat restitui.

Non omnia. Dāna casu fortuito occurrentia d̄ns procuratori nō emendat. hoc dicit. gl. dicit in ff. quod hic dicitur de curialitate non debet seruari. dic quod ista glos. facit ad q̄ do. Joā. † fuit missus ambasiator a legato ad papam: cū reuerteretur fuit derobat⁹ apud papam q̄ rebatur vtrum deberet sibi restitui a legato. conuocatis doctoribus dixerunt quod sic de curialitate. allegant hunc paragraphū non omnia. de hoc per dy. in lege quoniam multa facinora. C. ad legem iuli. de vi publica. ego plenissime in. l. si seruus. §. primo. infra de furtis ꝛc.

Iquis alicui. Istam. l. summauti tibi in. l. si tibi mandauero. §. sicut. s. e. ti.

Si mandato. Mandatori credende sunt actiones cōtra reum principalem: q̄ eius solutiōe in dubio reus principalis nō liberatur. hoc dicit. cū. l. seq.

Papinianus. De hoc plene ꝑ Dy. in. l. modestinus. j. de fol. et ibi plene dixi.

Si fideiussor. [h] Si fideiussor soluit ignorans debitorem liberatum vel rem exceptione habz actionē mādati nisi fuerit ignorātia supīa. h. d. vsq; ad. §. qdā ꝛc.

¶ Apices iuris dicuntur que respiciūt magis substantiam quam factum.

In curia mercatorū iudicari debet de bono ꝛ equo et quomodo hoc intelligatur.

Quedam. [i] Non impuratur fideiussori si omisit exceptiones que sunt de apicibus iuris si de veritate negotij disputauit. hoc dicit. ¶ Nota quod [k] † apices iuris dicuntur que substantiam quandam respiciunt magis quam facti veritatem. [l] ¶ Ro. † q̄ in curia mercatorū debet iudicari de bono ꝛ equo omissis iuris solennitatibus: quid est dicit hoc non dico qō debeat intelligi nō habito respectu ad iura ciuilia [a] qi esset cōtra. l. bonafides. s. titt. j. sed dz intelligi non inspectis solēnita tib⁹ iuris. hoc est nō inspectis apicibus iuris que veritatē negotij nō tangūt: vt si esset intētata actio directa cū cōpetebat vtilis: vel nō erat contestata lis ꝛ similia qō no. multū ꝛ istuz. §. in terminis habes in d. l. bonafides. §. Item habes hic vnā glo. que ponit de exceptione cōpetēte fideiussori quam nota ꝛc.

¶ Petens vel recipiens debitū solutum committit crimen stellionat⁹. Autoritas sententie impedit conditionem indebiti idem restitutio in integrum.

In omnibus. [b] Indebitū solutū repetitur nisi autoritate rei iudi. fuerit solutū. h. d. ¶ Not. † q̄ ille qui petit debitū solutū vel semel solutū iterū recipit cōmittit crimē stellionat⁹. ¶ No. q̄ autoritas sive impedit cōditionē indebiti. glo. tū dicit q̄ hz locū cōditio sine causa. itē restitutio in integrū ex clausula ghali si qua mihi iusta cā ꝛc. vide glo. ꝛ signa digito. Doctores moderni dicūt cōrariū qō vide per Dy. in. l. j. C. de cōdi. inde. ꝛ dixi in. l. si sine. §. ij. ⁹ j. rem ra. habe. vbi hoc tanquam de bono ꝛ equo omissis iuris solennitatibus: quid est dicit hoc non dico qō debeat intelligi nō habito respectu ad iura ciuilia [a] qi esset cōtra. l. bonafides. s. titt. j. sed dz intelligi non inspectis solēnita tib⁹ iuris. hoc est nō inspectis apicibus iuris que veritatē negotij nō tangūt: vt si esset intētata actio directa cū cōpetebat vtilis: vel nō erat contestata lis ꝛ similia qō no. multū ꝛ istuz. §. in terminis habes in d. l. bonafides. §. Item habes hic vnā glo. que ponit de exceptione cōpetēte fideiussori quam nota ꝛc.

¶ Petens vel recipiens debitū solutum committit crimen stellionat⁹. Autoritas sententie impedit conditionem indebiti idem restitutio in integrum.

Iquis alicui. Istam. l. summauti tibi in. l. si tibi mandauero. §. sicut. s. e. ti.

Si mandato. Mandatori credende sunt actiones cōtra reum principalem: q̄ eius solutiōe in dubio reus principalis nō liberatur. hoc dicit. cū. l. seq.

Papinianus. De hoc plene ꝑ Dy. in. l. modestinus. j. de fol. et ibi plene dixi.

Si fideiussor. [h] Si fideiussor soluit ignorans debitorem liberatum vel rem exceptione habz actionē mādati nisi fuerit ignorātia supīa. h. d. vsq; ad. §. qdā ꝛc.

¶ Apices iuris dicuntur que respiciūt magis substantiam quam factum.

In curia mercatorū iudicari debet de bono ꝛ equo et quomodo hoc intelligatur.

Quedam. [i] Non impuratur fideiussori si omisit exceptiones que sunt de apicibus iuris si de veritate negotij disputauit. hoc dicit. ¶ Nota quod [k] † apices iuris dicuntur que substantiam quandam respiciunt magis quam facti veritatem. [l] ¶ Ro. † q̄ in curia mercatorū debet iudicari de bono ꝛ equo omissis iuris solennitatibus: quid est dicit hoc non dico qō debeat intelligi nō habito respectu ad iura ciuilia [a] qi esset cōtra. l. bonafides. s. titt. j. sed dz intelligi non inspectis solēnita tib⁹ iuris. hoc est nō inspectis apicibus iuris que veritatē negotij nō tangūt: vt si esset intētata actio directa cū cōpetebat vtilis: vel nō erat contestata lis ꝛ similia qō no. multū ꝛ istuz. §. in terminis habes in d. l. bonafides. §. Item habes hic vnā glo. que ponit de exceptione cōpetēte fideiussori quam nota ꝛc.

¶ Petens vel recipiens debitū solutum committit crimen stellionat⁹. Autoritas sententie impedit conditionem indebiti idem restitutio in integrum.

In omnibus. [b] Indebitū solutū repetitur nisi autoritate rei iudi. fuerit solutū. h. d. ¶ Not. † q̄ ille qui petit debitū solutū vel semel solutū iterū recipit cōmittit crimē stellionat⁹. ¶ No. q̄ autoritas sive impedit cōditionē indebiti. glo. tū dicit q̄ hz locū cōditio sine causa. itē restitutio in integrū ex clausula ghali si qua mihi iusta cā ꝛc. vide glo. ꝛ signa digito. Doctores moderni dicūt cōrariū qō vide per Dy. in. l. j. C. de cōdi. inde. ꝛ dixi in. l. si sine. §. ij. ⁹ j. rem ra. habe. vbi hoc tanquam

xxxvj, in.xx. columna. et sequenti secundo volumine. Roma. consilio. cccxxxij. incipien in nomine. Feli. in c. de cetero. secunda columna. de re iudicata. Roma. consilio. xciij. in secunda columna. et consil. cccxxv. in tertia columna. Bald. c. cum ordinem. colum. pen. de rescrip.

Barba. cõsilio. c. de caulis. columna. x. i. a ff. 2 sequẽ. de officio deleg. mul 2. ta per barba. in rub. C. qui admit. col. xxij. Et quatuor sequen. Et Angel. in auten. hoc inter liberos. C. de testa. Roma. consi. cccxxxvij. et. cccxxx. in vltr. colum.

a ¶ Et vicarius generalis. Adde Bar. in. l. non solũ. §. more. de ope. no. nun.

b. ¶ Arbitriũ. 2 hoc idẽ dicit Bar. per istũ tex. in. j. cõsiut. C. idẽ ponit 2 tenet do. Abba. in. c. fluuiusti. circa prin. de offi. deleg. facit qõ voluit Bal. in rub. C. qui admitti. post medium prime col. vbi voluit qõ potestas ex causa potest venire cõtra statutum ab eo iuratũ. Adde Bart. in. l. quo. in fi. de ope. lib. Adde roconsi. cccxxix. vbi tenet q̃ iudex ex causa potest venire contra statutum iuratum.

c. ¶ Andre. Poma. ¶ Hereditas potest. Per istum tex. verificatur id quod consuluit Areti. cõsi. xlvj. qõ quando quis reliquit here. videtur relinquere cõmoda et incommoda.

¶ Hereditas potest. an titulus hereditarius dicatur lucratiuus. dic qõ sic si est soluenda hereditas. alias secus in. l. inter stipulantem. §. si rẽ. 2 ibi no. Bpn. 2 Ange. j. de ver. oblig. iuncta. l. si seruus legatus. §. sticho. in ver. item. domino. j. de leg. j.

d. ¶ Gestum. est. istud est contra no. per Bar. in. d. ver. idem. marcellus.

e. ¶ Litera que dicit. die plenius vt hic per Jac. butr. pro cuius intelligentia. presuppono q̃ quãdo procu. conuertit pecunias domini in vtilitatem suam tenetur ad vsuras que in regione. sic frequẽtatur. l. idẽ q̃. §. procurator. ff. eo.

f. ¶ Si fundum. Salice. allegat hunc textum singulariter. d. l. hac edictali. §. is illud. de secundis nuptijs. quod si ex tribus estimatoribus assumptis vnus estimet. xx. alius. xxx. alius. xxxv. debent omnes summe coaceruari 2 per iudicem estimari in tertia parte totũ summe per istum textum. cogita propter. l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitris. et per. l. inter pares. in fine. et quod ibi nota. per Bartolum. j. de re iudicata. ideo suum dictum dubitabile videtur. sed tamen est valde mirabile si est verum. et istum text. etiam ad illud introducit glos. no. in. l. cũ eo. ff. de pac. 2 ponderat etiam Bald. singu. istos tex. in. l. j. in. vl. q. C. si seruus extero.

¶ Andre. Poma. ¶ Si fundum. Alde Roma. singu. cccccij. et ad istum tex. vide Bald. in. l. ij. vj. colum. f C. si seruus extre. Alexã. 2 Jasi. frater a fratre. in. xiij. notabili de cond.

dico plenius in materia protestationis. in. l. non solũ. §. fi. j. de no. ope. nun. ¶ Not. istam. l. † multũ qõ quãdo aliquibus cõceditur arbitriũ per cõe qõ illi non pñt facere cõtra statutũ nisi ex noua causa vel ex antiqua quã ignorabat cõe tempore cõcessi arbitrij seu confecti statuti. 2 milies feci 2 dico plene in. l. ambitiosa. j. de decre. ab or. fa.

Si negotia. Actio etiam penalis deuoluitur in actione mandati si procurator a seipso non exigit. hoc dicit.

Si hereditatem. Hereditas potest esse dãnosa legatis. ideo mandatũ de adeũda hereditate est obligatorium legatũ non. hoc dicit.

Rogatus. Fideiubens in minꝰ quã fuerit mandatum habet actionem mandati. secus si in plus. hoc dicit.

Pecunia non parata solutioni quod nuda cõuentione non conuertatur in mutuum.

Pictum redactum ex re vendita quomodo conuertatur in mutuum.

Vsure ex pacto debentur.

Quinegotia. Pecunia debita solutioni non parata in mutuum non conuertitur nudo pacto. secus si esset solutiõi parata. Itẽ ex pacto incontinenti apposito in cõtractibus bonefidei debẽtur vsure. hoc dicit. ¶ Primo habes † quod pecunia solutioni non parata nuda cõuentione nõ conuertitur in mutuum. secus si esset solutiõi parata 2c. de hoc plene in. l. singularia. ff. si certum petatur. ¶ Secundo † habes qualiter pictum redactum ex re vendita conuertitur in causam mutui. quod dic vt plene in. l. rogasti. ff. si certum peta. ¶ Tertio habes hic † quod debentur vsure ex pacto. ¶ Opponitur quod istud pactum non fuit incõtinenti appositum. sed ex interuallo: vt ex litera pater. ergo ad actionem non prodest. vt. l. iurisgentium. §. quinimo. supra de pactis. dicunt quidam. mandatum habet tractum in futurum. non enim perficitur eo tempore quo mandatur. sed durat toto tempore quo negotium geritur. vnde quicquid durante negotio gestum est. dicitur fieri incõtinenti vt hoc. §. 2 dicetur in lege iurisgentium. §. idum marcellus. supra de pactis. Alij dicunt quod hec epistola fuit missa statim cum pecunia fuit accepta. et in hoc residet glossi. sed hoc est diuinare. vnde refert Jacobus bu. quod hic debentur vsure iudicio officio. nec obstat litera que dicit de quibus conuenit: quia illa dictio quibus: facit simplicem relationem. 2 ita dicebat Bugo. sensisse.

Cum heres. Si mãdo tibi vt rẽ emas quas habes cõem cũ aliquo. p parte solutiõis tantũ tenet mandatum. pro parte vero tua tenet mandatũ 2 emptio. Itẽ mandatũ morte finit: emptio autem non.

Si fundum. Si mandauero quod emas rem quã habes cõmunem cum alio certo pretio. alio autem

g ¶ Lucius titius. In princ. huius 2c. quid si debitor in casu huius. l. promisit sub pena reum facere liberari interpellauit creditorem quod fideiussorem liberaret. 2 offerendo et alios fideiussores idoneos 2 ille recusauit liberare an sit excusatus debitor 2 qualiter succurritur fideiussori. vide per bal. in. l. si patri. C. de colla. in. j. ff. labeo. §. si post. 2 Ly. ibi. supra de arbi. l. ij. C. de sen. que sine cert. quant. in. l. qui autẽ. §. sed et si quis. in reportatione tiquis. de consti. pe. licet aliter ꝗ indictis locis locutus sit in consil. suo partibus emptis tuam pro residuo pticio dare teneris. sed si pretium determinatum non fuerit tua pars boni viri arbitrio estimabitur hoc dicit cum princip. l. sequen. Et not. finem istiꝰ legis quam nescio alibi 2 de hoc facto hoc anno habui in palatio syndicorum 2c.

Ita vt omnes. Quod si fundũ. ¶ In mandato de emendo rem communem cum pluribus nisi tota reddatur mandati actione non agitur si hoc est actum secus si simpliciter est mandatum. h. d.

Ominem. Quando estimatio debetur iure obligationis tempus contracte obligationis inspicitur: sed si debetur officio iudicis inspicitur tempus morae. hoc dicit. materiam istam vide in. l. in hac. ff. de triticaria. et in. l. iij. §. in hac. ff. commodati.

incip. considerandum est q̃ fideiussor 2c. et vtrum fideiuss. de euic. possit se petere eximi 2 liberari re non dum euicta. etiam non stetit per magnum tempus in fideiussione. 2 Bal. in. l. facere posse. in fin. solut. matri. vbi videtur tex. cum glo. tenet quod non: quia ad huc obligatus non est: vt ibi hoc tenet etiam Ly. in. l. si pro ea. C. man. 2 ideo dicit Bal. in. d. l. facere. quod ius consistit in practicandi forma. nam non concludit libellus si fideiussor petat se extrahi de fideiussione. 2 hoc non potest vt dictum est. secus si dicat quod diu occasione fideiussionis fuit obligatus. nam tunc bene concludit libellus: vt in hac. l. 2 hoc bene poterit procedere. 2 sic peti potest quod eximatur a prouisione facta non autem ab obligatione 2 fideiussiõe. quia nunq̃ obligatus fuit vt dictus est. non tamen dicitur diu stetisse in obligatione nisi longum tempus transierit. 2 ita etiam sequũtur moder. doc. ibi. Sed dubitatur vtrum iste. §. 2. l. si pro eo: habent locum in fideiussore sine mandato. et gl. not. dicit quod non habet istud beneficium in lege sed videamus. de nego. gesto. Item an habeat locum hec lex iucius in iudicio: scilicet in fideiussore de iudicio sisti vel iudicato soluendo. 2 Baldus infra eodem. lege si mandato meo. paragrapho si iudicio. et in dicta lege. si pro eo. C. cod. ponderat ibi esse tex. sing. quod not. 2 sequit Ludo. in. l. grege. in fin. j. de fideiusso. 2 Bald. in. d. l. si pro ea. Itẽ vtrum inimicitia superueniens inter debitorem et fideiussorem sit iusta causa vt ille possit petere se a fideiussione absolui. Jo. 2 Specu. in ti. de iudi. in. §. specialia in addit. que incipit hic qõ cum lex illa distinguit aut est inimicitia leuis 2 non est iusta cã. aut est magna 2 culpa fideiussoris: 2 tunc idẽ aut sine sua culpa sed debitoris. 2 tũc secus. facit qõ not. in. l. si his. fol. mat. Sed ego habeo quod fideiussio facta pro ignorante valet. l. fideiubere. cum si. j. de fideiuss. an talis habeat beneficiũ huius. l. vt pone in negotiorum gestorẽ sine mãdato vna glo. in lege ij. §. de nego. gestis. sentit qõ nõ. alia est contra 2 verior: in. l. fi videam. eo. titul. et Bald. in. l. si. p ea. in fin. Et ad hanc. l. vide omnino. l. fideiussor pro vẽditore. 2 q̃ ibi bar. j. de fideiuss. 2 q̃ ibi diri. vbi ampliant hãc. l. 2 ad hãc. l. cũ materia vide quod habet p gl. 2 late. no. in. c. fi. de fideiuss. et oino Bal. in. l. certum. in prin. C. famil. ercis. et late Bal. in. d. l. si pro ea. et ibi dicit. et idem in fideiubentibus pro tutore durante tutela. et etiam alij conditionaliter obligati pendente conditione non possunt hoc petere. arg. l. si finita. §. fi. de tut. et ratio. distra. et per bal. in. d. l. si pro ea. sed an interim possit petere eis prestari fideiussores indemnitati. dic. aut superuenit noua causa suspicitiõs debitoris. et pñt alias non. ff. de pnuil. cre. l. si creditores. sed quid si tutor non inuenit fideiussores indemnitatis. an ista difficultas eximit tutorem ab obligatione. l. municipalis casu quo per statutum arcetur. dic quod non. per not. in. l. j. §. qui satis. cog. 2 hec sunt verba bal. in consi. incip. considerandum est qõ fideiuss. 2c. et an in hac executione primorum fideiussorum requiratur consensus creditoris. Bald. videtur dicere quod sic. in lege qui autem. §. primo. supra de consti. pec. et Bald. in lege prima. C. de coll. et de fideiussore obligato cõditionaliter de euic. vide bal. in. l. j. C. de fideiuss. mino. adde fra Vincen. et cano. p illũ tex. in. c. fi. 2 ibi late glo. de fideiuss. qõ si fideiussor iusta causa velit ire ad longinquas partes potere se liberari a fideiussione. ar. l. aut lõga. ff. de procu. et ita sequitur ibi do. Abb. et de modo eximendi: et quid si fideiuss. est carceratus. vide bal. in. l. ij. C. de sen. que sine certa quanti.

¶ Andreas Pomate. ¶ Lucius titius. vide aliqua per Alex. l. facere posse. ff. fol. mia. Barb. c. ij. col. prima. de fideiuss. Bal. c. in rescripto. colũne. ij. de tureiuran. et ibi Feli. in fi. Barb. c. consultationibus. columna secunda. de offi. dele.

Ducius titiꝰ. Qui obligauit pro alio pignus: vel se potest agere anteq̃ soluat vt liberetur in casibus hic expressis. hoc dicit. facit. C. eo. l. si pro ea. ¶ An autem qui fideiussit. p euictiõe alicuiꝰ rei possit agere vt liberetur: dic vt ibi p Ly.

Et aristõi. Per pactũ pt q̃ astringi ad casum fortuitum. h. d.

Si pro te. Prohibitio ipedit actionẽ mãdati. 2 ne. ge. h. d. vidistis i. l. soluẽdo. 2. l. ex duobꝰ. ff. de ne. ge.

a ~ Andreas Pomate. ¶ Impleuerit. vide Alexã. facere posse. et. l. ij. ff. solu. matri.

b ¶ Quod creditor. vide Bald. in. l. si pater. C. de col la. et bal. in. l. qui ante. §. j. ẽ. de consti. pecu.

c ~ Andreas Pomate. ¶ Quintus mutuus. vide pa nor. consil. lx. colũ. ij. volu. j.

d. ¶ No. primam glos. Facit qõ not. barto. p illũ text. in fi. in lege pecunie fortem. ẽ ali. lega. et be nefacit ter. in. l. j. ẽ. de pac. et in. l. puma. ẽ. ẽ consti. pec. et ex hac equitate ius canonicus voluit oriri actionẽ. c. j. de pac. a et not. limi tat Bald. b in. l. petẽs. ad fi. C. de pac. et no. inst. de ac. §. cõstituta. ⁊ hic adde Salic. in. l. placuit. de iudi. vbi tenet idẽ qõ hic. et plenius adde ẽ. eodem lege si fideiussor. §. quidam. Adde quod voluit Abb. consil. lx. li. primo: per hanc legem.

e. ~ Andreas Pomate. ¶ Item not. pro isto dicto vide Alexand. consilio. lxxj. col. j. volu. iij. et. l. iurisgẽtium. §. si cum nulla. ff. de pac. et quid impotent ista verba procedas secundum equitatem. Vide Are. c. dilecti. de iudi. clarius Areti. in. l. si seruus. §. sequit. de verbo. oblig. Barb. c. ex parte. lo. ij. de officio delega. columna. iij. Pau. de castro. in rub. de cõsti. col. xviij. Alexand. l. multes. C. de testa. milit. vbi pulchra verba in simili per Alexand. consilio xvij. colum. v. volumine. ij. vbi dicit quod non potest opponi fideiussori per principalem quod soluens erat. et consil. xxj. columna ij. volu. ij.

f. ¶ Arg. ex ista. l. eidem no. Bar. in. l. fideiussor. in fi. j. de fideiuf. sed do. Lud. in. l. fideiussor. de dona. tenz cõtra per no. per Jnno. in. c. j. de cõsti. per Bal. in. l. j. C. de legi. et in. l. j. de iusti. et iur. et. vide quod dixi in dicta lege filiusfa. et no. Bal. in. l. nemo. C. de sen. vbi dicit q̃ si causa cõmittatur de iustitia et veritate non potest agi ex nudo pacto. Adde que singulariter dicit do. Anto. in. c. que in ecclesiarum. de consti. quod licet pactũ nudum nõ pariat actionem de iure: quia tãtum procedit secũdum precepta iurisgẽtium nõ deberet denegari iustitia si pro ipsa peratur: quia lic. ll. potuerint tollere actionem vl illi non dare ⁊ facere quod magistratus nõ reddit iustitiam nõ tamen poterunt facere quin superior qui nõ recognoscit superiorem non teneatur iustitiam administrare per id qõ in simili ibi not. Jnno. quod retulit post moder. in. l. si constat. de appel. pro quo dico quod bene facit quod not. Angel. in. l. si certis annis. C. de pac. ⁊ vide quod no. Bar. in. l. eleganter. §. seruus pactionis ẽ. de do. et subdit do. Joan. in. d. c. que in ecclesiarum. qõ certum est quod per viam denuntiationis euangelice possit dictum pactum executionem sortiri per not. p Jnno. in. c. nouit. de iud. et Barto. in extrauag. ad repti. in verbo ad denuntiationem. et in terris imperij et in terris ecclesie clarũ esse: quia de iure canonico parit actionẽ vel saltẽ officiũ iudicis. c. j. de pact. ita dicit ipse quod limita vt p Bal. in. l. petẽs ad finẽ. C. de pac. et habẽt in. §. in pcõa. insti. de act. et bald. in aut. ad hoc in. iij. col. C. de vsur. et ad Bar. hic adde Bal. in. l. si pro ea. C. eo. vbi sic loquitur. Adde quod dicta Baldi in. l. petens. videtur sequi Roma. cõsil. xxx. et quid operetur clausula sola facti veritate inspecta. vide ro. consil. xx. et. ccccxix.

qui mandat vendi rem suam ex vna causa quam a suam putabat ex alia causa non poterit vendicare.

1 h. d. quam. l. no. quia est fortis. ¶ No. q̃ † qui vendit vt procurator tenetur de euictione qõ plene dicã in. l. b procurator qui pro euictione. ẽ. de procura. ¶ Not.

2 ex † fine. l. nostre q̃ qñ res nõ euincitur vere: sed ficte nõ agitur ex stipulatione de euictione. sed actione ex empto. ¶ Oppo. glo. de. l. si procurator. j. de acquir. e re. do. glos. ponit plures solutiones ⁊ tenet primam. doc. cõmuniter tenent scõam qõ hicnõ perdidit dominium. lz agens repellatur exceptione. Alij aliter. tu dic qõ ibi fuit generale mandatum hoc non includens. quod dic vt plene dixi in. l. procurator qui pro euictione. ẽ. de procur. ⁊c.

Si is qui negotia. ¶ Qui solut pro fide fussore potest ab eo repetere et fideiussor a principali. h. d.

Sine cum frumentum. fora repetit debitum quod persoluit et vltra si quid vltra soluerit. h. d.

1

Fideiussorem. In obligatõe generis quis liberatur soluendo quod vilissimum est in ipso genere. h. d. ¶ Oppo. de. l. lega to generaliter. j. de leg. j. Sol. fm Dyn. f hic loquitur in obligatione generis in qua nihil est reperire ita vilissimum quod habere non expediat. ibi loquitur in obligatione generis in qua reperitur ita vilissimum quod habere non expedit. ideo tenetur debitor ad mediocrem ⁊c.

1

Qui fide alterius. ¶ Fideiussor potest habere obligatum principalem et alium vel principalem tantum vel aliũ tantum. h. d.

b

Qui seruus. b Cũ seruus se mãdat emptione non secuta mãdatũ est nullum: ea aũt secuta mandatũ reconualescit vt dñs agere possit. nõ autem mãdatarius contra dñm. Item si liber homo se emendũ mandauit: contrariam mandati actionem habet. h. d. Ibi nullũ est. emptione non secuta nec ex parte serui: sed ex parte domini considerato iure ciuili ⁊ naturali vt plene not. Dyn. si ser. exte. l. vnica. et ibi istam. l. prosequitur. Barto.

Si liber homo. Si apparet emptionem factam meo mãdato nõ valere: procurator tenetur mihi cedere actionem si quam habet efficacem. alãs secus. h. d.

c

Dimutuam. c Que dubitationis causa tollende e contractibus inseruntur ius commune nõ ledunt. h. d.

f

1 ¶ An dño veniente mandatum sit reuocatum.

d

Non ideo minus. d Domino reuertẽte mandatum finitur: ⁊ si fuerit reuocatum debitum ex primo non deuoluitur in secundo. hoc dicit. ¶ Videtur ergo in isto te

1 xtu dici quod domino reuertente mandatum finatur. de quo glo. hic disputat. ¶ Finaliter e determinat e quod si dominus reuertitur: et aliquid gerit quod videtur reuocatum mandatum. alãs non potest intelligi reuocatus. de quo hodie est factum. c. si quem. extra de procura. libr. vj. distingue plene: vt ibi in tex. ⁊ ex hoc dicimus ⁊ eius decisio vt detur in illo. c. quod quando dominus comparet in iudicio et facit aliquem actum videtur reuocare procuratorem quem fecerat. et ideo consueuit apponi in actis non animo reuocandi suos procuratores. quod dic vt. d. c. si quem ⁊c.

¶ Mandatum ad heredem nõ trãsit quia in dubio videtur electa industria persone mandatarij. ~ Andreas Pomate.

c ¶ Qui mutuam. Vide Ro. cõsilio. xxj. et Alexã. consil. xxxvj. colũna. ij. in fi. volu. ij. vbi põit pulchram casum.

Mandatum distra. f Mandatum non transit ad heredem mãdatarij: quia videtur electa pſone industria. Item publiciana non competit contra dñm. h. d. ¶ Not. q̃ † in dubio videtur industria persone mandatarij electa: ideo mandatum ad heredem transit: vt in fin. huius. l.

d ¶ Non ideo minus. In princi. huius qñ quis videatur reuocare procura. Adde Jmo. in. c. petitio. extra de peu. ⁊ dixi. C. de procurato. in. l. procuratoribus. et adde simile quesitum. quam not. de qua per Barto. in. l. puma in vit. colum ẽ. de offi. eius cui man. est iurisd. In verquero pses vel ordinarius. quid autẽ ecõtra an videatur mandatum dixi post Bar. ⁊ ibi bal. in. l. licet. C. de procu. ⁊ vide Bald. post Barto. in. d. l. procuratoribus. ⁊ late Bartol. in. l. mutuari. ff. eo. et Bald. in. l. j. in princip. C. de satisd. Et not. q̃ si mandauit tibi vt solueres tali postea cum talto me conuenireret oppo. sibi exceptionem non nume. pecu. non tamen videt revocatum mandatum fm Bal. in. l. tam mandatori. in fi. C. de non nu. pecu.

~ Andre. Poma. ¶ Non ideo minus. vide Bald. in. l. si voluntate. C. de dona. ante nupt. Ro. in. l. dies cautionis. ff. de dam. infec.

~ Andre. Poma. ¶ Determinat. vide Alex. l. procuratoribus. col. j. C. de procu.

¶ Mandatum. de hac materia: vide Bar. in. l. mutari. et in. l. post litem. ẽ. de procurato. in princip. ⁊ not. q̃ in dubio videtur electa industria persone mandatarij. quod limita vt per Bald. in. l. quod quis. C. de procura. nisi esset data certa forma per eum latius in l. j. §. ne autem. C. de cadu. tollen. ⁊ hic adde Bald. in l. mandatum. in fi. C. in anda.

a ¶ Si precedente. In pain. huius ꝛc. vide scribẽtes in l. si defunctus. §. de pioctu.

b ¶ Lucius titius. iste. §. est valde singul. quẽ notaui post Bar. in l. maiorem. §. de pact.

~ Andreas pomate. ¶ Lucius titius. Vide Francis. c cre. singul. xxj. ꝛ mat. a no. ctij.

c ¶ Paul. Iste. §. est singu. secũdũ Paul. de castr. in b l. eum qui ita. de ver. oblig. ꝛ vide Bart. in l. euz q. §. q̃ itaco.

~ Andre. Poma. ¶ Paulus. vide Alex. l. j. col. f. ff. qui satis. cog.

d. ~ Andre. Poma. ¶ Paulus respondet vnũ. Vide corse. sing. fho in versi. cautio. Jas. in l. diuortio. §. interdum. col. v. ff. solu. mat.

e ¶ Ille. Iste. §. est singu. Fm Pau. de ca. in l. euz qui. §. qui ita. el. j. j. de verb. obli.

f ¶ Cũ fideiussore. Vide q̃ dixi post Barto. in l. sanctimus. C. de verbo. obligationi. et ad huius intellectũ vide text. et quod ibi not. Bart. in l. pretorie. j. de p̃to. stipul. et de questio. gloss. hic promittis facere me securum. vide Bartol. et quod ibi dixi in. l. puma. in fin. de pręto. stipu. et Bald. in dicta. l. sanctimus. Adde Oldra. consi. lxviij.

g ¶ Creditor. In principio huius l. ꝛc. latius per Bartolum in l. in duobus. §. primo. de duobus reis. ꝛ vide ad istum textum cum gloss. not. Bald. in l. j. ad fi. h C. de dilrest.

h. ~ Andre. Poma. ¶ Reus. vide aliquid per Bal. c. cum teneamur. de appel. ꝛ in. c. solicitudinem. colũ. ij. eo. titu.

i. ¶ Ad eum. Et ille est singularis casus Fm Bald. in i l. j. C. de nego. gest. ꝛ faciunt no. in l. si mancipiũ datũ. C. de nego. gest. ꝛ no. Bal. in l. generaliter. in penult. col. C. de non nume. pecu.

k ¶ Duobus. In princ. huius. §. ꝛc. adde que no. Barto. in l. ij §. fi. ꝛ in l. xiij. ff. de cur. bo. dan. ꝛ adde Bar. in l. eandem. in tertia colum. de duob. reis. ꝛ ad materiam huius. §. vide Bartol. in l. puma. §. de offic. consul. et in l. pluribus. §. de procura. ꝛ in l. j. §. si plures. §. de exerci.

l ¶ Si inter maritum. In princi. huius iste textus decidit not. questio. de qua per Jmol. in l. continuus. §. cum ita. de verborum obligationib. et est hec glossa not. faciens ad questio. an si heredes viri alunt vxorem intra annum post sol. matri. et miores recipiant fructus ex possessionib? vxoris quos expendent in alimentis eius quod heredes non tenentur vxori restituere superfluum. de qua per Barto. in l. diuortio. in princip. solu. matri. et iste text. decidit questio. de qua per Guid. de suza. in questione incipi. questio talis est statutum est in aliqua ciuitate. de qua p Jmo. in dicta. l. continuus.

Si mandato. Qui mandato alterius stipulatur in dubio non videtur adhibitus animo donandi. hoc dicit.

Paulus. c Bonafides que in contractibus requirit facit: vt q̃ nõ possum vt ego possim vt alius. materiam istam tangit. Cyn. in l. j. C. de dolo ꝛc.

Paulus respondet. Dies adiecta solutioni obligationem non perimit. h. d.

Paulus respondet vnum. d

¶ Plures mãdatores qui tenentur p alio tenentur insolidũ ex mandato ex fuia vero simpliciter lata tenentur in viriles. h. d. de hoc habemus vnã rubricam. C. si plu. vna fen. ¶ Not. gl. quę est hic q̃ dicit q̃ plures qui tenẽtur insolidũ possunt oẽs cõueniri insolidum. q̃ intellige hoc adiecto quo vna solutio sufficiat. alꝯ esset contra. l. j. C. de fideiuſ. dixi plene. C. de duo. reis. l. ij. vbi vide ꝛc.

Ille illi salutem. e Dies adiecta causa liberande obligationis non liberat debitorem existentẽ in mora. h. d. vel sic. Mandatum tempore limitatum post moram erit perpetuum. h. d.

Paulus respondet non. ¶ Cautio idonea intelligitur cum fideiussore vel pignore: hoc dicit. Hic habes vnam glo. de illa questione facias me securum ad consilium vnius sapiẽtis: de quo vide in l. in illa. de here. institu. dixi in l. ex ea parte. in princi. de verb. obli. f

Creditor. g Pendente appellatione mandatoris potest cõuenirī reus h. ¶ Oppo. de. l. quotiens. §. si creditor. §. de pecul. Solu. aliud in causa appellationis: vt hic. aliud in principali: vt ibi Fm Dy. ꝛ Jaco. de are. in l. fi. j. de verbo. obliga. quod dic vt ibi.

Ad eum qui vxorem. i ¶ Mandatũ quod fit propter vtilitatem mandantis et actionem mandati cõtra tertium parit. h. d.

Duobus. k Plures mandatarij tenentur insolidum. hoc dicit. Et gloss. in precedenti. l. et egit istud contrariũ ꝛ est clarissimum. ꝛ gloss. intelligit hic plures mandatores ea tenerī insolidum si est actum. Contra. l. proti. §. paulus. §. leodẽ. et institu. de fideiusso. §. si plures. Solutio. quando q̃ sunt plures mandatores intercedentes pro alijs: tunc non est dubium quod tenentur insolidum etiaz si nihil est dictum: vt in cõtrarijs: quando q̃ sunt plures mandatarij qui tenentur principaliter pro eorum administratione pro eis non pro alijs: tunc aut eis est concessa administratio insolidum et insolidum tenentur: vt. l. antepenulti. infra de curatore. dan. aut non est concessum insolidum: et tunc tenentur pro parte nisi aliud dictum sit: vt hac glo. ꝛ. l. pluribus. §. de procura. ꝛc.

Si inter maritum. l Si vir vt vir alit vxorem debet habere vsuras dotis integras. sed si alit vt minister: debet habere vsuras dotis vsq̃ ad concurrentem quãtitatẽ alimentorum. h. d. nouus casus est.

1 ¶ Que sunt verba que conferunt liberam voluntatem et que arbitrium boni viri.

2 Quando aliquid cõmittitur in liberam voluntatem dolus an excludatur.

3 Quod aliud sit concedere arbitrium et aliud liberã voluntatem. 2

4 Quod idem sit dicere plenum mandatum: et liberũ mandatum.

Lucius titius. Si negotium cõmittitur in procuratoris liberã voluntatem secundum naturam contractus hoc agi intelligitur vt dolus malus absit. hoc dicit. Quẽ casuz no. q̃ forte non habes ita alibi clare. ¶ Not. q̃ hic g 1 sunt verba a per que confertur aliquid in liberam voluntatem. scilicet vti vis. sed si dixisset prout tibi videbitur et placebit: vel secundum tuum arbitriũ vel prout putaueris: tunc intelligitur secũdum arbitriũ boni viri: vt. l. thais. §. fotorem. et. l. fideicõmissa. j. de fideicõ. lib. ¶ Secundo not. q̃ vbi cõmittitur b 2 in liberam voluntatem intelligitur tamẽ excludi dolus. c Sed contra hoc videtur tex. in. l. cum quidam. j. de leg. ij. vbi indignus potest eligi. Sol. fateor q̃ indignus potest eligi: dum tamen dolus absit et per hoc sit cautus committens aliquid: quia q̃ aliud est concedere arbitrium et aliud liberam voluntatem. 3

¶ Item no. quod per ista verba quod possit ipse facere quicquid ipse dominus. videtur concedi libera administratio et in emptore ꝛc. Idẽ ergo est dicere plenum mandatum sicut liberum: vt lege si procura. d 4 C. de procura. d

Idem quero. Ex facto domini seruus nõ potest conueniri. hoc dicit.

Dum cõtrouersia. ¶ Ex mandato vt patiatur quẽ agere põt mãdator cõuenirī vt consequatur q̃ ad eũ peruenit. h. d. e f

Mandauit. e Mãdati agitur siue quis mãdatum impleat siue aliq̃d equipollens faciat. h. d. iste. §.

¶ Pro socio. Rubica.

1 Dominium sine traditione quod in societate acquiratur.

2 Difficilius separantur iura ꝛ actiones quam res corporales.

f **Societas.** f **In societate hominũ.**

¶ Oppo. dominium sine possessione nõ queritur: vt. l. traditionibus. C. de pac. dicunt quidaz hic specialeꝫ dicẽ sicut tex. dicit traditione scilicet ficta: videtur enim inuicem communi iure possidere. et ideo si alio titulo vniuersali omnia bona vniuersaliter transferantur requireretur traditio. ita not. per gloss. j. pro dote. l. j. in princip. que est notabilis. Ex hac. l. et. l. quia. et. l. ea vero. j. eod. Not. q̃ quod difficilius separantur iura ꝛ actiones quã res corporales. simile in. l. quis ergo casus. §. de pecul. et ponit gloss. exemplum de caractere qui imprimitur in sacramentis ꝛc.

Vbero. g

Deillo. Iusta heredi tas g ppue dicitur que ab intestato defertur. h. d. ¶ Oppo. j. de verbo. sig. l. lege. Sol. hereditas que ex testamẽto defertur h obuenit mediante testamento h. ea q̃ defertur ab intestato obuenit immediate. et verba contrahentium debẽt intelligi prout propue et immediate referũtur ad aliq̃d. ita no. ex hac. l. ꝛc. i

~ Andreas pomate. ¶ Volue. Vide Alexan. consi. xxxj. vlt. colum. volu. iiij.

Societatem. i Opp. dicitur hic q̃ societas contrahitur. d Contra. j. ea. l. vt hic pro socio. gl. di. ¶ C. de pecur. In fi. huius. l. ꝛc. vide Bar. in l. procura. cui libera. §. de procura. ꝛ in l. j. circa fi. §. de offi. pcu. cef. ꝛ hic adde tex. in. c. fi. de dila. ꝛ ibi per do. Ant. ꝛ Bal. in. l. j. in fi. de bo. ma. ꝛ ibi an propter talia verba possit vendere vel donare.

~ Andreas pomate.

e ¶ Mandauit. vide Old. consi. cxxvj. Aler. consi. xl. col. fi. vol. v. vbi per hanc. l. dicit q̃ habens mandatum ad cõpromittendum potest transigere quia cõpromissum ꝛ transactio sunt equipollentia.

f ¶ Societas. In pain. huius. l. ꝛc. adde Bar. in. l. traditionibus. C. de pac. et in. l. idẽ. de cõdi. fur. ꝛ Bal. sequitur in. l. qui tibi. C. de here. vendi. ꝛ an actio pro socio sit formanda nomine societatis vel singularium personarum in libello: vide Bal. in rubi. C. eo. in. j. col. Quid si legitima hereditas que mihi alias debebatur ab intestato sit relicta in testamento. vide Bart. in. l. j. C. de leg.

g ¶ Iusta hereditas. Sed quid esset in casu huius. l. si hereditas que alias mihi debebatur ab intestato sit relicta in testamẽto: vide Barto. in. l. tertia. de legatis primo.

h ¶ Mediante testamento. vide Raphaẽ. in. l. ex facto. §. fi. j. ad trebel.

~ Andreas pomate.

i ¶ Societatem. Ergo tacite inducitur ex possessione communium rerum. dic quod imo si esset dissoluta. et deinde fieret communicatio quod reinduceretur. ita Roma. consilio. cccxcviij. gloss. in lege tertia. in gloss. magna. in fine. C. de noua. Bartol. l. quarta. ff. de serui.

a Andreas Pomate. ¶ Distinctione. vide Iaso. l. j. ff. de vul. ⁊ pup. Alex. consil. lxxvij. col. ij. versic. accedo. volumi. iiij.
b ¶ Nec adiecit. ad istam. l. vide bar. in. l. ita stipulat⁹ in. iiij. oppo. prime partis. de ver. obli.
Andreas Pomate.
c ¶ Sed si adijciat. vide Alexā. consil. viij. columna. j. volu. iij. et consi. xxij. col. ij. vol. v.
d ¶ Intellectum huius, adde Io. de imol. in. l. centurio. in pe. char. de vulga. et pup.
e ¶ Si conuenerit. in princip. huius ⁊c. Et ad hanc legem vide quod no. scribit Barto. in lege cum scim⁹. C. de agri. et censi. li. x. sed quid si inter plures socios contracta est societas ad certum tempus: an sicut capitale non debet minui ita nec lucrum et videtur qd non: quia lucrum assumit sibi materiam illam quam habebat capitale. l. fi. C. de fru. vib. constan. libr. x. et ibi barto. reliquit sub dubio forte. Adde quid si est contracta societas vsq; ad certum tēpus et vnus ponit operas alter pecuniam. contingit quod alter moritur intra tempus an societas sit dissoluta ita quod pecunia debeat restitui. vide Pet. de Ancha. consil. cccxcv. et qd si casu fortuito sors sit deperdita ⁊ qualiter probetur amissio sortis vel mercium. et quid si propter partialitates socius amisit. vide Bald. consilio. ccxxvij. et. clix. lib. ij. et quid si finiatur societas anno. vide eundem Bald. consilio. cclxxv. et quando vnus est in periculo capitalis alter non: qualiter debeat fieri diuisio et quid de expensis. vide Romañ. consilio. ccccl xxv.
Andreas Pomate. ¶ Si conuenerit. Istum textum pro sing. allegat Bald. in lege fi. ff. eo. Barb. cōsilio. xlvij. col. ix. et cōsi. xxiij. et cōsi. xxv. in primo vo. Imol. consi. xxix. in fi.
f ¶ Conuentio. Not. pro scholaribus idē no. quod facit ad ea que dixi in lege serui electione. §. si. de leg. j. et late Bald. in lege prima. C. qui testa. fa. pos. et ita etiam alleg. istum text. not. Bald. in. d. l. iubemus. in j. colū. fallit hec. l. nisi tpe contracte societatis socius sciuisset consocium esse rixosum ꝑm Iaco. de aret. in l. pe. §. equiti. de vsu ⁊ habi. per illū text. ⁊ ibi habeo apostillam super textu.
g Andre. Poma. ¶ Secundo not. Uide Alex. cōsil. xviij. col. ij. volu. ij. vbi tangit de his ⁊ dicit etiam non firmari iuramento. Et in materia hui⁹. vide alexan. consi. vij. ij. col. volu. ij. Barba. consil. xx. colū. v. vol. ij. ⁊ que posui ad Bar. l. iubemus. C. de sacrosan. eccle. Curtius consi. lxviij. colum. antepenult. Sozi. consi. cixv. col. ix. vbi pulchre loquitur Pau. de castr. consi. clxiij. col. fi.
h ¶ In testamento. Uide per glo. ⁊ doc. in. l. fi. C. communi diuidun.
¶ Idē in prin. huius ibi lex dicit. Que aūt culpa veniat ex hac actione. vide Bal. in. l. pignus. in. xiij. q. C. de pig. act. ⁊ vide. j. e. l. socius socio. Et vide arct. in. c. intelleximus. in fi. extra de iudi.
i Andre. Po. ¶ Idē. vide Alex. consi. iiij. vo. iij. ⁊ ipso actu. argu. j. eodem. l. plane. ⁊. l. itaq;. ⁊ quod sequitur verbis. i. cōsensu declarato verbis. ⁊ ista sunt vtilia ad questionem de duobus fratribus simul habitantibus. quomodo videantur re ipsa contraxisse societatem. de quo. j. e. l. cum duobus. §. idem respōdit ⁊c.

cit ꝙ debet hic capi copulatiue et re ⁊ verbis hoc est verbis interueniēte re. tu dicas quod societas potest contrahi re hoc est, pacto quodā declarato

1 ☞ Simpliciter dr fieri quod est sine distinctione.

Coire societatem. Societate contracta simpliciter lucra personalia tantum veniūt cōmunicanda. h. d. ¶ Not. † ꝙ simpliciter
1
a dicitur fieri quod est sine distinctione[a]: vt hic: ⁊ in. l. eā quam. C. de fideicō. ⁊. l. ita stipulatus. §. j. j. de ver. obli. ⁊ de fur. l. manifestissimi. §. j. ibi simpliciter ⁊c. et l. j. j. de vulg. ⁊ pup. l. j. § si quis simpliciter. j. de ver. obliga. ⁊c.

b Nec adiecit. [b] Not. quod beneficia semper presumunt ob merita precedentia: vt. s̄. tit. primo. l. ideoq; §. finali.
1 ☞ Uerbum speciale additum alteri verbo generali quod restringat eius significatum.

c Sed si adijciatur. [c] ¶ No. † ꝙ vnum verbū
1 speciale additum alteri verbo generali restringit significatum eius. ⁊ intellectū hu
d ius[d] posui plene in. l. qui vinum. §. cui dulcia. j. de vi. tri. ⁊ ole. le. vide gl. ⁊ solue cōtrarium. l. si qñ. ⁊. l. si stipulatus. qd ibi sunt verba oīa diuersa. hic se habent vt genus ⁊ species: ⁊ species restringit genus ex presumpta voluntate cōtrahentium ex eo qd communiter sic fieri solet: vt. s̄. eo. l. coiri.
1 ☞ Pactū de nō diuidenda societate intelligitur si promissa seruentur. Item nisi socius sit rixosus.
2 Pupillus ꝓuocat ad diuisionē socium rixosum.
3 Fratres prohibiti diuidere per testatorem qd poterunt diuidere qñ alter ipsorū sit rixosus. ⁊ nu. 4.

e Si conuenerit. [e] Pactum de non diuidenda socie
1 tate nil releuat. h. d. † Not. qd ista conuen
f tio[f] de non diuidēda societate intelligitur si seruentur mihi promissa. simile in. l. quero. §. inter
g locatorem. j. loca. ¶ Scdo not.[g] † qd ista conuentio
2 habet conditionem nisi socius sit odiosus vel mole
3 stus. qd est vtile ad questionē qd † pupillus non potest ꝓuocare ad diuisionē socium: vt. l. si pupillorum j. de re. eorum. qd intelligitur nisi pupillus habeat sociū odiosum vel molestum. ad qd facit qd not. in. l. iubemus. C. de sacrosan. ecc. vbi potest diuidere. hoc etiā
4 tene menti † quia testatores sepe apponunt in testa
h mento[h] qd fratres nō possunt diuidere. intelligitur enim sub istis conditionibus ⁊c.
1 ☞ Qui ex. l. dispositione tenetur mittere ꝓcuratorem intelligitur si idoneum reperire possit.
2 Maritus excusatur si non inuenit medicum pro vxore curanda.
3 In loco insigni p̄sumuntur esse medici ꝓcuratores ⁊ aduocati: non autem factores idonei.

i Idem erit. [i] Ibi sed hoc nō alias.
1 ¶ Not. † quod vbicunq; lex dicit quod aliquis debuit procuratorem mittere debet intelligi si ei erat fa

cile idoneum reperire: et sic videtur qd tu qui svis aliquem repellere: ideo quia procuratorem non mi
a sit[a] debes probare qd de facili habere poterat. hoc etiam dicebam in. l. si ab hostibus. j. sol. mat. vbi im
b putatur marito[b] si medicum non adhibuit ad curā
2 dam vxorem † debet intelligi si facile erat ei habere eos. Non enim cogitur mittere in aliam ciuitatē pro
c eis[c]: vt hic. puto tamē de procuratore aduocatis † et
3 medicis qd eo ipso qd est ciuitas vel locus insignis[d]
d presumat qd tales possunt de facili inueniri. hoc probatur. j. de excu. tut. l. si quis duas. §. sunt ⁊ quedam. expressius hodie in. c. statutum. de rescript. in. vj. De istis autem factoribus seu institoribus non sic dico: quia quandoq; quantumcunq; sit locus insignis nō possunt haberi de facili quibus ista negotia cōmit
e tantur. Ratio differentie[e]: quia aduocatus procurator vel medicus potest simul et semel habere curam plurium causarum vel hominum. Isti autem institu
f res non possunt preesse nisi vni negotio[f]. ideo sic de facili non reperiuntur. debet ergo probari. qd multū no: quia nouum est ⁊c.

Qui igitur. Ius excipiendi transit contra singularem successorē. hoc dicit cum prin. l. seq. ¶ Op. C. loc. l. emptorem. vbi ius excipiendi non transit cōtra emptorem. Sol. hic est ius excipiendi proprie. ibi vero non erat contra locatorem proprie exceptio. sed magis actio. ⁊ vide ibi ꝑ
g Cy. in questione quarta[g] ⁊c.

Sed et socius.

Si absenti. Ibi ad illum pertinere ⁊c. hoc ideo quia negotiuz gessit noīe societatis que iam finita erat per renuntiationē. sed si hoc sciret ⁊ negotium cōmuni nomine gereret: tūc deberent cōmunicare nō actione pro socio cū societas sit finita. sed actione negotiorum gestorū eo qui renūtiauit ratum habēte: vt. j. e. l. vt in conductionibus. in fi. ⁊. l. actione. §. si post distractū. ⁊ de neg. ge. l. si negotia. ⁊. l. litis cōtest. §. si pecunie. qd tene menti. ¶ Et no. pro questione quam habui de facto in ciuitate assisij de eo qui vouit ad seruiendum ecclesie sancti Francisci. Barto.

De illo pompo. Istud qd dicit cōpensari commodū cum damno: intellige secūdum quod dixi in lege si negotia. supra de nego. gest. et ibi gloss. notabilis et cetera.

h Locius libro. [h] Istam. l. declaraui in. l. si negotia. supra de neg. gest. quando autem prima ratio debuit poni. dico qd quolibet tempore si aliter non est actum.

i Si quis[i] a socio. Stipulatio penalis non nouat precedentem obligationem nisi ex causa nō onerosa factam: sed ex actione facta per vnam tollitur altera quatenus concurrunt. h. d. ¶ Opp. de. l. obligationum fere. in fi. j. de act. ⁊ obli. Solutiones multe sunt. ego do illam quod ibi precessit causa lucratiua. hic onerosa vel econtra. quod ibi plene dic. ¶ Ul debitis istam materiam in lege predia. infra de act. empti. ⁊c.

in. l. de etate. quam legit cum. l. recusanti. §. fina. j. ad trebel. Et aret. c. intelleximus. col. fi. de iudi.
a ¶ Procuratorem non misit. Si aliquis tenetur mittere procurat. intelligitur si de facili poterit habere. adde Ang. in. l. j. §. iij. s̄. si quis cau.

Si actum sit. Actio cōmuni diuidundo nō tollitur ꝑ actionē pro socio. quia habent se vt excedētia ⁊ excessa. h. d. qd no. multum declarat istā materiam.

Rei communis. Actio ꝑsecutoria ñ tollit ꝑ penalē nec ecōuerso. sꝫ vna

b ¶ Imputatur marito: Nō. ad ꝓbandum negligētiā ⁊ in gñe de qualibꝫ vide not. per Bar. in cōsilio clarissime domine isti nostri mitissimi. ⁊ qd habetur in. l. tutor qui. §. pe. de admi. tu. ⁊ in d. consi. etiam de modo probādi diligentiā: ⁊ Bar. in trac. de teste. in ver. lata culpa. ⁊ in. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. in penul. col. de ope. no. nun. vide de hoc que ponunt doc. moder. vtrum citatus ad locum non tutum teneatur comparere si hꝫ idoneum: vt per Bal. et Ange. in. l. de etate. ff. ad trebel. et ibi etiam per Imol.
c ¶ Pro eis. Facit ad id qd no. Salt. in. l. hac edictali. §. is illud. C. de secun. nup. ⁊ not. in. c. significasti. el ij. per moder. de homi. ⁊ hic adde Bar. in trac. de testi. in versi. lata culpa.
d ¶ Insignis. Istis adde Bar. in. l. vi bonorum. ff. de bo. pos. ⁊ Bal. in. l. iuris. C. qui admitti. ⁊ vide Bart. in. l. qui seruum. in prin. de verbo. oblig. ⁊ qd in simili no. Bar. in. l. si tertius. de aqua plu. arcen. et omnino Bar. in. l. continuus. §. item qui insulam. in fi. de ver. obli. vbi videtur velle qd teneatur etiam ire non ad loca vicina. ⁊ Rom. in. d. l. iuris. ita limitauit no. per Bar. hic cum simi.
e ¶ Ratio differentie. Alia potest esse ratio: quia officium aduocationis est necessarium: vt no. in. l. sancimus. C. de aduo. diuer. iudi. ⁊ qd not. in. l. munerū. §. iudicandi. de mu. ⁊ hono. ⁊ qd no. in. l. j. §. viatorū j. furti aduer. nau. cau. stabu. secus in istis gestoribus. quia voluntarium est officium. l. in re mandata cum vul. C. manda.
Andreas Pomate.
f ¶ Uni negotio. Uide abb. consi. xvj. iiij. col.
g ¶ Cy. in. q. iiij. facit sic an emptor teneatur stare socio. et sic an emptor teneatur stare colono partiario. et vide Bald. in. d. l. emptor. C. loca. ⁊ ad Barto. hic adde eundem. in. l. si tertius. §. si quis prius. in fi. in ver. quero an ius excipiendi. de aqua plu. arc.
h ¶ Lucius: quando debet reddi ratio inter socios. Adde Barto. in. l. neminem. C. de susce. et archa. et in. l. ij. in fine. C. de naufra. libro. x. et Bald. in rubr. C. eo. in. ij. colum.
i ¶ Si quis. in fi. huius. l. adde Bald. in. l. petens. vbi allegat istum tex. secundum vltimum. in tertia colū. C. de pac.
Andreas Pomate.
¶ Si quis. Uide Alex. in. l. cuz proponas. ij. colum. C. de transac.

a ¶ Merito. in princi. huius. l. ꝛc. nota qd quis presumitur bonus. de quo vide late per Jaco. de bel. in. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. Adde qd presumptio huius. l. non habet locum in foro cõscientie quia delicum presumitur vt tutior via eligatur pro salute anime. iuxta glo. in. c. tu uientes. extra de spõsa. ꝛ in. c. j. i ver. estima re. de sentt. Abb. p illũ text. in c. j. de obser. teiu. ꝛ i c. fili. in. ij. not. de his q̃ fil. occi. facit gl. in c. cõsulti. ō regula. in c. ō stitui. de reli. do. b Et quod i pulchra. q. tradit pet. de ancha. in consilio clxxix. circa fi. vbi hic expresse dicit. Et vide moder. in c. in presentia. col. ij. de proba.

¶ Andreas Pomate.

¶ Merito. Ad istam. l. vide Panor. in. c. cũ dilecti. de accu. Jas. in. l. j. C. de ser. fugi. are. cõsti. ꝛ. ꝛ cõsi. xlvij. in. j. col. et cõsi. xxx. ij. col. vbi limitat istam. l. et in. l. singularia. in fi. ē. si cer. peta. ꝛ cõsi. clx. ꝛ Alex. cõsi. ij. iij. vol. et cõsi. cxxix. in. j. col. iiij. vol. Et duobus cõsiliis precedentibus. ꝛ cõsi. xv. vlti. col. vol. iij. et cõsi. clxxv. vlti. col. vol. ij. facit qd no. Bar. in. l. non solum. §. sed vt probatt. ff. de nouo ope. nun. ꝛ vide qd concludit Cep. cõsi. j. col. iij. Bld. cõsi. liij. ad fi. vide bedam in homelijs super illo verbo. Estote misericordes. Alex. cõsi. lxxix. in prin. vol. iiij. Pasi. cõsi. lxviij. ij. col. et cõsi. cxlij. Felt. in proemi. decr. iiij. col. ꝛ in. c. in presentia. de proba. in. vj. col. et in. c. j. ix. charta. de re iudi. ꝛ in. c. j. de offi. deleg. are. cõsil. ix. col. ij. ꝛ ꝑsi. lxiij. col. iij. Pau. de ca. l. si fugitiui. col. pe. Ro. cõsil. cccliij in fi. vbi dicit hoc habere locum etiam si aliqua presumptio vigeret in cõtrarũ. Bal. cõsili. xxxvij. ad fi. in. v. parte. vbi dicit qd incidens siluam communem pro indiuiso ceduam: non potest accusari de possessione turbata a socio etiaꝫ si cõtra eius voluntatem scidisset quia ꝛc. et Sozi. cõsi. xciij. col. iiij. vbi videtur limitare nisi non intelligendo in deteriorem partem verba contractus nihil operarẽtur. Bal. cõsi. clix. in prima parte. vbi ponit pulchrũ casum et cõsi. xxv. col. iiij. ꝛ cõsi. cccx. secunda parte Felt. in. c. qñ contra. col. xxvj. de proba. Cep. cõsi. liij. col. iij. ꝛ cõsi xij. vj. col. Barb. cõsi. vj. xvij. col. j. volu. vide sanctum Jacobus in epistola sua. c. ij. ibi enim iudicium fiet ꝛc. ibi vide gl. in verbo super exal

b Werito. persecutoria aliam bene tollit. hoc dicit. ¶ Oppo. de fur. l. is cui. plures solutiones dãtur illa est vera qd ibi debet exponi furti. i. conditione furtiua. ¶ Op. C. de fur. l. fi. §. j. Sol. ibi actio ex contractu et actio ex maleficio cõpetunt contra diuersos. ¶ Op. C. de fur. l. j. Sol. ibi contractum est cũ vno et alteri est facum furtum ꝛc.

1 **Merito**[a] autẽ In duobus qs vti presumitur iure suo. h. d. gl. dicit no. mirabilem presumptionẽ que presumptio admittitur ad liberationem: vt hic. non ad condemnationem: vt vidistis no. in. l. qui iurasse. §. si pater. ē. de iureiur. ꝛc.

Cum duob[b] Contra mandatum vni factum venies cõtinentr non potest secus si contra contractuz societatis venerit. h. d. Primi

tet. et aliquid in epistola. iiij. ad fi. in gl. super verbo tu autem qui iudicas. ꝛ vide summam baptis. inver. dubia. Pau. ad Ro. c. xiiij. et Barb. cõsil. xxxiiij. col. xix. vol. ij. ꝛ cõsil. xxxvij. viij. col. eo. vol. ꝛ cõsil. ij. col. v. ij. volu. et cõsil. lvj. x. col. e. volu. Ro. cõsi. cxiij. et ꝑsi. clxxxiij. ꝛ ꝑsi. ccxxviij. ꝛ cõsi. ccxlvij. i. ij. col. Lard. ꝑsi. cxxix. viij. columna. Alex. l. iiij. in pn. ad treb. et ꝑsi lxxij. column. fi. volum. j. ꝛ ꝑsi. xcij. col. iiij. eo. volu. W. col. l. de cõsti. Atre. cõsi. ix. col. j. ꝛ cõsil. xxiij. col. iij. et. l. qd seruus. col. iij. j. de acq̃r. poss. Felt. in. c. cũ contingat. col. ij. de rescrip. Bar. in. l. si libtarius. versic. sed dubitatur. de reg. iur. ff. Felt. c. nonnulli. §. sunt ꝛ alij. colum. vj. versicu. ij. videtur. de rescrip. Barba. cap. ad nostram. colum. iij. de elnpt. Panormi. c. primo. de clerl. non residentibus. et in capi. cum in iure pertus. de offic. delegati. Cardũ. in proemi. cle. §. quoniam. Bald. in capitu. in presentia. columna quarta. de proba. ꝛ eti. consilio. lxxx. columna secunda. Roma. cõsilio. ccxlj. columna prima. Alex. cõsi. xxxiij. colum. v. volu. ij.

¶ Cum duobus. in princi. huius. l. ꝛc. et quid si sunt duo socij omnium bonorum vnus emit gabellas et promittit penam. alius venit contra contractum an incidet in penam. vide Bal. qd non in. l. si patronus. C. communia vtriusqz iudi. Adde cum duo sint socij omnium bonorum. an onus ex contractu alteri obligetur. Pau. de cast. consil. cccxxxj. Bal. consi. xcvj. et cccxxxx. libro. ij.

¶ Si in coeunda. Facit qd no. j. proti. §. post Bar. et ibi vide per iuz tex. decidit Bal. in. l. si patron. in fi. C. communia vtriusqz iu. ꝛ per illum tex. decidit Bar. q. no. in. l. j. C. de fruc. ꝛ lit. expen.

¶ Damna. De intellectu huius. §. vide Bald. in. l. j. in vlti. colum. C. commo. et ad hunc. §. facit qd no. in l. si pascenda. C. de pact. pro pe. et Bald. ad questio. quam posui in. l. vnica. de dona. cau. mot. et vide ad istum tex. et precedentem singulariter Bald. in. l. j. in ij. col. de fru. et lit. expen. adde qd dixi in. l. quod nertua. ē. depositi. §. papinianus. Et dum dicitur hic de fratribus soluentibus condemnationem an debeãt soluere quilibet de suo proprio. Adde Bald. in lege si patruus. in. iiij. col. C. cõmunia vtriusqz iu. ꝛ latiꝰ in

dicti ratio est: quia in primo casu fuit mandatum quod reuocare licebat. ¶ Secundo casu fuit societas siue cõtractus pro socio in quo penitere non licet ꝛc.

Venit autem. In hoc iudicio venit dolus et culpa. h. d.

☞ Punctus quod ponatur pro copula.

Si in coeunda. [c]Quãdo vnus potest operaz. alius rem in societate etiã venit dolus et culpa. ¶ Ro. in fi. glo. quod ꝗ punctus ponitur pro copula. simile in lege pacta. prima. ad legẽ falcidiam. et ad carbo. l. tertia. §. due. super verbo moliri.

Damna. [d]In hac actione qs non tenetur de casu fortuito etiam si rem estimatam

c Werito. tractatu de duobus fratribus. vbi dicit qd alter frater non tenetur contribuere condẽnationem fratris si frater fuit licite condemnatus. secus si iniuria iudicis: quia tunc debet solui de communi si erãt socij generales. allegat hanc. l. in. §. idem. et. §. j. cum glo. et §. papinianus. et ista gl. singu. ꝛ fm Imol. in. l. cum filius. in pn. de ꝓ. obli. et ibi vide p Bal. ꝛ vide in. §. fi. j. e. l. Ad Bal. cõsil. cxxxviij. ꝛ cclx. ꝛ. cccxlvj libr. ij. a et cõsil. xl. li. iij. Pet. de ancha. consi. cj. 1 Andreas Pomare. ¶ Dãna. 2 Vide pe. ti. de iudi. §. seq. fm 3 Bald. in. l. societatez. p illũ. j. eo. iur. Pet. de anch. cõsi. b cclxxxix. i. cap. in ma terta. 1 Andreas Pomate.

a ¶ Cum duo. Vide aliqd per Felt. in. ca. cum ordinem col. v. de rescrip.

recepit. Item furtum in dubio culpa eius qui patitur factum esse presumitur. h. d. An estimatio faciat transire periculũ. dixi vobis in. l. si vt certo. §. j. als. §. si duobus. ē. commo. An furtum in dubio presumatur factum culpa eius qui patitur. No. hic gl. sed alij 3 tex no. instit. quib. mo. re contra. obli. §. penulti. ꝛc.

Quidam sagariam. Damna que ratione societatis obuenunt simul sunt cõmunicanda. h. d.

Cum duo. [a]Societas vni ne gotiationis nõ porrigitur ad aliam negotiationem. hoc dicit. b

☞ Pecunia soluta pro maleficio cõmisso per fratrẽ qñ debeat sibi in partem imputari.

Filius captus sine culpa et redẽptus a patre an soluturz sibi imputet in partem.

Tacita societas inter fratres simul habitantes qualiter contrahatur.

Papinianus. Quod fratres qui habent bona cõmunia aliunde querunt non est in communi redigendum. h. d.

¶ No. glo. qd si vnus ex fratribꝰ committit maleficium ꝗ et soluit dz intelligi de suo proprio. quod intelligitur qñ maleficium fuit commissum post mortem patris: sed si patre viuo committitur maleficium et pater soluit cõdẽnationem: an postea post mortem pa-

tris tempore diuisiõis detrahatur de parte sua. dixi in. l. id qd. §. si cõseruũ. de pec. leg. ¶ Sed quid si dũ ꝗ viuit pater filius capitur absqz suo delicto an postea cum diuidant sibi imputet in partem? Bull. de cu. dicit in. l. frater a fratre. ē. de condi. indeb. ¶ Itẽ ꝗ qd hac. l. dicitur debet intelligi fm Ric. mal. ꝛ Bld. nisi inter fratres coeatur societas tacite. potest esse ipsa tacita societas cõtrahi: vt. ē. e. l. societas. et. l. plane. ꝛ j. e. l. itaqz. vnde si fratres consueuerunt inuicem communicare lucra videtur inter eos contracta societas c fm predictos doc. Ego istuz passum examinabit in. l. titium et meum. §. altero j. de admi. tuto. d tñ primo dico qñ plures fratres stãt simul siquidem aliquis eorum est pupillus cum eo non potest videri contracta societas: vt. l. vt in conductionibus. ē. e. si vero vterqz est maior. tunc siquidem habent hereditatem paternam tantum nunqz ex hoc videtur inter eos cõtracta societas: vt. l. ex parte. ē. fa. ercis sed si aliquid negotiatur siquidem vnus tantum ꝛ alter nõ: tũc idem nisi sit aliquid ex quo ꝓsumi possit societas cõtracta: sed si negotiãtur ambo ꝛ cõsueuerunt ponere in cõmuni ex hoc inducitur societas. tñ aduertendum qd non inducit societas omnium bonorum: sed societas illius actus tãtum: nam in istis que presumuntur ex actibus e nunqz presumuntur vltra qz actus se extendit: vt. C. ne vxor. p ma-

b ¶ Redigendum. Idem tenet Alex. consi. xcix. in fi. vol. ij. ꝛ consi. clxiij. col. ij. vol. et in. l. cõtus. ij. col. in fi. ff. solu. ma. ꝛ consi. cxxxij. in vlti. dubio vo. ij. Pasi. consi. lxv. j. vol. ꝛ Bal. cõsi. lxiiii. in. ij. parte. ꝛ late ad hec consi. cccxxij. in. ij. parte.

c ¶ Contracta societas. Vide Bal. in. c. j. qui testa. face. pos. et Bal. in. l. si patronus. C. communia. vtriusqz iudi.

d ¶ Damna. De intellectu huius. §. vide Bald. in. l. j. in vlti. colum. C. commo. et ad hunc. §. facit qd no. in l. si pascenda. C. de pact. pro pe. et Bald. ad questio. quam posui in. l. vnica. de dona. cau. mot. et vide ad istum tex. et precedentem singulariter Bald. in. l. j. in ij. col. de fru. et lit. expen. adde qd dixi in. l. quod nertua. ē. depositi. §. papinianus. Et dum dicitur hic de fratribus soluentibus condemnationem an debeãt soluere quilibet de suo proprio. Adde Bald. in lege si patruus. in. iiij. col. C. cõmunia vtriusqz iu. ꝛ latiꝰ in

vbi probatur quod emptum vel acquisitum ab vno non pertinet ad alium. ꝛ Bal. ꝛ Ang. in fi. C. l. si duobus. de colla. ꝛ Ang. in nego. gest. et Bald. in. c. j. de beneficio fratris. ꝛ Bar. in. d. l. titiuz ꝛ meuium. §. altero. j. de admi. tut. et hic. et in. l. si patruus. C. cõmunia vtriusqz iudi. et ibi oẽs. ꝛ bal. i addit. qs fecit adtractũ Barto. de duobus fratri. vbi concludit qz si nemo eorum negotiat vel vnꝰ tñ nõ inducit tacita societas sed si oẽs negotiant: et tũc quatenus cõtraxerit tacita societas vltra illã negotiatõez. et p piura hoc probat. et iõ infert Bar. in. d. §. altero qz si vnꝰ forte emisset fũdũ ꝛc. ꝛ ibi vide. alle. l. si vnꝰ. ē. e. ꝛ Salt. i d. l. si patruus. tenet qd oẽs fructus ꝛ redditus isto casu communicantur: tñ non inducitur tacita societas omnium bonorũ adeo qd si fundum acquirat nomine proprio in communione qd illẽ fundus non venit in communionem. vide que habui in. ꝛ. audisti. de prescrip. in verbo per hoc dico qd consilium qd dat Ly. ibi: vt. l. stipulatio hoc modo ꝛc. ꝛ ibi vide de hoc arti. Adde Pet. de anch. consi. cccij. vbi ponit de tribus fratribus quorum vnus erat doctor alter mercator alter ruri operam dabat et omnia communicabant vide etiã Ro. cõsi. cccxl. ꝛ iij. et consi. cccxiij. Pet. de anch. consi. cxlviij. Bald. consi. cccxvij. lib. j. et. cxxvij. lib. vj.

¶ Andreas Pomate.

e ¶ De admi. tut. vide Ro. consi. xliij. ꝛ consil. cccxlij. Barb. consi. xxij. j. col. volu. j. late per Jaso. l. j. col. ij. C. qui testa. fa. possunt.

¶ Andre. Poma. ¶ Ex actibus. Vide Alex. cõsi. cxxxij. in. ij. dubio volu. ij.

a ¶ Testamenti factionem. Quando quis iurat non reuocare testamentum an possit facere aliud. Adde Bar. in l. si quis, in pun. testamenti. de lega. iij. adde qd Bal. in c. j. § item sacramẽta. de pac. iur. fir. tenet qd non obstante iuramento si fiat fm testamentum tenet: quia inter testatorẽ et heredem nõ est obligatio q̃ possit tale iuramẽto ꝓfirmari. vsi ex quo nõ surgit ius aliqd ꝑ tale iuramẽtũ mihi testator erit in hoc inutile iuramẽtũ. ar in simili dicimus. C. de arbi. autẽ. ocernim⁹. Iz Jac. bu. dicatq; fore iuramẽto est stati dũ mi maledixit per l. stipulatõ hoc mõ cõcepta. j. de ver. ob. nã non pot in rãs facere qd leges si habeant locu; in sua dispositione. l. nemo potest. de leg. j. l. ius publicum. C. de pac. z hoc tenet Ly. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. z ideo questio de facto in rege Aragonũ q̃ habebat duos filios. vni assignauit regnum Aragonum alij regnum maioricarum. z iurauerunt ipsi fratres perpetuo dictam diuisionem ratam habere autoritate interueniente z cõsensu regis postea idem dominus rex fecit inter filios quasdã substitutiones querebatur quid iuris. z Bal. sequendo Old. dicit qd ista disputatio est ordinatio supremi iudicij disputationem seu ordinationem preueniens. arg. l. tale pactum. §. fi. ẽ. de pac. Adde Bar. in. l. si quis in pun. testamenti. de leg. iij. Adde Bal. in repe. l. j. ad fi. C. de sacrosan. eccl. qd tale iuramentum non impediat secundum testamentum. firmat Bal. in auk. sacramenta. in. vj. col. C. si aduer. vend. z ibi burri. et Bar. in. d. l. stipulatio hoc modo. z Bal. in auk. hoc inter liberos. C. de testamen. z facit quod no. Bal. in. l. pactum in. v. op. C. de colla. quicquid dicerit in. c. morbus si de feu. fue. controuer. inter do. et agna. et per Imo. in. c. cum cõtingat. in primo mẽbro. et Jo. and. in sua questio. Marcus fecit testamẽtum. per Bal. in addi. in titu. de instru. edi. in. vj. col. versi. quando testamentum. et ibi Joan. andr. tenet idem in sua. q. als consi. incip. Marcus fecit testamẽtum et iurauit. adde licet etiam posuerim in dicta. l. stipulatio. quod Oldra. consi. ccxxvij. ponit in termi

1 r. l. fi. z. j. de iti. actuq; pua. l. j. §. si qs interdicto. ibi vsq; ad eum actum.

1 ¶ Per indirectum qd quis nõ possit sibi auferre liberam testandi facultatem.

Donatio omnium bonorũ presentiũ z futuroꝝ quod non valeat.

2 Juramentum factũ de nõ reuocando testamentum qd non valeat.

Idem respondet. Pactũ per qd aufertur alicui libera testãdi facultas etiam per indirectum non valet. h. d.

¶ No. qd † etiam per indirectum non potest quis auferre sibi liberam testamenti factionem[a]. et fcm hoc videtur qd qi aliquis donat omnia bona sua presentia et futura non valeat: vt no. C. de pac. l. fi. per hoc dico[b] qd consilium qd dat Dyn. in. c. qd semel placuit. extra de regu. iur. lib. vj. vbi dicit qd si contingit testamentum istud infirmari ex nunc dono oia bona mea z c. aufert liberam testamẽti factionẽ per indirectũ: vt. l. stipulatio hoc modo. j. de ver. obli. Et † per hoc etiã dico qd quando quis iurat non reuocare testamentum qd tale iuramentum non valet: z licet quidam picant q̃ poterit facere testamẽtum: sed erit peiurus: vt Jo. and. posuit in mercurialibus. tamen ego dico qd nõ erit peiurus. argu. l. stipulatio hoc modo. j. de verbo. obli. z. C. de pac. l. fi. nam si non est obligatorium. z cõtra bonos mores prestitum: vt in. c. non est obligatorium: extra de regu. iur. ergo z c. de quo dicam in lege stipulatio hoc modo z c.

1 ¶ Dominiuz licet ipso iure trãseat: non tamen transit possessio.

2 An in bonis condemnatis in centum si nõ soluerit intra. x. dies amputetur sibi pes possit fieri executio.

Idem respondet socius. Qui plures habet vias potest eligere leuiores. h. d. ¶ Not. † licet[c] in aliquem trãseat dominium ipso iure: non tamen transit possessio. dixi in l. commissa. j. de public. z. C. de sacrosan. eccl. l. fi. ¶ Not. † ad questionem quam consulu[d] non sunt multi dies quidam fuit condemnatus in quingẽtis libris quam pecuniam si nõ solueret intra. x. dies deberet sibi amputari pes: non soluit quingentas intra. x. dies: modo potestas faciebat executionem in bonis condemnati. opponitur qd non possit: quia illa pena pecuniaria fuit translata in penam corporalem: vt. l. j. j. ad. l. falc. z facit iste. §. e ad illam. q. quam decidi per istam. l. z per plures alias z c.

b ¶ Per hõ dico. vide Alex. cõsi. xxv. co. iij. vol. iij. roma. consil. xvij. in secũdo dubio.

~ Andreas Pomate.

c ¶ Licet. vide late Feli. c. si diligenti. de preseri. Fãcre. singul. xcvij. z aliqua per Jas. in repeti. l. quominus. ff. de flumi.

d ¶ Ad questionem quam consului. Contrariũ videtur tenere bal. in. l. cõmissorie. C. de pac. inter empto. et vendito. z in. l. j. in antepenul. col. in. x. q. C. de his q̃ pe. no. z vide omnino Ludo. in. l. j. §. z post operis. j. de ope no. nun. z Adde Bar. in. l. ij. j. de publi. iud. z Imo. in. l. ita stipulatus. in. xvij. col. de ver. oblig. et vide omnino per do. Raph. Ful. in autẽ. sed nouo in re. de ser. fugi. ibi no. loquitur.

~ Andreas Pomate.

e ¶ Ad questionem quam consului. Vide Panor. in c. inter ceteras. de refert. col. iij. z ibi Feli. ij. col. Fãcre. sing. cij. Ang. l. quicunq; C. de ser. fugi. z ibi pau. col. iiij. alex. l. fi. ẽ. de in ius vo. Feli. c. sicut iudet. col. ij. de iudeis. Panor. cõsi. vj. col. v. secundo dubio. rolu. ij. Lepo. consi. xvj. Alexan. l. insulam. ff. fol. mat. z Areti. consi. lxxxiij.

¶ Et facit iste. §. cum Barto. transit Bal. in. l. commissorie. C. de pactis. in: er empto. et vendito. z Imola in lege ita stipulatus. la grande. supra de verborũ

Se quicquam. No. glos. super verbo accidunt z c.

Sid quod quisq; Si res perit anteqũ societas sit contracta perit ei cuius est. si post contractam societatẽ perit: cõmuniter perit. hoc dicit. vel aliter si societas sit re: rerum ipsarũ collatione perficitur. si fit per contractũ non dicitur perfecta nisi celebretur contractus.

Si filiuskami. Filius emancipatus potest pro socio quẽ ipse et pater de peculio z c.

Si seruus. Alienatione extinguitur societas que videtur tacite reintegrata si in eodem actu manumissus perseueraueritq. hoc dicit.

1 ¶ Per pactum non potest fieri quod societas trãseat ab heredes.

2 Pactum per quod aufertur testamenti factio quod non valeat.

3 Societas vectigalis quod transeat ad heredes quãdo sunt apti.

Deo morte. [a] Non potest cõuenire vt societas trãseat ad heredem [b] nisi in societate vectigalis. hoc dicit. ¶ Nota quod † per pactum non potest fieri quod societas trãseat ad heredes. ratio quia impedit liberam testamenti factionem: vt lege cum duobus. paragrapho idem respondet supra eodem. ¶ Ex quo not. † quod pactum per quod impedit libera testamenti factio non valet. per quod dico quod consilium quod dedit Dyn. extra de regu. iur. lib. vj. in. c. quod semel placuit. non valet: vt dixi plene in l. stipulatio hoc modo. j. de ver. obli. ¶ Itẽ no. † quod societas vectigalium non transit ad heredem si heres non est aptus.

Socium qui in eo. In hac actione post mortem veram vel fictam veniunt vsure et interesse contra socium: [c] secus contra heredem socij. h. d.

1 ¶ Que damna z que lucra communicantur inter socios.

2 Donatum ambasiatoribus an sit mittentis.

3 Donatum vni ex fratribus an communicet.

Socius. [d] Damna et lucra contemplatione societatis obuenientia sunt communicanda: secus si contemplatione personę obuenunt licet huius societas fuerit occasio. vides ergo † quod hec lex corrigit precedentem in damnis medicinarum: sed an corrigat in alijs dubitatur. gloss. hic multum se inuoluit. breuiter veritas est illa quam dixi tibi in summario: nam hec verba propter societatem: possunt intelligi duobus modis. vno modo hoc est contemplatione societatis: tunc damna et lucra veniunt communicanda: vt lege cum duobus. §. quedã. supra eodem alio modo potest intelligi propter societatem hoc est quod societas fuit occasio remota. verbi gratia propter societatem habui necesse accedere ad curiam principis: et dum coram principe tractarem negotia placui principi ex quo donauit mihi castrum. certe hoc non facit contemplat. one so-

1 Ao. glos. super verbo accidunt z c.

e

f

a

b

c

d

e

f

obligationibus. et Angel. in. l. si insulam. eodem titulo facit quod nota. Bartol. in. l. stichus. in principio. de pecul. leg. et Bald. et alij supra de in ius vocan. et Ang. in. l. si quãdo. § heredes. de legatis. primo. vide Imol. in capitulo Odoardus. de solutioni. z moder. in. l. si quis id quod. ẽ iurisd. om. iudic. vbi quando loco pene corporalis potest subiogari pecuniaria vel ecõtra. Et adde domi. maria. fozi. in. c. si cũt iudet. columna. xvij. de iude. qui dicit decisionem Barto. hic nota.

~ Andreas Pomate.

a ¶ Ad deo morte. vide Panor. consi. lxxxj. col. ij vol. ij. vbi ponit vnum notabile verbum. vide Alex. consi. xxxiij. volu. ij. vbi dicit qd societas etiam contracta ad certum tempus morte finitur.

b ¶ Ad heredem. Adde tamen si filius vel heres vtitur eisdem institoribus ad societatẽ patrimã deputatis quibus vtebatur pater societas renouatur etiam si esset pupillus habens tutorem vt notanter dixit Bal. in. l. mandatum. in. iij. opp. C. mandat. z hic adde Bal. in rub. C. e. in. ij. col. z qd dicitur societatem vectigalium transire ad heredem intelligitur de primo herede fm glo. in. l. nulla. j. eo. Jo. fab. singularter in. §. solum. insti. e. dicit qd virtute iuramẽti posset trãsire societas ad heredes: sed ratio Bar. hic facit in cõtrarium iuncto. c. nõ est obligationis: vide que dixi. ẽ. in rub. Adde qd societas dicatur tacite renouata. Pau. de cast. consi. ccccxxxiij. Bald. consi. cxiiij. ro. consi. ccccxvij.

~ Andreas Pomate.

c ¶ Socium. vide ar. consi. clxij. col. fi.

~ Andreas Pomate.

d ¶ Socius. Vide Alex. consi. cxxxj. volu. ij. z consil. cxxxiij. col. ij. volu.

~ Andreas Pomate.

e ¶ Societatẽ. vide Aret. cõsi. xiiij. col. iiij.

f ¶ De. q. ambasiatorũ. z facit ad. q. Bar. in. l. si vero. §. j. fol. ma. quia hic videtur cõcludere qd acquiratur ambasiatorib⁹ z ipsam disputauit Odoff. cõcludit. aut donatio fit sub noie. ꝓprio z acquirit ambasiatorib⁹. aut donatur tanq̃ ambasiatorib⁹ ciuitatis z acquirit cõi abb. sicu. in. c. postulasti. de cõcef. ꝑben. refert Jo. cal. cõiungẽdo duas opi. positas in. d. l. q. ꝓprio. z dicit q. si ambasiatores erãt puri noti z familiares et ad quẽ missi sunt: tunc cedant eis aut erant ignoti tunc inspiciẽdã est qualitas rerũ donatarũ. nã quedã plumptiue magis conueniunt mittenti q̃ ipsis: vt puta si donaretur vnus leo. quedã cõueniũt potiuo ambasiatoribus puta si donarentur vestes que eis congruentes essent. et cum hac distinctione trãsit abbas Iz dicat quod Bar. hic et in alijs locis

per istum tex. tenuerit quod cedant ambasiatoribꝰ, b sed dicit Abb. q̃ iste tex. presupponit pro certo donationem factam fuisse socio: pro eo, sed, q. predicta ꝓcedit in casu dubio. Adde bal. post Ly. in l. manifestissimi. §. sed cum in secunda. C. de fur. ad fin. Adde bal. consil. lvij. li. j.

a ¶ Ceruz. in pun. vide qd̃ dixi per istum 3 tex. in l. nō solum §. q̃ alienuz. ē. de pcu.

¶ Andreas Pomate.

b ¶ Remediuz. vide Alex. in l. qi tale in. fi. ff. solu. ma. i. l. quoties 1 C. de preci. ipe. offe. 2 in apostil.

c ¶ Qua re 3 nec. z hanc sequit bal. hic. z Jo. 4 fab. tenet cōtra in instit. de hac §. sed et si quis. z ibi a vide pdoc. 1 in versiculo ij. tu habes hic qd̃ fideiussor non datur hoc beneficium 2 rc. idē Bald. hic et. et Paulꝰ de castro in l. si maritū. fol. mat. z Imo. ff. de re iudic. in l. non tantum cum seq. z Bar. in l. z si fideiussor. eo. ti. z in. l. estichum. §. qd̃ vulgo. j. de sol. z est singulare fm Imo. l. cum filius. in. §. j. de verb. obli.

d ¶ Hoc quoqꝫ. Not. q̃ sicut tacite contrahitur societas, ita tacite dissoluitur. dixi vobis in l. plane. et in l. societas. ē. eo.

e ¶ Andre. Poma. ¶ Facere potest. Vide Ale. ofil. rxiij. col. iij ver. extra glo. 1

¶ Actiōe. Nā dicat nata actio ꝑ socio dicit qd̃ demū finita societate: vt no. bal. i. l. j. in vl. co. C. vt actio. cū here. z ab hrde: vt est gl. no. i. l. sicut. de ac. z obl. z vide bal. z ang. i. l. j. post gl. i. v. col. C. de anna. excep.

f ¶ Andreas Pomate. ¶ Actione. vide Alex. cōsi. lxxx. in. j. volu.

donatio eis facta ab imperatore non sit cōmunis. de qua per glo. in. l. q̃ pro pro. §. procurator vt in ceteris. ē. de pcura. et. l. si vero negotū j. fol. matri. rc. ¶ Item † istam. l. allego ad questionem de duobus fratribus quorum 5 vnus cū pecunia vadit ad curiam regis vel principis et ei similia dona vl lucra obueniunt.

Sitius. Si pretium rei cōmunis cū socio putatur diuisertim a vero socio. tlle putatiuus cōtinetur. non ego cum partem pretij recepertim. hoc dicit.

Socius non condēnatur vltra q̃ facere possit. 1

Frater cōuētus a fratre q̃ nō habeat beneficiū huius. l. 1

Fideiussor q̃ non detur beneficiū huius. l. licet principalis suscipiēs in se id dicū opponere possit. d

Beneficiū huius. l. q̃ cōpetit fideiussori et de ratione. e

Beneficiū huius. l. q̃ non transeat ad heredem.

Ad filium non cōem an transeat.

Verum. [a] Socius nō † cōdemnatur nisi quatenus facere potest vl' 1 dolo ē sist posse facere. q̃ beneficium ad fideiussorem vel heredē f non transit. hoc dicit. Hic dicitur q̃ socius ideo habet hoc beneficium: quia 1 societas hz vim fraternitatis. q̃ro † si 1 frater cōuenitur a fratre vtrū habeat hoc beneficiū glos. tz hic q̃ nō: qd̃ no. 3 ¶ Scōo † habes hic qd̃ fideiussori

si maritū. fol. mat. z Imo. ff. de re iudic. in l. non tantum cum seq. z Bar. in l. z si fideiussor. eo. ti. z in. l. estichum. §. qd̃ vulgo. j. de sol. z est singulare fm Imo. l. cum filius. in. §. j. de verb. obli.

d ¶ Hoc quoqꝫ. Not. q̃ sicut tacite contrahitur societas, ita tacite dissoluitur. dixi vobis in l. plane. et in l. societas. ē. eo.

e ¶ Andre. Poma. ¶ Facere potest. Vide Ale. ofil. rxiij. col. iij ver. extra glo. 1

¶ Actiōe. Nā dicat nata actio ꝑ socio dicit qd̃ demū finita societate: vt no. bal. i. l. j. in vl. co. C. vt actio. cū here. z ab hrde: vt est gl. no. i. l. sicut. de ac. z obl. z vide bal. z ang. i. l. j. post gl. i. v. col. C. de anna. excep.

f ¶ Andreas Pomate. ¶ Actione. vide Alex. cōsi. lxxx. in. j. volu.

nō datur hoc beneficiū. erit ne aliqd̃ remediū b? certe sic. vt fideiussor deuītiet principali z qd̃ principalis veniat z suscipiat in se id dicū: z opponat istam exceptionē in pona sua: tz fideiussor nō potuerit vt dicitis in. l. id ē. §. g hialiter. ē. tit. j. ¶ Tertio no. † qd̃ hoc beneficiū cōpetit defensori. Sed que est rō inter defensorē z fideiussorē. glo. ponit in. l. alia. in pun. ē. fol. mat. z. j. de re iudi. l. si cū procuratore: illa est vera ratio: q̃ fideiussor cōuenitur ꝑ pna obligationes sed defensor cōuenitur ex illa obligatione qua tenetur dominus cui cōperebat illa exceptio. ¶ Itē vides q̃ † istud beneficiū nō transit ad heredē. dicit glo. verū est ad heredē vt heredē: sed vt ad ꝓmunē filiū sic vt de glo. super verbo ceterorū. ¶ Not. q̃ glo. dicit vt cōmunem filiū. vnde innuit quod si est filius mariti tantū nō vxoris: z sic nō cōmunis filius ad eū nō trāsiret hoc beneficiū. de hoc sunt contraria qd̃ dic vt. l. etiam. fol. mat. z. l. non tantum. j. de re iud. z per Ly. C. qui po. in pig. hab. l. assiduis rc.

Contra massarium communitatis agitur insolidum.

Sicum tres. Inter socios inuicem agentes non est melior cōditio occupantis. h. d. ¶ No. glos. qd̃ † potest agi insolidum contra massarium ciuitatis vel vniuersitatis. vt hic probatur et. j. e. l. actione. §. si communis rc.

Hoc quoqz. [b] Opp. j. fol. ma. l. etiam. §. licet. gl. dicit speciale in odium mariti. Pet. tenet contrarium quia licet maritus ꝑpter culpam teneatur: non tñ amittit beneficiū qd̃ habet ne exigatur nisi in quantum facere potest[c]. ita tenet glo. C. de rei vxo. actione. l. vnica. §. cū autem. z Pet. in. d. l. etiam. §. licet. j. solu. matri. rc.

Voluntate. No. qd̃ sicut tacite cōtrahitur societas: ita tacite dissoluit. dixi in. l. plane. et. l. societatem. ē. e. rc.

Agendo actione pro socio quando extinguitur societas.

Actione. [f] Pro declaratione huius. l. reuoco in dubiū qua actione proposita soluitur societas. Respōdeo debes † scire sēm veram op. qd̃ actio pro socio potest proponi vt aliquid cōmunicetur: vt. ē. eodem. l. si actum. et. j. ea. l. §. nonnunq̃. et tūc pertalem actionem non extinguitur societas. quādoq̃ ꝑponitur actio pro socio vt alteri ex socijs detur pars sua vt in personalibus prestationibus, que venit in hoc iudicio: vt dicta. l. si actum. supra eodē z. Isto casu secundo statim cum ego ago vt mihi aliquid detur video: habere animum dissoluendi societatem: vt hic loquitur tex. rc.

Protestatio potest fieri per procuratorem etiā si non habeat speciale mandatum.

Renuntiare. Renuntiatio potest fieri per se et per procuratorem etiam generalem. h. d. ¶ Not. qd̃ † protestatio potest per procuratorem fieri etiam si non habet speciale mandatum. licet glo. aliter videatur dicere in. l. j. §. j j. de lib. agno. veruntamen intellige istum. §. quando procurator renuntiat ex causa. nam sine causa nō posset reuocare factum a domino specialiter: vt. l. si hominem. ē. titu. j. rc.

Item scriptum.

Item scriptum. Procuratori facta renuntiatio hz effectum si a dōs ratū habuit. h. d. Sed an ꝑcurator possit istam renuntiationē acceptare. dic vt dixi. ē. §. pri. ex causa iusta pōt. alꝭ non rc.

Morte vnius. No. istū. §. q̃ tz morte finiatur societas nō tñ actio finit: sicut in actione mādati distingnitur scientia ab ignorantia.

Si vnus ex socijs. Inter socios tempore diuisiōis are partē assumitur dos ab eo qui sustinet onera matrimonij. h. d.

1 Duo rei qñ dicantur socij. Itē quando videant inuicem fideiubere.

Si vnus ex socijs. Ista. l. allegat Ja. de are. † qñ duo rei dicant socij: z dicit ipse q̃ rūc sunt qñ est actū vt lucrū z damnū fit cōe: de quo dixi in. l. si duo. ē. si quis cautio. allegat etiā ad hoc qd̃ duo rei videantur inuicem fideiubere: de quo plene dic vt. l. vir vxori. ē. ad velleia.

a **Si vnus ex socijs.** [a] Hodie istud lucrum vsurarum est illicitum: ideo nullo modo cōicatur: vt. l. cum duobꝰ. §. fi. z. l. seq. ē. eo. ti. rc.

b **Nemo** [b] **ex socijs.** Vide vna z glo. [c] in verbo alienare. ex qua no. quod † quilibet ex socijs pōt tota rē alienare nisi in duobus casibus. l. si fraude alienet z ceteri cōtradicant. qd̃ intellige verū in mercibꝰ z alijs rebꝰ quas socij venales habebāt: z tūc qz seipsos, ꝑposuisse vident ad vēdendū: vt. d. l. eius qui. ē. si cer. pe. z. l. iiij. in princip. ē. de exer. Jn alijs rebus intelligo. l. nostram simpliciter ꝑout facet qd̃ nemo pōt alienare nisi partem suam rc.

Illud queritur. Dolus commissus in perdendo facit perdere beneficium: secus si committatur in non acquirendo. hoc dicit.

1 Stipulatio apposita incōtinēti z continens idē an inducat nouationem.

2 Stipulatio penalis an nouet precedentem obligationem.

b **Do societatem.** [a] Si contractui suo risgertiū subiciat stipulatio cōtinēs idē nouat prima si actum est nō aliaꝭ. Itē c stipulatio penalis non nouat precedentem obligationem ex causa onerosa contracta. hoc

1 dicit. ¶ Quero † vtrum stipulatio[c] continens idem d

e apposita incontinenti nouum contractum pariat. tex. dicit hic quod sic si hoc agatur. glos. dicit quod hoc videtur agi in dubio secundum ista iura: hodie e secus. ego dixi quod in dubio non presumitur nouatio: q̃n stipulatio apponit incōtinenti: vt dixi in. l. fin

2 gularia. ē. si cer. pe. ¶ Quero vtrū stipulatio pena f lis nouet pcedētem obligationē. videbis in. l. predia. j. de act. empti. rc.

1 Veuis culpa que dicatur.

Andreas Pomate.

¶ Si vnus ex socijs. Vide aliquid per Alex. l. q̃ poterat. j. ad trebel. col. ij.

¶ Nemo. Jn pin. huius. l. rc. declara vt per bal. in. l. j. C. qui te. fa. pos. z an vnus socius possit stipulari sociētati sue: vide Bal. qui videt tenere q̃ si in. l. si absentis. C. si cer. pe. vide tñ Innoc. quē ipse allegat in. c. dilecta. de excess. prela. bene faciunt no. per Bart. in. l. eandē de duo. reis. z bal. in. l. si cū re. si cer. pet. z hic adde Bald. in rub. C. e. in. ij. colū. z aliquid ꝑ Ludo. ro. in. l. de pupillo. §. fi plurium. de oper. no. nūtia. z an vnꝰ ex mercatoribus socijs possit liberare debitorem: vide ang. oino in. l. si vnꝰ in pin. z text. ē. de pac. vide bal. in. l. si cū re. si cer. pet. z hic habes glo. no. q̃ socij dicunt habere inter se tacitū mandatum a lege facere ea que vtilia sint societati z ita facrū vz qd̃ tene mēti ꝑpetuo qz forte non repies, alibi. facit qd̃ habet in. l. de pupillo. §. fi plurium. de oper. no. nun. z qz istud non est vsq̃ quaq̃ verū. vide qd̃ dixi post bar. in. l. ij. C. de consor. eiusdē lit. z vide Inno. in. c. dilecta. de excess. pla. z an vnꝰ ex socijs ꝑsumatur vendere cum consensu alterius. vide Bal. in. l. in familie. C. fa. er. z ibi etiā ponit cui incūbat onus ꝓbandi rē tanto ꝓtio ꝑēditā esse: ad qd̃ vide bar. in. l. si mrē. §. coheredes. ē. fa. erc. alꝭ est in. l. si inter. z ad hāc gl. hic vide q̃ dixi i. d. §. fi pluriū. Adde an socij videantur hꝫe mandatū in ꝑiudiciū socij. Pe. de ancha. ofi. cccxxxiij. z. cccciij. z an socius possit facere ꝓtractum noie societatis in gñe nō expresso noie socieū. Vide bal. ofi. lxxxviij. li. ij. z an socius soluēs mille noie suo: an videat soluisse de suo in rotum vel in partem. vide Bald. consi. liij.

Andreas Pomate.

¶ Nemo. vide ale. r. l. si socij. ff. si cert. pet. z in. l. seruī electiōe. col. iij. ff. de le. s. z ofi. lxxx. vol. iiij. z ofi. lxxviij. e. vol. z ofi. clxxxv. in. j. colū. vol. ij. vbi ponit an socij videant adinuicē habere mandatū. z cōsil. cliij. col. fi. vol. eo. z consi. ciij. col. fi. vol. iij. vbi dicit q̃ socij nō videt habere mandatū ab alio fratre ad fidi pte iudicandū. Et vide an socij confiteant ad inuicē hꝫe mandatum. Alex. in. l. de pupillo. §. fi plurium. ē. de ope. no. nun.

¶ Vide vnam glossam. Item vide Baldum in rubri. C. eodem. in. vj. col. Roima. in. l. si pluriū. j. de ope. no. nuntia.

¶ Duo societatē. in pn. huius rc. Et qualr casus huius. l. pcesserit. vide bart. in. l. ita stipulatus. ē. in. xxiij col. de verb. oblig.

¶ Stipulatio. limita hoc vt ꝑ bar. in. l. si quis cū aliter. z ibi docto. de verbo. obli. et in. l. predia. j. de acti. emp. in. ij. col.

¶ Socij socio. Que culpa veniat i societate vide bal. in. l. pign. in. xliij. co. C. de pig. act. z in rub. eo. in fi.

And. po. ¶ Socius socio. Vide ale. r. ofi. cxxxiij col. ij. volumi. ij.

1 † qñ dicat culpa leuis: alias habuistis qñ dicat culpa leuis: vt. l. si putator. §. 7
a ad. l. aquil. que docet a facere articu- 8
los: ⁊ hoc ꝓcedit in societate ꝓtracta. 9
Si vero incidenter ꝓtahit societas
tunc inspicit qñ est. vt. l. heredes. §. nõ
tim. §. fa. erc. ⁊ de ista leui culpa vide in
l. quod nerua. §. depositi.

~ And. Po. a ¶ Que docet. vide Alexã. ꝓsi. cexpiij. col. j. ⁊. iii. ⁊. v. volu. ij.

1 ¶ Arbitratorum duo sunt genera.
2 Reductio quo iure petatur:
3 Quis probat arbitramentum iniquũ vel equum.
4 Reductiõi ad arbitrium boni viri an renuntietur.

Si societatem.

Sententie arbitri oino
est parendũ. Sententia
vero arbitratoris redu-
citur ad arbitriũ boni viri. h. d. ¶ No-
1 ta ꝙ † arbitratoꝝ duo sunt gña. Pri-
mũ qñ assumitur super lite diffinieda
per sententiam fin qd iudex faceret.
Secũdum qñ assumitur sup ꝓtractu:
vt patet: ex hoc dices tu arbitratores
qui assumunt super lite potuerunt ar-
bitrari ⁊ eoꝝ arbitramenta non redu-
centur ad arbitrium boni viri. Respõ-
deo nõ est verũ: qꝝ semper arbitramẽ-
tum ꝛc. vt in aur. vt diffe. iudi. §. j. vñ
arbitratoꝝ assumitur primo modo. vt
nos transigimus super ista lite eo mõ
2 quo talis dixerit. ¶ Sed † quero quo
iure petatur. Respondeo qñ sumitur
super contractu bone fidei dic vt in l.
vnde si neruo. Si nañ adhibet sup cõ-
tractu stricti iuris: tunc officio iudicis
vt. l. si libertus. j. de ope. libe. ¶ Que-
3 ro † quis debet pro bare an ille qui di-
cit arbitramẽtũ esse iniquũ: an ille q̃ di
cit esse equum. ꝛexp. in. l. vnde si neruo.
dicit ꝙ ille qui dicit iniquũ nisi iniqui-
4 tas manifeste appareat. ¶ Item † q̃ro
nunquid possit renũtiari ꝙ non re-
ducatur ad arbitriũ boni viri. Dy. tan
git in. l. quidam cũ filiũ. j. de ver. obli.
in. c. scienter. extra de reg. iur. in. vi. ⁊ p
Buil. in. l. si vn⁹. §. illud nulla. §. de pa
ctis. ⁊ per canonistas in. c. quintaual-
lis: extra de iureiur. in antiquis.

1 ¶ Dictio vt: inducit modum.
2 Verba ea conditione quod nõ faciãt conditionem nisi natura verborũ hoc importet.
3 Ad arbitrium boni viri quãdo recur-ratur.
4 Bonus vir in causa reductionis est iudex.
5 Arbitratoꝝ qui inique arbitratus est an poterit iterum arbitrari.
6 Pignora data iniquo arbitratori non retinentur pro sententia iudicis redu-
centis.
7 Que sit differentia inter arbitrum et arbitratorem.
8 Arbitramentum est quedam transactio.
9 Si in compromisso dicitur quod possit cognoscere de iure et facto pronuntiare tantum de iure qd erit arbiter.
10 Modo iudicij ꝙ non possit per partes remitti.
11 Sententie arbitri debentis pronuntiare de iure an stetur.
12 Ex modo ꝓcedendi potest cognosci an quis sit arbiter vel arbitrator.
13 Qui processit vt arbitrator qd non possit redire ad viam arbitri.
14 Ex sententia arbitratoris quod oriatur actio.
15 Sententia arbitratoris non habet executionem paratam.
16 Lex cum antea. C. de arbi. ꝙ nõ habeat locũ in arbitratore sed in arbitro.
17 Sententia arbitratoris quo iure reducatur ad arbitrium boni viri.
18 Quilibet habens exceptionem potest etiã si nõ conueniatur implorare officiũ iudicis ne molestet ad aduersario.
19 Iudex principalis cause quod sit iudex in causa reductionis.
20 Testes ad perpetuã rei memoriã: qd examinari debẽt coram iudice rei.
21 In reductione non recurrit ad inuicem arbitratoris sed partium.
22 Reductio intra quantum tempus peti possit.
23 Officiũ iudicis qd dat ad rescindendũ id qd iure cõi valet finitur anno vtili.
24 Petitioni reductionis ad arbitriũ boni viri an renũtiari possit.
An videatur renuntiatum si fit dictum qd possit de iure vnius accipere ⁊ dare alteri in parua et magna quantitate.
25 Que dicat magna vel parua quantitas.
26 Arbitramentum an possit detegi equũ vel iniquũ ex nouis probationibus.
27 Quã arbitratoꝝ acta: ⁊ dicta testium qd possint per testes probare.
28 Vt detegatur iniquitas arbitramenti quid sit probandum.
29 Arbitratoꝝ qñ possit testificari de gestis coram se in causa reductionis.
30 Clausula in cõpromisso: qd ex nunc partes emologauerunt laudũ: qd non tollat reductionem.
31 Iuramentũ interpositũ sup renuntiatione reductionis ad arbitriũ boni viri quid operetur.
32 Contra succumbentẽ in causa reductionis an possit exigi pena.
33 A sententia arbitratoris petitur reductio a sententia arbitri non: ⁊ de ratione.
34 Arbitratoꝝ an arbitrek etiã partib⁹ absentibus.
Arbitratoꝝ an esse possit exbannitus et excommunicatus.
Habens dilucida interualla.
Filiusfamil.
Presbyter quod non possit compromittere.
Arbiter quis esse possit.
Quis compromittere intra quãtum tempus arbi-

~ Andreas Poma.
a ¶ Arbitrorum. Adde in materia huius. §. que scripsi infra in hoc. §. verticulo quero vtrum possit reuocari. Item adde quod huic arbitrio boni viri non potest renuntiari: quia semper intelligitur si equum arbitratus fuerit: ita Paul⁹ de castra in lege tres fratres. ⁊ in. l. tale pactũ. §. qui pro uocauit. ff. de pactis. Alexander consilio vigesimoterti o colum. quarta: volumi. ij. qd intellige etiam si esset iuratus vt per Alexandrum consil. centesimorti = mo colum. tertia volumine secundo Roma. consilio nono ⁊ in con 2 filio vigesimoseptimo Panormi. consilio septuagesimoseptimo colũ. quinta volumi. secũdo Felin. in capitulo proposuisti colũ. quinta. de probationib⁹. barbatias consilio decimosexto secũda col. volumi. secundo. Arezinus consilio nonagesimo Federic. consilio centesimo vigesimoquinto et consilio centesimoquadragesimosecundo vbi ponit quid iuris quando esset iuratum Alexand. consilio quinquagesimotertio columna quinta volumine tertio Ancha. consilio centesimoseptuagesimoseptimo vbi ponit quid si esset iuratum vel data ampla potestas: et per statutum ⁊ Baldum consilio ducentesimoquinquagesecundo in secunda parte Sozi. consilio vigesimoquarto in primo dubio.

a b

tretur.

Arbitrorum enim.

Bonus. §. est: et sic procedit quia primo ponit thema questionis ꝓout fa- 3
ctũ est in principio legis. ¶ Secũdo
ponit questionem ꝓout debuit fieri.
¶ Tertio ponit vnam suam distin-
ctionem conferentem ad determina-
tionem ꝓquestionis. ¶ Quarto de-
terminat questionem. ¶ Quinto de-
clarat vnum dubium circa ꝓmissa.
secunda ibi: existimo. tertia ibi: arbi-
trorum. quarta in lege in proposita.
quinta in lege quid enim. verticulo il
lud. in summa. hoc dicit. Sententie
arbitri omnino est parendum. Sen-
tentia vero arbitratoris si fuerit ini-
qua reducitur ad arbitrium boni viri
hoc dicit. ¶ Opponit ad principiũ.
hic b innuitur quod per dictionem vt
inducatur conditio. Contra imo in-
ducitur † modo: vt no. in. l. demonstra
tio. in fin. j. de cõdi. ⁊ demonst. ⁊ C. de
his que sub modo. l. j. et ibi not. sed
solue ꝙ hic ponitur conditio impro-
prie. i. modus vt dicamus ea cõditio-
ne. i. eo mõ vel eo tenore: vt dicit gl. j.
ex qua no. † quod licet verba dispoſi-
tionis dicant ea conditione tenetur.
tamen illa non faciunt conditionem
si natura verborum hoc nõ importat.
simile in. l. meuia. j. de manu. testa. ⁊. l.
ij. §. fi. de donat. ¶ Item oppo. quod
sunt alia genera arbitratorum: vt. l. 4
arbitro. ⁊. l. ab arbitro. §. qui, satisda. c
cog. Solu. vt in glo. ¶ Oppo. quod
non semper stetur sententie arbitri: vt
l. arbitrorum. C. de arbi. So. intellige
verum hoc: si dolus malus abest qd
dic vt. l. ita denum. §. de arbi. ¶ Op
ponitur et videtur quod non reduca 5
tur ad arbitriũ boni viri nec recedat d
a persona: vt. l. si quis arbitratu. j. de
ver. obli. gl. in. l. in proposita. solue fin
quosdam. quod hic loquit in iudicijs
bonefidei: ibi in iudicijs stricti iuris:
hec non est vera per. l. si ita cotra. §. e.
et per. l. si libertus. j. de ope. lib. et per
hac. l. in proposita: ibi eo magis
qd iudiciũ bonefidei est: quasi dicat
idem esset si esset stricti iuris. Soluit
glos. ergo † aut arbitrator arbitrat: si
inique: ita recurrit ad arbitriũ boni
viri vt hic: aut nõ arbitrat: ⁊ tunc nõ
tener cõtractus nec etiam recurritur
ad arbitrium boni viri: cum nõ rece-
datur a psona siue in cõtractibus bo
nefidei: vt. l. si ita cotra. §. eo. et. l. si. C.
de contrahen. empt. siue in contracti
bus stricti iuris: vt. d. l. si quis arbitra c
tu. cum simili. Ista est vera intelligen
do recte: ratio qꝝ eo ipso qd arbitrat
contractus est perfectus. et ex eo ori-
tur obligatio et actio cui potest defer
uire officiũ iudicis reducẑdo ad arbi
trium boni viri: vt hic: et. l. vnde si ner
ue. j. eodem. ¶ Sed quãdo nõ arbi-
tratur tunc contractus non est perfe- c
ctus nec ex eo oritur obligatio vel a
ctio: merito si non est cui adhereat et
cui deseruiat officiũ iudicis in reduc-
ẑdo ad arbitrium boni viri ergo ꝛc.
et ideo si cõtractus fuerit perfectus
et cõpromissum fuerit in arbitratore
super aliquo accessorio: licet arbitra-
tor nũquam arbitret: poterit recurri
ad arbitriũ boni viri super illo accesso
rio: qꝝ subest contractus cui officium
iudicis deseruiat: arg. de contrahen.
emp. l. sue rei. cũ. l. seq. ⁊. l. si in emptio
ne. in pn. ⁊. l. domũ. ⁊ istũ passum de-
clarauĩ plene in. d. l. si quis arbitratu.
de ver. ob. ¶ Querit gl. quis † est iste
bon⁹ vir ad quẑ recurrit? Respõdet
ꝙ iudex: vt. l. continuus. §. cum ita. j.
de ver. obli. ⁊. §. de eo qd certo loco. l.
quod si ephest. et. l. vir bonus. j. iudi.
sol. ⁊. j. de iniur. l. sed si vn⁹. §. alt ꝓtor.
et. §. de procura. l. seruum quoq. §. ait
ꝓtor. ¶ Querit gl. si inique † arbitra-
tus est an possit iterum arbitrari? et
arguit pro et contra: dic quod in arbi
trando si seruauit formam compro-
missi functus est officio suo: nec po d
test iterum arbitrari: secus si formam
compromissi non seruauit: vt. §. de er-
bi. l. quid tamen. ¶ † Querit gloss.

b ¶ Opponit ad principium. hic: ad de Bartolum in lege quibus die bus. §. emi lius. de cõditionibus et demonstrationibus.
¶ Bonus vir. Adde que habes post Bartolus in. d. §. cum ita.
~ Andreas Poma.
¶ Bonus vir. Vide Fel. in capitulo primodecima septima columna ⁊ vigesima in versi. quarto not. de constitutionibus ⁊ ex hoc sequitur quod si le qui potest arbitrari aliq̃d arbitrio boni viri debet sequi statuta et cõsuetudines loci p Alexan. cõsilio. cexpiij. volu. ij.
¶ Arbitratus est per Bal. in fi. in. iiij. q. C. de ꝓtrahẽ. emp. et qd si nulliter est arbitrat⁹. Adde fin Alex. in. c. dilecto. extra de ap. ⁊ an si data est potestas arbitrio septies pronuntiandi possit post latum laudum iterum pronuntiare: vide Pet. de Ancha. consi. cexpiij.

a ¶ Pignora. Adde Bal. in l. fi. in. p. q. C. de contrah. ē. emp. ⁊ ibi etiam quid in pena ⁊ fidemissoribus. Adde an laro lando cōtra principalem qui dedit fideiussorem possit fieri executio contra ipsum fideiussorem. Pe. de Ancha. consi. xxxiiij.

Andreas Poma.

a ¶ Pignora. Vide Francis. de curte i tractatu seq. questione xviij.

b ¶ De apparatu. vi. de per eundem in. d. l. §. et post operis. et Bald. in. l. h in seruū. §. si iudex. de arbi.

Andreas Poma.

c ¶ Primo. Vide Jas. in. §. omnium. j. colū institu. de act. ⁊ quid differat arbiter a iudice. vide Ang. Aret. in. d. §. omnium. Ale. f in consilio g xiij. colum. iij. volu. j. ⁊ in. l. j. §. post operis. ff. de oper. noui nunti. o ia. in tractatu. de arbitr. in. j. charta. j. et. ij. col.

d ¶ Arbitratorem. De istis differentijs plura vide p do. Anto. ⁊ Imo. in. c. quintauallis. de iureiurando. i Adde Spec. in ti. de arbi. §. j.

Andreas Poma.

e ¶ Arbitramentum. Vide ad hoc remissiue Alexan. consil. cxix. colum. ij. volumi. ij. et consil. xix. colum. ij. volumi. iiij. et consi. xiij. colum. iij. volumi. j. car. consi. cxlj. colum. ij. Anan. consilio. xvj. colum. j. Sozin. consilio. lxxv.

f ¶ Sequereť. Vide qd not. Ludo. in rub. de arb. in k pin. xiij. char.

g ¶ Lite. Vide qd not. Ro. in rub. de arbi. in princi. in xiij. charta.

h ¶ Transactio. et qualiter intelligatur quod arbitramentum est trāsactio. adde Bar. in. l. quod si ephesi. §. j. §. de eo quod certo loco. ⁊ Bartol. in. l. fur. §. qui iusta. §. de infami. et late Bald. in. l. j. C. si adnersus i transactionem. in. l. ij. ad. ti. C. de sacrosan. eccle. et in l. preses. ad finem. C. de transac. ⁊ in. l. sed si in seruum

a virum pignora[a] data iniquo arbitratori retineantur pro sententia iudicis reducētis ad arbitrium boni viri seu vt bonus vir. ⁊ determinat glo. quod non: vt. j. iudic. solui. l. iij. in pin. ⁊ l. penul. quod no. ¶ Sumus expediti de apparatu[b] veniamus ad materiam.

b

7 Primo †[c] quero que est differentia inter arbitrum ⁊ arbitratorem. [a] Ja. de Are. vt Ey. refert. C. de epis. audi. l. si qui ex cō sensu. circa princi. dicit quod arbitrator semper assumit circa contractū. arbiter vero assumitur in lite. Istud videtur cōtra. l. si de meis. als idem pomponius. §. recepisse. §. de ar bi. et contra. l. j. §. inde queritur. j. de i noui ope. nuntia. et. C. de iudic. auf. si k vero contigerit. in corpore vnde sumitur: ideo quidam dicunt quod arbiter est ille qui habet iudicare de iure sim ordinem iudiciarium: arbitrator vero est ille qui assumit de iure ⁊ de facto: si bene aduertis. istoū opiniones nō discrepant. nam arbitramentum †[c] quod assumitur super lite dici tur quedam transactio: vt no. in auf. l vt diffe. iudi. §. primo. vnde dicitur ar m bitrator assumi super contractu. transactionis ineundo: semper ergo vt vides arbitrator assumitur super contractu: et istud placet: dices tu. scōm hoc sequeretur[c] q̄ arbitrator assumptus super lite[s] nunquam poterit in n torū absoluere vel in torū cōdēnare:

quia si arbitramentū est transactio:[b] transactio nullo dato vel retento non valet: vt. l. transactio. C. de transacti. Respondeo. transactio est genus contractus continens sub se omnem modum per quem a lite receditur: vt. l. ij. §. de iureiurando. et sic ideo intelligas quod arbitramentum est quedā transactio in genere hoc est quedam conuentio per quam a lite receditur: non intelligas de transactione in specie in qua requiritur quod aliquid detur vel retineatur: et sic poterit in totum absoluere vel in totum condemnare.

¶ Quero quid[d] si est dictum quod possit cognoscere[k] de iure et de facto: pronuntiare tamen debeat de iure: an erit arbiter vel arbitrator: puto quod erit arbiter: quia etiam iudex aliquādo cognoscit summarie et de plano: vt. l. ne quicquam. §. de plano. §. de of fic. proconsul. et lega. et. C. de naufragijs. l. de submersis. plene extra. de verborum significa. c. sepe contingit. in clemen. Dices tu. istud videtur falsum: [l] quia ordinem iudiciarium non possunt partes remittere.[m]: vt. l. ij. §. sed quia veremur. C. de iureiurando propter cal. et quod no. in auten. offeratur. C. de lit. contesta. et in capitulo de causis. extra de offic. delega. et[n] qd not. de re iudic. c. fina. lib. vj. Respondeo †[o] concedo quod nō possunt remittere iudiciorū solennitatem quā-

consilio. lxxxij. libro primo et in consilio. xl. colum. j. in v. volumi.

Andreas Poma.

¶ Quero quid. Vide Alexand. in. l. nemo potest. ij. colum. de legat. j. Felin. in capitulo quoniam contra. colum. ij. de proba. Alexan. consi. xcvj. colum. ij. volu. j. et considera an dictum Barto. procederet quando tales arbitri eligerent ex forma statuti tunc enim nō haberent iurisdictionem a partibus ⁊ sic cessaret ratio Bart. Alexand. sequitur Bart. consi. xxij. colum. penul. volu. v.

¶ Cognoscere. Vide tamen per eūdem not. in. l. diē proferre. §. stari. §. de arbi. hic adde Salicetum. in. l. cum antea. C. de arbi.

¶ Falsum. et sic no. ex primo dicto quod partes nō possunt facere quod in causa procedatur summarie: et de plano: de quo vide concor. per Dordernos in l. nemo potest. de leg. j.

¶ Remittere. Adde ad hoc quod scripsi in. l. ius publicum. §. de pactis. Adde Bart. in. d. auf. offerat. in fin. et adde Sali. in loco proxime allegato.

a ¶ Coram arbitro. facit. l. diem proferre. §. si quis litigatorum. supra de arbitr. et adde quid si arbiter eligit vnam viam in pronuntiādo an aliam eligere possit: vide Bartolum in. l. si dominium. infra de fur. et Spec. in titu. de arbi. §. sequitur. ⁊ Jacob. butri. in. l. prima. §. de iudi.

do litigant coram iudice qui habet iurisdictionem a superiore: secus quando litigant coram arbitro[a] cui ipsarum partium consensus dat notionem: et ita obseruat consuetudo quod nota.

b ¶ Dictus est. In hac a q. licet barto. hic non decidat tamen ipe in l. diē proferre. §. stari: expresse firmat quod sententia nulla sit: et ei stari non debeat si est iniusta: et pro contra sus litigatoris per. l. non distinguemus. C. de consti. eodem titulo: sed contrarium tenet domi. Antoñ. in. c. ex insinuatione. de rescrip. quia dicta verba qd debeat sententiari de iure potius sonant in monitionem quam in conditionem. per nota. per Joannem andr. in. c. ex insinuatione quod retuli insti. de actio. in. §. bonefidei. in fine. quia arbiter debet pronuntiare de iure. l. j. §. de arbitris. l. ij arbitrator possit in aliquo ledere partem. l. si de meis. §. recepisse. eodem titulo. et sic videtur expimi quod tacite inerat in arbitrio. ideo non operatur expressio. l. secunda. de lega. j. sed domi. Joan. in dicto. c. ex insinuatione: dicit qd contra An. fortiter facit quia licet quo ad hoc vt arbiter faciat litem suam videatur dicta clausula inesse si aliter faciant. in. l. penultima: coniuncta gl. alias prima. C. de pactis. tamen ad validitatem sententie et commissionē pene non videtur inesse argu. q̄ stari debeat sententie arbitri sive equa sive iniqua sit: als cōmittit pena. d. §. stari. ⁊ ideo vt expimit als q̄ sit: cū expimat ad rollēdi effectū pene. facit. d. §. de officio. et ideo cum aliter expimatur quam infit debet aliter operari. l. tertia. §. si filius. de liberis et posthumis. et not. in dicta. l. iij. per Bartolum et bene facit quod ibi no. Barto. in fi. in dicta. l. iij. quando expimit arbiter tempus solutionis in sententia nō admittitur purgatio more. Item pro ista parte adducit q̄ quando transfunditur illud quod de iure inest in forma mandati hominis non videtur a forma recedendum. c. cum dilecto. et ibi not. de rescrip. licet domiñ. Anto. nitatur ad illud. c. respondere. sed eius responsio non videtur enarrare contrarium: et hec pars videtur secundum eum verior: et magis practicatur: pertin quādo cōpromittitur in aliquem tanquam in arbitrum et arbitratorem hoc acto quod possit procedere de iure et de facto et determinare de iure rātum: nam quotidie dicitur sententiam fore nullam ex eo: quia non pronuntiauit de iure secūdum quod tenebatur secundum eum: et per eundem in capitulo quintauallis. in. iiij. differentia de iureiurādo. posset forte dici tenendo opin. domi. Anton. quod talis arbiter dicatur de iure pronuntiasse cum clarum sit de iure tenere sniam talem iniustam cōtra ius litigatoris. ergo cum a iure permissum iudici si hoc ergo valide facere posset seruata est forma compromissi. igitur per doctores in capitulo quintauallis. quero quid si simpliciter compromittatur in aliquem an

in dubio intelligatur in arbitrum: dicas quod sic nō vt arbitratorem secundum Specula. in titulo de arbitr. ad finem. versiculo quid si simpliciter. quod sequitur dominus Joannes in lege prima. §. et post operis. de oper. no. nunti. et hoc quando vtrocq; casu fieri potest secus si vt in arbitratorem tantum fieri possit: quia intelligitur

¶ Quero quando dictum est[b] vt debeat† sententiari de iure: an tunc debeat eius sententie stari si est iniusta: videtur quod sic ex eo quod est arbiter. In contrarium videtur propter

eo modo factum quo fieri potest. argumē. lege quoties. de verborum obligationibus. sta intelligit dominus Joannes in dicto. §. et post operis. quod nota. et adde quod not. docto. in lege episcopale. de episcop. audi. Et idem notat dominus Joan. in capitulo primo. de lit. contesta. dixi in lege ius publicum: supra de pactis. post Bartolum sed quid si arbiter elegit vnam viam in prosequendo: an aliam eligere possit in procedendo: vide Bartolum in lege si dominiū. infra de furtis. et Speculatorē in titulo de arbit. §. sequitur. et Jacob. butrig. in lege prima. supra de iudi. sed retento eo themate quod debeat de iure pronuntiare: an intelligatur de iure communi vel municipali. Vide Baldum in lege quicunque. codice de seruis fugitiuis. in quarta columna. vbi videtur tenere quod de iure communi tanquam nobilior: et idem Joannes Andreas in titulo de arbi. §. excipitur. circa principium. Bald. contra. in lege iustitia. supra de iusti. et iure. qui mouetur per nota. Innocen. in capitulo certificari. de sepultu. vbi vult quod si quis petat quartam que sibi debetur de iure communi intelligitur etiam petere eam que debetur de consuetudine: sed an ius ciuile vel canonicum: Baldus dicit quod ad ius ciuile de quo iure statutum ita dicit in lege finali. de success. edict. et in lege secunda. et lege si nondum. codice de furtis quod intelligit Baldus quando loqueretur in materia ciuili: secus si in materia statutorum repugnaret: quia quia loqueretur de matrimonio vel de vsuris: quia in hoc ius commune corrigitur per ius canonicum facit trigesima materia questione quinta ad apostolicam: ⁊ vide aliqua bona verba per Baldum in lege si quando. C. de inoffic. testa. In eodem versiculo quero quando dictum est: vide nota. per Baldum in lege non codicillū. codice de testamē. ⁊ Joan. de andre. in capitulo innotuit. de officio delegati. et Imolā in capitulo ex parte. de arbitr. adde quod Bald. in lege si seruus plurium. §. finali. post Bartolum de legatis primo: dicit quod si fuit compromissum in aliquem vt in arbitrum et arbitratorem secundum pronuntiando accumulat vtranque potestatem quod hoc casu poterit peti hec reductio etiam reductio sue sententie propter iniquitatem sicut arbitratoris quia hoc est magis equum: et ideo in hac mixtura pecuniare debet argumen. eius quod not. in. l. si vir. in fin. infra pro donato. et hoc etiā ponit Imo. in lege nemo pōt. de legatis primo. et ibi dicit qd hoc est singulariter notandum: et quod non meminit alibi

hoc fecisse. et ibi hoc limitat domi. Joan. nisi essent in sententia hec verba omni modo via iure et forma quibus ꝛc. quia tunc videtur se referre ad viam effectoriam: et sic ad viam arbitri: alias dicit recurrendum ad confecturas: et adde tex. in. l. quamquam. et in lege in testamento. codice de testam. milit. vbi quis semper videtur exercere viam ordinariam: a ꝛ illa fura ibi ad hāc q. inducūt doct. ꝛ ad de ea que dicit dom. Joan. in fi. in. d. j. nemo potest vltra ea q̄ primo dixit. Item circa id qd̄ dixit hic quod bar. c vide quod dixi in. l. j. in princip. in fi. versiculo. sup. a de edend. et adde Baldus in. l. si seruus plurium. j. de legatis primo. vide Ludo. in rubrica de arbitris. in fine decime charte. et per Guidonem de fuza. in lege si quis ex consensu. codice de episcopali audien. et Bartol. in lege prima. C. de arbitris. et in dicta lege non codicillum. et ibi dixi post cum. Adde an et quando impositum est arbitratori quod sententiet. de iure: an eius sententie sit standū: quoddam consilium inter consilia Bald. cccclxxvij. quod incipit Joannes ꝛ Federicus libro quarto. satis late ibi videbis quod sententie sit standum et inquantū c tangitur an cum dictum est quod pronunciet de iure debeat intelligi de iure communi vel municipali vltra ea que plene tradit Feli. in capitulo ius generale. prima distinc. adde quod Baldus cōsilio. cccclxxvj. dicit quod quando proferitur inter duos homines eiusdem municipij debet intelligi de iure municipali: si autem diuersi municipij debet intelligi de iure communi. vide etiam Romanum consilio. cccliij. vbi ponit quod renuntians omni iuris auxilio d. f ctur renuntiare etiam iuri communi. Quo vero ad tertium cum est accumulata potestas arbitri ꝛ arbitratoris quam viam elegisse videatur in pronūtiando: adde eūdē Alex. ofi. xiij. ꝛ. xcvj. lib. j. p Ro. vnum verbū. consi. cclxv. per Bal. vbi. ē. b

b ✠ And. po. ¶ Dicū est. vide Lāfra. in tractatu de arbi. charta. xxiij. in prin.

✠ Andreas Pomate.

a ¶ Respondeo. Vide Lanfran. in tractatu de arbi. char. xxiij. q. ij. Alex. ꝛ ibi scribentes in. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de lega. j. et Arer. consilio. cxxxviij. Cum. consilio. vij. col. ij. Alexā. consilio. xiij. columna. iij. volumine p. mo. Barba. consil. xlj. columna. vj. volumine primo. Car. consi. xxix. co. iij. Barba. in ca. fecido. de offi. dele. ꝛ in dubio videt renuntiare tanq̄ arbitratori. ita Feli. in. c. cū ex officio. in. xiij. col. de prescrip.

✠ Andreas Pomate.

¶ Vero vtrum ex sententia arbitratoris c oritur actio? Innocen. in dicto. c. quintauallis: dicit qd̄ si quidem est iuratum oritur actio in h aliquid per Feli. in. c. cum et officij. in. x. ꝛ. xiij. col. de prescrip. ꝛ ad has duas. q. vide Bald. cōsil. xiiij. col. fin. in. v. parte. et vide vnum verbum Fel. c. cum sup. col. fi. de offi. dele. ꝛ Paulus de castro in lege prima supra de iud. columna tertia. et in lege non codicillū. C. de testa.

✠ Renuntiari. Contra videtur velle bar. in extrauagāti ad repuimēdū in ꝓbo. put p solutōe. vide eiusdē conco. xxi. incip. videtur.

✠ Andreas Pomate.

¶ Arbitratoris. Vide Alex. ofi. j. in. iij. volumi. colū secunda.

✠ Andreas Pomate.

¶ Istud vltimum. Idem tenet Alexan. cōsil. cxxx. incip. in causa strāsacolorū. in. ij. colum. et consi. sequen. in. iiij. volu.

✠ Andreas Pomate.

¶ Sed est agēdum. Vide are. ofi. xvj. in. ij. col. Car. ofi. cxxxvij. col. iiij. ꝛ seq. ꝛ col. fina.

¶ Tlō aūr. ad istā. q. vide qd̄ no. Bar. in. l. iij. §. de arbi. ꝛ in. l. fi. j. de bo. pol. Fin tabulas.

✠ Andreas Pomate.

¶ Preterea. Vide Alexandrum in. l. prima. in. iij. colum. de lega. j.

b ¶ De arbitris. Et sequitur Imola in lege si conuenerit. supra de re iudicata. Adde Romanum consilio. cccxx.

✠ Andreas Pomate.

a ¶ Vero. Vide Alexan. consil. cxxxj. in. ij. volumine et consi. cccxcij. quo iure sententia arbitratoris reducatur ad arbitrium boni viri. vide ofia. in tractat. de arbitris. char. xxxiij. questione. xvij. et no. quod non sufficeret ñ reclamare a laudo nisi prouideret illud corrigi. et ad arbitrium boni viri redici: et nisi b petereter iudex ex officio: sito nō posset ipso cedere: ita Alexander consilio. cj. columna. j. volumi. iij. vide quid ex hoc dicto inferat Alexan. cōsilio. cxxiij. colum. fi. v. volu.

b ¶ Sententia arbitratoris. ꝛ opl. Innocē. videtur approbare in effectu quido ō fuza. in. l. si quis ex cōsensu. §. de episcopali aud. ꝛ adde Baldum in lege secunda prima questio. C. de rescinden. vendi. et etiam in questione tertia. Sed quod erit remedium si pena sit apposita: vide quod dixi post Barto. in. l. Iulianus. §. de cōditio. inde. secundum Jacobum but. ꝛ dic quod per tale officium iudicis vel per talem recursum ad superiorem iudicem suspenditur iudicium et manus puri iudicis sunt ligate secundum Jacobum de bel. et Bal. in lege sancimus. C. quo tempore miles. sed istis adde quod Bartol. in lege finali. in penultima columna de appellationibus recipi. videtur velle quod ab arbitramento posset appellari et quod ista reductio fit actio vide Baldum in lege tertia. C. de arbitris. vbi dicit quod est actio de iniquitate non c de nullitate quod bene not. Baldus in lege arbitro. circa primam columnam vel secundam qui satisfa. cog. dicit quod petitur reductio officio iudicis p ibi not. per glo.

c ¶ Possunt. Adde ad hoc Bartolum in lege vnica. in fine columne tertie in versi. contra hoc oppo. §. de con. ex lege.

✠ Andreas Pomate.

17 menta executioni mādenē. ¶ Vero a quo iure sententia arbitratoris b ꝛ reducatur ad arbitrium boni viri. d Specu. et Jnno. videntur dicere qd̄ 19 officio iudicis. tex. l. vnde si neruo: videtur dicere quod actione ex eo contractu. breuiter aut loquitur in cōtractibus stricti iuris: ꝛ tunc per officiū iudicis vt. l. libertus. j. de oper. libe. e ita intelligo opiñ. predictorum: aut in contractibus bonefidei: ꝛ tūc aut ex eo contractu oritur actio et qui vult petere reduci ad arbitrium boni viri: et petetur actione ex eo contractu vt hic: aut ex eius parte non oritur actio. exemplum in contractu dot. fuit compromissum in aliquē vt statueret dotem alicui mulieri. qui statuit et iniq statuit: quia mulierem nimis grauauit: certe ex parte mulieris nulla oritur actio ad repetendum constante matrimonio tunc recurritur ad officium iudicis. argu. d. l. si libertus. qd̄ probo aliter. si mulier conueniretur a viro vigore illius arbitramenti mulier posset excipere de ei iniquitate. et sic per officiū iudicis mercenariū de eius iniquitate cognoscere. sed regulariter videtur quod quilibet vbi habet exceptionem: etiam si non conueniatur potest iudicis officium im- 18 ploare ne ab aduersario inquietet: vt. l. iij. C. qui bo. ced. pos. ꝛ. j. de fide fus. l. si contendat. et ibi est tex. secundum vnam lecturam facit. j. de li. le. l. aurelius. §. centum. et quod ibi nota.

¶ Vero quis erit iudex? cuius officium implorabitur: credunt† communiter a doctorati quod sit iudex appellationis cum ista reductio sit quedam appellationis species. vt in. l. non distinguemus. §. cum quidam. §. de arbit. contrarium puto? quia imo est iudex principalis cause quod apparet ex his que modo dixi. nam si hoc petitur iure actionis non est dubium qd̄ actor sequitur forū rei: ꝛ deberet hoc examinari coram eo qui esset iudex illius actionis. Idem si petitur per officium iudicis: vt. l. ij. C. vbi ꝛ apud quē in integrum restitutio petatur. Vnum tamen puto aduertendū quod qñ istud officium iudicis implorat ur a reo cui exceptio competit potest ista reductio peti coram iudice ipsius rei: licet non sit iudex actoris. Ratio quia cuz ista exceptio modo examinetur principaliter que alias in iudicio actore agente examinaretur incidenter potest examinari coram illo iudice: coram quo actor haberet necesse hanc actionem proponere: nec in hoc actor grauatur: quia tic ipse de iure communi habet necesse facere. pro hoc videtur casus supra de transacto. de castro ibi reprobat Bart. roma. consilio. cclxv. dicit quod hec nō sunt scripta bartolo. et quod nullo modo cōsona litigatorum est considerandā. Federi. latissime disputans qllio. cclxxv. tenet iudicem rei adeundum. Ang. consilio. cc. ij. cc. columna sequitur dicta Barto. hic.

✠ Andreas Pomate.

¶ Iudex. Vide Lāfran. in tracta. de arbit. char. v. ij. questio. et sequen. columna. j. in principio. ꝛ. xxxiij. ꝛ sequenti questio. xij. et char. xliij. questio. xliij. colum. viij. Fede. consilio. cclxxv. in primo dubio. Feli. in. c. j. in. v. columna. de prescrip. Anto. de butr. consi. lj. Cardi. xvj. in. ij. dubio. ꝛ consilio. cxxxix. colum. vj. in. ij. dubio. et colum. ix. ꝛ. xci. col. liij. ꝛ Sozi. consil. xviij. colum. xij. et nunquid a tali reductione appelletur: vide Panormi. consil. ij. ad fin. in. j. volu. ꝛ consil. xxxviij. in vltimo dubio. in. j. volu. et Car. consi. cxxxix. colum. x. in. iiij. dubio ꝛ sequenti. colum. v. et in his duobus vltimis consiliis videbis quod ordinem seruare habeat talis reductor in procedendo.

✠ Andreas Poma.

¶ Contrarium puto. Vide quid inferat Panormi. consil. xiiij. in. j. volu. et vide ad hoc Roma. consilio clxv. Panormi. in simili. in capitulo cum olim. in. j. colum. de arbi. et Arer. consilio. c. liij. colum. viij. et quod posui ad glo. in dicto. §. cum quod. vide Romanum consilio. cccxcij. in principio ꝛ ponit quid fiendū etiā quando reus haberet plures iudices. ꝛ Alexan. consilio. ciij. volu. v.

a ¶ Defensionem. Adde Bart. in l. hi. §. transactio. ff. de transac. & ibi dixi.

b ¶ Peti. Intra quantum tempus potest peti fieri reductio. Et cum opi. Specu. concordat Guid. de fuz. in l. si quis ex consensu. C. de epi. audi. Sed vtrum reductiōis petitio impediat executionem l. audi. Aliō per Ludo. in rubri. de arbi. in. xiij. charta. per do. Abba. in ca. quintauallis. ō a iureiuran. cum cō cordan. Adde quod cum opi. Spec. concordat Ange. consi. cccxiiij. cundē habuit Old. cōsilio. clvj.

factioni. l. cum hi. §. transactiones alimentorum. vbi dicitur quod ille iudex debet arbitrari super trāsactione alimentorum qui esset futurus iudex super lite. sed quando recurritur ad iudicem vt ad bonū virum recurritur vt arbitretur super transactione: ergo

20 ¶ Idem forte † vbicūq; super aliqua exceptione debet aliquid principaliter examinari: vt cum reus ad sui defensionem petit examinari testes ad eternam rei memoriam. nam fiet examinatio coram iudice rei qui futurus esset super causa: ita debet intelligi. l. si. C. de vsur. pupillar. fin vnam lec.

21 † ex hoc apparet quod nō recurritur ad superiorem arbitratoris: sed ad iudicem partium fm ea que dixi. hoc etiam colligitur si bene aduertatur extra de arbi. c. exposita. vbi papa cognoscit de arbitramento a duce Venetiarum lato: qui sibi nō suberat: nē partes sibi suberant. ¶ Quero intra

22 † quantum tempus potest peti reductionē fieri ad arbitriū boni viri. Specul. in. d. titu. de arbi. §. sequitur. ver. sed intra quod tempus. videtur dicere quod intra decem dies: sicut in appellatione: quia ista est quedā species appellandi: vt. d. l. non distinguimus. §. cum quidam. ff. de arbi. quod mihi non placet: vt ex predictis patet vel enim hoc fit iure actionis. vel proponitur iudicis officium vt examinetur aliqua exceptio vel defensio: vt supra dixi: sed in actionibus et exceptionibus non prescribitur modico tempore nec etiam officio iudicis prescribitur nisi per. xxx. annos: vt lege ficut: et ibi not. C. de prescript. xxx. c. de arbitris. in. vj. sic econuerso quando iudex locū arbitratoris habet non appellatur ab eo sicut nec ab arbitratore secundum Joannem and. in additio. Specul. in titu. de appellationibus. §. in quibus. iii. per verbo quid si conuenit: et vide quod Bald. contra Bartolum in lege prima. C. ne liceat tertio prouocare. et quod not. Moder. in dicta lege secunda infra de iud. in secunda charta. vbi domi. Joannes et his adde quod quoties haberur recursus ad aliquem tanquam ad bonum virum si iudicat non poterit appellari secundum Innocentium no. in extrauaganti presenti. de rescrip. et solet allegari quod refert hic Bar. & Doc. in l. prima de legatis secundo licet ibi hoc non reperiam per Bartolum Baldum contra in capitulo finali. quo tempore miles. in fine vbi dixit quod a iudice cogente ad obseruationem iniqui arbitrij potest appellari: ita dicit tenere Innocen. extra de arbitris capitulo innotuit. et dicit quod est verius quam id quod not. Bartol. in lege prima. de legatis secundo et adde quod no. Bartolus in lege fina. in penultima columna. de appellationi. recipiendis. vbi dicit quod ab arbitramento potest appellari et vide quod not. Bald. in lege secunda in principio quomodo et quando iudex. et ad dictum Bartoli in lege prima de legatis secundo vide not. legez admonendi. in antepenultima charta per Ludouicum Romanum in. g. an ab eo quod facit iudex possit appellari ab arbitrio quam tāgit Bal. in lege prima als. ij. vel fin. C. de contrahen. empt. in antepenultima columna als de his que pe. nomine. sed nihil deciditur per Balduz in. l. j. als secunda in secunda columna. C. de his que pe. no. vide textum in lege apertissimi. C. de iud. in capitulo ab arbitris. de offic. delegat. et adde quod no. Bal. in. l. fin. in pe

ab arbitramento non appellatur ergo neq; a sententia que super eo fertur. Idē iudex non cognoscit hoc vt iudex: sed vt bonus vir. ff. pro socio. l. societatem. in fine. & habetur perinde ac si iudex non fuisset assumptus. Primum declarat: quia subrogatum sapit naturam illi? in cuius locum subrogatur lege fi cum. §. in iuriarum. si quis cautio. sicut ergo ab arbitratore nō appellatur sic nec ab isto vnde quando arbitri cognoscunt in locum iudicis ab his appellatur l. apertissimi. C. de offic. iudic. delegat. et

Andreas Poma.

b ¶ Peti. In quantum tempus potest fieri reductio ad arbitrium boni viri. vide Oldra. in tract. de arbi. char. xxiiij. et sequen. q. xx. et sequen. xxi. per Roman. consi. ix. et. xxvij. in. j. colum. in. iij. dubio. per Felyn. in c. quoniam contra. in. xix. colum. de probationibus & in capitulo que ad consultationem. colum. xvi. de rei iudi. Alexand. consil. ccv. colum. ii. volumi. ij. Sozi. consi. cccxx. colum. iij. ad fi. Bal. cō fi. lxvij. in. ij. parte. et nunquid excommunicatus possit petere reductionem ad arbitrium boni viri. Vide Feli. in. c. significauerunt. viij. col. de exceptionibus.

c ¶ Officio iudicis. Vide Bal. & Ange. in. l. sicuti. C. de prescri. xxx. anno. vbi videntur velle quod prescribebatur huic reductioni spatio. xxx. anno. sed secundum id quod dicit Bald. et Ang. in. l. j. C. de senten. prefec. preto. per glos. vbi videtur quod intra. x. dies tantum & de hac. q. per Bal. in. l. fi. in. vj. columna. C. de contrahen. empt. & Bal. in lege secunda in fi. ff. de arbitr. in quibus locis tenet quod infra annos. xxx. idē etiā tenet hic Cy. in addi. & Bal. in reportatis antiquis idem Fran. de Aret. in repe. l. si quis arbitratu. et ista vide plene in apostil. in hoc. §. iam superius scripta per Salic. in lege cum antea. de arbi. & Bal. in dicto capitulo quintauallis. et in addi. Specu. in titu. de arbitris. in verficu. emologatio vero est: sed quero an a sententia iudicis lata super petitione reductionis ad arbitrium boni viri possit appellari. vide que dixi late post Bar. in. d. l. j. j. de lege. ij. Et ad materiam si queratur an a sententia a iudice lata super petitione de reducendo ad arbitrium arbitratoris arbitrio boni viri. possit appellari. q̄stio ista fuit disputata et incipit: petitum fuit a iudice et fuit determinatum quod nō. principale motiuum est quia

fiul. colum. C. de appellationibus. sed pone. compromissum est in duos vt arbitratores. & discordāt vtrū iudex debeat eligere tertiū dic qō non q; arbitri eliguntur ad modum proxenetarum: vt. ff. de arbitris. l. si de meis. §. recepisse. & certus est quod in proxenetis non est tractandū de electione tertij. ita a no. Bald. in. c. j. de iuestitura. i maritū facta: in contrariuz est id qō inot. Baldus i l. fiuali. in vltima columna. de executione rei iudica. Adde qō Baldus i l. vnica. C. de his que pene nomine. tenet quod a iudice recursus possit appellari si enormiter lesit. & illam opinionem per plura approbat Roma. consilio. cclxi. vbi dicit dicta Barto. in. l. j. de legatis secundo. continere falsitatem. & si vis late videre: vide ipsum Alexan. in rubri. de appella. in. xxij. columna.

a ¶ Decisionem principis. Sed per id quod dicit baldus. & Ange. in. l. prima. C. de senten. prefect. preto. p glo. ibi. videtur quod intra decem dies tantum: de hac questione per Baldum in. l. fina. in sexta columna. C. de contrahenda empcione. & Bald. in. l. secunda. in. fi. ff. de arbi. in quibus locis tenet quod intra annos. xxx. idem tenet hic Cyn. in additione. & Bal. c hic in reportatis antiquis. idem Franciscus de are. in repetitione. l. si quis arbitratu. j. de verborum obligationibus: vt refert et sequitur Antonius de but. & Imola in capitulo quintauallis. de iureiurando. sed Abbas ibi tenet quod intra decem dies idem tenet Guid. de fuza. in dicta autenti. si quis ex consensu. de episcopa. audientia. et perjaur. que supplicatio. C. de pie. impe. idem videtur sequi Joan. andre. in. d. §. sequitur. et vide quod not. Baldus in l. nam & post ea in principio. ff. de iureiuran. Old. in consilio. clxi. tenet quod spatio. xxx. annorum durer. Adde Angelum consi. cc.

Andreas Poma.

b ¶ Possit renūtiari. Reductioni ad arbitrium boni viri an possit renuntiari. vide Alexan. consilio. xxiij. colum. j. volumine secundo. et consi. centesimo secundo columna prima. volumine secundo et consilio centesimo tricesimo primo in fi. eodem volumine. Paul. de cast. consi. lxxij. et sequen. Janfran. de oria. tracta. de arbi. chart. xxx. et questio. xvij. et etiam char. xlv. qlj. Alexan. consilio. ix. colum. iij. volumine. j. et Alexand. consi. xxij. j. columna. in primo volu. Panormi.

anno: rum: & nota. in. l. querelam. C. de fal. quid dicemus? questio ista requirit decisionem principis. tamē de iuris rigore secundum ea que sunt scripta in iure mihi videtur quod. si p annum tacet videatur arbitramentum approbare: vt. l. qui grauatos. C. de cēsi. & censitoribus. libro vndecimo. si tamen intra annum conquestus est nō dico coram iudice: sed etiam extra iudicium: ita quod apparet eum tacitur 23 nitate non cōsensisse: tunc eo casu quo ista reductio petitur iure actiōis vel officio iudicis: quod loco actiōis proponitur: tunc tanto tempore poterit peti quanto tempore durat actio: sed quando officium iudicis proponitur loco exceptionis: tunc sicut exceptio b perpetuo durat: vt. l. pure. in fine. in c fra de doli exceptione. et. l. licet. C. de consi. Alexand. consil. xxviij. colum. iij. volu. j. Ange. consi. clxxij. Paul. de castr. consilio. lxxiij. vbi ponit quid si foret renuntiatum. & quid si simpliciter permissum foret de stando laudo et quid si foret dictum quod posset ledere in magna & parua quantitate et facere omnia &c. vel an statutum diceret qō contra laudum in. l. posset opponi vel obiici: tunc possit peti reductio: vide Alexā. consilio. cxiij. columna fina. ad fin. volumine. v. vide Sozi. consil. cxx. vbi ponit etiam late de his et maxime si foret iuratum vel adessent clausule de quibus proximo. supra vel similes &c.

¶ Boni viri. Sed adde casum multum singularez in quo non potest peti reductio ad arbitrium boni viri quem singulariter dicit Barto. ff. de arbit. in. l. labeo. §. tam et si. in fine. quod tene mēti. et de questione de qua hic per Bartolum. vide discursum latissime per dominum Joannem et Modern. in lege prima. §. si quis ante. infra a quibus appella. non licet et not. Bartol. et ibi docto. in lege finali. supra qui satisdare cogantur per illum textum. et Baldus in lege cum antea. C. de arbit. et Bald. in lege fin bemus. in fi. pine codice. ad trebellianum. et Bald. in lege prima. C. de his que pe. no. sed quid diceres. tu scis quod ex compromisso emologato oritur actio quero si partes permittant petere et quod actio ex eo nascatur et non fit emologatum an possit fieri vt non reducatur ad arbitrium boni viri hoc modo vide not. per Bartolum in lege quod de bonis. §. primo ad Legem falcidiam. sed quid si renuntiatione de qua hic est appositū iuramentum. dixi in lege quidam cum filium. de verborum obligationibus. et ad Bartolum hic adde quod contra eum tenet Guid. de fuz. in lege si quis ex consensu. codice de episcopali audientia. plene per Dynum in consilio tertio incipien

exceptio. ita poterit perpetuo peti ista reductio. Possumus etiaz dicere et forte non male predicta vera esse quando peritur per modum actionis vel officio iudicis loco exceptiōis vel actionis: sed quādo iudicis officium principaliter proponitur vt in contracibus stricti iuris: tunc debeat fieri ista reductio intra quadriennium hodie: quod de iure antiquo anno vtili finitur: quia regula † est quod quandocunq; officium iudicis datur ad rescinden. id quod de iure communi valet. anno vtili finitur: vt. l. in honeratis. verficulo sed cum rescissa. j. de actio. et obliga. quod est menti tenendum. ¶ Quero vtrum † possit renū 24 tiari b peritoni reductionis ad arbitrium boni viri: et si renuntiatur qd operetur? Istam questionem ponit

filio. xliij. Bal. in. d. l. fiuius. §. illud. Jos. Cald. in di sputatio. incipien. duo ad inuicez litigantes. Capol. cautel. incipiē difficile. et clare remedium Ang. consil. xvi. columni. ij. in tertio dubio. Antchar. in ca. canonum statuta. co. lxx. de consti. Alexand. consil. xxviij. colum. iij. volu. j. Ange. consi. clxxij. Paul. de castr. consilio. lxxiij. vbi ponit quid si foret renuntiatum. & quid si simpliciter permissum foret de stando laudo et quid si foret dictum quod posset ledere in magna & parua quantitate et facere omnia &c. vel an statutum diceret qō contra laudum in. l. posset opponi vel obiici: tunc possit peti reductio: vide Alexā. consilio. cxiij. columna fina. ad fin. volumine. v. vide Sozi. consil. cxx. vbi ponit etiam late de his et maxime si foret iuratum vel adessent clausule de quibus proximo. supra vel similes &c.

¶ Boni viri. Sed adde casum multum singularez in quo non potest peti reductio ad arbitrium boni viri quem singulariter dicit Barto. ff. de arbit. in. l. labeo. §. tam et si. in fine. quod tene mēti. et de questione de qua hic per Bartolum. vide discursum latissime per dominum Joannem et Modern. in lege prima. §. si quis ante. infra a quibus appella. non licet et not. Bartol. et ibi docto. in lege finali. supra qui satisdare cogantur per illum textum. et Baldus in lege cum antea. C. de arbit. et Bald. in lege fin bemus. in fi. pine codice. ad trebellianum. et Bald. in lege prima. C. de his que pe. no. sed quid diceres. tu scis quod ex compromisso emologato oritur actio quero si partes permittant petere et quod actio ex eo nascatur et non fit emologatum an possit fieri vt non reducatur ad arbitrium boni viri hoc modo vide not. per Bartolum in lege quod de bonis. §. primo ad Legem falcidiam. sed quid si renuntiatione de qua hic est appositū iuramentum. dixi in lege quidam cum filium. de verborum obligationibus. et ad Bartolum hic adde quod contra eum tenet Guid. de fuz. in lege si quis ex consensu. codice de episcopali audientia. plene per Dynum in consilio tertio incipien

re In Christi nomine amen factum tale est ꝛc. Ptolomeus ꝛc. ꝛ ibi quid si tertius promisit sub pena facturum ꝛ curaturum quod ratificatur laudum, Mdrad. consilio centesimosexagesimosexto: dicitur idē tenere quod Bartolus hic: ꝛ quid si promisit habere ratā sententiam arbitri. Dic quod licet peratreductiones vel restitutionem in integrum non incidit i pena: vt p Bartolus in l. prima. in fin. princip. ff. rem rataam haberi. Adde an possit renū biari reductiōi ad arbitriuz boni viri: vide Baldū consilio tricentesimo vigesimonono. tertiolibro: vbi refert quatuor opiniones: de de dicit quicquid fit: communis obseruantia est qd quecunq; cautela verborum apposita sit per enormē lesionem potest peti reductio: ꝛ vide per eum etiam consilio, ducentesimoquinquagesimotertio. Angelū consilio. ccl.xxij. vbi dicit quod ratione doli: ꝛ immodice lesionis non obstante renuntiatione iurata potest peti reductio: ꝛ idem voluit Baldus consilio. v. quarto libro. vbi allegat quod Raynerius de fo. et Joannes Calder. ꝛ idem Petrus de ancha. consilio centesimonono Paulus de castro cōsilio. lxxx. et. lxxiij. Roma. consilio. ꝛc. Abbas cōsilio. septuagesimo octauo Federic. consilio centesimovigesimoquinto vbi dicit quod si partes renuntiant non petere reductionem nec per aliquem iudicem emēdari tenet efficaciter.

a ¶ Cum filium. ꝛ in lege sed si ferunt. §. sed si quis. codē titulo et Bal. in lege. et in maioribus. C. de appellationibus.

b ¶ Aut pretor. Et ratio. quia si arbitrator ledit enormiter presumitur in dolo: vt no. Barto. hic. et in lege fina. de pteto. stipu. vide Bal. in. c. j. §. sacram. de pactis. ff. ꝛ infra.

Andreas Poma.

¶ Inest. Vide panormi. consi. lxiij. colum. ij. ad fi. ꝛ seq. vo. primo. et Roma. consi. ꝛc.

c ¶ Dicum. nisi in compromisso dicitur quod possit accipere, de iure vnius ꝛ dare alteri vt per Ludo. in f rubri. de arbitris. in fi. xij. char. et Hostien. in. c. ij. de arbi. et Bal. in l. iij. C. de dot. promis. et vide omnino Dynus in dicta. l. quidam cum filiū. j. de verborum obligatiōibus. ꝛ in. c. scienti. extra de regu. iur. libro. vj. ꝛ Dynus in. l. cum antea. C. de arbi. Bull. in. l. si vnus. §. illō nulla. ē. de pactis ꝛ etiam Speculo. ꝛ alij Canonistē in ca. quintauallis. extra de iureiurā. Post multa videtur mihi sic dicendum: aut arbitrator iniquē arbitratur dolo: et tunc talis renuntiatio circa hoc nihil operatur: vt. l. si vnus. §. illud nulla. ē. de pactis. ꝛ. l. conuenire. j. de pact. dota. ita loquitur tota disputatio Dy. in d. cap. scienti. Si vero sine dolo: tunc e aut deceptio est in magna quantitate aut parua: si in magna potest peti reductio sed si in parua: tunc secus. argumen. ē. de minor. il. ait pretor[a]. §. quesitum. alias est sub lege ꝛ si fine. ꝛ l. si ex causa. in princi. eo. tit. ¶ Inest[c] ergo in hac renuntiatione tacita conditio de non petendo reductionem nisi immoderate lederetur: argumento l. quero. §. inter locatorem. infra locati. ꝛ. l. quidam cum filium. infra de verborum obligationibus et ita debet intelligi glo. in. l. si de meis. §. recepisse. ē. de arbit. que dicit q̄ potest auferre de iure vnius ꝛ dare alteri: subaudi moderate accipiendo[a]: sed si in renuntiatione esset dictum[d] qd posset accipere de iure vni[a] ꝛ dare alteri in pua ꝛ magna quātitate moderate vel immoderate: tunc valet illud pactū fm Hosti. arg. l. j. §. si cōueniat. ē. depositi. nisi esset nimis magne quātitatis. vt dicit ipse in. d. c. quintauallis. sed hoc non probat: sed potest probari sic[e] excessus in nimis magna quantitate facit presumi dolū: vt. l. oēs. §. luci[a]. j. q̄ in frau. cred. ꝛ qd habuistis no. in. l. patronus. ꝛ. l. qui testamentum. j. de probā. sed dolus nunquam venit in generali remissione: vt dixi. et probatur in lege creditor. §. lucius. ē. titulo primo. ergo ꝛc. Pro declaratione predictorum vt sciamus qualiter iniquitas arbitramenti coram iudice detegatur: no. et adde quod Bal. in. c. si inter pares. in princ. de l. conrad. dixit quid sit potestas ista data sit arbitratori quod posset iudicare alte ꝛ basse prout sibi placuerit: ꝛ refert quod Joā. an. in dicto. c. humilis. de maio. ꝛ ob. dicit q̄ poterit facere quicquid sibi videbitur. sed pondera verbum videbitur: q; si est in dolo non facit quod sibi placet: sed eius contrarium: q; appareat de mente sua id quod esi fiēdum facit oppositum. ē. manda. l. creditor. §. lucius. ꝛ no. quod si arbitrator etiam ex certa scientia de alieno largiat: ideo non valet. quia nō est ei p̄missum denare ō alieno. j. quod vi aut clam. l. prohibere. §. plane. iuo est quandoq; species furti de alieno largiri. vt bald. ꝛ p Lud. i ru. de arb. in. xj. q. ꝛ adde q̄ dixit Bal. in. l. si sup possessiōe. de transact. qd arbitrator pōt apponere conditiones et modos congruos et dicit Rapha. in lege vbi autem. in princip. de verborum obligatio. quod arbitrator habens potestatem ledendi in parua magna et maxima quantitate videtur habere potestatem auferendi totum: quia superlatiuum cōtinet quantitatem insuperabilem vt ibi: alias hic. hoc etiam allegat lex fi. supra de capit. diminuuntur. Adde de illis ꝏbis alte et basse Pau. de cast. consil. lxxiij. ꝛ de illis verbis quod possit de parte vnius dare alteri in parua et magna quantitate: Bal. ꝏ fi. cccl.xxxj. primo lib.

d ¶ Dicum. nisi in compromisso dicitur quod possit accipere, de iure vnius ꝛ dare alteri vt per Ludo. in f rubri. de arbitris. in fi. xij. char. et Hostien. in. c. ij. de arbi. et Bal. in l. iij. C. de dot. promis. et vide omnino. Bar. in. l. aquilia. ē. de transac. ꝛ an in dubio dolus presumatur in arbitratore vltra Barto. hic vide aliquid per Ludouicum in rubri. de arbitris. in. xiij. char. in principio. et adde Innocen. in capitulo cum contingat. de iureiuran. xxxix. char. sed quid si dicatur quod habeat potestatē pronuntiandi alte ꝛ basse prout sibi placuerit an dicatur recte renuntiare. f. arbitrari pdolum etiā si in multo ledat vide Baldum multum fing. in. l. ꝛ in maioribus. C. de app. allegat. Joā. an. in. c. humilis. de maio. ꝛ obe. vbi videtur tenere q̄ possit vide eū oi

Andreas Pomate.

¶ Quero. Vide Alex. consi. cx. col. iij. volumi. j. ꝛ cōsi. cij. in. iij. col. vol. ij. ꝛ consi. cxxxj. colum. iij. volumi. secūdo. Rapha. cuma. cō. fi. l. colum. ij. Panormi. lxx. col. vj. volu. ij. Imol. consi. v. in fi. ꝛ Alex. consil. xlvij. volu. j. col. iij. Aretini. a lxx. col. iiij. b

¶ Magnaquantitas. Addocto. ꝛ q̄ c ibi dixi in. k. qui accusare. ff. ō accusa. ꝛ bal dū in. l. cuz antea. C. ō arbi. vbi dicitur quod arbitrio boni viri intelligit p Imol. in. l. si quis arbitratu. de ob. bo. obligatio. cum cōcordan. vide Imola in. l. prima. §. si qs ante. j. de appellationi.

¶ Quero[a] que dicitur parua vel magna quātitas[b] ꝛ videtur q̄ quādo fit excessus vltra dimidiam iusti pretij: tunc dicat quātitas magna: vt. l. ij. C. de rescin. vendi. In contrarium videtur casus hic q̄ magna quantitas dicatur quādo est excessus in sexta parte quātitatis: vt videtur tetigi. hic in pncip. ꝛ. l. vnde si nerue. coniuncto princ. f pio. l. seq. j. eo. nam cum in dubio partes societatis debeant esse equales: vt. l. si non fuerit. ē. eo. ꝛ cum vni adiudicauerit vnā partem: alij duas de toto. vel vni trientes. alij bessem facta cōputatiōe nō reperit excessus nisi in sexta parte totius: ꝛ tamen in. l. vnde si nerue: dicitur quod arbitramentuz continet manifestam iniquitatem qd est notandum ad. l. ij. C. de rescinden. venditione. respondeo quod illa lex loquitur quando quis leditur in taxatione facta a se pretij: secus in taxatione pretij facta ab alio tunc eīm non sufficit excessus in. vj. parte: vt hic est casus: ꝛ ideo sub dubio forte dico qd si aliquis est deceptus in sexta parte facto cōtractu per procuratorem non

Andreas Pomate.

¶ Quero. que dicitur parua vel magna quātitas[b] ꝛ videtur q̄ quādo fit excessus vltra dimidiam iusti pretij: tunc dicat quātitas magna: vt. l. ij. C. de rescin. vendi. In contrarium videtur casus hic q̄ magna quantitas dicatur quādo est excessus in sexta parte quātitatis: vt videtur tetigi. hic in pncip. ꝛ. l. vnde si nerue. coniuncto princ. f pio. l. seq. j. eo. nam cum in dubio partes societatis debeant esse equales: vt. l. si non fuerit. ē. eo. ꝛ cum vni adiudicauerit vnā partem: alij duas de toto. vel vni trientes. alij bessem facta cōputatiōe nō reperit excessus nisi in sexta parte totius: ꝛ tamen in. l. vnde si nerue: dicitur quod arbitramentuz continet manifestam iniquitatem qd est notandum ad. l. ij. C. de rescinden. venditione. respondeo quod illa lex loquitur quando quis leditur in taxatione facta a se pretij: secus in taxatione pretij facta ab alio tunc eīm non sufficit excessus in. vj. parte: vt hic est casus: ꝛ ideo sub dubio forte dico qd si aliquis est deceptus in sexta parte facto cōtractu per procuratorem non habentē ipse mandatū[a] si cōtra procuratorem non posset habere regressum posset implorare remedium. d. l. ij. C. de rescinden. venditi. sēz quod pretium suppleatur vel a contractu discedatur per hanc. l. non tamen pro certo firmo modo. ¶ Quero[c] vtrum arbitramentum possit detegi equum vel iniquum ex nouis probationibus[e]: an solum ex his que facta sunt coram arbitratore. ꝛ videtur quod ex nouis probationibus sicut in causa appellationis: vt. l. eos. C. de appellatio. et. l. per hanc. C. de tempore appellatio. puto sic dicendum quandoque in causa reductionis ad arbitrium boni viri est necesse quod detegatur dolus arbitratoris: vt patet ex his que dixi supra in proxima questione: de renuntiatione: et tunc non potest equitas vel iniquitas detegi nisi ex eisdem actis: q; faceres nouas probationes que arbitratori non fuissent facte ꝛ sic ignorasset ꝛ non detegeretur dolus ipsius q̄ non cadit in ignorantem. sed venit ex animo: vt. l. pūa. supra de dolo. nisi facto ipsius accideret ne p̄bationes fiet reductio. ꝛ contra Barto. tenet Imo. in. c. quintauallis. in. v. q.

Andreas Pomate.

¶ Quero. Vide Panor. xli. ij. vol. j. Osia. in tract. de arb. char. xxij. alē. xxxj. q. xvj. Fede. consi. cclxxxvij. dubio. Feli. in. c. presentata. col. iiij. ꝏ. idem. de restit. Alex. consi. cj. col. ii. vol. ij.

¶ Nouis probationibus. Vide per Moderñ. in. l. j. §. si quis ante. j. a quib. app. non lx. ꝛ do. Anto. in. c. quintauallis. vbi idem. ꝛ vide aliquid per Roma. in. d. l. si quis cū alter. in. p. col. de ver. obli. alē est. l. si quis arbitratu. eod. titu. ꝛ per Baldum in. l. sub pretexta instrumenti. in princip. C. de transact. ꝛ per Salic. in l. cum antea. C. de arbitr. ꝛ per ea que dicit hic Bartolus. ibi quando q̄ in causa reductionis deducitur quod in casib[a] in quibus est necessarius dolus si arbitrator pronuntiasset secundum consilium peritorum non posset peti reductio secundum Flo. in. l. regula. §. sed iuris. ff. de iuris ꝛ fact. ignorā. quia illud consilium peritorum excusat a dolo quia debet eis credi. l. bonorum. de bonorum possessione. et ponit Rapha. cuman. in. l. si conuenerit. ff. de re iudicata. sed cui incumbat onus probandi de iniquitate laudi. Dynus ponit in consilio incipiente Factum tale est. Barto. in dicit quod alleganti iniquitatem. vide Bartolū in. l. qui ad ciuilia. C. de appel. facium que. j. ponunt per Bar. hic per doc. in. d. c. quintauallis. Adde Fede. consi. cclxxxv.

Andreas Pomate.

a ¶ Quero. Vide Alex. consi. cx. col. iij. volumi. j. ꝛ cōsi. cij. in. iij. col. vol. ij. ꝛ consi. cxxxj. colum. iij. volumi. secūdo. Rapha. cuma. cō. fi. l. colum. ij. Panormi. lxx. col. vj. volu. ij. Imol. consi. v. in fi. ꝛ Alex. consil. xlvij. volu. j. col. iij. Aretini. a lxx. col. iiij. b

b ¶ Magnaquantitas. Addocto. ꝛ q̄ c ibi dixi in. k. qui accusare. ff. ō accusa. ꝛ bal dū in. l. cuz antea. C. ō arbi. vbi dicitur quod arbitrio boni viri intelligit p Imol. in. l. si quis arbitratu. de ob. bo. obligatio. cum cōcordan. vide Imola in. l. prima. §. si qs ante. j. de appellationi.

vbi late hoc examinat. ꝛ adde hic qd dicit Bal. in. l. si super possessiōe. C. de transac. qd arbitrator in tando potest apponere cōditiones ꝛ modos cōgruos ꝛ adiacentes: ꝛ dicit Raph. cu. in. l. vbi autē. in pūn. de verb. obli. quod arbitrator habens potestatē ledendi in parua magna ꝛ maxima quantitate videt habere potestatē auferendi totum: q; superlatiuum cōtinet quantitatem. Adde quod Bal. consi. cccl.xxxj. f. libro. dicit q̄ relinquitur arbitrio iudicis: sed quid si maior ꝛ maxime dicit esse maius dubium: ramē qd putat idem per not. in aur. pterea. C. vnde vir ꝛ vxor. Adde quod magna ꝛ parua quantitas dicitur in specta qualitate cause ꝛ personarum glo. in. §. pretium. insti. de emptio. ꝛ vendi. Ray. in repe. l. libertus. j. de operis liberto. ꝛ Bald. in. l. ij. C. si aduer. vendi. ꝛ vide Lepo. in tractatu de simula. contractuz. §. sexto. quia in isto: vbi tenet contra Bartol. hic ꝛ ibi vide concordan.

Andreas Pomate.

c ¶ Casus hic. vide Alexan. consi. cxxxj. in vlti. columna. volumi. ij. Arcti. consilio. ccxvj. in pūma et secunda columna. pro cuius consi. facit que ponit Alexan. consi. v. col. ij. volu. ij.

d ¶ Mandatum. si contra procuratorem ibi per procuratorē ꝛc. singularissima limitatio et ampliatio ad l. secundam. C. de rescindenda venditione. sed forte non est vera per. l. si voluntate. eod em titulo. Vbi illa venditio fuit facta per filiuz procuratoio nomine patris ꝛc. ꝛ cum Bart. tenuit doni. Antonius in commenta. c. quintauallis. de iureiur. per Imolaz in. l. si quis arbitratu. de verb. obligationibus. per Ludouicum in. l. si quis cum alter. eodem titu. dominū Abba. in. c. cum causam. de emptio. ꝛ vendi. dixit se dubitare istud dictum non esse verum q; procurator representar personam domini ꝛ imputandus esse domino qui talem procuratorē elegit. Allegabonum textuz argumen. a speciali i. l. cuz mandato. §. fin. ē. de min. aliud dicit esse in arbitratore qui eligitur tāquaz bonus vir vnde si facit contrarium petitur reductio. ꝛ contra Barto. tenet Imo. in. c. quintauallis. in. v. q.

Andreas Pomate.

¶ Quero. Vide Panor. xli. ij. vol. j. Osia. in tract. de arb. char. xxij. alē. xxxj. q. xvj. Fede. consi. cclxxxvij. dubio. Feli. in. c. presentata. col. iiij. ꝏ. idem. de restit. Alex. consi. cj. col. ii. vol. ij.

¶ Nouis probationibus. Vide per Moderñ. in. l. j. §. si quis ante. j. a quib. app. non lx. ꝛ do. Anto. in. c. quintauallis. vbi idem. ꝛ vide aliquid per Roma. in. d. l. si quis cū alter. in. p. col. de ver. obli. alē est. l. si quis arbitratu. eod. titu. ꝛ per Baldum in. l. sub pretexta instrumenti. in princip. C. de transact. ꝛ per Salic. in l. cum antea. C. de arbitr. ꝛ per ea que dicit hic Bartolus. ibi quando q̄ in causa reductionis deducitur quod in casib[a] in quibus est necessarius dolus si arbitrator pronuntiasset secundum consilium peritorum non posset peti reductio secundum Flo. in. l. regula. §. sed iuris. ff. de iuris ꝛ fact. ignorā. quia illud consilium peritorum excusat a dolo quia debet eis credi. l. bonorum. de bonorum possessione. et ponit Rapha. cuman. in. l. si conuenerit. ff. de re iudicata. sed cui incumbat onus probandi de iniquitate laudi. Dynus ponit in consilio incipiente Factum tale est. Barto. in dicit quod alleganti iniquitatem. vide Bartolū in. l. qui ad ciuilia. C. de appel. facium que. j. ponunt per Bar. hic per doc. in. d. c. quintauallis. Adde Fede. consi. cclxxxv.

Andreas pomate.

a ¶ Quod autem dixi. Vide Anto. de butri. consilio cxxiiij. col. v. & Cardi. consi. cxlv. col. j. & tribus seq. et Aret. consi. lxxviij. col. j.

Andreas Pomate.

b ¶ Si no. Vide Alexand. post a Bartol. in l. sub prete xtu. columna pūma. C. de trās actio.

c ¶ Habet 27 phare. ad dele tate no. per An. de but. in ca. quintaual lis. de iure iur. in ver. venio ad v. qualiter iniquitas b detegatur la tius per Angelū in sua dispu tatione in cipiē. duo adinuicem litigantes compromi 28 serunt. in c ver. similiē occurrit videdū & quod notant Doderrī. in. l. j. §. j. a quib. appel. non licet: & dicit Bal. in. l. si heres. C. de manumiss. & teneo qd arbitrator non potest. remittere super debito liquido nisi in modica quantitate.

Andreas Pomate.

c ¶ Hz probare. vide Panor. cōsi. lxiiij. colū. ij. & seq. volu. Bal. consi. lxvij. parte. iij.

d ¶ Iudice reductionis. ibi: item quod in isto dubio &c. quando quis petit reductionem habebit necesse probare laudum fuisse iniquum respectu estimationis dubij euentus. Adde Bartolum in. l. si quis cuz aliter. de verborum obligationibus. & in. l. secunda. C. de rescindē. venditio. in octaua oppositione. & bartol. in. l. lucius. §. fina. ad trebelliannin. sed Bald. in d. l. secunda. C. de rescin. vendi. in. viij. oppositione. reprehendit Barto. & etiam Roma. in. d. l. si quis cum g aliter. in. x. col. & idem Raph. ibi.

Andreas Pomate.

¶ Quando quis. vide Sozi. consi. lxxxv. per totuz vbi sequitur Barto. hic.

f ¶ Vitis. no. istud dictum Bar. quod ille q̄ vult ostēdere laudū sumitur sup lite: vt dixi ē. vt assumi super cōtractu trālactionis ineūdo sup lite illa: qualiter ergo probet & detegatur iniquitas iudicio meo habem. l. determinantē hoc clare. ē. de transl. cum hi. in pūn. §. vult igitur. & §. fin. vbi dicit q. l. v. luit q iudex ordinarius esset bonus vir qui arbitraretur super transactione alimentorum & ad hoc vt recte arbitretur declarat in. §. vult igitur. vbi vult q̄ cognoscat de causa qua peruenit ad transactones. De modo quantum hincinde fit dandum vel retinendū. de personis trāsigentiū videbitis vt ibi pz. ex quo habes q coā iudice reductionis d nō sufficit pbare arbitratorem cōtra iustitiam arbitrarū esse in totū vel in partem. non eēm ad hoc assumit vt sim iustitiam iudicet. vt. ē. dixi. sed vt in trās actione interueniat. sed debet probari causa quare quis petebat seu quare quis se defendebat. Item vt arbitretur sim qualitatem personarū. Ire quantum in isto dubio equum fuisset alterum alteri transactionis nomine dari: vel equum fuisset nil dari vel totum dari: & ex hoc estimat modus in quo arbiter debuit cōdēnare: vt. l. cūhi. §. modus. & hoc est q̄ not. in. d. l. lucius. §. pe. als fi. j. ad trebel. & ibi vide q̄ dixi. vbi q̄ū quis e est deceptus in transactione inspicitur non veritas: sz estimatio dubij euentus illius litis f: & ex hoc apparet quod articuli & probationes tūc debent concludere q̄ tūc cū arbiter iudicauit. sic erat equū quia tales et tales probationes habebat. non enim sufficeret sibi si hodie superuenirent probationes de nouo: vt. l. sub p̄texta. C. de trās. ¶ Quero g sumitur ex lite: & ex hoc estimat modus in quo arbiter debuit cōdēnare: vt. l. cūhi. §. modus. & hoc est q̄ not. in. d. l. lucius. §. pe. als fi. j. ad trebel. & ibi vide q̄ dixi. vbi q̄ū quis e est deceptus in transactione inspicitur non veritas: sz estimatio dubij euentus illius litis f: & ex hoc apparet quod articuli & probationes tūc debent concludere q̄ tūc cū arbiter iudicauit. sic erat equū quia tales et tales probationes habebat. non enim sufficeret sibi si hodie superuenirent probationes de nouo: vt. l. sub p̄texta. C. de trās. ¶ Quero g

Andreas Pomate.

¶ Vitis. no. istud dictum Bar. quod ille q̄ vult ostēdere laudū arbitratoris esse iniquum non sufficit ostēdere iniquitatem solā que apparet ex aspectu p̄senti statu: sed debet etiam ostēdere & probare arbitramentū esse iniquū nō solum put tunc est: sz etiam ex futuro euentu litis quam doctrinam ponit ēr Barto. in. l. fīgā cum alter in. ij. col. de verbo. oblig. cū qua transit Ange. C. de rescin. vendi. & ibi etiam Bart. idem tenet & bar to. & Imo. in. l. lucius §. fin. j. ad trebellia. & ibi ēr paulus in lect. Paduana & Imo. in. c. cum causam. de empti. & vendi. & Anto. de butri. in cap. quintauallis. in. v. casu. de iureiuran. sed contra istam sententiam Barto. tenet etiam domi. Anto. in cap. quintauallis. in. vj. casu. & ibi Imo. in. xvj. charta. contra Barto. tenet etiam Bald. & Salice. in. d. l. secunda. C. de rescinden. venditio. & etiam Salice. hic in. xv. questione. contra Barto. etiam tenet Raphael & Roma. in. d. l. si quis cum aliter. sed Moder. ibi sustinent Barto. dicunt tamen q in practica non seruat: q: sufficit q ostēdatur iniquitas laudi inspecto presenti statu non facta aliqua consideratione & probatione dubij euentus litis.

Andreas pomate.

¶ Quero. Vide Alex. in consi. lxj. j. col. volu. ij. & l.

29 qñ examinatur equitas a vel iniquitas arbitrij vtrū a arbitratores possent super hoc testimoniuz ferre. certe si ipsi inuestigauerunt de facto nec sunt alie probationes possunt examinari si sunt duo & eis credetur. vt in. c. cum dilectus. extra de elect. circa qd vi- a
30 de Inn. extra de arb. c. ij. ¶ Quero: quid si in cō b promisso fit dictum b quod ex nunc partes emologauerunt quicquid fuerit arbitratum siue iudicatum: Dyn. consuluit quod emologatio que preiudicat debet fieri post laudu: alias si fiat ante est idem iuris quod dictum est in renuntiatione simpliciter facta videtur enim emologare si equum fuerit arbitratus. g
31 ¶ Quero quid si est iuratum super cōpromisso c in c quo est renuntiatum petitioni reductionis? Respondeo quod iuramentum habet in se illam conditionē quam habet pactum preambulum scilicet non venire contra si equum arbitratus fuerit: vt in. c. quinta b uallis. extra de iureiuran. & l. fina. C. de non nume. pe
32 cunia. & l. fin. in principio. j. ad muni. ¶ Quero si ille q̄ petit reduci succubuit an possit ab eo exigi pena? Dy. consuluit quod sic: tu declara vt dixi in. l. iul. circa pūmam lecturam. ē. de conditio. inde. ¶ Que d ro que est ratio differentie d quod arbitramentum
33 potest peti reduci ad arbitrium boni viri: sed senten c tia arbitri non? Breuiter quando quis compromitit in aliquem tanquam in arbitrum. sic vt seruet ordinem iudiciarium: saltem in iudicando contemnit iudicem ad quem pertinebat ista iurisdictio: et ideo ad eum non potest redire. argu. ē. de arbi. l. litigatores. in pūnci. & hoc est quod dicit rex. cum glos. & quādo compromittitur in arbitrum cōpromittitur in euz vt in solum bonum virum: & ita qd ab eius dicto nō recedatur: nec ad iudicem eatur: vt. ē. de arbi. l. iij. §. j. ibi quasi virum bonum &c. vt ibi dixi. Sed quādo compromittitur in arbitratorem cum semper fiat super contractu qui celebratur ex partium conuentione non ex iudicis autoritate: tunc nulla fit iudici iniuria: & assumitur arbitrator tanquaz bonus vir simpliciter. & si diceretur in compromisso quod assumit tanquam bonus vir precipue: ita quod non eat ad
e alium: tunc ista verba operant e tantum q̄tum renun d
34 tiatio de qua. ē. dixi. ¶ Possemus querere vtrum e arbitrator debeat arbitrari presentibus partibus: ita quod eis absentibus non possit. docto. tangunt in. l. vlti. C. de contrahen. emp. dixi plene in. l. si quis arbitratu. j. de verbo. oblig. Item an excommunicatus vel exbannitus possit esse arbiter vel arbitrator: f dixi in. l. ex facto. §. si quis rogatus. el. ij. j. ad trebell. Item vtrum habēs dilucida interualla. vide glo. in l. cum furiosus. ē. de iudi. ¶ Item vtrum filiusfamī. g inuito patre. dic quod sic: vt in. l. iij. §. sed si filius. ē. de pecu. ¶ Vtrum presbyter possit compromittere? videtur quod non: vt dicit Lyn. C. de transactio. l. presens. Qui autem possit esse arbiter: & quis possit g compromittere et de quibus rebus & formam compromissi. vide plenissime per gl. in ista materia e. Ire intra quantum tempus arbiter debeat arbitrari: dixi plene in. l. multa. j. de condi. & demonstra. & j. de lega. ij. l. j. & ibi plene scripsi. & hec de ista materia dicta sufficiunt.

h ¶ Pater filiam viduam iterum dotare tenetur eadem dote: etiam de iure. ff.

sciendum. in. vj. col. ff. de ver. ob. Fel. c. cum a nobis colum. v. de testi. Anto. de but. consi. xxiiij in. j. parte. & col. v. & Are. consi. lxvj. col. ij.

¶ Equitas. vtruz arbitratores possint ferre testimonium qñ tractatur de iniquitate laudi: qd no. Barr. post glo. in l. nec in arbitris. C. d arbit.

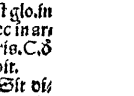

Si socius. 5 Pactū inter socios quod filie de cōmuni dotētur est validum & si durāte b

¶ Sit dictum. vide Bar. in. l. cuz antea. C. de arbi. & Bal. in. l. si in. xij. q. C. de cobrahen. empt. & Dy. hoc ponit in consi. inci. in christi nomine amen. factum tale est: Prolomeus &c. in. xiiij. dubio.

Andreas Pomate.

¶ Sit dictum. Nota iuramentum recipere omnes tacitas conditiones quas recepit permissio principalis ex iuris dispositione pro quo optime facit lex fin. ff. qui satisda. cogan. quod limita vt Bald. in. c. que in ecclesiarum. circa colum. xij. extra de constit. Alexan. consi. xlij. colum. vij. volu. j. & Sozi. consil. lxxxv. col. iij. Ant. de but. consi. xxiiij.

¶ Super compromisso. vtrum per iuramentum possit renuntiari reductioni: & vide Joan. and. in addi. Specu. qui concludit quod aut iuramentum potest sine peccato seruari: & debet. als perimitur aut laudum est iniquum re ipsa: & debet seruari: aut dolo arbitratoris vel per pecuniam vel per similem causam & tunc nō operat q: futurus dol nō remittit q: hoc sequtur Hosti. & vide per Zud. in Rubri. de arbitr. in xj. in fina. char. Et istis adde not. per Barto. & docto. in auten. decernimus. C. de arbit. & text. & docto. in. c. ij. de arbitris. & Bald. in. l. si procura. in pūncipi. in. iij. col. ff. de condi. indeb. vbi in effectu videt velle idem quod Barto. hic. idem Oldra. in cōsi. clxj. per Salice. in. d. l. cum antea. C. de arbitris. & vide hic p Salice. xiij. q. per Pau. de castro in. l. fin. ff. qui satisdare cogan. per Ange. in consil. clxxxviij. & cōsi. clxj. & per alios in. c. quintauallis. Adde hic que. ē. dixi.

¶ Ratio differentie. Adde Bald. in. l. j. C. de arbitr.

¶ Operantur. Illa verba sic operantur tantum si apponantur in compromisso quod assumantur boni viri precipue. Adde bartolū in. l. labeo. §. rametsi. ff. de arbitris.

Andreas Pomate.

¶ Materia. Ad materiam vide Are. consi. lx. ad fi. vbi bonit duo pulchra dicta de testibus deponentibus coram arbitratore.

¶ Si socius. facit ad nota. q. de qua per glo. & doc. in. l. si cum dotem. §. j. solu. matrim. & vide que. ē. dixi post Bal. in. d. aur. sed quamuis.

Andreas Pomate.

¶ Si socius. Facit ad questionem quam in. l. diuortio. §. quod in anno. colum. xiiij. ff. & ad istam. l. vide Alexan. consilio. cxxxiij. prima colum. ij. onb. volumi. ij. & consi. cliij. in pūnci. volu. ij. Anto. de butri. consil. vij. Roma. consi. cclv. Imo. xxviij. & Alexan. consilio lv. ad fi. volu. j. & Roma. consi. cccxiij. vbi tenet per hanc. l. quod frater qui habet bona cum alio fratre non tenet dotare de cōmuni filias fratris. de quo ēt vide Alex. consi. lxx. volu. v. & Sozi. consi. xlvj.

¶ De contrahen. empt. Sed dubitatur circa hūc tītu. pone quod venditor negat se rem vendidisse em prior probat per testes istam venditionem sed quantitatem pretij non. q; testes forte nō recordantur an sit probata emptio: videtur quod non per illam glo. que est in l. lucio. circa princip. j. de infami. q̄ vult non cē credendum testibus non plene factum ipsum deponentibus iunctis no. per Dpec. a in titul. de teste. §. nūc tractādū. in vers. q̄d ergo. hanc questionez tractat paulus de cas. in. l. j. C. de rei vendic. vbi ōcidit emptionez fore probatam et iustum pretium declarabitur of b ficio iudicis. Facit glossa in. l. si ex causa. §. nunc videndum. i glo. tertia. circa principium. ff. de minori. vide que dixi. post bal. in. l. cum antiquitas. in fine. C. de restamē. cōtra predictam decisionem facit quod voluerūt Ly. & Raynerius. & in. l. j. C. de contrahend. & commit. stipu. vbi volunt q̄ si instrumentum canter qualiter titius emit talem fundum ab ecclesia: sed non dicit pro quanto pretio quod tale instrumentum non probat titulum emptionis: etiam contra tertium. quod etiam sequitur Bartolus in. l. sciendum. in fin. j. colum. de verb. obligatio. vbi respondet ad. §. item pretium. institu. de contrahenda emptio. ita in contrarium facit q̄d scribo post Barto. in. l. transactio. C. de transactionibus. ad predicta vide singulariter Baldū in. l. j. vel ij. C. de rebus alienis non alienan. vbi querit quid si testes deponunt qualiter talis emit fundum a tali: iz non dicunt pro quanto pretio: & quod possedit decez annis an ista probent prescript. ad predicta etiam vi f de Barto. in. §. marcellus. in vltima questione. ē. de iureiuran. in. l. si duo patroni. Adde vt per Petr. de anch. consi. cccxxxij. & Ro. consi. xc.

¶ Rigo. in princip. huius legis &c. vide Bart. in. l. j. C. de veteris numismatis potestate. libr. xj. & quod etiam ipse not. in. l. ij. §. primo. ē. si certum pe. & cui cōcedi possit priuilegium cudendi monetam: vide per glo. & bar. in. l. fin. C. d falsa moneta.

¶ Glossa tua dicit. Adde glossam in. l. consensu. & ibi Bar. cum hēsque ibi dixi post eū j. de actio. & obligationibus.

Andreas Pomate.

¶ Interuenit. Vide que posui ad bartolum in. l. absentiū dōdo.

¶ Mādatum. Dixi i. primo. C. de satisdationib. p Baldū in. l. si liberū. C. q̄d cum eo. et latiū per eundē in. l. mādatū. C. mandati. in pe. colū. & in. l. de iure gentium. hoc est quia hz equitatem naturalem: a iure gentium rāmē iure ciuili est inducta. Breuiter ego puto quod emptio fit inducta a iure gentium: ius enim gentium est quo omnes gentes vtuntur: licet enim emptio non inceperit ab initio quo gentes ceperunt esse: nulla tamen gens est que non habeat materiam forma publica signatam: nam antiqui signabant in corio: quidam hodie signant in charta: vnde non credo q̄d nummi sint inducti de iure ciuili: imo a iure gentium. ¶ Not. q̄ verbum comparare: non significat emptionem de necessitate: sed comprehendit etiam permutationem de quo in. l. j. C. de rerum permutatione. ¶ Ultimo glo. tua dicit duo notabilia quod vbicunq; dicitur consensu: intelligitur de consensu adhibito inter presentes: vel quod interuenit organum nuntij vel epistola. ¶ Item querit glos. quid si re nouo mandatum: & nūtius ignorat: de hoc vidistis in. l. j. §. ē ego. ē. quod iussu. & per Cyn. in. l. mandatū. C. mādati. vbi de hoc ponit plene &c.

Si fundus. Vbi contractus ex conuentione a ne resoluitur actione ex contractu agitur ad id quod est actum. hoc dicit. Distinctionem huius. §. dixi tibi in. l. eleganter. in princip. ē. de dolo &c.

1 An valeat contractus collatus in arbitrium alterius contrahentium vel etiam tertij.

a Hec venditio. Si in alterius i ex contrahentibus arbitrio conditio conferatur: intellig̃tur de arbitrio boni viri: & tunc arbitrandi facultas extinguitur cum in mora fuerit. hoc dicit: quod nota multum. Tanc questionem habuistis in. l. si ita cotra. ē. titulo primo. & l. si quis arbitratu. j. de verborum obliga. quod si cōmittitur in arbitrio alterius aliqua conditio cōtractus quod si non arbitratur valet contractus. Sol. hic committitur in arbitrio vnius ex contrahentib̄ ibi tertij. Ratio quia bonus vir qui debet arbitrari b est iudex qui non potest adiri nisi super contractu qui subsistat: vt. l. domum. j. eodem. modo quando committitur vni ex contrahentibus: & ipse non vult arbitrari pro impleto habetur & iam contractus est c firmatus: ergo iudex potest super hoc adiri. sec̄ q̄n tertius arbitrari non vult: vt dixi in. l. si quis arbitratu. j. de verbo. oblig. ¶ Item mirandum videtur q̄ facultas arbitrandi eo ipso pereat quod est in mora quod videtur, contra casum. l. ff. §. sed & si quis. C. cōmunia de leg. vbi dicitur quod turet per annum. hoc examinaui in. l. j. j. de lega. ij. dixi in. l. si quis arbitratu. de verbo. oblig.

c Huiusmodi. Hoc intendit. non videtur in e certum quod ex alio po certificari. hoc dicit.

Si quis ita. Adiectio pluris nisi certificetur p aliud nil releuat. h. d. de hac dictione plus: dixi in. l. publia. §. penultimo. ē. de positi.

d Nec emptio. a Si venditur res non valet vēditio: nisi res extet: si venditur dubius euentus consistit venditio: licet nil sequat. hoc dicit. declaraui in. l. si factum. j. de actio. emp.

e f Quod vendidi. a Ex causa vēditionis f nō transfertur dominiū: nisi pretio soluto vel fide habita de eo. h. d. ¶ Quid in alio contractu vtrū dominiū trāferat g merce soluta a vel habita fide de ea. vna glo. est de rerum permutatione. l. j. que videtur dicere hoc esse speciale. alibi in. l. cum proponas. C. de dolo. videtur dicere cōtrarium. et. j. de furtis. l. si. ferunus. §. locaui.

1 Ius patronatus quod transeat vniuersitate vendita.

h i Hanc legem. b Ex hac. l. dicunt quidā q̄d vēdita vniuersitate trāsit ius patronat̄: secus i in re singulari. de quo vide extra. de rei iudi. capi. cum bertoldus. & de iure patro. c. cum seculum reliquerit is.

1 Prohibitio facta a iudice q̄d impediat dominij

¶ Hec venditio. in eo. princ. &c. & no. quod si vendo vel loco pro iusto pretio nullo apposito declaratore vel appposito. sed mortuo dixit singul. Azo in sti. loca. quod debet agi p scriptis verbis sequitur Bal. in. l. contractus. in. xiij. col. de fide instru.

Andreas Poma.

translationem.

¶ Si sciens. i ¶ Not. q̄ a prohibitio facta a iudice impedit trāslationem dominij. quid sit

¶ Hec vēditio. In materia huius. l. vide Alexan. in l. si fund. §. potest. de pigno. in apostil.

¶ Arbitrari. sequitur Bal. in rub. C. eo. in. ij. q. & in sequen. ibi tamen si bene ponderetur restringit istaz legem quando per modum cōditionis conferitur in arbitrium contrahentis: secus si per modum cōmissionis vel dispositionis. sed Bart. sentit aperte contrarium in. l. si quis arbitratu. in vers. oppo. de leg. ff. de ver. ob. & melius per. l. si. C. e. Adde que posui in. l. si quis arbitratu.

¶ Huiusmodi. Hic est vna glossa singularium tuum. in lege si stipuler. iuncta. l. si certos. de verborum obligatio. vide Baldum in. l. in ementis. in quarta op. de titulo.

¶ Nec emptio. in prin. huius &c. in hac. l. est vna glossella & est ff. glo. primo que ponit de dictiōe iam olim & dudum: qualiter iste dictiones tria tempora significent. vide Bar. in. l. j. §. hoc autem edictum. in. j. colū. de oper.

¶ Quod vendi. in prin. huius &c. quando videatur non habita fides dic quando inter contrahēntes agitur quod soluatur incontinenti pecunia: quia vendit̄ dicit non confido de re. fin Bal. & glo. in. l. inciuile. C. de rei ven. & in dubio presumatur habita fm gl. hoc fallit in casibus singulariter no. in. l. donationis per Bal. C. e. & quod presumatur fides est alia glos. in. l. procuratoris. §. sed si de tributoria. & quando videatur habita fides de pretio. vide quod legitur et no. in. l. si quando. ē. de pigno. actio. et vide bar. in. §. locaui. in eodem prin. &c. vide Bar. post gl. in. l. j. j. de rerum permu.

¶ Venditōis. Adde bal. in. l. in emētis. in. xiij. opp. & in. l. si. in. xiij. opp. C. eodem.

¶ Merce soluta. vide late bar. in. d. §. locaui.

¶ Hanc legem. Vide Bald. in. l. si quis. §. certum. de secundis nup. in prin. huius. l. &c. fallit etiam quando vniuersitas ipsa esset vendita, puta hereditas et esset necesse quod fieret traditio singularium rerum hoc casu non includitur ius patronatus in tali venditione. vide per Mod. in. c. quanto. de iudi. in. x. col. quod fuit do. Pan. de liaza. in cle. j. de iure patrona. q̄d no. ad limitationē l. modicis q. j. secunda subsequitur. & l. quedam. de acq̄r. re. do. Adde vt p Baldum consi. j. lib. v. per Roma. consi. cccl. xviij. & Bal. consi. xxxij. ij. libro.

¶ Si sciēs &c. prohibitio facta a iudice impedit trāslationē dōiij p bal. in. l. ea lege. in fi. de ꝓditio. ob cām C. & adde & q̄d dixi in. l. q. abseuti. §. j. j. de acq. poss. et bar. in. l. filiusfa. §. diui. de leg. j.

Andreas Po. ¶ Si sciens &c. Adde q̄d in contrariū te-

net Alexand. in l. filiusfami. §. diui. colum. vj. ff. de legat. primo. a

a ¶ Que est ratio. Sed quomodo intelligat qd res aliena non possit pignorari. vide not. & ibi Barto. in b l. si rem alienam. §. de pigno. actio. Adde qd tantum non cõmittit furtum vendẽs rẽ alienã sciẽter: sed etiã emẽs. vt. l. si liberam. C. qd cum eo. Et ad istam. l. vide omnino gloss. nota. in. l. item si res. §. de alie. iudi. mutan. causa fact. & adde Bartolum in. l. ij. §. de pignor. actio. & ibi dixi post eum. 1

b ¶ C. ad velleianum. & Baldus in. l. fin. C. si res alie pigno. 2

c ¶ Si in emptione. Et ad hanc. l. hic in emptione. vide de gloss. & Bartolum in. l. si in emptione. vide Ange. post gloss. & Bartolum in. l. veteribus. §. de pact. 3

Andreas Pomate.

c ¶ Si in emptione. Ergo incertitudo circa accessoria non vitiat. vide Pau. de cast. consi. ccccxxvj. vbi loquitur in sententia.

Andreas Pomate.

d ¶ Et facit. vide Barba. consi. lv. vij. col. volu. ij. & vi de pulchum exemplũ per Alex. consi. cxix. col. iij. ad fi. quod autem. volu. v. vbi dicit quod in quolibet contractu magis principale attenditur.

e ¶ Fuit actum. vide Barto. in. l. aristo. in principio. de dona. & vide Barto. in. l. j. ff. de rerum permu. vide Bald. in proemio feudor. in. vj. col. 1 in. l. j. C. de rerũ permu. & an. in. l. creditor. §. de statu homin. & Bald. in. d. l. preludijs. addit vnum notabile quod verbus perficit doctrinam Bar. hic licet de Barto. mentionẽ non faciat. quid si species & quantitas sunt eiusdem pretij? quis erit iste contractus? & dic quod erit emptio. & sic contractus iurisgentium. 2 3 1

f ¶ Statutũ. vide que dixi in. l. si in emptione. de act. emp. in fi. istius apostille. in. §. j. f

g ¶ Alienatio. iste. §. probat in verficu. vel mores ciuitatis quod ciuitas potest statuere quod aliqui res vendantur vel alienentur. nam si moribus ciuitatis potest induci quod res non vendantur. ergo eodem modo potest ciuitas statuere quod res vendantur. istud probatur ex notabili inductione quam fecit Ange. in. l. captatoias. in. versi. senatus improbabit. de here. instit. per illum textum & Baldum in. l. moribus. per illum textum. ff. de vulga. et pupilla. Ange. in. l. cum pretor. per illum tex. in verbo moribus femine. ff. de iudi. et vult Bart. in. l. venditor. §. si constat. supra communia predio. 1 2 3 1

h ¶ Tutor. in principio huius. §. &c. vide in. l. auten. qui buscunq. C. de sacrosanct. eccle. et ad istum textum et ad hic no. vide plene per Bal. in. l. cum ipse. C. eo. titulo. b

Andreas Pomate.

h ¶ Tutor. Limita vt per Dod. et Iancel. in. l. fingu. §. colum. iij. specialitate. ff. si certũ petatur Romanum consilio. cir. b

bili & immobili quod dic vt plene. C. de vsuscap. pro emp. l. ij. ¶ Secundo quero que sit ratio [a] quod res aliena nõ potest pignorari: sed vendi. quod dic. vt. C. ad velle. [b] l. ij sine &c.

Dissensus circa accessoria non vitiat contractũ. Principale inspicitur & non accessorium licet accessorium sit maioris valoris. ad de Alexan. in consil. cxix. in. ij. col. circa fi. in. v. volu.

Si permuto librum meum cum tuo hoc acto quod vltra debeas decem an sit emptio.

Alienatio quod possit per statutum prohiberi.

Em alienam. Glo. hic querit duo. vtrum hec. l. habeat locũ in re mo; c. Et ad istam. l. vide omnino gloss. nota. in. l. item si res. §. de alie. iudi. mutan. causa fact. & adde Bartolum in. l. ij. §. de pignor. actio. & ibi dixi post eum. 1 2 3 4 1

Si in emptione. [c] Dissensus circa accessoria contractũ nõ vitiat & sin dubio sit interpretatio contra creditorem. ¶ Not. qd dixi in summario. ¶ Ultimo no. istum versi. nec refert qd in spiciamus quod est principale. licet accessorium sit maioris valoris. et facit [d] iste tex. ad questiones. & fuit actum [e] quod permutarem Codicem meum cũ tuo Digesto: hoc acto qd deberes mihi dare vltra. xx. erit ne hic emptio an permutatio? certe inspicitur qd est principale vt hic facit. §. depositi. l. j. §. quod si opere. & l. si procuratorẽ. in prin. §. man. &c.

Omnium rerum. No. qd p statutũ [f] põt alienatio [g] phiberi. facit. l. in quorũ. j. de pig. dixi in. l. filiusfa. §. diui. de lega. f.

Hominem liberum. No. gl. alr vt no rari. j. de vsuscl. si is qui pro emptore. §. fi. &c.

Emptio in dubio videt facta ratione dñij non autem possessionis.

Emptio rei sue sicut nõ valet ratione dñij ita nec ratione possessionis.

Vendens rẽ ratione possessionis dz prestare se esse potiorem in possessione.

Rei sue. No. istum tex. ad tria. ¶ Primo qd rem emendo quis videtur in dubio emere ratione dominij: nisi appareat quod ratione possessionis expresse agatur. de hoc dixi in. l. si rem alienam. j. de acquiren. posses. ¶ Secundo no. quod sicut non valet emptio rei sue ratione dominij: ita nõ valet ratione possessionis quando per aliquid interdictum possem pe ssessionem adnocare: vt hic. bi et in iudicio possessionis potior esset. ¶ Tertio nota quod ille qui vendit rem ratione possessionis debet prestare se esse potiorem in possessione. sicut ille qui vendit iure creditoris debet prestare se esse potiorem creditorem. vt. C. credi. euic. pigno. non deb. l. j. & secunda.

Executores qd non possint emere res quas ex officio vendunt.

Tutor. [h] No. qd executores non pñt emere de rebus quas debẽt vẽdere ex officio. & Cõtra. de. l. cum ipse. C. eo. No. solũt qd potest palam & bona fide non clam &c.

Quod sepe. Glossa querit aliqua hic de quibus vide Codice de fide instrumento. l. contractus. vbi vt ibi &c.

Illud

a ¶ Illud constat. In princi. huius. §. &c. super verbo arbitrium. conferatur per istum. §. et. §. pretium. instit. de empt. et vendi. et per textum in. l. si voluntate. C. de rescin. ven. & per. l. si. C. de contrahẽ. empt. et alias consului quod non possit dari actio ex empto et vendito si consensu nõ a fuit facta de certo pretio vel post ea tertificando. exẽplum quia dixit post contractũ immediate vẽditor: b emptori si videbitur tibi male fecisse: facias tu qd des mihi 1 pecuniam quam mihi promisisti soluere in alia septimana? ego sum contentus quod nihil sit factum cum enim oporteat emptorẽ antequam cũ effectu agere possit actione ex empto offerre pretium debitum & conuentum. l. iul. §. offerri. ff. de actio. emp. l. ediles etiã. ff. de edil. edi. ergo cum non constet per predicta verba qd pretium sic. c. ducatorum. non potest dici perfecta vendi tio. bene facit quod no. Jacob. de raue. & Ray. in. l. j. C. de contrahen. & commi. stipu. vbi dixit quod si producitur instrumentum emptionis factum per tertiũ a tali prelato de tali re si in tali instrumento non continetur certum pretium per tale instrumentum non probatur titulus nec presumetur venditionem factã fuisse pro iusto pretio seu pro aliquo determinato pretio. nam non presumitur esse instras materialis quod non sit vniforme dictum pretium & ficnon est. idẽ qd in solennitate formali. vt no. Bar. in. l. sciendũ. de verbo. obli. in prin. & dato quod ꝓbi tale instrumentum tantum vel similis probatio facta per testes deponẽtes de venditione non de pretio certo producerentur non contra venditorem sed contra tertium possessorem esset dicendum an standum esset tali probationi b per no. per Bald. in. l. j. C. de reb. ali. non alie. & p Ly. in. d. l. j. C. de contrahen. & cõmi. stipu. quasi nõ possit iste contra quem producitur opponere de iure tertij tamen quando producitur contra venditorem. qui non confitetur sibi esse satisfactum de pretio: tũc non negat quod oportet esse probatum de pretio, certo vt ipse possit cum effectu agere: vt etiam in terminis voluit Rapha. cu. in. d. l. sciendum. & Fulg. & Pau. de ea c stro in. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. de iureiurando. & est de mente Rayne. in. d. l. j. de contrahen. & commi. stipu. & patet ex allegatis. §. ista enim verba d in casu nostro potius denotant contractũ verborum quam perfectum esse contractum & multa tractantur que non presumuntur. l. fi ex causa. §. nunc videndum. in fin. de mino. d. l. si voluntate. & l. sciendum. §. edictum. ff. de edil. edic. & in. c. dudum. de re. eccle. nõ alie. in. vj. & his verbis per allegata iura vtitur Bal. in. l. multum. in. ij. colum. C. si quis alte. vel sibi. & in. l. cum allegas. in. iij. colũ. C. de vsur. & in. l. si quis cum aliter. de verbo. obli. & non sufficeret apparere in genere quod cõtractus fuerit firmatus nisi appareat quod pretium fuerit certum et limitatũ & de illo satisfiet venditori. d. §. offerri. intantum ꝓ fitestes deponẽtes supper pretis deponerẽt vnus de minori: alius de maiori summa non propter hoc dicitur minor summa pretium certum tanquam in maiori insit minor vt videantur testes concordes supra. l. diem proferre. §. si plures. de arbi. l. j. §. si stipulanti. de verborum obligatio. c. primo. de arbi. in. vj. quest. illud non vẽdicat sibi locum in contractu facto ex cãonerosa. l. si decem. ff. loca. & no. in. d. §. si stipulanti. et quod sine expressione certi pretij non possit confici instrumentum validum. no. Jaco. de ra. in l. j. C. de cõtrahen. & commit. stipu. vt refert ibi Lyn. et sequitur ibi etiam Ray. qui etiãs dicit ita tenuisse pe. & testes qui deponunt super tali pretio si diceret quod vẽdidit pro. p. & alius etiam diceret ꝓ vendidit pro. p. sed erant in discordia in repetitione pretij si probarent, idem si dicerent qd erant in differentia. bene faciunt no. per Joã. an. in. c. in nostra. de testi. dum tractat qd si vnus testis contradiceret vni alteri ncutrius dictũ valet nisi alter testis forte in tantum esset dignior qd pronocet forte iudicem ad deferendum iuramentum sim formã l. in bonefidei. de iureiur. Adde Ro. ꝓh. rcs. & Pau. de ca. consi. cxxxij.

¶ In his. In principio huius. §. intellige vt per bartolum in. l. iulianus. §. si Titius. de actio. emp. & vide Baldum in. l. cum conuenit. C. de peri. & commo. rei vendite. an autem quo ad translationem dominij et alios effectus ante mensurationem dicatur perfecta venditio. vide Sualce. et Ange. in. l. ij. C. de periculo. & commo. rei vendi. post gloss. vbi videtur tenere quod sic.

¶ Si quis fundũ. vide Bartolum in lege si tibi nouitio. j. de verb. obligatio. vbi loquitur de relatiuo quantitatis.

¶ Si quis donationis. In principio huius &c. dicit tamen Baldus in rubri. codice eodem. in duodecima questione. quod donatio de qua hic non est propie donatio. et quid si in instrumento venditionis dicatur: et illud quod pl? valet donauit an habeat

Illud constat. [a] Non valet venditio si c pretij quantitas in emptoris voluntatem vel arbitrium confertur. ¶ Op 1 ponitur de. l. hec venditio. §. eod. Solu. ibi non ponitur in arbitrium cõtrahentis aliquid de substantialibus cõtractus: hic secus: qd plene dic. vt. l. in personam. §. generaliter. j. de reg. iur. C. eo. l. in ementis.

In his [b] **que.** In his q̃ venduntur vt species periculũ est emptoris incontinentis in his que vendunt vt pondus numerus vel mensura est periculum emptoris cum distinctiõe que hic habet. 1

An relatiuum appositum verbo futuri temporis facit conditionem.

Si quis fundũ. [c] Nota q relatiuum appositum verbo futuri temporis facit conditionẽ. vt. l. stichus qui me? erit. j. de lega. j. ¶ Quid de relatiuo quantitatis certe idem: de quo in. l. j. j. de condi. & demon.

Quid operetur illa verba que in instrumentis ponuntur qd si plus valet donat.

Si quis donationis. [d] Per hanc legẽ dicũt q dam? qd si in instrumento ponuntur ista verba et quod plus va

locum remediū. l. ij. C. de rescin. ven. Adde Bal. cōsi. iij. et. pl. v. lib.

a ¶ Si debitor. §. verosimiliter. in principio huius. §. ad istum textum. vide not. per Baldum iu rubrica. codice de pericu. et commo. rei vendica. in vltima columna. et in lege si ea. C. de vsuris. et per Bartolum in lege cōtem. §. qui maximos. de publi. q̄rta columna. et in lege si merces. paragrapho vis maior. versiculo sed hic instatur. infra loca. et facit ad q̄stionem nostra. quam vide per Romanū in lege. iiij. §. pretor. ff. de damno infecto et ibi dixi post cum: vbi refert illud fuisse dictum Bartoli hic in alquibus lecturis.

b ¶ Plusq̄ perfecti. Ibi in illa clausula si ratio valet ꝛc. vult Bar. quod verbum preteriti plusq̄ perfecti tēporis trahatur ad futurū. vide Barto. in. l. qui rogatus. §. rogerius. de re. v. ob. ꝛ in. l. cū q̄dā. de au. ꝛ ar. le. ꝛ i. l. j. §. idē scribit. cēresimis. §. fi. in. iiij. col. de ver. ob. ꝛ in. j. co. ꝛ in. l. cū quidā. de ver. ob. ꝛ. l. quāuis. §. idem scribit. de auro ꝛ argento legato.

Andreas Pomate.

c ¶ Qui fundum. Vide alexand. cōsilio. cxxx. colum. tertia. quarto volumine. rex. solitus ponderari a decio quod imo in contractibus bonefidei. vbi est dies f er pena non possit mora purgari quod renet etiam Alexand. in. l. si insulam. viij. columna referendo ibi Rapha. cuma. et Jmo. idem renentes ꝛ gloss. in. l. In eius. ff. de actio. empti. dum sub audit ibi ad rem. maxime in gloss. in verbo exhibuerit licet contra renet ibi Pau. de castro in dicta. l. si insulam quod imo fit speciale in contractibus bonefidei vbi licet dies er pena sit tamen admittitur purgatio more Bald. idem renet in lege in lia. cum allegatis. xvj. oppo. C. de vsur. et istam opinio. tenet dominus Antonius de prato. in consi. quod est insertum in consi. Alexā. consil. xlix. columna. v. volumi. iiij. ꝛ Are. in. l. si seruū. §. le quē. ff. de verb. obli.

¶ Distinctio. Vide Bartol. in. l. si ita stipulatus. §. chysogonus. de ñ. obligationibus.

Andreas Po.

¶ Et secūdum. Ex istis verbis not. Bart. quod licet ex forma statuti petitio et responsio debeat fieri in termino alias non audiet q̄ si tamē intra terminum in genere ponatur poterit de hinc illa post terminum declarari. vide Angelum. i. l. heredes palam. §. sed si nota. ff. de testamentis. pari modo post

lect dedit ꝛ donauit pro bonis seruitijs b et meritis: quod tunc non habeat locum beneficium. l. ij. C. de rescin. vendi. ita videtur tenere Azo in sum. illū ti. ego aliter dixi in. l. si quis cuz aliter j. de ver. ob. ꝛ in. d. l. ij. ꝛc.

¶ Relatiū ñ iuncrū verbo futuri tēporis: vel q̄ habeat vim futuri q̄ fa c tat conditionem.

Relatiū induciit conditionē distribu 1 riue non collectiue.

Verbum preteriti plusquam perfecti vel preteriti imperfecti subiunctiui vel optatiui modi quod trahatur ad futurum.

teriti plusquam perfecti vel preteriti imperfecti subiunctiui vel optatiui modi trahitur ad futurum tempus vt hic dum dicit quod natum esset. ꝛ ego dico in leg. j. j. de iure codicillo. in illa clausula si nō valet ꝛc. quod aliud est e dicere valet: aliud si non valeret: quia verbum valeret ad futurum trahitur licet videatur preteriti tempois ꝛc.

¶ Si statutum fuit tempus ad petendum an post terminus possit quis addere libello.

Si debitor. Op. pe. l. cū quidam. j. de leg. j. So. vt ibi. ꝛ ex. tūgit multū bene. C. de dona. l. si quis argē. ¶ No. ex hac. l. ria. Primum quod relatiuum iuncrū verbo futuri tempois: vel quod habeat vim futuri facit cōditionem. idē enim est dicere quod natum erit: ꝛ si natum erit vt hic. et. l. stichum qui meus erit. de lega. j. ¶ Secō. no. q̄ relatiū inducit conditionem distributiue et nō collectiue: quasi dicat q̄ natum erit quatenus natum erit siue in totum siue in partem vt hic. et. l. stichum qui meus erit. quod est valde 1 no. ¶ Tertio nota † quod verbum p̄ f

Si fundum. Renuntiatio facta post terminum conuentionalem nullius est momenti. hoc dicit. ¶ Item per renuntiationes vniuersale tarifat termino si aliud non est actum exp: esse. h. d. quam. l. nota. Quero qualiter intelligatur ista distinctio quam ponit iurisconsult. hic glo. ponit hic duas opi. ex secūda opi. Jo. arguit quod tempus appositum in mensurando non videtur reperitū in renuntiando. veritas est quod distinctio colligitur ex hoc. aut fuit terminus appositus ad renuntiandum simpliciter. aut ad renuntiādum quāti minoris est. et secundum hoc est no. tad. q. statutū est pri tpo ad petēdū.

datum ad probandum et probationem habendum poterunt tamen peri publicari testes secundum Archidiaconum et Geminianum. capitulo pia. de excep tio. libro sexto. Baldum in lege ad restium. in principio. columna quinta. ff. de testamentis. Alexandr. in lege edita. columna secunda. codice de edend. prepo. in capitulo cognouim. distinctio. trigesima quarta. Felinum in capitulo licet causam. columna decima materia. versiculo limita. de plagi. et in simili Alex. consi. cxxv. columna. j. vol. v. Bald. consi. xxxiiij. in. v. parte.

¶ Tps ad petēdū. an post terminū possit addi libello. adde q̄ no. bal. in. l. ius ciuile. de iustit. ꝛ iu. ꝛ q̄ no. Bar. in. l. edita. in. ij. col. C. de edē. in ñ. ꝛ p hoc determinat. q. ꝛ no. bar. in. l. j. in prin. in. p. q. de ope. no. nū. dic quod per istud dictū limitat dictum Bart. in. d. l. edita. ꝛ. l. quis Sali. hoc tñ nō videt posse bñ ñificari istō dictū ad limitationē co q̄ ibi no. bar. q. si statuit tibi tmin ad petēdū vel agēdū in libello egisti ad. p. ex mutuo poterj post tminū aūli. pte. addere ex ea tñ si libell fuit iept i substātialib nō poteris emēda

queritur vtrum post terminus possit addere libello. videtur distinguendum vt hic: aut fuit datus terminus ad petēdum ꝛ exprimendum quantitatē quam volebat petere: aut ad petendum simpliciter secundum distinctionem huius glo. ꝛc.

Dom ab eo. Modus adiectus contractui contractum non suspendit ꝛ actione ex eo cōtracta quis modum implere cogitur secus in conditione. h. d.

1 ¶ Testis malitiose vel obscure loquens vel omittens aliquid dicere tenetur tanquam falsarius.

a Aque commēdandi. Commendatio generalis non obligat commēdantem et promissio generalis 1 nō referk ad id q̄ emptor sciebat. h. d.

b ¶ Not. finem huius. l. quod falsum † cōmittitur in 1 tacēdo q̄ dicere debuit vel in loquēdo obscure. vñ testis qui omitrit verum vel qui loquitur malitiose vel obscure illud quod dicit tenetur tanquam falsarius de quo in. l. presbyteri. C. de episco. ꝛ cleri. et materiam istius. l. vide in. l. quod vēditor. ē. de dolo. vbi plene no. Bar. ꝛc.

Dom seruo.

¶ Accusatio non vitiatur: licet in ea nō sit locus dūmodo alia demonstratione sit certus.

Demonstratione.

Fines nō sunt necessarij quādo alijs demonstrationibus res certa reddi

re. l. accusaturus. infra de adulteriis. not. Bartol. in dicta. l. edita. quod no. quia non reperies alibi declaratum et in hac. l. est vnus. §. qui incipit: qui agrum vide quod per rex. illum dicit Salice. in. l. ij. C. de cōtrahenda emptio. et Joan. and. in titulo de emptio et vendi. §. sciendū. ad finem. ꝛ ibi etiā Spec. Paul. de castro. in. l. si seruum. ff. de actio. empt. vide que dixi in d. l. edita. in. v. columna.

a ¶ Ea que. In princi huius ꝛc. Vide Bartolum in. l. dolum in fia de dolo.

Andreas Poma.

¶ Ea que. De notario qui negat instrumentum de quo fuit rogatus. vide Alexan. consi. lxxxiiij. ccl. vij. j. volu. Feli. in proe. decre. j. colū. ad fi. ꝛ seq. ꝛ in. c. cum clamor. col. ij. de test.

¶ Finem huius. l vide gl. ꝛ Bal. in. l. j. in ij. oppo. C. de edil. act. et ad de hic que dixit Bartol. in. l. si quis obtepserit in penultima questio. de falsis. et Adde Bartol. in. l. prescriptione. vlti. q. C. si contra ius vel vti. publi.

¶ Si mihi in princip. ꝛc. De huius. l. intellectu. vide Bartolum lege si quis cum debitore. in fin. supra de iureiuran. et per Baldum in lege interlocutio. C. cōmina. vel epistolo. Bal. in rubri. C. eod. in. viij. q̄. et in lege petrus. in. xij. colum. C. de pact. ꝛ Salic. in lege bonefidei in. ij. col. C. eo. titu. de pac. ꝛ Bal. in. l. quāuis. C. de transact.

Andreas Pomate.

¶ Quantum ad illum. Vide Alexan. consilio. xlix. volumine secundo et Roma. consil. cccexxxiij. in. iij. dubio.

¶ Litora. in principio huius ꝛc. an fosse agri debeat mensurari quod not. et vide Bald. in rubrica. C. eodem in. iiij. q̄. et ibi quid in ripis et vijs publicis et Bar. in consilio commune lignani.

Andreas Poma.

¶ Litora. Vide Alexan. consi. cxx. incip. omissis argumentis. j. colum. volu. ij. et ibi dixit quid in ripis fluminum.

¶ Fluda. in prin. ad hac. l. vide no. Bal. in. l. traditionibus. in penul. col. C. de pact. et in glo.

Andreas Pomate.

¶ Cum seruo. Not. quod res vendita debet demonstrari saltem per duos confines. Jta Alexand. consilio. xxxix. colum. ij. vol. v. vide multa per Alexan. in. l. hac consultissima. super glo. in verbo iudicia. C. qui testa. fa. possunt.

Andreas Poma.

¶ Ea que. Nota. Bartol. in dicta. l. edita. quod no. quia non reperies alibi declaratum et in hac. l. est vnus. §. qui incipit: qui agrum vide quod per rex. illum dicit Salice. in. l. ij. C. de cōtrahenda emptio. et Joan. and. in titulo de emptio et vendi. §. sciendū. ad finem. ꝛ ibi etiā Spec. Paul. de castro. in. l. si seruum. ff. de actio. empt. vide que dixi in d. l. edita. in. v. columna.

Andreas Po.

¶ Et secūdum. Ex istis verbis not. Bart. quod licet ex forma statuti petitio et responsio debeat fieri in termino alias non audiet q̄ si tamē intra terminum in genere ponatur poterit de hinc illa post terminum declarari. vide Angelum. i. l. heredes palam. §. sed si nota. ff. de testamentis. pari modo post

Andreas Pomate.

¶ Quantum ad illum. Vide Alexan. consilio. xlix. volumine secundo et Roma. consil. cccexxxiij. in. iij. dubio.

¶ Litora. in principio huius ꝛc. an fosse agri debeat mensurari quod not. et vide Bald. in rubrica. C. eodem in. iiij. q̄. et ibi quid in ripis et vijs publicis et Bar. in consilio commune lignani.

Andreas Poma.

¶ Litora. Vide Alexan. consi. cxx. incip. omissis argumentis. j. colum. volu. ij. et ibi dixit quid in ripis fluminum.

¶ Fluda. in prin. ad hac. l. vide no. Bal. in. l. traditionibus. in penul. col. C. de pact. et in glo.

Andreas Pomate.

¶ Cum seruo. Not. quod res vendita debet demonstrari saltem per duos confines. Jta Alexand. consilio. xxxix. colum. ij. vol. v. vide multa per Alexan. in. l. hac consultissima. super glo. in verbo iudicia. C. qui testa. fa. possunt.

Aqui sub hoc. Pactū ima nuis iniectionis prosequitur rem penes quemcunq̄ possessorem. ¶ No. casum pro questione g que fomak i. l. creditores. C. de pig. vbi 1 queritur † an pactum quod liceat intrare possessionem sua autoritate transeat ad singularem successorem ꝛc.

Si duos quis. No. habem. j. de verb. obli. in l. scire debem. quod quot sunt res ex a piesse in stipulatione tot sunt stipulationes. quare hic non sunt tot emptiones quot sunt seruī. dic vt ibi dixi.

1 ¶ Actio prescriptis verbis quomodo concurrat b cum actione ex vendito.

c Abeo scribit si mihi. bliothecam. Conditio habek pro simplera quantum ad illum. contrahentem per c quem stat. h. d. ¶ Quero hic dicitur q̄ 1 † actio prescriptis verbis concurrit cum actione ex vēdito. dic vt no. per doc. in. l. in bonefidei. C. de pac. et. l. ij. C. de pac. inter emp. et ven.

1 ¶ Aggeres et fossata mensurantur.

e Litora. Quero † vtrum aggeres ꝛ fossata debeant mē ~ Andreas Pomate.
1 surari certe puto quod sic: vt. j. de fundo instru. l. predia. §. ita legatum. et ibi d
nota. ꝛc.

1 ¶ Diui nō transferrtur ex imaginaria venditione. e
f Noda et imaginaria. Not. tex. ibi intelligik. q̄ ex imaginaria venditione non transferrtur dominium. ~ Andreas Poma.
similein. l. emptor. j. de aqua plu. arcen. c
1 ¶ Pactum quod liceat ingredi possessionem sua autoritate transit ad singularem successorem.

a ¶ Facit ad questio. Adde Bart. in l. demonstratio. et ibi dixi de condi. et demonst. et l. cum pater. §. fin. de legatis. ij. Adde an in libello sit ponēdus finis et quando procedat Joā. and. in addi. ad Spe. in titu. de libelli concep. §. iuxta. ver. Item debet designare.

b ¶ Fund°. in princip. huius. rc. a vide late Bart. in l. si mihi. r titio de verborum obligationi. r vide quod b dixit Bal. per istum tex. i. l. unum in fin. in. iij. colū. C. si quis alte. vel fidi.

Andreas Poma.

c ¶ Rutilia polla. Diō quid per c hoc consuluerit baldus consilio. cccl. xx.

d ¶ Pacta conuenta. in. prin. rc. hanc legez cōmendat d Bartol. et Bald. in. l. iurisgen. §. alia. de pactis. r istaz gl. allegat Bartolus in. l. lata in. j. columna. s. fi certum pe. vide Bartolus in. l. pacta nouissima. C. de pactis. et vide late Bartolum in. l. si mihi et titio. de verborum obligationi. et late vide Baldum in. l. vbi. j. de donationi. causa e mor. que autem sit differentia inter substantiam solēnitatem et ordinem dixi post Barto. in. l. fi is in principio de testi. et que dicantur naturalia r que accidē f talia contractus vide Bal. in. l. j. in princ. C. commo. que autē sint substantialia per Bal. in. l. ad exactionem. C. de dotis promis.

e ¶ Clauibus. In prin. rc. hāc legem intellige vt not. per Bal. r doc. in. l. j. in principio in. iiij. q. princ. j. de h acquiren. possef. et venditor renetur tradere claues Bal. in. l. ij. C. de verborum significationibus. Adde Bar. in. l. nam et postea. §. fi. de iureiurā. r qd operetur traditio clauium. dic vt Pet. de Ancha. in cle. j. §. sane. de here. qō si precedit titulus habilis ad trāslationem dominij. operabitur translatio dominij. vt hic r in lege. j. j. pro dote. et in. l. dotis fructus. §. finaeum. l. sequenti de iure do. si non procedit talis titulus tunc in dubio videtur talis traditio facta ad custodiam. l. cum pater. §. pater pluribus et ibi Bart. de legatis secundo et facit quod no. in lege cum qd. si certum petatur. et hanc legez intelligevt no. p Bartolū r docto. in lege prima in principio i iiij. questio. princip. de acquirēda possef. r vēditor tenetur tradere claues. Baldus in lege secunda. C. de fo bonum significationib° et hāc regulam limita. vt p Angelum per illam. l. in. l. j. C. de acquirēda possessio. et Bal. in. l. ij. eodem titu. r Jmo. in. l. si per error emde vsucapi. in lege secunda. §. si pupillo pem proe. per glossam et docto. in. l. pompo. §. si iussu. de acquiren. possessio.

Andreas Poma.

¶ Clauibus. Ad intellectum huius. l. vide Angelū in. §. sed iste. in fi. inst. de act. Alex. l. j. in prin. col. xix. ff. de acqui. poss.

¶ In lege. in princi. huius rc. adde. l. cum res. circa prin. de leg. j. r Bart. in. l. in actionibus. circa fi. de iur. iuran.

¶ Fistulas. in princ. huius rc. ad istā. l. vide late per Bar. in. l. ij. in fi. de stipu. ser.

¶ Fundū. r ad intellectū hui° §. vide fing. Bald. in. l. cū ipse. C. eo. r Bar. r doc. in. l. ij. in fi. de stip. seruo. et Bal. in. l. bonorū. in vlt. col. C. qui admitti. allegat Bal. no. in. l. non dubium. C. de legi.

Andreas Poma.

¶ Fundū. Ad intellectū huius. §. vide Bar. r Alex. in. l. singularia. in. iij. col. ff. si cert. per. r ibi moder.

¶ Fundū. vide Bart. in. l. iulianus. §. offerri. de actio. emp.

Andreas Poma.

¶ Qui fundū. vide alex. pfi. rvij. in fi. in. iiij. vo. r cōsi. cxxj. in. j. col. eo. vo. Pano. pfi. lxvj. in. j. vol. et vide que posui ad Bart. in. l. iulianus. §. offerri. j. de act. emp.

Andreas Pomare.

¶ Contingentibus. Vide aliqua p barba. pfi. xxj. co. vj. r seq. vo. ij. Et vide ad istū tex. Alexā. cōsil. rcvij. col. ij. r fi. volumi. iij. r Angel. consi. clxxvj. r Alexan. etiā. cvij. vol. iij. col. iiij. r Rapha. cuma. cōsi. clxxxv. r bal. consi. cxix. in. j. parte. r cōsilio. cxlv. in iij. parte.

¶ Titius. allegaui tibi istū tex. in. l. fi. C. de pac. pig. r bar. in. l. iulianus. de fo. r in. l. creditores. in princi. iiij. col. C. de pig.

¶ Lucius. Ad hūc §. vide bar. in. l. fi. j. de op. no. nū. in fi. r in. l. fluminū. §. adiicit. de dā. infec. r in. l. si sub vna. §. fi. de ver. ob. sed qd si de nouo imponat; vide bar. p illū tex. in. l. fi. C. de filētia. r suscep. lib. xi. r vide in. l. in vēditione. j. de act. emp. r in. l. iij. r qd ibi bald. C. de serui. vide etiā p bar. post Bull. in. l. sciendum. in fi. pn. in ver. quid si habet annos. s. qui satis. cog. Adde ro. consi. cclxxviij.

Andreas Pomare.

¶ Lucius. Vide Are. cōsi. rxv. in. ij col. Barba. consi. rxij. in. v. colum. in. ij. volu. r Areti. consi. cv. et vide in. l. j. s. fi cer. per.

Andreas Pomare.

¶ Adiectiōe. Declara istū tex. vt p Jaso. in. l. ab emptione. in. iiij. col. ff. de pac.

¶ Quoties. In pn. hui°. l. rc. p bar. in. l. quib° dieb°. §. quidam. el. ij. de condi. r demon.

¶ In sentētijs. vide in. l. stipula. de ver. obli.

Andreas Pomare.

¶ An sis statim. vide Jas. in. l. si eū. §. qui mutuat°. in viij. col. col. ff. si quis caut.

¶ In dispositionib°. Bar. in. l. fi. de regula cato. dicit qd equiparet vltime voluntati p flo. in. l. ciuitas. si cer. per. bar. in. l. vsufr. in fi. de stip. ser. r ibi doc. r bal. de pace constan. in. pj. col.

¶ Induco. Adde bar. in. l. diem. j. de aqua plu. arc. r in. l. si res. j. qui. mo. pig. vel hypo. solu. Adde que iti posui.

¶ Si vēditor. in pn. huius rc. vide in. l. fi. s. de cōdi. inde. in. rviij. r. rxj. col.

Andreas Pomare.

¶ Imperator. Vide Lepo. consi. rij Ro. consi. cliij. r ana. cōsi. lxij. co. ij. in fi. r Pano. iii. in. c. ad audictiā

stipulatione. seruo. vbi quis non potest stipulari a sibipsi. et ista faciunt ad questionem. † vtrum notarius potest scribere testamentum propium. videtur quod non quia si seipsum non possit rogare. in cōtrarium facit hec. l. dic vt dixi in. d. l. ij. de stipulatione seruorum rc.

1 ☞ Licet sit soluta quātitas pro parte nō tū transit dominium pro parte.

Qui fundum. [a] Facit tex. iste quod lz sit soluta quātitas † p parte l nō tū dominiū acquirit p parte. nō ēm alienasset nisi totū alienasset: arg. j. de sol. l. si rem. tū fructus debet habere emptor: p rata: qm soluit pretium: vt. j. de fundo dota. l. si.

Frumenta. Qui suscipit in se casum fortuitum tenetur de casibus fortuitis communiter contingentibus [b]. hoc dicit vel aliter. ¶ Casus fortuitus intelligitur inopinatus non ex consuetudine eueniens. hoc dicit. quod nota. m dixi in lege sed et si quis. §. questum. supra si quis cau. rc.

c Titius. [c] Pactum simile legi cōmissorie reprobatur inter creditorē r debitorem: non inter debitorem r tertiū. hoc dicit.

d Lucius titius. Obligatio personalis nō sequit fundi possessorem. hoc dicit.

e ¶ De in diem adiectione. Rubica. d

f Dotes. [f] Nota istam distinctionē vtrum contractus sit purus: sed resoluendus sub conditione: an sit conditionalis. Itē no. glos. que dat hāc doctrinā. ¶ No. etiā gl. in fi. que facit differentiā inter vltimā voluntatem r contract°. vide eam. qd in sententijs [g] ex communico te si non soluis intra. r. di es. an sis h statim excōlcatus: quid in dispositionib° i statutorū: vtrū equiparabimus verba statutorū testamentis vel contractibus dicam deo duce in. l. quibus diebus. j. de condi. r demon.

v Bi autem. e

1 ☞ Reuendito fundo qui debebat vigore p missionis reuendi pignus resoluitur. f

Sed ex marcellus. Opponitur ¦ infra g de edi. edict. lege bo h uem. §. pignus. Solu. ibi redhibet res ex volūtate emptoris merito remanet pignus. non enim potest i facere emptor: sua voluntate quod pignus definat. hic vero resoluitur eo inuito. per hoc † induco [k] ad questionem. vendidi tibi fundum hoc pacto quod tenaris mihi reuēdere intra biennium r reuendis. k quero an resoluetur pignus? Respō. certe fic. q: hoc fit ex necessitate prioris contractus vt hic. sed si vendidi tibi rem: deinde videns me deceptum vltra dimidiā iusti pretij egi r rem recuperaui vigore. l. ij. C. de rescin. vend. an resoluatur pignus interim a te cōtractum? Respondeo non. nam tu debitor nō reddis m ex necessitate. licebat enim tibi supplere iustum pretium r retinere rem: vt dicta. l. secunda. C. de rescindē. vendi. igitur ex voluntate r non ex necessitate: ergo rc.

s Ivenditor.

Aliter. Videt velle iste tex. q inter patrē et filium nō consistit obligatio naturalis: quod apparet ex eo quod supra dixerat de pupillo qui non obligatur nisi naturaliter. dixi in. l. frater a fratre. de cōditio. indebiti.

i Imperator. [m] Not. q in dubio debet intelligi quod loquitur de actio

¶ Qui fundū. vide Bart. in. l. iulianus. §. offerri. de actio. emp.

Andreas Pomare.

¶ Qui fundū. vide alex. pfi. rvij. in fi. in. iiij. vo. r cōsi. cxxj. in. j. col. eo. vo. Pano. pfi. lxvj. in. j. vol. et vide que posui ad Bart. in. l. iulianus. §. offerri. j. de act. emp.

Andreas Pomare.

¶ Contingentibus. Vide aliqua p barba. pfi. xxj. co. vj. r seq. vo. ij. Et vide ad istū tex. Alexā. cōsil. rcvij. col. ij. r fi. volumi. iij. r Angel. consi. clxxvj. r Alexan. etiā. cvij. vol. iij. col. iiij. r Rapha. cuma. cōsi. clxxxv. r bal. consi. cxix. in. j. parte. r cōsilio. cxlv. in iij. parte.

¶ Titius. allegaui tibi istū tex. in. l. fi. C. de pac. pig. r bar. in. l. iulianus. de fo. r in. l. creditores. in princi. iiij. col. C. de pig.

¶ Lucius. Ad hūc §. vide bar. in. l. fi. j. de op. no. nū. in fi. r in. l. fluminū. §. adiicit. de dā. infec. r in. l. si sub vna. §. fi. de ver. ob. sed qd si de nouo imponat; vide bar. p illū tex. in. l. fi. C. de filētia. r suscep. lib. xi. r vide in. l. in vēditione. j. de act. emp. r in. l. iij. r qd ibi bald. C. de serui. vide etiā p bar. post Bull. in. l. sciendum. in fi. pn. in ver. quid si habet annos. s. qui satis. cog. Adde ro. consi. cclxxviij.

Andreas Pomare.

¶ Lucius. Vide Are. cōsi. rxv. in. ij col. Barba. consi. rxij. in. v. colum. in. ij. volu. r Areti. consi. cv. et vide in. l. j. s. fi cer. per.

Andreas Pomare.

¶ Adiectiōe. Declara istū tex. vt p Jaso. in. l. ab emptione. in. iiij. col. ff. de pac.

¶ Quoties. In pn. hui°. l. rc. p bar. in. l. quib° dieb°. §. quidam. el. ij. de condi. r demon.

¶ In sentētijs. vide in. l. stipula. de ver. obli.

Andreas Pomare.

¶ An sis statim. vide Jas. in. l. si eū. §. qui mutuat°. in viij. col. col. ff. si quis caut.

¶ In dispositionib°. Bar. in. l. fi. de regula cato. dicit qd equiparet vltime voluntati p flo. in. l. ciuitas. si cer. per. bar. in. l. vsufr. in fi. de stip. ser. r ibi doc. r bal. de pace constan. in. pj. col.

¶ Induco. Adde bar. in. l. diem. j. de aqua plu. arc. r in. l. si res. j. qui. mo. pig. vel hypo. solu. Adde que iti posui.

¶ Si vēditor. in pn. huius rc. vide in. l. fi. s. de cōdi. inde. in. rviij. r. rxj. col.

Andreas Pomare.

¶ Imperator. Vide Lepo. consi. rij Ro. consi. cliij. r ana. cōsi. lxij. co. ij. in fi. r Pano. iii. in. c. ad audictiā

de reb. eccle. non alie. et Bartol. in l. cum vir. columna prima. in ff. ff. de vsuca. Panormi in capitulo suspicionis. columna secunda. ad finem. de offic. delega. et Cepol. consilio. xcviij. columna tertia. et gloss. in clementina prima. de officio delegati. in verbo executores. et Jaso. in l. posthumo colum. iij. j. de cõtrahen. & columna pe.

1 ne illa de qua loquitur titulus in quo est. l. de quo dixi in l. ff. §. de conditio. indebi.

d

Rub.

De lege commissoria.

p

Ob diem

b Nota bonum casus.

a ~ And. Po. b

¶ Commissoria.

Ad istum 1 titul. circa materiam pacti. l. cõmisso. vide Alex. ob incip. vt forte ex toto maxime in. iiij. col. ver. iiij. q. videmus in. j. vo. & vide gl. in l. ab emptiõe in verbo cogeris. vide Jal. in. iiij. col. ff. de pact.

☞ Protestatio facta debitori ne solut quando excuset eum ne incidat in

b ¶ Post die. Ad istũ ti. adde bal. in. c. j. de feudo dato 1 in vice. l. commis. qõ pactũ. l. cõmissoria est multũ grave & odiosum: q. si residuũ pteriũ nõ soluat in termino pdit soluere debes illam solutam vel arrhas dabas. vt not. ff. de petitio. heredi. l. sed et si legem. in principio. dic vt ibi secũdum eum. et vide que dixi in. l. ff. 4 C. de pig. act.

c ¶ Mulier. In prin. hui⁹. l. &c. adde bar. in. l. nõ solũ. e §. in orte. de ope. no. nũ. in. ij. q. pn. Et ex dictis hic no. qõ tuitur. prestatio facta ne soluas & quasi 3 fieri vide no. bar. in. l. j. in prin. de op. no. nun. in trib⁹ tñ casibus nõ tuitur de qb⁹ in aur. sed iam. & ibi Bal. C. de posti. adde Bald. in. c. primo. de feud. dato in vice. l. commissoria.

f

~ Andreas Pomate.

¶ Mulier. vide alex. cõ. ff. j. in. j. vo. & consi. xj. in pen. col. volumine. ij.

g

d ¶ Ex iusta causa &c. sed istud vltimũ fallit in deposito ex quo non potest depositario fieri inhibitio vt nõ soluat deponenti. l. penulti. & auten. ibi posita. C. depositi. & vide q̃ habetur in. l. hr̃e cũ debuerit. j. ad trc. h 4 Adde vt per Ro. consi. cclxxviij.

e ¶ Venditor. In principio. vide Cyn. in. l. mr̃. de rei vendi. C. dum tractat an pretium succedat loco rei an autem in emptorem hereditatis transeat ius accrescendi. Vide Salicetum in. l. j. in. v. q. C. quando non pe. par.

f ¶ Tertio nota. per Bartolum in dicta lege mater. ad finem.

~ Andreas Pomate.

¶ Tertio nota. Vide Alexandrum in lege mora. 1 et per Bartolum ibi in secunda columna. infra solumatrimonio.

g ¶ Quarto no. adde Bal. in. l. si traditio. in. ix. q. C. 2 de act. emp.

h ¶ Vltimo no. ple. per Bal. in. l. pro. §. qõ de fructibus. j. de bo. aut. iudi. possid. 3

i ¶ Fund⁹. per istũ rex. dicebat no. bal. qõ sp vbi vendit res abintio requirit subhastatio fin eũ in. l. ordo. C. i de exec. rei iu. & hic adde bar. in. l. acceptã. C. de vsu. & 1 penam.

Mulier.

c Not. qꝰ † prestatio facta debitori ne soluat excusat eũ ne in penam incidat. qõ intelligo verum quando prestatio seu inhibitio fuit facta per iudicem vel alium habentem autoritatem. ita intellige hic quod fuerit facta per officiales fisci. Idem si a priuatis ex iusta causa⁹ vt. C. que res pigno. ob. posi. l. nomen. et. l. iij. C. de pignor. act. & nihil valet: vt. l. vtrum. §. de consti. pe. & l. si quis prohibuerit. §. de publiciana.

De hereditate vel actione vendita.

Rub.

Venditor.

Solet

Not. qꝰ iniuria iudicis excusat si iniuriatus dolo caret. Ja. de are. allegat eam. j. de fideiu. l. exceptione.

☞ Pretium rei non dicitur esse ex re.

2 Venditionẽ rei mee qõ possim habere ratã. re empta vt in subfidium consequar pretium.

3 Debitor rei actione personali quod non teneatur eã tradere.

4 Quod cõsequor nomine pene occasione rei tibi debite qõ non teneor restituere.

Venditor.

e Primo ex hac. l. not. pulcherrima distinctio nẽ inter venditoẽ, hereditatis & rei singularis. ¶ Secõ no. † qꝰ pretiũ rei non debet eẽ ex re. qõ facit ad infra speciali ad intellectũ. l. qõ procurator ex re. §. de pcur. ¶ Tertio no. qꝰ in venditione rei † mee possim ratũ hre re pcri empta in subfidiũ vt pretiũ cõsequar. vt. l. vl. de neg. ge. & l. mater. C. de rei vẽ. tũ, hocnõ cõtingit in re mihi debita. ¶ Quarto no. ver. quis si neglexisset, qꝰ 1 ille qui tenetur actione personali nõ teneꝰ eã tradere. & sic non tenetur de fructibus percipiẽdis qõ dic vt dixi in. l. si seruũ. circa pn. & ibi tangit in gloss. j. de ver. ob. ¶ Vltimo no. qõ illud qõ consequor: noie pene occasione rei tibi debite nõ teneor tibi restituere. qõ dic vt vidistis. §. de pe. heredi. l. vtrum. cum. l. seq. hoc dicit.

De rescindenda venditione.

Rubrica.

Si id quod.

Secunda emptio imperfecta non tollit primam perfectam. h. d.

☞ Debitor si offert se paratũ soluere quod ex hoc non impeditur alienatio pignoris secus si offert pecuniam.

Nũ iudex precipit aliq̃d fieri a partib⁹ qõ faciẽdũ erat mutuo consensu. vno implẽte ex parte sua q̃tũ ad eum habetur pro facto.

3 Si iudex pnũtiat, put in consilio. & in cõsilio dicit ipsum cõdemnatum: an videatur condemnasse.

f

Vnd⁹

Not. qꝰ si debitor offert se paratũ soluere nõ impedit alienatio sed vt

licet rescindatur. secus si offerat pecuniam hoc dicit. ¶ Ita no. C de distrac. pig. l. ii residuum de hoc dixi in. lege: preter. j. de oper. no. nun. ¶ Secundo

a 2 not. quod quando iudex † iubet aliquid fieri a partibus quod faciendum est mutuo consensu partius vno implente ex parte sua quantum ad eum habetur pro facto. licet alia pars non consenserit. nam hic fuisset venditionem rescindi quod faciẽdum erat communi consensu: et tamen debitore soluente debitum pretium vel vectigal est statim facta rescissio vt hic patet & res in bonis eius efficitur. ¶ Vltimo

b doc. allegat⁵ hanc. l. ad questio. consultor † consuluit

3 aliquem condemnandum quem condemnandum iudex condemnauit per hec verba pronuntio secundum formam consilij. vtrum illum videatur condemnasse. dicetur quod reus non esset condemnatus. q. 2 consilium non condemnat eum: sed dicit ipsum condemnandum. hec lex facit qõ quando iudex dicit condemnandum videtur condemnare. q. si iubet rescindi venditionem videtur rescindere. in cõrariũ 3 facit. C. si aduer. li. l. j. coniuncta. l. ff. & hoc tangit per Cy. in. d. l. j. si aduersus libertatem &c.

Eius alucio.

Emptor

Not. quod 3 aliquorum controuersia fit causa petendi fideiussorem de euictione. tamen fideiussor debet dari generaliter pro qualibet euictione. et licet quis dubitet qõ. sibi moueri

c a certis personis: tamen fideiussor debet dari generaliter. glo. mouet istam questionem. & non soluit. j. ti. j. l. pe. §. fina.

i

d ¶ De periculo & cõmo. rei vendite⁵.

Rubrica.

Vinum vendi.

Scis quod relatiuum quis vel qui iunctum verbo futuri rpis facit conditionem: vt. l. stichus qui meus erit de legat. j. sed nũ quid participium faciat. hic videtur

o tex. qꝰ non. dũ dicit de gustanda dixerit. & in fin. dicit non esse conditionale. de quo dicit vt dixi de condi. et demonstra. l. j.

1 ☞ Emptio quando dicatur perfecta ad hoc vt periculum sit emptoris.

2 Contractus conditionalis qõ conditione existente fingatur retro perfectum.

3 Fictio quod non habeat locum si non repetit rẽ supqua figat pedes.

f

Necessario.

Quero † qm̃. dicat emptio pfecta vt dicat piculũ emptoris dic vt in gl. in eo vero⁶ qõ gl. excipit casus publicatios. vt g

e l. si fund⁹. j. loca. dicũt q̃dã qꝰ ille casus h continetur sub alio casu. qui infra ponit: scilicet quãdo dolo venditoris fit. et ita intelligũt dictam legem si fundus. quod fuerit publicatus culpa venditoris. et ita intelligitur exceptio. l. i. §. eodem. certe illa

l. habet duplicem intellectum. ¶ Primus quod si i ne culpa venditoris fuit publicatum & tunc hec glos. quod fingu. loquutus est Bart. in. l. pe. j. de distrac. pig. Bal. in. l. acceptam. C. de vsuris. in. iij. colum. ponit intellectum ad hanc legem et in effectu approbat intellectum glosse hic quam simpliciter sequitur Salice.

a ¶ Secundo no. & vide de not. in. l. iulian⁹. §. si titius. de act. emp. et Bar. in cõsilio in. qõ. dominici de quantiana &c.

procedit clare. ¶ Secõ quod culpa venditoris. et tunc in hoc est speciale quod venditor teneatur ad pretium ratum licet alias teneat ad interesse: et ideo vidi in quibusdam instrumentis apponi specialiter istud capitulus quod vẽditor promittit duplum. etiã in casu quo fundus esset publicatus.

¶ Vltimo not. in hoc. §. quod⁶ si pendente † quod existente conditione fingitur retro perfectum esse contractus b vt hic. videbitis hoc clare⁶ in. l. potior. et. l. qui balneum. j. qui po. in pig. ha.

¶ Nota etiam quod ista fictio⁵ non potest habere locum si non reperit rẽ esse sup qua figat pedes. vidistis. §. ad. l. aq̃. l. huic scripture. dixi. §. ex qb. cau. ma. l. sciendum &c.

Si in venditione.

b Istud principium facit vtrum pactum nudũ vestitur coherentia contractus conditionalis &c.

b ¶ Allegãt. Vide Are. consilio. vj. colum. iiij. in. ij. dub.

~ Andreas Poma.

In libro primo.

Not. qõ sicut in rebus immobilibus nõ dicitur perfecta vẽditio antequã mensuret. ita nec in rebus immobilibus &c.

c ¶ Debet dari. Vide alleg. istus. §. per Ro. consi. cclij. col. ij. in. ij. dubio.

Erui emptor.

No. gloss. que videtur velle quod ad hoc vt quis faciat fruct⁵ suos requirit vt possidear ciui-

¶ De periculo & como. rei vendi. in princip. huius titu. &c. de hac materia ad super questione de qua per Petrum & Baldum in lege si pascenda pecora. C. de pac. de qua dixi in. l. vbi ita donatur. de do. causa mor. et de materia huius titu. no. per Bal. in. l. si ca lege. C. de vsu. et late per eum. C. eo.

~ Andreas Poma.

¶ In eo vero. vide Alexan. consi. cxxj. in ff. volumi. quinto.

¶ In hoc. §. et vide Barto. in. l. si filius. de verborũ obligationibus. Adde quãdo periculum rei empte pertineat ad venditorem: Petrum de Anchara. consilio. cl.

¶ Fictio. Limitat Bal. in rub. C. eo.

¶ Si in venditione. Et vide in. l. cum cõuenerit. C. eo. titu. & ibi Bar.

~ Andreas Poma.

¶ Si in venditione. Vide Alexan. in. l. petens. C. de pac. & in. l. certa. in. xliij. col. §. ff. cer. pe.

¶ In reb⁹. vide in. l. cũ conuenerit. & ibi Bar. C. e. & in. l. qõ sepe. §. in hio. §. de contrahen. emp.

a ¶ Glo. querit. vide Bar. in. d. l. fi post præfatam. et d quod dixi per ista iura in. l. in commodato. cū sequen ti. §. commodati post Bar. Adde Roma. consil. viij. Angel. consil. cxxj.

b. ¶ Si quis. in pn. ⁊c. Ad intellectū huius. l. et quod hic per gl. nota. vide Bart. in. l. ari. §. ō do. er in. lege fi. §. de condi. ob. causam et regulariter an ⁊ quando ius quesitum tertio facto a meo possit sup me revocari vide Bald. in. l. cum a socero. C. de iur. dot.

c. ¶ Nō valet. de quo vide Bar. ⁊ Bald. in l. quod fōse. C. de dona. inter nup. et in. l. fi cōstante. §. q̄ties. et ibi Barrol. ff. soluto matrimonio ⁊ in. l. in tempus. ff. ō here. instit. et Bart. in. l. ij. §. nuntiatio. de operis no. nun. c vide ramē Bart. omnino in. l. ajlio. §. elegāter. fo. ma. ⁊ vide qō no. Bart. in. l. cū filius. §. fi. ff. de ver. obligationibus et Bar. in. l. quod dicit. circa fi. eo. titu. et p Bartolum in. l. fi sponsus. §. fi. vers. de donatio. inter virum et vxo.

d. ¶ Seruus. in princ. huius. l. ⁊c. vide Bal. in. l. quālis. C. de vsu. et ad no. per Ly. hic vide no. Bal. in. l. cum allegas. in. liij. colum. C. de. vsur. et in. l. ij. liij. col. 4. in ver. quid si promitto ex causa. C. de senten. que pro eo quod interest ⁊c.

e. ¶ Si res in prin. huius legis ⁊c. vide in principio huius legis Pau. de cast. hic querit aliqua. vtilia: vltra Barto. hic.

Seruus ᵃ ea lege. Si pena prōmittit pacto nudo non potest exigi nisi intersit. hoc dicit.

¶ Incipit liber. xix.

¶ De actionibus empti ⁊ venditi. Rubri.

1 ☞ In obligatione rem tradi post moram qō succedat obligatio ad interesse.

2 Interesse ratione persone creditoris dicit singulare.

3 Interesse licet referatur ad personā quod intelligit de eo quod est circa rem.

4 Interesse est triplex singulare commune et conuentum.

5 Libellus quomodo formetur qn̄ vēditor est in mora tradendi. nu. 7. ⁊ nu. 8. vbi de triplici practica.

6 Principalis licet promittat factum. fideiussor potest promittere interesse.

9 Obligatio ad interesse que succedit post moā qualiter succedat an alternatiue vel copulatiue.

10 Sententia qn̄ agitur ad interesse. post moam quō formatur et an ferantur due sententie an vna.

11 Interesse principale licet veniat in obligatione venit etiam officio iudicis post litem contestatam cum incipit esse in mora.

12 Venditor an possit precise compelli ad rem tradendam.

13 Obligatio qua tenetur venditor ad rem est obligatio participia. f. habet partem de obligatione faciēdi et partem de obligatione dandi.

14 Si venditor in prima causa fuit cōdemnatus ad interesse: quia rem non dabat: appellauit in cā appellationis an dando rem liberetur ab interesse.

15 Emptor an precise cogatur ad solutionē pretij. qō fic.

16 Si emptor vult pretium commune et non interesse an possit.

Iquis ᵇ No. quod licet ex hoc pacto queratur ius seruo tamen potest ex voluntate vnius contrahentiū vel vtriusq; mutari. et sic facit ad. q. donauit titio fundum hoc acto vt post mortē eius perueniat ad ecclesiam. certū est quod ecclesie queritur ius: vt. l. quo. C. de dona. que sub modo. tamen poterit reuocari voluntate contrahentium. de hoc dixi in. l. qui rome. §. flaccus. ff. de ver. obli.

Iminor Not. illud quod fit rē spore prohibito licet cōferatur in tēpus permissum nō valet ᶜ quando lex resistit initio seu cōsilio: vt hic. Mūq; vero prohibitio. l. respicit effectum: et tunc secus vt. l. in tempus. ff. de here. instit.

1 ¶ Incipit liber. xix.

¶ De actionibus empti ⁊ venditi. Rubri.

☞ In obligatione rem tradi post moam qō succedat obligatio ad interesse.

Interesse ratione persone creditoris dicit singulare.

Interesse licet referatur ad personā quod intelligit de eo quod est circa rem.

Interesse est triplex singulare commune et conuentum.

Libellus quomodo formetur qn̄ vēditor est in mora tradendi. nu. 7. ⁊ nu. 8. vbi de triplici practica.

Principalis licet promittat factum. fideiussor potest promittere interesse.

Obligatio ad interesse que succedit post moā qualiter succedat an alternatiue vel copulatiue.

Sententia qn̄ agitur ad interesse. post moam quō formatur et an ferantur due sententie an vna.

Interesse principale licet veniat in obligatione venit etiam officio iudicis post litem contestatam cum incipit esse in mora.

Venditor an possit precise compelli ad rem tradendam.

Obligatio qua tenetur venditor ad rem est obligatio participia. f. habet partem de obligatione faciēdi et partem de obligatione dandi.

Si venditor in prima causa fuit cōdemnatus ad interesse: quia rem non dabat: appellauit in cā appellationis an dando rem liberetur ab interesse.

Emptor an precise cogatur ad solutionē pretij. qō fic.

Si emptor vult pretium commune et non interesse an possit.

Res ᵈ vendita. Si vēditor est in mora tradēdi rem potest cōuenirī ad interesse singulare ipsi emptoris qō est circa rem qō pōt excedere pretiū cōe ⁊ cōnētū. h. d. Dixi dic. Primo ponit dictum. Secundo illud declarat. Tertio ponitur determinatio siue responsio cuidam tacite obiectioni. secunda ibi: hoc est ⁊c. tertia ibi: hoc autem. ¶ No. quod in obligatione rem tradi post moam succedit obligatio ad interesse: vt possit in petitionem deuci: vt hic dū dicit quanti interest agere. ¶ Nota quod interesse dicitur singulare respectu persone creditoris: vt hic dum dicit quod rem habere interest emptoris: vt infra de regu. iur. l. quatenus. ¶ No. quod licet istud interesse referatur ad personā: intelligit de eo qō est circa rem: dum dicit q̄ habere rē ⁊c. ¶ Tertio not. fin glossi nostram in fine ⁊ q̄ triplex est interesse. f. singulare cōe ⁊ cōnētū: ꝛ aliqui contra. ¶ Op. qō vēditor non teneatur ad tradēdum: vt. ff. e. l. iij. §. fi iter. So. hic loquit in rebus corporalibus: ibi in incorporalibus ¶ Oppo. §. de rescin. ven. l. cum emptor. §. emptio. Sol. ibi haberur pro tradita. ¶ Venio ad

a ff. glo. ⁊ assumo eam post princi. ᵃ Primo quero si venditor est in mora tradendi rem quālirer debeat formari libellus contra eum: in glo. ⁊ ponuntur tres modi notabiles. primo ⁊ q̄ agatur ad rem ⁊ tempe sentētie interrogabitur reus si vult dare rem vel interesse ⁊ si dixerit se nolle dare rem: tunc ad interesse condēnabit: vt hic. ⁊. l. fi traditio. C. eo. Et si opponis ergo ad aliud agitur: ⁊ ad aliud fit condemnatio contra l. fi. C. de fideicom. lib. ⁊. l. vt fundus. §. cōmuni diui. ⁊. l. pomponius in neg. §. de nego. gest. Respondeo non mirandum quia alias hoc fit: vt. l. ediles. §. item sciendū. ff. de edili. edic. ⁊. l. vinum. §. fi certum petat. vt dicit glos. doc. Modo der. reprehendunt istam glos. per dictam rationem: q: super eo debet formari sententia qō petitur. per. d. l. non obst. l. vinum. q: ibi apparet ratio. non ob. l. ediles. §. item sciendum. q: loquitur in his que veniunt iudicis officio: sed hoc interesse venit iure actiōis: vt. l. stipulationes non diuidūtur. versi. celsus. ff. de ver. obli. ita tenet Ly. in. l. fi tradītio. C. eo. idem videbat sentire domi. Iac. bu. ego autem sustineo istam practicam. nam interesse nō dicitur esse aliud a re: quod apparet: ᵇ quia licet principalis promittat factum: fideiussor potest promittere interesse: vt. l. stipulatus es. ff. de fideiuf. quod not. per glo. in l. cum filius. §. primo. ff. de verborum obligā. ⁊. l. fi quis pro eo. in prin. ff. de fideiuf. ⁊ tamen constat quod fideiussor non potest accipi in aliam rem quam principalis. vt. l. fi ita. ⁊. l. grece. §. fi quis. ff. de fideiusso. Preterea. licet interesse veniat iure actionis. potest etiā dici alio respectu quod veniat iudicis officio: vt. ff. dicam. Preterea sententia potest ferri ex conuentionem partium: vt. l. si conuenerit. ff. de re iudica. sed quando negat se velle dare rem videt velle condemnari ad interesse merito poterit ad hoc cōdemnari quasi velit. vnde ista practica potest sustineri: sed huic legi non congruit. ¶ Secundus modus

7 ᵇ practicandi est quod postquam venditor est in mora tradendi rem: principaliter ⁊ directo formetur libellus ad interesse. casus est hic: ⁊ in. d. l. fi traditio. C. eo. ⁊. ff. de re iudi. l. fi quis ab alio. ⁊ ista est verissima practica: sed contra eam facit. ff. de verbo. obliga. l. fi seruum. §. fina. glos. non soluit. tu dic quod ibi loquitur in obligationibus dandi in quibus non succedit obligatio ad interesse in contractibus innominatis. hic vero in obligatione rem tradi. tenetur cū venditor: rē tradere non dare emptori: vt. l. ex empt. in principio infra eodē vnde ista practica est verissi-

8 ma. ¶ Tertia ᵇ practica est quod libellus formatur sic. pero te condemnari ad rem: et si rem non tradas pero interesse: et hoc turius est secundum gl. ⁊ istam tenent docto. in lege fi traditio. C. eodem. sed domi. And. de pisis. in. l. fi insula. ff. de ver. ob. tenebat vtrarium. q: cū vtrūq; veniat iure actionis debeat actor eligere: vt in. l. quod in heredem. §. eligere. §. de trib. istas tres practicas tāgit glo. in. l. ij. §. iuē fi in facto. ff. de verb. obli. ego examino multū pulchre in. l. stipulationes nō diuidunt. ff. de ver. obl. ⁊ sustineo istā. iij.

b practicā pro cuius declaratiōe est videndū qō ꝛ post

9 moam succedat obligo ad interesse: qual ᵇ ⁊ succedat an qō sola tollat primā. an vero copulatiue. ita quod vtraq; cōperat ⁊ vtrūq; possit peti. an alternatiue. b ita quod altera tm̄ cōperat: ⁊ altera tm̄ possit peti. q̄

¶ Post princip. Quero qualiter emptor petens sibi rem tradi debeat libellare. vide Bald. in. l. fi traditio. C. eodem. ⁊ ad istam primam practicam vide in simili glo. no. ⁊ ibi Barto. ⁊ docto. in. l. fi quando. in glo. fi. de lega. ff. et Bal. in. l. ff. in. v. colum. C. de his que p nō. Adde qō libellus iste proceder pero rē et si nō tradas interesse pero: vt voluit Bal. consilio. lxxviij. liij. ¶ Est videndum. vide Bartol. in. d. l. stipulationes non diuidūtur. in quinta qō. infra de v. obligatio. adō tamē. in hoc qō in obligationibus facti succedat obligatio ad interesse intantum q̄ ipsum interesse est in actione et petitione. quod videtur probari hic et in lege finali. ⁊ ibi Bartolus. supra fi quis in ius vocat. non. ie. et hanc partem vbique tenet Bartolus maxime in lege stipulationes non diuiduntur. §. celsus. licet glossa teneat contrarium in lege fi quis ab alio. de re iudicata. sed Angel. in dicta lege finali concordando videtur distinguere. an quis possit precise compelli ad factum videlicet in casu in quo fit electa industria. persone secūdum id quod haberur in lege prima. §. ne autem. de caducis tollend. et late per Bartolum in. d. l. stipulationes non diuiduntur. viij. quest. an vero non.

¶ Adde quod opinar. sequitur Bald. consil. cxliij. libro. iij.

a ¶ Prima cā. ⁊ sic no. hic ex ista glo. secūda. ad fi. q̄ pōt mora purgari in cā ap. nā si tu fuisti in mora in renūtiādo liti aūt cōclusionē in cā potes renūtiare i cā ap. ita dnt Ly. ⁊ Ray. in. l. alia. C. de his q̄. vt idi. p tex. no. i. l. q̄ cū maior. §. accusasse. de bo. lib. ⁊ pba tur ēt i ista gl. lz bar. solus hic i termino. hui⁹ gl. repehē dat ista gl. ⁊ aliter loquūt q̄ loquunt Ray. ⁊ Ly. dnt q̄ pōt mora purgari in cā appell. fi cā re⁹ nō purgauit i eā principali. s. quoad euitandaz penā legalē prout loquit tex. in d. l. alia. et l. post legalez. j. de his q̄. vt in di. in pin. nā a lege ipōit pena p dit iōs āre licti i testō si ille cui re licta est in testō accusat testamētum de falso: ⁊ persistit in accusatione falsi vsq̄ ad sententiaz; renuntiando liti vel donec fit conclusum in causa. re medius est dicit Ly. ibi. et Ray. ibi quod patiatur ille qui accusauit testamentuz de falso sentētiam contra se ferri 10 deinde ap ab alio. in fi. j. de re iudi. sicut dicim⁹ in actione noxali; in qua quantitas ē in obligatione noxe. deditio in solutione: vt. l. miles. §. decem. de re iudi. cum igitur hoc fit apparet quod pro cedit iste libellus peto te condemnari ad rem. ⁊ si rem non dederis peto interesse. non enim propono duas actiones: sed vnam tantum. s. illam que ad rem cōpetit dando: vbi facultatē soluendi interesse sicut ⁊ lex concedit. et sic p cedit p actica ista. ¶ Sz tūc t q̄ ro, qualiter formabit sentētia ⁊ nūc re deo ad principium glo. ⁊ quero vtrū ferantur duae sententie ficut in arbitra riis vna de re tradenda: alia de interesse an vna tantum. respondet glo. q̄ vna tm cum hic non reperiatur quod duae ferantur. vide istam gl. ⁊ tene mēti. nā ista est vera determinatio. s. q̄ vna tantum feratur. ratio: quia actiones arbitrarie dicūtur ppter iudicis arbitrium q̄ in eis succedit propter iudicis officium q̄ succedit propter contemptū non ex natura ipsi⁹ actionis. ⁊ ideo est necesse quod primo feratur sentētia cui nō pareat propter quod succedit officium iudicis: vt. l. si 13 cū exceptione. §. in hac. s. q̄ me. causa. ⁊ dixi tibi in. l. in actiōibus. s. de in litem iuran. ⁊. l. qui restituere in fine. s. de rei vendicatio. sed in iudicijs bonefidei interesse venit iure actionis. ⁊ eo ipso quod venditor est in mora succedit obligatio ad interesse. ideo non est necesse quod ferantur due sentētie. ⁊ hanc gloss. no. quam ego nescio alibi. Jn eo tamen quod glo. dicit q̄ vna tantum sententia feratur etiā ad interesse licet hoc posset esse verū sim ea que dixi: non tamen est necesse. potest enim ferre sententiam de re tradenda. et tamen reus liberabitur soluendo interesse. ratio: q: cū interesse sit in solutione ex dispositione. l. vt dictum est. ista facultas soluendi potest esse etiam post sententia: vt. l. i. item venitur. §. cum prediximus. s. de peti. her. ista dixi plenius in. l. stipulationes non diuiduntur. j. de verborum obligationibus. ¶ Venio ad ordinem gl. ⁊ quero quid si ex eo quod res non tradit incipit interesse mea in quinq̄. in pn. postea in alijs quinq̄. ⁊ dic vt in glo. ¶ No. istam t glo. que tenet quod. lz 14 interesse principale veniat in obligatione. venit etiā officio iudicis post lit. cōtestat. cū incepit esse in mora. vt si quis ageret ad rem: nulla mora precedente cum mora incipiat post lit. contesta. ⁊ sic incipiat interesse deberi. ⁊ hoc venit officio iudicis: vt. s. retigi circa primam practicam. dixi etiam circa tertiam. ¶ Sed est aduertendum q: videtur q̄ titulus istius questionis non procedat. nā stante cum quis est in mora tradendi committit interesse ad totum valorem rei vt hic in tex. nō ergo pōt dici q̄ ab initio interest in q̄nq̄: postea in alijs quinq̄. q: ab initio interest in totum. ⁊ puto q̄ hoc fit verū si loquimur de interesse q: res nō traditur. q: totum ab initio committit. sz si loquimur de interesse circa rem de quo loquitur tex. in. l. ex empto. §. fi. j. eod. qui dicit q̄ ab initio committit in minus: loquitur glo. q̄n fuit in mora cauendi ⁊ similium non q̄n fuit 12 in mora tradendi. ¶ Item t quero vtrum venditor possit precise compelli ad rem tradendam. Dar. q̄ sic si eam habet. Jo. contra ⁊ ridet ad iura. Dar. vi de glo. que videt hic inclinare in opinionem Bulgari ⁊ Jo. ⁊ pro opi. Joan. videtur casus in. l. si tactus. in fi. j. eod. fed in stitu. de emp. ⁊ vend. §. pretium. tenet opi. Dar. quam sequitur Dyn. in. l. stipulationes non diuiduntur in distinctione magna. j. de verborum obligationibus. ⁊ dicto. in. l. si traditio. C. eodē. mihi videtur ipsa veritas intelligendo p tout. j. dicam. pro cuius euidentia debes scire quod quando est in obligatione rem dari ex contractu nominato quia precise compellitur vt. l. vbi autem non apparet in fi. j. de verborum obli. quicquid dicat Jo. hic respondēdo ad illam. l. in obligationibus aūt facti q̄s nō compellitur precise sed liberat soluēdo interesse. vt. l. si q̄s ab alio. j. de re iudic. ⁊. l. stipulationes non diuiduntur. ver. celsus. j. de verb. ob. modo obligatio t quare netur vēditor est quedā obligatio participia q̄ partē capit de natura obligationis faciendi. et partem de natura obligationis dandi. sicut dicimus in grammatica quod participium capit partem de nomine partem de verbo. ita hec obligatio capit partē de vno: partē de alio. cū enim tradidit rem debet eā facere accipientis si est dnus. ⁊ sic sentit de natura obligationis dandi si non est dnus dz transferre vsuscapiēdi cōditionem. vt. l. ex emp. in pin. j. eod. ⁊ hoc est q̄ dicit tex. in. l. in conuentionalibus. in fi. j. de verbo. ob. vbi dicit q̄ obligatio rem tradi ex pactu venditionis non cōtinet nudum factum: sed causam bonorum. i. propietatem vel vsuscapiendi conditionem. sta intelligit gloss. in. l. iij. §. primo. j. eod. in gloss. super verbo continetur. hoc etiam tenet gloss. s. si certum petat. l. certi conditio. in. i. gloss. magna vbi dicit quod venditor non tenetur ad verum factum. cū igit ista obligatio sit paticipia eligitur q̄dam media via. vt si habet rem cogitur precise tradere ⁊ in hoc sapit naturam obligationis dandi. si eam non habeat liberat soluendo interesse. ⁊ in hoc sapit naturam obligationis faciendi. sed si rem tradi esset in obligatione ex alia causa q̄ ex causa emptionis tūc indistincte liberaretur soluendo interesse: vt. l. si fundum tradi. j. de ver. obli. ⁊. l. stipulationes non diuiduntur. in pn. eo. tl. istud plene examinaui in. d. l. stipulationes non diuiduntur. ¶ Querit gloss. t quid si in pma causa fuit ad interesse condēnatus q: rem non dabat: appellaturam in causa appellationis liberaret soluendo rez: glo. dicit q̄ sic q: non videtur pronuntiarum: vt. l. in fine. j. ad tur pil. ⁊ illud quod glo. dicit an sit verū apparet ex practicis supra datis. aut ego petij rem sim pliciter. aut petij rem. ⁊ si non daret petij interesse. ⁊ procedit ista glo. q: quādo cūq̄ illud quod petit offertur vsq̄ ad sententiam reus liberatur vt institu. de perpe. ⁊ tempo. act. in fin. ⁊. l. si reus. §. de procur. sed appellatio extinguit pronuntiatum. ergo ⁊c. vt hic i glo. sed sim secundam practicam quādo interesse petitur precise non procedit ista glo. q: tunc licet offerre rem vsq̄ ad lit. contest. non post. vt. l. si insulam. j. de verbo. ob. sed appellatio extinguit sententiaz seu suspendit pronuntiatum. ⁊ reducit omnia ad lit. contest. effectum ante lit. cōtest. non extinguit vt. l. ita de mum. C. de procu. ergo nec in cā appellationis poterit offerri sicut nec in principali. ¶ Querit glo. quid 15 econuerso t vtrum emptor precise compellat ad pretium. dicit glo. q̄ idem quod in venditore. istud est nouum ⁊ dico q̄ est simpliciter falsum. nam vēditor q: tenetur ad speciem liberatur rem tradendo. emptor q: tenetur ad genus debet pretium facere accipientis: vt. l. ex empto. in princip. j. eo. sed in obligationibus dandi quis precise compellitur dare. vt. l. vbi autem. in fi. de verbo. oblig. ergo ⁊ hic. Preterea aut tu vices quod emptor teneatur ad interesse q̄ est circa rem. ⁊ hoc est falsum quia non cadit interesse circa rem: vt. l. nummis. §. de in litem iuran. aut intelligis de interesse extra rem ⁊ illud non est de quo ista lex loquitur. Preterea contra non facientem nō habetur ratio interesse extra rem. sed contra malefacientem: vt. l. si sterilis. §. cum per venditorem. j. eod. l. iul. in pin. j. eo. dicendum est ergo emptorem precise compelli ad dandum. ¶ Venio ad sequentē glo. dicitur hic quod istud interesse excedit q̄nq̄ pretiuz 16 cōmune ⁊ conuentū. ¶ Quero quid si emptor vult pretium cōmune ⁊ non interesse. Azo in summa. C. de senten. que pro eo quod interest. tenet quod hoc non possit. in contrarium glo. de rei vendica. l. q̄ si possessor. ⁊ istud est verum q: casus est i di. Si autez non vult interesse singulare. sed cōmune audit vide glo. istam. ¶ Venio ad. iij. glo. pro cuius declaratione primo esset videndum q̄d sit interesse. Secundo quotuplex sit interesse. item de natura interesse circa rem ⁊ extra rem. ¶ Item de natura interesse singularis ⁊ cōmunis ⁊ de interesse quod cōsistit in dāno ⁊ in lucro. dixi in. l. j. C. de senten. que pro eo quod interest. ⁊ ibi multa noua dixi ⁊c.

1 ☞ De omnibus que dolose fiunt agitur actiōe ex empto.

2 Venditor quod tenetur de seruitute si sciuit et non mouit emptorem. licet dixerit se nolle de seruitute teneri.

3 Qui est certus quando debeat certificari.

Venditor quod tenetur de seruitute si sciuit et non mouit emptorem. licet dixerit se nolle de seruitute teneri. ¶ Primo ponit dictum ⁊ rationem dicti. ¶ Secundo declarat quid est celare ponendo circa hoc tres casus. ¶ Tertio declarat rationem dicti. ¶ Quarto declarat quandam exceptionem positam in dicto sez si emptor sciuerit, secū pelleret anteqū peruenias ad iniam in cā appel. vel cōcludat in cā renuntiet illi accusationi q: tūc purgabit penam in cā appe. ⁊ sic nō perdat relictum p. l. q̄ cū maior. §. accusasse. j. de bo. liber. ⁊ cum Ly. ⁊ Ray. concordat Bald. ⁊ Ful. ibi. ⁊ Bal. in. c. j. §. porro. ad fin. in tit. q̄ fuit prima causa bōnīt cij amit. et pau. etiam in. d. l. alia. vide ibi dicta.

1 b 2 da ibi. sed scire. tertia ibi: ⁊ generaliter. quarta ibi: hec ita vera sunt. Nota t quod de omnibus que dolose fiunt potest agi hac actione. ¶ Nota. in ver si. sed si proponas. quod licet t vendi tor dicat se de seruitute nolle teneri tamen tenetur si sciuit ⁊ non monuit emptorem ignorantem. idem in eo qui apposuit pactum q̄ de euictione nō tenetur. vt. j. eodez. i. tenetur. §. fi. quod est not. ⁊ est aduertendum quod tūc formabitur libellus sic. peto te condēnari: quia sciuisti ⁊ celasti. ⁊ datur ista actio ad interesse: vt. l. quod ad seruitutem. j. de euictio. ⁊ sic habes iā duo capita actionis ex empto. vnum si res vendita non tradatur: vt in principio aliud si rei qualitas celat vt hic. Ultimo no. quod t qui certus est ⁊c. vt extra de reg. in. vj. c. cum q̄ cert⁹. ¶ Ad istud oppo. glo. de. l. denuntiasse. in. pn ci. j. de adulte. ⁊ non soluit. Dy. in. d. c. cum qui certus. soluit ⁊ non bene. tu dic q̄ quandoq̄ denuntiatio fit solum ad certificandum aliquem nō ad alium finem. ⁊ sic tunc ille qui certus est certiorari non debet vt hic cum sim. quandoq̄ denuntiatio fit ad aliū finem. s. vt inciteturr ille cui fit denuntiatio ad aliquid faciendum vt si volo denuntiare vēditori q̄ mihi moueturlis vt veniat ad me defendenduz tunc dico quod etiam si certus est nihilominus debet ei denuntiari q̄ defendat vt. l. qui absentem. ff. de procu. ⁊ ibi dixi. casus est in. d. l. denuntiasse. c in pin. ¶ Op. glo. j. eo. l. quero. Sol. vt in glo.

a ☞ Andreas Pomate. ¶ Quod quid. refertur ⁊ sequitur Areti. ⁊ ibi Jas. in. l. ij. ⁊. iij. col. in §. actiones institu. de pactis.

b ☞ Andreas Pomate. ¶ Quod licet. vide Barb. consi. lvj. i. iiij. col. in. ij. volum. ⁊ vide pulchre ange. areti. in §. preterez quoq̄. institu. ⁊ Alex. omnino cōsili. cv. volu. v.

c ¶ Certus est. quādo sciēti fit denuntiādū. vide p baldum in ca. primo: si ō fen. vasallus ab aliq̄ fuerit interpellat⁹.

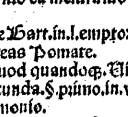

In emptione. Si nō reperitur mensura dicta: venditor teneth. ⁊ istud est tertiū capit actionis ex empto. si fund⁹ nō p̄statur sub ea mēsura sub qua dictum ⁊ a vde Bart. in. l. emptor. C. de euic.

☞ Andreas Pomate.

d ¶ Quod quandoq̄. Vide multa per Alexandrum in. l. secunda. §. primo. in. vj. columna ⁊ sequen. j. solu. matrimonio.

¶ Fundus non prestatur. quando fundus vēditus est minor: in iugeribus quā dictum fit. vide infra eodem. l. Iultanus. §. si titius. ⁊ vide in. l. qui fine. §. q̄ aurum. s. de contrahen. emptio. per glo. in. l. si p vim. §. si modus. j. eo. facit. j. e. l. quero. ⁊ quod dixi i dicto

§. si titius. Adde Oldr. consi. cxcviij. Pau. de castro consi. cccl. xxvij.

a ¶ Vacua. In princip. huius. §. ꝛc. Aduerte tamē q; vacua possessio non requiritur ad translationem dominij vt nor. gl. Bar. ꝛ Bal. in. l. cum res. C. de probat. facit be ne presumi translationem dominij fimbal. ibi ꝛ ibi pe eum quatenus probetur possessio vacua. ꝛ bar. to. in. l. celsus. i. ij. colum. de vsu capi.

b ¶ Et istas questiones habui ō facto. vtrum dicat tradita vacua possessio fūdi in q̄ constituta est seruitus aliqua ꝛ ad de Barto. in. l. meli. §. fundo. ō leg. ij. ꝛi. l. vim facit. de vi ꝛ vi arma. ꝛ ange. in. l. i vēditionib. §. si q̄s vacuam. ſ. de verbo. obliga. ꝛ bal. in. l. fin. C. de pac. inter empt. ꝛ vend. ꝛ in. l. celsus. de vsuca. ꝛ glo. in. c. cum Joann. in glos. ij. extra de fide instrumen.

c ¶ Esset dictum. Quid de pacifica possessione? vide Paulum de leaza. ꝛ Joannem de ligna. in clementi. gratia. ꝛ referi. ꝛ ad id q̄ hic dicit. de vacua possessione. Vide nota. Barto. in. l. proxima. §. primo. ſ. eodem. cum concordan. ꝛ Bald. in. l. si plures. in fin. §. §. cum seq. C. de condi. insertis. ꝛ ibi etiam quid de. p mittente possessionem plenam ꝛ quid sit possessio vacua: vide glos. ꝛ docto. in. l. fina. C. vnde vi. in verficu. vacua. ꝛ not. q̄ possessio interdum dicitur plena. in. d terdum semiplena: ꝛ interdum vacua: ꝛ hoc vltimū contingit tribus modis, de quo vide glos. in institu. de vsucap. §. quod autem. in verb. de vacantis. cum sequen. ꝛ declara vt ibi. que glos. non est alibi fin Ang. e in. l. si me in vacuam. infra de acquirenda possessione. ꝛ adde glossam in. l. in proba possessio. C. de acquirenda possessione. ꝛ per istum. §. dicimus in ver. f bo mores ciuitatis quod per statutum ciuitatis potest alienatio ꝛ translatio dominij prohiberi: vt in. l. vnum. ꝛ ibi Barto. C. de contrahenda emptione. ꝛ nor. Barto. ꝛ alij in. l. filiusfami. §. diui. in versic. quero an per statutum ciuitatis possit fieri prohibitio alienationis. de leg. primo. ꝛ not. Barto. in. l. in his. C. de prædi. ꝛ omni re nauicula. libr. xi. vbi responder ad illam legem que videbatur facere in contrarium. et Bartol. in. l. fin. C. de sacrosanc. eccle. cum similibus: sicut videmus hodie in multis partib. ita lie: statuta quod non possunt locatores vēdere fundum vt domum locatas nisi priusquā reqiserint conductores. nam operantur talia verba statuti q̄ etiam secunda traditione extra cōtractum: non transferatur dominium nisi facta denuntiatione: vt late probatur tolus in. l. cum lex. ff. de fideiussoribus. ꝛ in. l. si ita q̄s §. ea lege. de verborum obligationibus. in verficulo quero vtrum prohibitio. ꝛ in. l. vniuersa. C. de precibus imperato. offerendis. Adde que dicatur possessio vacua ꝛ que libera: Paulus. de castro in. l. cū res. C. de probationibus. Bartol. in. l. meuius. §. in fundo. de lega. secundo. ꝛ si quis vendit pedagium libertum quietum ꝛ pacificum qualiter debeat intelligi: Vide Baldum consilio. clxxxii. ꝛ an transferatur dominium rerum venditarum contra statutum. vide Pau. de cast. consi. cccl. xxvij.

Andreas pomate.

¶ Et expediram. Et de dictione liberum: vide multa tradita per Alexandrum in. l. si pro fundo. in principio. C. de transactionibus. ꝛ Panor. consil. lij. in. ij. col. in fi. in. ij. vol.

¶ Ratio. quid aūt si emptor expulsus agat interdicto vnde vi vel rei vendi. ꝛ succūbit an agat de euictione: vide Bal. post glo. in. l. fi. ſ. eo.

¶ Non potest agi de euictione. ꝛ per Baldum in. l. prima. de peri. ꝛ commo. rei vendi. Adde quid si suspicatus est se posse repelli an aget de euictione? Ange. consilio. clxxvij.

est nec est necesse q̄ venditor fuerit in dolo: sed sufficit q̄ prestetur modus dictus seu mensura vera. Sz posset forte dici q̄ istud est idem q̄ si res vendita non tradatur q; non tradit pars rei. ſ. illud q̄ deficit. ſz plus placet q̄ c fit caput separatus ab illo q; tota res traditur de qua fuit dictum ſz mensura non reperiatur ꝛc. d

☞ Possessio dicitur tradi vacua ſz in fundo constituta sit seruitus itineris vel actus. libera autem tradi non dicitur.

a **Vacua possessio.** Possessio rei vendite debet tradi vacua q̄a nemine detineatur vel possideatur. h. d. ꝛ iste. §. venit ad declarationem primi capitu. si res vendita non tradat. de- 1 clarat em̄ qualiter debeat tradi. Oppo. s. de contrahen. emp. l. si cum fundum. in prin. Solu. vt ibi: q; ab initio fuit tradita vacua possessio. ꝓter q̄ fuit ab initio liberatus: ꝛ habuisti no. in. l. ab emptione. in glo. mag. s. de pa e cris. Quero ꝛ istam questionem habui de facto. b. alicui debetur in fundo seruitus itineris vel actus. vtrum ex hoc dicatur possessio tradita non vacua? Respondeo quod non. si em̄ hoc esset: ageret emptor: ad interesse tota le quasi res tradita non sit: vt. s. eo. l. f

Ratio. Nō videtur tradita possessio que aduocari potest. hoc dicit. ꝛ similiter tendit ad declarationē primi capit. si res vendita non tradatur.

¶ No. q̄ si fundus euincitur iure possessionis nō pōt agi de euictione: 1

☞ Fundus si euincitur iure possessionis non potest agi de euictione.

Qui promisit reficere sumptus litis qui fierent in re an intelligatur siue agatur circa rem siue circa possessionem.

¶ Reficere sumptus. per Bald. in. l. l. C. de periculo ꝛ commo. rei vendi. Raphael hic simpliciter transit cum Bart.

¶ Circa possessionem. contrarium tenet Bart. in. d. l. venditores. ꝛ vide Barto. ꝛ Moderni. in. l. stipulatio ista. §. si quis forte. de verbo obliga. ꝛ est glo. de hoc in. d. l. venditores. Barto. ibi eam reprobet: et sic videat tenere contrarium. ſz illam glossam et doctrinā bar to. hic sequitur Bald. ꝛ Salic. in. l. prima. in fine. C. de periculo ꝛ commodo rei vendite. sed multum obst. contra hanc doctrinam Barto. textus in dicto. §. si quis forte. vbi si promito tibi habere licere talem rem a me tibi venditam: ꝛ moueo tibi controuersiam etiam in sola possessione rei committitur stipulatio ad interesse vel ad penam: sed respondetur ibi per Moderniores. Adde dictis Bartoli Baldum consilio tertio, secundo libro.

¶ Vacuā possessionem. de qua materia vide Jino. Ange. ꝛ Moder. in. l. conuentionalibus. §. si quis vacuam. de verbo. obli.

¶ Restituere. Venditor non potest reseruare sibi fortilicium positum in castro quod vēdit. ꝛ adde baldum in. l. fina. C. de pactis inter emptorē ꝛ venditorem. vbi etiam fortius dicit ꝛ alleg. Barto. hic. Adde vt per Romanum consilio quadringēteſimo quadragesimoquarto.

¶ De. l. stipulatus. adde Bal. in. l. fructus. C. eo.

¶ Fructus veniunt. adde Baldum in. l. si traditio. ſ. q. C. eodem. ꝛ Bart. in. l. si filius. de verbo. ob. ꝛ in d. §. si actionem.

¶ Vinum. in prin. huius. §. si per venditorem. istū tex. alleg. Bar. in. l. ij. in prin. ff. si cer. pe. ꝛ vide ad istū tex. q̄ no. Bar. in. l. j. in. iij. col. ꝛ ibi Bal. in. v. colū. in iiij. op. de senten. que pro eo q̄ inter. ꝛ allegat iste. §. quod dictio a: denotat semper actionem. ita probatur in hoc textu iuncta glo. in versi. nam quod a biū dufio. l. etatem. ff. de censi. not. in. l. ex duobus. in pri. de verbo. obli. ꝛ in. c. si aturum. de prebē. in. vj. ꝛ not. Speculū. ꝛ Joan. and. in ti. de cura. §. viso. versi. itē no. Ly. ꝛ Bald. in. l. j. ff. si quis cau. ꝛ Bald. in. l. a caligato. C. de nup. ꝛ no. doct. in. c. frequens. de resti spo. in vj. ꝛ in terminis ponit Jino. in. l. si ex duobus. in principio. de verbo. oblig.

siue agatur actione ex empto: siue. stipulatiōe de eui a cione: sed debet agi ex empto quasi re non tradita.

¶ Oppo. glo. de. l. iul. §. possessionem. ſ. eodem. dic vt in glo. ibi: ꝛ propter predicta semper apponitur i b instrumentis quod promittitur duplum nomīe euictionis siue euincatur iure possessionis siue iure propietatis. sed pone quod tego promisi tibi reficere 2 sumptus litis qui fierent in illa re an intelligatur a de lite circa possessionem: an de lite circa propietatē: glo. in. l. venditores. ſ. de verbo. obliga. dicit q̄ in du 1 bio intelligitur circa propietatem non de lite circa b possessionem. b dic vt ibi dixi ꝛc.

1 ☞ Qui stipulatur fundus tradi intelligit. s. vacuū g ꝛ a nemine detentum vel possessum.

2 Qui debet restituere castrum: quod non dicitur restituere vacuum si in eo facit fortilitium licet in solo proprio.

3 In stipulatione vacuam possessionem tradi q̄ō nō veniant fructus.

Si emptor. In stipulatione vacuam possessionem tradi fructus non veniunt. ſ. sed veniunt in actiōe ex empto. h. d.

1 ¶ No. quod qui stipulatur fundum tradi intelligitur. sez vacuum ꝛ a nemine detentum vel possessum ꝛ sic facit ad questionem in ꝛ capitulis pacis promisit vna pars aliis restituere quoddam castrum. in illo castro detentato: facit quoddam fortilitium in suo territorio proprio. deinde dicit alteri: venias ꝛ habeas tibi castrum. sed ego volo mihi retinere fortilitium. certe non potest hoc dicere. quia debet restitue c re vacuam possessionem c. sed non dicitur restitue- d re d vacuam possessionem: si tenet ibi fortilitium: vt hic. ꝛ est expressum extra de restitu. spolia. c. pisanis.

3 ¶ Secundo no. quod in stipulatione vacuam possessionem tradi fructus non veniunt. ¶ Oppo. de. l. e si stipulat. e. in princi. ſ. de vsu. Sol. ibi duo dixit: scilicet rem dari ꝛ vacuam possessionem tradi. hic vnū tm. c ¶ Oppo. de. l. si fundum. ſ. de verbo. obli. Sol. optime ibi venit interesse non fructus. intellige in stipulatione fundum tradi venit interesse a tempore mo- d re non fructus tanq̄ fructus. sed fructus tanquam interesse: vt. l. contraria. ꝛ est differentia quia quando fructus veniunt f vt fructus petitur quicquid est perceptum. forte est quidam rusticus qui optime laborauit ꝛ multos fructus collegit. ego autem percipissem pauciores. vñ si pero fructus vt fructus veniunt omnes. si vt interesse veniunt quatenus interest mea. de quo vide in. l. videamus. §. fi actionem. ſ. de vsuris. ¶ Oppo. gl. de. l. in conuentionalibus. in fine. ſ. de ver. ob. Sol. vt in glo. Item opp. de. l. videamus. §. fi actionem. ſ. de vsur. Sol. hic ante litis contestationem ꝛc.

Sitier. In incorporalibus patientia est p tra ditione. h. d. ꝛ venit ad declarationem primi capitis ꝛc.

1 ☞ Estimatio quanti plurimi a quo tempore veniat.

2 Inspicitur locus vtilior actori a tempore more.

Si per venditorem. Venditor tenetur quanti plurimi res fuerit a tempore more. Item quo loco pluri- e mi fuerit. idē e conuerso: si emptor: fuerit in mora. hoc dicit. ꝛ venit ad declarationem primi capitis si res vendita non traditur. ¶ Opponi. quod † estimatio quanti plurimi fui venit tēpore more non a tempore quanti plurimi fuit: vt. s. si certum petat. l. vinus. s Solutio. intelligas hic quod venit scilicet tradendum. vel dicas venit: id ē venditum est: ꝛ sic dicas quod tūc incepit esse in mora: debebat enim stati tradere ꝛ non tradidit. ꝛ sic a tempore more habetur ratio. Qualiter aūt super hoc debet formari libellus no. in. l. vinū. s. si cer. pe. ꝛ ibi dixi. ¶ Oppo. de. l. fructus. s. de rei ven. Sol. ibi loquitur in actione reali: hic de personali. ¶ No. ex isto ver. item quo loco. q̄ō i libello nō debeo inserere locū: ſz sufficit q̄ petā re ꝓdēnari ad solvēdū ꝛc.

Andreas Pomate.

a ¶ Utilio actoi. Qualiter aut dicat in mora ponit hic glo. j. & vide Alex. consi. cij. in fi. vol. v.

b ¶ Si heres. In pun. & vide qd per hac. l. dixit Bal. in. l. fi. in. iij. op. de contrahen. emp. in versi. quero ali quis vigore &c. q ibi 2 rerum decisa dit Bald. q. in. l. fi. C. de pac. inter empto. quidsi ribi pmisi vendere sub pena & vendidi sed non tradidi: an incidam in penam & vide ibi & determinat q nõ. Adde qd si p missi vendere si habuero licentia a tali intratũ tps & tanto tpe alij vendaz an incidãi penam? Baldus consi. 1 cccx. cum duobus se quẽ. ij. lib.

Andreas b Pomate.

c ¶ Migore cuiusdam. vide Paul. de castro cõsi. cxv. An 1 ge. consilio c xxxiiij. & cõsil. xij. Are. consil. l. & cõsil. cc. & consil. vj.

d ¶ Ad qd teneat. ad de Bar. in l. j. i. viij. colũ. de senten. que p eo qõ iter est.

Inspicitur autem locus utilior actoris a tempore mote. simile vidi ibi in dicta. l. vinum. §. si certum peta. & l. fin. §. de tritica. ¶ Not. tu iuuenis arguide tempore ad locum &c.

Quod si p emptorẽ.

Hic ponitur casus econuerso. ¶ Nota de mora creditoris de quo plene dixi in. l. in hac. in fin. §. de tritica. &c.

Si seruum. quã res euincatur nõ potest agi de euictione sed ex empto propter qualitatem a sciente celatam. h. dicit. & sic venit ad declarationem secundi capitis positi. §. eo. l. prima. §. j. d simile in. l. tenetur. §. fi. & l. seru quẽ. §. fi. j. eo. tit.

Si modus. Quod deficit in mensura estimatur respectu quantitatis mensure nõ respectu bonitatis loci quia quod nõ est non habet bonitatem nec malitiã: & hoc venit ad declarationem tertij capitis positi in. l. ij. in princi. §. eodem titulo &c.

Condemnatus ad locandum ex compromisso penali si locat & deinde locationi contraueniat an ab alia obligatione prima sit liberatus.

Si heres. b Si vẽditio fiat ex necessitate precedentis actionis: actio ex eo contractu competit cum effectu nisi per errorem facta fuerit. h. d. ¶ Quero 1 aliquis vigore cuiusdam c cõpromissi in quo erat magna pena damnatus & graauatus fuit locare quendam fundũ: quẽ locauit: & in contractu locationis nulla pena fuit apposita vel modica. postea venit contra locationem querit vtrũ possit agi ad penam in compromisso appositam. an vero ab illa obligatione sit liberatus eo ipso qõ locauit. & qõ possit agi & non sit liberatus: videtur casus e hic. qõ licet vendat non est liberatus. ad idem. §. de arbitris. l. inter castellanum. sed in contrario est casus in. l. in numerationibus. in fi. j. de solu. Ad istam. l. & ad similes responde vt dixi in. l. fi. de eiusdem §. fi. de leg. j. & istam qõnem habui de facto in ciuitate nostra &c.

Tenetur. Ista lex venit ad declarationem tertij capi. &c.

Si vendidi. Actio descendens ex cõtractu competit ad ea que veniũt in pacto incontinenti apposito. h. d. In hoc. §. potes accipere quartũ caput actionis ex eo cõtractu qõ deueniat pactũ incontinenti appositũ sit. e. j. §. pri.

Si locum. Tenek vẽdito: si rẽ faciat deteriorem antequã tradat. h. d. & sic possit esse quintum caput ad quod ista actio datur. l. fi res facto venditoris si efficiatur deterior.

Si bas. Quod dictum est de modo agri idẽ debet intelligi de mensura & ponderibus vasis &c. h. d.

Sed si bas. Ista in dubio intelligitur vt incorruptum prestetur. ¶ Oppo. §. commo. l. in rebus. §. item qui sciens. Solu. aliud in cõmodato qõ fit gratia recipientis tm: aliud in empto vel locato: qõ fit gratia vtriusq. ¶ Quero ad quid teneatur a iste qui dedit vas vitiosum si fuit ignorans. Respondeo quantũ minoris emptorus fuisset emptor. hoc pot pbari i. l. iul. in pr. n. j. e. ita dicit glo. parua q vr additio vna istã additionem vr casus j. locati. l. sed addes. §. j. vbi tenek etiã ignorans ad interesse totale. & tex. dicin fine dicit hoc idẽ in locato qõ in re vendita. & fin hoc esset speciale in vase vendito vel locato. vt teneat vẽditor de euictione ipsius etiã si fuerit ignorans. qõ non est in aliis qualitatibus. vt. l. j. §. fi. §. e. & l. fi seruũ in pun. de quo dixi in. l. in rebus. §. item qui scies. dicam j. eo. l. iul. in princ. & fin predicta iste. §. venit ad declarationem secundi capitis in actione ex empto positi. §. e. l. ij. &c.

Si tibi. Si res euicitur facto emptoris de euictione non agitur. secus si facto venditoris. h. d. & est seruum caput huius actionis. & si res euincatur. posset etiam dici quod cõteneatur sub primo. l. fi res non tradatur.

Si filiusfami. Ex hoc contractu tenetur filiusfa. sicut paterfami. h. d. & hoc est in omnibus contractibus preterq in voto & in matrimonio &c.

Si dolo. In hoc contractu videtur tacite pmitti dolum malum abesse. hoc dicit et hoc. ¶ Vel alter dolus in hoc contractu cõmissus per actionem ex eo contractu purgatur. hoc dicit. possumus dicere quod ista est sexta clausula generalis. scz qõ dolus malus abfit. nam secũda. l. fi qualitas rei celetur bene comprehenditur sub ista: & de illa specialiter est cautum. vt. l. prima. §. fi. §. eo. titu.

Si vendito. Pactũ ne quis de euictione teneatur nõ prodest si q sciuit causam ex qua res euincerek: & tacuit. h. d. istã §. intelligas si vẽditio est facta ignorãti. secus si sciens. l. j. in fi. §. eo. istũ. §. intelligas q re euicta nõ debet agi de euictione. q: tunc obstat exceptio pacti q cautum est ne eo nomine teneat. & 3 agi actione ex empto ex clausula doli. q: sciebat seruum alienum et tacuit. vt. l. seruus quem. in fi. j. eo. &c.

Vẽdaciũ circa substantiã persone non inducit actionem empti nisi actoris incipiat interesse.

2 Quod attribuitur vni alteri acquiritur cũ oibus cõditionibus coherentibus persone nominate.

3 Si accipio emphyteusim pro titio & heredibus suis b vsq in tertiam generationes si titius non habuit ratum remanet apud me & finitur per generationes titij non mei accipientis.

4 Legatum factum in testõ nullo post mortem heredis instituti sine liberis q ly heres non habeat hereditatem quod non debebitur nisi existente cõditione in persona nominati. 1

a Secundum. Vẽdaciũ circa substantiam psone non inducit hanc actionem nisi emptoris incipiat interesse. h. d. ¶ Velaliter qõ attribuit vni 2
1 alteri acquiritur cũ oibus, cõditionibus persone nominate coherentibus. h. d. & ista. l. potest obtineri sub clausula doli vniuersalis de qua. l. pri. dicit eũ alterius esse vsumfructum quã esset: & sic cõmisit delũ: 3
b & sic tenetur ad interesse. ¶ Notabilia collige b ex summario. & istã. l. induco ad arg. in multas questiones. vos habetis in. l. si absentis. C. si cert. petatur. q ego contraho nomine alterius & ille ratum nõ habet acquiritur mihi contrahenti. & habuisti, no. in. l. fi pupilli. §. fi titij seruum. de neg. gest. quod debet intelligi qõ acquiritur mihi sub omnibus cõditionib & qualitatibus que coherent si persone nominate q- 1
1 stus esset. verbi gratia. accepi fundũ in emphyteusim. p titio & suis descendentibus vsq ad tertiam generationem. & pro eo solui pecuniaz titius nõ habuit ratum: vnde remanet apud me per dictas. l. & absentis. certe ista emphyteusis finiek finita ista tertia generatione nominati titij. non finita mea per istam. l.
4 & quod stirim dicam. Ite pone. & testator in testamẽto nullo ex causa preteritionis vel exheredationis 2
c reliquit mihi legatum vel fideicommissum post mortem heredis instituti si sine liberis. heres instituitur non habet hereditatem quia testamentum est nullũ quo ad heredis institutionem. sed legata & fideicommissa remanent valida per autenticam ex causa. C. de liberis preteriti. debebitur ergo illud legatũ post mortem eius qui habet hereditatẽ ex post morte nominati titij in testamẽto. si decessit sine liberis. certe illud legatum vel fideicommissum debebitur si conditio extiterit in persona nominati. pro hoc est casus no. j. de leg. ij. l. peculium. §. fi. quod no. &c.

Si tibi liberum. Si dolo re ipsa cõmittitur non ex proposito per hãc actionẽ purgat. d. h. no. q: allegat ista. l. multũ notabilis. ibi etiã. q. d. nõ solũ actione ex empto &c. de materia conditionis incerti habes plene in. l. sed si me putem. §. cum inter. §. de condi. in
d de. ¶ Opponitur que in prefationibus dicunt a in contractibus repetita esse intelliguntur vt. l. item quia. §. de pactis. fi igitur conuentum erat quod traderetur predium seruum: in ipsa traditione videret repetitum: & sic non tradetur liberum. Solu. iste con
e tractus fuit factus ex interuallo seu ista additio fuit facta ex interuallo &c. vt ibi.

¶ Fundum. in principio huius &c. per istum tex. in consilijs decidit Bart. super. q. de qua per eum in. l. fi quis vsufructus. de vsufructu legato quod allegat hic Paul. de cast. optime declarat hanc legem.

¶ Notabilia collige. vide quod istus tex. dicit Bar. in fin. in. l. fi mihi et titio de verborum obligatõib. Adde bal. i legemulĩ tum. C. si quis alte. vel sibi. et Specul. in titu. de loca. §. nunc aliqua. versi. lex.

Si quis. Emptor vt tollat rẽ vẽditam actione ex empto cõuenitur. h. d. ¶ Sequitur alia. l. bona que menti tenebitur.

Diuerse actiones eiusdẽ speciei ad diuersa cõperentes possunt simul in eodem libello cumulari.

Inspicitur quid petatur non quid debeatur.

Quando quis diuidit actionẽ potest cogi quod totum reducat in vnum.

Andreas Po.

¶ Notabilia collige. vide alex. cõsi. xxiiij. colum. ij. & seq. vol. v. & cxvij. co. ij. in tertio dubio. eo. vol. & xxij. co. j. v. vol.

¶ Testator. Adde Bald. in. l. multũ. C. si quis alteri vel sibi.

¶ Dicuntur ibi. §. de pac. &c. et ibi vide ad intellectum huius. l. in. §. idem iulianus post Bãrtbi. & vide text. & bar. in. l. cũ i plures. §. locator: hoc rei. §. loca. & Bar. in. l. pacta nouissima. C. de pac. qui intelligit illum tex. in. §. locator. quando ex interuallo passus fuit locator induci margaritas quod tunc tenetur de qditione nõ obstãre qõ antelocationẽ cõuenerat se nolle qõ induceret se nolle tenerĩ.

Andrea. Pomate.

¶ Contractus fuit. Vide Felinum in. c. cum. Dñ. ferrariẽsi. in. xxij. columna. ver. circa quartam partem. de consti.

a ¶ Quid si post. Et ad itellectū huius l. edita. i. xxx. 3 col. & ibi per Bar. in. iiij. col. de eden.

b ¶ Ex hac l. adde no. per Bart. in. l. in cōmodato. §. si duo. §. cōmodati: & sic habes hic cum. §. not. qd qñ 1 quis agit pluribus actionibus diuersis simul tamē 2 reo instan te cogitur a facere vnū libellum & vnas instā tiam de omnibus p̄ dictis actionibus illa tamen instantia dicitur ēē di uidua: vn de sup vna actione pronuntietur omissis alijs: vale bit sententia: vt no. Bal. & Bar. in. l. scire debemus. de verbo. obli. secus tamen est vbi tam instātia quas actio esset vna vt promisisti mihi centus & illa a te peti tunc bene sentētia lata sup parte est ipso iure nulla. l. in hoc iudicio. §. fami. ercis. l. apud celsum. §. itē q̄ ritur. de doli excep. per cano. in. c. cus inter vos. extra de re iudi. & vide apostillam antiquorum hic in text. adde que not. Bal. in. l. quo tempore. in fi. C. de resti. militta. an quis cogatur instāte reo cumulare duas actiones.

c ¶ Ex empto. in princip. sunt sex que enumerātur in his. ll. que debet consequi empto: ex contractu emptionis que declarat Bald. in. l. dolum. C. de peri. et 2 cōmo. rei vendi.

d ¶ Dicebam. Adde not. per Barto. in. l. qui concubi e nam. §. si heres. de lega. iij. & adde quod etiam si expresse dictum sit promitto tradere in obligatione generis importat dñium: secus in obligatione speciei. ita est glo. not. iuncto text. in. l. que delegaro. in verbi. dare. de leg. j. & quod est notandum fin do. Joā. ibi. f & quid si quis promisit an in dubio intelligatur dare vel tradere? dicit Bal. in. d. l. si a substituto. §. fin. hic allegato quod in dubio intelligatur dare alleg. 5 text. nor. in. l. si ita. §. j. de contrahē. emp. fallit nisi esset de natura contractus cuius veniret traditio secundum domi. Joan. in. l. si stipulatus. j. de vsuris. & hic adde no. Bar. in. l. si domus. §. fi. de euic. j. de leg. j. & vide que ibi dixi.

e ¶ Ut. j. dicā. Si autem est vendita species non tenetur ad dandum sed ad tradendum ipsam solam possessionē: & de hoc vide in. l. si rem tradi. et in. l. in conuentionalibus. de verborum obligationibus in. §. j. g et in. l. si a substituto. §. j. et in. l. si domus. §. de euictio. de leg. j.

Andreas Poma.

f ¶ Vltimo no. & sic iura videntur magis fauere vēditori quam emptori. vide Alex. consi. xcvij. in. j. colū. in. iiij. volumine. h

g ¶ §. de euictione. & ibi vide que dixi post Bart.

h ¶ De natura venditionis. Adde Barto. in. l. j. C. de rerum permuta. i

i ¶ Ob causam. Ibi duz dicit dedi tibi pecuniam vt 7 mihi stichum dares illa verba stichum dares si exquando † quis diuidit peritionem vnius actionis potest sibi opponi et peti quod reducat in vno iudicio quod no. &c.

☞ Prestare quod idem sit quod tradere.

Obligatio qua tenetur venditor ad rem qd̄ sit participia: scilicet q̄ contineat partem dandi et partem faciendi.

Venditor quod teneat de euictione eo ipso qd̄ vendidit & tradidit & pretium est solutum.

Obligatio qua tenetur emptor ad pretium que sit.

Ratio quare emptor tenetur ad pretium tradendū non autem venditor ad rem tradendam.

Promissio dandi librum pro centum non est venditio sed contractus innominatus.

Clausula vendidit dedit & tradidit: apposita in contractu quid importet.

Ex empto. Iurisconsultus pretermisit quedā circa naturam actionis ex empto et venditi: nunc ordinarie incipit tractare de natura actionis ex empto in omnib̄ capitibus suis vsq̄ ad. l. iul. §. ex vendito. ibi tractat de natura actionis ex vendito vsq̄ ad finem. l. postea tractat questio. extraordinarias circa materiam. et breuiter hoc dicit. ¶ Actio ex empto competit emptori ad promissa & ad ea que veniunt ex natura contractus. hoc est quod res tradatur et de euict. obligetur. h. d. ¶ Not. † primo significatum istius verbi prestare quod est idem qd̄ tradere. facit. l. si fundū certa die pstari. j. de ver. obliga. ¶ Secundo not. illud qd̄ dicebam in. l. j. in pri. §. eo. quod obligatio qua tenetur vēditor ad rē tradēdā partim sapit de natura obligationis dandi: qui tenetur dare si est dominus. idē si est venditū genus: vt. j. dicam. idem sapit partim de natura obligationis faciende: quia si non est dominus sufficit nuda traditio. ¶ Not. qd̄ venditor tenetur de euictione eo ipso qd̄ vendidit et tradidit: si tamen pretium est sibi solutum. ¶ Vltimo no. † quod obligatio qua tenetur emptor ad pretium est obligatio dandi tenetur enim nummos facere venditori. ¶ Querit glos. que est ratio differentie † quod emptor precise cogitur ad pretium dandum non venditor ad dandā rem? Respondet gl. no. qd̄ emptor tenet ad pretium in gñe: & sic tenetur facere accipientis. vēditor vero tenet ad speciē. ¶ Prima ratio est. ex qua dico q̄ si venditor tenetur in genere: vt puta si vendidi tibi decem corbes frumenti in gñe: vel. x. libras auri in massa pro tanta pecunia: q̄ etiā tenet venditor ad dandū magis ex qualitate obligationis: q̄ in gñe: quam ex natura contract. ita no. glo. in simili in. l. si domus. §. de euictione. de leg. j. l. qui cōcubina. §. si heres. j. de lega. iij. pro hoc. l. si sterilis. §. si per venditorem. j. eo. ibi dandum & datum qd̄ verbū denotat translationē dominij: vt. l. si. §. de condi. ob cau. ¶ Item ex eo qd̄ hac. l. dicit apparet q̄ si ego. p̄mittere tibi dare librum pro centus: non esset venditio: quia de natura venditionis non est quod venditor obligetur ad dandum: & esset contractus innominatus do vt des. vt. l. si. §. de conditio. ob cau. et ideo illa verba vēdidit † et tradidit & dedit: que apponunt in contractibus. illud verbum dedit: improprie ponitur. scilicet dedit si ipse fuit dominus. als

nus. als dedit & tradidit idem importat qñ apponūtur super contractu venditionis. vt. l. si stipulatus. j. de vsuris. &c.

Redhibitionem. Actio ex empto datur quandoq̄ vt res vēdita redhibeatur.

a Si quis virginem. Si emptor errauit in qualitate rei venditore sciente quam si scisisset non emisset hac actione agitur ad resoluendum cōtractum. h. d. 3 ¶ No. q̄ actio ex contractu datur ad resoluendum cōtractū qñ emptor errauit in qualitate quam si scisisset non emisset &c. c

1 ☞ Actio ex eo contractu qñ datur ad resoluēdum contractum. 4

2 Conditio ob causam an habeat locum in contractibus nominatis. 5

Is qui bina. Hec actio datur ad resoluendum cōtractum quādo hic d est actum & p restitutiōē pretij seu arrharū: quo casu concurrit cum conditione ob causam. hoc. d. ¶ No.

1 actionem ex eo cōtractu dari ad resoluendū contractum: regulariter cōtra. vt. l. vendit. C. eodem. fallit qñ hoc est actum expresse: vt hic. vel tacite. vt. §. pri. §. q: ibi non erat empturus als si sciuisset corruptas: ita soluit tex. in. l. sed & celsus. §. j. de contraben. emp. ¶ Item oppo. q̄ hec venditio erat rescissa solo pacto. vt. l. ab emptione. §. de pact. Solu. hic agitur ad resoluendum quatenus de facto processit. facit qd̄ dixi tibi de feriis. l. j. §. j. ¶ Item opp. q: nemo conditcit rem suam preterq̄ a fure. vt. l. si. vsufru. quemad. ca. Solu. dic quod hic transtulit dominium: vel con

2 dicitur possessio non proprietas. ¶ Opponi. † quod

b conditio ob causam non habeat locum in contractibus nominatis. vt. l. fina. §. de conditio. ob causa. 3 Sol. hic datur pro arrha: sed arrha non est contractus nominatus. nec obstat quod venit in actione ex empto: q: illud verum sicut cetera pacta incontinēti apposita: non tamen quod staret de per se contract arrha. &c.

Etiam si. Venditor tenetur prestare seruum non esse fugitiuū furtis vel noxijs obligatū. ¶ Opp. quod non tenet promittere ipm non esse furem. vt. l. iul. §. j. j. eo. solu. fateor contrariū: sed debet promittere seruum non esse obligatum ex furto preterito. non autem ne faciat furtum in futu 1 rum &c.

1 ☞ Ex natura cōtractus venditōis venit vt vēditor promittat emptori habere licere. 2

2 In libello peti pōt principalr quod res tradatur.

3 Snia super interesse fieri pōt licet res petatur.

4 De interesse totali deducit interesse particulare.

5 Quando fit cōdemnatio contra non cauentē ad in 3 teresse an executio incontinenti fiat. 4

Et ex empto. Si non obseruetur quod detitur ad interesse totale. & de eo deducit interesse particulare quod prestitum est si soluatur in pecunia. secus si ipsa res traditur. hoc dicit. ¶ Quod nor. propter fortunam libelli. de quo dixi in. l. j. §. eo. ¶ No. ex

1 natura cōtractus venire: vt vēditor. p̄mittat emptori habere licere: quorū verborū significationē plene 1 ponerent. i. traderes eēt emptio. & q: stant ppte est contract innominat eo q: est p̄missus dari sticbus in specie. secus si in gñe. vide ēt tex. in. l. si. & substituto als si & testō. §. fi. de le. j. Adde qd̄ cōsuluit bal. consil. cxvij. iij. lib.

a ¶ Si ā virginē. in fine huius §. &c. vide bart. in. l. ā vero. als in. l. si diuortio. & in. l. si id qd̄. de ñ do obli.

b ¶ Conditio ob cāz. arrha est cōtractus innoiatus quō & quā actione petant. vide l. Octus. §. fi. & ibi bal. in pe. co. C. de fide instru. & in. l. si. C. qñ li. ab emp. dice. & cum bar. hic cōcordat Ange. & Imo. i. l. si id qd̄. de ñ obli. ☞ And. Po.

c ¶ Vltimo not. Et sic iura videt magis fauere vēditori q̄ emptori. viū ale pā. ofi. xcvij. in. j. col. in. iiij. vol.

d ¶ Istud ē difficile. ad de bar. i. l. si finita. §. elegāter. & dam. infe.

a ¶ Si ā virginē. in fine huius §. &c. vide bart. in. l. ā vero. als in. l. si diuortio. & in. l. si id qd̄. de ñ do obli.

b ¶ Conditio ob cāz. arrha est cōtractus innoiatus quō & quā actione petant. vide l. Octus. §. fi. & ibi bal. in pe. co. C. de fide instru. & in. l. si. C. qñ li. ab emp. dice. & cum bar. hic cōcordat Ange. & Imo. i. l. si id qd̄. de ñ obli. ☞ And. Po.

c ¶ Vltimo not. Et sic iura videt magis fauere vēditori q̄ emptori. viū ale pā. ofi. xcvij. in. j. col. in. iiij. vol.

d ¶ Istud ē difficile. ad de bar. i. l. si finita. §. elegāter. & dam. infe.

habes in. l. stipulatio ista habere licere. j. de verb. ob. ¶ Secūdo nota † qd̄ potest principalr peti in libello qd̄ tradat res. ¶ Tertio not. † q̄ licet perat traditio rei potest fieri condemnatio ad interesse dixi plene. in. l. j. in prin. §. eo. ¶ Vltimo no. quod de interesse totali deducitur interesse particulare. 2

Quero † vtrū dēat cauere cū fide iussore vl sine fideiussore: dic vt in gl. b Ire q̄ro † otra non cauentē fit ondēna ad interesse. vtrū fiat executio statim: istud est difficile gl. hic videtur dicere q̄ nō. Contrarium dicit. j. in. l. ij. de euic. & ideo dicendum est q̄ aut quis cessat. ppter dolum. & fit condemnatio ad duplum: & exactio in continenti vt dicta. l. ij. j. de euic. & de tab. exhib. l. locum. §. cōdēnatio. aut fit absq̄ dolo: & tunc si ego volo estimationē eius qd̄ interest hoc est illius dubij euētus quatenus damnificari possum. et statim fit condēnatio & exactio: vt hic. et fiet estimatio hoc modo vendidisti mihi rem: dando fideiussorem idoneum: ista res valet. p. plus q̄ non dādo: in illo fiet cōdemnatio. vt. l. j. §. si heres. j. ad treb. aut ego volo condemnationem fieri in toto in quo damnificari possez vere in futurum: nūc debet differri ex actio. vt. l. in lege aquil. si deletum. §. ad. l. aq̄l. ita debet intelligi ista glos. c ¶ Vltimo quero que est ratio differentie inter versi. vlti. & pe. iiij. §. Rñ. vt colligit ex summario. q: in versi. id ē. & fuit pstitū interesse: in fine fuit p̄stita ipsa res. vel intellige aliter fin glos. in ver. idē. quod fuit prestita cautio ideo nulla fit exactio &c.

☞ Emptor qñ agit contra venditorem de euictione etiam sententia non secuta. d

Quando est manifestū defensionem non superesse an debeat denuntiari venditori quod veniat ad defendendum q̄ fic.

Notorium & sententia an parificetur.

Notorium qd̄ non egeat probatione.

Emptorem. Qui nō defendit rē emptā hac actiōe ager si notoriū erat emētem habere iuritiam. hoc dicit. ¶ Opponitur de lege si seruum. in principio. §. eod. so. vt in glos. ¶ Secundo opponit

a ¶ Quod non possit. Videtur velle hoc Barto. si notorium est actorem habere iustitiam verum debeat emptor omnino expectare sententiam antequam restituat ad hoc vt possit agere de euic. contra venditorem. Barto. hic quod sic. sed gl. quam ibi bart. sequitur i dicta l. atqui na a tura. §. cuz me absente, distinguit aut emptor scit b aut ẽptor ignorat actorem habere iustitiam vide c glossam et ibi Bald. 2 in lege si d cum quæstione. e 3 de euictione et in lege si ideo. in principio. 4 ff. de euic.

Andreas Pomate.

b ¶ Negare veritatẽ. adde qõ etiam requiritur executio sententie vt per Alexã. consi. iiij. in. j. colum. in. iij. vol. & consi. lxvij. volu. iij. vbi dicit qõ nõ requirit qõ emptor denũtiet venditori litẽ motã vbi est notoriuz ipsum non habere ius.

Andreas Pomate.

c ¶ Nõ est. vide alex. ꝛ si. lxv. in. iiij. col.

d ¶ Nõ sic. Contrarium tenet imol. in. l. non solum. §. morte. de ope. no. nunc. & videt hoc velle Barto. qõ si notorium est actorem habere iustitiam, dz emptor expectare sententiam anteq̃ restituat ad hoc vt possit agere de euictione. sed gl. est cõtraria in. d. l. vt ieq̃ quam i bi sequitur barto. nam distinguit aut emptor scit aut ignorat actorem habere iustitiam. vide glos. et ibi bal. in. l. si cum quæstio. C. de euic. & in. l. si. eo. in princip. ff. de euictioni. Adde an emptor debeat expectare sententiam Bal. consi. clvj. j. lib. & an venditori scienti fit denuntiandum. Specula. in titu. de empt. & vendi. in. §. fina. in vltimo versi. dicit venditori in iudicio presenti scienti questionem moram esse denuntiandum. & idem tenet Joan. and. ibi in additio. vbi dicit esse casum a nemine ponderatum in lege parentes. in fin. C. de euictio. alia que adducit ibi vide. et de hac apostilla Alexand. vide per eundem consilio lxxvij. iij. lib.

e ¶ Ultimo scias. Adde Bartolum in. l. si is cui. in principio. et ibi scripsi post Bartolum de verborum obligationibus. et etiam tenet Bartol. in lege si constante. in secunda questione quarte. q. principalis. soluto matrimonio. et ideo dicit Bald. maxime per istum textum. in capitulo primo. in principio qualiter dominus propiętare priuetur. quod ibi requiritur f ministerium iudicis in probando notorium pro sententia habenda. et ita tenet, refert tamen quosdam alia ter dicere. et ibi vide per eum. et de eo quod hic dicitur quod sententia inducit notorium. Adde textum in. c. si. de coha. cleri. & mu. alleg. Ang. in disputatione astẽsis miles. in prin. do. anto. do. Jo. de Imo. in. c. si. vt lite non prestata super gl. in verb'. non hoc etiã allegat quod ea que sunt notoria nõ egent probatione. facit. §. qui satisfd. co. l. si vero pro nõ ꝓdẽnaro. §. j.

Idem neratius. Emptor dz effici potior in causa possessionis. h. d. &c.

Cassius. Qui ꝓsecutus est duplũ ex aliis capitulis huius actionis non agat. h. d.

Idemq; f Qui ex aliquo casu de euictione nõ tenet poterit cõuenirí si sciens est vel in dolo repertus fuerit. h. d.

Sniam. Hic iurisconsult' dicit idẽ qõ. §. §. pri.

Sicsrẽ. Actio ex ẽpto, p euictione, cõmittit, p accessione sicut, p suo principali. secus in actione ex stipulatu h. d.

Si vẽditor, promisit hẽre licere, p se & heredibus suis qũ teneat etiã de euictione extraneorum.

Pactum quod quis non teneatur de euictione quod non porrigat effectũ suum circa tria.

Qui autem. Qui promisit pro euictione pro se & herede suo tantum aliis euincẽtibus: non tenetur nisi ad pretium: nisi de hoc etiam nominatim fit caution ne ad pretium teneatur hoc dicit vsq̃ ad finem & fortis est sicut allium &. habere licere. i. vendendo habere licere promisit. ¶ Nota a ex princi. §. quod si venditor habere licere promisit pro se heredeq̃ suo † non tenetur de euictione extraneorum: quod intellige si fuit apposita dictio taxatiua tantum dumtaxat & solummodo. facit. l. nisi. §. de pactis. & dixi in. l. qui in futurum. §. j. eodem tit. ¶ Secundo nota quod potest promitti habere

Andreas Pomate.

b ¶ Pactuz quod q̃s. Quid operetur pactuz quod quis non teneatur? euictione & dum dicitur hic q̃ tenetur tamen ad verum pretium dicit quod fallit in diuisione ẽ quasi actuz sit neminem teneri de euictione cum vtriusq̃ vtilitas versatur et quilibet in se videatur suscipere periculum nõ renebitur aliquis ad restitutionẽ pretij re euicta ista est glossa singularis secundum Bart. in lege si familie. C. famil. erciscun. Ex quo videtur inferri idem esse in contractu emptionis si duo insimul, vnus venderet alteri vnam rem. et alter alteri. et dicerent se nelle tenerí de euictione. eadem ratione. et tenementi dictã gl. etiã ad aliud vt ibi videre poteris an autem si creditor vendidit rem hypothecatam si cũ pacto quod non teneatur de euictione neq̃ ad restitutionem pretij et postea contingat quod quando emptor soluat creditori pretium imminear euictio possit emptor retinere pretium donec sibi caueatur & certum est qõ quando creditor est presens et vendidit rem sibi obligatam promissa est solutio pretij quod si postea res euincitur creditori ille teneatur de euictione. textus est in. l. quidam. et ibi Bartolus de euictioni. ergo si teneatur de euictione ipse creditor: sic si antequam per emptorem soluatur pretium imminear euictio de iure potest emptor retinere pretium nisi sibi legitime & donee caueatur. l. si post perfectam. C. de euictio. l. habitationem. §. primo. de pericu. & commo. rei vendite. et non possunt dicere dicti creditores nõ teneri de euictio. iurta. l. j. C. credi. euict. pigno. non debere. quia ad hoc vt non teneatur de euictione, creditor tenendens requiratur quod intreueniat quatuor que enumerat glo. fin. in dicta lege prima. C. credi. euic. pig. non debe. que hic intreuenisse non apparent. sed ad hoc respondeo quod fallit quando expresse est cautum quod creditores vendentes non teneantur de euic. neq̃ ad restitutionem pretij soluendi ab emptoribus ipsius creditoribus. vnde licet alias quis teneatur de euictio. et ad restitutionem pretij tamen si nõ solum conuentum est quod non teneatur de euictio. sed etiam quod non teneatur ad restitutionem pretij tũc non teneatur etiam ad restitutionem pretij quamuis si simpliciter esset actum quod non teneret de euic. nihil, omnino eo casu videretur verũ esse eum teneri ad restitutionem pretij si pretium solutum esset ita habet hic in verbo. nisi forte inquit. & hic in glossa in versi. si quis omnes. & ille intellectus cõmuniter approbatur hic & per doctores in. l. non dubitat. C. de euictioni. & in. l. j. vbi Bal. C. de pericu. & commo. rei vendite. et notat Joan. and. in additio. Spec. in ti. de emptio. & venditio. §. fin. in prin. & sic non potest dici quod etiam quando est actum non solum quod non teneatur de euictio. sed etiam est actum qõ non teneatur ad restitutionem pretij debeat concurrere illa quatuor de quibus per glos. fin. in. d. l. j. C. credi. euic. pigno. non debere. i. quod ipse creditor sit antiquior seu potior ceteris creditoribus. vt ibi no. ad hoc vt dictum pactum habeat effectum: quia hoc non videtur verum. Nam posito quod quãdo actum esset simpliciter cum creditore vendente pignus qõ ipse non teneatur de euic. verum esset qõ requirant ista quatuor tamen non quando est etiam actum quod non teneatur ad restitutionem pretij videtur quod indistincte non teneatur creditor ad restitutionem pretij quia si tale pactum hoc operatur in eo qui vẽdidit iure propiore: non iure creditoris vt hic. cum hic notatis multomagis hoc debet operari in creditore vendente iure creditoris cum in talibus magis obligetur pro euict. venditor qui vendidit iure propio quam creditor qui vendidit iure creditoris: vt legitur et notatur in lege cum ea conditione digestis de euictionibus. & in lege periculum. digestis de pignoribus. vel saltem. quando in creditore vendẽte non concurrunt illa quatuor de quibus per glo. fin. in. d. l. j. tunc creditor est in eo statu in quo est ille cui vendidit iure propio. q. tenetur de euic. ergo sicut ille qui tenet de euic. nõ obligat ad restitutionem pretij

a ¶ Nota ex prin. vide bal. in. l. post perfectam. C. de pericu. & commo. rei vendi. & insti. de act. §. quedam. & in. §. actionum. & tex. cum glo. in. l. qui libertatis. ff. de euic. & istis omnibus adde glos. & Bald. in. l. si nõ dubitatur de euictio.

Andreas Poma.

a ¶ No. Vide are. con filio. cxj. co penul.

2 b licere per omnes. ¶ Tertio nota pactum quod quis b nõ teneatur de euictione non porrigit suum effectum circa tria. ¶ Primo si venditor fuit in dolo: vt hic in fine et supra eadem. l. §. deniq̃. et supra eodem lege tenetur. §. finali. ¶ Secundo non operatur suum effectum si venditor vel bere res eius agat. vt. d. §. deniq̃. ¶ Tertio nõ operatur suum effectum quin pretium possit repeti. nisi expresse fit dictum quod ad pretij restitutionem non teneatur. valet enim ista conuẽtio secundum veram opinio. hic approbatam in lege. ¶ Oppo. ad secundũ notabile de. l. stipulatio ista. in prin. j. de verb. obli. Solu. vt in glo. ¶ Sed contra hoc epp. de. l. stipulatio ista. §. si quis forte. in eo quod dicit distrahere rit. Solu. vt in glo. hic.

Incertum estimatur secundũ qõ euenire solebat.

pretij secuta euictione si actum fuerit quod non teneretur ad pretiuz. vt. l. probaui. ita etiam esse debet in casu isto cum casus sint similes vel pares. l. illud ad legem aquiliam. c. translato. de constitut. melius in. l. ff. §. f. §. manda. et ad hoc quod dicitum pactum scilicet qd̄ non teneatur creditor ad pretium operetur. vt. §. secus vbi nō esset apposituz bene facit. l. talis scriptura. in ff. l. quod si fore de leg. j. et in l. precibus. c. C. de impuberum et alijs substitu. declarado vt per Bartol. et doctores i l. iij. ff. de legatis prio circa finez et etiā circa medium fūctra. l. emptorem. §. sententiaz. hac eadez. Inec si diceretur qd̄ quāuis pactum sit appositum in instrumento quod nō teneantur creditores ad restitutionem pretij tamen non debet prodesse hoc casu quo mundum pretium est solutum cum illud pactum quo prouide tur quod non teneātur ad restitutionem pretij sonet ad acquirendum ei exceptionem hoc casu volūt illi creditores acquirere actionem ad pretiuz. facilius datur exceptio quam actio. l. j. §. quod autem ait. ff. de superfici. l. inuitus. §. cui damus. de regu. iuris, q: respondeo quod creditores non se fundant ex dicto pacto quo ad actionem suam intentandam ad pretium seu quo ad intētionem suam principaliter fundandam: quia intētionem. ⁊ actionem suam fundāt ex solenni promissione eius facta ab emptoribus de soluendo pretium. ⁊ dum eis opponitur exceptio per emptores quod immineat periculum euictionis. tūc i psi replicant propter illud pactum quod non teneātur de euictio. nec ad pretium vnde ad replicandum ita fauemus replicanti sicut fauemus excipienti. l. ff. ⁊ ibi notant omnes. C. de eden. l. fina. §. ff. ad legē falcidiam. et not. in lege prima. §. creditores. de edē.

1 Emptio quando consistat sine re.

Si actum. [a] Estimatur incertū antequam certificetur: postea estimatur ipa res. ¶ Oppo. §. ad. l. aquil. l. quēad mo. §. sed vbi. Sol. aliud in illa actiōe quam in ista. rōnem ponit ibi gloss. [b] ¶ Quero qualiter estimatur illud incertū. dicit glos. q̄ estimabit fm qd̄ cōmuniter euenire solebat nō inspe cto q̄ nūq̄ pluris nūq̄ minoris. facit ad hoc qd̄ not. in. l. quid ergo. §. pena grauior. §. ex qui. cau. infa. irro. in glo. mag. ¶ Opp. [c] §. de cōrahen. emp. l. hec emptio. vbi emptio non pōt consistere ⁊ sine re. Solu. verba venditionis sunt inspicienda diligēter. aut emēdo tibi pisces qui capienē. ⁊ nullis captis non valet vēdi. vt. l. contraria. sicut si vēdo fructus qui nascentur. ⁊ similia. aut vendo ipsum iactum seu ipsam perceptionē. et sic spem ipsam et tunc loquitur. l. illa. hoc determinatē plene in. l. cotem. §. qui maximos. j. de publicanis.

2 Actio quanti minoris est duplex, scilicet ciuilis ⁊ pretoria.

3 Interesse cōmune ab interesse singulariter quod differat.

4 Actio quāti minoris pretoria in quo differat quanto minoris ciuilis.

5 Quādo singulare interesse nō potest venire habetur ratio interesse extra rem.

6 Vendens ignoranter rem vitiosam quādo teneatur quanto minoris emptor fuisset empturus. et qui teneatur ad totale interesse.

7 Asserens seruū fidum ⁊ charum ad quid teneatur.

Iulianus. [d] Qui tradit rē vitiosam scienter tenet ad interesse etiam extra rem. si ignoranter tenetur quāto minoris. fallit in seruo fure. h. o. cum. §. sequen. ¶ Dicitur hic quod tenetur quanto minoris. contra actio quanto minoris datur quānto minoris res est. vt. j. de edil. edic. l. ediles. et. l. quid si nolit §. ff plures. Solu. glos. ⁊ quod est duplex quanti minoris. vna ciuilis de qua loquitur hic. alia protia de qua loquitur ibi. ita tenet glo. hic ⁊ est prima gl. mag. Bul. est in contraria opinione. vt. j. eo. l. §. per contrarium. sed glo. hic illi rndet. Pe. vt refert Ly. C. de edi. edic. l. ij. tenet idem qd̄ Bulg. primo quia videt casus ibi. dicit enim imperator non animaduertere quaactione possit agi post annum. si enim esset quanti minoris ciuilis bene sciuisset imperator quod daretur post annum. Preterea quanti minoris est et quanto minoris empturus fuisset non differunt. nam non est verisimile quod quis emisset nisi quatenus res est in communi estimatione. vt. l. ij. et ibi no. C. de rescin. ven. et ideo concludit quod vna tantum est actio quāto minoris pretoria. quod fortifices tic. actiōes pretorie rei persecutorie si nō dantur contra ius ciuile sunt perpetue. secus si contra ius ciuile darentur. vt. l. in honorarijs. ver. sed cum rescissa. j. de act. et ob. Si enim esset actio quanto minoris ciuilis et quanto minoris pretoria: illa pretoria esset perpetua: quia secundum ius ciuile daretur sed ideo est annalis: quia datur cōtra ius ciuile. teneo glossam nostram: et ad hunc effectū bene videtur facere o. l. cum ea cōditione. in princi. j. de euic. Et ad materiam vide que dixit Ly. ⁊ Bald. in. l. non dubitatur. C. de euictio. et vide hic Pan. de castro qui allegat glos. in. o. l. si familie eque dam alia ponit. Adde qd̄ oppo. rē pactuz quod non teneatur ō euict. Jos. an. in addi. ad specula. in titulo de emp. ⁊ vendi. §. fin. in princi. vbi vide aliaz questionē. ¶ Andreas Pomate. ¶ Pactuz quod ās. Vide Ro. consi. clxix. singul. suo clxxviij. incip. si vendo rem col. iiij.

¶ ¶ Si iactum. In princ. huius. l. ⁊c. est singularis fm Ro. in. l. stipulationes. in. rrrvj. col. de ver. oblig. ¶ Sl. no. allegat Bal. in. l. si ea. l. in vl. col. C. de vsu. ¶ Opponi. ⁊ vide qd̄ no. Bal. in. l. speciei. C. de. et in. l. si ea lege. in. ij. col. C. de vsuc. ⁊ bar. in. l. inter stipulantem. §. sacra. de verb. obli.

¶ Julian[a]. In materia hui[a]. l. vide hic Pan. de ca. qui querit vtrū contra scientē vitiū det actio quāti minoris fuisset empta res qui concludit quod sic vt hic vide p eū. In eo. prin. an sit dare actionē quanti minoris ciuilem ⁊ quāti minoris pretoriam. ⁊ in quo differant. adde Bal. in. l. ij. in. ij. q. C. de rescin. vendi. vbi refert dicta Bart. hic.

nam quanto minoris pretoria non datur nisi pro seruis ⁊ animalibus de quibus loquitur. l. §. primo. de edil. edict. ⁊. l. ediles. in prin. hic autem dat actio quanto minoris etiam pro tigno vitioso: ergo pro certo non loquitur de quanto minoris pretoria. Preterea longa differentia est inter quanto minoris res est que est pretoria. et quanto minoris empturus fuisset que est ciuilis. ista enim respicit pretium singulare respectu persone emptoris. alia vero pretium commune que multum distant. vt supra. l. prima. in princ. pone exēplum in seruo. erat vnus seruus homicida: ego nō eram empturus ꝓ aliquo si sciuissem. alius putat: annus haberet eum carcerē. vel pone exemplum in equo vitioso: vnus doctor si sciuisset non emisset ꝓ aliquo. vnus marescalcus emisset: tamen paulo minori pretio. pone exemplum in vno libro[a] vbi sunt scripta non correcta. vnus scholaris nollet emere. vnus doctor non curaret. vnde differt ⁊ multum pretium commune a pretio singulari respectu qualitatis persone emptoris. non obstat. l. secunda. C. de edil. edic. quia vt apparet in materia in qua posita est illa lex ibi querebatur vtrum posset agi cōto minoris pretoria. ⁊ imperator rndet nō animaduerto ⁊c. ⁊ nō fuit quesitum in genere vtrum agere posset. non obstat quod dixi: quia scēs hoc quanto minoris pretoria deberet esset perpetua. nam contra ius ciuile datur ex eo quod respicit interesse commune. cum ius ciuile respiciat interesse singulare. ¶ Videndum est ergo in quo differat ista cōto minoris pretoria a quanto minoris ciuili. glo. mag. in ff. ponit aliquas differentias. tu dic quod pretoria datur solum pro illis reb[a] de quibus prouiderunt pretores ediles. hec pro omnibus. item illa annalis ista perpetua. item ista quanti minoris empturus esset. illa quāti minoris res est.

¶ Sed ad secundum dictum[b] opponitur quia fm hoc venit interesse extra rem. ⁊ sic oppo. j. eod. l. si stirilis. §. cum per venditorem. ⁊. §. eod. l. j. Solu. ibi petitur interesse: quia nō tradidit: hic male tradidit vt in gloss. ¶ Item opponi. quia quando non tradidit habetur ratio interesse extra rem. vt. l. liber homo. §. fina. j. de verborum obliga. Sol. anteq̄ in rem gloss. debes scire quod illa. l. obstat in duobus. primo q: loquitur in obligationibus dandi: et tamen committitur obligatio ad interesse: quod est contra communem regulam vt dixi. in. l. ex empto. §. eodem. ⁊. l. vbi autem. in ff. de verbo. obliga. Rndet glo. qd̄ ibi erat dandum alij: nō stipulatori. vt hic. ⁊ ratione dixi ibi.

Secūdo mō obstat[c] quia ibi habetur ratio interesse extra rē licet in non dando peccauerit quod est contra predicta. Sol. ibi erat danda pecunia in qua non cadit interesse circa rem. vt. lege. nummis. de in lit. iurand. ideo venit interesse extra rem vt dicta lege nummis. ⁊ hoc est quod vult dicere glo. quod ex tali interesse ibi stipulatio assumit robur. quasi velit dicere cum interesse singulare non possit venire: habetur ratio interesse extra rem. ¶ Opponi. §. de eo qd̄ certo loco. l. iij. §. ff. solu. ibi speciale dicit gloss. dic vt ibi latius dixi. tamē ad propositum ibi pecunia erat in obligatione. ergo habetur ratio interesse extrinseci cum nō reperiatur intrinsecum: vt ibi dixi. ¶ Venio ad glo. mag. ⁊ oppo. de. l. si sterilis. §. j. j. eodem. sol. due sunt opiniones. illa est vera quod regula est

5 ⁊ qd̄ ignorans rem vitiosam tenet quāti minoris empturus fuisset: que regula fallit in tribus casibus. ¶ Primo in vase vitioso vendito vel locato. quo casu tenetur venditor ad totale interesse. ⁊ si fuerit ignorans. vt. l. sed addes. §. j. j. loca. ⁊. l. tenetur. §. ff vas. §. eo. ⁊ quedam gl. parua que est additio ibi aliter teneat. sed gloss. hic videtur tenere istud. Iteꝝ fallit in seruo fure vbi in nullo tenetur ignorās: vt hic. rationem dicit gl. quia quilibet dz scire seruum esse furē. item fallit in predio tributario vbi ignorans non tenetur in aliquo. ratio quia dz scire predium eē tributarium eo ipso quod est prouinciale. ¶ Op. C. de sen. que pro eo qd̄ interest. l. j. vbi interesse nō potest trāscēdere duplum. ⁊ hic. ⁊ si debetur estimatio doli transcendit duplum interesse cōis. Solu. hic totum istud interesse dicitur ipsum simplum interesse tantū eēm cuilibet interesset qui ipsaz domū haberet. ¶ Venio ad finem ⁊ quero qualiter teneat iste qui ꝓmisit seruum esse fidum ⁊ charum. dicit videtur quod in totum. ar. §. de dolo. l. si quis affirmauerit. glo. determinat cōtrarium ⁊ bene quod no. Asseueratio ergo facta ab ignorante facit eum teneri in omnib[a] casibus quibus non tenebatur. nō tamen tenet ad totale interesse. sed quanto minoris empturus esset. ⁊ principiū huius. l. referetur ad illud caput quo venditor tenet dolum malū abesse prout de totali interesse loquitur ⁊c.

Si venditor. Si p dolū res pluris minoris vendit per hanc actionem purgatur. h. o.

Cum venditor. Pactum qd̄ quis non teneat nō prodest in casibus in q̄bus vēditor: sciebat ⁊ tacuit. h. o.

Sed cum defacto. Ex dolo tutoris ipse cōuenit nō pupillus nisi in cōtū fact[a] ē locupletior. h. o. ¶ No. q̄ sicut tenet tutor ex suo dolo q̄n ipse contrahit ita q̄n pupillo contrahēti autoratur. ¶ Op. de. l. si. de adm. tut. fo. vt in glo. ⁊c.

¶ Actio ex empto qd̄ nō cōpetat cū effectu nisi pretio integre soluto.

Ex contractu vltro citroq: obligatorio non potest effectualiter agi nisi ab eo qui effectualiter totū contractū ex parte sua impleuit.

Ex parte promittentis non fieri quod videtur quod nunquam ex parte sua

a Pone exēplu in vno libro ⁊c. dicit tñ gl. i. l. j. j. de edil. edict. q̄ hz locuz redhibitoria. ⁊ ibi eā sequit fm plr ang. et cereri doc.

b Hz ad scēs dictū. Adde no. bar. in. l. j. j. iij. co. in ff. op. d. l. iul. C. de sen. q̄ pro eo qd̄ interest ⁊c.

c Scēdo mō obstat. Adde bar.

in l. prima. in. vij. columna. C. de sentē. que pro eo qd interest ⁊c.

a ¶ Offerri. in pn. ⁊c. solet allegari iste. §. quod q̄ est in mora offerendi ⁊ consignandi qd̄ debet titio non potest moram titij in eo quod titius debet allegare. facit. l. fernum. §. sequit. de ñ. 4 oblig. ⁊ in aut. dos data. C. de dona. ante nupt. l. nam cum vtercq. ff. ne quis eum. in. c. peruenit. de iurefur. in. c. constitutus. l. edilēs. §. fina. de edi. edict. cum si. ⁊c. in eo. princi. ⁊c. Fulg. in. l. filie licet. C. d. colla. intelligebat istum. §. quod si em ptor agit ad rem vendita debet offerre pretiū etiā si de pretio non excipiat. alias non poterit obtinere. monetur per ea que ibi pulchre notat Bal. quod ibi reprobat Aud. quia cum ter. in dicta. l. filie. sup quo se etiam fundabat Fulg. dicit non conferenti liti de negari actionem intelligitur scilicet ope exceptionis l. j. in versi. petitio. ⁊ ibi glo. s. ad maced. ⁊. l. j. in pun. functo. §. sublata. Et ibi Bart. ff. ad trebel. Bart. in l nam ⁊ postea. ⁊ scripsi. s. de iureiuran. adde qd̄ bal dus in. l. vnica in prima vel tertia columna. C. ne lic. tertio pronoca. allegat contra id quod tenet Fulgo. rextum cum gloss. in. l. foro. j. eodem. ⁊ contra Fulg. in terminis. §. nostri. expresse tenet Bartolus in. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. s. de iureiurā. ⁊ bal. in. l. ij. i fi. C. de his q. sub mō. ⁊ bal. i. l. traditio. i. iij. q. C. e. ti. ⁊ Bal. in. l. j. in vltima col. C. de vsu. ⁊ vsufr. le. ⁊ Angel. in. l. furisgentium. in princi. s. de pactis. vbi hoc optime probatur dum text. facit differentiam inter contractus nominatos et innominatos. et hanc opinionem videtur per multa confirmare Luma. in l. eum qui ita. §. qui ita. el. j. de verborum obligationi. Fatendum tamē est quod si iudex videt pretium esse solutum venditori potest etiam reo non opponēti ex suo officio mandare emptori agenti quod soluat pretium licet ad illud nō sit actum in iudicio: vt est text. nota. in. l. si pater. in fi. C. eod. ti. fm Baldum ibi. sed Salice. ⁊ Fulg. ibi contra per. l. iiij. §. hoc autem videndum. de dā. infec. tamen pro Bal. bñ faciunt no. per Bart. in. d. §. qui ita. Et aduerte quia ibi vltimo casu poterit iudex in sententia dicere condemno vēditorem ad tradendam rem emptori emptore pretiū soluente non aliter. sicut in simili dicit Barto. in dicto. §. qui ita. facit ad pdicta: quia exceptio que vna cum actione nascitur etiam si non opponatur potest per iudicem suppleri. l. lecta. in versi. dicebam. et ibi Bart. s. si cer. pe. Bar. in l. si vnus. §. pactus. s. de pactis. ⁊ not. in dicto. §. qui ita. Sed quid si lata sententia fiet executio. an in executione possit excipi de pretio non soluto vel de re non tradita. vide Bartol. et quod ibi scripsi in. l. si duo. §. si quis iurauerit. s. de iureiur. et intelligeſ istum textum et per Bald. in. l. ij. codice de his que sub modo. ⁊ in. l. si pater. C. de act. empt. et in lege per hanc in quarta columna. de tempore appellationis. et an sit nata actio pretio non soluto vide Baldum in lege si traditio. codice eodem et ibi gloss. not. dicit quod si vigore statuti venditor nullam exceptionem opponere possit quod tamen ei permittetur vti iure retentionis rei loco pignoris ⁊ istum textum etiam intelligit Bald. in lege prima. codice de vsu. et fruct. lega. si a venditore opponatur. alias non. ⁊ idem Rapha. in lege eum qui ita. de verborum obligationibus. et Angel. in lege mater. in principio. ⁊ ibi probatur supra de pactis. et adde ad supradicta Bald. in. l. si ex predīs. C. de euictio. ⁊ vide hic Paul. de castro et vide ad istum textum que dixi post Fulgo. in lege filie licet. codice de collatio. dum tertig vtrum sit necesse quod ista exceptio tu non solusti pretium opponatur per venditorem. nam Fulgo. in dicta lege filie. vt supra retulit: tenet contrariuz. et circa id quod tangit glossa prima. hic vide Bartolum in lege si soluturus. infra de solu. in verficulo quero iuxta hoc pretio soluto ⁊c. Idez sequitur bal. in lege si traditio. in nona questiōe. codice eodem. et Bartolus in lege fistulas. paragrapho penultimo. supra de contrahenda emptioni. et in lege curabit. codice eodem titulo de actio. empti. et si emptor primo soluit partem pretij. postea soluat aliam partem an venditor teneatur restituere fructus pro rata prime partis solute et dicitur quod sic. idem sequitur Bartol. per iura superius allegata. sed quid si venditor cadat a possessione an poterit agere hypothecaria? vide Baldum in lege finali. codice commod. et in. l. eum cui. C. de actionibus et obligationibus. Adde quod ille qui offert pretium debeat realiter offerre voluit Petrus de ancharano consilio. cccxxxij. Quo vero ad dictum Baldi in lege si parer. C. eodem. adde quod idem voluit Bald. in additionibus ad Speculatorem in titulo de sententia. circa principium. Quo autem ad exceptionem pretij non soluti adde Paul. de ca. psi. cxliij. ⁊ de intellectu hui. §. vide ang. consi. cxliij.

Andreas Po.

¶ Offerri. Circa materiam huius. §. ⁊ vide alex. cōsi. cxxvij. incip. viso libello. in. ij. col. versi. cōsulo tamē. in. j. volu. vbi voluit quod implementum pendente iudicio valeat ad hoc dictum Bartoli sequitur hic Petr. de ancharа. consilio. cccexxxij. incipiente visis. diligenter actis. ⁊ ibi tenet verficulo septimo. aduertendum quod si promisi tibi vendere aliquid pro certo pretio quantumcunq; illud mihi solueres intelligatur quam primum poteris: ⁊ ibi per eum. Et nota quod text. dicat offerri tunc intelligitur si apte peratur. ita Bal. in lege secunda. codice de his que sub modo. Bald. in lege prima vltima columna. C. de vsuris. et in. l. si mater. C. de actio. empti. in lege prima secunda columna. C. ne lice. tertio pro. cuius tamen declarationem non puto veram per textum in lege si pater in fin. C. eodem titu. de quo vide ibi Paulum de cast. confirma per gl. in. c. fi. de rescrip. ⁊ vide Alexā. in. l. iiij. §. hoc autem iudicium. in v. columna. ff. de damno infect. Panormita. consilio lxvj. in primo volumi. et consilio sexagesimonono.

Offerri[a] pretium.

1 †Actio ex empto non competit cum effectu nisi pretio integre soluto. hoc dicit. vel aliter. Ex contractu vtro†citroq; obligatorio non potest effectualiter agi nisi ab eo qui totum contractum ex parte sua impleuerit. hoc dicit. ¶ Nota quod dixi in summario. † ⁊ ideo quando ex parte vna a cōtractus promittitur non fieri videtur quod ex parte sua nunquam posset impleri contractus: vt not. in lege b

si vltima columna in secundo volumine. Et Barbatiam in consilio octauo: in decima tertia columna: et in primo volum. vide etiam Alexand. consilio. xxxix. colum. j. volum. v. ⁊ in. c. in tantum. columna secunda de fimo. Barbat. consilio. xxv. in. iiij. colum. in. iij. volumi. Et vide Alexandrū. consilio. xlix. vo. 2 lu. ij. ⁊ Alexand. in simili consil. j. colum. iii. 3 volumi. j. ⁊ Are. consilio. lxx. col. j. ⁊ consilio xcvj. colū. ii. et Alexā. in lege. filie licet. C. de collatio. ⁊ cō si. lvj. volumi. ij.

Andreas Poma.

a ¶ An postea. Vide in simili pulchram questionem quam ponit domi. Alexand. post Bartol. ibi in. l. si constante. in secunda colum. §. finali. j. soluto matrimonio. et vide Panor. consilio. lxix. in. ij. volumine. et consilio. lxxv. in vlti. colum. eodem volumi. Alexan. consilio. cxix. in. ij. colum. iiij. volumi. ⁊ in cōsilio. xvij. et. cxxi. in principio. eo. volumine. iiij. ⁊ Alexand. etiā consi. lxxiij. colum. j. volu. ij. et colū. ij. ⁊ consilio. cxxj. columna fina. eodem volu. v. ⁊ Sozi. consi. cxj. ⁊ Alexan lxxiij. col. j. volu. v. Roma. consi. v. ⁊ Sozi. cōsil. cxj. in. v. ⁊. vj. col. ⁊ seq. in quinto dubio.

b ¶ De fundo dotali. Habes hic an propter pretium non solutum ex contractu emptionis debeant vsure pretij. sed dubium est quid in pretio non soluto ex pacto de vendendo an debeantur vsure et dicendum quod non quia aliud est vendere ⁊ aliud est pactum de vendendo. l. prima. C. de pact. pigno. ⁊ ibi Jacob. burri. et Ang. gl. in. l. in bonefidei. ff. de eo qd̄ cer. lo. ⁊ qd̄ voluit Ang. in consi. clxxvj. incipi. ex forma ⁊ serie dictorum instrumentorum. ⁊ facit clementi. j. de re nuntia. vbi dicitur quod aliud est renuntiare beneficium aliud pactum de renuntiādo. ⁊ facit. l. si quis argentum. C. de donationi. et quod per illam legem dicit Salic. ⁊ alij in. l. in bonefidei. alias in lege legē. C. de pact. dum dicit quod aliud est donatio aliud pactum de donando. et facit. l. prima. ff. de adm. nist. tuto. et facit. l. si sterilis. §. si ribi fundum. infra eodē et lege qui fun. s. de cōtrahen. emptio. ergo in pacto de vendēdo non potest habere locum quod dicitur in. l. curabit. de actione emp. vbi emptor qui percipit fructus rei empte tenetur ad vsuras pretij non soluti quia tales vsure sunt pmisse de iure canonico vsq ad probabile interesse ne quis locupletetur cum aliena iactura. et ibi gloss. voluit quod separata emptio ne re tamen non tradita emptor agit vt tradat res cum fructibus an etiam vt soluat pretium cum vsuris glo. decidit quod sic que glo. allegatur pro singulari in lege pecunia. C. de pac. et gloss. in lege conque stus. de vsuris. que dicit quod possunt peti vsure tanquam interesse. ⁊ ibi dixit Petrus de ancharano qd̄ interesse nedum consistit in damno habito: sed etiam in lucro cessante vt etiā si venditor erat solutus mercari ⁊ si habuisset pecuniam in termino cōstituto lucratus fuisset in mercimonijs. bene facit quod habetur in illo. §. alias. in. d. l. curabit. vbi si emptor pretio non soluto habuit res vēditor petit interesse sed ex pacto de vendendo istiq cessat quotiam talis pſumitur cōtractus qualis apparet in sui prima figura. l. quāuis. C. si quis alteri vel sibi. c. illo vos. de pigno. c. ad nostram. de empt. et venditio. et quod voluit Baldus in capitulo primo de feudo in vicem. l. commissoie. et in lege cum precibus. C. de probationibus. et in capitulo primo de feudo. sed in prima sui figura sonat in pactum de vendendo ⁊ nō in venditionem ergo in pacto de vendendo pensio percepta ex re pretio non soluto extenuat sortem. j. pretium. vt lege prima et secunda de pigno. act. facit capitulū primū in verficulo si sortem suam ⁊c. de vsuris. vbi est: casus. facit ca. ij. ⁊. c. conquestus eodem titu. quid autem sit dicendum quando in tali pacto de vendendo fuisset datum aliquid nomine arrharum. et dicunt quod sunt pro parte pretij iuxta nor. in lege finali. C. de sponsa. ⁊ in. l. titia. de verbo obli. et in. c. gemina. de sponsa. ⁊ presumitur mutuuz illud datum nomine arrharum in pacto de vendendo qd̄ fit pretium contractus emptionis et voluit palliare et occultare quod esset mutuum sub falso nomine venditionis sicut sepenumero videmus in simili in muliere vt possit donare viro constante matrimonio. fingit se vendere. l. si sponsus. §. circa. de donat. inter virum et vxorem. xvj. questiōe. iij. si sacerdotes. sicut quando mulier constituit se principalem quando vult fideiuberej. l. iquamuis. ff. ad vellele. xiij. qd̄. iij. plericq. ⁊ ibi glo. ⁊ gloss. in. l. scire leges. s. de legi. quā allegat Angelus pro singulari. et Bal. in. l. non dubium. C. de legi. Ideo quando videmus istas inseli tas cautelas in contractibus voluit glos. singularis in. l. si quis sub conditione. ff. de condit. institut. et ibi Bal. quod inducant presumptionem fraudis. et sic presumitur mutuum. Ideo esset vsura si pereret accessiones. facit glo. valde singularis in. l. cū allegas. et quod ibi Bald. C. de vsu. et quod habetur in. c. significauit. de censi. cum enim ibi fit mentio pretij presupponitur quod sit venditio. l. j. §. quod. superficiem. et ibi Barto. ff. de superfici. ⁊ ibi Bartol. gloss. et Bartolus in lege apud cellum. §. sed cum de autes. ff. de voli excepr. ⁊ in. §. sed legitima in ea. l. text. in. l. finali. C. de predi. curia. libro decimo. glossa et Baldus in lege cum dotem. C. de iure dot. ⁊ in lege prima in. vj. qd̄. ff. pro socio. ⁊. l. ex conuentione. C. de pactis. domi. Abbas in. c. ij. de postulatio. ergo sequi

tur quod fuit venditio. sed cum in instrumento dici a
tur expresse quod fuit pactum de vendendo appa
ret quod huiusmodi instrumentum cum sit in se va
rium et cum clausulis inconsuetis inconsuetum est
quod in pacto de vendendo debeantur arrhe quod
presumitur
4 usurarium retineatur pro pignore loco pretij.
vendicat si
bi locū di
spositio di
cre. l. iij. C.
plus vale
re. quo ca
su dixit pe
trus de an
charano in
dicto. c. ad a
nostras. de
emptio. et
venditio.
quod licet
pactus ad
iectum sit
licitum. vt
l. ij. C. de pa
ctis inter
emptorem
et vendito
rem. et antequam reducatur secundus emptor con- b
questus. tamen hoc fallit quando in pacto lucretur
fructus: vt ibi. et nota. per glossam in dicto. c. de re
mendendo. concurrunt alie coniecture per quas pre
sumi potest contractum fuisse simulatum et in frau
dem usurarum. Item facit ad hoc glo. valde singu
laris in capitu. plerique. xiiij. q. iij. de qua fecit festum
Joan. cal. in repetitione. c. nauiganti. de vsur. et Salic
ce in aur. ad hec in. xiiij. q. C. eodem titulo. de vsuris.
et dominus Laurentius in suo tractatu de vsuris.
q. viij. qui voluit quod si aliquis dedit pecuniam ne
gotiatori vt inde emat merces et der sibi partē lucri
quod talis contractus non est licitus. si periculum
spectet ad accipientem pecuniam. quia videtur esse
contractus mutui. et idem voluit Baldus in. l. j. C.
pro socio. in. x. questione. et idem voluit Salice. ibi.
et sic colligitur ex doctrina illius glosse quod si lucri
spectat ad dantem. periculum spectat ad recipien
tem contractus est usurarius. sed ita fuit in casu no
stro: quia lucrum voluit ex pecunia. sicut iste qui de
dit pecuniam cū periculum est illius qui recepit pecu
niam qui habet necesse reddere vel sibi computari.
ergo est interim debitor quantitatis. l. incendium. si
certum petatur. Adde quod aliud est vendere aliud c
pactum de vendēdo: Paulum de castro consi. cxxxij.
et eundem Alexandrum consilio. lxxij. tertio libro.
an autem sit licitum dare pecuniam mercatori cum
hoc quod capitale sit falsum. vide plene Ro. cō filio
cxxxviij. Bal. consi. cxxx. v. lib.

Andreas Poma.

De fundo dotali. Pro declaratione vide Alexan.
in. l. j. §. finali. ff. de rebus eorum. Alexand. consi. cxxx.
in. j. col. in. iiij. volu. cum tribus precedentibus. Aret.
consi. clx. in. v. et. vj. col. et. seq. in. v. dubio.

Si fructibus. In princ. huius. §. re. vide Barto
lum in. l. si filius. §. j. de verborum obligationi. vide
questio. nota. per Barto. in. l. cum filio. in fi. de leg. j.
et dum dicitur hic de pensionibus perceptis an pe
tātur vt fructus vel vt interesse per emptorem. vide
per Bald.
in. l. si tradi
tio. in vlti.
q. C. eodem
et generali
ter quando
fructus
pensiones debe
ntur emptori. vide om
nino Bar
tol. in. l. si. j.
de iure fis.
hic allega
ta. et Bal.
in. l. j. i. iiij.
colum. C.
de vsur. et
fruc. lega.
adde Ro.
cō filio dec.
mo.

Si fructibus. Fructus existentes seu pendentes videntur venditi vendita re: pensiones vero et cetera que debē tur occasione rei nō ex re: debent vendi toris: licet cedere teneatur emptori. c h. d. Circa istud vide. l. si. §. fi. j. de i
iure fisci. et ibi dixi. dicitur hic q̄ actio debet cedi si res extat. contra no. in. l. arbitrio. §. de dolo. et ibi dicam et per d
Ly. in. l. nō mouiturum. C. de cōtrahē.

Si titius. In principio huius re. Et per ista potest decidi quod no. vendidi fundum expressis confi nibus et dixi quod erat duorum modiorum si reperi tur maioris quantitatis an cedat emptori. Oldra. consilio. ccxxxij. consuluit quod quando loquens vtitur terminis denotantibus certam mensuram tunc non venit id quod est plus sicut est contra: decep tus in mensura agit ad supplementum. c. per tuas. de donatio. quandoq̄ vtitur terminis denotantib species seu certum corpus licet adiciat certum nu merum vel mensuram. tunc id quod est plus cedit emptori. quia mēsura vel numerus hoc casu videtur adiect cā demōstrationis et falsa demon. nō vitiat. l. demō. falsa. exemplū si dixi vēdo tibi talem fundum sic confinatum. quia est trium modiorum secus si di xissem vendo tibi terram. iiij. modiorum in talibus confinibus. et istis adde no. per Baldum in rubica. C. de contrahen. empt. in. xxij. questio. per dominum Petr. de ancharano. et per Jnolam in. d. c. per tuas. Adde quod dicta Oldr. sibi assumpsit domi. Anto. in. additio. ad Specu. in titu. de emptio. §. j. in fine. et vide Paulum de castro consilio. cccl. xxvij. vbi aliam questionem.

Solutio illa est vera. Et hāc solū approbat Baldus in lege prima in tertia oppositi. C. de pericu. et commo. rei vēdi. et in quarta opposit. et adde quod no. Bar. in. l. ij. in principio. §. eo. et vide etiam Bal dus in lege sicut. C. eo. et ibi etiam in fi. tenent dictū Barto. hic.

Centum. Et cum Barto. hic transit Bal. in. l. j. in iiij. opp. C. de pericu. et commo. rei ven. per Sali. in. l. j. eo. ti. et vide Barto. in consilio. in questione dominī Licoli de cantiano. et quod dixi post Bart. in. d. l. q̄ sepe. §. in his.

emp. Item oppo. j. ea. l. §. idē celsus. Sol. ibi pretium succedit loco rei. vñ res non dicitur amissa hic quādo res est simpliciter amissa.

Venditio ad mensuram quādo dicatur fieri.

Incrementum quod accedit rei vendite quando fit venditoris.

Si titius. Alluuio superueniens ante traditionem prodest venditori ad mensuras si fuit ignorans. secus si sciens. h. d. Op. incrementū debet cedere lucro emptoris. vt insti. de cōtrahen. emp. §. ij. si post emptionē. Sol. illa est vera q̄ hic fuit facta vēditio tā ad mē sura. in ratio simpliciter. intelligo aūt ad mē sura fieri qñ cōstituit pretiū p numero mēsure. sec si dicere vēdo tibi tale prediū pro mille. et dico q̄ sunt centū. lugera tūc ēm nō dicit vendi ad mē-

Andreas Poma.

Sed si venditor. Vide Alexan. consi. cxx. in. ij. col. in. ij. volu. vbi aliqua dicit in proposito. et cōsi. cxxviij. in prin. eo. volu. ij. Et vide in simili Alexan. consi. viij. iiij. colum. et in materia huius. §. vide Joan. andr. in addi. inci. hic quere re. §. de procurato. Querit gloss. quid si mandaui tibi vt. rem emere res et emisti: vtrum actio mihi cōpe tit: dicit glo. q̄d est questio sabbatina. breuiter quidam ponunt hic casum et in. §. per contrarium. §. ea. l. scilicet q̄d actio ex empto queratur per procura torem: quod est verū si procuratorio nomine emisset. et ex pecunia domini: vt. d. l. quod procurator ex re. si autem emisset simpliciter tunc non habet dominus actionem nisi sibi cederetur ad exemplū institoris vt. l. j. in fi. §. de instito. re.

Pena adiecta solutioni ēritatis q̄d videat adiecta in fraude vsurarum in solito fenerari.

Usura que debetur ab emptore venditori an sit licita etiā iure canonico. Exceptio doli q̄ habeat locū in solutione pene.

Idem Papi. Mū pena cōsistens in ēritate solutioni quantitatis adiicit in fraudem videtur adiecta. h. d. Opponit glossa. §. de petitio. hereditatis. l. vtrum. in fine. Solu. illa intelligitur secundum istam. Oppoñ. gloss. de Lucius. j. eo. cum similibus. Soluti.

furam. et tunc indistincte tenebitur venditor: licet al
lunione creuerit: vel modi minor reperiatur. vt. §. e. a
a l. ij. in prin. Sed si venditor vendit ad mensuram
2 dicitur venditio conditionalis. merito incrementū
quod accidit rei ante mensurationem prodest vendi
tori. vt hic. et. l. si in venditione. §. primo. §. de pericu
lo et commo. rei vend. et. l. quod sepe. §. in his. §. de cō
trahen. emp. re.

Si fundum. Causa lucrativa cum non lu 1
crativa concurrit. h. d.

In his autem. In hac actione venit do
lus et culpa circa ipsam rē
et circa accessoria. h. d.

b Idem Celsus. Quando pars pro indiui
so actione personali debet
illud quod ex diuisione debitori obuenit ex vigore
eiusdem obligationis debetur. hoc dicit. Opp. §.
cōi diuidun. l. cōi diuidundo. §. si debito. Sol. hic de
betur fundus actione personali. ibi in actione reali.
vnde non prouidicatur creditori ignoranti nisi ipse
met diuisisset. et sic non obst. l. cum in fundo. §. penul. 1
j. de iure do. vbi ipse maritus diuisit. qui habebat
ius in re. merito illud quod sibi obuenit in causam
dotis conuertitur: et est istud ad vnguem cōtra opi. 2
Bto. in. l. qui rome. §. duo fratres. j. de verbo. oblig.
vbi videtur dicere q̄ post diuisionem frater cui de 3
fertur fideicommissum non potest petere nisi illam
partem quam alter frater habebat iure propio: nō
illam quam habuit ab ipso fratre qui non petit: q̄d
est falsum. cum enim fideicōmissum debeatur actio
ne personali ex testamento istud quod donauit cuiq̄
fratrum in partem cadit in eam obligationem sicut
ab initio erat pro indiuiso: vt hic maxime cū ipsimet
qui inuicem erant creditores et debitores diuisérāt.
argumen. d. l. cum in fundo. §. pe. dixi in dicto. §. duo a
fratres re.

Si quis seruo. Quicquid lucratur seruus
vēditoris pertinet ad emp
torem re.

Ex vendito. Dictum est. §. de actio. ex em
pto. nunc videndū est de actio
ne ex vendito. Opponitur fructus spectāt ad em
ptorem a tempore contractus. vt. l. curabit. C. eodem
ergo currunt vsure. Solu. vt in glos. Item oppo.
b glo. quod precaria possessio non videtur tradita. vt. c
lege ratio. §. fina. supra eodem. Solutio vt in glossa
et bene.

Si inter. In actione ex empto venit illud q̄d d
euenit in pacto incōtinenti appo
sito re.

Preterea. Sumptus facti in re vendita per e
actionem ex vendito repetuntur.
dicit.

Si mandaui vt rem emeres et emisti an mihi
competat actio.

Si procurator. Ex venditione procura
toris dominus obligā
tur et sibi actio queritur. hoc dicit. Quero cum
ex contractu procuratoris dominus teneatur vtili
ad exemplum institoris vt habuisti in. l. si pupilli. §. j.
de neg. gest. qualiter acquirit actio domino per pro
curatorem. dic vt habuistis in. l. quod procurator ex

Andreas Poma.

Sed si venditor. Vide Alexan. consi. cxx. in. ij. col.
in. ij. volu. vbi aliqua dicit in proposito. et cōsi. cxxviij.
in prin. eo. volu. ij. Et vide in simili Alexan. consi. viij.
iiij. colum. et in materia huius. §. vide Joan. andr. in
addi. inci.
hic quere re. §. de procurato. Querit gloss.
quid si mandaui tibi vt. rem emere
res et emisti: vtrum actio mihi cōpe
tit: dicit glo. q̄d est questio sabbatina.
breuiter quidam ponunt hic casum et
in. §. per contrarium. §. ea. l. scilicet q̄d
actio ex empto queratur per procura
torem: quod est verū si procuratorio
nomine emisset. et ex pecunia domini:
vt. d. l. quod procurator ex re. si autem
emisset simpliciter tunc non habet
dominus actionem nisi sibi cederetur
ad exemplū institoris vt. l. j. in fi. §. de
instito. re.

Pena adiecta solutioni ēritatis
q̄d videat adiecta in fraude vsurarum
in solito fenerari.

b Usura que debetur ab emptore
venditori an sit licita etiā iure canonico.
Exceptio doli q̄ habeat locū in solu
tione pene.

Idem Papi. Mū pena cōsi
stens in ēritate solutioni quantitatis adiicit in
fraudem videtur adiecta. h. d. Oppo
nit glossa. §. de petitio. hereditatis. l.
vtrum. in fine. Solu. illa intelligitur
secundum istam. Oppoñ. gloss. de
Lucius. j. eo. cum similibus. Soluti.
leg. j. et ibi latius per Bald. et do. Joan. et Bald. in. l.
prima in. ij. oppo. C. de peric. et commo. rei vendi. Et
dicit Bald. in dicta. l. seruī elec. §. primo. quod iste te
xtus nō habet locum in alienatione facta titulo lu
crativo allegat. l. is qui fundum. de vsufruc. leg. Sed
Bart. in. d. l. seruī. §. finali tenet contra. et vide quod
notat Baldus in. l. prima. in princip. C. cōi diuidū.

Ex vendito. Ad istum tex. vide que dixi in. d. l. cum
rabit. re.

Andreas Pomate.

Possessio. Vide alex. cōsi. cxxvij. inch. visō libello. in
ij. col. ver. in predictis obli. in. j. vol. et ibi plene Sozi.
consilio. cxxi.

Mandaui tibi. vide omnino Bald. in. l. cum per
eos. C. si quis alteri vel sibi. et. l. si mutuam. C. de exer
cito. et ita etiā istam. q. sabbatinam decidit Angel.
in. l. possessio. §. finali de acquiren. poss. scilicet quod
dominio non acquritur actio immediate vt est casus
ibi nisi ex re seu pretio domini empta. in. d. l. procura
tor. et hic. Adde aliam. q. de procuratore qui habuit
mādatū ad emēdū fundū et dimidiā q̄ emit et pretiū
soluit de dimidio noīe dīi. aliā dimidiā prē emit noīe
suo et totū possedit p. xxx. an. an p̄scripserit tan tenetur
fructū cōputare. vide Jo. and. in addi. ad spec. de
emp. §. j. ver. nonnunq̄.

a ¶ Oppo. glos. de. l. lucius. vide, Bartolum in. l. cum stipulatus. infra de verborum obligationibus. in ff. quero vtrum ista vsura ⁊c. Adde Bartolum in. l. j. C. de summa trinitate. ⁊ quod ibi in margine notanter scripsi ⁊ semper allegatur glos. ⁊ quod hic nota. quod in cõtractu venditionis debenturvsurare si emptor percipit fructus: et pretium non soluit: bvt not. etiã gloss. ⁊ doctores: ⁊ capitulo con questus. de vsuris. ⁊ nota. per Bartolum in. l. insulam. §. vsure. soluto matrimonio. ⁊ in. l. atqui natura §. non tantum. de negotijs gestis. ⁊ in. l. curabit. C. eodem titu. ⁊ glo. docto. in. l. secunda. C. de vsuris. et ibi late Bal. ⁊c.

a ¶ In. l. sed ⁊ si quis. ⁊ sic hic colligitur vna opinio an pena conuentionis etigi possit. quia varie sunt opiniones. vt habetur hic. ⁊ in. l. cum allegas. C. de vsu. ⁊ in. l. stipulatio ista. de verbo. obliga. ⁊ in. l. ij. §. item si in facto. eodem titu. de verborum oblig. ⁊ in. l. sed et si quis. §. fi. si quis cautio. ⁊ in. l. vtrum. de pertitio. heredita. ⁊ in. l. rogasti. §. si tibi. si certus petat. ⁊ in. c. suam. de penis. vbi per Inno. ⁊ alios docto. ⁊ habetur in. c. si ecclesie. xxxv. q. ij. ⁊. xij. questione secũda. c. fraternitatis. ⁊ docto. post Hostien. in. c. cum dilecti. de arbitr. glo. ⁊ Ange. in dicta. l. sed ⁊ si quis. §. fina. ⁊ in dicta. l. vtrum. §. fina. Archidia. in. c. cum de notissimum. xii. questione secunda. Specula. in titu. de oblig. ⁊ solu. §. j. versiculo ad primum. Adde Romanũ. plene. consili. cccc. Ange. consilio. ij. Bal. cõsilio. l. libro. ij.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Pena adiecta. Vide Alexandrum consilio. cxlv. in penultima colum. in secundo volu. Et de materia vsura ⁊ vide que scripsi ad Bar. l. rogasti. §. si tibi. si cer. pe. ⁊ in. l. cum alias. C. de vsuris.

c ¶ Solitus est. Vide in cap. ad nostram. de emptione et venditione. et in. c. illo vos. de pignoribus. et in c. constitutum. de vsuris. ⁊ no. in. l. rogasti. §. si tibi. §. si certum peratur. et Bartolum in. l. seruus. de cõditioni. ⁊ demonstrationi. ⁊ Roma. in consilio. xiiij. incipiente: licet varie reperiantur sententie. ⁊ Hostien. in. c. olleri. de arbi. ⁊ ibi. de. Anto. qui dixerunt quod pena non possit exigi nisi quantum contineat interesse. ⁊ Pe. de ancha. in consi. cxxxix.

~ Andreas Pomate.

d ¶ Pena adiicitur. Vide Alexan. in. l. diuortio in. x. colum. ff. soluto matrimonio ⁊ consil. xxvij. in. ij colũ. in. iiij. volu.

e ¶ Loco interesse. Idem voluit domi. Lard. in. c. ad nostram. de emptione ⁊ venditione. vbi dicit quidã habuerat a titio centum et fecerat eidem titio venditionem de quodam fundo valente ducenta demũ per aliquod instrumentum promisit reddere predijs redditis sibi centum ex hoc non potest presumi contractus vsurarius ex quo fuit factum pactum computando fructus in sortem. alias non. sic allegat dictum capit. illo vos. de pigno. illud enim quod sorti accedit est vsura. vt. l. rogasti. §. si tibi. si certum peratur. et nota in. c. primo et secundo et in dicto capit. conquest. fac. ad pre dicta quod voluit lauren. de rodulo. de florentia. in suo tractatu de vsuris. in secunda parte questione. lx. cũ vult quod cognoscatur contractus vsurarius ex cõsectaris traditis in dicto capi. illo vos. ⁊ in dicto. c. ad nostram: aut etiam per alias equivalentes illis per ea que dixit Joan. andr. et Hostien. in dicto capitulo ad nostrã. q̃ sunt secũdum eũ arbitrarie ⁊ putat sufficere si ille qui contrahit probetur quod sit vsurarius: quia de facili presumitur tunc contra eum tanquam pessimum hominum genus dixit Hostiensis in dicto capitulo ad nostrã. Si autem nõ est vsurari tunc recurretur ad alias coniecturas allegat quod voluit Joannes andreas in additioni. ad Speculatorem in titulo de vsur. et Joannem calderi. in decimaoctaua questione incipiente: vsurarius. ideo dicit Bald. in capitulo primo de feud. data in vicem leg. commiss. quod alteratio contractus et pacta insolita faciunt presumi contractum vsurarium. ergo ⁊c. dominus Anton. in dicto capitulo ad nostram. dixit quod paruitas pretij cum pacto de reuendendo facit presumi contractum vsurarium maxime si factum est de reuendendo post certum tempus vel quando voluerit ventitor: idem voluit gloss. que reputatur singu. in capitulo conquestus. et sequitur Imo. in dicto capitulo ad nostram accedat quod voluit Archidia. decima quarta questione tertia. plerique. vbi dicit pone quod iste emit predium ab illo ea conditione quod si ipse velit istam tantam pecuniam reddere vsque ad decennium iste teneatur ei reddere terram istam. ⁊ iste singulis annis ex illa terra recipit fructus tamen recepta pecunia reddit agrum retentis omnibus fructibus perceptis commitit ne vsuram: quidam dicunt si hoc facit in fraudem vsurarum peccat moraliter neq; a peccato vsure defenditur. ⁊ si hoc non facit in fraudem non peccat. q; talis contractus emptionis est licitus. C. de pactis inter empt. l. si fundum. Sed si adijciatur hoc pactum quod emptor venditori restituat terram intra certum tempus et venditor emptori det certam quantitatem pecunie quousque ad dimidiam iusti pretij cõtingat talis cõtractus iudicabitur vsurarius. l. cum hi. §. modis. de transactio. C. manda. l. per diuersas. allegat quod notatur per Innocentium in capitulo ad nostram. de emptione et venditione refert postea Ray. in summa dicere q̃ talis contractus presumit vsurari? ex

curabit. extra de vsuris. cap. conquestus. Vltimo q̃rit glo. quomodo procedit. l. apud celsum. §. labeo. j. de doli exceptione. ⁊ que dicit quod habet locum exceptio doli: in petitione pene. Solu. ibi opponi. exceptio doli: q; altero debet esse contentus vel re vel pena. hic oppo. exceptio: q; pena excedit legitimũ modum vsurarum ⁊c.

1 ¶ Forma agendi in casu huius tex.

2 Qui timet contractum rescindi: potest petere vt approbetur.

a **Si quis.** Ex contractu facto cuz procuratore colludente vel cuz minore potest agi: vt voluntas domini discernatur. h. o. ¶ Quero ⁊ que erit forma agendi in primo casu huius. §. Respondeo quod emptor aget actione ex empto ad rẽ venditam: ⁊ in iudicio discernetur vtrum dominus ratum habeat vel non. simile. j. rem ratam haberi. l. indebitum. ⁊ ibi dixi: vel potes dicere quod actio ex empto principaliter proponetur ad hoc quod dominus ratum habeat: vel reprobet: ⁊ hoc habem? hic necesse dicere. si enim res esset emptori tradita: tunc non posset agere ad rem quam haberet: sed deberet agere ad hoc vt dominus ratificet vel reprobet. similem modum agendi habuistis notatum in. l. pomponius scribit. in fine. de nego. gest. quod vltimũ multũ est notan. ¶ Circa secundum casu quero quis erit modus agendi? Respondeo eodem modo re nõ tradita potest agi actione ex empto. ⁊ tunc minor approbabit vel reprobabit. vel si res tradita est: poterit agi contra minorem directo cum dubitatur ne ipse dicat se circumuentum q̃ debeat approbare contractum. si hoc si approbauerit preiudicabit sibi nec poterit petere restitutionem in integrum: sicut si per sententiam fuisset denegata. vt. l. j. ⁊. l. ij. C. si sepius in integrum restitu. postu. ¶ Nota ergo bene q̃ si dubito ne minor restituatur possum agere: quod est not. eodem modo si tu dubitares q̃ aliquis se diceret deceptum dolo. ⁊ sic rescinderet contractum ex forma legis eleganter. §. de dolo. posses agere quod contractum approbaret. ⁊ facit. l. si quos. fin vnam lect. C. de decurio. lib. x. ⁊ ibi dixi ⁊c.

b **Si quis a pupillo.** Claudicat cõtractus si fiat cum pupillo sine tutoris autoritate. hoc dicit. ¶ Opponit quod contractus claudicare non debet. vt. §. proximo. §. Solutio specialiter est propter personam pupilli de quo plene videbitis in. l. prima. j. de resciden. venditio. ⁊c.

Si venditor. Per hanc actionem cogitur facere quod deuenit in ipso contractu incontinenti appofito. itẽ qui habet actionem ad commodum alienum agere cogitur. hoc dicit. ¶ Nota nouum modum agendi quod ago contra te vt agas. simile in lege cum in plures. §. messes infra locati. ⁊ supra ad legem Rhodiam. de iactu. lege secunda. §. fina. ⁊ de legatis primo. l. si fic. §. finali. tamen ille qui conuenitur: vt agat liberatur cedendo actionem: vt. l. secunda. §. idem labeo. j. ne quid in loco publico ⁊c.

c **Edibus.** Hic incipit materia leuis. ⁊ hoc intendit. Edibus distractis veniũt omnia ipsis affixa: ⁊ que ibi sunt. ad perpetuum vsum eo. quia modicum est pretium respectu valoris rei et ex eo quia emptor consuevit exercere vsuras. allega. capitulo illo vos. de pigno. ⁊ dicũt doctores in dicto capitu. ad nostram. quod Archidiaco. sequitur illud quod voluit glos. in capi. conquestus. de vsuris. nam Anchara. Rayn. Innocẽ. ⁊ alij sequuntur in vẽditione factacũ pacto ò vẽdendo quod de se venditio est licita. ⁊ etiam pactus de reuendendo est licitum dicta. l. si fundum. l. modicitas pretij iuncto pacto de reuendẽdo reddit cõtractum vsurarium. ideo non debent lucrari fructus: quia etiam esset vsura. ideo extenuat sortem vsq; ad §. si quis nihil est. Adde que plenius posui post ipsum in. l. cunctos populos. vbi verba huius apostille inuenies.

a ¶ Si quis. In principio huius. §. ⁊c. Vide quod dixi post Bartolum in. l. cum lex. de fideiussoribus. in versiculo circa secundum casum. vbi preiudicabit sibi neq; possit ⁊c. In contrarium facit lex prima. C. si maior: fac. ibi requirit quod approbatio sit facta a maiore. ⁊ facit. l. doli. §. diuersum. ⁊ quod notat in. l. si ita. C. de in integ. resti. ⁊c.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Modus agendi. Vide Romanum consilio. cciij. in fine.

¶ Dolo. sic rescindit contractum ex forma legis eleganter. supra de dolo. posses agere ⁊c. adde Baldũ in. l. dolum. C. de pericu. ⁊ commodo rei vend. ⁊ barto. in. l. si quis. de decurio. libro decimo. ⁊ Bald. in lege prima. in. iij. colum. verficu. sed hic quero quid si vnus. C. plus valere. ⁊ Bald. in. l. non dubium. in q̃rto opposito. C. de legibus. sed limita quod lex resistere ret contractui: quia tunc quanto plus velit stare tanto minus valebit contractus. text. iuncta glossa in lege a diuo pio. j. de ritu nuptiarum. ⁊ ibi text. ⁊ Bal. in. l. prima. ⁊ in. d. l. ea que. ⁊ glo. ⁊ per ea que ibi dixi in. l. iurisgen. §. pretor. §. de pactis.

¶ Si quis a pupillo. in principio ⁊c. ⁊ per istum textum vide quod dixi in. l. cum lex. ad fi. j. de fideiuss. vide. §. §. proxi.

~ Andreas Pomate.

¶ Actionem. Vide Alex. consi. iiij. col. vj. volu. ij. vbi tenet q̃ legatarius potest compellere heredem vt agat ad recuperandas res sibi legatas ⁊ sibi restituat.

¶ Nouũ agendi modũ. vide Bar. in. l. cũ fund. §. j. si cer. pe. ⁊ vide Bar. in. l. cum dñs. als est lex dñs. §. de condi. inde. in fin. ⁊ in. l. quod debetur. de pecu. et expresse Barto. in. l. si fic. de leg. j. in fi.

¶ Edibus in princip. ⁊c. vide Barto. in. l. ij. §. de iuris. om. iu. ⁊ vide no. per glo. ⁊ doc. in. l. ij. de verb. signi. ⁊ adde Bal post Jaco. de arc. in. l. cetera. §. hoc senatusconsultũ. el. ij. de lega. j. per illum tex. ⁊ in. l. q̃stus. §. papi. cum seq. de fundo instruc. ⁊ in. l. pe. ff. de verbo. signi. Sequitur. l. funes. quam Bart. non legit. ⁊ per istam. l. ⁊. l. seq. ⁊. l. fundi. §. labeo. decidit q̃ vtũ vendita domo cum columbario venient colũbe: q; aut

sunt animalia que ibi perpetuo sunt mansura et venient. aut non sunt perpetuo mansura: vt pupilli: pisces: ⁊ similes. ⁊ tunc sec⁹ ⁊ an vendita equa vel vacca videatur venditus pullus qui sequebatur eā. vide Bar. in l. si vt certo. §. vsq; adeo. ff. commo. ⁊ vidi de facto allegari hūc a tex. cum. l. sequ. quod de domo dicitur esse fistula protensa extra domuz ita quod dñs potest vsq; ibi edificare. ad idez text. in. l. si aqua. de aqua pluui. arcend. ratio qz vsq; ibi dicitur esse de domo per ista iura.

a ¶ Si sterilis. In princip. huius ⁊c. vide rapha. in. l. si id qd̄ ante j. de verb. obligatio. ⁊ id qd̄ scripsi post Jmol. ibi.

b ¶ Cum per venditorē. In princi. ad intellectum huius vide p bartolum in. l. j. ff. de condi. inde. in vlt. colū. in ver. an aūt tale. ⁊ istū. §. non intelligas habere locuz in pecunia numerata. qz in illa bene veniret interesse extrinsecum. l. liber homo. in fi. ⁊. l. si pena. de ver. obliga. ⁊ in. l. nummis. de in lit. iur. cum ibi no. vtrobiq; ⁊ quod non veniat interesse extrinsecum. tenet glos. penul. ⁊ Bal. in. l. cum venditorē. C. eo. refert ibi bal. quod Nico. mata. tenebat cōtrarium ⁊c.

✠ Andreas pomare.

b ¶ Cum per venditorem. Vi. Ie Are. consi. ix. in fi.

c ¶ Arbitrio patet in. l. huic stipulationi. in fi. ff. vsufr. quemadmo. ca. suncta. l. j. eodem titulo. ⁊ quod talis fructus cohereat persone. patet qz non transit ad heredes. l. habitatio. C. de vsufruct. l. si habitatio. post pūn. §. de vsu ⁊ habita. ⁊c.

d ¶ Si qs seruū. In pūn. huius ⁊c. adde tex. ⁊ ibi no. glo. ⁊ Bar. in. l. si constante. §. si vir. so. ma. ⁊c.

e ¶ Pēdētē. i pn. vt ꝓpediēs aliquē vti iure suo teneat iuria. ad hoc alt. istū tex. bal. in rub. C. d vsu. q; fic.

a Sterilis.

Quamuis. Licet emptor de cipiatur in quali tate actionem tamē ex empto hz. contra venditorem ⁊ hunc casum habuistis supra.

Cum per vēditorē. b c Contra non tradentem agitur ad interesse: quod est circa rem: non ad id quod est extra rem nec eius habetur ratio. h. d. ¶ Vel sic quando interesse d peritur propter moram in non tradēdo non habetur ratio interesse extrinseci. h. d. quod no. ¶ Op. quod consideret interesse extra rem. vt. ff. e. l. iuli. in pūn. so. ibi. ¶ Item op. de. l. vna. in fi. C. de sentē. que pro eo quod interest. vbi habet ratio interesse lucri. gl. sol. quod hodie ista lex corrigit. Bui. tangit in. l. ij. ⁊. l. fi. ff. de eo quod certo loco. doct. in. d. l. fin. vbi ego multū plene dixi.

Sitibi fundum. Not. tertiū ibi in partem pretij. cui adde. l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. querit gl. an cogatur rem vendere: dixi plene in l. si eū qui. §. qui iniuriarū. si quis cautioni. ⁊c.

Qui domum. In obligationibus annuis alternatiue conceptis licitus est quolibet anno variare. hoc di. ¶ Opponitur de. l. si ex toto. §. j. de leg. primo. Solu. glo. §. in eo anno variare non potest: sed p toto illo anno dz habere domū vel. ⁊. sed pro sequēti anno potest variare. Sed contra hoc quod stipulatio annua vna est: vt. l. si stichum. §. primo. j. de verborum obliga. ergo semel potest tantum eligi pro toto tempore non singulis annis. vt. l. si ex toto. §. fina. de lega. primo. Solu. illud est verum quando per stipulationem simpliciter queritur creditori ⁊ ab eo nihil est implendum. secus si per eum aliquid esset implēdū. tunc enim pro quolibet anno vna stipulatio esset vt. l. seruus cōis menij. §. primo. j. de stipulatio. seruo. ita in proposito ille q̄ sibi excipit non est creditor simpliciter. sed per eum est implendum: tenetur enim vri arbitrio c boni viri: ⁊ pro quolibet anno dictur vna obligatio: ideo variatio admittitur. ¶ Item oppo. de. l. in cause. in princi. ff. de procura. glo. nō soluit. Solutio. ibi erat vna administratio ideo non potest variare. hic vero erant plures obligationes ⁊c.

Si quis seruum. d a Qui manumittit seruum venditum tenetur emptori ad interesse in quo venit quicquid haberet si manumissus non esset. hoc. d. ¶ Vel aliter propter necessitatem precedentis contractus valet pactum de futura successione h. d. ¶ Oppo. quod pactum de futura successione non valet. vt. l. fina. C. de pactis. Sol. hic fit pactum istud est de necessitate precedentis contractus. dixi in. l. stipulatio hoc modo concepta. j. de verbo. obli.

Si seruus. Res empta per seruū fructuarium acquiritur ei ex cuius peculio soluitur pretium si soluatur vsufructu durante alias indistincte acquiritur domino.

Seruum tuum. Istum. §. habes dever do ad verbum in. l. cuz fundus. §. seruum tuum impudens. ff. si certum pe. ideo examina eum vt ibi per glo. ⁊ docto. ⁊ breuiter hoc intendit. Ab eo qui ex re mea factus est locupletior possum condicere ⁊ ipse a me quod expendit repetit. h. d.

Seruo. Qui fideiubet pro seruo vendente tenetur sicut si fideiuberet pro libero homine. h. d.

Dipendentem. e Si vendi tor re non tradita agit ad pretium exceptione repellitur post rem traditam si emptorez impedit aliis actionibus competentibus conuenitur. h. d.

1 ✠ Actio ex contractu ita informatur per pactuz incontinenti appositum vestitum sicut per pactum nudum.

2 Stipulatio sequens nouat actionem ex contractu quando continet illud idem quod principaliter veniebat. secus si continet illud quod contractum informat.

3 Due actiones pariter principales ad idem tendētes quod vna non tollatur per aliam.

4 Actio ex vendito quod non nouetur per stipulationem penalem.

5 Actio ex stipulatu vt fiat q̄d̄ conuentum est an nouetur per stipulationem penalem.

6 In nouatione que olim fiebat per stipulationem penalem sub sequuta nil nouatur. 1

7 Per stipulationem penalem: quādo nouetur prima obligatio.

8 Nec si quis maior. C. de transact. quod intelligi debeat in contractu sponte facto.

Predia mihi. Actio ex vēdito informata non nouatur per stipulationem penalez: sed exactione sequuta stipulatio penalis per eaz operationis perimit ipsaq; per actionem ex stipulatione penali ipso iure tollitur quatenus concurrit. h. d. ¶ Diuide. primo ponitur thema. ¶ Secundo respondet questioni tacite resultanti ex predicto themate. ¶ Tertio responder cuidam questioni tacite resultanti ex predicta respōsione. ¶ Quarto rūdet 2 cuidam alteri questiōi resultanti ex secunda responsione. secunda ibi: respondet. tertia ibi si consequnt⁹. quarta ibi: si ex stipulatu. Et sciendum est qd̄ prima pars habet duas lecturas. secunda vnam tantū. tertia habet tres lect. quarta vnam tm̄. ¶ Pono casuz fm illam lectu. quam credo veram per totam. l. pone vendidisti mihi predia pro certo pretio ⁊ omnem pacto nudo vt scriberem tibi librum quod si nō faceremi promisi penam per stipulationem. ecce thema ex quo sequitur hec questio tacita: si nō feci qd̄ conueni: ⁊ sic stipulatio penalis est commissa vtruz actio ex vendito informata ex pacto incontinenti appositio nouetur per stipulationem penalez si. est cōmissa. Sequitur secunda particula in qua est responsio et responder iurisco sultus quod per stipulationem penalem cōmissaz actio ex vendito non nouat neq; perimitur: sed possum agere ex vēdito ad interesse anteqū agam ex stipulatu ad penā. h. d. Sequitur tertia particula ibi si consecutus. in qua sic pone casum vide q̄ actio ex vendito non tollitur per stipulationem penalem ipso iure. ¶ Sed quero vtrū exactione secuta per actionem ex empto vel vendito ad interesse stipulatio penalis tollatur per illam exactionē. Rn. iurisco. q̄ stip'o penalis nō tollit: p illā exactionem ipso iure: sed ope exceptionis doli: si tantū fuit interesse quantum erat in pena. h. d. ¶ Sequitur qr ea particula ibi: sed ex stipulatu i qua pone casuz sic. Vidi quod actio ex stipulatu ad penam tollitur per exactiōem secutam per actionem ex vendito ope exceptionis. quid cōuerso si primo egerit actione ex stipulatu ad penam ⁊ exegit an tollatur actio ex vēdito ad interesse: respōdet iurisco sultus qd̄ tollatur actio ex vendito ad interesse ipso iure quatenus concurrit cum ipsa pena exacta: sed in eo qd̄ excederet non tollereturr. h. d. ¶ Ceram habes lecturaz in hac l. sed q: alie lec. sunt ideo reassumo quālibet partez. ⁊ prima pars legitur duobus modis. ¶ Uno modo q̄ fm pactum appositum in venditione fuerit nudū vt posui in casu. ⁊ fm hoc non habet contrariū. Secundo modo legitur q̄ fm pactū de faciendo aliq̄d fuit stipulatione vallatum. Et fm istam lectura opponitur extra glos. quando pactum est stipulatione vallatum agitur actione descendente ex ista stipulatione: vt institu. de verborum obliga. in principi. non actione ex vendito informata. Respondeo quod pōt agi vtraq; ⁊ sic nota. fm istam lecturam quod factio ex contractu ita informatur per pactum incontinenti appositum vestitum sicut per pactū nudum. ¶ Secundo opponitur quādo stipulatio continet illud quod deuenit in contractu actio ex contractu nouatur per illam stipulationē. vt. l. duo socieratem. §. pro socio. ⁊ ibi nota. fm glos. ergo hic si pactum secundū fuit stipulatione vallatum actio ex vendito non competit ad id quod deuenit in pacto: ⁊ si competeret nouaretur. a Respondeo quod dicta. l. duo: ꝛz aliter intelligi vt ibi dixi: ⁊ sic non obst. sed intelligēdo secundum gl. dicq; stipulatio sequens nouat actionem ex contractu quando continet illud idez quod in contractu principaliter veniebat. secus si continet illud quod contractum informat non principaliter in contractu veniebat vt hic. ⁊ istud est secundum notabile. ¶ Venio ad secundam partem ⁊ ista habet vnam lecturam tantum fm omnes: scz quod actio ex vendito informata non tollitur nec nouatur per commissionē stipulationis penalis. hec sunt difficilia. contraria que dicam in sequenti parte vt seruem ordinem glos. ¶ Venio ad tertiam particulam ibi. si consecutus ⁊c. que legitur tribus modis. Primo modo quod egit actione ex stipulatu ad penam: queritur vtrum tollatur actio ex stipulatione interposita: vt fiat quod conuenit. Respondeo q̄ ope exceptionis tollit. hanc lectu. ponit glo. parunla super verbo fuerunt. ibi vel dic quod tantum ertam hec lectu. non placet. primo q: non congruit litere. supra enim dixerat quod poterat agi ex vendito: vnde verisimiliter debemus intelligere quod sequitur. si consecutus fuerit. l. per actionem ex vendito. Preterea actio ex stipulatu vt fiat quod conuenit competit ad interesse. ergo ex actione secuta ex stipulatione penali inquantum concurrat cuz interesse debet tolli ipso iure sicut actio ex vendito que similiter ad interesse competit: qz eadem est ratio vt videbitis. j. ideo alij legunt alio modo: scz quod si actum fuerit actione ex vēdito informata ad interesse tollit actio ex stipulatu vt fiat quod conuenit: et sic non loquitur de stipulatione penali. hec lect. ponitur in pūn. magne glos. ponitur etiam in prima glos. ¶ Ad hanc lectu. oppo. secundum glos. quādo fiunt actiones due pariter principales. vna nō dz tolli p alia: vt. l. gnāiter. ⁊ l. si reus. j. de fideiuss. ⁊ j. de re.

a ¶ Predia in princip. vide q̄ hic scripsi post bal. in. l. cū ponas. i pūc. C. de trāsacti. et bart. in. iij. colū. i. l. pe tens. C. de pact. venio ad alia gl. dic lati⁹ p doct. in. l. ff duo. §. j.

✠ Andreas Pomare.

a ¶ Predia ad intellectum huius l. vide Ange. i. §. cēs autē in. vl. col. ver. tu aūt dicas. in stitut. de acti. ⁊ in. l. seruus.

iur. l. nemo. §. quoties. Sed hec est huiusmodi: q; ita est principalis actio ex vendito sicut ex stipulatu: vt fiat qd conuenit ⁊ econuerso. Solu. gl. quod illd cõtingit per quandã ꝓsequentiã. nam actio ex stipulatu vt fiat qd conuenit tollitur per stipulationem penalem: stipulatio penalis tollitur exactione secuta per actionem ex vendito: ergo per quandam consequentiã tollitur stipulatio vt fiat quod conuenit ita dicit glo. hoc non placet. primo. q; cum actio ex vendito ⁊ actio ex stipulatu ad id quod cõuenit competat ad interesse ⁊ eodem respectu exactione secuta tollitur vna per aliã ipso iure sicut cetere persecutio: ie: vt. l. si. p fur. §. de ꝓdi. fur. §. de' excep. rei iu. l. iiij. ⁊. l. iij. Petere a frustra hoc dicere ⁊ q̃ru pene nomine stipulatus est. nã cum tñ sit interesse si agitur actiõe ex vendito respectu eius quod non est factum quod conuenit quantum si agatur ex stipulatione vt fiat qd conuenit semp tolleretur vna per aliam: nec esset querendum de excessu cum ibi non sit. ⁊ ideo alij legunt. ¶ Tertio modo aduertre scilicet qd hic queritur si actus fuit ex vendito. an tollatur stipulatio penalis. ⁊ hec est vera: vt dixi in positione casus lz quidaꝫ dicant ꝙ hic casus nõ est in hac. l. ſ hec vera. vide gl. que etiam ponit sic: vide ibi eã: si agerẽ ⁊c. ⁊ ista lec. est vera que tamen patit fortissima contraria: vt dicam in parte sequenti. ¶ Venio ad quartã partem si ex stipulatu ⁊c. hec pars habet vnam lectu. secundum omnes: scilicet quod si primo actum sit ex stipulatione ad penam actio ex vendito tollitur ipso iure in eo quod concurrit: sed hic videnda est ratio quare actio ex stipulatu penalis tollitur exactione secuta per actionem ex vẽdito ope exceptionis: sed econtra ipso iure glo. reddit rationes: tene primam rationem que est vera ⁊ tene gloss. ibi. licet secus fit econtra. vbi ponit hunc casum ⁊ istaꝫ rationem. vide glo. istã. dicebã vobis que est ratio diuersitatis quod actio est stipulatione penalis ⁊c. dixi quod teneres primam rationem gloss. et ex hoc sequitur quod si primo actus fuerit actione ex stipulatu vt fiat quod conuenit: et cõsecutus fuerit interesse actio ex vendito informata ipso iure tollatur. quia similiter ad interesse datur quod cessat per exactionem. Istis lectis. sic explicatis. habes ex. l. ista quod actio ex † vendito non nocuatur per stipulationem penalem.

Item quod actio † ex stipulatu: vt fiat quod conuenit: similiter non nouatur per stipulationem penalem. sed contra hoc opponitur quod imo nouatur vt. l. obligationuꝫ fere. in fin. §. de actio. et obli. vel si dicas quod fuit actum ne nouetur vtrũq; poterit peti vt. l. ita stipulatus in fin. infra de verborum obligationibus. ¶ Huius timore quidam concedunt contrariuꝫ. scilicet quod nouetur. ⁊ quod hic dicitur de exceptione: intelligitur de exceptione facti non iuris: et si dicas: ergo eodem modo tollitur vna per aliam: cuius contrarium vult dicere iste text. dicit glossa in alio est differentia quam in his. vide glossam ibi itẽ ad id quod hic dicitur vsq; ibi. est ⁊ alia differentia. Ista solu. non est vera: quia text. directo dicit quod actione ex vendito potest agi: ergo non est sublata. Item textus facit differentiam vtrum tollatur ipso iure an ope exceptionis: ergo loquitur de exceptione vera. vnde alij dicunt: vt sequitur in glossa quod actio ex stipulatu vt fiat quod conuenit cum sit contracta verbis tollitur per actionem penalem ipso iure: actio ex vendito que contribitur consensu non tollitur per stipulationem penalem sed per exactionem factam ex ea. vide glossas.

¶ Nota istam solu. quam videtur tenere Bynus de noui operis nuntiatione. lege in prouinciali. in distinctione magna: tamen hec solu. nõ placet: quia est contra text. in lege apud celsum. §. labeo. de doli excep. ⁊ infra de verborum obligationibus. l. qui rome §. duo fratres. vbi si precedit stipulatio non nouat ex sequenti stipulatione penali. vnde quidam alij distinguebant aut precedit obligatio bone fidei et non nouatur: vt hic. aut stricti iuris et nouatur vt in contrariis. ista reprehenditur per easdem leges. Vnde alij vt Bullerinus de cuneo in lege rescriptum. §. si pacto. §. de pact. dicit: aut precedit obligatio insistentium et non nouatur per stipulationem penalem: vt hic. et lege si quis a socio. §. pro socio. aut obligatio iuris ciuilis. et tunc nouatur: vt lege obligationum fere. in fin. Ista opinio non placet: primo per textum ⁊ gloss. in lege prima. C. de inr. emphy. Constat enim quod contractus emphyteoticus est de iure ciuili ⁊ non nouatur per stipulationem penalem. Preterea probatur per dictam legẽ apud celsum paragrapho labeo. et dictã legẽ qui rome paragrapho duo fratres. Quid ergo dicem? breuiter opinio mea est in hac materia. aut precedit obligatio ex causa onerosa. et nunq̃ nouatur per stipulationem penalem subsecutam siue fit stricti iuris sibi bonefidei siue intrisecum: siue iuris ciuilis: quocunq; modo contrahitur vt hic. et lege si quis a socio supra pro socio. et dicta lege apud celsum paragrapho labeo. et lege qui rome paragrapho duo fratres. aut precedit obligatio ex causa lucratiua ⁊ tunc nouatur per sequentem stipulationem penalem: vt. l. prima infra de penu le. ⁊. l. prima paragrapho. item si ita. §. ad legem falci. ita intelligo. l. obligationum fere. in fi. ⁊. l. ita stipulatus. in fin. alij vt Azo dicunt ⁊ nunc intro gloss. ibi vel melius secundum Azo. quod hic fuit actum expresse ne nouaretur secundum ista tempora. hodie non fieret nisi ageretur. vt lege finali codice de ncua. istud non placet quia quod hic ᶜ istud fuerit actum: est diuinare. ad illud quod dicitur quod hodie non fieret nouatio nisi ageretur. dico quod salua † reuerentia hodie nil est immutatum in nouatiõe que fiebat olim per stipulationem penalem subsecutam. ſz l. si. C. de noua. ⁊ insti. quib. mo. tolla. obl. §. preterea: loquitur de nouatione que fit per stipulationem ed principalem sicut actio primam: non de stipulatiõe penali que accessorie venit: alij dicunt ⁊ sum in fi. glos. quod hic videbatur pena apposita causa limitandi interesse non loco pene quod totum est diuinare. vñ de hoc non curo. Cum ergo queritur † totum per stipulationem penalem nouetur prima obligatio. dic distinguendum: aut obligatio precedens fuit liberatoria ⁊ non nouatur: vt. l. rescriptum. §. si pacto. §. de pactis. quod dic vt ibi. aut fuit obligatoria: ⁊ tunc aut pena apponitur loco contemptus. aut loco interesse: primo casu non nouatur: vt. l. si quis rem. §. de arbitr. secundo casu aut pena adficitur loco particularis interesse aut loco totalis. primo casu non fit nouatio. vt in toto titulo de vsuris. imo poterit peti vna cum principali. aut apponitur loco interesse totalis. ⁊ tunc aut precedit conuentio ex causa lucratiua aut ex causa onerosa. vt. §. dixi. Predicta plenẽ examinaui in. l. ita stipulatus. in contrariis vtrime partis. §. de verborum obligationibus. vbicunq; autem dixi per penalem stipulationem nouari precedente: intellige nisi in contrarium actum sit: vt dicta. l. ita stipulatus. in fine ⁊. l. qui fidem. §. de transac. itẽ vbicunq; iuratum est: vt. l. si quis maior. C. de transac. q̃

8 l. † debet intelligi in contractu sponte facto. Si enim aliquis cõtraheret necessitate imposita per iudicem positio quod iuridice: dispositio illius. l. si quis maior: non haberet locum: dicit eũ nullo cogente imperio. vt ibi patet quod est nor. ¶ Venio ad aliam gl. ᵃ dicitur hic in tex. in fine. qd exactione facta per stipulationem penalem tollitur actio ex vendito ipso iure. Contra imo ope exceptionis: vt. l. si duo. §. si duo. §. si quis cautio. Solu. ibi agebatur contra plures: hic contra vnum. ¶ Opp. ad idem. de peti. hered l. nec vllam. als est. l. etiam. §. pe. Sol. vt in gl. ¶ Oppo. de. l. qui fidem. §. de transactio. Sol. ibi fuit actũ quod vtrumq; posset peti. Idem si fuit iuratum. vt dicta. l. si quis maior. ¶ Vltimo habes hic quandaꝫ glossam que est additio que incipit sed casus notabi. et est noua additio ⁊ obscura. et eget suppletiõe ibi ꝙ exactione ex vendito imo ipso iure. ⁊ vtraq; cõpetit ad interesse vt in gloss. magna tangitur et dixi. §. ea. l. dicit glos. primus in glo. secundus in tex. dic imo etiam in tex. ⁊ glo. secundum diuersas lec. Dicit glo. nec in tex. nec in glo. dic imo etiam in tex. ⁊ glo. secundum diuersas lectu. dicit glo: nihil hic dicitur dic. sed solum de actione ex vendito informata a pacto incõtinenti apposito.

b **Si res** ᵇ Quãdo quis a seipso euincit habet actionem ex empt. hoc dicit. concord. l. iul. §. si fundum. §. cedem. ⁊c. 1

* ☞ Quãdo res mea est penes te sine causa possuꝫ illam condicere. 1

Seruus. Si seruus furtum facit domino eius pecul ũ diminuitur: si vero postquam desit esse de minus tu. ie in quantum peculium est: dominus 2

a ¶ Ad aliam glo. hic latius per docto. in. l. si duo. §. si. alias item si duo. §. si.

b ¶ Cui res. Vide not. in. l. huiusmodi. §. seruum. de legatis primo ⁊c.

c ¶ Si scienes. In principio hui⁹ ⁊c. not. bene qualiter emptor agere possit ante euict. ⁊ adde bartol. in lege qui natura. §. cum me absente. in fin. de neg. gest. ⁊ non est ad hoc alibi. iste rex. fin Bal. in. l. liberta. C. de sen. l. vl. co. ⁊ dicit bartol. in'. d. §. cũ me absente. qd isto casu ñ tenet denũtiare vẽditori litez motam qd nor. idẽ dicit bal. i. l. j. in. v. op. C. de peri. cu. ⁊ como do reiuẽd. And. Po. ¶ Vtercq; veitrũ. de materia. vide late per mod in. l. j. in. viij. col. ff. de acq. r. possel.

nouus conuenitur. hoc dicit no. in fin. quod quando tres mea est penes te sine causa possum condicere. dixi plene in lege si ex me et titium. §. si certũ petatur. 1

Si sciens. ᶜ Qui vendidit rẽ alienam scienter propter dolum hac actione conuenit antequam res euicta sit: secus si ignorans. hoc dicit. ¶ No. quod quando q̃ quis vult agere contra debitorem suum: quia scienter vendidit rem alienam: et tunc potest agere etiam ante quam agatur actiõe ex empto vt hic. Item ex stipulatione doli qua promisit dolum malum abesse abfutur ũq; esse si intercessit. quandoq; vult agere de euictione: ⁊ tunc non potest agere nisi re euicta sin formam. l. euicta. §. de euic. quãdoq; vult agere quia res non defenditur: et tunc potest agere etiam si res non sit euicta. vt. l. si plus vel minus. §. de euic. ⁊ est multum aduertendum in modo concludendi ⁊c.

☞ Re vendita ⁊ ablata per vim liberatur venditor nisi sit ablata propter inimicitias venditoris.

Si res. Venditor nõ tenetur de casu fortuito tenetur tamen cedere actionem occasiõe rei competentem h. d. ¶ Nor. q̃ re ablata per vim venditor liberatur nisi vis ista sit illata propter inimicitias perso ne venditoris: quia tunc videtur res esse perdita sui culpa: vt. §. tit. §. l. si mercẽs. §. culpe. ⁊. §. fol. mat. l. pe. i pin. ⁊c.

Vterque vestrum. ᵃ De duo d bus emptoribus ille est potior cui est possessio tradita. hoc dicit.

Si quis a me. Si qs contrahentium ex falsis mẽ suris decipiat potest p hanc actionem habere recursum. h. d.

☞ Licet quis agere possit pro singulis rebus potest tamẽ cogi vt agat de omnibus. 2

Licet emantur plures res vno pretio dicitur tamen vna venditio.

Tũ vno. Nor. qd potest † qs agere de singulis tamen potest cogi vt de omnibus agat: vt lege non est nouum. supra eodem.

¶ Item nor. qd ex eo † qd vno pretio

a ¶ Vēditor. In prin. huius l. ꝛc. vide Bal. in l. si tra dtio. in. viij. q. C. eo.
~ Andreas Pomate.
b ¶ Firmus. vide Ang. in tracta. fuo. de serui. vrb. prediorum. questione. clxxxix. sub rub. de fistula. ꝛ vide bar. §. in. l. iulianus. §. fin. vbi scripsi §. eo. ti.
c ¶ Quero. in pri. l. ꝛc. ꝛ ad l. hac viō etiā gl. ꝛ Bald. in l. i. in. ij. op. C. de edil. acti. ꝛ adō Bar. in. d. l. contra. et Bal. i. l. ij. C. de peri. ꝛ cōmo. rei vendi.
~ Andreas Pomate.

1 fit emptio plurium rerum vna; dicit emptio: vt. l. cum duo. j. de duo. reis. ꝛ l. scire debemus. j. de verbo. obliga. et e ibi dixi.

☞ Quid est dicere in instrumēto p misit dare liberam possessionem.

Siquis funduz. f Fenicta seruitute agitur ex empto non de euictione. h. dicit. habes in. l. qō ad seruitutē. j. de euict. ¶ Not. qō si dicatur in instrumento venditionis promisit dare liberam possessionem nō dicitur libera de quo dixi in. l. meuius. §. fundo. de lega. ij. retigi in. l. vim facit. j. de vi ꝛ vi arma. ꝛc.

Venditor. a Ante traditionē vēditor tenetur ad custodiam propter quam etiam debet de damno infecto cauere ꝛc.

Sicut. b Dolus venditoris nō pdest emptori. h. d.

Iuenditor. Firmius. b Fistule canales cedunt domui. h. d.

☞ Qui sciens ordinationem factā per superiorem quod aliqua res venderetur minori pretio solito. si vendit p maiori ptio q̄ fuerit ordinatū teneꝯ.

Quero. c Generalis conuentio nō pdest vēditori vbi specialiter scit nec expressit. h. d. ¶ No. istā l. q; videtur facere cā circumueniendi

d ¶ Inducitur. viō roma. fingu. cclxxxv.
e ¶ Quinō mutius. et quis sit effectus venditionis arborum pēdentium. Adde bal. in rubri. C. de contrahen. empti. in vlti. q.
f ¶ In venditione. allegat hanc. l. ad. q. Bal. in. l. fi. §. fi. C. communia de le. ꝛc.
g ¶ Si duorum. In principio ꝛc. non est alibi secundum Baldum in dicta lege ficut. in fi. C. eodem ꝛ vide glo. no. ꝛ ibi Barto. in. l. si quis domum. in fi. principio. j. loca. ꝛ vide Bal. in. l. fin. §. preterea. per istū rex. de iure do.
~ Andreas Pomate.
g ¶ Si duorum. vide Pau. de castr. consi. cccxxxvij.
h ¶ No. primum dictum. ꝛ ad hoc dicit istum rex. esse no. Bal. in. l. j. in fi. C. de pericu. ꝛ commo. rei vendi.
i ¶ Quod interesse. vide Bar. in. l. j. in. iiij. colū. C. de senten. que pro eo quod interest.
~ Andreas Poma.
¶ Nō interesse. vide Ale. r. cōsi. lxvij. col. ij. vo. ij.

eo ipso quod scit. vt. l. j. in fi. §. eo. Inducitur d ista ꝛ j. ad. q. de facto quidam qui vtebatur in palatio cognuit quod informatio ordinata erat quod frumentū venderetur pro modica quantitate nec erat adhuc publicata: vendidit sibi frumentum pro maiori pretio nec certior: auit te certe videtur teneri ad interesse et ita glo. sentit in lege contra legem. facit supra de lega.

Dintus mutius. c Qui emit arbores extantes non facit eas suas donec a solo separantur ꝛ ideo vendicare non potest: sed ager ex empto. h. d.

In venditione. d Emptori decepto succurritur per actionē ꝛ exceptionē. h. d. gl. ponit tibi casum vide eam.

Iduorum. e Si venditor in vna re decipitur p ignorantiā: ꝛ in alia decipit debet bonā inuicē fieri cōpensatio: quē cas mo. q; nouus casus est. ¶ Istam. l. intelligo q̄n venditor: fuit ignorans secus si sciēs. ꝛ sic in dolo: tunc enim nō cōpensat lucrum cū dāno: vt. l. si negotia. §. de neg. ge. Itē intelligo q̄n fuit vna vēditio: vt proponit in tex. secus si plures ꝛ separati contractus fuissent: vt. l. l. si quis negotia aliena. §. neg. gest. ꝛ ibi dixi.

☞ Qui perdit ius patronatus serui empti per euictionem qō habeat actionem ex empto.

Habens libertum q̄n videatur locupletior.

Interesse expensarū q̄n non debeat excedere duplū pretij conuenti vel communis.

Q̄n agitur ex empto de euictiōe inspicitur valor rei tempore quo euincitur.

Qui potest expensas recuperare ab alio euincente quando non possit habere regressum contra autorem suum.

Titius. f Emptor serui, ppter cōmodū iuris patronatus euictū habet actionem ex empto item interesse sumptuum nō debet excedere duplum rei contra ignorantem. secus si contra scientem. h. d. cum. l. seq. ¶ Not. primum dictum. h Qui perdatur ius patronatus cōmittitur actio ex empto per euictionem ꝛ licet dicatur alias quod qui habet libertum nō videtur locupletior: vt. l. plane. ij. §. fina. de legatis primo. et. l nemo predo. §. j. de regu. iur. tamen in casu proposito contra eum a quo quis habet causam onerosa; dicitur locupletior qui habet libertum et si ius patronatus perditur videtur eius pecuniariter interesse: et sic habet actionem ex empto. ¶ Secundo nor. q̄ quod interesse impensarum non debet excedere duplum pretij conuenti vel communis. quod est verum nisi agatur contra scientem. vt. l. idem iul. versic. in omnibus. quod nota singulare est. item no. quādo agitur ex empto de euictiōe inspicitur valor rei quo tempore res euincitur vt hic. et in. l. iul. in principio. secus si agereturre euicta ex stipulatio. vt hic in glos. ¶ Item no. q̄ potest

a potest recuperare expensas ab alio euincente nō potest habere regressum contra autorem suum nisi autor fuerit sciens. ¶ Ultimo not. quod est in electione liberti quem habeat patronum vt hic. ¶ Opp. de l. j. j. de discriptis verbis. fol. vt ibi dicemus.

Siquis alienam. Ius superueniēs creditori prodest emptori. hoc dicit qō no. ¶ Opp. duobus modis ꝛ solue vt in gl. et materiam istā plene dixi in. l. rem alienam. §. de pig. act. et in. l. si cui. §. de vsufru.

1 ☞ Stipulatio penalis q̄ nō nouet nec perimat actionem descendentē ex cōtractu emptionis.
2 Emptor quod non possit petere rem cum fructibus a die qua solui debuit.
3 Quando petitur pena an poterit etiā peti interesse.
c

Decius tityus. c Pena in quā incidit defunctus potest exigi ab herede ꝛ cōmissio pene non impedit quin possit peti pena interesse et vsura. hoc dicit. bona lex est ad materiam nouationis. ita intelligit glos. ¶ No.
d ☞ q̄ stipulatio penalis non nouat nec perimit actionem descendentem ex contractu emptionis: vt not. plene in lege predita supra eodem. ¶ Secundo not.
a ☞ quod emptor nō potest petere rem cum fructib
e a die qua solui debuit: sed simul potest petere rem et pretij vsuras a se maxime solutas si ipse vsuras prestitit alter: vt hic in fi. ¶ Opp. de. l iul. §. idem papi. §. e. So. hic pena fuit adiecta facto ibi solutioni quā titatis. ¶ Querit gl. quid potest cōsequi emptor dicit glos. quod tria. vide glos. de eius responsione valde miror. et illud esset verum si pena esset pmissa rato manente pacto: vt lege qui fidem. supra de trās act. alias si petitur pena nō potest peti interesse nisi quatenus est vltra concurrentem quantitatem alias nisi vsq; ad concurrentem quantitatem: vt lege predia. §. e. e. r. l si quis a socio. supra pro dolo. Quod autem hic dicitur quod potest pena peti et interesse et vsura intellige in eo quod interesse penaz excederet
i tra debet intelligi ꝛc.
g

Ityus. g Vēditor tenetur emptori instrumenta per que iura fundi declarantur ostendere cum expediēs fuerit. hoc dicit. quod no. quia potest tota die contingere. ¶ Oppo. quod non cogatur quis ostendere instrumēta vt lege cerere. supra famī. ercis. et. C. de fideicommis. l. instrumenta. Solu. fateor qō non tenetur tradere instrumenta originalia sed bene cogetur ostendere et si expedit copiam facere vt hic. et l. fi. de bo. autori. iu. pos. ¶ Item oppo. de lege cum seruo. paragrapho finali. §. de contrahen. empt. Solu. gl. tribus modis et quelibet solutio potest esse bona. teneas menti ꝛc.

Di per collusionem. Qui decipit emptorem supponendo colonum hac actione tenetur ad interesse. h hoc dicit.

Pretij. Que veniunt iudicis officio mercenario principaliter peti nō pñt. h. d. facit

a ¶ Potest recuperare. adde gloss. et Bald. in lege controuersia. de euic.
~ Andreas Pomate. ¶ Contra autorem. Limita hoc nisi promissum sit per vēditorem emptori. quod re euicta si bi culpa non opponeretur Alexand. cōsi. lxvij. ad fi. co. ij. vo. ij.
b ¶ Iuenis tityus. in pñ. huius. l. vt de Bal. in l. ij. in fi. C. de vsur. et in. l. cū alle gas. in. vj. col. in ver. vj. oppo. et. ti. et nō est alibi secundum bald. in. l. si traditio. l. iiij. q. C. e.
~ Andreas Pomate.
¶ Defunctus. vide ad intellectum huius l. Jas. in l. ꝛ si post tres ff. si quis cautio.
~ Andreas Pomate.
¶ Secundo not. vide quid dicat Roffi. fing. cj.
¶ Consequi ēptor. adde imo. in. l. si insulā. in. xxxj. col. de ver. oblig. vbi declarat hāc legem.
c ¶ Tityus. in pñ. huius. l. ꝛc. ad de. l. j. et ibi not. bal. in l. fi. C. credi. eui. pt. nō tenet. et Jnn. in. c. fi. de emp. et vēdi. sed qd si nō vult pducere instrm seruabit practica. Jnno. in. c. perpetuus. de fi. instru. vbi omnino vide pm bal. in. c. vasall. si de feu. fue. cōtrouer. inter do. ꝛ agna. et an qs teneat producere ptocollū. vide bal. in. l. fi. C. de fi. instru. adde bal. cōsi. ccl. j. lib.
~ Andreas Poma. ¶ Tityus. vide ro. cōsi. clxiij. col. ij. bal. consi. lij. in tertia parte.
~ Andreas Pomate. ¶ Cōcordat. vide bal. in. l. fi. C. de pericu. et cōmo. rei vendi.
d ¶ Nō teneat? Sed aduerte qd bart. in. d. l. ex causa: reprobat illā glo. quam hic approbat ꝛc.

a ¶ Venditor non adde Bal. in l. finali. C. de pericu. et cōmo. rei vendi.
b ¶ Venio ad secundā partē. Adde bal. in l. finali. C. de peri. et cōmo. rei ven.
c ¶ Item facit contra. Adde bal. in lege finali. supra de pericu. et commo. rei vendi.
Andreas Pomate.
d ¶ Quod si. vide ro. singu. suo cclxxxv.
e ¶ Creditor. in prin. huius l. ꝛc. vnum hoc dicit Cyn. in addi. q̄ emens pedagium a cōmuni videtur se emisse penas trāsgressorum. et ad hoc facit iste text. et refert bal. in c. j. §. primo. ff. cog. seu. et dixi in lege prima. ff. de pub. ꝛ bal. in lege prima. C. de fru. ꝛ lit. expen. ꝛ adde ad istū text. quod

bellam venditor non. [2] vnde contractus ex parte venditoris est nullus: sicut emptor est liberat⁹ a pretio beneficio leg. municipalis hoc dicentis an etiam venditor videatur liberatus. et videtur quod sit casus hic in princip.
¶ Contra videtur argui quod hec. l. debet intelligi quādo est liberat⁹ emptor absq̄ aliquo facto vel culpa venditoris. secus si culpa intercessisset: vt quia pecuniam noluit accipere que di sposita erat vt lege qui decem. ifra de solu. vel emptor est liberatus propter prescriptionem non petētis vt lege si pupillus alterum. infra de admi. tut. facit ad hoc. l. si conuenerit. ē. de pac. er quod ibi dixi. ¶ Venio ad secundā partem: bet quero qua † actione aget venditor ad recuperandam rem: possumus dicere quod rei vendicatione si tempore traditionis non transtulit dominium. quia non recepit fidem de pretio: vel si transtulit dominū potest agere conditione ob causam: vel sine causa. sed huic obstant duo quia talis conditio non habet locum in contractibus nominatis vt lege finali. supra de condi. ob causam. Solu. est verum contractu remanente in suo esse. secus si contractus ex dispositione. l. resolut tur: vt hic. Item facit contra quia talis conditio est actio personalis: ergo si esset facta lex quod emptor sit liberatus ab omni actio. personali: ergo

liberatur ab ista sicut ab actione ex vendito per quā poterat conuenire ad pretium. Respondeo nō. est verū: quia liberatur ab obligatione contracta ante istā legem factam. non postea: vt lege si ita. de aur. ar. le. et. l. leges. de leg. sed obligatio ista incipit habere effectum suum post legem factam: licet immediate: et ideo. l. facta ad obligationem istam effectum suū non portigit ꝛc.

Si et per emptorē Mora vbi tonis non inspicitur cum etiaz creditor est in mora. hoc dicit. ¶ Sed quero quare magis inspicitur mora emptoris quam venditoris. Respondeo quia emptor erat creditor: venditor debitor: vnde eadem ratione hic in creditore et debitore quod magis inspicitur mora creditoris quam debitoris ꝛc.

Quod si Vltima mora nocet nisi dolus aduersarij intercesserit. hoc dicit. quod not. ꝛ cetera.

¶ Venditor qō teneat exhibere eptori cū expedit: instrumenta que pertinent ad fundum.
Fundus vendi potest propter tributa non soluta.
Conductor tributorū quod possit vendere possessiones propter tributa non soluta.
Syndicus ville quod possit vendere possessiones nō soluentium collectas.

Creditor Qui vendit iure creditoris debet emptori instrumenta ostendere cum sibi opus erit: vel sic. venditor † tenetur exhibere emptori cum expedit instrumenta que pertinent ad fundum. hoc dicit. no quod dixi in summario. ¶ No. † q̄ propter tributa non soluta pōt fieri venditio fundi. vt. C. si propter publ. pensi. vendi. per totū. et. C. de capi. et distr. pig. tribu. causa. l. l. hr.
¶ No. q̄ cōductor † tributorum vel gabellarum alicuius contrate potest vendere possessiones propter tributa nō soluta † quod not. et bene. et sic facit † qō syndicus ville vel castri qui tenetur soluere collectas pro omnibus de castro suo possit vendere possessiones non soluentium ꝛc.

Predium Si filia se abstineat ab hereditate paterna debet predium dotale ab herede defendi. hoc dicit.

Inter Aut vendit militiam tenetur actiones suas cedere. hoc dicit. intelligas hic qō fuit vendita militia: nec fuit dictum vendo tibi iura et actiones quas habeo contra talē. alias ex solo cōtractu emptionis transeunt vtiles sine cessione: vt. l. si nomen. et. l. emptor. de here. vel acti. ven. et plene in. l. j. C. de act. et obli. ꝛc.

Ante domum Venditioni domus cedūt pile et columne extra domum domui iuncte: h. d.

Si mercedem Aut vendidit rem cum mercede debita intelligitur debita venditori ꝛc.
¶ Capella existens in fundo. quod eo vendito censetur vendita nisi habeat aditum et publico.

Si fundum Venditioni fundi cedit servitus: nisi sit exceptū: vel adi

tum habeat ex publico. ¶ Not. q̄ vendito fundo in quo est capella videtur vendita capella † nisi aditus habeat ex publico: facit. l. in modicis. §. de contrahē. a da emptio.
¶ Persona loquentis quod non intelligatur in generali sermone.
2 Vendito fundo saluo iure coloni quod intelligatur de omnibus preterq̄ de ipso vendente.
3 Si vendens domum excepit quod habitantibus liceat habitare an intelligatur de his quibus gratis concessit.

Si habitatoribus Si in venditione excepta sit habitatio non intelligitur de habitatione vendentis: nec ulterius ab eo causam obligationem non habentis.
h. d. quem casum not. ꝛ not. † q̄ in generali sermone non intelligitur persona loquentis. vt. l. inquisitio. C. de solu. ꝛ de fena. l. j. ¶ Not. casum q̄ si aliquis vendit tibi fundum saluo iure coloni seu laboratoris intelligitur de omnibus aliis preterq̄ de ipso vendente. ¶ Quero † quis simpliciter excipit qō habitantibus liceat habitare an intelligatur de his quib⁹ gratis concessit. ꝛ videtur q̄ sic. Sm labeonem. nec videt obstare dictum pauli qi loquitur qñ pactum fuit cōceptum vt liceat habitantibus habitare vsq̄ in diez in quem habent conductam. Sed questio nostra loquitur quando habitatio simpliciter est excepta. Finaliter teneo q̄ ad illos non portigatur si vendens obligatus non erat. ꝛ hoc voluit sentire paulus hic dum dicit nominatim ꝛc. Sed contra istud op. nam posito quod nominatim exprimere nō valeret: quoniam nemo alteri pacisci potest: vt. l. stipulatio ista. §. alteri. j. de verbo. obli. Sol. illud regulariter fallit in traditione rei sue: vt. l. penul. C. ad exhiben. et. l. publica. ē. depositi. ꝛc.

Si seruus Venditor circa rem vēdita ꝛ tenetur de dolo ꝛ culpa: ideo quando ante vēditionem culpa fuit post venditionem puniturh. d.

Si dolus In obligatione generis subalterni electio est debitoris. in obligatiōe ceterarum specierum non cadit electio. hoc dicit. qō not. ¶ Opp. de. l. emptorem. §. si quis rem. ē. eo. fol. intellige hoc nisi esset dictum accedere alias debet dari in integrum restitutio.

¶ Regna que alias fuerunt christianorum ꝛ nunc per infideles tenentur papa vel imperator possunt concedere.

Si seruus Ita et venditio serui q̄ est apud hostes et dicitur prestatio donec redeat. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. in fuga. C. ad. l. iul. de pla. solut. hic seruus non fugerat sed aliter captus fuerat. ¶ Item opponi. de. Liber homo. j. de verbo. obliga. solu. istud quod est hostium ꝛ nunq̄ fuit nostrum non potest vendi nec per stipulationem promitti vt ibi. secus si fuerit nostrum. et hoc p̄ter spem postliminij vt. l. id quod. j. de legatis publico. Ex hoc dico q̄ papa et imperator possunt concedere regibus nostris regna que tenentur per saracenos que tam fuerunt nostra. ¶ Item opp. dicitur

lu do. in fuis no. in. liij. char. vbi refert hoc dictū. ꝛ ad de glo. in. l. quedam sunt. de acqui. re. do.
¶ Nor. casum. Vide tamen Bartol. ꝛ doct. in. l. si qs legauerit. de leg. primo. ꝛ hoc est verum quando plures fuissent coloni et laboratores inter quos etiam fuisset ipse dominus et tra loquitur iste text. sed quādo verba ista non possunt verificari nisi in ipso domino qi nullus alius fuit colonus: tunc questio est magis dubia de qua vide text. in. d. l. si qs legauerit. adde quid est dictum saluo iure coloni bal. psi. ci. zrij.
¶ Locatio. et ad hunc tantum vide text. et ibi Bartol. in l. i summa. §. et hic. ē. de condit. indebiti. ꝛ ibi habes multa ꝛc.

hic q̄ iudicis officio differtur prestatio. contra. l. continuus. §. illud. j. de ver. obl. fol. intelligē hoc qñ vterq̄ cōtrahentium scebat esse seruum in potestate hostū. ꝛ sic tacite videt actū vt ante non prestet: sicut qñ legantur fructus futuri vel partus aretbuse. vt l. interdum. j. de verb. obli. ꝛ. l. j. in fi. j. de condi. ꝛ demon.

¶ De locato ꝛ conducto. Rubri.

Locatio ꝛ cōductio. Contractus locationis similis est emptioni. differunt tamen quia in emptione et venditione principaliter venit traditio. In locatione et conductione principaliter venit factum. hoc dicit. Ex hoc principio potes sumere rationem quare iurisconsultus fecit titulum de contrahen. emptio. per se. et ti. de actio. empt. per se. et non fecit ti. locati ꝛ cōducti per se. Et de locatione ꝛ conductione per se. Respondeo quia in illis contrahendi contractus emptionis ꝛ venditionis locationis ꝛ conductionis nituntur eisdem reliquis: ideo dum dicit de contrahenda emptione possumus esse instructi de contrahenda locatiōe. sed quia actio locati et conducti differt in multis ab actione empti et venditi. ideo fecit titulum specialem. quod autem in multis differant videbitis. j. in prosecutione.

Adeo Nota quōd quādo in cōtractu venit principaliter traditio ex qua debebat sequi translatio dominij vel vsucapiendi conditio. p certo pretio: tunc est contractus emptionis et venditionis: vt supra de contrahenda emptio. l. conuenit. sed quando in contractu venit aliquod

¶ In contractu. adde quod ad hoc vt sit locatio et conductio debet in ipsa locatione exprimi certa quātitas. secus si certa quantitas non exprimatur sed locatur res simpliciter quo casu merces ex consuetudine prestatur vt. l. exceptio. C. eodem. et tunc erit contractus innominatus et ad istam mercedem agetur prescriptis verbis ita Baldus in. l. contractus. in fine. tertia columna. C. de fide instrumentorū. pro quo videtur text. in. l. si tibi pollenda. j. de prescriptis verbis. Item aduerte quod locatio non consistit in his

in quibus consistunt instrumenta vel artes liberales. b
et ideo inter medicum et infirmum doctorem ⁊ clientulum magistrum ⁊ scholarem non contrahitur locatio sed contractus innominatus ita not. Bartol. per illum text. in l. j. ff. si mens. fal. mo. dixe. contra q̃ vltimum tenet expresse gl. in l. maritus. j. eod. dum vult quod medicus agat locati ⁊c.

factum ex quo non acquiritur dñium rei vel vsucapiendi cōditio: tūc est locatio ⁊ cōductio. vt si dominus patit vti domo vel fundo pro certa pensione vt per totum istū titulū. sed quando in contractu venit verumq̃: tunc aut principaliter venit illa traditio: secundario factum: ⁊ tunc est emptio et venditio: vt hoc. §. j. responso. aut principaliter factum secundario illa traditio: ⁊ tunc erit locatio vt hic ⁊. l. item si pretio. §. j. j. eo. aut nō potest discerni quod venit: magis principaliter: et tunc habet locū illa questio quam disputaui que incipit: publicanus quidam. dic vt ibi optime dixi: ⁊c.

a ¶ Cū fundus. In princip. ⁊c. adde que not. p bartolum in. l. iij. §. primo. de cōdi. ob causam. a

¶ Andreas Pomate.

¶ Vide Pet. de anchara. consilio. lxxi. incipiente.

Cōm fundus. a Estimatio facit i dubio emptionem. ⁊ istā materiā aestimatio faciat emptionem. glo. tangit in l. j. j. tit. j. plene dixi in. l. si vt certo. §. nunc videndū. ā. commo. 1 2 3

in tantam familiaritatem.

b ¶ Locatio. in prin. huius ⁊c. adde qd̃ no. Bart. in. l. quia circa fi. de iurisd. om. iudi.

c ¶ Si conductor ⁊ sic not. heredē vel successorē altū. nō cogi stare colono quod vide latius per Bart. in. l. si filius. §. fi. fol. mat. limita fi: p Bal. in. l. j. ad fi. C. de iure fis. lib. x. ⁊ iste rex. facit ad qd̃. bal. in. d. c. dño guerrā. §. si vasall⁹. hic finit. l. de ide cōsue. regni incipit ecclia vē dicit mihi domū iure ppio ⁊ aliā iure libellario finita est emphyteosis ⁊ pe q̃ritur vtrū ecclesia debeat vnū de duobus facere vel pati q̃ edificiū tollatur vel restituere mihi oēs expēsas quas feci i edificando: ⁊ decidit ibi distinguēdo ⁊ adde Bal. i. l. ij. C. de rei vē. dixi in. l. pe. C. de iure emphy. ⁊ qd̃ ibidē no. in. l. si pē. in fi. C. de vsufructu. vbi p istū tex. in. l. si pater. in fi. §. impator. C. cōia de leg. ⁊ p Bal. in. l. fundo. ff. de rei vē. Adde Pau. de ca. cōsi. cxxxix. vbi an finita emphyteosi possit heres petere melioramenta: ⁊ an successor teneatur stare locationi. vide Bal. consi. xxxviij. lib. j. ⁊ quid qñ venditor vendit fructibus pēdentibus existēte colono ptiario vide ro. cōsi. ccxvij. quid aūt si aliquis ēmat domū ab aliquo q̃ sit in fundo libellario alicuius monasterij: et ab ipso monasterio accipiat fundum in emphyteosim ⁊ stetit per. xxx. annos q̃ non soluit quid fiendum. vide Bald. consi. cccxxviij. lib. iij.

d ¶ Item potest. an ille qui vendidit rē que euincitur prestando eque bonam liberetur: et no. differentiam inter locationem et venditionē. fallit tamē hic in casu singulari in. l. si duo iū. §. de act. emp. vide per Ro. in. l. stipulationes non diuiduntur in penulti. charta. de verborum obliga.

Locatio. b Voluntas morte finitur. hoc dicit. istam materiā vide per Dy. in. l. fi. C. de contrahen. emptio. dixi plene in. l. centesimis. §. fi. j. de verbo. obligatio.

Si tibi. Istam legem examina vt dixi tibi. supra de pactis. et cetera.

¶ Si conductor exegit penam a damnificante ex forma statuti non cogitur restituere domino.

Squirem. Opponi. de. l. si pignore. supra de pignor. act. solu: aliud in creditore aliud in conductore ratio est manifesta. ¶ Ho. † quod si conductor exegit penam a dāte damnum ex forma statuti non cogitur restituere domino ⁊c.

Si tibi alienam. Si conductor prohibeatur agit actione ex contractu ad interesse. hoc dicit cum. l. seq. ⁊c.

¶ In contractu locationis potest agi contra locatorem vt liceat frui ⁊ potest peti interesse.

Obligatio locatoris vt liceat conductori vti frui habet tractum successiuum.

Venditor rei euicte si prestat eque bonam an liberetur.

Si quis domum. Si conductor c non potest vti re conducta potest agere vt sibi frui liceat. locator vero liberatur p̃stando interesse: vel eque commodam habitationem. hoc dicit. ¶ Nota formam libelli. Not. quod sicut in emptione et venditione si res nō tradatur potest agi vt tradatur vel potest interesse peti: vt. l. j. in principio. et. l. ex empto. §. finali. ā. titul. primo. ita in contractu locationis potest agi vt frui liceat. item potest⁹ peti interesse: vt supra. l. proxi. aduertendum est quod in contractu emptionis et venditionis re tradita contingit liberatio vt de cetero non possit agi vt tradatur: vt. l. qui pendentem. in fi. ā. tit. primo. et. ā. de pactis. l. ab emptione: et ibi not. et. C. si aduer. vendi. autenti. sacramenta: et ibi nota. sed in cōtractu † locationis et conductionis: licet ab initio res tradat ita vt frui liceat adhuc potest agi vt frui liceat: vt hic. et. j. eodem. l. ex conducto. in prin cipio. Barto. quia venditor obligatus est ad tradendum quod est factum momentaneum vnde tradendo implet: merito liberatur sed locator est † obligatus vt liceat conductori vti quod est factum successiuum: ideo nō liberatur nisi pro emptore quo vti frui licet. ¶ Venio ad gloss. et oppo. de. l. fi fundum. in fine. eodem titulo. vbi non tenetur ad interesse sed ad exonerationem mercedis. Solutio. ibi locator erat ignorans hic sciens. Sed contra hoc facit textus in eo quod dicit bona fide. solut. † tempore quo erat bone fidei ignorauit: tempore quo locauit erat sciens. ¶ Item opponi. quia text. dicit culpa. Solu. non intelligas quod fuerit in culpa in emendo. sed in eo qd̃ locauit rem alienam. ¶ Item in versiculo plane. † quero. vtrū sit idem in emptione ⁊ venditione vt. l. 1 2 3

le qui vendidit rē que euincitur prestando eque bonam liberetur. gl. dicit q̃ non ⁊ bene: ⁊ in hoc differt emptionis contractus a locatione. que sit ratio differentie cogita ⁊c.

1 ☞ Inspicere debem⁹ qd̃ euenire potest quod res est ordinata ad causam. c

2 Res vendita vt emphyteosis ecclesie q̃ euincitur ex natura emphyteosis.

Hic subiungi. Si cōductor desinit posse vti re absq̃ culpa locatoris sit ei remissio mercedis si vero culpa locatoris interuenit ad totale interesse tenetur. h. d. quod no. q̃ alibi facio magnum festum de hoc. ¶ Not. q̃ inspicere † debemus q̃ euenire potest quando res est ordinata ad causam dixi plene: in. l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. obl. ¶ Ultimo no. distinctionem quam facit tex. aut locaui vt dominus aut vt vsufructuarius. que facit ad multa. puta an quis vendat rē vt emphyteota an vt dominus an vt possessor. Item d

1 facit. ⁊ si aliquis † vendit rē vt emphyteota talis ecclesie euincitur ab illa ecclesia q̃ non tenetur ex natura emphyteosis sicut hic erat in fructuario. ¶ Item per hanc. l. declarabo. l. si rem aliquam. j. de acqui. e

2 pos.⁹ qñ intelligat q̃ cōducere respectu propietatis vel respectu possessionis. dic vt ibi plene dixi.

Siquis kundum. Valet pactum qd̃ quis teneatur de casu fortuito. h. d.

Si colonus. Qui permisit innocentē ignē habere si casu fortuito oriatur incendium non tenetur.

1 ☞ Culpa quomodo in dubio presumatur.

2 Mercedes solute pro futuro tēpore quo nō debent vt indebite repetuntur.

Imperator. Iste. §. legit in glo. tribus modis. ⁊ breuiter hoc itēdit. pro tempore quo conductor nō potest vti re: sit remissio mercedis nō soluter: soluta repetit. h. d. ⁊ q̃libet lec. gl. hic pōt esse vera. teneas quam vis. ¶ Ho. q̃ hic videtur innui qd̃ quis dz probare culpā abesse: qi in

1 dubio culpa pūnat. † qd̃ intelligendum est si ex qualitate facti appareat culpa alias non qd̃ plene dic vt C. de pigno. actio. l. fi creditor. ¶ Secundo no. q̃ eo casu quo pro futuro tēpore mercedes nō debent: solute vt indebite repetunt. ¶ † Opp. hic innuitur. qd̃ 3

b capitarius⁶ debet probare dolum. Contra: imo qui dolū dicit dolum probare debet. glo. soluit dic vt plene dixi in. l. si quis ex argentariis. §. pe. ā. de edendo. Item queritur qua actione iste mercedes repetūtur dic vt in gl. Ad cui⁹ solutionē op. de. l. si pater ignorans. j. fol. mat. Sol. vt hic in glo. ⁊ etiam in contrario ⁊c. 4

Celsus. Imperitia culpe assimilat. h. d. ¶ Ho. ibi quippe vt artifex ⁊c. qd̃ quando q̃ locat operas suas in aliqua arte videtur asserere se peritum in illa arte. de quo dic per Dy. in. c. imperitia extra de regu. iur. lib. vj. ⁊c. 5 6

Si rem alienam. Si res locata efficit conductoris potest agi vt a pensione liberetur. ¶ Ho. istum modū agēdi ago vt me liberes ⁊ hoc intellige. i. instrumentuz liberationis facias. nam conductio inblata est me- 7 8 9

ro iure cum res facta est conductoris: vt. l. ei a quo. j. de vsucap. ⁊ l. neq̃ pignus. j. de reg. iur. vel potest ā gi vt liberet cōdictione ex. l. si quis cōductionis. C. eo. tt.

Videamus. c Conductori tenetur locatori de alijs secū habitantib⁹. si in culpa fuerit malos homines inducēdo in domū. hoc dicit. a

Si hoc. b Aut promisit ne ignē habeat teneat qualiter cūq̃ habuerit. h. d. qd̃ nō. ⁊ est cōtra l. si q̃s fundū. §. j. ā. eod. Sol. vt ibi. b

Qui binum. Conductor tenetur reddere locatori possessionem rei locate absq̃ controuersia nisi culpa locatoris accederit. hoc dicit. c

Inter conductorem. Tenetur conductor si contra pacta locationis fecit. hoc dicit. b

Item queritur. Si conductor fuerit in culpa teneturaliasnon. ⁊ hoc probatur per multa exempla vsq̃ ad §. si lege ⁊c.

Si legeoperis. Excessus in mercede dicitur tunc qd̃ est ei sde pactis facta vtraq̃ locatio. h. d.

☞ Si colon⁹ remanet in conductione videtur renouata conductio ⁊ durat pignoris obligatio ipsius conducentis non tertij. nu. 3. c

2 Cautela pro faciendo positiones qd̃ conductor remansit in possessione domino sciente.

Obligatio tertij pro cōductore quod non remaneant obligata cōductione tacite renouata nisi nouus consensus interuenerit.

Conductio quod nō videtur tacite renouata si ex parte locatoris non tradantur res quas locator ipsi ev̄ltra cōsensum prestare debebat. d

Conductus ad custodiam agri p certo tempore quod eo finito licet pmaneat ad custodiā qd̃ nō sit recōduct⁹. e

Tacita reconductio quod habeat locum in predijs reipublice ecclesiarum et minorum.

Tacita reconductio quomodo ⁊ qualiter intelligatur facta.

Cōductio quomodo dicatur facta in scriptis.

Officia que ex necessitate geruntur q̃ finito tēpore nō videant renouata.

Castellanus positus ad custodiā ca

a ¶ De acq. pos. allegatur iste tex. no. §. an vē dēs rē alienā. videat vēdere suo nomine vel alieno. de quo per bart. et bal. in. l. mf. C. de rei vē. adde pau. de ca. cōsi. cxxxvj.

¶ Capitaris⁹. an debeat pbare dolū tu vide bart. C. de mutu leg. li. xj. in l. qd̃ ad pesens. et qd̃ not. in. l. cūita. §. spēs de le. ij.

☞ Andreas Pomate.

¶ Videamus. vide alex. consi. cxix. p totū maxime. in ij. col.

☞ Andreas Pomate.

¶ Si hoc vide Old. consi. cj. in fi.

☞ Andreas Pomate.

¶ Inter cōductorē. vide exēplis ad istū tex. p alex. consi. ccvj. vol. ij.

a ¶ Qui impleto. in prin. huius. §. 2c. vide in. l. legem. C. eodem. et ibi Bald. et adde quod iste. §. habet locum etiam in cõtractu precarij. l. in rebus. §. vltimo. ff. de preca. et in contractu precarij. vt not. gloss. in. c. j. de preca. not. etiam ad ampliationem eorum q̃ hic habenẽ. qõ si colon⁹ vel inquilinus patiẽte domino stetit in re locata singulis annis solũ domercedem prescribit. 2 faciat hanc locationẽ perpetuam vt vlteri⁹ non possit expelli secundũ bald. et angel. in lege male agitur. de prescript. xxx. anno.

¶ Andreas Pomate. ¶ Qui impleto. An hoc procedat in emphyteota. vrõ ro. §. ciij. colũ. ij. 2 Alex. plene consilio xvij. in. iij. columna. iiij. volumine alexand. consi. j. in pe. col. in ij. vo. vult q̃ iste text. procedat etiam si durante primo tempore locator nisus fuisset rumpere cõuentiones 2 protestatus fuisset quod non intendebat in ipsis perseuerare quia nihilominus finito nihil postea dicatur cõsentur partes perseuerare in primis conuentionibus. 2. vide bald. de pace constan. in verbo Item societatem. 2 Alex. consi. lxxvj. vo. v. vbi ponit an habeat locũ iste. §. in contractu vbi requiritur scriptura vel vbi tractatur de transferendo vtili dñinio.

¶ Andre. pomate.

b ¶ Renouata. vide Alex. consi. cv. col. vij. volu. iij.

c ¶ Infero duo. et ista faciunt contra ea que decidit Dy. et Bart. l. in. si mea in fi. fol. matr. pro quo adde no barto. j. eodẽ. §. ibi ex hoc dico q̃ in officijs. 2c. 2 bene facit quod no. Inn. in. c. olim el. iij. de restit. spo. 2 cũ bart. hic transit Imol. in. d. l. si no. in vlti. col.

d ¶ Cenio ad tertiam particulam 2c. ex hoc sequitur quod iste. §. non habet locum in emphyteosi. vt notat Baldus in. l. prima in. xj. questione. in versiculo. sed nunquid emphyteosis. C. quando non peti.

strip⁹ pro certo tempore q̃ finito tempore non sit castellanus.

1 Ratio diuersitatis inter predium rusticum 2 vibanũ in tacita recõductione 2 per quantũ tps videatur facta.

2 Tertia reconductio quando videatur facta in rebus mobilibus.

3 Colonus remanens in fundo quanto tpe remanere debeat vt videatur facta recõductio arbitrat bonus vir.

4 Si stipulatio interuenit in contractu an videatur renouat⁹ cõtract⁹. tacite.

5 Fictio legis quod porrigat se ad id ad quod porrigitur lex nature.

6 Scientia heredis vel curatoris furiosi quod sufficiat ad hoc. quod videat renouata conductio.

7 Conductio ita. tacito cõsensu dissoluitur sicut contrahitur.

Qui impleto.

a Iste ver. dicit in tres ptes. Primo loqtur in p̃dio rustico. Secundo in p̃dio vibano. Tertio ponitur q̃dã limitatio circa predicta. secunda ibi: in vibanis. tertia in. l. qui ad certum. ¶ Item prima subdiuiditur. q. primo ponit vnum dictũ. secũdo illud limitat. tertio illud extẽdit. quarto illud dictum declarat. 2 ibi: sed hocita. tertia ibi: eadẽ. quarta ibi: aũt. ¶ Itẽ 2 subdiuiditur. q. primo ponit dictum. 2 secũdo exceptionem. secunda ibi nisi in scriptis. 2 breuiter hoc intendit. Si conductor post tempus remanet in predio rustico. vt det in annum renouata conductio 2 pignora eius secus si alterius. in predio vero vibano quatenus habitauerit renouata videtur: nisi in scriptis prima cõductio celebrata fuerit. vel nisi dominus posse consentire desierit. b. ¶ In prima vero parte not. q̃ si colonus remanet in conductione renouata videt conductio 2 durat pignoris obligatio. Ratio huius ponitur in hoc. §. 2. j. l. proxi. quia dominus videt cõsentire tacite. 2 ideo sit cautus aduocatus vt positionem faciat quomodo remansit in cõductione dño sciẽtemã si ignorasset nõ posset videri p̃sensisse. 2 sic nõ videretur renouata locatio. ar. j. l. proxi. 2 ideo tunc non esset agendum hac actione. sed actiõe neg. gest.

¶ Cenio ad secundam partem. s. ad versicu. sed hocita. et not. q̃ eo casu quo tertius obligauit pignora non sunt obligata in ista secunda conductione tacite renouata: nisi nouus consensus interuenerit. Ratio huius est quia posito quod ille tertius qui obligauit pignora sciat et hoc patiatur. s. illum remanere in cõductione tamẽ nihil est ex quo possit colligi quod ipse velit ipsa pignora in secunda conductione iterũ obligare. ¶ Declaro quando colonus remanet in cõductione ex parte eius presumitur consensus reconducendi. alias delinqueret quod non est presumendum. l. merito. §. pro socio. ex parte domini. qui patitur similiter hoc est presumendum: quia ipse facit totum id ad quod tenebatur ex natura contractus. s. patiendo frui vt. l. proxi. in principio sed in isto fideiussore qui obligauit pignora. iste rationes cessant. quia licet ipse sciat et patiatur nihil patitur circa rem suam ex quo videatur consentire obligationi pignorum. Ex predictis infero duo c. primo† quod si parte locatoris requirebatur aliud quam consensus: q: debebat certas res prestare conductor: non videtur renouata conductio nisi res illas prestiterit. Ratio: quia non implet contractum tacendo ex parte sua. vt supra dictum est. ¶ † Item ex hoc infero aliud: pono quod ille qui est in fundo est locator: dominus est conductor. verbi gratia. Titius operas suas locauit vt staret in fundo meo ad custodiendum cum certa merce de certe si finito tempore ipse remanet in fundo ad custodiam fundi non videor ipsum reconduxisse: quia sola patientia non implet contractũ ex parte mea. item ego nihil feci ex quo debeat presumi quod ego eius operas reconducerem. non ergo hac actione sed alia actione petet a me mercedẽ actione nego. gesto. forte vel alia. Cenio ad tertiam particulam ad versicu. eadem. ¶ Nota† quod idẽ iuris est in predio reipublice: quod est in predio rustico. quod notandum est. nam cum vniuersitas nõ possit facile consentire. vt lege sed et si. paragrapho primo. de dolo et. l. j. de liber. vniuer. infra videtur quod in eis haberet locũ reconductio tacita: sed dicas q̃ hic illi qui regebant ciuitatem et habebant potestatem locandi seuerunt et passi fuerunt. alias non posset induci tacita reconductio: vt dicta lege sed 2 si ex dolo. paragrapho primo. quod not. pro prelatis ecclesiarum et tutoribus vt ipsorum scientia et patientia inducat tacitam relocationem. facit lex tutor. et l. item magistri. supra de pact. ¶ Cenio ad versicu.

quod autem. hec est quarta particula. ¶ Not. quod a in predio rustico videtur reconducere in annum. hoc qualiter intelligitur statim dicam in parte sequenti.

7 ¶ Cenio † ad secundam partem principalem a scilicet ad versi. in vibanis. 2 pro huius declaratiõe sciẽdum est q̃ hic est facta quedam gloss. intricata. nam dictum intelligitur tribus modis: exceptio intelligitur quatuor modis. ¶ Quero ergo quid est dictum. hoc prout quisq; habitauerit ita obligetur? Respondeo tribus modis. Primo modo vt in nullum tempus videatur reconduxisse. Secundo vt in id in quo habitauit postea videatur reconduxisse 2 ista est vera et communiter tenetur. Tertio vt in id totum videatur reconduxisse: prout in prima conduxit. prima et tertia nõ habent rõnem: vt. j. videbitis. ¶ Cenio ad exceptionem. dicitur hic b nisi in scriptis certum tempus conductionis comprehensum est. hic iurisconsu. excipit casum nec declarat quid iuris sit in hoc casu excepto. 2 ideo videndum est quid est hoc dictũ nisi 2c. dicebat Jaco. antiquus glo. 1. nisi primus cõtractus fuit celebratus in scriptis quod glo. non placet per. l. pactum. C. de pac. Aduerte. si equidem Ja. intellexit in scriptis quod contractus fuit celebrat⁹ consensu et scriptura fuit adhibita ad probationem: vt. l. contrahitur. j. de pigno. 2. C. de proba. l. cum res. tunc merito reprehenditur per glo. quia illa scriptura nil inducit sed probat. et ideo hodie cum ex qualibet locatione fiat instrumentum hoc non obstãte videtur fieri reconductio. sed si Ja. intellexit q̃ prim⁹ contractus fuit celebratus in scriptis hoc est vt scriptura fuerit de substãtia actus p̃m formam. l. cõtractus. C. de fide instru. tunc Jaco. diceret verũ et hic est intellectus nostre. l. Ratio vt dixi. nam ideo videtur renouatus cõtractus: q: cõsensu solo perficitur: 2 q̃ si scriptura est de substantia: tacendo nõ renouatur scriptura. ideo nõ pot videri renouatus ille cõtract⁹ c sillud probatur. j. l. proxi. Ex hoc dico c q̃ in officijs q̃ 8 ex necessitate geruntur vt † tutela non videtur tacite illud officium renouatum licet quis in eo remaneat: vt. l. j. §. j. versi. quare si q̃s finita. j. de eo qui pro tu. 2 9 ideo isti rectores † qui mittuntur per hãc ciuitatem 2 d castellani⁹ qui mittuntur ad custodiam castrorũ licet finito officio remaneant non sunt castellani: q: illud officium solo consensu nõ renouatur: sed necessitate illata autoritate publica. que hic deficit. Secundo modo intelligitur nisi in scriptis certum tps conductionis 2c. hoc est nisi in scriptis iterum expresse conducat. Ista expositio verissima est in se: quia expressum facit silere tacitum vt. l. cum ex filio §. j. de vulg. 2 pu. 2 p̃m istam nulla esset dubitatio. tñ precedens expositio est vtilior. 2 ideo ipsam prosequor. ¶ Habuistis qualiter debet intelligi istud factũ exceptuz. nunc videndum est quid iuris in hoc casu excepto. Gloss. ponit quatuor expositiones 2 vnam notulam c Joannis que videtur scholaribus multum difficilis et terribilis: tamen clarissima est si aduertatur bene. Sciendum est ergo pro euidentia q̃ exceptio dz esse de his que cõtinentur sub regula: cuz exceptio po d nit contrarium eius quod in regula dictum erat. vt in. l. j. ff. de regu. iur. 2 per Dy. extra de reg. iur. super rub. lib. vj. vnde cum regula precedens prout loquit e de predijs vibanis habet tres expositiones: oportet

a ¶ Andre. Poma. ¶ Principalem. Vide Barb. cõsi. xxxj. Jmo. cõsi. xij. Alex. cõsi. j. pe. col. vol. ij. are. cõsi. lvij. 2 plene Felt. in. c. de causis. col. ij. versi. limita. de offi. deleg. 2 in. c. j. de iureiur.

b ¶ Dicitur hic. Vide Bald. in. l. legem. C. eod. et ibi etiaz dicit quod talis recõductio non intelligitur facta cum virtute et executiõe instrumẽti sicut erat prima locatio. dicit tamen quod intelligitur facta sub eisdẽ pignoribus penis 2 clausulis sicut erat p̃ma. Baldus 2 Imol. contra tenent et in. l. cum pater. §. patri certam. de lege. ij. 2 adde quod ste conduco pro vno anno cum certo salario postea simpliciter cõduco pro alio anno intelligitur facta repetitio illius salarij p̃m Bald. in. l. etiã. C. de iure dot. quero. facta est liga inter duas ciuitates per quinquennũ durarura vtrum si prestant post c̃n quennium sibi mutuos fauores intelligatur liga tacite renouata videtur q̃ sic sicut dicim⁹ in cõtractib⁹ rerum vt hic. cõtrariũ est verũ nisi renouetur expresse vt de pace constan. in ver. item societas. 2 est arg. C. loca. l. si cũ hermes. presertim si fuit contracta pu⁹ per stipulationẽ quia stipulationis verba desiderãt simile in cõtractibus in quibus requiritur scriptura non fit tacita renouatio vt hic p̃m Bald. de pace cõstan. in versi. item societatem quod not. adde ad materiam huius. §. Alex. consi. j. lib. ij. in. d. v. col. versic. venio ad quintum.

¶ Ex hoc dico. cogita per. l. luci⁹. §. paulus. 2 quod ibi Barto. j. de admi. tu. 2 vide oino quod no. Bart. in. l. si mora. in fi. solu. mat. post vin. 2 vide. §. eod. §. in ver. ex predictis. 2 Bar. ibi.

¶ Castellani. sed an isti castellani finito tẽpore pñt dimittere custodiam castri si dñs alium non mittat vide Bal. in. l. ex diui. C. eo.

¶ Quero que est ratio. adde Bal in. l. legem. C. eod. vbi in omnibus istis idem tenet q̃ sic.

a ¶ Aduerte. bene facit qõ no. Bar. in. l. diuortio. §. qõ in anno. fol. mat. ⁊ ista allegat glo. hic.
~ Andre. Poma. ¶ Aduerte. Vide Sozi. consil. clix. colum. pe.
b. ~ Andreas Pomate. ¶ Ideo dico. Vide Alexã. in. l. mota colum. vj. versic. successue: vbi ponit pulchram questionẽ de castellano j. iolu. matrimo.
c. ¶ Dicitur hic. j. vtrũ pena intelligitur repetita in hac tacita secũda locatione do. a. mi. Joan. dicit q̃ nõ argu. illi⁹ tex. in. l. cũ pater. §. pater certam quantitatẽ. de legat. ij. et quia intelligi debet de prima. et in. l. penul. §. vore. solu. matrimo. ⁊ di. vi. ẽ.
d. ¶ Ex conducto. ad. b. istum tex. dum facit mentionẽ de refectione. vide que no. Bal. in. l. j. in. j. col. c. de iure emphy.
e. ¶ Si vis. ⁊ dum iste tex. facit mentionem de impetu fluminis. vide Bald. in. l. licet. C. eodem. ⁊ ad istum text. vide quod le. ⁊ nota. in. c. si propter sterilitatem. extra. eo. non omittas circa principi. ibi secus si cõtingat fructibus iam collectis. Adde Bald. in. l. licet in. ij. oppo. C. eo.
~ Andre. Poma. ¶ Si vis. Vide Imo. consi. cj.
f. ¶ Remissio. adde Bartol. in. l. interdum. §. qui ex naufragio. de acquirend. posse. Barto. in. l. prima. in fin. de iure emphyteo. ⁊ quod ibi dixi. ⁊ latissime per Bartol. in. l. cotem. §. qui maximos. j. de publi. adde Bald. de pace constan. in verb. vasallum el. ij. ⁊ dixi ẽ. in. j. chart. non scripta nisi per me. vide per me ibi omnino.
g. ¶ Si qua. tamen in prin. ⁊c. per Bart. in. l. si merces vis maior. j. eo. Bal. in. l. licet. in. vij. q. j. eo.

xisse secundum gloss. et bene. item ex hoc dico quod si esset predium rusticum ex quo perciperetur fructus vniformiter qualibet parte anni quod prata temporis videatur reconduxisse: quia eadem ratio est que in predio vrbano. item si est predium vrbanum ex quo non perciperetur fructus vniformiter qualibet pte anni. verbi gratia. ego habeo domũ in loco vbi sunt nũdine quam locaui ecclesie. licet ibi conductor vniformiter habiret qualibet parte anni. tamen lucratur plus illis quibusdam diebus scilicet nundinarum quam qualibet parte anni. vnde dico idem quod in predio rustico quia eadem est ratio. Aduerte a q̃ dictum gloss. loquentis de fundo ex quo percipitur semel in anno: intelligo quolibet anno vniformiter. vt in vinea in olueris et si. sed predia rustica istarum partium que vno anno faciunt fabam: alio anno frumentum et conductor non reciperet pro illo anno tantum in quo est faba quia plus expenderet quam recolligeret: sed reciperet respectu aliorum duorum annorum tunc dicam quod in biennium videatur reconduxisse: quia est eadẽ ratio. idem si hoc contingeret in triẽnio. secundum diuersitatem regionũ.
¶ Querit gossa. † quid in rebus mobilibus: certe dicit glo. secus: quia quieas retinet post tempus facit furtum nisi credat dominum permissurum d. quod dic vt in gloss. et ideo dico b qõ. si scholaris retinet roncinum post tempus conductionis videatur recõduxisse si roncinus ille erat cõsuetus dari ad vecturam: sed si accepisset vnum pulchrum palafrenum quem dominus non dedisset nisi pro modicis diebus. tunc faceret furtum nisi crederet dominum permissurum vt. l. inter. §. fina. j. de furtis. ¶ Cento ad. l. quia certum. dicitur hic quod dominus qui † patitur colonum morari in fundo videt consentire. quero quanto tempore oportet quod patiatur. Respondeo non sufficeret modicus tempus: vt. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ẽ. ex quib. cau. maio. sed hoc arbitrio boni viri erit inspiciẽdũ. scilicet si remanserit ibi illo tempore quo erat ad culturam agri aliquid operandum. ¶ Quero dicitur hic c huiusmodi contractus neq; verba neq; scriptura ⁊ cetera. quid † si primus contractus fuit celebratus verbis quia interuenit stipulatio ⁊ an patiendo videatur renouatus contractus? Respondeo si ponis. quod verba fuerunt de substantia contractus hoc est quod fuit actum quod aliter non valeret nisi verba interuenerint tunc non videtur renouatus contractus. quia eadem est ratio. prout dictum est supra de contractu celebrato in scriptis. sed si stipulatio simpliciter intercessit tunc non tollit contractum locationis et conductionis qui celebratur consensu. sed ipsum roboraret. vt. l. duo societatem. supra pro socio. ideo videbitur renouatus contractus locationis: licet stipulatio nõ videatur renouata. ¶ Cento ad vltimum. §. l. ex quo nor. † quod ad id se porrigit legis fictio ad quod se porrigit lex nature. nam furiosus et mortuus cum non possint naturaliter consentire non finguntur consentire a iure ⁊ eadem est ratio in absente ⁊ ignorante vt supra dixi. ¶ Quero o circa istam partẽ quid si heres defuncti vel curator furiosi scituit et passus est: puto quod sufficiat vt videatur renouata conductio. vt. ẽ. pro socio. l. plane. facit ẽ. de precario. l. certe. et. C. eodem. l. legem. ¶ Ultimo quero † vtrum sicut tacito consensu contrahitur ita tacito consensu dissoluatur respondeo q̃ sic. vt. ẽ. pro socio. l. tra q̃ ⁊c.

Ex conducto. d In actione ex cõductio veniunt ea q̃ hac j. exprimuntur. hoc dicit.

☞ Remissio quod fiat etiam propter casum occurrentem vi humana sicut diuina.

Si vis. e Propter casum contingentem in fundo vel fructibus antequã separentur a solo fit remissio mercedis si damnum est incurabile secus si contingit fructibus iam collectis. item vbertas vnius anni cum sterilitate alterius compẽsatur. hoc dicit. ¶ Nota quod remissio fit non solum † propter casum occurrentem potentia diuina: sed etiam vi humana. quod apparet ex eo. quod dicit incursus hostium. et sic apparet quod glossa que est in. l. damnum. C. eodem. non bene sentit. nam illa. l. loquitur de damno contingente in rebus colon. propter quod non fit remissio. hic in damno contingente in fructibus ⁊c.

Si qua. g Et not. q̃ licet remissio fiat propter sterilitatem. vt. ẽ. versi. proxi. nõ tũ fit propter vitiositatem fructuum. vt hic ⁊c.

a **Iuno.** a No. hic q̃ verba accipiuntur secundũ naturã cõtractus ⁊ sic verba debẽt intelligi secundũ subiectã materiam. simile in. d. l. damni infecti. in prin. j. de dam. infec. et. l. stipulatus. j. de vsur.

Cum quidam. Licet sterilitas tribuat remissionem. secus tamen in eriguitate fructuum. hoc dicit.

1 ☞ Conductor quando impeditur vt non vtatur re locata qui totam mercedem repetere possit. et nu. 2. ⁊ ibi quando impeditur facto conductoris.
2 Conductor dicitur qui dat pretium. locator qui dat operas vel prestat patientiam fruendi.
3 Conductor impeditus facto tertij quando totã mercedem soluere teneatur.
4 Conductor impeditus casu quando teneatur ad totam mercedem.
5 Quando quis locat operas vel rem: et operam ⁊ nõ prestat ad quid teneatur.
6 Titulus de conditione ob causam qõ habeat locũ in contractibus nominatis.
7 Cõtractus innominati qõ iudicentur fm naturã cõtractuum nominatorũ cui assimilantur.
8 Famulus infirmus quod non debeat habere salariũ pro tempore infirmitatis.
9 Famulus q̃ fuit infirmus si pro tempore quo fuit infirmus vult seruire tanto tẽpore ⁊ habere integram mercedem an possit.

b **Item cũ quidã.** b Subtilẽ materiã habz iste. §. et breuiter hoc. d. ¶ Casus cõtingens ex parte locatoris ꝓpter quem impedit vsus cõductoris inducit repetitionẽ mercedis. h. d. Primo loquit in quodã casu singulari. Secundo ipsum vniuersaliter extendit ad oes. scdã ibi qõ in oibus. et in tota ista materia appellõ cõductorem illum qui dat pecuniã: locatorẽ illũ qui dat operas vel prebet vsum rei: vt. l. pma. §. si quis. ẽ. deposit. ¶ Oppo. primo. j. eo. l. pe. §. nauem. Sol. ibi nauis fuit impedita culpa conductoris qui illicitas imposuit merces. ideo mercedem nõ repetit. hic nulla fuit cõductoris. ¶ Oppo. extra glo. † q̃ quando conductor casu impeditur non debet repetere totam mercedem: sed pro rata temporis. vt. l. si quis domum. §. j. ẽ. eodem. et. l. si quis fundum. §. imperator. ẽ. eod. Solutio. in. l. si quis domum: fuit locata res tantum hic fuit locata res ⁊ opera hec est vna differentia. Item hic propter casum contingentem impeditur vsus conductoris in totum: ideo in totum repetitur merces et in totum remittitur insolutum non esset. Item vbi vsus conductoris impeditur pro parte fit pro parte remissio mercedis. et sic sum expeditus de contrariis respicientibus principaliter nostrum. §. habemus ergo intrare materiam et videamus eam per modum summe. vt supra dixi: quandoq̃ quis locat operas tantum. quandoq̃ rem tantum j. quandoq̃ rem et operam. si vsus conductoris impeditur. videndum est quolibet casu predictorũ. ¶ Quero ergo primo quando quis locat rem et conductor ea frui non potest. qualiter fit mercedis remissio. et aduerte ne erres. quia vt supra dixi. et hic repeto qõ in tota ista materia appello conductorem eum qui dat pretium. locatorem autem appello eum qui dat b operas vel prestat patientiam fruendi. vt. ẽ. depositi. l. prima. §. si quis seruum. ¶ Hoc premisso in hac prima q. glo. distinguit. aut conductor impe. secus si plures essent locationes et ibi quis est annõ vbertatis qui habet supplere sterilitatem: vide in. c. propter. extra eo. per Pau. in. l. ex conducto. §. si vis. ẽ. eodem.
~ Andre. Poma. ¶ Si vno. Ad regulam huius. l. qõ verba intelligantur secundum subiectam materiam ad de late georgium natam. in repe. clemen. sepe. columna. iij. de verbo. signifi. Alex. in rub. ff. solu. mat. col. v. ⁊ l. si constã. colum. j. ff. eo: et in consilio. xxxvij. colum. ij. volu. iij. ⁊ consi. xxxvj. col. iij. volu. iiij. Barba. consilio. xxxiij. colum. v. volu. j. prepositum. c. ius generale. j. distin. ro. consilio. lxxxvij. Imol. consilio xxj. et consil. cxxj. Cardi. consi. lx. colum. iij. Alexan. lxxxvj. colum. j. volu. j. are. consi. xuij. colum. ij. Barto. in. l. exceptione. colum. penulti. infra de fideiusso. Barba. c. fina. colum. ij. de offi. delega. et are. c. exhibita. colum. ij. de iudi. et not. quod ibi subiecta materia persone facientis actum suadet vnum ⁊ subiecta materia actus facti suadet aliud quod magis attenditur subiecta materia actus facti ita barba. c. ij. colum. iiij. de offic. delega. aret. consilio. lviij. colum. v. Panor. in. d. c. exhibita. Felt. in. c. consuluit. colũ. ij. in verbo nota ibi. in tex. de offi. dele. anch. asi. ccxxxvj. Bal. in. c. in presentia. col. v. de proba. are. cõsi. lxxvj. col. ij. Bar. in. l. omnes populi. colum. xiij. ẽ. de iustitia et iure. Ange. consil. xxxj. col. pe. Ja. in. l. si donatione colum. ij. de colla. et ibi Alex. in. vj. col. ⁊ consi. xxxvij. col. j. in fi. volu. iij. et j. colũ. x. volu. v. vbi dicit qõ verba debent intelligi scõm subiectam materiam etiam si deberent impropriari Pau. consi. xvij. col. j. vbi dicit qõ verbum filij appositũ in concessione feudi comprehendit omnes descendentes per lineam masculinam: quia hoc est de natura illius cõtractus et consi. xxj. col. ij. in fi. volu. v. et consi. xxvj. col. iij. eo. volu. vbi dicit qõ licet als appellatione suorum veniant multi de quibus ibi per eum quod tamẽ in materia feudali. propter subiectam materiam. veniunt tantum descendentes are. in. l. institutione: col. pe. j. de vulg. Feli. in. c. in tantum. de simo. Bal. cõsi. lxvij. in. ij. parte col. fi. vbi pulcher casus.
¶ Item cum quidam. Adde hic in materia qõ Joan. and. in. c. propter sterilitatem. de loca. dicit qõ inquilinus ex iusta causa potest dimittere domum iuito domino. vt dicit ibi Joan. and. posf. vin. ad hoc l. j. ff. de mrgrando. et gloss. hoc etiam tenet in. l. si in lege. §. si domus. j. eodem. sed dubium est secũdum Abba. in. d. c. propter. nunqid propter pestem superuenientẽ possit inquilinus discedere. ad quod supra dictum est secũdum Joan. and. facit quod sic. ⁊ text. in dicto. c. propter ex identitate rationis et magnus

videtur timor mortis. et ideo videtur magna necessitas ad hoc. d. l. de etate. ad trebel. facit etiam. l. habitatores. §. eodem in practica tantum vix potest obtineri. et tamen id quod supra dictum est satis est rationabile. ita dicit abb. et vide hic Pau. de castro. et d q̃ no. bald.

in lege licz C. eodem. in. iij. q. 2 de aliqua iusta causa vide quod dixi in dicta lege habitatores. et vide in lege domin? §. fi. §. eod. et que no. Pau. de castro in lege cum in plures. in princip. in fra eodez. et vide rapha. in lege recusare. §. si qs alio ad tre. qui per. l. ꝰ erate: cum ibi not. dicit quod nõ tenebitur scholar? ad pensionẽ sicut fugit propter pestẽ dicit tamẽ se non firmare 2c.

Andreas Pomate.

a ¶ Primo. Vide Angel. consil. xv. ro. consil. cxxviij. Alexand. in. l. diem functo. ff. de offic. assesso. ana. consil. lxxiij.

b And. Po. ¶ Si vero. Vide are. consi. clxj.

c Andr. Po. ¶ Tertio. Vide Sozi. cõsi. clvj. co. j.

d Andre. Po. ¶ Lõductoris. Vide are. cõsi. xiiij.

e Andre. Poma. ¶ Remissio. vide exemplum per Ro. consi. cccxxxij.

f ¶ De prima parte venio ad secũdã. recollige hic qñ famul? vel al? fuit culpa nõ seruit p integrũ tps non dz habere aliquid de salario de quo per Bal. in. l. ij. C. eodem. 2 Bar. in. l. ij. §. diuus in fi. §. de var. 2 extraordi. cog. 2 latius Bal. in. l. edẽ. in. vij. col. in ver. quero sed pone famulus. eo. c.

a ditur vti re facto locatoris aut casu cõtingente ex parte locatoris. aut facto conductoris vel casu. Sed quia ista gloss. non ponit istam materiam perfecte. ideo dic latius. aut vsus conductoris impeditur facto locatoris. aut facto cõductoris aut facto tertij: aut casu fortuito. ¶ Primo casu aut factuz locatoris est iustum aut iniustũ. si iustum tunc si ista iustitia ex culpa conductoris cõtingit: vt puta ipse nõ vult soluere mercedem et tũc si equidez locator est: ecclesia petit mercedem totius temporis. vt. C. de sacrosan. eccl. autenti. qui rem. Si vero est priuatus tunc consequtur mercedẽ p rata toti? temporis. vt. C. eod. l. edẽ. 2. j. eo. l. colonus. in princip. et ibi not. si vero factum locatoris est iustum absq; culpa conductoris. tũc merces debetur pro rata tẽporis: vt. l. edẽ. C. eo. et. j. eodẽ. l. q̃ insulã. si vero factũ locatoris est iniustũ tenetur cõductori ad totale interesse vt. l. ex conducto. in pũn. §. eo. et j. e. l. si fundus. 2. l. 2 hec distinctio. 2. l. si in lege. §. colonus. j. eod. ¶ Secundo casu principali quãdo impeditur vsus facto ipsius cõductoris tũc debetur integra pensio: vt. l. si in: l. §. si domu. et. l. domin? horeorũ. §. fi. j. eod.

3 ¶ Tertio casu principali quãdo hoc contingit facto tertij. aut est iustũ aut iniustũ. si est iustũ tunc aut locator circa hoc potuit. puidere aut nõ potuit. si potuit. puidere 2 non fecit: 2 sic conductorem. decipit tenetur ad totale interesse vt. j. eo. si merces. et. §. eodem l. si quis domum. §. penul. aut non potuit prouidere tunc fit remissio mercedis pro rata: vt. l. si fundus. j. eod. l. si quis domum. §. eodẽ. si vero factum tertij est iniustum: tunc aut conductor

b potest resistere et tenetur. vt. l. item queritur. §. exercitu. §. eodem. aut non potest resistere: et tunc fit remissio mercedis pro rata: vt. l. proxima. §. primo. ibi incursus hostium. fiat 2c. nisi hoc fiat propter inimicitias locatoris vel conductoris. quia tunc illius facto 2 culpa videretur factum: vt. l. si merces. §. culpe. j. eod. ¶ Quarto casu principali quando hoc contingit casu fortuito: aut iste casus contingit ex parte locatoris seu rei locate quod idem est: et tunc fit mercedis remissio pro rata: vt. l. si quis domum. in principio. §. eodem. 2. l. habitatores. §. fina. 2. l. qui insulã. §. primo. cum multis si. aut contingit ex parte conductoris: 2 tunc tenetur ad integram mercedem: ita dicit gloss. j. eod. l. colonus. §. nauẽ. melius probatur in l. si vehenda. in princip. §. ad. l. rho. de iac. ex ratione quam statim dicam. ¶ Quero ergo 2 reuoco in dubium que est ratio quod si casus contingit ex parte conductoris tenetur ad solidam mercedem: secus si ex parte locatoris. Respondeo cõductor est ille qui tenetur ad pecuniam vt dixi: et sic tenetur in genere: sed debitor generis propter casum non liberatur. vt l. incendium. C. si certum peta. 2. l. quod te. §. si certus peta. locator ad patiẽtiam hoc est qõ patiatur te vti fruire. vt. §. l. proxi. in pũn. tenetur respectu certe speciei merito eius interitu liberatur. vt. d. l. qõ te. §. si cer. peta. 2 eadem ratione dico qõ si conductor tenetur ad quantitatem respectu certe speciei: et illa species periret liberaretur. arg. j. eo. l. in naue. in fi. et qñ ibi dixi. ¶ Sumus expediti de prima parte venio ad secũdam 2 quero quãdo quis locat operas suas vel rem vel operam: et contingit qõ non prestatur debeatur tota merces vel pars vel nihil. In hoc fuerunt due opi. vna fuit Buar. qui distinxit. aut opere non prestantur propter factum conductoris: vel propter casum fortuitum in eius personam obuenientẽ: et debetur tota merces: aut hoc cõtingit propter factum locatoris: 2 tenetur ad totale interesse: aut propter casum in eius personam contingentem: 2 fit remissio pro parte: vt in glo. nec obstat. ad primũ membrum distinctionis. j. de var. 2 extraor. cogni. l. j. §. penul. 2. l. cum heres. j. de stat. libe. quia speciale est in aduocato et in libertate. ita dicebat Buar. Alij vt Azo dicunt indistincte qõ ex cuiuscunq; parte cõtingat casus debetur integra pensio. 2 eius opini. tenet glo. hic tamen opi. guar. tenet in. l. pe. C. de condi. ob causam. et. l. j. §. diu? j. de var. 2 extraor. cogni. Opi. Buar. est vera limitata prout infra dicz. opi. Azo. non est vera: sed gl. fuit hic posita prout fuit sumpta ex eius summa. C. eo. ¶ Ut tamẽ appareant solutiones contrarioum contra opi. Buar. debes scire qõ quandoq; vnus operam debet: alius debet pecuniã ex dispositione legali: vel ex dispositione contrahentium que succedit in locum dispositionis legalis: vt est salarium quod debetur aduocatis vel potestatibus: et istis qui assumũtur ad ista officia publica: et ista est materia per se de qua loquitur. l. j. §. diuus. j. de var. et extraor. cogni. et ibi plene tractaui istã materiam. vide istud quod dicit glo. hic est speciale in aduocato: non est verum. nam ibi non loquitur in cõtractu locationis et conductionis: sed in quodam salario debito vel ex. l. dispositione: vel ex dispositione contrahentium que in eius locum succederet: vt no.

in. l. fol. C. de aduo. diuer. iudi. quandoq; vnus debz operã: alius debet pecuniam ex dispositione testatoris: 2 ista etiam est materia per se: cum in vltimis dispositionibus fiat interpretatio latior de qua dixi in d. l. j. §. diuus. ideo glos. hic que dicit speciale in libertate non dicit verum: sed debet dici in vltima voluntate: hic in contractu locationis 2 conductionis. quãdoq; vnus debet rem: alius operam ex contractu in nominato: tunc est etiam separata materia: licet glo. hic inculcet. nam in contractibus innominatis est locus penitentie: in contractibus vero nominatis sec?. Tamen vt istam diuersitatem videamus. premittamus primo quid iuris in contractibus nominatis: in quibus dic. aut opere non prestantur propter factuz conductoris vel casum contingentem in eius personam: et debetur tota pensio: vt. C. eodem. l. sed addes. §. cum quidam. et. l. qui operas. Si vero steterit per locatorem: tunc aut per factũ eius aut per casum. ¶ Primo casu tenetur ad totale interesse: vt. C. eodem. l. si hi qui. ¶ Secundo casu tenetur vt remittat mercedem. vt in hoc. §. sic debet intelligi. l. aduocationis. C. de conditio. ob causam. predicta vera si fuit contractus bonefide: vt puta cõtractus locationis et conductionis. si vero fuisset contractus stricti iuris: vt puta stipulatio: tũc debemus inspicere qualiter: sit concepta. Si enim concepta esset cõditionaliter: vt puta si tale quid feceris centum dabo: tunc si aliquo casu non impletur conditio non debetur aliquid ex stipulatione. vt. l. si vehenda. supra ad legem rhodiam de iac. j. de verbo. obliga. l. in illa stipulatione si calendis. et infra de verbo. significa. l. cedere diem. si vero verba non fuerunt concepta conditionaliter: sed hoc modo promittis mihi facere 2 ego promitto tibi dare: tunc esset idem quod in cõtractu locationis et conductionis: 2 diceretur ista stipulatio conuentionalis de qua loquitur. l. v. §. conuentionales. infra de verborum obligationibus. ¶ Contra predicta opp. §. de condi. ob causam. l. si pecuniã in pũn. ibi si per te non stet 2c. dicit glo. ibi disputando non determinando. ¶ Item opp. §. de condi.

a causa data causa non secuta. l. iij. §. sed si stichus? dicit glosa. So. ibi casus contingit non in manumittẽte: sed in manumittendo. vnde distinguitur: aut fuit in mora aut non. Istud nihil est. nam quando casus contingit in manumittendo est idem quod quando casus contingit in re locata: 2 sic ex parte locatoris. vnde nihil deberet posse peti vt in hoc. §. ideo dicas

6 ¶ titulus de conditione ob causam loquitur in contractibus innominatis in quib? deberes dicere quãdo ille qui debebat facere impeditur: aut alius qui tenetur ad damnum non vult dare: vel datum vult repetere ex penitentia: aut ideo quia nõ est obseruatũ quod promissum est. ¶ Primo casu habet locum distinctio. l. si pecuniam. §. fin. §. de condi. ob causam. ¶ Secundo casu debes distinguere eo modo quo distinguimus in cõtractibus nominatis: cũ innomi

7 nati contractus iudicentur secundum naturam cõtractuum nominatorum quibus assimilantur: vt. l. j. §. si quis seruum. supra deposi. et lege eum qui. §. primo. supra commod. et lege naturalis. circa finem. infra de prescript. verb. ¶ Quid ergo iuris sit in contractibus nominatis vidimus supra de contractu locationis et conductionis. ¶ Tamen videamus aliquantulum latius per duo contraria. et tunc declarabitur istud quod dicitur de contractibus nominatis et sic retro gloss. et oppo. quod casus fortuitus non debet venire in bonefide iudicijs: vt. C. de pigno. acti. l. que fortuitis. Sol. dicit glo. nec hic venit casus fortuitus. vt locator operarum teneatur ad interesse. sed non potest petere solidam pensionẽ quia casus fortuitus non debet nocere locatori sicut nec conductori. Sed contra hoc oppo.

b ego video quod casus fortuitus contingens ex parte venditoris liberat eum. et nihilominus potest petere integrum pretium. vt lege necessario. de periculo et commodo rei vendite. quare non ita hic casus contingens in re locata liberat locatorem: vt petat integram pensionem seu mercedem dicit gloss. aliud est in venditore: quia tractat de damno vitando. nam si nõ haberet pretium rei damnum rei sue pateretur. Locator autem certat de lucro cum nihil de suo amiserit. argumento infra de conditio. et demonstratio. lege titio. paragrapho primo. istam eandem rationem ponit Roff. super hoc titulo. que ratio non videtur vera: nam hic locator amittit rem suam sicut venditor. vnde dominus Lynus ponit in lege legem. C. eodez: vnam aliam rationem videlicet quia in emptione et venditione agitur vt res perpetuo sit apud emptorem: meritorum re peremptã periculum est emptoris apud quem perpetuo debebat esse: sed in locatione et conductione res debet esse conductoris ad tempus pro alio tempore apud locatorem: ideo periculum in eo cõtingens diuiditur inter eos vt pro rata temporis soluatur pensio: ista ratio nihil concludit quia saltem pro toto tempore quo deberet esse apud conductorem deberet spectare ad eum periculum. et ideo tu dicas quod idem per omnia est in contractu locationis et conductionis et emptionis et venditionis. nam si ego vendo tibi certam speciem: que est: tunc eius interitu liberor: dicta lege necessario. in principio. sed si venderem tibi illud quod non est: sed futurum est vt fructus ad mensuram: puta decem corbes frumenti ex tali fundo: tunc p ea parte que nasceretur venditio valeret pro ea parte que non nascitur non.

a ¶ Si stich? . adde l. pe. cũ ibi no. C. ꝰ cõdi. ob cãz.

b ¶ Oppo. an in 2ctu emptiõis trãseat periculum in vẽditorez sicut in locatorem 2 ita fiat remissio. vtrũ Bal. in rubu. C. ꝰ peri. 2 cõmo. rei vẽdi. in vl. col. 2 oi no Bal. in c. si ea lege e. C. de vsur. vide barr. in. l. j. in. j. opp. C. de in. empt.

Andreas Pomate.

a ¶ Sed contra. Vide Sozi. consilio. lxxxviij. columna fina.

b ¶ Idem iuris est. et vide omnino Bal. in l. fi. in fin. C. de pdu. iser. z bar. l. l. oge. ꝟ vsufructu. le. plene p. ca 10. in. c. Pp̃ter sterilitatẽ. eẽ eo.

c ¶ Famulꝰ tuꝰ. Et rõ est q; pmissio salarij hz aliã tacitã pditionẽ si opas ꝓstabit. argu. text. et qõ ibi not. p do. abb. in. tij. col. i c. sicut. j. ꝟ iureiuran. vbi iuramentũ hz tacitã pditionem si fuerit mrãti seruatuz id de quo iuratur. ad idẽ facit. l. j. C. ꝟ remi. l. li. xij. z. l. scio. ff. de annu. leg. z quod no. Bart. in. l. diẽ functo ꝟ. de off. assesso. z in. l. i rebꝰ. ff. cõmo. z in. l. si cũ dotẽ. §. finaliter. so. ma. restat videre de famulo infirmo q̃ rãtũdẽ vult seruare an debeat hr̃e salariũ qd de aduocato infirmo? Sed. de suza. tenet q; habeat salariũ. vt. l. post duos. de aduo. diuer. iudi. qd in legato reipub. vide Bar. in. l. si cui. §. j. ex q̃. cau. maio. z adde no. p bar. in. d. l. si ita stipulatꝰ essem abs te. de ver. obl. p Bal. in. l. l. liberti. in. vij. col. de oper. liber.

d ¶ Restat vna qõ. Nõ qõ ꝓstatio oparũ mutaꝶ cursu tpis q; alia est illa q̃ ꝓstaꝶ hodie alia illa q̃ prestabit cras: ideo pro illa que prestabitur cras et sic pro futura non deberent habere salariũ secus si esset pp̃ter aliud factũ qõ cursu tpis nõ mutaret q; tunc si ifirmaret deberet hr̃e salariũ. Vide Bart. in. l. si ita stipulatꝰ. de ꝟ. ob. z i. l. si puꝰ. in. vij. q. de ope. no. z in. l. si vsuffructꝰ mihi intra biẽniũ. de vsuff. leg. z Bal. l. l. liberti liberteq̃. ꝟ ope. liberto. z an. ꝟ bu. z. d. abb. i. c. fi. i. ij. co. ꝟ iud. z. d. an i. c. j. ꝟ eo q̃ mit. ĩ pos. cã pret seruã. vide tex. in. l. cũ hr̃s. §. stich. la. ij. de sta. lib.

e ¶ Vbicũq̃. q̃ facit aliq̃d vt pcura. z nõ est tenet ad interesse: z ad istõ allegabat Bal. l. l. j. C. credi. euict. pig. nõ de. z ꝟ vide multos casus in q̃ꝟ fit remissio mercedis. z vtiõ latꝰ i. l. si merces. §. vis maior. j. e. tc.

debetur res: q̃ momento trãsfert in alũ: aut debetur aliquid quod habet factum successuum: z sic distinguo sicut in locatione et conductione vbi repetenꝭ ex penitentia. vt. l. si pecuniã. §. de condi. ob causam.

¶ Item ex predictis apparet quod idem iuris est siue aliquis conducit fundum siue emat fructus qui percipiuntur. de quo plene dixi in questione quã disputaui que incipit publicanus. et in. l. cotem ferro. §. qui maximos. j. de publica. ¶ Itẽ ex pdictis apparet q̃ꝟ si famulus tuus[c] infirmatur. z sic non potest prestare tibi operas pro tpe infirmitatis non ꝟ habere salarium vt hoc. §. z apparet ex iam dictis quicquid dicit glo. in. l. arboribus. §. de illo. §. de vsufru.

¶ Restat vna questio[d]. famulus tuus nõ potuit seruire certo tempore propter infirmitatem vult seruire alio tanto tempore z habere mercedem integraz. queritur vtrũ possit. Azo videtur dicere q̃ꝟ sic si opere debentur ex contractu nominato: secus si in cõtractu innominato z ipsum penitet. ita dicit Azo. z nõ allegat. l. nec doc. examinant. tu dic q̃ꝟ si in conditione operarum alicuius habetur respectus ad opꝰ certum q̃ꝟ resultat ex operis magis q̃ ad ipsas operas. verbi gratia. cõduco operas tuas vt facias mihi domum vel libum scribas. nam eadez est domus que edificaretur cras sicut illa que edificaretur hodie. si puto tempore quis impeditur casu potest operari alio tempore z debet sibi tempus supplere. vt lege z ideo. j. de verbo. oblig. Si vero non habetur respectus ad certum opus vt puta promittis mihi seruire ad certum tempus tunc alie dicuntur opere hodierne alie crastine. vt. l. si non sortem. §. libertus ꝟ. de cõditio. indebi. ideo distingue. aut quis promisit operas certi temporis vt puta presentis anni vel mensis augusti: z non potest supplere operam alio anno vel mense. argu. l. si vsufructus mihi in biennium. j. de vsufruct. lega. aut quis tenebatur ad operas vnius anni vel mensis simpliciter nõ adiecto de quo anno vel mense: tunc poterit alio anno vel mense supplere si fuerit impeditus in primo anno vel mense. vt. l. seruus qui testamento. in fi. j. de statuliber.

¶ Propter sterilitatem q̃ꝟ fiat remissio.
Sterilitas que dicatur z que exiguitas.

Vbicunq̃z [e] Propter casum conductor non potest agere ad interesse sed ad exonerationem mercedis: secus si facto suo vel culpa impeditur. hoc dicit. ¶ Not. text. quod qui facit aliquid vt procurator: non tenetur ad interesse totale. pro declaranda materia. breuiter ¶ quandoq̃z conductor allegat sterilitatem et fit remissio mercedis. vt lege ex conducto. §. si vis. supra eodem. fallit si pactum fuit factum in contrarium. vt. l. q̃ꝟ si fundum supra eodem fallit etiam si alijs annis pcessit vbertas. vt hac. l. si vno. in princip. item fallit si contingat sterilitas culpa coloni. vt hac. l. versicu. item alio rescripto: quandoq̃z colonus alleget fructuum vitiositatem: vt quia fructus percepti sunt corrupti: et non debet fieri et remissio. vt dicta. l. ex cõducto. §. si quatamen vitia. ꝟ. eodem. quãdoq̃z allegat fundi castiratem: z tunc debet fieri remissio. vt dicta. l. ex conducto. versiculo sed si ager. quandoq̃z allegat fructuum exiguitatem: et tunc non debet fieri remissio

a vt hac. l. versicu. cum quidam[a]. ¶ Sed dubitatur
2 ¶ que dicatur sterilitas[b] et que dicat exiguitas. Jo.
b tangit in hac. l. si vno. in princ. videtur tenere quod hoc intelligatur sc̃ũ vulgi opi. Alij dicunt quando semen non recolligitur. Jacob. de are. als de raven. dicit quod tunc dicitur sterilitas quando si conductor prestaret mercedem esset deceptus vltra dimidiam iusti pretij. argumen. l. ij. C. de rescinden. vendi tio. que opi. satis placet. de quo per Lyn. C. eodem. l. licet. plenius dicam infra eodem. l. si merces. §. vis maior. vbi vide hoc. tc.

c **Interdum.** [c] Pupillus restituitur vt adeat agitur a locatione defuncti liberetur si res alij locata erat: sed contra tutorem habet regressum si fuit in culpa abstinendi. hoc dicit cum. l. sequen. ¶ Not. quod quando requiritur heres conductoris iusta est causa alij relocandi. quod not. tc.

Sed addes. Istud principium cum sit periorib̃ꝰ summaut. ideo nihil dico hic. tc.

d **Si quis dolia.** [d] Qui locat vasa vitiosa scienter vel ignoranter ad totum interesse tenetur: in alijs rebus distinguitur scienꝭ ab ignoraẽte. hoc dicit. vide quod dixi in lege tenetur. §. sed si vas. supra titu. primo. et. l. iul. in principio. plene in lege in rebus. §. is qui sciens. supra commo.

Illud nobis Locator fundi tenetur prestare colono instrumẽta fructuũ liquidorum querendorũz causa necessaria nisi aliter actum sit. h. d.

e **Si dominus** [e] Potest solui vna quãtitas pro alia si hoc dictum sit et sub estimatione eius quod dictum est. hoc dicit. ¶ Not. quod valet ista conuentio vt soluatur frumẽtum pro certa estimatione: sic etiam valet quando aliquis promittit certam summam librarum et promittit etiam soluere in florenis sub certa estimatione florenorum.

Si quis cum in annum Hic vide tur casus quod pensio non debet solui in principio. sed in fine. de quo per gloss. et docto. in lege eidem. C. eodez. dixi in lege seruus communis menij. infra de stipula. seruo. tc.

f **Si quis** [f] Infante nato in naui pensio nõ debetur. hoc dicit. et potest assignari ratio quia vectura debet dari pro omnibus qui immittuntur. sed iste non est huiusmodi: ergo tc. probatur in. l. si vehenda. in principio. supra ad legem rhodiam de iactu.

g **Cum quidam** [g] Casus cõtingẽs in personam conductoris cum non liberat a mercede nisi locator alijs suas operas locet. hoc dicit.

Sicut Si venditor locat rem venditaz emptori quo ad pretium soluatur solus conductor obligatur. hoc dicit. cum. l. sequen. et not. ¶ Et ratio est quia magis videtur quod illa pẽsio debeatur pro pretio q̃ꝟ sibi non soluitur q̃ꝟ pro re. dixi in. §. item cuz qui-

Andreas Pomate.

a ¶ Cum quidam. Vide Alexan. consilio. xxx. in vlti. colum. primo volu.

¶ Sterilitas. Que dicatur sterilitas et que dicatur exiguitas.

b

c ¶ Interdũ. In pncipio hui9 tc. et vide q̃ꝟ de isto textu dixi post Jmo. in. l. si filio §. fi. soluto matri.

dam. ꝟ. eodem.

Tem si pretio.

Quoties. Ho. q̃ꝟ vbi principaliter venit datio in secundario factum est locatio. dixi in l. ij. §. eodem tc.

¶ L. ij. C. de rescinden. vendi. q̃ꝟ habeat locem in omnibus contractibus bonefidei.

Andreas Pomate.

Quemadmodum. In pretio[b] z in pensione licitum est cõtrahen

d ¶ Si q̃s dolia. Vide Alexã. in. l. diuortio. col. xiiij. ff. solu. matri.

b

e ¶ Si dñs. Ho. q̃ꝟ valet cõuentio si soluatur frumentum sub certa estimatione. z vide. c. fi. de vsu.

f ¶ Si quis. In princi. §. vide q̃ꝟ per illum text. dicit Bar. in. l. qui in vtero. ꝟ. de sta. ho. et not. Bal. in. l. fi. C. de libe. cau.

Andreas Pomate.

g ¶ Cum quidam. Vide Jaso. in. l. cum fundue. in vlti. nota. ff. de officio assesso.

h ¶ In pretio. Aduerte q̃ꝟ iste tex. habet locum etiam de iure canonico. tex. est in. c. pe. de emp. z ven. dixit tamen glo. nota. in. l. semper in conuentionibus. als est. l. semper in stip. de regu. iur. Bald. in auf. ad hoc C. de vsuris. q̃ꝟ hoc non cõuenit bono viro: pulchꝰ dixit dñs Ant. in. d. c. penul. q̃ꝟ licet iste tex. habeat locum etiam in foro ecclesiastico apud iudicẽ ecclesiasticum non tamen habebit locum in foro cõscientie apud eum et apud cõfessorem tuum debebis tibi facere conscientiam. z ibi allegat beatum Thomaz de aqui. in secunda secunde dũ tractat de iustitia pos titutia tenentem dixit etiam glo. singula. in. c. hoc ius. xij. q. ij. q̃ꝟ prelatus ecclesie scienꝭ iustũ pretium rei non debet vendere maiori pretio propter honestatem et conscientiam quam glos. limitat Jmol. in c. placuit. de emp. et ven. verum esse emptore ignoraẽte. sciente autem potest vendi pro aliquo lucro: vltra q̃ꝟ sit iustum pretium z dum allegaui beatum Thomam. adde q̃ꝟ est in. q. lxxvij. arti. j. z Bal. in auf. ad hoc. in. viij. col. in ver. insuper queritur quid de mercatoribus. z vide Bal. in rub. de contrahen. empt. in xij. q. z omnino Sali. in dicta auf. ad hec. xj. colũ. dixit etiam singulariter Pe. de anch. in regula pactũ. de reg. iur. in. vj. in. xj. charta. in versi. sed in emptionibus z alijs contractibus vel quasi q̃ꝟ si aliquis emit carius fundum propter necessitatem: quia vicinus erat rixosus z multum molestus q̃ꝟ tunc cũ iste excessus pretij fundetur super causa rationabili q̃ꝟ subuenietur sibi nedum in foro conscientie: sed etiam in foro ciuili. vide do. Anto. z Abb. in. c. quia plerique. de immuni. eccle. z ad predicta dum dixit q̃ꝟ in foro cõscientie non licet. Adde Bald. in cap. cum causam.

extra de testi. vbi dicit qō cōscientia idem est qō bonus vir: sed hoc non conuenit bono viro. allegat glo. illam in d. l. semper. ⁊ eam reputat singularem: ergo ⁊c. Postea subijcit quo ergo ibit anima mercatoris: quasi velit dicere a casa del diauolo.

a ¶ In lege. in pnc. huiꝰ ⁊c. Intinta vt p Angelū et Imol. in. l. cū stipulatus. in pn. de verbo. obli. ⁊c.

tibus se decipere inuicem sine dolo. hoc dicit. ¶ Sl. hic format vnā. q. notabilem quam vide ⁊ intelige hūc. §. nisi aliquis sit deceptus vltra dimidiā iusti pretij vel iuste mercedis: qr tunc agitur scōm formam. l. ij. C. de rescin. ven. que † l. non solum habet locū in contractu emptionis: sed in omnibus contractibus bonefidei. vt. l. tertia. C. commu. vtriusq; iudi.

¶ Potestas licet habeat arbitrium in puniendo maleficium non potest terminum prorogare.

S i in lege. [a] Quod committitur alterius arbitrio intelligitur arbitrio boni viri. ¶ Item qui habet arbitrium super facto non intelligitur habere sup termino facti. Item arbitrium dolose latum nullius est momēti. h. d. Et hec tria dicta nota. ¶ Not. quod qui hz arbitrium appiobandi obligationem nō potest prorogare terminum: et sic facit † quod potestas licet habeat arbitrium in condemnando et puniendo maleficium: nō tamen habet arbitrium in producendo: nec potest terminum malefici arcare vel prorogare. et ideo sis cautus quando facis statutum quod dicas quod potestas habet arbitrium in producendo ⁊ cōdemnando si vis qō arbitrium sit plenum ⁊c.

b ¶ Arbitrium. Si potestas habet liberum arbitrium in condemnando non potest terminum arcare vel prorogare. ⁊ sequitur do Jo. in l. filius. j. de do. ⁊ vide qō no. Bar. in. l. nec quicq̄. §. de plano ē. de offic. procon. hic adde Bal. ⁊ Ange. in l. j. de testa. milit. et declarat do. Pau. de cast. in. l. qui rome. §. si callimachus. in fi. de verb. obli. Bald. in. §. proficiscī. in. rj. q. Ange. tamen in. d. l. j. de testa. milit. discrepat a Bar. hic in vno. ⁊ etiam adde Bal. in. l. j. §. j. j. de iure deliberan. vbi dicit qō debet ferre sententiam in tempore instan. ⁊ sequitur Pe. de ancha. in. c. canonum statuta. versic. ad predicta facit questio statuti. facit lex in fraudem. §. fi. de testa. milit. tuncta. l. j. eod. tit. idem dicit Ange. in. l. milites. in aliquibus lec. vt ibi refert Fulg. in fi. C. de testa. milit. Pau. de cast. in. d. l. filius. de do. Et ad Bar. hic adde do. Francis. de are. in. c. dilecti. col. iij. de iudi. Adde qō dictum Bart. refert et sequitur Bal. consi. lxxiij. incipien. Sicut proponitur. primo libro.

Andreas Pomate.

b ¶ Arbitrium. De hoc dicto vide Ro. consil. cccxvij. et consi. ccxl. Alex. cōsil. l. col. ij. volu. ij. Sozi. in trac. de instantia arti. v. Pau. de cas. in auk. qui supplic. C. de preci. impe. offeren. Felt. in. c. j. viij. col. de cōstitu. et Pano. in trac. de syndica. char. xvj. col. iij. versi. arbitrium. Sozi. cōsi. cxcv. col. j. vbi dicit qō ille cui datur arbitrium in pcedendo nō habet in cōdemnando ⁊ econtra. ⁊ Alexā. in. l. qui rome. §. callimachus. viii. col j. de verbo. obliga.

Andreas Pomate.

c ¶ De pigno. Vide Alexan. in. l. diuortio. in. xv. col. solu. martimo. ⁊ Jas. in. l. diem functo. supra de offi. assesso. xiiij. colum.

Andreas Pomate.

d ¶ Plures. Vide Jaso. in. l. diem functo. in. vij. col. et seq. in. viij. nota. ff. de offi. assesso. per Alex. in. iij. col. vbi reprobat hanc solutio.

e ¶ Opp. de. l. j. dum glo. hic tenet qō ex iusta ⁊ necessaria causa licet inquilino migrare. vide que dixi in l. si vno. §. item cum quidam. ē. eo. ⁊c.

f ¶ Intelligo. hanc solutionem etiam sequitur Imo. in. d. l. stipulationes non diuidūtur. § j. in fi. j. de verborum obligatio. et est valde singulare. vide quod dixi post eum in dicta. l. in illa. in. ij. colum. de verborum obligatio.

g ¶ Mora. Vide Barto. in. l. si insulam. in. vj. q. de verborum obliga.

¶ Potestas licet habeat arbitrium in puniendo maleficium non potest terminum prorogare.

¶ Ro. qō † si locau[b] tibi arbitrio eius quem eligemus non valet quia possemus in eligendo dissentire vel discordare. Sed si in arbitriū duorum eligendorum. vnum per me: alium per te: quod valet: quia in hoc nō possemus discordare. ¶ Item no. † quod in arbitrio non receditur a persona. vt dixi plene in l. si quis arbitratu. j. de verbo. obliga. sed po. ie quod habitasti in domo mea: ille assumptꝰ arbitrari non vult quid faciam ego vt habeam pensionem? Cogita ⁊c.

Qui fundum. Si emptor repellit conductorem venditor tenetur ei ad interesse. hoc dicit.

Si vicino. Si habitatio incommodatur. licet inquilino recedere et ad pensionem pro rata tenetur. h. d. ste. §. ⁊c.

Conductor. Conductor fundi tenet omnia facere que fm̄ consuetudinem locorum requiruntur ⁊c.

¶ Eminentes a cuitatibus gabellas si facto ipsarū guerra superueniat debet fieri remissio. et idem cum ciues vendunt mercantias si propter eorum inimicitias ementes spoliantur.

Culpe autem. Damnum quod quis patitur ab inimicis. pprijs sul culpa pari intelligitur. hoc dicit. quod not. quia plures habui de facto. facit. l. penulti. infra solu. matri. hoc intelligit gloss. siue inimicitias habuerit sua culpa siue non. quod not. ¶ Et per istum paragraphū dico. quod illi qui emunt a ciuitate pedagia gabellas et similia quod si eorum exactio impeditur propter guerram factam ipsi ciuitati ab inimicis ciuitatis propter quam non possunt exigere vecturam et gabellam quod debet eis remitti a ciuitate. de quo dixi in. l. cotē. §. fi. j. de pub. et hoc intellige si inimicis propijs. secus ab inimicis vicini sui. et ita consului cum quidam mercator vendiderat mercantias: ⁊ postea exercitu veniente capte fuerunt ille mercantie: quod si equidem mercātie fuerunt capte ab inimicis propijs venditoris tunc periculum est suum: vt hic nota. Si vero alias fuisset facta dicta derobatio tūc venditor de casu fortuito non sua culpa veniente nō tenetur. vt. l. si ea res. ē. de actio. empti.

1 ¶ Remissio quod fiat quando damnum est intolerabile.
2 Quod colonus per casum inopinatum superlucratus est pensio augetur ⁊ quando. ⁊ nu. 8.
3 Inter colonum partiarium ⁊ dominum q̄ non sit p pue locatio sed societas: ⁊ nume. 9. vbi an transeat ad heredes.
4 Damnū intolerabile propter quod fit remissio mercedis quod dicatur.
5 Estimatio fructuum quando fit remissio non debet fieri fm̄ tempus quo recolliguntur: sed a tempore celebrati contractus.
6 Colono quando fiat remissio mercedis.
7 Si fit venditio. ℞. corbis frumenti quod nascitur in

S i merces. [a] Si cōmittitur merces arbitrio ⁊certe personē non valet. idem si certe que noluerit arbitrari vel non potuerit. hoc dicit. ¶ Ro. qō † si locau[b] tibi arbitrio eius quem eligemus non valet quia possemus in eligendo dissentire vel discordare. Sed si in arbitriū duorum eligendorum. vnum per me: alium per te: quod valet: quia in hoc nō possemus discordare. ¶ Item no. † quod in arbitrio non receditur a persona. vt dixi plene in l. si quis arbitratu. j. de verbo. obliga. sed po. ie quod habitasti in domo mea: ille assumptꝰ arbitrari non vult quid faciam ego vt habeam pensionem? Cogita ⁊c.

Qui fundum. Si emptor repellit conductorem venditor tenetur ei ad interesse. hoc dicit.

Si vicino. Si habitatio incommodatur. licet inquilino recedere et ad pensionem pro rata tenetur. h. d. ste. §. ⁊c.

Conductor. Conductor fundi tenet omnia facere que fm̄ consuetudinem locorum requiruntur ⁊c.

¶ Eminentes a cuitatibus gabellas si facto ipsarū guerra superueniat debet fieri remissio. et idem cum ciues vendunt mercantias si propter eorum inimicitias ementes spoliantur.

Culpe autem. Damnum quod quis patitur ab inimicis. pprijs sul culpa pari intelligitur. hoc dicit. quod not. quia plures habui de facto. facit. l. penulti. infra solu. matri. hoc intelligit gloss. siue inimicitias habuerit sua culpa siue non. quod not. ¶ Et per istum paragraphū dico. quod illi qui emunt a ciuitate pedagia gabellas et similia quod si eorum exactio impeditur propter guerram factam ipsi ciuitati ab inimicis ciuitatis propter quam non possunt exigere vecturam et gabellam quod debet eis remitti a ciuitate. de quo dixi in. l. cotē. §. fi. j. de pub. et hoc intellige si inimicis propijs. secus ab inimicis vicini sui. et ita consului cum quidam mercator vendiderat mercantias: ⁊ postea exercitu veniente capte fuerunt ille mercantie: quod si equidem mercātie fuerunt capte ab inimicis propijs venditoris tunc periculum est suum: vt hic nota. Si vero alias fuisset facta dicta derobatio tūc venditor de casu fortuito non sua culpa veniente nō tenetur. vt. l. si ea res. ē. de actio. empti.

¶ Si merces. in princip. huius legis ⁊c. ⁊ doctrina huius legis. in princip. limita in casu. l. si fundus. §. fina. j. de pigno. et que ibi habentur in princip. gloss. ⁊ in hoc ista gloss. est singula. secundum Imo. in dicta l. ij. §. idem si in facto. de verborum obligatio: et ibi omnino vide. ⁊ p docto. in. l. penulti. in pn̄cipio. j. soluto matrimo. in pn̄cipio. eo. ⁊ ad hāc gl. vide ea q̄ habentur in. l. penul. in puncip. ff. solu. matrimo. ⁊ in l. cotem. §. qui maximos. ff. de pub. ⁊ qō no. Bal. in. l. si ea lege. C. de vsu. adde Bar. in. d. l. penul. in pun. solu. mat. Bal. in. l. ij. §. si in falso. ff. de verbo. obli. ⁊ adde Joan. de Imo. Raph. cu. Pau de ca. in. d. l. penul. in prin. ⁊ Joan. de Imo. ⁊ Ro. in. d. l. ij. §. item si in facto. de verb. obli. Rapha. Fulg. et Salicet. hic ⁊c. Adde quid si arbitrio alterius contrahentium non expresso aliquo pretio fiat locatio. vide Ro. consi. cclvij. ⁊ de famulo qui iuit cum domino nullo pretio cōstituto. vide Federi. consi. xviij.

Andreas Pomate.

¶ Si merces. Vide Ro. consi. clvij. in. ij. dubio. Imol. cōsi. xxij. vide Bar. in materia in cōsi. clxj. vbi declarat quomodo intelligitur nolle arbitrari.

¶ Locau. Sed si vendo vel loco p iusto pretio nullo apposito declaratore vel apposito: sed mortuo: quid fiendum? vide singulariter Bal. in. l. et si contractus C. de fide instrumen.

¶ Arbitrio. Decide ex no. per Bal. in. l. ⁊ si contractus. C. de fide instru. in versi. modo hic quero.

Andreas Pomate.

¶ Sui culpa. Declara vt per Alex. consi. xx. colū. fi. volumi. v.

Andreas Pomate.

¶ Inimicis. Vide Aretinum consilio. cxl. et Sozi. lxxxviij.

¶ Alis maior. In principio ⁊c. ad materiam vide Barto. in. l. cum in plures. in princi. j. eodem titu. in eodem puncipio ⁊c. tene menti quod si multum fuerit superlucratus colonꝰ ex casu inopinato debet augeri pensio. idem voluit alia gloss. in. l. legem. C. eodem. in versicu. oportet. secus si paudentia aut astutia: quia propter maximum lucrum taliter pueniens fiscus non potest petere salarium primo deductum augeri. l. moschio. §. fina. j. de iure fisci. vbi ter. alius etiam effectꝰ sequitur propter excessum lucri. de quo in casu. l. cotem. §. qui maximos. de public. vbi est casus singularis et Canont. in. c. propter. extra eodem. et vide infra.

Andreas Pomate. ¶ Alis maior. In materia hu-

tus.§.vide Alexandrum consilio.cxliij.in.j.et.ij.columna.in primo volumine.Bartol.consilio.clxxxvj. Ana.consilio.lxxiiij.et ibi addit.et que posui ad bartol.in lege licet.C.loca.et Areti.consilio.cccxj.maxime in penultima columna.

a ¶Colonus ibi ⁊ ille potest operas et ad hoc vide Jnno.i cē.in.c.tua nobis.de decimis q̄ quādo aliq̄s dat terram alicui colendā ad tertium vl ⁊ quartū nūc a quid colonus debeat ꝗ ducere se mē vel als b expēsas nisi specialē pactum fiat: per istum textum videtur decidi id qd facit.quod nota.Barto.in lege fructus.solu.matri.⁊ vide.j.eodem.§.in fine.

Andreas Pontate.¶Colonum.vide Alexan.in.l.pascenda.C.de pac.

b ¶Fundus.vide institu.de act.§.seruiana.et vide.j.eo.in fine.

c ¶Dicunt.not.quando dicatur sterilitas vel exiguitas vel damnum intolerabile per quod fiat remissio mercedis.vide gloss.Barto.et docto.in.l.licet.C.eodem.et in.l.si vno.§.vbicūq̄.§.eodem.et quod not. Barto.in lege cotem.§.qui maximos.in.q.iiij.de publi.et adde quod ista licet non habeant locum in emphyteota habent tamen locum in cōductore ad magnum tempus secundum Baldum in.l.j.in.iij.colū. C.de iure emphyteo.et adde etiā q̄ dominus Abb. in.c.propter sterilitatem. extra eodem in proposito tenet contra opinio.Bartol. hic per illum textum in dicto.c.propter.⁊ dicit quod opinio Barto.in.l.licet C.eodem.post Lyn.ibi melior est Joan.andre. in dicto.c.propter.dicit quod intelligatur quando recolligitur tantum tertia pars solu.et Bald.in dicta.l.licet: ponit duas opiniones.et ibi vide in.iij. questio. d quid iuris in pedagio quod non potuit percipi propter pestem adde not.per Bartol.in.l.cotem.§.qui maximos in.iiij.questio.de pub.et vide etiam gloss. in capitu.propter.adde que dicatur sterilitas et que damna teneatur reficere locator: conductor ob vim maiorem vel incursus hostium: Baldū consi.cclx. et quando propter pestem ementibus pedagia ⁊ gabellas sit facenda remissio.vide pulchre pe.de anch. consilio.cccciij.et an per incursum hostium vide Ro. consilio.cccxxxiij.

Andreas Pomate.

d ¶Dicam. Vide Areti.consilio.lv.Alexan.consilio vj.in.ij.colum.in.ij.volumi.⁊ consil.xxviij.in.ij.colū. in.iiij.volu.

catur certa mercede consistente in pecunia: ⁊ est proprie locatio.aut fundus locatur ad partem fructuū et est societas.nam dñs ponit terram et, alius operas in querendis fructibus. aut conceditur ad mercedem certam non in pecunia: sed in vino: frumento et oleo tunc est quidam contractus innominatus q̄ equiparatur locationi.et tunc si verbum locationis apponeretur in libello non reprobarem libellum: licet non sit proprie locatio.vt.C.eodem.l.si olei. ¶Pro declaratione ꝗ presentis.§.quero quod dicatur damnum intolerabile propter quod fiat remissio mercedis.Blo.§.eodem.l.ex conducto.§.fi.dicit quod tūc cum non colligitur semē.et ita videtur dicere in tex. in.d.§.fina.ibi supra damnum amissi seminis. alij dicunt standum esse opinioni vulgi. Jacob.de aret.⁊ Ly.refert in.l.licet.C.eo.dicit quod tunc videtur sterilitas quando conductor est deceptus vltra dimidiam iusti pretij.ar.l.ij.C.de rescin.ven.pro qua opinione videtur casus ibi. Intolerabile enim dicitur quod est vltra dimidiam iusti pretij.vt.d.l.secunda. Sed hoc videtur contra casum in.l.si vno.§.cū quidam.§.eo.vbi fructuum paucitas remissionem non inducit. Preterea vt dictum est in.l.ij. C.eo.contractus locationis ⁊ cōductionis procedit eisdem regulis quib⁹ contractus emptionis ⁊ venditionis. Sed si ego emerem aliquam rem sub conditione et illa pendente conditione efficiatur valde deterior tota esset ad periculum emptoris.vt.l.necessario.§.qd si pendente.§.de peri.⁊ commo.rei vendi. ¶Etiam enim quis sit deceptus vltra dimidiā iusti pretij: vel non: debet inspici tempus initi contractus.vt.l.si voluntate.C.de rescin.ven.sed hic tempore conductionis non fuit deceptus.sed postea causa superuenente. ergo ista opinio non est vera.dicendum est ergo aliter.vos scitis qd si fructus futuri venduntur: nō nascuntur pretium non debetur: vt.l.nec emptio.§. de contrahen.empt.ita in proposito ille qui cōducit fundum sub certa pecunia quodāmodo videtur emere fructus et tunc si non percipiuntur non debet pensio.tunc autem dicuntur fructus non percepti quando nihil superest deducta impensa.vt.l.fructus.j.solu.matrimo.et tunc dicitur sterilitas.quia nihil percipitur.ita loquitur.l.ex conducto.§. fi.et.l.si vno.§. fi.§.eo.et istud est damnum intolerabile de quo loquitur hic.dico tamen estimationem fructuum fieri non scōm id quod est tempore quo recolliguntur sed a tempore celebrati contractus per dictam.l.si voluntate.et apparebit ex his que infra dicam.

¶Quero ꝗ ergo quando debet fieri colono remissio mercedis: Respondeo quandoq̄ allegat fructuum sterilitatem hoc est quod nil superest deductis expēsis: et tunc debet fieri remissio mercedis: vt hic.et.l. ex conducto.§.fina.supra eodem.et.l.licet.C.eodem. fallit si aliter actum sit.l.si quis fundum. in princip. supra eodem.fallit si culpa conductoris hoc accideret.vt supra.§.proxi.fallit si colonus culturam deseruit.vt.l.ex conducto.§.fina.supra eodem.et.l.proxima.§.si domus. Item fallit si vbertas vnius anni potest compensari cum sterilitate alterius anni.vt lege si vno.in princip.supra eodem. Quandoq̄ colonus allegat fundi casmositatem hoc est qd casmate periit.et tunc idem quod debet fieri remissio pro

rata.vt

a rata.vt.l.ex cōducto.a supra eodem.ratio quia nō potest prestare colono.vt ei vti fruti liceat vt hic dicitur. ratio rationis apparet ex his que dixi in.l.si vno.§. item cum quidam.quādoq̄ colonus allegat fructuū vilitatem.vt puta distributi sunt et collecti fructus sed fuit multum vilis puta frumentum male granatum et similia.et tunc nō debet ei fieri remissio. vt.l. ex conducto.§.j.versicu.si qua tamen vitia.§.eo.ratio qi fructus sunt recollecti.vnde posito q̄ esset facta vendito fructuum: superest res in qua consistit venditio.vt.l.nec emptio.§.de contrahen.emp.et vilitas ista non debet attendi: quia hec deceptio non fuit tē pore existente cōditionis.vt.l.necessario.§.qd si pēdente.de pericu.et commo.rei vendi. eodem modo in isto conductore quia vadit eisdem regulis. quandoq̄ colonus allegat fructuum paucitatem seu exiguitatē qr bene sunt recollecti aliqui fructus: sed deductis expensis modicum superest et non debet et fieri remissio: vt.l.si vno.§.cum quidam.§.eo. ratio quia aliqui fructus sunt.vt.§.proxime dixi.sed hic in b statur.b si ego vendo decem corbes frumenti quod 7 nascitur in tali fundo si minus nascitur in eo fūdo fit remissio pro rata.vt.l.si debitor.§.verosimile. supra de contrahen.emp.ergo fiat remissio pro parte.So. c ibi loquitur quando fructus futuri fuerunt venditi expressa certa mensura.et ideo si minus colligitur pro rata fit remissio.quia non prestatur quod conuenit. hic vero fructus venditi videntur simpliciter. vnde qualiscunq̄ fructus licet modicus percipiatur datur e hic quod conuenit.quandoq̄ conductor allegat dāmum contingens in fructibus postea perceptis. quia fuerunt sibi accepti vi hostium vel predonum. et tūc non debet fieri remissio: quia eo tempore quo fuerūt recollecti fructus contractus fuit perfectus ex parte locatoris.vnde damnum postea contingens debet esse conductoris sicut in re empta.vt lege damnum. C.eodem si recte intelligatur: quia ibi contingit dāmum in re conductoris non in fructibus.et dii tuctio quam gloss.ibi facit quod aut damnum contingit vi diuina aut vi humana nō est vera: quia idem siue diuina siue humana siue culpa conductoris.vt lege ex conducto.§.primo.ibi incursu hostium.§.e.et hic dū dicit simpliciter vis maior ex parte conductoris. ¶Ad d cedamus quid ex parte locatoris an si cōductor multum lucratur: an pēsio debeat augeri.glossa magna e dicit est facta super hoc. Breuiter dicas: ꝗ aut lucratur multum colonus ex eo quod fructus multo plus valent: et tunc non augetur pensio propter istam causam: sicut non minuitur propter vilitatem: quia eadem debet esse ratio lucri et damni. Si vero multuꝫ lucratur propter fructuum abundantiam: et tunc stādum est huic gloss. aut propter diligentiam coloni: et non augetur: aut non sed casu fortuito: vt si locauit ibi molendinum: et alia molendina multum sunt destructa impetu aquoso: ita quod lucratur multo plus: tunc debet fieri augmentum pēsionis. casus est hic.

f ¶Ultimo not. ꝗ hic similitudines istas: quia inter dominum et colonum partiarium dicitur contrahi d societas: et ideo agendum est actione pro socio⁹ non ex locato et conductor: et sic facit in argumentum ad questionem quod talis contractus non transit ad he e redem coloni⁹ sicut nec societas: et quod potest fini-

a ¶L.ex conducto.Vide Bald.in lege licet. in verſ. sed quero conduxi.C.e.adde Barto.in lege si vno.§. vbicunq̄.supra eodem.sed quid si fundus naturaliter non est fructiferus dic quod per hoc non fit remissio secundum Bald.in lege licet.C.eodem.et ibi vide eum

ri talis contractus ex omnibus casibus ex quibus finitur societas. vt lege.iiij.§.finali.cum lege sequen. supra pro socio.sed si locatur ad pecuniam quid in colono partiario.⁊ qd si vitiū terre vl reiv̄ dite. vide

quod le.et no.in.c.propter.extra eodem.

b ¶Sed hic instatur. Vide Bartol.in lege cotem.§. qui maximos.in.iiij.q.de pu.et Bald.in lege licet.in v.q.C.eodem.

c ¶Ex parte.si multum fuerit superlucratus colonus an dz augeri pēsio.vide.§.in prin.et qd ibi.dixi.⁊ qd no.Bartol.in lege diuortio.paragrapho impendia. solu.matri.et vide nota.in.l.si quos.et in lege ea que. C.de alluui.et palu.et quid in emphyteota.vide glo. et Bald.in lege prima.C.de iure emphy.⁊ hic adde glo.in.c.quanto.de censi.

¶Actione pro socio.Sed quod sit agēdum presertim verbis non pro socio.probat tex.in.§.si quis seruum.hic allegatus.et tenet Bald.in lege certi.in tertia questione.C.eodem.⁊ adde Bar.in lege si apes. §.j.ff.de furtis.

¶Coloni.Bald.contra in lege prima.in.iij.colum. C.de fruc.et lit.expen.pro quo lex viam.C.loca.⁊ bal. in lege certi.C.eodem.in.iiij.q.sed cum Bar.hic simpliciter transit Ludoui.in lege si filio.§.finali.infra fol.matri.et Pau.de cast.et sequitur Abb.in.c.propter.extra eodem.et ibi vide gloss.et per hoc limitatur quod dicit Barto.in lege si filio.§.finali.fol.matrimo.nunquid successor vniuersalis teneatur stare colono.et idem tenet hic Pau.de castro.et no.ibi licet contrarium sentiat in.l.certi.in iiij.q.C.loca.et in lege prima.C.de fru.et li.expensis.et adde Bartol. hic vide insti.de act.§.item seruiana.et vide qd no. glo.et docto.maxime Bal.in lege si pascenda.C.de pact.et an colonus partiarius teneatur suis expensis: et gabellis portare partem domino.vide Bald. in lege acceptam.C.de vsuris.in.xv.q.et dū dicit hic agi pro socio dic quod imo vt dictur debere agi prescriptis verbis in.§.si quis seruum.hic allegato.et tenet Bald.in lege certi.in.iij.q.C.eodem.adde Bart. in.l.si apes.§.j.ff.de fur.et sic intēdit dicit hic Bar. quod colonus partiarius equiparatur socio. Adde quod differt tamen in duobus secundum Bal.in.l.j. in.iij.col.C.de fru.et lit.expēsis.et in.l.certi.in.ij.q.C. eo.et ibi etiam an bona sint tacite hypothecata.adde quod non proprie dicitur colonus.vt not. gloss.in l.diuortio.§.item si merces.in ver.sequeretur.j.soluto in.matrimo.et dum Barto.hic dicit quod non transit talis contractus ad heredem coloni.Adde bald. contra in lege prima.in.iij.colum.C.de fruct.et lit.expen.pro quo.l.viam.C.loca.et bal.in lege certi.in.iij. q.C.eodem.sed cum bart.hic simpliciter transit Ludoui.in lege si filio.§.finali.solu.matrimo.idem pau. hic.et sequitur Abb.in.c.propter.extra eodem.et ibi vide gloss.Adde quid si pactum locatoris secundū

quod conductor nihil debeat soluere alicui persone
in tenebitur soluere gabellam fisco. vide Bald. con-
silio. cxvj. iij. lib. Et dum dicitur in apostilla quod in
ter partiarium et dominum videtur contracta socie
tas. adde secundum Roma. illud verum in fructib?
collect. nõ
autem pen
dentib? vt
eius cõsil.
cccix.

a ¶ Contra
ctus innõ-
minat? do
vt facias.
adde. ff. eo.
§. in princ.
et glo. in le
ge except.
C. eo.

Andreas Pomate.

b ¶ Secun
dum Azo.
vide Lorse. singu. in
verbo simi
li fieri. Fel.
in. c. trãsla-
to. in. v. co.
de constit.
& ibi adde
ad Panor. in additio. que incipit pro cõcordia.

c ¶ Ne incidãt in falsũ. Vide do. Ant. in. c. trãslato de
ofti. Bar. in. l. si plures. j. de inru. gl. in. cle. j. j. de ap-
pel. facit q̃ voluit gl. in. c. cãm q̃ in fi. glo. qui filij sint
legi. z in. c. cũ vintoniẽsis. de electo. in glo. iij. vl. iiij.
q̃loqtur de prioritate et posterioritate. Do. de ferõ
Semi. in. c. j. de cõsti. in. vj. gl. z ibi do. Ant. in clem. j.
de appel. et facit glos. in. c. bone. de elec. Imo. et do.
Abb. in. c. trãslato. qui tenẽt cũ do. Anto.

d Andre. Poma. ¶ Scõo op. vide 10. consil. xlvij.
et Alex. cxxij. vol. v. col. ij.

e ¶ Hoc est singulare. Idẽ bal. in. l. ij. C. e. sed Bal. in
l. interesse. sentit contrarium. et ibi dicit idem: scilicet
quod prior locator in tempore preferatur contra cõ-
ductorem. et dicit etiam Bal. in. l. emptorẽ. in. ij. col.
C. loc. q̃ secundus colonus tenetur stare priori quo
prior in tempore prefertur. et ad id. quod hic singula
re dicit esse barto. vide Joan. and. in regula contra-
ctus in mercu. zc.

f ¶ Habitatores. In princ. vide quod dixi post bar.
in lege si vno. §. idem cum quidam supra eodem. sed
quid si dominus ponit meretrices in domo quã mi-
hi locauit vel si mihi inquilino occurrit necessitas ha
bendi maiorem domum quia volo. ducere vxorem
an possim migrare. vide bald. in lege adẽ. ad finem.
et in. l. iij. C. eo. tt.

Andr. Poma. ¶ Habitatores. Vide quid per eam
consuluerit Pet. de anch. cõsi. ix.

g ¶ Itẽ. Et ad gl. hic que dicit nisi iusta causa inesset
tẽpore cõtractus. Vide bal. in. l. si ea lege. C. de vsu. z
ad de in simili glo. et doc. in. l. edẽ. C. eo.

2 Inter creditores chirographarios quãdo inspicia-
tur prioritas temporis.

Noperis. Opponitur et videt q̃ sibiipsi cõtradicat in eo
quod dicit simul: et postea dicit prior. Si,
soluit duobus modis et q̃libet est bona.

¶ No. tamen secundum Azo. [b] secundam solutionẽ
q̃ simul dicitur fieri quod fit eadem die: q̃ est vti-
le ad defendendum testes ne incidãt in falsum [c] si di
cissent simul aliquid factum: et apparet de prioritate
et posterioritate eadem tamen die. ¶ Secũdo op. [a]
quod inter creditores chirographarios nõ inspicit
prioritas tẽporis: nec etiam in priuilegijs competentib?
in actionibus personalibus. vt lege priuilegia. de pri-
uile. credi. Solu. dicit glo. istud est verum in obligã-
tione quantitatis. hic vero quando est in obligatiõe
factum coherens persone: tũc enim ille prefertur cui
est promissum prius: et hoc est singulare [e] hic. ¶ Itẽ
oppo. in obligatione operarum post moram succe-
dit obligatio ad interesse. vt lege i stipulationib? §.
operarum: et. l. stipulationes non diuidũtur. infra de
verbo. obliga. et sic ista videtur obligatio quantita-
tis. Solu. intellige istam legem quãdo agitur ad dic-
tas operas: sed si ageretur ad interesse fateor con-
trarium. ita dicit glo. in fine. in hypothecaria nõ est
dubium quod ille prefertur qui est prior tempore. vt
in. c. qui prior. extra de regulis iuris. libro sexto. et in
fra qui po. in pigno. ha. per totum maxime in lege
qui prior zc.

Habitatores. [f] Modica incom-
moditas conduc-
toris non inducit remissionem mercedis.
hoc dicit.

Item interrogatus. Just? timor fa-
cit vt fiat merce
dis remissio licet non sit secutum periculum: secus in
timore iniusto vel si inde non recesserit. hoc dicit iste
§. quem no. zc.

An qui habet aduocatum gratis possit petere
salarium.

Quod si domus. Versicu. Et si
locator. ¶ Iste
ver. in eo quod dicit prestandum quantum
prestatur in secunda conductione. intelli-
ge si locator fuit in culpa: alias vero ad solam restitu
tionem mercedis. vt lege si insulam. et lege si fundũ
et. l. hec distinctio: infra eodem. ¶ Ultimo ¶ not. finẽ
huius legis: quia facit ad questionẽ si euicta est res
aduocato: ita quod potest petere interesse et impen-
sam: vtrum imputabit sibi salarium istum propium.
¶ Item si aliquis habuit aduocatum gratis in que
stione sua. facit iste. §. quod potest petere salariũ ad
uocati. quod no. dixi plene in lege si stipulatus. infra
de fideiusso. zc.

In lege. Verbum ne siue neue im-
porat ne quis faciat et q̃d
curet ne per alium fiat. hoc dicit. ¶ Opp.
istud pactum obscurum debet interpreta-
ri contra proferentem. hic autem interpretatur pro
eo. ergo zc. Solut: glos. duobus modis: vt habes
in ead. tu dic quod lex veteribus. supra de pactis:
loquitur in pactione obscura et ambigua. hec in

pactione certa z clara. Ista enim interpretatio que a
fit hic est propria significatio cui stare debemus in
dubio. vt. l. non aliter. j. de lega. iij. Sed quando ver-
bum seu oratio habet plures significationes: tunc lo
quitur. l. contraria zc.

a **Di insulam.** [a] Refectio necesse
saria que impe-
dit habitationem conductoris inducit
remissionem mercedis pro rata non ne
cessaria obligat locatorẽ ad interesse.
hoc dicit.

Edilis. Conductori fit remissio mercedis pro
rata temporis qua re frui non põt etiã
si alteri gratis concessit. h. d. z sic supplet precedẽ-
tem casum qui loquitur quando conductor concessit
alteri non gratis zc.

1 Ronchino conducto non licet imponere vali-
siam.

b **Qui mulas.** [b] Qui animal conductũ one
rat pondere grauiori hac a
ctione tenetur. hoc dicit. ¶ Not. casum ¶ contra eum
qui imponit valisiam roncino conducto ad vecturaz
cum solum locatur ad portandũ pondus hominis
et cetera.

1 Quando videatur actum quod ante opus per
factum debeatur tota merces.

Quidem. Pensio que prestatur ad mensu
ram tantum pro rata operis fa-
c cta peti potest. h. d. ¶ Oppo. pensio non debetur [c]
locatori donec contractum in totum impleat ex par
te sua. vt. §. eod. l. sed addes. §. si quis. z not. C. eod. l.
1 edem. Ñideo quandoq̃ ¶ pretium constitutum est
in pedes singulariter. z tunc videntur tot locationes
quot sunt pedes. ideo potest mẽ furari illud quod est
factum etiã si non est opus perfectum: vt hic. secus si
in totum opus esset locatum vna mercede. quod in
telligitur verum nisi consuetudine vel qualitate per
d sone aliud presumatur. [d] quid enim si tu conducetes
operas alicui? pauperis hois. vt faceret tibi domũ g
magnam z sumptuosam quam certuz est sibi nõ pos
se facere nisi minutatim des sibi pecuniam: certe vi-
detur actum vt etiam ante opus perfectuz sibi pecu
niam minutatim prebeas. arg. §. manda. l. si vero nõ
remunerandi. §. fi. cũ. l. seq. z. j. de regul. iur. l. semper 2
in stipulationibus. z quod ibi not. item si esset cõstitu
do. vt. l. quod si nolit. §. quia assidua. j. de edil. edi.
facit ad hec. l. excepto. C. eod. z quod not. per gloss. z
doc. in. l. ij. C. eo. zc.

e **Colonus.** [e] Exceptio violentie intelligitur de
ea que infertur ab extraneo non de
ea que a se vel a suis infertur. h. d.

1 Actio oneris aduersi quod fit propium nomẽ
actionis.

2 Quod hec actio hodie locum non habeat.

In nauc. Actio oneris aduersi
non habet locum in re f
que remanet locatoris z cũ actione alia
non concurrit. item debitor quantitatis
respectu certe speciei liberatur si illa spe
cies casu interijt. h. d. Primo ponit thema et questio g
nem. Secundo ponit quedam argumẽta facientia ad

¶ Qui insulã. Vide glo. no. z q̃d ibi Bar. in. l. si duo.
§. cum inquilinus. ff. vti posst. in ver. testart. in fi. z que
dixi in. l. eodem. C. eo. post Bar.

Andre. Poma. ¶ Qui mulas. Vide Lor. in. iij.
singu. in verbo omnis.

determinationem q̃nis. Tertio de-
terminat q̃nem. secunda ibi: respon-
dit. tertia ibi: Sm que. In tex. ibi nõ vi
deretur onus esse aduersum. vijsicli-
cet detur actio oneris aduersi que lo
cum hz vbi pringit casus in re que re-
manet locatoris z hoc sequitur dum
dicit quippe q̃d naute fuisset: quasi di
cat ista hz locum quãdo remanet res
locatoris ibi oneris aduersi. quasi di
cat hic oneris aduersi cũ alia non cõ-
currit. sed si ita datum esset. ¶ Opp.
q̃ ista. l. sibi contradicat nam cum in
principio dicat q̃ reddat de cõi. post
ea dicat quod frumentum est fauphe
li. Glo. soluit pluribus modis. tene vl
timam solutionẽ dñi dicit de cõi hoc
est de cõiter dato [f]. ¶ Itẽ opp. ad fi.
l. videtur q̃d fauphel? teneatur de ca d
su fortuito. vt. l. incendiũ. C. si cer. pet.
Solu. hic tenebatur in genere respectu
certe speciei hoc est illius frumẽti q̃d
erat in nau: merito illa specie peremp-
ta liberatur. vt hic. z. l. titie textores
§. fi. j. de lega. j. z. l. quidam. §. antepe-
nul. eo. tit. de noxa. l. pe. et. l. j. de iure
emphy. vel dic q̃d tenebatur in gene-e
re subalterno. debebat enim dare de
hoc q̃d in nau erat. vnde toto illo ge
nere perempto liberatur. in. l. contra-
ria tenebatur i genere generalissimo
q̃d nõ potest perire. vt. l. in ratione. §.
incerte. ad leg. fal. [g] ¶ Querit ¶ vtrũ
nomẽ actionis oneris aduersi sit pro
prium nomen actionis. Si, hic disputa
tat. finaliter determinat q̃ sic z bene.
et Jo. in arbore facit huic actioni spe
cialem titulum. ¶ Sed quero ¶ vtrũ 2
hec actio hodie locum habeat. gloss.
super verbo superuacuum: determi-
nat q̃ non et bene sed semper habet
locum actio ex locato. ergo effectus
huius actionis hodie est sublatus q̃
habet locum actio ex locato: et licet
Joan. in arbore oneret istã actionem
non tamen pũctuauit eam nec suam
naturam seu materiam posuit: quasi
sentiret q̃d hodie locum nõ haberet.

c ¶ Pensio
nõ debet.
quando lo
cator posit
petere
mercedem
operarum.
vide gloss.
et doct. in
l. ij. C. eod.
et late bar
to. in. l. j. §.
diuus. ver
sic. vltero
quero. ff. ỏ
vari. et extra
or. cog.

Andreas Pomate.

¶ Presumatur. Vide Alexã. in. l. diem
functo. in
iij. colum.
ff. de offic.
asses.

¶ Colonus. Nota
singu. z vi-
de q̃d dixi
post Bar:
in. l. iij. §.
questiũ. §.
si qs caur.
vide ramẽ
l. si tibi do-
miũ. i prin.
j. eo. et q̃d
ibi nota. et
q̃d ibi dixi
post Bar.

Andreas Pomate.

¶ Colon? Vide Ro.
sing. cccix.
et ana. con
sil. lxxiiij. z
ibi addi.

Andr. po.

¶ Cõmuniter dato. Vide Alex. in. l. quod te. z ibi p
moder. ff. si certum peta. Are. in. l. titie textores. §. fi.
ff. de legatis. j. et Alexan. in. l. si ex legati causa. ff. de
verbo. obliga.

Andre. Poma. ¶ Ad. l. fale. Idem tenet Jal. in
§. actionem. in. iiij. col. in fi. de actio.

a ☞ Andre. Doma. ¶ Qui fundum. Limita vt per Alex. consi. cxviij. col. pe. vol. v.

b ¶ Pōt repelli. Adde Barto. in. d. l. emptorē. in. d. l. si filio. in fi. ⁊ qd̄ ibi dixi post Bar. ⁊ per Bald. in. l. §. quod autem ait prætor. de superficie.

☞ Andreas Domate.

c ¶ Legato. Vide Alexand. moder. in l. filio. §. final. hic alleg. ff. fol. matrimo.

d ¶ Venio ad secundam. not. q̄ colonus nō tenetur stare in cōductione re in aliū trāslata quod limita vt hic p Bar. tot. Item limita nisi pactum factus fuerit inter emptorem et venditorē q̄ pensiones debeantur emptori. vt est ter. in. l. in fulā. in p̄ncip. ⁊ ibi not. Bar. j. eo. et ibi dixi.

e ¶ Si fundus. in prin. huius l. ⁊c. vide ad intellectū huius l. Bald. in. l. j. in. viij. col. in ver. vj. oppo. C. de senten. que pro eo quod interest. ⁊ vide que dixi post Imo. in. l. si filio. §. final. j. solu. matri. ⁊ ibi tam. tex. pro singulari alleg. Ludo. in. l. si quis arbitratu. circa vltimam col. de verbo. obliga. Adde eundē Ro. cōsi. clxxvij. Bal. consi. ccxvj. iij. lib.

☞ Andre. Doma. ¶ Si fundus. Vide per istū ter. quid dicat Bal. in. l. diuortio. in princ. vbi per Jaso. col. xiij. ff. solu. matri. ⁊ vide Imo. consi. lxxxiij. in vl. tt. colum. Roma. sing. cccxxxvj. ⁊ plene Sozi. consi. lxxxxvij. ⁊c.

¶ Ultimo no. illā distinctionē q̄ rex locatarū vno sunt genera. s. q̄ redda tur idem vel tantundem. vt in princ. huius l. ⁊c. ⁊ tene menti ⁊c.

☞ Cōductor ad decē annos. qd̄ ōr habere ius in re. ⁊ nō pōt expelli p sin gularem successorem. idez qñ locator obligauit omnia sua bona.

¶ Consilium quod conductor nō expellatur de locatione etiam si bona vendantur.

¶ Cautela vt colonus cogatur stare in locatione.

Qui fundum. Successor singularis nō tenetur stare colono nec colonus ei. h. d. ¶ Istud qd̄ hic dicit in plures annos; intellige in paucioes ⁊. nam † ff. in decē annos. tūc cōductori quereretur vtile dñium. vt. l. j. C. si a gervectig. vel emphy. petatur. ⁊. l. §. de superfi. ⁊ sic haberet ius in re. vnde nō pōt repelli ab ipso emptore vl legatario. ⁊ idem videtur qñ de locatione est factum instrumentum. ⁊ dñs obligauit cōductori omnia. bona sua predicta observat; etunc enim. colonus potest dicere ego; sto in fundo isto iure pignoris ⁊ hypothece p̄ interesse meo; hypotheca aūt est ius reale. vt l. pignoris. j. de pigno. ⁊ sic transit ad quēcunq̄ successorē; tamen oportet. qd̄ cōductor antecēd̄ compellatur incipiat possidere seu detinere iure pignoris; nam. ex eo q̄ tenet iure cōductionis potest repelli. vt hic. ⁊. l. emptorē. C. eo. ⁊. l. nihil propōnitur. j. de lega. j. et ideo † est consilium. ⁊ iam feci fieri q̄ in instrumētō apponatur quod ex nunc colonus vel inquilinus detineat dictam rem iure pignoris vel hypothece pro obligatione predicta. materiam istam docto. ponunt in dicta. l. emptorem. ⁊ dixi in. l. si filio. §. fina. j. solu. mat.

¶ Venio ad secundam b partem. dicitur hic quod colonus non cogatur stare in conductione legatario vel emptori re vendita vel legata. istud videtur verum simpliciter non distinguendo vtrum conduxerat ad modicum tempus vel magnum: quia semper ex parte coloni vel inquilini actio est personalis que in singularem successorem non transit: et hoc procederet venditione vel legato simpliciter facto: sed si in instrumento † apponeretur prout consuetum est vendidit rem: et omne ius omnemq̄ actionem realem et personalem que competit in dicta re vel pro dicta re vel eius occasione faciens eum procuratorem in rem suam ⁊ cetera: tunc enim emptor posset agere quasi actione sibi cessa: ⁊ cessaret ratio hic posita: quia dicit quod heredis ⁊ cetera. interest enim. venditoris postquā cessit omnes actiones saluas esse: ita tenetur. vt. ē. de heredi. vel act. vendit. stho men.

Si fundus. c Si conductor fruitur non potest res absq̄ culpa locatoris fit et remisso mercedis pro rata: si locatoris culpa interueniat ad totale interesse tenetur. ¶ Nota distinctionem huius l. et aduerte ad. l. superior. ⁊ circa versiculum quinta. modus. ego dubito loquitur esse de eo qui locauit insulam fabricandam et insula corruit: nam si bene respicis iste qui appellatur locator proprie est conductor: ipse enim dat pecuniam et conducit operas alterius edificantis. vnde si solum corruit euenit casus. ex parte ipsius conductoris qui hic appellatur locator: et sic debet teneri ad totam mercedem. vt supra eodem. l. sed add. ex. §. cum quidam. dixi plene in. l. si vno. §. item cum quidam. supra eodem. Solu. intelligas hic q̄ ille qui debebat edificare insulam postq̄ solum corruit locauit operas suas alij: alias deberet habere totam mercedem. vt ē. eodem. l. sed addes. §. cum quidam. et. §. fi. ¶ Venio ad versu.

☞ Faciens. ⁊ fieri faciens an pariter teneantur.

Nam si vendideris. Oppo. post venditionem est emptoris. vt supra de pericul. et commo. rei ven. l. necessario. in principio. Solu. dicit gloss. fallit hic quando predium publicatur. tu dic vt. l. contraria. Adde idem oppo. de. l. lucius. j. de euict. Solu. ibi casus cōtingit post traditionem. hic ante. ¶ Venio ad versum. nam ⁊ si. et † nota bene ista verba q̄ pariter tenetur faciens ⁊ fieri faciens quando ipse prohibere potest. simile in. l. fluminum. §. q̄q̄. j. de dam. infec. ⁊ vide quod ibi no. sic debet intelligi. in illa stipulatione per te non fieri. j. de verbo. obli. facit. ē. e. l. qui insulam. §. j.

☞ Locatio facta ad colendū fundum in certa parte pro indiuiso quod teneat.

Dominus fundi pro certa parte pro indiuiso quod potest locare totum locando vtiliter.

Colonus quod non potest fundum ita extructuare vltimo anno: quod fructus anni sequentis extenuentur.

a **Cum fundum.** a Inter socios eiusdem rei sistit locatio alternis ānis habet locum actio ex locato et conducto: et etiam actio que ex cōmunione descendit. b hoc dicit. ¶ No. ex isto paragrapho † quod consistit locatio ad colendum fundum in certa parte pro indiuiso. ¶ Sed cōtra. quia opus non potest promitti fieri in certa parte pro indiuiso. vt lege stipulationes non diuiduntur infra de verborum obligationibus. ergo non potest locari pro certa parte pro indiuiso. Solu. istud esset verum nisi conductor haberet potestatem edificandi in alia parte: vel quia dominus vt hic: vel quia ab alio domino conduxerat eadem ratione. puto tamē quod ille qui est dominus pro certa parte pro indiuiso potest locare totum fundum si vtiliter faciat: qtale negotium pro parte expediri non potest. vt lege heredes. §. si vnus. supra fami. ercis. dixi in lege si cōmunes edes. supra de nego. gesto. ¶ Item not. c diligenter casum huius. §. contra conductores † qui in fine anni tra fundum extructuant quod fructus anni sequentis corrumpantur: quod nota: et tene menti ⁊ cetera.

☞ Quando quis suscipit in se periculum operis q̄ intelligatur quousq̄ opus approbetur.

Conductor roncini restituens eum domino et dominus eum vt sanum recepit: si erat vitium quod cōductor sit liberatus.

Si merces fundi prestatur ad mensurā q̄ periculum sit conductoris donec mensuretur.

Casus superueniens quando excuset locatorem operarum.

Quando dñs est in mora mensurandi opus: periculum spectat ad ipsum.

Qui suscipit in se periculum quod per hoc non teneatur de casu fortuito.

Pius. Qui suscipit in se periculum operis tenetur quo ad opus approbetur: et qui debet opus ad mensuram tenetur quo ad mensuretur. quod b intelligitur de periculo saltem culpa lenissima contingente. hoc dicit. ¶ Not. diligenter q̄ quando † quis suscipit in se periculum operis intelligitur quousq̄ approbetur. et istud facit quod si conductor roncini restituat eum domino et dominus recipit eum tanq̄ sanum: quod extunc conductor non teneatur. intellige si dominus sciuerit vitium: secus si in restitutione illa fuerit deceptus. et no. in lege tertia. paragrapho in hac supra. de tritu. et. l. eleganter. paragrapho non solum. supra de dolo. et per docto. in lege exhibitionis. C. ad exhibendum. eodem modo intelligitur hic. quod est verum si approbatione dominus fuerit deceptus. ¶ Secundo nota † quod e si merces est prestanda c ad mensuram periculum est conductoris donec mensuretur: sicut in venditione periculum est venditoris donec mensuretur: vt lege qd̄ sepe. paragrapho in ijs. supra de contrahen. empt. Sed contra hoc videtur quod si bene respicis. l. hāc hic appellatur locator impropie ille qui debet pecuniam. f. dñs. Conductor vero appellatur ille qui debet operas. propie ergo diceretur locator operarū suarum: sed sepe his vocabulis abutimur. vt lege ve 3 teres §. j. als est. l. idem est. ē. tit. j. hoc p̄misso † qñ aliquis locat operas suas casus superueniens excusat eum. et facit. qd̄ debeat habere integrā mercedē. vt. l. qui operas. j. eod. et periculum rei ad eū nullo modo spectat. Sol. hic non debebat operas simpliciter: sed ad certū opus habebatur respectus qd̄ debebat resultare ex operis. Si ergo opus corruit nullas operas prestitisse videtur: sicut si nauis perit. l. si vno. §. item cū quidā. ē. eo. igitur nihil debet habere 4 de mercede. ¶ Tertio not. † q̄ si dñs est in mora mensurandi vel approbādi opus: qd̄ tenetur: ideo sit cautus operarius vt hoc ptestetur. ¶ Quarto not. † casum expressum q̄ suscipere 5 in se periculū nō facit quē teneri de casu fortuito. vt gloss. hic dicit. de quo in l. sed ⁊ si quis. §. q̄stium. ē. si quis cau. dic vt ibi.

Si priusquā. No. ex a contrario sensu: q̄ casus superueniens non liberat a pena precedentis culpe: et sic sufficit ab initio interesse. vt lege qui autem. §. j. ē. si quis cau.

Qui operas. Locator operarū b habere mercedē totus tēporis si per eum nō stat idez in aduocato. hoc dicit. De materia vidistis plene in. l. si vno. §. cū quidam. ē. eodem.

Non solet. Glos. legit b istā legem duobus modis. ¶ Primo quod si dominus conduxerit rem suam quod sibi nō prendicetur, e de quo plene in. l. si rem aliquam. j. de acqui. pos. ¶ Sēdo modo legit qñ ds rem suam locat alicui: tunc non transfertur dominum. fallit in lege in naue supra eodem.

☞ Qui promisit custodiā q̄ teneat ad arctissimam diligentiam et nō de casu fortuito.

Qui mercedem. f Qui promisit custodiā tenetur de periculo et damno dato ab alio quod potuit p̄ custodia ⁊ reperari. ff. d. cū. l. se. ¶ Not. q̄ † qui promisit custodiā tenet ad arctissima diligentiā et non de casu fortuito sed de leuissima culpa tantum.

Si locatū. Hec actio g occurrit cū actione furti. ⁊. l. aquilia. in alia tera quis debet esse contentus. h. d. cum. l. seq.

¶ Cū fundū. No. ex isto. §. ibi: q̄ dñs vt hic: q̄ q̄ est dñs partis p̄ indiuiso pōt locare totū fūdū si vtilē fac ⁊ fac ad no. p bal. mā. rume in fi. l. j. C. d. test. face. pol.

☞ And. Po. ¶ Descendit. vtō are ti. of. cxxvj. facit. l. serui electōe. §. labeo. et ibi alex. et bar. de le. j. Flor. l. fabi n°. ff. cōf. di uidū. aret. l. l. duo fratres. ff. de acq̄rē. pos.

¶ Item no. i fi. facit q̄ no. in. l. pe. ē vsufr. le.

☞ And. Po. ¶ Intelligit. vtō ad hoc ro. of. cercuij.

¶ Merces est plāda. Quis dicatur conductor vel locator. adq̄ bar. in. l. j. C. eo.

f ¶ Quimercedē. vide pau. ē ca. distinguētē. ⁊ vtō no. in l. dñs. horcoz. j. eo.

☞ And. Po. ¶ Quimercedē. vide Ro. singu. xxx.

☞ And. Po. g ¶ Repari Adde qd̄

ita consuluit Roma. consi. cccl. xxix. incip. vt clarius.

a ¶ Locare in prin. huius ꝛc. vide hic Pau. de ca. qui ponit q̃ vsuarius non possit alteri locare.

b ¶ Ius percipiendi. Ius percipiẽdi pedagiũ pōt locari. et adde Bal. in l. si ea lege. in fi. C. de vsu.

c ¶ Si domũ. in pri. huius ꝛc. adde tamẽ quod i cotporalib⁹ venit etiã im patrĩtia familie. text. est no. in. l. 1 cuius. si serui. ven. fm Bald. in auf. et q̃. in. xiij. col. de bo. aui. pos. ꝛ vide in. l. qui insulam. §. fina. supra eodem.

d ¶ Si q̃s conduxerit per bal. in rubri. C. de iure ẽphyteo. de locatione facta vno numo ꝛc. do pulchrũ cõsiliũ. adde Lar. zab. Fulg. Salic. vltimũ in volumi. Pet. de ancha.

e ¶ Locauit. sing. et not. est fm Bal. in l. ij. C. eo. ti. ꝛc.

f ¶ De vitio operis. Sed istud intelligendum est si sine dolo fecit: alias non secundum regulam cũ nõ debeat cõtrahentes inter se dolo decipere. l. fi. ꝛ et si pupill⁹. §. fi si alias. §. de in. ius. et not. in. l. item si pretio. §. quem admodum. ẽ eo. cum simi. ꝛc.

☞ Ius pedagium exigẽdi quod locari possit.

Locare. [a] Oppo. de l. arbozib⁹. ẽ. de vsufru. et. §. munus. insti. de vsu et hab. Sol. vt in gl. quod illud in seruitutibus personalibus hic in realib⁹ et est ratio quia seruitutes reales sunt iura predioꝝ. vt lege qui aliena. §. finali. supra de nego. gestis. ꝛ ideo nõ habenti predium non possunt deberi. vt. ẽ. cõmunia predioꝝ. l. j. vtilitatem enim predioꝝ respiciunt. vt. l. et attilicinus. ẽ. de serui. rustico. prediorum. merito ille qui habet seruitutem realem non potest eam concedere alteri: quia coheret predio suo: si alter vtere tur nõ respiceret vtilitatem predij sui: secus in seruitutibus personalibus: q̃ mihi vtilitas est si possum locare vsũ fructum sicuti ego vto. Et ex hoc dicendum est ſ quod iura que coherent solo: non tamen ad vtilitatem soli vel territorij possũt locari: vt puta ius percipiendi [b] pedagium. text. est in lege finali. C. de vectiga. et conduc. dixi plene in lege cotem. §. finali. de publ. et ibi examin aui quando venditor vel locator locat pedagium quid trãseat. dic vt ibi plene dixi.

Si domum. [c] Damnum datum a seruis locatoris non venit in hac actione. h. d.

Si hominem. Damnũ datum ab homine locato non venit in hac actione: si locatori nil potest imputari. h. d. vide gloss. ꝛc.

Si quis conduxerit. [d] No. valet cõductio vno numo. ¶ Opp. j. de iure dotium. l. si vsusfructus. dicit glo. So. ibi specialeq; fit ex necessitate cũ res nõ est digna mercede maiori: et ideo nõ habet instar donationis: et ex hoc sequitur q̃ si quis conduceret vnam rem non dignam maiori mercede tñc valeret cõductio. de quo plene dixi in. l. si quis ante. §. fi. j. de acquiren. pos.

Si nappareb it. Ex hoc contractu possunt cõstitui duo rei nec habebant beneficium diuisionis secundum ista tempora sed beneficium cessionis sic. hoc dicit. hodie vero habent beneficium diuisionis per autenti. de duobus reis. in corpore ꝛc.

Si qui locauerit. Potest quis locare quod conduxerat: et in hac actione contra nõ restituentẽ iuratur in litem. h. d.

Si ignorãs. Qui ignorat qualitatem persone non punitur si cum eo contraxit tanq̃ cum quolibet. hoc dicit. facit ad questionem quod qui percussit clericum incedẽtem more laici in habitu seculari non tenetur. de hoc dixi in. l. ttẽ apud labeonem. §. si quis virginẽ. j. de iniur. dic vt ibi dixi ꝛc. hic non sunt alia dicenda.

e **Alege.** Pretium appositum pro locatione non extenditur vt ei noceat. hoc dicit.

Locaui. [c] Singularis est qui locauit operas suas vt certum opus faceret teneꝛ de opis vitio siue vna pẽsio siue in singulos dies pãta fuerit. q̃ aũt opas suas singulis diebus locat nec ad certum tempus se astringit de vitio operis [f] nõ tenetur. hoc dicit. quem. §. no. bene et dic quod iste singularis est. ¶ Item not. quod non refert an soluat vna pensio an in singulos dies: quod intellige quantũ ad distinctionem huius. §. ne conductor de vitio teneatur: secus quo ad alios casus dixi in. l. qui insulam. in fine. supra eo. ꝛc.

Si decem. Si in quãtitate mercedis erretur statur volũtati eꝰ qui mercedem recipere debet. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. j. §. si stipulãti. j. de ver. obl. Solu. vt in glossa.

Si fideiussor. Qui fideiubet p conductore conductoris: non tenetur principali domino. hoc dicit.

☞ Qui fideiubet in omnẽ causam intelligitur fortis et vsurarum.

2 In contractibus bonefidei veniunt vsure officio iudicis.

Officium iudicis non presupponit obligationem.

3 Fideiubens pro accusato vel inquisito quod teneatur etiam ad penam que infertur propter negationem maleficij vel solutionis non facte in terminum.

4 Promissor indẽnitatis quod obligetur ad sortem et ad vsuram.

Fideiussor simpliciter acceptus an videatur intercedere in omnem causam.

Dero. Fideiussor qui in omnem causam intercedit vel fideiubet iudicatũ solui vel indẽnitatẽ promittit tenet ad sortẽ: ꝛ vsuras etiam officio iudicis venẽtes. h. d. vel breuius q̃ fideiubet in omnẽ causam tenetur de vsuris ꝛ omni quãtitate. hoc dicit. ¶ Nota quod ſ qui fideiubet [a] in omnẽ causam intelligitur tam sortis q̃ vsurarum. ¶ Secundo not. ſ quod in contractibus bonefidei veniunt vsure officio iudicis non iure obligationis: ꝛ sic officium iudicis obligationem nõ presupponit. vt. l. q̃ per collusionem. §. primo. ẽ. titulo primo. ¶ Item dicitur hic quod qui promisit iudicatũ solui intelligitur promisisse tãq̃ super sorte q̃ super vsurã. quod est ſ notandum pro his [b] qui tota die fideiubẽt pro accusã. pro inquisitis. vt non solũ teneantur ad penam maleficij: sed ẽt ad penam que infertur occasione negationis ipsius maleficij: vel etiam solutionis non facte intra terminum sed contra hoc faciẽ multum. ẽ. de in lit. iuran. l. prima. et ibi dixi. ¶ Nauto no. [c] quod ille ſ qui promisit indemnitatem obligatur ad sortem: et ad vsuram. quod nota. facit. C. si ma. indemni. pro. l. j. ꝛ. ij. et aduertendũ est quod iste qui indemnitatem promisit differt ab alijs fideiussoribus. nã hic etiam secundum iura antiqua nõ poterat cõuenirі nisi discusso principali. hoc enim ipsum verbũ sonat. pmitto indẽnitatẽ hoc est illud q̃ ab isto cõseruare nõ posses. vt. l. si stipulaꝰ. §. j. j. de verbo. obli. ꝛ. C. de sen. que sine

a ☞ Andre. Poma. ¶ Fideiubet. pro hoc optime videtur facere text. l. grece. §. post litẽ. versi. an ergo. in ver. totius. ff. de fideiuſ.

b ¶ No. pro his. no. q. de qua vide in. l. j. de in lit. iurã. et ibi ea que dixi. Adde quod ibi posui.

c ¶ Quarto not. Adde Bald. in. l. j. C. de his 1 que i frau. a credi. vbi idem tenet etiã si fuerit renũtiatum beneficio de fideiuſ. quia istud venit ex natura 3 obliga. et b idem Bal. in. l. si pro ea. C. man. in. xij. questio. et ibi hoc ponũt moder. in l. cum eo: c rum. C. de senten. ꝛ nota. in autẽti. presente. de fideiuſ. et adõ barto. per istũ teetum. in l. curatores §. fina j. de admini. re. ad ciu. pti. ꝛ glo. in. l. j. C. de cõue. fisci debi. in gl. j. hic alle. ꝛ text. ibi gloss. fina in l. j. C. de decurio. libro. x imo plus nõ tamen dicit Barto. per illum text. in. l. pater. in princip. j. de dote prelega. quod talis promittens indemnitatem compellitur suscipere iudicium quod nõ habes alibi.

✠ Andre. Poma ¶ Quarto not. Vide Alexan. consi. xxiij. colũ. j. volu. iiij. et consilio. cxxvj. penulti. colum. iij. volum. et consi. cxxiij. volum. iij. vbi dicit quod ille cui est permissa idoneitas non potest agere cõtra permittentem si aliunde potest conseruare. ꝛ vide p fi. huius. l. quilibet. in consilium Ananie consi. lxxviij. et ibi addit.

d ✠ Andre. Poma. ¶ Inter locatorẽ. No. q̃ ex isto §. pōt sumi regula q̃d vbi aliquis volt petere aliquid ex aliquo cõtractu dz ante oia reprobare se adimplevisse ofa deducta in cõtractu ex sua parte. Bar. cõsi. xij. col. j. volũ. iij. Itẽ no. q̃ nõ adimplenti nõ est adimplendũ q̃d procedit etiã si interuenisset iuramentuz. vt est text. ꝛ ibi not. Bal. c. peruenit. de iureiur.

e ¶ Et fact ad multa. Et adde quod not. in. l. nil verũ debitis. ẽ. de condi. indebiti. Item facit ad id q̃d not. dicit Bald. in. c. j. in titu. qualiter do. feudi. ppsita. priue. q̃d qui non facit q̃d debet non recipit quod oportet. ista enim est natura penarũ siue legatũ siue conuentionalium quia liquida debet esse causa vt pena petatur per illum text. ꝛ not. in. l. non fuerit. ff. de in certa quantita. l. j. et. C. de conue. fisci debi. l. prima libro. x. ¶ Ultimo gloss. hic tractat ſ materiam vtrum fideiuſ sor simpliciter acceptus videatur intercedere in omnem causam. et ista est materia. l. centum capue. ẽ. de eo quod cer. lo dic vt ibi. ꝛ glo. hic distinguit oẽs casus clare ꝛ aperte: q̃ aut fideiussor intercedit in sorte tantũ ꝛc. quam glo. vide ꝛc.

☞ Promisso non petere reductionem ad arbitrium boni viri: quod poterit tamen peti si unique fuerit arbitratus.

Promisso non exheredandi filium intelligitur nisi causam exheredationis dederit.

Promisso de non offendendo intelligitur nisi causam dederit.

In cõtractibus in quibus vltro citroq̃ promittitur quis nõ tenetur ad penam cum effectu si omnia nõ sunt seruata per partem.

Colonus quod nõ debeat expelli intra biennũ: ꝛ quando intra triennũ.

Inter locatorẽ. [d] Promisso de nõ expellendo intelligitur si colonus in solutione pensionis per biennium nõ cessauerit. hoc dicit j. quod not. et est optimus. §. et facit ad multa. [e] scilicet promisi sub pena non petere et arbitramentum reduci ad boni viri arbitrium. Probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat ꝛ de calice bibat. bene facit. d. §. offerti. ille cuiꝰ qui penã petit debet esse extra omnem cũpam. l. cuiꝰ pater. §. libertus. de legat. ij. facit quod voluit Innoc. in. c. mandatum. de rescript. cuius dictum sequitur Bald. et Sali. in. l. cum proponas. C. de pact. frustra. enim quis implorat auxilium quod ipse nõ seruauit. c. ex eo. de regulis iuris in. vj. et in. C. quia frustra. eo. titu. facit quod voluit Bald. in autenti. dos data. C. de dona. ante nuptia. cum ergo inquit te habeam in principem cum tamen non habeo me in seruorem. vt. c. esto subiectus. xcvj. distinc. et dixit Baldus in l. si non fuerit. de iureiuran. argumen. illius text. quod si reus non vult respondere positionibus actoris nec actor positionibus rei quod tota mora imputatur actori vide ibi glo. in tantum quod agens debet probare se impleuisse ex sua parte si vult penam. argumento. l. si pater. C. de actione empti. vide etiam ibi Bald. facit quod voluit Bartol. in. l. eum qui ita. §. qui ita. de verborum obligatio. et. l. lecta. ff. certum petatur. et. l. exceptionem. de probatio. C. ꝛ. in. l. si vn⁹ §. pactus. de pact. et Baldus in dicta l. si pater. ꝛ in

d. l. iuliannus. §. offerri. frangenti enim fidem ꝛc. d. l. cum pponas. faciat qõ habetur in. l. q̃ cũ mator. §. si libertus. in ver. si ignoscendum est si voluit se vlcisci. ff. de bo. dam. ꝛ in. l. qui fidem. §. de transac. Et quod dixit Bal. in. l. cũ proponas. C. de nauti. feno. vbi dixit quod si promisi nõ inquietare aliquem. p cedit nisi causa inde tationis. p cedat ab eo. facit qõ voluit bartol. in. l. j. §. cũ artetes. a si. quadru. pau. fecisse dica. et in d. §. si libertus. et do. Abb. in. c. bone. el. ij. de electio. in. c. peruenit. de iure iurando.

b libertus. in ver. si ignoscendum est si voluit se vlcisci. ff. de bo. dam. ꝛ in. l. qui fidem. §. de transac. Et quod dixit Bal. in. l. cũ proponas. C. de nauti. feno. vbi dixit quod si promisi nõ inquietare aliquem. p cedit nisi causa inde tationis. p cedat ab eo. facit qõ voluit bartol. in. l. j. §. cũ artetes. a si. quadru. pau. fecisse dica. et in d. §. si libertus. et do. Abb. in. c. bone. el. ij. de electio. in. c. peruenit. de iure iurando.

c bitrium: qõ si fuerit inique arbitratus q̃ reducere possit. quia debet intelligi si eque fuerit arbitratus: vt hic. ꝛ. l. si libertus. de oper. liber. et per Dyn. in. c. scienti. extra de regu. iur. lib. vj. di ꝛ. xi plene in. l. societatem §. arbitrorũ. §. pro soc. Item si promisi filium non exheredare intelligitur nisi causam exheredationis dederit. vt. l. quidam cum filium. j. de verbo. obliga. Item si promisi te non offendere intelligitur nisi causam offensionis commiseris. vt. l. qui seruum. j. de verbo. obligatio. ꝛ generaliter notandus est iste §. ad omnes contractus in quibus vl tro citroq; aliquid promittitur vt q̃s non teneatur ad penam cum effectu si per aduersam partem omnia seruata non sunt. facit. l. iul. §. offerri. §. de actio. emp. ¶ Item not. † q̃ colonus non debet expelli intra biennũ. facit. j. eo. l. cum dñi.

1 2 3 4

a ~ Andre. Poma. ¶ Non offendere. Vide Panormi. consilio. lxj. j. colum. volumi. ij. ꝛ consilio. lxij. in ff. eo. volu. Roma. consi. ccxj. Alex. consi. lij. volu. ij. j. colum. vbi dicit q̃ ista verba permitto te non molesta re intelligantur nisi illa molestia oriatur ex natura contractus. vide Barba. consi. lix. col. viij. vol. j. Feli. in. c. causam que. de rescrip. colum. xlij. Alexã. consil. cxiij. col. iij. vol. ij.

b ¶ Opp. aliter loquitur Bal. in auten. q̃ rẽ. C. de fac. fanc. ecc. quẽ hic refert do. Pau. de cast. in ff. huius. l. ibi est autẽ colonus ꝛc. qñ colonus vel inquilinus nõ soluens possint expelli: ꝛ quo tpe vi cessare soluere. vide no. Bal. in. l. edẽ. ꝛ ibi late de hac materia. C. loca. ꝛ ibi etiã qñ intelligat istud biennũ. ꝛ p Bart. et Jmo. omnino in. l. vectigalia. §. j. j. de publi.

c ~ And. po. ¶ Promissio. Vide Alex. consi. cxxxi. i. j. co. vol. iiij. ꝛ consi. cxvij. vlti. col. eo. vo. Panor. consil. lxxij. ad ff. in. j. vol. Bald. in. c. querelam. ꝛ ibi Feli. in. iij. col. de iureiur. ꝛ pulchre Alexan. consil. lxxxv. vol. j. ꝛ vide etiam eum consi. lxxvj. col. ij. vol. v. ꝛ omnino consi. cv. colũ. iij. vol. iiij. vbi plura au rea deducit Jason in. l. ij. C. de iure emphy. col. xxxiij.

d ¶ Cum plures. Ad de Bal. in. l. prima. C. eo. ꝛ quando quis teneatur pro custodia. vide Bald. in. l. ex diu. C. eodem.

e ¶ Receperent. Caupo tenetur de leuissima culpa. idem tenet Bal. in. l. certi. C. eo.

f ¶ Ex ista. l. Vicini sunt suspecti adeo q̃ possunt torqueri de facili ꝛ vide Bald. in. l. j. C. eo. ꝛ adde Bart. in. l. eos. ad. ff. j. fur. adue. na. Add. de qõ voluit Bald. consi. cccxlvj.

~ Andreas Poma. ¶ Ex ista. l. Vide Roma. consilio. viij. Paul. de castr. consilio. cccxxvj. colum. iij. in iij. dubia.

non debet expelli intra biennũ. facit. j. eo. l. cum dñi.

¶ Ad istud op. ḃ C. de iur. emphy. l. ij. glo. nõ declarat plene istã materiaꝫ. Et ideo dicas: aut loqueris in emphyteota. aut in simplici colono. primo casu aut est emphyteota priuati: ꝛ requirit q̃ cesset p triẽnium: vt. l. ij. C. de iure emphyt. aut est emphyteota ecclesie: ꝛ tunc sufficit biennũ: vt. C. de fac. fanc. eccl. auten. qui rẽ. aut loqueris in simplici colono: tũc aut est facta promissio de nõ expellẽdo: ꝛ tũc nõ põt expelli nisi cessatũ sit per biennũ: vt hic. aut hec. pmissio nõ est facta: ꝛ tũc aut colonus vel inquilinus est presens: ꝛ etiam cessat soluere: ꝛ tunc statim põt expelli: vt. C. eo. l. edẽ. ꝛ. j. e. l. pe. in princ. aut est absens: ꝛ ita qõ non reperitur: ꝛ tunc dꝫ expectare per biẽnũ: vt. l. cum domini. j. eo.

Paulus. Alias incipit seruus. ¶ Estimatio facit transire periculum rei in accipientem. ḃ. d. vidistis in. l. cũ fundus. §. eo. ꝛ vidistis in. l. j. tit. j. ꝛ tenementi hanc. l. pro bestijs que danꝫ mezadro estimate ꝛc.

¶ Locator domus qñ teneatur ad custodiam.

1 Qui merces in horreo ponit si ibi ponit custodes an videatur renuntiare custodie debite per dñm.

2 Qui habent notitiam domus q̃ sint suspecti qñ domus frangitur: ꝛ tales possunt torqueri.

3 Vicini possunt capi per officiales quando maleficia occulta committuntur.

Dominus horreorũ. Domi ꝛ horreorum nõ tenẽtur de effractura nisi custodiam promiserint: custodes tamen exhibere tenentur: q̃ no. ¶ Opp. j. eo. l. cum in plures. §. fi. Sol. qñq; quis locat totã domũ: ꝛ tunc sine dubio ad custodiã non tenetur: † vt in. l. cõtraria. vnde dñi qui habent apothecas suas in plateis: ꝛ locant eas ad nihil tenentur. qñq; quis nõ locat totã domũ: sed ipse retinet eam. in ea tamen domo sunt certa loca: horrea forte vel camere in quibus alij venientes reponunt merces suas: ꝛ dñs pro hoc aliquid recipit ipso dño vel alio retinente clauẽ totalis domus: tũc loquitur ista. l. quo casu glos. distinguit hic optime si nihil est dictum. vel dixit se nolle tenere de custodia: tunc ad nihil tenetur. nisi vt custodes exhibeat: ita loquitur hic. tenetur tamen fm glos. qñ nihil dicitur de dolo ꝛ culpa leui ex natura contractus locationis et conductionis sed putarẽ eos magis teneri. etiam de leuissima: ꝛ similiꝫ tout dicimus de nauta caupo. ꝛ stabu. vt. §. naute eau: ꝛ stabu. l. iij. §. ex hoc edicto. et hoc est verum si isti reciperent res ad similitudinem nau. caupo. stabu. tunc enim videtur custodiam ret promittere: que promissio facit eũ teneri de leuissima: vt. l. qui mercedem. §. e. sed si illo mõ res nõ reciperet: tũc verũ diceret. glos. qõ tenetur de leui tm. si vero casum fortuitũ pmisisset specialiter teneatur: vt. l. si quis fundũ. §. e. ꝛ dixi in. l. sed ꝛ si quis. §. questã. si quis cau. ꝛ ibi plene dixi. ¶ Quero † quid si ille qui merces i horreo ponit apponit ibi custodes: vtr. videatur renuntiare custodie debite per dñm horreiꝫ dic vt. l. si vt certo. §. si de me. §. cõmo. ꝛ fm predicta debet intelligi. C. eodẽ: ꝛ. l. j. ꝛ. l. ex diu. pñ. ¶ Ultimo nota † ex ista. l. j. q̃ quod illi qui habent notitiam domus. sunt suspecti quando domus frangitur vt hic.

ppter edificio ꝛ notitiã. et ideo tales pſone de facili possunt torqueri ad inuestigationẽ veritatis vt hic. et ideo † officiales qñ cõmittunt maleficia occulta cõ sueuerũt capere vicinos a quibus verosimiliter põt declarari veritas. ad quod facit. l. si ita. in fi. j. de fun. instru. et hoc tangit ibi Ja. de are.

a In conducto. Quod inquilinus expẽdit in meliorando domum potest repetere a domino. hoc dicit.

Qui contra. Qui rem conductam deseruerit ante tẽpus domino ad interesse tenetur. ḃ. d.

1 ☞ Quando conductor non apparet: domus conducta debet aperiri: et eius massaritie discuti: et describi coram vicinis.

2 Item notarius publicus ad hoc dari debeat a rectore petenti.

3 Conductor non expectatur biẽnio quando de sero ingressus fuit domum: et de mane non reperitur: et tunc domus aperitur.

b On domini. Si conductores nõ apparẽt nec soluitur per biẽnium pñt domus ꝛ horreã aperiri: et q̃ ibi sunt coꝫã publicis personis describi. ḃ. d. quẽ casu ꝛ no.

1 ¶ No. q̃ qñ cõductor nõ apparet: ꝯ domus aperiri ꝛ eiꝰ massaritie discuti ꝛ describi coꝫã vicinis. põt etiã coꝫã publicis pſonis. qõ tene mẽt: q; similes casus sepe occurrunt. ¶ Itẽ not. † qñ petitur notarius publicus a rectore ciuitatis debet ei dari ad hoc qõ

2 etiã no. q; sepe occurrũt similes casus. Item no. † qõ debet expectari biẽnũ qõ est verũ qñ constat q̃ cõductor absentauit se: si enim visus fuit ingredi domũ de sero: et de mane nõ reperitur. tunc. j. modicũ tempus debet aperiri: q; forte est infirmus vel est mortuus et iacet in domo. et contingit de quodam scholari huius ciuitatis. ar. l. j. §. j. j. de ser. fugi. et. l. requirendi. C. de ser. fugi. ꝛc.

1 2 3

Si domũ. Damnum contingens ex humore prestito parteti per terram appositam per actionẽ ex locato purgatur. ḃ. d.

Quilam. Pactũ q̃ pẽsiones debeãtur emptori intelligit de debitis venditoti. ḃ. d. vidistis simile. §. ti. j. l. si mercedem. ¶ Not. q̃ hoc pactũ prodest vt emptori teneatur conductor aliis secus: vt. l. qui fundum. §. eo. ꝛc.

c In operis. Breuitas termini nõ vitiat contractũ bonefidei. ḃ. d. quẽ casum no. ¶ Oppo. §. de eo qõ cer. lo. l. ij. als. iij. §. si q̃s ita. Sol. breuitas spatij vitiaret ꝯctũ stricti iuris: vt ibi nõ cõtractũ bonefidei: vt hic. nec dispositionẽ testamenti: vt. l. si mihi. ꝛ tibi. §. j. j. de leg. j. ratio hꝫ instar bonefidei: vt. l. in minoriũ. C. in quib. cau. in integr. restit. non est necessaria ꝛc.

1 ☞ Dictio ad: facit modum.

Quidam. Si conductori pmittitur pecunia ad opus põ illã primo petere: si satisfacet de expendendo illã in opere. ḃ. d. ¶ Oppo. q̃ nota † ex ista. l. j. q̃ quod illi qui habent notitiam domus. sunt suspecti quando domus frangitur vt hic.

¶ In conducto. no. de expensis factis ab inquilino. et de hoc etiam quid in emphyteota. vide Bald. in l. j. C. de iure emphyteo. et que habentur in. l. colon°. in princi. ꝛ quod ibi glo. ꝛ Bar. j. eo. ꝛ Bal. in. d. l. j. limitat hec dicta.

quis cũ in annũ. §. eo. ꝛ. l. ea lege. §. fi. ꝛ. l. qui insulã. §. pe. ꝛ fi. hic nõ loquitur de mercede: sed de pecunia que pmissa est ad refectionẽ: hoc est vt reficiatur. Ista ẽm dictio † ad: facit modũ: vt. l. quibus diebus. §. termilius. j. de condi. ꝛ demon. ꝛ ex hoc nota q̃ sicut in vltimis voluntatibus relictum sub modo põt peti prestita cautione de implendo modum: vt. l. si tibi. ij. j. de leg. iij. ꝛ. d. §. termilius. ita etiam in cõtractibus: qõ hic maxime verum est cum modus implendus sit de pecunia que datur. qñ sine ea nõ põt fieri refectio. facit. l. huiusmodi. in prin. de lega. j. ꝛ sic ex hoc apparet qõ hec lex nõ facit ad questionem illam vtrũ in contractibus inter viuos sit locus cautionis mutiane: quia illa habet locũ in cautionibus de non faciendo: sed hic loquitur in cautionibus de modo implendo. de quo dixi in. l. mutiane. j. de condi. et demon. ꝛc.

1 2 3 4

☞ Qui conduxit opus faciendum: qõ faciendo partem non liberatur.

c Si pars operis corruit cõductor debet habere integrum tempus ad refectionem.

Pars operis que corruit cuiꝰ expensis refici debeat.

Medico qui curauit podagram: si postea redijt infirmus an debeatur salarium.

Artinus. Casus contingens in parte operis facta cedit ad periculum locatoris nisi culpa conductoris intercessit. ḃ. d. ¶ Opp. de serui. vrb. pdi. l. eum debere. glo. fol. optime hic. quia ibi debebat perpetuam seruitutem hic ad tempus. ¶ Sed o opp. de l. ꝛ ideo f. j. de ver. ob. Sol. gl. dicit qõ

1 2 3 4

b ¶ Cũ domini. In princip. huius. l. ꝛc. qñ conductor non apparet. Vide Bal. in auten. tica que res. C. de sacr. sanct. eccl. in fin. ꝛ Bald. in. l. eidem. C. eodem. in ver. oppo. excepto casu huiꝰ. l. non ꝯ dño timari in domo inq̃ linit: vt no. Bald. in. l. certi. i pn. C. eo.

¶ In operis. in pnc. huius ꝛc. adde bal. in. l. arbores. §. j. p illũ tex. de vsufruc. et Bal. in. l. j. in. vij. col. ver. quero q̃d in octibus. C. de hrs q̃ pe. no.

~ Andreas Pomate.

c ¶ In operis. vide p ipsum tex. quid dicat Bal. in. c. j. §. ad hec. in titu. hic finitur. l. conradi.

¶ Dictio ad facit modum. quid in sententia. vide in lege cum eorum. C. de senten. et facit ad no. questionem Bald. Joan. de Jmol. in lege fideicommiss. de legatis primo.

e ¶ Verum est. No. dictionem maxime quia vult idẽ esse etiam si non esset implendum de alia pecunia. ꝛ ita tenet Joan. de imol. in. l. mutiane. de conditio. et demonstratio.

¶ De. l. ꝛ ideo. Quando autem edificans teneatur de vitio operis. vide singul. in. l. ea lege. §. locatu. §. eodem. Adde Ro. consi. ccxxvij.

a ¶ Hec lex inducitur. Adde l. pecuniā. et qō ibi per Bal. post glo. de cōdi. ob cau. et per Jmo. in l. si tra stipulatus essem abs re. de verbo. oblig. p. r Spe. in ti. de salario. §. fi. versi. j. per Joā. an. in regula cōtractus in mercu. quā allegat ibi Pau. de ca. vt hic p. eū.

Andreas Pomate.

b ¶ Cum in plures. vide Jmo. cōsil. lxxix. roma. consil. cccxxxij. vbi p hanc l. zalas decidit q si cōduxi pdia per nouem annos cū potui illis vt per certum tēpus quod mihi lomin? tenebat ad pēsionē p reliquo tēpore quo potero vti a et ibi ponit multa ad propositum notanda.

c ¶ Sed q̄ro. Ad hoc facit quod not. Bart. in lege pūma. in fine C. de iure emphyte. z vide bal. in l. ij. C. e. in. ij. qō p cano. in. c. propter. ex tra eo. Adde pulchre Petrus de ancha. consi. mihi. cccciij.

Andreas Pomate.

d ¶ Examinemus. Vide Roma. consi. clxxv. Alexan. consi. clxx. colum. penul. volu. ij. z cōsil. cvj. in antepe. col. vol. iij.

e ¶ Aut de hoc dubitatur. not. quod si sum artifex et conduco domum in dubio intelligor cōducere vt ibi possim artem meam exercere. Et adde glo. hor. in. c. f. in versicu. ad fenus. de vsur. in. vj. facit. l. plenum. §. equitas. j. de vsu z habi. l. tacitum. z q̄ ibi not. de verbo. obli. z q̄ nota in. l. ita stipulatus. circa fi. co. titul. ad de Bald. z Ro. consi. x.

ex interuallo: z tūc de nouo z ex noua causa: vt. l. pleriq. j. de ritu nup. z de diuo. l. iij. vel. iiij. ꝛc.

¶ Qui cōduxit magnam domum tempore pacis vt ibi faceret hospitium si guerra superuenit z mercatores non transeunt an fiat remissio.

b **Cum in plures.** b Si domus nō pōt habitari vt ad habitandum locari debet fieri remissio mercedis: nisi alia eque cōmoda prestet. h. d. ¶ Sed quero c de facto † q̄ accidit in ciuitate Eugubij tpe pacis. quidā conduxit magnas domos intentione z proposito tenendi ibi hospitium: superuenit guerra propter quam mercatores z similes ad dictā ciuitatē accedere nō poterant: queritur vtrūm conductor debeat fieri remissio mercedis z videtur q̄ non: q: fructuum exiguitas nō inducit remissionē: vt. §. eo. l. si vno. §. cum quidā. sed ex ista domo percipitur fructus licet exigu?: q: potest habitare ipse cōductor z familia sua ergo per hoc remissio nō debet fieri: quia in nulla parte istius tituli reperitur q̄ conductor domus fiat remissio q̄ ipse potest cōmode habitare: z etiā aliqualiter incōmode: vt. §. e. l. habitatores. sed hic potest habitare cōmode magis quā si venirēt hospites: ergo nō dz fieri remissio. In contrariū videtur casus hic quia locator tenet nō soluz q̄ ipse cōductor frui possit: sed q̄ possit alteri locare: vt hic: z iste nō pōt alteri locare: quia nemo venit: ergo dz fieri remissio mercedis: q̄d dicendū? Ad. q̄ tūc dz fieri remissio mercedis q̄ ex re locata nullus fructus percipit: vt dixi plene in. l. si merces. §. vis maior. z. l. ex cōducto. §. si vis. z. l. si vno. §. fi. §. eo. Examinemus ergo? hoc vtrū impediat percipere aliquos fructus: ad q̄ sciendū q̄ fructus fundi nō dicunt sola ea q̄ ex fundo percipiūtur. sed etiā ea q̄ fundi occasione percipiūtur: vt puta si esset fundus in quo nulli alius fructus nasceretur: sed ibi capiebantur fere et aues z similia: tūc diceretur fructus aucupationis z venationis: vt. l. ītē si fundi. §. aucupionum. §. de vsufru. ita in ꝓposito. aut ille qui cōduxit domū conduxit eā causa habitationis fue: licet cogitaret etiā z sic ibi alios hospitari: et tūc quia fuit cogitatū inter eū et dōm solū de fructu habitationis: z q̄ illā habitationē habere potest: non dz sibi fieri remissio mercedis: vt. §. e. l. habitatores. aut fuit facta locatio ad tenendū ibi hospitium: z sic fuit cogitatū de fructu qui percipitur ex illo ministerio: z ille conductor magis habitat ibi ad ꝓbendum ipsum ministerū quaz sue habitationis gratia sicut colon? fundū: z tūc dz fieri sibi remissio mercedis quasi sterilitas superuenit cū nullū fructū percipit: magis eū haberet necesse expēdere in tenēdis famulis: et in fulcimētis q̄ sunt in hospitio necessaria quā esset habitationis cōmoditas: ideo dz et fieri remissio mercedis: vt. d. l. ex cōducto. §. si vis. e. l. si vno. §. ītē. et. l. si merces. §. vis maior. z q̄ ibi dixi. §. eo. aut de hoc dubitat e et tunc ex qualitate domus cōducte quia cōsueū est ibi tenere hospitū vel ex qualitate pe? sone ꝓducentis quia est hospitator vel ꝓ sua habitatione nō conduceret ita magna hospitia vel edificia z similia tūc isto casu ꝓsumitur actum esse q̄ hospitādi causa conduceret z sic el deberet fieri remissio mercedis: vt. l. de mini predioꝝ. C. de agricol. z censi. l. excepto. C. e. z. l.

si merces. §. si vicino. §. eo. z. j. de reg. iur. l. semper in stipulationib?. nec ob. ista. l. quia sufficit q̄ possit locari ex parte rei hoc est q̄ res sit apta ad locādum. i. q̄ impedimētum nō veniat ex parte locatoris vel rei locate: vt est in casu ꝓposito. l. nostra vero loquit q̄ impedimentum venit ex parte rei locate ꝛc.

¶ Aliqs vn? cōuenit ex facto alteri? ille puius dz conuenirī sumptib? conuenti nisi sit multū difficile.

a **Estimenta.** a Qui vnus conuenitur ex facto alteri? principaliter delinquētis potest petere vt principalis primo conueniatur vel q̄ cōtra ipsum actiones sibi cedātur b. q̄ in arbitrio iudicis erit. h. d. quē casum not. q: nescio alibi ita bene declaratū. habem? alibi expressum q̄ antec? agatur ex delicto ꝓ aliquem ciuiliter accusari potest criminaliter principaliter delinquēs: vt. C. vbi cui. acti. cri. l. j. z. j. ad carbo. l. ij. z no. p gl. C. de fide instr. l. ij. Sed q̄ puius ꝓ vnū ex delicto ciuiliter: vel rei vēdicatione agatur quā ꝓ alium agatur ex ꝗctu f hoc nō reperitur alibi nisi hic. Itē habem? quosdaz casus de iure antiquo in quib? puius peruentur ad principalē quā ad eū qui tenet accessorie: vt in pluribus tutoriib? z administratoriib? z similib? : q̄ casus habent oēs suas rationes separatas. Dz ex isto ter. habem? regulam † q̄d q̄cunq? c vn? cōuenitur ex facto alterius ille puius dz conuenirī sumptibus cōuenirī nisi sit multū difficile: z hoc arbitrio iudicis ꝓ hoc l. vñ quēritur. circa pūn. §. cōmo. fm vnā lec. que litera probatur hic nec hoc tibi ibi allegauī ꝛc.

d **Lege dicta.** d Permutatio operis facta locatore nolente petitionem mercedis non impedit. h. d.

Mandaui. Si dolus aduersarij dedit causam cōtractui potest cōtrahens penitere z q̄d dedit repetere. h. d. vel dic q̄d hic loquitur de dolo qui incidit in cōtractū. ¶ Op. in ōtib? nominatis nō est locus penitēte: q: solo cōsensu psistit: vt. l. iurisgētiuz. in pūn. §. de pac. ¶ So. illud cōtingit ꝓpter mēdacū cōductoris. ¶ Itē opp q̄d 2 tūc nō dz agi actione ex eo ꝗctu: sed actiōe de dolo. sol. quidā intelligūt q̄d siue dolus dat causam ꝗctui 3 siue incidat in cōtractū hz locū actio ex ipso ꝗctu: dic hic loquit de dolo incidēti in cōtractum: volebā eū edificare z sic ꝓcessit volūtas. z postea cū interrogauerim ꝓ quāto fieri potest. dixistis minus quaz esset et ad hoc intenuit dolus: et sic fuit dolus incidens merito purgatur per actionem ex eo cōtractu: vt. d. l. eleganter. in principio. §. de dolo.

Messem. Colonus non pōt cōditione furtiua agere: sed potest agere ꝗ dōm vt agat. h. d. quē casum no. quia fortis est. ¶ Et no. istuz modum agendi: ago vt agas: de quo in. l. iul. §. pe. §. ti. j. dic vt ibi. ¶ Opp. de. l. si apes. §. fi. j. de fur. glo. soluit q̄d hic loquitur in partiario colono: ibi in eo q̄ nūmis colitista sol. nō est vera: nā si esset partiarius colonus non ageret ex cōductor: sed ꝓ socio: vt. l. si merces. §. vis maior. §. e. dic ergo q̄d hic loquitur in eo qui colit nūmis: nō ob. l. si apes. quia ibi pōt agere actione furti non cōditione furtiua. q̄d declarat vt ibi plene dixi. z etiam dicit Jac. de are.

e **Locator.** e Propositum in mente retentū parti non expressum nil releuat. h. d. q̄d

Andreas Pomate.

¶ Aestimenta. Vide Mex. in. l. si vt certo. §. si duobus. ff. commo. z Jmol. consi. lxxix.

Andreas Pomate.

b ¶ Cedentur. Vide Are. consi. lij. in. j. z. ij. col.

Andreas Pomate.

c ¶ Aficūq̄. Vide Jmo. cōsi. iij. colū. v. volu. ij.

Andreas Pomate.

d ¶ Lege dicta. Vide q̄d p istuz text. dicat Ro. singu. iij.

Andreas Pomate.

e ¶ Locator. Ad intellectū huius. §. vbq̄ que scribit Aret. post Jmo. in. l. titia. §. idē ff. de verb. obli.

Seruum. f Ex cōtractu serui tenetur dōs de peculio z de in rem verso. Ex contractu autem ꝓprio tenetur fm qualitatem culpe cōmisse per eum. h. d. ¶ No. dō f ctiones huius. §. aut locaui tibi vt seruū simpli: aut vt mulionē ꝛc.

Vehiculum. g Passagiū q̄d soluitur ꝓ vehiculo soluit dōs vehiculi q̄d ꝓ solutum ꝓ rebus ibi positis soluit dōs rerū. h. d. q̄d no. quia facit q̄d ꝓ mulo dz soluere dōs muli nisi cōsuetudo aliter se haberet ꝛc.

Rerum. Locator totorū horreoꝝ de custodia nō tenetur. h. d. dic vt dixi in. l. dōs horreoꝝ. in pūn. §. eo. ꝛc.

Colonus potest facere expensas vtiles et necessarias.

Colonus ꝓpter pensionem non solutam potest de fundo expelli.

Licet colonus expellatur ñ conuenitur ad pensionem debitam.

Colonus licet expellatur ob nō solutam pensionē tñ repetit expensas.

Emphyteota electus ꝓpter non solutum canonem q̄d nō repetat meliorationes.

h **Colonus.** h Etiam qui eijcitur ꝓpter pensionem non solutam repetit expensas vtiliter factas. h. d. q̄d casuz no. ad multa. ¶ No. † q colon? pōt facere expēsas vtiles z necessarias i re ꝓducta: vidistiz i. l. dōs. §. j.

Andreas Pomate.

¶ Aficūq̄. Vide Jmo. cōsi. iij. colū. v. volu. ij.

Andreas Pomate.

¶ Locator. Ad intellectū huius. §. vbq̄ que scribit Aret. post Jmo. in. l. titia. §. idē ff. de verb. obli.

¶ Seruū. Huc text. alleg. not. Bart. in. l. j. in. xj. col. C. de sti. q̄ ꝓ eo ꝛc.

¶ Vehiculū. Itez facit ad no. q. de qua p Bal. in. l. accepti. in rv. q. C. de vsu. z bar. in l. j. ff. de alt. leg.

¶ Colon?. In pūn. huius. l. ꝛc. de expēsis factis ꝓ colonū vide q̄d dixi in l. dominus. §. j. §. eo. Adde tu ad Bart. hic Paul. de cast. in. l. seruitutes. ff. de serui. z doct. in. l. emptor. ff. de rei ven. Pau. de cast. in consi. cclxxviij. incipi. viso puncto supiascripto in secunda parte consiliorū nouorum et nouis. papiensis in. l. j. colum. iij. in pūc. C. de iure emphy.

Andreas Pomate.

a ¶ §.eo. Vide concordata per Jas. in l. quominus. xxiiij. eol. ff. de flumini.

b ¶ Expelli de fundo. Sed vtrum propria autoritate. ⁊ quid tũc in emphyteota. vide Pau. de ca. hic q̃ alle. Bar. in aut. q rẽ a C. de sacro ⁊ san. ec. ⁊ibi b doct. ⁊ in l. 3 ij. C. de iure emphy. adde quãdo colon⁹ c possit ex- 4 pelli et qñ dñis tenea tur cõpẽsare fructus pẽdẽtes ⁊ collectos Bal. cõsil. cxlvj. nij. volumi. 5

Andreas Pomate.

c ¶ Altio. d Vide Areti. in l. senatus. §. mar cell⁹. ff. de leg. j. ⁊ are. psi. lv. Alle rã. ⁊ alios i. d. §. marcell⁹. paul. de cas. psi. cccxxvj. in tertio dubio pl'chre p Sozi. cõsi. xv. co. v. vbi signanda põit circa hoc.

d ¶ Melio⁹ 1 ratiões nõ repetit. Vide Bal. in 2 rub. C. § iure emphy. in ñn. ⁊ qõ no. Bar. in l. j. §. j. circa mediũ. ff. de supfic. 1 Aldõ pau. de cas. psi. cxlviij. Alb ba. psi. lxx- 2 viij. ij. lib.

§.eo.[a] ¶ Item no. ⁊ qõ colonus propter pensionem nõ solutam põt expel li de fundo[b]. dixi in l. quero. §. j. §. eo. ¶ ⁊ Item no. qõ licet expellat de fundo nihilominus potest conuenirí ad pensionem debitam: de quo per Ly. 1 plene. C. de iure emph. l. ij. in. iij. q. vbi 2 etiam gl. tangit. ¶ Ultimo[c] no. q̃ licet quis expellatur ⁊ de fundo. ꝓpter pensionem nõ solutam: nihilominus 3 põt repetere expensas vtiliter factas in fundo. ¶ Sed cõtra istud op. glo. de. l. fi. C. cõmunia de leg. Sol. vt ibi gl. ¶ Itẽ opp. de. §. si vero quis locator. in aut. de alt. ⁊ emphy. Sol. gl. ibi 1 fauore ecclesie: vt in gl. habes tu dic indistincte qõ hic loquitur in simplici colono. Emphyteota ⁊ vero siue eccle 5 sie siue alterius qñ propter pensionez nõ solutaz eijcitur suas melioratiões non repetit[d]: vt. C. de iure emphy. l. ij. ratio potest esse: q̃ alias emphyteota minoiem pensionem soluit: ⁊ ideo cõsueuit apponi in instrumẽto qõ dat in emphyteosim talem rem ad melio randum nõ ad deteriorandum ⁊c.

Nauem Quando casus occurrit m re locata culpa cõductoris merces integra debetur. h. d. de materia vidistis in l. si vno. §. cum quidam. §. eodem.

Siriuum Ante approbationẽ operis periculum est dñi nisi vitio operis casus euenerit. h. d. de hoc vidistis in l. opus. §. eo. dic vt ibi ⁊c.

¶ De estimatoria actione. Rubrica.

Quando dubitatur de nomine contractus recurritur ad actionẽ pre- 2 scriptis verbis.

Actio prescriptis verbis estimatoria est bonefidei.

Actio Quando res estimata vendenda traditur actione ꝓscriptis verbis estimatoria agitur que est bonefidei. h. d. ¶ No. ⁊ regulam que hic 3 ponitur qõ quoties dubitatur de nomine contractus recurrimus ad actionem prescrip. verbis. videbitis j. ti. ij. l. j. ¶ Scõo no. qõ actio prescri. verbis estimatoria est bonefidei idẽ qñ datur pro re permutata vt. j. titu. j. l. j. alias esset stricti iuris. insti. de act. §. actionũ. ¶ Oppo. et videtur qõ debeat dari conditio ex lege. vt. l. j. §. de condi. ex le. Sol. ibi quando ex noua lege indu citur actio. hic vero quando antiqua lege ex aliquo contractu de cuius nomine dubitatur scõm glo. ⁊ bene. ¶ Item oppo. qõ debeat dari de dolo: vt. l. eleganter. in prin. §. non solum. §. de dolo. Sol. vt in gl. et bene. ¶ Item oppo. qõ illud negotium sit de iure gentium sicut fere ceteri contractus nominati: vt. l. iurisgentium. in princ. supra de pac. Sol. fateor. ⁊ qõ dicit ciuile: exponi vt in glo. ⁊c.

Forma libellandi in actione estimatoria.

Contractus innominati quod iudicentur secundum naturam contractuum nominatorum quibus equiparantur.

Estimatio quando faciat transire periculum in accipientem.

Estimatio Estimatio facit transire periculum in accipientem. hoc dicit. ¶ Supra dixit que actio detur quando res dat estimata vẽdenda hic vero ad quid detur. ¶ No. ⁊ modum formandi libellum. possum enim per hãc actionem repetere aut rem aut estimationem eius. quod not. puto etiam qõ si haberet facultatẽ rem reddendi possit precise cogi ad eam reddendam: quia cum iste sit contractus innominatus: potest habere locũ penitentia. vt lege si pecuniam. supra de condi. ob causam. ¶ Oppoñ. et videtur qõ periculum non sit indistincte accipientis: imo debet distingui quis rogauerit: vt. l. si gratuitam. §. j. infra titu. ij. glos. ponit duas sol. secundum Joan. primo qõ hec intelligitur secundum illam. ¶ Vel aliter hic pretium fuit appositum certum ibi incertum. ⁊ istud quod sequitur in glo. vel plenius est exemplificatio huius. ij. sol. nam illud quod Joan. dicit quando estimatio fuit apposita incerta non facit transire periculum in accipientem: placet per. l. quidam. §. si tibi. j. de lega. j. vbi videtur casus. secundum quod Joan. dicit quãdo estimatio est certa recipiens etiam tenetur de casu fortuito: videtur cõtra sententiam Azo. vt supra. p loc. l. cum duobus. §. damna. et supra commo. l. si vt certo. §. commodatum. vbi glos. distinguit notabiliter aut de natura contractus veniebat leuis culpa: ⁊ estimatio facit venire leuissimam: aut veniebat leuissima: et estimatio facit venire casum fortuitum. Sed secundum illam distinctionem adhuc sumus in dubio: quia isti contractus innominati ⁊ iudicantur fm naturam contractuum nominatorum quib⁹ equiparantur: vt. l. j. §. si quis seruum. §. deposiri. et. l. eũ qui. §. commo. ¶ Si igitur equiparemus hic hunc contractum contractui mandati in quo venit leuissima: estimatio facit venire casum fortuitum: si equiparemus locationis et cõductionis ꝓcui: ꝓcui in quo venit leuis: tenetur de leuissima. hoc autem est incertum cui equiparetur: vt hic dicitur in text. quid ergo dicemus? ¶ ⁊ Breuiter materiam istam quid operetur estimatio Lyñ. ponit in l. prima. C. commod. Bull. de cu. ponit eam in dicta. l. si vt certo. §. cõmodatuz. supra commo. ego in multis ab eis discrepo. dixi plene in dicto. §. commodatum. tamen quãtum ad propositum mihi videtur distinguendum qñ res estimata vendenda datur: aut estimatur res prout

vendenda est hoc modo do tibi hanc rem vendendam: vt reddas mihi eam aut. ⁊. pro ea. ⁊ tũc estima 9. tio facit transire periculũ etiã casus fortuiti in accipientem: vt hic in fi. fm opi. Jo. ⁊ veram. aut res datur estimata prout est vẽdenda vt do tibi istam rem vẽdas mihi eam pro. ⁊. vñ estimatio fuit expressa vt scires. p quãto posses vẽdere: tũc est distinguendũ: vt vi. in. l. si gratuitã. §. j. j. ti. ij. q̃ si nõ apparet in dubio ꝓsumo estimationẽ factã prout vẽdenda est: vt vi. l. si gratuitã. cetera dic vt dixi plene in. d. §. cõmodatum. ⁊ dic qñq̃ traditur res estimata vt reddatur estimatio nõ res tunc est emptio. ⁊ in dubio ad accipiẽtem spectat periculũ vt. l. necessario de pericu. ⁊ cõmo. rei ven. qñq̃ traditur vt reddat res nõ estimatio: ⁊ tũc nõ facit transire periculũ sed eius effectum. dic vt in. l. si inter virũ. C. de iure do. qñq̃ res tradit estimata hoc acto: vt reddat res vel estimatio et fit in cõtractu in quo re tradita trãsfertur dominius vel 1 vsuscapiẽdi cõditio ⁊ tũc videt qõ facit trãsire peri a culũ deteriorationis sed nõ periculũ peremptionis: vt. l. plerũq̃. in fi. de iure do. hoc opa ⁊ natura alterna: tiue: quia re existẽte licet deteriorata ipsa potest reddi: sed re perẽpta nõ põt reddi ipsa. Si vero fuit actum in cõtractu de cui⁹ natura nõ est vt transferat dñium tũc idẽ est qõ qñ res tradit estimata simpliciter statim dicam. qñq̃ res traditur estimata simpli- 2 et de re reddẽda vel estimatione nil est dictum aut fuit in ꝓcto de cui⁹ natura est vt transferatur dñium vel vsuscapiẽdi cõditio aut nõ. Primo casũ aut natura iuris ꝓctus repugnat qõ illa estimatio faciat emptionem: ⁊ nõ inducit emptio nec transfertur periculum: vt. l. seruos. §. fa. ercis. pretiũ eñ serui cũ non sit hereditariũ nõ ponitur in diuisione: ⁊ tunc nõ videt 3 facta emptio. aut natura cõtractus nõ repugnat ⁊ vi b detur facta emptio ⁊ trãsit periculum in accipientẽ: vt. l. estimate. j. soln. mat. ⁊. l. quoties. C. de iure do. et l. plerũq̃. in prin. j. de iure do. vbi si estimate sint res potest esse in dote earũ estimatio. qñq̃ fit in ꝓcto de cuius natura nõ est vt transferatur dominum: vt in contractu locati depositi ⁊ similibus. ⁊ tunc est materia. l. si vt certo. §. commodatum. §. commo. ⁊ dic vt ibi dixi ⁊c.

Hec actio Opp. de. l. rogasti. in fi. §. si cer. pe. dic vt in glo. que ponit duas solu. ⁊ quelibet est bona.

¶ De rerum permutatione. Rubrica.

1 Contractus permutationis quare non dicatur contractus nominatus. remissiue.

2 Permutatio in quo differat a cõtractu do vt des.

3 Cõtract⁹ pmutatiõis qñ impleat dãdo rẽ alienam.

4 Verbum accipio vel suscipio qõ non concludant necessario translationem dominij.

5 Conditio ob causam an habeat locum in contractibus nominatis. remissiue.

6 Quot sunt differẽtie inter contractum permutationis et contractum emptionis et venditionis.

7 Si ex vna parte datur res ⁊ pecunia ex alia res tantum: quando sit permutatio vel venditio.

8 Conditio ob causam quando non habeat locum in permutatione.

Actio prescrip. ver. que datur pro re permutata qõ sit bonefidei.

Sicut Permutatio est cõtractus innominat⁹. ⁊ ideo indicit actionẽ ꝓscriptis verbis: ⁊ solo cõsensu nõ cõtrahitur nisi rei interuẽtu vestitur: et si datur res aliena non vestit: ⁊ in ea est locus cõditioni ob causam. h. d. bona et no. est hec. l. ⁊ diuiditur quia primo ostẽdit permutationẽ esse cõtractum innominatũ: ⁊ in species nominati cõtract⁹ nõ cadere. ¶ Scõo ex hoc infert quatuor effectus qui cõgruit cõtractui innominato: scõa ibi: vñ si ea res. ¶ Circa istam. l. sunt querenda aliqua. Primo ⁊ quare cõtractus permutatiõis[a] nõ vocatur nominatus cũ habeat elegans nomẽ sicut ꝓctus emptiõis. glo. remittit ad no. in. l. iurisgen. circa a prin. §. de pac. ⁊ ibi dixi. ⁊ no. in. l. j. C. e. ¶ Scõo quero. vtrum oẽs cõtractus nominati cõtrahantur solo consensu. gl. dicit qõ non: dicas vt. d. l. iurisgen. §. j. ¶ Item quero in quo ⁊ differt cõtractus permutationis a cõtractu do vt des. gl. dicit hic: plen⁹ ñ et clar⁹. C. eo. l. j. in vlti. glo. breuiter pmutatio dicitur qñ ex vtraq̃ parte est species certa: sed qñ ex vtraq̃ parte esset genus vel ex altera tantũ tunc esset do vt des. ¶ ⁊ Item quero vtrũ hoc sit verũ indistincte[b] qõ pedius hic dixit alienam rem dantem non vestire contractum permutationis. glo. hic hoc b disputat. hoc etiam tangit in. l. j. C. eo. et ibi Ly. in. ij. q. Tamẽ omissis oib⁹ hic dicas vt dictũ est. §. pmutatio est ꝓctus innominatus: ⁊ ideo requirit impletũ fm qõ cõuenit: ⁊ fm qõ actum est: aut enim est actũ qõ des mihi scodicem tuũ: vt ego dem tibi digestum meũ: ⁊ tũc dãdo alienũ nõ implet nec ꝓctus vestitur: fuit eñ actum de dando hoc est trãferendo dñium qõ non fit ergo ⁊c. et hoc est qõ. dicit pedius alienã rem dantes qñ erat actum de dando. Si vero actum est de nõ dando sed de accipiẽdo. s. accipiam codicem tuum. p digesto meo. ⁊ tunc verbum 4 accipiã vel suscipiã ⁊ similia: non cõcludũt de necessitate trãslationem dñij: vt. l. naturalis. §. j. j. ti. j. ⁊ ibi dicã: tũc tradẽdo rem alienã bona fide implet ꝓctum vt. l. j. C. eo. ⁊ ita loquũtur rationes hic facte per Suar. Si vero ex vna parte esset actum qõ daretur ex alia nõ: puta dabo codicẽ meum ⁊ accipiam digestũ tuũ: tũc ex illa parte qua actũ esset de dãdo non implet dando rem alienã: ex alia vero parte

¶ Permutatiõis. ad qõ dicit Bal. in. c. j. §. j. de contro. inuest. qõ cãbius est ad genus: sed pmutatio. p prie ẽ species ad spẽciẽ: et sunt ꝓctus innominati.

¶ Verum indistincte.. An pmutatio cõsistat si res nõ erat permutãtis. ⁊ vide Bal. i l. j. C. eo. et ibi ẽt qd si pmutatur nuda possessio cum nuda possessione.

a ¶ Differentie, vide glo. & doc. in l. j. C. eodem. & melius in l. ij. C. eodem.

b ¶ Una parte. Adde Bart. in l. aristo. in prin. de donat. & Bal. in l. j. C. e. vide do. Pe. de anch. et Moder. in .c. quāto. de iudi. in .ij. col. per Bar. in l. arist. de donat. & in l. si emptione. de trahē. 5 emp. & in l. sicut. §. vēditiōis. ff. q. mo. pig. 6 vel hypo. a fol. & Bal. in pe. feu. l. iiij. col. et cano. in. d. c. ad q̄stiones. sed cōtra istō vī facere qd̄ vult idem Bart. in l. sed si ante. infra de acquirenda impleretur per rationes predictas.

¶ Itē quero vtrū hoc sit verū indistincte qd̄ in cōtractib⁹ noiatis nō sit locus cōditioni ob causam. gl. tangit hic: dic plene: vt l. fi. §. de cōdi. ob causam. ¶ Item quero quot sunt differētie[a] inter cōtractū vēditionis & emptionis: & contractum permutationis 8 glo. dicit qd̄ hic ex ter. colligunt quatuor. s. ex istis quatuor statutis[b] hic positis. addit gl. quintā. s. qd̄ in vendictione nō trāsit dōium nisi ptio soluto 9 vel fide habita de eo. vt misti. de rerū diui. §. vēdite. & §. de cōtrahen. emp. l. qd̄ vēdidi. sed in permutatione sec⁹ qd̄ tene menti. idē no. in l. ij. C. eo. contrariū videtur no. C. de dolo. l. cū pōnas. & C. e. l. cū pūcibus. & l. si seruus. 1

c tuor. s. ex istis quatuor statutis[b] hic positis. addit gl. quintā. s. qd̄ in vendictione nō trāsit dōium nisi ptio soluto vel fide habita de eo. vt misti. de rerū diui. §. vēdite. & §. de cōtrahen. emp. l. qd̄ vēdidi. sed in permutatione sec⁹ qd̄ tene menti. idē no. in l. ij. C. eo. contrariū videtur no. C. de dolo. l. cū pōnas. & C. e. l. cū pūcibus. & l. si seruus. 1

d posi. & in l. ij circa fi. & si cer. pet. vbi videtur velle qd̄ quando dubitatur de natura contractus vtrū sit nominatus vel innominatus. potius censetur innominatus. vide per Ro. & mod. in l. fi. §. de condi. ob causam. vide moder. in l. paseiscenda. C. de pac. vbi Fulgo. tenet etiam contra Bal. vide Bar. in rubri. j. tit. j. et qd̄ potius censetur innominatus in duco. l. labeo scribit si mihi bibliothecam. §. de contrahen. empti. vbi si vendo tibi bibliothecā sub conditione si campani vendiderint tibi locum in quo reponeres eam 1 dicitur ibi qd̄ si steterit per te quo minus impleatur conditio illa quod agitur prescript. verbis dicitur tamen etiam ibi subsequenter quod etiam agi potest ex vendito. 1

e ¶ Permutatione. Not. limitationem qd̄ in contractū innominato non habet locum penitentia fallit in contractu transactionis tex. sing. in. l. si pro fundo. C. de transac. et ibi Bart. licet transactio sit contractus innominatus. l. siue apud acta. & ibi no. C. eo. titu. et sequitur do. Jo. in l. aristo. &c. 1

f ¶ Actio prescrip. verbis. An actio prescript. verbis sit bonefidei est tamen stricti iuris in casu no. p Baldum in l. j. C. eo. in ver. et hic quero. in vlti. colum. et hic adde l. ij. & ibi Bar. et doc. C. eo. sed quid in actione prescri. verbis que non oritur ex permutatiōe: sed ex pacto apposito iuxta contractum bonefidei: vide in l. iurisgentium. in. §. quinimo. §. de pacf. quid in actione prescriptis verbis que oritur ex pacto de permutando. vide docto. in dicto. §. actionum. institu. de actio. 1

e ¶ Questionem primam. dicit glo. &c. in quibus casibus habeat locum actio prescrip. verbis. adde glos. et docto. in dicta lege si ex placito. de rerum permutatio.

f ¶ Non est verum. Adde gloss. et Bartol. in dicta. l. ex placito.

§. locaui. j. de fur. & ibi hoc tenui. facit. l. iij. §. de pig. act. ¶ Quero extra gl. quid si ex vna parte daturb res & pecunia: ex alia res tantū vt tota die euenit: vt do libum meū pro tuo & addo tibi. r. an erit emptio an permutatio? Breuiter videndum est illud qd̄ principaliter agitur. aut enim principaliter venditur pro certo pretio hoc acto vt detur alia res & erit vēditio: vt. l. tenetur. §. j. §. de ac. emp. aut hoc agitur qd̄ permutatur res cum re hoc acto vt superadd datur certa quantitas & erit permutatio. ar. §. locati. l. item si pretio. §. j. pro hoc extra eo. c. ad questiones. Sed si de hoc dubitatur dicemus esse cōtractum innominatū et parere actionem prescript. verbis vt. §. titul. j. l. j.

¶ Quero an sit verum indistincte qd̄ in permutatione[c] sit locus cōditioni ob causam. certe in vno casu non: vt quando habebas rem venalem et permutaui tecum: tunc est enim locus penitentie: vt possim rem repetere: vt. l. j. C. eo. fm lec. glo. singu. ¶ Ultimo scias qd̄ actio prescrip. verbis[d] que datur pro re permutata est bonefidei: vt misti. de actio. §. actionū. vnde omnia que dicta sunt in aliis actionibus et iudicijs bonefidei possunt dici hic: vt. §. ti. j. l. j. & infra. l. proxi. &c.

¶ Cōtractus innoiati qd̄ iudicent fm naturā cōtractuum nominatorum quibus equiparantur.

Aristo ait. Qui permutat dz cauere de hb. d. ¶ Ho. † qd̄ cōtractus innominati iudicātur fm naturam cōtractuum nominatorum quibus assimilantur. simile. §. depositi. l. j. §. si quis seruum. & hic dum dicit qñ permutatio vicina est emptioni. simile in. l. eum qui. §. commo.

¶ De prescrip. verbis & in factū actione. Rubrica.

¶ Actio prescriptis verbis quibus casibus locū habeat.

Que sit differentia inter actionem prescrip. verbis & actionem in factum.

¶ Supra dictū est de actione pscri. verbis q̄ datur pro estimatione & permutatione. Nūc vero simpliciter & in genere de pscrip. verbis & in factum actione.

¶ Glo. querit circa rubricā. primo in quibus casib⁹ habeat locū actio prescri. verbis. Secō in quib⁹ differt actio prescriptis verbis ab actione in factū. Circa † questionē primam[c] dicit glos. qd̄ habeat locum in tribus casibus: vt in gl. Sed doc. vltramon. & moderni dicunt qd̄ in vno casu tantū. s. qñ dubitatur de nomine cōtractus qd̄ est in omnib⁹ cōtractib⁹ innominatis. & illud qd̄ dicitur de pacto incōtinenti apposito nō est verum[f] quia ille actiones nō oriuntur ex pacto sed ex quodam cōtractu innominato q̄ oritur habita relatione pacti ad cōtractum: vt ipsi not. in l. in bonefidei. C. de pact. & in l. ex placito. C. de rerum permu. in. v. q. sed illud nō est verū. sed gl. tria dicit verū: nā actio pscri. verb. hz locū in pactis incontinenti appositis: & ex pacto incontinenti apposito oritur actio. tex. est in. d. l. in bonefidei. C. de pac. & l. iurisgentium. §. quinimo. §. de pac. & ibi dixi. Secundo dicit glo. vbicunq̄ dubitatur de actione circa cōtractum hic accipias contractum large etiā si nō sit cōtractus vltro citroq̄ obligatorius: potest esse pare-

re actionē prescri. verbis: vt videbitis in multis casibus huius tituli. Itē quando est factum certū & dubitatur in quam speciē cōtractus cadat: vt. l. j. j. eo. & l. j. §. titu. ij. item si factum esset incertū: vt. j. titu. j. l. j. item habet locum actio prescrip. verbis vbi factum est certum: et certū est q̄ non cadat in aliquā speciē contractus nominati: vt in tribus cōtractibus q̄ ponuntur in l. naturalis. §. j. j. eodem. ¶ Ad. ij. qō.[a] que est differentia inter actionē prescrip. verbis: et in factum actionem: dicit glos. quod actio in factum magis generaliter sumitur: istud expediut plene in. l. j. §. de condi. ex. l. tamen ēstum pertinet ad presentem titulum declaro. actio prescrip. verbis ideo appellata est quia datur secundum verba prescripta et non habet certum nomen: et ista ead em potest dici in factum quasi habeat actionem secundum factum propositū. vnde vbicūq̄ habet locū actio pscri. eodem hz locū in factū: qñq̄ tamen ex aliquo facto equum est actionē dari vbi multa verba interuenerūt. & tūc nō pōt dici prescri. verbis q: verba nō fuerunt hz vocatur actio in factū. de qua videbitis in. l. quoties. j. e. et per multas. ll. huiꝰ ti. declaraui plene. in. l. j. §. de condi. ex lege. &c.

r ¶ Vbi est incertū quam spēm cōtractus cadat ad actionē prescrip. verbis vel in factū recurritur.

2 Cōductor q̄ dicatur q̄ pecuniā dat: alius locator.

b Omniquā. b Vbi incertū † est in quam speciē contractus cadat ad actionem prescriptis verbis seu in factum recurritur. hoc dicit. ¶ Nota quod dixi in summario et not. legem nostram. ¶ Opponitur ad primum exemplum hic positum per iurisconsultum. † nam de iure conductor est ille qui dat pecuniam: et alius dicitur locator: vt dicta lege prima. paragrapho si quis seruum. supra depositi. & infra eodem lege naturalis. §. at cum do. ergo hoc est certum quod dominꝰ nauis est locator: et dominus mercium est conductor. Sol. posito quod hoc sit: tamen est incertitudo circa contractum. scilicz an locauerit nauem an locauerit opera suas: seu rem et operam: et propter hanc incertitudinem circa factum deuenitur ad actionem prescriptis verbis seu in factum &c. 1 2 c

Naturalis. ¶ Not. difficultōē vti noiē forte. l. que sit in. ff. veteri. hec enim fuit vna questio altius disputata p Pau. in qua plene tractat materiā vt facio in qōnib⁹ meis. & primo ponitur thema & questio. secūdo altius exo: ditur materiam diuidēdo eam in quatuor partes. s. in quatuor contractus innominatos. tertio prosequitur primum. quarto prosequitur secundū. quinto prosequitur tertiū. sexto prosequitur quartū. septimo determinat questionē propositam. sed a ibi: in hac qōne. tertia ibi: & si quidem. quarta ibi: at cū do. quinta ibi: quod si faciam. sexta ibi: sed si facto. septima ibi: si ergo. & legamus p particulas. prima particula non habet summarium nec 1 recepit oppositionem: quia mere factum ponit: & secunda particula q̄ ponit diuisionem mere non recipit summarium sed contraria & glos. nō opponit nec 2 dat solutionē. ego fortissime oppono q̄ etiā in aliis speciebus consistunt cōtractus innominati: quādoq̄ enim do vt facias: qñq̄ do tibi vt facias: tūc tūc facias: quādoq̄ do tibi vt quid cōtingat seu obueniat: ista sunt verba eiusdē Pauli iurisconsulti: vt l. senatus. §. j. j. de don. causa mortis. Sol. contractus propriē est quando vltro citroq̄ oritur obligatio: vt. l. labeo. j. de verb. sig. intendit ergo iurisconsultus hic tractare materiā dationis ob causam qñ cadit in cōtractum hoc est qd̄ dicit totus ob rē dati tractatus: sed in casibus. l. cōtrarie licet sit datio ob causam tamen nō est contractus q: recipiens nō obligatur ad aliquid faciendū vel dādū. ¶ Scōo oppo. & fortiter isti cōtractus cōcipiū 3 tur p vt & sic sub modo: sed ego video q̄ qñq̄ cōcipiūtur per si: vt. l. si intra. §. de pact. & sic erit do si facias vel facio si des & similia. nō est ergo pfecta diuisio que hic ponitur per iurisconsultum. Rñ. per si inducitur cōditio & ea que sunt in adtione nō sunt in obligatione: vt. l. si qa sub cōditione. j. si qs omis. cau. test. & ideo nō est. ppte contractus: q: nō vltro citroq̄ oritur obligatio: ego dixi in. d. l. si intra. ¶ Tertio op. nō facere est species distincta[c] a facere: vt. l. in facto. j. de cōdi. et demon. Sed ego reperio ōctum innoiatum do vt nō facias vel non facio vt des: vt. l. dedi. in princ. §. de condi. ob cau. ergo hic iurisconsul. nō diuisit. Rñ. factū potest capi vt genus & diuidit in affirmatiuā & negatiuā: vt in facere et nō facere: vt. d. l. in facto. de cōdi. et demonstratio. hic ergo accipit iurisconsul. in genere & cōprehēdit facere et nō facere: licet tñ nō psequatur nisi qñ facere affirmatiue fuerit. pinissiuz. b

¶ Quarto op. qd̄ sunt plures species cōtractuū qui pōt colligi ex geminatione eorū que hic ponūtur. s. do & facio vt des: vel do & facio vt facias vel do vt facias & des & similia: & sic possunt triplicari & quadruplicari: et tunc erunt infinite species cōtractuū innominatorū. Rñ. qñ datur doctrina de simplicibus intellige statiz de mistis: vt institu. de acti. §. item miste. et infra de liberis & posthumis. lege si ita. vnde iurisconsult. cum hic posuerit diuisionem simplicium statim intellexit et comprehendit contractum si miscentur. c

¶ Actio pscriptis verbis datur vt fiat quod conuenit alias condemnatur ad interesse.

¶ Conditio ob causam non oritur ex ipso contractu. sed extra id quod agitur.

¶ Ad secundā. q. q̄ est differētia inter actionē prescrip. verb. & in. factū actionē qd̄ differt actio pscri. et in factū adde Bal. in. l. ex placito. in. iij. q. C. de rerū pmu. et vide et gl. & Dy. & docto. in. §. actionū. institu. de actio. adde q̄ pono. j. l. proxi.

¶ Nōnunq̄. In princ. huiꝰ. l. adde an actō in factū sit idem not. bal. & doc. post gl. i. l. j. C. de rer. pmu. & gl. et Bar. in rub. §. eo.

¶ Non facere. ē species distincta. vtō ad hoc p bar.

3 Verbum recipio vel accipio quod de
a ¶ Et si qdẽ, in pun. necessitate non inducat translationez
huius. §. et dominij.
pot. etiã agi cõditione ob cau- 4 In obligationibus dandi ex contra-
sam ꝛc. vi ctibus innominatis non cogitur quis
de bar. in l. precise imo liberatur prestando inter-
§. §. §. si esse.
cert. peta. 5 Libellus in actiõe prescriptis verbis
bar. in l. qualiter formetur.
id qõ. j. de 6 Si datio fit propter aliquod factum
ver. ob. et i quis contractus erit.
l. j. C. de pac. 7 Si do vt, alij des vel in aliquam cau-
a. ꝛ in l. actio sam cõuertas quod sit contractus in-
né. C. de trãs nominatus qui habet similitudinem
ac. ꝛ in l. cũ cum mandato.
mota. e. ti.

Et tũ quidem. [a] Hec est ter-
tia pars in qua prosequitur naturam primi contractus innominati do vt des et breuiter hoc intendit. Si pecunia datur vt res recipiatur est emptio: sed si res datur pro re est contractus innominatus ex quo oritur actio prescript. ver. ad interesse: et potest etiam agi conditione ob causam ꝛ periculum rei spectat ad eum qui eam rem recipere debet sicut in empt. et vendi. hoc dicit.

b ¶ De necessitate.
An verbũ accipio includat trãslationẽ domij. adõ bar. in l. fi. §. de cõdi. ob cãm. et in d. l. cum mota. et in d. l. j. §. de rerũ permu. et cũ bart. hic transit Fulg. in d. l. cũ mota. ꝛ etiã pau. de ea. ibi ꝛ hic.

c ¶ At cũ d. in pn. huiꝰ §. p Bar. i l. ij. §. j. de condit. ob cau.

Andr. po. ¶ At cuz do. amplia vt p Lancelo. in l. ij. in punct. in verbo depositi. ff. si cert. pet.

¶ Et quero quomodo cognoscã facta
b que possunt locari et que non: respondeo q̃dam sunt
mere facti: vt ire Romam: portare libros ꝛ similia. et
ista possunt locari. vt. §. loca. l. qui operas. et. l. opus.
cum similibus, quedam sunt facta quibus est admi-
xtum ius: vt manumittere vendere. et ista habent fa-
ctum momentaneum: et non potest locari: ita loquitur
hic. aut habent factum successiuum: vt agere pro
me i iudicio: ꝛ ista possũt locari: vt j. e. l. §. fz si facio.

2 Item aduerte ¶ quod de re euicta potest agi prescri-
ptis verbis: vt hic. et etiã cõdi. ob cau. regulariter: vt. l. fi.
supra de condi. ob cau. fallit in contractu transactio-
nis. vbi si possum agere prescrip. verbis ad interesse
re euicta non competit condictio ob cau. odio litium
3 ne restaurent: vt. C. de trãsa. l. si pro fundo. ¶ † Ulti-
mo not. quod non est locatio nisi interueniat pecu-
nia numerata ꝛc.

¶ Si datio venit principaliter ꝓpter factũ: ipm
factũ videtur in obligatione: et econuerso.
Premissio de parendo sententie arbitri sub pena qõ
fuit condemnatus ad dandum quod pena fit adiecta
4 dationi.
Ratio quare in contractu facio vt des non datur actio prescriptis verbis.
5 Lex cũ ꝓponas. C. de dolo: q̃ loquat de actione de
dolo que datur in locũ cõditionis ob causam.
4 Actio prescriptis verbis an oriatur ex cõtractu non c
facio vt des.
5 An in contractu non facio vt des oriatur conditio
ob causam.

Quod tũ faciã. In facio vt des nõ habet
locũ actio prescriptis verbis: sed ad actionẽ de dolo recurritur. hoc dicit. vidi
stis duos articulos. scilicet do vt des: do vt facias.
nunc videamus de tertio. scz de facio vt des. ¶ Oppo.
et videtur q̃ imo vbi est do vt facias datur actio de
dolo: vt. l. cum proponas. C. de dolo. Solu. dicit glo.
quod ibi est facio vt des. licet enim dederim ferrum
vt manumittas: hec datio fit pro facto: et ideo perm
a de est ac si esset facio vt des. [a] ¶ Not. † illud si datio
fit principaliter propter factum: ipsum factum vide-
tur in obligatione. Idem no. in. l. contraria. et econ-
uerso si est factum in obligatione propter dari: datio
videtur in obligatione: et ideo si promisi parere sen-
tentie arbitri sub certa pena: et arbiter cõdẽnauerit
me ad dãdum: licet prima facie videatur adiecta pe-
na facto: tamen in veritate est adiecta dationi. non
enim aliud est parere sententie arbitri q̃ dari: pro
b hoc. j. de verbo. obli. l. v. b§. fi. et hoc est vtile scire ad
multa: et maxime si quãtas deberet dari: quia tũc
videretur adiecta loco et in fraudem vsurarum: vt. l.
iul. §. idem papi. supra de ac. emp. Sed licet ista solu-
tio contineat veritatem in fratamen propter aliud nõ

pone hic de dolo. l. prescriptis verbis ꝓpter dolum.
a tu dicas q̃ stet propue de dolo: nec obstant contra-
ria. nam hic fuit contractus do vt facias: et hic loqui
tur de actiõe danda ei qui fecit ex cuius parte est fa-
cio vt des: licet glo. cõtradicat: ideo competit sibi de
dolo: vt dicam. j. proximo. §. ¶ Item querit glo. quo
modo cognoscantur contractus innominati, vtrum
ex modo contrahendi an ex modo implendi: et dicit
glo. q̃ ex modo cõtrahendi qõ declaro. j. §. primo.

b ¶ Item quero extra gl. † quomodo cognoscã facta
que possunt locari et que non: respondeo q̃dam sunt
mere facti: vt ire Romam: portare libros ꝛ similia. et
ista possunt locari. vt. §. loca. l. qui operas. et. l. opus.
cum similibus, quedam sunt facta quibus est admi-
xtum ius: vt manumittere vendere. et ista habent fa-
ctum momentaneum: et non potest locari: ita loqui-
tur hic. aut habent factum successiuum: vt agere pro
me i iudicio: ꝛ ista possũt locari: vt j. e. l. §. fz si facio.

2 Item aduerte ¶ quod de re euicta potest agi prescri-
ptis verbis: vt hic. et etiã cõdi. ob cau. regulariter: vt. l. fi.
supra de condi. ob cau. fallit in contractu transactio-
nis. vbi si possum agere prescrip. verbis ad interesse
re euicta non competit condictio ob cau. odio litium
3 ne restaurent: vt. C. de trãsa. l. si pro fundo. ¶ † Ulti-
mo not. quod non est locatio nisi interueniat pecu-
nia numerata ꝛc.

¶ Si datio venit principaliter ꝓpter factũ: ipm
factũ videtur in obligatione: et econuerso.
Premissio de parendo sententie arbitri sub pena qõ
fuit condemnatus ad dandum quod pena fit adie-
cta dationi.
Ratio quare in contractu facio vt des non datur actio prescriptis verbis.
5 Lex cũ ꝓponas. C. de dolo: q̃ loquat de actione de
dolo que datur in locũ cõditionis ob causam. 2
4 Actio prescriptis verbis an oriatur ex cõtractu non c
facio vt des.
5 An in contractu non facio vt des oriatur conditio
ob causam.

Quod tũ faciã. In facio vt des nõ habet
locũ actio prescriptis verbis: sed ad actionẽ de dolo recurritur. hoc dicit. vidi
stis duos articulos. scilicet do vt des: do vt facias.
nunc videamus de tertio. scz de facio vt des. ¶ Oppo.
et videtur q̃ imo vbi est do vt facias datur actio de
dolo: vt. l. cum proponas. C. de dolo. Solu. dicit glo.
quod ibi est facio vt des. licet enim dederim ferrum
vt manumittas: hec datio fit pro facto: et ideo perm
a de est ac si esset facio vt des. [a] ¶ Not. † illud si datio
fit principaliter propter factum: ipsum factum vide-
tur in obligatione. Idem no. in. l. contraria. et econ-
uerso si est factum in obligatione propter dari: datio
videtur in obligatione: et ideo si promisi parere sen-
tentie arbitri sub certa pena: et arbiter cõdẽnauerit
me ad dãdum: licet prima facie videatur adiecta pe-
na facto: tamen in veritate est adiecta dationi. non
enim aliud est parere sententie arbitri q̃ dari: pro
b hoc. j. de verbo. obli. l. v. b§. fi. et hoc est vtile scire ad
multa: et maxime si quãtas deberet dari: quia tũc
videretur adiecta loco et in fraudem vsurarum: vt. l.
iul. §. idem papi. supra de ac. emp. Sed licet ista solu-
tio contineat veritatem in fratamen propter aliud nõ
plz: vt statim dicam. ¶ Item opp. C.
de transac. l. cum mota. Sol. dicũt qui
dam quod ibi erat do vt facias licet
fuerit preuentum in faciendo: sed hoc
non placet: non enim curo que verba b
preponantur vel postponantur: vt in-
fra dicam. et ideo dicit glos. aliter q̃
ibi fuit facio vt des. Sed ibi erat tale
factum ex quo tibi aliquid adest vnde
producit actionem prescri. verbis: alia
solutio est bona in se: non tamen quo
ad illam. l. ibi enim loquitur de actiõe
prescriptis verbis datura que datur
a lege absq̃ matre obligationis: fz hic
querimus de actione prescriptis ver-
bis natura que nascitur ex ipso contra
ctu. tu dic ergo q̃ ibi non poterat agi
conditione ob causam: vt se reponeret in pristina obligatione: ex eo quod
actio extincta erat talis que non pote
rat restaurari per pactum vt actio in-
officiosi testamenti. et alie que ex de-
licto oriũt vt. l. si tibi. §. j. et. l. si vn. §.
pactꝰ ne peteret. §. de pac. Ité de dol
o poterat dari: q̃ liberatio obtinere
rat aduersario propter mortem filij
absq̃ aliquo suo dolo. ideo datur sibi
prescriptis verbis. a. l. non quod nasca
tur ex eo veram opinio. ¶ † Quero
ergo pro declaratione c predictorum
que est ratio qõ in contractu facio vt
des: non datur actio prescriptis ver-
bis: dicit glos. q̃ quando facio vt des:
ex facto meo tibi nihil adest. ideo ces-
sat equitas: que habet producere ac-
tionẽ prescriptis verbis: et q̃ tu dece
pisti me fa. ꝛ do vt aliquid facerem et
non vis dare: recurritur ad actionẽ de
dolo: et ideo si ex facto meo tibi aliq̃d
adesset daretur mihi actio prescri. ver
bis sicut in cõtractu do vt facias. vel
do vt des: ista est vera ratio: probatur
in. l. solent. j. eo. et omnes tenent istam
lec. licet Joã. aliter dixerit. Si hec ra
tio est vera tunc sol. glos. facta ad. l. cũ
ꝓponas. C. de dolo. non est bona: q̃ si c
dedi tibi seruum manumittendũ: ma-
numisisti tibi aliq̃d adest. ſ. iuspatro.
ergo debet dari presci. verbis. nec po
tes dicere ille qui habet iuspatronat
nõ videtur locupletior: q̃a imo q̃si ad-
implendo suam voluntatem facta est
manumissio: vt infra eadem lege. §. fi.
ꝛ ibi no probatur in. l. si quis seruum.
et. l. titius. supra de act. emp. Preterea
parta sunt quod tibi aliquid adsit vel

de puteo
5 bart. fer-
rarie cũ de
facto acci-
disset.
¶ j. dever.
ob. l. v. vtiq̃
bar. in d. l.
v. §. fi. ꝛ ibi
Angel. et
moder. et
vide Bar.
idẽ tenẽt
in. l. cũ pro
ponas. C.
de dolo. et
p ista etiã
concludit bal.
in. l. j. C. de
iust. ꝛ sub
sti. in. iij. q.
q̃ cõditio
si fundũ de
deris nõ fz
in fcõ cõsi-
stere et ibi
etiã qd de
cõditiõe si
fundũ vers
deris. q̃
aũ si do vt
reddas. ꝓ
hi actiões
dicit bal. in
l. j. in. vij. co.
C. de act. et
ob. qõ si est
debitũ liq̃
dũ fz do vt
des: si aũt
dicit do vt
mandes ac
tionẽ tũc
est do vt fa
cias hac. e.
l. pe.
¶ Pro de
claratione.
viõ p Ly.
in. l. e pla-
cito. §. all.

alij de voluntate tua: vt.l.soluta.j. de so. vnde cum seruo manumisso acquiratur libertas de voluntate tua vt tibi
3 aliquid adesse. † et ideo dicendum est q̃ ibi in l. cũ proponas: nõ loquitur de actione de dolo que cõpetat ad interesse vt faciat qd cõuenit q: ad illud daretur actio. preferi. verbis. sed loquit de actione de dolo q̃ datur in locũ cõditionis ob causam: volebam enim repetere seruum quẽ manumisisti quod
a non pōt fieri q: libertas non potest re a uocari: ideo dabitur actio de dolo in qua venit tantũ quantũ interest mea habere illum seruum quẽ dedi. ¶ Sz cõtra hoc oppo. q: illud idẽ videt venire in actione preferi. verbis: vt. j. ea. l. in fi. Sol. illud est verũ qñ in actiõe prescrip. verbis nõ potest venire aliũ interesse: vt ibi dixi: sed hic poterat venire aliud: ideo recurrit ad actionẽ de dolo loco conditionis ob cãm: ita debet intelligi. d. l. cum proponas. de do
b lo. ¶ Item opp. in facto vt facias da
5 tur actio prescriptis verbis: vt. j. §. proximo. ergo eadẽ rõne in facto vt des. Sol. ibi ex vtraq; parte est. eadẽ equitas: vel posses dicere qd debet intelligi qñ facio vt facias: ponit aliqua verba ex quibus parti aliquid adest: alias si nihil adesset recurreretur ad actionẽ de dolo sicut i facio vt des. ¶ Op. C. de transac. l. cũ opponas. ibi enim loquimur in non facio vt des: istud con
c trarium est valde difficile ibi enim loquitur in non facio vt des: qui articulus est valde difficilis. Ratio: q: actio preferi. verbis: non datur nisi ei qui implet cõtractum ex parte sua: vt per totam hanc. l. 2. §. ti. j. l. j. sed ille qui promittit nõ facere nunq; pōt implere: q: si non facit hodie potest facere cras: 2 sic de singulis. Item ex hoc sequitur aliud: quia si aliquid dedit vel fecit p quod aliquid adfit aduersario nõ pōt repetere per cõditionẽ ob causam: q: conditio ob causam datur contra ad
d uersariũ qñ ipse fuit in mora faciendi seu implendi ex parte sua: vt. §. §. proximo. ver. qd si tale. Sed si ille qui tenetur non facere non potest implere ex sua: et aduersarius non potest esse
1 in mora non faciendi cum non teneatur facere nisi ego impleam: vt lege iulia. paragrapho offerri. de act. empt.
2 2. l. quero. paragrapho inter locatorẽ. supra loca. et tõ. ad examinationẽ huius articuli quando contractus concipitur hoc modo nõ facio vt des. oportet scire quod licet in alijs contractibus innominatis sit locus penitentie vt lege si pecuniam. de conditione ob causam. tamen in contractu transactionis non: vt lege q̃tuis. C. de transactio. Hoc ergo † premisso. primo videamus an ex hoc contractu oriatur actio prescriptis verbis ex parte eius qui tenetur non facere. Exemplum si promitto non petere: vt des mihi centum. et tu promittis dare centum mihi: in quo sic dicas: aut ista conuentio licet liberatoria apponitur super contractu bonefidei: et tunc potest impleri cauẽdo de non petendo: quia in contractibus bonefidei cautio de non implendo modo habetur pro implemento: vt lege insulam. paragrapho finali. supra loca. tũc potest agi prescriptis verbis. nam liberatio
4 p̃ctu bonefidei ōr bonefidei sicut ipse ſ̃ctꝰ: vt lege ab emptione. supra de pact. et in hoc casu potest dicere verum gloss. que est in lege siue apud acta. C. de transactio. idem si esset appositum certum tempus intra quod ne fiat: quia tunc posset impleri non faciendo per totum illud tempus non est dubium: ꝛ si nullum tempus esset adiectum: et dicta cõuentio apponeretur super contractu stricti iuris nunq; posset impleri et nunq; posset agi prescriptis verbis: vt lege cum proponas. et lege siue apud acta. C. de trãs actio. ¶ Item est videndum b vtrum in hoc contractu ex parte eius qui tenetur non facere fit † locus cõditioni ob causam. et pono casum in terminis. puto a te non petere: et tu promittis mihi dare cẽtum: propter hoc ab actiõe principali te liberaui. vel alio modo consecutus es liberationem si mihi des centum: vtrum possum agere conditione ob causam: vt te reponas in pristinam obligationem. Videtur dicas aut est talis actio que potest per pactum restaurari et possum agere conditione ob causam. vt lege si quis accepto. supra de condi. ob causam. et nota in lege actione. C. de transactio. et intelligo c quod agã condi. ob causam non ex penitentia: quia de illa non est dubium sed propter moram tuam: videtis enim esse in mora ex eo quod per me factum est quicquid potui quia te liberaui et tu non vis dare: vt not. in dicta lege actione. Sed si tibi obuiusset liberatio alio modo quam per factum meum: vt puta per mortem tunc egeretur actione prescriptis verbis: vt dicta lege cum mora. C. de transac. et dixi supra eodem. §. in secundo contrario: si vero actio non est talis q̃ possit restaurari per pactum vt actio ex delicto vel quia fort incertũ est vtrum esset aliqua obligatio re vel spe ꝛ tunc non potest agi conditione ob causam: sed agitur actionẽ de dolo. et dicta lege actione. et ibi not. secundum quod glo. distinct opinio. ꝓla. Item quero vtrum contractus innominati cognoscantur per modum ineundi an per modum implendi: dicam infra proximo. §.

☞ Mandatũ etiam nõ gratuitum dicitur mandatum respectu illius qui egit et eius contra quem agitur.

Contractus innominatus ꝛ actio que ex eo oritur q̃ datur ad similitudinem contractuum nominatorum quibus assimilatur.

Ex contractu facio vt facias quod oriatur actio prescriptis verbis.

Contractus innominati an iudicentur fm modum ineundi contractũ an fm modũ implendi.

Ex ſ̃ctu do vt facias et des vel facio do vt des oriatur actio prescriptis verbis.

a ¶ Liberatio. ita etiã tz bar. in. d. l. siue apd acta. tz ei opi. cõter repiehẽdit ibi tõ omisa ista distinctione teneas opiõ. quã ponit bar. in. d. l. actione.

¶ Videndũ. Adde bar. in. l. siue apud acta: C. de trãsact.

c ¶ Et intelligo. Iuxtz Bart. in d. l. actiõe. et qualiter an ſ̃ctibus innominatis pcedit vsu capto transit. subtilis bald. in. l. f. C. de doñ.

b ¶ Dicta. l. actiõe. vtõ ibi Sali. ꝛ q̃ dixi post eum.

6 Non differt an verba cõtractuum innominatorũ referantur in tempus presens vel in futurum.

7 Contractus innominatus quod nõ vitetur licet aponatur ei nomen cõtractuum nominatorũ ꝛ nõ sit.

a **Sed si facio**, oritur actio prescriptis verbis que hz similitudinẽ cum actione mandati. hoc dicit.

1 ¶ † Not. q̃ licet mandatũ non sit gratuitũ ita quod nõ partat actionẽ mandati inter mandantem ꝛ procuratorem tamen dicitur mandatum respectu illius qui agit ꝛ cõtra quem agitur sine quo mandato alie
2 no nomine agi non pōt: vt hic pater. dixi in. l. j. §. de procura. ¶ Secundo not. q̃ cõtractus innominati et actio que ex eo oritur datur ad similitudinẽ cõtractũ nominatorũ quibus assimilantur: ꝛ ideo in eis venit culpa leuis lata ꝛ leuissima fm illorũ cõtractũ similitudinẽ: vt. §. titu. j. l. j. in fi. ꝛ. j. eo. l. j. gratuitam. §. j. ꝛ. ij. ꝛ. §. depositi. l. j. §. si quis seruum. ꝛ. l. eum qui.
3 §. commo. ¶ † Tertio not. q̃ ex contractu facio vt facias oritur actio prescriptis verbis. ¶ Oppo. §. pro
b xi. §. Sol. vt ibi dixi. ¶ Sed quero circa istũ. §. b ex
4 tra glo. vtrum cõtractus innominati iudicentur † fm modum ineundi cõtractum an fm modũ implendi. glo. §. ea. l. §. at cum do. in prima gloss. ꝛ §. proxi. §. in glo. magna. ꝛ. C. eo. l. ex placito. ꝛ de transac. l. cũ mota. ꝛ. C. de dolo. l. cum proponas. ꝛ vbiq; dicunt q̃ co
c gnoscuntur penes modũ ineundi cõtractũ nõ penes modũ implendi: vnde si fuit cõtractus do vt facias: tñ tu preuenisti in faciẽdo dabitur actio prescri. verque oritur ex do vt facias nõ de dolo que oritur ex facio vt des. Doc. vltramon. in. d. l. ex placito. et. l. cum proponas. dicũt cõtra. sicut enim in cõtractu emptionis ꝛ venditionis ab ipso initio ex vna parte est emptio ex alta venditio: vt. §. titu. j. l. j. ita in istis contractibus. f. in do vt facias: ex parte mea erit do vt facias: ex parte tua erit facio vt des: ꝛ ista opi. videtur mihi vera. probo primo declarando rationem eorũ. isti cõtractus innominati inducuntur fm naturã contractũ nominatorũ quibus assimilãtur: sed in cõtra
7 ctib⁹ nominatis ex vna parte dicitur emptio, ex alia
d venditio vel locatio ꝛ cõductio ꝛ similia. ergo ita in istis innominatis. Preterea probo per incõuenienꝫ qd sequeretur: quid si tu contrahendo neutriqꝫ promissio precedit: sed cõuenimus inuicem de exigendo debitores cõmunes vel de edificãdis insulis vel pre
1 standis mutuis officijs in aliquibus rebus: ita quod nõ apparet quis primo et quis postea. certe secundũ
2 glo. non erit aliquis ex istis cõtractibus qd est absurdum ꝛ falsum: vt videbitis. j. §. proxi. Preterea hoc
3 videtur cõtra casum huius. §. appellatur enim facio vt facias: ꝛ tñ puto cõuenit vt tu faceres. Preterea in contractu do vt facias fortius ex parte eius qui debet facere oritur actio de dolo: vt. §. ea. l. §. at cuz do. versũ. sed si dedi. non violando literam: et sic concludo quod ab ipso initio ex parte vna est do vt facias ex parte alterius est facio vt des. Jacob. but. niteba tur sustinere glo. ꝛ arguebat sic. non debemus inspicere implementum contractus sed ipsam conuentionem sic. vt. l. si ita fuero stipulatus. §. fi. ꝛ. l. cum enim j de noua. Solu. respondeo fateor non enim curo de modo implendi: sed dico q̃ ab ipso initio ex ipsa cõuentione ex parte vnius accipitur vno modo: ex parte alterius alio. Preterea dicit ipse illud debemus inspicere quod principaliter fit non quod accesorie: vt. l. et si non sint. §. pertineant⁹. de auro et argen. lega. Sed dic q̃ ab ipso initio hoc principaliter agitur sicut in emptione et venditione. Item dicit ipse quod ab initio oritur naturalis obligatio que postea roboratur rei interuentu: vt. §. titu. primo. l. prima. et. l. ex placito. C. de rerum pmut. ergo primam obligationem debemꝫ inspicere: sed hoc fateor: tamen ipsa principalis obligatio ab ipso initio
5 variatur: vt dixi. ¶ † Quero quid si iste conuentiones ab vna parte duplicãtur: vt puta si est contractus in quo ego do vt facias ꝛ des: vel econuerso
b facio ꝛ do vt des: que actio oritur? respondeo propter illud dare quod est ibi et sic continet aliquid propter qd queritur aduersario oritur actio prescriptis verbis. vt. j. eodem. l. si dominus seruũ. ꝛ. l. si tibi areã. ꝛ. l. permisisti. ¶ † Quero cũ isti cõtractus c per iurisĉõsul. semper ex vna parte ponãtur in presenti tempore vt do vt des
6 et similia: quid si ex vtraq; parte ponantur in futuro tempore: vt puta faciam vt facias vel dabo vt facias vel vt des et similia? Respondeo ista varietas in tempore nõ curatur: nã semper appellatur cõtract⁹ facio vt des vel do vt facias ꝛ similia. in quocũq; tempore sint verba posita. illud ꝓbatur. nam hic appellatur facio vt facias: tamen ex vtraq; parte est actum de faciendo. in futurum: similiter per omnes. §. huius. l. ¶ † Ultimo quero
c quid si in istis contractibus fuit appositum aliquod nomen contractus nominati tamen non fit: an per hoc vitatur? certe nõ. casus est. j. l. proximus. et ibi dicam ꝛc.

☞ Habere libertum nõ est ius estimabile.

Si non fiat q̃ cõuenit ad quod interesse agatur ꝛ qua actione.

Ius patronatus qñ sit estimabile.

Si ergo, Ista est vltima particula in qua determinatur questio. proposita in principio huius legis. ꝛ hoc dicit. In facio vt facias datur actio prescriptis verbis. in qua venit quantum interest mea fieri quod cõuenit. quod si illud interesse cessat quanti interest mea me nõ fecisse. Item habere libertum nõ est ius estimabile. h. d. ¶ Ro. ex isto ver. q̃ idem videtur si conuenitur de faciẽdo ab vtroq; ita quod nõ apparet de

a ¶ Andreas Bonate. ¶ Sz si facio. Limita vt per Bar. in. §. actionum. colũ. xix. in fin. de act.

b ¶ Circa istũ. §. adde Bar. in l. ex placito. ꝛ in l. cũ proponas hic allegata. et adde Bar. post gl. in l. si tita. §. e. qd aũt requratur ad essentiã contractus in nominati. vide oino Bart. in l. cũ fundus §. de pact.

c ¶ Istl contract⁹. Adde Bar. cõsi. cliij. colũ. iij.

d ¶ In istis. Si in contractu innominato fuerit appositũ nomen cõtractus nominati. ꝛ adde bal. in l. j. in. ij. colũ. C. de rerũ pmu.

a ¶ L. titiue. et ibi Bart. et vide Bartol. ꝛ docto. in dicta. l. cum proponas. quando ius patronat⁹ sit estimabile vide tamen d. l. cum proponas. in fin. j. colũ. C. de dolo. ꝛ in. §. q̃ si faciam. §. ea. l. ꝛ per Paul. de leasa. in commen. c. nobis. de iurepa. in fi. vj. colũ. et ibi etiam qd in iure patronat⁹ ec clesie.

b ¶ Insulã. pro intellectu. Bar. ꝛ dol. et limitatione huius. l. vide Bartol. in l. si quis ante. j. de acqui possessiõem: facit iste text. q̃ si in cõtractu locationis et ꝓductionis apponatur ꝗ dum vendo: non tamen mutatur natura cõtractus: q̃ est verbũ generale. l. statuliber. a ceteris. §. quintus. de statuliber. ꝛ expresse allegat istum text. Bald. in. l. ij. C. cõmo. ꝛ istum text. etiam Bald. in. l. j. in. ij. col. C. de rerũ permu. Bar. in. l. naturaliter. §. pe. in fi. §. eo. q̃ Bald. in rub. C. de iure emphy.

¶ Andre. Poma. ¶ Insulam. Ad hãc. l. vide Alexan. in. l. si constante. in. j. colum. ff. fol. matri. ꝛ consil. cc. co. ij. vo. ij. Bar. in. l. si quis ante. j. de acqui. possess. Alex. in. l. j. col. v. de leg. j. ꝛ in. l. naturaliter. §. nihil cõmune. j. de acqui. pos.

c ¶ Andre. Poma. ¶ Si appello. vide Alex. consil. xlviij. col. ij. vol. ij.

d ¶ Aliet. intellige ff. vt q̃ Bar. in. l. si de ea. ff. de acqui. pos. ꝛ adde bonũ text. in. c. cõstitutus. de reli. do. qui reputatur sing. no. Bal. in. l. ij. C. de vsur. ꝛ Jo. andre. in tit. de instru. edi. §. porro. in vlti. col.

e ¶ Ob eam causam. Vide quod not. Bar. in. l. quintus. C. de transac.

fecisse: q̃ habet aliud interesse quod in ea venit: scilicet quatenus interest mea fieri quod conuenit: ideo datur actio de dolo: vt. l. cum proponas. C. de dolo. quandoq̃ non reperitur interesse fieri q̃ conuenit: sed res data est repetibilis: tunc non datur actio de dolo nec prescriptis verbis: sed condit. ob cau. vt. l. si tibi decem. j. eodẽ. ¶ Vltimo oppo. q̃ ius patro. debeat estimari: vt. §. de actio. emp. l. idem q̃ in fin. als. l. titius. a la. j. Solu. vt in glos. ꝛ no. q̃ si quis manumisit suo arbitrio tunc ius patronatus est estimabile: q̃ vero quis manumisit alterius volũtate: sic ius patronatus nõ põt estimari. ita loquitur hic. ꝛ. j. de leg. j. l. plane. la. ij. §. fi. ꝛ. l. seq. quod no. ꝛc.

1 ☞ Error in nomine contractus. q̃ non vitiet contractum:

2 Si in libello narratur et concluditur en aliquo contractu innominato et in fine dicatur et ad hoc propono actionem ex empto. quod libellus non vitietur.

3 Si appello syndicum illum qui est procurator quod ista nominatio non vitiat.

Nulam. b Error i nomine ꝗ cõtractus non vitiat cõtractum. h. d. Simile not. in. l. si olei. C. locati. et sic facit ad multa. primo quod si narratur ꝗ in libello aliquis contractus innominatus. et conclusio apte sequeretur. post ea diceret et ad hoc propono actionem ex empto q̃ propter hoc libellus non vitiaretur dixi in. l. prima circa fi. mag. glos. §. de edendo. et est opinio Innoc. de qua ibi dixi. ¶ Item not. quod si appello illũ syndicum qui est procurator: et sic in hac appellatione erratur: ista appellatio non habet vitiare: vt dixi tibi in. l. j. §. j. §. quod cuiusq̃ vniuersitatis nomine. ꝛ hoc valet ad similia. ꝛc.

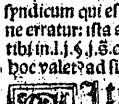

Si tibi decem. Vbi cessat interesse fieri quod cõuenit recurrimus ad conditionem: ob causa. h. d. quod no. ꝛ dixi. §. e. l. naturaliter. in fin. ¶ No. ex hac. l. q̃ ista actio prescriptis verbis põt directo intentari ad interesse.

1 ☞ Actio prescriptis verbis vt fiat quid conuenit quod datur ex contractu do vt facias ꝛ des.

2 Ius datur ad repetendum illud quod est datũ vel eius estimationem.

3 Seruus datus pro torquendo si reperitur in maleficio non redditur.

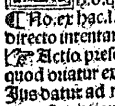

Si dominus. † Vbi est do vt facias ꝛ des oris actio prescrip. verbis vt fiat quod conuenit. h. d. quam l. not. et not. quod dixi in summario.

1 ¶ Item no. † q̃ ad repetendũ illud q̃ est datum vel eius estimationẽ cõpetit actio prescrip. verbis q̃ hoc est actũ. de hoc plene in. l. j. de dona. vbi glos. tangit.

2 ¶ Item no. † q̃ si tradõ tibi seruũ torquendũ. p̃ maleficio intelligitur q̃ nõ reddas si est repertus in maleficio quod est notandum.

3 ☞ In actione prescriptis verbis concluditur ad interesse ꝛ etiam q̃ prestetur quod est promissum.

Beam causam. c Liberatus ob causam conuenitur hac actione: vt faciat quod conuenit.

hoc dicit. ¶ Item not. quod in actione prescriptis verbis non solum potest concludi quod condemnetur ad interesse. vt. l. si tibi. supra eodem. sed etiam potest cõcludi q̃ prestetur q̃ est promissum: vt dixi in. l. naturalis. §. j. §. eodem. ¶ Oppo. de. l. si quis accepto. supra de condi. ob cau. Sol. per hanc actionẽ non restauratur obligatio prima: sed per condi. ob cau. sicut ibi et ista est vera.

Artis. Ista lex et sequens non loquũtur de actio. prescr. verbis vel in factum que oritur ex contractu sed ex quasi cõtractu vel delicto. ꝛ breviter hoc intendit. cautio omissa reperitur per actionẽ incertitet actionẽ in factũ ꝛc.

q Dia. Vbi deficit. l. aqui. supplẽt actionẽ in factum. h. d.

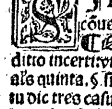

Si vir vxori. Actio prescriptis verbis datur vt fiat q̃ cõuenit in pacto incõtinenti apposito. h. d. ¶ Opp. ad. l. partis. §. eo. q̃ imo detur cõditio incerti: vt supra de vsufr. ea. re. que vsu fru. l. iij. als quinta. §. si pecunia. Bto. ponit plures solutiões tu dic tres casus: q̃ traditur res que est eius q̃ debet vsumfructum: et durat eius: vt q̃ debetur vsusfructus rei immobilis ꝛ in illo casu si tradita est sine cautione potest vendicari et agit cõditione incerti: vt. l. si vsufructus. vsufr. quem. caueat. quandoq̃ traditur ea res que est eius qui debet vsumfructum tamen eius non durat: et tunc si traditur sine cautione non potest vendicari: sed ageret conditione incerti: vt. d. l. hoc senatus. §. j. de vsufr. ea. rerum que. quandoq̃ traditur res que nunq̃ eius fuit qui debet vsũfructum: et tunc agitur prescriptis verbis: vel in factum actione vt hic ꝛc.

a Si tibi rem. a Si res vendenda tradatur certo pretio: vt superfluum lucretur venditor hac actione agetur. h. d.

b Si tibi aree. b Vbi res ad melioradum traditur: vt quod melioratur diuidatur si dominium trãsferatur in totum erit actio prescriptis verbis. als si dominium non transfert in totum sed in partẽ tunc erit societas. h. d. quem casum no. quia bonus ꝛ tene menti. ꝛc.

1 ☞ Blandis appellatione cõtinentur oẽs fructus.

c q Si seruandarum. c

Si glans. Actio de pascuis pecoũ nõ habz locũ q̃ fructus mei qui cadũt in alienũ depascantur: sed ad actionẽ in factũ recurrit.

2 hoc dicit. ¶ No. † q̃ appellatione glandis cõtinentur oẽs fructus. vt. l. j. j. de glan. le. et de ista actiõe dic vt l. pe. C. eo. et Joã. in arbore ꝛc.

1 ☞ Actio prescriptis verbis q̃ cõpetat ex facto vt des vbi ex facto queritur cõmodũ aduersario.

2 Idem si conuentio fiat per si. licet propriae non sit cõtractus innominatus.

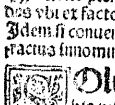

Olent. Pretiũ cõuentũ pro indicãdo fure põt peti actio. prescr. verbis n̄ si dolus indicantis interuenit. h. di.

1 ¶ No. † q̃ ex facto vt des: vbi ex facto q̃ritur cõmodũ aduersario.

Permisisti. d Ex facto vt des vel do vt facias si aduersario nihil queritur nõ competit actio prescriptis verbis sed de dolo. h. d. q̃ no. multũ: q̃ facit ad materiam. l. naturalis. §. e. dicit gl. q̃ hodie haberet locũ cõditio ex. l. Jstud intelige q̃ si promisisti mihi aio donãdi: vt dicit glo. et sic ex facto tuo mihi nihil queritur: secus si promisisti propter tuã cõmoditatem: vt q̃ dedisti mihi fundum soli: q̃ vtilitas tua est q̃ fundus isto anno laboretur et diffodiatur: tũc datur prescri. verbis. et no. istum. §. q̃ continet quotidiana et bona ꝛc.

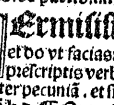

Si gratuitam. Si cõceditur habitatio gratuita agitur prescri. verbis. h. d. q̃ principiũ declara vt in glo.

☞ Cõtractus dicitur celebrat⁹ gratia eius qui rogauit.

Si margaritas. Aut res dãda gratia vẽditoris: et susceptoris tenetur de dolo et lata culpa. aut datur gratia susceptoris ꝛ tenetur etiã de leuissima aut gratia vtriusq̃. et de leui tenetur: et eius gratia cõtractus dicelebratus q̃ rogauit h. d. quẽ casus no. ¶ No. q̃ † eius gratia cõtractus dicelebratus qui rogauit. hoc intellige si ille qui est rogatus nõ habebat ꝓpositũ hoc faciendi. pbatur in. l. rogasti. si cer. pe. ¶ Ad istã. l. oppo. de. l. j. §. ti. tu. ij. Sol. dic q̃ hic fuit dictũ q̃ restituantur margarite: aut pretiũ earum dũtaxat. vel dic q̃ estimatio hic fuit facta pro quanto vendere nõ eo animo quod emptionem faceret vel faceret transire periculum. ibi secus. quod dic vt ibi dixi.

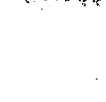

Jrem tibi. Si res daẽ inspiciẽda ꝛ ignoratur vt sit ad hãc actionem recurritur

a ¶ Si tibi rẽ. Aliũ rem. tene menti q̃ est multum magistralis cũ adde q̃ no. in. l. si pascẽda. C. de pactis.

b ¶ Si tibi aree. allegat barto. no. l. l. si pascẽda. C. de pactis. vbi glo. no.

c ¶ Qui seruãdarũ. in fi. hunus. l. ꝛc. ꝛ bal. in l. ex placito maxime in iiij. q. C. de rerũ pmu. et ibi etiã in. vj. q. pẽderat istũ text. q̃ no. p̃ bar. in. l. j. i vlt. col. §. cõdi. ex. l.

¶ Permisisti. in pn. huius. vide q̃ dixi l. l. turisgen. §. fz cũ nulla. §. de pac. ꝛ bal. in. l. ex placito. in tr. q̃. C. de rex. pmu.

vel alijs actionibus pōt agi. et in hac actione venit culpa habita considera tione eius cuius gratia sit celebratus contractus. h. d. qō no. ⁊c.

a **Si cum vnum.** a Si com modo vt cōmodes agitur prescriptis verbis: quia commodatum istud est non gra tuitum: hoc dicit.

Ad. Bo.
a ¶ Si cum vnum. viō roma. fin. xxxviij. als xxxix.

Si cum vestimenta. c
Is cui res inspicienda conceditur de casu fortuito non tenetur. h. d.

b ¶ Si qs. Ad ft. huius. §. vide bald. in. l. ʃ. C. de insti. ⁊ subst. sub cōdi. fac.

b **Si quis.** b Qui accepit rem ab vno dandā alteri in causam cer: evictōe: vel in alium euē tum: actiōe prescriptis verbis dare te netur. h. d. cū. l. seq. ¶ Oppo. q̄ nō de bet agi prescriptis verbis sed actione depositi sequestrari. vt. l. licet. §. depo siti. Sol. illud verū qn̄ duo deposue: runt eandē rem: secus si vnus tm̄ de ponit rem in qua cōstabat aduersariū nullū ius habere: vt. ʃ. l. prima. ⁊ opor tet intelligere istum. §. q: iste qui vult agere prescriptis verbis erat presens qn̄ depositū fuit factum sub eo pacto: alias cum eo nil esset contractum: et sic non haberet actionem prescriptis verbis: vt lege consensu. et quod ibi not. infra de act. et obliga. et lege pri ma. supra de contrahen. empt. in fine. ¶ Querit gloss. quid si stat per aduer sarium quod nō vult preliari: dicit gl. quod perinde est habendum ac si vi: cisset qui se ingerit. glos. bene dicit dū dicit per aduersarium nolentem face: re quod conuenit: sed si aduersari⁹ ve niret ad bellum debet ibi facere quic: quid potest: vt vincat: et alius succum: bat: vt lege in executiōe. paragrapho finali. et ibi not. de verbo. oblig. ⁊ ista sunt vtilia scire in partib⁹ illis vbi ad: mittitur duellū. ⁊ est pulchra materia ad determinationē. q. duelli.

c ¶ Quo: tiens. Et ad eius in telligentiā vide bart. in. l. si me putem. §. ʃ. circa fi. §. 6 cōdi. inde. et ī ru. §. e.

d ¶ Si tibi poliēda. et istū text. in fi. multum ponderat no. Bar in l. fin. in. ʃ q. C. de cōtra hen. empt.

Ad. Bo.
e ¶ Si ope ras. Vide panor. psi. xlv. in. ʃ. co. ij. vo. Felt. in. c. cū ber told⁹. vij. col. ver. iij. limita de re iudica. ⁊ in. c. se. iiij. col. ⁊ in. c. quāuis. co. iij. e. ti.

Rogasti. Si res vē denda datur vt pretium in mutuū conuertatur si non vendi tur vel pretium nō recipit actione prescriptis verbis agitur. hoc dicit: de quo dic plene vt no. in. l. roga sti. §. si cer. peta.

Si predium. Oppo. qō ta le factū nō cō sueuit locari. vt lege naturalis. para: grapho at cum do. supra eodem. So. debes intelligere quod tunc fuit loca ta res ipsa ⁊ non factum pignoratitiū fuit locatum ⁊c.

a **Apud labeonē.** Qui rem experiēdam recepit quicquid ex re interim lucratur dn̄o reddere debet ⁊c.

Item apud. Si res dat experiēda ēptiōe sa cta datur actio ex vēdito: als prescriptis verbis. h. d. ⁊c.

Si cum argentum. Is cui res inspi ciēda datur nō tenetur de casu contingente cum res reportatur: sed de dolo et culpa hac actione tenetur. hoc dicit quēm casum no. ⁊c.

c **Quotiens.** c Hic tractat gloss. vnā ma teriam de qua plene per do cto. in lege ex placito. C. de rerum permu. et dixi plene in lege prima. supra de condi tione ex lege. et hic reperitur vna distinctio que mul ta dicit sed non dicit veritatem.

d **Si tibi polienda.** d Si susci: pitur op: faciendum gratis est mādatum: si per mercedē in pecunia est locatio: als est contractus innominatus. h. d.

Do. Habuistis supra de eo qui re: cipit rem inspiciendam volens eam emere: hic de eo qui recipit eam inspiciendam causa delectationis vel cognitionis quo casu de culpa tenetur et prescriptis verbis agitur.

Titius. Si pecunia datur vt et eius vsure tributa danti soluātur contractus innominatus est: ideo actio ne prescriptis verbis agitur: et pericu: lum a pecunia ad recipientem pertinet. hoc dicit.

e **Si operas.** e Si opere pro operibus dantur hac actione agi tur. hoc dicit.

¶ Incipit liber. xx.

¶ De pignoribus. Rubrica.

¶ Glo. continuat. dic vt in ea. ¶ Quero quare iuris consulti ponunt istos tres titulos de pignoribus se paratos a titulo de pignoratitia actione. Gloss. hoc examinat in prima consti: utione huius libri. §. iij. dic vt ibi quam glo: nota bene ⁊c.

1 ☞ Obligatio bonorū qō porrigitur ad presentia ⁊ futura etiā si nō dicat suorū: vel ad se spectantiū.

Conuentio. Obligatio gn̄alis por rigitur ad bona presentia et futu: ra: sed obligatio certe rei nō con trahitur etiā in illa re postea de: bitoris effecta si creditor sciens fuerit hoc dicit. ¶ Et no. hoc pn̄ cipium: et in principio potest ca: sus poni duobus modis. Primo quod recepta sit obligatio bonorum presentium vel postea quesito: rum. q. d. possunt obligari bona presentia et futura. scdo modo potest legi quod receptū est: hoc est de terminatū ⁊ approbatū est q̄ obligatio gn̄alis bona.

rū porrigitur etiam ad bona postea quesita. et expo nitur vel pro etiā ḡm vtranq; lec. Et ista videtur ve rior: vt p; ex ver. seq. q̄ aduersat ad illud vbi loquit de iure postea quesito an veniat in obligatione pri a meua: ḡm hoc no. ex illo principio ꝙ obligatio bo: norū l; nō adijciatur suorum vel ad se pertinentium porrigitur ad oīa presentia ⁊ futura. casus est hic. ʒ si illud adijceretur nullum est dubium q: casus est in l. ʃi. C. que res pigno. ob.

In specie. Textus est clarus. ¶ Oppo. de pi gno. acti. l. rem alienam. Solutio. text. tollit cōtrarium: q: ibi res aliena fuit obligata ignoranti: hic scienti. ratio quia quando creditor fuit sciens: debitor non est obligatus creditori contraria pignoratitia quia eum non decepit: et sic non interest debitoris qō illa res veniat in obligatione: sed quan do creditor ignorauit tunc debitor tenetur contraria pignoratitia: vt. l. tutor. §. contrariam. ʒ. de pignor. actio. dixi plene in dicta. l. rem alienam. et ideo glos. vt ista materia sit clara sic distinguit satis plene. quā do certa species obligatur aut obligat quis rem suā et tenet obligatio sine dubio: si alienam siquidem si: bi debitam obligatio tenet: vt. ʃ. qui potio. in pigno. habe. l. iij. §. cum ex causa. et hoc hic innuitur in text. dicit glo. quod intellige qō antequā illius rei dominiū sit quesitum debitori creditor habet obligatū illud ius quod debitor habet pro re. post rem vero debito ri quesitam erit obligata ipsa res: vt. d. l. Si vero nō a est debita a sed habet ius in re simpliciter tenet obli gatio. vt lege grege. §. secūdo ⁊ tertio. et. l. si ab eo. ʃ. eodem. dicit gloss. istud intellige quod valet obliga tio in eo iure quod ibi habet debitor. sed si postea ipsi debitori quereretur perfectum dominium. tunc siquidem quereretur ex causa dicti iuris quod habe bat in re veluti quia habebat publicianam: et vsuca: piebat compleuit vsucapione. vel erat sibi obligata pro debito: et fuit tradita sibi insolutum: vel quocun: q; modo illius iuris occasione ad eum peruenerit ipsa res erit obligata: vt dictis legibus. dicta. l. cum in fundo. §. si fundus. infra de iure dotium. Si vero debitor quesiuit dominium ex alia causa prorsus se: paratā ab illa. tunc non video quare debeat illa res in obligationem incidere: sed erit idem sicut quādo simpliciter obligatur res aliena. Si vero non erat debitori debita: nec habebat ius in re. et tunc aut eā obligauit sub conditione cum sua erit. et non est du bium quod tenet obligatio existente conditione vt l. si fundus. §. aliena res. infra eodem. aut obligauit eam simpliciter. et tunc assumo vnum casum positū in fine gloss. aut dominus ratam habuit. et obliga: tio confirmatur: vt. l. si fundus. §. primo. infra eodē. et. l. aliēnam. supra de pignor. actione. aut dominus ratum non habuit. et tunc aut creditor fuit sciens et non confirmatur etiam domino quesito postea: vt hic. aut fuit ignorans et confirmatur quo ad vtilem hypothecariam. vt dicta lege rem alienam. de pigno ratitia actione. ratio quia debitoris interest: vt dixi. ⁊ ideo puto quod quando obligauit rem alienam sciē: tibi obligasset se expresse: quod dominus ratificaret. vel alio modo ita quod ipse teneretur si res in obli: gationem non incideret. tunc si postea per debitorē quereretur dominium: res incideret in obligationem quo ad vtilem hypothecariam. vt di cta. l. rem alienam. vbicūq; autem di: xi obligationem non valere dominio postea quesito dico creditorem poss: ea habere retentionem si possidet vt hic. ¶ Sed contra hoc oppo. ʃ. eod. l. cum vitiose. gloss. non soluit hic nec ibi. et dic quod hic non valuit obliga tio quia res non erat debitoris: quod vitium est purgatum: quia est effecta eius: ideo datur retētio: ibi vero obli: gatio fuit vitiosa ex alia causa q̄ pur: gata non est. et ideo retentio non da tur. ¶ Item oppon. quod datur vti: lis hypothecaria quando dominium est effectum debitoris: quia debitor non potest referre questionem domi: nij. vt. l. prima. §. si predo. ʒ. depositi. et. l. ita vt si fur. ʒ. commodati. Solu. quidam hoc fatentur quod hypothe caria non competit cōtra extraneos: sed contra ipsum debitorem sic. ista opinio videtur contra istum textum. et ideo dicendum qō nec contra ipm̄ debitorem detur. non obstante contra ria. q: ibi loquitur quando ageretur a ctione personali ex eo contractu. hic vero quando agitur hypothecaria in rem: quo casu potest referri questio dominij: vt nota. in. d. l. ita vt si fur. ʒ. commo.

a ¶ Nō est debita. ad de Bar. et docto. in. l. si cum reo. C. si aliena res pigno. da. sit.

Seruo. Obligato seruo non in telligitur obligatum pe culium tūc vel postea quesitum: ideo per creditorem non potest vendi. hoc dicit.

1 ☞ Separata causa dominij quod faciat ne res in obligationem incidat non autem extinguit obligationem iam contractam.

2 Ratio quare ius pignoris non vsuca: pitur triēnio sed maiori tempore pre: scribitur ⁊ ipsa res pignorata sit.

3 Possidens rē obligatam decēnio bo nafide prescribit etiam contra hypo: thecariam.

4 Si creditor aduocauit rem ab vsuca ptore per hypothecariam an debitor possit illam recolligere.

5 Vsucaptor an a debitore qui rē a cre ditore recuperauit possit eam vendi: care: et quale remedium habeat debi tor contra vsucaptorem.

6 Ius retentionis q̄ duret etiam si pn̄ cipale debitum sit sublatum.

Cum predium. Difficilis uiter hoc dicit. fundo obligato non veniunt in obligatione fructus a bo nefidei emptore postea percepti. et vsucapio triennij ius pignoris non

h lla lla h h iij

extinguit. h. d. primo ponit dictū. secū do ponit vnā obiectionē ad dictū. ter tio illi rñdet. secunda ibi: pignori gno ris. tertia ibi: qñ in fructibus. ¶ Not. q ¶ separata est causa dominij a causa pignoris. No. q mutatio dñij potest facere ne res in obligationem in cidat. nō aūt pōt extinguere obligationē iā cōtractā. ¶ Oppo. q non sit necessaria conuentio de fructibus. vt l. in predijs. j. titu. j. Sol. fateor. z fub audi maxime quia ex abūdantia fuit dictum. ¶ Oppo. ad secūdum dictū C. si aduer. cre. l. j. z. ij. Solu. hic loqui tur in vsucapione triennij. que ms pi gnoris non immutat. vt hic. z. l. iusto §. nō mutat. j. de vsuca. et. l. vsucapio. C. eo. vbi loquitur de prescri. x. vel. xx. annorum. ¶ Sed ¶ quero que est ratio dicit gl. hic z in. l. vsucapio. C. eō. et in. l. j. C. si aduer. credi. q per vsuca pionē queritur dominū. vt. j. de vsuca. l. vsucapio. quod dominū est separatum a causa pignoris vt hic. sed p prescriptionē lōgi temporis paratur exceptio que ita cōperit in hypothecaria: sicut contra dominū. ita dicunt glo. Sed Pet. de bellaperti. qui dicit quod etiam per prescriptionem queritur dominium vt in auten. nisi. C. de bo. ma. et ibi per doct. dicit quod est ratio que ponitur hic in text. cum emptio pignoris sit separatū a dominio: ad acquisitionem vnius non sequitur a: quisitio alterius. et si dicis quare secus in prescriptione. x. annorum. Respondet ipse. quia illud est tēpus sufficiens ad prescribendum contra hypothecariam: non ergo excipitur cōtra creditorem ex eo quod acquisiuit possessor dominium per decennium: sed ex eo quod prescripsit contra obligationem. et si dicas quare constituitur maius tempus ad prescriptionez contra ius pignoris quam ad vsucapionez ipsius rei mobilis pignorate. respondeo dicit ipse quod ius pigno ris est quoddām ius incorporale. Sz certe etiam dominium est ius incorporale: ergo est ratio: quia sic placuit: vt. l. non omniuz. §. de legi. z hoc vult text. hic ibi nec vsucapio perimi. placuit. ¶ Ex predictis ¶ concluditur q si quis rem obligatam possederit. x. annis bonafide prescribit etiam contra hypo. vt tenet hic glo. magna z in. l. vsucapio. C. eo. ¶ Venio ad gl. magnam que est difficilis. z primo ¶ quero si creditor ab vsucaptore rē per hypothecariaz auocauit. an debitor poterit eam recolligere. dicit glo. quod ſic. z bene. idem tenet gloſſ. in. l. vsucapio. C. eodem. ¶ Sed tunc ¶ quero postq̄ rem recuperauit debitor: an vsucaptor a debitore poterit eam vendicare. dicit gloſſ. quod ſic. et bene dicit. idem dicit in dicta. l. vsucapio. C. eodem. ¶ Sed quero quale remedium habeat debitor vt vsucaptor ab eo rem vendicare: non possit: dicunt quidam faciat debitor sibi cedi a creditore ius suum: et sic poterit retinere sicut ipse creditor. Istud remedium tenet gloſſ. in. l. vsucapio: Sed hoc reprobat per rationes hic positas. Lynus etiam in dicta. l. vsucapio reprobat hoc consilium. mihi videtur istud consilium esse validū: nil enim repugnat quod ¶ debitum principale sit sublatum. tamē ius retentionis durat vt probatur in. l. debitor. j. ad treb. z. l. ex fortante. §. latin?. j. de except. rei iudi. et. l. fancimus. §. licentiā. C. de iure del. be. z. l. j. C. si antiqui. credi. pignus vē. z sic erit casus in quo cederetur hypothecaria sine principali. licet gloſ. videatur dicere cōtrarium in. l. fina. de heredi. vel act. vēdi. quod plene examinaui in. l. fideiusſor obligari. in principio. de fideiuſ. illi tamen qui dictum remedium reprobāt dāt aliud consilū q debitor rē. p. de bito creditori dimittat: z illud qd plꝰ valeret soluat sibi creditori: ita dicit gl. hic z in. l. vsucapio. C. e. istud nō videtur bonū cōsilū: q dare insolutū est vendere: vt. l. fi. j. ex qui. cau. in pos. ea. z. l. litis estimatio. j. pro emptore. Si ergo debitor vendit rē alienā. ergo ille dominus qui pteceptit poterit pretiū repetere vti li nego. gest. Sed respondeo actio neg. gest. cōpetit res peremptā vsucapta vel prescripta: vt ibi nat. in. l. mater. C. de rei vendi. sed hic neutrum istorum est: ſz impeditur dominus vēdicare propter ius pignoris q̄ precessit ius siue dñium. ergo nō hz actionē neg. gest. Sed contra istud remedium etiam opp. q: ſm hoc cogeretur creditor accipere insolutum rem alienam. rñdeo q hoc remedium habet locuz creditore tantū volente non eo inuito. sed si creditor nollet: qd erit remedū. respondeo quod creditor vēdat alicui pignus. hoc acto quod ad illum emptorem transeat ius retentionis vigore illius obligatiōis: quod fieri potest. vt. l. j. C. si antiqui. credi. pignus vē. quicquid dicant docto. in. l. vsucapio. C. eo. z hoc cogetur creditor facere. vt. l. q̄ius. §. de pigno. act. ¶ Venio ad vltimam gloſ. magnam z op. fundus fuit debitoris. ergo z fructus qui pars fundi sunt. vt. l. fructus pendentes. §. de rei vendi. fol. dato quod fructus pro ut sunt pars fundi fuerunt debitoris. tamen non prout sunt fructus. et ideo si separentur bonefidei possessore nunquam fuerunt debitoris et nunquam in obligationem inciderunt. ¶ Item opponitur de. l. sicut. in principio. quibus modis pign. vel hypo. solu. Solutio dic vt in gloſſa. ¶ Item opponitur de. l. si. de oper. ser. solu. aliud in iure pignoris. vt hic. et. l. iusto erroze. §. non mutat. j. de vsucapionib?. aliud in opera. vt ibi. rationem ponit glo. in. l. locum. §. propietatis. §. de vsufruc.

Pacto. Valet pactum vt non solutis vsuris fructus cedant loco vsurarum sicut qd non solutis minoribus vsuris currunt maiores. hoc dicit.

Cum predium. Uxor potest rē propriaz obligare pro marito quatenus eius debitrix est. h. d.

a ¶ C. x. ānis. Adde bal. p. si. ccxxij. incip. Illustris dño. vbi dicit q si super re prescripta interpositū fuit decretū qd nō requirat bonafides. iij. lib. est z an talis pscriptio currat mulieri signorāti hypothecā vt de Bal. cōsil. ccccl v. iij. lib.

b ¶ Separentur. Vt de. C. de pigno. acti. l. neqz creditores. an a creditore possit referri. questio dominij.

1 ¶ Sententia lata contra debitorem quando preiudicet creditori.

2 Sententia lata contra heredem an preiudicet legatarijs. remissiue.

3 Sententia lata contra actorem in rei vendicatione quod non tribuat dominium possessori.

4 Probationes et dicta testium contra debitorem qd preiudicent creditori sicut sententia.

a ¶ Si superatus. [a] Sententia lata cōtra debitorem non preiudicat creditori si lata fuerit post pignus contractum: secus si ante. hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. sepe. j. de re iudi. Solu. intellige: hic sententiam esse latam contra debitorem ignorante: secus si eo sciente. ita dicit gloſſ. et bene. c

1 et ideo ¶ assumo tres vel quatuor casus. aut debitor fuit victus ante cō obligatet. et indistincte sententia obstat creditori: vt hic in fine. et. l. si mater. infra. de except. rei iudi. aut primo obligauit: et postea fuit victus. tunc aut creditore ignorante et sibi non preiudicat. vt hic in prin. aut creditore sciente. et tūc an sententia fuit lata contra debitorem contumacem. z creditori nō preiudicat. vt. l. preses. C. eodem. et vide vt ibi no. secundū vnam lect. ar. §. de inoffi. testa. l. pap. §. meminisse. in fine. et. l. qui repudiantis. aut debitore presente. et tunc preiudicaret: vt. d. l. sepe. j. de re iudica. istud aūt qd dixi de sententia lata cōtra debito

b rem contumacē intellige: qñ passus est b cām eo cōtumace liquidari. tunc cm magis ex cōtumacia quam q̄ bonam causam non habuit videtur succūbere: sed si totam causam tractauit presens et obligationib? interfuit licet in ipso actu sententiandi fuerit contumax puto quod preiudicat sententia: quia tunc eius presentia nil fuisset operata. vt. l. si rē. §. fi. de euic. et ita intelligo. l. si ideo. in prin. j. de euic. vbicūq; aut sententiam latam contra debitorem dixi. preiudicare creditori: intelligo nisi sit collusum vt not. C. eod. l. preses. An autem econuerso. sententia lata cōtra creditorez preiudicat debitori dixi in dicta. l. sepe. infra

2 de re iudica. ¶ Ad secundum dictum op. ¶ q sententia lata contra heredem non preiudicat legatarijs: vt. l. j. j. de except. rei iudi. Solu. vt ibi z videbitis in. l. papi. §. meminisse. §. de inoffi. testamen. ¶ Ultimo

3 nota ex fi. huius. l. ¶ quod sententia lata contra actorem in rei vendicatione non tribuit dominium possessori. de quo in. l. exceptio. j. de except. rei iudic. Causus est hic. ibi tam et si maxime nullam qui vicit. c

4 Omnia ¶ autem que dixi supra in sententia intelligas esse vera etiam in probationibus. vnde sicut sententia preiudicat creditori ita preiudicium facerent dicta testium. ita consuluit Dyn. et ita tenet. Innocen. in. c. cum causam. extra de probatio. z dixi in dicta. l. sepe. et. l. si mater. §. final. de except. rei iudica. z istam questionem habui de facto in ciuitate ista primo anno quo veni huc.

a ¶ Obligatio bonorum debet fieri ob aliquā obligationem principalem.
Item fit solo pacto.

Fideiussor. Contra fideiussorem q a pignora a creditore receperit agitur mandati non pignoratitia. hoc dicit.

b ¶ Passus est. vide q no. glo. z Bart. in. l. ab executore. §. j. de appel. et glo. in. l. si ideo. in prin. de euictio.

2 Scriptura quando sit de substātia cōtractus.

c ¶ Contrahitur. In cōtrahenda obligatiōe bonorum non requiruntur solēnitates verborum: sine scriptura. sed gloſ. in d. l. qui repudiantis. in gloſ. parua in versicul. non respondetis. z ibi Barto. videtur velle contrarium dicens quod sententia non preiudicat sed acta sic z ex illis actis iterum poterit iudicari illa gloſ. ibi non probat: quia loquitur quo ad litē contesta.

¶ Andreas Pomate. ¶ Contrahitur. adde concor. per Feli. c. penul. in. iiij. col. de re iudica. vide ro. consi. ccxxj. z Alexan. xvj. colum. z vo. ij. Sozi. cclxvj. colum. iij.

¶ Contrahitur. vide gl. in. c. j. de censi. in. vi. z p Jo. an. qui enumerat. xxxviij. casus. z adde qd omnia acta debent probari per scripturam. ca. qm contra. de proba. sed Imo. ibi in fi. tenet contrarium z nota in. l. ne in arbitris per Bal. in. l. ij. C. de eden. idem est in missione in possessionem auctoritate iudicis. Bar. in l. curent. de testi. z no. Bar. in. l. fi. in fi. C. de edi. diui adr. z vide Bar. in. l. curēt. de test. intellige tñ vt no. Barr. in. l. j. §. sufficit. de secun. tab. et ad predicta vide Bal. ponentem regularem doctrinam: z not. in. l. gesta. C. de re iudi. et an statutum requirat scripturā vide in. l. digna vox. C. de legi. z in. l. humanum. eo. titu. et contractus alienationis rei ecclesiastice requirit scripturam. l. iubemus. §. sane omnes. C. de sacro san. eccl. z ibi Bal. ad finem. contra tenet Bal. de in. calum. in auf. hoc ius porrectum. eo. tit. quid in gratia principis vel inferiorio vel in legationibus. vide Bal. in. l. si per calumniam. in. iij. col. de episco. et cleri. et qd no. in. l. j. C. de manda. prin. et Bald. no. in. l. humanum. ad fi. C. de legi. quid in emāciptione. de fide instru. et in. l. post mortem. de adop. z in. l. actus. et ibi Bal. C. de fer. et licet emphy. requirat scripturam. §. adeo. instituta locati. cum similibus. tñ secus in feudo in quo sufficiūt testes parea. vt patet in vsibus feudorum. ita decidit Bal. in rubri. de condi. ex l. in vlti. col. et adde qd primilegium doctoratus potest etiam probari per testes qui interfuerunt saltez publico conuentui sm Bal. in. l. si solemnibus. C. de fide instru. z no. qd exemptiones possunt proponi sine scriptis sm Cy. z Bal. in auf. hoc autem. de non nume. pecul. et qd. §. dixi in gratia principis. vide qd no. Bal. in. l. fi. in fi. prime colum. §. sen. re. nō pos. per Bal. in. l. gesta. in. ij. colum. de re iudic. et ibi ponuntur multa in hac materia de his que requirunt scripturam. et adde quod probatio solutionis canonis publici et similium requirit scripturam. l. prima. z ibi not. C. de apo. pub. libro decimo. Adde an in contractu alienatiōis rei ecclesiastice requiratur scriptura. vide Bal. dum consi. cccxcix. incipiente. qui dam prelatus. tertio libro.

¶ Obligatione. cōcordat. l. lucius. §. imperatores. ij. ad munici. vide que scribo post bal. in. l. post volun tas circa fi. C. de fideicō. et que veniant in obliga. generali. z adde q̄ etiā nō veniūt ea de q̄b⁹ p bart. in. l. gñali. §. j. de vsufr. lega. adde qō no. insti. de actio. §. item seruia

nā. in prima charta z ideo cau 1 tela est qō in istrumē to apponas q̄s o- bligauit omnia bona 2 sua presentia et futura etiam si essent supellectilia vel vestes propte persone vt sui vel quesiuit ake res que specialem requirunt mentionē. ar. c. qō ad agendum. de procu. in. vj. fm Wat theum de ma. in suis nota. dictis no. cxlviij. tu ad ista vide not. per barto. in lege prima. C. que res pig. ob. pos. et ibi etiam per bald.

Andreas Pomate. ¶ Obligatione. pro intellectu huius. l. vide matthesi. notabi. cxxxvj. facit text. l. prima ff. de of. eius. et per lancelo. ij. ti. vide Dy. in. c. generali concessione de re. iur. in. vj. ro. fin. cxxv. et fing. ccccccxxxviij. in obligatione generali non venūt fructus. feli. c. qui in ecclesiarum. in. iij. col. de cōst. alex. consilio. xvj. in fine. ij. vol. Item non veniunt penalia latius per barba. consilio. xij. ix. colū. ij. volu. et consi. xxx. in. ij. col. ij. vo. Item in generali sermone non veniunt inimici vl odiosi per barba. l. si quis sub condi. ff. sub condi. ad pred. Barb. consi. xlvij. in antepe. colum. in vlt. notabili. Bar. in. l. codicillus. §. instituto. ff. de lega. ij. z circa ist. in. l. vide Alexā. l. si constāre. in princi. in. xv. col. ff. solu. matri. z in eadem. l. §. si maritus. z Bal. hic z Alexā. consi. ij. in. iiij. volu. z consi. cxxxiij. iiij. col. iiij. volu. Item in ista obligatione venit ius agendi ad supplementum legitime ita fab. in repe. auten. nouissime. xxvj. col. de inoffi. test. z Bar. l. generali. §. vxor. j. de vsufr. leg. in fi. Alex. cōsil. xxx. col. ij. vol. v. ro. consil. cccccxxxvj. vbi dicit qō clausula generalis priuilegij non comprehendit non verosimilia exemplificando vt per eum.

b Andreas Pomate. ¶ Si ts qui. Vide Alex. con c si. cxviij. col. ij. vol. v.

c ¶ Habitando. Adde z vide Bald. hic qui per istuz tex. dicit q̄ si quis mutuat alicui certam quantitatē 1 pecunie super aliqua domo z illam habitat dicat fructum percipere per istum text. z istud dictum refert 2 et sequitur. D. Alex. in consil. cxlj. col. pe. in fi. in. v. vol. et ibi vide dicta per ipsum.

a ¶ Obligatione. a In generali obligatione non venūt ea que quis non esset in specie verosimiliter obligaturus. h. d.

¶ Si debitor. Si duob⁹ res simul obligatur insolidum quilibet eorum contra extraneum vincit. sed inuicem melior est conditio possidentis. secus si res pro parte sit obligata. hoc dicit. ¶ Opponit glossa. infra de salui. interdicto. l. finali. gloss. ponit solu. dic quod illud qō dicitur ibi descendēdum ad seruianam. scilicet vt in eo sit melior conditio possidentis. et sic cōcordat cū ista z c.

¶ Si is qui. b Administratores publici ciuitatis possunt res et bona ciuitatis obligare. hoc dicit. intelligit g'of. verum esse si pecunia fuit conuersa in vtilitatem ciuitatis. vt l. ciuitas. §. si cer. peta. idem dicit gloss. in tutore z curatore z alio administratore priuato. vt in glo. z c.

¶ Res hypothece. 1 Pro qualibet obligatione 2 possunt res obligari pure et sub conditione. h. d. 3

Antiphona dicitur missio. ex primo decreto id est preparatio ad secundum. 4

Missus in possessionem ex secundo decreto non debet exire donec soluatur sibi.

Fructus quando computentur in vsuras.

Ex habitatione domus habite ex primo decreto qō fructus videatur quis percipere.

¶ Si antiphona. Per missionem ex primo decreto contrahitur pignus in quo potest insistī donec debitū exoluatur: et electus habet actionem in factum. h. d. ¶ No. qō dicit in summario. facit. C. de preto. pigno. l. prima. z antiphona ¶ dicitur missio ex primo decreto. hoc est 1 preparatio quedam. vt deueniatur ad secundum vt habemus in psalmis. ¶ No. ¶ quod missus in possessionem ex primo decreto non debet exire donec soluatur sibi. ad idem facit. §. fami. ercis. l. is consequenter. §. fili. j. de priuile. credi. l. eum qui. ¶ In contrarium facit. C. de bo. aut. iud. pos. aut. et qui iurat. vbi recuperat pignus eo ipso quod reficit expensas. ter. not. in. l. si pecunie. in fi. vt in possessionem leg. soluit istud contrarium: aut enim missio ex primo decreto fit: quia non soluitur. et non recedit inde donec soluatur. ita debet intelligi hic. aut missio fit quia non defendatur. et tunc eo ventente ad defensionem recuperat possessionem. vt dicta auten. et qui iurat. quod not. et tenementi. ¶ Tertio no. quod ¶ fructus computantur in vsuras. quod intellige si erant debite ex contractu vel officio iudicis vt in gloss. dicitur: alias fructus deberent restitui debitori: vt lege pretor. in princip. et per toram. l. infra de bonis auto iud. pos.

¶ Item not. ¶ qō habitando c quis domum quam accepit ex primo decreto videtur fructus percipere quod no. bene.

Seruitutes personales an possint pignorari. Ius vsufructus licet non possit vendi vēdituR tamē commoditas.

¶ An vsufructus. Seruitutes possunt pignori obligari. secus in iuribus realib⁹ vibano p̄dio debitis. ¶ In 2 rusticis vero idem. h. d. cum. l. seq. ¶ Aenio ¶ ad primum dictum de seruitutibus personalibus. z oppo. hic dicitur qō dñs propietatis obligat vsumfructū. Contra. aut enim constituitur creditori vsufructus pro hoc formalis. z nō potest illud ius habere obligatum quia suū est pignus: vt. l. nec pignus. j. de re iudi. aut non cōstituitur sibi: z nō est: ergo in obligationem non cadit. Solu. dico qō per hoc non constituitur vsufructus. sed illud quod est apud dominū ex hac obligatione transit in creditorem. s. facultas vtendi fruendi. Item ius vendendi vsumfructū debitore non soluente: sicut ipse debitor idem q̄ dñs potest vēdendo vsumfructū transferre: licet nō habeat vt. l. qō nostrum. §. de vsufru. ¶ Vsufructus tamen dicitur hic obligari propter commoditatem de quo ditri. §. item quia speratur posse cōstitui venditionē. ar j. eo. l. z que nōdum. in prin. ¶ Scdo op. ōt hic qō 3 vsufructuarius potest obligare vsumfructū. contra. vsufructus nō potest vendi. vt insti. de vsufru. §. finitur. z. l. si vsufructus. j. de iure do.ª ergo non potest obligari: vt. §. eo. l. sed z quo ad. in fi. Solu. vsufructus ¶ nō potest vendi: vt transferatur ius sed vt trāsferatur cōmoditas vt. l. arboribus. §. vsufructu. ita hic in creditorem transibit cōmoditas: simile habetis no. in. l. j. C. de peti. bo. subla. lib. x.

Seruitutes vibane qō possunt pignorari quando cessat difformitas vibis. 1

Iurisdictiones preeminēte honores ius percipiendi pedagia z iuspatronatus qñ possunt pignorari. 2

Aut habet vsumfructum obligatum qō non possit vendere propietatem etiam si sibi non soluitur. 3

¶ Iura prediorum. Aenio ad ver. istuz z 3 quero que est ¶ ratio qō seruitutes vibanorum prediorū non possunt obligari? ex. respondit quia nō possunt pignori dari hoc est in eis non consistit traditio vel quasi loco pignoris. dicens tū qūo non consistit sicut in rusticis. nonne ergo possum tibi permittere qō tu mittas tignū vel stillicidium ad tempus. sicuti vt vadas per fundum meum ad tempus? Ad hoc respōdet glo. seruitutes vibane debent cōstitui sub quadam perpetuitate se nimis vibes deformentur non enim esset congruum vt postq̄ immisisti tignum soluto pignore cogaris tollere. qō secus est in seruitutibus rusticorū prediorum: quia ibi cessat incongruitas. ista satis placet. et ideo forte si in seruitutibus vibanorum prediorum esset eadem ratio consisteret obligatio vt in hoc exēplo obligo tibi seruitutem altius non tollendi donec tibi credita soluatur pecunia. certe hoc casu cessant predictationes. ideo videtur quod valeat obligatio. ¶ Sed extra gloss. pro declarationeᵇ presentis materie q̄ro an alia iura ¶ puta iurisdictiones preeminentie honores ius percipiendi pedagia. iuspatronatus in ecclesia vel in homine et similia possunt obligari: respondeo quedam sunt iura que consistunt in hominibus. vt iurisdictio quaz habet dns in vasallis. et ius qō habet patronus in libertū z similia. et hec nō possunt obligari nisi in casu maxime necessitatis: vt. l. j. C. de ope. libe. l. pro herede. §. si quid tamē fm vnum intellectū gl.ᶜ ¶ de acqui. here. z. j. de fideicō. liber. l. is qui. z. l. generaliter. z. §. de act. empt. l.

a ¶ De iure dotiuz. vsufructuarius potest vsumfructū pignorare et vendere hoc est cōmoditatem eius sed quid in dubio an videatur vendere an obligare? vide gl. z Bal. in. l. j. C. si pig. pig. z ibi qō vsufructᵘ pignoratus potest per creditorem libere vendi. Adde vt p Bal. pf. cclxxxv. iij. libr. vbi pstituit de qua dā muliere q̄ vsūfructū fundi sibi relictum dederat ī dotē. ¶ Pro declaratiōe. vide insti. de acti. §. itē seruiana. vbi habet an iurisdictiones possint vēdi qō not. in. c. j. in fi. q̄ sint regalia. vt ibi qt principes sunt. allegat not. p Bart. in. l. cotē. §. qui maximos. de pu. adde q̄ dixi ī l. phibere. §. plane. q̄ vi aut clā. z idē bal. in. c. si inter pares. §. j. de. l. cōza. dicit qō de consuetudine videamus castra. et villas emi et vendi cū imero et mixto impe. et omnimoda iurisdictione que consuetudo vincit. l. vt de feu. cog. ab ordi. sed Bal. in. l. j. §. ad hoc cum sequenti. de pace iur. fir. dicit notari hic qō iurisditio non potest vendi cum sit imperatoris et quia publici iuris sunt. §. de iusti. et iure. l. prima. §. publicum ius. et sicut prima potestas q̄ inestimabilis est vt not. C. de colla. l. filie. adde an iurisditio possit vendi: Roma. consilio. cccclxiij. et an iuspatronatus Bald. consi. xxxij. secundo libro. et consilio primo. v. libro.

Andreas Pomate.

¶ Pro declaratione. vide Feli. c. ad audientiam. ij. col. de prescrip.

¶ Intellectum glo. et ad ista bene facit qō not. bart. in. l. si non sortem. §. libertus. in penulti. columna. de conditione indebiti.

¶ Solutur. non potest rem tanq̄ pignus vendere: sed bene potest vendere vsumfructum: ita q̄ nunq̄ reuertatur ad propietariū: vt ibi. et notat Baldus in. d. l. j. C. si pign. pig. dat. sit.

Andreas Pomate.

¶ Circa primum. vide Alex. consi. cxcv. ꝛ cõsi. xvij. in. j. vol. ꝛ consi. xlvij. in vlti. col. in. iij. vol.

¶ Obligatum. adde tex. ꝛ vide Bar. in. l. heres cuꝫ debuerat ad treb. et in. l. qõ te. §. si cer. peta. et in. l. j. et in. l. non solũ. §. mote. j. de op. no. nun. in iij. spẽ. pte stationis. adde ad materiam Joã. an. in additi. ad spe. in ti. ō obli. ꝛ Jo. in rub. vbi format qõ. de debitore q̃ soluit ij. creditori an pm⁹ possit adhocare et Jo. an. eo. tit. §. j. ver. qd si obligaui vbi ponit. q. de eo q̃ equũ pignoratũ p. xx. scdo pignorauit cum pacto qõ posset eo vti. si equ⁹ sit deterior factus qualr cõsultũ sit dño equi. ꝛ pro. psi. a cxxiij. vbi 1 si. vlti. qõ. Bar. hic ꝛ etiãꝫ vide of. cccxvj.

Andreas Pomate.

¶ Obligatũ. vide Alex. cõsi. xlvij. in vlti. colũ. iij. volumi. et maxime ad no. hic per Barto. ꝛ Alexan. consilio. xvij. in. j. volumi. et consilio. xlv. in vlti. col. volumi. iij.

c ¶ Si sub conditione. in prin. huius ꝛc. istum tex. cũ similibus notanter limitat ro. in. l. iusiuram. in. xvij. col. de ver. obli. sed forte illa limitatio nõ est vera. vt ibi post eum scripsi.

Cum pignori. Duob⁹ modis legit. primo pm glo. f. qõ principium loquatur qñ pignus datur pignori. scdo qñ ipsum nomen debitoris datur pignori. scdo ibi sed potest dubitari. ꝛ scdm istaꝫ lec. breuiter. h. d. Pignus potest dari pignori. et tenetur quoad vtraqꝫ pecunia sibi debebitur. Sed si nomẽ datur pignori exactum cõpensabitur. alias in causaꝫ pignoris retinebitur. h. d. et pm alios legitur alio modo. f. qõ totus. §. loquãtur qñ pignus datur pignori. Et primo loquitur de effectu pignoris. scdo loquitur de effectu solutionis facte a primo debitore. secũda ibi sed potest dubitari et pm hanc lec. breuiter dicit. Pignus potest dari 3 pignori. et primus debitor potest soluere scdo creditori. et solutum cõpensabitur. et in causam debiti retinebit. h. d. in terminis. Sed in primo casu non mutatur pm omnes. ¶ In scdo casu sic: vt vidistis et pm hanc lect. gl. debet exponi solutorum. i. soluendorum. ꝛ quia hoc est facere violentiam 4 litere. ideo alij legunt et alio modo et ponunt casum in hoc ver. sed pōt dubitari. sic dictum est qõ pignus potest dari pignori. ¶ Pone qõ primus debitor soluat scdo creditori. an primus creditor potest repetere illud qõ est solutum ipsi scdo. Et respondet hic iuriscõsul. qõ non: quia secundus creditor cõpensabit si est pecunia: si est res retinebit in pignus. ¶ Venio ad materiam et circa primum⁸ † qñ pignus datur pignori quero que actio competit scdo creditori cõtra primum debitorem? Respondet gl. qõ vtilis hypothecaria ꝛ bene. circa scdm casum qñ 1 loquitur prout est pignori nomẽ obligatum. quero que actio competat creditori scdo contra primũ debitorem? 2 et dicit glos. qõ vtilis hypothecaria. Alij dicunt qõ cõpetit vtilis personalis. quia primo creditori cõpetebat directa ita tangitur in gl. in. l. nomen. C. 2 voluminis. et maxime ad no. hic per Barto. ꝛ Alexan. consilio. xvij. in. j. volumi. et consilio. xlv. in vlti. col. volumi. iij.

que res pig. ob. pos. tu dices qñ nomen obligat intelligitur obligatũ ipsum nomen: ꝛ etiã obligationes accessorie: ꝛ pignora: sicut cũ nomen venditur vt. l. emptori. §. de her. vel act. ven. ꝛ. l. si insolutũ. C. de act. et ob. ꝛ ideo aut vult agere contra debitorem ad pecuniam quã dedit. ꝛ opꝫ qõ agat vtili personali q̃ debitori competebat directa. sicut si nomẽ emisset. casus est in. l. posteq̃. C. de here. vel ac. ven. Si vero vellet agere hypothecaria pro pignoribus tunc agek vtili hypothecaria. vt. §. prime. ¶ Item quero † an debitor cuius nomen est obligatum⁹ possit soluere primo creditori. gl. dicit hic qõ sic. nisi fuerit ei denũtiatum ne soluat. vt. l. nomen. C. que res pigno. ob. poss. Aduerte qõ si denũtiatio fieret simpliciter. vt dicit gl. vt denuntio tibi ne soluas. tunc nõ valeret aliqd nec teneretur debitor ei credere sed dꝫ certificari debitor de obligatiõe nominis sui ostẽdendo sibi instrumentum vt. d. l. nomen. ibi certior de obligatiõe sua factus ꝛc. facit. l. si quis inficiatus. §. depositi. ꝛ. c. causam. extra de elec. in cle. ¶ Sed quid si ipse debitor sciret nõ facta sibi denũtiatione. gl. tangit hic in. d. l. nomen. ꝛ in. l. Nãm emptore. §. de pac. ꝛ in. l. fi. §. de trãsac. dixi plene in. l. facta. §. si heres. infra ad treb. ¶ Item quero qñ † pignus obligatur pignori. vtrũ secũdus creditor possit phibere primũ debitorẽ ne soluat creditori suo sicut qñ nomen obligatur. nõ fꝫ bene clarus de hoc. credo tñ qõ non. quia in obligatione principali. f. personali. secũdus creditor non hꝫ aliquid facere. ꝛ ideo potest ille soluere cui vult. ꝛ ita videtur sentire gl. in prin. huius. §. superver. soluerit. et sic vides qõ hypotheca transfertur sine principali. dixi in. l. j. §. cum prædium. §. eo. ¶ Ptez quero † qñ creditor agit cõtra nomen sibi obligatum. vtrũ debeat precedere discussio cõtra principalem. do. Ly. examinat istam questionẽ multũ perfecte in. d. l. nomen. et cõmuniter tenetur qõ non. quia aut. hoc sibi debitor. C. de pig. loquitur. qñ cõuenitur tertius possessor: sed nomen debitoris est ipsius creditoris qui obligauit et ab ipso habet. nõ ab ipso debitore. merito non debet precedere discussio ꝛc.

Et in superficiarijs. Qui hꝫ vtile do minum pōt pignori obligare. ꝛ tunc hypothecaria tenet q̃ cõpetit ꝰ quẽlibet possessorẽ. h. d. tñ amittitur ius creditoris eo ipso qõ resolueretur ius debitoris obligãtis: vt. §. §. proximo. simile. C. si pig. pr. da. fit. l. j. et. ij. ꝛc.

¶ Hypotheca non tollitur nisi solutione. Condemnato principali debitore an possit fieri executio in fideiussorem contractus. remissiue.

Etiam si creditor. Hypotheca nõ tollitur si principalis debitor vel fideiussor condẽnatur nisi realiter satisfiat. h. d. ¶ No. qõ † hypotheca nõ tollitur nisi solutiõe. ¶ No. istũ tex. quiꝫ videt innuere † qõ cõdẽnato principali debitore nõ pōt fieri executio in fideiussore cõtractus: sed dꝫ iste fideiussor iterũ cõuenire ꝛ cõdẽnari: vt dꝫ in ver. multo magis. cũ precedenti de quo dixi in. l. j. iud. fol. ¶ Op. de. l. fi. C. de vsu. rei iud. fo. per sententiam fit nouatio hoc est noue actionis acquisitio. non autem dicit qõ prima tollatur ꝛc.

Si sub cõditione. Qui ante conditionem agit male agit:

nec rei iudi. exceptione repellitur si postea conditione existẽte cepit agere. Interim tñ potest cautio postulari. h. d. ¶ No. illud qõ dixi qõ ei qui succumbit ꝛ qui agit cõditione pendẽte non obstat exceptio rei iudicate si postea agat existẽte cõditione. Veritatem hic. gl. nostra videtur tenere qõ inducit duplicẽ 3 tur sicut in debito ad diem qñ quis agit ante diem⁸ vt insti. de exce. §. hodie. vide gl. ꝛ no. de quo est tex. in. l. pecuniam. §. si cer. pe. vbi gl. tãgit hoc ꝛ Bütl. et ibi dixi. ¶ Ultimo no. text. hic in fi. qui dicit. cautiones pretiãdas: qõ intellige si. cautio principaliter postuletur: vt dicit glo. ꝛ bene ꝛc.

b Desitum. [b] Si debitor est suspect⁹ ante diem vel cõditionẽ 3 competit prosecutio pignoris. h. d. ¶ Op. e s. l. proxi. §. pesi: ꝛ. j. qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. soluitur: §. si pascscat. vera solutio est scdm gl. q̃ hic debitor erat suspectus. ibi secus. dantur etiam ꝛ alie solutiones: sed istam no. facit. l. ait prætor. §. si debitorẽ j. que in fraudẽ cre. qõ intelligo si causa suspicionis superuenit de nouo talis que nõ erat tpe cõtractus: vel si erat creditor ignorabat. arg. C. de spon. l. fi. ꝛ. l. si is. a quo in fi. j. vt in pos. lega. ꝛc.

Tq̃ nondum. Quod nõ est fꝫ esse speratur potest pignori obligari. h. d. ista. l. no. quã perpetuo tene menti ꝛc.

¶ Quis obtinere debeat an possessor an creditor agens hypothecaria cum non apparet de prioritate creditoris vel possessoris.

c Quod dicitur. [c] In obligatione speciali requiritur tunc res esse in bonis debitoris. In generali vero sufficit. si postea qñcunq̃ inueniatur in bonis. h. d. ¶ Hoc ex hoc. §. qualiter debeant fieri positiones ꝛ articuli ꝛ quid cõ d cludatur in hypothecaria. ¶ Ptez no. qõ dico qõ in speciali obligatione debet cõcludi qõ tũc erat in bonis intelligo fꝫ distinctionẽ positam in. l. j. scdo re- 1 sponso. §. eo. ¶ Quero quid † si est dubi. ⁹ qꝫ appa- b ret: qõ eadem die debitor obligauit rem ꝛ cã alienauit. ꝛ de prioritate ꝛ posteriositate non apparet? Rideo. possessor qui cõuenitur hypothecaria in isto dubio vincit: nisi probetur per creditorem rem pri⁹ fuisse obligatam. text. est in. l. de rebus. C. de dona. ante nup. fallit in fisc. quo casu eius fauore possessor incũbit onus probandi rem esse primo sibi obligatꝫ seu alienatam. vt hic est casus no. in. l. j. C. de iure fisci. li. xb. ꝛ. et ita intelleri ꝛc.

Quires. Res obligatas pōt qõ alteri obligare sine periculo si primo creditori certificetur. ꝛ intelligetur res obligata in residuo ꝛ si satisfiat primo totũ. credit in obligatione secũdi. h. d.

Jfundus. Quod accedit in fundo vel in obligationem.

1 ¶ Rem meo nomine gestam qõ possis habere ratam ad mei preiudicium.

2 Ratihabitio retrotrahitur ꝛ mãdato comparatur. e

3 Qui nõ pōt facere q̃ nõ possit sentire facẽti: ꝛ qñ.

Si nesciente. Voluntas dñi recõciliat obligationẽ rei aliene si dñs est talis qui poterat obligare. quem casum no. multum.

¶ No. qõ † rem nõ suo nomine gestam possum ha- a

a ¶ Ante diem. vt insti. de excep. ꝛ qõ no. Bar. in. l. fi seruus. §. bonefidei. de condi. fur.

Andreas Pomate.

b ¶ Quesitum. vide Bo. singul. clxxvj. Alex. cõsi. xix. in. iij. volumine.

¶ Questũ. in pnci. ꝛc. istũ tex. multũ no. pondera. Bal. in. l. j. in fi. de cõdi. ex. l. qꝫ debitor fu gitiu⁹ etiã ante diem pōt capi. l. iij. ad fi. C. commo. et ad istũ tex. tũ glos. vide Bar. in. l. iij. vlt. q. scdo. q. principalis. C. eo. in ver. op. §. l. pri. §. pe. hic videtur glo. p opi. insti. de ac. in prin. volens debitorem suspectum non posse capi. ppria autoritate sed solũ rem vel pignus qõ videatur cõtra. l. ait prætor. §. si debitorem hic allegato. Alex. de imo. in. l. princeps. adde quando debitor fugitiuus capi possit: roma. pulchre. cõsi. ccxlij. et. cccxx. Pet. de ancha. cxxij. et per Ange. consilio. cxxij.

c ¶ Quod dicitur. in princ. huius ꝛc. ꝛ an hoc habeat locum ꝛ in agẽte irreuocatoria vt habeat necesse dicere rem fuisse in bonis debitoris. vide Bal. in. l. pe. C. que in frau. credi.

Andreas Pomate.

¶ Quero quid. vide Alex. consi. xlj. in. ij. et vlti. col. in. iij. volumi.

¶ Dubium. ꝛ qõ semper incumbat onus ꝛc. debitori probare prioritem hypothecam. ꝛ non emptori. allegauit prioritem emptionem tenet Bal. in. l. matrẽ. C. de proba. ꝛ istis adde pulchre no. per Bart. in. l. si is qui. in fi. de iure fisci. ꝛ Bar. ꝛ doc. in. d. l. de rebus. et ibi omnino vide Bal. ad. q. Bar. hic ꝛ vide Bart. et que ibi dixi in. d. l. j. C. de iure fisci. l. j. dicũt tamẽ Ly. ꝛ Bal. in. d. l. de rebus. qõ si vnus puta creditor probat de die possessor vero nõ probat de die stie possessionis qõ possessor succumbit. de quo cogita. per ea que hic habentur. item adde qõ fauore dotis presumitur processisse id qõ esset vtile dot. pm. Bal. in. l. ad exactionem. C. de dotis promis. ꝛ in. l. dotis. C. de iure do. ꝛ ibi dicitur presumitur precise instrumentũ dotis instrumento fisci. ꝛ Bar. in. l. non puto. j. de iure fisci. videtur dicere contra dicta per eum vbi dicit. qõ etiam in quolibet priuato presumitur prius processisse instrumẽtum suum quam fisci. Alex. de imol. adde qõ spec. in titu. de ob. et fol. §. j. ver. quid si ago dicit idem qõ Barto.

¶ Cõstitutre ꝛc. adde gl. in. l. fi. in ver. cõmodauerit. C. de pac. ꝛ qõ ibi Bar. ꝛ ideo nunquid statutum dicens qõ minor non possit alienare sine cõsensu propinquorum an potent alienant consentire vide Jaco. but. ꝛ Bald. in. l. j. C. si aduer. dona. ꝛ hoc qõ dixi post Bar. in. l. apud iul. §. fi. quibus ex cau. in pos. ea.

et hic adde qd no. Bal. C. de seruo pig. dato manu. l. cum proponas. in rubri. C. de pac.

a ¶ Si res. facit iste tex. ad qnē si aliqs emat domū vel rē alij obligatā ⁊ eā meliorauit sumptib⁹ suis qd si habeo vendicat p hypothecā an liberet prestādo primū estimationē ⁊ hic tex. facit qd non dic vt per bar. i. l. hic C. de pdijs ⁊ oi. re. nau. lib. xi. et ibi Ange. vide quod no. Bar. in l. iter stipulantē. §. sacrā. circa finē. de ver. obli.

¶ And. Pomate. ¶ Si res. vide ad istum tex. bar. ⁊ ang. i hic. C. de pdijs nau. libro vndecimo.

b ¶ Invēdicatiōe. an aūt possit formari libell⁹ et sic no. pcedere libellū alternatiuū i hypothecaria ⁊ de ꝗ vide late bar. in l. ā per illū textū. C. si vn⁹ ex plūribus credi. adō qd no. bal. in sili i l. sancim⁹. C. de sacr. eccl. adde Bal. l. l. si i solidū. C. de act. ⁊ obli. alex. adde Specu. in titu. de pignoribus.

[1] secūdo.

[2] In pupillo. alij in mulière qd gl. reprobat. vnde gl. exēplificat in vsufructuario qui nō potest obligare ppietatē. tñ pōt ppietario obligāti cōsentire. vt. C. de vsufr. l. interest. Et ex hoc tex. ⁊ eū gl. colligunt distinctiōē mirabilē. quia qñqs quisq nō potest aliqd facere ppter imbecillitatē pñlij ⁊ intellect⁹. vt minor ⁊ mulier. ⁊ tūc nō pōt facienti psentire vt hic in tex. ⁊ in duob⁹ exēplis hic reprobatis in gl. aut quis nō potest facere ppter defectū sui iuris. quia ius plenū nō hz vt fructuarius: ⁊ ille potest facienti consentire vt hic in ver. fere. ⁊ in exemplo. glo. ad idem. l. ij. §. voluntatem. j. fo. mat.

¶ Si res. [2] Addito vel detractio qualitatis circa rem nō extinguit hipothecam. h. d. ¶ Opp. qd rei mutatione extinguatur ius. vt l. repeti. §. rei mutatione. ē. qui. mod. vsufru. amit. fol. aliud in vsufructu. aliud in hypotheca. ⁊ assignat rationē quia vsufructus nō potest durare per empta rei substātia. vt. l. j. §. de vsufru. sed illa non est bona ratio. quia nec pignus posset durare peremptā substātia: vt. l. sicut. j. qui. mo pig. vel hypo. fol. dic ergo qd in vsufructu sunt inducti multi modi vt vsufructus pereat. ne alias sit inutilis ppietas semper ascendente vsufructu. vel aliter in iure vsufructus inspicitur cōmoditas quam habet vsufructuarius: que commoditas alteratur tali mutatione vt si de domo fiat area vel econuerso. et ideo vsufructus extinguitur. ¶ In iure vero pignoris inspicitur vt creditor ad suum peruenias facilius. qd durat etiā facta tali mutatione. ¶ Item op. j. de leg. j. l. si tra legatū. §. fi. fol. dicit glo. qd ibi tractatur de lucro captādo. hic de dāno euitādo. ⁊ sēm cas si res obligatur ex causa donationis nō duraret pignus. qd esset absurdū dicere. dic ergo qd hic loquit qñ habeo ius meū firmū adeo qd facto alterius tolli nō pōt: ibi ⁊ loquit qñ ius legata⁊ nō erat firmum. ⁊ sola voluntate testatoris poterat mutari.

¶ In hypothecaria conuentus dz possidere sicut in rei vendicatione.

[1] Conuentus in hypothecaria qd habeat facultatē vel rem restituendi vel debitum soluendi.

[2] Modus ⁊ forma sententiandi in hypothecaria.

[3] Contra non restituentem iuratur in litem.

[4] Libellus peto te cōdēnari ad rē restituendā vel ad soluendum debitum an procedat in hypothecaria.

[5] In actione hypothecaria qñ iudex possit condemnare ad fructus.

¶ In vendicatione. [b] Hypothecaria datur contra possessorē qui liberatur si soluit vel restituit: alias cōdemnabitur. ⁊ si fuerit cōtumax in litem iurabitur. tam pro re quam pro fructibus extantibus. h. d. ¶ Not. ⁊ qd in hoc iudicio dz distingui. an quentus possideat. sicut in rei ven. vt in. l. fi. §. de rei ven. ⁊ probatur in aut. ite possessor. C. qui po. in pig. ha. ¶ No. ⁊ qd possessor hz facultatem restituendi rem: vel soluendi debitum. in casu tamen singulari si neutrum istorum facit nō cōdemnabitur possessor hypothecaria cōuentus. vt. C. de iure delib. l. fi. §. si vero creditores. ¶ Tertio no. ⁊ modum sententiandi in hypothecaria. quia possessor condemnatur ad rem restituendam ⁊ retinēdam in causa ⁊ pig. per creditorem. ⁊ ex hoc colligitur modus formandi libellum in hypothecaria de quo dixi plene in. l. rem alienam. ē. de pigno. actio. facit. j. de euic. l. si cum venditor. in pun. an autem possit sic formari libellus. vez peto eum condemnari. vt eam rez restituat vel debitum soluat dicam statim. ¶ Not. qd ⁊ contra non restituentē iuratur in litem. ⁊ ex hoc videtur quod talis libellus peto eum condēnari ad rem restituendam vel ad soluendum debitum nō pcedit. tunc enim cum ad quantitatem esset condēnatus non posset iurari in litem. vt. l. arbitrio. §. non tamen. ē. de dolo. sed tex. in. l. fi. C. si vnus ex pluribus. cre. videtur istum libellum admittere. et idem extra de pig. c. ex literis. sed tex. hic videtur ponere in arbitrio conuentis: non qd hoc veniat ex natura obligationis. ego puto qd talis libellus procedat. ⁊ intelligat libellus ⁊ sententia lata super hoc sēm formam huius. l. scilicet peto te condemnari ad rem restituendā. et hoc ex natura obligationis. vel si vis habes pōre statem soluendi debitum. per hoc tamen non pcludicat sibi actor: in iure qd habet petendi iuramentū in litem. quia potest actor sicut in actione de dolo cliēte verum interesse: ⁊ omittere iuramentū in litē: vt. l. arbitrio. §. j. ē. de dolo. ¶ Item oppo. qd per iuramentum in litem non consequitur plusquam sit verum debitum: vt. l. si inter. §. fina. j. eodem. ¶ Ros. ponit plures sol. sed prima est vera scilicet qd hic loquitur quando agitur contra tertium possessorem. l. vero contra loquitur quando contra ipsum debitorem. videbitis statim de hoc. j. ea. l. §. si pluris. ⁊ ibi videbitis rationem. ¶ Venio ad versi. interdum. et quero ⁊ quid si fructus non extiterunt. verū inde poterit condemnare in fructibus: glo. distinguit et bene: quia aut sunt consumpti mala fide. ⁊ non est dubium qd tunc teneatur ac si extarent: vt. ē. proxime in eo qui dolo desijt possidere. aut bona fide. ⁊ tunc nō possunt vendicari: vt. l. j. §. cum predium. ē. eo. quando ⁊ tamen dicit glo. etiam si extent non possunt vēdicari: vt si emptor seminauit eos. ita vult dicere gl. que tamen communiter habetur corrupta. vbi enim dicit creditor debet dicere emptor.

¶ Creditor. Sententia lata contra vnum nō potest mandari executioni cōtra aliū: sed debet iterum agi hypothecaria: et ex sententia lata pro me contra me non opponitur. hoc dicit iste no. et bonus. §. ¶ Oppo. ⁊ debeat agere ex re iudicata actione in factum vel petere executionem: vt. l. minor. xxv. annis cui fideicommissum. supra de mili. Sol. hic agebatur contra alium ⁊ contra illum contra quem fuit lata sententia. ¶ Item opp. de. l. fi. C. de vsur. rei iudi. Sol. vt in glo.

a ¶ Si pluris. [a] Si contra debitorem sit iuratū in litem ex equitate liberatur debitor: debitum cum vsuris soluēdo. hoc dicit. ¶ No. illud quod dicunt canonistē sententiam transire in rē iudicatam. de quo dixi in lege prima. infra de re iudi. ¶ Oppo. quod debitor non debuit in plus condemnari vt infra eodem lege si inter. in fine. Solu. vt ibi. ¶ Oppo. supra eadem lege. §. in vendicatione. in fi. Sol. ibi in extraneo possessore hic. in ipso debitore. sed que est ratio. quia si illud cōsequeretur ab extraneo deberet debitor restituere vt. l. si inter. in fine. j. e. ergo ab ipso debitore de equitate nō debet exigi. glo. multum se inuoluit. in solutione huius contrarij qd examinabo in. l. si inter. §. fi. j. eo. tit. ⁊c.

¶ Altena res. Res aliena sub conditione potest obligari. hoc dicit.

1 ☞ Simul dicitur fieri quod fit eodem die licet diuersis momentis fiat.

2 Dictio pariter: quomodo intelligatur.

3 Qñ res pluribus reperitur hypothecata eodem die et non apparet de prioritate vel posteriōitate ⁊ cōditio pre occupantis sit melior.

4 Res obligata eodē momēto: plurib⁹ intelligit obligata pro dimidia: et quando insolidum.

¶ Si duo. Si res obligat plurib⁹ diuersis momentis cuilibet teneatur insolidū. p suo debito. ⁊ sententia lata super hoc sēm formam huius. l. scilicet peto te condemnari ad rem restituendā. et hoc ex natura obligationis. vel si vis habes pōre statem soluendi debitum. per hoc tamen non pcludicat sibi actor: in iure qd habet petendi iuramentū in litem. quia potest actor sicut in actione de dolo cliēte verum interesse: ⁊ omittere iuramentū in litē: vt. l. arbitrio. §. j. ē. de dolo. ¶ Item oppo. qd per iuramentum in litem non consequitur plusquam sit verum debitum: vt. l. si inter. §. fina. j. eodem. ¶ Ros. ponit plures sol. sed prima est vera scilicet qd hic loquitur quando agitur contra tertium possessorem. l. vero contra loquitur quando contra ipsum debitorem. videbitis statim de hoc. j. ea. l. §. si pluris. ⁊ ibi videbitis rationem. ¶ Venio ad versi. interdum. et quero ⁊ quid si fructus non extiterunt. verū inde poterit condemnare in fructibus: glo. distinguit et bene: quia aut sunt consumpti mala fide. ⁊ non est dubium qd tunc teneatur ac si extarent: vt. ē. proxime in eo qui dolo desijt possidere. aut bona fide. ⁊ tunc nō possunt vendicari: vt. l. j. §. cum predium. ē. eo. quando ⁊ tamen dicit glo. etiam si extent non possunt vēdicari: vt si emptor seminauit eos. ita vult dicere gl. que tamen communiter habetur corrupta. vbi enim dicit creditor debet dicere emptor.

consi. xviij. col. pe. ver. alio fundamento vol. v. vide Bal. consi. xxv. in. j. parte.

¶ Si pluris. not. rationem huius. §. ⁊ istam etiā ponit Jac. but. ⁊ adde Bal. in. l. si traditio in. vij. q. ad finem. C. de act. empt.

te qñ eodē momēto. quero de qua p te intelligatur. ⁊ glos. intelligit de dimidia parte rei. qd videtur eo qd. ē. sic que fuerat. alij intelligūt pro rata debiti: vt. l. ⁊ que nondū. §. fi. ē. eodez. sed in alio casu loquitur. teneas ergo c glo. ¶ Querit glo. quare aliud in legatis: vt si duob⁹ res legetur videat relitiqui insolidū cuilibet: vt. l. re cōsūcti. j. de leg. iij. dicit gl. forte est ratio: qr nō statim acquirit ius legati ipsi legatario. tu dicas idē esse in legatis ⁊ in pignoribus: qr aut in duabus cōceptionibus verborū res obligatur tibi pro certa quātitate ⁊ illi p certa quātitate: ⁊ tūc nō possunt dici eodē momēto. de necessitate enim vna obligatio pcedit aliam aliquo instāti tpis: ⁊ tūc cuilibet erit obligata insolidū: vt ē. proxime. aut vna cōceptione verborū: vt qr obligat tibi ⁊ illi ⁊ tūc cuilibz p pte erit oblig. vt hic in fi. ⁊ idē in legatis sm veram opi. et. l. legata mutiliter. in fi. j. de leg. j. dixi in. l. re communi. j. de leg. iij.

☞ Pactū qd debito non soluto: creditor habeat pignus iusto pretio emptum.

1 Lex si merces. ē. locati: qd habeat locum quando super cōtractu principali committitur arbitrio incerte psone. Iudex estimat iustum pretium pignoris quando est appositum pactum qd pretio non soluto creditor habeat pignus iusto pretio.

Et qualiter iudex hoc faciet.

4. Si in obligatione generali bonorum apponitur pactum qd si ad diem non soluit vna res sit empta de reb⁹ obligatis ad electionem creditoris.

¶ Potest. Valet pactum vt debito non soluto creditor habeat pignus iusto pretio

¶ Andreas Pomate. ¶ Dic licet. vide Sozi. cōsil. cxxxv.

¶ Potest. in pun. ⁊c. text. singu. et videtur mirabile quod licet non sit collatū in aliquod arbitriū declarādi ptiz valet tñ q istō pactū est po alterius pctus validi sm Bal. in. c. j. de feu. dato in vice. l. cōmis. et istū tex. allegaut i. l. fi. C. ē pac. pig. ⁊ vide Bart. in. l. quātus de solu. in codē pnc. ibi secūdū qd dz diuersimode presentari ⁊c. ad istā oīmodo vid⁹ Bart. no. j. l. ij. C. e. in iij. col. i ⁊ vlteri⁹ in xta pdicta quero in ver. op. glo. videtur no. ⁊c. adde Bar. in. l. a diuo pio. §. si pignore. de re iudi. vbi forte in vno videatur tenere cōtrarium nisi dicas qd hic pign⁹ erat obligatum pro debito ibi vide Jnno. ⁊ vide Bal. in c. j. in pun. de feu. dato in vic. l. commis. Sed quid si vendo vel loco pro iusto pretio nullo apposito declaratore vel appositō sed motuo? quid fiendum? vide singu. Bal. in. l. contractus. de fi. instru. per Jnno. in l. si quis arbitratu. in. vij. colum. de verb. obli. in ver. quero ergo pro declaratione ibi licet contrarium videatur tenere ⁊c. Ad de Bar. in. l. fi. §. de pact. pig. Alexan. de imo.

emptũ.h.d.quod no.q; singularis est casus. ¶ Oppo. C. de pac. pig. l. j. et. ij. Sol. ibi pactum fuit appositũ qõ res sit empta pro pecunia debita. qõ pactum non valet: q; est pactũ. l. cõmissoria. qõ reprobatur in pignoribus. hic vero fuit pactũ q; res sit empta iusto pretio: vel fuit dictũ qõ res sit empta simpliciter: qõ intelligitur sc; iusto pretio. 2m qõ debet diuersimode pũctuari iste tex. & quelibet est no. & de hmõi pactis. l. cõmissoue. dixi plene in lege Quis. als incipit calliprodius. j. de fo.

a ¶ Oppo. glo. [a] et videtur q; non valeat illud pactũ: q; in incertã personã cõmittitur taxatio pretij: vt. l. si merces. in pũ. ẽ. locati. solu. dicit glo. hic speciale: q; debitor vir als inueniret pecuniã. et. 2m istã solu. iste. ẽ. restringeretur ad cõtractus mutui tãm: qõ est cõtra propositũ iuris cõsulti et principis scribentis qui generaliter loquit.

Andreas Pomate.

2 dic ergo q; p. l. si merces: loquitur qñ fit per cõtractu principali cõmittitur arbitrio incerte persone: tunc ẽm non est aliqua obligatio nec aliquis cõtract; validus cuius occasiõe posset recurri ad iudicem: hic vero pre cessit pract; pignoris validus cui istud pactũ fuit appositũ: et ideo iudicis officiũ habetur super quo se fundat vt ipse iudex tanq; bonus vir pretium iustum declaret: et dicam statim. arg. pro hoc. ẽ. de contrahẽ. emp. l. sue rei. et. l. seq. & l. domũ. eo. ti. hoc est quod dixi plene in lege si quis arbitratu. j. de ver. oblig.

a ¶ Oppo. glo. pro declaratione istius tex. vide imol. l. scienduũ. j. de ver.

Andreas Pomate.

b ¶ Declaratiõe predictorũ. vide are. consil. xxxij. in ij. col.

3 b ¶ Quero ergo [b] pro declaratiõe predictorũ quis estimabit istud iustũ pretium? Respon. q; iudex. tex. est in l. fi. in fi. C. de iure do. impe. Sed qualiter iudex hoc faciet: dicq; faciet altero de duob; modis. primo citatis partibus q; regulã generalẽ: q; possessores dũtũc vel coget vtrãq; partẽ eligere estimatores 2m formã. l. hac edictali. §. his illud. de secun. nupt. vel ipsemet eliget 2m formã autenti. de nõ alie. §. qõ aũt. & arg. C. de fide instru. l. cõparationes. quos faciet iurare. vt. d. §. his illud. & d. l. cõparationes. Iz cõtrariũ videatur innuere glos. in. l. tutiuã. C. de testi. & in. l. j. §. j. de ven. inspici.

¶ Sed qõ primo dixi est verius: posset etiam fieri in ipso cõtractu: q; quez talis res debeat estimari: vt. l. fi. C. de cõtrahẽ. emp. & insti. de cõtrahẽ. em

4 pto. §. pe. Itẽ quero [c] qñ fiet conuentio seu obligatio bonorum generalis vtrũ possit opponi istud pactũ si ad diem nõ soluerit sit mihi empta vna de rebus tuis quam velim emere vel quã eligã. an valeat & videtur qõ nõ. quia cõfertur cõtractus in voluntatẽ vnius cõtrahentis cõtra. l. in emẽtio. C. de cõtrahen. empt. & l. in pso nã. §. generaliter. j. de regu. iur. ¶ Sed cõtrariũ est verũ: q; tũc non cõfertur substantia cõtractus sed electio rei qõ fieri potest. vt ibi no. & l. in personam. §. generaliter. de reg. iur. Bar.

p **Ignoris** actio hypothecaria est in rem. hoc dicit.

Probanda in hypothecaria directa et in vtili e in quasi hypothecaria.

Iab eo Qui hz quasi dñium põt pignori obligare quatenus istius iuris vires se extendunt. hoc dicit. quod not. ¶ Oppo. quod debeat probari quod res pignorata sit debitoris. vt. l. et que nondum. §. quod dicitur. ẽ. eodem. Solu. in directa hypothecaria debet probari directum dñium. in vtili hypothecaria debet probari vtile dñium vt. l. grege. §. et in superficiariis. ẽ. e. & j. eo. l. lex vectigalis. In quasi hypothecaria sufficit pbare quasi dominium quod patit publicianam vt hic. et quod dico vtilem hypothecariã & quasi dico gratia euidentioris doctrine quod expedit plene in. l. rem alienam. ẽ. de pig. ac.

Dm conuenit Si obligatur pensio in creditorem transeunt vtiles actiones. h. d.

Iinter Pignus contrahitur per procuratorem vel gestorem rati habitione secuta. h. d.

Si debitor Si quasi dominus obligãs cõuenietur non potest cuz effectu de dominio excipere. h. d. qõ nota pro limitatiõe. l. si ab eo. ẽ. eodem. ¶ Oppo. de. l. si ab eo. ẽ. eodem. vbi talis hypotheca non datur contra dñm. fol. ibi agitur contra tertium possessorem hic vero contra ipsum debitum pignorantem.

Quicquid Iste. §. summat seipsum et cetera. Barto.

Sires Contra debitorem non restituentes in hac actione non iuratur in litem secus si contra alium et quod consecutum fuerit restituetur. hoc dicit. ¶ Opponi. quod quandoq; [c] pluris interfuit creditoris puta si volebat pign; retinere ob chirographariam pecuniam. vt. l. pruna. C. etiaz ob chirogra. penul. glos. in lege si fundus. §. si pluris. supra eodem: videtur tenere quod tale interesse nõ cõsideretur: quia illud remedium solum habet locum quando creditor possidet. quod posset esse verum si creditor nunquam possedisset. sed si semel possedisset et a possessione cecidisset que ad debitorem transiret vel reuersa esset. tunc etiam contra ipsum debitorem posset iurari in litem. quia plus creditoris interest scilicet vt vti posset retentione seu exceptione. argumento. l. qui exceptionem. §. si pars. ẽ. de conditione indebiti. ¶ Item ad finem opp. quãdo agitur contra extraneum non interest plus creditoris quam habere debitum: quod apparet quia. ab initio potest possessor sibi soluere debitum et retinere pignus. vt lege si fundus. §. in vendicatione. supra eodem. Solu. intellige hic quãdo pignus fuit amissum culpa creditoris & ideo tunc condemnoretur si non restituerit rem.

a ¶ Sititio. vide ray. in. l. assidulis. C. qui po. in pignora. Alex. de imo.

Andreas Pomate.

b ¶ In quorũ. vide are. 9. fi. xliij. incip. visso. in. iij. col. & seq. & 3. fi. cxxv. in vlti. col. barba. in rub. de reb; eccl. non alien. per quinq; co. inci. a. fo. col. principii in. liij. colũ. corse. fin. in Bolras Bal. c. j. §. fi. autem libellario. qui. mod. feu. amit. barba. c. nulli colum. j. in fi. de re. eccle. nõ alie. Felt. c. venerabili. ẽ officio. de lega. ad fi. ancha. cõsi. cl. in fi.

¶ Intelligo &c. Vide de Bartolum in leg. multum. de verborum obligationib;. prohibita alienatiõe an prohibeatur pignoratio quid autẽ si quis prohibetur acquirere an possit pignori accipere. Lyn. et Bald. in. d. l. et. C. de re. alienis non alien. quod sic adde quia res emphyteotica prohibita vendi potest pignorari. vt not. in. l. fina. C. de iure emphy. & ad ista vide quod no. Bald. in. c. primo. §. aut si libellario. quibus mod. feud. amit. et dicit Angel. in. l. bene gnũ. ff. de legib. quod statutum faciens mentionem de alienatione non verificatur in ista alienatiõe pignoris vel concessione vsufructus. Adde an res emphyteotica prohibita vendi possit pignorari vide bal. cõsi. lxxix. incip. statuto irritãre. iij. lib.

Andreas Pomate.

¶ Predicta vera. vide alex. l. j. §. per seruũ. & ibi Jas. ff. de acqui. poss.

Andreas Pomate.

¶ Per statutum. Et not. quod prohibitus emere & alios contractus facere intelligitur nedum pure sed etiam sub condi. Ita sentit imo. et Card. c. nulli. de rebus eccle. non alienã. dum reprobant primam exce-

ptionem Joan. andr. ⁊ Jmo. ad illum text. in verbo conditionis.

a ¶ Pro se. hanc gloss. singulariter tene menti quod hodie in aduentitijs ex contractu patris acquiratur vtilis actio filio quam multum non allegant docto. in l. de rebus. §. de transac. et a vide p bal. in l. qõ ôi. de verbo. obliga.

b ¶ Assiduis. Vide Bal. post glo. ⁊ bar. ibi. ⁊ bald. in l. vbi adhuc in. ix. colum. C. de iure dotium.

c ¶ Loquẽtis. Hoc etiam not. in l. si mercede. §. fin. de act. empti. ⁊ ibi vide quaz questionez decidit ibi Barto. p ter hoc ⁊ facit ad q̃ c stionẽ bal. in. c. §. contra omnes. hic finitur lex. ⁊ ibi est glo. que dixit quod vasallus nõ tenetur iuuare dominum cõtra seipsum ex vi iuramenti fidelitatis. Et si inuicẽ tenerentur iuuare cõtra seipsos nulla esset obligatio l. ab omnibus. §. si in titio. de legatis. §. questuit etiaz gloss. nota. an ibi teneatur iurare contra patrem et filium ⁊ dicit quod sic secundum Jac. alibi vbi dicit quod contra patrem et filium tenetur sed non cõtra patrem tu tene glo. ibi secundum Baldum et bene facit secundum eum quod nota. in leg. qui se patris. C. vnde libe. in gloss. secunda magna quod nota. sed quid si expresse vasallus iurauit iuuare dominum cõtra omnem personam. ⁊ etiam contra seipsum nunquid teneatur iuuare dominum contra seipsum. vide Bald. in c. imperialem. in fine. de prohi. feu. alie. per Federicum quod si iurans habet malam causam tenetur ex iuramento fidelitatis. secus si bonã. argumento. l. vltima. C. de non numerata pecunia. et leg. venditores. de verborum obligatiõibus. ⁊ ibi etiam vide per eum an si iurauerit fidelitatem contra omnem hominem et contra seipsum et an videat tur expressisse filium vxorem ⁊c. et per regulam hujus l. dixit Bald. in l. frater a fratre. de condi. indeb. quod si quis promisit accommodare lucrum cõtra omnem personam quod non tenetur accommodare contra seipsum neq; cõtra descendentes sim bal. in l. cũ acutissimi. C. de fideicom. ⁊ imo. post alios in cle. §. de iureiur. ⁊ facit ad alia. q. Bal. de qua in. l. ei qui. C. de distrac pig. Adde consulta per Paul. de castr. consi. ccxxvi.

ista. l. debet intelligi quãdo stipulatur pater. p se: secus si vt legitimus administrator filij. vt in glo.

Paulus. ¶ Bñalis obligatio facta a defuncto non porrigitur ad bona heredis. hoc dicit. quod no. de quo per glo. ⁊ Ly. in. l. assiduis. C. qui po. in pig. ha.

Si mancipia. Partus rei pignorate cadit in obligationẽ. ñ a debitore perciperatur. h. d.

Domus. Superficies solo pignorato impositra cadit in obligationẽ. h. d. ¶ Opponitur gloss. de. l. cuz postulassem. §. cũ ergo. J. e de dam. infec. glos. soluit. dic quod hic loquitur in bonefide emptore. ibi nõ. qõ dic vt ibi.

¶ In generali sermone non continetur persona loquentis.

Si sciente. In obligatiõe generali venit seru qui obligationem contrahit. hoc dicit. ¶ Nota quod † in generali sermone continetur persona loquentis. de quo in lege inquisitio. C. de solu. ⁊ supra de senato. lege prima in fine. ratio est. seruus nõ habetur hic vt persona. ñ magis vt res quedam ⁊ sic nõ ob. d. l. inquisitio.

Periculum. [a] Bloc. hic ponit casum vno modo vt habes i ea. tu pone simpliciter e vendidi tibi nomẽ debitoris qõ nomẽ habet hypothecariam annexam. quaritur ad quem spectat periculum pignoris: certe ad emptorem. dum tamẽ pignus probetur obligatum. sicut dicimus in emptore nomis. vt. l. si nomẽ. §. de here. vel act. vendi.

Ex vectigali. [c] Resoluto iure donatoris resoluitur ius accepitoris. h. d. ¶ No. q̃ creditor põt soluere pẽsionẽ p fundo ẽphyteotico sibi obligato ⁊c.

Ebitor. ¶ Ea videnẽ in ducta in ꝑdiũ q̃ ad vsum perpetuum inducuntur. hoc dicit.

Sq̃. Adiecto non potest pignus dari ⁊ datum repetitur.

resoluitur ius accipientis. text. est no. et ibi Bald. in c. primo. de controuer. inter vasal. ⁊ alium de benefitio. per Bald. in lege finali. §. sed quia nostra in fin. C. communia de leg. ⁊ ad hanc legem vide Bal. in lege doce. C. de rei vendi. ⁊ ista. l. est singularis scõm Baldum in. l. vsucapio. C. eodem. et vide Baldum in lege secunda. in. xii. q. in versi. sed iuxta hoc queritur. C. de rescin. vendi. et Barto. in. l. si res in fi. J. quibus mod. pig. vel hypothe. sol. ⁊ omnino Bartol. in l. J. dicit. ff. de aqua plu. arcen. et ad hoc quod hic barto. vide not. per Baldum in. l. solennibus. C. de rei vendi. et Barto. ⁊ doct. in. l. cum seruus. de condi. et demonstra. vide gloss. et Bald. in. c. J. §. rursus. quibꝰ modis feu. amit. Adde an resoluto iure datoris resoluatur ius accipientis. Bald. ꝓ si. cccclix. iiij. lib. vbi de feudo loquitur incipit nobilis vir.

¶ Andreas Pomate.

¶ Lex vectigali. Vide Jmo. consilio. viij. in. iij. col. ⁊ Alexan. in pulchro casu in consilio. xxxviij. volumi. ij. vbi loquitur in emphyreota pignorante rem emphyteo. ⁊ consilio. xciij. col. fina. volumi. ij. et consilio clxij. eodem. et consilio. xj. colum. viij. volumine. iij. Bald. in titu. de feud. alie. in. ix. notabili. in principio. ⁊ consi. cccl. xxj. in prima parte. Sozi. consi. lxxxv. col. penultima.

¶ Andreas Po.

d ¶ Periculum. Vide barba. con filio. xix. in v. columñ. in. J. volumine.

¶ Lex vectigali. J. co. in pin. hanius. l. vide q̃ no. bar. in lege indebiti. §. J. in fine. de cõdi. inde. ⁊ vide bar. in. l. si constãte in. iiij. q. iij. q. principalis. infra so. ma. et adde q̃ ista lex nõ habet locũ in feudo. quia resoluto iure datoris nõ

a ¶ Cum tabernam. vide quod not. Barto. in. l. generali. §. J. de vsufru. legat. et quod notat Bartolus in lege si constãte. in. iiij. questiõe tertie questionis principalis. J. solu. matrimo. et Baldus singulariter limitat de istis mercibus venalibus in. l. vbi adhuc. in. viij. columna. C. de iure dotium. ⁊ ibi a facit hanc legem singularem. ⁊ facit ista lex not. an b in obligatione generali expressa vel tacita venianti merces; venales; in q̃ Ludouic in. l. si constante in principio. ⁊ secũda parte dicit expresse quod non. per. l. debitor. supra eodem pro hoc ad duxit in fine. l. generali. §. vxor. de vsufruc. lega. in. l. p̃ dia. infra ôfun. instru. et de lega. iij. l. si fundus legatus. et. l. si chorus. §. primo. et. l. si mihi. §. finali. ff. de heredibus instituẽ. l. ex facto. vbi est idez in legatis: quod limita nisi sub ipsa obligatione non possunt alia includi quã merces quoniam ille veniunt per gloss. secundum eum singularem in. l. pedic. §. item cum queritur. de legatis. iij. ibi legatum generale rerum tales merces includit cum ad aliud referri non potest. facit bonus textus in. l. fundus qui locatus. ff. de fund. instru. et ista refidet Ludouicus. sed certe licet Bartolus in dicta. l. generali. §. J. et Baldus in. l. certi. C. loca. in vj. q. videatur tenere quod obligatio generalis non referatur ad merces venales. et responder Baldus ad hanc legem quod hic fuit obligatio expressa: tamen idem Bartolus in dicta. l. si constante. in tertia questione principali. et Baldus in. l. vbi. in. viij. columna. C. de iure dot. videat tenere contra pro quo multum facit iste text. ⁊ ideo cogita. et certe iste text videtur probare quod non veniant merces in obligatione generali nisi ille que sunt tempore mortis seu ille que tempore quo agi potest secundum quod declarat Baldus in dicta lege vbi. et Bartolus in dicta lege si constante. et vide Baldum hic in repeti. antiquis qui refert quod Bartolus in dicta lege generali. si omnia obligantur tenet quod veniãt res venales: et verum dicit per predicta per Bartolus ibi ⁊ Bal hic habes responsionem ad. l. debito. et ad notata per Baldum in lege certi: p̃ allegata. adde Baldum in rubica. C. de verborum obligationibus ⁊ in quarta q̃stione scripsi post baldum hic in reportatis. Adde an i generali obligatiõe veniant merces venales vnum verbũ per Baldum in pulchro casu consi. cccl xvij. J. lib.

Cum tabernam. Appellatione taberne venit vniuersitas mercantie q̃ ibi exercet. ⁊ ideo cadit in obligationem que tempore quo agitur reperitur. hoc dicit ista lex bona et not. quã tene menti. ¶ Opponi. quod solum videatur ius obligatum quod quis habet in loco. vt. l. si domus. in fine. J. de legatis. J. vt. l. cum tabernas. §. de cõtrahẽ. emp. Solu. appellatio taberne potest referri ad locum item ad merces que ibi venduntur. Sed si dubitatur de quo senserunt contrahẽtes. dico qõ si quidem in loco in quo debitor vel venditor: nullum ius habebat: intelligitur de vniuersitate mercantie. vt hic secũdum primum intellectũ glos. dum dicit quod erat in publico. Si vero aliquod ius habebat in loco. et tũc si venditur vel alienatur intelligit stricte pro loco. vt. d. l. qui tabernas. de contrahẽ. emp. aut pignoratur. ⁊ tũc intelligitur etiam de ipsa mercantia que ibi erat. vt hic fin intellectum glos. prout dicit vel conducta a publico. Et ratio differentie est. quia licet in pignore fiat largior: inter pretatio: tamen per hoc ius debitoris non fiet deterius. non enim ad plus tenetur. item ius creditoris fiet melior quia subuenitur ei ex cautione: quia est sibi de debito cautius. Simile est in. l. finali. C. que res pig. ob. pos. ⁊ qõ ibi not. quod autem dixi in vẽditione vel alienatione proprietatis intelligi stricte: intelligas nisi ex quãtitate pretij vel ex alia coniectura aliud presumatur: vt. l. semper in stipulationib. et quod ibi no. J. de reg. iur. ¶ Item opponitur de. l. fideiussor. in fin. supra eodem. vbi futura non veniunt in obligatione. Solu. glossa remittit ad ibi no. tu dic quod hec appellatio taberne prout refertur ad mercesest nomẽ vniuersitatis: sicut grex peculium et similia. J. vt. l. cum pater. §. mense. J. de lega. ij. et ideo licet merces mutentur tamen eadem videtur esse taberna vt. l. grege. in pin. §. eodem. et. l. peculium. in pin. J. de lega. ij. ⁊ ista vniuersitas videtur durare eadem donec vinit dominus vt hic. mutatio enis que postea fieret ibi per heredem non caderet in obligationez. vt hic dicit text. cum gloss. quod est notandum. quod tamẽ intellige nisi fieret aliquid causa explicandi negotium ceptum a defuncto: vt. l. furti. §. illud plane. §. de his qui no. infa. ⁊ quod ibi nota.

I ¶ In priuata scriptura nõ requiritur dies nec consul. et qñ requiratur numero. 3.

Priuata scriptura necessario nõ subscribitur nec quod sigilletur.

2 Verba enũtiatiua p modũ cause pro lata qõ inducant dispositionem.

4 Litera videtur acceptata cũ retinet.

c **Idem questuit.** Per epistolã põt contrahi pignus. nec vitiatur. licet in ea non fit dies ⁊ consul. hoc dicit quẽ casum nota. ¶ No. † quod in priuata

¶ Andreas Poma.

b ¶ Oppo. quod. vide Alexan. consi. xcv. colum. fin. volumine. v.

c ¶ Idem questuit in pin. huius ⁊c. Et ad intellectũ huius. §. circa diem ⁊ consulem. vide quod no. Bal. post Ly. in. l. si qua beneficia. C. de diuersis rescrip. adde tamen quod in libro rationum semper requiritur dies ⁊ consul. no. Bal. in rub. C. de fide instru. in xvij. colum. in ver. viso de scriptura. ⁊ xvij. col. ponit an requirant testes ⁊ qõ in alia priuata scriptura nõ requirat dies tener Bal. in. d. rub. in appe. col. ⁊ vide Ang. i aur. qõ fine. ô test. etiã scriptura priuata requrat sigillũ vel subscriptionẽ. vide Jnn. in. c. si. de fide instru. ⁊ sequitur do. Anto. in. c. ij. de fide instrumen. et Bal. in. l. cum antiquitas. C. de resta. ibi expressius Pau. ⁊ Bald. in princip. digestorum. in. x. q. forte ⁊ si scriptura priuata non requrat subscriptionẽ tamen

oportet quod scribens affirmauerit scripturam illa esse suam: vt probatur in l. cuz antiquitas ad finem. per quam se fundat docto. vbi testamentum scriptū manu testatoris licet non requirat subscriptionem tamen requiritur quod testator affirmauerit quod scriptura illa erat scripta manu a sua et hoc voluit bar. to. hic. ¶ad b uerte dum hic dicitur quod ī priuata scriptura non requiruntur annio minī necdi es ¶ cōsul. quia Jac. but. quem refert bal. in proe. C. §. quibus tamen con c tra. q. non d icitur ha 3 bere maio rē vim priuata scriptura quā publica. ſz in publica requiruntur vt in authentica. vt prepo. no. imperato.

scriptura non requiritur dies et consul. ¶ Nota quod[a] non est de necessitate. vt priuata scriptura sigilletur. vt ibi dum dicit tabule signate nō fint. e ¶ Jtē forte[b] nō est necesse qō subscribat hoc mō. ego talis scripsi. ſz sufficit qō cōster seu pbet manu sua scripta. pro hoc. l. ad testiū. §. j. de testa. Sed pro declaratiō e litere quero que sunt verba illa ex quibus pignus constitum videtur. Rñ. illa scilicet quoniā taberna ¶ serui a nullo detinētur nisi 1 a re. et sic verba[f] tenuitatiua per mo f dum cause prolata inducunt dispositionem. pro hoc. §. de rei vē. emptor. §. ancillam. ¶ extra de suc. ab intesta. 1 c. ff. ¶. j. de colla. do. l. pe. ¶ quod no. in l. ff socer. §. lucius. j. fol. ma. dixi plene in. l. ex hac scriptura. j. de donat. Sed op.[c] ¶ videtur qō in priuata scriptura[d] requirat dies. vt. l. scripturas. C. qui pot. in pigno. habe. ¶. l. ex testante §. latin[e]. j. de excep. rei iudi. Solu. dic qō nō est necesse ad probationem rei geste. vt hic. ¶. l. publia. §. depo. Sz si quis vellet probare prioritatem: vel posteriōritatē in tēpore: tunc esset necesse vt in contrario. ¶. l. ff decreto. C. qui po. in pig. ha. per hoc enim probatur rē obligatā esse sed nō qñ de prioritate vel posteriōritate deberet aliter pbari. scōm ea q̄ dixi in. l. nō solū. §. ſz

Et istud sequitur Specu. in titu. de procu. §. ratione autem. verficu. sed quid in priuata alias quid in mādato. ¶ respondet ad istū text. quod hic sunt duo casus ¶ vnus deciditur. Bal. in. d. proe. ¶ in rubri. C. de fide instr. in vlti. colum. distinguit quod aut ipsa obligatio potest infringi ¶ ex tempore aut nō. Adde an priuata scriptura requirat diem ¶ consulem: Abbat. consi. cxviij. ij. lib.

Andreas Poma.

c ¶ Idem questuit. Vide Barb. in repe. rub. de fide instru. in. cxxvj. col. et sequen.

Andreas Poma.

a ¶ Nota quod. Aduerte tamen quod Bar. l. admonēdi. §. de iureiu. in. v. col. dum loquitur quod priuata scriptura requirit subscriptionē cuius tamen opi. reprobant ibi doct. istam tanquam verioremde quibus vide Mathesil. notabili. xlv. Alexan. ¶ Jaso. l. f cum antiquitas. col. penul. C. de testa. Lancelo. l. quedotis. in ff. fo. ma.

Andreas Poma.

b ¶ Jtē forte. Contrariū tenet Bart. l. admonendi. v. g col. dum loquitur de priuata scriptura. ff. de iureiu. ſz ibi per doc. reprobetur.

Andreas Pomate.

c ¶ Sed oppo. vide Alex. cōsil. cxxxij. in. ij. col. in prin. in. iiij. volu. Pau. de castr. post Bal. ibi in. j. consti. C. in vlti. col. Panor. cōsi. xcviij. in. ij. col. ij. volu. ¶ Alex. consi. lxx. col. iiij. volu. ij. Panor. c. ij. col. iij. de ff. instru.

vt probari. j. de no. ope. nun. et. l. si fundus. §. fi duo. §. eo[i]. ¶ Vltimo nota 4 ¶ ex hac. l.[c] qō sufficit quod quis ostēdat literam sibi destinatā. nec requiritur qō probet se tunc acceptasse videtur eīm acceptare literam cū ipsaz retinet. et eo ipso qō accepit literam. vt hic. dum dicit respondi conuenisse de pignoribus videtur. facit extra de procurat. c. j. in cle. ¶. §. ad macedo. l. fi filius.

Jal. ¶ alios maxie Angel. in auē. quod fine. C. de testa. Alexan. cōsilio. clxxx. volu. ij. vbi ponit in. ij. colū. quid in scriptura continēte ratiōes datorum ¶ acceptorū. vide etiam Alex. consilio. xlij. vol. iij. ad fi. et cōsil. lxxvj. volu. iij. colum. ij. loq̄tur scriptura priuata paeris qui disponit inter filios: ¶ ibi etiā ponit que alia requirātur in scriptura priuata vbi ēt requireret tempus. et consi. cv. colū. ij. volu. iij. vbi ponit an aliquando requiratur in scriptura priuata dies.

Numi cadunt in obligationem.

Creditor. [f]In obligatiōe generali venit etiā pecunia quocunq̄ modo quesita. h. d. No. qō numi cadunt in obligationē. quod est vtile scire. facit. j. qui po. in pig. ha. l. idem cp̄. §. fi.

Jnsula. Pactū de vendendo ad insulam renouatam porrigitur.

¶ Jn quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahitur. Rub.

Senatus. [g]Quātī in refectionē dom[a] tacite est obligata siue dño siue cōductori operis fit soluta pecunia. h. d.

¶ Priuata scriptura. vide Bal. in. j. consti. C. in. ij. colum. in versi. deinde nota.

¶ Ex hac. l. no. p cāpsore. qd aūt si literā cābij pdis creditor. vide bal. i. l. instra. C. de fidei. ad quē ¶ o spectet periculū post cp̄ mercator acceptauit literā. vide bal. i. l. fi p debito. C. de bo. auto. iudi. pos. ¶ illud qō dicit bar. hic est verū nisi dicat se nolle obligari prestādo vt hr̄ in. d. cle. j. de pcu. adde qō hr̄ p Bar. in. l. quo eīm. rē ra. ha. in. l. titi[b]. de ꝓsti. pec. ¶. l. fi absentis. C. si cer. pe. ¶ tex. iūcta gl. in. l. publia. §. fi. ff. de pofiti. Bal. in. l. fi defuncti. ¶ in. l. fi procu. §. de pcu. p Bal. in. d. l. absentis. ¶ in rub. de fi. instru. in. xviij. col. in versicu. quero qd de literis. vide quod habetur in. l. fi literas. C. manda. ¶ in. l. fin. C. ad macedo.

¶ Creditor ¶c. pecunia venit in obligatiōe generali. vide Bal. in. l. certum. vs. q. C. loca. vbi dicit cp nō venit in tacita obligatione. et quod dixi post Bar. in. l. generali. de vsufru. lega.

¶ Senatus. in prin. huius ¶c. adde alium casum in materia scilicet in possessore emphyteusis qui cōuenirī poterit hypothecaria pro canone textus est

Omponius. Alias incipit

Non solum. Jnuecta ¶ illata sunt tacite obligata pro pensionibus et pro alio interesse. hoc dicit.

Jhorreum. Jnuecta in horreum vel in areā iunctā domui et ibi illata sunt obligata pro pensione. h. d.

Eo iure. Hic ponit differētia inter predia rustica ¶ vrbana.

¶ Op. de. l. certi. C. locati. Solu. dicit glos. istam intelligē fm illam: quia non sunt obligata nisi domino sciente. in vrbanis non requiritur scientia. ratio: quia in predijs vrbanis incongruum esset detegi rei familiaris vilitatē: vt. l. ij. quando ¶ quib. quar. pars debetur. C. ſz sancta rusticitas omnia palam habet. ita dicunt doctores ¶c.

Stabula. Stabulū qō est in comitatu a predijs vrbanis nō multū differt. h. d.

¶ Quero qualiter iudicabunt ista stabula. dicit gl. tanq̄ rustica: q: cum textus dicat non multū differt ab vrbanis ergo differt in aliquo. si hoc est. dicit Illico. martha. ergo tūc habebit loco rusticorum predio rum omnino. quod est contra mētem huius. l. ¶ ideo ipse exponit non multum ab vrbanis differt. i. nihilo differt. Similis expositio est in. l. idem cp̄. §. fi j. ti. ij. ¶ cōm hoc non obst. j de verb. signi. l. si vrbana. imo cōcordat ¶c.

a **Jgratuitam.** [a]Si quis Fideiubēdo videt qō approbare obligationē bonorz suorūz ante factam: secus in ea que fieret postea. h. d.

Jcet. Tacita vel ficta obligatio manumissionem serui nō impedit. h. d.

¶ No. cp aliud est rem esse expresse ¶ specialiter obligatazz. aliud perinde haberi ac si esset specialiter obligata. h. d.

b **Jn predijs.** Fructus intelligunt[b] tacite obligati pro pēsione. h. d.

Qm debitor. Potest creditor fructus pignoris in vsuras cōpēsare. h. d. ¶ Op. cp fructus extenuant sortē: vt. C. de pigno. actio. l. j. et. ij. Solu. illud verū nisi debeantur vsure. intelligas ergo hic vsuras deberi vel per stipulationem vel officio iudicis. quod idem est ac si deberentur pacto. nam possunt tenerī: vt. l. per retentionem. C. de vsur. facit. §. de negotijs gest. lege quia tantūdem. ¶ Opponitur quod pius debeat conuerti in grauiorem causam: vt. l. j. ij. et. iij. j. de solut. solu. vt not. in dicta. l. j. et. l. vsuras. C. de solutionibus.

c **Jt differentia.** [c]Mancipia specialiter obligata non possunt manumitti: sed obligata tacite sic antequā includātur. hoc dicit. nō. in. §. scire autem. in auē. de non alie. fm Bald. in auē. si quas ruinas. in. v. col. de fac. fan. eccle. Jtē adde alium per no. eleganter per bar. in. l. si cum dotez. §. fi. solu. mat. Jtem pro restitutione vsurarum fm Bal. in. l. executionē. in prin. de execu. rei iudi. Adde an. p vsurz bona vsurarū fint tacite obligata Sed. cōsil. cxxx. ¶ Si gratuitā. an fideiubēdo vt qs ratificare. vtū oīno i. l. exceptionez: cuz ibi no. maxime p Bal. C. de enic. et ibi etiā gloss.

¶ Nota. qō quādo pensio non soluit: dominus potest includere res inquilini. facit. l. inquilino. ¶. l. vtiq̄. j. de dā. infec. an aūt ista res possideat ante inclusionem vel postea. tangitur p gl. in. l. solutā. §. solutā. §. de pig. act. ¶ per a doc. in. l. certi. C. loca. ¶c.

Vtoris. Per obligationē ex causa transactionis videtur tacite actum vt res veniat in obligationē primam. si transactioni non stetur. h. d. quaz. l. no. quia est no. ¶ Pro declaratione quero vtrū actio prime ua fuerit sublata transactione? Dic qō potest litera ista dupliciter intelligi. b vno modo qñ transactio fuit interposita animo nouandi. alio modo quando simpliciter: ¶ sic non animo nouandi. ita intelligit glos. ¶ prout intelligit animo nouādi: Quero quomodo possunt res esse obligate cum prima obligatio sit sublata? Respondeo: dic q: interuenit dolus: vel minor fuit in integrum 'restitutus', sed illud vltimum non placet: quia per in integrum restitutionem reponetur minor in pristino statu: sed tunc bona heredis nō erunt obligata. vt. l. paulus. in princ. §. titu. j. c ergo ¶c. Sed qñ interuenit dolus possunt intelligi bona obligata tacite in odium committentis dolum. sed prout intelligitur secundo modo: scilicet quando simpliciter. tunc procedit clare: quia actio durat. ¶ ea pōt agi si res tutoris. pmissa nō seruat. vt. C. de pact. l. cum proponas. ¶. C. de transa. l. siue apud acta. ¶ sic videtur isto casu quod bona sint tacite obligata. qō est no. Ex quo apparet quod glo. vltimi[a]. l. q̄ dicit: qō bona q nō sunt obligata: sed quasi obligata possunt reīnerī non est vera. primo quia non faceret ad titulum. secundo quia text. dicit quod pignus obligauit: nō autē aliqd dicit de differentia. ideo teneas quod. §. dixi.

¶ Que res pignori vel hypothece obligari possunt. Rubrica.

Pillus. ¶ Jn text. ibi: sine tutore. gl. dicit q̄ nec etiā cum tutore sine decreto. qō est

verũ si retrahit ex volũtate: secus si ex necessitate. vt. l. fin. §. defensionem. C. de admi. tuto. ergo ꝛc.

Si filius. Filiꝰ vl̃ seruꝰ nõ potest ꝑ alio rẽ pecuniã obligare: etiã si administratio ei libera sit cõcessa. h. d. ¶ Op. de. l. fi cõuenerit. §. fi. ff. de pig. act. Sz sol. vt in glo. ꝛ bene.

Eam rem. Res cuius nõ est alias cõmercium non põt obligari. h. d. de quo. l. in quorum. ff. ti. ij.

Quid ergo. Sicut res litigiosa nõ potest alienari: ita nec pignorari, hoc dicit. ¶ Ista exceptio litigiosi vtrum sit in rem vel in personam: vide. C. de prescrip. long. tempo. l. j. dixi plene in. l. j. ff. de litigio.

Si quis. Quando exceptio poritur etiã ad pignus datũ ab alio, hoc dicit.

☞ Si secũdus creditor offert primo vtrum succedat in ius primi.

Et an ram in personali actione quaꝛ hypothecaria.

Extraneus soluẽs primo creditori an succedat in ius primi tã in hypothecaria ꝙ in personali.

Debitor soluens creditori quod succedat quo ad retentionem si facit tibi cedi ius.

Quid q̃n soluit de alieno an succedat in iure creditoris.

Quomodo probat ꝙ ex pecunia scdi a primo sit liberatus.

Quatuor requirũtur ad hoc vt quis succedat in locum primi creditoris et in eius ius.

Hypothecaria que datur secũdo q̃d fit eadem cũ ea que datur primo creditori.

Quis cõsequitur extraneũ q̃d per se habere non potest.

Aristo. Scdꝰ creditor iius prioris creditoris non succedit nisi fit actũ: cum actũ est succedit in pignus ꝛ in potestatẽ vendẽdi. h. d. Et primo ponit vnũ dictũ. Scdo ex illo vnũ questionẽ determinat. Tertio vnã aliã questionẽ format ꝛ eam determinat. Scdꝰ ibi: quo casu. Tertia ibi: deniq̃. ¶ Ad primũ opp. j. de cef. bono. l. j. quę inci. in personalibus. alꝭ est secũda. Sol. ille ex cuius pecunia primus liberat succedit in priuilegiũ personaliũ actionũ: vt ibi. non in hypothecaria: vt hic. ¶ Scdo op. C. qui potio. in pig. habeã. l. j. ꝛ. j. ti. j. l. potior. §. fi. Solu. gloss. q̃ ibi secundus creditor offert primo. hic vero ipse debitor soluit primo creditori de pecunia alterius. ꝛ pro huius declaratione glo. tua distinguit plene in l. j. C. de his qui in pri. credi. lo. succe. ꝛ sic facit gloss. tria membra principalia de quibꝰ facia tres questiones: vt examinemus eas. ꝛ primo ¶ quero q̃n secundꝰ creditor offert primo: vtrũ succedat in ius primi? Sl. dicit hic q̃ sic: absq̃ aliquo pacto. ꝛ ille primus cogitur recipere: ꝛ si non recipit sufficit oblatio ꝛ cõsignatio. ita dicit ibi vide cã. ¶ Circa hoc dubitat vtrũ hoc sit verum tam in personali q̃ in hypothecaria? Videt q̃ in hypothecaria tm. vt in. l. j. qui potior in pigno. habeã. In cõtrariũ videt q̃ etiã in personali vt in. l. j. C. de his qui in pri credi. lo. succe. facit. l. fi pupillorꝫ. de re. eorum. ꝛ illud puto verum. pro hoc. l. j. §. nunc tracteꝫ. de ture. ꝛ ra. distra. Item aduertendũ est: quia hic loquit in secũdo creditore: ꝛ idem si ipse mer succedit in locum ipsius met: ꝛ si debitũ antiquũ nouandi animo stipulet. vt. j. titu. j. l. creditor. in prin. ꝛ de noua. l. nouare. ꝛ. l. nouatio. Item est aduertendũ q̃d glo. loquitur q̃n secundꝰ creditor succedit in locꝫ primi creditoris: eodem modo potest succedere in locum primi domini. vt lege creditor. §. cum ex causa. infra ti. primo. ¶ Secundo quero ꝛ vtrum extraneus soluendo primo creditori possit in locum eius succedere? Gloss. dicit quod sic: sed est necesse quod pactum super hoc apponatur. vide gloss. circa hoc quod de extrango dicit est aduertendum: naꝫ extraneus quãdoq̃ soluit primo tanq̃ emptor vniuersitatis. et tunc non est dubium quod succedit in psonalẽ ꝛ hypothecariã. vt. l. emptori. §. de here. vel act. vẽd. ꝛ. l. ũ insolidũ. C. de act ꝛ obli. q̃nq̃ soluit primo creditori gerens negotiũ debitoris. ꝛ tunc potest intelligi vt ista glo. dicit q̃ ita demũ in locum eius succedit in pignore si hoc est actum. Sed circa hoc dubitat vtrum primus creditor cogat ad hoc? ꝛ rex. est q̃d non: vt. l. nulla. C. de solu. Sz secus esset in secundo creditore offerente: vt dixi in præcedẽti q̃nq̃ extraneꝰ soluit primo creditori emẽdo ab eo pignus: tunc emẽ succedit in ius illius: fm ea, q̃ no. in. l. j. C. si antiquior credi. pig. vendi. ¶ Tertio quero ꝛ q̃n ipse debitor soluit primo creditori: vtrum fit aliqua successio in ius primi? Gloss. distinguit duos casus. primus si eqdem debitor soluit: nulla est successio. istud fal it quãdoq̃: potest enim ipse debitor in ius creditoris succedere quo ad ius retentionis si facit sibi cedi ius. vt l. vsucapto. ꝛ quod ibi no. C. de pigno. ꝛ dixi in. l. j. §. cum prædium. §. de pig. ¶ Secũdus casus est ꝛ q̃n debitor soluit de alieno. ꝛ gl. hic distinguit: aut q̃ris vtrum succedat in hypothecaria. ꝛ tũc tria sunt necessaria: scilicꝫ q̃ ille ad hoc dederit pecuniã: vt primo solueretur: ꝛ q̃ vere fit soluta: ꝛ q̃ fit actuꝫ q̃ in prioris locum succedat: vt hic. aut q̃ris quo ad priuilegiũ in personali: ꝛ tũc sufficiũt duo, vt no. in. l. l. j. alꝭ. ff. de cef. bono. primum q̃d ꝛ q̃ succedit in ius hypothecaric. intelligas nisi res esset vendita prius per priorem creditorem. vt no. in. l. j. §. de pig. act. facit. l. qui balneum. j. titu. l. j. ¶ Item quero ꝛ quomodo hoc probatur q̃d ex pecunia secũdi primus sit liberatus? Respõdeo: ex coniecturis: quia fere in cõtractibus post pecuniam acceptã a secũdo soluit primo,

vt. l. si ventri. §. fi. j. de primi credi. habes etiam aliam coniecturam in. l. fi. C. de pigno. Item illud q̃d hic poꝰitur sub dubio fore de priuilegio in personali. glo. pro constanti ponit. ũ. ea. l. super ver. debet. Item est aduertendum quod gl. ista ꝛ videtur requirere quatuor vt hec successio fiat: scilicet quod agat vt sibi fit obligata: ꝛ q̃ in primum locũ succedat: ꝛ q̃d ad hoc mutuet: et q̃d ad eum perueniat pecunia. de primo qualiter intelligit dicã in proxi. q. Quero ergo ꝛ tunquid hypothecaria que datur secdo fit eadem cũ ea que datur primo? glo. que est hic dicit q̃ non: sed est alia similis nature. idẽ not. in. l. j. C. de his qui in pri. credi. lo. succe. Ego dico q̃ est eadẽ vere. ad cuius euidentiã debes scire q̃ aliq̃ ille qui succedit in locum primi vult habere duplicem hypothecariã. l. primo ex persona sua. secdo ex psona creditoris primi: quia sua pecunia diminuitur: ꝛ tunc ꝓdit q̃ dictũ est in glo. in præcedenti. q. q̃ quatuor requirunt: scz q̃ sibi fit obligata. ex hoc emẽ acq̃rit hypothecariã sibi ex persona sua. secundum q̃ in ius primi succedat: ꝛ ex hoc habet hypothecariam ex persona alterius. alia vero duo sunt clara. ꝛ ex hoc apparet declaratio rex. huius. l. in fi. quia pactum appositũ de nõ vendẽdo intelligit ex hypotheca que sua remaner. sed q̃ succedit in hypothecariam primi cum omni suo iure. ꝛ sic ex vigore illius vendere potuit si emẽ esset vna hypotheca tm illud pactũ q̃d non liceat non posset referri: nec effectũ operari: nisi i hypotheca quã habebat ex persona primi: ꝛ ideo tũc vẽdere non posset. ꝛ q̃ hoc sit verũ q̃ eadem sit hypothecaria: apparet ex rex. C. de his qui in pri. credi. lo. suc. in rubro et nigro. Dum dicit hoc per extraneum ꝛc. hoc est ex iure quod habet ab extraneo: nec mirum: quia iura realia possunt separari a nobis: et hypothecaria est in in rem. vt. l. j. §. de pig. ergo ꝛc. ¶ Sed ad hoc oppo. q̃ ex pacto facto cum debitore acquirit huic secdo ius primi creditoris. Glos. hic solu. ꝛ bene. hoc enim fit lege permittente que vult ꝛ fingit primũ creditorem hoc velle: q̃n sibi soluitur. ꝛ ex ꝓdictis apparet q̃ si ille qui pecuniã mutuat vltimo vellet in ius primi succedere ꝛ ipse nouã hypothecã ex sua persona nõ haberet q̃ sufficerent tria vltima que posita sunt in glos. ꝛ ea que dixi: quia idẽ est ius secũdi q̃ primi. intellige in iure pignoris: naꝫ in personali que est inseparabilis ab ossibus nostris. vt. l. iij. ũ. pro socio. et l. quis ergo casus. ũ. de pecu. hoc non possumus dicere: sed est alia: scz vtilis. vt. d. l. j. §. nunc tracteꝫ. j. de ture. ꝛ ra. distra. ¶ Vlt. habetis ex hac. l. quod consequitur quis per extraneũ q̃ per se habere non potest. glos. ponit plures concordantias ꝛ alk. multa cõtraria. breuiter dic q̃ nõ possum ꝑ me nõ possum per aliũ noie meo gerentẽ. ita loquunt omnia larguẽta facta in cõtrariũ. q̃d tũ intellige cum determinatione eius q̃d not. in. l. labeo. j. de vsuca. ꝛ ꝑ Py. in c. põt q̃s. de reg. iur. li. vj. q̃d vero nõ possum per me possum per aliũ nõ meo noie gerentẽ: ꝛ sic ex psona alterius cõsequor. hic est casus cum concor. suis ꝛc.

Si titius. Q̃n est in potestate debitoris an ꝓficiat obligatio illud rẽ perfectiõis inspicit nõ initiũ: secꝰ si in eꝰ potestate nõ esset. h. d. ¶ Nota. ista distinctionem quaꝫ declarat iurisconsultus meliꝰ. j. tit. j. l. j. ¶ No. quod licet debitor promittat pecuniam: non habet necesse eam recipere. vt. l. qui pecuniam. ũ. fi cer. peta. ꝛ hoc est verum quãdo mutuabatur gratis: secus si sub vsuris. quod intelligit vt no. in. l. qui rome. in prin. j. de ver. obli. ꝛc.

¶ Qui potiores in pignoribus habeantur. Rubri.

☞ Quãdo finis habet necessariam cõsequentiã ad principũ: inspicit principium: ꝛ quomodo intelligatur hoc.

Vi dotem. Q̃n in potestate debitoris est pecuniã nõ recipere tempus solutionis inspicitur q̃n non est in potestate tempus obligationis contractę inspicit. hoc dicit. No. quod dixi in summario declarani in. l. pe. ũ. tit. j. ¶ Oppo. q̃d est in potestate mariti pecuniam promissam sibi nõ recipere. potest emẽ per acceptilationem liberare. vt. l. vir ab eo. j. de in. do. Sol. vir non potest hoc commode: quia sic mulier remaneret indotata ꝛ ipse habet necesse sustinere onera matrimonij. ꝛ sic videtur nõ posse. vt. l. nepos proculo. j. de verbo. signi. ita dicit glo. ꝛ Azo. q̃d no. pro eo q̃d dicit ꝛ q̃n finis habet cõsequentiã necessariã ad principium inspicimus principiũ. q̃d istud intelligatur de necessitate precisa: vel ita q̃ commode pereriri non possit. ita debet intelligi quod dixi in. l. iij. §. scio. ũ. de mino.

¶ Oppo. j. eo. l. lucius. So. glo. q̃ distinctio huius. l habet locũ in eo q̃d principaliter venit in obligatione nõ in vsura ꝛc.

Vi generaliter. Prior in tẽpore præfertur posteriori siue generalem siue speciales hypothecã habeat nisi aliter actũ fit. h. d. ¶ Op. C. de pig. l. ij. So. vt in gl. ¶ Ite op. ad scdm casum de. l. idẽq̃. §. si tibi. j. e. So. ibi simul acceperũt. b separatim. ꝛ ista est pavr ibi dicit ꝛc.

Creditor. Pignora i obligatione nouante repetita intelliguntur repetita cum priuilegio prioritatis. h. d. ¶ Oppo. de. l. nouatione. j. de noua. Solu in obligatione nouãte pignora nõ intelliguntꝰ repetita nisi actuꝫ fit: vt ibi. sed q̃n est actum intelliguntꝰ repetita cũ priuilegio prioritatis. ꝛ ita loquitur hic.

☞ Res aliena nobis debita quod possit obligari a nobis.

¶ Ex hoc l. An possiꝫ ab extraneo consequi id q̃ p me nõ possuꝫ. facit quod nota. in. l. fi fundus. §. penul. ũ. de pigno.

a ¶ Post diuisionem. Facto pacto quod liceat rem vendere intelligitur ex hoc res obligata in pignus. et per istum dicit no. Bal. in l. creditores. in fi. C. de pigno. quod si tibi mutuaui centum ⁊ non obligasti mihi bona aliter quam quod dedisti mihi licentiam de ingrediendo pro pia auto- 2 ritate si in termino nō soluerj. certe per istā licentiā intelligitur bona hypothecata. ⁊ dicit bal. ibi quod b videtur casus quod fic. ⁊ iste casus non est alibi: quod not. Adde 1 an valeat pactum factum in diuisione qō vnus non emat ō bonis alterij: a 2 et an transeat ad heredes. bal. consi. cccxxviij. lib. secundo. 2

Andreas Poma.

b ¶ Si debitor. Vide quid per istā voluit b Aleran. cōsil. xij in. v. col. ij. volu.

Andreas Poma.

c ¶ Ratione causē. Ideo Aleran. l. si non sortes. 2. §. fi cēsu. ff. de condit. inde.

d ¶ Nota 3 istos casus. Et istis casibus poterit se retentione tuerj. vt no. in l. si non sortē. §. fi centum. de cōdi. inde. et ibi Bar. Adde de expensis factis causa custodie alicuius castri.

4 Qui mutuauit pecuniam ad rem conseruandam quod in ea habeat tria priuilegia.

5 Mutuans pecuniam ad rem emendam an ⁊ quando habeat tacitam hypothecam super ea.

Interdum. Regula est ꝙ qui prior est in tempore potior est in iure. vt in precedenti lege que regula fallit interdum ⁊ ideo hec. l. incipit interdum: quasi dicat hoc casualiter non generaliter. in summa hoc dicit. Ratione causē posterior potest esse potior priore. veluti. si ad rem conseruādam posterior creditor debitori crediderit. h. d. cum. l. seq. ¶ No. istos casus d ⁊ specialiter quod dicitur de alimentis † ⁊ expensis ciborum quatenus eius pecunia est soluta. h. d. et fin istam lectu. daretur materia fraudandi hypothecariam: vt sic nunquam creditor volens agere hypothecaria vinceret vendendo rem pupillo: ita quod apparet ex bonis eius pretium numeratum esse: tūc enim venditor non potest conuenirj q̄ non possidet: ⁊ pupillus non q̄ emit de sua pecunia. sed ista lectura non est vera: primo q̄ nec mulier in dote habens tacitam hypothecam preferitur prioribus habentib⁹ expressam: fin veram opin. in. l. assiduis. C. eo. ita dicebat Richar. mal. ¶ † Secūdo q̄ priuilegium datum pupillo intelligit: ita quod non auferat ius alterius. vt. l. impuberi. de admi. tuto. sed fin hoc auferatur ius alterius ignorantis. ergo ⁊c. ita tenebāt Richar. vt diximus. ⁊ etiam do. Ay. ⁊ istam lectu. nō ponit Azo in summa. Legitur ergo secundo modo in seq. glo. ⁊ sic legit Azo in summa. C. eo. fin quam breuiter h. d. In re empta p debitorē ex pecunia pupilli b pferf pupill⁹ anterioib⁹ creditoib⁹ quatenus ex eiⁿ pecunia est solutū. h. d. ⁊ iste casus est verus nec per hoc aliqua iniuria fit creditori primo: nam debitor c non haberet rem nisi ex pecunia pupilli empta esset meritō pupillus preferitur. ¶ Oppo. de. l. quamuis. C. de pigno. Sol. † speciale est in pupillo vt res empta ex eius pecunia sit sibi obligata: vt hic. idē dicitis. ō. in. l. proxima. ¶ Secundo opponitur qō idez fit in maiore. vt. C. eo. l. licet. Sol. illud est verū quādo est actum: sed in pupillo etiam si non est actum.

¶ Tertio oppo. quod res empta ex pecunia pupilli est pupilli: ergo non est sibi obligata: vnde dicit obstare. J. quando ex pacto tur. l. prima. ⁊. ij. ⁊. C. arbitr. tut. l. curator. sol. glo. notabiliter. q̄ nō vere est pupilli: licet posset eam vendicare vti lī vēdicatione. ⁊ ideo si vult potest eam euincere per hypothecariam. ita loquitur hic ⁊c.

1 ☞ Quis creditor preferatur in reb⁹ questis post duas obligationes successiue facta.

Si tibi. Si duobus res simul obligatur sub conditione que simul extitit ambo concurrunt in pignore. h. d. ¶ Oppo. de. l. qui generaliter a. §. eo. cuius timore hic sunt duo opi. vna † ⁊ vtraq̄ cōuentio fuerit facta simul ⁊ semel. ⁊ ista est indubitabilis et vera. alia quod conuentio facta Titio fuerit post primam ex interuallo. nec obsta. l. qui generaliter. quia ibi tempore vtriusq̄ obligationis res erat in bonis debitoris. hic non. sed postea superuenit. quo tempore vtreq̄ erat creditor: ⁊ sic vtreq̄ est in pari causa: vt hic fin glo. Sed contrarium disputauit Jac. de Aret. ⁊ bene: quia casus est in. l. fi. J. eo. ⁊ ibi. pōcā. ⁊ in. l. hac edictali. §. omnibus. C. de. secum. nup. ⁊ in. l. in rebus. C. de iure do. qō recitat Ay. in l. licet. C. eo. ⁊ glos. plene tractat in. l. si is qui. J. de iu. fisci. ⁊ ibi plene dixi.

1 ☞ Priuilegium datū pupillo intelligitur vt nō auferat ius alterius.

2 Res empta ex pecunia pupilli est sibi obligata. Item potest eam vendicare vtili vendicatione.

Dēq̄z. Ista lex legit⁹ duob⁹ modis. primo fin glo. parua ⁊ positam super ver. comparata. q̄ est ad b ditio ⁊ breuiter h. d. pupillus i re per eum empta preferitur anterioribus creditoribus quatenus eius pecunia est soluta. h. d. et fin istam lectu. daretur materia fraudandi hypothecariam: vt sic nunquam creditor volens agere hypothecaria vinceret vendendo rem pupillo: ita quod apparet ex bonis eius pretium numeratum esse: tūc c enim venditor non potest conuenirj q̄ non possidet: ⁊ pupillus non q̄ emit de sua pecunia. sed ista lectura non est vera: primo q̄ nec mulier in dote habens tacitam hypothecam preferitur prioribus habentib⁹ expressam: fin veram opin. in. l. assiduis. C. eo. ita dicebat Richar. mal. ¶ † Secūdo q̄ priuilegium datum pupillo intelligit: ita quod non auferat ius alterius. vt. l. impuberi. de admi. tuto. sed fin hoc auferatur ius alterius ignorantis. ergo ⁊c. ita tenebāt Richar. vt diximus. ⁊ etiam do. Ay. ⁊ istam lectu. nō ponit Azo in summa. Legitur ergo secundo modo in seq. glo. ⁊ sic legit Azo in summa. C. eo. fin quam breuiter h. d. In re empta p debitorē ex pecunia pupilli b pferf pupill⁹ anterioib⁹ creditoib⁹ quatenus ex eiⁿ pecunia est solutū. h. d. ⁊ iste casus est verus nec per hoc aliqua iniuria fit creditori primo: nam debitor c non haberet rem nisi ex pecunia pupilli empta esset meritō pupillus preferitur. ¶ Oppo. de. l. quamuis. C. de pigno. Sol. † speciale est in pupillo vt res empta ex eius pecunia sit sibi obligata: vt hic. idē dicitis. ō. in. l. proxima. ¶ Secundo opponitur qō idez fit in maiore. vt. C. eo. l. licet. Sol. illud est verū quādo est actum: sed in pupillo etiam si non est actum.

¶ Tertio oppo. quod res empta ex pecunia pupilli est pupilli: ergo non est sibi obligata: vnde dicit obstare. J. quando ex pacto tur. l. prima. ⁊. ij. ⁊. C. arbitr. tut. l. curator. sol. glo. notabiliter. q̄ nō vere est pupilli: licet posset eam vendicare vti lī vēdicatione. ⁊ ideo si vult potest eam euincere per hypothecariam. ita loquitur hic ⁊c.

1 ☞ Quis creditor preferatur in reb⁹ questis post duas obligationes successiue facta.

Si tibi. Si duobus res simul obligatur sub conditione que simul extitit ambo concurrunt in pignore. h. d. ¶ Oppo. de. l. qui generaliter a. §. eo. cuius timore hic sunt duo opi. vna † ⁊ vtraq̄ cōuentio fuerit facta simul ⁊ semel. ⁊ ista est indubitabilis et vera. alia quod conuentio facta Titio fuerit post primam ex interuallo. nec obsta. l. qui generaliter. quia ibi tempore vtriusq̄ obligationis res erat in bonis debitoris. hic non. sed postea superuenit. quo tempore vtreq̄ erat creditor: ⁊ sic vtreq̄ est in pari causa: vt hic fin glo. Sed contrarium disputauit Jac. de Aret. ⁊ bene: quia casus est in. l. fi. J. eo. ⁊ ibi. pōcā. ⁊ in. l. hac edictali. §. omnibus. C. de. secum. nup. ⁊ in. l. in rebus. C. de iure do. qō recitat Ay. in l. licet. C. eo. ⁊ glos. plene tractat in. l. si is qui. J. de iu. fisci. ⁊ ibi plene dixi.

¶ Opponi. de. l. qui generaliter. Adde. l. fin. §. fi. cū ibi no. J. eo. adde. Spe. in titu. de obli. ⁊ solu. §. J. ver. item pone. et Joan. and. ibi in addi. qui ponit aliam questionem de obligato duobus successiue: generaliter qui post possessionem cuiusdam rei questuerit quam secundus possidet. et querit an primus creditor possit ex sua obligatione aduocare. ibi vide et dicta bar. Specul. et Joan. an. limita non procedere cum ſcōs creditor: ē priuilegiatus: quia tūc in postea acquisitis preferf ſcōs: vt voluit Bald. consi. cccl. xxix. J. lib.

¶ Si pignus. Vide Ay. in reg. qui potior ⁊c. alias qui prior.

Andreas Poma.

¶ Qui balneum. Limita ⁊ ampliа reg. huius tex. bal. c. ⁊ tingit. col. iij. de do. ⁊ cōtra addita. c. ex litis. de pigno. in addi. que incip. adde tamen et vide Roma. consi. cccxiij. et exclamat consi. cccexcv. ⁊ Franc. cremen. sing. clxiij.

¶ Conditione. an conditione existente obligatio retrahatur vsq̄ ad tempus contractus: vide Baro. in. l. lecta. in penul. quest. et hanc. l. ⁊ similes limitant per Bartolum. in. l. quoties. in fi. per illum text. et. J. de noua. ⁊ hic est text. in versi. sed si heres. quod in legatis conditio casualis trahitur retro sicut in contractibus. licet Barto videatur sensisse contrarium in multis locis in. l. si filius. in prin. ff. de ver. oblig. et in. d. l. si is qui pro emp. ⁊ ista iura faciunt si ex forma statuti instrumenta guarentigie pura ⁊ liquida habeant executionē paratam. nam illud habeat locum in instrumēto a principio cōditionali cui⁹ ditio post ea est purificata. Ang. in. l. rei. §. titi⁹ heres. de vul. et pupil. p. gl. ibi remit q̄ fīd. ⁊ ibi do. Jo. cōtra. ⁊ c intelligē in obligatioib⁹ ⁊ hypothecis: fec⁹ in dño ⁊ libertate ne in eodē tpe inueniātur in solidū duo dñi. ita dicit bal. in. l. J. ad fi. C. q̄ ſer. ex suo fa. vbi etiā limitatione dedit: vide ibi ⁊ si p statutū nō pōt contrahi super bonis rebellū nō valebit p tract⁹ ditionalis: ⁊ si cōditio existat post rebānitionē. p hāc. l. fin. bal. in. l. J. in fi. C. de nūdi. Item q̄ ōdit q̄ obligatio trahit retro est verū quo ad obligationē nō quo ad prestationē. ita dicit Ray. ⁊ Jmo. in. l. hmōi. de ver. oblig. ⁊ de materia p doc. in. d. l. si filij⁹. in pn. in §. ob. ⁊ vnū ver. hic p bal. ⁊ Jmo. in. l. si cōis seru⁹. de castrē. pec. §. fi. in. j. co. ō stip. ser. ⁊ ista. l. q̄ loquit ī obligatione pig. facta in seru nō habebit locū in obligatio legali p legato ditionali p quo tacite sunt hypotecata bo

na: q; in vltimis voluntatibus cōditio nō trahitur retro fm Raph. cumaff. in d. l. si filio, de quo ibi latius per eum. qui postea inclinat per illum text. in contrarium in §. sed si heres. ⁊ ad intellectum istorum iurium: vide Paulū de castr. in. l. q̄dam cum filium. §. si ita. de verborum obliga. in eo. ver. conditione. per Dyn. in regu. qui potior. d̄ reg. iur. in vi. et tangitur i c. in fi. eo. titu.

a ¶ Oppo. de. l. creditor. Et istū text. allegat Bar. p casu gl. in. l. si ds fundū. j. de acqui. pos. et in. l. sicut. C. de prescri. xxx. anno.

Andreas Poma.

b ¶ Si ⁊ iure. Vide Jmo. cōsil. cx. in. iij. co.

secus si est potestativa. qd̄ dixi plene in. l. si is qui p emptore. in. v. q. principali. j. de vsuca. videbitis in. l. potior. j. eo. ⁊ in. l. j. §. eo. ⁊. §. ti. j. l. penul.

Titia. Pignus super re aliena cōtractum non potest confirmari si tpe quo causa cōfirmationis euenit res in bonis debitoris non reperiatur. b. d. fortis est ⁊ no. est casus. primo obligauit titio rem alienam: secundo obligauit eam Caio. tertio eml rem alienam. quarto illam rem Sempronio vendidit ⁊ pretium solui primo creditori: secundus non potest aduocare a possessore: cū nunq̄ fuit sibi illa res obligata. ¶ Oppo. q̄ vtrq; concurrit: ⁊ qd̄ vtrq; fit fundus obligat? pro parte. vt. l. idēq; in fi. §. eo. ⁊ de pigno. l. si fundus. §. si duo. Solu. dicit glo. hic fundus non fuit secūdo obligatus simpliciter: sed sub hac conditione. l. si deferit esse Titio obligat?. ista glo. non bene fornat oppositionē nam. l. idemq; in fi. §. eo. debet intelligi quando duobus simul fuit obligata res: fm veram lectu. quam ego poui. hic autem fuit obligata separatis vt tex. dicit: si em ibi fuisset obligata separatim prior esset potior. vt ibi dixi ⁊ fic. d. l. non obstaret. Item. d. l. si fundus. §. si duo. §. de pign. dicit qd̄ quādo res obligatur pluribus separatim quod cuilibet est obligata in solidum ⁊ fic glo. non bene oppo. dum dicit qd̄ vtrq; pro parte esset obligata. forma ergo oppo. de dicto §. si duo. sic quando res duobus obligatur separatim: tunc cuilibet videtur obligata in solidum. vt. d. §. si duo. ergo quando res peruenit in dominium debitoris confirmatur pignus vtriusq; equaliter licet prior fit potior. huius timore dicit glo. q̄ secundo erat obligata sub conditione: scilicet cum primo obligata esse desierit: alias bene sustentari nō posset. ⁊ istam tene. vel dic vt dicit gl. quod hic Meuius secundus sciebat rem esse obligaram alteri et alienam. ista non est vera. q: non tenet pignus tunc: nec cōfirmaretur aliquo casu ēt si esset in bonis debitoris omni tempore. cuius contrarium innuit hic rer.

¶ Secundo opponi ⁊ videtur qd̄ pignus ipsi? Titij primi creditoris non fit confirmatum. vt. d. l. §. de pigno. Solu. dicit gl. hic erat res mulieri dotata. ista non est vera: quia secundum hoc valuisset ab initio tam in persona primi quam secundi. vt. l. creditor. §. j. §. eo. vnde solu. gloss. secundo ⁊ bene: quod hic creditor ignotauit. ¶ Tertio opponitur dicitur hic si estimatū fuit datum in dotem. ⁊ fic innuit. secus si nō estimatum: contra: quia etiam rei non estimate dominium transit ad maritum. vt. l. in rebus. C. de iu. dot. ⁊. l. doce an. illam. C. de rei vendi. Solu. dicit glo. subaudi maxime sed hoc non est verum: quia si datū esset inestimatum saltem mulieri predium esset debitum seu obligatum in euentum restituende dotis. propter q̄ valeret pignus primi et secundi creditoris: ⁊ ideo si quanter dicit tex. estimatum: quia tunc non debetur predium sed estimatio. ¶ Opponitur de lege creditor?. §. j. §. eo. Sol. vt ibi dixi. ⁊ ex predictis patet.

¶ Opponi. dicitur hic in fin. hoc tamen ita si bona fide. contra quia siue bona siue mala fide creditor non habet ius. vt. l. j. §. j. §. si pars here. pe. Sol. dicit gloss. hic subaudi maxime. tu dic non est subaudiendum fm Richar. malum. quia qñ fuit datū in dotē mala fide: non videt mulier de finere possidere: vt in regu. pro possessore. extra de regu. iur. libro. vi. ideo caderet in obligationem ac si alienatum tunc non esset ⁊c.

In pignore pretorio an vno immisso omnes iudicent immissi: ⁊ habeat locū regula qui prior.

In pignore capto ex causa iudicati quod vno immisso ceteri non dicantur immissi: ⁊ habet locum regula qui prior.

Dēia inter pign? pretorii ⁊ qd̄ capit ex cā iudicati.

Si iure. Ista est subtilis. l. et vicinitier. h. d. in pignoribus captis ex causa iudicati q̄ prior est tēpore potior est in iure. ¶ Opp. de l. fi. C. de bo. auto. iudi. pos. ⁊. l. si finita. §. si plures. j. de damno infect. et. l. qui autem. §. sciendum. j. de his que in frau. cred. ⁊ l. cum vnus. §. de bo. au. iudi. pos. ⁊. l. is cui. §. qui prior. j. vt in possess. leg. huius timore gl. dicunt vbiq; aut omnes pretendunt eundē ti. ⁊ loquunt cōtraria: vt quia omnes ex cōtractu sunt vel omnes legatarij vl̄ oēs ex cā dam. infe. aut pretēdunt titulum dissimilem. ⁊ habet locū regula. et ita loquitur hic. pone ergo casum fm glos. qd̄ primo est missus in possessionē alicuis creditoris secundo legatarius aliquis: vel ex causa dāni infecti: vel alia: vide glo. ⁊ idem tenuit Dy. de reg. iur. c. qui prior. lib. vi. ⁊ omnes alij doc. sed mihi semper displicuit ista distinctio. nam. l. fi. C. de ben. auto. iudi. poss. et. l. cum vnus. j. de bono. auto. iu. pos. in distincte dicunt q̄ vno creditore immisso videantur omnes immissi. sed constat qd̄ legatarius est creditor respectu heredis. vt. l. j. C. de ben. auto. iudi. possi. ergo ⁊c. Est ergo aliter distinguendum. dic ergo in pignore pretorio qd̄ qñq; illud consequitur ille qui imp'orat iudicis officium petendo cautionē de dāno infecto vel cautionem legatorū: ⁊ tunc vno immisso non vident alij oēs immissi: sed opus est nouo processu. vt. d. l. si finita. §. si plures. j. de damno infect. et. l. is cui. §. qui prior. j. vt in possess. le. ⁊ licet alij postea immittātur non habet locum regula qui prior est in tpe: potior est in iure: nā pretor cadē equitate qua vocat primū vocat etiam secūm: nec curat de prioritate tpis. vt. d. l. q̄nq; ille qui consequit pignus pretorium intentat actionē vbi cōpetētem: ⁊ tūc vno creditore immisso omnes vident immissi: nec est opus nouo processu. et tunc sufficit q̄ alij postea veniāt intra biennū: et de

creditio doceant ⁊ expensas contribuant: vt. l. fi. C. de bo. auto. iud. pos. ⁊. l. cū vn?. ⁊ j. de bo. auto. iud. possi. ⁊ tūc nō h̄z locū illa regula qui prior est in tpe potior est in iure: q: tunc nullus prior est tempore. vt. l. q̄ autem. §. sciendum. j. de his que in frau. credi. ratio: q: tunc pretor nil noui facit: ⁊ nihil iuris plus attribuit creditoribus: sed illud quod facit pertinet ad ordinē per quem creditores ad suum peruenianta: ita dicit tex. in. l. cū vnus. j. de bo. auto. iud. possi. ⁊ hoc videt locus habere fm iura ista: fm que fiebat missio in oībus bonis. hodie vero quando fiet missio pro mēsura debiti declarati. vt in auten. ei qui iurat. C. de bo. auto. iudi. pos. posset ista habere locum si forte i bonis debitoris non erat nisi res illa que a primo creditore est capta in quam omnes vident immissi. sed si alij vellent immitti in alias res: tunc esset opus nouo processu. ita videt sentire glo. in. d. l. cum vnus. de bonis auto. iud. possi. qñq; sunt plures creditores quorum quidam pretendunt pignus pretorii: quidā cōtentionale. ⁊ tunc h̄z locum regula: qui prior est in rē pore potior est in iure: vt. l. ij. C. eo. Et pdicta omnia loquunt in pignore pretorio qd̄ ex primo decreto: sed si pignus capitur ex cā iudicati tunc non h̄z locum quod. §. dixi de pignore pretorio: vt vno immisso ceteri omnes immissi videantur. nō cūi oēs alij habent fniam pro eis sicut habet iste. ⁊ ideo tunc h̄z locū regula: qui prior est in tēpore potior est in iure. ca fus est hic. ⁊ in. l. ij. C. e. est em dēia iter pign? pretorii ⁊ pignus qd̄ capitur ex cā iudicati. ⁊ ideo in. C. habemus duos titu. vnum de pretorio pignore: ⁊ alius si ex causa iudicati. ⁊ ex hoc dico hodie quando pignus capitur pro executione instrumentorum q̄ habent vim snie fm formam statuto: Italie qd̄ vno immisso ceteri non vident immissi. ⁊ haberet locum regula: qui prior est in tpe ⁊c. ⁊ ita loquitur hic habuistis ergo in hac. l. duas lect. vnam fm glo. ⁊ aliā quā ego posui. Posset etiam legi tertio modo tenēdo gl. qd̄ idem fit in pignore pretorio qd̄ in eo quod capit in causam iudicati: vt dicamus quod hic aliqui fuerunt immissi. ex causa iudicati: postea alij ceperūt eē creditores de nouo. certe tunc qui prior est tempore potior est in iure. primo cūm tunc immisso: ceteri non possunt videri immissi in possessionem: q: tunc creditores non erant. quam lectu. puto veram in se. ramē quantū ad. l. istam. secūda est vera quam. §. posui qd̄ no. ⁊ tene menti multum ⁊c.

Potior. Si obligatio cōditionalis purificetur retro non trahitur si fuerit conditio potestativa: secus si casualis. h. d.

Si colonus. Iste. §. potest cadere sub precedenti summario. vel dic licz obligatio principalis fit pure si tamen obligatio pignoris est sub cōditione potestativa contracta tpe existentis conditionis inspicitur. h. d.

Si de futura. Si obligāt part? vel fruct? futuri requirit q̄ res principalis sit in bonis debitoris tempore obligationis. h. d. ¶ Op. q̄ hoc non sufficiat: vt. l. paulus. §. si manci pa. §. de pig. Sol. vt in gl. ⁊ bene. ⁊ vide qd̄ no. in. l. j. §. cū prediū. §. de pig. ¶ Sedo op. de. l. h. j. de acq̄rē. re. do. Sol. ista duo ꝓsia vt in glo. ⁊ bene.

¶ Cū vn?. differt pignus pretorium a pignore ex cā iudiciali. declarat Bar. in. l. a diuo pio. §. si super rebus. de re iud. vbi alleg. istam. l.

¶ Pignus. no. p statuto qñ capit hodie pign? pro executione instrumenti: adde Bar. in. l. cū vnus. ⁊c.

Si paratus. Posterior creditor h̄z ius offerendi prior ⁊ sibi pignus cōfirmare. ¶ Querit glos. an idem fit eōnerso quod prior creditor possit offerre. Secūdo glo. determinat qd̄ fic ⁊ bñ.

Creditor. Prior in tēpore contra cōm creditorem agentē h̄z exceptionē: ⁊ cōtra excipientem replicationem ex prioritate tpis. h. d. ¶ No. hic tex. nam dicit adiudicari potest ei hypotheca. qd̄ intelligi. pronuntiari rem sibi hypothecaram esse ⁊ possessionē restituendam. vt. l. si cum venditor. j. de euict. facit qd̄ dixi in. l. si fundus. §. in vendicatione. §. de pigno.

¶ Si recū. In fine huius viō Bart. in. l. fi. C. de rei vnis. pigno. adde q̄ io. an. in addi. ad Spec. i rub. de sol. format. q. de illo qui rē mihi obligatā sine meo cōsensu obligauit secūdo ⁊ demū tertio cū meo cōsensu: an videat remissus ius quo ad h̄z ⁊ tenet qd̄ fic: per. l. lacius. j. qb? mo. pig. vl hypo. fol. ⁊ ita refert tenuisse vo minus fuit ⁊ hō bon. Cremonēsem.

Si quando. Qui solut litis estimationē primo creditori non liberatur a secundo. hoc dicit.

Si primus. Qui prior de creditoribus cōuenerit potior est alio qui prius conuenit de debito. h. d.

Si tecum. Si res obligata alteri obligetur de voluntate creditoris quo ad illū potior hypotheca inutilis est: quo ad alios inspicitur quod actum est hoc dicit.

¶ Sed quero quid in dubio? Bloss. hic dicit quod in dubio videtur remittere totum: vt. l. paulus. j. quib. mod. pig. vel hypo. fol. sed cōtrarium nota. ibi ⁊ in. l. ij. C. de remis. pig. Bieuiter hec videtur veritas quod in dubio videatur remittere in totum. vt. d. l. paulus. fallit in casu. l. iubemus. C. ad vel leianum.

Si prior. Potest quis in suimet locum succedere ⁊ ratio poritatis facit vt possit quis iniuito alio pign? vendere h. d.

Sciendum. Secundus creditor habet rem obligatā tam pro credito suo: q̄ pro sorte ⁊ vsuris quas prio creditori solut. h. d.

Simpliciter. Secūdus creditor ꝑ omnes est potior excepto primo. hoc dicit. ¶ In glossa ibi: non accepit: imo dicit negligentia: id est nescientia. quasi dicat an imputetur ei q̄ nō

perquisiuit de statu prediij. arg. l. q̃ cuj alio. j. de reg. iur. ꝛc.

A titio. Tertius qui succedit in locũ primi potior est secundo. h. d.

Si tertius. Non solũ qui solnit: sed q̃ patitur pignꝰ vendi vt priori seu potiori solnatur potest in prioris locum succedere hoc dicit.

Si prior. Pot̃ prior impedire secundum volentes vendere. licet ipse vendere non possit. hoc dicit.

Pactum quando interpretatur pro eo qui ipsum apposuit.

Iusta. l. legitur duobus modis. vno mo fin glo. fin quã. h. d. Cõuentio facta super debito inter plures diuidendo porrigitur ad pignora si vtriq; sufficiũt. als cui primum dꝫ solui debitũ preferturi pignore nisi aliud sit actum. h. d. Et diuiditur in tres partes. q: primo ponit thema. secundo incipit rndere distinguendo questioni resultãti ex themate. tertio ponit circa hoc dictum pauli iurisconsulti. Secũda ibi: pignoꝝ. tertia ibi: paulus. vbi ponit nisi pro ti non. ⁊ fin istas lectu. respondet ibi pignorum ꝛc. alij Moderni dicunt q̃d illud est de themate. ⁊ responsio incipit ibi: nerua ⁊ prioꝛ. ⁊ fin hanc lec. breuiter h. d. Conuentio quod pignora pertineant ad vtrunq; intelligitur eo ordine quo solui debitum principale deber: nisi aliud actũ sit. hoc dicit. ⁊ fin istam lec. non est necesse dicere q̃ respondeat: ⁊ dictio nisi: stat propie. ⁊ quelibet istarũ lectu. est bona. ⁊ no. vt patet ex summarijs.

No. q̃ pactum interpretatur p eo qui ipsuꝫ apponit. contra. l. veteribus. ſ. de pac. glo. fol. hic ⁊ ibi plene dixi. ⁊ sol. apparet ex precedentibus: q: cum conuentio super principali sit clara. conuẽtio super accessoriis debet sequi illam ꝛc.

a Dicũt q̃ dã ꝛc. contrariũ videtur tenere Bar. in. d. l. sed si possessor. ⁊ibi dixi. ⁊ vide in. l. permiscere. in fin. de acquir. posses.

Si non. Qui prior est in iure q̃n ab eodem pignora sunt accepta. si vero a diuersis nõ dñis tũc possessor est potior. h. d. Opp. si nõ dñs obligat: ergo nõ valet obligatio: q: res alienã non potest pignori obligari. Solu. intelligas q̃ non erat dominus: sed habebat publicianam. vt. l. si ab eo. ſ. de pigno. ⁊ fin hoc glo. procedit hic clare: q: tota distinctio que ponitur in. d. l. siue aũt. §. si a duobus. ſ. de pub. pot̃ hic poni; q: eodẽ modo est in pignora. vt. d. l. si ab eo. cum sua glossa.

Tiam. Insula supficiaria potest dare pignori. h. d.

In consilijs ⁊ disputationibus dicendum est sine preiudicio alterius rectius sentientis.

Quando habeat locum illa regula: si vinco vincentem te: ergo fortius vinco te.

Laudius. Si primus creditor a tertio superat non preiudicat secundo: q: per hoc nõ succedit tertꝰ in locũ primi: ⁊ sniã iter alios lata alijs non preiudicat. h. d. Et primo ponit thema ⁊ q̃d ex qua colligitur vna ratio p tertio creditore. Secundo ponit quotundũ ad responsionem: ⁊ aliam rõnem pro tertio creditore. Tertio hoc reprehenditur per iurisconsultum repetendo questionem. Quarto ⁊ vltimo circa predicta concludit. Secunda ibi: plane. Tertia ibi: mihi nequaq̃. Quarta ibi: igitur. Et ista est pulchra lex: ⁊ consuenit reputari difficilis. In tex. ibi: expulerat. ex hoc textu sumitur una ratio pro tertio creditore contra Tuberonem: q: si vinco vincentem te. ergo ꝛc. In text. ibi: exceptione: scꝫ pacti vel prescriptionis. In tex. ibi: quoquo modo subandi etiam per iudicis iniuriam. Notabilia colligere ex his que dicta sunt. Item no. finem huius. l. ibi: sine preiudicio ꝛc. ⁊ sta dicũt multi in suis consilijs ⁊ disputationibus. In text. ibi: prioris. l. potioris secundum alium intellectum h. c.

Venio ad glo. ⁊ seruo ordinem glo. ⁊ oppo. si verum est q̃d determinat iurisconsul. euenirer circuitꝰ indissolubilis. pone enim primum creditorẽ succubuisse dum ageret. ⁊ secundus egit cõtra tertium ⁊ obtinuit. ⁊ primꝰ iterum ageret contra secundum ⁊ vinceret ⁊ aduocabit rem: ⁊ tũc tertius redibit contra primum. secundus contra tertium. ⁊ primus contra secundum ⁊ sic in infinitum. sed ad declarationem huius circuitus aduertendum est q̃ tex. hic loquit q̃n primꝰ creditor fuerit exceptione superatus: ⁊ sic de iure vel alio quouis modo etiã de facto vt p iudicia iniuriam. Examinemus primo q̃n primus creditor fuit victus per iudicis iniuriam ⁊ quidam fateantur tunc rem esse in circuitu vt dixi. alij volentes hoc soluere dant tale remedium quod secũdus creditor quando possidet rem offert pecuniam seu litis estimationem primo creditori agenti. ita quod possessio rei maneat apud se. tunc non poterit auocari neque a primo neq; a tertio. quod est verum: sed vt quibusm procedat pone q̃ secundus creditor non vult offerre q: sibi non expedit. vt q: forte debitum est magnũ: ⁊ res est parui valoris. tunc declaratio circuitus nõ esset hoc modo. Si primus creditor succubuit insuste vt agendo ⁊ sic tertius fuit absolutus. ⁊ tunc ista absolutoria sniã statim habuit effectũ suum. dicitur enim res pfecta. vt. l. metũ. §. sed q̃ pretor. ſ. q̃ metcã. aut fuit actũ cõtra ipsum primũ creditorẽ per tertium ⁊ sic fuit primus creditor cõdemnatus: ⁊ tunc si primus creditor tertio creditori tradidit rem liberatus est perfecte. vt. l. pomponius. §. sed ⁊ is. ⁊ ibi not. ſ. de procur. vnde si res redijt postea ad primuꝫ creditorem nõ pot̃ postea conuenire ex sniã q: ab ea liberatꝰ est solutõe. Sꝫ ꝯ hoc dicũt quidã ⁊ sen

a ite glo. ⁊ videt q̃ primus creditor possit cõuenire de nouo per. l. sed ⁊ si possessori. in prin. ſ. de iureiur. sed respon. fateor q̃ possit de nouo conuenire hypothecaria non ex sniã vt dixi. ſ in hoc secũdo iudicio posset ille primus creditor vti suis defensionibus q̃s in primo iudicio omiserat: ⁊ tertium sic superabit: vt. l. creditor. in prin. ſ. eo. ⁊ q̃ no. in. l. duobus. j. de exceptio. rei iud. vnde circuitus euitat. Scdo est videdũ q̃n primus fuerit superatus iuste. ſ. exceptione vl pacto. ⁊ ponit glo. exemplum ſ hoc nõ referat ad tertũ de muliere que erat potior oibus creditoribꝰ. tũ renuntiauit iuri hypothece respectu secundi creditoris. certe tunc agit contra primum mulier ⁊ vincet ⁊ sedẽ. aget cõtra mulierem ⁊ vincet iuste: q: renuntiauit: vt. l. iubemus. C. ad velleia. reuerteꝰ primꝰ cõtra secũdũ: mulier cõtra primũ: ⁊ sic erimus in circulo. nec potest dissolui iste circulus eo mõ quo. ſ. dixi. q: hic ois sniã lata est iuste. erit ergo remediũ vt ille qui possidet agenti offerat pecuniaꝫ vel litis estimationẽ vt sic possessio apud eum remaneat. q̃d remedium vt dixi est verum si possessor vult: vt q: ei expediat. alias puto hoc esse remedium q̃d cum possessio ad primum creditorem peruenerit q̃d iuste vendat rẽ: q̃d potest: vt. ſ. eo. l. si prior. in fi. ⁊ in prin. ⁊ de pecunia partẽ sibi retineat ⁊ partẽ det mulieri consentienti. hoc enim sibi mulieri prodest: q: si rem haberet posset ab ea auocari per scõm creditores, q̃d poterit fieri de pecunia. sed si mulier ad hoc nõ consentiret: tũc essemus in circulo nec posset euitari, dices tu nec etiam per hoc remedium q̃d tu dicis circulus euitabitur. q: sicut q̃n res est apud mulierẽ posset conueniri hypothecaria. ita q̃n est pretium rei: vt. l. j. in fi. j. titu. j. ⁊ ibi no. circa fi. glo. magne. respondeo illud esse verus q̃n pretium esset apud eã ex titulo lucratiuo: sed hoc est ex titulo oneroso. ſ. pro ptio ⁊ credito suo. Venio ad vltimam glo. ⁊ oppo. quod si vinco vincẽtem te. vinco te. vt. l. de accessionibus. j. de diuer. ⁊ temp. prescrip. ⁊ istam rationem tangit text. hic formando istam. q. cui iurisconsul. non responder. Sol. dicit gl. quod illa regula hic fallit sicut in alijs casibꝰ q̃s glo. hic ponit. sed do. Lyn. ponit solu. huius b. ocardi in autenti. licet. C. de natu. libe. Ego tetigi in. d. l. de accessionibus. sed hic dico plenius. nam quedaꝫ est victoria impropie quia nulla est pugna ſ magis casus. vt puta si ex casu vnus puer faceret cadere vnũ potentem hominem. quedam est victoria propie: vbi est pugna. primo casu non habet locum regula si vico vincentem te vinco te. hic est casus in auten. ſ. C. de natura. libe. ⁊ in corpore vnde sumitur. vbi mater b excludit filium naturalem non q̃d eum vincat ⁊ cuꝫ eo pugnet. sed q: filius naturalis ita demum vocat si vxor non superest. sed si superest deficit conditio filij naturalis nõ q̃ vxor adnocet sibi. Secũdo casu c q̃n est pugna propie. ⁊ tũc aut loquimur in diuersis casibus. ⁊ non sequitur si vinco vincentem te vinco te. exemplum si vinco te ad calculos. nõ sequitur ergo vinco vincentem te ad brachia. ⁊ hoc modo pot̃ 1 intelligi in aur. de equa. do. §. his cõsequẽs. vbi mutuans in refectionem domus preferturi creditori pri 2 mo. nõ aũt preferetur mulieri. ratione primus creditor habẽs expressam preferturi mulieri. ista enim sunt in di d uersis casibꝰ. nã primꝰ creditor preferꝰ mulieri sequẽ

Pignoris. Vide q̃d legit ⁊ no. in. l. si potiores. C. de his q̃ in pnio. cre. lo. succ. q: facit ad si. huius legis.

Prior creditor. adde q̃d no. in. l. j. C. si an. cre.

Lucius titius. per Ly. in. l. pig. C. de vsura. ⁊ vide Bar. in. l. si cũ dotẽ. §. fin aũt. vbi per Bar. so. ma tri.

d Mulier in ti in ordine: ſ ibi dicit q̃ mutuans in refectionem dom̃ non pferꝰ mulieri ſ. precederi in ordine. ⁊ sic in diuersis casibus loquit. ⁊ ita dꝫ intelligi q̃d ꝯ vasalli mei vasallus nõ est me vasallus. dꝫ intelligi q̃n respectu diuersarũ rerũ cõstituit feudũ: ita no. in. d. l. de accessionibus. j. de diuer. ⁊ tẽpo. pscri. ⁊ ibi di. ⁊ hic etiã glos. ponit. ⁊ de hoc habemus capitulũ in feudis. facit. ſ. p socio. l. nã socij. Si vero loqmur circa idẽ. ⁊ tũc aut ille q̃ vincit te vincit te ꝓpter aliũ ⁊ alterius vtilitatẽ. ſ. eiꝰ qui vincit eũ. ⁊ tũc nõ sequit regula si vinco vincẽtem te vinco te: vt. l. equissimũ. §. j. ad tertul. ⁊. l. ij. §. obijcit. eo. tit. vbi pater excludit matrẽ ad cõmodũ aui in cuius est potestate. Si vero ille q̃ vincit te non vincit te ad cõmodũ alteriꝰ: ⁊ tũc aut nõ habẽt causaꝫ dependẽtẽ ad inuicem, ⁊ tũc ſ fit circa idẽ. nõ sequit regula: si vinco vincentẽ te vinco te. hic est casus hic. ⁊ potest poni ex ẽplus naturale in ludo scacho rum. q: ꝓpter ludi euentũ ego victus a te possum vincere vincentem te. Si vero habeant cãm depẽdentẽ: tũc pcedit regula. d. l. de accessionibus.

Qui a debitore. Emptor pignoris potest ex pacto in locum prioris creditoris succedere si ad eum pretiũ peneherit. h. d. Sed quero q̃o pot̃ iste emptor succedere in locum prioris creditoris cũ res efficiatur sua et res sua non obligẽt ei. vt. l. neq; pignus. j. de reg. iur. rñ. ſ fit sua ⁊ nõ fit ei obligata. in loco pignoris retinet. vt. l. exfertante. §. latinus. j. de excepr. rei iudi. ⁊. l. iul. §. offerri. j. de acti. emp. ⁊. ſ. e. l. iij. §. j. ⁊. C. si anti. credi. l. j. cũ simil.

Querit glo. quid si prior creditor emit a debitore an possit succedere ipsemet in locũ sui: vt habeat ius retentionis: gl. determiat q̃ sic dic vt in ea.

Dei. Qui por est tpe si forte intelligit ẽt esse prior in vsuris. h. d. ⁊ vide q̃ no. ſ. ti. j. l. pe. ⁊. l. j. e. ti.

Q̃n vnꝰ ex debitoribꝰ conuenit hypothecaria q̃d non fiat excussio. Vero domino quando possit fieri vera cessio pignoris.

m **Dier.** Possessor iustꝰ ius offerẽdi prioti

c Mulier vide Bal. in. c. cũ contingat. col. iiij. de dolo ⁊ contumacia. ⁊ vide de Roman. num consilio. cxxiij. Cremẽ. singu. cixiij.

a ¶ Discuti. no. ad aur. hoc ita. C. de pig. adde Bar. j. ti. ñ. l. fi creditor. §. fi. in fi. que no. j. eod. l. creditor. ⁊ tñ Bar. sequit bal. in aur. ꝗ hodie. C. de actio. ⁊ obliga.

b ¶ Possessor ⁊c. Pau. de cast. in. l. si res obligata. de leg. j. dicit q̃ hoc est violare rem. qd̃ solus iustus possessor pōt petere cessionē huic ⁊ hic: ⁊ ibi dicit audiuisse a quodã suo doctore. hic vero initiustus possessor potest offerre creditori pecuniam vt rem sibi retineat et rem liberet non autem cessionem iurium imperrare. et ita loquit d. l. paulus secundum eum: ⁊ hec procedunt solum in offerente qui possidet: ꝗ si non possidet dic vt ibi dixi post Bald. in. l. nulla. C. d solu. Perr. de bellapterca in. d. l. si res obligata. allegando. d. l. paulus. videt illam intellegere qd̃ ibi cessionem debeat ⁊ vsq̃ ad quod rēpus possit possessor hanc obligationem facere ⁊ an post sententiam. vide bartolum in. d. l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. ad ff. ff. de sol. ⁊ Bal. in. l. paulus. §. fi. quib. mo. pignus vel hypo. sol. in lec. antiqua. ⁊ illud qd̃ hic dicitur de cessione imperranda. limita vt per Bal. in. d. l. si res obligata. in. v. not.

1 creditori ⁊ cedendã actionez imperrãdi. h. d. ¶ Opp. q̃ primus debeat discuti debitor: vt. C. de pigno. aur. hoc fi. So. dicunt quidã q̃ hodie hoc corrigitur. vel dic. dicit gl. notanter quod hic contractus hypothecaria erat vnde debitoribus. merito potest conueniri hypothecaria anteq̃ ceteri discutiantur qd̃ est notandum. ¶ Si enim esset vnus debitor tñ tunc non esset dubium qd̃ simul ⁊ semel posset conueniri personali ⁊ hypothecaria fi possidet. vt in aur. de fideiuss. §. sed neq̃. sed hic sunt plures debitores ⁊ quilibet pro parte hereditaria. ⁊ tamẽ hypothecaria potest conueniri insolidum anteq̃ ceteri discutiantur. qd̃ est notandum. ¶ Secũdo oppo. dicitur hic iustus possessor[b] cõtra de. l. paulus. §. fi. j. qui. mo. pig. vel hypo. sol. Solu. sub audi hic maxime. q: quilibet possessor potest offerre siue sit iustus siue iniustus ⁊ cessionez imperrare. ¶ Tertio opp ⁊ q̃ vero dño non possit fieri cessio pignoris: vt. l. neq̃ pignus. j. de reiur. glo. soluit ⁊ bene quod fiat cessio in personali contra heredes. pōt etiaz fieri dño vero cessio pignoris sim ea q̃ dixi in. l. qui a debitore. §. eo.

2 b iustus possessor cõtra de. l. paulus. §. fi. j. qui. mo. pig. vel hypo. sol. Solu. sub audi hic maxime. q: quilibet possessor potest offerre siue sit iustus siue iniustus ⁊ cessionez imperrare. ¶ Tertio opp ⁊ q̃ vero dño non possit fieri cessio pignoris: vt. l. neq̃ pignus. j. de reiur. glo. soluit ⁊ bene quod fiat cessio in personali contra heredes. pōt etiaz fieri dño vero cessio pignoris sim ea q̃ dixi in. l. qui a debitore. §. eo.

Perebatur. Secũdus creditor cõfirmat sibi pignus solnendo primo debitũ qd̃ precedit nec tenetur offerre debitũ ei qd̃ postea est sequutũ eũ in eo non fit potior ⁊c.

Itius. In pari cã q̃ potior est tpe potior: est in iure ẽt in ciuilibus post vtriusq̃ obligationẽ. h. d. ¶ Opp. j. de iure fisci. l. fi is q̃. vbi ꝗ fiscũ eẽ preferẽdũ. So. illa est vera q: fiscus ex priuilegio suo si occurrat cũ alio creditore nõ priuilegiato cõcurret in his bonis vt in ꝓximo. sed qñ cõcurret cũ alio creditore priuilegiato sicut fisc̃ tũc primus est potior ⁊ pferk etiaz in postea q̃ctis. hic est casus hic. ⁊ sic est hic casus illius qõnis q̃ tãgit. §. e. l. idẽq̃. in fi. qd̃ inter duos priuatos q̃ habẽt hypothecã generalẽ prim̃ est potior in postea quesitis. vt ibi dixi. sed plenius dixi in. d. l. si is qui ⁊c.

Negotiatori. Priuatus habẽs hypothecam expressam prefertur fisco ⁊ Cesari postea contrahenti. h. d. iste. §. fin.

¶ De distractione pignorum. Rubrica.

Qua actione agat p scõm creditorẽ ꝗ primum vendentem pignus ad illud qd̃ superest de pretio.

Re perẽpta vel prescripta ita q̃ prim̃ emptor agere nõ pōt hypothecaria. qd̃ in subsidiũ agit ad priũ.

Mulier paupercula mortuo viro qui aliqua aialia requirit que fuerunt vendita per eius heredes bonis viri discussis ⁊ aialia vendita vel prescripta agit in subsidium ad pretium.

Reditor. Secundus creditor in hypotheca non potest pignus vendere nisi precedente dimisso. sed si vendidit a precedente creditore conueniri non potest: sed emptor poterit hypothecaria conueniri. h. d. ¶ Opp. q̃ cõmiserit furtum. vt. l. si is qui rem. in princ. j. de fur. gloss. soluit optime: vic vt in ea. ¶ Item oppo. ⁊ videt qd̃ creditor vendens possit conueniri ab alio creditore. vt. l. si prior. in princ. §. ti. j. gloss. soluit ⁊ bene. ¶ Sed quero ⁊ qua actione agit secundus creditor contra primum venditorem ad illud quod superest de pretio. gloss. respondet notanter ⁊ vide eam ⁊ quelibet istarũ solutio. est bona ⁊ potest esse ⁊ sustineri. tamẽ magis placet quod agatur conditione ex lege vt apparet ex his que dixi in. l. prima. §. de conditi. ex lege. ¶ Sed quero ⁊ quid si res est perempta vel prescripta ita quod primus creditor non potest agere hypothecaria? vtrum aget ad pretium in subsidiũ? gl. notanter dicit quod sic sicut in re aliena vẽdita: quã glos. vide notan. pro ista gl. facit. j. de his que in fraudem creditorum. l. qui a debitore. sed in contrarium facit quia iste creditor non habet pretium ex causa lucratiua sed ex causa onerosa: ergo non potest conueniri. vt not in. l. mater. C. de rei vendicatione. ⁊ forte hoc voluit dicere glos. hic cum dicit in sub fidium: vt si prescripte sunt. vt in re aliena a non domino vẽdita. quasi dicat sicut conueniretur venditor ad priũ si haberet rem ex cã lucratiua: ita ⁊ creditor. ⁊ sic referendo ad casum huius. l. qd̃ hic creditor ex cã lucratiua non haberet non poterit isto casu conueniri: nisi ex eo quod superest ad debitum suum. ⁊ hoc vult dicere textus. dum dicit quod actio non cõpetit. necvtilis est dãda. q. d. nõ tenẽt aliqua actione natiua neq̃ datiua ex aliqua equitate. qd̃ no. ⁊ ita practicant[c] istam glo. pro quadam muliere paupere que dotem dedit marito suo: quo mortuo reliquit quasdam oues et eius frater eas vendidit. dixi quod facta excussione[d] de bonis viri ⁊ re prescripta vel perempta

3 Andreas pomate.

c ¶ Practicaui ⁊c. Ad huius intellectuz vide qd̃ dixi §. de peti here. l. si rem ⁊ pretium.

d ¶ Excussione. de ista glo. meminit Bart. l. qui a debitore hic allegata in fine. ⁊ in. l. j. §. ⁊ si prefatam. in viri. col. de iure delib. ⁊ Ange. l. si rem q̃ pretium. §. d

ꝗ ipsa mulier ageret contra fratrẽ viri ad pretiuz in subfidiũ. ⁊ ita fuit factũ per istam glo. quam not.

Si fideiussor. Licet fideiussor emat pignũ tũ debitori vel secundo soluẽti restituere cogetur: ꝗ extraneus emptor cogi nõ posset. h. d. ¶ Oppo. quod non possum vt ego: possum vt alius: vt. l. si pater. §. qui duos. §. de adopt. ergo videtur quod fideiussor tanq̃ quilibet extraneus posset pignus retinere. Sol. hic fides debita ratione conuentionis hoc est mandati hoc impedit. quod dic vt plene not. per doct. in. l. prima. C. de dolo.

a b c

Dum prior. Qui emit[a] a creditore primo irreuocabiliter possidet: sed qui emit a debitore licet prerium soluatur primo creditori poterit conueniri si solutum pretium ei offerat. h. d. ⁊ glo. querit vnam questionẽ satis clara ⁊ bene dicit. dic vt in ea.

Dum soluende. Non potest pignũ vendi anteq̃ debitor fit in mora soluendi. h. d. quam. l. no.

Dum secundus. Creditor potest vendere pignũ pro eo quod sibi debetur ⁊ pro eo quod pari obtulit creditori. h. d.

1 2

Si secundus. Secundus creditor vel fideiussor non emit irreuocabiliter. h. d. ⁊ idem dicit. l. sequens.

Si creditor. Si creditor iuste pignus vendidit extraneo non potest debitor recuperare rem nisi ex pacto vel ratione minoris etatis. hoc dicit. ¶ Circa quod dic qd̃ quandoque apponitur pactum vt liceat recuperare pignus quod creditor vendidit. ⁊ tunc ex hoc debitor non potest agere contra emptorem sed agere contra creditorem vt sibi cedat actionem vt hic in principio. quandoq̃ apponitur pactum vt ipsi debitori liceat recuperare. ⁊ tunc ex hoc pacto ipse idem debitor potest recuperare vt hic. in secundo responso. quandoq̃ nullum pactum apponitur ⁊ tunc non potest rescindi venditio nisi per restitutionẽ in integrũ vt hic. in tertio responso. quod intelligo nisi aliquid interuenerit ex his que tribuũt creditori actionem. vt dicam in. l. si. j. eo. ⁊c.

1 2 3

1 ¶ Cautela pro apponẽdo pacto: quod non liceat alicui vendere rem.

2 Possessor pignoris quod hodie non possit conueniri nisi discusso principali.

Queritur. Pactũ de non vendendo appositum ab eo q̃ habet ius in re impedit venditionem. hoc dicit secundum veram lect. scilicet si habetis in re. nullam esse venditionem. sed si haberis in re. nullam esse conuentionem tunc dicit totum contrarium. sed que litera sit verior dico quod cum semel haberemus de facto hanc questionem misimus vsq̃ Pisas ad librum pandectarum et reperta est vera illa litera nullam esse venditionẽ. g

b ¶ Sed tunc oppo.[b] de. l. nemo. §. de pact. Solu. ille qui apponit pactum ne vendatur reseruat sibi alia de peti. heredi. et Alex. consil. cxlii. col. fi. volu. v.

a ¶ Emit ⁊c. Vide Cy. in. l. si portiones. C. de his q̃ in pto. cre. loco succe. adde ad hume. l. ⁊ glo. intelligentiam Pau. de ca. consi. cccclxx.

b ¶ Op. vide no. in. l. si ea. l. C. de cõdi. ob cãm. ⁊ in. l. si ita q̃. §. ead. l. iij. de verborum obligatio.

quod ius in re. f. pignoris. Simile in lege finali. C. de iure emphyteu. et sic habes remedium apertum quando vis apponere pactum quod non liceat alicui vendere rem de qua doc. dicunt in lege finali. C. de re. alie. non alie. et lege si ita q̃. §. ea lege. de ver. obl. nam tunc est remedium q̃ res sit sibi obligata pro interesse vel pena. vel apponitur pactum quod res non posset vendi. casus est hic. vel dic dicit glo. ibi non interesse pascicentis hic fic. Sed quero in quo interesset creditoris. ⁊ vt res nõ vendatur cũ res trãseat ad emptorem cum onere obligationis. rñ. q: forte res vendebat potentioi. ita forte quod creditor non poterat vendicare. secus si res esset penes debitorẽ. hodie ⁊ vero tale interesse certum quod non potest conueniri possessor pignoris nisi discusso principali: sed quando est apud principalem: tũc potest recta vt agi hypothecaria: vt in autenti. de fideiuss. §. sed neq̃. ⁊ notãtu. f. l. fi mulier.

c d e

Remedium quod debitor possit vendere vnã ex rebus pignoratis quã maluerint.

Res magni valoris qñ possit vendi p modica quantitate.

Quãdo sunt plures possessores pignorũ an possit vnus impetrare. vt omnes pro solutione debiti pro rata contribuant.

Creditoris. Potest creditor vnus eligere ex pignoribus quod voluerit: vt vendat. h. d. quod no. q: est contra opi. rusticorum. ¶ Sed quero vtrum debitor ⁊ possit aliquod remedium adhibere vt vendat vnam ex rebus quam ipse voluerit. respon. sic quod agat ipse debitor contra creditorem vt pariatur ipsum talem rem vendere. vt. §. de pigno. ac. l. quãuis. §. j. ⁊. C. de pig. auten. hoc ita. ista ergo. l. loquitur. de debitore non instante. ¶ Secundo[f] quero vtrum pro modica quantitate possit creditor vẽdere rem magnam? respondeo sic. sed tamen dolus videtur in ea versari et tenetur debitori ad interesse. vt no. C. eodem. l. quamdiu. ¶ Tertio[g] quero qd ⁊ si sunt plures possessores pignorum. an possit vnus ex his impetrare. vt

f g

sed an pōt.

¶ Creditoris. Hãc limita et intellige fm casum suum in. l. ij. ⁊ ibi docto. C. de pig.

¶ Secũdo: vide not. pbal. i. l. fi. in ij. co. C. de bon. auto. iud. pos.

¶ Tertio. vide bart. ⁊ qd̃ ibi dixi i d. l. no schis. ⁊ qd̃ no. bar. §. e. l. mulier.

Andreas Pomate.

a ¶ Quero. Vide Alex. in l. mora. ff. fol. matr.

b ¶ Debitor. adde que dixit Bar. in l. acceptas. C. de usur. t. l. pretor. §. si quis paratus. de oper. no. nun. et omnino Bal. in. d. l. acceptam. vbi tenet contra Bartro. t adde tu qd ex dictis Bart. hic habes fore necessarium qd debitor interpellet creditorem ad calculandum. t sic qd steterit per eum q̃ minus calculetur. ad hoc text. qd bñ hoc pro bar. in. l. cū seruus. j. de conditio. t demonstr. ita domin. Alexan. in l. si mora. colum. iiij. j. solut. matrimo. t ange. i. l. si res fiduus hic alleg. t pl⁹ intelligit Bald. ibi i eo qui renebatur. j. terminum reddere rationes t restituere reliqua sub pena quia offerendo liquidus t prestãdo fideiussionē de residuo irricato satisfacit et idem tenet Paul⁹ de cast. in consil. cccxcij. incipi. viso pūcto. vbi plus voluit

omnes pro solutione debiti pro rata contribuant t videtur quod sic. vt. C. de debito. ciuita. l. fin. secundo respōso. libro. x. ¶ In contrario vero casus est hic. t hoc est verum t probatur in. l. moschis. j. de iure fisci. non obstat. l. contraria. q. non erant bona obligata. quod no.

Desitum. Venditio nō liberat debitorem nisi pretio creditori soluto. hoc dicit.

Quod in pignorib⁹.

Pactum de superfluo soluendo creditori est superfluum quod tacite inesse intelligitur. h. d.

Etsi is. Creditor nō tenet de euictione. ipse tamen nō potest euincere. hoc dicit. ¶ Opponitur de. l. fin. C. de euiction. Solu. glos. t bene. t nota casum illius. l. singularis. q. mirabilis est tc.

Arbiter. Diuisio cōpedit ius creditoris pignus vendere volentis. h. dicit. ¶ Vel aliter ille in quem transfertur ius nouum transfertur ius vendendi pignora. h. d. t istam eandē l. habetis. j. e. l. fi. t hic fuit posita ex inadvertentia tc.

Rescriptum. Creditor potest emere pignus a debitore. hoc dicit.

Si aliena. Quicquid ex re pignorata vel ei⁹ occasione consequitur creditor pign⁹ extenuat si id irreuocabiliter consequitur. alias debitoris liberatio ex futuro pendebit euentu. h. d. q. bon⁹ casus est t subtilis. ideo istam. l. decta rabo in. l. proxi.

Creditor vendens pignus quod ius cedere debeat.

Quare in quolibet contractu venditionis apponitur clausula cedēs omne ius omnēq; actionē qōvel quā tc.

Si pretium pignoris venditi puenit

a cedere quando in deferendo subesset periculū non

4 alias t plus quod non d̃; satisfactū per dationem fi

b ad debitorem quod debitor liberatur si pignus traditur emptori.

Requisita vt creditor possit pignus vendere.

Debitor quomodo possit venditionem pignoris impedire.

Cautela pro debitore vt possit impedire venditionē pignoris.

Creditor. Breuis ē. t. h. d. Creditor tenet ius cedere. t possessionē tradere. h. d. t fortis est. l. ¶ Et quero † qd ius est qd creditor vēdēs cedere d̃z. t dicit glo. ius. l. hypotheca. hz illud nō vr verū q: cū emptor efficiat dhs nō pōt hre sibi obligatā. vt istic. qui. alie. nō li. in pn. t. l. nō est nouū de acq. re. do. ergo nō pōt habere hypothecā. vt. l. neq; pignus. j. de reg. iur. fol. trib⁹ modis pōt intelligi hec. l. primo qd cedat ius. nō tñ vt dicat res obligata sibi: sed potest rem loco pignoris retinere. simile. in. l. qui a debitore. ē. tit. j. t. l. iij. §. primo. t. C. si anti. cre. l. j. t propter hoc in quolibet cōtractu venditionis apponitur hodie qd creditor cedit omne ius omnemq; actionem quod vel quam hz. in illa re vel pro illa re. pro hoc infra de euictio. l. in creditore. ¶ Secundo modo potest legi vt hec. l. ponat duos casus. primo quādo creditor vendit rem hypothecatam quam nō possidet. potest enim eam vendere vt codice eodem lege secunda et supra eodem in rubrica. dum dicit de distractione pignorum t hypotheca. quia hypotheca proprie est res obligata non tradita creditori. vt lege si rem. §. proprie. ē. de pigno. acti. t isto casu creditor d̃z cedere ius scilicet in personali t in hypothecaria. vt hic in primo casu. Sed quando possideret tunc liberatur tradendo possessionem. vt hic in secundo casu t. C. eodem. l. qui predium. ex quibus † nota. quod illud quod est dictum supra. l. proxi. q; quando pretiū ad creditorem peruenit debitor liberatur. est verum si res est tradita emptori. alias secus. non enim liberatur debitor tunc: quod apparet: quia contra eum ceditur actio. vt hic. et in lege in creditore. infra de euictio. ¶ Tertio potest intelligi quod creditor retinetur cedere ius hoc est docere se creditorem portorem ceteris: vt codice cred. euictio. pigno. non debet. lege prima. ¶ Item quero † pro declaratione materie quot debeant interuenire. vt creditor possit pignus vendere. Respondeo primo oportet debitorem esse in mora soluendi. vt supra eodem lege cum solue de. t lege debitores. codice de pignoribus. t post mora non debitor expectari per biennium. vt lege secūda. C. de iure dotium impe. nisi aliud tempus sit cōprehensum pacto vel consuetudine: vt lege de quibus. supra de legi. t si ista cessarent venditio esset nulla vt ibi. secundo scilicet quod tempore quo res venalis exponitur hoc interim debitori denuntietur. vt. l. creditor. C. eodem. vnde si hoc non fieret non propterea venditio esset nulla: sed creditor tanquā mala fide versatus teneretur pignoratitia ad interesse. vt dicta lege creditor. sicut alias quando malam fidem adhibuit in vendendo pro vilior pretio: vt lege prima. C. si vendi. pigno. agatur. quod dic vt ibi nota. ¶ Quero⁸ quid possit facere † debitor vt venditionem pignoris impediat? Respond. quandoq; debitor offert debitum et deponit ac consignat. et tunc

non est

non est dubium quod venditio pignoris impeditur t debitor a debito liberatur: vt. C. debi. vendi. pign. impetra. non pos. l. j. t. ij. t. l. obsignatione. C. de solu. a t lege si prius. C. eodem. quandoq; debitor offert tātum. non autem deponit neq; cōsignat. et tunc vtrū hoc sufficiat gl. dubitat in dicta lege si prius. codice eodem. et lege. si residuum. eodez titulo. tu circa hoc dic. aut ista oblatio fit in iudicio. et tunc sine dubio sufficit: vt dicta lege si residuum. t supra de pigno. actio. lege si rem. §. finali. aut ista oblatio fit extra iudicium. et tunc licet non sufficiat ad inducendam pignoratitiam actionem. tamen sufficit ad hoc vt mora debitoris purgetur. vt lege si seruum. §. sequitur. infra de verborum obligatio. merito impeditur venditio que non potest fieri nisi propter moram. vt dic- a

c

d

e

f

g

h

i

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

x

y

z

aa

bb

cc

dd

ee

ff

gg

hh

ii

kk

ll

mm

nn

oo

pp

qq

rr

ss

tt

uu

xx

yy

zz

aaa

bbb

ccc

ddd

eee

fff

ggg

hhh

iii

kkk

lll

mmm

nnn

ooo

ppp

qqq

rrr

sss

ttt

uuu

xxx

yyy

zzz

aaaa

bbbb

cccc

dddd

eeee

ffff

gggg

hhhh

iiii

kkkk

tur est. et predicta vera" si debitum est liquidum. si vero debitum esset obscurum forte propter implicationem rationis inter debitorem et creditorem: tunc potest debitor coram iudice interpellare creditorem vt ponatur aliquis mercator ad calculandam rationem inter ipsos: quod. si creditor facere supersederet impeditur venditio. vt lege si residuum. C. eodem. t. l. statuliberum. infra de statulib. facit lex fi- 1

g na. C. de vsufruct. lega. et istud † est notabile remedium. quandoq; pecunia non offertur neque consignatur sed debitor solo verbo dicit ego paratus sum soluere. tunc venditio non impeditur ipso iure. sed interim valet. sed postea debitore soluente venditio 2

infringeretur t rescinderetur vt lege fundus. ē. de re iudi. ven. t no. in dicta. l. si residuum. C. eo. ita debet

h intelligi lex item liberatur. §. qui paratus. infra tit. j. sed ad hoc est remedium tale quando debitor dicit 3

creditori ego sum paratus soluere: quod tunc creditor dicat et ego sum paratus recipere: tunc illo non soluere talis. prestatio nil operatur. arg. legis aut qui c

aliter. j. quod vi aut clam. t legis. j. j. de liber. agno. ¶ Ultimo no. ad quid rencat creditor vendens. re. pō. t vide vt no. in. l. j. C. cred. euic. pign. non de. que dicta no. bene.

¶ Quibus modis pignus vel hypotheca solutitur. Rubrica.

t. **Debitoris.** Iacuius pecunia pign⁹ liberatur nō succedit in ius debitoris quo ad actionem hz quo ad exceptionē sic. h. d. ¶ Op. de. l. aristo. §. q̃ res pig. ob. pos. Sol. illa limitat per istā q: nō succedit quo ad act. nisi fit actum. secus quo ad excep. vt hic tc.

Cum venditor. Vitiato expsso nōvitiat tacitū si nō est eadē rō vitiādi vtrūq; h. d. ¶ Op. de. l. debitis. C. de remiss. pig. Sed ibi erat eadē ratio vitiādi tacitū q̃ vitiabat expssum: vtputa q: remissio fuit facta dolo vel metu. hic vero secus. nam inter virum t vxorem t similes personas prohibetur donatio debiti principalis. q: ex hoc efficitur donatarius locuplettor. sed non prohibetur remissio pignoris: quia ex hoc donatarius non efficeretur locuplettor. nam nūhilominus remanet obligatus in debito principali. vt. C. ad vellei. e

f tetium. t. l. si pignus. j. de his que in fraud. cred. disi

deiussoris qñ verba obligationis fonarent in factus per rex. in. l. statulib. in fi. j. de statulib.

¶ Vera. ad idem. no. bal. in. l. j. C. ne lic. iij. puo. t gl. in. l. acceptā. t ibi bal. C. de vsu. in gl. ij. t hoc etiā sequitur. d. Jo. in. l. pretor. §. si q̃s paratus. de ope. no. nū. dicēs quod

g plene in. l. si fidei iussor. j. de leg. j. ¶ Ultimo⁸ gl. hic opp. t non solust. vide e ā t dic vt plene per Ly. in aur. ingressi. C. de sacr. san. eccle. in illa. q. si non valet ingressus an dedicatio bonorum vitietur tc.

Defensor. Mutata psona ex parte rei cautiones iudiciarie extinguuntur. h. d. t materiam istam dic plene in. l. si ante acceptum. j. iudi. fol. t in. l. iul. §. qui satisd. cogantur.

Creditor. Possessoris quidātis estimationē soluit creditori excepit contra dñm vēdicante nisi debitū sibi offert tc.

¶ Si res vēdita cum pacto de retrouendendo pignorentur: an primus venditor possit eam rehabere t sic pignus resoluere.

Si res mihi vendita t per me postea pignorata a primo venditore petatur remedio. l. ij. C. de rescind. vendi. quod pignus non resoluatur.

Si res donata t pignorata auocatur pretextu infinuationis nō facte an pignus resoluatur.

Res. Si ius ōbitor obligantis resoluitur ex cā antecedenti necessaria resoluitur pignus.

Bald. idem in. l. prima. C. ne lic. iij. puo. adde Pau. de cast. consi. cccl. xxvj. vbi ponit an venditio pignoris impediatur si petitur quod calculetur ratio per debitorem.

¶ Intelligi. singulare remedium ad hoc vt oblatio nihil operetur t fic isto casu offerens verba pro verbis reporterin. §. his ita. xiij. q. prima. t ita dicebat do. Jo. in. l. si mora. fol. ma. hz non alleguerit dictum Barto. hic t Imo. in. l. si seruus communis. de vul. t pupil. t Bart. in. l. si fideiussor. in pin. qui satisda. cog. facit qd no. bar. in. l. pretor. §. si quis paratus. de oper. no. nun. in fi.

¶ Debitores. t ad istū tex. vlō gl. t ibi no. bal. in. l. cū ex ea. C. de remiss. pig. t circa istā. l. vide Pau. de cas. in consilio. cccl. xviij. incipien. in christi nomine vitio actio tc.

¶ Ultimo. Glossa hic opponit tc. Vide infra eodem. lege si debitor. paragrapho si venditorem. ad de quod dicit Bart. consilio ducētesimo trigesimo primo. lib. 10. iij.

Andreas Pomate.

¶ Si res. vide ad hec Alexan. l. si patroni. §. fi. col. j. ff. a d treb.

a ¶ Item pone. Bal. in l. ij. in. xiij. q. de resciu. vend. tenet contra Bartol. & iudicio meo verius & loquitur Bald. & adde Bar. in l. in diem. de aqua plu. arcen. & in. d. l. iiij. §. sed & marcellus. de in diem adiect. sed cum Barto. concordat Jo. andr. in addi. specu. in ru. de obli. & solu. fin. §. & iij. col. in duabus questionibus.

b ¶ Verum. Et dñ bartol. hic dicit qd cria creditor possit insinuare pro suo interesse. adde quod alias pro me insinuationes facere potest q mihi prodest. aut. eo de cur. fum. & ibi Bald. C. de do. ante nup. & in l. ff. §. si mihi. & ibi bar. C. de iure do. & facit qd no. bar. in l. furta. C. si quis. & quod ibi docto. ad treb. que vide ad no. hic. adde quod voluit Jo. and. in addi. ad specu. in ru. de so. qm tante statuto quod quilibet debeat facere scribere debita et creditores contingat q aliqs qui habeat debitores non faciat de scribere quod si ipse est obligatus alteri cui etiam obligaunt nota debitor non preiudicat licet non faciat describi.

1 secus si ex cā voluntaria. h. d. cū pūn. l. seq. q no. qz vidi millies de facto illō concor. ē. de in diem adiec. l. iiij. als. vj. §. sed & marcellus. & iste casus est notabilis ad multa vt dixi. & primo † qñ res venditur & appomt pactum de rec nendēdo: q si interim pignor ek dz distingui an emptor cogat renedere de necessitate: an ex voluntate vt hic. & q no. in. d. §. sed & marcell. item † pone qd pignoratsi rem emptam a te: que tū postea auocatur tanq fuerit vēdita: deceptus vltra dimidiā: isti pretij p. l. ij. C. de rescin. vē. an pignus dissoluatur. Rñ. non: qz fuit in potestate sua nō reddere. nā empto: tūc reddit rē ex voluntate nō ex necessitate cū pot o fit empto: tūc supplere pretiū. vt. d. l. ff. ergo &c. vt hac. l. 2. d. §. sed & marcell. & qd ibi not: item pone † q res tibi donata auocat a te pretxtu insinuatiōis nō facte. J. ex mēsee fin formā statuti hūius ciuitatis. certe vt q non reseluit pignus: qz tua voluntate omisisti insinuationē. hoc est verū nisi ipsi creditori etiam posset impurari cur insinuationem etiam in tempore non fecisset. posset enim insinuare cum sua interesset. ita debet intelligi lex vectigali. ē. de pignoribus. &c.

2 Consensus interpositus super actu non valido non nocet.

Si debitor. Qui consentit in venditione pignoris videtur ius suum remittere nisi contrarium fuerit protestatus vel venditio non tenuerit. h. d. ¶ No. fin glo. de virtute protestationis que conseruat ius protestantis. de hoc per Innocen. in. c. cum. D. ferrariēsis. de consti. dixi plene. J. de no. ope. nun. in. l. nō solum. §. fi. in tractatu de prestatiōe declaratoria voluntatis. ¶ Ultimo † no. quod si actus circa quem adhibetur consensus nō valet non nocet consensus: sed contra. ē. eodem. l. j. §. primo. Solu. hic consensus hz in se illam conditio. si venditio subsequatur. vt. l. sicut. §. si voluntate. J. eo. als secus &c.

Si in venditione.

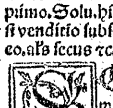

Soluitur Sine hypotheca remittrak expsse sine remittrak debitū: hypotheca videk remissa quatenus debitū est remissum. hoc dicit.

Sola oblatio quando sufficiat ad hoc vt pignus libereturr.

Si quis tenetur soluere qd non liberek satisfando inuito creditore.

Inquisitus p maleficio p quo ex forma statuti imponit pena pecuniaria & in defectū solutionis pena corporalis qñ fit fideiussoribus relaxandus.

Debitum conditionale licet solui possit an tūc creditor cogatur recipere.

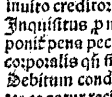

Tem liberatur. Quiparatus. Solutione vel oblatiōe in iudicio facta pignus liberatur secus si alio modo quis paratus est satisfacere nisi creditor hoc admiserit. ¶ Oppo. quod non sufficiat aliquem esse paratum soluere nisi habeat pecuniam ad man? quā offerat. vt. l. si peculium. §. penultimo. J. de tributoria. & ē. de rescind. vend. l. fundus. Solu. intelligas hic qd pecuniam habebat & eam offerebat. ¶ Oppo quod sola oblatio non sufficiat. vt. l. acceptam. C. de vsur. Solu. † dic quod hic offerebat in iudicio. vt. l. si rem. in fine. ē. de pigno. actio. secus si extra iudicium vt in contrario. ¶ Opponi. quod sufficiat quem satisfidare. vt. J. eo. l. pen. Solu. ibi hoc fuit actum. ¶ Opponi. de. l. rescrip. §. j. J. de mu. & ho. Solut. ibi per. l. est expresse dispositus quod sufficiat satisfidare. alias vbi † quis deberet soluere non liberatur satisfando vt hic. creditore inuito. ¶ Et ista faciunt ad quest.

3 quotidianam. pone per † statutum imponitur pro maleficio pena pecuniaria et in defectum pena corporalis. queritur vtrum reus se representās debeat relaxari datis idoneis fideiussoribus. Respon. aut statutum dicit qd condemnetur in certa quantitate quam si soluere non potuerit amputetur sibi pes: et tunc datis fideiussoribus idoneis debet relaxari: qz non potest dici q soluere non possit qui fideiussores idoneos inuenit. vt. l. nemo dubitat. J. de regu. iur. et intelligitur si sint fideiussores qui nō habent bona verosimiliter peritura. alias sec vt. l. ii. §. j. J. so. ma. & quod ibi no. & ē. de mino. l. verum. §. si locupleti. Dz si statutum dicit q condemnetur in certa quātitate quam si non soluerit: amputetur sibi pes: tunc non debet relaxari datis fideiussoribus: quia posset esse qd nec ipse nec fideiussores soluerent qd sint locupletiores. nam vbi lex requirit solu. nō sufficit satisfactio datis fideiussoribus vel pignoribus, casus est hic. & eadem ratione si quis faceret depositū de pecunia: non enim hoc est soluere sed est illam pecuniā loco pignoris ponere: que posset perire: nec hoc cogitur quis admittere: qz non est solutio sed satisfactio. sed tunc modus esset q quis soluere pecuniam pro cōdemnatione fienda si fieri contingeret. potest etiā quis soluere debitum conditionale. vt. l. sub condi. J. de solu. & tunc certum erit q illa conditio non poterit euenire scilicet si nō soluerit quia id solutum est.

4 Sed † dubitatur licet debitum conditionale possit solui an tunc creditor cogatur recipere. & videtur q non quia illud est in creditum ire. quia si cōditio deficeret cogeretur creditor pecuniam reddere per cōditionem ob causam vel sine causa. sed nemo cogitur accipere pecuniam per quam obligatur. vt. l. j. ē. qui po. in pigno. ha. & sic videtur quod massarij communis non teneantur recipere hanc solu. possunt tamen qui volunt: nisi aliter sit eis commissum per formam statuti &c.

Si consenserit.

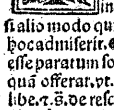

Videamus Procurator nō pōt pignus remittere sine speciali mandato. sed bene potest remissionem pignoris recipere. h. d.

Si conuenerit Pignus potest remiti pro parte pro indiuiso. hoc dicit.

Illud. Si diuisio fiat a socio nō tollitur ius reale alteri comperens pro indiuiso. secus si esset ius personale. vt. l. iul. §. celsus. ē. de act. emp. et plene per doc. C. si com. res pignori data sit. l. vnica. et dixi plene in. l. qui rome. §. duo fratres. J. de verb. obligat.

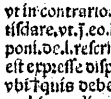

Sicut Estimatione rei obligate extinguitur pignus. hoc dicit. ¶ Oppo. glos. duobus modis & soluit. dic vt in ea. et bene.

Creditor. Pactum factum heredi trāsit ad fideicommissarium vniuersalem. hoc dicit. ¶ Opponi. quod pactum factum heredi non prodest fideicōmissario vniuersali. vt. l. si heres pecuniam ad trebellia. & l. heres a debitore. in principio. J. de fideiusso. Solu. hujus timore fuerūt facte quedā glo. que intelligunt quod hoc pactum fuit. factū defuncto: ita intelligit prima glo. & alia glo. superverbo hereditatem: et videtur q sint additiones: vel potes dicere qd contraria loquūtur de iure agēdi qd non trāsit ad fideicommissariū nisi fuerit hereditariū. hic vero loquitur de iure exciplendi. facit ad hoc. l. si posf. ē. de cōsti. pe. et quod no. in. d. l. si heres pecuniam &c.

Si procurator. Pactum procuratoris in rem suam prodest et nocet domino sicut pactum domini. hoc dicit.

An pascisci. Filius vel seruus non potest libere remittere pignus. hoc dicit.

Si voluntate Qui consentit alienationi videtur remittere pignus si alienatio fit secuta. hoc dicit. ¶ Ad declarationem hui. §. sunt facta omnia que sequuntur in rep. istius. l. vsq ad fi. h. d.

1 Qui possidet rem non presumitur eam vendidisse.

2 Qui euacuauit domū ex iudicis precepto si postea in eā ingressus est qd dicatur preceptum contempsisse.

Si res venditur per debitorē & postea ad eum ex noua causa reuertatur an reincidat in obligationem.

Vsufructus semel extinctus quādo fit quod non intelligatur ex repetitione iterum incipere.

Venditio quod presumatur simulata quando emptor: pariter venditorē possidere: et quantum tempus requiratur.

Etiam si in instrumento venditionis fit appositum constitutum.

6 Venditio nō presumitur simulata si venditor remansit in possessione. & respondeat de fructibus emptori.

Idem quādo emptor reseruat vsum fructum fundi.

Possessionis medium quod dicitur probatum probatis extremis.

7 Venditor an possit contra emptorem agentē excipere vēditionē simulatā.

8 Venditio an possit contra emptorem agentē excipere vēditionē simulatā.

Superuacuum. In dubio nō presumit quis alienasse ea que reperitur esse possidere. h. d. Et iste. §. timore cōtrarij. l. fi. C. de remis. pig. legit multis modis hic. & in. l. contraria. & inter alias lectu. pone duas. prima quod hic erat dubium vtrum creditor alienationi consensisset. secunda qd cer-

a ¶ Superuacuum. in pūnci. bunius &c. Similis ē rex. & ibi Bal. in. l. & qui. C. de distr. pigno.

2 ¶ Rūdet. si aliquis vēdidit rem quam possidebat et postea reperit. eādē possidere p̄sumit ficta vēditio. de qua in materia de intellectu huius. §. cum materia fictionis. et simulationis in contractu vide late. & multum fing. per Bart. in cōsiliis suis. ex consilio quod incipit petrus Nicole. & videas oīno. et omnio Angel. in cōsi. xlvij. incip. qui dā Frāciscus. Ad de Ro. cōsilio. cccliij.

Andreas Pomate.

b ¶ Redeo. vide Jas. et doc. in. l. si fideiussor. §. f. col. vj. ff. de le. f. Alex. consilio. cviij. colum. pe. volu. iij.

* Vendidisse. Contrarium tenet Innocē. in consil. suo. Bar. cōsil. incipiē. petrus nicol. alias incipiē. sacrum tale est pe

tum erat creditori alienationi consensisse. Sed dubitatur an debitor alienauerit. secundum primam lectu. a iste. §. diuiditur in tres partes. primo enim loquitur quando nullo modo apparebat creditorem consensisse vēditioni: seu obligationi. et dicit quod in dubio hoc non p̄sumitur si debitor possidet. secundo quando certum est quod creditor alienationi consenserit simpliciter. et postea debitorem redemit vel alio modo recuperauit: nam tunc creditori p̄eiudicat. tertio quando consentit non simpliciter: sed sub pacto quod sibi soluatur de pretio. nam tunc si de pretio creditori nō est solutum et debitor rem possideat: aget tunc creditor hypothecaria contra eum et si excipitur de cōsensu adhibito alienationi: replicabitur de dolo quod consenserit sub pacto quod sibi soluatur et non est solutum. & ita legebat. do. Ricard. ma. secunda ibi: nisi. tertia. ibi: verum tamen. ¶ Opp. C. de remis. pig. l. fi. Solut. concordat cum secundo respon. huius. §. secundum istam lect. sed discordat a primo et tertio: sed tamen non ob. quia hic in princip. nullo modo constabat de consensu. ibi secus. item in tertio respon. consensit creditor: non simpliciter: sed sub pacto quod sibi soluatur de pretio. ibi vero consensit simpliciter. & ista lectu. rangitur in. l. cōtraria. et eam tenebat Richar. ma. vt dixi. q̄ lect. est vera in se. tamen non vī mihi quod congruat litere. nam secundum hanc lect. opponeretur exceptio doli. quia non soluit: secundum quod actū fuit: que exceptio doli nō oritur ex suspicione aliqua: imo ex certitudine: q̄ nō soluit. sed ter. hic in fi. loquitur de exceptio. doli que oritur ex quadam suspicione doli. ergo alio modo deberet legi iste. §. legitur ergo secundum gl. nostram hic: et tangitur in. l. contraria. quod hic erat certum. creditorem consensisse alienationi. sed dubium erat an debitor alienasset. et secundū hanc lecturam diuiditur in tres partes. primo ponit dictum & est tale. creditor consensit debitori quod venderet pignus: & hoc constat. nunc debitor conuentus hypothecaria dicit se rem vendidisse cum ipsam possideret nec aliam probationem allegat. dicit iurisconsul. quod nō est p̄sumendus debitorem vendidisse cum possideat. et hoc primo. secundo ponit aliud dictum per quod aduersatur primo. nā possibile est quod debitor vēdiderat et postea redemit: vel ex alio titulo ac

b

1

2

3

4

quisiuit: puta per successionem et sic non sequitur si possidet ergo non vendidit. hoc dicit. tertio respondet * precedenti obiectioni hoc modo. nam licet sit possibile quod vendiderit et postea redemerit: tamen ex eo quod semel possedit & hodie reperit possidere p̄sumitur eum semper possedisse. et est suspicio et p̄sumptio quod fuerit venditio ficta: & ideo cum creditori pecunia non sit soluta: contra debitorem excipientem de vēditione: replicabitur de dolo in hoc adhibito quod fraudulose et ficte vendidit. hoc dicit. quem casum multum nota. et vide literam ibi translata ad p̄sens tempus. scilicet cōsiderato ex eo quod ab initio possedit. & in p̄senti reperitur possidere: et sic semper p̄sumitur possedisse: ex quo est p̄sumptio quod alienatio sit ficta seu in fraude facta. et ita videtur intelligere Odof. & Dar. fil. et ita videtur tenere Dyn. in. l. omnes. §. lucius. j. que in fraud. cre. ¶ Opponitur. C. de remis. pig. l. finali. Solu. ibi erat certum res esse venditam et traditam: et sic ipsam exiuisse bona debitoris. quod requiritur: vt supra proximo. §. et lege voluntate infra eodem hic vero in vltimo responso licet de venditione constaret tamen non constabat rem esse traditam: et sic bona debitoris non exiuerat. ¶ Sed contra hoc opponitur quod sufficit venditio sola etiam sine traditione. vt infra eadem lege. §. fi debitor. Solutio. ibi licet non tradiderit tamen tradere tenebatur. hic vero nec tradere tenebatur quia p̄sumebatur ficta venditio. quod intellige vt statim dicam.

b ¶ Redeo b ad ordinem. §. ¶ No. ter. princip. quod non est p̄sumendum eum qui possidet rem ipsam vendisse. et sic facit ad questionem † iudex p̄ecepit alicui. vt exiret possessionem domus et eam discumbraret: ille exiuit & discumbrauit: et de hoc confecit instrumentum. et postea reingressus est. non videatur exiuisse contra p̄ceptum. videtur hic quod sic. quia non videtur exiuisse ex quo reperitur possidere: sed ista lex non facit. loquitur enim hec lex in casu dubij. sed nos ponimus questionem quod exiuit et discumbrauit. puto tamen quod p̄ceptum contempserit: quia tale p̄ceptum debet intelligi quod exeat et discumbret et perpetuo sic discumbratam teneat vt lege seruus codice de penis. debet enim iudex illum quem vult mittere in possessionē et in ea tueri. nec intelligitur de missione momentanea: vt lege tertia pharagrafo missum infra ad carbonianum et infra ne vis fiat ei lege si quis missum.

¶ Venio ad secūdum dictum ex quo videt † quod si vere esset facta venditio siue alienatio et postea ex noua causa reuertereturad debitorem quod ipse non reincidat in obligationem. quod indubitanter est verum quando precedit obligatio specialis de qua hic loquitur vt pater ex princip. huius. §. sed si precederet obligatio generalis omnium bonorum p̄sentium et futurorum. et tunc si res reuertereturad debitorem ex noua causa videtur quod reincidat in obligationem: sicut incideret quelibet res de nouo quesita. contrarium tamen determinatur expressē in. d. l. fin. C. de remis. pig. et est nota. et mirabilis ex. † quo possumus dicere quod lex sicut in annos: et. l. repeti. §. quib. mod. vsu. amit. que dicunt quod vsufructu semel extincto iterum incipiat ex repe

Quibus modis pignus ꝛc. 259

tione. intelligantur nisi semel sit extinctus volunta a re vsufructuarij ad hoc ordinata. * argumen. d. l. fin. C. de remis. pig. et eodem modo si pignus extingueretur absq̄ voluntate creditoris. nam tunc non putarem impediri quin ex noua emptione reuertereturin obligationem propter illa verba bonorum etiam futurorum ꝛc. ¶ Venio ad tertium dictum † ex quo no. quod si post venditionem emptor patiatur vendi torem possidere p̄sumitur alienatio vendito ficti tia. ita tenet Dy. in. d. l. omnes. §. lucius. j. que in fraudē. allegat gl. in arg. j. de acquiren. here. l. si is cui bonis. & C. de naturali. lib. l. iij. facit. C. de repud. here. l. ij. & quod ibi per doct. ¶ Sed hic quero quanto tēpore requiratur emptorem debere pati. quidam dicunt diu: hoc est longo tempore. alij per triennium: vt l. fina. C. de apochis publi. ego dico hoc esse inspiciendum arbitrio iudicis secundum qualitatem personarum. quid enim si emptor est pupillus vel alius qui subito se absentauit: hoc plene examino i. l. post contractum. j. de donationi. Quero quid si in instrumento venditor se constituit emptoris nomine possidere b et sic venditor: semp fuit in possessione: puto q̄d per hoc non effugiatur p̄sumptio fraudis. requirit tur enim vera et corporalis traditio: vt. C. de suffragi. lege prima. nisi † venditor de fructibus emptori responderit. hoc enim faceret cessare p̄sumptionem fraud. arg. lege litibus. C. de agricol. et censi. lib. xi. vel nisi venditor reseruauerit sibi vsumfructum: vt l. quisquis. C. de dona. dixi plene in dicta. l. post contractum. j. de donatio. ¶ Vltimo ¶ No. quod ad pro c bandam possessionem probatis extremitatibus p̄sumitur medium: vt hic per docto. in. l. super longi. C. de p̄scrip. long. tempo. ¶ Quero ⁊ creditor posset hoc allegare scilicet hanc venditionem esse ficte factam seu in fraudem: an venditor ipse possit hoc dicere contra emptorē agentē & videt q̄ nō vt. l. si creditoribus. C. de ser. pig. da. ma. q̄d dic: vt. d. l. post contractum. j. de do.

1 ¶ Creditor qui cōsensit alienatiōi pignoris q̄n potest agere hypothecaria.

2 Creditor q̄d nō teneat ostendere rē vēdendā debitori nisi prius satisfiet de ea restituenda.

Illud videamus.

Si creditor vēditioni cōsensit vt sibi de pretio satisfiat & non satisfit nō impedit agere hypothecaria cōtra eum & eī heredē. secī cōtra extraneū emptorē. h. d. & fortis. §. est. & est hic quedā glo. q̄ incipit nō intēdit. alias est fine nō. ⁊ p̄ima est vera vt p̄z in alia gl. que incipit dolus ergo & est super verbo potest. ¶ Opp. q̄ heres non possit hypothecaria cōuenirī: q̄ non posset etiā ipse debitor: si post venditionē ipsam rem redemerit. vt. §. proxi. §. & C. de remis. pig. l. fi. Sol. gl. q̄ hic permisit vēdere ea cōditiōe: vt sibi de pretio satisfieret. ita dicit gl. Contra. si permisit sub ꝓditiōe & cōditio nō est impleta: ergo posset agere cōtra extraneū possessorē. cuius contrariū dicit in ver. q̄d si is qui. Sol. gl. q̄d in illo ꝓ. q̄d si is non fuit adiecta cōditio permissioni sed creditor fuit secutus fidē debitoris asserentis se solutūrū. vide gl. que incipit: q̄ permisit. & est si. per ver. si is. iste gl. cōtinent diuinationem: nec videtur de mēte iurisconsul. q̄ hic in diuersis casib^s loquatur. solū eīs hāc differētiam

a

1

2

b

c

1

2

d

1

2

e

trus nicole. p̄ sola. vide tē cōcor. ccl. xxiiij. incip. bon & nō simulatus contractus.

¶ Ordinata. ar. d. l. fi. & c. facit ad intellectū. l. fi. C. de remis. pig. vbi est casus mirabilis.

¶ Possidere. adde spec. in ti. de do. §. j. ver. ite pone aliquis intendēs ꝛc. ¶ And. Po. ¶ Determinat. Vide are. p. fi. lxxxij. col. sēda.

nō. vtrum cōueniat heres vel extraneus. & ideo dicas † totum hunc. §. loquit. ideo dē mō. & distingue tres casus c q̄d q̄ncq̄ creditor consensit alienationi simpliciter nulla adiecta conditione vel modo. & tunc alienatio secuta nō aget hypothecaria etiā contra debitorem & eius heredē: vt. §. proxi. §. & l. fi. C. de remis. pi. q̄ncq̄ p̄sentit alienatiōi sub ꝓdōne si sibi satisfiat: & tūc: si sibi nō satisfiat aget hypothecaria ō quēcūq̄. q̄ nō ē satisfactū fīē ipse p̄misit: vt. j. ea. l. §. sed si permiserit. q̄ncq̄ p̄sentit sub modo scz vt sibi satisfiat. & etiā hic sequitur fidem debitoris. & tūc locū d quīt. §. iste. nām si fidē nō implet committit dolū ex quo pōt triplicari contra ipsum & eī heredē: vt hic in primo casu. nō aūt contra extraneū possessorem. vt hic in scdo casu. & dictum intellectū videt ponere glo. hic super verbo. ⁊ alie glo. parue aliter intelligāt vt dixi. ¶ Vltimo. ¶ ver. tuti^s. per quem determinat^r. l. quis. §. de pig. act. scz quod creditor nō tenetur ostendere rem vendendam debitori nisi prius sibi satisfiat de ea restituēda. vel quod sibi ex pretio satisfiat q̄d nota. ꝛc.

Appellatione venditionis ꝓtinet omis actū per quē dōnū trāsfertur etiā ex vltia voluntate. h. d. ¶ No. q̄ si consentio q̄ res mea legēt cōtra me parat exceptio. an aūt interim ex hoc cōsensu possim^e cōuenirī. dixi plene in. d. l. cū quis decedens. j. de le. iij. facit. l. caius. §. de pig. act.

Si debitor.

Pignus vī remissum sola vēditione si debitor tenetur tradere. hoc dicit.

Ūn vnus actus alienatiōis permittitur: omnis alius illi similis & eūdem importans effectū vel melioremi permittitur.

Preceptū seu decretū iudicis obseruatur ad literam.

e

And. Po. ¶ Possū. de consentiente qualiter sibi p̄ iudicet. vide Baldū capitulo primo. §. p̄

teres. quibus mod. feud. amit. et in. c. f. de prohi. alie. feud. per loth.

Andr. Pomate.

a ¶ Si permiserit. Vide Alex. l. filiusfami. §. dini. colū. vij. de legatis primo.

b ¶ Non videt. istum tex. dicas fallere fauore ecclie & pauperū & aliarum personarū et causarū q̃ merent fauore sicut libertates fm Bald. no. in. l. j. C. de remiss. pi. hic alle gata p illū tex. in vers. ite op. C. de remiss. pig. l. si hypotheca. &c. adde bar. qui. ponit hāc disputationē clare in. l. fin. C. de remiss. pig.

And. Po.

c ¶ Dubitatur. Vide alex. ibi in rij. co. in fi.

d ¶ Si debitori. Adde ad istū b tex. rum extendit bar. tolum in lege prohibitione. sicut loquitur in prouisione tantum. ita non voluit in. l. filiusfamilias. §. diuus. de legatis primo in eo. an phibitio facta heredi &c. et ita cum haberem de facto antequaz viderem ibi. ad illud allegaui istum tex. q̃ no. alexā. scholaris. ad idem tex. in. l. j. in fi. de fundo dotali.

e ¶ Nam heres non cogit dotare &c. vtrum heres cōgatur dotare sicut defunctus. vide bart. in. d. §. fi volūtate. bñ facit. l. si quis aliberis. §. item rescriptum. de libe. agno. & vide hic apostillas Jaco. de arc. super libro hoc. Adde qd abb. consi. xv. & l. j. li. v. videt tenere quod heres cogatur.

f ¶ Titius. et ita istū tex. no. alleg. Bar. in. l. cū pater. §. libertis. de leg. ij.

Si fuit concessa licētia per eōm ecclesie alienādi bona immobilia p satisfaciendis debitis quod vigore huius licentie non poterit permutare.

Si permiserit. [a] Si † permittit vn̄ actus alienatiōis permittit oīs alius illi similis & eundē importans effectū vel meliorem. secus si deteriorem. h. d.

¶ No. mirabile casum. hoc tñ ꝛ verū sit in consensu partis contra quā verba interpretanda sunt in cuius prāte fuit apertius legem dicere: vt. l. veteribus. §. de pac. tñ non idē puto in precepto seu decreto iudicis quod debet obseruari ad literam vt leg. si pupillo rñ. §. si pretor. j. de rebus eor.

¶ Ultimo facit ad qōnē istā teps q̃ misit cui dā ecclesie alienare bona immobilia p satisfaciendis debitis: mō ecclesia vigore huius permissionis permutauit vnū fundū cū alio certe nouz: q: nō fuisset cause per quā est p̃missa alienatio. non em ex fundo p̃mutato satisfit creditoribus q̃ deberet habere pecuniā. arg. hui⁹. §. in pnc. & circa finē: nisi poneres q̃ illū fundū quē permutauerit nō poterat vēdere: ꝫ poterat vēdere istū quē accepit ex ista p̃mutatione quod nota: q: vidi hoc de facto &c.

Subscribens quando videatur consentire.

Ex venditione pignoris facta per debitorem q̃n p̃iudicetur creditori.

Non videtur. [b] Presens & tacēs non vī pign⁹ remisisse: secus in eo qui se subscribit. h. d.

¶ Nota q̃ † qui se subscribit: vī cōsentire & scienter nisi p̃bet cōtrariū. & idem in eo qui consenit fine scriptis: quod intellige nisi se subscribat vt testis: vt. l. caius. §. de pig. act. & qd̃ vidistis in. l. fideiussor. §. pater. §. de pig. & sic subscriptio quā q̃s faceret vt notarī nō p̃iudicaret sibi. qd̃ tāgit hic in vti. glo.

¶ Itē opp. C. de remis. pig. l. si hypothecas. et l. j. Solu. gloss. q̃ fallit ibi fauore libertatis & fauore fisci. et ideo † vt materia ista liqueat tibi dic. quandoq̃ debitor tibi vendit creditore ignorante: et tunc creditor non p̃iudicat: vt. l. debitorem. C. de pign. et l. si debitor. de distr. pigno. & l. si. C. de remis. pig. q̃n q̃ debitor alienat creditore p̃sente & tacente: & tūc aut ista alienatio fiet unanimitrendo & ipsi p̃iudicat: vt l. prima. C. de remis. pig. aut fit alto modo: et tunc aut fiscus erat venditor et sibi p̃iudicat: vt. l. si hypothecas. C. de remis. pig. aut vendebat priuatus: & tunc si bi nō p̃iudicat: vt hic. et. l. caius. §. de pigno. act. nisi tacuerit animo decipiendi: vt. l. si fine. C. ad vellejan. et. l. mulier. C. de distr. pigno. vel nisi iudex misit proclama per ciuitatem q̃d quicūq̃ veller: attradere cōparear: vt. l. si eo tempore. C. de. remis. pigno. Si vero fuit p̃sens et consentiens: tunc aut res exiuit bona debitoris: et hoc constat: aut non. et hoc constat: aut dubitatur.

¶ Primo casu quādo exiuit: aut creditor consenit similiter. aut sub conditione: aut sub modo: vt dixi. §. eadem. l. §. illud. & hoc quando res non est reuersa in bonis debitoris. sed si esset reuersa tunc distingue. aut ex eadem causa aut ex alia: vt. l. voluntate. j. eodem.

¶ Secūdo casu q̃n nō exiuit bona debitoris: & tunc aut debitor tenetur tradere aut nō: vt §. ea. l. §. fi debitor.

¶ Tertio casu quādo dubitatur vtrum bona debitoris exiuerint. dic vt. §. ead. l. §. fin̄ peruacuum. Aliq̃ creditor non cōsensit alienationi sed obligationi rei sibi obligate: tūc dic vt. §. qui pot. in pigno. ha. l. creditor. §. fina. et. ꝫ eodem. l. paulus. in princip. et predicta q̃tum ad materiam nostre. l. materiam aut generale qualiter p̃sentia cōsensus & subscriptio p̃iudicet. dixi plene in. l. dotis. j. soluto matrimonio.

Heres an ita cogat dotare sicut defunctus.

Si debitori. [c] Qui cōsentit debitori spondere videt consentire heredi ei⁹. quod no.

¶ Oppo. de. xfi. marito. §. si voluntate. j. solu. mat. glo. non sol. hy. ibi dicit q̃d ibi variat conditio ex persona heredis. nam † heres non cogitur dotare sicut cogebatur defunctus. In pratiū videt q̃ heres cogit dotare ad quē trāseunt bona cū onere suo: vt. l. in fundū. j. sol. ma. §. j. dic ergo q̃ hic consentit creditori ex voluntate libera. ibi ꝓ filia tenet ꝓsentire patri non aūt heredi. & hoc modo variat ibi cōditio in persona heredis &c.

Si debitor. Permissio vēditiōis facta vni non porrigitur ad extraneum et facta ad tempus non porrigitur vltra. hoc dicit.

Titius. [f] Si duo simul emūt videnī in mice cōsentire: et pignus remittere. h. d.

Titius. Qui succedit in locum vnius creditoris vtiq̃ remissiōe illi creditori fcā. h. d.

Voluntate. Si resolu at vēditio et res cū eadē causa ad vēditorem redeat pignus in statum pristinū restauratur.

a **Seius titius.** [a] Qui consentit rem sibi obligatam in dotem dari pignus videtur remittere. h. d.

Paulus. Qui consentit quod pign⁹ pignori detur videt pignus remisisse nō aliū loco sui constituisse. h. d.

¶ Materiam istam dixi in. l. creditor. §. fi. §. qui po. in pig. hab. &c.

b ¶ Possessor non debet arctari ad docendum de titulo quando proponit aliquam exceptionē remouentem ius petitoris.

b **Qui pignoris.** [b] Quilibet possessor habet ius offerendi creditori. h. d. quē. §. no. in tex. ibi. qualiscūq̃ item ibi neq̃ debent queri.

¶ Nota quod ista oblatio impedit litis contestā. it in not. q̃ † quando possessor opponit aliquam exceptionem per quam remouetur ius petitoris non debet possessor arctari ad docendum de iure suo.

Si deferente. Iureiurando & sententia liberatur pignus. h. d.

¶ Vel aliter. iureiurando res decisa liberat pignus. h. d.

¶ Nor. de effectu sententie de quo dic plene in. l. iulianus. §. de cōdi. indebi. &c.

Cum colono. Ex pacto pign⁹ tollitur & satisfactione. h. d. quod dic vt dixi. in. l. item liberatur. §. j. §. eo. &c.

c **Primi.** [c] Si vnus est debitor ex pluribus causis cogitur creditor recipere si offeratur totū q̃d ex vna causa debetur. quod no. & tene menti.

¶ Incipit liber. xxi.

¶ De edilitio edicto. Rubrica.

Seius fugitiuus. No. istum tex. in fi. q̃ vsurarius qui definit fenerari adhuc dicat vsurarius

Sicuti. [f] Nota ad questionē q̃ fuga est inter cetera vnum indicium contra malefactorem. vt. l. lex cornelia. in fi. j. ad fille. Sed quid si aufugit fauore familie: et postea citatus cōparuit: dic q̃ illa nō videtur fuga que contra eum p̃sumptionem inducat.

Actus factus qui communiter estimatur licit licet in veritate non fit q̃d per hoc non dicit illicit⁹.

2 Captus in vno territorio vt ducatur in aliud territorium quod debet relaxari.

b **Apud labeonem.** [b] Ex isto. §. nota primo † quod si quis fecit aliquem actum qui estimetur communiter licit⁹ k in contrarium est in veritate: q: sapit vsurariā prauitatem q̃ ex hoc non d: vsurarius. † Item no. † q̃ si l vnus caperetur in territorio ciuitatis assisi & duce-

Andreas Poma.

a ¶ Lucius titius. Vide quid per istum tex. cōsuluit Alex. consi. xij. col. iiij. vol. ij. & Sozz. cōsi. cclxvj. col. j.

b ¶ Qui pignoris. & adde q̃d habet. §. qui po. in pig. ha. in. l. mulier. et quod ibi dixi. & vide. l. prior. C. qui potio. in pi. hab. et q̃d ibi dixi.

Andreas Pomate.

c ¶ Primi. Limita istam. l. per Alexā. in. l. quidā esti mauerunt. in vlti. col. ff. si cer. pe.

d ¶ Vsurarius. Vide Bart. in. l. palā. §. non solū. de rītu nup. idē voluit bar. et Ange. in l. pretor. §. etiā his. de edē. & idem voluit Ange. in sua disputatione incipiente astensis miles per Bal. in rubri. C. de vsuris.

Andreas Poma.

e ¶ Fenerari. vide Ro. consi. cccciij.

f ¶ Sicuti. Vide Bal. in. l. in bone fidei. §. de reb. cre. Ro. in. l. admonendi. de iureiur.

Andreas Poma.

f ¶ Sicuti. Adde q̃d idem esset in eo qui aufugit de carcere. fm bolog. in addi. ad Buid. de fuga. in tracta. tormen. col. vij.

Andreas Poma.

g ¶ Fauore. Vide Feli. c. nullus. verfi. fallit. ij. colum. de p̃sump.

h ¶ Apud labeonē. in p̃n. hui⁹. §. &c. idē in simili vule in. l. pign⁹. C. de pig. acti. Bal. in. l. incēdij. & auf. sed nouo iure. C. si cer. pe. Ang. & Imo. i. l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. obli. in eo. pnc. &c. idē no. Bal. in. l. cū allegas. C. de vsu. pro hoc facit q̃d dixi post Bar. in l. de quib⁹. §. de legi. fm bal. q̃ cōsuetudo excusat a pena iuris cōis. & Bal. in l. fi. in p̃n. C. de iur. do. approbat statutū q̃d soluatur decē pro centenario.

Andre. Pomat.

h ¶ Apud marcellū. Limita vt p Lepo. in simili in. iiij. col. ver. ix. et circa dictū Bart. vide Alex. consi. lxij. in vlti. col. vo. iij. & cōsi. cxxix. in. j. col. eo. volu. Lepo. cōsi. viij. & cōsi. xiij. Fulg. in. l. cum allegas. C. de vsu. de rustico qui facit pactum de nō vēdendo q̃ ille cōtractus non p̃sumetur vsurarius ex quo in eo p̃sumitur iuris ignorātia. q̃d intellige de illis rusticis de quibus per Alexan. l. si errare. ff. de iurisd. om. iud.

¶ Clausura. vide Bal. in. l. j. in. iij. col. C. eo. in eodē p̃n. quasi ad fi. per Bal. in. l. j. C. eo.

Andre. Poma.

i ¶ Ciuitate. Vide Bar. ofi. xxv. vo. j. Alex. consi. xxliij. col. ij. volu. ij. & in. vj. col.

a ¶ Contrariuz faciat. et istū text. alle. Bart. in l. si vnus §. pact°. in v. col. 5. de pac.

Andreas Poma. 2

b ¶ Itez. de ista q̃stione vide Alexā. consi. xv. incipiē. visio. pcessu inquisitionis. col. vl. volumi. j. τ q̃ scripsi in prioe. huiº operis. colum. iij. 1 a b

Andreas Poma.

c ¶ Deber. Vide Ro. sing. lvi. pº Bal hic. τ pro hoc dicto Bar. b facit text. l. vz aūt. 5. e. titu.

d ¶ Recreſſus. Quero qūo pro cedat q̃ pre euicta q̃ſ pōt. de euicti. vide plene pau. de liaza. in ca. si vendit q̃ſ. in. iiij. col. 5 emp. et vēditio. et ibi per alios maxime p Jmo.

e ¶ Dubiū. et ista faciunt ad q̃stionem de statuto. de qua p bar. in. l. pe. C. 5 transic. 1 2 3

tex. determinat q̃ siquidē est clausura q̃ vltimo claudit omnes domos. 5. familiares et monachos seu monaſes quod vna habitatio dicatur τc.

Si fiat licitatio alicuius rei τ q̃dam promittit aliquid licitando τ cōtrarium faciat ob illud quod fiebat in licitatione quod videtur repetitur in contractu. 1

Medicus non conuentuat° dicitur medicus. 2

Sciēdū versū Dictum.

Nota istū ꝗ. qui ponit differentiam inter dictuz promissum τ similia: τ fic facit quod † si fiat licitatio alicuius rei et quidam promittit aliquid licitādo et contrarium ° faciat ob illud quod dicebatur in licitatione: dico q̃ illud dicitur repetitū in contractu. ¶ Itē° nota in versi. ea autem † ad questionē de qua fui peritus anno visitationis sancti Francisci. nam est quedam cōstitutio quod nullº possit intrare monasterium sub pena excommunicationis nisi sit medicus qui curandi causa τc. modo intrauit quidaz qui erat medicus non conuentuatus an sit excommunicatus: dixi q̃ non: quia quāuis non sit conuentuatus: tū medicº est. vt ibi vulgo τc. 1 2

Diles. Ordinem.

Quero quid primo debeat prestari an resan pretiū. τ vide. l. si solutorus. j. de solu.

Debet.

Pone quod vnus emens vltra pretium soluit aliquid mediatoribus mō fit redhibitio an possit repetere. dico quod aut sponte τ tunc non: aut ex necessitate τ tunc sic: text. est hic. 1 2

¶ De euictionibus duple. Rubri.

Si res vendita euincit p̃ pre an committratur stipulatio de euictione. Cautela apponēda in instro vt etiam euicta parte committitur stipulatio. Si rem valentē. xv. emi pro decem τ pars eius euincit cuius pretij habeat ratio an conuenti an communis. 1 2 3

Iue tota

Jsta lex ē subtilis et bona et legit duobus modis. ¶ Primo vt loquat in actione ex stipulatione duple. τ illa tangit in. j. gloss. ¶ Secdo vt loquat in actione ex empto. τ ista tangitur in magna glos. casus in terminis est. vendidi tibi fundū valentē. xv. pro decē. τ stipulatus es de duplanoie euictiōis. quod si nō esses stipulat°: tūc ageres actiōe ex empto de euictiōe: mō euincit pars fundi querunt duo. Primū an possit haberi regressus de euictiōe. Rūdeo q̃ſic: secdo querit ad q̃d habeat regressus: ª forte si euincat hec dimidia q̃ vz plº quā alia. Rūdet iurisconsul. q̃d si euincit pars dimidia p indiuiso: τ tūc habebit ratio pritij pueri. h. d. ¶ Op. q̃ euicta parte non cōmittit stipulatio de euictione nisi expresse sit actū. vt. l. si dictū. §. in stipulatiōe. j. e. So. pro ut hec lex intelligit in actione ex stipulatu. istud cōrariū gl. soluit pluribº modis in glo. j. et ad contrariū respōdet q̃d speciale est in hoīe scōm Jo. vt in cōtrario. alij vt Bar. dicūt aliud in fundo: vt hic. aliud in hoīe et in oibus alijs indiuiduis: vt in cōtrario. q̃d gl. reprobat. dicit in ea. alij timore huiº contrarij dicunt q̃ lex ista nō loquit° de actiōe ex stipulatu sed actiōe ex empto. et istud ponit in glo. magna. ratio q̃ stipulatio cōmittitur sub ista conditiōe si res fuerit euicta. sed non dicit° euicta: nisi tota res euincatur. τ istā opi. tenet Pe. C. eo. l. ij. τ ibi idem p Ly. in. q. v. ista opinio nō placet: q̃ primo est cōtra. l. bonitatis. j. eo. q̃ expresse loquit in actione ex stipulatu. Item contra rationem. nā illa verba stipulationis si res fuerit euicta: intelligunt° idest quaten° res fuerit euicta scilicet si in totum: in totum. si in partem: in partem. vt lege si debitor. §. verisimile. 5. de contrahen. emp. et lege si chum qui meus erit. infra de legatis primo. teneas ergo opinio. Joan. quam glo. tenet quod de euictione partis committatur stipulatio de euictione. et potest agi etiam ex empto. fallit in homine vbi stipulatio non committitur: nisi sit dictum. Assignat rationem Joan. propter intelligentiam hominis: vt supra titulo primo lege sustissime. assigno rationem et aliter quam gloss. nam licet euincatur pars hominis: tamen qno ad quedam videor eum habere insolidum quo ad partem retentam: q̃ acquirit insolidum mihi ex re mea vel in su meo. vel nominatim stipulando: sicut si totus esset meus. et ideo quodammodo in totū mihi habere licet. ideo stipulatio nō cōmittitur. Item τ vt omnes istas contrarietates euites consulo vt facias poni in instrumento siue euincatur tota res siue pars siue proprietas siue possessio. ¶ Secundo opp. quod non habeatur ratio proprietatis seu bonitatis. vt. l. ex mille. j. eo. Solu. vt in glo. τ distingue vt in ea que est clara. ¶ Vltimo habetis vnam deductionē factam a glo. que incipit dicunt: que clara est in se vsq ibi: in hunc modum. ibi gloss. voluit ponere exemplum in. l. ista. τ habetur gloss. corupta: et nō habet intellectum nec est aliquid dicere: breuiter † declaro retentis terminis gl. pone quod fundum valentem xv. emi pro decem: si euincatur tertia pars siquidem pro indiuiso non est dubium ᶜ quod habita ratione ad totum fundum habeo regressum pro tertia parte. sed hoc est dubium vtrum habeatur ratio fm quantitatem pretij conuentisan scōm quantitatem pretij communis. glo. hic in princi. τ in. l. bonitatis. j. eo. videtur dicere q̃ fm quantitatem pretij communis. si enim euincatur pars pro indiuiso: tunc habetur ratio bonitatis illius: vt si quid valebat plus: in plus fiat condemnatio. si minus valebat condemnetur in minus. istud nullam habet dubitationem si teneamus quod in actione ex stipulatu habetur ratio ad estimationem communem: sed si teneremus vt dicunt quidam q̃ haberetur ratio estimationis pretij conuenti: tunc deberet detrahi tertia eius quod valet vltra estimationem cōmunē: si tertia pars est euicta eo casu quo emi fundum valentez. xviij. pro. x. pone ergo q̃d illa tertia pro indiuiso valet sex fm cōem estimationem tunc detrahetur tertia: quia tanto minus emi: τ sic remanebunt quatuor τ illa venient in actione ex stipulatu pro ut habetur ratio ad estimationem conuentam. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 a b c d e

Andreas Poma.

¶ Si fundus. vide Barbat. consil. xv. columna. xij. volumi. ij. Jmo. consilio. j. vj. colum. τ consi. viij. in. j. colum.

Andreas Pomate.

¶ Contra non cauentem qui cauere debebat q̃d statim fiet executio.

Si dupla.

Reuoco in dubium τ quero quādo quis recusat cauere de dupla ad quid condemnabit? Et duplex est opinio prima vt condemnetur ad iplum factuz. j. quod caueat τ ista est satis bona. nam cum ista cautio debeatur ex dispositione legali potest quis ad eam precise compelli. de quo dixi plene in. l. stipulationes non diuiduntur. j. de verb. obli. in illa questione an quis precise cogatur ad factum. Secūda lec. est q̃d quis cōdemnetur ad ipm duplū. τ huic lect. applaudet hic text. sed tūc quero † an statim fiat executio siue exactio an differatur in euentum euictionis? Bl. tenet hic q̃ differatur. ¶ Sed in contrariū no. in. l. ex empto. §. si 5. de actio. emp. et illud videt° verius. nam ille qui nō cauit de dolo cessat caueremeriro fiet executio statim: vt. l. locum. §. condemnatio. j. de rabu. exhibēn. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 a b c d e

Locus contractus inspicitur in pertinentibus ad decisionem contractus.

Si fundus.

ª Cōsuetudo que est in loco contractus inspicitur. hoc dicit. ¶ Not. quod in his q̃ pertinent ad decisionem contractus inspicitur locus contractus de quo plene dixi in. l. cunctos populos. C. de summa trinitate. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 a b c d e

Venditor.

Dicit glo. q̃ istud interesse extrinsecū est q̃d falsum est q̃: imo est intrinsecū vt doc. dicūt q̃: sequit rē penes quēcūq; vadat. vt no. Ly. C. de sen. q̃ p eo. q̃d interest profer. l. j. in. ij. alias. iij. diuisione. pro quo vt casus in. l. vt an tum. §. in hac actione. 5. de ser. cor. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 a b c d e

Recipiēdo partem pretij quis sibi preiudicat in euictiōe. ideo ponit in instrumētis si sunt plures q̃d omnes pro parte sua cōfessi sunt pretium recepisse.

Videdam.

No. istā. l. τ op. de. l. catius. 5. de plg. act. τ. 5. q̃. in o. plg. vel hypo. sol. l. sicut. §. non vt. So. distingue † tres casus. primo q̃n alicūs est pnā τ tacēs nec pretium recipiēs nec subscribēs tūc nō videtur cōsentire nec de euictione reneturr vt in contrariis. Quādoq̃ q̃s est presens τ consentiens tacite vel expresse non tamen pretiū vel partem pretij recepit τ tunc nō tenetur de euictione sed bene preiudicat sibi in iure q̃d habet in re. vt. j. de reg. iur. l. aliud est vendere. τ ibi no. Quandoq̃ est presens τ partem pretij recipit τ tūc sibi preiudicat: τ de euictione renetur vt c hic. Et ideo ponitur in instrumentis quando plures vendunt q̃d tales vēdiderunt et confessi sunt omnes pretium pro parte recepisse. Bar. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 a b c d e

Succumbēs in exceptione quod non prohibetur illud iusin iudicium deducere per modū actionis q̃n non tendit ad eundem effectum.

Vendicantem.

No. regulam quod quez de euictione tener actio eundē agentem repellit exceptio. ¶ No. † q̃ licet quis succumbat in exceptiōe nō prohibetur illud in iudiciū per modū actionis deducere. quod est verū vbi non tendat ad eundem effectum. alias secus. de qua per doc. in. l. peremptorias ª. C. sen. rescin. non poss. dixi in. l. qui rome. §. duo fratres. j. de verbor. obli. facit quod dixi in. l. si autem. 5. de neg. ge. τ in. l. quoties. et in. l. q̃d in diem. §. fi. 5. de compen. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 a b c d e

Vndum.

Not. q̃ q̃ res euincit facto emptoris ēt ancedēte emptionē q̃d nō tenet vēditor. Si res ab eo qui habet causam a me euincit an statim habeo regressum cōtra autorem meū an expectare debeam q̃d prius condēnetur ei qui habet causam a me. Si rem quam emi tibi donauī si euincitur a te an possis habere regressum contra me an contra actorem meum. Clausula faciēs procuratorē in rē suā q̃ operet vt re euicta q̃s possit directo agere cōtra autorem autoris sui. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 a b c d e

Andreas Poma.

¶ Vēdicantē. Limita istam regulā vt per alex. consi. cix. inc. in causa vertente. vol. iiij. are. cōsi. iij. alb. xxx. Bal. l. fi. C. eo.

¶ Perēptorias. vide ibi no. τ q̃d dixit bal. in. l. j. in. j. col. per istū text. τ melius in. ij. co. per. quero q̃d si act. vbi declarat.

¶ Fundū. in pn. huiº τc. vide bar. in. §. duo fratres. in. j. τ vltima col.

a ¶ Rem. vtrū singularis successor emptoris debeat ⁊ possit denuntiare litem primo vēditori an vero auctori suo. ⁊ vide que. j. sequuntur. ⁊ Bald. in. l. j. in penulti. colum. C. de rerum permuta.

Andreas Pomate.

b ¶ Et predicta. vide Alex. consilio. lxiij. i. j. ⁊ vlt. colū. volu. ij.

c ¶ Donatarium fecerit procuratorem ⁊c. vide Bal. a in. l. per diversas. C. mandat. in l. j. in fi. C. de iuredo. ⁊ Bart. in d. l. p diuersas. in vlti. col. ⁊ Bal. in. l. j. in penulti. colū. C. de rerū permut. bal. in. l. j. in fi. C. de iure dotium.

d ¶ Si seruū. in prin. huius. l. ⁊c. p istū text. vide qd dicit i materia Bal. in l. libera. in. ij col. in ver. ij num. quid. C. de sen. ⁊ interlocuto. omiudi.

e ¶ Tenementi ⁊c. ⁊ de ista pria gl. hic vide q̄ scripsi no. post Mod. in. §. item si quis in fra. u. in. v. char. institu. de act.

Andreas Pomate.

f ¶ Et dec. Vide Barbat. consi. cxxviij. col. r. volu. ij.

g ¶ In creditore. in eodem princi. ⁊c. ⁊ fic not. quod actiones venditoris non transeunt in emptorē. secus in exceptionibus per Bar. in. l. iij. C. quod met. cau. et plene vide in. l. ij tertij. de aqua plu. arcen. de quo late per Bar. in. l. ij. in princi. j. solu. matri. ⁊ in. l. ciuitas. ff. cer. peta. ad hec vide qd notat Bald. in. l. etiā in. ij. colum. versi. quero nunquid. de execu. rei iudic. et vide quod no. Bal. in. l. j. in fi. C. de iure do. ⁊ vide in. l. si rem. j. eo.

¶ Si pro re.

Iste est subtilis. §. ⁊ si bene aduertat iste. §. loquit quādo res quā emi non euincitur a me: sed ab eo cui concessi: ⁊ dicitur q̄ ex hoc habeo regressum contra venditorem meum. ¶ Quero vtrum ille qui habet rē a me debeat denuntiare mihi ⁊ ego autori meo: et dicit glo. q̄ fic. ¶ Secundo q̄ro vtrū statim cū res euincitur ab eo qui habet causaz a me ego habeo regressum contra autorem meum an debeaz expectare q̄ primo condemnetur ei qui habet causam a me ⁊ solus sibi. Glos. in hoc dubitat. veritas est q̄ quando q̄ ego transfero rem in alium nō simpliciter sed in ea mihi aliquid iuris reseruo vtputa si concedo in dotē vel in emphytheusim vel in feudum: tūc eo ipso quod euincitur ab eo qui habet causam a me illud ius quod mihi reseruaui perimitur: ⁊ stipulatio de euictione eōmittitur. ⁊ hoc est quod hic dicitur qd mulier efficiatur indotata ⁊ fic mihi habere non lz. Si vero ego vēdidi simplr ⁊ mihi ipi nō reseruaui aliquod ius in re tūc lz euincatur ab eo qui habet causam a me tamen adhuc a me nihil abest. ideo est necesse quod condemner ⁊ soluam sibi. alias actionē de euictione nō haberē fm regulā iul. positā in. l. si seru⁹. §. j. §. e. Et idē dicedū esset si rē quā emi dedissez insolutum et re euicta ab eo cui dedi actio pristina restitueretur in me fin materiā. l. libera. C. de sen. ⁊. l. elegantier. in prin. §. de pig. act. statim enī rez habere non licet quia in pristina obligationem reincido. argu. huius. §. et l. sequē. ¶ Quero quid si rem quā emi tibi donaui. et a te euincitur. et ita quod tu non habes regressum: contra me vtrum autor meus teneatur in aliquo. certe non: quia rem mihi habere non licet propter donationem non propter euictionem. ita determinat glo. hic. ⁊ pro hoc facit. j. de verbo. obligat. l. iul. in fi. ⁊ ibi per Jaco. de Aret. Et predicta⁹ sunt: vera nisi in instrumēto donationis vt fieri solet fuerint cesse omnes actiones competentes et competituro donatori occasione ipsius rei. et donatarium fecerit procuratorē in rem suā. vt. l. si res. j. eo. qd est notandum quia etiam si dicta verba apponerētur in instrumento venditionis non erit necesse q̄ ille qui emit a me denuntiet mihi: ⁊ ego autori meo: sed ipse poterit directo autori meo denuntiare. vt in. l. si res. et dixi in. l. iul. in fi. j. de ver. obli.

¶ Si seruum.

d Hec lex legitur in gl. duobus modis. primo q̄ seru⁹ nullo mō fuit traditus emptori. Secundo quando non fuit traditus de iure. ¶ Querit glo. quid si emptori meo non fui condemnatus: nec possum condemnari: qz vendidi hoc pacto. vt nō tenear de euictione: certe dicit gl. q̄ tunc contra venditorē in eum haberem regressum. qd̄ dic vt dixi. §. eo. l. si pro re. § si pro euictione.

☞ Nā agitur cōtra fideiussorē vel pignoris possessorem procedit iudicium excussis ne nō facta si nō opponatur.

2 Exceptio preposterationis vnius iudicij ad aliud si non opponatur quod iudicium tenet.

¶ Si mancipium.

Opp. q̄ pri⁹ ¶ Si communi. oz agi rei vēdicatiōe. vt. §. fa. er. l. j. ⁊. j. de exce. l. fundi. ⁊. l. fundū. Gl. so. mirabilr q̄ hic nō fuit oppositū qd̄ tene mētē. Sile no. in. l. ij. C. cōi diuid. qd̄ est no. Et quo ⁊ apparet qd̄ si agat cōtra fideiussorē vel pignoris possessorē non facta discussione cōtra principalem q̄ si ista exceptio nō opponat procedit ⁊ oz iudicium. Et hec regula est hic q̄ si exceptio preposterationis vnius iudicij ad aliud nō opponat qd̄ tenet iudiciū. facit. C. de appel. l. j. ¶ Opp. q̄ euictiōe partis non committitur stipulatio. vt. l. si pictum. §. in stipulatione. j. eo. Solu. dicit glo. quod hic fuit dictum tu dic quod hic euictione partus vsus totus incommodatur. nam alteri socio totus adiudicatus fuit. ibi vero secus.

☞ Venditor cedit actiones pro re euicta cōtra autorem suum.

2 Quod prodest emptori et non nocet venditori facile impetratur.

¶ In creditore.

No. ⁊ q̄ vēditor cogit cedere actiones quas habet p re vēdita cōtra autorē suū. Secundo not. ⁊ q̄ illud qd̄ prodest ⁊ non nocet venditori impetratur. Bar.

☞ Re euicta per restitutionem nō committitur stipulatio duplex: sed agitur ex empto.

a ¶ Glo. an tenuta possit reuocari die feriata: ⁊ dic fz glo. quod si data fuerit die feriata poterit reuocari die feriata quod intellige verum quondo notorie cōstaret tenutam esse nullam. nam tūc cum in reuocatione non exigatur cause cognitio poterit fieri die feriata. sec⁹ vbi teneret 2 tenuta ratione cause vel alias quomodo cunque vel si esset dubium. naz tunc non a posset cuz debeat fieri causa cognita si tamen reuocatio tenere fieret solum prestita satisdatione. ⁊ hoc fieri possit quia cum hoc non requirit causē cognitionem poterit expediri die feriata. hoc tenementi ad intellectum huius gloss. secundum dominum Joannem qui ita dicit in dicta. l. prima. §. nuntiatio. per ea que ibi notāt Barto. ⁊ docto. tu adde que dixi post Bartolum in. l. de vnoquoq. j. de re iudicata. vbi allegaui istam glossam cum multis similibus. Et adde quod notant Moderni. in. l. imperatores. §. fina. j. de appellationibus. ⁊ vnum tenementi in reuocatione tenute: quod dicit Ange. se pluries practicasse in. l. si finita in princip. de damno infecto per glo. ibi in verbo liber. in princip. quod cum petitur reuocatio tenute quod potest obici tenutam nō reuocandam. ex eo quia non interest tenutam reuocari. ratio quia si data non tenet deberet de nouo cōcedi. ⁊ ad cautelam ducit petendam reuocationem eius ⁊ confirma. primo. sed secundum dominum Joannem in dicta lege si finita. in principio. puto tutius quod si tenuta sit nulla: forte: quia data possessorē nō citato. iuxta nor. per Barto. in. l. fina. C. de edic. diui adria. col. post medium illius in versi. item extra gl. quero an liget Bartol. super nullitate si re vera est nulla. alias posset condemnari in expensis tanq̄ temerarie litigasset super dicta nullitate per. l. eum q̄ tenere. §. de iudi. l. non ignorat. C. de fruc. ⁊ lit. expē. c. si. extra de dolo ⁊ contuma. Sed potius instet petendo de nouo dari. nam tunc si re vera debeat dari de nouo. Et aduersarius succumbet condemnabit in expensis si resiterit. l. si properandum. §. fin autez alterutra. C. de iudi. vbi autez litigasset vtraq̄ pars super nullitate. Et etiam super de nouo dādo simul ⁊ contingat pronunciari tenutam fuisse nullam debere tamen de nouo dari. tunc qz vtraq̄ pars esset victrix ⁊ victa videretur vterq̄ absoluendus ab expēsis per nota. in. l. generaliter. §. j. de rebus credi. per hoc pater quod cautius est non contendere sup nullitate si re vera fuit nulla propter factum expensarū de quo vide per Modernos in. §. quadru. instit. de actionibus. ⁊ istam glo. etiam dicit notandam Baldus i. l. ab executore. C. d appellationib⁹. ⁊ per istaz glos. etiam dicit nota. Barto. in. l. ij. in vnde cinā colū. na. in quarta questione. C. d seruitu. quod preceptus factus abs q̄ ordine iudiciario potest abs q̄ cause cognitione: et citatiōe reuocari. cui adde que

¶ Mino.

Re euicta per integrum restitutionē potest agi ex empto. p euictione. h. d. ¶ Nor. q̄ re euicta per restitutionē non cōmittit stipulatio duple sed agitur ex empto. ¶ Secundo not. quandam gl. a que est hic que inducit istam legem in argumentum qd̄ si die feriata detur tenuta officio iudicis quod eodez tēpore debet restitui prestita satisdatione. qd̄ colligit hic quia iudicis officio res euincitur: ⁊ ita restituitur actio de euictione. ⁊ ideo malitiosi aduocati faciūt quandoq̄ fieri sequestrationes vltima die iuridica: vt sic reuocatio peti postea nō possit durantib⁹ feriis. de qua per Jac. de are. j. de nouo ope. nun. l. j. §. nuntiatio. ⁊ ibi dixi. bar.

☞ Succūbēs in rei vēdicatione an possit intentare publicianam.

2 Succūbens in actione cōi diuidundo qd̄ non possit redire ad publicianam.

3 Si in libello dico rem ad me pertinere iure dominij vel quasi ⁊ probo me prescripsisse an obtineam.

4 Dominia tria sunt: directum ville et quasi dominium.

¶ Si seruus.

b Qui succūbit i rei vēdicatiōe nō phibet publicianam intentare. ⁊ donec actio ad vindicandū superest res euicta non dicit. h. d. ¶ Glos. hic disputat verum qui succumbit in rei vēdicatione possit intentare publicianā veritas est quod potest per text. hui⁹ §. cū hodie proponitur simul ⁊ semel: qz dicitur in libello. pero rē ad me pertinentem iure dominij vel quasi. naz p hoc qd̄ dicit quasi intēdat publicianā sed predicta practicabā istā. l. in quādā scripsi in. l. de vnoquoq. de re iudica. ⁊. ita est fingu. glo. fin Bald. in. l. post sententiam. in vltimo folio. C. de senten. ⁊ interlocuto. omnium iudi. ⁊ per Baldū in. l. j. C. de execu. rei iudicate. ⁊ ita etiam hanc glos. allegat Bald. pro singula. in. l. si. C. de feriis. ⁊ dixit Bald. in. l. prima. in fin. C. de prohibitio. sequestra. quod sequestratio potest fieri die feriata. Et vide qd̄ nota. dixit Bald. in. l. j. C. de execu. rei iudi. Adde cōsulta per Roma. consi. cccxx.

Andreas Pomate.

a ¶ Glo. Vide Romanum consilio. clv. Felinus in. c. ecclesia sancte Marie. columna vndecima. versi. vj. nota. de constitu. ⁊ in cap. ex parte. tertia columna. de restitus. Bartolus consi. lxj. colum. xxvj. volumine. j. ⁊ Feli. c. olim. colum. viij. de re iudi. Luma. consil. cxlvj. colum. j. Alexan. consi. v. col. penul. ver. item si probatum est. volu. ij. in. l. j. §. nuntiatio. col. vj. ff. de noui oper. nuntia. ⁊ in. l. si pacto quo penam. colū. j. vbi per Moder. C. de pact. Are. consil. vij. Ro. consi. ccxx. Juno. consi. cxxviij. Cardina. consi. xcvj. Aretini. consilio vigesimo. colum. fina. Panorm. in. c. quia clerici. ij. nota. de iure patro. Felin. in. c. nihil. de prescriptio. ⁊ glo. in. c. tuarum. in glo. penultima. C. de priuilegijs. Aretinum in capitu. examinata. columna fin. de iudi. vbi limitat istam glo. in tenuta data de facto vt non possit reuocari parte non citata. Barba. in. c. consultationibus. de offi. deleg. col. ij. ⁊ Sozinū consi. cclxvj. in fin.

¶ Si seruus. quotuplex fit dominium. Vide Bar. in. l. si quis vi. §. differentia. de acquirenda possessione. vbi etiam Paul. de castro alleg. aureti. si vero dominus. C. de heredi. ⁊ vide Baldum in. l. traditionibus. in. ij. columna. C. de pactis.

a ¶ Si mater. vide Bar. omnino in. d. §. actiones.

b ¶ Libellum. No. de rei vendi. & publi. & adde Innocen. in cap. ad aures. de prescript. vbi vtilis vendicatio datur ei qui prescripsit excepto quã contra vero dñm. & ad hoc adde Bar. in l. §. C. de vsufru. & baldum in l. p hãc. in. vs. collũ. post gl. de tẽp. a appel.

Andreas Pomate.

c ¶ Vultoi cere. Vide Panormi. in. c. ceterũ 3 colum. per multi. de iudi.

d ¶ Si per imprudentiam. in principio huius &c. vũ bartolum i octa. l. exceptionem.

e ¶ Ignorantie. Limita hoc nisi venditor fuisset presens in iudicio quo casu ipse debuisset appellare fin glo. nor. in. l. emptor. C. eodem.

Andreas Pomate.

e ¶ Ignorantie. Vide Ange. consilio. clxxvi.

f ¶ Si ideo. in princi. &c. & ad intellectum huius. l. vide Barto. in. l. si superatus. de pigno. & hic adde baldum in addi. Speculo. de instrumen. edi in. x. col. & facit quod nor. Barto. in. l. cum filius. de verbo. oblig. & nor. Barto. in autenti. iubemus. ad fin. C. de iudi. & ideo si ostenderetur bannum fuisse latus propter falsas allegationes & probationes: & falsam causas impediret executionem banni secundum Angeli & Imo. in. §. duo fratres. sed Bald. in. l. in exercendis. in. v. columna. C. de fide instrumentorum. tenet contra Bartolus quod priuetur officio tabellionatus. Adde Bartolus in. l. papinianus. §. meminisse. & quod habetur in. l. qui repudiantis. de inoffi. testamen. et quod no. Ange. & Joan. de Imo. in. l. inter stipulante §. primo de verborum obligationibus. & Bald. in. l. transigere. in quarta columna. in ver. cum oppo. C. de transactioni. facit ad nota. in. l. absentem. & quod ibi dixi de penis. & Barto in. l. prima. §. fina. in fine. ff. si quis ius dicen. non obtemperauerit. & Bald. in l. vinum. si certum petatur. Barto. in. l. omnes. infra de re militari. Bald. in. l. fina. C. de crimine stelionatus. & in. l. ita demum. C. de procuratoribus. & in. l. in penul. colum. C. de confes. Adde vt per Paulũ de castro consilio ducentesimo vigesimo tertio.

Andreas Pomate.

g ¶ Cõtumaciã. Vide Fel. in. c. cũ Berthold. co. vij. cũ tribus seq. & in. c. ex literis. col. ix. de constitu. vide Bal. in. l. in exercendis. col. iiij. C. de fide inst. Alex. in l. sepe. col. xxxv. de re iudic. Barto. consi. cix. & consil. cxiij. Barba. consilio tertio: columna. v. voluminis. v.

qui egerat cõi diuidũ. & succubuerat: c nã non potest redire ad publicianam arg. huius. §. ¶ Opp. de. l. si mater. §. eãdẽ. §. de excep. rei iud. & l. an eandem. §. actiones. eo. tit. vbi dicit quod omne ius vbicũq; & qualitercũq; videtur in iudicium deduci. Glo. hic dicit. fateor quod omne ius scilz directi dñij non autem vtilis: vt. l. contraria.

Iuxta hoc forma questionem. † propoui contra te libellum dicens rem ad me pertinere iure dominij vel quasi: probaui me prescripsisse longo tempore: vtrum sequi debeat condemnatio: & videtur quod non. nam prescriptione non queritur dominium directum vt. C. de bo. ma. auf. nisi. & ibi nor. sed d vtile tantum queritur: vtile autẽ tũc non videtur proposuisse in iudicio: vt hic in glo. ergo &c. item nec publicianam habeo: q: non competit ei qui prescripserat. vt l. §. de publ. ergo &c. Sol. glo. nostre in isto vocabulo vtile dñium equiuocauerunt. nã debetis scire quõ 4 tria sunt dominia: directum & vtile & quasi dñium quõ competit ei qui hz publicianam. istud quasi dominium glo. appellat vtile dominium: vnde glo. vult dicere quod qui intentat rei vendicationem deducit in iudicium omne ius dominij directi vel vtilis nõ aũt quasi dominij cuius respectu datur publiciana: ita intelligitur glo. ista &c. Bart.

Successio quod habeat vim solutiõis & exactionis facte in iudicio.

Si ei cui. Si is qui cum emptor venditori vel venditor emptori succedit re euicta cõtra emptorẽ venditoris pot haberi regressus & successio loco solutionis habeẽ. h. d. ¶ Nor. q successio habet vim solutionis vel exactionis facte in iudicio. quod dic plene vt in. l. vt annius. §. de fideiussoribus. & l. si de pro emptore. §. de vsucapionibus.

Si per imprudentiam. Glo. intelligit istam legem quãdo emptor: prebuit cãm istius iniustitie. alias de euictione posset agere. Sed contrarium videẽ tenere glo. in. l. exceptione. §. de fideiusso. dum dicit maxime Jac. de are. videẽ tenere ista glo. per. l. ij. §. solet. ẽ. de heredi. ven. & Dyn. refert et tractat in. l. emptor. C. eodem. in vltima questione: sed mihi displicet ista gl. quia est contra casum istius principij. ¶ Quomodo eniz emptor potest prestare cautam ignorantie iudicis: de qua hic loquitur. quam enim culpam habet emptor: si iudex male studuit: dico ergo breuiter quod in casu legis nostre quando res euincitur per ignorantiam vel culpam vel dolũ iudicis respectu venditoris res videtur deperdita casu fortuito. & ideo periculum est emptoris. ¶ Et ex hoc apparet responsum ad. l. ij. §. solet. ẽ. de heredi. vendi. quia ibi non spectat periculum casus fortuiti ad venditorem. ideo iniustitia seu imperitia iudicis sibi non nocet nisi fuerit in culpa. hoc plene examinaui in dicta. l. exceptionem. §. de fideiusso.

Bannitus & cõdemnatus de falso an possit cõficere instrumentum.

Si ideo. Iste textus est in argumentum ad questionem: Aliquis est bannitus & condemnatus de falso vtrum prohibeatur conficere instrumentum: tex. hec. l. faciunt quõ nõ. magis enim videtur condemnari per contumaciã quam quod fecerit. falsum. facit ad hoc quod no. C. de modo multct. l. j. & de hoc dixi in. l. infamẽ. §. de publi. iudi. & in. l. iij. ad. l. iul. repetunda. Glo. ponit hic aliquas questiones. vide eam. Bartolus.

An pena possit ascendere in infinitum.

Si dictum. Opponitur quod non posset transcendere interesse vltra duplum. vt. C. de senten. que pro eo quõ interest. l. j. & supra de act. emp. l. titij. cum similibus. Solu. ille leges loquunt de interesse singulari: quod non potest excedere duplum interesse communis. sed hic quãtũ sit interesse est taxatum per contrahentes. Sed opp. quõ pena possit ascendere in infinitum. vt infra. de inuti. stipu. §. alteri. glo. soluit & dicit hic & in multis. aliis locis quod aut pmittitur pena per nomina multiplicatiua: vt puta duplum triplũ &c. & tunc non potest excedere quadruplum. vt instit. de actio. §. quadruplũ. ¶ Aut non apponatur per nõia multiplicatiua: & tũc si apponatur facto potest ascendere quantum partes volunt. & istam opi. tenent Dyn. Jaco. de are. & Per. ¶ Contrariũ nor. in. l. j. C. de senten. que p eo quod interest. & p Dy. ibi in. q. viij. sed ego teneo opinio. Dy. in. l. stipulatio ista. §. alteri. j. de ybo. oblig.

Stipulatio de euictione cõmittitur cum quid cõpromittitur ex forma statuti non autem cum quis sponte sua in non suum iudicem consensit.

Si compromisero.

No. tex. ibi nulla necessitate cogẽte id feci. † Ex qua lra habeo q si qs cogitur compromittere ex forma statuti quod stipulatio de euictione cõmittet: q: illud fecit necessitate cogente. ¶ Itẽ ex hoc habes q si aliqs sponte sua nõ cõpromiserit hz iurisdictionem iudicis. prorogauerit: vel in iudice non suum consensit quod nõ committitur stipulatio: q: nulla necessitate cogente. quõ si ius esset dubium an isto casu possit cõpromittere. Vide no. in auk. predicta. in. c. ii. de empt. & ven. Bar. hic sed de necessitate statuti sequitur cũ grano salis. bal. in. l. prima. C. de pericu. & como. rei vendi. per Fulg. & Imo. in. l. fin. C. de empt. & vendi. Bald. in. l. manifest. §. de iureiur. que extendit istum text. ad iuramẽtum vt. §. dictum est.

Andreas Pomate.

b ¶ Nor. tex. vide Alex. in. l. si vnus. col. ij. C. de pact. cre. fingu. xxx. & fingu. cxliij. oia. in tracta. de arbitri. char. xij. q. vij. & charta. xli. q. xxxv. Alexand. consilio iiij. volu. iij. & in. l. j. colum. ij. C. de peric. & commo. rei vendi. Barba. consi. xxxix. col. x. Alexan. in. l. cum hereditas. ff. ad trebel. Panormita. consil. lxix. in. j. volumi. Feli. in. c. que. in ecclesiarum. columna decima sexta. de constitu. Aretin. consilio quindecimo. Feli. in capitu. quamuis. columna septima. de re iudicata. Alexandr. in. l. si domus. §. de euictione. de legat. primo.

a ¶ Si compromisero. istum tex. limita nisi fuerit factum cõpromissum in venditorem: vt no. voluit Speculu. in ti. de arbi. §. potest. ver. sed pone. doc. in. c. ii. de empt. & ven. & vide Bar. in. l. manifeste. §. de iureiur. qui extendit istũ tex. ad iuramentũ. item limita istu §. nisi promissus fuisset de euictione qua cũq; ratione vel causa res euinceretur. vt not. glo. in l. cũ pena. §. de arbi. & no. Bal. & Imol. in l. si domus §. j. de leg. j. in princi. item limita istum §. nisi promissum fuisset in arbitriũ electus ex necessitate imposita p legem vel statutũ hz a Bal. post Bart. in. l. b fina. C. de iudi. & bar tõ. hic & omnino baldum in. l. p c ma. C. de periculo. & d commo. rei vendi. item e

¶ Habes. vt per Bald. in. l. libera. C. de senten. & interlocutoris omni. iud. & videntur etiam istum text. docto. intelligere. in. l. de qua re. §. fina. ẽ. de iudi. quõ licet aliquis non debuerit compromittere. puta q accepit in solutum bona debitoris per istum textum. si tamẽ cõtestid fecit. Barto.

¶ Qualiter fieri debeat cum vẽditor nõ inuenitur cui possit denuntiari.

Si presente.

No. hũc casu pro his qui procurant † ne denuntiari possit. & iõ faciunt fieri quod emptor vadat ad domum venditoris. & si dicatur non est quaratur vbi est. & si dicatur nescim: fac scribere hoc quod videatur reqsitus coram vicinis: vt ibi. Barto.

Habere. Nor. quõ d esse i culpa ille qui minus subtiliter perquirit de iure autoris sui. h. d. ¶ Opp. de l. stipulatio ista. §. sed quatenus. j. de ver. ob. Sol. ibi tacuit cõtroueriam ille qui promisit habere licere. de quo plene dic vt ibi.

Legatarius denuntiat heredi d ante litem cõtesta. emptor vero post.

Heres. Qñ seruus legatarii genere & tradit alien agit ex testõ re euicta. h. d. Et intelligas q non est noua actio ex testõ. p euictiõe sicut est in ẽptiõis. nã ibi vẽditor tradẽdo vacuã possessionẽ liberat. argu. l. ij. et iij. §. de act. emp. iõ re euicta tenetur actiõe ex empto de euic. q: euicta res est: hz in actiõe ex testõ seruo legato i genere dare hoc est accipiẽt: facere qõ cũ nõ fecit nũq; fuit liberat actiõe ex testõ qua teneba. iõ adhuc

e ¶ Si presente. in p. in. huius &c. Intellige hoc fin. vt dixit no. Bart. in. l. de pupillo. §. si quis qñ pretoi. in ij. col. de oper. no. nuntia. quõ nor. ad intellectum huius §. maxime ibi: sed si nihil venditorem. tamen Ange. ibi tener cõtra Bar. vide quod ibi dixi. & ad istũ tex. cum ibi notaris. vide que habentur in. l. aut qui alter. quod vsfaut clam. in puncipio. & vide Bald. in. l. libera. C. de senten. circa principium. Item istũ text. in fi. in ver. pupillo. limita vt per Ang. in. l. si ex legati. de ver. ob. in eo. §. solennis practica in denuntiationibus. qñ aliqs occultat se vt non citetur. ad de bart. & quõ ibi in. l. j. §. sed si aristo. quod vi aut clam.

Andreas pomate.

¶ Si presente. Vide Alex. in. l. ex legati. ff. de verborum obligationibus.

¶ Habere. Ad ea que tangunt hic in glo. penulr. vi de Imola post Bartolum & Angelum in. l. si insulam. de verbo. obli. in. xi. fallen. regule affirmatiue.

a ¶ Testõ. Adde optimũ tex. in. l. si domus. §. de euictione. & quod ibi docto. de lega. primo.

b ¶ Si res quam. in princi. non est alibi fm Bal. in. l. §. in pe. col. C. de re. permu. & alle. g. no. per Bar. in. l. §. versi. quero testator legauit mihi. C. cõia de lega. et circa hoc not. p glo. a secundam vide Imolam in. l. si domus. §. primo. circa penulti. col. de leg. §. & hanc. l. reputat et fing. Imo. b i. l. iul. §. §. de verbor obli.

c ¶ Secundus ẽptor denuntiat primo. viõ in. l. si pro re. §. eod. p Bar. & baldum in. l. §. in fin. C. de iure dotiũ.

d ¶ Caia. c ad istũ textum i pnicipio. vide Bald. in. l. emptor. C. eo. & Imo. d in. c. fin. de empti. & vẽdi. & ibi iste text. reputatur fing. cum glo. fm Imo. in l. questum in penul. colum. de re indi. quod appellatio tollit presumptionem sententie. & in eodem principio vtrum emphyteuta victus cogatur appellare per Bui. de suza. in. l. inuitus. & ibi Barto. C. de pcura. sed quid si venditor est presens in iudicio quando emptor per iniuriam condemnatur dic quod ipse venditor tenetur appellare fm glos. in. l. emptor. C. eodem. per istum textum. & de materia vide Imolã. & latius Jo. andre. in. c. non iuste. de procurato. & instl. de act. §. actionum. & Bart. in. l. si procurator. §. si ignorantes ff. manda. Adde Bald. in. l. si pro ea. C. manda. in. ij. col. in versi. item no. quod in dubio non teneatur appellare. tenet Paul. de leaza. in capitu. si venditor. in penultima columna. de empto. & vend. allegat istam glo. l. vide ibi per alios: maxime Imolam. & iste textus cum glossa reputatur singularis secundum Imolam in. l. questum. in penultima colũna. de re iudicata. quod appellatio tollit presumptionem sententie, secus pendente restitutione vel causa nullitatis, quia tunc presumitur pro sententia. vt habetur no. post Bartolum in. l. prima circa finem pe. colum. C. quando prouo. Adde per Angelum consil. clxxvi. cum precedenti.

¶ Additio. nota quod presumitur pro sententia cõsirmante fm Bal. per illum tex. in aur. si quis. de epis. co. audien. in fi. & dixit Bald. in. l. inuitus. C. de pcu. quod licet pro sententia presumatur. tamen põt dñus probare dolum & culpam cõtra procuratorem cõtra quẽ est lata sententia. & etiam de instãtia sententie. & an ista presumatur pro sententia q appellanti incũbit onus probandi. Vide in. l. hi qui ad ciuilia. C. de appellationib. & quãtum operetur hec presumptio p sententia vide singulariter Bartolum in. l. constitutiones. de appellationib. & presumitur in dicem suũ officium recte exercuisse. c. in presentia. de renun. c. cum inter. de re iudi. c. bone memorie. de electio. & no. glo. in. c. qm̃ contra. de proba. & adde etiã qd̃ presumit pro notario no. in. l. quoties. in princi. ff. de here. instl. Ité adde qd̃ presumitur pro declaratorio. dicit Spec. in titu. de empt. & vendi. §. nunc videndum. versicu. hoc quoq.

Andreas Pomare. f ¶ Mischa. malum. Nõ. mia presumitur iuste lata circa istud no. vide Zanfranc. de oaia. in repe. c. qm̃ contra. in. xi. colum. cũ trib̃ sequen. de proba. Alex. consil. cxxxix. in. iii. colum in. ii. vol. Felin. in. c. quoniam contra. in. xi. col. & xii. sequẽ. de proba. Barba. consi. xviii. in. iii. col. i. vel. u. & cõsi. quadragesimo septimo. in vigesima quinta colum. in fin. & i. volumi. Romanum consilio. cccxxiii. ad fin & Una. consilio quinquagesimo. col. iiii. & Alexan. cõsilio. cxlt. colum. iii. in fi. & tribus sequẽ. vol. ii. vbi ponit quid in sententia arbitratoris. & consi. cxxiii. colũ. i. & seq. eo. volumi. ii. vbi ponit de sententia maxime quando esset lapsum tps. x. annorum. & cõsil. cxxiii. colum. iii. eo. volu. vbi ponit quid in sententia arbitratoris a qua fuit reclamatum. & Bald. consil. duocentesimo quinquagesimo quarto. in secũda parte.

i ¶ Si cũ venditor. † Nota quod a hypoteca adhibita. & quod vocat nudã possessionẽ. & ex hoc dz concludi in libello in hypothecaria: quare pero possessorem condemnari ad tradẽdam rem possidendam in causam dicti pignoris donec soluatur mihi: quod plene examinaui in. l. rẽ alienam. §. de pignoratitia actio. Secundo nota quod a temptor ad denuntiationem venditoris non cogitur intentare actionem que sibi suo nomine non competit.

b ¶ Si libertatis. b Nota qd̃ quando quis exprimit certam causam ex qua non vult teneri de euictione quod ex ea non teneatur etiam ad pretij restitutionem.

c Seruus. c Illegant quidam istuz. §. vbi duo propter vnum: ibi vnum tantuz. qd̃ colligitur isto modo. ille qui debet reddere rationes ideo eas reddit vt soluat reliqua: et sic sunt duo propter vnum scilicet propter solutionem reliquorum si ergo vnum tantum istorum exprimitur sufficit.

d ¶ Iplus.

1 ¶ Factum iudicis censetur factum partis.

2 Aliud est quando quis vendit aliud quando fingitur vendi.

1 ¶ Mota. No. † q factũ iudicis censetur factuz partis. ¶ Secundo nota † quod aliud est quãdo q̃s vendit aliud quando fingitur vẽdi. nã isto secundo casu non tenetur ad totale interesse. Bartolus.

¶ De excep. rei vendi. & tradi. Rubica.

1 ¶ An procurator possit habere fidem de pretio vẽdendo.

1 ¶ Marcellus. ¶ Si quis. Iste. §. facit ad † q. qd̃ procurator possit vendere & habere fidem de pretio. ad qd̃ facit. §. de instl. i. cuicũq. §. item si institor. & l. a dñio pio. §. §. de re iudi. & li procurator. de iure fil. & habes no. in. l. incipiente. C. de rei ven. Bar.

¶ Incipit liber. xxij.

b ¶ De vsuris. Rubica.

1 ¶ Locus vbi contractus celebratur quod inspicitur circa ea que veniunt ex consuetudine.

2 Locus solutionis inspicit circa ea que veniũt. ppter moram adhibitã circa ea que veniunt in contractu.

¶ Omni iudicio. Opporteat & videtur quod debeat inspici in istis accessionibus consuetudo loci vbi peratur seu vbi solui debet. l. vniũ. §. in hac. Sol. intellige

¶ Secundo no. et per istum tex. dicit Ly. et Bald. in. l. si. C. de rebus alie. non alie. quod si quis prohiberetur acquirere rem potest tamen in pignus accipere.

¶ Qui libertatis. Vide Bal. in. l. §. in. ij. q. C. de peri. et cõmo. rei vendi. ¶ Seruõ. Adde Ly. & doct. in. l. cũ seruus. per istum textum de condi. & demonstr. Andreas Poma.

¶ De vsuris l. Vide Alexã. consi. ii. §. ii. vo. ¶ Socio. i pnci. adde bar. i. l. vbi aliũ nõ apparet. §. penul. J. de ñ. obli. idẽ dicas i decreto iudicis ad quẽ nõ spectat tractus futuri tpis imo non vz. est text. nota. in. l. item cozz. §. si sita. §. quod cuiusq; vni nom. Aud. Po. ¶ Socio. vide Pan. i cõsi. xviij. incip. in cãfeli. in. c. cerũ. in. iii. co. de pscr.

hoc dum dicit vbi contractum est. vbi actũ videtur vt soluatur. vt l. con tractisse. J. de act. et obliga. ¶ Contra hoc videtur. §. ti. ij. l. si fundus. vbi inspicitur locus contractus hoc est vbi verba contractus proferuntur: non vbi solutio debet fieri. Solu. quedaz sunt † que veniunt ex consuetudine eo ipso quod contractus est celebratus: et tũc inspicimus locum celebrati contractus. vt. l. contraria. ¶ Quedam † veniunt propter moram adhibitam circa ea que veniunt in contractu: et tũc inspicimus locum vbi fieri debet solutio: quia ibi contrahit mora. Et de predictis plene dixi in. l. cuncros populos. C. de sum. trin. et fide eathol. Quod facit ad questionẽ quam habui de facto. Quid ã promisit pecuniã alicui dando vendit & alibi fuit cõtractum. modo peruisi est statutuz qd̃ pena adiecta quantitati nõ exigatur, dicebar q̃ non obstabat statutum quin debeat peti quantitas predicta. q: inspicimus locũ contractus. ego dicebam contraq: inspicimus locũ contractus in his que veniunt ex natura cõtractus. vt. l. si fundus. §. ti. ij. sed in his que veniunt ex mora inspicimus locũ vbi mora cõmittitur. vt hic.

Socius. Opp. q̃ futuri temporis tractus spectat ad iudicem. vt. l. j. C. de sentẽ. que sine cer. quãti. glo. hic dat duas solutionẽ: tex. soluit hoc. nã hic erat in potestate actoris facere ne in futuruz debeatur exigendo sortẽ in. l. cõtraria secus. merito ibi tractus futuri spis spectat ad iudicẽ. sic etiam soluitur cõtrarium. l. harum. & l. egi. §. si ser. ven. sic intelligitur. C. de fide eiõ. l. j. & de pscrip. xxx. anno. l. male agitur. in quib̃ si aliquid debetur annuũ possum petere vt cõdẽnetur p presentiã pe. & tũc etiã pro futuro dixi plene in. l. j. de fen. que sine cer. quanti.

¶ Habetur ratio pene in quam incidit ille qui pretium rei vendite recipere debebat et non recepit ab emptore.

Dulgo. Querit gl. qd̃ si debitor cui debebat pecũia p pio rei vẽdite pmiserat alteri penã si pecuniam nõ daret: in quã penã incidit: q: soluere nõ potuit: eo q: ibi so-

Andreas Pomate.

a ¶ In fideicomm. Vide ad istũ tex. Pau. de castr. et Alex. in. l. quidã estimauerunt. ff. fi cer. peta.

b ¶ Blo. ibi alij dicunt titulus excusat a fructibus percipiendis ⁊ alleg. tex. in. l. fiscus. ff. de iure fis. qõ titulus intie nõ excusat a fructibus melius probatur in. l. prima. C. de fide instr. lib. x. dicyt ibi. not. tamen titul⁹ sed ẽtie dat iustam causam litigãdi vt notatur in. l. generaliter. §. prõo. C. de rebus creditis. et generalit⁹ quãdo q̃s poslidet vt rerum pretorum ⁊ est in mala fide an excusetur a fructibus. vide Inno. in. c. consultationib⁹ de iure patro. ⁊ Bal. in. l. ij. C. de seruitu. ver. nũc de septimo puncto. ⁊ quod not. Barto. in. l. pomponi⁹. §. si iussu. de acqui. pos.

c ¶ Casum. In reali non habet locum quadrimestre adde glo. Barto. ⁊ docto. in. l. ij. in col. j. C. de fructi. ⁊ lit. expen. ⁊ per glo. ⁊ Bar. latius in. l. fi. C. de executio. rei iudic.

Andreas Pomate.

d ¶ Vltimo. Vide Anch. consi. ccxxxv.

e ¶ Nonnũq̃. ⁊ vide Bar. in. l. cum filio. circa lec. Ja. de are. de leg. j. per cuius dicta ampliatur iste tex⁹. ⁊ ibi vide per domi. Joan. de hoc primo dico q̃ glos. c fingu. fin do. Joan. in. l. in fideicommissaria. §. fi. ad trebel. tenet q̃ in casu huius. §. cũ pollidius. heres institutus nullam detrahit quartam ⁊ istud potest hic tolerari quia testator pater hic non cõmede prouiderat filie aliter. al's autem secundum do. Joan. in. d. l. cum filio. in penul. colum. ⁊ adde no. per Bar. in. d. l. in fideicommissaria. in prin. ⁊ in. l. ballista. cum sequen. ad trebel. ⁊ in casu huius. §. cum pollidius d cum fi. non detrahetur quarta secundum Ly. hic. ⁊ hoc sequitur not. Bal. in. l. post mortem. C. de fideicommiss. quod not. fingu. ad. l. multi. ff. de libe. ⁊ post hu. et quod non detrahatur quarta: tenet etiã Bal. in rubr. C. de reuocan. his que in fraudem credi. in fine. ⁊ ibi etiam ponit alium fingu. casum quo non detrahitur quarta. et Bal. etiam in. l. iubemus. in. v. col. C. ad trebel. hoc in reportatis antiquis.

Andreas Poma.

f ¶ Fideicommissarij. Pro ampliatione huius tex. vide Alex. in. l. cũ ex filio. in. ij. col. versi. itẽ venit vnũ notabile. ff. de vulgari. ⁊ in. l. deducta. ad treb. ⁊ in. l. cum filio. in. viij. ⁊ xj. col. de leg. j. ⁊ in. l. fideicõmissarij. §. fi. in fi. j. ad trebel.

1 lutum non fuit an istius pene habebitur ratio. Certe ista questio non bene adaptatur ad tex. q; textus loquitur in actionibus stricti iuris. questio vero ista formatur in actionibus bone fidei. tñ glos. respondet ⁊ dicit quod istius pene habebitur ratio. vt. l. nummis. de in lit. iur. cum eẽ in ius nõ veniat ratio interesse intrinseci habeẽ ratio interesse extrinseci.

2 ¶ Reus q̃ non teneatur de fructibus percipiendis si mora non p̃cedit intra tempus quod datur iudicatis. Actio personalis que cõperit legatario habet instar bonefidei.

3 In actionibus stricti iuris quis teneatur de fructibus percipiendis post litem contestatam.

4 Titulus excusat conuentum rei vendicatione a percipiendis secus in conuento propria obligatione.

5 Vbi petitur certa species actione personali reus hz quadrimestre tempus ad soluendum.

a Re⁹ an excusef a mora rõne ptis q̃ indebite petif.

Ex fideicommis. Si mora non p̃cedit reus non tenetur de fructibus percipiendis intra tempus quod datur iudicatis. secus si mora iudicium p̃cessisset. h. d. primo ponit rescriptum imperatoris. secũdo illud interpretatur. tertio illud extẽdit. secũda ibi: qõ decretuz. tertia ibi: in hiq̃ quoq̃. ¶ Nota ex hac. l. quod dixi in summario. ¶ Secũdo not. q̃ nõ põt facile euenire: vt peruenias ad iudicium mora nõ precedẽte. ¶ Tertio no. qñq̃ istud euenire. ¶ Venio ad glo.[b] ⁊ antequã formem ꝓtaria reuoco in dubiũ intellectũ nostre. l. de quib⁹ hic loquitur glo. mag. dicit q̃ primo loquit de percipiẽdis: nam de perceptis indistincte tenet q; nõ dz remanere in lucro. ideo respõdetur in tex. Alij dicũt quod hic loquit in fructibus perceptis. et istorũ optangitur in princip. magne glos. et pro eis facit. quia heres habet titulũ. ⁊ sic titulus excusat a percipiendis. q̃ nõ est versũ: q; dominium directa via trãsit in legatarium. ¶ Preterea posito q̃ dominũ non trãsit saltem debeẽ fundus legatario †actione personali que habet instar bonefidei. ⁊ sic teneẽ de percipiendis ex tpe more. imo etiã si esset stricti iuris teneẽ de percipiendis post litis contesta. vt. l. cũ fundus. §. fi cer. pe. ⁊. §. l. pr. ⁊ illud †qõ d: q̃ titulus excusat a percipiẽdis est verũ in eo qui conuenit rei vendicatione: secus in eo qui cõuenit ex propria obligatione: vt hic. ¶ Hoc premisso opp. et ista oppositio tangitur in prima glo. ⁊ videtur q̃ intra tẽpus quadrimestre non teneat de fructibus. vt. l. fi. C. de vsur. rei iudi. solu. ibi loquitur in vsuris. hic vero in fructib⁹. ¶ Oppo. in sti. de offi. iudi. §. j. Solu. ibi loquit quãdo agitur actione in rẽ in qua quadrimestre tempus nõ est cõstitutũ. hic vero agebat actiõe p̃sonali ex testamẽto. ¶ No. ergo casus[c] q̃ vbi certa †species petit actione personali reus hz quadrimestre tẽpus. licet gloss. innuat cõtrarium in. l. fi cũ exceptio. §. quaten⁹. ⁊ ibi dixi. §. quod met. can. ¶ Vltimo gl. hic tractat materiam fructuũ. breuiter si loqueris de legato vel fideicommisso rei singularis: dic plene per doc. de vsuris et fruc. lega. l. j. Si vero de vsuris fideicommissi vniuersalis: dic vt. l. iubemus. C. ad trebel. ⁊ l. in fideicõmissaria. j. ad trebellia. ¶ Vltimo[d] aduerte q̃ hic videtur casus †quod ratione partis que indebite petitur reus excusef. adeo q̃ in toto videat non esse in mora. naz vides hic q̃ reus heres opponebat dicẽs falcidias imminere: ⁊ propter hoc dicitur in toto nõ esse in mora: sed cõtrarium est veritas. vt in. l. pretiũ diciales. in fine. ⁊ ibi etiam ponit alium fingu. casum quo non detrahitur quarta. et Bal. etiam in. l. iubemus. in. v. col. C. ad trebel. hoc in reportatis antiquis.

Andreas Poma.

f ¶ Fideicommissarij. Pro ampliatione huius tex. vide Alex. in. l. cũ ex filio. in. ij. col. versi. itẽ venit vnũ notabile. ff. de vulgari. ⁊ in. l. deducta. ad treb. ⁊ in. l. cum filio. in. viij. ⁊ xj. col. de leg. j. ⁊ in. l. fideicõmissarij. §. fi. in fi. j. ad trebel.

niunt in restitutionem. h. d. Bar.

a Si auro. In debito specierum nõ veniũt vsure nisi p̃ conditionem species fuerũt in pecuniam redigende. h. d.

1 ¶ Quãdo stipulatio rem dari ⁊ rẽ tradi iungunt simul habetur ratio fructuum.

2 Verbum dedit appositũ in contractu emptiõis ⁊ vẽditionis quod nihil importet.

1 Si stipulatus. Licet † in stipulatione rẽ dari ⁊ in stipulatiõe rem tradi non veniant fructu⁹: tñ si simul iungãtur fructuũ ratio habet. sed si cõtractus vẽditionis p̃cessit fin illũ iudicat. h. d. ¶ No. illud q̃ dixi i summario. ¶ No. tex.

2 mirabile q̃ hz in cõtractu emptiõis ⁊ vẽditiõis dicat talis dedit vẽdidit ⁊ tradidit: q̃ illud verbũ dedit: nihil importat fin q̃ dixi in. l. fi. §. de pdi. ob causam. ¶ Opp. expressio eorũ q̃ tacite insunt nihil operatur. vt. l. non recte. C. de fideiussorib⁹. ⁊. j. de leg. j. l. ij. ergo ista adiectio vacuam possessionem tradi nihil deberet operari cũ tacite intelligat. ¶ Sl. dicit q̃

b illa regula[b] fallit hic. Tu dic q̃ in stipulatiõe fundũ dari nõ inest tacite vacuã possessionẽ tradi: q; posset dari sine traditione vacue possessionis. vt. l. fi fund⁹ infra de fund. do. ¶ Vltimo materiam huius legis qualiter in stipulationibus fundũ dari vel fundum tradi veniãt fructus. dicã. j. e. l. videamus. §. si actionem vbi glo. tangit.

1 ¶ Titulus inualidus quando confirmetur per prestationem postea sequutam ⁊ quantum tempus requiratur.

2 Ex sola prestatione longi tẽporis q̃n quis poslit agere vt sibi in futurum prestetur.

3 Allegans titulum ⁊ illum ꝓbare intendens ex prestatione diuturna q̃n possit in futurum agere vt prestetur. ⁊ nu. 7.

4 In seruitutibus realibus vel personalibus contra patientem diuturna patientia titulum presumere facit.

5 Diuisio presumitur ex patientia longi temporis.

6 Dispositio huius legis an habeat locũ in rustico et mulere.

8 Ex vnica prestatione quando presumatur.

9 Si rusticus per decẽ annos ⁊ vltra dedit mihi omni anno vnũ par caponũ an possum agere qõ det in futurum. ⁊ nu. 14.

10 Si vẽlo ꝓbare me habere ius eũdi per fundũ tuũ: ⁊ probo me iuisse vsq̃ ad mediũ nõ ꝓbabitur seruitus super toto.

11 In ꝓbanda iurisdictione ex vsu: nõ probabit nisi circa ea circa que quis fuit vsus.

12 Ex prestatione vsurarũ facta lõgo tempore presumit stipulatio earũ. Item stipulatio sortis.

13 Ex sentẽtia nõ presumitur nisi quatenus ex ea infertur necessario.

c Dum de in rem verso. Ex diuturna p̃statiõe vsurarũ presumitur ꝓtracta obligatio super vsuris. ⁊ super sorte quaten⁹ est necesse ad illã prestationem redigendam ad prestãdi necessitatẽ. h. d. e

¶ Et habet duas partes. secũda ibi, imperator quoq̃.

Andreas pomate.

a ¶ Secũdo illũ. vide Jmo. 3 fi. cij. co. v. ⁊ pce. ⁊ alex. in. l. miles. §. decẽ. j. de reiud. vbi declarat hãc regulam qualr stipulatio intelligatur ꝓ natura precedentis contractus.

Andreas Pomote.

In prima ponit quod ex diuturna p̃statione vsurarum presumitur pmissio vsurarum. in secũda q̃ ex diuturna prestatione vsurarum presumit pmissio sortis. ¶ Oppo. quod licet vsure diu prestite fuerint nõ tamen necessario prestantur in futurũ. vnde vr obstare. C. de pac. l. fi certis annis. Breuiter hec est vera solutio. q; ibi allegabat titulus inualidus quẽ constabat inualidum esse. l. pactũ nudũ qui non cõfirmat prestatione postea secuta. hic vo allegabat titul⁹ valid⁹ qui presumit ex diuturna p̃statiõe. ¶ Secũdo oppo. C. de vsur. l. creditor. ⁊. j. de ope. l. l. operis. So. dicũt quidã q̃ ibi p̃stitit minor: tpe decẽnio. tu dic fin gl. q̃ ibi fũdabat se solũ ex cursu tpis: tps aũt c nõ est mod⁹ tollẽde vel inducẽde obligationis. vt lege obligationum fere. §. placet. j. de actio. ⁊ obligatio. hic vero allegabat pmissio precedẽs vestita. ⁊ ad eandẽ. ꝓbandã inducebat prestatio lõgi tpis. ex qua pmissio vestira presumit. ita loquit hic. sic ergo fin glo. habemus examinare tñ tres passus. primo qñ p̃cedit titul⁹ inualidus vtrũ confirmet per prestationem postea subsecutã. secũdo qñ q̃s fundat intẽtionẽ suã ex solo cursu tpis. vtrum ex hoc vincere possit. Tertio qñ q̃s fũdat intẽtionẽ suã ex titulo legitimo et habili quẽ vult ꝓbare ex p̃statiõe diuturna. an hoc sufficiat. Rñ. ad primus † qñ p̃cedit titul⁹ inhabilis vtrũ ex sequẽti p̃statione cõfirmet. ⁊ vr q̃ non. vt. l. si cer. an. C. de pac. Jn ꝓtrariũ videt[a]. C. de fideicõ. l. j. ⁊ gl. hic ⁊ ibi dicit q̃ ibi est speciale fauore prestationis alimentorũ. vbi ꝓfirmat ex p̃statione triẽnij. Cõtra hoc facit[b] hec. l. in fi. b certis annis. C. de pact.

Andreas Pomate.

¶ Cum de in rem verso. Ad regulam huius. l. Adde multa per Jasonem in. §. preiudiciales. in antepeñ. columna. institu. de actio. Alexand. consilio. cxxix. vltima columna. volumine secundo. et limita istam. l. non habere locum in rustico. et in ecclesia. Bartol. consilio nono. columna. xv. vol. ij. Alex. consi. vlti. col. iiij. volu. iiij.

¶ Videtur. Sed Baldus in dicta lege si certis annis aliter loquitur quantum ad istud contrarium.

¶ Contra hoc facit hec lex. Adde Bartolum in. d. l. fi certis annis. licet Sali. teneat contra. quod. d. l. j.

C. de fideico. intelligat solū in alimentis nec patiat istā extēsionē ⁊ adde bar. in sua. q. incip. qdā mulier habēs magnū patrimoniū. ibi etiā dicit qd si fieret prestatio noie dotis p'triēniū idē esset qd in. d. l. §. C. de fideico. scripsi post Bali. in. d. l. si certis annis.

a ¶ Quicq. sed de intellectu hui⁹ l. vide bart. in. d. l. si certis annis et ibi Ang. in repetitione plene de hac materia.

b ¶ Loquimur. d istā materiā vide in. l. aduersus. et ibi Bal. C. de vsur. et quod nor. Bart. in. l. si primus. in princip. de aqua pluarcen. et limita quod ea que hic habentur non procederent si quis pactasset vni semel vsuras. p. annis. Ita dicit nor. Ly. et Bal. in. l. secunda. C. de do. promis. ponit etiam Bald. ibi an contra presumptionem huius l. ⁊ illius admittatur probatio in contrarium ⁊ possit docere de erroe ⁊ dicit quod sic si per decem annos prestiti tibi pensionem tanquam colonus possum compelli in futurum soluēdum. vt fing. no. Bartol. in. l. litibus. C. de agri. ⁊ censi. li. vj. ⁊ no. ad limitationē huius d. l. cū materia ibi etiam quid si per. p. annos prestitit seruitium tanquam vasallus. de hoc vide Bartolum in ea. l. vltima colum. Adde ad materiam Roma. consi. cix. et pe. de anch. consil. cxxxv.

c ¶ Veniamus. Nota glos. xviij. q. vlti. in. c. seruitium plene. in. c. peruenit. de censi. Et per Ly. in l. si certis annis in pe. q. ⁊ ibi ray. idē ibi Frāc. tigri. ⁊ vide bal. in. l. j. in. vj. col. C. de fideico.

~ Andr. Pomate.

¶ Veniamus. adde Cal. c. j. de libelli obla. Pan. consi. vij. col. iiij. vol. ij. Feli. in. c. cū ex officij. col. v. de pscri. ana. cōsi. xxxv. Alex. cxiij. vol. j. Pan. c. peruenit. de cēsi. vbi plene.

d ¶ No. Et ad intellectum huius materie: vide notabiliter Barto. in sua questione incip. quedam mulier in fi.

e ¶ Passum. Et ad hic nota. vide omnino quod fing. no. Bal. ⁊ Salice. in. l. generaliter. C. de non numerpecunia.

~ Andreas Pomate.

¶ Passum. Vide Alexan. consil. lxxiij. columna. vj. vol. iiij. ⁊ consi. lxxv. iiij. col. vol. j. ⁊ consi. cxxxv. iiij. colum. eo. volu.

vbi loquitur in causa dotis que est digna pari fauore quo ⁊ alimento. p. cā. vt. l. cū post. §. gener. j. de iure do. ⁊ in l. si cui. de ann. le. Dicendū est ergo qd in l. j. C. de fideic. est spāle duplici fauore. f. alimēto. p. voluntatis. ⁊ ibi no. facir. C. de transact. de alimētis. §. de transac. l. cū hi. §. j. Et idē dicerem hic in cā dotis. si dos diceret deberi ex testō imperfecto. q. sufficit tūc prestatio vsurarū triū annoū ad confirmandam illā obligationē. ¶ Verūtū quia iste passus per hec verba nō est expeditus vtrū sequens prestatio confirmet titulū inualidū. dic quod qūq; titulus est inualidus fauore prestātis ⁊ tunc titulus inualidus confirmat p sequentem prestationem. vt in auten. sed cum testator. C. ad. l. falcid. ⁊. C. si ma. fac. ra. ha. l. ij. et. j. de inius. testa. l. filio preterito. facit. §. de inof. test. l. pe. in fin. et. l. fina. quod intellige si ille prestans est talis conditionis quod posset renuntiare fauori suo. alias secus. arguū. l. doli mali exceptio. j. de nouat. Quandoq; [a] precedit titulus inhabilis odio eius cui prestatur: et tunc idem. quia titulus inhabilis confirmatur per sequentem prestationem. vt. l. cum fidem. C. de non numerata pecu. ⁊. §. ad maced. l. sed ⁊ iulianus. §. fina. cum. l. sequen. quod similiter intellige si prestans est talis conditionis vt possit sibi preiudicari. vt. d. l. sed et iul. §. fina. Quandoq; titulus precedens est inhabilis autoritate iuris publici. puta propter solennitatis defectum: vel quia ius ei non assistit. et tunc aut loquitur de inducenda obligatione aut de inducenda liberatione. Primo casu aut ibi fatur fauor. vltime voluntatis vel alimentorum aut si. et tunc per prestationem triū annoum confirmatur. vt. l. puma. C. de fideicommiss. Aut fauor nō versatur: et tunc nulla prestatione confirmatur. vt legē si certis annis. C. de pactis. et quod hic not. in gl. Si vero loquimur [b] de inducenda liberatione. ⁊ tūc aut illa liberatio poterat induci solo cursu temporis. et tunc per sequentem prestationem seu partiam per cursum illius medij temporis precedens titulus inhabilis cōfirmatur vt probatur in lege post mortem. §. de adop. coniuncta. l. prima. ⁊ quod ibi no. C. de pa. po. Si vero solo cursu temporis non posset induci: vt quia ius commune resistit prescribenti: vt in casu. l. comperit. C. de prescrip. xxx. anno. tunc aut precedit titulus inhabilis ab eo qui contra ius commune poterat dispensare. et confirmatur per sequentem patientiam seu prestationem patientie. xl. anno. vt. l. vltima. C. de fun. pa. lib. x. Aut titulus inhabilis procedit ab alio. ⁊ tunc nunquam confirmat. vt. d. l. comperit. ⁊ extra de prescrip. c. j. libro. vj. ¶ Veniamus [c] ad secundum passum † quādoq; quis fundat intentionem suam ex solo cursu temporis cuius contrarij memoria non existit: et tunc sufficit. vt. l. hoc iure. §. ductus aque. j. de aqua quotidi. et esti. et in. l. j. in fi. j. de aqua plu. arcen. et in. d. c. j. de prescrip. libro. vj. Quandoq; quis fundat intentionem suam ex cursu minoris temporis. et tunc aut loquimur de inducenda obligatione. aut de inducenda liberatione. Primo casu nunquaz obligatio inducitur: vt. l. creditor. C. de vsur. et de operis libe. l. operis. ⁊ de prescrip. longi tempo. qui pro liber. l. vltima. et infra de actio. et obliga. l. obligationum fere. § placet. et quod ibi notat. [d] in glo. Si vero de inducenda liberatione tunc aut ius commune resistit ⁊ nunquā inducitur. vt. d. l. comperit. ⁊. d. c. j. aut ius cōmune non resistit. et tūc ex solo cursu temporis inducitur liberatio secundū diuersas naturas actionum. quia quedam tollūtur minori tempore quedam maiori. vt lege ficut. et lege omnes. C. de prescrip. xxx. ann. et. l. cum sep. §. de edil. edic. et quod not. in. l. j. de diuer. et tempo. prescript. ¶ Veniamus [e] ad tertium passum. quando quis fundat intentionem suam ex titulo legitimo quem allegat ⁊ quem intendit probare per prestationē diuturnam. Hi. que est hic dicir. qd hoc sufficit p casum l. nostre. ⁊ hoc dicere est verū in decimis ⁊ in qbusdā alijs prestationibus. sed hoc qd dicit in decimis intelligit nisi ius cōe resisteret. vt puta si vnus episcopus colligeret in episcopatu alieno. vt. d. c. j. de prescr. lib.

a ¶ Acquirendis. Idem consuluit Bart. in pulchra q. in consil. j. incipien. queritur ⁊c. ⁊ vide quod notat Bal. in. l. cum falsa. C. de iuris ⁊ facti igno. ⁊ in. d. l. si certis annis. in versic. contra hoc insurgunt moder. ⁊c. vide no. Bal. in. l. solennibus. C. de rei ven. Quid si ego per decennius solui cēsus a rei tue cēsuarie nomine meo te sciente ⁊ patiēte. an ex hoc mihi acquiratur domini ⁊ ibi contra gl. determinat quod non b et hic per Bali. in. vj. questio.

b ¶ Constituitum. Et d hoc vtrū hec lex habeat locū in patiēte. vide Bal. c in. l. j. in. vij. d questio. C. qui admit. et in. l. pe. C. cōmuni 4 diuidun. et in. l. qui in alienam. in princi. post Bartol. et docto. ff. de acquirēda hereditate et que nor. Bald. in. l. licet. in. ij. q. C. de iure delibe. Inno. in. c. si diligenti. de prescrip. tenet idem quod glos. hic dixi post Imo. in. l. j. §. ff. de aqua plu. ar.

~ Andreas Poma.

c Sed mihi. Ita Paulus de castro. in. l. seruitutes. la grande. vltima colum. ff. de seruitu. pro qua opinione consuluit Alexan. consi. l. vlti. colū. volu. iiij. decius omnino in. l. si certis annis. Alexan. consil. xij. iiij. volumi. Feli. in. c. de quarta. colum. xiiij. de prescript. et in. c. causam. colū. iiij. eodem titulo Roma. consi. cix. in. ij. dubio. Aret. consil. lxx. colum. ij. et consilio. cviij. columna vltima. Alexan. consilio. clxviij. volumi. ij. secunda colum.

b ¶ Leges. ibi que alienat. vide infra rubricam. vbi melius declaratur ⁊ vide instit. de acti. §. eque.

c ¶ Loquitur. Speculū. in titu. de restitu. spol. §. nunc f videndum. in versi. quid nunc dices de rusticis. tenet

quod dispositio huius legis non habeat locum in rusticis ⁊ mulieribus: quia illis solū currit prescript. xxx. anno. quod in faciendo refert Bal. in. l. solent. ff. de offic. proconsul. et ibi Joan. and. nihil addit neq; scripsit. sed Bartol. hic videtur concludere contra rium vide tamen qd quoties rustici repetiuntur in iure vero ab aliquo excusari intelligas de rusticis rudibus et grossis. secus si sunt malitiosi. quia tunc cessat ratio legis. l. ar. hlere. §. de rusticis. j. d excu. tuto. et ibi glo. ⁊ per Bald. vnum. vers. bum. in capitulo primo. §. si vero vasallus quid sit in uestitura. ⁊ vide quod dixi de mulliere et rustico in lege si post Barto. ⁊ C. de iur. et fac. igno. ⁊ quod dixi de rusticis grossis. vi de Bal. in. l. ij. in. ij. colum. iiij. q. C. de resein. vendi. et ad. q. Barto. hic adde no. per Bal. in. l. ij. C. de fideicommiss. et per Ray. ⁊ Bal. in dicta. l. si certis annis. in penul. colum. C. de pac. et ibi Ly. in. v. q. per do. Ant. de but. in capitulo peruenit. in. xj. char. Roma. in. l. qui aliena. in princi. de acquirenda heredita. fin. tenet quod in rustico locū non habet allegat dictum Bal. in. d. l. solent. vide no. q. per Bal. in. l. iij. in fi. C. de seruit. qd econtra. si debes mihi. p. annua. et longo tpe soluisti quinq; tantum. an prescribas. vide Bar. in. l. si plus. in fi. princ. de aqua plu. arcen. ⁊ hic adde Ly. in dicta. l. si certis annis. in quarta questio. et ibi Angelum in repetitio. Ad de videndum Alex. consilio. cxxiij.

~ Andreas Pomate.

¶ Aut in ipsius. Vide Alex. consi. j. col. x. vo. v. Pano. consi. vj. iiij. col. vo. ij.

a ¶ Quero. rustic⁹ mihi dedit ꝛc. No. de rustico pouerante par caponum vide quod notat Bart. in. l. fin. quoum bonorum.

Andreas Poma.

a ¶ Quero. Vide Felin. §. cum M. ferra. iiij. colum. 8 de constit.

Alexan. cō filio. iij. vo mi. iiij.

§. cū autem. C. de bo. que lib. ꝛ modicum preiudiciū patri si vsufructus sibi delatus queratur filio ꝓpter votū parentum ita loquitur. hec glo. ꝓout loquitur de seruitutibus. et quod no. in. l. j. in fin. j. de aqua plu. ar. ꝛ. l. seruitutes. §. de seruitu. ꝛ quod no. in. l. pe. C. cōmuni diuid. Si vero tractat de magno ꝑiudicio. ꝛ tūc aut loquimur a de presumēdo titulo obligatorio aut 9 liberatorio. Primo casu non presumitur imo requiritur verus titulus et possessio vera vel titulus putatiuus iusto errore quesitus. vt. l. celsus. j. de vsuca. ꝛ. C. de rei vendi. l. nullo. Si vero tractatur de presumendo titulo liberatorio. et tunc aut loquimur de liberatione lucri odiosi et presumitur titulus. vt. l. cum quidā. §. diuus. j. eo. et. l. cū post. in princi. j. de iure do. Aut de liberatione lucri nō odiosi et tunc

b ¶ Tūc nō. vide Alex. consi. cxliij. vltima columna. volumi. ij.

c ¶ Item si volo ꝓbare iurisdictionem ex vsu ꝛc. ad probandū vsum iurisdictionis addē de nor. per Bart. in. l. finali. j. vti pos. ꝛ adde quod dicit Bal. in. c. sacramentum. in princi. de consue. rec. feu. quod quasi possessio iurisditio. non queritur per processum factum contra contumacem penitus allegat Innocen. in cap. olim oportet. de resti. spol. dicentem quod ex hoc iudex non possidet nisi labia sua oportet ergo quod aliqua executio fit facta. puta per capturam pignorum vel per descriptionem bonorum et huiusmodi est ratio quia iurisditio requirit extremum in quo aliquid realiter agat tamen abusiue secundum Bald. adde quod Baldus de pace constanti. in verficulo opizoni. dicit. not. hic esse textum notabilem quod possessio iurisdictionis probatur per exercitia quibus quis est vsus libere et quiete. ꝛ vide quod notanter dixit Bar. in. l. j. §. fi quis hoc interdicto. de iti. actuq; priuato. ꝛ de modo probandi locum esse de territorio vel iurisditione ciuitatis plene per Bal. in. l. data opera. in. xvj. col. C. qui accusa.

d ¶ Nunc ad propositum. Et sic nota quod ista lex volens quod ex temporis cursu et ad prestationem presumatur obligationem sub esse hoc est verū nisi appareat saltem per aliquam presumptionem quod fit facta non animo obligandi. sed gratis. vnde si quis prerendit titulum donationis non probat ipsum ex virtute huius. l. q; presumptio est in cōtrariū. l. cū de indebita. de ꝓbat. ita dicit Bal. in. l. fi. C. ne de statu defunc. p gl. in. d. l. solēt. ꝛ adde Sa. i. d. l. fi cer. annis.

e ¶ Vasall⁹. p Ly. ꝛ Bal. i. d. l. fi certis annis. ꝛ in hac l. plures fallētie dari pñt. quas vide hic p doc. ꝛ per Ly. ꝛ Bal. post gl. in. l. ij. C. de dotis ꝓmis. p Andre. de barulo. ꝛ bar. i. l. litib⁹. c. de agri. ꝛ cēs. lib. xj. aliqd p Bar. in. l. antiq. in pn. de annuis leg. ꝛ p Bar. i suā disputatiōe incipiēte q̄dā mulier p Bal. in. l. fi certis ex sola patiētia lōgi tēporis nō presumit. vt. j. de alli. ꝛ ciba. leg. l. libertis. §. j. ꝛ oēs. ll. q̄ dicūt q̄ actiōib⁹ personalib⁹ nō ꝓscribit minori spatio. xxx. anno. sec⁹ si cū patiētia lōgi tēporis alia interuenerit vt in casu. l. pcula. j. de. pba. Mō ergo dixi † q̄ titul⁹ presumitur ex pstatione diuturna: dico q̄ q̄nq; presumit ex vnico actu vt puta si precessit cōtractus locatiōis. nam pro sequenti anno vel tēpore videt tacite relocatus scōm materiam. l. item querit. §. qui impletō. §. de loca. Item si precessit cōtractus dotis. nam insequēti matrimonio videt tacite repetitus. vt. d. l. dotem. j. de iure do. ꝛ. l. diuus. e. ti. ꝛ. l. pe. §. vxor. j. de iuma. Ite illud q̄ facit vsurarū diuturna pstatio illō facerer vsurarū vnica ꝓmissio. vt. C. de do. ꝓmis. l. si pro dote. ꝛ ibi no. ꝛ etiā hic in vltima gl. ¶ Quero rusticus dedit mihi † omni anno vnū par caponum per. x. annos ꝛ vltra. nūc ego volo dicere q̄ ipse est homo meus. vel q̄ tenet mihi dare omni anno vnū par caponū. q; ꝓmisit. p se suisq; filijs. ꝛ hoc volo ꝓbare ex prestatione lōgi temporis. an possum: gl. in. l. solent. in fi. §. de offic. ꝓcon. videtur dicere q̄ non. Rofr. in libellis suis in titulo de act. ex stipulatione presumpta ex prestatione lōgi temporis. videtur dicere cōtrarium q̄ sic. ꝛ fouat libellum in actiōe in homine qui aliquid pstitit per. x. annos alicui oñō. Guilel. de cu. in hoc aliqualiter distinguit in. d. l. solent. in fi. de offic. ꝓcō. Breuiter aduerte. et habes intellectū huius. l. nam vsus prestationis nō producit effectū. nisi ad illud tantū quod est factū. vel ad id quod necessario infertur ex illo. vnde si ego † volo ꝓbare seruiturem mihi deberi per possessionem tuam ex eo q̄ sum vsus ire per eā vsq; ad medium. certe tunc⁹ non probabitur seruitus super toto: sed vsq; ad illud medium. vt. j. de itinere actuq; priua. l. j. §. fi quis hoc interdicto. ibi eo vsq; ꝛc. ¶ Item si volo † probare iurisditionem ex vsu⁶ non probabitur nisi circa ea circa que fuit vsus. scōm Inno. et dixi plene in. l. si publican⁹. in fi. j. de pub. ꝛ facit. l. j. C. de emāc. ¶ Item † in hac. l. si ego prestiti vsuras longo tēpore presumitur stipulatio vsurar⁹. Item presumitur stipulatio sortis. q; sine sorte non sunt vsure. cuius rei spectu sunt solute. ꝛ sic vsure inferūt sortem de necessitate. Ad predicta facit quod dixi † vobis in. l. iul. in princi. §. de condi. inde. vnde ex sententia non presumitur. nisi quatenus ex ea necessario infertur. Nunc ad † propositum [d] si rusticus soluit mihi omni anno vnum par caponum. si quidem soluit simpliciter: nō adiecta aliqua causa. tūc bene fateor: quod presumitur titulus. l. donationis eius quod solutum est: hoc enim de necessitate infertur. sed q̄ in futurū prestetur hoc ex nullo actu precedenti infertur. Sed si nō soluisset simpliciter. sed respectu certe cause verbi gratia: pro laborerio quod teneo a te domino; dono vnum par caponū. tūc presumitur titulus etiam pro futuro tēpore quatenus teneat laborerium ꝛ cogef ad soluendū sicut in. l. nostra. p futuro tēpore quatenus teneo sortem cogor: ad prestationē vsurarū. ad idem. l. litibus. C. de agri. ꝛ cen. lib. xj. Et codē modo apparet q̄ ex hoc non presumitur vasallus nec titulus vasallatus nisi aliqua contemplatione soluisset. et sic intellige. l. solent. in fin. §. de offic. ꝓcon.

¶ Ultimo scias quod Rofre. in titu. de ac. ex stipu

latione presumpta modicum dicit de materia istius. l. sed tractat ibi aliqua bona q̄ tēpus non fit modus tollēde vel inducende obligationis. vbi vide b per eum multa bona.

Mino⁷ non restituitur ad lucrum quod potuisset facere ex alterius delicto.

Qui qui daz. Si pupillo.

Nor. quod vsure infligūtur ꝓpter mora nō soluentiū. ¶ No. q̄ d minor non restituitur ad lucrum quod facere potuisset ex alterius delicto. ¶ Item ex ver. nec simile. nor. q̄ c vsure sunt odiose.

Victis.

Quidam allegant istā. l. quod euentus conditionis cōstituit quem in mora. quod apparet d

annis. C. de pact. et in. l. solent. §. fina. post gloss. de officio procon. in. l. solennibus. C. de reuocand. vendi. per Specu. de eau. pos. §. ij. verficu. et founa per Bal. in c. §. in. §. fi vero vasallus. in titulo quid sit inuestitura per glo. et docto. latius in capitulo peruenit. de censi. vbi maxime p dominus Antonius in repetitiōe. ꝛ aliquid per Bald. i in. l. prima. in. ꝗrta columna. in verficulo et ex predicatis infertur. C. de si de icom. et an e contra i si debeba ꝛ tibi annua. x. et per lōgum tempus soluī tantum tibi quinq; an inducatur libera-

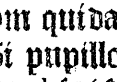

tio in reliquis quinq; dic vt per Bartolum in lege si piius. in princip. de aqua plu. arcen. per Lynum in l. cum notissimi. §. in his. et quod ibi gloss. C. de prescrip. xxx. ann. et per glos. et docto. in capi. auditis. de prescrip. ꝛ habetur in capi. cum olim. de cens. et per Joan. andre. in regula plus semper in mercu. per specu. in titu. de prescrip. versi. quid si cum deberem. bene facit lex aduersus. C. de vsuris. et. l. qui semisses. in princip. et quod ibi gloss. ff. de vsur. cum dispositio huius. l. volentis quod per statutum diuturnum inducatur probatio tituli allegantis habeat locum in patiente per decem annos hoc modo transui per fundum meum ad fundum tuum. te sciente et patiē a te: et allego quod seruitus mi fuit mihi in illo fundo annua, constituta, per stipulationem ante venditionem aut alium titulum ad quem probandum allego. Et probo vsum meum et patientiam tuam per. x. annos et ponitur exemplū in seruitute habente vsu discontinuum quia in habente vsum continuum est c indubitatum quod per decem annos absq; ꝓbatione et allegatione alicuius tituli acquiro bona fide b seruiturem. l. si quis diuturno. ff. si seruitus vend. fed Jacob. de rauen. Pet. ꝛ Lyn. Jaco. butr. Bal. ꝛ etiā Angel. in. l. si certis annis. in repe. C. de pact. ꝛ Bal. et Ang. in. l. qui in alienam. in princi. de acqui. hered. et in. l. seruitus predionum rusticorum. §. de seruitu. ꝛ Bald. hic in lect. antiqua tenent quod non. quia hec lex cum de in rem verse: loquitur in prestatione diuturna per quam magis declaratur consensus prestātis quam per solam scientiam et patientiam cum in dubio scienti et patiens non videatur consentire ad

damnum vel sue. l. qui vas. §. vetare. ꝛ. l. fina. §. pe. de fur. et per rationes quas vide in preallegatis locis, contrarium tenet gloss. in. l. quod in rem verso. ꝛ hic Barto. ꝛ Bald. in lectu. ordinaria. ꝛ gloss. in. d. l. seruitute. ꝛ ibi Barto. ꝛ Barto. in. l. prima. §. fina. §. de aqua plu. ar. ꝛ Bar. in sua disputatiōe incipiente quedā mulier. ꝛ bar. in consilio incipiente queritur vtrum iniusti. p plures rationes quas vide per eus in dictis locis. idē tenuit Imo. in capit. si diligēti. de foro compe. ꝛ Mo der. in. §. fq̄ neq;. insti. de act. in. l.

Mora.

No. q̄ interpellatio negotij gesti cōstituit quē in mora. quod dic vt. l. si seruū. §. videam⁹. j. de ver. ob. ꝛ de materia. l. qui scit. §. in alieno. dixi in. l. ex diuerso. §. de rei ven.

Stante statuto q̄ istā tia pereat q̄nq; mēsib⁹ vbi p actor: nō stetit sufficit si actor semel iudicem interpellet ne instantia pereat ꝛ quasi mora purgetur. remissiue.

Mora fieri

Op. de. l. fq et si. §. eo. vbi re ipsa mora contrahitur. Sol. ibi loquit de mora speciali hic de mora communi. ¶ Secundo opp. [a] dicitur hic in text. et omissa esse

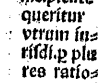

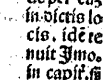

prima. §. deniq;. §. de aqua plu. arc. ꝛ pro ista opi. q̄ habeat locum in patiēte vbi non tractat de magno preiudicio amissiōis oñij. sed alterius iuris minus ꝑiudicialis probat in. l. j. cum ibi no. C. de patri. pote. ꝛ ibi bal. pōderat illū tex. pro ista opi. ad idē optime tex. i⁹. i. l. j. §. fi. de aq̄ plu. arc. retinere. inducēdo. pue ibi facit gl. ver. quādiu pseuerām. q; intelligere illum tex. tm̄ in seruitute habente cām continuatā esset nimis restringere illaz. l. ꝛ tex. in. d. l. q̄ in alie. in prin. in versi. ficut.

Adde Abb. consilio septimo. verficulo quartum dubium.

¶ Si pupillo. de intellectu huius. §. cum gloss. vide gloss. in. l. ait pretor. §. j. in verficu. vltra vsuras. ē. de minoribus.

¶ Si quis mora. de huius. l. intellectu vide p Bar. in. l. qui autem. §. j. §. de consti. pecu.

Andr. Pomate.

¶ Mora fieri. vide Alex. in. l. vinū. col. iij. ff. si cer. pe. Bar. in. l. denuntiasse. ff. de adulte.

¶ Secundo opponi. Vide no. per Bar. in. l. nō solū. §. mora. in. xvij. col. quo loco et tempore debeat fieri interpellatio. ꝛ adde q̄ in cōtractibus vltro citroq; obligatorijs si vnus impleat contractū ex parte sua re ipsa pars aduersa dicitur esse in mora. l. curabit. et ibi Bar. C. de act. emp. Et adde casum quo sine mora veniunt vsure ex quando debitor conuertisset pecuniam in suos vsus. l. idēq;. §. fi. §. anan. ꝛ in. l. q̄ vis. in fi. ff. de pignora. actio. secus si tenuisset pecuniam otiosam.

Andr. po. ¶ Sedo opp. Vide Barb. consi. lxx. alias

l.ex.f.volumine.ff.

Andreas Pomate.

a ¶ Dicit statutum. vide alex. consi. lix. col. iij. vol. iiij. & in l. de pupillo. §. si quis ipsi. ij. col. de oper. no. num. Feli. in c. ex literis. col. v. versi. fallit primo. de consti. prepositus in. c. eps. p. viij. distin. Ro. consi. cccxxvij. Bal. in. c. ex ratione vlti. col. de appel.

b ¶ Quinq; mensibus. idem bart. in. d. §. vsuras. cōtrarium tenet bal. i. causis appellationis aut. Item C. de tempo. app. & petra bar. & etiam bal. i. d. §. vsuras. Imol. ibi tenet opi. Bar.

c ¶ Videamus in principio huius textus &c. & q̄ fit differentie rō inter tractus bonefidei & strictiū. & quare etiā fructus non veniūt iure actionis. bal. ponit in. l. j. in fi. C. de vsu. & fru. leg.

d ¶ Si actionē. Et vide ad istū tex. no. per Bart. in. l. indebiti. in prin. de condi. indeb. & quid in contractu concessionis, feudi. vt si concedens rem non tradidit & fructus percipit teneatur ad illos et quando veniant et quid si promisit plenam vel vacuam possessionem tradere. vide Bald. in. l. pe. in. ij. col. C. de cōditio. infer.

Andr. Pomate.

e ¶ Et si dicis. Vide Alexan. consi. vij. col. iij. volu. ij.

f ¶ Quid enim. No. differentiam quando fructus pertinent vt fructus et quando vt interesse &c. vide omnino bar. in. o. l. filius. §. j. & Bart. in. l. ratio. §. primo. §. de actio. emp. & Bal. in lege si traditio. in. x. q. C. e.

g ¶ Stipulatio successerit. facit in simili q̄ no. bar. i. l. si quis cum aliter. de verb. obli.

h ¶ Tutor. luci⁹. Limita hāc regulā in vno ex hēdib⁹ debitoris volente partē soluere. l. si testō. §. q̄ō si duo. j. de iudicio. no. i. l. ij. §. ex his. de ob. & q̄d aūt in vno ex pluribus fideiussoribus. vide gl. in. l. in his. §. j. j. de solu. ad q̄ Ro. l. legem. C. de nat. lib.

And. po. ¶ Tutor. luci⁹. limita septē modis vt p alexā. in. l. q̄d estimauerūt. co. pe. ff. si cer. pe. bolog. i repe. §. caro. plv. q̄ō. ff. de ver. ob. mar the. notabili. l. xxxij. tex. in. l. si conflat. C. de euicpen.

petendi debiti instātia. & sic innuit q̄ creditor instare debet semp. ¶ Sed contra in. l. titia scio. §. vsuras. de leg. c ij. vbi dicitur quod sufficit semel interpellari. Sol. dicit gloss. fateor contrarium. & tunc vt illud euitet glo. exponit hic quod omissa sit debiti repetenti instantia. f. dando dilationē. non eim semper habet instare. quod facit ad multa. Dicit statutum⁹ huius ciuitatis quod instantia pereat quinq; mēsibus⁹ vbi per actorē non steterit. actor interpellauit semel iudicem q̄ ferat sententiam. & nō plus. vtrum sufficiat ista interpellatio certe sic. non enim requiritur quod semper instet vt hic vides. ¶ Modo venio ad gloss. magnam que est multum clara. et primo ponit quid sit mora communis. secundo ponit quis sit effectus more. tertio ponit de mora speciali. quarto qualiter mora purgetur. primatria examinat Dyn. in. l. in minorum. C. in quib. causis in integrum restitu. non est ne. ¶ Circa vltimum de purgatione more. dic plene in. l. si insulam. j. de verb. obligatio.

1 2 3 4 5 6

In bonefidei.

Vides ergo quod pater ex sua mora non tenet ad vsuras. facit. l. cum filius in prin. j. de ver. obli.

Sed et duo.

Opp. de. l. pe. j. de duo. re. glo. dicit quod ibi erant socij hic non quod tener Dyn. in. c. mora. circa fin. de regu. iur. lib. vj. de quo dic vt in. l. contraria. & dixi plene in. l. ex duobus. eo. titu. Bart.

Videamus.

Si actione stricti iuris peto quod est vel fuit meum veniunt fructus a tempore more. sed si peto mihi debitum tunc a tempore cōtestate litis. sed in actionibus bonefidei semper veniunt fructus a tēpore more. h. d. Bar.

Ex stipulatione rē dari nō cōmittitur stipulatio ad interesse sed quis tenetur ad dandum. Et fructus veniūt post litem cōtestatam.

In stipulatione rē tradi: venit interesse a tpe more et nō fructē. Et rō fructuū habebit post litē cōtestatam. Qn stipulatio cōtinet rem dari & rē tradi q̄ veniūt fructus & de eis habebitur ratio.

Quādo predicta stipulatio succedit in locum cōtractus emptionis & venditionis tūc scōm eius naturā veniunt fructus.

Si actionem.

Op. de. l. si fundū tradi. j. & ff. ob. vbi post moram venit interesse. Bl. solut hic & bn. Tu dic aliquā lati⁹ q̄ō aut loquimur in stipulatione rē dari. aut in stipulatione rē tradi. aut i stipulatione q̄ cōtinet vtrūq;. ¶ primo casu tunc q̄ cōmittitur stipulatio ad interesse. h. pre cise tenetur ad dandum vt. l. vbi aūt. in fi. j. de verb. oblig. fructus aūt veniunt tunc post litis cōtesta. nō autem ante. vt hic. & l. cum fundus. in principio. §. fi cer. pe. & l. si filius. §. j. j. de verbo. obliga. Secō casu venit interesse a tpe more & non fruc. fructuū autem ratio habebit post litis cōte. vt hoc. §. & l. fundū tradi. j. de ver. ob. Et si dicis⁶ si venit interesse a tpe more ergo habebit rō fructuū. Rīde q̄ tūc nō habebit rō fructuum vt fructuū sed vt interesse inter q̄ est magna dīa. ¶ Quid eim si est q̄dā fundus qui fuerit apud quēdā rusticū ex quo ipse percipit multos fructus. creditor aūt erat nobilis hō & sic ipse percipiet modicos fructus ex eodē fundo. Si eim petunt fructus vt fructus tūc tenet possessor restituere cēquos percipit. h. q̄n fructē veniūt vt interesse tūc considerat illud q̄ō percipiet ipse creditor: q; in tūi sua interest. ¶ Tertio casu tq̄n stipulatio cōtinet vtrūq; tūc veniūt fructus sine dubio vt. l. si stipulat⁹. §. eo. & illa tque hic ōi est vera opp. m. si hec stipulatio successerit in locū contractus emptionis venditionis. ex tūc secundum naturam illius contractus veniunt fructus. et sic debet intelligi. lex in conuentiona ibus. infra de verbo. obli. facit dicta. l. si stipulatus circa medium.

1 2 3 4 5 6

Tutor.

Lucius.

No. quod creditor nō cogitur admittere ptialē solutionē si ex vna cā fit debitū. secus n ex pluribus causis. vt. l. vlti. §. qui. mo. pign. vel. hip. fol. Bar.

¶ De nautico fenore. Rubrica.

Andreas Poma.

a ¶ Fenerator. vel nisi quis promisisset se soluturu in pluribus locis copulatiue quia summa diuideret tunc pro rata tex. est et Bar. ibi. l. vtiq;. §. si quis. §. de eo quod cer. loco.

b ¶ Quotiens. in princ. huius. l. ad de qd̄ bal. de pace cōstan. in ver. nomine vero. dicit si aliquis habitat in aliqua ciuitate et negetur esse de natione eiusdē ciuitatis q̄ ille probare ōber habuisse se originem in illa ciuitate allegat hāc legem secūdum vnam lectu. & dicit se hic dixisse.

* ¶ Omnibus. Alii tertio dicunt loqui ipse Barrol. in allegata. l. pretor. la. ij. ff. vi bono. rapto. pro concordantia vide cōcor. cccij. in ci. fiunt statuta p italiam.

c ¶ Sed secundum aliam lectu. nor. quod latius &c. vide per Imol. in. l. ex facto. §. si quis rogat⁹. in. xij. col. j. ad tre.

Fenerator.

Perēpta obligatione principali frustra queritur hypothecaria. hoc dicit Bar.

¶ De probationibus & presumptionibus. Rub.

¶ Dictū est. §. de variis & diuersis actionib⁹. verū: q; in eis reqrunt. pbatiōes. iō ponit hic ti. de proba. et q; psumptio multū operat circa pbationem: ideo de presumptionibus hic dicit. de quo dic vt in gloss.

1 Genus intelligitur de parentela.
Gens accipitur de numero liberorum.
Habens quatuor liberos dicitur habere gentem.
2 Statutum puniens coadunantem gentem q̄ō comprehendit coadunantem quatuor homines.
3 Ista appellatio populus in quo verificetur.
4 Appellatio gentis q̄ō latior: sit quā appellatio gnis.

Gentes.

Quero que est differētia inter genus & gentē. Bl. dat triplicē expositionē. sed due vltime tēdunt ad idē. Et primo dic q̄ genus accipitur p parētela. cū aūt dico gentē accipit pro numero liberorum. vnde qui habet quatuor liberos dicitur habere gentem. vnde excusat a tutela in italia q̄ not. vidi enim tmultū dubitari in ista terra. Dicebat statutū si q̄s coadunauerit gentem. queritur modo de quot hominibus verificetur ista appellatio. & ista. l. facit q̄ō

* ficet in quatuor hominib⁹ fm istā lec. ¶ Sz tex. insti. de iure naturali. §. oēs vero populi. vt accipere

3 pro eodem gentē & populū. In tquot aūt verificetur ista appellatio populus: dic vt in. c. j. extra de elec. di

e rit plene in. l. pretor. §. j. j. vt bo. rap. ¶ Sed secundū

4 aliam lect. no. q̄ō latius sumitur appellatio gentis

b quam generis quia genus d accipitur pro agnatione. gens pro agnatione et cognatione.

1 Dicenti incumbit onus probandi nisi sit presumptio pro eo.
2 Neganti q̄n incumbat onus probandi.
3 Omnis oratio priuatiua dicitur negatiua.

Incumbit.

No. tprimo q̄ō ei qui dicit incūbit onus probandi. Sed contra. C. de pro. inter vi. & vxo. l. etiā. & j. de do. inter vir. & vxo. l. quintus. & j. eo. l. si pactum. cum fini. Solu. hec regula est bona. nisi psumptio fit pro dicente. ita quod transferat onus probandi in aduersarium. vt in contractū & sic expediram habes primam regulam. ¶ Veniamus ad secundam.

2 dicitur hic tquod ei q̄ negat non incūbit onus probandi. ¶ Opponit quod negatiua probetur. vt. C. de codicil. nec codicillos. Solu. ibi negatiua habet in se implicitam affirmatiuam: quia cum dico quem non esse sane mentis. tunc implico cū esse furiosum.

3 Ista glos. non dicit verū. Omnis tem oratio dicitur negatiua que est priuatiua vt. l. fin. in fi. & ibi ner. in fi. vlti. glo. j. de doli exceptio. et in. l. inter stipulantem. in princ. j. de verbo. obliga. vnde cū dico aliquem furiosum. dico eum esse non sane mētis. vñ per quecunq; verba hoc dicam fiū gnificār priuationē. Eodē modo si dico aliquē mortuū esse idē est. Et ideo ad solutionem contrarij dic. quod ibi negatur quedā qualitas: naturalis q̄ scōm naturaz adesse presumitur. ideo neganti incumbit onus probādi. Bl. assignat plura alia cōtraria. ¶ Vltimo in ista materia de negatiua distinguē plenius quā alibi vt examinat Dy. in. l. si actor. C. eo. titu. et dic vt ibi plene per eum.

Cum tacitum.

Tacitum fideicommissum etiam in secundo testamēto intelligitur repetitum. h. d.

A ea parte.

In negatiuis iuris ei q̄ negat incumbit probatio. h. d. ¶ Circa primā partē debes scire q̄ quedā est negatiua iuris que nullā hz mistura facti. q̄dā est que hz aliquaz facti mistura.

* primo casu ei incūbit probatio hoc est p aperturā libri. Secō casu vt si dico q̄ō nō potes esse pcurator: vel aduocatus quia infamis: q; cōdēnatus de tali crimine. certe illud factum quod fis condēnatus debes probare & hoc modo intelligatur secunda pars.

1 Manifestum dicitur quādo probantur indicia sufficientia ad doluz.
2 Fraus presumitur quando quis alienat totum.

Patronus.

Nor. hoc tq̄ō dicatur manifeste. nā dicit manifeste q̄n p c bank indicia sufficiētia ad dolū. l. dolū. C. de dolo. ¶ Ire no. istā gl. q̄ dicit q̄ō si totū alienauit tpsumitur fraus. et loquitur indistincte ex omni alienatione. nam. l. omnes. §. ludus. j. que in frau. cre. loquitur solū in donatione. pro hoc facit q̄ō no. in. l. qui testamentum. j. eo.

Qui non est in possessione illius

Andreas Poma.

¶ Quia genus. Vide Bart. cōsi. lviij. vol. iij. & j. col. & consi. xliij. volu. ij. Alexā. l. ex pacto. §. si quis rogatus. col. xix. ff. ad tre. et qualiter q̄s probet esse ex descendētib⁹ de agnatione vide are. ofi. xxxvij. l. ij. dub.

a ¶ Circa. in princip. huius. l. ꝛc. Quãdo quasi possessio releuet quẽ ab onere probandi dic latissime per Bar. in. l. si prius de oper. no. nuũ. in versicu. iij. istud opponi. quod in aliquibus vsq̃ ad versi. vs. oppo. et quod dixi.

Andreas Poma.

a ¶ Circa. vide doct. et Alexan. in. l. si pri⁹. col. iiij. ff. de no. ope. nun.

b ¶ Querit gl. vide instit. de acti. §. ſ. ꝛ oinnino Bal. in l. frustra. C. eo. ꝛ idem tenet glos. not. in. c. ex insinuatione extra de procurato. Vbi tamẽ Bald. in. l. qui accusare. C. de eden. et sequit Bal. in. l. ſ. C. si aduersus credit. ꝛ cõtra glo. hic in versi. trẽquero an in omni ꝛc. vide omnino Bal. in l. cum papinianus. C. de sentẽt. facit ad ea que dixi post Barto. in. l. ij. §. si publico. de adulte. ꝛ ad glo. hic de astringente se ꝛc. Adde aliam glo. in. l. si. C. de falsis

c ¶ Cum de indebito. Et circa istam. l. in ver. finaliter. de pro parte an cogat agnoscẽs partẽ soluere residuũ. vide Bal. quod sic in lege cum fide. de non nu. pec. Et per hanc. l. potest decidi questio quid si venditor neget se vendidisse. postea conuictus opponit exceptionem prætũ non soluti. an audiatur. c. de quo per Baldum in lege per hanc in quarta columna. C. de tempo. app. ꝛ dum hic habetur cui incumbat onus probandi solutum fuisse debitum. ꝛc. vide glossam hic. et quod ibi Baldus in lege secunda. C. de donatio. ante nupt. et Imolam qui hanc legem declarat in lege a titio. circa vltimam colum. de verborum obligationibus.

Andreas Poma.

c ¶ Cum de indebito. Ad intellectum huius. l. vide Alexan. consi. lxxxviij. vlti. col. volu. iiij. ꝛ Romanum consil. ccxix. vlti. colum. Alexan. consil. cxix. ix. colum. voluni. iiij. et no. quod hoc est adeo verum quod q̃ non præsumitur facere suum et renuntiare iuri suo quod etiam per actum contrarium ex interuallo factum non videtur primo renuntiare. ita Alexan. consi. xxvij. volu. iij. ꝛ consi. cxj. colũ. ij. vol. iij. et not. ad istã legẽ quod potius præsumitur error iuris quam donatio Alex. consil. lxxx. vlti. colum. na volumi. iij. Are. consilio. xxxv. colum. fin. Alexan. cõsilio. xxxiij. colũ. ij. volumine. iij. vbi facit quod in dubio nõ præsumit quẽ renũtiasse iuri suo seu priuilegio et quod capienda est omnis conjectura potius quam renũtiatio. vide cum cõsi. clxiiij. volumi. v. vbi dicit audiatur.

4 Qui soluit indebitum quid debeat probare.

Ignorantia in facto proprio præsumitur quando certat de damno vitãdo.

Cum de indebito. ᶜ No. et hac. l. primo q̃ præsumptio in genere tollitur per præsumptionem in specie. nam hic est præsumptio in gẽe q̃ ille q̃ soluit debitũ soluit q̃ præsumptio tollit per præsumptionẽ in specie que resultat ex persona eiᵒ cui soluit vt in principio huius. l. vel ex persona soluẽtis ᵃ vt in. minore muliere vel rustico. vt. ſ. ead. l. ver. finaliter. Simile. §. de in inte. resti. l. diuus. ꝛ sic vides quod ille releuat ab onere probandi qui hz pro se præsumptionẽ in specie. ¶ Scõdo not. casum ꝛ p opinõe quoũdã in. l. nemo. ſ. de exce. q̃ due exceptiones cõtrarie possunt ꝓponi in eodẽ iudicio repropbata opi. Dy. in. c. nullus pluriby⁹. de reg. iu. lib. vj. nam videsᶜ hic quod primo negauit sibi solutũ. vsta et a vna defensio. postea cõfitet ꝛ dicit sibi debitũ esse solutũ. certe audit sed onere probandi grauatur. Necᵏ obst. aut. cõtra qui propriã. C. de nõ nu. pec. imo illa facit pro. quia auditur ibi veniẽs contra confessionẽ licet grauetur in aliquo. Et ex hoc pluries dixi inˢ. q. de facto. Aliquisᵇ negauit se occidisse hominẽ. dixit tamen q̃ si appareret q̃ pmittes reddere rõnẽ administrato ꝛ reliquo ꝛ. i. assumptionẽ turele nõ videt renũtiare legato ei de predictis facto.

¶ Soluẽtis. Vide q̃ ad ꝓpositũ de muliere ꝛ rustico scripsi post Bar. in. l. si. C. de iur. et fac. igno. et q̃ no. in. l. cũ de in rẽ verso. de vsu. ꝛ adde q̃ vbi mulier ꝛ rustic⁹ excusant in iure illud fallit nisi actũ facere clã fin Bal. p gl. ibi i. l. ſ. C. de iterdi. mat. ꝛ ibi no. bal.

Andr. Po. ¶ Vides b. Vide Ale. i. l. si pri⁹. i. ff. de no. ope. nũ. ꝛ cõsi. lxij. col. iij. vo. iij. ꝛ 251. lxxvij. col. ij. vo. ſ. ꝛ ꝛ. ꝛ ibi Pa. i. c. literas ꝛ scribẽtes. ō plum.

¶ Nec obst. aut. ꝛ ibi vide Bal. Et q̃ hic scripsi. in. l. etiam. §. licet. solu. matri.

Andreas Poma.

¶ Dixi in. vide Feli. in. c. pasto. col. v. de except. Jas. i. l. ſ. col. vi. C. de fur. Pa. in. c. is q̃. ꝛ ibi in addi. de sol.

¶ Aliquis negauit. Bar. in aur. contra qui propriã. C. de non nume. pecu. sed quid si confiteretur a princi. se occidisse subdens quod fecit ad sui defensionem.

an liuetur fine alia probatione. vide ꝛ. ꝛ ibi habeo in apostilla antiqua in. l. si filius. §. exceptionib⁹. ſ. de interrog. act. adde Bal. in. c. ſ. §. item si vasallus. el. ſ. de controuer. inuesti. vbi ad hoc posuit duo nota. dicta que omnino vide ꝛ maxime scõm dictum. Et ad questionẽ!

Bart. hic vide Joãndreã in mercuria. a in regula nullus plurib⁹. faciũt no. per doct. in. l. ne ꝛ mo. §. d. exceptí. in. l. non vtiq̃. eo. tit. ꝛ q̃d si vno con

fecisse ad suã defensionẽ fecit: tunc dz audiri cũ. sibi incũbit onus pbãdi. 1 nõ tñ grauat adeo quin audiat: casᵒ est hic in princ. ¶ Tertio ⁿ no. q̃ ille q̃ 2 soluit indebitũ dz probare duo. ſ. in debitum esse. ꝛ se per errorẽ soluisse. Sed gl. hic dicit q̃ eo ipso q̃ probat b indebitum ꝓsumit ignorantia q̃ no. 1 qz etiã i in facto ꝓpio ꝓsumit ignorantia qñ quis certat de dãno vitãdo vt. l. sed si ime putem. in princ. §. de cõdi. inde. de quo videt casus. C. de iur. c ꝛ fac. igno. l. si post diuisionem. dixi in

promiserat dare ꝛ restituere per stipulationem. quia ex quo totum illud dicitur esse de confessione partis promittentis cum non expaimatur causa quare debitum peruenerit ad ipsum promittentem non dicitur habere sufficientem causam illud instrumentum: vt videt glossa in dicto cap. si cautio. ꝛ expsius glos. ſ. hic in. d. §. finali. que vult quod siue q̃s cõfiteatur se debere dece siue confiteatur se accepisse decem sem

textu facta est hec responsio dico me occidisse. hz ad mei defensionem vide Bar. in consi. nono q̃ incipit quidam accusatus ꝓ de homicidio cõparẽs. Bal. in. l. ſ. C. de cõfes. post Ly. Ar chid. in. c. ſ. de confes. in. vj. et Bald. in addi. Spec. in ti. de cõfes. vbi tz idem q̃ in d. l. ſ. ꝛ idem not. Bal. ꝛ Sali. in. l. iubemus. C. de ap. ꝛ in. l. ſ. C. de edic. diui adri. alias de edil. acti. ꝛ dum §. allegaui Bal. in dicto. §. item vasallus. ibi ponderat multum ter. in. c. dilecto. de accusa. quem etiam ponderauit in dicta auten. contra qui propriaz. in pe nul. colum. Adde Bald. consilio. ccclv. ij. lib. vbi ponit de eo qui fuit accusatus quod fraudauit gabellam ꝛ ipse respondit se extraxisse merces sed cum licentia datiariꝰ incipit dauanti a voi. ꝛ vide Barto. consilio. cccxxxviij. incipiente Catherina accusauit.

a ¶ Tertio not. ꝛ. per Bartolum in. l. non fatetur. C. de confes.

Andreas pomate.

a ¶ Tertio. Vide Alexandrum consilio. lxxiij. volumine primo. ꝛ consilio centesimo sexagesimo quarto. volumi. v. vbi dicit hãc gl. procedere non solum in sequente sed etiam in permittente.

¶ Sed hoc. in prin. ꝛ. vide Barto. latius in. l. nudatario. per totum. ſ. de dona.

Andreas Pomate.

b ¶ Sed hoc declarat vt per Barba. consi. xxv. colũ. ix. ꝛ. xſ. volumine primo. Alexan. in. l. omortio. prima columna. ff. de verborum obligationibus. ꝛ consilio iiij. colum. v. volu. ſ. ꝛ consi. lxij. colum. ij. ꝛ consi. lxxxiij. colũ. ij. eo. volu. primo. vbi dat pulchra exẽpla quãdo confessio dicat continere cãm. ꝛ cõsi. clxxxj. col. ij. vo. ij. vbi ponit de scriptura ꝓtinẽte rõnes sine cã: vt cum causa: sed obscura ꝛ consilio nono. col. pe. vo. v.

c ¶ De oper. libe. Sed pone precesserat instrumentũ continens summam mille depositam quam promiserat restituere. postea confectum fuit aliud instrumentum continens promissionem in centum ꝛ non erat adiecta causa an vltimus contractus teneat. et videtur quod non quia causam non continet. vt hic. ꝛ. l. generaliter. C. de non numerata pecunia. ꝛ capitu. ii. cautio. de fide instrumen. quamuis in instrumẽto promissor confiteatur se debitorem et solenniter

promisit. reddere ꝛ. ꝛ. ꝛ.

ne facta ex certa scientia iuncta est confessio sine causa ex certa scientia. sed do. Anto. in dicto. c. fi cautio: in versicu. ad secundũ est dicendũ. vt ibi etiam dominus Abb. & Dy. in regula. quod semel. de reg. iur. in vi. & Bal. in rubr. C. de confes. & in l. fi. C. fi cer. pera. ad fi. ponit rationem diuersitatis. qre cõfessio sine cã scienter fctã nõ inducit donã. sicut promissio sine causa. & vide Bart. in l. nõ dubium. ad fi. C. de leg. & que dixi in. d. l. fi publia. §. fi. ẗ. depo. vbi retuli dictum Iuno. in. d. c. fi cautio. dum dicebat quod quando quis confitetur se debere cẽtum titio que per stipulationem reddere promittit tunc clarum est quod promissio non obliget cum effectu. quia cum confessio sine causa nõ valeat: ita nec q̃ promissio sine stipulatiõe. fallit quod ex certa scientia promittitur. vt. ẗ. etiam dicatur quod non potest dici quod non habuerit animum donandi promisso: quam expressit confessionem sine causa. quia dico q̃ illud potest esse verum in dubio. sed quando ex certa scientia facit. tunc non potest dici quod non videatur habuisse animum donandi. postquam enim sciebat causam non subesse nõ cadit nisi presumptio donationis. alias sequeret quod si solno ex aliqua causa quam scio esse inefficacem seu non subsistere non videretur dona. cuius contrarium probatur in dicta l. cuius per errorem. & idem debet esse in promissione quod in solutione. l. fi. C. ad legem fal. l. fi patron°. ff. de dona. facit quod in simili dicitur quod si alicui p̃mitto ex causa de preterito que turpis erat respectu accipientis videor donare cum sciam illam causam non esse efficacem vt subtiliter probatur in. l. penul. ff. de condi. ob turpem cau. fin Raph. cuma. in. l. generaliter. & in. l. fi plane. de verbo. obliga. facit quod habetur in. l. prima. in princip. C. de rei vxo. actio. vbi eodem modo. & si inutiliter &c. et hoc maxime procedit. quando iuramentum interuenit in instrumento quia cum cõparatur vt est stipulatio que sine accessoria valere non potest valebit vt principaliter secũdum Barto. in dicta lege si quis pro eo in. viij. mem bro de fideiuſ. et dixi in. d. l. publia. Nec ad hoc obst. si dicatur quod donatio nõ valet sine insinuatione. quia respondeo quod imo non vitiatur vsq̃ ad summam quingentorum. solidorum auri. l. si quis pro redemptione. C. de dona. l. sancimus. eodẗ titu. Joan. andr. in addi. Specu. in ẗit. de instru. edi. in. §. porro. et Bull. et Bal. in. l. illud in vlti. colum. C. de sacrosan. eccle. et hoc intelligatur de illis solidis auri quorum. lxxij. faciunt libram auri ponimus. xcvj. ducatos vencros qui consistũt libram auri legalẽ quin imo virtute iuramenti non potest donatio infringi quãuis nõ fuisset insinuata scõm veram opi. tamen quia debet iuramentum seruari quando sine interitu &c. tamen donatio ex insinuatione nõ est penitus inimica legibus. quia valet saltem vsq̃ ad summam quingentorum & valet etiam in casibus de quibus in. l. si quis per redemptionem. & in aur. item & p̃ pnatis. C. de donatio. de secundo vide que ibi scripsi item & alia ratione non potest allegari confesso qõ stipulatio sit sine causa pura quando ex forma statuti in aliqua ciuitate instrumenta guarentigiata haberent executionẽ paratam sim Bal. in. l. fi causam. de execut. rei iudic. in vlti. colum. & sequitur Pet. de ancha. in repe. c. canonum statuta. de constit. in versi. iuxta hoc membrum pone & dato quod illa confessio possit dici sine causa et quod nõ possit in totum subsistere vt donatio tamen cõfessio sine causa non dicitur in totũ inutilis qm̃ valet quo ad semiplenam probationes si per eum cui facta est confessio allegatur aliqua causa. vt voluit Specu. sequens Mar. de fano. in titu. de confes. §. nunc videndum. versi. que est rõ. cum ver. seq. per. l. instrumẽta. C. de proba. & sequit hoc. d. Ant. Imo. & d. Jac. et Abb. in. d. c. fi cautio. Et licet isti non dicant nos legisse habemus duas gloss. vnam in l. iij. §. eisdem. in versi. species. ẗ. de testi. aliam in. l. inter chartulas in versi. vanitate. C. de contre. fil. debi. & per consequẽs potest deferri iuramentum in supplementũ semiplene probationis iuxta. l. admonendi. de iureiurã. et in. l. in bonefidei. de iureiuran. et in. c. fi. eod. titu. de iureiur. non ob. allegata in contrariũ quod posito qõ illa confessio sine causa diret: tamen ex quo in instrumento est ex certa scientia valet in vim donationis. vt. ẗ. Nec ad hoc ob. glo. ẗ. que est hic in fi. ponderando eam. vt facit hic Salice. quia in ista gloss. dicit totum contrarium et ita inter ceteros tenet hic Lyn. in addi. quoniam glo. hic in fi. dicit. vel sic promisi. & q̃ per stipulationem accepi. illa verba refert glo. ad ea que proxime dixerat tibi dum diserat. secus si dicat accepit. et sic refert ad casum in quo dixerat promissionem valere. et in fine sui dicti ponit alium casum quo intendit stipulationem valere. Sed Salice. intellexit quod casus ibi positus in fi. glo. referatur solum ad dicta per glo. in princi. et non ad proxima precedentia. illa gl. non loquitur quando promissio est facta a sciente nullam efficacem causam subesse. Ad de, quod voluit Baldus consilio. cccxcvij. tertio libro incipiente inter Joannem et Antonium: vbi duo socij calculatis rationibus se vicissim liberauerant. deinde vnus alteri fecerat instrumentum de sexcentum pro resto rationis sed non dicebat ex qua causa. dicit Baldus: quod ex precedentibus presumitur causa. et si in instrumento est ex certa scientia: qõ efficaciter probat licet non sit causa.

¶ Procula. In principio huius et cerera. Vide Baldum in lege cum proponas. codice de pactis. et omnino in lege si certis annis. in sexta columna. eodem titulo vbi concordat cum Bartolo hic.

Andreas Pomate.

¶ Procula. Vide Barba. consilio. xv. columna. iij.

Rocula. [a] Nota qõ hic videtur remissum fideicommissum tacite ex cessatiõe lõgi tpis.

[a] ¶ Qui testamẽtũ. [a] in pnc. &c. intellige istum tex. et similes quando fit cõfessio in fauorẽ non capaci ad quem ordinatur nã [b] turalis affectio: vt i spu. secus i alio: vt in banniro secundũ baldum in. l. fi. in princip. de fall. causa adiec.

[a] Qui testamentum. Vide Barb. consi. xxx. in. xvi. col. iij. vol. q̃ aũt non valet ista confessio. vide Bald. in. l. fi. in. ij. col. C. de episc. & cleri. vide Alexan. consilio iij. in. ij. col. in. iij. volumi. & consi. ẗ. in. iij. column. iij. volu. & consi. xvi. in fin. eo. volumi. & consilio. xviij. in iij. volumine. Raph. cuma. consilio xxj. in vlti. dubio. in vltima colum. Et vide Alexand. consilio. xviij. in prima columna. in tertio volumi. & que scripsi ad Barto. in simili in. l. si forte. ff. de castren. pecu. Alexan. consilio. xxv. ad finem. in quarto volu. Roman. consilio ccxvj. Et Cardina. consi. cxliij. colum. fina. & Aretin. consi. lxij. col. ij. Et Sozi. consi. lxv. vbi le quit in confessione emanata inter viruin & vxorem constãte matrimonio. Et Bal. consi. cccccxcviij. in. ẗ. parte vbi pulchrum casum.

[b] ¶ Sedo no vnam. q. &c. pater confitendo se debito/ rem filij spurij non pot sibi ob hoc aliquid dare: & q̃ quid penes filium spuriũ reperit presumitur q̃ fraudem esse. Idem tenet Bar. in. d. l. ẗ. C. de natu. liber. & ibi Bald. & Barrolus & docto. in. l. fi is qui solidũ. cum tribus sequentibus volumine. primo: et an requiratur quod ista ria de quibus hic concurrant vt de Alexandr. in. l. que dotis. in quarta colum. ff. solu. c matrimonio. & consilio. lvi. in vltima columna. in. iiij. volumine. & per Fulinum in. c. literas. in. v. columna.

de presumptio. Barto. consilio cxliij. Roma. consil. cxliij. & Alexand. cõsilio. xlvi. i fine. volumine prio. & Barba. 2 in ca. cum Dd. columna. xij. d cõstitu.

& computatione rationũ sepius facta & taciturnitate huius fideicommissi. quarũ si quedam defecerint nõ sufficeret. ita nota. in. l. libertis. §. ẗ. de ali. & cibaleg. Bar.

Si testator confiteatur se debere decem titio: titius non capiet vt debitum sed vt legatum nisi debitum probetur.

Cõfessio patris se habuisse a filio spurio decem inter viuos quod presumatur fraudulosa.

Venditio omnium bonorum quod presumatur fraudulosa.

Di testamẽtũ. [a] No. quod licet testator in testamento confiteatur aliquid se debere. tamen illud nõ capiet legatarius vt debitum. sed vt legatũ c nisi debitum probetur. vt hic & l. legaui. ẗ. de libe. lega. que lex loquit etiam quando relinquitur capaci qõ est notandũ. & fic nõ capiet ante alios legatarios. & falcidia detrahetur sicut de alijs. ¶ Secundo nor. [b] vnam. q. quã 1 querit glo. quid si inter viuos aliqs ꝓfessus fuit se habuisse a filio suo spurio. & dicit glo. quod tunc valet. Et no ta istam glo. inquãtũ dicit q̃ inter viuos nõ p̃sumit fraudẗ: & ea reprehendit Jac. de bel. & dicit qõ est casus. i. l. ẗ. C. de natu. libe. vbi eo ipso qõ reperitur

de vulga. & pupil.

ADDE Bal. consi. ccxli. in cip. spurio. ẗ. li dicto.

¶ Instrumentorum. istam. l. nota. allegat Bartolus in. l. admonendi. in vltimis verbis. ẗ. de iureiurã do. Et vide quod ibi dixi in fine. Sed quid in priuata scriptura vrũ veniat appellatione instrumenti: vide Bartolum in. l. prima. de iura. calũnie. & quod nota. in. l. ẗ fraudem. §. neq̃ instrumenta de iure fis. in codẗ pncipio &c. vt de qõ dixi in dicta. l. admonendi. in fin. limita hanc l. preterq̃ in dilatiõibus. nam si data est dilatio ad p̃ducendũ instrumenta non poterit p̃dũcere post testificata. dicit Bald? hic. et in. l.

apud filium de bonis patris presumitur fraudulose factum. ¶ Vlti. nota ẗ glo. que dicit venditionem omniũ bonorum esse fraudulosam. argũ. l. omnes. §. lucius. que in frau. credi. & illa. l. loquatur in donatione. Idẗ no. in. l. patronus. ẗ. eo. quod videntur tenere doct. in. l. iij. C. fi quid in frau. patro. ¶ Quero quid si vendidi omnia bona mea non sub ista appellatione omnia: sed vendidi singulariter illam & illam remita quod mihi nihil remansit? dic vt in. l. nomen. §. filio. ẗ. de leg. tertio.

¶ De fide instrumentorũ. Rub.

Instrumẽtorum [a] Vides ergo qõ ex allusione vocabuli sumit propria significatio. Hoc examinaui in repetitione. l. cõs ppki. ẗ. de iusti. & iu. & ibi viõ vbi plene dixi.

Si debitor cõfiteatur hodie qõ titius sibi mutuauit iam sex mensib? elapsis qõ ista confessio non preiudicat alteri creditori.

Repetita. [a] Istam. l. intelligo i scriptura puata. nã notari? q̃ scribit in sistẗ & apponeret

ADDE Bal. consi. ccxli. in cip. spurio. ẗ. li dicto.

¶ Instrumentorum. istam. l. nota. allegat Bartolus in. l. admonendi. in vltimis verbis. ẗ. de iureiurã do. Et vide quod ibi dixi in fine. Sed quid in priuata scriptura vrũ veniat appellatione instrumenti: vide Bartolum in. l. prima. de iura. calũnie. & quod nota. in. l. ẗ fraudem. §. neq̃ instrumenta de iure fis. in codẗ pncipio &c. vt de qõ dixi in dicta. l. admonendi. in fin. limita hanc l. preterq̃ in dilatiõibus. nam si data est dilatio ad p̃ducendũ instrumenta non poterit p̃dũcere post testificata. dicit Bald? hic. et in. l.

si ex falsis. C. de transac. vbi eõno vide que dixi. Et an appellatione instrumentorũ veniãt acta. vide barto. in. l. in fraudem. §. neq̃. de iure fisci. & an veniat testamentum. tex. quod fic & ibi vide Bart. in. l. fi idem codicilli. C. de codicillis. Sed an priuata scriptura veniat appellatione instrumentorum? Vide Barto. in. d. l. prima. C. de iuramen. cal. & quod no. in dicta. l. in fraudem. §. neq̃.

ADDE quando appellatione instrumentorũ veniat priuata scriptura pulchre Rom. consi. xxiij. nescio qd dubitas. & an appellatione actorum veniat sententia vide Jo. and. in addi. ad Specu. in ẗit. de sentenc. bal. consi. cccxxxviij. ẗ. lib.

Andreas Pomate.

¶ Instrumentorum. Ad istum text. vide Bartol. in l. in fraudem. §. neq̃. ff. de iure fisci. Alexan in. l. si ex falsis. in. ẗ. col. C. de transi. Ro. consi. xxiij. in. ij. dubio.

¶ Repetita. in princip. huius. l. &c. Adde quod nor. dixi post Barto. in simili. in. l. diuus. §. item senatus. ff. de fal. Et vide qõ no. Bar. in. l. si testamentum. de testamen. & quod ibi dixi quales dies debet poni in instrumẽto. & hic ad de Bald. post gl. in. l. scripturas

per illum text. C. qui potio. in pig. habe. ⁊ idem quod Bar. hic tenet Spec. titu. de obli. ⁊ solu. §. j. verficu. sed quid ecce.

a ¶ Testimoniorum. Ad hunc titu. adde q̃ iudex potest si vult non credere testi. vide Bar. in l. luci⁹. in fine. §. ō his qui no. ita.

b ¶ Quam q̃. an testi debet esse notus patti. adō not. 1 in. l. fin. §. j. C. de iure deli. ⁊ per glo. in. c. cū cām. el. pimo. in ver. de cautione. extra eodem.

c ¶ Nunc testius. adde qō. no. Barto. in a l. fina. §. de ferijs. ⁊ in aur. qui se mel. C. de probati. et non consuluit Bar. 1 to. sed de iure ciuili b talis refrenatio potest fieri ad tres testes c super vno articlo. text. ē vall. de notabilis. i. l. quories. et ibi Bartolus C. de naufra. lib. x. q̃ ad hoc alleg. Zudo. in suis nota. ⁊ vide Jo. and. ⁊ Abba. in d. c. cum causam. in fi. huius. l. ⁊c. ⁊ vide. c. significauerunt. ⁊ qō ibi no. extra eo. tit. Adde de refrenatiōe testium: Bld. consi. cxiv.

d ¶ In testib⁹. Adde Bar. in. l. iiij. §. hoc autē. in fine. iiij. q. de dam. infec. potest tamē interrogari pars: an testis suus quē produxit sit certior: ⁊ tenet glo. in. c. super eo. de testibus. Iz Joan. de ligna. ibi tenet contrarium: ⁊ an testis possit interrogari: vide Bal. in aur. si dicatur. C. eo. ⁊ Abba. plene in. c. cum cām. de testibus.

e ¶ Opp. probatio. Item presumitur inimicus quez expello de domo. l. lucius titius dam. ⁊ ibi no. Bald. alium diem. tunc sine dubio committit falsum. ¶ Trez intellige q̃ hic fuit apposita dies non vera. naz loquitur de die conscripti instrumenti. nam si d instrm contineret verum diē hoc mō: quod hodie confiteor ⁊ qō tu mutuasti mihi centum iam sunt sex menses sub obligatione bonorum. tunc instrumentum istud non esset falsum: Iz ista confessio debitoris non preiudicaret alteri creditori: vt l. si superatus. §. q̃ e bus mo. pig. vel hypotheca soluitur. Bartolus.

¶ De testibus. Rubrica.

Testimoniorum. ¶ Et hoc quod hic dicit i pecuniarijs 1 litibus. dicunt quidez quod causa dicitur ciuilis: ⁊ alis dicitur criminalis. de quo hic in glo. ⁊. l. causas vel lites. C. de transactionibus.

Iudex qō refrenat numerum testium: ⁊ quomodo refrenat.

Quāq̃. Not. qō fiudex pōt refrenare numerū testiū. 2

¶ Sed quero qualiter fiat ista refrenatio: ⁊ qualiter iudex numerum testium moderabitur? Respondeo: si 3 4 quidem vna pars iam produxit: tunc iudex debet admittere aliam partem producere tot testes quot ista produxerit: ⁊ q̃nq̃ plures ex causa. vt puta si sunt plures testes ⁊ quidam volūt deponere super quibusdam articulis ⁊ q̃dā sup alijs. Si vero non p̃duxerit alia pars testes: sed vult p̃ducere g vnum de nouo. tunc iudex refrenabit

f Testium qualitatem cause. Circa hoc vide glos. o: dina. ⁊ Innocen. in. c. cum cām. extra eo. titu.

In testibus. a In hac. l. iuscq̃ ad. §. l. iulia. p̃cedit iuriscōsult⁹. Nā primo ponit theoricā. secō practicā ī genere. tertio ponit eā per multa rescripta. Secunda ibi: in. l. testiū. tertia ibi: in. §. ideoq̃. ¶ Opp. probatio. est facere fidez iudici. vt. s. tit. ij. l. quinq̃ginta. ⁊. l. cuz de tate. Si ergo habemus fidem de qua hic primo dicit nō debēt considerari mores ⁊ alia. Qui⁹ timore facta est glo. ma. hic q̃ ꝓter fidē habēdaz considerēt fides ⁊ grauitas ⁊c. q̃ fides per se nō pōt considerari: nisi ex alijs hoc p̃bet. vt. J. l. prima in principio.

Testibus existentib⁹ in dignitate magis credit q̃ his qui non sunt ī dignitate.

Ex duobus electis preferitur electus a dignioribus.

Inimicitia repellit testem.

Causa criminalis facit quem capitalē inimicum.

Item causa pecuniaria magna.

Iudex de quibus conditionibus interrogabit testem.

Scribi debet in actis quando testis dum examinatur variat in vultu.

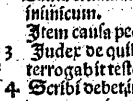

Testium. f Nota. ⁊ qō magis creditur ei qui est in dignitate q̃ ei qui non est in dignitate. ⁊ ex hoc dicunt canoniste q̃ si duo sunt electi ⁊ haberēt equalē vocē tamen vnus ex parte[g] sua haberet pluorem ⁊ sacristā: ⁊ similes qui sunt in dis

stra. ij. tol. de testi. Cepo. consi. iij. col. ij. Fel. in. c. audi tis. col. xij. de prescrip. Barba. consi. vj. col. iiij. volu. §. ⁊ consi. xj. ij. col. ⁊ consi. xviij. iiij. col. ⁊ consi. xxj. xij. co. eo. volu. ⁊ consi. xxvj. eo. vol. Felī. c. cum olim. iiij. col. de re iud. Roma. consi. cccxliij. col. iij. Alex. consilio xxxix. colū. ij. vo. iij. Areti. consil. xxxvij. co. 1 ij. ⁊ vij. ⁊ xlj. ⁊ iiij. colū. ij.

gnitate qō p̃fertur ei qui haberet canonicos: ⁊ alios simplices nō habentes dignitatem. ¶ Secundo no. q̃ propter inimicitias[b] quis redditur su b

Pau. de cast. l. scripture. colum. fina. C. de fide instrumen. Areti. consil. cxxvij. ⁊ testibus hinc inde varijs preferuntur pauciores pluribus si deponunt verosimiliora. ita Alexan. consilio. xxvij. columna. ij. volu. ij. consi. cxj. ad finem. volu. iij. vbi ponit multos modos per quos quem probat deponere verosimiliora ⁊ consi. quinquagesimo. col. fin. volu. v. ⁊ consil. cxx. colum. iij. eo. volu. Sozi. cōsi. cccxliij. vlti. colum. ⁊ cōsilio. cclxiij. ⁊ consi. clxiij. col. vj.

Testium. f Ad intellectum totius legis Vide Baldum l. testiuz in ij. ⁊ iij. columñ. cum sequētib⁹. C. eodem. Et ad hoc pinci. vbi dicit Bal. in. j. colū. quod magis credit duab⁹ notabilibus personis ī dignitate positis: q̃ pluribus alijs vtilib⁹ ⁊ magl creditur paucis non suspect⁹ quā multis et suspectis. facit ad id quod dicit hic Bartolus in principio. Quis tamen sit nobilis: et quis vilis est arbitrium: Bal. l. graec⁹. in pin. C. de adul. dixi. l. mortē. de pac. ⁊ ad de Bal. in aur. sed cū testato. C. ad legē fal. ⁊ ibi habes ⁊c. Et ad dictū Bart. hic de presentato a dignio re: adde Ralde. in consi. suo. vij. in titu. de cōcel. pbē. Andreas Pomate. f ¶ Testium. vide glo. in. c. la tores. de cleri. excommu.

And. Poma. g ¶ Ex parte. No. ex q̃. tu magis. q̃ testis deponēs nō verisimilia aut ꝛ. ia natura nō p̃bat. vide Are. consil. xxxviij. colū. iij. cōsi. xliij. in fi. Bar. in. l. inter oēs. §. recte. ff. de fur. ⁊ in. l. titius. i fi. ff. de infa. Alex. consi. xcj. vlt. col. vol. iiij. ⁊ cōsi. cxxiij. col. j. vol. iiij. ⁊ cōsi. ij. col. ij. eo. vol. Prepo. in. c. qō dicitis. lj. dist. Felī. c. Iz cām. vj. col. de proba. ⁊. c. quem no

cto. §. cum quis. an amicus inimici mei repellatur: ⁊ dicatur meus inimicus. vide Baldum in. l. si quis testibus. C. de testibus. ⁊ ibi dicit: quod qui allegat inimicitiam debet eam probare: ⁊ debet probare qualitatem inimicitie: ⁊ ad cognoscendum an sint graues vel leues inimicitie: Baldus in dicta autenti. si dicatur. dicit: quod committitur arbitrio iudicis. Adde quod non solum inimici: sed suspecti de inimicitia capitali repelluntur. Innocen. in capi. cum. p. manconella. de accusa. ⁊ dicit Archidiaconus in dicto. c. accusatores. iij. questione. v. inimico testi nullam fidem adhibendam. argumento illius text⁹. sed posset intelligi in criminalibus. ⁊ dicit quod etiā ab accusando repellitur ⁊ excipiendo: de quo in. c. meminimus. de accusationibus. ⁊ vide ad predicta Joan. andre. in titu. de testibus. §. porro. versi. item aduerte. Circa materiam huius legis quero vtrum iudex possit ex officio suo testes repellere ⁊ inquirere de cōditione testis. Joannes andre. in additio. ad Specula. in titu. de teste. §. j. verficu. quid de domestico. tenet qō si: nisi habilitatio testis procederet a voluntate partis tacita vel expressa. vt not. de testi. cogendi. c. dilecti. in glo. magna. ⁊ in aur. de teste. §. si vero idem querunt. Ad primum Innocen. in. c. in timauit. de testib⁹ ⁊ not. glo. secunda questione. vij. c. querendum. ⁊ gl. in. l. j. §. preses. de magistrati. conueniē. quam ibi magnificauit Nico. de Tlespo. ⁊ illam alleganit pro singula. Baldus in. l. quos prohibet. de postulando. et ibi sequitur Ange. vide glossam in. c. nulli. de accusatio. vbi testis repellit alium testes ⁊c. facit ratio quia sunus in his que concernunt fauorez anime. ideo iudex ex officio suo pōt ita voluit Inn. in. c. bone. de postula. prelato. bene facit text⁹ in. c. ad nostram. el. ij. de iureiuran. ⁊ quod concernat fauorez anime patet quia testis criminosus: ideo nō admittitur: quia lex presumit eum deierare. c. testimonium. de testib⁹. contrarium tenet Archidiaco. in. c. querendum. iij. q. septima. Et Joan. and. ⁊ Joan. de lign. ⁊ Pet. de ancharano in. c. super eo. extra de testibus. sequuntur opinionem Archidiaco. ⁊ propter quam inhabilitatem possit iudex ex officio suo repellere: vide Baldū in. l. si quis testibus. C. de testibus. adde an testis inimicus repellatur: ⁊ que dicatur grauis inimicitia: Bald. consilio tricentesimotrigesimonono. primo li pio. ⁊ quod testis inimicus reconciliatus non nouiter admittatur in testem contra inimicum reconciliatum: tenet Romanus consilio centesimooctuagesimosexto. Cetera vide latius per Speculatorem eodem titulo.

¶ Criminalis. Criminalis causa et ciuilis magne quantitatis equiparātur. Adde Bartolum ⁊ que-

ibi dixi in.l. post legatum. §. his vero. de his quibus vt indignis. ⁊ vide glossam in autentica de testibus. §. si vero quis. in verficu. si vero aliter. in verficu. q̃stiones abfit. ⁊ in verficu. criminales. ⁊ qualiter repellatur inimicus. ⁊ de quod not. Romanus in rubric. de arbitris. in xxij. questione. ⁊ textus in capitulis. de fimo. allegat bartolo. i. l. filius familias. de donationibus. ⁊ vide q̃ dixi in. l. quos prohibet. de postulando. ⁊ vide Bartolum in. l. iij. ff. de adimen. lega. ⁊ dominus Joan. in. l. iij qui rem. de publi. iudi. Innocen. in. c. cũ J ⁊ A. de re iudi. ⁊ dixit glo. in. d. §. si quis. quod inimicus recũsiliatus bene admittitur in testem. ⁊ de his vide Bald. in auten. si dicatur. in. iij. colum. C. de testi. ⁊ omnino docto. in. c. cum oporteat. de accus. Adde tamen quod in hac. l. testium. in princ. est vna glo. in verfic. numerus. que vult quod si in aliquo actu puta in testamento interuenerunt plures testes quã numerus requisitus a iure dicat: vt puta cum septẽ in testamento requirantur. l. si vnus. ⁊. l. hac consultissima. C. de testibus. ⁊. c. cum esses. de testi. ⁊ quod ibi plene not. ⁊ in eo testamento plures septem testibus sint: si sunt duo de istis septẽ qui essent fratres patrueles heredes institutionum vel substitutionũ quo casu non sunt omni exceptione maiores: tamen si interuenit maior numerus septem testium supplet ille defectus per id quod voluit glo. nota. in verficu. numerus. vnde dicit hic Jaco. butri. quod licet testes duo deponentes per eundem premeditatum sermonem non probent. vt hic not. Barto. per istum textum in. §. ideoq̃. tamen si essent tres vel quatuor probarent: ⁊ sic pluralitas testium vltra numerum testium supplet defectum idoneitatis. vnde Imola in. d. l. qui testamento. in princ. vult quod vbi requiruntur in testamento septẽ testes: ⁊ reperitur quod interuenerunt octo quorum duo non erant omni exceptione maiores illi duo habebuntur saltem loco vnius: ⁊ valebit testamentum. allega. quod in simili not. in. l. parentes. ⁊ in. l. omnibus. C. de testibus. sed melius probatur in dicta. l. tertia. cum glos. idem et multo magis vbi testes ideo non essent omni exceptione maiores: quia essent fratres patrueles: vel ne potes ex fratre: quia edictum de testibus est prohibitorium: et isti non reperiuntur prohibiti. ergo ⁊c. l. prima. supra eodem. ⁊ casu quo diceretur eos non esse omni exceptione maiores supplet numerus: et maxime in terris ecclesie vbi sufficiunt duo testes cum parochiano. dic. capitu. cum esses. vel quatuor sine parochiano. vt not. Specula. in titu. de instrum. edi. §. compendiose. verficu. item ius canonicũ. cum sequentibus. in. d. capi. cum esses. ideo debet esse validum rescriptum in terris ecclesie in quo tot interuenerunt. adde vt per Baldum consilio. ccv. secundo lib. ⁊ consi. ccxxv. j. lib.

facit quẽ videri capitalẽ inimicũ. idez intelligẽ in causa pecuniaria magne quantitatis. argu. j. de excu. tuto. l. p̃ pter litem. in princ. ⁊ institu. de excu. tur. in. §. inimicitie. ⁊ q̃ not. in auf. si a testis productus dicatur. ¶ Sz quero ⁊ qualiter iudex istas conditiones de quibus hic dicitur inuestigabit: respondeo: quedam est conditio que testium turpitudinem non continet: et de illa poterit interrogare illum testẽ vt in. d. auf. si testis productus dicat. quedam est conditio que continet testium turpitudinem: ⁊ de ista non debet interrogari. de turpitudine vero ab alio detecta iudex interrogabit ex officio quod allegatur in questione. il a la an iudex poteit interrogare testes in causa criminali: licet a parte nõ producantur. ¶ Item aduerte[a] glo. istã que dicit quod pallor vultus ⁊c. quod facit vt testi credatur minus. nam dicunt docto. iuris canonici ⁊ quod hoc dz scribi in actis: ita q̃ iudex d̃ perpendat. vt extra de fide instrumento. c. constitutus. ⁊ not. per Innocentiũ. in c. q̃m sã falsam. extra de ꝓb. ⁊ in Spe. de teste. §. notandũ. ℣. considerare[b].

¶ Arbitrarius est iudici an credat testibus.

Andreas Pomate.

¶ Itẽ aduerte. Inimicus repellit a testimonio. idez tenuit Innocent. c. cuz oporteat. de accusationibus. Archidiacho. in capi. accusatores. iij. questione v. secundum Bald. Alberi. in autenti. si dicatur. hic alleg. vbi Bald. dicit quod non solum inimicus sed etiam suspectus de inimicitia repellitur. Inno. in. c. primo. de accusa. vide glo. ⁊ ibi docto. in dicto. c. cuz oporteat. de accusa. vide Felin. c. cum tu. colum. xx. ⁊ xxi. de re iudicata. Barba. consilio vigesimonono. colum. xvi. in primo volumi. Adde cautelam quod testis alias non idoneus probat: vt per Alexandruz consi. nonagesimotertio. volumi primo. Fel. in. c. quoties. colum. ij. in. iij. notabi. eo. tit. Lepo. consil. xxxij. columna quarta.

¶ Considerare. Aduerte quod glo. in verficulo admittat. in princip. huius. l. ponit de teste qui repellit ꝓpter pauperratem. vide que dixi in. l. spadonem. §. fina. de excusa. tuto. Et vide per scribẽtes in dicta auten. si dicatur. ⁊ vide in. c. cum quis. de restitu spoliato. item cum quis expolsat aliquem bona fama: q̃ est res pretiosa. x. questione decima. facta faciant infamem. de decurionibus. als de public. iudi. Item si subditus expoliat se a domino. c. cum olim de accusa. Item dicitur inimicus ille qui copulauit se cũ inimico meo: vel secum habitat. c. repellantur. ⁊. c. cum oporteat. de accusa. vide Syn. in dicta autenti. si dicatur. ⁊ vide per Baldum in. l. si quis testibus. C. eodem. Anto. de butri. in dicto cap. repellantur dicit q̃d iura dicentia inimicum qui habitat cum inimico repellendum: intelligenda sunt de continua habitatione: secus si per certa tempora. Item ille qui testificat contra me in causa criminali. glo. ⁊ Innocen. in. c. minimus. de accusationibus. licet Specula. in titulo de teste. §. primo. versi. item in alio videatur tenere quod admittatur in alia causa. sed concludit ex mente Hostien. ⁊ domini Anton. quod si in prima causa sponte se obtulit ⁊ repellitur in alia: aut per iudicem compulsus tunc admittitur: caret enim suspitione: q̃ fecit iudicis mandato. xxxiij. questione prima. cap. de culpa. Quid autem de amico? communiter concluditur quod aut amicitia est magna ⁊ repellitur: aut parua ⁊ detrahitur de fide. vide Baldum in. l. eos. C. eodem. ⁊ Albericum in. l. iij. eodem titul. idẽ Specula. in titulo de teste. §. primo. vide que dixi late in. l. late culpe. §. amicos. de verborum significatõibus. Idem Burriga. in. c. cum oporteat. ⁊ Joann. andr. in additio. Specula. circa principium. Quid de socio: vide in. l. quando. C. eodem titulo. Quid de vasallo: Specula. in titulo de teste. §. ꝓ nũ quid vasal 2 lus. verfic. 3 sed casu q̃ vasallus. alias. ⁊ hoc 4 est certius in verficulo: alij dicunt quod 5 queritur vtrum 6 vasall[o] distinguit aut a iurauit fidelitatem: et repellitur aut est vasallus vt in eo qui p̃stat decimas: ⁊ admittitur.

Cautela est vt iudex faciat redigi in 2 actis causam suspitionis propter quã fidem dictis testium non adhibuit.

Testis debet esse notus iudici.

Testis an debeat esse notus parti cõ- b tra quam producitur? vbi quod sic: 3 quando testificatur de facto partis.

Pars debet exhiberi parti quando testis dicit quod cognosceret eum si viderer.

Testes deponentes per eundem premeditatum ꝓ sermonem quod dicantur suspecti.

Iudex quod possit testem interrogare de tempore.

Ideoq̃. [a] No. ꝓ potestati iudicis conceditur vtrũ debeat adhiberi fides testi: vel non: tũ quia acta quandoq̃ sunt examinanda in cã appellatiõis tutius est quod causam suspitionis propter quam fides testi minuitur iudex faciat apparere in actis. vt. §. proxime dixi. Item 4 quod hic dicitur quod ĩ potestate iudicis est ⁊c. apparet quod testis ⁊ debet esse notus iudici: quod intelligẽ quod sit notus aũ scilicet per inquisitionem factam a vicinis. vt. §. proxi.

¶ Item quero an testis[b] debeat esse notus ⁊ parti contra quam producit. gl. dicit quod sic in personali actione non in reali. ¶ Aduerte quod vbicũq̃ testis in causa producitur ad testificandum super aliquo quod factum partis non respiciat non est necesse quod partem cognoscat. vt puta adhiberur quis ad testificandum vtrum vidit tale opus fieri in tali loco: ⁊ nõ dico a parte vel vtrum illam rem viderit possideri ab aliquo autore producentis. non dico a producente vel contra quem producitur. et hoc dicit glo. in reali. Si vero habet testificari de facto partis tunc est necesse quod partem cognoscat: alias non potest testificari. ¶ Ad vnum[c] tamen est aduertendum quod si testis diceret ego cognoscerem[a] eum si eũ vidi

da. tamen dicit istud ex causa faciendum ne post in syndicatu teneatur: ⁊ variatur fides eorum propter nimiam obscuritatem in diuersificantem ⁊ nimiam similitudinem propter quam videntur subornari: vide Bal. in. l. j. in prin. de emendatio. capitulo in summa. Et ad primum dicuz: adde Bald. in. l. testium. in penult. col. C. de testi. vbi dicit q̃ plurib[o] testibus deponentib[o] per eadem verba non debet credi. et vide Bartol. in. §. sed hoc. in fi. in eo. ti. ⁊c. adde Bart. in. l. iij. §. ꝓ aũt in fin. iij. q. de dam. in fect. Adde an amic? possit: bal. consi. ccv. ⁊. ccxvi. ij. lib. 10. dixit esse iudici arbitrariũ. Romañ. consi. ccccxx. dicit: q̃ amicus leuis amicitie potest esse testis: ⁊ alleganti magnam amicitiam incumbit onus probandi. An vasallus pro domino possit esse testis: vide Bald. consilio. ccclij. iij. lib. An familiaris: per Roma. consi. proxime alle. An colonus famulus: per bal. consi. cccixxvi. li iij. Bld. de famulo. ꝓ si. cj. An solicitator: vide ang. ꝓ si. ccexxiij. ro. ꝓ si. alle. An intiro: fanticellus aportece proxenera domesticus: per Bal. consi. ccxvi. lib. 10. ij. An pauper: roma. consi. ccclxxiij. An conspirator: Bld. ꝓ si. ccexxvij. An derẽtus in carcere expulsus de domo? ⁊ qui cõtra aliquẽ appellauit: per Bldr. ꝓ si. cxlv.

¶ Ideoq̃. Adde Bar. in. l. lucius. in. in fi. de his qui noran. infa. Et ad de tex. in. l. ob carmen. §. si testes. j. eodem.

And. Pomate.

¶ Ideoq̃. Vide Joan. Bapti. in repe. l. admonẽdi. col. xxix. ff. de iureiur.

¶ Testis. Adde quod no. in. l. si. §. primo. de iure delib. per gl. in. c. cum causam. el. j. inverbo de causis extra eo.

¶ Ad vnũ. Si testis dicat se cognoscere si ipsum videret debet exhiberi per gl. in. c. cum causam. §. alle. Bald. in. l. j. §. si ex noxa. causa agat. ⁊ Bart. in. d. l. si cum exhibuisset.

And. Po.

¶ Ego cognoscerem. vide Jaso. in. l. ij. col. vi. C. de bo. poss. scõm tabul. Barba. cõsi. xxix. viij. columna. volumi. j. vbi notat contrarium: et adde q̃d testificãs super verbis pre manibus debet cõcordare etiã cõ-

tinentiam verborum vt per Barba. consi. iij. colū. xj. vol. ij. Alex. consi. cxiij. in antepe. col. vol. iij. ¬ late consil. xiij. vo. ij. Feli. in. c. ex tenore. ij. col. de testi. ¬ in ca. cum causam. col. xij. eo. titu. Barba. consi. vigesimo quinto. col. v. volumine quinto.

a ¶ Testes idem dicit hic Ja. buri. ꝑ istuz textum. et sic sufficit a ꝑ in facto principali concordēt licet non q̄ ad corticē verborum pro hoc. duduz. cū glos. in ver bo substā tia. de con uer. coniug. ¬ in. c. cum ecclesia. cum gloss. de cau. poss. ¬ propie. ¬ no. Joan. and. in. c. nihil. de verbo. significni. vbi dicit quod imo melius dicuntur probare testes quando per diuersa verba deponunt in eundez rei finem quam si per eadem verba. nam tunc nō bene probant per istum tex. nec obst. quod not. do. Anto. in. d. c. nihil. quia loquitur quando tractatur de probando verba formalia testatoris. nam tunc oportet quod etiam in forma verborum concordent: vt notat domi. Anto. in. c. cum ecclesia. § nos autez. de causa poss. ¬ Bald. in. c. bone. el primo. de elect. ¬ ibi dicit quod si duo sunt testes quorum vnus deponit quod triᵗ promisit solo duos solidos alter deponit de. xviij. denarijs probabunt ¬ dicentur contestes. l. extrinsecus. ¬ quod ibi nota. de verbo. obliga. ¬ si essent interrogati de qualitate vocis. vt quia iudex interrogasset quibus verbis vsus fuit. ¬ vnus dicit quod promisit duos solidos alius dicit quod promisit. xviij. denarios: isti dicentur esse singulares. non omitto quod etiam in dubio testes presumūtur esse contestes si congrua interpretatione verborum hoc fieri potest sim Innocen. in. c. qualiter ¬ quādo. in. ij. colum. de accusa. ¬ Spe. in titu. de inquisitio. § nunc tractemus. in verbo super probatione autē. et Bal. in. l. circa vltī. col. de secundis tab. ¬ in. l. de quib⁹. ff. de leg. dixi in. l. si tamen. § si arbiter. ē. de arbi. Adde vt per Ang. consi. cclxviij.

b ¶ Facias quod dictum. de hoc dixi in. l. si librariᵗ. de regu. iur. ¬ not. Bald. de pace constan. in vltimo verbo. ¬ Bal. in. l. testium. C. de testi. in. iij. colum. et Angel. in. l. si quis. § j. de eden. et vide per Joan. an. in. c. nihil. de verborum significationibus. ¬ dixi. j. eo. l. ob carmen.

Andreas Poma.

c ¶ Item dico. Vide Jas. in. l. si pene. § si putē. ff. de condi. indebi.

d ¶ Eius quoq. Et vide de materia huius. § Sali. in. l. ea quidem. C. de accusa. in fi. Si enim testis deponit de fama et interrogatus a quibus audiuit: Responder ab vno: non probat vt per Barto. in. l. de minore. § plurimum. alias est. § tormenta. versi. ꝗro quid si testis. dicit. j. de questio. sicut nec probat q̄ nescit dicere a quibus audiuerit. no. per Innoc. in. c. qualiter. de accusa. et specul. in ti. de inquisitione. § nunc tractemus. ¬ Bar. in. d. l. de minore.

Andreas Poma.

Barto.

Fama per se quod non probet iz e probationem coadiuuet.

Fama quomodo probetur.

Eius quoq. ᵃ Declarani istum. § in. l. admonēdi. ē. de iureiurando. ¶ No. † quod fama per se nō probat: sed ꝑ probationeᵉ coadiuuat. dicit tñ gl. hic qō fama facit semiplenas probationē qō dic vt dixi in. d. l. admonēdi. ¶ Quero qualiter † fama probetur. ᶠ glossa dicit quod per duos testes probatur qui dicant quod maior pars ᵍ populi. filio. xlij. columna secunda. Barba. consi. xc. columna secunda et consilio. lxxxiiij. ¬ consilio. viij. colum. ij. volu. j. Et quid si scit dicere a quibus audiui. vide Alexan. consi. incipien. alias consultus. columna. ij. volumine. v.

¶ Fama probat. Fama enim non probat plene. vt no. in. c. venientes. alias. c. veniens. de test. el. j. ¬ in. l. admonendi. cum. § si iureiur. et ad hoc vt probet fama: requiritur quod testes interrogati assignent causas probabiles ex quibus populus inductus fit ad sic credendum. alias nisi probent iste probabiles cause a quibus fama traxit originem non diceretur probata fama: sed dicitur potius ꝑbata de vna voce populi que audiri nō debet. l. decurionum. C. de penis. ita Bart. in. d. l. de minore. § plurimū. alias est. § tormenta. de questionibus. ad fi. et Barto. in. l. propterea tis. C. de proba. et in. l. diffamari. C. de ingenuis. et Salic. in. l. ea quidem. C. de accusa. et do. Anto. in dicto capitulo veniens. et non sufficit se dicere audiuisse a multis: sed a maiori parte vt not. glos. et doct. et hic Bartol. in dicto. § plurimum. alias est paragrapho tormenta. ¬ Doctores in capitulo cum oporter. de accusationibus. Adde quando fama probet et quando faciat indicium Bal. consilio cen tesimotrigesimopimo. secundo libro. et a quib⁹ etiā debet nasci: et qualis debeat esse per eundem consi. clxxj. primo lib.

¶ Pars populi. Si enim testis deponens super fama quando interrogatur quid sit fama dicit quod audiuit ab illo qui dicuntur per istum per illum et per alium: quia apparet se non intelligere famam non probat. vt per Bartolum in. l. j. si certum petatur. Bald. in. l. prima. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. et in. l. data. C. qui accusa. ¬ Imol. in. l. stipulatio ista. § hoc quoq. de verborum obligatio. Si enim testis deponit per verbum pluralis numeri. videlicet se audiuisse inter clericos non est probata fama: q̄ illa verba verificantur in duobus. l. inter illa. de verborum significatio. l. libertas. § fina. de manu. testa. Item si dicit se audiuisse a plurib⁹ q̄ plures dicunt hoc sentit.

duo. l. vbi numerus. j. eo. c. plurīes. de regu. iur. in. vj. d instru. de iure perso. in fine. not. in lege prima. § hoc repertum. ad sillet. c. ad nostram. de rebus eccles. q̄ non dicitur probata fama.

a ¶ Solus homo. si enim diceret quod audiuit a multis minime probat: q̄ multi dicūtur duo vt tres. l. j. § hoc rescriptum. ff. ad silleianū. in fine. de iure perso. § finali. l. licz imperator. de legatis primo. no. in. c. latores. de cleri. excommunica. de posi. ministran. sicut nec probat q̄ publice ita admittitur: vt hic per Bart. b in dicta lege de minore. et in l. lege labeo. c de supelle. leg. et barto. in addi. Speculum. in titu. de sententia. in. xij. col. et doc. in. c. cum oporteat.

hoc sentit. Aduerte: ne erres. nam si diceret maiorem partem populi sic sentire et redderent causam. scilicet: q̄ hoc audiuimᵍ dicta a maiori parte populi. quod dictum eorum non teneret: nam testis debz testificari de his que perceperit per aliquem sensum. vt. C. eo. l. testium. et. l. qui testamento. in fine. infra de test. sed quod maior pars populi hoc sentiat hoc non cōsistit in sensu vt percipi possit. Item aduerte quod non sufficit dicere quod est publica vox et fama quia sic publice dicitur. posset enim esse quod vnus solus ᵃ homo publice diceret. sed debet dicere quod audiuit dici a maiore parte gētium dixi plene in lege de minore. in paragrapho tormenta. infra de questio.

¶ Maleficiū debet probari per testes: et non per instrumenta.

Adminicula instrumenti probantur ꝑ instrumenta.

Item diuus. ᵇ Nota quod maleficia non bantur per instrumēta sed debēt probari per testes † viuos. possunt tamen e produci instrumenta super ᶜ his que pertinent ad adminicula maleficij. vt in causa adulterij si produco instrumē f tum marrimonij. vel in actione. l. aqui 3 lie produco instrumentum † ad probandum dominium rei. vt no. ꝑ doct.

¶ Lege iulia. an factus pubes possit testificari de visio in pupillari etate. Adde gloss. institut. de test. § testes. Et vide. in. c. relatum. xxvij. distin. et omnino Bald. in lege prima. de sacrosan. eccle. in ij. colūna. et vide an qualitas superueniens faciat cum admitti bart. in. l. penul. de proba. et in. l. in senatus. in prin. j. ad turpil.

¶ Impubes non admittitur ad testimonium.

Pubes factus an testificetur de his que vidit in etate pupillari.

Periurus vel infamis vel existens in peccato mortali quando admittatur in testem.

In excipiēdo cōtra testē qō est crimi e nosus debent opponi oēs circūstātie criminis sicut in libello.

Infamis contra infamem admittitur in testem.

Lege iulia ᵇ No. † quod impuberes non admittuntur ad testimoniū. ¶ Sz quero † an facti puberes possunt testificari f de eo quod ante viderunt. glos. monet hic istam. q. et in lege ad testiū. in pn. infra de test. et in lege notionem. § instrumentorum. infra de verbo. signi. ¬ vbiq̄ determinat eodē modo distinguendo. scilicet prour hic in gloss. vbi autem glo. dicit factum puberem posse testificari de eo quod ante vidit intellige dumtamen ᶜ egressus sit infantiam alias secus vt lege excipiuntur. paragrapho primo. infra ad silleia.

¶ Querit glo. † quid de eo qui ab eo deieraut? ᵈ Item quid de homicida: vel alijs qui sunt in peccato mortali: circa quod vide extra eod. c. antepe.

Andreas Poma.

¶ Querit gloss. vide Feli. c. ex parte. col. ij. de testi. Bua. in repeti. c. quoniam contra falsam. colū. lxxvj. de proba. Feli. c. ij. penultima columna. de excep. Barb. consilio. xj. columna. v. volumi. v. iiij. vbi ponit maxime quid in homicida.

¶ Deieraut. de teste homicida ¬ periuro et q̄ est in pcō mortali et qd de excōicato. de istis vide Bald. in aut. si dicat. in vlt. co. C. eo. de infami. in. l. cunctos populos. C. de sum. trini. de periuro. vide qō sing. dicit bal. in. l. iubemus. C. e. tit. de teste homicida ¬ periuro et qui est in peccato mortali. et qd de excōicato. vide Inno. in. c. pia. de excep. et Bal. in. l. nullum. C. eo. ¬ an admittantur et quid in vsurario dic qō repellitur. vt. l. improbū. et ibi bal. C. de infa. etiā si penitētiam fecerit ¬ restituerit sed in eū. et de eo qui est in peccato mortali. vide gl. in. l. fi. C. de infa. vbi oēs sunt infames ergo oēs repellūr: et de excōicato. heretico ¬ infideli q̄ repellat. tex. est. ij. q. vij. heretic⁹. et de teste periuro q̄ alias dixit falsum vide bal. post glo. et bar. in. l. ij. ē. de fide instru. ¬ de excōicato per bal. in. l. j. in. x. et. xj. co. C. de here. insti. et ibi qd de bānito et vide bald. de istis criminosis in. d. aut. si dicat. de infami. in. d. l. cūctos populos. ꝑ Inno. in. d. l. nullū. ¬ qñ excipit ꝓtra testē qō sit criminosus in. d aut. si dicatur. qō de infa. in. d. l. cunctos ꝑplos. ꝑ Imo. in. d.

l. nullus. et quando excipitur contra testem quod sit criminosus. no. hic formam. et adde Bar. in lege prima. ad finem. C. de testa. et bal. in auk. si dicatur. in fi. C. eo. Sed quid si produceretur excōmunicatus contra excommunicatum vide glo. in. c. testimonium. extra eodem.

sed Spec. in tt. de teste. §. fina. in versi. ite excipit. dicit quod p hoc omnes debent repelli cū nemo sine crimine viuat. distingue vt ibi per eum

a ¶ Ultimo no. vide bar. et bal. in le b ge i arena C. de iofficio testa.

¶ Andreas Pomate. ¶ Ultimo vide barb. cōsi. iij. columna prima. vol. ij. 1 et consi. xj. volu. iiij. 2

b ¶ Testes. Adde qd 3 dixit Bar. in lege prima. §. fina. de ven. inspi. Adde tu. et vide Alex. in consi. lxxxiiij. col. iij. in. v. vol. vbi p istū tex. dicit q̄ iudex ex officio debet se de stilo informare.

¶ Andreas Pomate. ¶ Testes. de qua cōsuetudine debet se iudex informare vt dicit hic text. et potest hoc facere ex officio suo. ita Alexand. cōsilio. xxviij. columna secunda. volumine. iij. et declara vt per ro. singu. cccccciij.

c ¶ Lege. In eo. prin. vtrum ista lex locum habeat si alias veritas haberi non potest vide Hosti. et alios in. c. j. de test. cog. et Spec. et Jo. and. in ti. de test. §. de testium. in versi. ij. cum seq.

¶ Andre. Poma. ¶ Lege. Vide quid per istum text. dicat Fel. in. c. dilectum. de test. cog. col. ij.

d ¶ Non potest. Vide. j. eo. l. idonei.

e ¶ Item no. Not. quomodo probatur stylus et consuetudo. et ad Barto. hic adde bal. in lege prima. in fine. C. vt que desunt aduo. bene facit quod super informatione fame dixit. d. Ant. de bu. in c. cum in tua. de sponsa. ad finem. et vide do. Anto. in. c. finali. de consue. in pe. col. et Ly. in. l. ij. in ver. secūdo queritur. circa finē. C. que sit lon. consue. et vide Alex. de imo. in consi. xiiij. col. j. in. v. vol.

¶ Andreas Pomate. ¶ Item no. vide Alex. consilio. xiiij. colum. j. vol. v. et consilio. lxxxij. colum. ij. volumine. iij. vide Alex. in lege. iiij. §. hoc autem iudicū. col. iiij ff. de dam. infec. ver. item iudex. si propter informandum. z latius in. l. more. ff. de iurisd. om. iudi.

4 Et aduerte qñ ptra testem excipit qd c est criminosus debēt poni in tali exceptione omnes circumstantie criminis sicut in libello accusatiōis. vt in. c. presentium. de testi. in. vj. ¶ Ultimo no. 1 quod propter infamiam testes repelluntur a testimonio † quod intelligit glo. nisi ꝗ partiter infamem de quo dic vt per Jac. de are. l. cum mulier. j. fol. ma. et ibi dixi. 2

5 ¶ Consuetudo loci iudicij inspicit d quo ad ordinem iudicij secus in his q̄ e pertinent ad litis decisionem. 3

Testes. b Not. tex. quod in his q̄ spectant ad litis ordinationem debemus inspicere consuetudinem loci † vbi agitur vt hic. et. C. de iura. calū. l. ij. circa finem. et. C. quem admo. testa. ape. l. ij. secus in his que pertinent ad litis decisionem. vt dixi in lege si fundus. supra de euic. et in. l. j. §. de vsur. 1 2

¶ Testis se ingerens ad testificandum quando repellatur. 3

f Subditus quādo possit esse testis p domino.

Iudex a seipso potest se informare an 1 de consuetudine ita fuerit obseruatū. g

Lege iulia. c Ista lex iuit quod ad ista nō possunt admitti volentes: z sic est arg. † quod licet testis se ingerat ad testificandum. non tamen repellitur a testimonio. de quo dixi in lege que omnia supra de procur. dixi in lege post legatum. infra. de his qui. vt indig. ¶ No. quod † quis non potest producere in testem aliquem suum subditū: de quo vide Lyn. in lege quarta. C. eodem. Item no. hic text. in paragrapho ij diui. quod quando quis allegat † de consuetudine sic esse seruatum: quod iudex potest a seipso interrogare tabellionem an fuerit ita de consuetudine seruatum: vt hic in tex. in fi.

¶ Persone que nō possunt cogi ferre testimonium contra alios: quando possint pro eis testificari.

Qui nō possunt cogi ad testificandū an volentes admittantur.

Dispositio huius legis quod habeat locum etiam in ciuilibus.

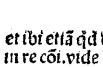

In legib⁹. f Vides hic q̄ q̄dam persone non cogantur ferre testimonium cōtra alios. Sed † queritur g an pro eis possint testificari. z glossa dicit q̄ non: qz dictū testis dz tenere p vtraq̄z parte. Jn cōtrariū a facit. l. qd fauore. C. de legi. vnde doct. dicūt sic: qñq̄z solus fauor est impedimentū ne quis cogat ferre testimoniū cōtra certas personas: et tūc pro eis admittitur. arg. d. l. qd fauore: aut est fauor z reuerētia debita vt in liberto qui dz reuerentiā patrono: z tūc nō admittitur: z ita loquitur glo. ista. ¶ Quero † an volens admittatur. Bñ. esse distinguendum eodē mō quo. §. dixi. qz hec. l. est etiā facta in fauore testiū vt cōtra dictas personas nō cogantur ferre testimonium: vt no. per doc. C. eo. tit. l. eos. in 1 vltr. q. ¶ Sed † querit gl. vtrū habeat locum hec. l. in ciuili. z gl. determinat f quod sic.

¶ Andreas 1 Pomate. ¶ Subditus pro domino an testificetur. 1

b ¶ Idonei. 2 Vide Fel. in. c. in litteris. colū. ij. de testa. b Jmo. consilio. xxxv. colum. v. z que scripsi 1 ad Barto. l. qui testamētum. §. quandoqz. 2 colūna. ij. c de testa. 3

Dominus pro subdito an sit testis. remissiue.

Testes de vniuersitate an sint idonei pro vniuersitate. remissiue.

Idonei. b Glo. intelligit hic iperari posse. scilz ratione patrie potestatis vel dominij: z secundū hoc sequeretur qd vnus rex vel g vnus comes nō possit producere testes de comitatu suo. Illud nō credit Pe. qd dic vt no. per Ly. C. eod. l. iij. Item quero † an dominus c pro subdito possit esse testis. vide extra de offi. dele. c. causam que. ¶ † Querit glos. an in causa vniuersitatis vel collegij liceat alicui de collegio vel vniuersitate ferre testimonium. de quo per doc. C. eo. 1 l. parentes. in penul. q.

c ¶ An dominus. Vide. §. eod. l. l. iulia. in principio. vtrum autem vasallus possit esse testis contra dominū z. vide Bal. in. l. libertorum. C. eo.

d ¶ Inuiti. In princ. huius tc. vide Hostien. z doct. in. c. j. de testib. cogen. z Joan. andre. in titu. de testeuer. cum seq.

¶ Andre. Poma. ¶ Inuiti. Vide aliqua per Fel. c. j. col. iij. de testi. cogen. z seq.

e ¶ Sed iudex. Et hic est glo. not. in fi. quā tene memori perpetuo in materia testiū qd testis etiā nō habilis z nō fide dign⁹ rogat⁹ in instrumēto admittitur et pbat qd videtur approbatus: similis est gl. in auten. de test. §. z lz. in fi. in ver. supplicijs. in glos. parua allega. l. si qui. C. eo. no. Bal. §. e. l. parētes. z ad hanc l. adde qd lz testis sit citandus. nō tamē dicit inuit

est prohibitus testificari contra me sub pena ego nō possum renuntiare illi prohibitioni. l. libertorum z. vbi glos. et Bald. C. eodem. secus si non esset penalis p f id quod nota. glos. in. l. secunda. C. eodem. z quod dixi post Bartolum. in. l. quos prohibet. de postulan. sed an ad pias causas liberti certificetur a contra patronū. bal. quod sic. in l. j. in. xxj. colum. C. de sacrosanct. eccle.

¶ Andreas 2 Pomate.

a ¶ In contrarium. vide de Alexā. cōsil. lxxvj. columna se 3 cunda ad fin. vol. ij.

¶ Andreas 1 Pomate.

b ¶ Idonei. 2 Vide Fel. in. c. in litteris. colū. ij. de testa. b Jmo. consilio. xxxv. colum. v. z que scripsi 1 ad Barto. l. qui testamētum. §. quandoqz. 2 colūna. ij. c de testa. 3

c ¶ An dominus. Vide. §. eod. l. l. iulia. in principio. vtrum autem vasallus possit esse testis contra dominū z. vide Bal. in. l. libertorum. C. eo.

d ¶ Inuiti. In princ. huius tc. vide Hostien. z doct. in. c. j. de testib. cogen. z Joan. andre. in titu. de testeuer. cum seq.

¶ Andre. Poma. ¶ Inuiti. Vide aliqua per Fel. c. j. col. iij. de testi. cogen. z seq.

e ¶ Sed iudex. Et hic est glo. not. in fi. quā tene memori perpetuo in materia testiū qd testis etiā nō habilis z nō fide dign⁹ rogat⁹ in instrumēto admittitur et pbat qd videtur approbatus: similis est gl. in auten. de test. §. z lz. in fi. in ver. supplicijs. in glos. parua allega. l. si qui. C. eo. no. Bal. §. e. l. parētes. z ad hanc l. adde qd lz testis sit citandus. nō tamē dicit inuit deponere fm Bal. in. l. parentes. C. eo. circa prin. vltime col. z Bar. in. l. liberorum. eo. tit.

¶ Nullus. in prin. huius tc. vide Bar. in. l. ab executore. §. j. j. de appel. adde qd hic per glo. cautela esse possit quod quis vendat vel cedat sua iura tento cū hoc qd ipse non teneatur de euictione: et postea ad petitionem emptoris vel cessionarij poterit esse testis in causa z hec est vtilis cautela quādo dominus vēdēs vel cedens non haberet nisi vnum testem ad p bandū de iure suo. tunc ipse posset a potentiam esse testis q̄ cautela an vera sit. vide per Spec. in titul. de procurato. §. sequitur. in fi. z Ly. z Bald. in l. omnibus C. e. Bud. in. l. z here dt. in prin. §. de pact. et quod in simili not. Bartol. in l. j. §. seru⁹. de qō. per Bald. z Ang. in. d. l. z heredi. §. nos aūt. §. de pac. per do. Anto. in. d. c. super. de testi. Adde qd cautela non videtur bona per ea que consuluit Ro. reprobato Spe. consi. cccclxxxij.

¶ Andre. Poma. ¶ Nullus. Vide Fel. in. c. insuper col. vj. ver. iij. queritur. de testi. Barb. cōsi. lviij. co. xv. vol. j. Jmol. consi. lviij. Alex. consi. clxx. col. ij. volu. j. Et quod venditor nullo modo possit esse testis vide Roma. consil. cccclxxxij. vide omnino pulchrum exēplum ad hanc l. per Alexan. consi. cix. colum. penultr. volu. v.

¶ Andre. Poma. ¶ Questiū. Et sic not. q magis attenditur mens q̄z verba. vide Alex. consi. lij. in principio in charta penul. z consi. lxiij. col. ij. vol. iij.

Nuiti. b Glos. querit quid si aliter veritas scirī nō potest: z determinat gl. qd nō cogitur ad hoc dicendum venire ad iudicū sed iudex c dz ad eos mittere officiales: p hoc facit finis huius. l. simpliciter intelligēdo. et. l. Jusiurandum quod ad pecunias §. penultimo. §. de iureiuran. alias esset absurdum: et idem tenet Jacob. butri. Barto.

Testis. De hoc dic plene in. l. qui testamento. j. de testa.

¶ Venditor in causa executionis an sit testis.

Nullus. f Querit glos. numquid vēditor in causa euictionis possit esse testis. Distingue † qz aut de euictione tenetur z non potest esse testis: quia in re sua tunc esset testis: aut non tenetur de euictione tūc secus. Sed Petrus aliter dicit videlicet quod nullo modo posset esse testis ad similitudinem pioxenete. qd dic vt in. l. in omnibus. C. eodem. z ibi per Ly.

Desitum. g Not. q causa euitande absurditatis dz fieri extēsio. l. ad casum non expressum habētem similem rationē z.

Di falsa. De materia huius legis dixi in. l. eos. infra de falsis.

¶ Argumentum a contrario sensu l. valet.

6 ~ Andre. Pomate. ¶ Ex eo. Adde quod ideo potest sumi istud argumentum a contrario sensu. Bal. consilio. vij. volumi. j. Et si quis non posset renuntiare legi nec argumentum insurgeret a contrario sensu. l. Bald. consilio. cxliij. volumi. ij. Woder. l. j. §. huius rei. iij. notabi. ff. a de offi. eiꝰ. 1 text. in l. in possessõe §. j ff. ex q. cau. in pos. 1 earur.

~ Andreas Pomate.

b ¶ Ob carmen. Adde late per fe b li. l. litis. colum. xij. de c preferi. Et an magis credat plu 1 ribus deponentibꝰ in spẽ quã

Ex eo. [a] Ho. hic argumẽtum a cõtrario sensu. l. valere. ⁊ est text. de hoc in. l. j. §. huius. ff. de offi. eiꝰ cui manda. est iurisdi.

¶ Testibus dignioribus etiã paucioribus numero creditur magis ꝗ 2 pluribus numero. siue ab eadem parte siue a diuersis producantur. d

Varietas loci ⁊ temporis in testibus quando reprobet eorum dicta. e

Ob carmen. [b] Sit testes. [c] Hic est solennis §. ⁊ sepe occurrit in interdicto turbate possessionis. † hoc tamen intellige f siue ab eadẽ pte siue a diuersis ꝓdu

possideatis.

~ Andre. Poma. ¶ Dicit glo. Vide Alexan. cõsil. xviij. colum fi. volu. iij. vbi ponit pulchrum exemplũ ad hanc glo. f. quod sufficit probare in genere ducentas libras a te peruenisse de bonis meis licet in specie non probetur de q bus bonis

cantur: statur eiꝰ potius dignitati ꝗ numero: qõ intelligendum nisi i numero sit magnꝰ excessus. vt extra e. c. ĩ nostra. et ibi gl. Ultimo hic est q̃dã gl. super verbo assistit que incipit. §. de proba. l. cũ de etate. quã credo esse additionẽ. dicit gl. no. Tq̃ varietas tpis ⁊ varietas loci reprobat testes. Item dicit gl. ꝗ qõ ꝓdicta ꝓba qñ testes inducũtur ad probandũ aliq̃ factũ certo tpe limitatũ. Sed si inducatur [e] ad probãdum aliquid nõ limitatum certo tempore tunc varietas temporis non reprobat eorum dicta: vt si volo probare quod possederim: et sint testes qui dicunt vnus de vno alius de alio. certe sufficit. [f] non enim inducũtur ad ꝓbandum possessionẽ certi temporis.

~ Andre. Poma. ¶ Sed si inducatur. Vide Alex. consi. lxxij. col. iij. ⁊ consi. iij. colum. vj. volumi. primo. Ancha. consilio. xliij. incipi. ex predicta facti narratione. versi. non obstat. Barb. consil. liij. colum. viij. volu. j. ⁊ consilio. iij. colum. xj. volu. ij. Cardi. consi. ix. Alex. consi. liij. colum. fina. ⁊ consilio. lxxij. colũ. ij. Panormi. pulchre in. c. ex quadam. ⁊ Alexan. consilio. c. colum. iiij. volu. j. Are. consi. cxxij. Alex. consi. vij. col. fin. volumi. ij. vbi dicit q̃ testes dicuntur singulares quãdo interrogãtur de formalibus verbis si in illis discordant: licet conueniant in effectu. et consi. cxvij. columna secunda volumine secundo. vbi sequit in terminis has glo. ⁊ consilio. cxliij. eod. volu. vbi puemt quando ex duobus testibus vnus deponit, de visu alter de auditu. vide etiam Bald. consi. xxxix. in secũda parte. Ancha. consil. cccexxxix. et omnino Alexã. consi. clxxiij. volu. ij. Bald. c. bone. lo. j. de elect. colũ. v. Et not. q̃ in dubio testes presumuntur contestes. ita Alex. consi. clxij. col. ij. ad fi. volu. ij. ⁊ consi. lxxxv. col. fi. vol. v. vbi ponit de testibus deponentibus de furore heresi ⁊ infamia. ⁊ consi. cxliij. col. penul. volu. eo. Fulgo. consi. clxxij.

¶ Sufficit. De singularitate ⁊ contrarietate testiu: vide omnino Bald. in. l. per hanc. C. de tempo. app. et Imol. in. l. inter pares. ff. de re iudica. et glos. not. in. c. nihilominus. iij. qõ. ix. ⁊ Bald. in. l. obseruare. C. quorum appel. ⁊ not. Bald in. l. actor. in. iij. colum. C. de probat. et in. l. iurisiurandi. in. ij. colum. C. de testi. et vide de hac singularitate not. verbum Bald. in. l. si ex cautione. in. xij. q. C. de non nume. pe. rex. ⁊ Bal. in. l. qui sententiam. C. de penis. Imol. in. l. gallus. §. ille casus. j. de libe. ⁊ posthu. ⁊ glo. hic quando pba.

tur aliquid: videlicet limitatũ certo tẽpore. vide no. doctrinam Ang. in. q. astensis miles. adde hic quod no. Inno. in. c. licet ex quadam. extra eo. vbi dicit qõ si volo probare de iurisdi. mea et eius exercitio; ⁊ induco testes duos: quorum vnus dixit quod vidit me exercere vi

num actus 2 de vno anno, 1 alius quod vidit a me exercere alũ a 1 eum de alio anno di 2 cit quod 3 dee quod ego proba uerim. et finaliter subdit quod turius est b quod deponant de eodẽ tempo 1 re alit esset singulares et non pỏ barent: et ita finaliꝗ

Orent. [b] Hec. l. potest intelligi duobꝰ modis: vno modo secundũ glo. secundum quam dicit q̃ iudices debẽt esse presentes quando examinant testes et debent habere tabellionem qui scribat dicta testium: q̃

est not. et sic isto † casu probabuntur c acta per testes. quod tenet Jacob. de bel. in autenti. in medio litis. in fine.

¶ † Querit glo. vtrum [a] hec. l. habeat locum ante litis contest. vel post ⁊c. et certe habet locum post litis contest. ⁊ ante in casibus in quibus fit examinatio ante litis contesta. ad eternam rei memoriam. vt in paragrapho et hoc vero. in autenti. de testibus. et secundum hanc lect. debet exponi testari. i. volentibus testes producere: alio modo legit Jaco. but. et istam lect. multum not. necessariam. Ponit quod aliquis volebat facere testamentum nõ patiebantur venientes ab intestato venire notarium: et tunc debet iudex tre vel mittere notariũ vt possit testari.

¶ Testis examinatus in causa qñ possit in eadem produci.

Et istam glos. videntur approbare doctores. C. q̃ sit long. consue. l. ij. in. q. iiij. ꝓn cipali. in versicu. sed eum. et versi. seq. et hec est mirabilis et not. glo. [a]

Judex debet esse presens qñ testes examinantur.

Acta per testes quod probentur.

Dispositio huius legis quod habeat locum post litem contestatam.

4 Judex mittit notarium et testes vt aliquis possit testari quando venientes ab intestato prohibent notarium accedere.

rarietate. vide omnino bal. in. l. obseruare. C. quãdo app. sit. per bal. in auẽ. rogati. C. de testi. et adde bal. in. d. l. qui sententiã. C. de pen. et in. l. rogasti. §. j. si certum pera. et Jac. but. in. l. arriani. C. de hereti. et abb. in. c. nihil. de ver. sig. ⁊ bal. in. c. bone. de electio. ⁊ do. Ant. in. d. c. cũ ecclesia sutrina. Adde qui testes dicãtur varij et singulares Bal. cõsil. lxxxv. vol. iij. et quando conformes et vacillãtes in substantia. bal. consil. cccexj. li. iij. Et quãdo singulares per eundẽ consil. ccxl. et. cccciij. e. vol. Et ad probandũ quem vsurarium quando testes dicantur singulares. vide bal. consi. cxxxj. volu. ij et vide etiam consi. cxvij. eo. libr. et de singularitate testium vide Pau. de castro. consilio. xcvij. et. cclxxviij.

¶ Et no. glo. quia dictũ est. §. q̃ varietas ⁊c. istud intelligendum vt nota. dixit bar. in. l. querebatur. de testa. milit. et qualiter hoc intelligatur. vide bart. in. l. j. §. ij. j. quẽ ad. test. aper. et bal. in. l. j. in pe. col. C. de test. et vide q̃ no. in. l. testium. C. de testi. et bal. in proemio. C. §. cuius. Et ad glo. et materiam vide no. per Ange. in questione sua astensis miles.

~ Andre. Pomate. ¶ Curent. vide Feli. c. venerabilis. de testi. in fi.

¶ Probabuntur acta. Inq̃tum hic bart. vult quod potest probari per testes an fuerit facta examinatio testium presente iudice. et sic etiã dum de similibus actis an possint probare per testes. bar. vult q̃ sic. vt de glo. idẽ tenentẽ in. l. quoties. j. ti. ij per canonistas in. c. qñ cõtra de proba. per bar. in. l. si societatẽ. §. arbitrorũ. §. pro socio. et in. l. ne in arbitris. C. de arbitris. et in consi. incip. quod vertitur in dubium et in lege emancipatione. C. de fide instrumen. et Angel. in lege ambiguitates. C. de test. et in lege testium. C. de testi. et bald. in. l. litigatoribus. C. de appel. et roma. in. l. j. C. de testa.

¶ Utrum. Hec lex acta probantur per testes. dixi in lege contra hitur. supra de pigno. et not. Barto. in lege emancipatione. C. de fide instrũ. et lege ne in arbitris. C. de arbit. vbi dicit Bald. quod acta probantur per scripturam priuatam. Adde an acta aliter possint probari quam per scripturam Bald. consilio decimoquarto. libro primo. Paul. de castro. consilio secundo.

a ¶ Produci. In pun. huius super verbo modis. vide Bar. in lege prima. §. primo. ff. vi bona rapto. et bal. in autenti. anqui semel. in princip. de probat. Cynus in l. si quis testi. C. de testi.

b ¶ Mandatis. In pun. huius ꝛc. vide in lege. j. §. sed Aristo. qd vi aut clã.

Andreas Pomate. a ¶ Mãdatis. vide q̃ posui ad bar. l. deferri. §. itez. j. de iur. fis.

c ¶ De iuris et facti ignoran. rubri. Et ad hunc ti. circa errorem iuris. vide Bartol. in lege claudius. de acquir here. sup hac ru. super veriuris et facti igno. ꝛc. copula et: posita inter duo denotat diuersitatem hoc limita nisi poneretur inter genus et speciem. ita not. gloss. in rubri. C. de serui. et aqua. hic allega. Imo. in lege si cum dotem. §. finautem in fe misse. j. folu. mat. quod est no. et bart. Adde in l. j. §. ad. l. aquil. per illum tex. in simili. et hoc idem in terminis dicit bartol. in lege in fraudem. §. neq; instrumenta. j. de iure fisci. in versi. vltimo iste. §. Item limita vt per bartol. post glos. in l. prima. §. de pactis. in principio.

d ¶ Regula. In princip. huius vide tex. barto. scribẽtis in l. cum hi. in princip. de transactio. et allegatur ista. l. j. §. pen. per Oldr. in consi. cxiij. incipien questio talis est. an. c. quod quale est principium. l. vel statuti talis iudicatur esse finis. nam precedentia trahuntur ad sequentia et econtra. l. qui filia bus. in princi. et l. talis scriptura. de leg. j. l. si seruus plurium. in fi. eo. titu. l. fi. de heredi. insti. ff. l. item quia. §. de pactis. l. titia. §. idem respondit. de ver. obli. l. si quis ex argẽtariis. §. si mitium de eden. Et ad primum dictũ huius. l. ponderat istum tex. bal. in. c. et requisitus. de appel. adde bal. consi. cccxx. lib. iij.

Andreas Pomate.

¶ Regula. Adde Barba. consilio. lvj. in antepenultima columna. volumine. ij. et consilio. lix. columna xij. eodem volumine: Jas. in l. licet. colũ. iij. C. de pactis. bal. hic Alex. l. imperator. colum. ij j. ad trebel. et consi. cxj. col. ij. vol. j. et consil. xij. col. iiij. volu. iij. et consilio. lij. columna tertia. volumine. iiij. Jaso. in lege illam. C. de colla.

e ¶ In sponsalibus. In principio huius ꝛc. plene per Bartolum in lege que dotis. infra soluto matrimo. e ¶. hic no. quod in sponsa filia scienes et tacens habet

1 Testes. De materia huius. l. dic vt notatur per gloss. C. eodem lege eos ꝛc. Barto.

Mandatis. b Querit glos. quid de procuratore dicit glos. secus quia videtur quod possit esse testis: dic de hoc vt. l. quoniaz liberti. C. e. in. q. ij. per Dyn. et in. l. pe. §. primo. j. de diuer. et temp. prescript. ¶ Quero quid in tutoribus: dic vt in lege qui testamento. §. j. j. de te. et ibi per glo. Dy. et Jaco. de are. Bartol.

¶ De iuris et facti ignorantia. c Rubrica.

¶ Continuat glo. Rubricã et ponit quatuor que videntur idem et non sunt. vide eam quam melius declara: vt. j. de testa. l. de statu. ¶ Item no. gl. que dicit quod copula et ponitur inter diuersa.

1 Egula. d

Si quis. No. q si prefatio legis est generalis licet. l. si specialis generaliter intelligitur. ¶ Nota etiam quod est si lex est specialis ratio tamen est generalis quod generaliter est intelligenda.

¶ Incipit liber xxiij.

¶ De sponsalibus. Rubrica.

Sponsalia. Glos. tãgit hic vnam questionem. si aliquis stipulatur sibi aliquam in vxorẽ et postea nolit esse: an possit agi ad interesse: forte qa erat diues mulier. Cyn. tangit in lege prima. C. eodem. ꝛ Dyn. in lege titia. j. de ver. obli. et dic vt ibi plene dixi. trẽ queritur in. ij. l. an ad contrahenda sponsalia sufficiat nudus consensus an requiratur stipulatio.

Officit. Not. arg. ad id quod quotidie fit. simile in. l. certi condictio. §. si numos. §. si certum petatur. et in. l. ij. §. si quis. j. ne quid in loco publi. et in. l. si quis bonorum. j. de leg. j. ¶ Item querit glo. an matrimonium possit contrahi sub cõditione. dic vt in. c. finali. et quasi per totum extra de cond. appo. ¶ Itẽ querit gloss. quid si penitent absentem. vide gloss. et not. eam de quo dic: vt in. c. finali. extra de procura. b. vj. Barto.

Puelle. No. l. quia veniet tibi de facto multorum. c No. q tutor non potest: nec contrahere nec dissolvere sponsalia sine volũtate puelle. de quo vide Ly. C. de nup. l. prima. Bar.

Scientia cum taciturnitate quando habeatur pro consensu.

In sponsalibus. In sponsalibus. e No. qd scientia

f cum taciturnitate † habetur pro consensu. Contra. l. ñ. §. voluntate. j. soluto matrimonio. Solutio. hic est fauor matrimonij propter coniunctionem personarum. arg. l. si seruus. j. de dona. inter vir. et vxo. Itez quia contradicendo posset impedire. arg. eius quod not. in. l. catus. §. de pig. actio.

Dor. a Nota q̃ quedam impediunt facienda que non impediũt iaz facta. ad quod. l. patre furioso. §. de his q̃ sunt sui vel alie. iur.

Desitum. Not. q̃ sola inductione in domum nõ contrahitur sponsalia. quod dic vt in. c. j. in princ. de sponsa. in. vj.

g ¶ Quando aliquid prohibetur omnia per que ad illud peruenitur censentur prohibita.

2 Lex quod extendatur ad antecedentia eius quod in eo expresse disponitur.

b Ratio. b Not. q̃ quando quid prohibetur † omnia prohibentur per que deuenitur ad illud. vt. l. ij. §. de iurisdi. om. iudic. ¶ Secundo not. a

2 † lex recipit interpretationem extensiuam ad ea que sunt antecedentia ad illud de quo est expresse dispositum. de quo dixi plene in. l. omnes populi. §. de iusti. ꝛ iure.

¶ De ritu nuptiarum. Rubrica.

1 ¶ Requisita in actu fiẽdo debent interuenire etiã quando reficitur.

c Nuptie. c No. q̃ ea que requiruntur in confectione

1 † alicuius actus illa eadem requiruntur in refectiõe. facit q̃ si a p̃n. requiritur cõsensus partis in cõfectione instrumẽti ipsius ita qñ est amissum in refectione ipsius.

1 ¶ Pater cogitur dotare filiam et cogitur officio iudicis an cogatur obligare bona pro dote data filie.

Diliberos. Filia põt cogere patrẽ officio iudicis: vt eam maritet et ei dotẽ det. h. d. ¶ Not. q̃ pater cogitur dotare filiã. d Sed an coga-

b c tur obligare bona † pro dote data filie: dic vt no. Dy. in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. j. sol. matrimo. Item quero: vtrum istud expediatur iure actionis vel obligationis: vel quo iure. et glo. in. l. obligamur §. ea lege. j. de actio. et obliga. dicit quod iure actionis et obligationis: sed contrarium est verus: vt no. Bul. in. l. cum is. §. de condit. inde. et ego dixi in. d. l. obligamur.

Siendum. Nota quod ad officium curatoris pertinet administratio rerum non persone: sed secus

d in tutore.

e Peridz. Modicum e interualluz temporis non inducit diuersitatem actuum. hoc dicit. facit ad. l. martis. §. locati.

1 ¶ Non dicitur speciale mandatum ad contrahen pro consentiente. quid autem in filio: quia requiritur expresse consensus secundum dominum Joã. qui ibi dicit quod gloss. in. l. sed ea que. j. eod. tenet contra. f. quod in filio et filia presumptio sit quod consentiat si non contradicit. licet illa hic non dicit Oldr. dicit qd illa tenetur q̃ Jaco. de aret. communiter ꝛ doct.

dum matrimonium nisi expuimatur matrimonium certum.

facias quod habetur in. c. vnus. ad fi. extra de spõsa. impub. alias de despon. impub. in. vj. ꝛ ita intelligit do. Joan. post Bal. esse verum quando tractatur tãtum de probatione ipsorum sponsaliorũ secus si posset generari aliquod preiudicium et sic posset saluari ibi gl. ij. iuncto tex. vbi videtur casus iuncto do. Bal. ibi qd̃ est singulare no. Adde qd̃ dixi ibi. Adde quid si filia tacente pater illã promisit. ꝛ spõsus vt vulgariter dicitur illã amplexat? sit deinde illa cũ alio cõtrahat per verba de presenti qd̃ matrimoniũ preualeb it Bal. vide consi. xxvij. lib. j.

¶ Furor. in pun. huius sup verbo impediũt ꝛc. semper allegatur hic tex. quod contractus factus ab alquo qui illo tẽpore nõ erat furiosus valet: vt hic. ꝛ. c. dilecto. de spon. ꝛ in. c. in negotijs. de reg. iur. in. vj. in pun. de contrahen. emp.

b ¶ Ratio. in punc. huius super verbo quid ꝛc. vide gloss. not. in. c. primo. in versi. contrahere. de consanguini. et affini. Bald. in. l. pe. §. pe. ff. ne quis eum qui in ius voca. et ibi dixi per Bal. in. l. prima. C. si rector prouincie et ibi Ly. et quid econtra per Joan. andr. in regula cum quid prohibetur. et vide gloss. in clemen. j. in versicu. contrahere. de consanguinita. et affinitate.

Andre. Poma. ¶ Ratio. Vide Jaso. in. l. ij. in fin. ff. de iurisdi. omnium iudic. Barba. consi. xij. volumi. j. et intellige regulam huius. l. vt per Alexan. consil. cxciij. colum. viii. volumi. ij. Panormi. consi. lxij. colũ. ij. et consi. lxv. colum. iij. volu. ij. Barto. consi. xix. colum. v. volumi. primo. ꝛ consi. xliij. colum. xvij. eo. volumi. et Panormi. et ibi scribentes in. c. translato. de consti. Panor. in. c. j. in gloss. penult. de postula. prela. Sozi. consi. clxvj. colum. ix. Alexan. cõsil. lxx. colum. penul. volu. iij.

¶ Nuptie. In principio ꝛc. Solemnitas requisita in contractu faciendo requiritur in reficiendo. adde Dy. et Bart. in. l. heredes palam. §. si quis post. §. de test. vide Bar. in. l. actor. rem ra. ha. ꝛ pulchre Bal. p illum tex. in. l. si vt proponis. la. ij. C. de nup. per Moder. in. c. iij de iude. vide que dixi ibi in. l. j. §. si quis edificium. de ope. no. nun.

Andre. Poma. ¶ Nuptie. Vide Feli. c. cum accessissent. viij. colũ. in fin. de constitu. et in. c. consului. de iudi. Jaso. in. l. ius autem ciuile. colum. iij. ff. de iusti. et iure.

¶ Dotare filiam. Fallit si habet filia vnde se dotet secundum Baldum in. l. mulier. §. cum proponerek. ad trebel.

c ¶ Modicum. Vide de intellectu gloss. et docto. in. l. si mulier. infra soluto matrimonio. in capitulo principa. Item facit an si dos data sit ab extraneo pro mulitere nupta postea fecit diuortium et demum in

continenti reintegratur quod videtur idem matrimonium etiam quo ad hoc vt extraneus non possit dotem petere: si autem dos data sed ab vxore vel eius patre. etiam si ex interuallo reintegraretur nō possit dotem petere licet isto vltimo casu secus esset. in extraneo: ita intelligas nota. per gl. et doct. in l. si mulier. solu. matr. et ibi de hoc domi. Joan.

a ¶ Palaz. Licet bartol. §. que in adulterio non legat. Nota tamen qd mulier deprehensa i adulterio ipso iure est ifamis sine condēnatiōe qd in masculinis: gl. est singula. et notatur in l. si crimen. C. de adulteriis.

b ¶ Constitutio. vide Bartol. in l. quid sit fugitiuus. in principio §. de edil. vide Bald. contra. et qui dicit se contrarium cōsuluisse in rubric. de vsuris. in secunda columna in versic. secundo quero dicit statutum. et Arethiaco. et Moder. in. c. quia in omnibus. de vsuris. vide Ange. qui reducit has opiniones ad concordiam in. c. sicut. §. superuacuam. §. quibus modis pignus vel hypotheca solutur. In eodem puncipio et cetera. quid si iudex est vsurarius: et facit instrumenta: an presumantur fictitia contra Bartol. tenet Bald. in l. quid si. in prin §. de edil. edic.

¶ Adde quod voluit Bald. consilio. clxxiij. lib. iiij. vbi allegat Fede. consilijs suis. An autem instrumenta vsurarij qui desinit esse vsurarius presumantur fictitia. Vide hic consulta per Federicum. consilio septimo.

c ⇝ Andre. Poma. ¶ Quid si aliquis. Vide Bart. in l. pretor. §. etiam. et ibi Jaso. ff. de eden. et in l. lex tulia. §. item iulianus. ff. eod. Alex. in l. j. col. ij. de edē. Bo. consi. ccxxxvj. et consi. ccccliij. Bar. consi. iiij. col. ij. vol. iij. vbi multa pulchra.

¶ Qui in prouincia. In puncipio. Imperator non potest se interponere quo ad spiritualia. vide cōcordantias quas dixi in. l. sed si hac. §. pronūtiatum. de in ius vocan. in eodem principio et cetera. vide Bal. in l. eius q. §. de iurisdi. omniu iudicum. et Joan. andre. et domi. Anto. in repetitio. c. per venerabilem. qui filij sint legitimi. in eodem puncip. ꝛc. vide de quod. not. Bart. in l. cūctos populos. i. vij. colum. C. de summa trinitate. et per angelum in l. emancipati. de adopti. p Bald. in. l. prima. C. de ture aureo. annul. et Bald. in. l. prima constitu. C. et Jaco. but. in. l. prima C. de natali. restit. per Barto. in consi. lxxxj. quod incipit viso instrumento Jaco. de bel. in distin. in auten. qui. mod. nat. effi. sui. sed quid in legitimato per papā. vide Hosti. in sum. qui fil. sint legi. no. Jo. fa. insti. de instit. et cano. plene in d. c. venerabilem. et de istis plene per Petr. de ancha. in. c. j. de spōsa. in. vj. vide qd no. Bal. in. l. j. §. ius naturale. de iusti. et iur. dicit Bal. in auten. habita. in vj. colū. quod princeps potest legitimare spurios de terris ecclesie. et Bal. in. l. et si contra. C. de nupt. et in l. eam quā. in. x. col. C. de fideicommis. per Pet. de ancha. in consilio. cccj. incipien. in christi nomine amē. Primum dubium vbi tenet cum Bart. hic. alias est in consilio. cccviij. per Paul. de cast. consilio. ccxx. vbi tenet q legitimatio pape valet in terra imperij quid econtra vide in consilio. ccxxviij. adde an papa possit legitimare in terris imperij. et imperator in terris ecclesie. Bald. consil. cccxj. lib. iiij. et consilio. xxxvj. li. secundo. Paul. de cast. consilio. ccxxx. Pet. de ancha. consilio. cccxxj.

2. Similiter ad petendam restitutionē in integrum nisi exprimatur causa.

Generali. Not. nō ¶ dicitur specialē mādatum: si dicatur similiter ad matrimonium contrahendū: sed requiritur q exprimatur matrimonū certum. et sic facit ¶ qd. in causa restitutionis in integrū vbi requiritur specialē mandatū non sufficit dicere facio procuratorem ad petendā restitutionē in integrum fm Azo. sed requiritur specialiter causa: exprimi. ad quod. l. si quis mihi bona §. iussum. j. de acqui. heredi. et not. per Ly. in. l. j. C. etiam per procura. causa: in integ. restit. agi pos. dixi plenissime in. l. filius. j. de dona.

a **Ram.** Not. l. pro decretali que dicit quod vsurarij manifesti non possunt facere testamentum nisi certis solemnitatibus seruatis: vt in. c. ḡḡ. de vsuris. et ibi p docto. qualiter autem dicatur vsurarius manifestus habes plene in. l. j. de furtis.

¶ Statutum quod instrumēta vsurarij manifesti presumantur fictitia: An habeat locum in eo. qui fuit vsurarius.

Non solum. Not. §. nam dicit cōstitutio episcopi quod instrumenta ¶ manifestorum vsurariorum presumantur fictitia. Quid si aliquis fuerit vsurarius: et exposit desinit: an testamēta vel instrumenta per eum postea facta presumentur fictitia. iste textus facit quod sic: quia ista questio pendet de facto non dico modo: ad quod facit l. pretor. §. ij. et iam qui. in principio. §. de eden.

Senatus. Not. istum text. in. ff. nūquid damnatus de calumnia dicatur damnatus de publico iudicio. dixi in. l. j. j. de publi. in di.

Lege iulia. Cum tractatur ō odio appellatione patris vel matris non continētur auus et proauia. h. d.

Item nihil. No. qd hz aliqs sit natus ex eo qui fecit artem ludicrā postq ab ea desistit: tamen dicitur natus ex talibus et cet in contrarium videatur. l. emancipatum. §. de senato. et. l. imperialis. C. de nup.

Illud. Not. qd cōe est: meū nō est: pro prie loquēdo. Vt. no. in. l. id qd nostrū. j. de reg. iu. Ego dixi in. l. Fut electiōe. de le. j.

Proxime. In necessitatib? nemo liberalis existit. h. d.

q **Vbi in puincia.**

d

1 ¶ An imperator possit legitimare in terris ecclesie.

a **Diuus.** No. ¶ q imperator potest legitimare filios sicut in aur. q. mo. na. effi. le. §. penul. et ibi no. Et aduerte q: loquit in incestuosis qd sine dubio est verū quo ad temporalia: hz quo ad spiritualia secᵒ. nec imperator: b legitimat quo ad tēporalia inter nō sibi subditos: vt extra q filij sint legi. c. p venerabilē. An autē qd dicitur postq redactū est in corpore iuris facit ius cōmune dic vt not. in. l. qui cōtra. C. de incest. nup.

1 ¶ Mulier an dicatur dotata ex eo qd pater sibi in testō dotem assignauit: ad hoc vt excludat a statuto disponēte q mulier dotata non succedat.

Non est. No ibi nec testamēto ꝛc. cauetur statuto ¶ qd mulier dotata non succedat. quero quid si pater assignauit in testamento dotem filie sue: nunquid dicitur mulier dotata: et videtur q nō: quia dos nō potest esse sine matrimonio. vt. j. titulo. j. l. iij. Sed contrarium videtur qd sufficiat destinatio: vt hic. ibi nec ex testamento ꝛc. p hoc videt glo. in. l. cum plures. §. pe. j. de admi. tu. dixi. j. de cōdi. et demonstratio. in. l. titio centum. §. titio genero.

Quanquam. In arbitrio dato intelligitur ne eligatur persona prohibita. licet concedens arbitrium cōeligere potuisset. h. d.

1 ¶ Fraus de facili presumitur inter cōiunctas personas.

c **Non solum.** No. ¶ q inter cōiunctas personas de facili presumit fraus p hoc. j. de bo. que lib. l. pe. C. de naturali. li. l. iij. circa fi. facit. C. de rep. here. l. ij. et ibi per Ly. et quod dixi in. l. post cōtractum. j. de dona.

1 ¶ Coniunctus inter coniunctas personas potest iudicare et testificari.

De uno. No. §. in fi. in ratione sui per quā determinant multe. l. et limitātur. vt putā leges que dicunt q ¶ quis non sit iudex persone si

b bi cōiuncte. vt. l. qui iurisditiōi. ᵒ §. de iurisdi. om. iu.

¶ Item. l. que dicit q qs nō admittat in testem p coniuncta p̄sona: que ex intelligi nisi in causa inter p

f sonas sibi coniunctas in pari gradu: q: par affectio

e nis ca remouet suspitionē de quo in Specul. de teste. §. j. ver. sed quid si testis eodem gradu. et valet ad multa.

1 ¶ Priuilegiū qd hz pupillus in actione tutele qd nō transit ad heredē etiam descendentem.

f **Si puelle.** No. ¶ qd priuilegium qd habet pupillus in actione tutele nō trā

1 sit ad heredem etiam ex se descendentem: et per hoc repiobatur gloss. in. l. ex pluribus. j. de administr. tu. et in. l. dabimus. §. j. j. de priui. cred. secundum Jaco. de aretio.

1 ¶ Clam dicitur fieri quādo actus fit sine solēnitate requisita.

g **Dregentium.** Si actus prohibitus celebratur palam potest quis pretextu ignorantie excusari: se-

⇝ Andr. Pomate.

a ¶ Diu. Iste tex. est sing. fm Bal. in. c. j. de cōfirmatiōe vtili vel inutili. Jaso. in. l. gallus. §. et qd si tm. colū. xxxix. ff. de libe. et posthu.

⇝ Andreas Pomate.

b ¶ Nec imperator. vt de Alex. cōsi. iij. vo. v. Barba. consi. lviij. colum. xiij. vol. ij. Alex. cō sil. lxvij. colum. viij. volumine primo.

⇝ Andreas Po.

¶ Non solum. Vide alex. l. apō iulianum. §. si pupillari. ff. quibus ex cāusis in poss. eat. et ibi. xxix. co. iiij. vo. iij. facit lex data. C. de dona.

¶ Qui iurisditioni. Adde Bar. in. l. repet. §. de questione. j. de questioni. et vide apostillam precedentez. et vide Barto. in. l. qui testamento. §. querenti. in fin. j. de testibus.

⇝ Andreas Pomate.

e ¶ Par affectionis. adde Alex. ofi. clxiii. col. iii. vol. v. Feli. in. c. in sup. e. ti. de testib. et in. c. literas. iiij. col. de presump. Lepo. consi. xxj. in ante. col. bar. b. ofi. iij. vo. ij. Et ideo pōt generaliter inferri qd vbi extra vnum testem adest aliqua suspicio eius fidem diminuens qd talis suspitio pōt tolli per aliā presumptionē in cōtrariū: et vide Barb. c. cām q. de offi. dele. Bal. in. c. postremo. vbi declarat de appel.

¶ Si puelle. In prin. ꝛc. vide Bart. in. l. quia tale. j. solu. matri.

g ¶ Palā. et facit ad no. in. l. ij. §. g. fialiter. p barto. ff. vi bo. rap. et p Bart. in. l. nō intelligere. §. racita. de iure fis. et vide late Ly. et Bal. in. l. fi. de sum. tri. et qd not. Bar. in. l. pupillus. §. fi. de auto. iudi.

⇝ Andreas Pomate.

¶ Palam. Vide quid per istum textum dicat Bartolus in lege nemo. codice de summa trinitate. vide Barbat. consilio quadragintesimo septimo columna. xxv. volumine primo. et consilio. xlv. in. viij. colum. volu. j.

h ¶ Si proprietati. In principio huius legis et cetera. nota hic de augmento dotis. Adde leg. etiam. C. eodem.

⇝ And. Pomate.

i ¶ Profectitia. Ad declarationē huius tex. vide Sozi. consi. xcj. col. ij.

a ¶ Solu. matri. et ibi vide Bart. in fi. ij. col. ⁊ que facium dotem profectitiã. vide glo. ⁊ Bal. in l. auia. C. de iure dotium.

b ¶ Penitere. Et dissoluere sponsalia de futuro. adde l. j. in versi. siue parentes. C. si rector provin. quez. ibi ponderat Bal. in. j. eo alium. et vide Ly. in. l. j. C. de ispõsa. et no. in l. si pater. eodem titulo. ⁊ not. Bar. ⁊ decto. in. l. q̃ties. j. solu. matr. ⁊ ibi quid de iure canon. quem seq̃ tur Bald. in. l. cum a c socero. C. e. in eo. pn cip. super verbo pro eo. et per Bar. in. d. l. quoties.

c ¶ Dotis. In princi. huius. l. vide singu. Bal. in. l. incendium. C. si cert. petã. ⁊ vide Barto. in. l. falsus. C. de furtis.

d ¶ Si constãte. in secunda questione. iiij. questionis principalis.

e ¶ Si ego. Et de intellectu huius. l. in prin. vide bar. in. l. si cum dotem. in princi. solu. matri. j. ⁊ in. l. si cum donatarius. §. de conditioni. ob causam. ⁊ que nota. Bald. in. l. sicut in fi. C. de actio. ⁊ obli. ⁊ hunc tex. in hoc. §. j. facit vnicum in. d. l. sicut in fine. ⁊ que fuerit ratio dubitandi in casu huius. l. §. j. ⁊ de eius intellectu. vide Bal. in. c. j. in fine. qui succe. reue. vbi hunc tex. facit singularem. ⁊ multum pulchre Bal. in. l. cũ a socero. in vlti. col. C. e. ⁊ vide Paul. in. l. si pecuniã. C. de condi. ob causam.

f ¶ Si mulier. In principio. no. bonum textum pro libello. et adde Bart. in. l. non interest. C. quod metus causa. ⁊ adde Bar. in. l. si quidem. C. de predi. mino. et ibi Lyn.

~ Andreas Pomate.

g ¶ Quoties. Limita vt per Ang. in. l. at vbi. ff. de peri. heredi.

~ And. Poma.

h ¶ Tacitam conditionẽ. Limita vt p Jal. l. qui se debere glo. fi. ff. de condi. ob cau.

i ¶ Quod autem. In prin. ⁊ c. si mulier dedit omnia bona marito: numq̃d videat dediss̃e in cã dotis per bar. in. l. j. in fi. C. de sen. q̃ fine certa q̃ti. ⁊ q̃ bar. post gl. in. l. mulier. j. e. ⁊ bal. in. l. nulla. C. de iu. do. barr. in l. si ostãte. j. fo. ma. in eo. pn. bal. fin bar. post glo. in. l. si cõstante. j. solu. ma. in eo. pn. Bal. fin bar. post gl. l. j. fo. ma. intelligit hãc. l. q̃ ideo hoc est: q̃ tacite agebat. ⁊ ita dicit tenere gl. hic vide eũ in. d. l. j. in. ij. col. ⁊ in disputatiõ eq̃ incipit quedã mulier, ⁊ de hoc vlti do precedit causa habilis ad translationẽ dñij. aliãs secus vt. l. cum pater. §. pater. j. de leg. ij. in gl. parua. que dicit q̃ in dubio presumit omnino animus transferendi dominiũ. ¶ Simile habetis in. l. j. j. pro dote. de hoc dixi plene in repetitione. l. si cõstante. d. j. solu. matri. in quadam. q. quam ibi fecimus in princ. de assignatione bonorum viri vergentis ad inopiam. dic vt ibi.

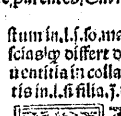

Doptium. Nota. in eo q̃d dicit patrem posse stipulari dotem vsq̃ ad tempus nuptiarũ secus i extraneo. de quo in. l. quoties. j. sol. matri. et in. l. annus. C. de iure do. Ratio est hic in tex. nam vsq̃ ad tempus nuptiarum potest pater penitere. hanc rationem habes hic. ⁊ nõ alibi. ideo no. cam.

Si quis.

Otis. No. q̃ traditio in dubio videtur facta animo trãsferendi dominium. q̃d intellige quan-

Si mulier. cit aliud nisi quod dicit illud q̃d dicit. l. et not. eam. quia habet multum de Jmm. ⁊ vt multum etiam ad alienationem rei minoris: tq̃ aut circũuentus est minor: ex eo q̃d rem vendidit. ⁊ tunc ipsam rem repetit: aut est circũuentus in pretio vilioris: ⁊ tunc augmẽtum pretij petere põt. et ficto. p formatione libelli qualiter formabitur: quia habes videre distinctionem huius. §. quod no. ⁊ iam millies feci practicari per hunc tex. et gl. in. l. j. C. si aduer. dotem. Bar.

Oties.

Olia.

Tipulationem.

T licet.

Vod autem.

Si ego.

Ioties.

Ũgo rei non potest conferri in tempus quo debet extinguiri. hoc dicit. vide in. l. titio cuz moiretur. §. de vsufru.

Tio. No. q̃d stipulatio de dote habet in se tacitam cõditionẽ: scilicet si matrimonium sequatur.

intelligitur de prima vice. hoc dicit.

Mulier nubens nulla facta expressione dotis: an videatur omnia bona dedisse in dotem: ex eo quia omnia bona dedit in dotem. Et stante statuto quod filia dotata non succedat patri si pater relinquat filie centum: licet non dicat pro dote intelligitur pro dote.

mo dicto Bar. hic quod est in versi. ire facit ad questionem ibi: sed si pater relinquat filie ꝛc. ego dubito et puto quod salte non procedat in patre relinquente filie non nubilis etatis: quia tunc cum legatum fit a debitore voluntario non presumitur cõpensari in ipsum debitũ dotis. l. creditor. de leg. ij. l. j. §. sciẽdum. C. de reivo. act. sec. si post tempus nubilis, etatis: quia tunc cum pater ex dispositione legati fit obligatus dotare filiam. l. q̃ liberos. et de rit. nup. l. fin. C. de do. p̃miss. ideo legatum presumitur factum animo cõpensandi in dotem. l. si cũ dotem. §. si mater. sol. matri. et in auf. preterea. C. vnde vir ⁊ vxor. sec. quando non est nubilis etatis: vt dixi: quia tunc pater est debitor dotis in diem cuius debiti non fit compensatio. l. quod in diem. et l. si cum milit. §. j. ff. de compensa. Neciste textus obstat predictis: vt euidenter de se patet. istud placet pro dicto Bar. et etiam videtur tex. cum glo. in. l. cũ c tale. §. j. j. e. Et adde huic dicto quod dixi post Jmo. in. l. huiusmodi cum pater. in. iij. colum. de leg. j. ⁊ ibi per Paul. de ca. Si testator: legabat centum filie cũ nubet certum est quod intelligitur pro dote. l. vxore. §. testamento quoq̃. cum glo. in verbo dedit. de leg. iij. et adde quod Raph. cuma. in. l. j. solu. matrimo. ⁊ etiã Bal. ibi, dicit q̃ id quod habetur in hac. l. fcz q̃d si simplex promissio intelligitur in causam dotis pro cedit secundum Bal. in. l. fi. C. de sent. que fine certa quãtita. q̃n fuit facta mẽtio matrimonij. ⁊ ita Bar. in dicta disputatione. vide Bal. in. l. nulla. C. de iure do. Adde an mulier simpliciter nubẽdo videat oia bona sua dedisse in dotem. ⁊ quid lucrari debeat matrimo ex forma statuti: Bal. cõsi. xcviij. incip. mulier. e ij. lib. An autem stante statuto putatiuo q̃d mulier que nubit nulla assignata dote intelligatur omnia bona dedisse in dotem si mulier primo nubat ⁊ constituat dotem ⁊ nubat secundo nulla dote cõstituta: an intelligatur omnia bona dedisse in dotem vigore statuti: vide Pau. de castro cõsilio cclxxxiij. incipiente vlti ꝛc. Et inquantus Alexan. dicit se dubitare de dicto Barto. vide Pau. de cast. cõsilio. lxiij.

trimonii ꝛc. Si mulier dedit omnia bona sua marito et nihil aliud dixit deinde mulier decessit: nũquid videatur dedisse in causam dotis. Item, facit ad questionem. dicit statutum q̃d mulier dotata non succedat patri: sed si pater relinquat filie in testamento centum: licet non dixerit pro dote: q̃d intelligitur pro dote: quod nota.

Si nuru mandãte pater restituit dotem quam receperat filio emancipato liberatur.

Ne. Mo. casum: quod pater qui recepit dotem pro nuru et emancipauit filium et ei dotem vxoris restituit nuru mandante et volẽte quod ipsa nurus a patre non poterit postea repetere. ita not. hic Richar. malum.

Si serua. Data i primo matrimonio in nullo tacite intelligit repetita si postea validetur. h. d.

Duus. Mo. matrimõio intelligitur in secundo repetita. h. d.

Dos data in moneta antiqua q̃n debeat in illa vel in alia restitui.

Es in dotem. Nota quod si dos fuit data i moneta antiqua: quod in illa debet fieri restitutio. q̃d intelligẽ si postea esset variata moneta in materia vel in forma: sed si esset eadẽ moneta: tamen valor florẽni crescisset vel decresisset: hoc non inspicitur nisi a tempore more: vt. l. vnũ. §. si cer. pe. pro quo vide quod dixi in. l. paul. j. de solu.

Ir ab eo. No. argumentũ quẽ facere mutuari pecuniam et vendi nomina debitorũ existentium non soluendo.

Promissio dotis facta p mulierem intelligitur pro matrimonio prima vice contrahendo.

Ispõsalibus. Pro intellectu huius. l. scias: quod promissio dotis facta pro muliere intelligitur pro matrimonio prima vice contracto: vt. j. eo. l. dotis vbi igit nulla sponsalia vel matrimonii precessit: tunc illud quod fit est prima vice contractũ. ergo pro eo debetur dos: licet prima vice recusauerit. No. casum qui p bat distinctionem quam gl. facit in. l. singularia. §. si certum petat videlicet aut pecunia erat parata solutioni aut non: q̃d dic vt ibi.

Andreas Pomate.

Item facit. Vide Crem. notabili. iij. incipiẽte statuto, cauetur. ⁊ Bal. nouel. i tractatu d dote in sexta parte primi legio. xiiij. char. ri.

Sane. Et sequit Roma. in. l. si cum dotem. §. trãsgrediamur soluto matrimo. per istũ tex. ⁊ Pau. de ca. in. l. ij. eo. ti. et q̃d ibi dixi. Adde petrum de anc. consi. ccxxxix.

~ Andr. Pom. ¶ Sane. Vide Alex. in. l. ij. col. ij. ff. so. ma. Ro. consilio. ccix. colũ. vlti.

Si serua. adde Bal. in auf. ex cõplexu. C. de incestis nupt. ⁊ ibi hoc limitat.

Res in dotem. Si dos datur in florenis solu. ma trimo. sunt minoriati in pretio cuius erit periculum. Adde Ly. in. l. minorum. C. in qui. cau. in integ. resti. Guil. de cug. in. l. vnum. Jacob. de Are. in. l. cũ quis. si certum peratur. Dy. in. l. vxorem. §. j. de legar. iij. et hic est tex. nota. vide Bald. hic et q̃d ibi dixi. Adde Bal. consilio. cccxxix. lib. ij. et que posui late in. l. cũ quid. §. si cert. pet.

~ Andreas Pomate.

Res in dotem. Are. ofi. xj. ⁊ Sozi. ofi. ccxcviij.

Vir ab eo. vide Bal. in. l. cuz allegas. in. v. col. C. de vsuris. in ver. modo quero.

~ Andr. Poma. ¶ Vir ab eo. Vide ro. sing. ccccl.

a ¶ Restitutionem. Vide Imol. post glo. & doct. in. l. apud iulianum. §. verum. ad trebellianum. et Bart. et doctores in. l. seruo inuito. §. fi. eodem titulo. & ad argu. Barto. responde. quia illa regula procedit ne gatiue dicta. l. si ex pluribus. nō affirmatiue. l. si po- 1
stulaꝰ fuerim. in princip. de ꝓbo- resultat. h. d. ¶ No. q̃ dixi in summa c
rum obligatiōibus et per. nor. rio. Bar.
in. l. pro he ☞ Actiones quod non transferant 1
rede. §. qui per restitutionem hereditatis nisi re-
tamen. de stituatur ei et eo modo sicut testator
acquirēda iussit.
heredi. **Ex asse.** ᵇPer delegationē non 2
→ Andreas Poma. liberatur debitor nisi 1
b ¶ Nec alii a delegato queratur. Itē restitutio fi- 2
cui. Vide deicommissi ex trebellianica delegari 1
Alexā. in. l. non potest. hoc dicit. quod no. ¶ No.
possessorio. ᵃ per restitutionem ᵃ hereditatis 2
§. si possessorio. ff. de actiones non transferuntur nisi fiat
acquirēda b ei cui restator iusserit. Item nō transferūr nisi fiat eodē modo quo testator
poss. col. iij. voluit: vt. l. sed si ante. §. ad tre. & ideo 1
c ¶ Quero. talis debitor nō pōt delegari: vt hic.
In princi- et eadem ratione non potest quis cōstitui in rem suā. pcurator nec alicui ᵇ
pio huius. ius cedi vt peratur fideicommissum:
vt hic. et. l. restituta. §. i. & ibi not. in gl.
parua. et in. l. qui ita. §. i. j. ad trebel. 1
vide Bartolum in. l. finali. in. v. columna. de senten. que sine certa quantitate. & quod legitur et notatur 1
in. l. filie. de legat. iij.
d ¶ Dotis. Latius per Bar. in. l. i. j. ad. l. iuli maie. et d
vide not. Bal. in. l. inuitus. ad fi. C. de procu. in eodē
princi. si concessa est bannito securitas intelligit pro
prima vice. facit ad id quod dixi in. l. grece. §. post li- 1
tem. j. de fideiusso. Item facit iste text. ad no. q. de eo
qui vendidit vuas et rosas rosarij que fructificabāt
bis in anno vt intelligatur de primis tantum. ita di- e
cit no. Bal. post Dyn. per illum textum fuisse disputatum vltra montes in. l. diuortia. §. quod in anno. j.
solu. matri. valet ad hoc ob. l. defuncta. §. fina. de vsu
fruc. que ibi loquitur in vltimis volūtaribus in qui
bus fit lata interpretatio: vt intelligatur relictum an
nuum. Item nō obstat. l. cum manifesta. in princi. de f
cōtrahen. emp. quia loquitur in alio casu. & bene ad
uertatur. ita dicit domi. Joan. in. d. §. quod in anno.
et decidit per ista Barto. aliam. q. in. l. cum quidam.
de annu. lega.
→ Andreas Poma.
d ¶ Dotis. Facit ad multa de quibus per Fel. in. c. ij.
per quatuor colū. de trenga et pace. Jaso. in. l. diuortio. colū. iiij. cum quatuor seq. ff. so. mat. Alexā. consi. g
xliij. volu. iiij.
e → And. Po. ¶ Cū post. Uid alex. ꝓ. i. j. col. x. vo. iij.
→ Andreas Poma.
f ¶ Gener. Vide Ale. l. j. col. xij. ff. so. ma. Jmo. ꝓ. i. cx. 1
col. iij. Barba. consilio. xxxiij. col. vj. vo. i.
g → Andreas Poma. ¶ Aliud in domo. Not. ergo generaliter quod incertitudo vitiat actū nisi illa in- 2
certitudo posset verificari ex natura actᵒ: vide Ale.
consi. xxxj. col. iij. vo. ij. et cōsi. liiij. col. ij. eo. vo.

Sed contra: quia quecunq; sunt trāsibilia, sunt cessibilia: vt. l. ex pluribus. de admi. tut. sed fideicommissum vniuersale est transibile: vt. l. cogi. §. item metianus. j. ad trebel. ergo ꝛc. cogitabitis.

☞ Dos promissa arbitrio boni viri non dicitur incerta licet bonus vir nunquam arbitratus fuisset.

Dero. ᶜNot. istū casuꝫ qui est adeo verus: vt si aliquis promiserit dotem arbitrio † boni viri quod tūc intelligitur certa quantitas relicta quā bonus arbiter arbitrari debet etiam si nunquam arbitratus fuisset: vt. l. j. j. de leg. ij. ¶ Et est arg. ad statuta italie que dicunt mulierem esse dotandam.

☞ Curator datur ad vnum actum.

Constitutio dotis vltra facultatem q̃d̃ non valeat.

Sue generalis. † No. hic cū ratorem da ri ad vnū actū tm. ¶ † No. cōstitutionē dotis vltra facultatē nō valere: q̃d̃ intelligē: vt no. per doct. in. l. j. C. si aduer. dotem. Barto.

☞ Rem emptā ex pecunia mea q̃d̃ possum petere in subsidium.

Roculus. ᵇHic videtur casus quod sicut pretium rei mee: re peremptā possum petere in subsidium: vt. l. mater. C. de rei vendi. ita eadem ratione rem emptā ex pecunia mea. † cerca q̃d̃ vide Ly. in. d. l. mater. C. de rei vēdi. in. q. vij. Bar.

☞ Securitas concessa bannito intelligitur pro prima vice.

Dotis. ᶜSermo simplr prolatᵒ intelligit pro prima vice. h. d. ¶ Cōcordat. l. bene. §. hoc sermone. j. de ver. obli. q̃d̃ vs: tq: si cōcessa est bānito securitas. quod intelligitur p prima vice. Bar.

Dm post. ᵈNo. q̃ patiētia solaciū contra patientē: q̃d̃ est cōtra ea que no. Ly. in. l. si certis annis. C. de pac. q̃d̃ examinaui plene in. l. cum de in rē versō. §. de vsuris. Bar.

Gener. ᶠOpp. C. de do. promis. l. j. solu. glo. nor. quod ibi fuit promissa dos pacto nudo arbitrio alterius. ideo non valet nē duo specialia circa idem concurrant. j. quod ex pacto nudo oriatur actio: et quod fit incertum quid deducatur in eo. de quo vide quod dixi plene in. l. si ex qui pro emptore. infra de vsucapio. in questione vltima. ¶ Jcum opponitur de. l. si domus. in princip. j. de leg. j. sol. aliud in domoᵒ aliud in fundo: & rationem assignat gloss. dic vt. l. si domus. & l. ita stipulatus. j. de verbo. obliga. Barto.

☞ Uniuersitas bonorū si transferat in cōtractu intelligitur deducto ere alieno.

Quid in rescripto principis.

Quid si per vltimam voluntatem.

Mulier nubēdo simplr an intelligat omnia sua bona in dotem dedisse.

a **Mulier.** ᵃNot. q̃d̃ quando vniuersitas a
1 bonorum transfertur in cōtractu intelligit ere alieno deductoꝫ: vt hic. secus si per legem: vt. l. tutoris. C. ad. l. iul. de vi. et. l. j. in princ. j. de bono. posset. ¶ Item secus si per rescriptum principis: vt. l. princeps bona. infra de verborum significatio. quid autem si transfertur per vltimam voluntatem. dic vt. l. cogi. in principio. infra ad trebel. et lege statuliber. §. fina. j. de lega. ij. et per docto. in. l. j. C. communia de lega. ¶ Ultimo
b not. ᵇgloss. † que querit vtrum mulier nubendo simpliciter videatur omnia bona sua dare in dotem: 1
2 quam not: quia hanc questionem alias disputatu q̃ incipit quedam mulier habēs magnū patrimonū.

Paulus. Iste. §. videtur contra ea que no. in 2
l. que dotis. j. solu. mat. q̃d̃ si mulier adhibet coniunctam personam ad stipulationes. q̃d̃ videtur adhibere animo donandi. Doct. tangunt in l. ij. C. eo. dixi in. d. l. que dotis. j. solu. matri. 1

Damnuis. Ista est lex subtilis et facta ad tollendum cōtrarium de. l. si pro re. §. de euic. quia idem videbatur in dore sicut in contrahenda emptione & venditione. quod ista. l. remouet. ibi quamuis ꝛc. Barto. h

c **Dm in fundo.**

c **Si fundus.** ᶜNo. §. contra gl. l. diuortio. §. si fundum. infra solu. matrimo. et contra glo. l. j. §. exactio. C. de rei vxo. act. vt m̃ tex. hic dum dicit presenti die:

d **Aus.** ᵈHoc intellige cum distinctione. l. dedit dotē. j. de col. bono. Item no: glos. ibi reuerti: scilicet ex stipulatione tacita: et sic videtur velle ista glo. q̃d̃ in dote aduentitia scōm ista tempora filiusfa. habet heredem q̃d̃ examinaui in. l. post dotem. j. soluto matrimo. Barto. 1

e **Si de dote.** ᵉNo. istum casum singularem pro eo qui ab initio promisit quod dare non poterat. Bar c
tolus.
1 ☞ Dos mulieri in quibus casibus solui possit. d
2 Uxor non potest consentire viro alienanti fundū dotalem nisi propter suam vtilitatem. e

Filie. ᶠNo. casum expressum † q̃d̃ ex f
1 tra causas expressas in. l. mutus. §. j. §. eo. non potest solui dos mulieri nisi in eius vtilitatē vertatur: vt hic. & no. in. l. ij in pun. j. solu. matri et. l. cum in fundo. §. vxor f
g viro. §. eo. item no. ᵍ q̃d̃ sicut maritus nō potest alienare † fundum dotalem ita nec vxor consentire mari
2 to alienanti: nisi propter mulieris vtilitatē: licet quidam contra per. l. si predium. C. eo. g

¶ De pactis dotalibus. Rubrica.

1 ☞ Conditio adiecta in pacto precedenti quod intelligatur in sequenti repetita: si alias pactum redderetur inutile.
2 Clausula posita in precedenti capitulo quando videatur repetita in sequenti.

¶ Mulier. In principio huius ꝛc. Nota hic quando a
bona dicantur deducto ere alieno. vide Bar. in. l. fi. de vsufruc. lega. & vide Bal. in. d. l. tutoris.
b ¶ Ultimo nota. Vide quod no. Bar. in. l. si constante in. iij. q. iij. questionis princi. solu. matrimo. et no. Mod. in- fli. de act. §. fuerit p Bal. in. l. fina. in. ij. colum. ō sen. q̃ sine certa quātī. et Bar. in. l. q̃d̃ autem §. eo. Bal. in auf. res q̃ in. iij. co. C. cōia de leg. Adde que posui post Alex. l. cū autem §. e. & abb. consi. lxvj. lib. j.

Dm pater. Cōditio adiecta † in precedēti pacto in sequenti intelligitur repetita si alaspactū redderetur inutile. h. d. ex hoc apparet sol. contra ij de. l. in actionibus §. de in litigiur. coniuncta. l. j. §. de his qui no: infra. vbi † clausula posita in pcedenti non intelligitur repetita in sequenti: quia ibi potest valere absq; repetitione nec sequitur absurdum. 1

☞ Promittens vendere rem pro eo pretio q̃d̃ inuenietur: et vnus nobilis promittit minus quam valeat res: et ob eius timorem non plus offert non debet attendi eius oblatio. h

Ipater. ᵇNo. si. huius. l. q̃d̃ valet ad multa: † quia si promitto tibi vendere rem pro eo pretio q̃d̃ inuenietur et quidam nobilis vel potens vult emere minus q̃ valeret cuius timore nemo plus promittit q̃d̃ hoc non debet attendi. Bar. 1

Attilicinus. ᶜNo. 1. quia si non esset ista. l. nescio q̃d̃ decerem: ¶ Cōtra hanc. l. oppo. et videtur q̃d̃ propter incertū euētum valet pactum nec posset mulier conqueri: quia ex eo potest fieri dete- 1
ij. Bal. in. l. fi. C. de sen. que pro eo q̃d̃ interest.
c ¶ Si fundus. In fi. huius vide Bar. latius in. l. diuortio. §. interdum. et est no. §. §. solu. matri.
d ¶ Auus: singu. text. est in auo. dum dedit dotem filie. de quo late Bar. in. d. l. dedit.
e ¶ Si de dote. vide Bar. in. l. alia. §. eleganter. in fi. j. solu. matrimo.
→ Andreas Pomate.
¶ Si de dote. vide Pau. de cast. in. l. etiam. solu. matri. Alexan. in. l. ij. col. xj. ff. eo. tit.
f ¶ Si filie. in pun. ꝛc. adde in. l. cuius. cum seq. et ibi Barto. j. solu. matri.
g ¶ Item no: vide Bal. in auten. si qua. C. ad velle. et Bar. in. l. fi est matris. & ibi per doc. j. sol. mat. & Bal. ibi dicit quod ista. l. est sing.
h ¶ Si pr. sequit Bo. in. l. si cū eum. §. si quis cau.
→ Andreas Pomate.
¶ Si pater. Vide Alexā. in. l. qui rome. §. heredes. col. fi. ff. de ver. obli. Bo. sing. cccccl xj. & Jmo. in. l. si socer. §. lucius. ff. solu. matri. Alexā. l. fideicōmissum C. de transactionibus.
¶ Attilicinus. vide latissime per do. Joā. in. l. si socer. §. lucius. j. solu. matri. maxime in. vj. col.

a ¶ Pater. In princi. adde Barto. in l. licet. ad finez. de legatis j.

b ¶ Vxor. Quãdo fundus dotalis possit alienari. vide per Bar. in l. si estimatis ꝛc.

e ¶ Interdum. Facit iste text. an possit fieri executio in re dotali. p glos. et ibi Bar. in l. a diuo. §. executionẽ. de re iudi. ꝛ Bal. i l. ob maritoꝝ. in fin. C. ne vxor p marito. ꝛ ibi tenet qd non. et ad istũ text. 1 ꝛ seq. vide no. Bal. in l. si pdiũ. ĩ b fin. de iure 1 do. Sz vtrũ. l. iul. ĩ fundo dotali. C. vetãs alienationes habeat locuz in mtrimonio ꝛ in dote, putatiuus ꝛ nõ legitimis. 2 dic qd sic. glo. est val 3 de no. in. l. dotali. §. c dotali. i fi. pstabit. j. 1 eo. p qua bene facit 2 text. in. l. si d cũ dotẽ. §. fi. fol. mat. sed an fundus dotalis possit alienari folu. matrimo, anteq̃ restituatur vxori. vide Bal. qd nõ in. l. j. C. sine cẽsi. vel reliq. ꝛ ibi an fundus dicatur dotalis solu. mat. ꝛ an possit alienari per patrem filie. fol. mat. per mortem viri. vide glos. Ly. et Bal. in. l. rem quã. C. de iure do. ꝛ in. l. etiam. j. e. ꝛ an vendens rem dotalem teneatur de euic. actio. personali. vide gl. ꝛ ibi Bal. in. l. predium. de iure dot. ꝛ ibi vide quid si consenserit vir alienationi facte per vxorẽm et cetera.

d ¶ Quedam transire. De hoc vide late Barto. in. l. si ita quis. §. ea lege. de verbo. obli.

e ¶ Item no. de hoc vide Bar. in. l. si mota. solu. ma. et in. l. nesennius. §. j. de re iudi.

f ¶ Si fundus. in princi. ꝛc. fallit in seruitute fundi dotalis licet non possit alienari. ſ. ea. l. lex iulia. cum. l seq. potest tamen prescribi fm glos. no. ꝛ ibi Bart. in l. si filio. §. j. solu. matri. fallit etiam in casu. l. longe. cũ ibi no. j. de diuer. et tempo. prescrip.

Pater. a Conditio existẽs in vita stipulatoris vel post mortem purificat stipulationem. h. d. Bar.

c Vnmaritus.

Titius. l. que dotis. j. so. matri.

¶ Fundus dotalis etiam vxore volente nõ potest alienari secus si datur estimatus.

Vxor. b Not. l. ex hac habemus ꝗ fundus dotalis non potest alienari vllo modo etiam volẽte muliere. ¶ Sed si detur estimatus: tunc potest alienari volente muliere: vt hic. ꝛ in. l. estimate. j. solu. matri.

¶ De fundo dotali. Rubrica.

¶ Prohibitio alienationis facta a lege non habet locum in alienatione necessaria.

¶ Quedam transeunt titulo vniuersali que nõ transeunt titulo singulari.

Dominum fundi dotalis. fol mat. de iure isto non transit ad mulierem.

Interdũ. c Prohibitio alienatiõis ꝗ facta a. l. nõ hz locũ in alienatiõe necessaria. h. d. ¶ No. ꝗ quãdam transire d titulo vniuersali q̃ non transeunt titulo singulari: vt. l. in modicis. §. de contrahen. empt. et. l. quedam. j. de acquiren. re. domi. et potest alienari folu. matrimo, anteq̃ restituatur vxori. vide Bal. qd nõ in. l. j. C. sine cẽsi. vel reliq. ꝛ ibi an fundus dicatur dotalis solu. mat. ꝛ an possit alienari per patrem filie. fol. mat. per mortem viri. vide glos. Ly. et Bal. in. l. rem quã. C. de iure do. ꝛ in. l. etiam. j. e. ꝛ an vendens rem dotalem teneatur de euic. actio. personali. vide gl. ꝛ ibi Bal. in. l. predium. de iure dot. ꝛ ibi vide quid si consenserit vir alienationi facte per vxorẽm et cetera.

g ¶ Intervirũ vxore. Adde ad materiam huius tituli qd ocealiꝗ actus sunt pmissi inter virũ ꝛ vxorẽ: vt per Alex. cõsi. lxxxvj. ici. visis pdictis. vol. v. Andreas Pomate.

h ¶ Moribus. Vide Fede. cõsi. cxxxvj. alias. xl. Anto. in. c. cuz pingat. d iureurãdo. ꝛz qd sic. licet Cardin. et Bal. ibi teneãt cõtra in. rr. co. vt de Alle. ps. clvij. col. j.

d ¶ Sponsus.

a Generaliter. a No. istum ad solu. biocar. vtile per inutile nõ vitiari: qd est versũ qñ sunt separabilia alias non: vt hic. et. l. j. §. sicut aũt opus. ꝛ. §. seq j. de aqua plu. arcen.

1 ¶ Paria sunt aliquid fieri tempore permisso vel prohibito et conferri in tẽpus permissum.

2 Dsium qd non queratur et cui cõceditur: sed penes concedentem manet.

3 Donatio fit tribus modis.

4 Donatio inter virum et vxorem non trahit retro confirmatur a tempore mortis.

5 Tempus cõtractus inspicitur: vtrũ valeat ꝗtractus.

b Si vxor. b No. §. contra multas fraudes que fiunt tota die ad quod. l. j. in fine. cũ l. sequen. j. de his que in frau. cre. ¶ Item no. ꝗ quod paria sunt aliquid fieri tempore permisso vel prohibito et conferri in tempus permissum: vt hic. et in. l.

1 in tempus. j. de here. instit. ¶ Secundo not. istã regulam quod dominum non queritur et cui conceditur: sed remanet penes concedentem: et sic facit con

2 tra. l. si ego. §. de neg. gest. ¶ Item not. quod donatio fiet tribus modis: vno modo quod res sit tua euenente morte. alio modo quod res que datur statim sit tua. tertio modo quod nõ trahatur. sed veniat tradenda post mortem. ¶ Modo aduerte ad casum. et

4 not. ex hoc paragrapho ꝗ qd donatio inter virum et vxorem non trahitur retro: sed confirmatur a tẽpore mortis: et hoc colligit iurisconsultus ex predictis

5 statim. Item not. ꝗ quod tempus contractus inspicitur vtrum valeat cõtractus: vt. l. si filius. infra de verbo. obliga.

1 ¶ Quando ad acquisitionem inspicimus in his que retrotrahuntur tempus contractus et quando tempus existentis conditionis

2 Conditio potestatiua non trahitur retro.

Ratio quare in contractibus inspicitur tempus existentis conditionis non in testamentis.

3 In vltimis voluntatibus conditio non trahitur retro.

4 Ex traditione facta tibi recipienti nomine dñi et ei mandato hoc acto inter te ꝛ ipsum me ignorante: q̃ritur tibi directa et non domino.

c Simaritus. c Not. ex isto text. qd ꝗ quantũ

1 ad acquisitionem in his que retrotrahuntur inspicimus tempus cõtractus: vt. l. si filius. j. de verbo. oblig. In his vero que retro nõ trahuntur inspicimus tempus existentis conditionis: vt hic. ꝛ ita loquitur. l. si vero non remunerandi. §. si filiofami. §. man. ꝛ. l. qui dam cum filiũ. j. de ver.

2 obli. loquuntur enim dicte leges ꝗ in potestatiuis cõditionibus que non retrotrahuntur: vt. l. potior. et. l. qui balneum. §. qui po. in pig. ha. et hec est vna differentia quare in contractibus non inspicitur tempus

3 existentis conditionis. ꝗ quia in vltimis voluntatib̃ conditio existẽs non trahitur retro: vt. l. j. §. j. j. ad sil. et. l. mater. §. eandem. §. de excep. rei iudi. secus in cõtractibus quando conditio est casualis. vt. d. l. si filius. de verbo. obligatio. et. l. potior. l. qui balneum. §. qui pot. in pig. habe. et ista est vera ratio. quicquid dicant doctores. et glos. in. l. si vxor. C. de condit. in

Sponsus. a Generaliter. a No. istum ad solu. biocar. vtile per inutile nõ vitiari: qd est versũ qñ sunt separabilia alias non: vt hic. et. l. j. §. sicut aũt opus. ꝛ. §. seq j. de aqua plu. arcen.

1 ¶ Paria sunt aliquid fieri tempore permisso vel prohibito et conferri in tẽpus permissum.

2 Dsium qd non queratur et cui cõceditur: sed penes concedentem manet.

3 Donatio fit tribus modis.

4 Donatio inter virum et vxorem non trahit retro confirmatur a tempore mortis.

5 Tempus cõtractus inspicitur: vtrũ valeat ꝗtractus.

b Si vxor. b No. §. contra multas fraudes que fiunt tota die ad quod. l. j. in fine. cũ l. sequen. j. de his que in frau. cre. ¶ Item no. ꝗ quod paria sunt aliquid fieri tempore permisso vel prohibito et conferri in tempus permissum: vt hic. et in. l.

1 in tempus. j. de here. instit. ¶ Secundo not. istã regulam quod dominum non queritur et cui conceditur: sed remanet penes concedentem: et sic facit con

2 tra. l. si ego. §. de neg. gest. ¶ Item not. quod donatio fiet tribus modis: vno modo quod res sit tua euenente morte. alio modo quod res que datur statim sit tua. tertio modo quod nõ trahatur. sed veniat tradenda post mortem. ¶ Modo aduerte ad casum. et

4 not. ex hoc paragrapho ꝗ qd donatio inter virum et vxorem non trahitur retro: sed confirmatur a tẽpore mortis: et hoc colligit iurisconsultus ex predictis

5 statim. Item not. ꝗ quod tempus contractus inspicitur vtrum valeat cõtractus: vt. l. si filius. infra de verbo. obliga.

1 ¶ Quando ad acquisitionem inspicimus in his que retrotrahuntur tempus contractus et quando tempus existentis conditionis

2 Conditio potestatiua non trahitur retro.

Ratio quare in contractibus inspicitur tempus existentis conditionis non in testamentis.

3 In vltimis voluntatibus conditio non trahitur retro.

4 Ex traditione facta tibi recipienti nomine dñi et ei mandato hoc acto inter te ꝛ ipsum me ignorante: q̃ritur tibi directa et non domino.

c Simaritus. c Not. ex isto text. qd ꝗ quantũ

1 ad acquisitionem in his que retrotrahuntur inspicimus tempus cõtractus: vt. l. si filius. j. de verbo. oblig. In his vero que retro nõ trahuntur inspicimus tempus existentis conditionis: vt hic. ꝛ ita loquitur. l. si vero non remunerandi. §. si filiofami. §. man. ꝛ. l. qui dam cum filiũ. j. de ver.

2 obli. loquuntur enim dicte leges ꝗ in potestatiuis cõditionibus que non retrotrahuntur: vt. l. potior. et. l. qui balneum. §. qui po. in pig. ha. et hec est vna differentia quare in contractibus non inspicitur tempus

3 existentis conditionis. ꝗ quia in vltimis voluntatib̃ conditio existẽs non trahitur retro: vt. l. j. §. j. j. ad sil. et. l. mater. §. eandem. §. de excep. rei iudi. secus in cõtractibus quando conditio est casualis. vt. d. l. si filius. de verbo. obligatio. et. l. potior. l. qui balneum. §. qui pot. in pig. habe. et ista est vera ratio. quicquid dicant doctores. et glos. in. l. si vxor. C. de condit. in quibus maritus potest donare vxori. vide Jas. l. ex hoc iure. ff. de iust. et iur. Paul. in. d. l. pac. que contra. Roma. consil. xliij. vel. xliiij. Panor. consilio. xcv. col. ij. volu. ij.

¶ Generaliter. De intellectu huius text. in. §. vide late p domi. Joan. post Bar. in. l. si fideiussor. i fn. de legatis primo.

¶ Sed quero ad quid est necesse in omnibus istis casibus quod inspiciatur tempus contractus: nam si tradatur filiofami. vel seruo: vt detur mihi: tunc nihil queritur patri vel domino: et ita queritur mihi per eum sicut per quemlibet procuratorem: vt l. si me in vacuam. in fin. de acquiren. possessio. et. l. profectitia. §. si quis. §. de iure dotium. et. l. si liqueat. in fi. C. de inoffici. dona. Respon. hoc intellige quando dabatur filio vel seruo: nõ vt procurator mulieris: sed vt sibi quereretur. pro hoc facit glo. hic sup verbo tradetur. Ex quo not. aliam differen-

Andreas Pomate.

¶ Si fundus. vide Felin. in. c. ad aures. de pscript. au aũt iste text. pceda in dote ecclesie.

Andreas Pomate.

¶ Intervirũ vxore. Adde ad materiam huius tituli qd ocealiꝗ actus sunt pmissi inter virũ ꝛ vxorẽ: vt per Alex. cõsi. lxxxvj. ici. visis pdictis. vol. v. Andreas Pomate.

¶ Moribus. Vide Fede. cõsi. cxxxvj. alias. xl. Anto. in. c. cuz pingat. d iureurãdo. ꝛz qd sic. licet Cardin. et Bal. ibi teneãt cõtra in. rr. co. vt de Alle. ps. clvij. col. j.

b ¶ Si vxor. et per istũ text. sing. di cit Bal. in. l. cum allegas. in. iij. oppo. C. de vsur. quod si debitor passus est condemnationem non opposita exceptione vsurarum. et contractus illicitus qd sententia debet rescindi. et sequitur Imol. in. l. stipulatio ista. §. alteri. in antepenulti. colum. de verborum obligatio. Et aduerte in materia huius tituli. quia Azo in summa super rubrica de denatio. ante nupt. ad finem singul. et mirabiliter limitat totam materiam huius tituli. licet sub dubio forte: nam dicit illã locum habere quando donatio fit per virum vxori postquam traduxit eam ad domum: secus si fiat antea: licet post contractum matrimoniuz per verba de presenti quod est valde no. secundum domi. Joan. in. l. si socer. §. lucius. infra fol. matrimo. vide in text. not. et ibi glos. et Bald. in. l. cum inter. C. de donat. ante nupti. subdit domi. Joan. in lege si socer. §. lucius. infra soluto matrimonio. quod pro hoc facit. ideo quia tunc non videtur inter uenire domesticitas. et per consequens non est eadem ratio prohibitionis: et per hanc in pratibus Lombardie in quibus vir conuersatur post desponsationem in domo parentis vxoris et habendo secum copulam anteq̃ traducatur vel faciat festum nuptiarum: quia nõ facit nisi integraliter dote data non haberet locum dictum Azonis et non est tamẽ dictum suum sine scrupulo. ita dicit domi. Joan. ego vero dico quod tu videas legẽ penultimã. infra eodem. vbi est text. not. et tu vide dominum Joan. aliter dicentem in lege meuia. infra soluto matrimonio. et textuz in lege penultima. infra eodem. §. primo. quem allegat Bald. in lege prima. paragrapho secundo. C. pro dote. ite limita hunc titulum nisi precessisset aliqua obligatio saltem naturalis: et antidota quia erit remuneratoria donatio et impropria: vt dixi post Barto. in. l. prima. j. de dona.

¶ Si maritus. Istum text. allegãt Dyñ. ꝛ Bar. in. l. stipulatio ista. de verbo. obliga.

3 ¶ Sed si mors, vtrum donatio facta inter cōiuges confirmetur si maritus est exbannitus et non est alibi, iste tex. ad hoc secundum Bald. in lege penulti, in. x. col. C. de exercu. rei, vidi: et ad hoc adde. l. ex vxore. et quod ibi barto. et doct. C. eo. declarat Bald. in d. penult.

quid iuris si, maritus reuocat donationem post bānū: vt hic. an applicet fisco. dic qd non, et etiā quid in donatione facta per patrem filio.

b ¶ De hoc adde que not. bar. in lege si constāte. m. iiij. q. quarte q. punct. j. a fol. mat.

c ¶ Papinianus. in prin. et ad hanc. l. vide bald. in c. j. in fi. de feud. dato in vicem. l. cōmil. in eo. prin. ꝛc.

4 tiam subtilem: nam licet † tu recipias nomine domini et eius mandato hoc acto inter te et eum. Si tamē ego tradens de hoc nihil scio nec tibi procuratoris nomine eius trado: tunc sibi directo non queritur: sed tibi primo q̄ riturideo inspicienda est ꝓditio tua: q̄tum autem ad actionem bandam contra eum qui tibi mandauit: nō videtur necesse quod ego sciam tibi mādatum fore secundum ea que dixi in. l. si pupilli. §. j. ē. de neg. gest.

1 ☞ Donatio inter virum et vxorem non confirmatur si vir fuit bannitus.

2 ¶ Testamentum factū ab eo qui ingressus fuit religionem potest per eum dū viuit reuocari nisi sit de ordine fratrū minorum.

Sed si mors. [a] Not. primo q̄ † sicut cōfirmatur morte donatoris ita etiam deportatione. et sic facit quod donatio inter virū et vxorem non confirmatur si vir fuerit exbannitus.

2 ¶ Secdo not. q̄ si aliquis fecit testamentū ꝛ ingressus est religionem ꝛ habeatur pro mortuo: nō donec viuit pōt reuocare: casus est hic. dixi in auten. si qua mulier. C. de sacrosan. eccl. qd intellige verū in omnibus religiosis preterq̄ in fratribus minoribus qui postq̄ sunt professi nullo modo circa distributionez istorum temporalium possunt se intromittere: vt in. c. exiui de paradiso. de ver. signi. in cle. dixi in tractatu minoricarum. lib. iiij.

1 ☞ Vestes p. etiose date per virum vxori solu. ma, sunt heredū viri.

2 Vir distribuēs pannos vxoris amore dei dicitur eō hereditatem adire.

3 Vir qui retinuit per annum dotem vxoris quod videtur eius hereditatem adire.

4 Hereditas si retineretur per annum: q̄ videtur adita.

Ex anno. Ego de hoc † dixi [b] in l. pen. §. j. j. soluto matri. ꝛ not. istam. l. pro eo quod not. in glo. in l. si vsufructus. j. ad. l. falcid. scilicet q̄ vestimenta que dat vir vxori si sint vilia tunc non repetit ea mortua vxore: vt hic. si sunt pretiosa: tūc pertinent ad viri heredes: ꝛ hoc est vtile ad probandam aditionē hereditatis mulieris mortue: † quia si maritus qui poterat adire hereditatē pro filijs vel ipsi filij pannos eius mulieris distribuunt amore dei q̄ ipsi videntur per hoc adire hereditatē: panni enim talies erant mulieris: vt hic. sed talia non possunt fieri citra ius ꝛ nomen heredis: vt. l. p herede. §. papinianus. de acqui. here. et go ꝛc. † sed ego in disputatione tenui qd per annum retinendo dotem videatur vir adire: licet quidam conuentus hic nondum obtinuerit istam op. sed tuderti fuit obtenta quod not. ꝛ tenementi. quia habuistis quod hereditas non adita nō transmittitur. † sed ego dico qd retinendo per annū videatur adire.

Si vxor filio. Per seruum nō queritur filio malefidei possessori: sed bonefidei. h. d.

Si is seruus. Donatio inter virum ꝛ vxorem quo ad fructus et alias cōmoditates retrotrahitur. h. d. ¶ Opp. qd hic donatio retro nō trahitur. l. si spousus. §. si vxor. ē. e. Sol. verū est quo ad dominium: secus quo ad alias actiones: vt hic. et. l. res. C. eodem.

Vxor sue. Donatio causa mortis vocata videt p aliā dispositionē postea facta: secus in dispositione ante eam de re donata facta. h. d.

Papinianus. [c] Donatio inter virum ꝛ vxorem que fit simplici promissione non cōfirmatur morte. h. d. quam. l. no. ꝛ hoc est verum qū non interuenit traditio [d] vera vel ficta: si enim confessus fuisset se recepisse et habuisse: tunc haberet locō traditionis et cōfirmatur morte: vt. l. qd de suo ꝛ ibi gl. C. de dote cauta non numera.

Si inter. Donatio iter virū ꝛ vxorē pstat iusta cām vsuscaptendi ante ōcrum matrimonium et postea dissoluto vel

constante. h. d. Istam. l. et. l. seq. declarauī plene in. l. j. j. de vsucap. pro donato. et per Dy. in. c. pro possessore. de reg. iur. lib. vj.

1 ☞ Vestes pretiose vxoris sunt virī non necessarie.

Si mulier.

1 Si vir. Not. † qd vestes mulieris sunt viri. qd intellige de vestibus pretiosis: secus in vestibus necessarijs ad quotidianum vsum deputatis: tunc enim de his non est donatio: sed magis datio causā necessitatis nec potest reuocari: vt. l. si vsusfructus. §. j. et ibi no. j. ad. l. falcid. ita debet intelligi glo. que est hic.

1 ☞ Donatio inter virum et vxorem confirmatur morte.

2 Falcidia quod detrahatur de donatione inter virū et vxorem morte confirmata.

3 Quis presumitur esse in eadem volūtate nisi venies ad mortem appareat contrarium.

a Omnhic. [a] Donatio inter virū et vxorem morte donatoris superstite donatario confirmatur. h. d. ¶ No. † qd donatio inter virum ꝛ vxorem cōfirmatur morte. ¶ Item not.

2 † qd perinde est ac si esset in testamento cōfirmata:

3 et sic de ea detrahetur fal. ¶ Item no. † qd in eadē

b voluntate presumitur quis esse nisi veniens ad mortem appareat contrarium voluisse.

Penitentia. No. q̄ vltima volūtas est ambulatoria vsq̄ ad mortem.

1 ☞ Donatio videtur reuocata: si res donata pigno retur secus si legatur.

2 Per solam reuocationem tituli nisi auocetur possessio donatario non reuocatur donatio.

c Si maritus. [c] No. † qd in pignorando qs

1 videtur reuocare donationē

2 secus in legando: vt insti. de lega. §. si rem. ¶ † Item not. quod per solam reuocationem tituli: nisi auocetur possessio a donatario non videtur reuocata donatio.

Si ambo. Materiam istam de pariter morientibus dixi in. l. quod de pariter. j. de rebus dubijs.

Si stipulata. No. in eo qd dicit qd stipulatio annua nō valet in rebus dotalibus: vt. l. si annua. item intellige quod dicit confirmari fm. l. papi. ē. eo.

1 ☞ Donatio quam vxor facit viro vt filiam dotet valet.

2 Diuortium non iure factum non facit donationem valere.

3 Non iure bannitus non dicitur exbannitus nec potest offendi.

d Iure vxor. [d] Valet donatio quaz

1 vxor facit † viro vt filiam dotet. h. d. quem casuz no. ¶ Item

2 no. † qd diuortium nō iure factum non facit donationem valere. quod no. simi

3 liter facit qd exbannitus † non iure non videatur exbannitus nec possit offendi. facit. l. iiij. §. condemnatum. infra de re iudica. et. l. penulti. infra de adimen.

a ¶ Cum hic. In prin. huius ꝛc. fallit in vxore putatiua. fm Bal. in. l. eam quā. in viij. col. C. de fideicom.

b ¶ In eadem. adde in. l. fi. in punct. de adi. lega. per Bart. in. l. j. §. j. de lega. iij. ꝛ text. in. l. cum tacitum. §. de proba. et qd allegat Bal. in. l. pacta leg. et ibi dixi.

S I donate. [c] Quilitis estimationē dz causam dicere si causam habuit ab autore. h. d. quaz l. no. et no. per Dy. in. c. pro possessore. de regu. iur. lib. vj. dixi plene in. l. litis estimatio. j. pro emptore ꝛc.

Si sponsus. Potest vir cum vxore annulus sponsalitium permutare. h. d. ꝛ iste. §. pcedit in terminis suis qū vir cōmutat annulum: sed scōm nostrā consuetudinem primo despōsatur per verba de presenti: ꝛ sic est vxor. ꝛ sic donatio non valeret: quod no. et multories allegauī istum. §. in cōuentu scholarū.

Si seruus communis. [f] Pro parte quā vir habet in re nō valet donatio inter iuncta personas: presentia tamen cū tacitur nitate donationem inducit. h. d. quaz l. no. de materia ista dixi plene in. l. q̄ dotis. j. fol. matri.

d ¶ Si vnus communis. Vide Bald. in. l. cū propo nas. C. de pact. et qū psumat animus donādi inter virū ꝛ vxo. dixi post Bart. in. l. ma. ꝛ istas l. que dotis. in. ij. col. fol. ibi limitauit Barto. in fi. pe. col. nisi esset talis cōuentio propter quam resultaret metus reuerentialis. Adde ad. l. quintus. Ang. plene consi. cxlj. ꝛ an mortuo marito vxor possit vendicare fundum emptum de eius pecunia. vide Jo. andr. in additio. Speculū. in tit. de empti. §. tertio loco. versicu. et nota.

☞ Andreas Pomate.

e ¶ Si seruus communis. Vide Jaso. post docto. in. l. si plures. §. ad substitutos. colum. iij. cum tribus sequen. ff. de vulgari. et pupillari et per Bartolum consilio. xvj. colum. vj. volumi. j. et consilio. ix. col. j. Alexan. consi. j. colum. iiij. volu. iij. alias. ij. Barb. consil. l. vj. colum. x. volu. ij.

a ¶ Mulier. hanc. l. alleg. no. Bart. in. l. j. de inofficio. do. in. ij. colum.

b ¶ Mir vsuras. qualiter procedat. vide instit. de act. §. fuerat. in. iij. char.

c ¶ Empta. no. ad ea que habentur in. l. mater. C. de rei vend. ⁊ allegat eam ipsum. Bal in l. interest. C. de vsufr. ⁊ Bald. in l. iij. C. qñ fil. vel pnia.

☞ Vsucaptẽs qd videatur habere rem nõ a dño contra quem vsucapit: sed ex titulo precedenti.

d ¶ Mir mulieri. Not. hãc. l. i pn. et vide latius p barto. in. l. j. §. si seruus. j. de questio. quando autem famulus repellatur a testimonio. vide per Innoc. in. c. in literis. de testi. ⁊ in. c. insinuante. de offi. delega. ⁊ qd no. Bar. in l. si quando. C. vnde vi.

☞ Andreas Pomate.

¶ Mir mulieri. Adde Alex. consil. l. colũ. iiij. volu. j. Cosetum singu. in litera presumptio inci. celeritas. Bal. in simili in. l. dictãtibus. C. de testamẽ. vbi querit an procurator possit esse testis: ⁊ dicit qd sic si sit reuocatus an autem famulus expulsus possit contra dominum testificari. Oldr. consi. cxlv. Alexan. cõsi. v. colum. ij volumi. j. et aliquid per Felt. in. c. ex literis. colum. ij. ver. fallit. v. de testib. Barba. consil. vj. xxvij. colum. j. volumi. et consi. iij. col. xvij. volumi. ij. et consi. xlvij. colum. v. volumi. ij. Alex. consi. lxxxvij. colum. ij. volumi. j. et consi. xcij. colum. iij. eodẽ volu. Alex. cõsi. xl. vol. ij. vbi dicit qd famulus de familia. Bal. in. c. insuper. de testi. ⁊ in. d. c. in literis. vbi etiaz ponit quid in vxore expulsa. Barb. in. c. causam que. ad fi. de offi. delega.

e ¶ Contra eum qui expulit famulum suũ ꝛc. An autem famulus indistincte repellatur. Bart. hic videtur sentire qd sic. idẽ tenet in. l. fi. §. super. de his qui dete. vel effu. ⁊ glo. in. iij. q. c. licet. in summa. que dicit qd omnes qui sunt de familia alicuius siue sint liberi siue domestici: siue serui familiares sunt: ⁊ ideo repellendi. allegat. l. ediles. §. familie. de edil. edic. tex. tamen in. c. in literis. de testibus. dicit qd familiares repelluntur. nisi sint probate vite: adeo quod non sit verosimile eos deterare. ⁊ gl. intelligit illum text. de alijs familiartibus quam de his quibus potest imperari: quia illi indistincte repelluntur. ⁊ istud notat Speculator in titu. de teste. §. j. versi. sed nisi quid ergo socius. quod videtur tenere cum Inno. dicens quod familiares honeste vite possunt esse testes: vtputa familiares episcopi et similes vel alterius nobilis. secus in familiari pauperis vel scholaris. Adde secundum Romanum consilio. cccxx. quod famuli honeste vite admittuntur. quid de scriba. vide. Baldum consilio. ccxvj.

f ¶ Diuortiuz. An autem hodie possit fieri diuortiũ: vide bald. in. l. ij. C. de secun. nup. in fi.

a ¶ Quod ait. Facit lex de iuctus arbitrium tutele. Sed qd si vir ⁊ vxor emunt aliquid simul nunquid p̃ sumatur q̃ bonis viri habeat. videtur q̃ hoc idem posuit Cynus. postea in. l. non dubium. C. de legi. sed contra dico in. l. pretor. in principio. j. de oper. noui nuntiatio. non obst. arg. q̃ ex eo quod in. l. iulia. de maritã. ord. dicitur quod alij nubere non possit: colligitur q̃ lex noluit valere diuortium. nam si iure matrimonium teneret sine dubio non posset alij nubere. vnde ex eo quod lex vltra procedit hic hoc colligitur: alias simplex prohibitio legis b induciet quod factum sit ipso iure nullum: vt in. l. j. j. de his que pro non scri b pts ꝛc.

Litlex Nota casum quomodo et qualiter prohibetur quem desinere velle. quod facit ad multa ꝛc.

sic per legem istaz: sed nõ est verũ in emptione. lege vxorez j. de le. iij. ⁊ per. l. ista ita fuit hic Bononie determinatum.

¶ Siplex prohibitio legis. vide l. nõ dubiũ ⁊ quod ibi habeẽ de legib⁹.

Marcellus. Ex qualitate expensarũ presumitur an animo repetendi fecerit quis an non. h. d. qd not. qr tota die allegatur.

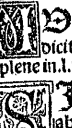

Mulier. a Nudus minister dicit qui nullum cõmodum sentit alias non dicitur quis nudus minister. h. d. de quo dixi plene in. l. si quis titio. j. de leg. iij.

Sicum mulier. Eo ipso quis est locupletior qd ab obligatione est liberatus: nõ autem eo ipso qd sibi pecunia datur nisi ex ea pecunia apparet aliquid apud euz remansisse. h. d. quod no. quia est casus bonus.

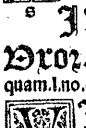

Quicquid mulier querit presumitur quesiuisse ex bonis viri.

Sivir vxor.

Vxor. Donatio causa mortis extinguitur morte donatarij donatore superuiuẽte. h. d. quam. l. no. quia allegabilis est.

Vir vsuras. b Si vsuras dotis vir viuens non petit donare videtur: ⁊ periculo viri sunt ⁊ morte confirmantur. h. d. quod no.

Vxor marito. Res empta c ex pecunia mulieris donata viro vendicari potest. h. d. ¶ No. viro existente non soluendo potest agi.

☞ Contractus per epistolam probatur non autez contrahitur.

Aque. Donatio que potest cõdici: potest in stipulationẽ conuerti: ⁊ stipulatio potest probari per literas. h. d. Not. ⁊ qd per epistolam probatur stipulatio: sed contra in. l. j. j. de verbo. obli. Sol. per epistolam non contrahitur: vt ibi sed contractus probatur: vt hic.

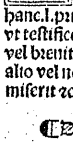

Sipredia. Valet donatio inter concubinam et amasium: nõ autem inter virum et vxorem. h. d. Sed si postẽ esset vxor redderet viro: tunc non esset donatio.

☞ Famulus expulsus a dño vt pro eo testificetur quando videatur vere vel ficte expulsus.

Vir mulieri. d Donatio facta mulieri diuertenti vt reuertatur valet. h. d. quam. l. no. et hoc si diuortium ficte factum non appareat. ¶ Not. hanc. l. primo contra eum qui expellit famulũ suum e vt testificetur pro eo: nam ex lõginquitate temporis vel breuitate quo euz tenuit si ille se vellet locare cũ alio vel non presumitur an vere vel ficte cum sic dimiserit ꝛc.

¶ De diuortijs. Rubrica.

Diuortium. f Not. ista verba: quia vtilia sunt ad probandum qualiter quis abiecerit famulum vel socium ꝛc.

Tolianus. Ibi ē dare presumptionem vbi est dare habitũ. de quo plene dixi in. l. decẽ. j. de ver. obli. et ibi dixi.

☞ Si statutum prohibet simpliciter certas personas emere vel vendere quod si fiat emptio vel venditio q̃ nihilominus valet.

Prohibito. l. simplex qñ inducat qd factum sit ipso iure nullum.

Dodait. a No. legem per quã Richardus malum. dicit ⁊ qd si statutum prohiberet certas personas emere vel vendere q̃ si ab eo emimus valet venditio et emptio si statutum vltra non procedit.

¶ Commentariorum Bartoli a Saroferrato in secundam Digesti veteris partem finis. Lugduni: apud insignem solertemq; Tipographũ Joannem Crespin alias du Quarre. Anno a virgine grauida Millesimo Quingentesimo trigesimo octauo. Mense Januario.

Index quaternionum.

a AAa. b BBb. c CCc. d DDd. e EEe. f FFf. g GGg. h HHh. i JJi. k KKk. l LLl. m MMm n NNn. o OOo. p PPp. q QQq. r RRr. s SSs. t TTt. v VVv. x XXx. y YYy. z ZZz. a AAaa. b BBbb. c CCcc. d DDdd. e EEee. f FFff. g GGgg. h HHhh. i JJii. k KKkk. l LLll. m MMmm. Omnes sunt quaternriones: preter m MMmm: qui est quinternio.